BIBLIOTHECA
CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA
NEC NON
ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA, &c.

De principalioribus, & fere omnibus, quæ in dies occurrunt,
nec penes omnes facile, & prompte reperiri poſſunt,

EX UTROQUE JURE, SUMM. PONTIF. CONSTITUTIONIBUS, CONCILIIS,
SACR. CONGREGATIONUM DECRETIS, SACR. ROT. ROM. DECISIONIBUS
AC PROBATISSIMIS ET SELECTISSIMIS AUCTORIBUS

Accurate Collecta, Adaucta, Ordine Alphabetico congeſta

AC IN DECEM TOMOS DISTRIBUTA

AB ADM.

R. P. LUCIO FERRARIS

Soler-Alexandrino, Ordinis Regular. Obſerv. Lectore Jubilato
Exprov. Examinat. Synod. ac S. Officii Conſultore.

POST PLURES ITALICAS

EDITIO POSTREMA AUCTIOR ET EMENDATIOR

Cui præter ea, quæ Clariſſ. ANONYMUS Juriſconſultus Romanus ſuis locis adjecerat, ſublatis de medio quæ conſpirantibus Catholicorum fere omnium Imperantium legibus proſcripta ſunt, acceſſerunt ex aliena manu permulta tum THEOLOGIAM, tum maxime JUS CANONICUM & Civile concernentia, eaque ſcitu digniſſima, & omnibus præſertim ECCLESIASTICIS VIRIS apprime utilia & neceſſaria.

TOMUS TERTIUS.
D=E

VENETIIS, MDCCLXX.

TYPIS VINCENTII RADICI

SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX

Titulorum, ſeu Materiarum, quæ in hoc Tertio Tomo continentur.

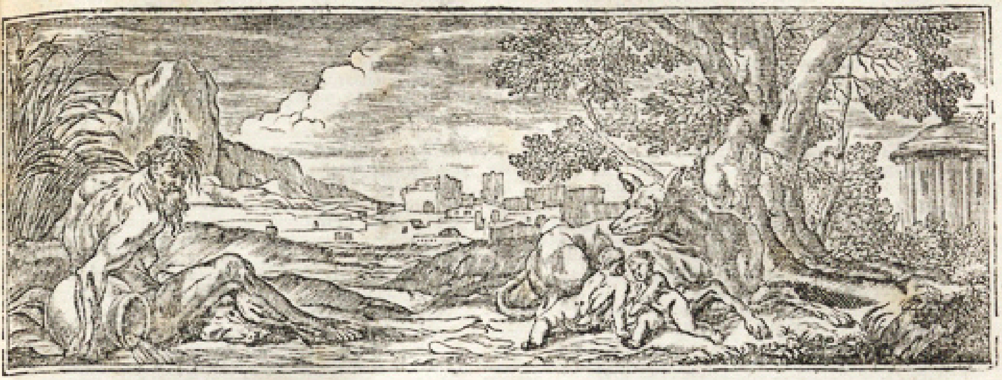
DAMNIFICATIO, damnum. pag 1
Debitor, Debitum. 2
Debitum conjugale. ibid.
Decanatus Sacri Collegii. 11
Decimæ. ibid.
Declarationes, & Decreta Sacrar. Congregationum. 24
Decoctio, Decoctor. 26
Dedicationis Feſtum. ibid.
Defenſor. ibid.
Definitiva ſententia. ibid.
Defloratio. ibid.
Defunctorum Officium. ibid.
Degradatio. ibid.
Delectatio moroſa. 28
Delegare, Delegatus. 32
Denunciatio facienda S. Officio. 37
Denuntiationes Matrimonii. 42
Depoſitio. 47
Depoſitum. Depoſitarius. ibid.
Deſervitores. 50
Detractio. ibid.
Diaconus. 57
Dieta. ibid.
Diffamatio. ibid.
Dignitas. ibid.
Dilapidatio. ibid.
Dilectio. ibid.
Dimiſſoriæ, ſeu Dimiſſoriales. ibid.
Diſcordia. ibid.
Diſmembratio. ibid.
Diſpenſatio. 59
Diſpenſatio in Bigamia. 63
Diſpenſatio in Feſtorum obſervantia. ibid.
Diſpenſatio in jejunio. ibid.
Diſpenſatio in Impedimenta Matrimonii. ibid.
Diſpenſatio ab irregularitate. ibid.
Diſpenſatio in juramentis. ibid.
Diſpenſatio in Simoniæ pœnis ibid.
Diſtributiones quotidianæ. ibid.
Divinatio. 71
Divortium. ibid.
Doctrina Criſtiana. 86
Dolor. 88
Dolus. ibid.
Domicilium pro contrahendo Matrimonio. ibid.
Domicilium pro Ordinibus ſuſcipiendis. ibid.
Dominium. ibid.
Donatio. 98
Dos, Dotare. 107
Dubitatio temeraria. 115
Dubium. ibid.
Duellum. ibid.

EBRIE-

E

Ebrietas. 121
Eccleſia. *ibid.*
Edicta Laicalia. 248
Educandæ. *ibid.*
Ejicere, Ejecti a Religione. 149
Electio. 159
Eleemoſyna. 177
Emphyteuſis. 182
Emptio, & Venditio. 191
Energumeni. 209
Epicheja. *ibid.*
Epilectici. *ibid.*
Epiphania Domini. *ibid.*
Epiſcopatus. *ibid.*

ADM.

A D M. R E V E R. P.

F. LUCII FERRARIS
PROMPTA BIBLIOTHECA

Canonica, Juridico-Moralis, Theologica &c.

DAMNIFICATIO, DAMNUM.

SUMMARIUM.

1 *Damnificatio eſt duplex, lucroſa, & non lucroſa. Quæ ſit damnificatio lucroſa?*

2 *Quæ ſit damnificatio non lucroſa?*

3 *Damnificatio non lucroſa dividitur in Inculpatam, & Culpatam culpa, vel Theologica, vel Civili tantum. Quæ ſit damnificatio culpata culpa Theologica?*

4 *Ex hac damnificatione culpata culpa Theologica oritur obligatio reſtituendi, ſeu damna reſarciendi.*

5 *Et talis obligatio, etiam ante litis conteſtationem damnificante defuncto, tranſmittitur ad ejus hæredes.*

6 *Quid ſit damnificatio culpata culpa Civili, vel politica tantum?*

7 *Ex hac damnificatione culpata culpa Civili, ſeu juridica tantum, oritur pro foro externo obligatio reſarciendi damnum, etiamſi culpa eſſet leviſſima ad nu. 8.*

9 *Damnificatio inculpata, quæ ſit, & quando dicatur?*

10 *In foro conſcientiæ tenetur quis ad reparandum damnum alteri illatum, nedum per damnificationem culpatam culpa Theologica, ſed etiam per damnificationem culpatam culpa Civili, ſeu juridica lata.*

11 *Nemo (præſcidendo a contractu) tenetur in conſcientia ante ſententiam Judicis ad reſarciendum damnum alteri illatum per damnificationem realem, ſeu juridicam ſolum levem, vel leviſſimam.*

12 *Affertur inſtantia, & ſolvitur.*

13 *Incapaces doli, ſeu culpæ Theologicæ in nullo foro tenentur ad reſarciendum damnum.*

14 *Sic nec tenentur ad reſarciendum damnum, qui adhibuerunt debitam diligentiam pro illo avertendo.*

15 *Sic tenentur ad damnum reſarciendum, qui illud cauſſarunt utendo jure ſuo.*

16 *Sic in nullo foro tenetur aliquis reſarcire damnum, quod caſu omnino fortuito, qui prævideri, & evitari non potuit, contingit.*

1 DAmnificatio eſt duplex, lucroſa, & non lucroſa. Damnificatio lucroſa eſt damnum datum in rebus externis cum iniqua earum uſurpatione, ut fit in furto, rapina, aliiſque iniquis uſurpationibus, in quibus fur, vel iniquus invaſor rem alienam invadit, & lucrum capturus in ſuum uſu convertit. Damnificatio non lucroſa eſt dam-
2 num in bonis externis proximi abſque eorum uſurpatione, ideſt abſque eo quod aliquod commodi, ſeu lucri exinde perveniat ad damnificantem, ut fit cum quis ædes, vel ſegetes proximi incendit, ejus animalia interficit &c.

Damnificatio non lucroſa dividitur in inculpatam & cul- 3
patam culpa, vel Theologica, vel Civili tantum. Damnificatio culpata culpa Theologica, & proprie dicto peccato dicitur, qua damnum quis infert proximo, vel ex directo propoſito ei nocendi, vel nolendo, cum poſſit, ac debeat abſtinere ab actione includente perfectum ei inferendi damni periculum; vel non impediendo ei damnum inferri, cum poſſit & ex juſtitia teneatur impedire; *cap. Si culpa 9. de injuriis, & damno dato*, Et ex hac damnificatione culpata culpa Theologica oritur obligatio reſtituendi, ſeu damni reſarciendi, ut expreſſe loquitur textus *in dicto cap. Si culpa, ibi: Si culpa tua datum eſt damnum, vel injuria irrogata, ſeu aliis irrogantibus opem forte tuliſti, aut hæc, imperitia tua, ſive negligentia evenerunt, jure ſuper his ſatiſfacere te oportet; Nec ignoran-* 5
tia te excuſat, ſcire debuiſti ex facto tuo injuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel jacturam, Et talis obligatio etiam ante litis conteſtationem, damnificante defuncto, tranſmittitur ad ejus hæredes; *cap. Parochianos 14. de Sepulturis, & cap. In litteris 5. de raptoribus*.

Damnificatio culpata culpa Civili, vel politica tantum 6
dicitur, qua ſecluſa omni voluntate nocendi proximo, omnique actione, vel omiſſione culpabili coram Deo, ac in conſcientia, nihilominus damnum proximo infertur ex actione, vel omiſſione culpabili, vel defectuoſa contra exactum modum agendi humanum. Et ex hac damnificatione culpata culpa Civili, ſeu juridica tantum, oritur pro foro externo obligatio reſarciendi damnum, etiamſi culpa eſſet leviſſima; textu expreſſo *lege ff. Ad legem Aquiliam*, ibi: *In lege Aquilia etiam leviſſima culpa venit*; quia potior debet eſſe cauſa ejus, qui damnum abſque omni culpa patitur, quam alterius, qui ſua culpa damnum intulit, etſi forſan leviſſima; cum *in Leg. Factum, ff. de de Regul. juris* expreſſe habeatur, quod *Factum cuique* 8
ſuum, non alteri nocere debet. Unde ſi animal tuum abſque alia culpa tua damnum alicui intulit, v. gr. percutiendo, vel occidendo animal proximi, aut ſegetes depaſcendo, teneris pro noxa damnum illatum reſarcire, vel dare damnificato illud animal, quod damnum intulit; *leg. 1. ff. Si quadrupes pauperiem*. Si mancipium tuum ex ſua, ſed abſque culpa tua intulerit damnum, teneris pro noxa tradere mancipium, vel totum damnum reparare, *2. Inſtitut. ff. & Cod. De noxalibus actionibus*. Si per incuriam non extinxiſti ignem ex quo fuit domus combuſta, teneris ad reparandum damnum; *arg. leg. Si ſervus, §. Si fornicarius ff. Ad leg. Aquiliam*. Si inconſiderate nullo dato prius ſigno aliquid dejeciſti ex alto, vel domo, aut navi projeciſti, unde alicui tranſeunti, aut adſtanti damnum eſt illatum, teneris ad reſarciendum; *leg. 5. Statuitur 4. Inſtit. leg. Si putator ff. ad Legem*

Aqui-

Aquiliam, in qua expreſſe dicitur : *Culpam eſſe, quod cum a diligente prævideri poterit non eſſet prævìſum*. Sic Caupo, Nauta, Stabularius &c. in cujus domo, navi, ſtabulo &c. furtum eſt factum, tenentur ad reparandum damnum cauſatum ab iis, quorum opera uſi ſunt; *l. Item exterior*. 3. *Inſtitut. de obligat. ex quaſi delicto; leg. ultim. ff. Nautæ, Caupones, Stabularii &c.* Et ſic de aliis hujuſmodi.

9 Damnificatio inculpata dicitur quando nulla omnino culpa interveniente damnum infertur; Vel quia damnificans non eſt capax culpæ, ut ſi infans, vel furioſus domum incendat; *c. Illud relatum* 2. *cauſ.* 15. *q.* 1. *& leg. Sed etſi, ff. Ad legem Aquiliam*; vel quia damnificans in præcavendo damno alterius prius omnem diligentiam adhibuit; *cap. Si culpa* 9. *De injuriis, & damno dato*, ibi: *Sane licet qui occaſionem damni dat, damnum videatur dediſſe; Secus eſt tamen in illo dicendum, qui ut non accideret, de contingentibus nil omiſit, &* §. 4. 5. *Inſtit. de lege Aquilia*; Vel quia juſta cauſa eſt damni inferendi, ut cum domus incenſa, in parte nondum ardente deſtruitur, aut ædes contiguæ, ne ignis latius diffuſus damnum inferat; aut cum in bello juſto hoſtibus damna inferuntur, quia omni jure vim vi repellere licet; *l. Scientiam ff. Ad legem Aquiliam*, aut cum quis in ſuo fundo fodiens vicini fontem avertit, ſi non animo nocendi vicino, ſed ſuum agrum meliorem faciendi, id facit, textu expreſſo *in l. §. Denique Marcello, ff. De aqua pluviali arcend.* quia nullus videtur dolo facere, qui ſuo jure utitur; *l. Nullus, de Regul. juris*; & *nemo damnum facit, niſi qui id facit, qui id facere jus non habet*.

10 Ex dictis colliges primo, illum teneri in foro conſcientiæ ad reparandum damnum alteri illatum, qui illud cauſavit, nedum per damnificationem culpatam culpa Theologica, & proprie dicto peccato, ut expreſſe ſtatuitur *cap. Si quis* 6. *cap. Olim* 7. *cap. Si culpa tua* 9. *de injuriis, & damno dato*; ſed etiam per damnificationem culpa Civili, ſeu juridica lata; Et ratio eſt, quia culpa Civilis, ſeu juridica lata ſupponit gravem culpam Theologicam, cum late culpabilis juridice omittat illam diligentiam, & cautelam communiter ab omnibus ſuæ conditionis adhiberi ſolitam pro avertendo gravi damno proximi, ad quod grave damnum proximi avertendum quilibet Jure naturæ tenetur, adeoque qui illam omittat, cenſetur cauſa moralis illius damni, & hoc ipſo Theologice ſit culpabilis. Ita Innocentius cum aliis interpretibus *in cap. Sicut* 6. *de homicid.* Silveſter *verb. Culpa n.* 5. *&* 6. Molina *diſp.* 253. *n.* 7. Palao *tract.* 23. *diſp.* 3. *p.* 1. *n.* 7. & communis aliorum.

11 Colliges ſecundo, neminem (præſcindendo a contractu) teneri in conſcientia ante ſententiam Judicis ad reſarciendum damnum alteri illatum per damnificationem Civilem, ſeu juridicam ſolum levem, & leviſſimam. Et ratio, quia ſi leges, & maxime citatæ *ſupra num.* 7. *&* 8. aliæque conſimiles imponerent obligationem in conſcientia ſolvendi ante ſententiam Judicis eſſent nimis rigidæ attenta hominum fragilitate, & cum nemo reperiatur, qui propter culpam juridicam ſolum levem, & leviſſimam ſponte ſua reſtituat, innumeros laqueos injiceret conſcientiis abſque neceſſitate boni communis, cui ſufficienter, & abunde ſatisfit obligando ad damna reſarcienda poſt ſententiam. Sic Lugo *tom.* 1. *diſp.* 8. *ſect.* 3. *num.* 47. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 7. *nu.* 44. Molina *tom.* 3. *diſp.* 712. *n.* 6. Hannold. *tit.* 2. *n.* 172. *&* 176. Eſparſa *q.* 26. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 173. &
12 alii paſſim, Nec valet dicere, quod ſi tales damnificantes non tenerentur in conſcientia ante ſententiam Judicis, cenſenda eſſet injuſta. Non valet, inquam, quia negatur abſolute conſequentia; ſæpe enim Judices, auctoritate Legis decernunt per ſententiam aliquem reſtitutionem, quæ ante ſententiam non erat debita; Cum enim Leges ſtatuentes debere reſarciri damna illata ex culpa juridica levi, & leviſſima, juſtiſſimis de cauſis ſint poſitæ; partim ut quilibet magis invigilet, ne, ſua, vel ſuorum culpa damnum aliquod proximis inferatur, ſicque pax communis, & publica Civium quies, atque indemnitas bonorum ſuorum conſervetur; partim ut præcaveatur innumeris fraudibus, & malitiis hominum, quæ in foro externo ſunt difficilioris probationis; ſententia Judicis conformiter dictis Legibus lata, merito etiam in foro conſcientiæ obligat non obſtante, quod ante eam necdum adfuerit talis obligatio reſarciendi damnum ex culpa mere Civili, vel leviſſima, & ſine omni culpa Theologica illatum.

13 Colliges tertio, doli, ſeu culpæ theologicæ incapaces in nullo foro teneri ad reſarciendum aliquod damnum; *cap. Illud relatum* 2. *cauſ.* 15. *q.* 1. *& leg. Sed etſi ff. Ad Legem Aquiliam*. Sic nec tenentur ad reſarciendum damnum, qui adhibuerunt debitam diligentiam pro illo avertendo, *c. Si culpa* 9. *de injuriis, & damno dato, juncto* §. 4. *&* 5. *Inſtitut. de Lege Aquilia*, cum concordantiis. Sic non tenentur ad damnum reſarciendum, qui illud cauſarunt utendo jure ſuo; *l.* 1. §. *Denique Marcello, ff. De aqua pluviali arcend. leg. Nullus, de Reg. juris Vid.*
16 *ſupra n.* 9. Sic in nullo foro tenetur aliquis reſarcire damnum, quod caſu omnino fortuito, qui prævideri, & evitari non potuit, contingit; *c. Cum gratia unic. de commodato, & l.* 1. §. 4. *de obligat. & action.*

Novæ additiones ex aliena manu.

De Damno an rebus alienis licite inferri quandoque poſſit utilis eſt inveſtigatio. Optime vero illuſtravit hic 1
argumentum *Strikius Juridic. diſſert. tom.* 5. *diſp.* 5. *per tot.*
Octo autem ſunt hujus diſputationis capita totam materiam exhaurientia. Primum ita conceptum eſt : *Generalis* 2
Damni liciti exhibens. Secundum: *De Damno rebus alienis licite illato in extruendo*. Tertium: *De Damno rebus alienis licite illato in deſtruendo*. Quartum: *De Damno rebus licite illato in auferendo*. Quintum; *De Damno rebus alienis illato intercipiendo, & avertendo*. Sextum: *De Damno rebus alienis licite illato imittendo*. Septimum: *De Damno rebus alienis licite illato amittendo*.

DEBITOR, DEBITUM. Vide verb. *Reſtitutio, Solutio*.

DEBITUM CONJUGALE.

Articulus I.

Summarium.

1 *Conjux tenetur ſub mortali reddere debitum conjugi petenti ſerio, & inſtanter, quando nulla illud denegandi intervenit juſta, ac rationalis cauſſa.*

2 *Conjux injuſte negans debitum alteri conjugi ſerio, & inſtanter petenti, peccat mortaliter toties, quoties.*

3 *Peccat contra juſtitiam ex genere ſuo mortaliter conjux ille, qui ad redendum debitum redit ſe notabiliter impotentem immoderatis jejuniis, vigiliis laboribus, & hujuſmodi, aut voluntariis pollutionibus.*

4 *Non peccat Conjux conjugi debitum ſemel tantum, & obiter, vel implicite petenti, modeſte denegando, tergiverſando, ſe excuſando, prece vel ſuaſu avertendo petentem, ſi id non valde ægre laturus videatur.*

5 *Si tamen cognoſcat conjugem tergiverſationem talem, ſeu excuſationem, aut avertentem precem, vel ſuaſionem valde ægre laturum, & advertat ex privatione debiti conjugalis eum periculo incontinentiæ exponi, tunc pertinaciter negans, ſeu ſe excuſans, aut diſſuadens, peccat mortaliter, licet percipiat conjugem non adeo ſerio, & rigoroſe tamquam debitum conjugale copulam exigere.*

6 *Ad dignoſcendum, quod conjux ſerio debitum conjugale petat, non eſt neceſſaria petitio expreſſa, & formalis, ſed ſufficit tacita virtualis, & interpretativa, quæ habeatur a ſignis indicantibus ſeriam voluntatem petendi.*

7 *Et hoc maxime verificatur in fœmina, quæ potiſſimum ſubditur verecundiæ, & præ rubore non petit expreſſe, quod anxie petit.*

8 *Et hoc etiam poteſt interdum verificari in viro, qui ſit talis conditionis, ut vel ratione majoris dignitatis in fœmina, vel naturalis timoris, & verecundiæ in ipſo, non audeat expreſſe, & verbaliter petere.*

9 *Dantur plures juſtæ, & rationabiles cauſſæ, quibus intervenientibus poteſt licite debitum denegari. Primo conjux innocens poteſt denegare debitum conjugi adultero.*

10 *Si tamen etiam alter conjux eſſet adulter, negare debitum licite non poſſet.*

11 *Secundo conjux innocens liberatur obligatione reddendi debitum, ſi alter conjux jure petendi debitum privatus ſit ob inceſtum commiſſum cum conjugis conſanguinea in gradu primo, vel ſecundo.*

12 *Poſtquam tamen inceſtuoſus diſpenſationem ſuper petendo debito impetravit, jus exigendi debitum plene recuperavit.*

13 *Tertio conjux innocens poteſt denegare debitum conjugi, qui Sodomiæ, vel beſtialitatis crimine ſeſe turpiter inquinavit.*

14 *Quarto conjux poteſt denegare debitum, quoties, ex tali redditione ſibi timeatur grave periculum ſalutis corporalis.*

15 *Adducitur inſtantia, & ſolvitur.*

16 *Si quis ſponte contraxit cum perſona, quam prius ſciebat lepra, vel morbo gallico, aut alio ſimili morbo contagioſo laborare, non poteſt ipſi denegare debitum, nec cohabitationem.*

17 *Quinto debitum conjugale denegare poteſt mulier illa, quæ ex antecedentis periculoſiſſimi partus experientia, & ex Medicorum, & Chirurgorum judicio ſcit non poſſe ſine manifeſto vitæ periculo partum emittere.*

18 *Sexto debitum denegare poteſt uxor gravida, quando ex reddi-*

redditione periculum probabile mortis (vel etiam abortus) timetur prolis jam conceptæ. Immo tunc, nec petere, nec reddere licitum eſt.

19 *Si tamen ex mutatione ſitus accomodi poſſit evitari tale periculum, tenetur uxor gravida debitum reddere marito illud ſerio petenti.*

20 *Septimo poteſt conjux denegare debitum, quando alter conjux illud petit in amentia, ebrietate, aut alias conſtitutus extra uſum rationis.*

21 *Si tamen conjux ebrius, vel amens acceſſurus eſſet ad aliam, vel ſe polluturus, tunc uxor teneretur per accidens, & ex charitate ſaltem reddere ob impediendamala inde emergentia.*

22 *Octavo poteſt conjux debitum denegare, quando alter immoderate, ac nimis frequenter petit.*

23 *Nono poteſt conjux debitum denegare, ſi publice, ſeu coram aliis exigatur, aut in Eccleſia, ubi ſine ſacrilegio conjugalis actus exerceri non poteſt, excepto neceſſitatis caſu, ſi videlicet conjuges diurno tempore incluſi in ſacro loco ob humanam fragilitatem in periculo incontinentiæ verſentur.*

24 *Decimo poteſt conjux ante elapſos duos menſes a contractu matrimoniali denegare debitum, ſi nondum, ſit conſummatum Matrimonium.*

25 *Undecimo conjux poteſt, immo & debet denegare debitum conjugale alteri conjugi illud etiam ſerio, & inſtanter petenti, quando ambo unanimi conſenſu ante, vel poſt Matrimonium conſummatum continentiam voverunt.*

26 *Duodecimo conjux poteſt, immo, & debet denegare debitum alteri conjugi illud petenti, quando ſibi invicem promiſerunt ſub juramento abſtinentiam ab uſu Matrimonii ad certum tempus, V. G. pro toto tempore Quadrageſima.*

27 *Dantur etiam plures cauſſæ, propter quas non poſſunt conjuges debitum denegare, & poſſunt licite petere, & reddere. Primo conjux non poteſt debitum denegare eo quod alter ſit nominatim denunciatus excommunicatus.*

28 *Secundo conjux non poteſt denegare debitum ob ſolum metum, ne multiplicetur proles, & ob inopiam non poſſit ali.*

29 *Tertio conjux non poteſt debitum denegare, ex quo petatur diebus feſtis, vel diebus Sacræ Communionis, aut ſimilibus.*

30 *Adducuntur inſtantiæ, & ſolvuntur*, ad n. 32.

33 *Quarto conjux non poteſt debitum denegare ſub prætextu, quod alter conjux Cognationem ſpiritualem contraxerit baptizando proprium Filium in caſu extremæ neceſſitatis.*

34 *Quinto non poteſt conjux debitum denegare ſub prætextu, quod alter conjux affinitatem contraxerit ratione inceſtus, vel adulterii, non ſponte, ſed conditionis vi, vel ignorantia facti commiſſi.*

35 *Debitum conjugale licite petitur, & redditur etiamſi mulier ſit pregnans, dummodo tamen abſit periculum abortus.*

36 *Licite etiam petitur eo tempore, quo mulier eſt lactans.*

37 *Debitum petere eo tempore, quo mulier eſt puerpera, durante adhuc naturali purgatione mulieris, per ſe loquendo non eſt quidem peccatum mortale, ac nihilominus peccatum veniale deeſſe non ſolet.*

38 *Debitum petere, & reddere eo tempore, quo mulier eſt menſtruata in Lege veteri ſub pœna capitali prohibebatur, & nunc, ſi non mortale, eſt ad minus peccatum grave veniale*, uſque ad nu. 38.

40 *Debitum conjugale licite petitur, & redditur etiam non ſervato debito concumbendi modo, aut ſitu, dummodo fiat propter aliquam juſtam, & rationabilem cauſſam.*

41 *Non eſt tamen licitum ſaltem ſub veniali petere, & reddere debitum non ſervato debito concumbendi modo, aut ſitu ſine ulla rationabili cauſſa, & ſolum meræ voluptatis gratia*, ad n. 42.

43 *Conjuges, qui mala fide, ſeu dubii de valore Matrimonii contraxerunt, non poſſunt ſtante illo dubio, nec petere, nec reddere debitum.*

44 *Si vero unus tantum conjux mala fide ſeu dubius de valore Matrimonii contraxit, non poteſt ille ſtante tali dubio petere debitum; tenetur tamen reddere alteri, qui bona fide contraxit.*

45 *Si autem Matrimonio bona fide contracto ſuperveniat dubium de valore, poterit talis dubitans poſt debitam diligentiam, & inquiſitionem factam, ex qua veritas nondum comperta ſit, non ſolum reddere, ſed etiam petere*, ad n. 46.

47 *Et hoc ipſum a fortiori eſt dicendum, ſi dubium ſuperveniens oriatur ſolum ex levi, ac temeraria credulitate.*

48 *Adducuntur inſtantiæ, & ſolvuntur*, uſque ad num. 50.

51 *Si conjux pro certo cognoſcat invaliditatem Matrimonii, eo quod indubitanter ſciat ſuiſſe impedimentum dirimens, quamvis hoc in facie Eccleſiæ probare nequeat, non ſolum non poteſt petere, ſed nec reddere debitum non obſtante, quod per ſententiam judicialem Eccleſiæ, vel etiam per excommunicationem ad id compellatur, aut ab altero conjuge abſque gravi ſcandalo, aut etiam abſque manifeſto vitæ periculo diſcedere nequeat*, uſque ad num. 52.

53 *Conjux, qui durante Matrimonio contraxit affinitatem cum ſua conſorte, cognoſcendo videlicet carnaliter ejus conſanguineam in primo, vel ſecundo gradu, non poteſt petere debitum.*

54 *Licite tamen poteſt reddere, immo tenetur.*

55 *Si autem cognita fœmina eſſet conſanguinea ſolum in tertio, aut quarto gradu, non incurreret pœnam non petendi debitum.*

56 *Conjux vero ſimplici caſtitatis adſtrictus, non poteſt licite debitum petere: tenetur tamen reddere.*

57 *Adducitur inſtantia, & ſolvitur.*

Conjux tenetur ſub mortali reddere debitum conjugi 1
petenti ſerio, & inſtanter, quando nulla illud de-
negandi intervenit cauſa juſta, ac rationabilis: *Eſt com-
muniſſima*, & habetur expreſſe ex Apoſtolo 1. *ad Corinth.
cap.* 7. *n.* 3 ibi: *Uxori vir debitum reddat, ſimiliter & u-
xor viro*, quia ut *num.* 4. rationem reddens ſubdit Apo-
ſtolus: *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; ſi-
militer autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed
mulier*. Et volens Apoſtolus oſtendere, quod hæc obliga-
tio reddendi debitum urgeat conjuges ſub gravi, & de
juſtitia, ſub *num.* 5. ejuſdem debiti negationem appellat
fraudem: *Nolite fraudare invicem, niſi ex conſenſu ad tem-
pus, ut vacetis orationi; & iterum revertimini in idipſum, ne
tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram*. Hinc re- 2
cte inferunt Doctores communiter, quod conjux injuſte
negans debitum alteri conjugi ſerio, & inſtanter peten-
ti, peccat mortaliter toties quoties. Unde peccat con-
tra juſtitiam ex genere ſuo mortaliter conjux ille, qui 3
ad reddendum debitum reddit ſe notabiliter impotentem
immoderatis jejuniis, vigiliis, laboribus, & hujuſmodi,
aut voluntariis pollutionibus, ut communiter tradunt Do-
ctores; & ſignanter Sanchez *l.* 9. *diſp.* 3. *num.* 3. & 4.
S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 1. *cap.* 20 §. 10. Silveſter verb.
Debitum quæſt. 1. Paludan. *in* 4. *diſt.* 32. *q.* 1. *art.* 2. *con-
cluſ.* 3. Dicaſtill. *diſp.* 9. *dub.* 29. Coninch. *diſput.* 34.
Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 3. *cap.* 1. *num.* Sporer *tom*
3. *part.* 4. *cap.* 2. *n.* 506.
Notanter autem fuit dictum, petenti ſerio, & inſtan- 4
ter, ideſt tali modo ut conſtet conjugem velle exigere
copulam tamquam debitum conjugale; nam non peccat
conjux conjugi debitum ſemel tantum, & obiter, vel
implicite petenti, modeſte denegando, tergiverſando, ſe
excuſando, prece, vel ſuaſu avertendo petentem, ſi id
non valde ægre laturus videatur; *Eſt communis* cum San-
chez, & Layman locis citatis. Si tamen cognoſcat, con- 5
jugem tergiverſationem talem, ſeu excuſationem, aut
avertentem precem, vel ſuaſionem valde ægre laturum,
advertat ex privatione debiti conjugalis cum periculo in-
continentiæ exponi, tunc pertinaciter negans, ſeu ſe ex-
cuſans, aut diſſuadens, peccat mortaliter, licet perci-
piat conjugem non adeo ſerio, & rigoroſe tamquam debi-
tum conjugale copulam exigere; *Ita etiam communis* cum
Sanchez, & Layman locis citatis. Ad dignoſcendum quod
conjux ſerio debitum conjugale petat, non eſt neceſſaria 6
petitio expreſſa, & formalis, ſed ſufficit tacita, virtua-
lis, & interpretativa, quæ habeatur a ſignis indicanti-
bus ſeriam voluntatem potendi; Divus Thomas *in* 4. *diſt.*
32. *quæſtiuncula prima in corpore*; D. Antoninus *tertia par-
te tit.* 1. *cap.* 10. §. 7. & alii communiter. Et hoc ma- 7
xime verificatur in fœmina, quæ potiſſimum ſubditur ve-
recundiæ; & præ rubore non petit expreſſe, quod anſie
petit, & ubi quoquomodo conſtat de voluntate, parum
refert, quod verbis, vel ſignis indicetur, per textum *in
legib. De quibus ff. De Legibus*. Et hoc etiam poteſt inter- 8
dum verificari in viro, qui ſit talis conditionis, ut vel
ratione majoris dignitatis in fœmina, vel naturalis ti-
moris, & verecundiæ in ipſo, non audeat expreſſe, &
verbaliter petere, tunc enim fœmina tenetur ſignis ſal-
tem ſenſibilibus, & interpretativis exhibere actum con-
jugalem, tam in potendo quam in reddendo conjuges ſint
pares, ex *cit. Epiſt.* 1. *ad Corinth. cap.* 7. *arg. cap. Præ-
cipit.* 19. *& capitul. Apud nos* 29. *cauſ.* 32. *q.* 5.
Notanter etiam fuit dictum, quando nulla illud dene- 9
gandi intervenit juſta, & rationabilis cauſa; Dantur
enim plures, & rationabiles cauſæ, quibus intervenien-
tibus poteſt licite debitum denegari; Primo, conjux in-
nocens poteſt denegare debitum conjugi adultero, ut col-
ligitur aperte *ex cap.* 5. *&* 19. *Matthæi*: frangenti enim fidem,
fides merito non ſervatur *ex Regul.* 75. *Juris in* 6. ibi:
*Fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſervari, cui fidem a
ſe præſtitam ſervare recuſat*. Si tamen etiam alter conjux
eſſet adulter, negare debitum licite non poſſent, quia
jam injuriæ adulterii ſibi invicem compenſatæ eſſent: *cap.
Intelleximus* 6. *cap. Tua fraternitas* 7. *de adulteriis*. *Ita com-
munis*. Secundo, conjux innocens liberatur ab obliga-
tione reddendi debitum, ſi alter conjux jure petendi debi- 11
tum privatus ſit ob inceſtum commiſſum cum conjugis con-
ſanguinea in gradu primo, vel ſecundo; Nam ubi ceſſat

Jus petendi, conſequenter ceſſat obligatio reddendi; con-
jux autem inceſtuoſus in pœnam criminis amittit jus pe-
tendi debitum, *cap. Tranſmiſſa 4. cap Tuæ fraternitatis
10. de eo, qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ; cap. Si
quis viduam 20. cap. Qui dormierit 21. c. Concubuiſti 22.
cauſ. 32. q. 7.* Poſtquam tamen inceſtuoſus diſpenſationem
12 ſuper potendo debito impetravit, jus exigendi debitum
plene recuperavit; Sanchez *lib. 9. diſp. 6. num. 10.* Ly-
13 man *loc. cit. num. 15.* & alii paſſim. Tertio, conjux in-
nocens poteſt denegare debitum conjugi, qui Sodomiæ,
vel beſtialitatis crimine ſeſe turpiter inquinavit. Si e-
nim ratione adulterii, & inceſtus poteſt a conjuge inno-
centi denegari debitum conjugi reo, a fortiori poterit
denegari ratione ſceleris Sodomiæ, & beſtialitatis, cum
Sodomiticum ſcelus inceſtum cum ipſa matre commiſſum
horrore, & enormitate ſuperet, ut expreſſe cavetur ex S.
Auguſtino *in cap. Adulterii malum 11. cauſ. 32. quæſt. 7.*
& qui cum carne beſtiæ carnem ſuam diviſit, indignus
prorſus ſit, ut in poſterum numquam cum conjuge fiat
una Caro; Qui enim ob execranda illa ſcelera igni vi-
vus ſecus ſecundum Leges tradendus eſt, quo pacto fi-
delis conjugis conſortio dignus videri poſſet? & colligi-
tur *ex cap. Idololatria 5. cauſ. 28. q. 1.* ubi de men-
te S. Auguſtini declaratur, poſſe denegari debitum, &
fieri ſeparationem a conjuge reo cujuſcumque pernicioſi,
& turpis concubitus: *Ex quo intelligitur, quod propter il-
licitas concupiſcentias, non tantum quæ in ſtupris cum alienis
viris, aut fœminis committuntur, ſed omnino quaslibet, quæ
animam corpore male utentem a Lege Dei aberrare faciunt,
& perniciose turpiterque corrumpunt, poſſit ſine crimine, &
vir uxorem dimittere, & uxore virum, quia exceptam facit
dominus cauſam fornicationis, quam fornicationem . . . . ge-
neralem, & univerſalem intelligere cogimur.*

14 Quarto poteſt conjux denegare debitum quoties ex ta-
li redditione ſibi timetur grave periculum ſalutis corpo-
ralis, V. G. mortis, vel morbi gravis, & periculoſi,
ut ſi petens peſte, lepra, morbo gallico, vel alio con-
tagioſo morbo, & probabiliter certo infecturo laboret,
aut ſi petat debitum ab eo, qui febri hectica, vel alio
morbo laborat, ratione cujus reddendo debitum gravis
ei infirmitas, vel periculum timeatur; *Ita Communis* cum
S. Thoma, & Scoto *in 4. diſt. 32.* Abbate *in cap. 2. de
conjug. lepróſor.* & aliis, quos citat, & ſequitur Sanchez
lib. 9. diſp. 24. n. 16. Layman. *loc. cit. n. 5.* Et ratio eſt,
quia ex naturali interpretatione conjuges in Matrimonii
contractu corporum poteſtatem inter ſe dant, ſalva ſua-
rum perſonarum incolumitate, adeoque cum timetur gra-
ve periculum ſalutis corporalis, non urget obligatio red-
15 dendi debitum. Nec obſtat id, quod reſpondit Alexan-
der III. *in cap. Quoniam 2. de conjug. lepróſor.* ibi: *Si vi-
rum, vel uxorem leproſum fieri contigerit, & infirmus a ſano
debitum exigat, generali præcepto Apoſtoli, quod exigitur eſt
ſolvendum, cui præcepto nulla in hoc caſu exceptio invenitur.*
Non obſtat, inquam, quia reſpondent communiter Docto-
res apud Silveſtrum *verb. Debitum, quæſtion. 1. §. Secun-
da,* Sanchez *lib. 9. diſput. 24. n. 17.* Layman *loc. cit. n.
6.* Pontificem ita reſpondiſſe ex præſumptione, quod con-
jugi reddenti debitum propinquum infectionis periculum
plerumque non immineat a leproſo, præſertim cum ra-
ro admodum fiat, ſituſque mutatione, ac veſtitu pericu-
lum caveri poſſint; At non pro caſu, & morbo, quo
conjux ſanus debitum perſolvere nequeat, quin ex judi-
cio periti Medici morbum contrahat, quia in tali caſu,
& morbo nemo tenetur ſui corporis vitam, & incolu-
mitatem pro privati hominis peccato vitando exponere;
cum is neceſſitate ſimpliciter poſitus non ſit, ſed alia
concupiſcentiæ remedia adhibere poſſit: Quæ explica-
tio, & exceptio eſt juxta principium, quod conſti-
tuit D. Thomas *in 4. diſtin. 32 art. 1. in corpor.* di-
cens; unum conjugem non teneri ad debitum alteri
reddendum, niſi ſub iſta conditione, *ſalva tamen prius
perſona incolumitate.* Si quis autem ſponte contraxit cum
perſona, quam prius ſciebat lepra, vel morbo gallico,
ut alio ſimili morbo contagioſo laborare, non poteſt ipſe
denegare debitum, nec cohabitationem, quia cenſetur
ceſſiſſe juri ſuo, ſicuti is, qui ſciens vitium mercis ni-
hilominus emit, ut cum communiſſima DD. docet Sanch.
loc. cit. n. 22. §. Porro.

17 Quinto, debitum conjugale denegare poteſt mulier il-
la, quæ ex antecedentis periculoſiſſimi partus experien-
tia, & ex Medicorum, & Chirurgorum judicio ſcit non
poſſe ſine manifeſto vitæ periculo partum emittere; *Eſt
Communis* cum S. Thoma *in 4. diſtinct. 32. q. unic. art. 1.
in corpore,* ubi expreſſe dicit, mulierem non teneri ad
18 debitum, niſi ſub iſta conditione, *ſalva tamen prius per-
ſona incolumitate.* Sexto, debitum denegare poteſt uxor
gravida, quando ex redditione periculum probabile mor-
tis (vel etiam abortus) timetur proli jam conceptæ;
Immo tunc nec petere, nec reddere licitum eſt; *c. Origo
5. cauſ. 32. q. 4. cap. Non ſolum 15. cauſ. 32. q. 7. cap. Si
cauſ. 4. cauſ. 33. q. 4.* ut obſervat Layman *loc. cit. num. 7.* Si
19 tamen ex mutatione ſitus accommodi poſſit evitari tale
periculum, tenetur uxor gravida debitum reddere mari-
20 to illud ſerio petenti; *Omnes.* Septimo, poteſt conjux
denegare debitum, quando alter conjux illud petit in a-
mentia, ebrietate, aut aliis conſtitutus extra uſum ratio-
nis, quia talis non petit actu humano, & libero ratio-
nabiliter ut homo, ſed potius ut beſtia; *Eſt Communis.*
Si tamen conjux ebrius, vel amens acceſſurus eſſet ad 21
aliam, vel ſe polluturus, tunc uxor teneretur per acci-
dens, & ex charitate ſaltem reddere ob impedienda mala in-
de emergentia, *Ita Communis.* Octavo, poteſt conjux de- 22
bitum denegare, quando alter immoderate, ac nimis fre-
quenter petit, quia non videntur conjuges ſeſe obligaſſe
ad uſum immoderatum, præſertim cum repugnet decen-
tiæ, ipſique valetudini, unde non peccat conjux, ſi V. G.
petenti reddat, & quarta vice neget, ut notat Gloſſ. *in
cap. Quoniam deſt. 31.* La Croix *lib. 6. part. 3. num. 396.*
Sporer *tom. 3. part. 4. cap. 2. num. 513.* & alii. Nono, 23
poteſt conjux debitum denegare, ſi publice, ſeu coram
aliis exigatur, aut in Eccleſia, ubi ſine ſacrilegio conju-
galis actus exerceri non poteſt, excepto neceſſitatis caſu,
ſi videlicet conjuges diuturno tempore incluſi in ſacro
loco, ob humanam fragilitatem in periculo incontinen-
tiæ verſentur; *Ita Communis Doctorum.* Decimo, poteſt 24
conjux ante elapſos duos menſes a contractu matrimo-
niali denegare debitum, ſi nondum ſit conſummatum
matrimonium; poteſt enim conjux ante conſummatio-
nem matrimonii Religionem ingredi intra duos menſes,
unde ante elapſum tale tempus non tenetur illud con-
ſummare reddendo debitum; *cap. Ex publico 7. de con-
verſione conjugat. cap. Commiſſum 16. de ſponſalibus, &
Matrim.*

Undecimo, conjux poteſt, immo & debet denegare 25
debitum conjugale alteri conjugi illud etiam ſerio, &
inſtanter petenti, quando ambo unanimi conſenſu ante,
vel poſt Matrimonium conſummatum, continentiam vo-
verunt; habetur clare de mente S. Auguſtini *in cap.
Quod Deo 4. cauſ. 33. quæſt. 5.* ibi: *Quod Deo pari conſen-
ſu voveratis, perſeveranter uſque in finem reddere ambo de-
buiſtis, a quo propoſito, ſi lapſus eſt ille, tu ſaltem inſtantiſ-
ſime perſevera.* Et ſic docet D. Thomas *in 4. diſt. 38. q. 1. art.
3 q. 2. ad 3. & 4.* & S. Antonin. *3. part. Sum. Theolog. tit.
1. cap. 12. §. ſin.* præciſis his verbis. *Cum . . . . uter-
que pari conſenſu voverint continentiam, nullus eorum poteſt,
vel debet exigere debitum, vel reddere, niſi cum peccato mor-* 26
tali, & alii communiter. Duodecimo, conjux poteſt, &
immo debet denegare debitum alteri conjugi illud petenti,
quando ſibi invicem promiſerunt ſub juramento abſti-
nentiam ab uſu Matrimonii ad certum tempus, V. G.
pro toto tempore Quadrageſimæ, ut colligitur *ex cap.
Adminiſtrationis 1. cap. Debitores 6. cap. Ad noſtram 7. &
cap. Quemadmodum 25. de Jurejurando,* in quibus conſtat
promiſſa ſola conventione firmata poſſe quidem omitti,
non vero Jurejurando obſignata; Et ratio eſt, quia non
ſufficit ut conjuges mutuo ſibi ſuam remittant juratam
promiſſionem ad licitum Matrimonii uſum ante lapſum
præfixi temporis; non enim ſolum ad ſe invicem mutuo
conſenſu ſunt obſtricti, ſed etiam apud Deum invocato
ejus nomine, ipſoque in teſtem ſui pacti vocato; Un-
de neceſſe eſt, ut talis eis a Deo condonetur obligatio
per Eccleſiæ diſpenſationem aliqua juſta interveniente
cauſa, aliter tales conjuges neque exigere, neque redde-
re debitum conjugale poſſunt. Sunt etiam aliæ nonnullæ
cauſæ, propter quas conjuges poſſunt licite denegare de-
bitum conjugale, quæ brevitatis gratia relinquuntur vi-
dendæ apud Sanchez *lib. 9. de Matrimon. diſp. 24. & ſe-
quent.* & alios diffuſe de iſtis agentes.

Unde veniunt hic adducendæ cauſæ, propter quas 27
non poſſunt conjuges debitum denegare, & poſſunt licite
petere, & reddere. Primo igitur conjux non poteſt de-
bitum denegare, eo quod alter ſit nominatim denuncia-
tus excommunicatus; *c. Quoniam multos 103. cauſ. 11. q.
3.* ubi Gregorius VII. pro noſtra aſſertione ſic expreſſe
concludit: „ Quoniam multos, peccatis noſtris exigenti-
„ bus, pro cauſa excommunicationis perire quotidie cer-
„ nimus, partim ignorantia, partim nimia ſimplicitate,
„ partim timore, partim etiam neceſſitate devincti, miſeri-
„ cordia, anathematis ſententiam ad tempus, prout poſ-
„ ſumus, opportune temperamus; Apoſtolica itaque au-
„ ctoritate ab anathematis vinculo hos ſubtrahimus, vi-
„ delicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia,
„ necnon ruſticos ſervientes &c. „ Quod confirmat Inno-
centius III. *in cap. Quod in dubiis 30. de ſentent. excom-
mun. & in cap. Inter alia 31. eod.* ubi declarat illos, qui
homini nondum excommunicato famulari ſolebant, ex la-
ta ejus excommunicatione ab eodem miniſterio non arce-
ri, ibi: „ Cum quædam perſonæ in præmiſſo capitulo „
(Quoniam multos) „ illis, in quos lata fuerit excommu-
„ nicationis ſententia, ante prolationem ipſius, obſe-
„ quio tenerentur familiariter adhærere, neque poſtmo-
„ dum ad contrarium teneantur (cum adhuc debitum
„ duret) beneficio Canonis id agente, a priore non ſunt
„ obnoxietate ſolutæ, ſed ad familiare tenentur obſequium,
„ ita per conſequens ad communicationem tenentur, ſine
„ qua illud neque exhibere. „ Ita Gloſſa *in cit. cap. Quo-
niam multos, verb. Uxores,* ſic expreſſe ait: *Sed numquid vir
excommunicatus poteſt petere debitum ab uxore? . . . Si petat
vir mulierem in judicio, & ipſa objicit ei excommunicationem,
Judex tenetur ex ſuo officio reſtituere viro mulierem, cum in hoc*

caſu

caſu poſſit ei communicare: Unde credo quod tenetur debitum reddere.

28 Secundo, conjux non poteſt negare debitum ob ſolum metum, ne multiplicetur proles, & ob inopiam non poſſit ali; Ita Angelus verb. *Debitum* §. 15. Silveſter *q.* 8. Navarr. *c.* 16. *n.* 25. Layman *loc. cit. n.* 16. Sporer *loc. cit. n.* 516 & alii communiter negantes abſolute multiplicationem prolis excuſare a redditione debiti; Et ratio eſt, quia ex una parte multiplicatio prolis ſpectat ad præcipuum finem Matrimonii, eſtque magnum bonum, ac donum Dei, cujus gratia a conjugibus tolerandum eſt omne incommodum prima conjugii ſtipulatione conceptum; Ex altera autem parte melius eſt proli ut vivat inops, quam ut omnino non vivat; Nec ex apprehenſa inopia, & deficientia alimentorum pro prole poteſt deduci excuſatio tam ſtrictæ obligationis debiti, cum Deus in ſe vere confidentes non deſerat, juxta illud Regis Prophetæ *Pſalm.* 36. *n.* 25. *Junior fui, etenim ſenui, & non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem.* Et Chriſtus ipſe Matthæi 6. *n.* 26. *& ſeq.* ſic in Dei providentia confidere præcipiat, & diffidentes ſevere objurget: „ Reſpicite volatilia cœli quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis? ... „ Et de veſtimento quid ſolliciti eſtis? Conſiderate lilia „ agri, quomodo creſcunt, non laborant, neque nent... „ Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos „ modicæ fidei?

29 Tertio, non poteſt conjux debitum denegare ex quo petatur diebus Feſtis, vel diebus ſacræ communionis, aut ſimilibus; *Eſt communis* cum D. Thoma *in* 4. *diſt.* 32. *quæſt. unic. art.* 5. *in corpor.* ubi expreſſe ait: *Tenetur unus alteri debitum reddere quocumque tempore, & quacumque hora, ſalva debita honeſtate, quæ in talibus exigatur:* & iterum *in ſupplement. quæſt.* 64. *art.* 7. *in conclu.* dicit: *Ne propter lubricum carnis aliqua peccati detur occaſio, tenentur conjuges etiam in diebus Feſtis, & quacumque hora ſibi mutuo debitum reddere, ſalva tamen honeſtate.* Et Silvius in 3. *p.* S. *Thom. quæſt.* 80. *art.* ſic clare concludit: *Conjux, qui eſt communicaturus, non propterea excuſatur a redditione debiti, ſi alter inſtet; ſicuti neque excuſatur, ex eo quod illa die communicaverit.* Et habetur *in c. Vir* 7. *cauſ.* 33. *qu.* 4., ibi: *Si quis vero ſua conjuge non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodo creandorum liberorum gratia utitur, eodem ipſo die ſi velit communicare, ipſe profecto ... de ſumen-*
30 *do corporis Dominici, ſanguiniſque myſterio, ſuo eſt relinquendus judicio.* Nec valet objicere quod Apoſtolus 1. *ad Corinth. capitul.* 6. *n.* 5. præcipiat conjugibus, ut abſtineant ab uſu Matrimonii ad tempus, ut vacent orationi: Non valet, inquam, quia ibi Apoſtolus præcipit conjugibus, ut non fraudent ad invicem, & ſolum permittit abſtinere ad tempus ab uſu Matrimonii ex communi conſenſu, ut vacetur orationi; & en præciſa ipſius verba: *Nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi;* Et ſic ipſum Apoſtolum intellexit S. Auguſtinus relatus *in c. Apoſtolus* 12. *cauſ.* 33. *quæſt.* 4. ibi: *Apoſtolus nec ad tempus ut vacent orationi, niſi ex conſenſu, voluit conjuges, nec carnali invicem fraudare debito.* Nec etiam valet objicere Canonem *in c. Si cauſa* 4. *cauſ.* 33 *quæſt.* 4. ubi de mente S. Ambroſii ſic habetur: *Si cauſa procreandorum Filiorum ducitur uxor, non multum tempus conceſſum videtur ad ipſum uſum, quia & dies proceſſionis, & ipſa ratio conceptus, & partus juxta Legem ceſſari temporibus his debere demonſtrant.* Nec etiam
31 objicere Canonem *Quotieſcumque* 2. *eadem cauſ. & quæſt.* ubi ex S. Auguſtino habetur: *Quotieſcumque aut dies Natalis Domini, aut reliquæ Feſtivitates advenerint, ſicut frequenter admonui, non ſolum ab infidelium concubinarum conſortio, ſed etiam a propriis uxoribus abſtinere.* Nec Canonem *Chriſtiano* 5. *ead. cauſ. & quæſt.* ubi ex eodem S. Auguſtino, uxoris uſus diebus proceſſionis, & jejunii interdicitur. Nec Canonem *Omnis homo* 21. *de conſecrat. diſt.* 2. ubi ex Concilio Eliberitano ſic habetur: *Omnis homo ante Sacram communionem a propria uxore abſtinere debet tribus, aut quatuor, aut octo diebus.* Nec Canonem *in c. Si ſciatis* 1. *cauſ.* 33. *quæſt.* 4. ubi de mente S. Hieronymi ſic habetur: *Si panes propoſitionis non poterant ab iis, qui uxores ſuas tetigerant, comedi, quanto magis panis ille, qui de cœlo deſcendit, non poteſt ab his, qui conjugalibus paulo ante hæſere complexibus, violari atque contingi?* Non valet,
inquam, quia tales, & conſimiles Canones intelligendi 32
ſunt ſecundum congruitatem, & non ſecundum neceſſitatem, ex conſilio, & non ex præcepto, ut optime exponit S. Thomas 3. *p. Summæ quæſt.* 8. *art.* 7. ibi: *Hoc ſecundum congruitatem, & non ſecundum neceſſitatem, ex conſilio, & non ex præcepto eſt intelligendum* (a).

Quarto, non poteſt conjux debitum denegare ſub prætextu, quod alter conjux affinitatem ſpiritualem contraxerit baptizando proprium filium in caſu extremæ neceſſitatis; cum enim talis conjugis actio non ſolum ſit licita, ſed etiam neceſſaria, & ex præcepto charitatis importata, non debet ei imputari ad ullam pœnam, ſicut non ei imputatur ad ullam culpam ex regula Innocentii III. tradita *in c. Diſcretionem* 6. *de eo, qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ*, ibi; *Cum ſuo jure non debeat ſine ſua culpa privari.* Et expreſſe habetur deciſum a Joanne VIII. in *c. Ad limina* 7. *cauſ.* 30. *quæſt.* 1., ibi: Dici„ mus omittendum eſſe, & inculpabile judicandum, „ quod neceſſitas intulit. Nam hoc baptizandi opus Lai„ cis fidelibus juxta canonicam auctoritatem, ſi neceſſe „ fuit facere, libere conceditur: Unde ſi ſupradictus „ genitor filium ſuum corpore morientem aſpiciens, ne „ animam perpetua morte pereuntem dimitteret, ſacri „ unda Baptiſmatis lavavit, ut eum de poteſtate auctoris mortis, & tenebrarum eriperet, & in regnum „ Chriſti jam regnaturum ſine dubitatione tranſmitteret, beneficiſſe laudatur, & idcirco ſuæ uxori, ſibi „ legitime ſociatæ, impune quandiu vixerit judicamus „ manere conjunctum, nec ob hoc ... ſeparari debere. 33

Quinto, nec poteſt conjux debitum denegare ſub prætextu, quod alter conjux affinitatem contraxerit ratione inceſtus, vel adulterii non ſponte, ſed coactionis vi, vel ignorantia facti commiſſi. Et ratio eſt, quia talis conjux ex hujuſmodi inceſtu, ſeu adulterio ſine ulla ſua culpa commiſſo non debent ſuo jure petendi debitum ullo modo privari; *cit. c. Diſcretionem* 6. *de eo, qui cognovit conſanguineam uxoris ſuæ*, ibi: *Cum ſuo Jure non debeat ſine ſua culpa privari;* & Regul. 23. *Juris in* 6. ibi: *ſine culpa niſi ſubſit cauſa non eſt aliquis puniendus;* Conjux autem, qui non ſponte, ſed coactionis vi, vel ignorantia facti inceſtum, vel adulterium commiſit, nullam admiſit culpam, cum pro ſe fuerit omnino materialis actus inceſtus, vel adulterii, ex quo, ut ſupponitur, in eum nullatenus conſenſerit, neque adeo ipſi in peccatum imputari debeat ex mente S. Auguſt. relati *in c. De pudicitia* 6. *cauſ.* 32 *qu.* 5., ibi: *Nemo impudice utitur corpore, niſi ſpiritus prius concepta nequitia;* & ut dicit Origenes *lib.* 2. *ad c.* 2. *Epiſtolæ ad Romanos; Neque enim fieri poteſt, ut ſi ante quis non mœchetur in corde, mœchari poſſit in corpore.* Et quod affinitas contracta ratione inceſtus, vel adulterii non ſponte, ſed coacte commiſſi non privet jure petendi debitum conjugem innocentem, habetur expreſſe *in c. Diſcretionem* 6. *de eo, qui cognovit &c.* ibi: *Sed nec affinitas, quæ poſt contractum legitime Matrimonium inter virum, & uxorem inique contrahitur, ei debet officere, quæ hujuſmodi iniquitatis particeps non exiſtit, cum ſuo Jure non debeat ſine ſua culpa privari.* Et quod etiam affinitas contracta ratione inceſtus, vel adulterii ignorantia facti commiſſi non privet jure ſuo petendi debitum conjugem ſic ignoranter, & conſequenter ſolum materialiter peccantem, habetur expreſſe *in c. Si virgo* 5. *cauſ.* 34. *qu.* 1. & 2. ibi: „ Hinc etiam ignorantia excuſat eum, „ qui neſciens dormivit cum ſorore uxoris ſuæ, & cap. „ In lectum 6. ead. cauſ. & quæſt. ibi; In lectum mariti, abſente uxore. Soror ivit uxoris quam ille uxorem putans ſuam eſſe, dormivit cum ea: ſuper hoc „ viſum eſt, ſi ipſe per ſecuritatem veram hoc probaverit, quod inſcius fecerit hoc ſcelus .... legitimam „ ſuam conjugem habere permittatur. 34

Debitum conjugale licite petitur, & redditur, etiamſi mulier ſit prægnans, dummodo tamen abſit periculum abortus; *Eſt communis* (b). Nec obſtat textus *c. Origo* 5. *cauſ.* 32. *quæſt.* 4. *c. Non ſolum* 15. *ead. cauſ.* 32. *q.* 7. *c. Si cauſa* 4. *cauſ.* 33. *quæſt.* 4. ubi videtur prohiberi acceſſus ad uxorem gravidam. Reſpondetur enim hoc e de 35

(a) Operæ pretium eſt referre, quæ ſcripſit Benedictus XIV. l. 5. de Synod. c. 1. n. 8. „ Olim in ſolemnioribus feſtivitatibus, ac jejunii diebus, quibus peculiariter erat orationi vacandum, vetitum fuiſſe conjugibus Matrimonii uſum, ex pluribus colligitur Eccleſiæ ſanctionibus, collectis a Gratiano can. 33. quæſt. 4. .... Hæc fortaſſe, aliaque hujus generis multa ignota fuerunt nonnullis Theologis Moralibus, qui antequam diſciplinam ex hodierna metientes (quod ſæpe ab iiſdem fieri notavit Card. Bona rer. liturg. l. 1. c. 18. n. 1.) non dubitarunt affirmare, nunquam ab Eccleſia fuiſſe uſum conjugii certis diebus interdictum; cum potius aſſerere debuerint, nunc intra meri conſilii limites contineri, quod olim ſevera lege erat prohibitum; ſicuti ſcite ponderat Catalanus in Com. ad Pontif. Rom. tom. 3. tit. de ordine ad Synodum §. 22. „ Quod attinet ad auctoritatem S. Thomæ, verba, quæ Auctor exeribit, loco ab eo citato non occurrunt.

(b) Sententia eſt Sanctorum Patrum auctoritati innixa, imprimiſque S. Auguſtini; uſum matrimonii culpa non vacare, niſi propagandæ prolis, vel debiti reddendi cauſa exerceatur. Plura ex S. Doctore producere momenta, perfacile eſſet. Unum, vel alterum lectorum oculis ſiſtimus. *Melior eſt quidem*, ait S. D. l. de bono Conjugali c. 6., *ab omni concubitu continentia, quam vel ipſe Matrimonialis concubitus, qui fit cauſſa gignendi: Sed quia illa continentia meriti amplioris eſt; reddere vero debitum, nullius eſt criminis; Exigere autem ultra generandi neceſſitatem CULPA VENIALIS*, &c. Tom. 6. operum, colum. 236.

de conſilio, & non de præcepto, niſi in caſu probabilis
36 Periculi abortus (a). Licite enim petitur eo tempore,
quo mulier eſt lactans: *Eſt communis*. Nec obſtat textus
c. Ad ejus diſt. 5. ubi dicitur: *Ad ejus vero concubitum*
vir ſuus accedere non debet, quo uſque qui gignitur, ablacte-
tur. Reſpondetur enim, etiam hoc eſſe de conſilio, &
non de præcepto, niſi in caſu probabilis periculi mortis
ſuæ prolis, quando ſcilicet mulier percipiat, quod ra-
tione uſus conjugii lac ſuum notabiliter fiat noxium in-
fanti, aut ad ejus nutritionem notabiliter deficiat. De-
37 bitum petere, & reddere eo tempore, quo mulier eſt
puerpera, ideſt recentem partum durante adhuc natura-
li purgatione mulieris, per ſe loquendo, non eſt quidem
peccatum mortale, ut tenent plurimi Doctores, & nihi-
lominus communiter peccatum veniale deeſſe non ſolet,
& hoc ob nimiam intemperantiam, quæ in copula iſta
fœditati juncta intervenire ſolet; Herincx *diſp.* 7. *de Ma-*
trimon. qu. 6. *n.* 18. Sanchez *lib.* 9. *de Matrimon. diſp.* 21.
n. 7. & alii paſſim; & colligitur *ex c. Ad ejus* 4. *diſt.* 5.
ubi de mente S. Gregorii ſic habetur: *Hæ itaque, quæ fi-*
lios ſuos ex prava conſuetudine aliis ad nutriendum tradunt,
niſi purgationis tempus prius tranſierit, viris ſuis non debent
admiſceri; & ex reſponſione *Nicolai I. ad conſulta Bulga-*
rorum c. 68. ibi: *Quot diebus viro, poſtquam mulier filium*
genuerit, ab ea ſit abſtinendum, non adinventionibus noſtris,
ſed verbis beatæ memoriæ Gregorii Romani Pontificis, & An-
glorum gentis Apoſtoli declaratur, qui Auguſtino Epiſcopo,
quem in Saxoniam ipſe direxerat, ſcribens inter cetera dixit:
Ad ejus vero (ideſt mulieris) *concubitum vir ſuus accedere*
non debet &c.
38 Debitum petere & reddere eo tempore, quo mulier eſt
menſtruata, ideſt menſtruo fluxui ſtatutis temporibus
ſubjacet, in Lege veteri *c.* 20. *Levitici* ſub pœna capitu-
li prohibebatur, ibi: *Qui coierit in fluxu menſtruo, inter-*
ficiantur ambo de medio populi ſui. Et licet hoc præce-
ptum tamquam cæremoniale quo ad pœnam ceſſaverit
cum ipſa Lege, tamen quia non ſolum erat indictum ad
evitandam immunditiam Legalem, ſed etiam ne ex tali
coitu proles naſceretur imperfecta, & quoad hunc reſpe-
ctum erat præceptum mortale, etiam nunc eſt ſervan-
dum, ut expreſſe docet S. Thomas *in* 4. *diſt.* 41. *quæſt.*
unic. art 2 *qu. in corpor.*, ibi: *Accedere ad menſtruatam in*
Lege prohibitum erat duplici ratione; tum propter nocumen-
tum, quod in prole ex hujuſmodi commixtione frequenter ſe-
quebatur, & quoad primum præceptum erat cæremoniale, ſed
quantum ad ſecundum erat mortale: & ideo hoc præceptum
obligat etiam in nova Lege propter ſecundam rationem, etſi
non propter primam. Et hujus ſententiæ fuerunt etiam S.
Auguſtinus *lib.* 3. *de peccat. merit. & remiſſ. cap.* 12. *num.*
22. S. Hieronymus *lib.* 6. *in Ezechiel. c.* 18. & S. Grego-
rius relatus *in cit. c. Ad ejus* 4. *diſt.* 5. & alii. Sed quia
tales SS. Patres non explicant ſub quali peccato obligat
nunc tale præceptum, & Sanctus Thomas *loc. cit.* ſub-
jungit, quod talis *fluxus non durat niſi ad modicum tem-*
pus: unde prohibitum eſt ad talem accedere, & ſimiliter pro-
hibitum eſt mulieri in tali fluxu debitum petere, dicendum
eſt, quod debitum petere pro tali tempore ſit ad minus
peccatum grave veniale, ut vult communior Doctorum,
eo vel maxime, quod multi magni nominis Doctores
ſuſtinent, eſſe peccatum mortale.
Debitum conjugale licite petitur, & redditur etiam 40
non ſervato debito concumbendi modo, aut ſitu, dum-
modo fiat propter aliquam juſtam, & rationabilem cau-
ſam, v. g. vel propter periculum ſuffocationis fœtus, vel
ægritudinem, vel aliam indiſpoſitionem corporis, puta
nimiæ pinguedinis, & hujuſmodi, & ſervetur vas natu-
rale abſque periculo extramiſſionis ſeminis, ſeu fraudatio-
nis generationis. *Eſt communis*. Non eſt tamen licitum
ſaltem ſub veniali petere, & reddere debitum non ſer-
vato debito concumbendi modo, aut ſitu ſine ulla ratio- 41
nabili cauſa, & ſolum majoris voluptatis gratia, ut col-
ligitur *ex c. Nervi* 2. *diſt.* 13. *c. Deinde* 3. *diſt.* 26. *c. Ori-*
go 3. *c. In eo* 12. *& c. Liberorum* 14. *cauſ.* 32. *q.* 4. *& c.*
Vir 7. *cauſ.* 33. *qu.* 4. Unde merito fuit ab Innocentio 42
XI. die 2. Martii 1679. damnata inter alias ſequens pro-
poſitio nona in ordine, ibi: *Opus conjugii ob ſolam volupta-*
tem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali;
Ita Roſignolus *contract.* 15. *de Matrimonio* 7. *prænot.* 3. *ſect.*
3. *n.* 4. cum communi aliorum, ſaltem quoad petere,
Quamvis ſit contra varios quoad reddere, volentes quod
quando conjux petens debitum peccat ſolum venialiter,
vel ob circumſtantiam ſe tenentem ex parte ſolius pe-
tentis, vel ob circumſtantiam ſe tenentem ex parte ipſius
actus, alter reddens nullo modo peccet, nec eximatur
ab onere reddendi, ut docet Sanchez *de Matrim. libr.* 9.
diſp. 6. *n.* 6. cum variis aliis.
Conjuges, qui mala fide, ſeu dubii de valore Matri- 43
monii contraxerunt, non poſſunt ſtante illo dubio nec
petere, nec reddere debitum, quia non eſt poſſeſſio pro
Matrimonio, ſed pro ſexto Decalogi præcepto copulam
inter eos prohibente, nec alterutro favet poſſeſſio juris
pro petendo debito, cum poſſeſſio juris inchoari non poſ-
ſit cum mala fide; *Ita communis*. Si vero unus tantum
conjux mala fide, ſeu dubius de valore Matrimonii con- 44
traxit, non poteſt ille ſtante tali dubio petere debitum,
tenetur tamen illud reddere alteri, qui bona fide con-
traxit, ſtante dubio non eſt privandus ſuo jure, cum ſit
in poſſeſſione juris conjugii, ac ſtante dubio melior ſit
conditio poſſidentis, ut habetur expreſſe *c. Dominus* 2.
de ſecundis nuptiis. Si Matrimonio bona fide contra-
cto ſuperveniat dubium de valore, poterit talis dubitans
poſt debitam diligentiam, & inquiſitionem factam, ex
qua veritas nondum comperta eſt, non ſolum reddere,
ſed etiam petere debitum; Nam dubium ſuperveniens bo-
næ fidei poſſeſſori deeſſe non debet; Ita ex communiori
Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 41. *quæſt.* 4. *num* 45. *& lib.* 1. *moral.*
cap. 10. *num* 9. Barboſa *in lib.* 5. *decretal. cap. Inquiſitio-*
ni numer. 5. *de ſentent. excommunicat.* Pirhing *lib.* 5. *decre-*
tal. tit. 39. *numer.* 108. Layman *Theol. moral. lib.* 1. *tract.*
1. *cap.* 5 *numer* 24 Herincx *diſp.* 7. *de Matrimon. quæſt.*
6. *numer.* 32. Reiffenſtuel *Theolog. moral. tract.* 14. *diſp.*
13. *numer.* 85. Diana *part* 4. *tract.* 13. *reſolut.* 15. Terill.
de conſcient. quæſt. 23. *numer.* 66. Dicaſtil. *de reſtitut. d.*
5. *n numer.* 221 Reginald. *in praxi fori pœnitent. libr.* 31.
numer. 190. Ægid. *de Sacrament. & Cenſur. diſput.* 34.
dub. 10. *numer.* 105. Socin. *in* 4. *de juſtit. quæſt.* 5. *artic.*
ultim.

Et in Enchiridio c. 78. *Putari poſſet*, inquit, *non eſſe peccatum miſceri conjugi non Filiorum procreandorum cauſa*,
quod bonum eſt nuptiale, ſed carnalis etiam voluptatis; ut Fornicationis ...... mortiferum malum ...., incontinentium devi-
tet infirmitas. Poſſet ergo, ut dixi, hoc putari non eſſe peccatum, niſi addidiſſet (Apoſtolus): *hoc autem dico ſecun-*
dum veniam, non ſecundum imperium. QUIS AUTEM ESSE PECCATUM NEGET, cum dari veniam facientibus,
Apoſtolica auctoritate fateatur? Ibidem colum. 166. Legeſis & S. Hieronymum in caput 5. Epiſtolæ ad Epheſios l.
2., tom. 7. operum editionis novis. Veronen. Colum. 657. & S. Gregorium Magnum in Regula paſtorali part. 3. c.
27. tom. 2. operum edit. Benedict. colum. 80. Hinc S. Thomas in 4. diſtinct. 31. quæſt. 2. artic. 2. docet, *duobus*
ſolis modis conjuges abſque omni peccato conveniunt; ſcilicet cauſa prolis procreandæ, & debiti reddendi, ALIAS AU-
TEM SEMPER EST IBI PECCATUM, AD MINUS VENIALE. Qui igitur fieri poteſt, ut idem uſus innoxius
evadat, uxore prægnante, ut hic Auctor abſque ulla reſtrictione aſſerit? Sane ſi Sanctorum Patrum, ſacrorumque
Canonum doctrinam conſulamus, in contrariam ſententiam declinemus, oportet.
S. Clemens Alexand. l. 2. Pædag. cap. 10. *Ullum*, inquit, *induxit* (Moyſes) *veterum Hebæorum coeuntem cum ſua*
uxore prægnante. Sola enim voluptas, ſiquis ea etiam utatur in conjugio, eſt præter leges, & injuſta, & a ratione
aliena. Rurſus Moyſes abduxit viros a prægnantibus, quouſque pepererint ..... Nefas eſt ergo operantem jam Naturam
adhuc moleſtia afficere, ſuperſtue ad petulantem prorumpendo libidinem. Tom. 2. operum editionis Oxonii; pag. 225.
S. Ambroſius lib. 1. in Lucam, num. 54. *Ad cohibendam*, inquit, *petulantiam tuam manus quaſdam tui Auctoris*
in utero hominem formantis advertis. Ille operatur, & tu ſacri uteri ſecretum inceſtas libidine? Vel pecudem imitare,
vel Deum verere. Tom. 1. operum edit. Benedict. colum. 1281.
Videri etiam poſſunt SS. Auguſtinus, & Hieron. locis laudatis. Quapropter ſacris cautum eſt canonibus, ut qui
cum uxoribus prægnantibus conveniebant, pœnitentiæ ſubjicerentur. Hoc conſtat ex Pœnitentiali Romano tit. 7.
cap. 9. & 10., & ex Pœnitentiali Bedæ cap. 2., & 10. Unde S. Thomas in 4. diſtinct. 31. in Expoſitione textus ait:
Ideo Hieronymus vituperat acceſſum viri ad uxorem imprægnatam: Non tamen quod ſemper ſit peccatum mortale, niſi
forte quando probabiliter timetur de periculo abortus. Ex huculque laudatis auctoritatibus perſpicax Lector judicium
ferre poteſt, utrum Canones ab Auctore laudati conſilium, an præceptum ſonent, quos præceptum indigitare in
promptu eſſet oſtendere, ſi id neceſſitas expoſtularet. Unum addimus: ſcilicet ne incautus Lector omnes doctrinas,
quæ in hoc articulo leguntur, amplectatur, v. g. expoſitam ſub num. 42. circa modum concubendi; ſub num. 45. de
debiti petitione cum dubio circa matrimonii validitatem, quam e diametro eſſe oppoſitam ſententiæ Innocentii III.
relatæ in *c. Inquiſitioni, de ſentent. excommunicationis*, nemo ſanæ mentis inficiabitur.
(a) Sobrie, & juſte, & pie vivendum eſſe in hoc ſæculo, omnibus præcipit Apoſtolus Tit. c. 2. Conjuges, vel
qui Conjugum peccata audire tenentur ea verba perpendant, & quæ ſequuntur S. Bonaventuræ Compen. Theol. Ve-
rit. l. 6. c. 38. „ Poteſt quis accedere ad uxorem ſuam quatuor de cauſis: ſcilicet cauſa prolis, cauſa reddendi de-
bitum, cauſa vitandæ incontinentiæ, quarto poteſt fieri cauſa explendæ libidinis: & hoc modo peccatum eſt ve-
niale, vel mortale, ſecundum quod libido eſt venialis, vel mortalis. „

ultim. Valentia tom. 4. diſp. 10. quæſt. 6. punct. 2. Lugo de juſtit. diſp. 17. n. 88. Cardenas in 2. Criſi d. 19. num. 107. La Croix lib. 6. part. 3. de Matrimon. n. 302. & apud ipſum ibidem D. Sotus, Vera Crux, Vict. Lopez, Suarez, Coninch, Bonacina, Leſſius, Lorca, Breii., Bardi, & alii contra multos alios ab ipſo citatos.

46 Et veritas noſtræ aſſertionis colligitur ex S. Auguſtini verbis relatis *in cap. Si virgo 5. cauſ. 34. q. 1. & 2.* ubi ſic expreſſe habetur: *Si virgo nupſerit neſciens viro alieno, hoc ſi ſemper neſciat, unquam ex hoc adultera erit; Si autem ſciat, jam ex hoc adultera eſſe incipit, ex quo cum alieno ſciens cubaverit; ſicut in jure prædiorum tamdiu quiſque bonæ fidei poſſeſſor rectiſſime dicitur, quamdiu ſe poſſidere ignorat alienum; cum vero ſciverit, nec ab aliena poſſeſſione receſſerit, tunc malæ fidei poſſeſſor perhibebitur.* Et ex cap. *Laudabilem 2. Ut lite pendente*, ubi ſic præciſe a Clemente III. fuit reſponſum: *Reſpondemus, quod Conjugum alteruter accuſatus* (de Matrimonii defectu) *ante probatam accuſationem jure, quod habet in altero, privari non poſſit.* Et ex cap. *Dominus 2. de ſecundis nuptiis*, ubi Lucius III. ſupponit, ſi ſecundo Matrimonio bona fide contracto ſuperveniat dubium de morte prioris conjugis, poſſe eum, qui bona fide contraxit, petere debitum, & alterum, etiamſi mala fide contraxerit, poſſe reddere, ibi: *Super Matrimoniis, quæ quidam ex vobis nondum habita obeuntis conjugis certitudine contraxerunt, id vobis reſpondemus, ut nullus amodo ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quod ab hac vita migraverit conjux: Si vero aliquis, vel aliqua id hactenus non ſervaverit, & de morte prioris conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum; ei, quæ ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod a ſe tamen noverit nullatenus exigendum; quod ſi poſt hoc de prioris conjugis vita conſtiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur.* Et ratio noſtræ aſſertionis eſt, quia talis ſic dubitans præmiſſa debita diligentia, & inquiſitione habet ignorantiam invincibilem de invaliditate Matrimonii, ergo manet poſſeſſio pro validitate Matrimonii bona fide contracti juxta *cit. cap. Si Virgo 5. cauſ. 34. quæſt. 1. & 2.*, ibi: *Bonæ fidei poſſeſſor rectiſſime dicitur, quamdiu ſe poſſidere ignorat alienum;* adeoque manet in jure petendi debitum, cum melior ſit conditio poſſidentis, & dubium ſuperveniens bonæ fidei poſſeſſioni obeſſe non debeat. Et hoc ipſum a fortiori eſt dicendum, ſi dubium ſuperveniens, oriatur ſolum ex levi, ac temeraria credulitate, nam poteſt tale dubium ad conſilium proprii Paſtoris, ſeu Parochi deponi, ac debitum conjugale non ſolum licite reddi, ſed etiam peti, textu expreſ-
47 ſo *in c. Inquiſitioni 44. de ſent. excomm.*, ibi; *Et quidem ad ſui Paſtoris conſilium* (*conſcientia levis, & temerariæ credulitatis exploſa*) *licite poteſt non ſolum reddere, ſed exigere debitum conjugale.*

48 Nec valet objicere contra noſtram principalem aſſertionem id, quod Innocentius III. proſequitur immediate dicere *in dict. cap. Inquiſitioni*, ibi: *Verum cum conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet, ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra judicium committat offen-*
49 *ſam.* Non valet, inquam, quia ut optime reſpondet Cardin. de Lugo *tom. 1. diſp. 17. n. 88.* vel Pontifex *in dict. cap. Inquiſitioni* loquitur ſolum de conjuge, qui nondum adhibuit debitam, & ſufficientem diligentiam pro cognoſcenda veritate, ut volunt multi, quos ſequitur Sanchez *lib. 2. de Matrimon. diſp. 41. quæſt. 4. n. 53.*; vel etiam dato, quod univerſaliter loquatur, dicere poſſumus ex illo magis confirmari noſtram concluſionem; nam alter conjux, qui erat poſſeſſor bonæ fidei, dicitur poſſe petere, & reddere; alter autem, dum habet dubium, non permittitur petere, quia nimirum in caſu illius textus conjux non habebat dubium mere negativum, ſed potius credulitatem, & opinionem poſitivam, de impedimento Matrimonii, ut conſtat ex verbis illius capitis; ſtante autem illa opinione de impedimento, & non ſtante opinione etiam probabili de negatione impedimenti, non poterat conjux petere, quia nullum habebat judicium ſaltem probabile de valore illius Matrimonii; Unde apparet, quod Innocentius III. *in dict. cap. Inquiſitioni*, ideo ſic reſpondit, quia ille, de quo erat caſus, ab initio mala fide contraxerat Matrimonium, quia videlicet poſitive dubitabat de ejus valore, ut proinde ſit caſus ſimilis illi, qui refertur *in cit. cap. Dominus 2. de ſecundis nuptiis*; ubi Lucius III., ut apparet ex ſuis verbis adductis ſupra *ſub n. 45.* reſpondet, dubitantem de valore Matrimonii, quod contraxerat, nondum habita certitudine conjugis prioris præmortuæ, debitum interim a conjuge ſua
50 exigere non poſſe. Hinc non facit objectio talis textus pro noſtro caſu, qui eſt de dubio ſuperveniente Matrimonio jam bona fide contracto, adeoque licet ſic dubitans petendo debitum poſt adhibitam debitam diligentiam ſe exponat periculo fornicationis materialis, non ſe exponit tamen periculo fornicationis formalis, cum ignorantia invincibilis in bonæ fidei poſſeſſore a peccato formali excuſet (a).

Si conjux pro certo cognoſcat invaliditatem Matrimo- 51
nii, eo quod indubitanter ſciat ſubeſſe impedimentum dirimens, quamvis hoc in facie Eccleſiæ probare nequeat, non ſolum non poteſt petere, ſed nec reddere debitum, non obſtante quod per ſententiam judicialem Eccleſiæ (quæ de occultis non judicat) vel etiam per excommunicationem ad id compellatur, aut ab altero conjuge abſque gravi ſcandalo, aut etiam abſque manifeſto vitæ periculo diſcendere nequeat; *Eſt communis*, & ratio eſt, quia in nullo caſu poteſt quis ſcienter fornicari, ſeu alteri carnaliter commiſceri extra legitimum Matrimonium; hoc enim intrinſece malum; Unde talis potius in foro externo debet humiliter ſententiam excommunicationis ſuſtinere, ut expreſſe ſtatuitur *in cap. Litteras 13. de reſtitution. ſpoliator*, ibi: „Cum mulier, quæ conſanguinitatis habet notitiam, „ præſertim in gradibus, quos Lex divina (Levitici cap. „ 18.) prohibuit, non poſſit hujuſmodi viro ſine peccato „ mortali carnaliter commiſceri; quoniam omne, quod „ non eſt ex fide, peccatum eſt, & quidquid fit contra „ conſcientiam ædificat ad gehennam: fruſtra in tali caſu „ adjudicaretur reſtitutio ſpoliato, cum illa contra Deum „ non debeat in hoc judici obedire, ſed potius excommu- „ nicationem humiliter ſuſtinere. *Idem declarat ipſemet* „ *Innocentius tertius* in cap. Inquiſitioni 44. de ſentent. „ excommun., ibi: Credimus diſtinguendum, utrum al- „ ter conjugum pro certo ſciat impedimentum conjugii, „ propter quod ſine peccato mortali non valet carnali- „ ter commercium exercere, quamvis illud apud Eccle- „ ſiam probare non poſſit; an non ſciat pro certo, ſed „ credat. In primo caſu debet potius excommunicationis „ ſententiam humiliter ſuſtinere, quam per carnale com- „ mercium peccatum operari mortale. „ Talis enim conjux ex ſimili excommunicatione contra ſe lata non ligatur apud Deum, cum irrita, & invalida ſit excommunicatio, quæ peccato mortali non nititur, ut ait Concilium Meldenſe *in cap. Nemo 41. cauſ. 11. quæſt. 3.* & de mente S. Hieronymi relati *in cap. Quomodo 44. ead. cauſ. & quæſt.* & de mente S. Auguſtini *in cap. Cæpiſti 48. in cap. Quid obeſt 50. & in cap. Etſi 13. eadem cauſ. & quæſt.* Et expreſſe Gloſſ. *in cap. Si quis 10. cauſ. 1. quæſt. 1.*, ibi: *Quid ergo ſi Epiſcopus excommunicet? patienter ferat, nec curet, cum non ligetur apud Deum.* Quod autem nequeat 52
conjux ab alio diſcedere abſque gravi ſcandalo, aut etiam abſque manifeſto vitæ periculo, nihil refert, nam ut expreſſe dicitur *in Regul. 3. Juris*; *Utilius ſcandalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur.* Et occiſus ex hac cauſa moreretur pro ſervanda virtute ſupernaturali caſtitatis, & ſic evaderet Martyr, nam non ſolum qui propter confeſſionem Fidei, ſed etiam qui pro defenſione aliarum virtutum ſupernaturalium moriuntur, Martyrii palmam conſequuntur. Generaliter enim loquendo omnia virtutum opera, quatenus referuntur in Deum, ſunt quædam Fidei proteſtationes, quia dum quis potius vult mori, quam Deum peccato quopiam offendere, ipſo facto proteſtatur. Deum eſſe ſummum bonum, ac omnibus aliis bonis creatis præferendum; quod eſt Articulus Fidei Chriſtianæ; Unde Sanctus Auguſtinus *ſerm. 250. de tempore* ſic expreſſe dicit: *Chriſtianis quotidiana Martyria deeſſe non poſſunt; Sicut enim Caſtitas, & Veritas, & Juſtitia, Chriſtus eſt, ſic & ille, qui eis inſidiatur, perſecutor eſt; Qui & in aliis defendere, & in ſe cuſtodire voluerit, Martyr erit.*

Conjux, qui durante Matrimonio contraxit affinitatem 53
cum ſua conſorte, cognoſcendo videlicet carnaliter ejus conſanguineam in primo, vel ſecundo gradu, non poteſt petere debitum; *cap. Qui dormierit 30. cauſ. 27. quæſt. 2. cap. Si quis 1. de eo, qui cognovit &c.* Licite tamen poteſt reddere, immo tenetur, textu expreſſo *in cap. Diſcretio-* 54
nem 6. de eo qui cognovit &c. „ Nec affinitas, quæ poſt „ contractum legitimæ Matrimonium inter virum, & „ uxorem inique contrahitur, ei debet officere, quæ hu- „ juſmodi iniquitatis particeps non exiſtit, cum ſuo jure „ non debeat ſine ſua culpa privari, & cap. Tuæ frater- „ nitatis 10. eod. tit., ibi: Vir ejus poterit, & debebit „ cum Dei timore debitum ei ſolvere conjugale, cum af- „ finitas poſt Matrimonium inique contracta illi nocere „ non debeat, quæ iniquitatis particeps non exiſtit. „
Notanter autem fuit dictum *conſanguineam in primo, & ſecundo gradu*, quia ſi eſſet conſanguinea ſolum in tertio, 55
aut quarto gradu, non incurreret pœnam non petendi debitum, prout teſte Farinaccio *in declarat. ſuper ſeſſ. 24. Concil. Trident. cap. 4. de reform. Matrim.* declaravit Gregorius XIII. his verbis. „ Sanctiſſimus Dominus noſter „ Gregorius XIII. ex ſententia Congregat. dixit, per hoc „ decretum ſublatum cenſeri impedimentum quoque ſu- „ pervenientis affinitatis poſt contractum Matrimonium, „ quia ſi impedimentum dirimens ſublatum eſt, quod ma- „ jus eſt, ergo & illud, quod impedit, ne is, per quem

con-

(a) Vide notam appoſitam n. 35. in fine. Hic textum Innocentii manifeſtiſſimum contorquet Auctor.

» contracta eſt affinitas, ſine peccato poſſit exigere debitum, quod minus eſt.

56 Conjux voto ſimplici caſtitatis adſtrictus licite non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere; *cap. Quidam 3. Cariſſimus 11. de converſion. Conjugat. cap. Sunt qui 19. cauſ. 27. quæſt. 2. cap. Si dicat 1. cap. Notificaſti 2. cap. Una ſola 6. & cap. Noluit 16. cauſ. 33. q. 5.* Et ratio eſt, quia votum caſtitatis includit obligationem præcepti negativi, cum vovens ſe obſtringat ad ſe abſtinendum ab omni actu venereo, adeoque votum caſtitatis ab uno conjuge factum obligat ſemper, & pro ſemper quoad ea, quæ cum Matrimonio ſunt compatibilia, compatibile autem eſt non petere debitum, licet non reddere, non ſit compatibile. Nec valet dicere, quod hoc eſſet nimis difficile conjugi voventi, & nimis oneroſum alteri conjugi non voventi, maxime ſi conjux non vovens ſit mulier, quæ verecundabitur petere. Non valet, inquam, quia ſi conjugi voventi ſit difficile, ſibi imputet, & petat diſpenſationem, & oneroſum alterius conjugis non voventis tollitur, ex quo conjux vovens poſſit reddere, non ſolum quando alter petit expreſſe, ſed etiam quando ex ſignis, quæ inter conjuges ſunt nota, advertit alterum conjugem optare, ut patet ex dictis ſupra *n. 6. 7. & 8.*

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt diſpenſationem ſuper impedimento petendi debitum conjugale.

SUMMARIUM.

1 *Diſpenſatio ad hoc, ut ſit valida debet dari ex legitima, & juſta cauſa.*

2 *Poſſunt Epiſcopi ad petendum debitum diſpenſare cum conjuge, qui ante Matrimonium emiſit votum perpetuæ caſtitatis, eoque ligatus nupſit.*

4 *Poſſunt etiam Epiſcopi ad petendum debitum diſpenſare cum conjuge, qui poſt contractum Matrimonium, ſive illud fuerit conſummatum, ſive non, emiſit votum perpetuæ caſtitatis ſive cum, vel ſine conſenſu alterius conjugis, ſive ab illo ſolo, ſive etiam ab altero conjuge ſeorſim fuerit tale votum emiſſum, dummodo non fuerit emiſſum ab utroque conjuge cum reciproca conventione, & expreſſa renunciatione reciproci juris*, uſque ad n. 4.

5 *Adducitur inſtantia, & ſolvitur*, uſque ad n. 6.

7 *Excipiuntur tamen caſus urgentis neceſſitatis, in quibus Epiſcopi diſpenſare poſſunt etiam in votis Summo Pontifici reſervatis, & conſequenter ſuper ipſorum impedimento petendi debitum.*

8 *Tales autem caſus urgentis neceſſitatis ſunt illi, qui ratione peſtis, belli, ſeu alterius hujuſmodi impedimenti, vel nullimode, vel niſi cum maxima difficultate poſſunt deferri ad Summum Pontificem, vel ſine gravi periculo, ſcandalo, aut alio malo poſſunt differri, aut ſuſpendi uſque ad obtentam diſpenſationem a Summo Pontifice.*

9 *Inſuper poſſunt Epiſcopi diſpenſare ad petendum debitum cum impedimentis ratione contractæ affinitatis, & cognationis ſpiritualis cum ſua conjuge.*

10 *Eadem poteſtas diſpenſandi ſuper impedimento petendi debitum conjugale competit etiam Capitulis eorumque Vicariis Capitularibus Sede Epiſcopali vacante.*

11 *Item ſuper impedimentum petendi debitum diſpenſare poteſt Vicarius Generalis Epiſcopi, maxime, ſi habeat ſpecialem facultatem ab ipſo Epiſcopo.*

12 *Regulares Mendicantes, aliique omnes cum ipſis communicantes, poſſunt diſpenſare ad petendum debitum, tam ſuper impedimento proveniente ex voto ſimplici caſtitatis perpetuæ ante, vel poſt Matrimonium contractum inito, quam ſuper impedimento proveniente ex affinitate contracta ratione copulæ habitæ cum conſanguinea, vel conſanguineo etiam in primo gradu alterius conjugis*, ad numer. 14.

15 *Adducuntur inſtantiæ, & ſolvuntur*, ad n. 18.

19 *Confeſſarii Regulares poſſunt valide, & licite diſpenſare ſuper impedimento petendi debitum ratione voti ante, vel poſt Matrimonium emiſſi, licet non ſint ad hoc ſpecialiter deputati a ſuis Superioribus majoribus.*

20 *Super impedimento tamen petendi debitum ratione affinitatis contractæ ex copula poſt contractum Matrimonium cum aliqua, vel aliquo ſui conjugis conſanguinea, vel conſanguineo in primo, vel ſecundo gradu, probabilius eſt non poſſe diſpenſare niſi habeant ad hoc ſpecialem commiſſionem, & licentiam a ſuis Superioribus majoribus, puta Generalibus, Provincialibus, & hujuſmodi.*

21 *Non deſunt tamen Doctores magni nominis, qui expreſſe teneant poſſe Confeſſarios Regulares etiam ſine ſpeciali commiſſione Generalis, vel Provincialis diſpenſare ſuper impedimento petendi debitum ratione affinitatis contractæ ex copula poſt contractum Matrimonium habita cum aliquo, vel aliqua ſui conjugis conſanguinea, vel conſanguineo in primo, vel ſecundo gradu*, uſque ad numer. 22.

PRæmiſſo, quod diſpenſatio, ad hoc ut ſit valida, debet dari ex legitima & juſta cauſa, alias per Doctores 1
communiter eſſet irrita, & invalida, & facta ex abuſu poteſtatis conceſſæ ex Apoſtolo *2. ad Corinth. cap. 13. n. 10. In ædificationem, & non in deſtructionem*; Poſſunt Epi- 2
ſcopi ad petendum debitum diſpenſare cum conjuge, qui ante Matrimonium emiſit votum perpetuæ caſtitatis, eoque ligatus nupſit. S. Antoninus 3. *part. tit. 1. cap. 22. §. 2.* Joann. Andreas *in cap. Rurſus, Qui Clerici, vel voventes num. 6.* & ibi Ancharan. *num. 2.* Præpoſitus *num. 6.* Angelus *verb. Matrimonium 3. impedim. 5. num. 3.* Ugolinus *de Matrimonio cap. 20. num.* 10. Brunellus *de ſponſalibus concluſ. 31. num. 4.* Valentia *4. part. diſp. 10. quæſt. 5.* Sotus *in 4. diſt. 37. quæſt. unica art. 1.* Reiffenſtuel *lib. 4. decret. in appendice de diſpenſatione ſuper impedimentis num. 564.* Roſignolus *de Matrimonio 3. prænot. 11. 27.* Sanchez *lib. 8. de Matrimon. diſp. 12. quæſt. 4.* cum pluribus aliis contra Silveſtrum. *verb. Diſpenſatio quæſt. 9. num. 15.* Guttierez *Canon. qq. lib. 1. cap. 23. num. 17.* & varios alios. Et ratio eſt, quia licet Epiſcopi hoc non poſſint de Jure ordinario, prout notat Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 19. q. 8.* Toletus *lib. 4. cap. 18. num. 1. diff. 2.* Graſſius *in deciſ. par. 1. lib. 1. cap. 13. num. 80.* Diana *part. 1. tract. 11. reſolut. 66.* & alii, poſſunt tamen vigore conſuetudinis, & communis praxis, ſecundum quam omnes Epiſcopi ſcientibus Pontificibus, & non reclamantibus, quoad hoc jus petendi diſpenſant, conſuetudo autem præſcripta dat juriſdictionem per textum clarum *in cap. Cum contingat 13. de foro competenti*, & quidem juxta rectam rationem inducta eſt quo ad originem, & continuationem hæc conſuetudo, & praxis, quandoquidem poſſunt conjuges periculo incontinentiæ ſubeſſe &c.

Poſſunt etiam Epiſcopi ad petendum debitum diſpenſare 3
cum conjuge, qui poſt contractum Matrimonium, ſive illud fuerit conſummatum, ſive non, emiſit votum perpetuæ caſtitatis, ſive cum, vel ſine conſenſu alterius conjugis, ſive ab illo ſolo, ſive etiam ab altero conjuge, dummodo non fuerit emiſſum ab utroque conjuge cum reciproca conventione, & expreſſa renunciatione reciproci juris; Sanchez *lib. 8. de Matrimon. diſp. 11. a num. 4. ad octavum*, Aragonius *2. 2. q. 88. art. 8.* Joannes Angelus Boſſius *de triplic. Jubil. privileg. ſect. 2. caſ. 29. n. 13.* Baſilius Pontius *lib. 8. de Matrim. cap. 9. n. 2.* Bortholomæus a S. Fauſto *lib. 3. Theſaur. Religioſor. quæſt. 78.* Roſignol. *loc. cit. n. 23.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 559.* Sporer *tom. 1. tract. 3. in 2. præcept. Decalog. cap. 3. num. 76.* & alii plurimi. Et ratio eſt, quia votum poſt contractum Matrimonium emiſſum ab uno conjuge, ſive cum, vel ſine conſenſu alterius conjugis, ſive ab illo ſolo, ſive etiam ab altero conjuge ſeorſim, quoties non eſt emiſſum cum reciproca conventione, & expreſſa renunciatione reciproci juris, licet videatur elici abſolute, & perfecte, non poteſt tamen vere dici votum abſolutum perfectæ, & integræ caſtitatis, quia unus conjugum ſine expreſſa renunciatione ſui juris facta ab altero conjuge non potuit vovere abſolutam, & integram caſtitatem in præjudicium alterius conjugis, cui reddere debitum ex juſtitia obligatur: vovit ergo ſolum caſtitatem partialem, & ſecundum quid, ſcilicet non petere debitum, quale votum ſecundum omnes non eſt reſervatum Summo Pontifici, adeoque diſpenſabile ab Epiſcopis. Unde ſi Epiſcopi diſpenſando tollere poſſunt, & actu tollunt votum, quod eſt unica cauſa, & radix impedimenti, utique etiam tollere poſſunt & diſpenſando tollunt ipſum impedimentum, eo quod ceſſante cauſa ceſſet effectus; *cap. Cum ceſſante 60. de appellat.*

Notanter autem fuit dictum, dummodo non fuerit emiſ- 4
ſum ab utroque conjuge cum reciproca conventione, & expreſſa renunciatione reciproci juris, quia vi hujus mutui contractus, & reciprocæ conventionis a petendo, & reddendo abſtinendi licite, & valide, abſolute, & integre vovent; & ſic cum in tali caſu utraque pars vi conventionis ſit liberata etiam ab obligatione reddendi debitum, conſequenter, votum libere obſervari poſſit, & debeat, ac votum ſit abſolutum, & perfectum ex parte utriuſque, & ideo reſervatum Summo Pontifici, *arg. Extrav. Et ſi Dominus 5. de pænit. & remiſſ.* diſpenſare in illo Epiſcopi non poſſunt; Sanchez *lib. 9. de Matrimon. diſp. 37. numer. 10.* Sporer *loc. cit. num. 76.* Ancharan. *in cap. Dudum, de converſ. conjugator. numer.* 22. Reiffenſtuel *loc. cit. numer.* 561. cum Abbate, Innocent. Joann. quam Juriſperitorum, *arg. cap. Quod Deo cauſ. 33. quæſt.* 1. ubi de mente S. Auguſtini ſic expreſſe habetur: *Quod Deo pari conſenſu voveratis, perſeveranter uſque in finem reddere ambo debuiſtis; A quo propoſito ſi lapſus eſt ille, tu ſaltem inſtantiſſime perſevera.* Vid. *art. antece-* 5
dent. ſub numer. 24. Nec valet objicere, quod ſicuti

ex

ex dictis *n.* 2. poſſunt Epiſcopi diſpenſare petendo debito cum impeditis ratione voti perpetuæ, & perfectæ caſtitatis ante Matrimonium emiſſi, ita etiam poſſunt cum impeditis ratione voti perpetuæ, & perfectæ, abſolutæque caſtitatis poſt Matrimonium emiſſi. Non valet, inquam, quia
6 abſolute negatur paritas; quia cum illis, qui obſtricti voto perpetuæ, & perfectæ caſtitatis ante Matrimonium emiſſo, diſpenſat Epiſcopi ratione præſcriptæ conſuetudinis juſte, & rationabiliter introductæ, ad evitandum incontinentiæ periculum in conjuge, qui nunquam poſſet petere debitum, & tamen ſemper teneretur reddere, quod periculum minime intervenit in illis, qui poſt contractum Matrimonium cum reciproca conventione, & expreſſa renunciatione reciproci juris vovent perpetuam & perfectam caſtitatem, in ipſis enim non adeſt periculum, cum nulla pars debitum petere, & reddere licite poſſit. Unde ſicut pro iſtis nulla introducendi conſuetudinem diſpenſandi habetur juſta ratio, de nulla etiam diſpenſandi ſcitur conſuetudine Epiſcoporum, & conſequenter nulla habetur poteſtas diſpenſandi; Reiffenſtuel *l. cit. n.* 563. Sanchez *de Matr. lib.* 8. *diſſ.* 11. *n.* 10. & alii.

7 Excipiuntur tamen caſus urgentis neceſſitatis, in quibus Epiſcopi diſpenſare poſſunt etiam in votis Summo pontifici reſervatis, & conſequenter ſuper ipſorum impedimento petendi debitum; Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 9. *n.* 32. Rodriquez *tom.* 1. *qq. Reg. q.* 63. *art.* 6. Navarrus *in Manual. cap.* 12. *n.* 76. Silveſter *verb. Votum* 4. *quæſt.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 16. Sporer *loc. cit. n.* 71. Reiffenſtuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 34. *num.* 47., & alii paſſim. Et ratio deſumitur ex Epikeja, & rationabiliter præſumpta mente Summi Pontificis, nolle eum ſibi vota reſervare in quocumque caſu, ſed potius contentum eſſe, ut urgente gravi neceſſitate cum impedimento ipſum adeundi, poteſtas diſpenſandi devolvatur ad
8 Epiſcopum proprium, ne alias animæ laqueis irretitæ in tam magno verſetur periculo. Tales autem caſus urgentis, & gravis neceſſitatis, in quibus diſpenſare poſſunt Epiſcopi, ſunt illi, qui ratione peſtis, belli, ſeu niſi cum maxima difficultate poſſunt deferri ad Summum Pontificem, vel ſine gravi periculo, ſcandalo, aut tali malo poſſunt differri, ſeu ſuſpendi uſque ad obtentam diſpenſationem a Summo Pontifice, ut V. G. ſi ex dilatione Matrimonii uſque ad reſponſum Pontificis ex parte voventis, ſeu inter contracturos, urget evidens, & proximum periculum incontinentiæ; ſi Matrimonium differri nequeat ſine gravi ſponſi, vel ſponſæ, vel eorum familiæ dedecore; ſi puella deflorata prolesque naſcenda infamanda ſit; maxime ſi ſponſus, aut alias delinquens ſit morti jam proximus, & niſi gravidam ducat naſcenda ſit proles illegitima, vel ſint orituræ graves diſcordiæ inter cognatos, & his ſimilia, de quibus DD. citat., & præcipue Sanchez *lib.* 2. *de Matr. diſp.* 40. (a).

9 Inſuper poſſunt Epiſcopi diſpenſare ad petendum debitum cum impedito ratione affinitatis contractæ, & cognationis ſpiritualis cum ſua conjuge; Ita quoad primam partem Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 12. *num.* 13. Paludanus *in* 4. *diſt.* 42. *quæſt.* 1. *art.* 3. *concluſ.* 2. *num.* 28., & *concluſ.* 3. *num.* 29. Sotus *in* 4. *diſt.* 37. *quæſt. unic. art.* 2. *colum.* 4. *verſ. Dubium autem*, Corduba *in ſuo Quæſtionario lib.* 1. *quæſt.* 12. *art.* 3. *diſt.* 4., & 5. Petrus Ledeſma *de Matrimonio quæſt.* 28. *art.* 4. *dub.* 2. *verſ. In hujus rei explicationem*, Silveſter *verb. Matrimonium* 8. *quæſt.* 15. *diſt.* 7. Vivald. *candelabr. Sacrament.* 1. *part. n.* 210. Sa *verb. Debitum num.* 13. Roſignolus *loc. cit. n.* 27. Reiffenſtuel. *loc. cit. nu.* 563. Sorbus *in compend. privil. verb. Abſolutio quoad ſeculares* 2. *verſ. Tertio advertendum*, ubi erat communis. Et quoad ſecundam partem, nempe de impedito ratione cognationis ſpiritualis tenet S. Antoninus 3. *part. tit.* 1. *cap.* 15. §. 3. Paludanus *loc. cit. q.* 4 *concluſ.* 1. *n.* 6. Vera Crux *part. ſpeculi art.* 37. *verſ. Sed contra*, Graffius 1. *part. dec. lib.* 2. *cap.* 83. *n.* 12. Navarrus *in Summa cap.* 16. *num.* 34. *verſ. Interrogatus autem*, Valentia 4. *part. diſp.* 10. *quæſt.* 5. *punct.* 5. *in fine* ; Ludovicus Lopez 1. *part. inſtruct. c.* 85. *col.* 2. *verſ. Præterea ſi conjux* Roſignolus *loc. cit. n.* 27. & alii paſſim. Et ratio quoad utramque partem eſt, quæ fuit aſſignata ſupra *num.* 2.

Eadem poteſtas diſpenſandi ſuper impedimento petendi 10
debitum conjugale competit etiam Capitulis eorumque Vicarii Capitularibus Sede Epiſcopali vacante, Capitulum enim ſeu ejus Vicarius Capitularis ſuccedit in omnes juriſdictiones Epiſcopales, demptis caſibus in jure expreſſis; *cap. cum olim* 24. *de majorit. & obedient. & cap. unic. de majorit. & obedient. in* 7. ubi ſede vacante Capitulo indiſtincte attribuitur Epiſcopalis juriſdictio his verbis: *Epiſcopali ſede vacante, poteſt Capitulum, ſeu is ad quem Epiſcopalis juriſdictio tunc temporis noſcitur pertinere &c. cap. Cum nullus* 3. §. *Epiſcop. de temporibus ordinat. in* 6., ibi: *Sede Vacante, Capitulum, ſeu is, ad quem tunc temporis adminiſtratio ſpiritualium noſcitur pertinere &c.* Et ſic expreſſe tenet Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 466., & alii paſſim. Item ſuper impedimento petendi debitum 11
diſpenſare poteſt Vicarius Generalis Epiſcopi, maxime ſi habeat ſpecialem facultatem ab ipſo Epiſcopo, ut communiter ſuſtinent Doctores. Si autem non habeat hanc ſpecialem facultatem, communius docent Doctores non poſſe diſpenſare, quia diſpenſatio eſt ſpecies quædam gratiæ, ac remiſſionis, quæ in generali conceſſione non venit; Rebuffus *in praxi Beneſic. part.* 1. *tit. Forma Vicariatus num.* 44., *& ſeq.* Gutierez *Canonic. qq. lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 15. Monet *de commut. ult. volunt. cap. n.* 488. Sorez *lib.* 2. *q.* 34. *n.* 3. Peregrin. *in praxi Vic. part.* 1. *ſect.* 2. *ſubſect.* 2. *n.* 52., & alii. Unde non poteſt Vicarius Generalis abſque ſpeciali mandato diſpenſare in irregularitatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, ſicuti poteſt Epiſcopus in vim Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de ref.* quia Concilium hanc facultatem non tribuit Vicario Generali, niſi ſpecialem commiſſionem ad hoc habenti, prout patet ex præciſis verbis ejuſdem, ibi: *Per ſe ipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputatum*; Rebuffus *loc. cit. num.* 45. Barbola *part.* 3. *de offic., & poteſtat. Epiſcopi alleg.* 32. *num.* 121. Garzias *part.* 5. *de Beneſic. cap.* 9. *num.* 47., *&* 48. Engel *lib.* 1. *tit.* 28. *num.* 10. Reiffenſtuel *lib.* 1. *decret. tit.* 28. *num.* 87., & alii.

Regulares Mendicantes, aliique omnes cum ipſis com- 12
municantes poſſunt diſpenſare ad petendum debitum tam ſuper impedimento proveniente ex voto ſimplici Caſtitatis perpetuæ ante, vel poſt contractum Matrimonium inito, quam ſuper impedimento proveniente ex contracta affinitate ratione copulæ habitæ cum conſanguinea, vel conſanguineo etiam in primo, & ſecundo gradu alterius conjugis; *Eſt fere communis*, & primam partem docent ſpecialiter Sanchez *lib.* 8. *de Matr. diſp.* 16. *n.* 3. Vera Crux 1. *part. ſpecul. art.* Rodriquez *tom.* 2. *qq. Reg. quæſt.* 63. *art.* 2. Quintanadvenas *ſing. tract.* 9. *ſing.* 2. 5. Henriq. *lib.* 12. *de Matr. cap.* 2. *nu.* 9. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 508. Bonagratia Haſtenſis *verb. Diſpenſatio num.* 128., & *verb. Privilegium num.* 420. §. *Veri quoque graviſſimi*, P. Baſſeus *tom.* 2. *verb. Privilegium num.* 8. Hurtado, Sorbus, & alii, qui communiter probant concluſionem ex privilegio a S. Pio V. conceſſo nobis Franciſcanis de Obſervantia 26. *Octobris* 1579. uti refertur in compendio meritiſſimæ Societatis Jeſu, *tit. Diſpenſatio* §. 4. & in compendio Minorum, *tit. Diſpenſatio* poſt adnotationem Capucini. Et hoc inſuper probatur, quia poſſunt ſupradicti Regulares in omnibus votis, in quibus jure ordinario poſſunt diſpenſare Epiſcopi, ut clare patet ex pluribus privilegiis Summorum Pontificum, & ſignanter Innocentii VIII. Eugenii IV. Martini V. Pauli III. Gregorii XIII. ut videri poteſt in compendiis privilegiorum Dominicanorum, Minorum, Auguſtinianorum, Carmelitarum, Societatis Jeſu &c. Atqui Epiſcopi poſſunt diſpenſare ad petendum debitum ſuper impedimento proveniente ex voto ſimplici Caſtitatis perpetuæ ante, vel poſt contractum Matrimonium inito, ut patet ſupra *n.* 2., *& ſequent.* ergo 13
idem poterunt etiam Regulares. Quoad ſecundam partem docent ſpecialiter Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. diſputat.* 16. *n.* 8. Vero Crux 4. *part. ſpec. art.* 22. *in fine*, Henriquez *lib.* 12. *de Matrim cap.* 15. *num.* 11. Quintanadvenas

---

(a) Quæ circa Epiſcoporum poteſtatem diſpenſandi in aliquibus Matrimonii impedimentis docet Auctor, cum diſtinctione excipienda ſunt. Ac primo quidem, licet aliqua ipſis Epiſcopis in prædictis impedimentis facultas diſpenſandi competat, ea tamen non ordinaria, ſed extraordinaria prorſus cenſenda eſt. Ordinaria ſiquidem facultas diſpenſandi in lege a Superiore ſancita inferiori ineſſe minime poteſt; impedimenta autem Matrimonii vel a Generalibus Conciliis, vel a Summis Pontificibus ortum habent; atque adeo jure ordinario nequeunt in ipſis Epiſcopi utpote inferiores diſpenſare. Atque hanc eamdem poteſtatem diſpenſandi præſertim in impedimentis dirimentibus publicis minime Epiſcopis ineſſe multis demonſtrat Benedictus XIV. *in Synodo Diœceſana lib.* 9. *cap.* 2. *editionis Romanæ anni* 1755. Per extraordinariam igitur facultatem poſſunt Epiſcopi diſpenſare in impedimentis occulti, dummodo tres ſimul iſtæ circumſtantiæ concurrant: prima, ſi Matrimonium ſit publice contractum, ſeu in facie Eccleſiæ, præmiſſis denunciationibus, & bona ſaltem unius fide ex juris, aut facti ignorantia. Secunda, ſi ſit conſummatum, & ſine ſcandalo nequeant conjuges ſeparari. Tertia, ſi adiri nequeat facile prima Sedes, ſive a Pontifice diſpenſatio obtineri ob conjugum paupertatem, locorum diſtantiam, ſimileſque cauſas, & periculum peccandi ex tanta dilatione probabiliter timeatur. Si una ex his deſit circumſtantiis, debet per Ordinarium peti a Sede Apoſtolica diſpenſatio in forma Pauperum, ut docet Cabaſſutius *in theoria, & praxi Juris Canonici lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 7. Deinde poſſunt Epiſcopi diſpenſare in aliquo occulto impedimento, etiam ante contractum Matrimonium, ſi nequeat Summus Pontifex conſuli, nec poſſit Matrimonii contractus differri ſine ſcandalo, & illorum, qui nuptias celebrare debent, infamia.

ſingular. tract. 9. ſingul. 3. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 57. Sorbus *in compendio privilegior. verb. Abſolutio* 2. *quoad ſæculares*, & alii, qui communiter iterum probant concluſionem ex privilegio vivæ vocis oraculo nobis Franciſcanis de Obſervantia a S. Pio V. conceſſo his verbis: „ Poſſunt dicti Confeſſarii, ſi ſint viri docti, & forma „ Concilii Tridentini approbati ex commiſſione Provin„ cialis diſpenſare in foro conſcientiæ ad petendum de„ bitum cum his, qui conſanguineum, vel conſanguineam „ ſui conjugis poſt Matrimonium cognoverunt.

14 Quia tamen adducta privilegia non ſatis videntur probare ex quo fuerint conceſſa ſolum vivæ vocis oraculo, & privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa revocata ſint a Gregorio XV. 2. *Junii* 1621. Conſtitut. incipient. *Romanus*, & ab Urbano VIII. 20. *Decembris* 1631. Conſtitut. incipient. *Alias felicis*, ideo probatur efficacius ex privilegio Eugenii IV. quod non vivæ vocis oraculo, ſed per Bullam conceſſit Bendictinis Congregationis Caſſinenſis 1436. *pridie Kalendas Julii*, & refertur in Bullario Caſſinenſ. *tom.* 1. *Conſtitut.* 36. quam etiam alii allegant Doctores, præſertim Murga *tom.* 2. *diſquiſit. Moral. diſquiſit.* 1. *dub.* 13. *num.* 121. Et quamvis in præfata Bulla expreſſe non contineatur facultas diſpenſandi cum inceſtuoſis conjugibus ad petendum debitum, tamen Julius II. expreſſe declaravit hanc poteſtatem vi dictæ Bullæ Eugenianæ eſſe conceſſam, & ſuam ipſam declarationem notificari fecit a Ludovico S. Marcelli Presbytero Cardinali, & maximo Pœnitentiario, & Officiali Papæ, & ab eo Sigillo Officii Pœnitentiariæ ſubſignatam, quæ (teſte Murga) Authentico Caſſinenſi Bullario eſt inſerta tenoris ſequentis „ Nos igitur auctoritate Domini noſtri Papæ, „ cujus Pœnitentiariæ curam geremus, & de ejus ſpe„ ciali, & expreſſo mandato ſuper hoc vivæ vocis ora„ culo nobis facto, ut tam vigore conceſſionis Apoſtoli„ cæ prædictæ, quam verborum hujuſmodi in illa appo„ ſitorum, vos, & pro tempore exiſtentes dictorum Mo„ naſteriorum Abbates, Priores, Præſidentes; & Mona„ chi prædicti conjugatos hujuſmodi, qui poſt contra„ ctum Matrimonium conſanguineas uxorum ſuarum co„ gnoverunt, vel uxores, quæ a conſanguineis virorum, „ ſuorum ſe carnaliter cognoſci permiſerunt, a talibus „ exceſſibus abſolvere, & eis ſalutarem pœnitentiam in„ jungere necnon cum eis, & eorum quolibet, ut non „ obſtante affinitate ſuperveniente, debitum Conjugale „ reddere & exigere valeant, diſpenſare libere, & lici„ te valeatis, ac poſſint, ac valeant, perpetuo de„ claramus, in contrarium non obſtantibus quibuſcum„ que.

15 Nec valet dicere, quod hæc declaratio ſit facta, ſeu conceſſa a Julio II. ſolo vivæ vocis oraculo, & conſequenter ſit revocata per citatas Conſtitutiones Gregorii, & Urbani VIII. Non valet, inquam, quia licet in citatis Conſtitutionibus ſint revocata privilegia ſolo vivæ vocis oraculo conceſſa; non ſunt tamen revocatæ declarationes, quæ vivæ vocis oraculo fiunt ſuper privilegiis bullatis, quia tales declarationes nil novi concedunt, ſed præciſe quod jam conceſſum eſt, declarant. Tum quia Urbanus VIII. ex poſt, die ſcilicet 11. Aprilis 1635.
16 Conſtitutione incip. *Alias felicis* declaravit oracula vivæ vocis facta Officialibus Papæ adhuc vigere, & ſuam ſortiri vim, ac ſi prædictæ duæ Conſtit. citatæ ſub *num.* 14. quoad illos non emanaſſent, ibi: „ Motu proprio, „ certaque ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, de„ que Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, Officiales, ſeu „ Miniſtros prædictos, quibus alias ante emanatas prædi„ ctas Conſtitutiones ex officiorum ſuorum auctoritate, & „ prærogativa de oraculo per eos a Romanis Pontificibus „ pro tempore exiſtentibus habito, fides haberi ſolebat, „ quoad ea, quæ, ut præfertur, ad cujuslibet eorum of„ ficium, ſeu munus, quo funguntur, pertinent, in Lit„ teris etiam noſtris prædictis, ſuper revocatione Oracu„ lorum hujuſmodi emanatis, minime comprehenſos fuiſ„ ſe, nec eſſe, nec comprehendi debere declaramus, & „ decernimus, & ad abundantiorem cautelam eoſdem Of„ ficiales, ſeu Miniſtros adverſus eaſdem Conſtitutiones, „ quatenus opus ſit, reſtituimus, & plenarie reintegra„ mus in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi, quoad „ illos, prædictæ Conſtitutiones non emanaſſent “. Cardinalis autem Ludovicus S. Marcelli erat tunc Officialis Domini Papæ, utpote ſuus Maximus Pœnitentiarius, ut patet ex propriis ſuis verbis adductis ſupra *ſub n.* 14. in fine, adeoque Oraculum vivæ vocis ei a Julio II. factum adhuc viget, & remanet in plenaria ſua vi, & virtute,
17 & conſequenter &c. Tum etiam quia graviſſimi Auctores, teſte Baſſæo *tom.* 2. *verb. Privilegium num.* 8. *verſ. Quartum eſt*, tenent, Gregorium XV., & Urbanum VIII. ea ſola vivæ vocis oracula revocaſſe, quæ non ſunt confirmata per Bullam alicujus Pontificis ex certa ſcientia, ſed plures Summi Pontifices ex certa ſcientia confirmarunt privilegia Minorum etiam vivæ vocis Oraculo conceſſa, uti S. Pius V. Gregorius XIII. Paulus V., & ſignanter Clemens VIII. 20. Decembris 1595. Conſtitut. incipient. *Ratio Paſtoralis ſub* §. 3. ubi omnia, & ſingula privilegia Fratribus Minoribus per Romanos Pontifices conceſſa, *etiam per ſolam ſignaturam*, *etiam vivæ vocis Oraculo* ...., *approbat*, *confirmat*, *ac innovat*, *perpetuamque roboris firmitatem obtinere*, *& firmiter obſerva-* 18
ri decernit. Unde cum talia privilegia ſic confirmata, & innovata jam in Bullas tranſierint, teſte Hurtado apud Baſſæum *loc. cit. verſ. Quintum eſt*; licet omnia vivæ vocis Oracula eſſent revocata per Gregorium XV. & Urbanum VIII. iſta tamen adhuc valere communis jam refert ſententia ut expreſſe dicit Bonagratia Habienſis *in compendioſa ſelectar. qq. Regular. verb. Privilegium num.* 420. §. *Viri quoque graviſſimi*.

Confeſſarii Regulares poſſunt valide, & licite diſpenſa- 19
re ſuper impedimento petendi debitum ratione voti, ante vel poſt Matrimonium emiſſi, licet non ſint ad hoc ſpecialiter deputati a ſuis Superioribus majoribus; *Eſt communis*. Et ratio eſt, quia certum eſt, quod Confeſſarii Regulares poſſunt vi ſuorum privilegiorum abſque ulla ſpeciali deputatione vel licentia Superioris diſpenſare in votis; ergo etiam impedimentis petendi debitum ex ſolis votis provenientibus, nam ſi diſpenſando tollere poſſunt, & actu tollunt votum, quod eſt unica cauſa, & radix impedimenti, utrique etiam tollere poſſunt, & diſpenſando tollunt ipſum impedimentum, eo quod ut jam dictum eſt *num.* 3. ceſſante cauſa ceſſat effectus; *cap. Cum ceſſante* 60. *de appellat.* Super impedimento tamen petendi debitum ratione affinitatis contractæ ex copula poſt contra- 20
ctum Matrimonium habita cum aliqua, vel aliquo ſui conjugis conſanguinea, vel conſanguineo primo, vel ſecundo gradu, probabilius eſt non poſſe diſpenſare, niſi habeant ad hoc ſpecialem commiſſionem, & licentiam a ſuis Superioribus majoribus, puta Generalibus, Provincialibus, & hujuſmodi; Rodriquez *t.* 1. *qq. Regul. q.* 63. *art.* 1. Portel. *in dub. Regul. verb. Confeſſor. num.* 23. Herinex *diſp.* 4. *de voto q.* 6. *num.* 68. Peyrin. *tom.* 2. *quæſt.* 1. *cap.* 4. §. 4. *num.* 76. Felix. Poteſtas *tom.* 1. *part.* 4. *cap.* 11. *de Sacrament. Matr. num.* 4203. Mugas, & alii ſatis communiter, ſuſtinentes nequidem Superiores locales diſpenſare poſſe ad petendum debitum, niſi habeant in ſpecialem commiſſionem, ſeu licentiam a Provinciali, vel Generali. Et ratio eſt, quia in memoratis privilegiis expreſſe requiritur, ut Confeſſarii ad hoc ſpecialiter deputentur, ſeu ſpecialem commiſſionem, & licentiam a Provinciali habeant, ut patet legenti verba Privilegiorum. *Privilegia autem non plus operantur, quam verbis exprimunt*, juxta axioma DD. *arg. cap. porro* 7. *de privilegiis*, ibi: *Quod totum inſpectione privilegiorum ſuorum plenius advertere potes, & ſecundum quod inveneris, ita obſerves*. Et *cap Recepimus* 8. *eodem titul.*, ibi: *Inſpicienda ſunt ergo privilegia, & ipſorum tenor eſt diligentius attendendus*.

Non deſunt tamen Doctores magni nominis, qui ex- 21
preſſe tenent, poſſe Confeſſarios Regulares etiam ſine ſpeciali commiſſione, & licentia Provincialis, vel Generalis diſpenſare ſuper impedimento petendi debitum ratione affinitatis contractæ ex copula poſt contractum Matrimonium habita cum aliqua, vel aliquo ſui conjugis conſanguineo in primo, vel ſecundo gradu; Ita Diana *part.* 4. *tract.* 13. *reſol.* 46. citans etiam Cœleſtinum *in Compend. Theologiæ Moral. tract.* 8 *cap.* 15. Eadem docet Anton. a Spiritu Sancto *in Director. Regul. part.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 1. *ſect.* 2. §. *num.* 212. citans Leand. Martin. a S. Joſeph. Bordon. & alios dicentes, quod licet Eugenius IV. S. Pius V. conceſſerint privilegium cum clauſula, ut Confeſſarii Regulares pro eo practicando ſpecialem debeant habere commiſſionem, & licentiam Provincialis, tamen poſtea Pontifices Succeſſores idem privilegium aliis Regularibus communicaverint ſine ſimili reſtrictiva. Et expreſſe ſe ſuſtinet Reiffenſtuel *lib.* 4. *Decretal. in Appendic. de diſpenſation. ſuper ſupplementis num.* 577. *cum ſequentibus*, adducens privilegium Bullatum conceſſum PP. Auguſtinianis a Leone X. quod cum his, qui in primo affinitatis gradu ſcienter, aut ignoranter contraxerunt, modo notorium id non fuerit, neque in judicium productum, diſpenſare valeant, ut de novo contrahant, & in eodem contracto Matrimonio remaneant, prole etiam legitima. Ita tenor privilegii, prout refertur ex Bulla dict. Leonis X. a Ricardo Roffenſi Epiſcopo in Libello de cauſa Matrimonii Regis Angliæ, a quo Rege in odium fidei Catholicæ fuit occiſus & a Caſsaring. *de privilegiis Regul. tract.* 5. *cap.* 5. *propoſ.* 3. a Vera Crux 2. *part. ſpeculi aurei art.* 27. *verſ. Et hoc confirmavit expreſſe*, & ab aliis. Cum enim, dicit Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 579., vi dicti privilegii ab ipſo allegati *loc. cit. num.* 543. poſſint Confeſſarii Regulares Mendicantes legitime approbati, & expoſiti abſque ulla ſpeciali deputatione, vel licentia Superioris diſpenſare in foro Conſcientiæ cum conjugatis ſuper impedimento affinitatis dirimente, itaut Matrimonium nulliter contractum revalidare, in eoque permanere, debitumque petere, ac reddere valeant, multo magis poterunt ſuper eodem affinitatis impedimento ſolam petitionem debiti impediente diſpenſare juxta *Regulam* 53. *Juris in* 6., ibi: *Cui licet quod eſt plus, licet utitur quod eſt minus*; etiam in materia privilegiorum, ſi majus, & minus ſunt ejuſdem ordinis, & minus in majori includatur, uti in præſenti, quia poteſtas diſpenſandi ſuper impedimento dirimente implicite etiam includit pote-

poteſtatem diſpenſandi ſuper impedimento petendi debitum, utpote quod libere potere poſſunt conjuges inceſtuoſi ſtatim ac ſunt diſpenſati ſuper impedimento affinitatis dirimente, cum quo contraxerunt. Hinc dicto privilegio Confeſſarii abſque ulla ſpeciali licentia in foro conſcientiæ ſecure uti poſſunt; præſertim cum in diſpenſatione ad petendum debitum non agatur de valore Sacramenti, ſed tantum de honeſtate actus. Hactenus ad litteram Reiffenſtuel.

DECANATUS ſacri Collegii. Vide verb. *Cardinales art. 2. a n. 19. ad 10.*

D E C I M Æ.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt Decimarum eſſe, diviſionem & obligationem.

S U M M A R I U M.

1 *Decimæ quid ſint?*
2 *Decimæ ortum habent ex veteri Teſtamento.*
3 *Adducuntur congruentiæ decimarum*, uſque ad numer. 5.
6 *Quare decima pars potius, quam vigeſima, vel alia quota electa fuerit a Domino?*
7 *Decimæ dividuntur in Prædiales, ſeu Reales, & in Perſonales. Et quæ ſint utræque?* ad n. 8.
9 *Omittitur hic tertium genus decimarum, quas varii admittunt, & vocant decimas mixtas.*
10 *Decimæ aliæ ſunt profanæ, & aliæ Eccleſiaſticæ, & quæ ſint utræque?* ad n. 12.
13 *Decimæ duplici modo conſiderari poſſunt. Primo modo materialiter, & ſecundum ſubſtantiam, quatenus ſunt ſtipendium neceſſarium ad honeſtam ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ; Secundo modo formaliter, & ſecundum certam, ac determinatam partem fructuum, ſcilicet decimam, non octavam, vel duodecimam.*
14 *Decimæ primo modo conſideratæ ſunt debitæ Miniſtris Eccleſiæ jure naturali, divino, & humano*, ad num. 17.
18 *Decimæ primo modo conſideratæ prout præciſe continent neceſſariam ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, ſunt eis ſolvendæ, etiamſi aliunde habeant, unde vivant.*
19 *Secus autem eſt dicendum, ſi Miniſtri Eccleſiæ ſuſtentationem neceſſariam habeant ex aliis reditibus Eccleſiaſticis.*
20 *Decimæ ſecundo modo conſideratæ, ideſt formaliter, & ſecundum certam, ac determinatam partem, ſeu quotam fructuum, ſcilicet decimam, non octavam, vel duodecimam, licet in veteri Teſtamento fuerint debitæ ex jure divino poſitivo, tamen tempore novi Teſtamenti debentur Miniſtris Eccleſiæ ſolum ex jure poſitivo Canonico, ſeu Eccleſiaſtico*, ad numer. 25.
26 *Adducuntur pro inſtantia novi Canones, & ſolvuntur*, ad n. 28.
29 *Decimas defraudans, vel non ſolvens peccat dupliciter, ſcilicet, & contra virtutem Religionis, & contra virtutem Juſtitiæ*, ad n. 32.
31 *Immo ex Tridentino defraudantes, & non ſolventes, aut impedientes ſolvere, poſſunt, & debent excommunicari*, ad n. 32.

1 DEcimæ ſunt *decima pars omnium fructuum, & pro-*
ventuum juſte acquiſitorum, Deo in recognitionem uni-
verſalis, ſupremique dominii debita, atque Eccleſiæ Mini-
ſtris ſolvenda. *Eſt in re communis*; & deducitur *ex cap.*
Non eſt 22. cap. Tranſmiſſa 23. & cap. Tua nobis 26. de
decimis, cum concordantiis; & Concil. Trident. *ſeſſ.* 25.
2 *de reformat. cap.* 12. Decimæ ortum habent ex veteri
3 Teſtamento; *Geneſis 14. & 28. Exodi 22. Levitic. 27.*
num. 28. Decimarum congruentia eſt: Primo, quia ſic
recognoſcitur Deus tanquam Donator, & ſupremus Do-
minus omnium bonorum, juxta *cap. Tua nobis 26. de*
decimis, ibi, *Decimæ, quas Deus in ſignum univerſalis*
dominii ſibi reddi præcepit, ſuas eſſe decimas, & primi-
tias aſſeverans, & cap. Cum non 33. eod. tit., ibi: *Cum*
autem in ſignum univerſalis dominii quodam titulo ſpeciali
4 *ſibi Dominus decimas reſervaverit*. Secundo, quia Mini-
ſtris Dei debetur ſuſtentatio, juxta illud *Matthæi* 10. ibi:
Dignus eſt enim operarius cibo ſuo, & Lucæ 10., ibi: *Di-*
gnus eſt enim operarius mercede ſua, & 1. ad Corinth. 9.,
ibi: *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam?...... ſi nos*
vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi nos carna-
lia veſtra metamus?...... Neſcitis, quoniam, qui in ſa-
crario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edant, & qui
Altari deſerviunt, cum Altari participant? Ita & Domi-
nus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evan-
gelio vivere; Et *cap. Cum ſecundum 16. de præbend.*,
ibi: *Cum ſecundum Apoſtolum, qui Altari ſervit, vivere*
debeat de Altari, & qui ad onus eligitur, repelli non
debeat a mercede, patet a ſimili ut Clerici vivere debeant
de patrimonio Jeſu Chriſti, cujus obſequio deputantur. Ter- 5
tio, quia de decimis, poſt ſufficientem Miniſtrorum Dei
ſuſtentationem, debent pauperes ſuſtentari, juxta illud
cap. Tua nobis 26. de Decimis, ibi: *Nec decimas, quæ*
tributa ſunt egentium animarum præſumerent detinere, &
cap. Decimæ 66. cauſ. 16. quæſt. 1. ibi: *Decimæ tributa*
ſunt egentium animarum, ubi etiam in caſu, quo Ec-
cleſiæ Miniſtris ſuam neceſſariam ſuſtentationem jam ha-
bentibus, de Decimas non ſolvente ſic ait S. Auguſti-
nus ibi relatus: *Quanti pauperes in locis, ubi ipſe habi-*
tat, illo decimas non dante fame mortui fuerint, tanto-
rum homicidiorum reus ante tribunal æterni Judicis appa-
rebit, quia rem a Deo pauperibus delegatum ſuis uſibus re-
ſervavit. Decima autem pars potius quam vigeſima, vel 6
alia quota electa fuit a Domino, quia decenarius nume-
rus erat primus terminus numerorum, cum ultra eum
non procedatur, niſi iteretur, & ſic aliquid perfectionis
habet.

Decimæ dividuntur in prædiales, ſeu Reales, & in Per- 7
ſonales, ut colligitur ex *cap. Ad Apoſtolicæ 20. de deci-*
mis, & Gloſſ. *ibid. verb. Perſonales*. Decimæ Prædiales,
ſeu reales ſunt illæ, quæ ſolvuntur de prædiorum, agro-
rum, vinearum, pratorum, hortorum, arborum, domus
elocatæ, ſilvarum, omnibus fructibus, necnon & de ani-
malibus, ut colligitur *ex cit. cap. Ad Apoſtolicæ 20. de*
decimis, & Gloſſ. *ibid. & cap. Cum in ſuo 30. eod. tit. &*
cap. Significavit 5. de Parochiis. Decimæ Perſonales ſunt 8
illæ, quæ ſolvuntur ex acquiſitis proprio cujuſque labo-
re, ſolertia, & induſtria, V. G. negotiatione, ſcientia,
artificio, militia, mercatura, officio, & hujuſmodi; ut
colligitur *ex cit. cap. Ad Apoſtolicæ 20. cap. Non eſt 22.*
& cap. Paſtoralis 28. de decimis, & ex cap. Decimæ 66.
cauſ. 16 quæſt. 1., ibi: *De militia, & negotio, de artificio*
redde decimas. Omittitur hic tertium genus Decimarum, 9
quas varii admittunt, & vocant decimas mixtas, volunt-
que eſſe illas, quæ partim reales, & partim perſonales
ſunt, quatenus nempe partim ex natura prædiorum, &
animalium, & partim ex induſtria, & artificio hominum
proveniunt, uti ſunt illæ, quæ ex lana, lacte, caſeo,
melle, & hujuſmodi proveniunt. Iſtæ enim decimæ
mixtæ, ultraquam quod nullibi memorantur in Jure, nec
de illis fit aliqua mentio *in cit. cap. Ad Apoſtolicæ 20.*
cap. Paſtoralis 28. cap. Cum in tua 37. de decimis, & cit.
cap. Decimæ 66. cauſ. 16. quæſt. 1. ex quibus colliguntur
ſolummodo decimæ Prædiales, ſeu reales, & decimæ Per-
ſonales, manifeſte reducuntur ad genus decimarum præ-
dialium, alias etiam omnes prædiales deberent dici deci-
mæ mixtæ, cum etiam illæ partim a natura, partim ab
induſtria hominum proveniant, ut clare patet in frumen-
to, vino, & hujuſmodi, ad quæ producenda non tan-
tum natura, ſed & induſtria hominum in excolendis V.
G. agris, vineis, & hujuſmodi multum conferunt. Unde
merito Gloſſ. *in cit. cap. Ad Apoſtolicæ 20. verb. Perſo-*
nales, duas tantum ſpecies decimarum diſtinguit, perſo-
nales ſcilicet, & Prædiales, inter quas prædiales enume-
rat decimas, quæ ex animalibus penduntur, quæ cum pro
certo non ſint Perſonales, neque rigoroſe loquendo poſ-
ſunt dici *Mixtæ*, adeoque attento jure *in cap. Apoſtoli-*
cæ; & aliis mox citatis, *& in l. pecudum, ff. de uſuris*,
& Gloſſ. ibid. Decimæ ad duas tantum ſpecies reducun-
tur. *Prædialium*, ſcilicet, & *Perſonalium*, Barboſ. *de*
offic. & poteſt. Parochi cap. 28. num. 9. & 10. Engel. *lib. 3.*
decret. tit. 30. n. 1. Reiffenſtuel *ibid. n. 4.* & alii. Præ- 10
terea Decimæ aliæ ſunt profanæ, aliæ Eccleſiaſticæ, ut
tradit Gregor. Tolol. *lib. 2. Syntagm. cap.* 20. Profanæ
ſunt quoddam genus tributi, quod olim ſæculares Domi-
ni, prædiis ſubditorum imponere ſolebant. Eccleſiaſticæ 11
autem ſunt duplicis generis, aliæ ſcilicet ſunt pure ſpiri-
tuales, & ſtricte Eccleſiaſticæ, & aliæ Laicales; & mi-
nus Eccleſiaſticæ; Priores ſunt, quæ juxta primævam
ſuam inſtitutionem, & originem in ſignum univerſalis
dominii Dei ſuper nos, ſolvuntur ipſius Dei, & Eccle-
ſiæ Miniſtris pro honeſta eorum ſuſtentatione intuitu ſpi-
ritualium miniſteriorum eiſdem debita. Poſteriores ſunt; 12
quæ a titulo ſpiritualis officii ſeparatæ, ex conceſſione
Eccleſiæ ob juſtam cauſam ſolvuntur Laicis; Layman;
lib. 4. tract. 6. c. 1. n. 1. Gregor. Tolol. *lib. 2. Syntag. cap.* 20.
Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 30. n. 5.* Reiffenſtuel *ibid. n. 6.*
& alii paſſim.

Decimæ duplici modo conſiderari poſſunt. Primo modo 13
materialiter, & ſecundum ſubſtantiam, quatenus ſunt ſti-
pendium neceſſarium ad honeſtam ſuſtentationem Mini-
ſtrorum Eccleſiæ; Secundo modo formaliter, & ſecundum
certam, ac determinatam partem fructuum, ſcilicet deci-
mam, non octavam, vel duodecimam. Decimæ primo 14
modo conſideratæ ſunt debitæ Miniſtris Eccleſiæ Jure na-
turali, divino, & humano S. Thomas 2. 2. *quæſt. 87. art.*
1. in corp. Pirhing. *lib. 3. decret. tit. 30. n. 6.* Reiffenſtuel
ibid.

ibid. n. 6. Engel *ibid. n.* 2. & communiſſima aliorum. Prima pars de jure naturali eſt clara, quia jus naturæ, & juſtitia naturalis dictat, quod ſicut Eccleſiæ Miniſtri plebi ſpiritualia præbent, ſic plebs illis pro ſuſtentatione corporalia tribuat; eſt enim naturæ dictamen, ut qui alicui ſervitium præſtat, ab eodem ſtipendium juſtum re-
16 cipiat. Secunda pars de jure divino habetur expreſſe ex variis ſacræ Scripturæ textibus, ut *Matthæi* 10. ubi Chriſtus de Eccleſiæ Miniſtris loquens ait, *dignus eſt enim operarius cibo ſuo*, Lucæ 10., ibi: *Dignus eſt enim operarius mercede ſua*, & 1. *ad Corinth.* 9. *n.* 7., ibi: *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam?* & ibid. num. 11. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus?* & ibid. num. 17. *Neſcitis quoniam, qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt, & qui Altari deſerviunt, cum Altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.* Tertia pars de jure humano clare patet ex repetitis textibus Juris Canonici, & ſignanter *in c. Commiſſum eſt* 4. *cap. Pervenit* 5. *cap. Nuncios* 6. *cap. Cum ho-*
17 *mines* 7. *cap. Dilecti filii* 8. & toto titulo de decimis. Sic etiam in *Sexto Clement. & Extravagant.* ubi ſolutio decimarum paſſim præcipitur. Item *in cap. Admonemus* 2. *cap. Præcipimus* 3. *cauſ.* 16. *qu.* 2. & *cap. Decimas* 1. *c. Pervenit* 3. *cap. Quicumque* 4. *cap. Omnes* 5. *cap. Decimas* 6. *cap. Majores* 8. *cauſ.* 16. *q.* 7. Item in Conc. Trid.
18 *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 12. Hinc infertur, quod decimæ primo modo conſideratæ, prout præciſe continent neceſſariam ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ ſunt eis ſolvendæ, etiamſi aliunde habeant, unde vivant, V. G. ex Patrimonio, ex artificio, & hujuſmodi, quia non dantur illis ex mera miſericordia, vel charitate tamquam eleemoſynæ, ut fit pauperibus; ſed ex juſtitia, tamquam ſtipendium debitum laborantibus; Sic Suarez *tom.* 1. *de Regul. tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 11. *nu.* 9. Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *c.* 2. *nu.* 1.
19 Pirhing. *loc. cit. num.* 6. Secus autem neceſſariam habeant ex aliis reditibus Eccleſiaſticis; in tali enim caſu decimæ non deberentur eis jure naturali ac Divino, quia non haberent tunc rationem neceſſariæ ſuſtentationis, ideoque ceſſaret ratio, cur decimæ dicantur eſſe debitæ jure naturali, ac Divino; ſicut de facto plurimis in locis Miniſtris Eccleſiæ aliunde providetur de neceſſaria ſuſtentatione, ut experientia conſtat, & ex Layman obſervat Pirhing. *loc. cit. num.* 6.

20 Decimæ ſecundo modo conſideratæ, ideſt formaliter, & ſecundum certam, ac determinatam partem, ſeu quotam fructuum, ſcilicet decimam, non octavam, vel duodecimam, licet in veteri Teſtamento fuerint debitæ ex jure Divino poſitivo; tamen tempore novi Teſtamenti debentur Miniſtris Eccleſiæ ſolum ex Jure poſitivo Canonico, ſeu Eccleſiaſtico; Rota *recent. part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 62. *num.* 20. & *part.* 8. *deciſ.* 31. *nu.* 5. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 1. *in corpore*, S. Antoninus *p.* 2. *tit.* 4. *cap.* 3. §. *Henricus*, *quodlib.* 4. *quæſt.* 28. aliique Theologi communiter, & plurimi Canoniſtæ cum Barboſa *de offic. & poteſt. Parochi cap.* 28. *nu.* 7. ubi eos una cum Theologis citat; Fagnan. *in cap. In aliquibus* 32. *de Decimis n.* 9. ubi dicit, quod communiter tene Pirhing. *loc. cit. num.* 7. contra Gloſſam *in cap.* 1. *de Decimis in* 6. *verb. Decimarum*; Innocent. *in cap. ultim. de Parochis*, & plurimos alios Cano-
21 niſtas antiquos citatos, & ſecutos a Reiffenſtuel *loc. cit. nu.* 13. Prima pars, nempe, quod decimæ etiam formaliter, & ſecundum determinatam quotam in veteri Teſtamento fuerint debitæ de Jure divino poſitivo, patet clare *ex cap.* 22. *Exodi*, ibi: *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere; & ex cap.* 27. *Levitici*, ibi: „Omnes „ decimæ terræ, ſive de pomis arborum, ſive de frugi„bus, Domini ſunt, & illi ſanctificantur, *& paulo poſt*: „ Omnium Decimarum bovis, & ovis, capræ, quæ ſub „ Paſtoris virga tranſeunt; quidquid decimum venerit,
22 „ ſanctificabitur Domino„. Secunda pars, nempe quod Decimæ formaliter, & ſecundum determinatam quotam captæ tempore novi Teſtamenti non debeantur de Jure naturali, nec Divino poſitivo, ſed ſolum Jure poſitivo Canonico, ſeu Eccleſiaſtico, probatur. In primis enim manifeſtum eſt, quod Lex, & ratio naturalis plus non exigit, quam ut congrua ſuſtentatio præbeatur Eccleſiæ Miniſtris nobis ſpiritualia miniſtrantibus; neque, ut evidens eſt, ex vi Legis naturæ magis iis debetur pars decima, quam v. g. pars ſeptima, octava, nona, vigeſima, vel trigeſima; Quare in Lege naturæ ante Legem Moſaicam nulla extabat Lex decimarum, & probabile eſt, quod Abraham *Geneſ.* 14. & Jacob. *Geneſ.* 28. non ex obligatione, ſed ſua libera voluntate Decimas obtulerint; Azorius *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 23. *qu.* 2. Suarez *loc. cit. cap.* 10. *nu.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 2. *aſſertion.* 2. §. *Altera vero pars*, Pirhing. *loc. cit. nu.* 7. & colligitur ex ipſomet textu; Abraham enim *cit. cap.* 14. libera, & voluntaria gratitudine obtulit Decimas Sacerdoti Melchiſedech, ex quo ipſe Sacrificium Deo obtuliſſet, & contra hoſtes præliaturus ſuam ei benedictionem dediſſet; cui ſuam victoriam attribuens, dedit decimas de omnibus ex hoſtibus reportatis, ibi; *Et dedit ei Decimas ex omnibus*. Et Jacob *c. c.* 28. libera voluntate Deo Decimas vovit ibi: *Cunctorum, quæ dederis mihi, Decimas offeram tibi*.

Quod neque ex vi juris Divini poſitivi, ſive Legis Mo-
ſaicæ poſſint Chriſtiani obligari ad ſolvendas Decimas for- 23
maliter captas, eſt de ſe clarum, quia Lex Moſaica, ſeu Lex vetus quoad præcepta judicialia, & cæremonialia in Lege nova eſt omnino abolita, ut conſtat ex Apoſtolo *ad Galatas cap.* 3. *nu.* 25. & *cap.* 4. *nu.* 5. *ad Hebræos cap.* 7. *n.* 12. 18. & 19. & *cap.* 8. *num.* 6. & 7. Immo etiam quoad præcepta moralia, quæ non amplius obligant vi Legis veteris, ſed ſolum quatenus a Lege nova, ſive ratione naturali dictantur, eique Juri innituntur; Suarez *loc. cit. cap.* 10. *n.* 5. Pirhing. *loc. cit. num.* 7. Quod tempore novi
Teſtamenti non de Jure Divino, ſed ſolum de Jure poſi- 24
tivo Canonico, ſeu Eccleſiaſtico ſit obligatio ſolvendi decimas formaliter captas, eſt etiam de ſe manifeſtum, quia in toto novo Teſtamento non eſt reperibile aliquod divinum præceptum, quod obliget ad ſolvendas tales Decimas, adeoque ex ſolo Jure poſitivo Canonico, ſeu Eccleſiaſtico habetur hæc obligatio per multiplices textus in toto titulo de Decimis, & alios alibi, ut patet ſupra *ſub*
nu. 17. Tum quia Decimæ formaliter captæ in variis lo- 25
cis per conſuetudinem fuerunt diminutæ, alteratæ, immo quoad quoſdam Regulares per Pontificia privilegia omnino ſublatæ, ut patet *ex cap. Licet* 11., & *cap. In aliquibus* 32. *de Decimis*, & ex variis Summorum Pontificum Conſtitutionibus in Bullario contentis; ſed hoc nec valide, nec licite fieri potuiſſet, ſi Decimæ etiam formaliter captæ eſſent adhuc tempore novi Teſtamenti de Jure divino, cum contra jus divinum nec valeat conſuetudo; *capitul. Cum tanto* 11. *de Conſuetudine*; & DD. communiter; nec in illo diſpenſare poſſit Pontifex, hoc ipſo quod Lex Superioris per inferiorem tolli non poſſit; *c. Cum inferior* 16. *de majoritat. & obedien. & Clemen. Ne Romani, de electhon.*

Adverſarii volentes etiam nunc tempore novi Teſta- 26
menti extare obligationem de Jure Divino ſolvendi Decimas, adducunt varios Canones, quibus dicunt expreſſe id declarari; Paſchalis II. *in cap. Decimas* 47. *cauſ.* 16. *qu.* 1. ſic expreſſe dicit: *Decimas a populo Sacerdotibus, & Levitis eſſe reddendas: Divinæ Legis ſanxit auctoritas.* Urbanus II. *in cap. Admonemus* 2. *cauſ.* 16. *qu.* 2. ſic expreſſe pronunciat. *Decimas .... quas ipſe Deus dare conſtituit.* Gregorius VII. *in cap. Decimas* 1. *cauſ.* 16. *qu.* 7. ſic expreſſe ait; *Decimas ..... quas fideles præcipiente Domino offerunt.* Alexander III. *in cap. Parochianos* 14. *de Decimis* dicit expreſſe, quod *Decimæ non ab homine, ſed ab ipſo Domino ſunt inſtitutæ.* Innocent. III. *in cap. Tua* 25. *de Decimis* aſſerit expreſſe, quod Decimæ *Divina Conſtitutione debentur.* Idem Innocent. *in cap. Tua nobis* 26. *eod. tit.* ſic expreſſe habet: *Decimæ, quas Deus in ſignum univerſalis Dominii ſibi reddi præcepit.* S. Gregorius Papa *in cap. Quadrageſima* 16. *diſt.* 5. *de conſecr.* ſic expreſſe dicit: *Jubemur etiam ab Omnipotente Deo, omnium bonorum noſtrorum Decimas dare.* Sed ad iſtos, & alios quoſcumque conſimiles Canones ſtatim reſpondetur, non eſſe intelligendos de Decimis formaliter captis, ſed ſolum de Decimis materialiter ſumptis, ideſt ſecundum ſubſtantiam, quatenus nempe ſunt ſtipendium neceſſarium ad honeſtam, & congruam ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, ſub qua acceptione etiam nos dicimus eſſe debitas ipſis Miniſtris de Jure Divino, ut patet *ſupra n.* 14. & 16. Et dato, & non conceſſo, quod tales Canones, ut prætendunt adverſarii ſint intelligendi etiam Decimis formaliter captis, adeoque etiam ut tales eſſe Juris Divini; Reſpondetur debere intelligi, quod ſint Juris Divini non proprie, ſed remote, & occaſionaliter, quia nimirum Decimæ, ad imitationem, ſeu exemplum veteris Legis ab Eccleſia ſunt receptæ, & conſtitutæ, ſeu per propriam Legem decretæ; qua ratione etiam jejunium Quadrageſimale dicitur nobis eſſe præceptum ex Lege, & ex Prophetis, & ex ipſo Evangelio apud S. Auguſtin. *Pſalm.* 1000. & alios SS. PP. quia ad exemplum Prophetarum, & præcipue Chriſti Domini ab Apoſtolis fuit inſtitutum; Sic Suarez *tom.* 8. *de Relig. tract.* 2. *lib.* 5. *cap.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 39. *n.* 7. Pirhing. *loc. cit. n.* 8.

Decimas defraudans, vel non ſolvens peccat duplici- 27
ter, ſcilicet & contra virtutem Religionis, & contra virtutem Juſtitiæ; Ita Azorius *part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 23. *quæſt.* 8. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 8. Pirhing. *loc. cit. num.* 9. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 20. & alii paſſim. Prima pars patet, quia Decimæ etiam nunc debentur in conteſtationem, & ſignum ſupremi, & univerſalis dominii ſuper nos; *cap. Tua nobis* 26. *de Decimis*, ibi: *Decimæ, quas Deus in ſignum univerſalis Dominii ſibi reddi præcepit*, & *cap. Cum non* 33. *eod. tit.*, ibi: *Cum autem in ſignum univerſalis Domini quaſi quodam titulo ſpirituali ſibi Dominus Decimas reſervaverit*, adeoque qui eas defraudat contra cultum Deo debitum, conſequenter contra Religionem agit, ſicque ſacrilegium committit, uti expreſſe de defraudantibus Decimas dicit Gregorius VII. *in cap. Decimas* 1. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7., ibi: *Sciant ſe Sacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere.* Secunda pars etiam patet, quia Decimæ nedum debent ſolvi in ſignum univerſalis Dominii Dei ſuper nos, & conſequenter in ſuum cultum, ſed etiam in de-

bitam

bitam ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ ſuo cultui addictorum, quibus eas ipſe conceſſit; *c. Cum tua nobis 26. de Decimis*, ibi: *Cum Deo debita ſit ſolutio Decimarum, in tantum ut eas Clericis exhibendas, quibus eas ipſo pro ſuo cultu conceſſit, Laici ſi moniti reddere noluerint, Eccleſiaſtica ſunt diſtrictione cogendi*, & ſic cum ipſi Eccleſiæ Miniſtri ſpiritualia, & Divina Laicis miniſtrent, & debentur ipſis a Laicis Decimæ tamquam juſtum ſtipendium ex juſtitia vi cujus virtutis dicitur Matth. 10. *Dignus eſt operarius cibo ſuo*, & Luc. 10. *Dignus eſt operarius mercede ſua*, & 1. ad Corinth. 9. *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? & c. Cum ſecundum 16. de præbendis: Qui ad onus eligitur, repelli non debet a mercede*. Vide *ſupra n.* 4. Et manifeſte innuitur in Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 12. ubi expreſſe præcipitur, quod defraudantes Decimas non abſolvantur, niſi reſtitutione ſecuta, ibi: *Nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta abſolvantur*; quod non præciperetur, niſi ad eas ſolvendas Laici ex juſtitia
31 tenerentur. Quinimmo ex ipſo Tridentino *ibidem*, defraudantes, aut impedientes ſolvere, poſſunt, & debent excommunicari, ibi: *Qui vero eas* (Decimas) *ſubtrahunt, aut impediunt, excommunicentur*. Et ſic jam fuerat prius ſtatutum in Concilio Rothomagenſi relat. *in c. Omnes decimæ* 1. *cauſ.* 16. *q.* 7., ibi: *Sed quia modo multi inveniuntur Decimas dare nolentes, ſtatuimus, ut ſecundum Domini præceptum admoneantur ſemel, & ſecundo, & tertio, qui niſi ſe emendaverint, anathematis vinculo feriantur uſque ad ſatisfactionem, & emendationem congruam*. Sic etiam ab Alexandro III. relat. *in cap. Pervenit 5. de Decimis*. Sic etiam a Clement. III. relat. *in cap. Ex parte* 21. *eod. tit.* & ſic etiam ab Innocentio III. relat. *in c.*
32 *Tua nobis 26. eod. tit.* Unde merito fuit damnatus a Martino V. in Concilio Conſtantienſi anno 1418. Conſtitut. incip. *Inter cunctas* ſequens articulus 18. inter alius Joannis Wicleff de Anglia. *Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & poſſunt Parochiani propter peccata ſuorum Prælatorum ad libitum ſuum eas auferre*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DE origine Decimarum in Eccleſia non conveniunt inter ſe Scriptores. Illud certum eſt, initio naſcentis Eccleſiæ Chriſtianos omnia bona ſua in medium contuliſſe; *Act. cap.* 1. *verſ.* 34. & 35. adeoque Decimis opus tunc temporis haud fuiſſe. Licetque hæc communio bonorum poſtmodum ceſſaverit; tamen frequentes adeo & magnæ erant oblationes Chriſtianorum, ut ſatis conſultum eſſet neceſſitatibus Eccleſiæ, nec propterea opus fuerit decimis.
3 Idque ſæculo etiam tertio obtinebat, ut liquet ex *S. Cypriano Epiſt. lib. ad Cler. & Pleb. Turritan.*
4 Ut primum autem, ipſæ oblationes raræ, & tenues eſſe cœperunt, Patres Eccleſiæ hortari fuere Chriſtianos ad Decimas, iiſque propoſuerunt legem Moyſis, ac non uti præceptum, ſed uti exemplum. Pauci vero fuerunt, qui
5 hoc exemplum ſequebantur. Confer *Div. Auguſt. Epiſtol.* 85. ad *Caſulan. Presbyter.* tum *libr. De decem Chord. cap.* 12.
6 Non ſum neſcius, eumdem *Divum Auguſtinum in Can.*
7 66. *cauſ.* 16. *qu.* 1. de Decimis tanquam debitis loqui. At Sermonem 219. *Divi Auguſtin.* unde deſumptus dicitur mox dictus *Can.* 66., adulterinum eſſe vel inde ſatis patet, quod eſſet primus Dominicæ XII. poſt Trinitatem, & tunc haud erat inventa temporis differentia, quinimmo nunquam habuit locum in Eccleſiis Africæ. Reque ipſa docti Benedictini, qui id ſibi negotii dederunt, ut re-
8 viderent opera Divi Auguſtini, ſermonem hunc 219. minime tribuerunt ipſi „ Divo Auguſtino: Lovanienſes (*in-*
„ *quiunt*) dubium reliquerunt. Rejecit poſt Virlinum Vir-
„ dingus, ob id maxime quod decimas, de quibus redden-
„ dis hic agitur, intelligere liceat ex ſermone 2. in Pſ. 103.
„ num. 9. & ex narratione Pſalmi 146. num. 16. & 17. non-
„ dum fuiſſe Auguſtini ætate Clericis & Sacerdotibus da-
„ tas, aut adſignatas. Cæſarium potius refert, quam Au-
„ guſtinum.
9 Nec turbare debet *Can.* 68. *pariter cauſ.* 16. *q.* 1. in quo iiſdem de Decimis uti debitis diſſeritur. Deſumptus enim
10 hic Canon 68. dicitur ex Epiſtola quadam *S. Hieronymi ad Damaſum Papam*. At Epiſtolam hanc dubiæ fidei eſſe admiſerunt ipſi *Correctores Romani*.
11 Quo tempore autem lex de ſolvendis Decimis lata in
12 Eccleſia fuerit, haud facile eſt ſtatuere. Loquor de Ec-
13 cleſia Latina, nam in Eccleſia Græca Decimæ nunquam ex neceſſitate ſolutæ fuerunt. In Eccleſia autem latina antiquitus Concilium quod injunxit ſolutionem Decimarum
14 videtur Concilium *Turonenſe* II. anni 567. Concilium Matiſconenſe II. anni 585. videtur innuere, Decimarum ſolutionem jam ante mox dictum annum 567. demanda-
15 tam fuiſſe. Pœnam verò excommunicationis in non ſolventes Decimas primum inflixit Concilium hoc Matiſconenſe II. obſervante *Fleury Hiſtor. Eccleſ. lib.* 34. *n.* 50.
16 Ex his, quæ dicta ſunt de origine Decimarum, judicare quiſque facili negotio poteſt, an decimæ debitæ ſint de jure divino, uti probe monuit *Auctor n.* 13. & *plur. ſeq.* Si nomine Decimarum intelligamus ſtipendium Eccleſiæ Miniſtris propter miniſterium & labores debitum, fatendum eſt non lege ſolum Divina præceptas Decimas, *Levit. cap. ultim. verſ.* 30. *num.* XVIII. 21. ſed etiam naturali, *Matth.* XI. *Cor.* IX. Natura enim docet iis alimenta
deberi, qui pro Populo laborant. Quare Abrahamus in 17
ſtatu ante legem Decimas obtulit Sacerdoti Melchiſedech, 18
Gen. XIV. Si autem nomine Decimarum determinatam 19
quantitatem, ſcilicet decimam bonorum partem accipiamus, dicendum eſt, lege quidem Divina demandata fuiſſe Decimas in veteri teſtamento, non item in novo, quip-
pe quod tale præceptum minime continet. Idque inde 20
confirmatur, quod ut viſum eſt, in Eccleſia præceptum
de ſolvendis Decimis ſero factum fuit. *Negamus* (recte 21
inquit Ziegler de Epiſcop. *part.* 2. *cap.* 27. *n.* 7.) *morale unquam fuiſſe, ut Decimæ ſolveretur ratione ſpecificationis, etſi libenter concedamus, generale fundamentum eſſe morale, & perpetuum, quemadmodum perpetuum eſt, ut merces ſolvatur operario*.

ARTICULUS II.

Decimæ quibus, & a quibus ſint ſolvendæ?

SUMMARIUM.

1 *Decimæ antiquitus ſolvebantur loci Epiſcopo ad hoc ut ille eaſdem Clericis Eccleſiæ Miniſtris, juxta cujuſvis meritum, & exigentiam in ſua Diœceſi fideliter diſtribueret*.

2 *Poſtquam autem facta eſt Parochiarum, & bonorum Eccleſiaſticorum diviſio, Decimæ de Jure communi ſolvendæ ſunt Parochis*.

3 *Decimæ prædiales de Jure communi ſolvendæ ſunt Parocho loci non ſolum a Parochianis propriis, ſed etiam ab alienis de agris, & prædiis, quæ intra limites talis Parochiæ exiſtunt; niſi contraria ſit legitima conſuetudo*, ad n. 4.

5 *Decimæ ovium, aliorumque animalium, quæ dimidia parte anni morantur, & paſcuntur intra limites Eccleſiæ prædialis, & altera dimidia parte anni morantur, & paſcuntur intra limites Eccleſiæ Parochialis, debent ſolvi pro medietate utrique Parocho*.

6 *Sic etiam ſunt dividendæ pro medietate inter duas Parochias Decimæ ovium, aliorumque animalium, quæ in una jacent, & dormiunt, & in alia paſcuntur*.

7 *Quando oves, & alia animalia, nec morantur, nec paſcuntur per ullam anni partem in Parochia Domini ſui, ſed in aliis, nulla pars Decimarum debetur Eccleſiæ Parochiali Domini, ſed illi, ubi morantur, & paſcuntur*.

8 *Decimæ ex ovibus, aliiſque animalibus non ſunt ſolvendæ Parochis illarum Regionum, per quas paſcendo tranſitum faciunt, & redeunt in domicilium*.

9 *Decimæ perſonales de Jure communi ſolvendæ ſunt Parocho illius Eccleſiæ, ubi percipit Sacramenta, & audit Divina, etiamſi alibi lucrum v. g. in negotiatione reportet*.

10 *Tali proprio Parocho debentur Decimæ perſonales, etiamſi Parochianus cauſſa comitandi Regem, vel recreandi animum, vel agendi aliqua negotia, vel fugiendi peſtem, vel cauſa belli, & hujuſmodi extra illam Parochiam reſideat, abſque tamen animo transferendi domicilium in perpetuum*.

11 *Decimæ perſonales non debentur primæ Parochiali, ſi quis mutaverit domicilium, ſed ſecundæ, in qua recipit Sacramenta, & audit Divina*.

12 *Decimæ perſonales ſunt dividendæ inter plures Eccleſias pro rata temporis, quo Parochiani in eis audiunt Divina, & recipiunt Sacramenta*.

13 *Si quis artifex habeat domicilium in confinio duarum Parochiarum, tenetur decimas perſolvere illi Parochiæ, ubi eſt pars domicilii, in qua ſemper laborat; Et ſi dubitetur de qua Parochia domicilium ſit, tunc inſpicienda eſt janua, ſeu porta illius principalis*.

14 *Si quis perceperit Sacramentum Baptiſmi in Eccleſia Matrice, & reliqua Sacramenta in Parochiali, decimæ perſonales partim debentur Eccleſiæ Baptiſmali ratione Baptiſmi, partim Parochiali propter reliqua Sacramenta*.

15 *Alii autem Auctores volunt, & ſatis probabiliter decimas perſonales deberi ſolum Parochiali, in qua audiuntur Divina, & percipiuntur reliqua Sacramenta, non autem Baptiſmali, ſi ibi Divina non audiuntur*.

16 *Unde circa hoc attendenda eſt conſuetudo*.

17 *Quando Parochia aliqua diſmembratur, & erigitur nova Parochia; decimæ prædiales ad Parochiam Matricem pertinentes non tranſeunt ipſo jure in Parochialem Eccleſiam noviter erectam, ſed remanent*

apud Parochiam Matricem, niſi eas Epiſcopus novo Parocho ad præſcriptum Tridentini aſſignaverit, ad n.22.

23 Decimæ vero perſonales tranſeunt ipſo jure in Parochialem noviter erectam etiam ante ullam Epiſcopi aſſignationem, ad n. 24.

25 Decimæ variis in caſibus debentur integræ ſoli Epiſcopo. Primo quando prædia quædam intra Diœceſim ſuam ſita, nulli certæ Parochiæ ſunt aſſignata, tunc decimæ ex iis debentur Epiſcopo.

26 Secundo quando adhuc reperiatur aliqua Diœceſis, in qua nondum ſit facta diviſio, vel diſtinctio Parochiarum, tunc decimæ ſoli Epiſcopo debentur, non quidem ut ſibi ſoli eas reſervet, ſed ut eas fideliter, & juſte diſtribuat aliis Eccleſiaſticis Miniſtris in curam animarum cooperantibus.

27 Tertio quando Epiſcopus eſt etiam immediatus Parochus in aliqua certa Parochia, quam per Vicarium adminiſtrat, ſive illa ſit Eccleſia Cathedralis, ſive alia.

28 Quarto quando, & ubi non obſtat legitima conſuetudo in contrarium, debetur Epiſcopo Quarta de ſingulis decimis.

29 Decimæ etiam Canonicis Cathedralium, vel Collegiatarum, ac aliis Clericis ſimplicia Beneficia habentibus ſunt de jure communi ſolvendæ ſecundum eam portionem, quæ eorum Menſis, Dignitatibus, aut Beneficiis legitima auctoritate Eccleſiaſtica eſt aſſignata. Sicuti, & quando eorum Beneficia ex decimis legitime ſunt fundata.

30 Decimæ debentur omnibus ſupradictis Clericis Beneficiatis, qui ex officio in ſpiritualibus populo miniſtrant, etiamſi ipſi ſint divites.

31 Sic etiam decimæ debentur omnibus ſupradictis Clericis Beneficiatis, licet ſint malæ vitæ.

33 Omnes fideles Parochiani, niſi aliquo ſpeciali titulo, ſeu jure ſint exempti, tenentur ſolvere decimas, tum prædiales, tum perſonales.

33 Etiam Hæretici tenentur ſolvere decimas, tum prædiales, tum perſonales.

34 Etiam Judæi, & infideles tenentur ſolvere decimas prædiales ex fundis, & prædiis, quæ decimis erant obnoxia antequam ad eorum manus pervenirent.

35 Non tenentur tamen Judæi, & infideles ſolvere decimas perſonales.

36 Clerici ſimplices, & non Curati tenentur ſolvere decimas, tum prædiales, tum perſonales de lucris, bonis & fructibus ſæculari jure acquiſitis.

37 Non tenentur tamen iſti Clerici ſimplices, ſeu non Curati ſolvere decimas de bonis Eccleſiaſticis titulo Beneficii, aut alio titulo Clericali acquiſitis, exceptis prædiis, agris, & aliis fundis, ex quibus antequam in dotem Beneficii aſſignarentur, decimæ ſolvi ſolebant, ad n.38.

39 Clericis Curatis quacumque dignitate præditi, ut Epiſcopi, Abbates, Archipresbyteri, ac omnes alii Parochi quocumque nomine nuncupati, tenentur ſolvere decimas prædiales de fructibus bonorum titulo temporali, ſeu ſæculari acquiſitorum.

40 Tales Clerici Curati tenentur ſolvere decimas prædiales ex prædiis, fundis, & agris etiam Eccleſiaſticis, ſeu Eccleſiæ dotalibus in alterius Parochia poſitis, ſi de illis antequam in dotem Parochiæ pervenirent, decimæ alteri Parocho ſolvi ſolebant.

41 Non tenentur tamen tales Parochi ſolvere decimas prædiales de bonis mere Eccleſiaſticis in propria Parochia acquiſitis.

42 Neque tenentur tales parochi ſolvere decimas Perſonales, ad n. 43.

44 Regulares de Jure communi tenentur ſolvere decimas prædiales, niſi ſpeciali privilegio, aut legitima conſuetudine ſint exempti.

45 Inſuper ſpectato Jure communi antiquo, præſcindendo a privilegiis, tenentur Regulares ſolvere etiam decimas perſonales.

46 Hodie tamen Regulares omnes aliquo ſaltem modo a ſolvendis decimis ſunt exempti per privilegia partim Juri communi inſerta, partim ſpecialiter conceſſa. Primo per privilegia juri communi inſerta Regulares omnes ſunt exempti a ſolvendis decimis perſonalibus.

47 Secundo per talia privilegia Juri communi inſerta Regulares omnes ſunt exempti a ſolvendis decimis de Novalibus, quæ vel propriis manibus, vel propriis ſumptibus colunt.

48 Novalia quæ ſunt?

49 Tertio per talia privilegia Juri communi inſerta Regulares omnes ſunt exempti a ſolutione decimarum de nutrimentis, ſeu paſcuis animalium, & de hortis ſuis.

50 Quarto per talia privilegia Juri communi inſerta Ciſtercienſes aliique Regulares ſimilibus privilegiis gaudentes, exempti ſunt a ſolutione decimarum etiam de prædiis, qui terris non novalibus, illis ſcilicet, de quibus antequam ad eos pervenirent decimæ non ſolvebantur.

51 Immo de Jure communi tales Regulares de illis decimas ſolvere non tenentur etiamſi antequam ad eos pervenirent, decimæ fuerint ſolutæ, remanente in robore, quo ad poſſeſſiones acquiſitas ante generale Concilium de anno 1215. antiquo privilegio cap. Ex parte 10. & cap. Ad Audientiam 10. de decimis.

52 Per privilegia ſpecialiter conceſſa omnes fere Regulares hodie ſunt exempti a ſolvendis decimis, nedum perſonalibus, ſed etiam prædialibus de prædiis, & fundis cunctis, ſive ante, ſive poſt dictum Concilium generale de anno 1215. acquiſitis, quæ propriis manibus, vel ſaltem propriis ſumptibus excolunt.

53 Talia tamen ſpecialia Regularium privilegia non valent, niſi habeant Clauſulam dicti Concilii generalis in cap. Nuper 34. de decimis, derogatoriam.

54 Sufficit autem, ſi in privilegio exemptionis a decimis prædialibus fiat derogatio alicujus alterius Concilii generalis cum addito & aliorum Conciliorum vel ſi dicatur. Non obſtante aliqua Conſtitutione etiam in generali Concilio edita.

55 In generali communicatione privilegiorum, quamvis ampla, non communicatur privilegium exemptionis a ſolvendis decimis.

66 Bona, & prædia, quæ ſolutionis decimarum ſunt obnoxia, remanent eidem oneri ſubjecta, etiamſi ad Regulares exemptos tranſeant, adeout Regulares teneantur illas ſolvere, quemadmodum ſolvebant Laici prius quam ad ipſos tranſirent, niſi a Sede Apoſtolica ſpeciale privilegium eos ſpecifice, quo ad tales decimas eximens obtineant.

57 Referuntur aliæ noviſſimæ reſolutiones in cauſis variorum Regularium ad hoc emanatæ, ad num. 59.

60 Ad decimas ſolvendas non tenentur Regulares non poſſidentes ſtabilia, & qui de eleemoſynis vivunt, ad num. 62.

DEcimæ antiquitus antequam fieret Parochiarum, ac 1
bonorum Eccleſiaſticorum diviſio, ſolvebantur loci E-
piſcopo, ad hoc ut ille eaſdem Clericis Eccleſiæ Miniſtris
juxta cujuſvis meritum, & exigentiam in ſua Diœceſi fi-
deliter diſtribueret; *cap. Decimas* 1. *cauſ.* 16. *qu.* 7., ibi:
„ Decimas ſub manu Epiſcopi fore cenſemus, ut ille,
„ qui ceteris poteſt, omnibus juſte diſtribuat . . . . quia
„ inhoneſtum videtur, ut alii Sacerdotes habeant, & alii
„ detrimentum patiantur; *cap. Pervenit* 2. *ead. cauſ.* &
quæſt., ibi: „ Pervenit ad nos fama ſiniſtra, quod qui-
„ nam Epiſcoporum non Sacerdotibus propriæ Diœceſis
„ Decimas, atque Chriſtianorum oblationes conferunt ſed
„ potius Laicalibus perſonis, militum ſcilicet, ſive Servi-
„ torum, vel (quod gravius eſt) etiam conſanguineis:
„ Unde ſi quis amodo Epiſcopus inventus fuerit hujus
„ præcepti divini tranſgreſſor, inter maximos Hæreticos,
„ & Antichriſtos non minimus habeatur. Poſtquam au-
tem eſt facta Parochiarum, & bonorum Eccleſiaſticorum 2
diviſio, Decimæ de Jure communi ſolvendæ ſunt Paro-
chis, textu expreſſo *in cap. Cum contingat* 39. *de Decimis*,
ibi: „ Cum perceptio decimarum ad Parochiales Eccle-
„ ſias de jure communi pertineat; & cap. Cum in tua
30. eod. tit. ibi: „ Parochialibus Eccleſiis exſolvantur,
„ ad quas, de jure communi ſpectat perceptio Decimarum"
Et ſic Rota recent. *part.* 1. *dec.* 371. *num.* 4. *part.* 5. *tom.* 1.
dec. 64. *num.* 3. *part.* 6. *dec.* 61. *num.* 10. *part.* 7. *dec.* 133. *num.*
12. *part.* 8. *dec.* 83. *num.* 1. & *part.* 13. *dec.* 520. *num.* 2. Fa-
gnan. *in cap. Cum contingat* 29. *de Decimis*, Pirhing. *eod. tit.*
num. 6. Reiffenſtuel *ibidem num.* 93. Barboſ. *de offic.* & *pot.*
Parochi part. 3. *cap.* 28. §. 2. *num.* 7. & *ſeq.* & communis alio-
rum.

Decimæ prædiales de jure communi ſolvendæ ſunt Pa- 3
rocho loci non ſolum a Parochianis propriis, ſed etiam
alienis, de agris, & prædiis, quæ intra limites talis Pa-
rochiæ exiſtunt, niſi contraria ſit legitima loci conſuetudo.
Prima pars eſt certa, & clara *ex cit. cap. Cum contingat*
29. & *cap. Cum in tua* 30. *de decimis*, Secunda pars col-
ligitur *ex cap. Significavit* 5. *de Parochiis*, & *cap. Quo-*
niam 13. *de decimis*; ubi univerſaliter, ac indiſtincte ſta-
tuitur, ut ſi terræ intra certam alicujus Eccleſiæ Paro-
chiam fuerint, decimæ earum eidem Eccleſiæ debeant aſ-
ſignari; Et ſic tenet Gloſſ. *in dict. cap. Significavit* 5. *de*
Parochiis verb. Prædiorum, *in cap. Cum ſint* 18. *verb.*
Diverſæ, & *in c. Apoſtolicæ* 20. *verb. Conſuetudo*, *de de-*
cimas, Fagnan. *in c. Cum contingat* 29. *de decimis num.* 21.
Engel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 30. *num.* 6. Pirhing. *eod. tit.* 30. *n.*
85. Reiffenſtuel *ibid. n.* 94. Rota recent. *part.* 17. *deciſ.* 208. *n.*
1. & *eſt communis*. Et ratio eſt, quia decimæ prædiales
ſunt onus reale inhærens ipſis rebus; in oneribus autem
realibus non inſpicitur colonus, ſed locus, ubi res ſita
eſt; *arg. leg. Forma* 4. *ff. De cenſ.* & *cap. De terris* 16. *de* 4
decimis. Dicitur autem notanter, *Niſi contraria ſit legi-*
tima loci conſuetudo; quia ſi alicubi ſit conſuetudo, quod
Parochiani ſolvant proprio Parocho, & non alieno, de-
cimas etiam de agris, & prædiis ſitis in aliena Parochia;
eſt adhuc obſervanda, textu expreſſo *in cap. Cum ſint*
18. *de decimis*, ubi ſtatuitur, quod in hujuſmodi ca-
ſu ad conſuetudinem ſit recurrendum, & *cap. Ad A-*
poſtolicæ 20. *eod. titul.* ubi ſic præciſe habetur: „ Su-
„ per decimis vero meſſium, vel fructuum arborum,

„ ſi co-

„ ſi coluerint in alia Parochia, quam in ea, in qua ha-
„ bitant (quoniam a diverſis diverſa conſuetudo tenetur)
„ tu elicas in hoc caſu, quod per conſuetudinem diu ob-
„ tentam ibidem noveris obſervatum „, Et ſic Rota re-
cent. *part. 5. tom. 1. deciſ. 124. num. 15. part. 11. deciſ.
314. ſub num. 11. & part. 14. deciſ. 27. num. 1.*

5 Decimæ ovium, aliorumque animalium, quæ dimidia
parte anni morantur, & paſcuntur intra limites Eccleſiæ
perdialis, & altera dimidia parte anni morantur, &
paſcuntur intra limites Eccleſiæ Parochialis, debent ſol-
vi pro medietate utrique Parocho; Gloſſ. *in dict. cap. Ad
Apoſtolica 20. de decimis, verb. Perſonales.* S. Thomas 2. 2.
*quæſt. 87. art. 3. ad 2. Suarez de Relig. tom. 1. tract. 2.
lib. 1 cap. 5. num. 8. cum ſequent.* & plurimi alii cum
6 Barboſa *de offic. & poteſt. Parochi part. 3. cap. 28. §. 2. n.*
38. Sic etiam ſunt dividendæ pro medietate inter duas
Parochias decimæ ovium, aliorumque animalium, quæ
in una jacent, & dormiunt, & in alia paſcuntur;
Fagundez *de Eccleſiæ præceptis præcept. 5. lib. 1. part.
5. num.* 10. Baſil. Pont. *de Sacrament. Matrimon. lib.
5. cap. 13. §. 3. num. 23 & 25.* Barboſ. *loc. cit. num.*
7 39. & alii. Quando oves, & alia animalia nec mo-
rantur, nec paſcuntur per ullam anni partem in Paro-
chia Domini ſui, ſed in aliis, nulla pars decimarum de-
betur Eccleſiæ Parochiali Domini; ſed illi ubi morantur,
tur, & paſcuntur; Baſil. Pontius *loc. cit. num.* 25. Bar-
boſ. *loc. cit. num.* 40. & alii. Decimæ ex ovibus, aliiſ-
8 que animalibus non ſunt ſolvendæ Parochis illarum Re-
gionum, per quas paſcendo tranſitum faciunt, & rede-
unt in domicilium. Et ratio eſt, quia licet eundo, &
redeundo paſcantur in paſcuis prædictarum Parochiarum,
hoc tamen nutrimentum minimum eſt, & parvæ conſi-
derationis; unde cum de minimis decimæ non ſint ſol-
vendæ; *arg. leg. Socio ff. de in integr. reſtitut. leg. 1. in fin. ff.
de ædilit. edicto*, dicendum eſt, prædictis Parochis nihil
deberi loco decimarum. Tum quia, ut recte advertit Na-
var. *conſil. 2. de decimis num.* 3. moraliter loquendo vide-
tur impoſſibile recte judicare, quænam quantitas prædi-
ctis Parochis ſolvi debeat, & quinam ſit valor illius de-
cimæ, quæ poſſit illis reſpective contingere, unde neceſ-
ſario dicendum eſt, non eſſe faciendam majorem impen-
ſam, nec majorem laborem aſſumendum, quam ſit res
ipſa, propter quam aſſumitur; Barboſ. *loc. n.* 42. & alii.

9 Decimæ perſonales de jure communi ſolvendæ ſunt Pa-
rocho illius Eccleſiæ, ubi percipit Sacramenta, & audit
Divina, etiamſi alibi lucrum V. G. ex negotiatione re-
portet; *cap. Quæſti ſunt 46 cauſ. 16. quæſt.* 1. ibi: *Fa-
milia vero eorum ibi dent decimas ſuas, ubi eorum infantes
baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt*;
cap. Ad Apoſtolica 20. de decimis, ibi: *Noveris itaque, quod
æquum eſt, ut illi Eccleſiæ Decimæ perſonales reddantur ab
eis, in qua Eccleſiaſtica percipiunt Sacramenta*; concordat
cap. Significavit 5. de Parochiis. Et ratio eſt; quia ſicut
proprius Parochus ſua perſona, & illius miniſterio Sacra-
menta, & ſpiritualia adminiſtrat, ita quoque oportet,
ut ille in cujus favorem fit prædicta Sacramentorum, &
ſpiritualium adminiſtratio, eidem Parocho ſolvat deci-
mas de illis, quæ ex propria perſona, & illius miniſte-
10 rio acquiſivit. Et tali proprio Parocho debentur decimæ
perſonales, etiamſi Parochianus cauſa comitandi Regem,
vel recreandi animum, vel agendi aliqua negotia, vel
fugiendi peſtem, vel cauſa belli, & hujuſmodi extra il-
lam Parochiam reſideat, abſque tamen animo transferen-
di domicilium in perpetuum; *arg. cap. Is qui habet domi-
cilium 3. de ſepulturis in 6.* & advertit in ſpecie Navarr.
conſil. 2. num. 5. de decimis, quamvis per accidens in tali
Parochia per totum tempus abſentiæ non recipiat Sacra-
menta, nec audiat Divina. Barboſa *l. c. n.* 16. Baſil.
Pontius *de Sacram. Matrim. lib. 5. c. 13. §. 3. num.* 19.
Fagundez *de Eccl. præcept. 5 lib. 1. c. 3. num.* 2. Decimæ
perſonales non debentur primæ Parochiali, ſi quis mu-
11 taverit domicilium, ſed ſecundæ, in qua recepit Sacra-
menta, & aut Divina; *cit. c. Ad Apoſtolica 20. de decimis*;
Rota *part. 5. rec. deciſ. 12. num.* 2 Fagnan. *in cit. c. Cum
contingat num. 53. de decimis*, Butrius, & alii paſſim. De-
12 cimæ perſonales ſunt dividendæ inter plures Eccleſias
pro rata temporis, quo Parochiani in eis audiunt Divi-
na, & recipiunt Sacramenta. Rebuff. *de decimis quæſt. 6.
num.* 5 Suar. *loc. cit. c. 21. numer.* 1. Fagundez *loc. cit.
num.* 5. Fagnan. *loc. cit. n.* 56. Barboſa *loc. cit. n.* 29.

13 Si quis artifex habeat domicilium in confinio duarum
Parochialium, tenetur decimas perſonales ſolvere illi Pa-
rochiæ, ubi eſt pars domicilii, in qua ſemper laborat;
& ſi dubitetur de qua Parochia domicilium ſit, tunc in-
ſpicienda eſt janua, ſeu porta illius principalis. Fagun-
dez *loc. cit. num. 6. & 7.* Barb. *loc. cit. num.* 30. & alii.
14 Si quis percipit Sacramentum Baptiſmi in Eccleſia Ma-
trice, & reliqua Sacramenta in Eccleſia Parochiali ra-
tione Baptiſmi, qui eſt jam omnium Sacramentorum,
cap. fin. de Presbyt. non baptizato, & partim Parochiali pro-
pter reliqua Sacramenta. ut colligitur *ex cap Quæſti ſunt
46. cauſ. 19. q.* 1. ibi: *Dent decimas ſuas, ubi infantes eo-
rum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas au-
diunt*; quæ verba, ut dicit Fagnan. *loc. cit. num.* 56. ſa-
tis clare innuunt decimas perſonales utrobique ſolvendas,
idest tam in Eccleſia, ubi quis baptizatur, quam in illa,
ubi per anni circulum audit Divina, & percipit reliqua
Sacramenta. Ita Goffredus *in ſumma de decimis §.* 2. Bu-
trius *in cit. cap. Cum contigat num. 8. verſ. Quantum autem
ad Decimas*, Cardin. *n. 8. verb. Perſonales autem*, Abbas *n.
6. verſ. Remanet tamen unum dubium*; Et alii contra va-
rios alios volentes Decimas perſonales deberi ſolum Pa- 15
rochiali, in qua audiuntur Divina, & percipiuntur re-
liqua Sacramenta, non autem Baptiſmali, ſi ibi Divina
non audiuntur, & ſic tenet Gloſſa *in cap. Statuimus, in
verb. Baptiſmalem cauſ. 16. q.* 1. Gloſſa ultim. *in c. Signi-
ficavit 5. de Parochiis*, Joan Andr. & Ancharan. *in d. cap.
Ad Apoſtolica 20. de Decimis*, Rebuff. *de Decimis quæſt.
6. num.* 21. quæ opinio eſt vere probabilis, & ſa-
tis placet, ex quo per textum *in cap. Ad Apoſtoli-
ca 20. de Decimis, & cap. Significavit 5. de Parochiis*,
Decimæ perſonales debentur illi Eccleſiæ, in qua quis
audit Divina Officia, & percipit Eccleſiaſtica Sacramen-
ta, ut jam dictum eſt *num.* 9. & textus *in cap. Quæſti
ſunt 46. cauſ. 16. quæſt.* 1. cum citetur etiam pro ſe ab
auctoribus hujus opinionis, cum de facili poſſit intelligi
in ſenſu copulativo, id eſt de Eccleſia, in qua & bapti-
zantur, & etiam Miſſas audiunt, aliaque Sacramenta per-
cipiunt; Unde circa hoc eſt attendenda conſuetudo, cui
ſtandum eſſe fatentur etiam Auctores primæ opinionis,
ex *c. Cum ſint 18. & c. Ad Apoſtolica 20. de Decimis.*
Vid. *ſupra n.* 4.

Quando Parochia aliqua diſmembratur, & erigitur no- 17
va Parochia, decimæ prædiales ad Parochiam Matricem
pertinentes non tranſeunt ipſo jure in Parochialem Eccle-
ſiam noviter erectam, ſed remanent apud Parochiam Ma-
tricem, niſi eas Epiſcopus novo Parocho ad præſcriptum
Concilii Tridentini aſſignaverit; ſic expreſſe *Sacr. Congr.
Concil. 11. Martii* 1617. Fagnan, *lib. 3. decretal. in c. Cum
contingat 29. de Decimis a num.* 42. Barb. *de offic. & poteſt.
Parochi c. 29. §. 2. n. 19. verſ. Advertendum quoque.* Reiſ-
fenſtuel. *lib. 3. Decr. tit. 39. num.* 104. & alii contra plu-
rimos alios: & probatur ex verbis Concil. Trid. *ſeſſ. 21.
cap. 4. de reform.* ubi ſic expreſſe habet; „ In iis vero
„ (ſcilicet Eccleſiis Parochialibus) in quibus ob locorum
„ diſtantiam, ſive difficultatem, Parochiani ſine magno
„ incommodo ad percipienda Sacramenta, & Divina Of-
„ ficia audienda accedere non poſſunt, novas Parochias
„ etiam invitis Rectoribus juxta formam Conſtitutionis
„ Alexandri III. quæ incipit: *Ad audientiam*, conſtitue-
„ re poſſint. Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt
„ Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur
„ portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam Ma-
„ tricem quomodocumque pertinentibus. Ubi ut vides
ultima illa Concilii verba, *competens aſſignetur &c.* clare
probant noſtram concluſionem. Verbum enim illud *Aſſi-
gnetur*, quod eſt verbum facti, & requirit hominis mi-
niſterium; *arg. l. ſi quid §. fin. ff. Nautæ, Caupones, Sta-
bularii, & cap. Extirpanda §. Qui vero 30. de Præbend. &
Expoſuiſti 33. eod. tit.* demonſtrat aperte, quod tales de-
cimæ non tranſeunt ipſo jure, cum non poſſit ipſo jure
tranſire, quod per miniſterium hominis eſt aſſignandum,
Idem demonſtrant verba illa, *Competens portio*, nam Tri-
dent. noluit, ut nova Parochia ſtatim jus diceret ſuper
omnibus decimis prædiorum intra ſuos limites exiſten-
tium juxta *text. in cap. Paſtoralis 9. de his quæ fiunt a Præ-
latis*; ſed ut illi competens tantum portio aſſignaretur ab
Epiſcopo; quippe ante ejus declarationem ignoratur, quæ
portio ſit competens, & conſequenter non poteſt ipſo ju-
re in novam Parochiam tranſire, cum præſertim *portio-
nis* appellatione veniat pars, & non totum, *l. nomen filio-
rum. §. Portionis, ff. de verb. ſignificat.* Idem indicant ver-
ba illa: *Arbitrio Epiſcopi*, quia ex quo relinquatur arbi-
trio Epiſcopi aſſignanda competens portio, ſtat clarum,
quod omnes decimæ non tranſeunt ipſo jure in novam
Parochiam, cum in his, quæ ſunt determinata a jure,
arbitrium non intret; *l. 1. §. Ait Prætor, ff. de jure de-
lib. l. Mora. ff. de prob. &c. de cauſis 4. de offic. & poteſt.
Jud. Delegat.* ibi: *Si tale fuerit negotium, quod certa exin-
de pœna Canonibus exprimatur, eamdem infliges; alioquin
ipſos pro delicti qualitate, & cauſa ſecundum tuum arbitrium
punire procures*, ex quo textu clare patet arbitrium ſolum
intrare in his, quæ non ſunt determinata a jure.

Idem clare innuunt verba illa: *Ex fructibus ad Eccleſiam 21
Matricem quomodocumque pertinentibus*; quia cum relinqua-
tur arbitrio Epiſcopi aſſignare portionem novo Parocho,
ſive ex decimis, ſive ex aliis fructibus ad matricem per-
tinentibus, quamdiu hoc arbitratus non fuerit, decimæ
non debentur, quia poteſt contingere, ut non aſſignet De-
cimas, ſed alios redditus, & ratione incertitudinis, &
ambiguitatis nihil debetur, *ut l. Duo ſunt Titii. ff. de Te-
ſtament. & l. ſi ita fuerit, ff. de reb. dub.* Nihil enim eſt,
quod executioni demandari, antequam appareat ex de-
claratione Epiſcopi quanta, & qualis ſit hujuſmodi por-
tio, nam quod pendet, non eſt pro eo, quaſi ſit, ut
dicit text. *in l. Is damnum, §. Quod pendet. ff. de Regul.
jur.* Unde Rota *in Mediolanen. Decimarum de Carſario* 10.
Martii 1916. *coram bon. mem. Martino Andrea*, propter
ſupra allegata verba Conc. Trid. fortiter de ſua con-
cluſione hæſitavit, & ideo cauſam remiſit ad Sacram
Con-

Congregationem Cardinalium ejuſdem Concilii interpretum, quæ *ſub die* 15. *Martii* 1617. partibus auditis, & articulo mature diſcuſſo cenſuit, decimas ad Eccleſiam Matricem pertinentes non tranſire ipſo jure in Parochialem Eccleſiam noviter erectam, ſed remanere apud Eccleſiam Matricem, niſi eas Epiſcopus novo Parocho ad præſcriptum Concilii aſſignaverit; Sic referunt Fagnan.
23 Barb. & Reiffenſtuel. *loc. cit.* Notanter autem fuit dictum in concluſione, *Decimæ prædiales*, quia Decimæ perſonales tranſeunt ipſo jure in Parochialem noviter erectam etiam ante ullam Epiſcopi aſſignationem, ut tenet *communis Doctorum* cum Gloſſa *in cap. Ad audientiam* 2. *de Eccleſ. ædific. verb. Obventiones*, & bene notat Fagnan. *loc. cit. num.* 53. Et ratio eſt, quia Decimæ perſonales de jure debentur illi Parochiæ, ubi perſona audit Divina, & percipit Eccleſiaſtica Sacramenta, ut teſte Abbate *in capit. Cum contingat* 29. *de Decimis num.* 16. & Fagnan. *ibid. num.* 20. & 32. concedunt omnes juxta expreſſum textum *in cap. Ad Apoſtolica*. 20. *de Decimis*. ibi; *Æquum eſt ut decimæ perſonales illi reddantur Eccleſiæ, in qua Eccleſiaſtica percipiuntur Sacramenta*; Vid. *ſupra num.* 9. adeoque cum populus poſt erectionem novæ Parochialis ad eam confluat pro Divinis audiendis, & Sacramentis recipiendis non autem ad parochialem Matricem, conſequens eſt, ut Decimæ perſonales non eidem Parochiali
24 Matrici, ſed novæ Parochiali ſint ipſo jure perſolvendæ. Nec obſtat ſupradicta declaratio Sac. Congreg. Conc. quia ſicuti ipſa de ſolis Decimis prædialibus fuit interrogata, ita de iiſdem ſolis dedit reſponſum, & non de Decimis perſonalibus, ut de auditu teſtatur Fagn. *loc. cit. num.* 52. qui tunc temporis erat ejuſdem Sacr. Congr. Secretarius.

25 Decimæ variis in caſibus debentur integræ ſoli Epiſcopo. Primo, quando prædia quædam intra Diœceſim ſuam ſita, nulli certæ Parochiæ in particulari ſunt aſſignata, tunc Decimæ ex iis debentur Epiſcopo; *c. Quoniam* 13. *de Decimis in fine*. Et ratio eſt, quia quando prædia nulli certæ Parochiæ ſunt aſſignata, cenſentur eſſe ſub poteſtate Epiſcopi juxta antiquam juris diſpoſitionem dividendæ, uti recte advertit Gloſſa *in cap. Cum contingat* 29. *de Decimis verb. Jure communi argum. cap. Decimas*
26 1. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7 *Eſt communis*. Secundo, quando adhuc reperiatur aliqua Diœceſis, in qua nondum ſit facta diviſio, vel diſtinctio Parochiarum, tunc Decimæ ſoli Epiſcopo debentur, (quemadmodum eaſdem olim percipiebat) non quidem ut ſibi ſoli eas reſervet, ſed ut eas fideliter, & juſte diſtribuat aliis Eccleſiaſticis Miniſtris in curam animarum cooperantibus; *cap. Decim.* 1. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7. *& eſt communis*. Tertio, quando Epiſcopus
27 eſt etiam immediatus Parochus in aliqua certa Parochia, quam per Vicarium adminiſtrat, ſive illa ſit Eccleſia Cathedralis, ſive alia tunc enim ad illum etiam pertinent Decimæ, quæ Parochis debentur; *cap. Dudum* 31. *de Decimis*, Fagnan. *loc. cit num.* 27. Pirhing. *loc. cit. num.* 79. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 3. & alii paſſim. Quarto, quan-
28 do, & ubi non obſtat legitima conſuetudo in contrarium, debetur Epiſcopo *Quarta* de ſingulis Decimis, textu expreſſo *in c. Conquerente* 16. *de offic. Judic. Ordinar.* ubi inter jura Epiſcopis competentia numeratur *Quarta* decimationum. Concordat *c. Quoniam* 13. *de Decimis*, ibi: *Decimas earum ſua parte retenta*, & *c. De quarta* 4. *de præſcriptionibus*, ubi ſtatuitur, quod Clericus, ideſt Parochus, a quo Epiſcopus *Quartam* de Decimis jam collectis accipit, prout poſt Abbatem recte obſervat Barboſa *loc. cit. num.* 11. poteſt quadragenaria præſcriptione immunem ſe reddere a ſolvenda Epiſcopo quarta Decimarum, ibi: „ De quarta Decimæ, & oblationis De„ functorum Clericus ab impetitione Epiſcopi quadrage„ naria præſcriptione temporis ſe poſſe tueri videtur. Fagn. *loc. cit. num.* 23. ubi affert Rotæ Deciſionum, & ait eſſe communem.

29 Decimæ etiam Canonicis Cathedralium, vel Collegiatarum, ac aliis Clericis ſimplicia Beneficia habentibus ſunt de jure communi ſolvendæ ſecundum eam portionem, quæ eorum Menſis, Dignitatibus, aut Beneficiis legitima auctoritate Eccleſiaſtica eſt aſſignata; ſicuti & quando eorum Beneficia ex decimis legitime ſunt fundata; *arg. c. Ex p.* 21. *de Decimis*, ubi Papa Clemens III. mandat, ut Canonicis, qui apud ipſum conqueſti erant, de omnibus prædiorum fructibus, decimæ ſine diminutione ſolvantur. Suar. *lib.* 1. *de Decimis cap.* 29. *n.* 3. Pirhing. *lib.* 3. *decretal. tit.* 30. *n.* 81. Reiffenſtuel. *ibid. n.* 112. & alii. Et ratio eſt, quia poſtquam auctoritate Eccleſiæ reditus uniuſcujuſque Parochiæ in plura Beneficia ſunt diviſi unicuique Beneficiato per ſe, ac directe competit jus ad portionem Decimarum ſuo Beneficio correſpondentem, & aſſignatam in prima beneficii fundatione pro ſuſtentatione ipſorum; ſicuti antequam fieret Parochiarum, & bonorum Eccleſiaſticorum diviſio, jus competebat omnibus Clericis Eccleſiæ miniſtrantibus, ut ſibi ab Epiſcopo loci Decimæ pro cujuſque merito fideliter, & juſte diſtribuerentur; *c. Decimas* 1. *cauſ.* 16. *q.* 7. ibi; „ Decimas ſub manu Epiſcopi fore cenſemus, ut ille, „ qui cæteris præeſt, omnibus juſte diſtribuat . . . quia in„ honeſtum videtur, ut alii Sacerdotes habeant, & alii detrimentum patiantur; Unde & Deus præcipit, ut ſui loco Decimæ ſolvantur non ſolum Curatis, ſed etiam Clericis Eccleſiæ Miniſtris in genere, *c. Tua nobis* 26 *de Decimis*, ibi: „ Cum Deo debita ſit ſolutio Decimarum in „ tantum ut ad eas Clericis exhibendas, quibus eas ipſe „ pro ſuo cultu conceſſit, Laici ſi moniti reddere noluerint, Eccleſiaſtica ſunt diſtrictione cogendi. Decimæ 30
debentur omnibus ſupradictis Clericis Beneficiatis, qui ex officio miniſtrant in ſpiritualibus populo, etiamſi ipſi ſint divites. *Eſt communis*, teſte Covarruvia *lib.* 1. *variar. reſol. c.* 17. *n.* 4. Et ratio eſt, quia decimæ non dantur Clericis, ex eo quod pauperes ſint, ſed quia Deus præcipit, ut in ſignum ſupremi Dominii loco ſui dentur Clericis juxta Eccleſiæ diſpoſitionem, *agr. c. Tua nobis* 26. *de Decimis*, & quia ex officio in ſpiritualibus miniſtrant nemo autem licet dives ſit, militat unquam ſuis ſtipendiis juxta illud Apoſtoli *prim. ad Corinth.* 9. ibi: *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam?* Vide *ſupra art.* 1. *ſub num.* 4. Sic etiam Decimæ debentur omnibus ſupradictis Clericis Beneficiatis, licet ſint malæ vi- 31
tæ, quia Decimæ non dantur eis propter bonitatem vitæ, ſed propter ſervitium ſpirituale, unde non excuſantur ab earum ſolutione, qui ad eas tenentur, quamvis dicant ſe eaſdem pauperibus, & in his Chriſto dare, & conſequenter melius agere quam ſi Clerico malæ vitæ ſolverent, textu expreſſo *in cit. cap. Tua nobis* 26. *de Decimis*, ibi: „ Prætextu „ vero nequitiæ Clericorum nequeunt eas (niſi quibus ex „ mandato Divino debentur) pro ſuo arbitrio, pauperibus „ V. G. erogare, cum nulli ſit licitum aliena cuique con„ cedere præter domini voluntatem.

Omnes fideles Parochiani, niſi aliquo ſpeciali titulo, 32
ſeu jure ſint exempti, tenentur ſolvere decimas tum prædiales, tum perſonales; *c. Ex tranſmiſſa* 23. *de Decimis*, ubi expreſſe dicitur, quod *Fidelis homo de omnibus, quæ licite poteſt acquirere, Decimas erogare tenetur*; *c. A nobis* 24. *eodem titul.* ubi præciſe dicitur, quod *Quilibet decimas ſolvere tenetur, niſi præſtatione ipſarum ſit ſpecialiter exemptus*, & paulo infra: *Niſi ab eis oſtendatur, quare ab hujuſmodi ſint immunes*; *Et ſic communis* Doctorum, qui cum Barboſa *de offic. & poteſt. Parochi cap.* 28. §. 3. *num.* 1. Moneta *de decimis cap.* 5. *n.* 26. & Gloſſa *in cap. Omnes Principes* 4. *de majorit. & obedient.* dicunt teneri ad decimas etiam Imperatorem, Reges, Principes, & quoſvis alios in quacumque dignitate conſtitutos, eo quod jus de omnibus indiſtincte loquatur, & ratio juris omnes tangat. Etiam Hæretici tenentur ſolvere decimas tum prædiales, tum perſonales. Abbas *in cap. De terris* 16. *de* 33
Decimis n. 6. Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 16. *num* 3. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 3. *num.* 36. Reiffenſtuel. *ibid. num.* 41. & alii communiter. Et ratio eſt, 34
quia Hæretici ipſi juri Divino, & Eccleſiaſtico, quo utroque ipſæ Decimæ obligant, ſunt ſubjecti, maxime quia per fidem in Baptiſmo receptam, & profeſſam facti ſunt ſubditi Legibus Eccleſiæ Catholicæ, a cujus juriſdictione per ſuam contumaciam non eximuntur, ne alias ex iniquitate ſua commodum conſequatur, contra *l. Itaque* 12. *ff. de furtis*. Et licet de facto Hæretici non recipiant ab Eccleſiæ Miniſtris Sacramenta, & ſpiritualia, non per hoc eximuntur ab obligatione ſolvendi Decimas, quia ſi non recipiunt, hoc provenit ex propria ipſorum culpa, & non ex defectu Miniſtrorum Eccleſiæ, qui ex parte ſua ſunt prompti ad ea miniſtranda, uti ex officio tenentur, & ipſi Hæretici ad eadem ſuſcipienda, & ſuam erroneam ſectam dereliquendam ſunt obligati. Etiam Judæi, & Infideles tenentur ſolvere decimas prædiales ex fundis, & prædiis, quæ Decimis erant obnoxia, antequam ad eorum manus pervenirent, *cap. Quarto* 18. *de uſuris*, ibi: „ Hac eadem pœna Judæos decernimus com„ pellendos ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro Decimis, & „ oblationibus debitis, quas a Chriſtianis de Domibus, „ & poſſeſſionibus aliis percipere conſueverant, antequam „ ad Judæos, quocumque titulo deveniſſent, ut ſic Ec„ cleſiæ conſerventur indemnes; *c. De terris* 16. *de Decimis* 16. ibi: „ De terris, quas Judæi colunt, tuæ pru„ dentiæ reſpondemus, ut eos ad Decimas perſolvenda, „ vel poſſeſſiones penitus renunciandas cum omni diſtri„ ctione compellas, ne forte occaſione illa Eccleſiæ va„ leant ſuo jure fraudari. Non tenentur tamen Judæi, & infideles ſolvere Decimas perſonales, *arg. cit. cap. Quarto* 18. *de uſuris*, *c. De terris* 16. *de Decimis & c. Apoſtol.* 20. *eod. tit. & capo Ex tranſmiſſa* 23. *eod. tit.* & tenent expreſſe Gloſſa *in cit. c. De terris* 16. *de Decimis verb. Perſolvendas*, ibi: *Unde perſonales Decimas non perſolvunt.* Azor. *part.* 1. *lib.* 7 *cap.* 24. *quæſt.* 3. Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1 *c.* 16. *n.* 3. & Barboſa *de offic. & poteſt. Parochi part.* 3. *cap.* 28. §. 3. *num.* 3. cum pluribus ibi citatis, & Pirhing. *l. c. num.* 37. ubi dicit, quod ſic tenent alii DD. communiter. 36

Clerici ſimplices, & non Curati tenentur ſolvere decimas tum prædiales, tum perſonales de lucris, bonis, & fructibus ſæculari jure acquiſitis; *cap. Novum* 2. *de decimis*, ibi: „ Illi profecto Clerici, qui a Clericis ſpiri„ tualium miniſteriorum labores accipiunt, decimas eis „ debent, & Gloſſa *ibid. verb. A Clericis*, S. Thom. 2. 2. *quæſt* 87. *art.* 4. cum communi aliorum, *arg. cap. Si* 37
quis Laicus, vel Clericus, 42. *cap. Quicumque* 44. *cap. de*

Deſi-

Decimis 43. cauſ. 16. quæſt. 1. Non tenentur tamen iſti
Clerici ſimplices, ſeu non Curati ſolvere decimas de bo-
nis Eccleſiaſticis titulo Beneficii, aut alio titulo Clerica-
li acquiſitis, exceptis prædiis, agris, & aliis fundis, ex
quibus antequam in dotem Beneficii aſſignarentur, de-
cimæ ſolvi ſolebant. Prima pars eſt communis, arg. cap.
Novum genus 2. de decimis, ibi: „ Novum genus exactio-
„ nis eſt, ut Clerici a Clericis decimas exigant, cum
„ nuſquam in Lege Domini hoc legamus, non enim Le-
„ vitæ a Levitis decimas accepiſſe leguntur, „ & Gloſſa
ibid. verb. A Clericis, ubi interpretando hunc textum di-
38 cit, quod Clerici Clericis decimas dare non debent de
bonis Eccleſiaſticis, bene tamen de patrimonialibus, vel
quaſi talibus, ibi: „ A Clericis, hoc intellige de dote
„ Eccleſiæ, de qua Clerici non debent dare decimas,
„ ſed de prædiis propriis, ſive patrimonialibus Clerici de-
„ bent ſolvere decimas „. Secunda pars, ſcilicet, quod
a Clericis ſint ſolvendæ decimæ ex prædiis, agris, &
aliis fundis, ex quibus antequam in dotem Beneficii aſſi-
gnarentur, decimæ ſolvi ſolebant, colligitur clare ex cap.
Eccleſia 43. cauſ. 16. quæſt. 1. ubi indiſtincte præcipitur,
„ ut Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ nec decimis nec ulla
„ poſſeſſione priventur, ita ut novis Oratoriis tribuan-
„ tur; & cap. Quicumque 44. ead. cauſ. & quæſt. ibi:
„ Omnino providendum eſt Epiſcopo, ut Eccleſiæ anti-
„ quiores propter novas ſuam juſtitiam, aut decimam
„ non perdant, ſed ſemper ad antiquiores Eccleſias per-
„ ſolvantur; & cap. Nuper 34. de decimis, " ubi etiam
Religioſi jubentur dare decimas de prædiis, & fundis
noviter acquiſitis, ſi de iiſdem prius decimæ ſolvi ſole-
bant. Et ſic tenent Fagnan. in dict. cap. Nuper num. 10.
Abbas ibid. num. 1. Card. de Luca de decimis diſc. 2. nu.
5. & 6. meus Reiffenſtuel loc. cit. num. 50. & alii cum
Barboſa in dict. cap. Eccleſia 43. cauſ. 16. quæſt. 1.
39 Clerici Curati quacumque dignitate præditi, ut Epi-
ſcopi, Abbates, Archipresbyteri, ac omnes alii Parochi
quocumque nomine nuncupati tenentur ſolvere decimas
prædiales de fructibus bonorum titulo temporali, ſeu ſæ-
culari acquiſitorum; S. Thomas 2. 2. qu. 87. Barboſ. de
offic. & poteſt. Parochi cap. 28. §. 3. num. 10. Pirhing. loc.
cit. num. 40. Reiffenſtuel loc. cit num. 46. & communis
aliorum. Et ratio eſt, quia res tranſit cum ſuo onere ad
quemvis poſſeſſorem; cap. Cum non 33. de decimis, ibi:
Quoniam res cum onere ſuo tranſit, & cap. Ex litteris 5. de
pignoribus, ibi: Cum etiam bona .... cum ſuo onere tran-
ſierint ad quemlibet poſſidentem, & conſequenter ſi Clerici,
etiam Curati, ſive Epiſcopi, ſive Parochi quocumque
nomine nuncupati jure temporali acquirunt prædia, alia-
que bona oneri decimarum prius ſubjecta, onus hoc cum
prædiis ad ipſos quoque tranſit; cap. Si quis Laicus, vel
40 Clericus 42. cap. Eccleſia 43. cap. Quicumque 44. cauſ. 16.
quæſt. 1. Tales Clerici Curati tenentur ſolvere decimas
prædiales ex prædiis, fundis, & agris etiam Eccleſiaſti-
cis, ſeu Eccleſiæ dotalibus in alterius Parochia ſitis, ſi
de illis antequam in dotem Parochiæ pervenirent, deci-
mæ alteri Parocho ſolvi ſolebant, ut colligitur ex cit.
cap. Eccleſia 43. & cap. Quicumque 44. cauſ. 16. quæſt. 1.
& cit. cap. Nuper. 34. de decimis. Vid. ſupra num. 37. &
eſt communis cum Gloſſ. in cap. 1. de cenſib. Abbat. in cap.
41 2. de decimis num. 6. Pirhing. loc. cit. num. 43. Reiffen-
ſtuel loc. citat. num. 52. Non tenentur tamen tales Pa-
rochi ſolvere decimas prædiales de bonis mere Eccleſia-
ſticis in propria Parochia acquiſitis; Eſt communiſſima in-
42 ter DD. argum. cit. cap. Novum genus 2. de decimis, &
cap. Sancitum eſt 2. de cenſibus. Neque tenentur tales Pa-
rochi ſolvere decimas perſonales; Sic Pirhing. loc. cit.
num. 40. Layman lib. 4. tract. 6. cap. 5. num. 1. & alii.
Et ratio eſt, quia neque ex Jure Canonico, neque ex
conſuetudine talis obligatio oſtendi poteſt; Decimæ enim
perſonales non debentur niſi proprio Parocho, a quo
quis recipit Sacramenta, & alia ſpiritualia; cap. Queſti
ſunt 46. cauſ. 16. quæſt. 1. cap. Ad Apoſtolica 20. de deci-
mis, ſed tales Parochi nullum agnoſcunt proprium Paro-
chum, cum Epiſcopus in ſua Diœceſi ſit Ordinarius Pa-
rochus Parochorum, & quilibet Parochus ſit Ordinarius
Paſtor in ſua Parochia, & præter ſe nullus alius detur
43 in ipſa Ordinarius Parochus. ergo &c. Licet autem ex
parte Epiſcopi videatur adeſſe ſufficiens fundamentum,
ut Parochi ipſi perſolvant decimas, ex quo ipſe ſit ordi-
narius Paſtor, & Parochus omnium Parochorum ſuæ
Diœceſis; Jus tamen non impoſuit eis talem obligatio-
nem ſolvendi decimas perſonales Epiſcopo, adeoque E-
piſcopus non poteſt ipſas ab eis exigere, cum nequeat ne-
que ab ipſis, neque ab aliis Sacerdotibus, & Clericis ali-
quid exigere præter id, quod jure communi conceſſum
eſt, ut conſtat ex cap. Conſtitutum eſt 60. cap. Nulli 62.
cap. Prædicator 64. cauſ. 16. quæſt. 1.
44 Regulares de jure communi tenentur ſolvere decimas
prædiales, niſi ſpeciali privilegio, aut legitima conſuetu-
dine ſint exempti; Eſt communis cum Suarez tom. 1. de
Relig. tract. 2. lib. 1. cap. 17. num. 25. Layman. loc. cit.
num. 4. Pirhing. loc. cit. num 44. Reiffenſtuel loc. cit. n.
53. & habetur clare in cap. Ex multiplici 3. cap. Commiſ-
ſum 4. cap. Dilecti 8. cap. Ex parte 10. de decimis, & ex-
preſſius in cap. Statuto 2. §. Ceterum, eod. tit. in 6. ubi

ſic ſtatuitur: „ Ceterum Religioſi tam exempti, quam non
„ exempti, de terris, & poſſeſſionibus acquiſitis hactenus,
„ & amodo acquirendis decimas integre ſolvant illis Ec-
„ cleſiis, quibus eædem poſſeſſiones, & terræ prius fue-
„ runt decimales, niſi ſuper hoc ſpeciali jure, vel pri-
„ vilegio ſint muniti „. Inſuper ſpectato jure communi 45
antiquo, & præſcindendo a privilegiis, tenentur Regula-
res ſolvere etiam decimas perſonales; Suarez loc. cit. n. 25.
Layman loc. cit. n. 4. Pirhing. l. c. n. 44. Reiffenſtuel loc. cit. n. 53. &
alii communiter. Et ratio eſt, quia Regolares ſpectato
jure communi antiquo, & abſtrahendo a privilegiis ſunt
etiam ipſi, ſicut ceteri alii ſubjecti Paſtori, ſeu Parocho
loci, ab eoque Sacramenta, ac alia ſpiritualia percipere
debent, & de facto olim percipiebant, uti patet ex cap.
Alia 6. cap. Eccleſia 7. cap. Interdicimus 10. cap. Queſti ſunt
46. cauſ. 16. quæſt. 1. adeoque præſcindendo a privilegiis te-
nentur de jure communi ipſi perſolvere decimas perſona-
les, cum tales decimæ de jure debeantur Parocho a quo
accipiuntur Sacramenta, & alia ſpiritualia; cit. c. Queſti
ſunt 46. cauſ. 16. quæſt. 1. cit. cap. Ad Apoſtolica 20. de
decimis, & cap. Significavit 5. de Parochis.
Hodie tamen Regulares omnes aliquo ſaltem modo a 46
ſolvendis decimis ſunt exempti per privilegia partim Ju-
ri communi inſerta, partim ſpecialiter conceſſa. Primo,
per privilegia Juri communi inſerta Regulares omnes
ſunt exempti a ſolvendis decimis perſonalibus; c. Ex par-
te 10. c. Licet 11. & c. Ad audientiam 12. de Decimis. Se-
cundo per talia privilegia juri communi inſerta Regula- 47
res omnes ſunt exempti a ſolvendis decimis de Novali-
bus, quæ vel propriis manibus, vel propriis ſumptibus
colunt, textu expreſſo in cit. c. Ex parte 10. de decimis,
ibi: De Novalibus ſuis, quæ propriis manibus, vel ſumpti-
bus excolunt; & in c. Conſultationi 33. de privilegiis, ibi:
Terra, de qua non extat memoria, quod aliquando culta fuiſ-
ſet, redacta per Religioſos viros ad culturam, perpetuo debet
quo ad immunitatem de non ſolvendis decimis, Novalium ju- 48
re cenſeri. Per Novale autem, ut vides, intelligitur ager
de novo ad culturam redactus, de quo non extat me-
moria, quod aliquando cultus fuiſſet, ut definitur in c.
Quid per Novales 21. de verb. ſignificat. ibi: Ut Novale intel-
lexerint agrum de novo ad cultum redactum, de quo non extat
memoria, quod aliquando cultus fuiſſet. Tertio per talia pri-
vilegia juri communi inſerta Regulares omnes ſunt exem- 49
pti a ſolutione decimarum de nutrimentis, ſeu paſcuis
animalium, & de hortis ſuis: textu expreſſo in cit. c. Ex
parte 10 de decimis ibi: Et de nutrimentis animalium ſuo-
rum, & de hortis ſuis. Quarto per talia privilegia juri 50
communi inſerta Ciſtercienſes, aliique Regulares ſimili-
bus privilegiis gaudentes exempti ſunt a ſolutione deci-
marum etiam de prædiis, & terris non novalibus, illis
ſcilicet, de quibus, antequam ad eos pervenirent, deci-
mæ non ſolvebantur; c. Ex parte 10. & cap. Ad audien-
tiam 12. cap. Nuper 34. de decimis. Immo cum hoc cap. 51
Nuper nihil novi juris induxerit quo ad poſſeſſiones ante
generalem Conc. de anno 1215. acquiſitas, ſtat etiam
quod de jure communi tales Regulares de illis decimas
ſolvere non teneantur, etiamſi antequam ad eos perve-
nirent, decimæ fuerint ſolutæ, remanente in ſuo robo-
re; quo ad poſſeſſiones acquiſitas ante dictum Conc. an-
tiquo privilegio in cit. cap. Ex parte 10. & cap. Ad au-
dientiam 12. de decimis, ibi: Decernimus, ut de alienis ter-
ris, & amodo acquirendis, etiamſi eas propriis manibus, aut
ſumptibus excolant, decimas perſolvant, ubi illa dictio Amo-
do idem importat, quod ab hac die in antea, ut inquit
Hoſtienſ. numer. 1. in verb. Et Amodo, & Joann. Andreas
numer. 2. in eod. verb.
Per privilegia ſpecialiter conceſſa omnes fere Regula- 52
les hodie ſunt exempti a ſolvendis decimis nedum perſonali-
bus, ſed etiam prædialibus de prædiis, & fundis cunctis
ſive ante, ſive poſt dictum Concilium generale de anno
1215. acquiſitis, quæ propriis manibus, vel ſaltem pro-
priis ſumptibus excolunt. Ita teſtatur Barboſa de offic.
& poteſtat. Parochi part. 3. cap. 20. §. 3. num. 20. & in
lib. 3. decretal. tit. 30. cap. 10. num. 5. & alii paſſim in
compendiis, & compilationibus privilegiorum Regula-
rium, ubi in ſpecie videnda relinquimus, cum nimis o-
peroſum eſſet hic omnia talia privilegia ſpeciatim adji- 53
cere. Obſervandum tamen hic primo venit circa talia
privilegia ſpecialia Regularium, quod ipſa non valent,
niſi habeant Clauſulam dicti Concilii Generalis in cap.
Nuper 34. de decimis derogatoriam. Sic pluries cenſuit
Rota, & ſingnater in Oriolem. Decimar. 21. Martii 1586.
& 9. Junii ejuſdem anni coram Orano, & coram Cavalier.
inter ejus impreſſas deciſ. 229. num. 3. in qua fuit di-
ctum, exemptionem a decimis non ſuffragari, niſi in
ſpecie derogetur dict. cap. Nuper; & in Viterbien. Deci-
marum 25. Junii 1618. coram Cardinali Pamphilo poſtea
Papa Innocentio X. & part. 1. recent. deciſ. 431. num. 2.
pag. 7. deciſ. 42. num. 9. & part. 19. deciſ. 210. num.
3. Et ſic tenent Barboſa loco citato num. 37. Fagnan.
loco citato num. 28. & 29. Pirhing. loco citato num. 59.
Reiffenſtuel loco citato num. 64. Petra tom. 4. comment.
ad Conſtitut. 8. Martini V. num. 14. & alii. Et ratio de-
ſumitur ex defectu intentionis in Pontifice concedente,
quia Pontifex Conſtitutioni Concilii generalis numquam

cenſetur derogare, niſi clauſulam Concilii expreſſe derogatoriam adjiciat, ut ſæpe decidit Rota apud Barboſ. & Fagn. *loc. cit.* & tenet communis Doctorum *arg. c. Ex*
54 *parte* 3. *de Capellis Monachor.* Sufficit autem, ſi in privilegio exemptionis decimis prædialibus fiat derogatio alicujus alterius Concilii Generalis cum addito: *& aliorum Conciliorum*, vel ſi dicatur; *non obſtante aliqua Conſtitutione etiam in generali Concilio edita*: tunc enim cenſebitur derogatum etiam dicto decreto Concilii Lateranenſis; ut in terminis reſolvit Rota *in cauſſa Conchen. exemptionis decimarum* 17. *Martii* 1389. *coram Orano*, & aliis ſæpiſſime ut dicitur *in deciſ.* 316. *num.* 11. *part.* 5. *recent.* & tenent Fagnan. *loc. cit. numer.* 31. Pirhing *loc. citat. num.* 59. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 67. Decius *conſ.* 341. *num.* 16. Garzias *de Benefic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 40. &
55 alii paſſim. Obſervandum eſt ſecundo, quod in generali communicatione privilegiorum quamvis ampla, non communicatur privilegium exemptionis a ſolvendis decimis, quia communicationes, ſeu adæquationes privilegiorum, quamvis amplæ, & prægnantes non extenduntur ad ea, quæ non ſolent concedi, vel ſaltem magna cum difficultate conceduntur, & in quibus agitur de præjudicio tertii, ut eſt exemptio decimarum, ſicuti notant Doctores, *in l.* 1. *ff. de legat.* 1. ubi Jaſon. *num.* 21. Alciat. *num.* 4. Socin. Jun. *conſ.* 43. Anton. *de Butr. conſ.* 19. quod teſte Fagnan. *loc. citat. num.* 33. ſæpius ſecuta eſt Sacra Congreg. & Rota & ſignanter *in Valentina Decimarum* 28. *Novemb.* 1604. *coram Lancellotto*, in qua hic articulus fuit late diſcuſſus *in Tolentina Decimarum* 6. *Novembr.* 1605. *coram Juſto: in Mediolanenſi Decimarum* 10. *Aprilis* 1606. *coram Juſto; in Dertonen. Decimarum* 3. *Martii* 1608. *coram Lugdunen.* ut habetur *part.* 2. *recent. deciſ.* 214. *num.* 5.

56 Obſervandum eſt tertio, quod bona, & prædia quæ ſolutioni Decimarum ſunt obnoxia remanent eidem oneri ſubjecta, etiamſi ad Regulares exemptos tranſeant, adeout Regulares teneantur illas ſolvere, quemadmodum ſolvebant Laici priuſquam ad ipſos tranſiiſſent, niſi a Sede Appoſtolica ſpeciale privilegium eos ſpecifice quo ad tales Decimas eximens obtineant, prout firmavit Rota *in Caval. Decimæ ſeni* 14. *Junii* 1659. *coram Taja*, *& pag.* 12. *recent. dec.* 223. *num.* 7. *ad* 21. *& pag.* 17. *dec.* 232. *n.* 4. & pluries reſpondit Sac. Congreg. Concil. apud Pignatell. *tom.* 2. *conſult.* 355. *& tom.* 8. *conſult.* 8. *num.* 9. *& ſeq.* & Barboſa *de offic. & poteſtat. Parochi p.* 3. *cap.* 28. *§.* 3. *numer.* 43. *& in Firmana Decimarum die* 14. *Decembris* 1640. ibi: *Fratres Ordinis Sancti Auguſtini teneri ad ſolutionem Decimarum pro prædiis acquiſitis, quæ dum a Laicis poſſidebantur, ſolutioni erant obnoxia, & cum in una Polonien. ſeu Cravien. Decimarum* 17. *Junii* 1645. ibi: *Sacra Congregation. Concil. iterum, atque iterum auditis Regularibus, & præcipue Patribus Societatis Jeſu; eorumque Juribus, ac privilegiis mature diſcuſſis, cenſuit ab iiſdem Patribus, & aliis Regularibus ſolvendas eſſe Parochis, & aliis Beneficiatis, Decimas, quæ ſolvebantur a Laicis, priuſquam bona in ipſorum Patrum Societate Jeſu, & aliorum Regularium proprietatem fuerint translata, firmis tamen remanentibus tranſactionibus deſuper factis*: Quod etiam renovavit in una *Ripana die* 16. *Maji* 1647. additque etiam non obſtante Conſtit. Gregorii XIII. quæ fuit redacta ad viam juris, & in una *Camerinen.* 13. *Novemb.* 1659. ibi: *Sacra Congr. Concil. cenſuit bona, & prædia, quæ dum a Laicis Decimarum ſolutioni erant obnoxia, ad Regularium Monaſteria cum ſuo onore tranſire, ac propterea Regulares teneri illas ſolvere Parochialium Eccleſiarum Rectoribus; quemadmodum tenebantur Laici, priuſquam bona ipſa in Monaſterii proprietatem tranſtuliſſent, dictiſque Regularibus non ſuffragari allegata privilegia, ſed requiri ſpeciale privilegium poſterius Sacri Concilii Tridentini cum individua derogatione cap. Nuper.* Et in *Nucerina Paganorum Decimarum die* 24. *Junii* 1687. ubi ad dubium: *An Eccleſiæ ſæculares, Monaſteria Monialium S. Claræ, & S. Dominici, & Conventus, ſeu Monaſteria Regularium nempe Carmelitarum, Minimorum, Scholarum piorum, Montis Virginis, Minorum Conventualium, S. Baſilii, S. Benedicti, & S. Auguſtini teneantur ſolvere Decimas prædiales ex bonis, ex quibus decimæ ſolvebantur a Laicis antequam in prædictos tranſirent?* Reſponſum fuit: *Affirmat. quoad omnes, & ſi habent privilegium, deducant in Sac. Congregat.*

57 Et quidem quoad Patres Conventuales *in Ferentina Decimarum die* 16. *Januarii* 1994. ead. Sac. Congreg. Conc. cenſuit, eos non obſtante exceptionis privilegio teneri Parochis ſolvere Decimas ex bonis titulo ſive oneroſo, ſive lucrativo quæſitis. Et quoad Patres Prædicatores Rota *in Carpentoracten. Decimarum*, conſideratis omnibus eorum privilegiis cenſuit eos non exemptos a Decimis, niſi pro bonis quæſitis ante Concilium Generale, nec ſuffragari privilegia poſtea obtenta; utpote quæ non comprehendunt Decimas ſpirituales, vel non continent neceſſariam derogationem *dict. cap. Nuper, de Decimis*, ut late firmatur *in dec.* 271. *p.* 19. *tom.* 1. & conſonat reſolutio ejuſdem Sac. Congr. *in Ferentina Decimarum die* 15. *Januar.* 1695. ubi reſolutum fuit, Parocho Oppidi Petræ Acutæ deberi Decimas prædiales bonorum, quæ poſſidet Conventus Patrum Prædicatorum intra Parochiæ limites. Immo etiamſi 58
bona eſſent data pro erectione Monaſterii, Collegii, ſeu pro dote Beneficii, quæ ſunt immunia a quibuſcumque collectis, & oneribus, quamvis Cameralibus, adhuc non eximuntur a ſolutione Decimarum, ut plena Camera declaravit *in Maceraten.* 1. *Julii* 667. & Congregatio boni Regiminis *in Veliterna* 27. *Jun.* 1699. Quinimmo Regulares, & etiam 59
Collegia Societatis Jeſu tenentur ſolvere Decimas prædiales juxta loci conſuetudinem, etiamſi in præteritum non ſolverint, ut reſpondit *Sac. Cong. Conc. in Firmana Decimarum* 13. 1697. *& in Senogallien.* 30. *Aug.* 1704.

Ad Decimas ſolvendas non tenentur Regulares non poſ- 60
ſidentes ſtabilia, & qui de eleemoſynis vivunt, ut item Sacra Congregatio *ſub die* 7. *Oct.* 1625. in ſpecie pro Obſervantibus diſpoſuit; Unde non comprehenduntur prædicti Fratres Minores de Obſervantia in Bulla indictionis Decimarum ſuper fructibus ſolutionis omnium Eccleſiaſticorum Beneficiorum, & penſionum in univerſa Italia, & Inſulis adjacentibus ejuſdem Alexandri Papæ VII. prout declaratur in ſequenti Epiſtola ſubcollectoribus miſſa.

Molto Rever. signori.

Li Padri Min. Oſſervanti di S. Franceſco, i quali ſono 61
Mendicanti, e non poſſono poſſedere, per diſpoſizione del proprio Inſtituto, rendita alcuna d'elemoſine, che loro vengono fatte, non ſono tenuti al pagamento delle Decime. Per tanto le Signorie voſtre dovranno per tal conto non moleſtarli; ed il Signore le feliciti.

Di Roma li 20. *Maggio* 1661.

Delle Signorie VV. Affezionatiſs.
N. Arciveſcovo di Damiata Teſor. Gener.
Loco ✠ Sigilli.
Franceſco Miloni Secretar.
Succollettori delle Decime.

Sic etiam Theatini ſunt exempti a ſolutione Decimarum Apoſtolicarum. *Sacr. Congr. Immunitatis* 11. *Januarii* 1591. *lib.* 1. *decret. Valleman. pag.* 168.

Novæ additiones ex aliena manu.

IN locis, in quibus Parochiæ ſunt diviſæ, Juris aſſiſten- 1
tiam pro Decimis habet utique Parochus, non item Epiſcopus, ut monet *Auctor*. Sed notandum eſt, quod ſi E- 2
piſcopus pro Decimis agat adverſus Poſſeſſores bonorum, datum non eſt iis declinare ſolutionem Decimarum hoc ſub obtentu, quod juris aſſiſtentiam pro Decimis non Epiſco- 3
pus, ſed Parochus habeat; maxime ſi Parochus Epiſcopo adhæreat; *Rot. in S. Severinæ Decimarum Januarii* 1748. §. 4. & in confirmatoria 14. *Junii ejuſdem anni* 1748. §. 6. *cor. R. P. D. Buſſio Decano.*

ARTICULUS III.

Decimæ ex quibus rebus, ac quo modo, tempore, & loco, ſint ſolvendæ?

SUMMARIUM.

1 *De Jure communi ſolvendæ ſunt Decimæ prædiales de omnibus fructibus, ſeu proventibus bonorum omnium tam mobilium, quam immobilium licite acquiſitorum.*

2 *Aſſignantur in ſpecie ea, de quibus Decimæ ſolvendæ ſunt.*

3 *Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt, nedum de omnibus licite acquiſitis, ſed etiam de illicite acquiſitis.*

4 *Decimæ perſonales, ubi illæ adhuc ſunt in uſu, nec dari debent, nec accipi poſſunt de illicite acquiſitis, & illicite retentis*, ad n. 5.

6 *De illicite tamen acquiſitis, & licite retentis, Decimæ dari debent, & accipi poſſunt.*

7 *Quamvis vero de ſic illicite acquiſitis poſſint Miniſtri Eccleſiæ Decimas repetere, non expedit tamen, ut illas repetant, donec ſic turpiter viventes non ſe emendaverint.*

8 *Decimæ non ſunt ſolvendæ ex bonis acquiſitis titulo hæreditatis, Legati, vel donationis.*

9 *Si tamen bona acquiſita titulo hæreditatis, Legati, vel donationis ſint fructifera, & ex illorum fructibus nondum ſint pro illo anno ſolutæ Decimæ, debent ſolvi ab eo, qui earum dominium, & poſſeſſionem acquiſivit; ſicuti tenebitur ex poſt quotannis illas ſolvere.*

10 *Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt integre abſque ulla deductione ſeminis, vel expenſarum, quæ incolendis prædiis, & colligendis fructibus, pro cuſtodia animalium, & hujuſmodi ſunt.*

11 In

11 *Inſuper Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt integre abſque ulla deductione tributorum, & cenſuum prædialium, vel aliarum exactionum, ita ut ante præſtationem ipſarum integre ſolvi debeant; vel ſi prius tributa non decimata ſolvantur, & ipſa decimari debeant, ſive Decimas inde ſolvere cogatur is, qui tributa accipit.*

12 *Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt non niſi deductis prius expenſis.*

13 *Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt ſtatim ac fructus ſunt a ſolo ſeparati, & collecti.*

14 *Et obligati ad Decimas tenentur illas ſolvere, etiamſi a Parocho, vel ab alio jus decimandi habente, prius non moneantur, nec ab eis petantur.*

15 *Alioquin peccant, ſi ſine juſta cauſſa ſolutionem notabiliter differant.*

16 *Immo obligati ad Decimas tenentur ad reſarciendum damnum, ſi quod ex ſua culpabili mora ſolvendi in Decimis ſequatur.*

17 *Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt pluries in anno, ſi prædia pluries in anno ſeminentur, & pluries in anno fructus proferant.*

18 *Decimæ perſonales, ubi illæ adhuc ſunt in uſu, ſolvantur omnes in fine cujuſque anni, ſicuti alii cenſus, & tributa tunc ſolvi ſolent.*

19 *Si tamen alicubi eſset diverſa conſuetudo, eſſet obſervanda.*

20 *Circa locum, in quo ſolvendæ ſunt Decimæ, ſi attendatur jus commune, videtur quod Parochiani propriis ſumptibus teneantur illas deferre in Domum, vel Horreum Parochi.*

21 *Si vero attendatur conſuetudo jam fere ubique introducta, Parochi ipſi, aliique Decimatores tenentur Decimas colligere, & ſuis expenſis in domum deferri.*

1 DE Jure communi ſolvendæ ſunt Decimæ prædiales de omnibus fructibus, ſeu proventibus bonorum omnium tam mobilium, quam immobilium licite acquiſitorum; Et decimæ perſonales ſolvendæ ſunt de omnibus lucris, & provenientibus per actionem, & induſtriam hominum licite acquiſitis; *Eſt Communis*; & de Decimis prædialibus habetur clare *ex cap. Nuncios* 6. *de Decimis*, ibi: *Et de omni fructu Decimas perſolvere*; *cap. Ex parte* 21. *eod. tit.*, ibi; *Et de omnibus bonis Decimæ ſunt Miniſtris Eccleſiæ tribuendæ*. *Cap. Ex transmiſſa* 23. *eod. titul.*, ibi; *Fidelis homo de omnibus, quæ licite poteſt acquirere, Decimas erogare tenetur*; *cap. Tua nobis* 26. *eod. tit.*, ibi: *Cum de cunctis omnino proventibus Decimæ ſint reddendæ*. Et de Decimis perſonalibus habetur *ex cap. Ad Apoſtolicæ* 20. *de Decimis*, ibi: *Æquum eſt, ut illi Eccleſiæ Decimæ perſonales reddantur &c. cap. Non eſt* 22. *cod. tit.* ibi: *De negotiatione, de ipſa etiam militia, de venatione .... Decimæ ſunt Miniſtris Eccleſiæ tribuendæ*; *& c. Decimæ* 66. *cauſ.* 16. *q.* 1. ibi: *De militia, de negotio,*
2 *artificio redde decimas*. Unde in ſpecie Decimas ſolvunt 1. Frumentum, & triticum, 2. Palea, 3. Fœnum, 4. Paſcua, 5. Vinum, 6. Fabæ, & alia legumina, 7. Nuces, amigdalæ, & Caſtaneæ, 8. Olivæ, 9. Folia mororum, 10. Saccharum, 11. Piſces, 12. Apes, ſeu fructus earum, 13. Lac, Lana, & fœtus animalium cum nutriti ſunt, 14. Venatio, & Acupium, 15. Ligna, 16. Linum, & canapæ, & his ſimilia, 17. Negotium, & artificium, 18. Stipendia militum, 19. Advocatio, procuratio, merces, & ſalarium, 20. Furna, 21. Lapidicinæ, 22. Fodinæ metallorum, 23. Molendina, & his ſimilia, ut colligitur ex citatis juribus, cum concordantiis, & enumerantur communiter a Doctoribus, & ſignanter a Barb. *de offic. & pot. Epiſc. p.* 3. *cap.* 28. §. 1. *n.* 2. *cum ſequentibus*, & Rota recent. *part.* 5. *tom.* 2. *deciſ.* 591. *num.* 12. *p.* 7. *deciſ.* 180. *n.* 12. *p.* 9. *tom.* 1. *deciſ.* 64. *n.* 9. & 10. *part.* 15. *deciſ.* 43. *num.* 8. & 9. *deciſ.* 99. *num.* 10. & ſæpe alibi.

3 Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt nedum de omnibus licite acquiſitis, ſed etiam de illicite acquiſitis. D. Thomas 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. *ad* 2. Gloſſa *in cit. cap. Ex transmiſſa* 23. *de Decimis*, *verb. Licite, ad finem*, Abbas, & Innocent. *ibid.* Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 30. *n.* 18. Reiffenſtuel *ibid. num.* 26. & alii communiter; *arg. cap. de terris* 16. *Decimis*. Et ratio eſt, quia Decimæ prædiales ſunt onus reale ipſi terræ, ac ceteris rebus inhærens, tranſienſque ad quemvis poſſeſſorem, ſive bonæ, ſive malæ fidei, alioquin prædo, vel injuſtus invaſor eſſet melioris conditionis, quam bonæ fidei poſſeſſor, quod nullimode eſt dicendum, cum & ipſe Dominus, ſi prædium poſſideret, Decimas ſolvere teneretur; ex quo Decimæ prædiales non debeantur ex actione, ſive injuſta poſſeſſione, ſed ex prædiorum, aliarumque rerum poſſeſſarum fructibus, qui ex dono Dei proveniunt; *cap. Tua nobis* 26. *de Decimis*. Loquendo autem de De-
4 cimis perſonalibus, ubi illæ adhuc ſunt in uſu, cum diſtinctione eſt procedendum; Aut enim eſt ſermo de Decimis ex lucris non ſolum illicite acquiſitis, ſed & illicite retentis, itaut reſtitutioni adhuc obnoxia ſint, qualia quæ acquiruntur ex furto, rapina, uſura, ſimonia, injuſto contractu, &c. An vero de Decimis ex lucris ſolummodo illicite acquiſitis, & licite retentis; qualia ſunt acquiſita ex meretricio, ex adulterio, ex convento homicidio, & hujuſmodi, de quibus cum poſſeſſor V. G. Meretrix, mulier adultera, conductus pecunia ad hominem occidendum, acquirat dominium, non tenetur ad reſtitutionem. Si de primis, ſcilicet illicite acquiſitis, & illicite retentis ſit ſermo, Decimæ nec dari debent, nec accipi poſ- 5
ſunt. S. Thomas *loc. cit.* Gloſſa *in cit. cap. Ex transmiſſa verb. Licite, de Decimis*, Abbas *ibid. num.* 3. Azorius *p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 24. *quæſt.* 13. Suarez *lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 6. & 7. Pirhing *lib.* 3. *decret. num.* 9. Reiffenſtuel *ibid. n.* 27. & Innocent. *loc. cit. argum. cap. Non eſt putanda* 27. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. Et ratio eſt, quia cum poſſeſſor non acquirat dominium talium rerum, ſed eas reſtituere teneatur, res ſic acquiſitæ non computantur in bonis ejuſdem, ſed cenſentur bona aliena; *l. Non potuit* 11. *ff. de Jure Fiſci*. Nulli autem licitum eſt aliena cuiquam concedere præter Domini voluntatem, textu expreſſo *in cap. Tua nobis* 26. *de Decimis*, ibi: *Cum ſit licitum aliena cuique concedere præter Domini voluntatem*. Si de ſecundis, ſci- 6
licet illicite acquiſitis, & licite retentis ſit ſermo. Decimæ dari debent, & accipi poſſunt. Ita Gloſſa, & DD. omnes locis ſupracitatis; Et ratio eſt, quia licet tales acquirentes, V. G. meretrix accipiendo pecuniam pro meretricio, adultera pro adultero, conductus ad occidendum hominem, pro homicidio, turpiter faciant in acquirendo, non tamen turpiter retinere dicuntur *l.* 4. §. *Sed quod meretrici, ff. de condict. ob turpem cauſam*; Unde ſic aliter acquiſita licite etiam poſſunt eadem erogare, & conſequenter Decimas de iis ſolvere tenentur, cum delictum non præſtet immunitatem; *leg. Relegatorum* §. *ff. de in-* 7
terd. & releg. Quamvis autem de ſic illicite acquiſitis poſſint Miniſtri Eccleſiæ Decimas repetere, non expedit tamen, ut illas repetant, donec ſic turpiter acquirentes non ſe emendaverint, ne videantur talia turpia facta approbare, & eorum ſceleribus communicare, ut ait S. Thomas *loc. cit. art.* 2, Gloſſa cum aliis Doctoribus *loco citat.* Unde ab Eccleſiis oblationes aliquorum reſpuuntur ratione criminis *Deuteronomii cap.* 23. ibi: *Non offeres mercedem proſtibuli*; *cap. Oblationes* 2. *diſt.* 90. *cap. Non eſt putanda* 27. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *cap. Miror* 8. *cauſ.* 17. *quæſtion.* 4.

Decimæ non ſunt ſolvendæ ex bonis acquiſitis titulo 8
hæreditatis, legati, vel donationis. Innoc. *in deciſ. Non eſt* 22. *de decimis n.* 2. Moneta *de decimis cap.* 4. *n.* 37. Rebuffus *de decimis q.* 8. *num.* 21. Suarez *loc. cit. lib.* 1. *cap.* 31. *num.* 7. Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 1. *n.* 2. *in fine*, Pirhing *loc. cit. num.* 21. Barboſa *l. cit. n.* 28. & alii. Et ratio eſt, quia Decimæ ſolummodo ſolvuntur ex fructibus, & emolumentis prædiorum, & rerum immobilium, aut animalium, uti ſunt Decimæ prædiales, aut ex acquiſitis labore, & induſtria hominum ſed bona illa, quæ alicui obveniunt ex hæreditate, legato, vel donatione, nec ſunt fructus prædiorum, rerumque immobilium aut animalium ſeu induſtria, & actione propria, ſed ex alterius actione ei obveniunt, ergo &c. Tum quia in Lege veteri Dominus dedit ipſa terra, & poſſeſſione, & tamen conſtat non ex ipſis, ſed ex ipſorum fructibus ſibi dari Decimas juſſiſſe, juxta illud *N. cap.* 18. ac proinde cum Pontifices circa decimas conſtituendas imitati ſint Legem veterem, dicendum eſt eos voluiſſe, ut non de terris, & poſſeſſionibus ipſis, ſed de eorum fructibus decimæ ſolverentur. Tum etiam quia, ſi ex bonis ipſis immobilibus titulo hæreditatis, legati, vel donationis acquiſitis deberent ſolvi decimæ, omnia fere bona immobilia quam cito ad Eccleſiam pervenirent. Hic tamen eſt advertendum, quod ſi bona acquiſito titulo hæreditatis, vel donationis, ſint fructifera, & ex 9
illorum fructibus nondum ſint pro illo anno ſolutæ decimæ, debent ſolvi ab eo, qui eorum dominium, & poſſeſſionem acquiſivit, ſicuti tenebitur ex poſt quotannis illas ſolvere, cum res tranſeant cum ſuo onere ad quemcumque poſſeſſorem; *c. Cum non* 33. *de decimis*, ibi; *Quoniam res cum onere ſuo tranſit*. Et *c. Ex litteris* 5. *de Pignoribus*, ibi: *Cum etiam bona ... cum ſuo onere tranſierint ad quemlibet poſſidentem*. Ita Suarez *loc. cit. cap* 31. *n.* 10. Pirhing *l. cit. n.* 22. & alii communiter.

Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt integre abſque ulla de- 10
ductione ſeminis, vel expenſarum, quæ in colendis prædiis, & colligendis fructibus, pro cuſtodia animalium, & hujuſmodi fiunt; cap. Cum homines 7. de decimis, ibi: „ Decimam Eccl. cujus Parochiani ſunt, ſine diminu„ tione ſolvere tenentur, cap. Ex part. 21. eodem tit. ibi: „ De omnibus prædiorum fructibus decimas abſ„ que diminutione perſolvant; c. Non eſt 22. eod. tit. ibi: „ Præcipimus, quatenus antequam ullas deducatis de „ bonis prædictis expenſas, decimas Eccleſiis, ad quas per„ tinent, cum integritate debita perſolvatis; cap. Tua no„ bis 26. eod. tit. ibi: Mandamus quatenus omnes, qui ra„ tione ..., prædiorum decimas Eccleſiis, & Clericis tuæ „ Diœceſis exhibere tenentur, ad eas cum integritate „ reddendas, appellatione remota compellas; cap. Paſtora„ lis 28. eod. tit. ibi: Expenſas tamen, quæ fiunt pro „ fructibus percipiendis ex illis, de quibus fructus prove„ niunt,

„ niunt, non credimus deducendas &c. “ & ſic communiter Doctores. Inſuper decimæ prædiales ſolvendæ ſunt
11 integre abſque ulla deductione tributorum, & cenſuum prædialium, vel aliarum exactionum, ita ut ante præſtationem illarum integre ſolvi debeant, vel ſi prius tributa non decimata ſolvantur, & ipſa decimari debeant, ſive decimas inde ſolvere cogatur is, qui tributa accepit, textu expreſso „ in cap. Cum ſit 23. de decimis, ibi: „ Cum non ſit in homine quid ſemen ſerenti reſpondeat, „ quoniam juxta verbum Apoſtoli neque qui plantat eſt „ aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat „ Deus; qui de mortificato ſemine plurimum fructum af„ fert, nimis avare quidem in decimis defraudare nitun„ tur cenſus, & tributa, quæ interdum indecimata præ„ tereunt, de frugibus primitus deducentes; Cum autem „ in ſignum univerſalis Dominii quaſi quodam titulo ſpe„ ciali ſibi Dominus decimas reſervaverit, nos & Eccle„ ſiarum diſpendiis, & Eccleſiarum periculis obviare vo„ lentes, ſtatuimus, ut in prærogativam Dominii genera„ lis exactionem tributorum, & cenſuum præcedat ſolu„ tio decimarum, vel ſaltem hi, ad quos cenſus, vel tri„ buta indecimata pervenerint, quoniam res cum ſuo o„ nere tranſit, ea per cenſuram Eccleſiaſticam decima„ re cogantur Eccleſiis, quibus de jure debentur. “ Sic etiam communiter.

12 Decimæ perſonales ſolvendæ ſunt non niſi deductis prius expenſis; „ c. Paſtoralis 28. de decimis; ibi: Explicari „ poſtulaſti, utrum quis poſſit de molendinis, & piſcariis „ neceſſarias expenſas deducere priuſquam ſolvat decimas, „ ex eiſdem, ſicut eſt in negotiatione conceſſum. Ad „ quod reſpondemus, quod licet circa res requiſitas, vel „ factas de pecunia decimata, cum ipſæ venduntur, cre„ damus deducendas expenſas &c. *& Gloſſa* ib. verb. Ex„ penſas factas in eundo & redeundo, & negotiando fa„ ciendo meliorem; & eſt communis. “ Ratio autem, cur decimæ perſonales ſolvendæ ſint deductis expenſis, & prædiales expenſis non deductis, varia aſſignatur a Doctoribus, ut videri poteſt apud Barboſam *loc. cit. n.* 34. ſed hic adducitur ſolum illa, quam præ ceteris dant D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 2. Gonz. *in c. Cum homines* 7. *de decimis num.* 8. idem Barboſa *loc. cit. num.* 26. Pirhing *loc. cit. num.* 30. & alii plures, ſcilicet, quod decimæ perſonales ſolvantur ex fructibus civiliter conſideratis, quorum nomine illi ſoli veniunt, qui deductis expenſis ſuperſunt; *l. fructus* 7. *in princ. ff. ſolut. Matrim.* ibi, *Fructus eos eſſe conſtat, qui deductis expenſis ſupererunt; &* *l.* 1. *Cod. de fruct. lit.* ibi: *Hoc fructuum nomine continetur, quod juſtis fructibus deductis ſupereſt*, uti eſt v. g. ſi quis expendat centum aureos in emendis mercibus quas poſtea vendat 150. aureis, ex hac ſumma deducendi ſunt prius aurei, quibus merces emptæ ſint, deinde expenſæ factæ in veſtigalibus, & itineribus, quibus deductis, ſe remanſerint ex lucro triginta aurei, tenebitur pro decimis ſolvere tres aureos; ut recte advertit Caniſius *tractatu de decimis cap.* 2. *num.* 2. Decimæ vero prædiales ſolvantur ex fructibus naturaliter conſideratis ſecundum ſe, & quatenus ex terra, & reipſa provehunt dono, & Beneficio Dei, ſine quo potuiſſet etiam poſt actas expenſas nihil creſcere, juxta illud 1. *ad Corinth.* 3. ibi: *Neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus*; Unde cum ab ipſo Deo, tamquam Auctore cuncti ipſi fructus proveniant, decimæ de illis ſine ulla expenſarum deductione ſolvuntur. Sicut enim ſi locetur vinea, vel ager pro certis menſuris, vel certa parte v. g. quarta fructuum ſolvendi ſunt fructus locatori non deductis expenſis, juxta *c. Tua nobis* 26. *de decimis*; ita etiam ex fructibus prædialibus decimæ integre ſolvi debent non deductis expenſis, quia prædia ſunt a Deo veluti locata hominibus pro decima parte fructuum ſibi tamquam ſupremo Domino, ac vice ſui Eccleſiæ Miniſtris quotannis ſolvenda; *arg. cit. c. Tua nobis* 26. *& c. Cum non ſit* 23. *de decimis*.

13 Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt ſtatim ac fructus ſunt a ſolo ſeparati, & collecti textu expreſſo *in cit. Cum homines* 7. *de decimis*, ibi: *Mandamus quatenus eos cogatis, ut decimam ſtatim fructibus collectis perſolvant*; Idque deſumitur *ex c.* 22. *Exodi*, ubi dicitur: *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere*. Et obligati
14 ad decimas tenentur illas ſic ſolvere etiamſi a Parocho, vel ab alio jus decimandi habente prius non moneantur, nec ab eis petantur, nam ipſe dies, ſive tempus ſolutionis pro creditore interpellat; *arg. c. Potuit* 4. *de locato, & conducto*, ibi: *Non obſtante, quod ei, ut Canonem ſolveret, non extitit nunciatum, cum in hoc caſu dies ſtatuta*
15 *pro Domino interpellet*; Alioquin peccant, ſi ſine juſta cauſſa ſolutionem notabiliter differant, ubi pro certo ſupponitur, & traditur, *c. Decimæ* 66. *cauſ.* 16. *q.* 1. ibi: *Sed ſi tardius dare decimas peccatum eſt; quanto pejus eſt non dediſſe*, & tenent Gloſſa *in cit. c. Cum homines* 7. *de decimis, verb. Fructibus collectis*. Abbas *ibid. n.* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *c.* 5. *num.* 1. Rebuffus *loc. cit. numer.* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 93. Reiffenſtuel *loc. cit. numer.* 32.
16 & alii paſſim. Immo obligati ad decimas tenentur & ad reſarciendum damnum, ſi quod ex ſua culpabili mora ſolvendi in decimis ſequatur; *arg. l. Cum res* 47. *§. fin. ff. de Legat.* 1. *c. Cum gratia ſui unic. de commodato*, ibi: *Seu in mora fuiſſet, & cit. c. Cum homines* 7. *de decimis*, ibi: *Atque de ſubtractis, & retentis dignam ſatisfactionem exhibere procurent*; & ſic tenent cum Gloſſa omnes Doctores mox citati, Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt plu- 17
ries in anno, ſi prædia pluries in anno fructus proferant, textu expreſſo *in cap. Ex parte* 21. *de decimis*, & Gloſſa *in cap. Revertimini* 65. *cauſ.* 16. *q.* 1. *verb. Annus, &* 16
eſt communis. Decimæ perſonales, ubi illæ adhuc ſunt in uſu, ſolvuntur omnes in fine cujuſque anni, ſicut alii cenſus, & tributa tunc ſolvi ſolent; Gloſſa *in cit. c. Revertimini* 65. *cauſ.* 16. *q.* 1. Abbas *in c. Pervenit* 5. *de decimis n.* 3. Layman *l. c.* Pirhing *loc. cit. n.* 39. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 35. & alii paſſim. Et ratio eſt, quia ſi de cujuſvis operis, negotii, vel induſtriæ fructu, ſeu lucro, ſtatim ſolvi deberent decimæ, id in nimium incommodum eſſet tum ipſi datori, tum ipſi acceptatori decimarum, cum particulari ſolutio multa incommoda afferre ſoleat; *l. Plane* 3. *Famil. Herciſcund.* Si tamen alicubi eſſet diverſa 18
conſuetudo, eſſet obſervanda, cum de tempore ſolutionis decimarum perſonalium nihil reperiatur cautum in Jure, & ſic attendenda erit cujuſque loci conſuetudo, nam de quibus cauſſis ſcriptis legibus nihil utimur, id cuſtodiri oportet, quod moribus, & conſuetudine introductum eſt, quod dicit Ulpianus *l. de quibus* 32. *ff. de Legibus*.

Circa locum, in quo ſolvendæ ſint decimæ, ſi atten- 20
datur jus commune, videtur, quod Parochiani teneantur propriis ſumptibus illas deferre in domum, vel horreum Parochi; *arg. c. Revertimini* 65. *cauſ.* 19. *q.* 1. ibi: *Hortor vos, atque commoneo; ut inferatis decimas in horrea mea, & c. Decimas* 1. *cauſ.* 16. *q.* 7. ibi: *Inferte omnem decimationem in horreum meum*, quod eſt deſumptum ex *Malachiæ* 3. tenent Gloſſa *in cit. cap. Revertimini verb. In horrea*, Abbas *in cap. Pervenit.* 5. *de decimis num.* 3. Covarruvias *lib.* 1. *variar. reſolut. cap.* 17. *nu.* 8. Gonzalez *in cap. Cum homines* 7. *de decimis num.* 6. Guttierez *lib.* 2. *Canon.* 99. *cap.* 12. *n.* 23. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 36. cum communi aliorum contra Barboſam *loc. cit. num.* 94. Et ratio eſt, quia, ut recte dicit meus Reiffenſtuel *loc. cit.* quia Chriſtiani non alias tenentur præſtare decimas in ſignum univerſalis Dominii Deo, quam quivis ſubditus tenetur tributa ſua, & cenſus ſolvere terreno Domino in ſignum Dominii ejuſdem; *arg. c. Tua nobis* 26. *de decimis*; ſed terreni ſubditi tenentur cenſus, & tributa in ſignum Dominii debita, deferre propriis ſumptibus ad domum Domini; *arg. l. Pro locis* 6. *ff. de ann. & tribut.* ergo &c. Si vero attendatur conſuetudo jam fere ubique introdu- 21
cta, teſte Guttierez *loc. cit. num.* 45. Barboſa *loc. cit. numer.* 24. Caniſio *de decimis cap.* 7. Parochi ipſi, aliique decimatores tenentur decimas colligere, & ſuis expenſis in Domum deferre. Et ubi talis adeſt conſuetudo legitime præſcripta, eſt ibi obſervanda, ut fatentur omnes Doctores, *argument. cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*, ibi: *Licet etiam longævæ conſuetudinis non ſit vilis auctoritas, non tamen eſt uſque adeo valitura, ut vel Juri poſitivo debeat præjudicium generare, niſi fuerit rationabilis, & legitime ſit præſcripta*.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Conſuetudine eſſe poſſe fructus, ex quibus decima non 1
ſolvatur, communis eſt Canoniſtarum ſententia. Quæ- 2
ſtio vero non inutilis hic diſcutienda eſt, an decima debeatur, ſi in Prædiis, quæ fructus ferebant decimæ obnoxios, ſubſtituuntur fructus, qui conſuetudine, ut dictum eſt, decimæ minime erant ſubjecti. Affirmant *Monarc. in* 3
l. 13. *ſer. per tot. §. de Servit. ruſtic. Dupineau in ſuis quæſt. & conſultat. cap.* 19. *pariter fere per tot.* Negant vero *Grimaudet de decimis lib.* 1. *cap.* 3. *per tot. Papon.* 4
Corpor. Jur. Francic. lib. 1. *tit.* 12. *n.* 5. *Rot. in Cæſarauguſtana decimarum* 15. *Maji* 1752. & in confirmatoria 23 *Aprilis* 1753. *cor. R. P. D. Cunilliat*, idque non male, nam decimam debent non ipſa prædia, ſed fructus; locus propterea eſſe nequit decimæ, ſi conſuetudo a decima exemit novos fructus.

Negativam vero hanc opinionem duobus in caſibus li- 5
mitat *Rouſſeaud de la Combe in ſua Jurisprudentia Canon. verb. Decima ſect.* 10. *quæſt.* 6. *&* 7. Prior eſt ſi conſue- 6
tudo vigeat, ut ex novis fructibus non obnoxiis decimæ ſolvatur decima. Alter eſt ſi hæc ſubſtitutio fructuum non obnoxiorum decimæ, adeo univerſalis ſit, ut Parocho congrua deſit.

Decima regulariter ſolvenda eſt in ipſis fructibus non 8
item in pecunia. Conſuetudine vero, fieri poteſt, ut ſolvatur in pecunia. At quænam conſuetudo hujus ſit effica-
ciæ, expendit Rot. *in Cracovien. decimarum ſuper bono Jure* 26. *Junii* 1748. *cor. Illuſtriſſ. Clement.* & in alia *Cracovien. decimarum ſuper bono jure* 27. *Aprilis* 1750. *cor. Illuſtriſſ. Cortada*. 9

AR·

Articulus IV.

Jus decimandi a quibus, & quibus acquiri, & concedi poſſit?

S U M M A R I U M.

1 *Clerici acquirere poſſunt jux decimandi variis modis. Primo Papa conceſſione, ſeu privilegio.*
2 *Secundo per conſuetudinem legitime præſcriptam.*
3 *Ad ſic autem præſcribendum contra Laicum, vel contra Clericum privatum, vel contra aliam cauſſam non privilegiatam, ſufficit decennium inter præſentes, & vicennium inter abſentes.*
4 *Ad ſic præſcribendum contra aliquam cauſſam piam requiruntur, & ſufficiunt quadraginta anni cum bona fide.*
5 *Ad ſic præſcribendum contra Eccleſiam Parochialem requiruntur quadraginta anni una cum titulo, vel tempus immemorabile.*
6 *Tertio Clerici acquirere poſſunt jus decimandi per tranſactionem.*
7 *Et talis traſactio ſi ſit facta cum legitima auctoritate, & conſenſu Superiorum, obligat etiam ſucceſſores.*
8 *Si vero tranſactio facta fuerit ſine legitima auctoritate Superioris, valet ſolum inter ipſas perſonas transfigentes, & nullimode obligat ſucceſſores.*
9 *Quarto Clerici acquirere poſſunt jus decimandi donatione, dummodo adſint ſolemnitates ad alienationem rerum Eccleſiaſticarum requiſita.*
10 *Si tamen decimarum donatio ſit facta a Laico Eccleſia, vel loco Religioſo, tunc non requiruntur tales ſolemnitates, ſed ſufficit ſolus Epiſcopi conſenſus.*
11 *Quinto Clerici acquirere poſſunt jus decimandi, permutatione.*
12 *Requiruntur autem etiam ſolemnitates ad alienationem neceſſaria.*
13 *Sexto Clerici acquirere poſſunt jus decimandi per compromiſſionem in arbitros.*
14 *Requiruntur tamen pro tali compromiſſo ſolemnitates ad alienationem neceſſaria.*
15 *Laici nullo modo poſſunt acquirere jus decimandi, quatenus ſpirituale, ſive fundatum in titulo ſpiritualis officii, ſeu obligatione miniſtrandi ſpiritualia.*
16 *Poſſunt tamen Laici licite, & valide per ſpecialem conceſſionem, ſeu privilegium Summi Pontificis acquirere jus decimarum, quatenus hoc conſideratur ut abſtractum a titulo, ac jure ſpirituali, & ſolummodo eſt quid temporale, ſcilicet jus præciſe percipiendi decimam partem fructuum.*
17 *Immo olim etiam Epiſcopi, ac alii Eccleſiarum Prælati jus percipiendi tales decimas in Feudum, vel Emphytheuſim perpetuo concedere poterant.*
18 *Hodie tamen a tempore Concilii Turonenſis celebrati ſub Urbano II. anno 1096. vel ſaltem a tempore Concilii Lateranenſis celebrati ſub Alexandro III. 1179. id ſine conſenſu, & facultate Summi Pontificis facere amplius non poſſunt.*
19 *Valent tamen etiam noſtris temporibus illorum conceſſiones eiſdem facta ante dictum Decretum Urbani II. & ante dictum Concil. Lateran. poſſuntque Laici etiam hodie licite retinere jus talium decimarum anteceſſoribus ſuis conceſſum ante dictum Decretum.*
20 *Laici nulla præſcriptione, & conſuetudine etiam immemorabili acquirere poſſunt jus decimandi.*
21 *Hinc Laici ut retinere valeant decimas, præter tempus immemorabile, requiritur inſuper fama privilegii, debentque Laici probare communem famam, quod decimæ fuerint ſuis anteceſſoribus ex privilegio conceſſa, vel ante Concilium Lateranenſe in feudum data ſint.*
22 *Contraria tamen ſententia eſt etiam probabilis.*
23 *Laici jus decimandi, quod ex legitimo titulo poſſident, nequeunt per venditionem, donationem, mutuationem, vel per alium contractum in alios transferre Laicos ſine auctoritate Papa.*
24 *Etſi tamen ſit vere probabilis etiam contraria Sententia.*

1 CLerici acquirere poſſunt jus decimandi variis modis.
Primo, *Papa conceſſione, ſeu privilegio*, ratione cujus
privilegii, ſeu conceſſionis ſit, quod decimæ alias de ju-
re ad Parochum ſpectantes, debeant ſolvi Eccleſiæ non
Parochiali, v. g. Regulari, aut Beneficiato ſimplici.
Ita Doctores communiter, *arg. c. Statuto 2. de Decimis in*
2 *6.* Secundo, *per conſuetudinem legitime præſcriptam. Eſt com-*
munis; arg. cap. Cum ſint 18. cap. Ad Apoſtolica 20. cap.
Cum contingat 29. de Decimis. Et ratio eſt, quia conſue-
tudo legitime præſcripta derogare poteſt juri communi
poſitivo, *cap. Cum tanto 2. de conſuetud.* & per conſe-
quens jus uni Eccleſiæ competens in aliam transferre,
3 *c. Cum Dilectus 8. de conſuetud.* Ad ſic autem præſcriben-
dum contra Laicum, vel contra Clericum privatum, vel
contra aliam cauſſam non privilegiatam ſufficit decen-
nium inter præſentes, & vicennium inter abſentes, *arg.*
l. unic. C. de uſucap. transformand. & §. 1. Inſtit. de uſu-
cap. ibi: *Cautum eſt, ut res quidem mobiles, per triennium,*
immobiles vero longi temporis poſſeſſionem (ideſt inter præſentes
decennio, inter abſentes viginti annis) uſucapiantur. Ad ſic
præſcribendum contra aliquam cauſſam piam, v. g. Hoſpi- 4
tale, Monaſterium, Capitulum, vel aliquam Eccleſiam
non Parochialem, requiruntur, & ſufficiunt quadraginta
anni cum bona fide. *Authen. Quas actiones. C. de Sacro-*
ſanct. Eccleſ. c. Aures 6. c. Illud autem 8. & c. Quia ju-
dicante 9. de præſcript. Ad ſic vero præſcribendum con- 5
tra Eccleſiam Parochialem requiruntur quadraginta anni
una cum titulo, vel tempus immemorabile; *Eſt commu-*
nis. Et ratio eſt quia ad præſcriptionem contra Eccle-
ſiam requiritur dictum tempus una cum titulo, quoties
jus commune reſiſtit, vel præſumptio eſt contra præ-
ſcribentem, textu expreſſo *in c. 1. de præſcriptionib. in 6.*
ibi: „ Nam licet ei, qui rem præſcribit Eccleſiarum, ſi
„ ſibi non eſt contrarium jus commune, vel contra eum
„ præſumptio non habetur, ſufficit bona fides: Ubi ta-
„ men eſt ei jus commune contrarium, vel habetur præ-
„ ſumptio contra ipſum, bona fides non ſufficit, ſed eſt
„ neceſſarius titulus, qui poſſeſſori cauſſam tribuat præ-
„ ſcribendi: Niſi tanti temporis allegetur præſcriptio,
„ cujus contrarii memoria non exiſtat. “ Atqui jus com-
mune reſiſtit præſcribenti Decimas contra Eccleſiam Pa-
rochialem, & habetur præſumptio contra ipſum præſcri-
bentem, cum ſit expreſſe ſtatutum Decimas de jure per-
tinere ad Parochos; *c. Quoniam 13. c. Cum ſint 18. c. Ad*
Apoſtolica 20. c. Tua nobis 26. c. Cum contingat 29. & c.
Cum in tua 30. de decimis, adeoque &c.

Tertio, Clerici acquirere poſſunt jus decimandi *per* 6
tranſactionem, ita ut jus decimandi per talem tranſactio-
nem, ſeu amicabilem compoſitionem, uni, vel alteri,
vel utrique parti acquiratur, ut conſtat *ex c. Multiplici*
3. & c. Suggeſtum 9. de Decimis, ut ſi v. g. lis oriatur,
ad quem ex Parochis, vel aliis Clericis, vel etiam Re-
ligioſis pertineant Decimæ, poſſunt partes litigantes tran-
ſigere, & componere, ut Decimæ æqualiter inter ipſos
dividantur, vel uni parti major portio, vel alteri minor
tribuatur; dummodo in tali tranſactione nullum pactum
Simoniacum interveniat, ita pro ſpirituali Jure De-
cimarum detur pecunia, vel alia res pretio æſtimabilis.
Gloſſa *in cit. c. Ex multiplici. verb. Conventionem*, Rebuf-
fus *de decimis qu. 13. n. 26.* Pirhing. *l. c. n. 120.* Reiffen-
ſtuel *l. c. n. 117.* & alii communiter. Talis autem tran-
ſactio ſi ſit facta cum legitima auctoritate, & conſenſu 7
Superiorum, obligat etiam ſucceſſores. Gloſſa *in c. c. Ex*
multiplici, verb. *Eandem conventionem*, Abbas *ib. n. 2.* Lay-
man *l. 4. tract. 6. n. 1.* Reiffenſtuel *l. c. n. 117.* & com-
munis aliorum, *arg. c. Statuimus 2. de tranſactionibus*, ibi:
Statuimus, ut ſi ſuper Decimis inter vos, & aliquam perſo-
nam Eccleſiaſticam de aſſenſu Epiſcopi, vel Archiepiſcopi ſui
compoſitio facta fuerit, rata, & inconcuſſa perſiſtat. & c. Ve-
niens 8. de tranſactionib. ubi expreſſe declaratur ſucceſſo-
res non teneri ſtare Tranſactioni ſuper Decimis factæ abſ- 8
que auctoritate legitima Superioris. Si vero tranſactio
facta fuerit ſine legitima auctoritate Superioris, valet
ſolum inter perſonas ipſas tranſigentes, & nullimode obli-
gat ſucceſſores; *cit. c. Veniens 8. de tranſactionib.*, ubi aſ-
ſignatur hæc ratio: *Cum inter perſonas facta potius, quam*
inter Eccleſias videatur, nec pacta inter alios facta aliis obeſſe
patiamur. Quod idem colligitur ex Concil. Trident. *ſeſſ.*
6. c. 4. de reform. ibi: *Concordiis, quæ tantum ſuos obligent*
auctores: non etiam ſucceſſores; & tenent Gloſſa citata,
Fagnan. *in d. c. Veniens n. 2.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 118.*
& alii communiter.

Quarto Clerici acquirere poſſunt Jus decimandi *Dona-* 9
tione, dummodo adſint ſolemnitates ad alienationem re-
rum Eccleſiaſticarum requiſitæ, cum Donatio expreſſe
numeretur inter ſpecies alienationis: *c. Nulli liceat 5. de*
rebus Eccleſiæ alienandis vel non, ibi: *Alienationis autem*
verbum continet ... donationem. Si tamen Decimarum do- 10
natio ſit facta a Laico Eccleſiæ, vel loco Religioſo, tunc
non requiruntur tales ſolemnitates, ſed ſufficit ſolus con-
ſenſus: *c. Cum Apoſtolica Sedes 7. de his quæ ſiunt a Præla-*
to ſine conſenſu Capit. ibi: „ Nam in Lateranenſi Concilio eſt
„ inhibitum, ne quælibet Religioſa perſona Eccleſias,
„ & decimas de manibus Laicorum ſine conſenſu Epi-
„ ſcoporum recipiat; per quod indirecte datur intelligi,
„ quod ſufficit conſenſus Epiſcopi, ut licitum Eccleſiæ
„ ſit decimas de manibus recipere Laicorum. Hoc autem
„ de illis Decimis intelligimus, quæ Laicis in Feudum
„ perpetuo ſunt conceſſæ. “ Quinto Clerici acquirere
poſſunt jus decimandi, *Permutatione*, qua una Eccleſia 11
cum altera decimas pro decimis, vel alio jure ſpirituali
permutat; *argumen. c. Ad qu. 6. & c. Exhibita 9. de re-* 12
rum permutat. & Gloſſa *ibidem verb. Temporalia* cum com-
muni Doctorum. Requiruntur autem ſolemnitates ad
alienationem neceſſariæ, quia *Permutatio* expreſſe nume- 13
ratur inter ſpecies alienationis; *c. Nulli liceat 5. de rebus*
Eccleſ. alienand. vel non, ibi: *Alienationis autem verbum*
continet permutationem. Sexto Clerici acquirere poſſunt jus
decimaadi per *Compromiſſum* in Arbitros; *arg. c. Cum Apo-*

ſtoli-

ſtolica 7. de his quæ fiunt a Prælato conſenſ. ſine Capitul. & c. Sane 1. de Arbitris: Per arbitrium enim, ſeu ſententiam Arbitrorum (cui partes ſtare debent) poſſunt Decimæ uni litigantium adjudicari, & alteri auferri, ſive totæ, ſive pro parte.

14 Requiruntur tamen pro tali compromiſſo ſolemnitates ad alienationem neceſſariæ. Abbas *in cap. Dilecti Filii 4. de Arbitris n. 8.* Layman *lib. 4. tract. 6. cap. 6. nu. 1.* Pirhing. *loc. cit. n. 123.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 120.* & alii paſſim. Et ratio eſt, quia per compromiſſum indirecte perveniri poteſt ad alienationem decimarum, quæ eſt directe prohibita, patet ex toto titulo *de rebus Eccleſ. alienand. vel non*, & ex Conſtitut. Pauli II. incip. *Ambitioſæ*; prohibita autem alienatione, cenſetur etiam prohibitus omnis actus, per quem deveniri poteſt ad alienationem; *cap. Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ ex illo ſequuntur*.

15 Laici nullo modo poſſunt acquirere jus decimandi, quatenus ſpirituale eſt, ſive fundatum in titulo ſpirituali Officii, ſeu obligationis miniſtrandi ſpiritualia textu expreſſo *in c. Decimas 1. cauſ. 16. qu. 7.* ibi: „Decimas, quas in uſum „ pietatis conceſſas eſſe Canonica auctoritas demonſtrat, „ a Laicis poſſideri auctoritate Apoſtolica prohibemus, ſi„ve ei ab Epiſcopis, vel Regibus, vel quibuslibet per„ſonis eas acceperint, (niſi Eccleſiæ reddiderint) ſciant „ ſe ſacrilegii crimen committere, & æternæ damnatio„nis periculum incurrere; *cap. Ad hæc 15. de decimis*, ubi Alexander III. irritat donationem Decimarum factam a quodam Abbate cuidam Laico, & ejus hæredibus, ibi; *Quoniam Sanctuarium Dei*, (ſcilicet Decima, quatenus eſt jus mere ſpirituale) „ jure hæreditario poſſideri non „ debet, viribus carere decernas; Et Laicum (niſi Deci„mam ipſam ipſi Eccleſiæ libere reſignaverit) vinculo ex„communicationis adſtringas; cap. Quamvis 17. de decim. „ ibi; Quamvis ſit grave nimis, & Divini dignum ani„madverſione judicii habeatur, quod Laici quidem, quod „ Sacerdotum eſt in Eccleſiaſticis rebus, (de Decimis eſt „ ſermo) *uſurpant, majorem tamen &c.* & conſimiliter ha„betur *in cap. Probibemus 19. eod. tit. & cap. Cauſſam* „ *7. de præſcriptionibus* & eſt communis; & certa cum „ Gloſſa *in d. cap. Quamvis, verb. conceſſerit*, & Rota *p. 1. recent. deciſ. 48. n. 9. part. 8. deciſ. 47. n. 25. part. 9.* „ *tom. 1. dec. 234. n. 1. & 2. part. 10. deciſ. 97. nu. 1.* „ *dec. 253. n. 9. dec. 291. n. 31. part. 14. dec. 234. nu. 1. part. 15. dec. 67. n. 1. p. 17. dec. 46. nu. 5. & ſæpe alibi*. Et ratio eſt, quia cum Laici Officia ſpiritualia miniſtrare non poſſint; *cap. Bene quidem 1. diſt. 69. cap. Decernimus 1. de judiciis; c. Tua 25. de Decimis*, ſequitur evidenter, quod nullo modo poſſint acquirere jus decimandi quatenus ſpirituale eſt, ſive fundatum in titulo ſpiritualis Officii, ſeu obligationis miniſtrandi ſpiritualia.

16 Poſſunt tamen Laici licite, & valide per ſpecialem conceſſionem, ſeu privilegium Summi Pontificis acquirere jus decimarum, quatenus hoc conſideratur ut abſtractum a titulo, ac jure ſpirituali, & ſolummodo eſt quid temporale, ſcilicet jus præciſe præcipiendi decimam partem fructuum, *Eſt communis* cum Pirhing. *loc. cit. n. 138.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 131.* Rota *p. 6. deciſ. 19. n. 17. part. 7. dec. 180. nu. 20. & 21. p. 10. dec. 175. n. 9. deciſ. 291. n. 9. p. 14. dec. 424. nu. 9. & ſæpe alibi*. Et conſtat multiplici experientia plurium Romanorum Pontificum, qui jus percipiendi perpetuo ſimiles Decimas cum facultate transferendi illud ſucceſſoribus ſuis conceſſerunt variis Regibus, Ducibus, aliiſque Principibus ob eorum ampliſſima merita, & maxima beneficia in urgentiſſimis caſibus Eccleſiæ Catholicæ præ-

17 ſtita. Immo olim etiam Epiſcopi, ac alii Eccleſiarum Prælati jus percipiendi ſimiles Decimas in Feudum, vel Emphyteuſim perpetuo Laicis concedere poterant, ut traditur *in cap. Cum Apoſtolica 7. de his quæ fiunt a Prælatis*, & deſumitur *ex cap. Tua 25. de decimis*, ubi ſupponitur quod ab antiquo Decimæ in Feudum Laicis dari potuerint, & conſtat ex Decreto Urbani II. revocantis dictam poteſtatem, ut patet *in lib. 1. Feudor. tit. 6.* & tradit communis Doctorum cum Rota *part. 7. recent. deciſ. 103. n. 8. dec. 193. n. 23. p. 8. dec. 47. num. 23. & 31. part. 9. tom. 1. dec. 234. n. 3.*

18 Hodie tamen a tempore Concilii Lateranenſis celebrati ſub Alexandro III. 1179. teſte Covarruvia *lib. 1. variar. Reſolut. cap. 7. num. 4.* Barboſa *in cap. 1. de his quæ fiunt a Prælatis num. 2.* Rebuff. *in tract. de Decimis quæſt. 10. n. 23.*, & Rota *part. 8. recent. deciſ. 76. nu. 6. part. 15. deciſ. 375. num. 3.* id ſine conſenſu, & facultate Summi Pontificis facere amplius non poſſunt. Rota *part. 2. recent. deciſ. 262. numer. 3. part. 8. qu. 47. num. 31. cum ſeq., & d. 76. num. 6.*, & patet ex cit. Decreto Urbani II. relato *in lib. 1. Feud. tit. 6, & ex cap. Ad hæc 15. cap. Quamvis 17. cap. Probibemus 19. de Decimis, & c. Statuto 2. §. Sane, in fine de Decimis in 6.* Quamvis autem

19 Epiſcopi, aliique Eccleſiarum Prælati hodierno jure jus percipiendi ſimiles Decimas Laicis in Feudum, vel Emphyteuſim perpetuo concedere non poſſint ex mox citatis verbis; Valent tamen etiam noſtris hiſce temporibus illorum conceſſiones eiſdem factæ ante dictum Decretum Urbani II., & ante dictum Concilium Lateranenſe, poſſuntque Laici etiam hodie licite retinere jus talium Decimarum anteceſſoribus ſuis conceſſum ante dictum Decretum; ita habetur expreſſe *in cap. Epiſcopum, vel Abbatem lib. 1. Feudor. tit. 6.* ubi dicitur: *De Feudis ante illud Decretum factis, ſeu conceſſis, quod firmiter permanere debeant; non autem de datis poſt decretum illud*; & colligitur clare *ex cap. Cum Apoſtolica 7. in fine de his, quæ fiunt a Prælat., & ex cap. Statuto 2. §. Sane, in fine de Decimis in 6.* Et ſic communis Doctorum cum Rota *part. 7. deciſ. 103. num. 7. part. 8. deciſ. 47. numer. 34. part. 9. tom. 1. 1. dec. 234. num. 2., & 5. part. 15. dec. 67. nu. & 11. part. 16. deciſ. 109. num. 3.*

Laici nulla præſcriptione, & conſuetudine etiam immemorabili acquirere poſſunt jus decimandi, textu expreſſo *in cap. Cauſſam 7. de præſcriptionib.*, ibi: *Quia cum Laici decimas detinere non poſſint, eas nulla valent præſcribere ratione*, ubi vides rationem datam a textu, nempe, *quia decimas detinere, ſeu poſſidere non poſſunt*; quod autem quis poſſidere non poteſt, etiam præſcribere nequit, cum ſine poſſeſſione præſcriptio non procedat, textu clariſſimo *in Regul. 3. de Regul. Jur. in 6.* ibi: *Sine poſſeſſione præſcriptio non procedit*. Et ſic tenent Engel *lib. 3. decr. tit. 30. num. 23.* Reiffenſtuel *ibid. numer. 138.* Pirhing. *de præſcription. num. 41.* Covarruvias *variar. Reſol. lib. 1. 17. num. 5.* Layman *lib. 4. tract. 6. cap. 6. numer. 8*, Rebuff *de Decimis quæſt. 20. num. 24.*, & communis aliorum cum Rota *part. 7. recent. deciſ. 137. num. 7. part. 16. dec. 109. num. 2., & ſæpe alibi*. Hinc Laici ut retinere valeant decimas præter tempus immemorabile, requiritur inſuper fama privilegii, debentque laici probare communem famam, quod Decimæ fuerint ſuis Succeſſoribus ex privilegio conceſſæ, vel ante Concilium Lateranenſe in Feudum datæ ſint. Sic Abbas *in cap. Cum Apoſtolica 7. de his quæ fiunt a Prælat. num. 12.*, & ibi Imola *num. 21.* Joann. Andreas *num. 9.* Felinus *in cap. Cum contingat, de Foro competent. num. 4.* Moneta *de Decimis cap. 5. quæſt. 3. num. 59.* Card. de Luca *de decimis diſcurſ. 6. num. 24. & 25.*, & alii cum Rota *part. 2. recent. deciſ. 193. numer. 6. 6. part. 4. deciſ. 545. num. 1. part. 8. deciſ. 137. num. 7.* ubi dicit quod hæc opinio ſemper fuit in hoc Sacro Tribunali recepta ut in *Tolentina Decimarum de Capili. 4. Decemb. 1615. coram bon. memor. Andrea*, ubi latiſſime fuit firmata, & *in Hiſpalen. Decimarum de Almonte 5. Maii 1635. coram Pirovano, & in Corduben. Decimarum de Lucena 15. Junii ejuſdem anni 1635.*, & *part. 16. recent. deciſ. 109. numer. 2. in Taurinen. 31. Maji 1669.* ubi citatur alia *in Mediolanen. reſciſſionis permutationis 21. Maji 1597. coram Cardinali Hieronymo Pamphilio*. Contrarium tamen tenent Covarruvias *lib. 1. var. Reſolut. cap. 17. num. 5. §. Sed ſi*, Pirhing. *de Præſcription. numer. 41.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 144.*, & alii. Quæ revera ſententia non caret ſua probabilitate. 20

Laici jus decimandi, quod ex legitimo titulo poſſident, nequeunt per venditionem, donationem, mutationem, vel per alium contractum in alios transferre Laicos ſine auctoritate Summi Pontificis; *cap. Probibemus 19. de Decimis*, ibi: *Prohibemus, ne Laici Decimas, cum animarum ſuarum periculo detinentes, in alios Laicos poſſint aliquo modo transferre*; & in ejus ſummario ſic præciſe dicitur: *Non poteſt Laicus transferre Decimam in alium Laicum, etiamſi cum titulo illam poſſideat*. Et ſic Gloſſa *in cap. Cum Apoſtolica 7. de his, quæ fiunt a Prælat. verb. in Lateranenſi Concilio*, ibi: *Nec Laici in alios Laicos decimas poſſunt transferre; cap. Probibemus, de Decimis*, Rota *part. 2. recent. deciſ. 193. num. 10.* ubi hoc expreſſe habet: *Poſtremo nullo modo poterat Epiſcopus Taurinenſis de anno 1544. præſtare ſuam auctoritatem ad effectum ut Decimæ de Laico in Laicum transferrentur; cap. Probibemus, de decimis*; ibique Doct. Covarruv. *d. 17. numer. 5.* Rebuffus *d. quæſt. 13. num. 79.*, & ſic tenet Abbas *in d. cap. Probibemus num. 4.*, & plures alii. Et ratio eſt, quia ſi jus illud decimandi remanſiſſet apud primum Laicum, ſpes eſſet, quod poſſet citius redire ad Eccleſiam, ad quam ſpectat, ſi videlicet decederet ſine hærede, & ſic talis translatio videtur eſſe quædam alienatio, *arg. cap. Apoſtolicas 13. cap. Sine exceptione 52. cauſ. 12. qu. 2.* cum concordantiis. Eſt tamen vere probabilis contraria ſententia, quam tenent Gloſſa *in dict. cap. Probibemus, verb. Laicos*; Barboſa *ibid. num. 7.* Pirhing. *lib. 3. decretal. tit. 30. num. 144.* Reiffenſtuel *ibidem nu. 145., & alii*; Et ratio ipſorum eſt, quia quivis poteſt jus ſibi legitime competens in alium transferre; niſi jure prohibeatur, *argum. leg. in re mandata, Cod. Mandati*; nullum autem aſſignari poteſt jus, quod hoc prohibeat, adeoque &c. Citatum enim *cap. Probibemus* non loquitur, dicunt ipſi, de decimis, quas juſto, & legitimo titulo poſſident, ſed ſolum de illis, quas injuſte detinent; ut patet ex illis verbis: *Laici decimas cum animarum periculo detinentes*, quæ verba non verificantur de Decimis legitimo titulo poſſeſſis, cum illas tuta conſcientia, & ſine animarum periculo retineant. 21

Novæ additiones ex aliena manu.

AD validitatem conceſſionis decimarum ſive Laicorum requiritur ſpecialis derogatio *Concilii Lateranenſis* 1

ſub

ſub Alexandr. III. Relati in *kap.* 10. *de decimis*, ut reſpondit *Rot. in Recent. deciſ.* 614. *num.* 4., *& ſequent. part.* 4. *tom.* 3. *coram Coccin. deciſ.* 643. *num.* 6. *coram Penia deciſ.* 997. *numer.* 4. ubi quod Clauſulæ; *Non obſtantibus & cæterorum tenores &c.* non inducunt talem derogationem, inter impreſſas poſt *Tambur. de Jur. Abbat. deciſ.* 92. *n.* 1., *& ſequent. in Conſtantien. decimarum* 17. *Januarii* 1744. *§.* 7. *coram Illuſtriſs. de Thuan*, *& in Sabinen. Decimarum* 6. *Martii* 1747. §. 13. *cor. clar. memor. Millin.*

2 Declam tamen procedere, ſi conceſſio cadat ſuper jure ſpirituali decimandi, non item ſuper commoditate decimarum, quæ eſt quid temporale, *Rot. coram Bichio deciſ.* 347. *num.* 8. & inter impreſſas *poſt Salgad. de Labirint. Credit. deciſ* 93. *n.* 6. *& ſequent.*

3 Utilis propterea eſt inſpectio, quando conceſſio cecidiſſe dicenda ſit ſuper ſpirituali jure decimarum, & quando ſuper decimarum commoditate. Vide ſi lubet de ea *Pacion. de Locat.*, *& Conduct. cap.* 10. *num.* 88., *& Rot. inter impreſſas poſt Salgad. de Labirint. Creditor. dict. deciſ.* 95. *num.* 9., *& plur. ſequent.*

Articulus V.

Decimæ, quoad modus, quibus poteſt quis eximi ab ipſis ſolvendis, & quo ad Judicem competentem in earum Cauſſis.

Summarium.

1 *Primus modus, quo poteſt quis eximi ab obligatione ſolvendi decimas, eſt privilegium conceſſum a Summo Pontifice.*

2 *Papa valide concedit exemptionem decimarum.*

2 *Privilegium eximens a decimis ceſſat, quando incipit eſſe enormiter præjudicioſum Eccleſiis Parochialibus.*

4 *Cum dubitatur, an privilegium ſit enormiter læſivum, recurrendum eſt pro declaratione ad Papam.*

5 *Inſuper privilegium non ſolvendi decimas ceſſat, & amittitur per non uſum, ſeu potius per uſum contrarium, quo privilegiati Decimas per* 40. *annos ſolvunt.*

7 *Nec ſufficit ad amittendum tale privilegium, ſi per* 30. *annos privilegiati ſolvant Decimas.*

8 *Ulterius privilegium non ſolvendi Decimas poteſt amitti tranſactione, & conventione facta inter partes.*

9 *Secundus modus quo poteſt quis eximi ab obligatione ſolvendi decimas eſt conſuetudo, vel præſcriptio.*

10 *Hinc infertur poſſe ex conſuetudine induci, ut ex certis fructibus, V. G. vino, oleo, fœno &c. vel ex fructibus minutis, & fœtibus animalium nulla omnino Decimæ ſolvantur, aut aliqua ſolum portio ſolvatur.*

11 *Et ſic poteſt induci conſuetudo, quod decimæ de bonis locatis, aut arendatis non ſolvantur, quæ conſuetudo ſervanda eſt.*

12 *Sic etiam conſuetudine poſſunt Decimæ alterari reſpectu quotæ, qualitatis, & modi.*

Talis conſuetudo debet eſſe uniformis, univerſalis, & legitime præſcripta.

13 *Ad hoc ut talis conſuetudo ſit legitime præſcripta requiritur lapſus ſaltem quadraginta annorum*

14 *Adducitur inſtantia, & ſolvitur*, ad n. 15.

16 *Ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum privative quo ad Laicum, pertinet cauſſa decimarum, ſi agatur de proprietate, & jure percipiendi Decimas, ad quem pertineat, vel de privilegio, aut præſcriptione earum, aut de exemptione a ſolutione earumdem?*

17 *Hinc fit, ut etiam cauſſa decimarum, quæ data ſunt in Feudum ſæcularibus, diſcutienda ſit coram Judice Eccleſiaſtico.*

18 *Unde ſi quis in ſimilibus cauſſis Decimarum erga Judicem Eccleſiaſticum contumacem ſe exhiberet, poſſet per cenſuras compelli.*

1 PRimus modus, quo poteſt quis eximi ab obligatione ſolvendi decimas, eſt privilegium conceſſum a Summo Pontifice: *arg. cap. Ex multiplici* 3. *cap. Dilecti Filii* 8. *cap. Ex parte* 10. *cap. Licet* 11. *cap. Ad audientiam* 12. *& cap. A nobis* 24. *de decimis*, ubi expreſſe dicitur, quod *quilibet decimas ſolvere teneatur, niſi a præſtatione ipſarum ſpecialiter ſit exemptus*, & paulo infra: *Niſi ab eis oſtendatur; quare ab hujuſmodi ſint immunes*. Papa enim valide concedit exemptionem decimarum, cum de ejus poteſta-
2 te non ſit dubitandum. Rota *part.* 12. *recent. deciſ.* 299. *num.* 3. Et ſic communis, & certa omnium Doctorum.
3 Tale autem privilegium eximens a decimis ceſſat, quando incipit eſſe enormiter pernicioſum Eccleſiis Parochialibus, ut ſi v. g. alicui Monaſterio modicos fundos habenti conceſſum ſit tale privilegium, ceſſat ſi poſtea ejus poſſeſſiones, & fundi ſive per donationes, ſive per emptiones, aut alio modo tanto augeantur, ut major pars agrorum loci jam ab ipſo poſſideatur, & ſic decimæ ſucceſſive nimium ſubtrahantur, indeque Parochi enormiter lædantur; *arg. cap. Suggeſtum* 9. *de Decimis*; *cap. Quid per Novale* 21. *de verbor. ſignific.*, *& cap. Cum ad hac* 16. *de Clericis reſidentib.*, & tenet Abbas *in d. cap. Suggeſtum num.* 3., *&* 4. Barboſa *ibid. n.* 2. & communis aliorum.
Cum vero dubitatur, an privilegium ſit enormiter læſi- 4
vum, recurrendum eſt pro declaratione ad Summum Pontificem: *arg. cap. Cum veniſſet* 12. *de judiciis*, ibi: „ Cum ſuper privilegiis Sedis Apoſtolicæ vertatur quæ„ ſtio, nolumus de his per alios judicari; quia illius eſt „ interpretari, cujus eſt concedere; arg. cap. Inter alia „ 31. de ſentent. Excomm. ibi: “ Unde jus procedit, interpretatio quoque procedit, & leg. fin. Cod de leg. Inſuper privilegium non ſolvendi decimas ceſſat, & amittitur per non uſum, ſeu potius per uſum contrarium, quo privilegiati decimas per 40. annos ſolvunt; *Cap. Accedentibus* 15. *de privilegiis*, ibi: Cum enim tanto tempo„ re (ſcilicet per 40. annos) contra indulta privilegia „ decimas ſolverint, eis renuntiaſſe tacite præſumun-
„ tur. Nec ſufficit ad amittendum tale privilegium, ſi 6
per 30. annos privilegiati ſolvant decimas, ut dicitur *in Cap. Si de terra* 6. *de privilegiis*, quia hoc caput tamquam jus antiquum continens fuit correctum a *dict. Cap. Accedentibus*, utpote jus recentius continente; ut notatur in ejuſdemmet capitis ſummario, & communiter a Doctoribus. Eo vel maxime, quod jure novo univerſaliter contra Eccleſias quaſcumque, ac privilegia earumdem non niſi quadraginta annorum admittatur præſcriptio, textu expreſſo *in Cap. Illud autem* 8. *de præſcriptionib.*, ibi: „ Illud autem te ſcire volumus, & tenere quod „ adverſus Eccleſias minorem præſcriptionem, quam „ quadraginta annorum Romana Eccleſia non admittit,
„ licet quidam “ Canones comprobent triennalem. Ul- 7
terius privilegium non ſolvendi decimas poteſt amitti tranſactione, & conventione facta inter partes, Parochum v. g., & privilegiatos, ſi hi privilegium, vel ex toto, vel ex parte remittant, textu aperto *in Cap. Dilecti* 8. *de decimis*, ibi: „ Vel cum ipſis amicabiliter com„ ponatis; cap. Suggeſtum 9. eodem titul., ibi: Manda„ mus, quatenus cum prædicto Abbate, & Fratribus „ ſuper ipſis decimis componatis, & cap. Nuper 34. eo„ dem tit., ibi: Decimas perſolvant Eccleſiis, quibus „ ratione prædiorum antea ſolvebantur, niſi cum ipſis „ Eccleſiis aliter duxerint componendum “. Et ratio petitur ex cujuſque libero uſu ſui juris: *Cum*, ut expreſſe dicitur *in Cap. Si de terra* 6. *de privileg. Cum liberum ſit unicuique ſuo juri renunciare.*

Secundus modus quo poteſt quis eximi ab obligatione 8
ſolvendi decimas, eſt conſuetudo, vel præſcriptio; Dummodo tamen Eccleſiæ Miniſtri aliunde quam ex decimis congruam ſuſtentationem habeant, v. g. amplis redditibus fundationis Eccleſiæ, obligationibus, aut legatis piis, obligatio ſolvendi decimas poteſt tolli, & abrogari per contrariam legitimam conſuetudinem, ſive a Clericis, ſive a Laicis. Ita defenditur contra plures veteres Canoniſtas, & contra Reiffenſtuel a fere omnibus recentioribus tum Canoniſtis, tum Theologis, & in ſpecie a Covarruvia *lib.* 1. *variar. Reſol. cap.* 17. *num.* 8. Silveſter verb. *Decima qu.* 4. Navarr. *lib.* 3. *conſ.* 2. de decimis, Rebuff. de decimis *qu.* 13. *num.* 46. Moneta *eod. tract. c.* 5. *qu.* 1. *numer.* 83. Azor. *part.* 1. *lib.* 7. *Cap.* 26. *qu.* 4. Suarez *lib.* 1. *Cap.* 12. *num.* 8. Leſſ. *lib.* 2. *Cap.* 39. *num.* 25. Canis. *tract. de decimis Cap.* 17. *num.* 8. Layman. *lib.* 4. *tract.* 6. *Cap.* 6. *num.* 10. Pirhing. *loc. cit. num.* 126. Barb. *de offic. Parochi Cap.* 28. §. 3. *num.* 64. cum aliis fere communiter; & Rota *part.* 6. *recent. deciſ.* 23. *num.* 3. *part.* 8. *dec.* 146. *num* 7., *& ſæpe alibi*. Et ratio eſt, quia ſuppoſita congrua ſuſtentatione Miniſtrorum Eccleſiæ aliunde quam ex Decimis, Decimæ non debentur ipſis jure naturali, vel divino, ſed ſolum jure humano Eccleſiaſtico, ut jam probatum eſt ſupra *in art.* 1. *num.* 20. Jus autem humanum Eccleſiaſticum poteſt omnino tolli, & abrogari per contrariam conſuetudinem legitime introductam, & præſcriptam; *Cap. Cum tanto* 11. *de*
conſuetud., *& leg. de quibus* 32. *ff. de Legib.* adeoque &c. 9
Hinc infertur poſſe ex conſuetudine induci, ut ex certis fructibus, v. g. vino, oleo, fœno, &c. vel ex fructibus minutis, & fœtibus animalium nullæ omnino Decimæ ſolvantur, aut aliqua ſolum portio ſolvatur. Rota *part.* 1. *recent. deciſ.* 469. *num.* 2. *dec.* 474. *num.* 5. *part.* 9. *t.* 1. *deciſ.* 133. *num.* 1. Et ſic poteſt induci conſuetudo,
quod Decimæ de bonis locatis, aut arendatis non ſol- 10
vantur, quæ conſuetudo ſervanda eſt. Rota *part.* 13. *re-*
cent. deciſ. 344. *num.* 6. Sic etiam conſuetudine poſſunt 11
Decimæ alterari reſpectu quotæ, qualitatis, & modi.
Rota *part.* 6. *rec. dec.* 311. *num.* 5. *part.* 19. *tom.* 1. *deciſ.* 12
12. *n.* 6. Talis autem conſuetudo debet eſſe uniformis, univerſalis, & legitime præſcripta. Rota *part.* 1. *recent. deciſ.* 469. *num.* 2. *deciſ.* 474. *num.* 1. *part.* 5. *tom.* 1. *de-*
ciſ. 124. *num.* 12. *part.* 13. *deciſ.* 344. *num.* 6. Et ad hoc 13
ut talis conſuetudo ſit legitime præſcripta requiritur lapſus ſaltem 40. annorum; *Cap. Illud autem* 8. *de præſcriptionib. Cap Accedentibus* 15. *de privileg.* Rota *p.* 15. *rec. dec.* 322. *n.* 8.

Objicies. Laici non poſſunt præſcribere jus percipien- 14
di de-

di decimas, ut illæ ipſis ſolvantur ab aliis, textu ex-
preſſo *in Cap. Cauſſam 7. de præſcriptionib.*, ibi. Quia cum
Laici decimas detinere non poſſint, eas nulla valent præ-
ſcribere ratione, ergo nec poſſunt præſcribere jus reti-
nendi Decimas, quas ipſi ſolvere deberent Eccleſiæ Mi-
niſtris, nam retinendo Decimas, quaſi a ſe ipſis illa ac-
15 cipiunt. Reſpondetur concedendo antecedens, & negan-
do conſequentiam, & paritatem. Et diſparitas eſt, quia
jus percipiendi Decimas, eſt ſpirituale; Jus autem exem-
ptionis a ſolvendis decimis non eſt ſpirituale; ideoque
Laici non ſunt incapaces poſſidendi hoc jus; nempe per-
cipiendi ex propriis poſſeſſionibus fructus integros ſine de-
tractione, ſive onere Decimarum, quod onus ſolvendi
Decimas inhærens ipſis poſſeſſionibus, ſeu feudis eſt quid
temporale, ideoque etiam immunitas ab hoc onere eſt
tantum quædam libertas, & commoditas temporalis, &
conſequenter a Laico præſcribi poteſt, ut recte notat
Covarruvias *loc. cit. cap.* 17. *num.* 10. Suarez *loc. cit. c.*
12. *n.* 17. Pirhing. *loc. cit. n.* 130.

16 Ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum privative quoad Lai-
cum pertinet cauſa decimarum, ſi agatur de proprieta-
te, & jure percipiendi Decimas, ad quem pertineat vel
de privilegio, aut præſcriptione earum, aut de exem-
ptione a ſolutione earumdem; *Eſt communis & certa* cum
Rota *part.* 10. *recent. deciſ.* 284. *numer* 10. *part.* 14. *dec.*
297. *arg. cap. Exhibita* 9. *de rerum permut. & c. Tua* 25.
de decimis. Et ratio eſt, quia talis cauſa decimarum cen-
ſetur cauſa ſpiritualis; *arg. cit. cap. Exhibita* 9. *de rerum*
permutat. & cap. Parochianos 14. *de Decimis* De cauſis au-
tem, & juribus ſpiritualibus Judex Laicus cognoſcere,
ac diſponere nequit; *cap. Bene quidem* 1. *diſt.* 96. *cap. De-*
cernimus 2. *de judiciis*, *cap. Tua* 25. *de Decimis*; Rota *p.*
2. *recent. dec.* 673. *numer.* 2. *part.* 14. *dec.* 297. *num.* 9.
adeoque &c. Hinc fit, ut etiam cauſa decimarum, quæ
17 datæ ſunt in Feudum ſæcularibus, diſcutienda ſit coram
Judice Eccleſiaſtico, licet enim Dominium hujuſmodi
Decimarum, ſcilicet fructuum illarum omnino ſpectet ad
Laicos, & Feudum cenſeatur ſæculare, tamen quia ori-
tur, & dependet a jure ſpirituali, & Eccleſiaſtico, non
poteſt Judex Laicus de illis cognoſcere; Frideric. de Se-
18 nis *conſ.* 245. *num.* 1. Pirhing. *loc. cit. num.* 163. Rota
par. 6. *recent. dec.* 42 *num.* 15. Unde ſi quis in ſimilibus
cauſis decimarum erga Judicem Eccleſiaſticum contuma-
cem ſe exhiberet, poſſet per cenſuras compelli; *cap. Ex*
parte 21. *cap. Non eſt* 22. *cap. Tua nobis* 26. *& cap. In*
aliquibus 32. *de Decimis*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 MOdi, quibus acquiri poteſt exemptio a ſolutione De-
cimarum, duo ſunt, ut monet *Auctor*, apoſtolicum
privilegium, & præſcriptio. At de utroque hoc modo
latius diſſerendum.

2 Quod attinet ad apoſtolicum privilegium, tria potiſ-
ſimum diſcutienda de eo ſunt. I. Quid requiratur, ut
apoſtolicum privilegium de non ſolvendis Decimis efficax
ſit. II. Ad quas decimas vires ſuas porrigat privilegium
hoc Apoſtolicum III. Quando dictum Apoſtolicum privi-
legium vim ſuam amittat.

3 Ut Apoſtolicum privilegium de non ſolvendis Decimis
efficax ſit, continere debet expreſſam derogationem Con-
cilii Lateranenſis ſub Innocentio III. relati in *cap. Nuper*
de Decim. Derogatio vero generalis quantumvis ampla
4 haud ſufficit. Idque procedit etiamſi agatur de Apoſtoli-
5 co privilegio conceſſo intuitu defenſionis Catholicæ Fi-
6 dei. Nota vero, quod neceſſaria eſt hæc ſpecialis dero-
gatio, ſi bona acquiſita ſint poſt dictum Concilium La-
teranenſe, vel jam ante ipſum obnoxia erant ſolutioni
7 Decimarum. At onus probandi non ad illum, qui agit,
ſed ad eum qui convenitur, pro Decimis pertinet; Vide
de his omnibus *Rot. in Corduben. Decimarum* 6. *Junii* 1730.,
& potiſſimum confirmatoriam 26. *Junii* 1730. *cor. bon. mem.*
Viceconi.

8 Ad Decimas, quæ a Laicis, maxime Principibus, per-
cipiuntur, vires ſuas haud porrigit Privilegium Apoſto-
licum, quo generaliter eſt conceſſa exemptio a Decimis.
9 Quæſtionis vero eſt, an id obtinere debeat in caſu, in
quo denuo Decimæ a Laicis ad Eccleſias pervenerint?
Variavit in hac quæſtione Rota; pro negativa opinione
fuit *cor. Seraphin. deciſ.* 1263. Pro affirmativa vero *in re-*
cent. dec. 48 *par.* 1. At denuo ad affirmativam ſenten-
tiam rediit in *Tiraſonen. Decimarum* 9. *Maji* 1755., &
in confirmatoria 9. *Februarii* 1756. *coram R. P. D Sta-*
dion.

10 Nec Privilegium Apoſtolicum de non ſolvendis Deci-
mis alicujus efficaciæ eſt quoad Decimas debitas ipſis
Eccleſiis, ſi earum favore acceſſerit munimen alicujus
concordiæ, ut ex text. *in cap. Ex multiplici* firmavit *Rot.*
in d. Tiraſon. Decimarum 9. *Maji* 1755. §. 15. & in con-
firmatoria 9. *Febr.* 1756. §. 15. *cor. R. P. D. Stadion.*

11 Privilegium de non ſolvendis Decimis vim ſuam amit-
tit illis omnibus modis, quibus ſuam amittit vim quod-
cumque aliud Privilegium. De hiſce modis agemus *in*
addit. ad verb. Privil. Peculiare vero eſt, quod hoc de
12 non ſolvendis Decimis Privilegium amittat vim ſuam,
ſi vergere incipiat in grave damnum habentis jus ad De-
cimas, ita ut is ſe congrue ſuſtentare nequeat, ut eſt
perſpicuus textus *in cap. Suggeſtum, de Decimis*. At præ- 13
tereundum non eſt, quod ſicuti dictus textus de Paro-
chis unice loquitur, ita ad ipſos Parochos communiter
reſtringitur. Quinimmo adeundus eſt Summus Pontifex, 14
qui ſuum Privilegium explicet, & moderetur; *Nicoll. ad*
Monet. de Decim. adnot. 3. *num.* 171.

Quod vero concernit præſcriptionem, videndum an 15
Decimæ percipiantur ab eo, qui habet aſſiſtentiam juris
pro ipſis, an ab alia Eccleſia, an a Laicis? Ad acqui-
rendam exemptionem ab earum ſolutione primo caſu re-
quiri, vel immemorabilem, vel centenariam, vel qua-
dragenariam, cum titulo colorato, ſufficere ſecundo ca-
ſu ſimplicem quadragenariam, & tertio demum caſu de- 17
cennalem, communiter tradunt *Boemer. in decr. lib.* 3. *tit.*
30. §. 42. *Engel. in Collect. Jur. Canon. lib.* 3. *tit.* 30. §.
3. *num.* 49. *Schmalzgrueb. Jur. Eccleſ. univ. lib.* 3. *par.* 3.
tit. 39. §. 3. *num.* 63. *Zypæus reſponſ. de Jur. comm. lib.* 3.
tit. 30. *reſponſ.* 3. *ſer. per tot. Antonell. de Tempor. Legat.*
lib. 2. *c* 37. *num.* 18. *Rot. in recent. dec.* 152. *num.* 5. *p.*
19. *tom.* 1. *& cor. Molin. dec.* 142. *num.* 5.

Sed noviſſima *Rota* in ea videtur fuiſſe ſententia, ut 18
etiam ad acquirendam exemptionem a ſolutione, etiam
Decimarum, quæ præcipiuntur a Laicis, requiratur,
vel immemorabilis, vel centenaria, vel quadragenaria
cum titulo colorato. Salamantina enim Univerſitas egit
pro Decimis adverſus PP. Sancti Hieronymi ejuſdem
Civitatis Salamantinæ. Oppoſita ab iis fuit præſcriptio.
Licetque admiſſum fuerit, Univerſitatem Salamantinam 19
corpus eſſe non Eccleſiaſticum, ſed Laicale ut probant
Alphonſ. de Eſcobar. de Pontif. & Regul. Juriſd. in ſtud. ge-
neral. cap. 21. *per tot.* ubi *num.* 273. *& ſeq.* quod Deci-
mæ, quæ percipiuntur ab Univerſitate Salamantina eva-
ſerint Laicales, *Andr. Mend. de Jur. Academ. lib.* 1. *quæſt.*
8 *pariter per tot.* firmatum tamen fuit, non aliter mox
dictos Patres S. Hieronymi acquirere potuiſſe exemptio-
nem a ſolutione Decimarum, quam vel immemorabili,
vel centenaria, vel quadragenaria cum titulo colorato,
ut patefaciunt deciſiones *in Salamantina Decimarum* 24.
Februarii 1757. & in confirmatoria 8. *Maji ejuſdem anni*
1757. *cor. R. P. D. Frangipane.*

De quadragenaria in ſubjecta materia Decimarum in- 20
valuit in foro opinio, quod munita ea præterea eſſe de-
beat requiſitis contradictionis, denegationis, & acquie-
ſcientiæ; idque quia nulla præſcriptio locum habere po-
teſt ſine poſſeſſione; in juribus vero negativa poſſeſſio,
non incipit niſi a die interpellationis, denegationis, &
acquieſcientiæ. At res expers haud eſt difficultatis. 21
Aliud enim eſt, ſi is, qui præſcribere intendit jus ali-
quod negativum, ante interpellationem nulla obligatione
tenebitur. Aliud vero ſi is, qui intendit præſcribere
negativum aliquod jus, obligatione jam ante ipſam in-
terpellationem tenebatur. In priori ſane caſu non inci- 22
pit præſcriptio, niſi a die interpellationis denegationis,
& acquieſcentiæ, propterea quod non niſi ab illa die in-
cipit poſſeſſio. At in poſteriori, in quo ſumus caſu tem- 23
pore, quo is qui debet, non ſolvit, initium ducit præ-
ſcriptio, quum ab illo ipſo tempore initium ducat poſ-
ſeſſio; *Roſ. conſultat.* 9. *a num.* 14. *ad plur. ſequent. de eſ-*
ſect. Immemorab. qu. 11. *n.* 79.

Addit & quidem rectius *Boehmer. in decret. lib.* 3. *tit.* 24
30. *num.* 53. quod ad præſcriptionem acquiſitivam, non
item ut in caſu extinctivam requiratur poſſeſſio, adeo-
que opus haud ſit contradictione, denegatione, & acquie-
ſcientia. Confer etiam *Reec. Diſp. jur. ſelect. cap.* 34. *n.*
14. *& ſeq.*

DECLARATIONES, ET DECRETA SACRARUM CONGREGATIONUM.

S U M M A R I U M.

1 *Decreta, & Declarationes Sacrarum Congregationum fi-*
dem non faciunt, niſi afferantur in forma authenti-
ca, ad n. 2.

3 *Per hoc tamen non ſequitur, quod poſſint, & debeant*
contemni, & pro nihilo haberi Sacrarum Congregatio-
num decreta non authentica, quæ apud probatos, &
fide dignos Auctores, & Collectores ad publicam utili-
tatem impreſſa reperiuntur.

4 *Immo recte facit Judex, qui declarationes Sac. Congreg.*
quas invenerit apud aliquem probatum Auctorem, ut
veras habuerit, & ſequatur, etiamſi, nec a parte al-
legentur, nec producantur; & ſecundum aliquos unuſ-
quiſque tenetur in foro conſcientiæ eas ſequi, ſi de il-
lis ſufficientem notitiam habuerit.

5 *Hinc decreta Sacrarum Congregationum ſunt ab omnibus*
ſemper reverenter ampleclenda.

6 *Et dato, quod aliqua ſubſit probabilis ratio dubitandi de*
veritate alicujus Decreti, recurrendum eſt ad Sacrarum
Congreg. Regeſta.

7 *Et dato inſuper quod in Regeſto Secretariæ aliquod aſ-*
legа-

legatum Decretum non reperiatur, ſufficiet, quod de eo appareat per relationem, vel Epiſtolam, vel notationem proprio charactere factam Cardinalis cauſſæ Ponentis.

8 *Decreta ſeu Declarationes Sacrarum Congregationum conſulto Sanctiſſimo factæ habent vim Legis ſecundum multos Auctores.*

9 *Ita ut habeant vim obligandi in utroque foro, non ſolum pro illis perſonis, ad quarum inſtantiam fiunt, ſeu in illis caſibus, quibus Sac. Cong. reſpondet, ſed ut Leges Generales in ſimilibus omnibus.*

10 *Quam ſententiam amplectimur, ſi tales Sacrarum Congregat. Declarationes habeant tres ſequentes conditiones, ſcilicet, quod ſint approbatæ a Summo Pontifice, quod ſint ſignatæ manu, aut ſigillo Cardinalis Præfecti, & Secretarii; & quod ſint ſufficienter promulgatæ.*

11 *Si vero tales declarationes ſacrarum Congregat. factæ ſint a ſolis Cardinalibus ſummo Pontifice non conſulto, nec mandante, licet quam maximæ ſint auctoritatis, tamen probabilius eſt non habere vim legis, & multo minus obligant, ſi non ſint authentice ſubſignatæ ſigillo, & ſubſcriptione Eminentiſs. Card. Præfecti, & Secretarii, vel non ſint rite communicatæ.*

12 *Quo ad declarationes autem Sacr. Congregat. Concilii conſulto Sanctiſſimo factæ, & in authentica forma exhibitæ, dicendum eſt, quod habeant vim legis, ac proinde obligent in utroque foro, licet publice non ſint promulgatæ.*

13 *Affertur inſtantia, & ſolvitur*, ad n. 15.

16 *Alia*, remiſſive.

1 DEclarationes, & Decreta Sacrarum Congregationum
fidem non faciunt, niſi afferantur in forma authen-
tica, ut in ſpecie de declarationibus, & decretis Sacræ
Congregationis Concilii Tridentini de mandato Urbani
VIII. declaravit eadem Sacra Congregatio his verbis: „
„ Sacra Congregatio Concilii Tridentini die 2. Auguſti
„ 1631. de ſpeciali S. D. Urbani VIII. juſſu mandat, &
„ præcipit, hujuſmodi declarationibus, tam impreſſis, &
„ imprimendis, quam manuſcriptis nullam fidem eſſe in
„ Judicio; vel extra a quoquam adhibendam, ſed tan-
„ tum illis, quæ in authentica forma, ſolito ſigillo, &
„ ſubſcriptione Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, ac Se-
„ cretarii ejuſdem Congregationis pro tempore exiſten-
2 „ tium munitæ fuerint „. Et etiam in ſpecie de decla-
rationibus, & Decretis Sacræ Congregationis Rit. de ex-
preſſo mandato ejuſdem Urbani VIII. declaravit eadem
Sacra Rit. Congregatio fere eiſdem verbis ut ſupra: „
„ Congregatio pro Sacris Ritibus ſub die 11. Auguſti
„ 1632. ex ſpeciali Sanctiſſimi D. Urbani VIII. juſſu man-
„ dat & præcipit, ejuſdem Sacr. Congregationis decla-
„ rationibus tam impreſſis, quam imprimendis nullam fi-
„ dem in Judicio vel extra eſſe adhibendam, ſed tan-
„ tum illis, quæ in authentica forma, ſigillo, & ſub-
„ ſcriptione Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, ac Secre-
„ tarii ejuſdem Congregationis pro tempore exiſtentium
„ munitæ fuerint „. Sic referunt Barboſa *Apoſtol. Deciſ.
collectan.* 211. Sellius *in ſelectis Canonicis cap.* 1. *nu.* 78
Lezana *verb. Congregatio*, Diana *moral. reſolut. part.* 5.
tract. 2. *reſol.* 96. Lantuſca *verb. Congregatio Concilii Tridentini, & Congreg. Sac. Rit.* & alii plures. Vide *in tom.*
8. *Decret. S. R. C. num.* 162.

3 Per hoc tamen non ſequitur, quod poſſint, & debeant
contemni, & pro nihilo haberi Sacrarum Congregationum
decreta non authentica, quæ apud probatos, & fide di-
gnos Auctores, & Collectores ad publicam utilitatem im-
preſſa reperiuntur; Hoc enim vergeret in maximum Chri-
ſtianæ Religionis, & Eccleſiæ detrimentum, ſi quæ per
ipſa decreta a probatis Auctoribus fideliter relata circa
Indulgentias, cultum Sanctorum, Sacros Ritus, morum
reformationem, diſciplinam, & moderationem, & alia
hujuſmodi, ſunt diſpoſita, & ſancita, tandiu deberent,
& poſſent quoad obſervantiam, & executionem ſuſpen-
di, donec per recurſum ad Sacras ipſas Congregationes
4 poſſent ſemper in authentica forma obtineri: Unde recte
notat Fagnanus *in cap. Quoniam* 13. *de Conſtit. numer.*
59., quod Sacrarum Congregationum decreta a fide dignis
Auctoribus relata, & de quorum veritate nulla ſubeſt pro-
babilis ratio dubitandi, ex eo duntaxat rejicere, quod
non afferantur in forma authentica, atque idcirco contra-
riam ſententiam tueri, certe vix abeſt ab irreverentia,
& temeritate; Quinimmo ſubdit ibidem ex Sala *de leg.
tract.* 14. *diſp.* 21. *qu.* 97. *ſect.* 12. *in fin.* quod recte facit
Judex, qui declarationes Sacr. Congr. quas invenerit apud
aliquem probatum Auctorem; ut veras habuerit & ſe-
quatur, etiamſi nec a parte allegentur, nec producan-
tur, adjiciens in foro conſcientiæ teneri unumquemque
eas ſequi, ſi de illis ſufficientem notitiam habuerit, juxta
ea quæ tradit Navarr. *Conſil.* 1. *numer.* 12. *& per totum de
Conſtit.* Eo vel maxime, quod Urbanus VIII. cenſetur vo-
luiſſe ſolum percutere decreta illa, de quorum veritate
ſubeſſet probabilis ratio dubitandi, vel ex quo afferrentur
5 ſolummodo manuſcripta, vel apud non probatos Auctores
impreſſa; Hinc decreta Sacrarum Congregationum ſunt ab

omnibus ſemper reverenter amplectenda in venerationem
tot undequaque Eminentiſſimorum Patrum, ut cenſuit Ro-
ta *in Leodien Parochialis* 1692. & ipſamet Rota ſemper
conſuevit amplecti, & ſignanter *part.* 11. *recent. dec.* 108.
nu. 22. *part.* 13. *dec.* 2. *nu.* 26. *part.* 14. *dec.* 71. *numer.* 15. *par.*
17. *deciſ.* 297. *nu.* 3. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 297. *numer.* 2. Et da-
to, quod aliqua ſubſit probabilis ratio dubitandi de veri-
tate alicujus decreti, recurrendum eſt ad Sacr. Congre- 6
gationum Regeſta, prout ipſæmet Sacræ Congregatio-
nes demandare ſolent, quando occaſione diſputationis
particularium caſuum circumferuntur decreta, quæ di-
verſa, vel adverſa videntur, aut aliquam probabilem du-
bitandi de veritate rationem continent; Cardinalis de Lu-
ca *Annotat. ad Sacrum Concilium Trident. diſc.* 1. *num.* 17. Et
dato inſuper, quod in Regeſto, vulgo *Vacchetta*, Secre-
tariæ aliquod allegatum decretum non reperiatur, ſuffi- 7
cit, quod de eo appareat per relationem, vel epiſtolam,
vel notationem proprio charactere factam Cardinalis cau.
Ponentis, prout declaravit, & decretum *anni* 1673. in
ſola relatione Cardinalis Cybo Ponentis repertum extrahi
mandavit *Sacra Congregatio Epiſcoporum in Mantuana Nul-
litatis Profeſſionis* 3. *Aprilis* 1693. *ad relationem Eminen-
tiſſimi Cardin. De Carpineo.* Et pro indubitato ſuppoſuit *S.
Congr. Concil. in Melevitana* 8. *Auguſti* 1705. in cujus Poſi-
tione charactere Eminentiſs. & R. D. Card. Panciatiachi,
meritiſſimi Præfecti reperiebatur adnotatus conſenſus Par-
tium circa expeditionem cujuſdam conceſſionis reſtitutio-
nis in integrum, idque impugnante Defenſore unius ex
Collitigantibus, coactus fuit palinodiam cantare, & me-
diante ſpeciali Memoriali, in plena Congregatione diſtri-
buto, ſe declarare ſequentibus verbis: Supplicantur EE.
„ PP. habere pro non dictis, neque ſcriptis ea, qua
„ dicta, ſcriptaque ſunt in Italico Memoriali, §. Quin-
„ di molto meno; & ſeq. quo ad ibi conſenſum contro-
„ verſum commiſſionis datæ Eminen. D. Mag. quoniam
„ dum talis conſenſus adnotatus reperitur in Poſitione,
„ ſine dubio, quamvis ego non recorder, a me datus
„ erit „. Et generaliter Rota *dec.* 46. *n.* 22. *part.* 18. *recent.*
Urſaya *Inſtitut. crim. lib.* 1. *tit.* 10. §. 4. *n.* 147. *& ſeq.*

Decreta ſeu Declarationes ſacrarum Congregationum con- 8
ſulto Sanctiſſimo factas habere vim Legis tenent Salas *de
leg. tract.* 14. *diſp.* 22. *ſect.* 12. Barboſa *lib.* 1. *Juris
Eccleſ. univerſ. cap.* 4. *n.* 81. & alii undecim apud Dianam
part. 1. *tract.* 10. *reſolut.* 29. & Pignat. *tom.* 9. *conſult.* 174.
per tot. Paſſerin, *de ſtat. homin. tom.* 2. *qu.* 187. *art.* 1. *nu.*
447. *& ſequent.* Monacell. *p.* 1. *tit.* 9. *formul.* 3. *numer.* 3. &
alii. Et ratio eſt, quia ipſæ Sacræ Congregationes decer-
nunt tanquam poteſtatem habentes a Papa, adeoque, di-
cunt ipſis, earum declarationes ſunt auctoritativæ, tan-
quam ſi ab ipſo Papa editæ fuiſſent. Ita ut vim habeant, 9
ut docent Garzias, Lambertin., Farinac., Pitonc. Barboſa
loc. cit. Fagnanus *loc. cit. nu.* 66. teſte Gobat. *tract.* 3. *n.*
604. obligandi in utroque foro, non ſolum pro illis per-
ſonis, ad quarum inſtantiam fiunt, ſeu in illis caſibus
ſingularibus, quibus Sacræ Congregationes reſpondent, ſed
ut Leges generales in ſimilibus omnibus, quia ſimilium
eſt ſimilis ratio, & cauſa, foretque infinitum pro ſingu-
lis caſibus ſingulas velle declarationes. Quam ſententiam 10
& nos libenter amplectimur, ſi tales Sacrarum Congre-
tionum declarationes habeant tres ſequentes conditiones,
videlicet, quod ſint approbatæ a Summo Pontifice; quod
ſint ſignatæ manu, aut Sigillo Cardinalis Præfecti, &
Secretarii; & quod ſint ſufficienter promulgatæ, quia
cum adſint hæ tres conditiones, habent vim Legis, &
iis neceſſario eſt ſtandum, cum ſic ſint munitæ auctori-
tate Pontificis, & re ipſa cenſendæ ſint immediate exi
ſtere ab ipſo Pontifice, ut colligitur ex Carden. *in* 2. *Criſi
diſſ.* 1. *num.* 98. *& ſeq.* & tenent Anton. Coconius *ce-
lebr. controverſ. lib.* 3. *controverſ.* 8. *cap.* 3. Diana *part.*
11. *tract.* 2. *reſol.* 42. aliique communius, teſte Gobat.
tom. 1. *tract.* 3. *nu.* 604. Si vero tales declarationes Sa-
crarum Congregationum factæ ſint a ſolis Cardinalibus,
Summo Pontifice ſpecialiter non conſulto, nec mandante,
licet quam maximæ ſint auctoritatis, tamen probabilius
eſt non habere vim Legis, & multo minus obligant, ſi
non ſint authentice ſubſignatæ ſigillo, & ſubſcriptione
Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, & Secretarii, ut ex de-
cretis allatis ſupra *n.* 1. *&* 2. vel non ſint rite communica-
tæ, cum ad hoc, ut lex obliget, debeat eſſe ſufficienter
promulgata; *Authent. Ut factæ novæ Conſtitutiones*, §.
Sancimus, *collat.* 5. ibi: *Cur enim culpabimus eos, qui po-
ſtea noſtras ignoraverint Conſtitutiones? cap. In iſtis* 3. *diſt.*
4. ibi: *Leges inſtituuntur, cum promulgantur.*

Quo ad declarationes autem Sacræ Congregationis Con- 12
cilii conſulto Sanctiſſimo factæ, & in authentica forma
exhibitæ dicendum eſt, quod habeant vim Legis, ac proin-
de obligent in utroque foro, licet publice non ſint pro-
mulgatæ, Ita Eman. Rodericus *quæſt. Regul. tom.* 1. *qu.*
11. *art.* 1. *&* 2. Miranda *tom.* 2. *Manual. Prælator. qu.*
27. *art.* 11. Lezana *tom.* 3. *Sum. verb. Sacra Cong. num.* 8.
Garzias *de Benefic. in præfat. tom.* 1. hanc ſententiam cer-
tam appellans, Pignatell. *tom.* 6. *conſult.* 99. *numer.* 16. Reiſ-
fenſtuel *lib.* 1. *decret. in proœm. num.* 130. Barboſa *loc. cit. n.*
81. *&* 82. cum aliis pluribus, & hanc ſententiam ex profeſſo,
& ſuſtinet, propugnat Fagnan. *l. cit. n.* 6. *& ſeq.* Et ratio eſt,

quia declarationes Sacræ Congregat. Concilii ſunt auctoritate Papæ, & illo conſulto, ideſt auctoritate a Summo Pontifice ipſis Cardinal. tradita interpretandi decreta Conc. ipſo conſulto, ut patet ex Conſt. Pii IV. incip. *Benedictus Deus* & Sixti V. incip. *Immenſa æterni Dei*, §. *Deo autem Patri*. Declaratio autem Legis facta ab eo, qui a Principe, ſeu legis conditore habet jus interpretandi, nec differt a lege declarata, *l. Hominis, & rei*, §. *Verbum*, *ex legib. ff. de verb. ſignific.*; *l. Qui teſtamento*, §. *Mulier*, *verb. arg. ff. de teſtamento*, & ſic talis Cardinalium declaratio non mere cenſetur eſſe ipſorum, ſed eſſe potius aliqua Apoſt. Declaratio, prout in ſimili habetur *c. Cum aliquibus 4. de reſcript. in 6. & cap. Si Apoſtolica 22. de præbend. in 6.* & concordat vulgare illud dictum Imperatoris *l. 1. §. Sed neque, C. de Veteri jure enucleand.* ibi: „ Omnia merito noſtra facimus, quia ex nobis omnibus „ eis impertitur auctoritas; „ adeoque ipſæ Declarationes Sacr. Congregationis Concilii habent eamdem vim obligandi, ac ipſa decreta ejuſdem Concilii; nam qualitates omnes legis declaratæ cenſentur ineſſe illius declarationi, ut eſt textus *in leg. Nihil*, & ibi Bartol. *in princip. de conjungend. cum emancip. lib. & in Authentic. de filiis ante dotalia inſtrumenta natis ad final.*

13 Nec valet objicere, quod dictæ declarationes Sacr. Cong. Concilii non promulgentur, adeoque non poſſe obligare, cum ad hoc, ut lex obliget, requiratur promulgatio ex citat. *Authent. Ut factæ novæ Conſtitutiones*, §. *Sancimus*,
14 *collat. 5. & cit. cap. In iſtis 3. diſt. 4.* Non valet, inquam, quia hæc promulgatio requiritur ſolum in legibus, quæ novum jus condunt, non autem in declarationibus Legum, quæ cum legibus ipſis intrinſece inſint, non conſtituunt jus novum, ſed ſolummodo jus, quod prius erat, manifeſtant, atque declarant; adeoque, cum Declarationes Sacr. Congreg. Concilii non conſtituant jus novum, ſed contineant meram legis præexiſtentis explicationem, ſtat certum, quod nulla indigeant ſpeciali publicatione; quia ex quo Lex declarata jam ab initio promulgata fuit, ſolemnitas publicationis ſemel adhibita in principali diſpoſitione, non eſt ulterius repetenda in illius declaratione, ac proinde ab ipſamet primæva Concilii publicatione, vim obligandi obtinent ipſius Congregationis declarationes, cum retrotrahantur ad tempus conditi Conc. atque huic a principio ja ineſſe, & inſuiſſe cenſeantur, & juxta ipſas Lex Conciliaris ſemper fuerit intelligenda, juxta Gloſſam *in cap. Sicut nobis*, *verb. Reſpondemus de verb. ſignificat.* & clare deſumitur ex *Authen. de raptis Mulieribus*, §. *final. collat.* 9. ubi Imperator de tali Legum ſuarum declaratione loquens, ſic expreſſe dicit: *Quam interpretationem non in futuris tantummodo caſibus, verum in præteritis etiam valere ſancimus, tamquam ſi noſtra Lex ab initio, cum interpretatione tali promulgata fuiſſet a nobis*; Et ſic tenent omnes ſupracitati Doctores, & Fagnan. *loc. cit. numer.* 43. ubi ulterius citat Barto-
15 lum, Imolam, Baldum, Rebuffum, Romanum, & alios. Et ita colligitur etiam ex modo procedendi ipſius Sacr. Congregationis, a qua ſi edantur declarationes, quæ jus novum non faciunt, ſed ſolum præexiſtens declarant, ejuſque mentem, ac genuinum ſenſum explicant, tales declarationes non ſolent publicari, nec affigi Romæ in publicis, & conſuetis locis, ſed ſimpliciter eduntur, & communicantur partibus, quarum intereſt, in forma authentica, ſigillo, & ſubſcriptione munitæ; Si vero ab ipſa edantur decreta per modum novæ Legis, tunc ad inſtar aliarum Conſtitutionum Apoſtolicarum de novo conditarum, etiam talium decretorum fit ſolemnis Romæ promulgatio, & affixio in locis conſuetis, prout notatur ad finem eorumdem Decretorum, ut patet in *Decreto de Regularibus Apoſtatis, & ejectis*, incip. *S. Cong.* edito ab ipſa Sac. Congreg. *die 21. Semptembr. 1624. & in Dec. de celebratione Miſſarum* incip. *Cum ſæpe contigat*, edito ab eadem Sacr. Congreg. *die 21. Junii 2625.* & in variis aliis. Et ſic advertit Fagnan. *loc. citat. num. 42. & 43.*

Alia. Vide verb. *Reſolutiones Sac. Congreg.*

DECOCTIO, DECOCTOR.

Vid. Verb. *Reſtitutio art. 5. a num. 49. ad 59. & verb. Solutio a num. 3. ad 6.*

DEDICATIONIS FESTUM.

Vide in Tomo X. Decreta *Sac. Rit. Congr.* quæ conſule ex eorum prævio Indice alphabetica.

DEENSOR.

Additio Auctoris e II. Editione.

1 DEfenſor Matrimonii ex Eccleſiaſtico cœtu (ſi fieri poteſt) conſtitui debet ab Ordinariis in ſingulis Diœceſibus, ut adſit judiciis omnium cauſarum Matrimonialium; Benedictus XIV. tom. 1. Conſtitut. 33. incip. *Dei miſeratione* §. 5. & 6. Defenſor Matrimonii in Romana Curia
2 deputandus eſt a Cardinali Præfecto Congregationis Concilii, ſi cauſa ſuper Matrimonii nullitate agitabitur in dicta Congregatione. Si vero in Palatii Apoſtolici Auditorio, ab Auditore Decano præfati Tribunalis. Si autem in 3 Congregatione particulari, a perſona ejuſdem Congregationis Digniore; Idem ibidem §. 13. In Judiciis ſecundæ inſtantiæ, ſi Judex fuerit Metropolitanus, aut Nuncius Apoſtolicus, aut Epiſcopus vicinior, Defenſor Matrimonii debet eſſe qui ab ipſis reſpective fuerit deputatus; prout ab ipſis eſt deputandus. Si autem ſit ſpecialis Commiſſarius a Sede 6 Apoſtolica deputatus, qui Tribunal, & juriſdictionem ordinariam non habeat, Defenſor debet eſſe, qui fuerit conſtitutus ab Ordinario, in cujus Diœceſi cauſam cognoſcet; etiamſi idem Ordinarius ſit, qui primam inſtantiam in eadem cauſa pronunciaverit; Idem *ibid.* §. 10.

Defenſor Matrimonii, quamvis ad munus ſuum gratis 7 obeundum pro amore Dei, & proximi utilitate, ac Eccleſiæ reverentia, ipſum Pontifex in Domino exhortetur, tamen ſi aliqua ex cauſa id ſine mercede, aut ſalario exequi recuſaverit, ab ipſius Cauſæ Judice debet ei conſtitui, & a Parte pro validitate Matrimonii agente perſolvi, ſi ipſi facultas ſit, ſin minus a Judice primæ, vel ſecundæ inſtantiæ reſpective ſubminiſtrari ex mulctis ſuorum Tribunalium in opera pia erogandis. Et ſi Judex fuerit ſpecialis deputatus, Commiſſarius pecuniam ex mulctis non habens, debet defenſori Matrimonii ſatisfieri ex mulctis illius Epiſcopi, in cujus Diœceſi Commiſſarius Apoſtolicus judicium exercebit; Idem *ibidem* §. 12.

Defenſor Matrimonii juramentum fideliter officium ſuum 9 obeundi præſtare debet in limine judicii, & ſuſcipiendo 10 officio; Idem *ibid.* §. In omnibus actibus citari, & inti- 11 mari debet ſub pœna nullitatis; Idem *ibid.* §. 7. & 10. Semper appellare debet a prima ſententia pro nullitate Matrimonii lata; Idem *ibid.* §. 8.

Defenſor Profeſſionis Regularis in ſingulis Diœceſibus 12 ab Ordinariis juxta depoſita pro defenſore Matrimonii eſt deputandus aliquis probitate, & doctrina commendatus, ſive Regularis, Eccleſiaſticus Sæcularis; Benedictus 13 XIV. Tom. 2. Conſtit. 47. incip. *Si datam*. Pro ejus mercede, ſeu ſalario eſt ei præſtandum, quod Judex prudenter arbitratus fuerit exſolvendum ex bonis a Profeſſo renuntiatis in Religionis ingreſſu, ſi quæ habuerit; aut in defectu, ex bonis Religionis, ſi ſit ex bona poſſidentibus. Si autem nec adſint bona renunciata, nec ejus Religio bona poſſideat, tunc defenſori Profeſſionis ſatisfiet ex pecuniis mulctarum illius Tribunalis, in quo cauſa agitata fuerit; Idem *ibid.*

Defenſor Profeſſionis in conſtructione proceſſus, inter- 14 rogatoria dare debet, & in omnibus judicii actibus citandus eſt; Idem *ibid.* Defenſor profeſſionis, ſi ſententia lata 15 fuerit pro nullitate profeſſionis, ex officio appellare debet; Idem *ibid.* Defenſor Profeſſionis deputari, & aſſiſte- 16 re debet propoſitioni cauſæ apud ſanctam Sedem ſuper conceſſione reſtitutionis in integrum; idemque aſſiſtere debet confectioni proceſſus remiſſorialis; Idem *ibid.*

DEFINITIVA SENTENTIA. Vide verb. *Sententia a num. 4. & fere per tot.*

DEFLORATIO, DEFLORARE. Vide verb. *Stuprum, Stuprator.*

DEFUNCTORUM OFFICIUM. Vide verb. *Officium Defunctorum.*

DEGRADATIO.

SUMMARIUM.

1 *Degradatio eſt duplex, ſcilicet, Verbalis, & Realis, ſive actualis. Verbalis, quæ ſit?*
2 *Per hanc degradationem verbalem Clericus non amittit privilegium fori, & Canonis.*
3 *Nec ſic degradatus amittit Characterem impreſſum.*
4 *Clericus ſic degradatus, ſi ſit Sacerdos, adhuc conficit Euchariſtiæ Sacramentum, etiamſi ſit Hæreticus, & cuti etiam valide abſolvit pro mortis articulo moribundum.*
5 *Clericus ſic degradatus, ſi ex altera juſta cauſa reſtituatur ad ordines Clericales non debet de novo Sacris inſigniri.*
6 *Degradatio Realis, ſeu actualis quæ ſit?*
7 *Per hanc degradationem Realem, ſeu actualem Clericus amittit privilegium Fori, & Canonis.*
8 *Non privatur tamen ſic degradatus Charactere Ordinis, neque poteſtate valide conſecrandi, neque facultate valide abſolvendi pro mortis articulo moribundum.*
9 *Nec ſic degradatus liberatur ab onere recitandi horas Canonicas, aut ſervandi perpetuam caſtitatem. Sacra tamen Congr. Concilii, & Clemens XI. cui ipſa Cong. dubium reſolvendum reſervaverat, noluit hoc decidere quo ad obligationem recitandi officium in damnato ad Triremes.*
10 *Quæ ſint Crimina, ob quæ de jure deveniri poteſt ad degradationem, ſeu depoſitionem verbalem?*

11 *Quæ*

11 *Quæ ſint Crimina, ob quæ de jure poteſt deveniri ad degradationem Realem, ſeu actualem?*

12 *Quæ ſit forma ſolemnitatis, quæ in degradatione Reali, ſeu actuali ſervanda eſt?*

13 *Degradatio Realis, ſeu actualis, & ſolemnis non poteſt fieri niſi ab Epiſcopo.*

14 *Immo Epiſcopus debet eſſe conſecratus, & non ſufficit Epiſcopus electus, & confirmatus, ſed nondum conſecratus.*

15 *Quinimmo degradatio Realis eſt taliter Ordinis Epiſcopalis, ut nequeat ab Epiſcopo demandari neque Abbatibus Presbyteris, & ſolemniter benedictis, aliiſque quibuſcumque Clericis inferioribus.*

16 *Degradatio vero verbalis poteſt fieri ab Epiſcopo electo, & confirmato, licet nondum conſecrato.*

17 *Et ſic talis verbalis Degradatio poteſt fieri etiam per Vicarium Generalem Epiſcopi.*

18 *Et ſic etiam talis verbalis degradatio fieri poteſt Sede vacante a Capitulo, vel Vicario Capitulari.*

19 *Ad degradationem, ſeu depoſitionem faciendam requirebatur olim certus numerus Epiſcoporum.*

20 *Pro deponendo Epiſcopo requirebantur duodecim Epiſcopi.*

21 *Pro deponendo Presbytero requirebantur Epiſcopi ſex.*

22 *Pro deponendo Diacono tres.*

23 *Pro deponendo Subdiacono etiam Epiſcopi tres.*

24 *Pro deponendo Clerico in Minoribus ſufficiebat unus ſolus Epiſcopus.*

25 *Hodie tamen eſt a Tridentino ſtatutum, ut adverſus Clericos etiam in Sacris conſtitutos ad condemnationem, necnon verbalem depoſitionem procedere poſſit Epiſcopus tam per ſeipſum, quam per illius Vicarium in ſpiritualibus Generalem; Ad actualem vero, atque ſolemnem degradationem per ſe ipſum, etiam non adhibito numero Epiſcoporum a Sacris Canonibus præfinito; Adhibitis tamen & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem Abbatibus, vel ipſis deficientibus, aliis Perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis*, ad num. 26.

27 *Appellatione perſonarum in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutarum, de quibus loquitur Concilium, non comprehenduntur Prælati Regularium Mendicantium.*

28 *Abbates non debent intereſſe examinationi, vel proceſſui, ſed tantum ſolemni, & actuali degradationi aſſiſtere, ut Aſſeſſores.*

29 *Ordinarius poteſt adhibere alias perſonas in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutas etiam non Diœceſanas.*

30 *Prælati Regulares de jure communi non habent poteſtatem degradandi degradatione Reali, ſeu actuali ſuos ſubditos.*

31 *Unde Prælati Regulares nequeunt ſuos ſubditos degradare, degradatione Reali, ſeu actuali, & ſolemni, niſi illis conceſſum ſit per privilegium, vel per conſuetudinem a Romano Pontifice toleratam.*

32 *Degradatio autem, ſeu depoſitio ſolum verbalis poteſt fieri ab ipſis Prælatis Regularibus.*

1 DEgradatio eſt duplex, ſcilicet, Verbalis, & realis, ſeu actualis. Degradatio verbalis, (quæ & depoſitio ſolet appellari; *arg. cap. Degradatio 2. de pœnis in 6.* ibi: *Verbalis degradatio, ſeu depoſitio ab Ordinibus*, & notant Fagnan. *in cap. Qualiter 24. de accuſationibus num.* 76. Barboſa *de offic. & poteſtat. Epiſcopor. part.* 3. *alleg.* 110. *num.* 1. Reiffenſtuel *lib.* 5. *Decretal. titul.* 37. *num.* 22. & alii) eſt illa, quæ fit per ſolam, & ſimplicem ſententiam, qua Clericus crimino ſus ab Ordinibus Clericalibus, ſeu ab eorum executione depoſitus perpetuo declaratur; itaut cenſeatur privatus omni Ordine, & munere Clericali v. gr. Sacerdotali, Epiſcopali, & hoc ipſo etiam officio, & Beneficio, ut tenet communis Doctor. *arg. cap. At ſi Clerici 4. de Judiciis; cap. Ut Clericorum 13. de vita, & honeſtat. Clericor. cap. Inſinuatum 3. de Simonia, cap. Latores 4. de Clerico excommunicat. miniſtrant. & cap. Degradatio 2. de pœnis in 6.* Per hanc tamen degradationem verbalem Clericus non amittit privilegium Fori, & Canonis. Barboſa *loc. cit. num.* 3. cum Menoch.
2 Sigiſmund. Scacia, Navar. Galet. Sair. Bonacina, Carolus de Graſſis, Valentia, & aliis ibi ab ipſo citatis, Reif-
3 fenſtuel *loc. citat. num.* 34. & alii. Nec ſic degradatus amittit characterem impreſſum, cum ſit indelebilis; *cap. Oſtenditur 30. diſt. 4. de conſecrat.* Clericus enim ſic degradatus (ſi ſit Sacerdos) adhuc conficit Euchariſtiæ Sacramentum, etiamſi ſit Hæreticus, ſi utatur debita materia, forma, & intentione, ſicuti etiam valide abſolvit pro mortis articulo moribundum. Barboſa *loc. cit.*
5 *num.* 5. cum communi aliorum. Et Clericus ſic degradatus, ſi ex aliqua juſta cauſſa reſtituatur ad Ordines Clericales, non debet de novo Sacris inſigniri, quia Clericus ſic degradatus, adhuc dicitur Clericus, licet vere non ſit in eadem dignitate conſtitutus, in qua erat ante degradationem. Gloſſa *in cap. Accedens diſt.* 50. *& in cap. Ad abolendam, verb. Prærogativam, de Hæreticis, & in dict. cap. Degradatio, verb. Privilegia, de pœnis in 6.* Decian. *conſ.* 19. *num.* 115. *lib.* 3. Carolus de Graſſis *de* *Bibliotb. Farrar. Tom. III.* *effectibus Clericor. effect.* 1. *num.* 834. *in ſi.* Martha *de Juriſdict. part.* 4. *cap.* 131. *a num.* 3. Barboſa *loc. cit. num.* 6. *&* 7. cum aliis.

Delegatio Realis, ſeu Actualis eſt, quando ultra depo- 6
ſitionis ſententiam ob incorrigibilitatem Clericus actualiter privatur, exauctoratur, exuitur, & ſpoliatur omni Ordine, munere, & privilegio Clericali, & omni Beneficio, & officio per detractionem Inſignium Clericalium cum ſolemnitate a jure præſcripta, & traditur Curiæ ſæculari ab eadem juxta leges puniendus; Barboſa *loc. cit. num.* 4. cum communi, & certa aliorum: *arg. cap. Felix 4. cauſ. 15. quæſt. 7. cap. Cum non ab homine 10. de Judiciis; cap. Novimus 27. de verb. ſignificat. cap. Degradatio 2. de pœnis in 6.* Concil. Tridentin. *ſeſſ. 13. cap. 4. de re-*
form. Per hanc degradationem Realem, ſeu actualem Cle- 7
ricus amittit privilegium Fori, & Canonis; Privilegium quidem Fori, in quantum ejicitur a Foro Eccleſiaſtico, & traditur Foro, ſeu Curiæ ſæculari puniendus, ac ſi eſſet Laicus juxta leges civiles de commiſſis delictis, quamvis dum Clericus degradatus traditur Curiæ Sæculari, debeat Eccleſia efficaciter pro eo intercedere, ut citra mortis periculum quoad eum ſententia moderetur, textu expreſſo *in cap. Novimus 27. de verbor. ſignificat.* ibi: *Pro quo debet tamen Eccleſia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum circa eum ſententia moderetur.* Amittit etiam ſic degradatus privilegium Canonis, itaut ejus invaſor, aut percuſſor quamvis injuſtus non incurrat excommunicationem latam in percuſſores Clericorum: *arg. citat. cap. Novimus 27. de verborum ſignificat.* ibi: „ Degradatus tamquam exutus privilegio Clericali, Sæculari Foro per conſequentiam applicetur, & cap. Degradatio " 2. *de pœnis in 6.* ibi: „ Degradamus, & exui-
„ mus te omni Ordine, Beneficio, & Officio Clerica- 8
„ li. „ Non privatur tamen ſic Degradatus Charactere Ordinis, quia eſt indelebilis; *cap. Oſtenditur 30. diſt. 4. de conſecrat.* Neque poteſtate valide conſecrandi (ſi fuerit Sacerdos) quia & hæc poteſtas eſt ſimpliciter impedibilis; Neque facultate valide abſolvendi pro mortis pe-
riculo moribundum, quia pro tunc nulla eſt reſervatio ca- 9
ſuum. Nec ſic degradatus liberatur ab onere recitandi Horas canonicas, aut ſervandi perpetuam caſtitatem, ne alioquin ex ſuis delictis commodum reportet. *Sic communis Doctorum.* Sacra tamen Congregatio Concil. 13. *Auguſt.* 1707. *&* 18. *Aug.* 1708. *&* 15. *Decembr.* 1719. noluit decidere, quod damnatus ad Triremes teneatur recitare Officium Divinum. Immo neque Clemens XI cui ipſa Congregat. Concil. dubium reſolvendum, reſervaverat. Vide Urſayam *verb. Officium num.* 42. littera O. in Miſcellaneo Sacro, & profano parte prima.

Crimina, ob quæ de jure deveniri poteſt ad degra- 10
dationem, ſeu depoſitionem verbalem, ſunt Adulterium, Concubinatus, ſimonia notoria, Stuprum, Inceſtus, Furtum, Perjurium, Homicidium, aliaque delicta iſtis graviora, uti in titulis reſpectivis de his criminibus habetur: *& colligitur ex cap. At ſi Clerici 4. de Judiciis, §. de Adulteriis; cap. Si autem 6. de cohabitat. Clericorum, & Mulier.* & ex Concil. Tridentin. §. 32. *in Decreto de obſervandis in celebratione Miſſæ*, ubi expreſſe mandatur Epiſcopis, „ Ut neminem, qui publice, & „ notorie crimino ſus ſit, Sancto Altari miniſtrare per- „ mittat; „ & tenet communis Doctorum cum Barboſa
loc. cit. num. 10. Crimina vero, ob quæ de jure poteſt 11
deveniri ad degradationem realem, ſeu actualem ſunt 1. *Hæreſis, cap. Ad abolendam 9. cap. Excommunicamus 13. §. Damnati, de Hæreticis; cap. Quoniam 1. & cap. Super eo 4. eod. tit. in 6.* 2. *Crimen falſificationis* litterarum Apoſtolicarum, *c. Ad falſariorum 7. de crimine falſi.* 3. *Crimen inſidiarum*, & conſpirationis in proprium Epiſcopum; *cap. Si quis Sacerdotum 18. & cap. Statuimus 31. cauſ. 11. quæſt.* 1. *Crimen aſſaſſinatus* in Clerico; *arg. cap. Pro humani 1. de homicid. in 6. Incorrigibilitas Clerici* poſt ſervatos aliarum pœnarum gradus; *arg. cap. Cum non ab homine 10. de judiciis.* 6. *Crimen nefandum* contra naturam ex Conſtitutione S. Pii V. incipien. *Horrendum illud ſcelus* 7. *Crimen non Sacerdotum*, qui audent Miſſas celebrare, ex Conſtitut. Clementis VIII. incipient. *Et ſi alias* 8. *Crimen eorundem non Sacerdotum*, qui audent Confeſſiones Sacramentales excipere ex eadem Conſtitut. Clement. VIII. Incip. *Et ſi alias.* 9. *Falſificatio, & adulteratio Monetarum* intra Italiam, ex Conſtitut. Urbani VIII. incip. *In ſuprema.*

* Notandum cum ſæpe laud. Epiſc. Maraviglia, quod extra caſus ſtatutos a Jure Canonico, & a Summis Pontificibus, nullam habent Epiſcopi juriſdictionem degradandi; nec devenire poſſunt ad degradationem, & traditionem Curiæ ſæculari, niſi auctoritate a Jure Canonico expreſſe conceſſa, quæ in certis caſibus nunquam intelligitur conceſſa. Vide in citato Auctore *Leges* 286. *Prudentia Epiſcopali.* *

Forma autem ſolemnitatis, quæ in degradatione Rea- 12
li, ſeu actuali ſervanda eſt, habetur expreſſa a Bonifacio VIII. *in cap. Degradatio 2. de pœnis in 6.* his verbis: „ Clericus igitur veſtibus Sacris indutus in manibus haben „ librum, vas, vel aliud inſtrumentum, ſeu ornamentum

 „ ad

„ ad Ordinem ſuum ſpectans, ac ſi deberet in officio ſuo
„ ſolemniter miniſtrare, ad Epiſcopi præſentiam adduca-
„ tur, cui Epiſcopus publice ſingula, ſive ſint veſtes,
„ calix, liber, ſeu quævis alia, quæ illi juxta morem
„ ordinandorum Clericorum in ſua ordinatione ab Epi-
„ ſcopo fuerint tradita, ſeu collata, ſingulariter aufe-
„ rat, ab illo veſtimento, ſeu ornamento, quod datum,
„ vel traditum fuerat ultimo, inchoando, & deſcenden-
„ do gradatim, degradationem continuet, uſque ad pri-
„ mam veſtem, quæ datur in collatione primæ Tonſu-
„ ræ: tuncque radatur caput illius, ſeu tondatur, ne
„ Tonſuræ, ſeu Clericatus veſtigium remaneat in eodem.
„ Poterit autem Epiſcopus in degradatione hujuſmodi uti
„ verbis aliquibus ad terrorem illius appoſitis, quæ in
„ collatione Ordinum ſunt prolata dicendo Presbytero
„ hæc, vel ſimilia verba in remotione Planetæ: Auferi-
„ mus tibi veſtem Sacerdotalem, & te honore Sacerdo-
„ tali privamus; ſicque in remotione reliquorum inſi-
„ gnium ſimilibus verbis utens; In ablatione ultimi,
„ quod in collatione Ordinum fuit primum, infraſcri-
„ pto, vel alio ſimili modo pronunciet, ſeu dicat; Au-
„ ctoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiri-
„ tus Sancti, ac noſtra, tibi auferimus habitum Clerica-
„ lem, & deponimus, degradamus, & exuimus te omni
„ Ordine, Beneficio, & Privilegio Clericali.

13 Ex quibus colligitur degradationem Realem, ſeu actua-
lem, & ſolemnem non poſſe fieri niſi ab Epiſcopo, ut
clare innuunt verba illa; *Ad Epiſcopi præſentiam adduca-
tur, cui Epiſcopus &c. ... Poterit autem Epiſcopus in degra-
datione hujuſmodi uti verbis &c.* ... & ſic tenet communis
Doctorum; *arg. Concil. Trident. ſeſſ.* 13. *c de reform.* ibi;
Per ſe ipſum. Immo Epiſcopus debet eſſe conſecratus,
14 & non ſufficit Epiſcopus electus, & confirmatus, ſed
nondum conſecratus, ut tenet Barboſa *loc. cit. num.* 24.
Gloſſa communiter recepta *in c. Tranſmiſſam* 15. *de ele-
ction. verb. de talibus*; Et ratio eſt, quia ut ibidem recte
notat Gloſſa degradatio realis, ſeu actualis videtur actus
Ordinis Epiſcopalis, & conſequenter non niſi ab Epiſco-
15 po conſecrato fieri poteſt. Quinimmo degradatio Realis
eſt taliter Ordinis Epiſcopalis, ut nequeat ab Epiſcopo
demandari, neque Abbatibus Presbyteris, & ſolemniter
benedictis, aliiſque quibuſcumque Clericis ſe inferiori-
bus; *arg c. Aqua* 9. *de conſecrat. Eccleſ. vel Altaris*, ibi,
*Quæ Ordinis tamen Epiſcopalis ſunt, non poteſt inferioris
gradus Clericis demandare*; *cap. Degradatio* 2. *de pœnis in* 6,
per verba citata, & notata ſub *n.* 14. & Conc. Trid.
cit. *ſeſſ.* 13. *c.* 4. *de reformat.* ibi: *Per ſe ipſum actualem,
atque ſolemnem degradationem*; & ſic cum communi tenet
Fagnan. *in cit. cap Aqua, de conſecrat. Eccleſ. n.* 21. *&
16 ſequent.* Degradatio vero *verbalis* poteſt fieri ab Epiſcopo
electo, & confirmato; licet nondum conſecrato; quia
degradatio verbalis non eſt actus Ordinis, ſed juriſdi-
ctionis, quæ gaudet Epiſcopus electus, & confirmatus,
17 quamvis nondum conſecratus. Et ſic ob eandem rationem ta-
lis verbalis degradatio poteſt fieri etiam per Vicarium Ge-
neralem Epiſcopi, textu expreſſo *in Conc. Trid. cit. ſeſſ.*
13. *c. de reform.* ibi: „ Epiſcopo per ſe, ſeu illius Vica-
„ rium in ſpiritualibus Generalem contra Clericum in
„ ſacris, etiam Presbyteratus Ordinibus conſtitutum,
„ etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem
„ depoſitionem .... procedere liceat." Et ſic etiam per
18 eamdem rationem talis verbalis degradatio fieri poteſt Se-
de vacante a Capitulo, vel Vicario Capitulari de ſpe-
ciali Capituli mandato, cum Sede vacante Capitulum
ſuccedat in juriſdictione Epiſcopi; *c. His quæ II. & cap.
Cum olim* 14. *de majorit. & Obedient.*

20 Ad degradationem, ſeu depoſitionem faciendam requi-
rebatur olim certus numerus Epiſcoporum. Pro depo-
21 nendo Epiſcopo requirebantur duodecim Epiſcopi *cap. Si
quis tumidus* 3. *& c. Felix Epiſcopus* 4. *cauſ.* 15. *quæſt.* 7.
Pro deponendo Presbytero requirebantur Epiſcopi ſex,
cit. cap Si quis tumidus 3. *& c. Felix* 4. *cauſ.* 15. *qu.* 7.
22 Pro deponendo Diacono Epiſcopi tres; *cit. c. Si quis tu-
midus, & c. Felix*. Pro deponendo Subdiacono, licet per
23 Canones antiquos numerus explicite declaratus non fuiſ-
ſet, ex quo tunc temporis nondum fuerat declaratum,
Subdiaconatum eſſe de Majoribus Ordinibus; tamen,
quia ex poſt fuit declaratum Subdiaconatum gaudere pri-
vilegio Ordinis Sacri, ſicut Diaconatus, *c. Miramur* 7,
de ſervis non ordinandis, ibi: „ De ſubdiaconali Ordine,
„ quia de eo non ſit mentio in Patrum ſtatutis, expreſ-
„ ſe videtur nobis, quod, & is cum Diaconali gradu
„ privilegio gaudet eodem; Nam licet ſacer Ordo non
„ reputaretur in Eccleſia primitiva, tamen a Conſtitu-
„ tione Gregorii, atque Urbani ſecundum moderna tem-
„ pora ſacer gradus eſſe minime dubitatur;". Ideo Gloſ-
ſa *in c. Quoniam* 1. *de Hæreticis, verb. Canonibus in* 6. *&
in c. Degradatio* 2. *de pœnis, verb. Canonibus eod. in* 6. ex-
24 preſſe dicit, tres etiam Epiſcopos ad deponendum Sub-
diaconum fuiſſe requiſitos. Pro deponendo vero Clerico
in Minoribus, unus ſolus Epiſcopus ſufficiebat; *Cap. Si
autem* 5. *cauſ.* 15. *qu.* 7. *& c. Degradatio* 2. *de pœnis*, ibi:
„ Quamquam proprii Epiſcopi Sententia ſine aliorum
„ Epiſcoporum præſentia ſufficiat in Degradatione eo-
25 rum, qui minores duntaxat Ordines receperunt," Ho-
die tamen ſtandum eſt diſpoſitioni Con. Trid. quod *ſeſſ.*
13. *c.* 4. *de reform.* ſtatuit, ut adverſus Clericos etiam in
Sacris Ordinibus conſtitutos ad condemnationem, nec
non verbalem depoſitionem procedere poſſit Epiſcopus
tam per ſe ipſum, quam per illius Vicarium in ſpiri-
tualibus Generalem; Ad actualem vero, atque ſolemnem
degradationem, per ſe ipſum non adhibito numero Epi-
ſcoporum a Sacris Canonibus præfinito; adhibitis ta-
men, & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem Abbatibus, uſum
Mitræ, & Baculi ex privilegio Apoſtolico habentibus,
ſi in Civitate, aut in Diœceſi reperiri, & commode in-
tereſſe poſſint; alioquin aliis perſonis in Eccleſiaſtica Di-
gnitate conſtitutis, quæ ætate graves, ac Juris ſcientia
commendabiles exiſtant. Sic *ibi* fere iiſdem verbis loqui-
tur Concilium, quod *c.* 8. *ejuſdem ſeſſionis* 13. *de cauſſis* 26
Epiſcoporum ſic præciſe ſtatuit, ibi: *Cauſſæ Epiſcoporum,
cum pro Criminis objecti qualitate comparere debeant coram
Pontifice Maximo referantur*. Ex declaratione autem Sacræ 27
Congregationis teſte Fagnano *lib.* 3. *Decretal. in c. Aqua*
9. *conſecrat. Eccleſ. n.* 31. *& ſeq.*; appellatione Perſona-
rum in Eccleſiaſtica Dignitate conſtitutarum, de quibus
loquitur Concilium, non comprehenduntur Prælati Re-
gularium Mendicantium, cum non habeant nomen digni-
tatis. Et Abbates non debent intereſſe examinationi, 28
vel proceſſui, ſed tantum poſſunt ſolemni, & actuali de-
gradationi aſſiſtere, ut Aſſeſſores. Et Ordinarius poteſt
adhibere alias perſonas in Dignitate Eccleſiaſtica conſti- 29
tutas etiam non Diœceſanas. Sic apud Fagnan. *loc. cit.*

Quantum autem ad Regulares ſpectat, dicendum eſt, 30
quod de jure communi eorum Prælati non habent pote-
ſtatem degradandi degradatione Reali, ſeu actuali ſuos
ſubditos, quia Jus commune deſignat ſolum ad hoc mu-
nus Epiſcopum, *c. Degradatio* 2. *de pœnis in* 6. ibi: *Ad
Epiſcopi præſentiam adducatur ... Poterit autem Epiſcopus in
degradatione hujuſmodi*, & concordat Concil. Trident. *cit.
ſeſſ.* 13. *c.* 4. *de reformat.* ibi: *Epiſcopo ..... per ſe ipſum
etiam actualem, atque ſolemnem degradationem &c.* Et ra-
tio eſt, quia ſicuti admittere ad Ordines, ſeu ordinare
ſolum ſpectat ad Epiſcopum, ſic & deiicere ab illis, eo
modo, quo fieri poteſt talis dejectio, ſolum ſpectabit ad
illum, cum degradatio realis, ſeu actualis, & ſolemnis
videatur actus Ordinis Epiſcopalis, ut notat Gloſſa com-
muniter recepta *in c. Tranſmiſſam* 15. *de election. verb. de
talibus, arg. cit. Concil. ſeſſ* 13. *c.* 4. *de reform.* ibi: *Per
ſe ipſum*. Unde Prælati Regulares nequeunt ſuos ſubdi- 31
tos degradare degradatione Reali, ſeu actuali, & ſole-
mni, niſi illis conceſſum ſit privilegium, vel per con-
ſuetudinem a Romano Pontifice toleratam. Barboſa *de
offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *allegat.* 110. *n.* 25. cum Sy-
ro, Silveſtro, Avila, Bonacina ibi citat. Lezana *in ſum-
ma verb. Degradatio n.* 2. qui ex aliis ſubjungit, nullam
tale privilegium extare, quod viderit; nec ullam talem
extare conſuetudinem, quam audiverit. Degradatio au- 32
tem, ſeu depoſitio ſolum verbalis poteſt fieri ab ipſis
Prælatis Regularibus, ut admittit Alderete *ſub leg.* 1. *c.*
3. *n.* 24. *&* 25. citat. ab ipſo Lezana *loc. cit. n.* 3. *in fi-
ne*. Talis enim ſimplex, ſeu verbalis depoſitio, vel de-
gradatio non eſt actus Ordinis, ſeu juriſdictionis, cum
poſſit fieri etiam a Vicario Generalis Epiſcopi ex Concil.
Trident. *citat. ſeſſ.* 13. *cap.* 4. *de reform.* ibi: „ Epiſcopo
„ per ſe, ſeu illius Vicarium in ſpiritualibus Generalem
„ contra Clericum in ſacris, etiam Presbyteratus Ordini-
„ bus conſtitutum, etiam ad illius condemnationem, nec
„ non verbalem depoſitionem .... procedere liceat.

Novæ Additiones ex aliena manu.

DE veteri, & nova Eccleſiæ Diſciplina circa Degra-
dationem, legendus eſt licet caute *Boehmer. in decre-
tal. lib.* 5. *tit.* 37. *a §. ad plur. ſequent.*

DELECTATIO MOROSA.

SUMMARIUM.

1 *Delectatio moroſa generatim ſumpta quid ſit?*
2 *Quomodo differat a deſiderio illicito?*
3 *Unde dicatur delectatio moroſa?*
4 *Ad hoc ut delectatio moroſa ſit peccatum mortale, tria
requiruntur; & quæ ſint?*
5 *Delectatio moroſa eſt triplex, ſcilicet de re cogitata,
de cogitatione, & de modo.*
6 *Delectatio moroſa voluntaria, & deliberata de re co-
gitata formaliter mala eſt peccatum mortale, vel
veniale prout objectum eſt graviter, vel leviter ma-
lum.*
7 *Delectatio moroſa de cogitatione, cognitione, vel ſpe-
culatione rei illicitæ non eſt peccaminoſa.*
8 *Delectatio moroſa de modo artificioſo, ſeu curioſo rei
illicitæ non eſt peccaminoſa.*
9 *Delectatio moroſa ſpeciem peccati non accipit a circum-
ſtantia perſonæ circa quam.*

10 Sen-

10 *Secus autem eſt dicendum de deſiderio illicito, quo quis deſiderat, vel proponit fornicari, aut peccare carnaliter cum fœmina, quam ſcit eſſe conſanguineam, conjugatam, vel ſacram.*

11 *Ligatus voto caſtitatis, ſi moroſe delectetur, debet in confeſſione circumſtantiam ſuæ perſonæ explicare.*

12 *Moroſam Delectationem, ſeu deſiderium capere de re aliqua probibita, ſub conditione,* ſi talis res probibita non eſſet, *non eſt peccatum mortale, quoties talis conditio vere aufert malitiam.*

13 *Delectatio autem moroſa, ſeu deſiderium de objecto jure naturæ probibito, & ſemper intrinſece malo ſub conditione,* ſi liceret, ſi non eſſet peccatum, *eſt ſemper illicita, quoties objectum in nullo ſtatu, & caſu poteſt eſſe licitum.*

14 *Hinc a fortiori erit peccaminoſa delectatio, ſeu deſiderium de rebus quibuſvis malis ſub aliqua conditione, quæ quamvis a parte rei purificaretur, & poneretur, nullo modo auferret malitiam actus.*

15 *Delectatio moroſa de re materialiter tantum mala V. G. de pollutione, homicidio, & hujuſmodi factis ſine culpa in ſomno, ebrietate, amentia, ex ignorantia, vel errore invincibili, eſt peccaminoſa, ſicuti ſunt tales res in ſe.*

16 *Licita tamen eſt talis delectatio, ſi fiat de ipſis rebus, ſeu actionibus ſub aliqua ratione boni.*

17 *Sic etiam licita eſt delectatio de ejuſmodi re materialiter mala, quatenus cauſſa fuit alicujus boni effectus.*

18 *Si tamen delectatio, gaudium, vel affectus animi tenderet in ipſam rem, non liceret.*

19 *Deſiderare rem materialiter tantum malam, ut fornicationem, homicidium ſiendum in ſomno, ebrietate, ignorantia invincibili &c. eſt peccatum mortale ejuſdem ſpeciei cum actu deſiderato.*

20 *Licitum tamen eſt deſiderio, vel affectu ſimplici, & inefficaci optare ut pollutio mere naturalis, & omnino involuntaria in ſomno eveniat ob aliquem bonum finem.*

21 *Adducitur inſtantia, & ſolvitur,* ad n. 22.

22 *Dummodo tamen caveatur, ne illud deſiderium ſit ita intenſum, ut moraliter evadat efficax, & probabilius credatur fore cauſſa ipſius pollutionis.*

24 *Delectatio moroſa de actu conjugii inter conjuges præſentes, dummodo abſit periculum pollutionis, non eſt peccatum mortale.*

25 *Immo conjux neque mortaliter peccat, ſi de maritali copula, altero conjuge abſente cogitans, in re cogitata moroſe delectetur.*

26 *Peccat autem ſemper mortaliter conjux, dum in actu conjugali cum propria conjuge moroſe delectatur in imaginatione alterius perſonæ ſibi mentaliter confictæ quaſi præſentis, loco conjugis.*

27 *Delectatio moroſa venerea, & directe voluntaria, tam ex copula futura cogitata, quam ex cogitationibus, tactibus, oſculis, amplexibus libidinoſis eſt ſponſis probibita ſub mortali.*

28 *Oſcula autem, tactus, & amplexus non impudici licitæ ſiant inter ſponſos, quando ſiunt ſecundum conſuetudinem patriæ in ſignum benevolentiæ, ad conciliandum, & fovendum mutuum amorem in ordine ad matrimonium, quamvis præter intentionem, & ſecluſo periculo conſenſus, ſequeretur commotio nonnulla ſenſibilis.*

29 *Cavendum tamen eſt, ne in iſtis oſculis, tactibus, & amplexibus habeatur illa delectatio carnalis, & ſenſibilis damnata ab Alexandro VII.*

30 *Viduæ mortaliter peccant, ſi voluntarie conſentiant in motum delectationis ſenſitivæ, qui ex recordatione copulæ maritalis naturaliter oritur.*

31 *Adducitur inſtantia, & ſolvitur.*

32 *Licita tamen eſt eis delectatio rationalis; Poſſunt enim Viduæ habere gaudium, ac delectationem rationalem tantum voluntatis de copula præterita, & delectatione annexa.*

1 DElectatio moroſa generatim ſumpta eſt ſimplex com-
placentia voluntaria de re illicita ſine intentione o-
2 peris implendi. Differt a deſiderio illicito per hoc, quod
ipſa delectatio moroſa ſtat in mera complacentia inter-
na operis illiciti ſine intentione progrediendi ad ipſam
operis executionem; deſiderium vero ſit actus voluntatis
efficax, quo voluntas appetit, & vult actum peccamino-
ſum etiam ipſo opere externo perpetrare, ſi adeſſet fa-
cultas. Talis delectatio dicitur *moroſa* non a mora tem- 3
poris, quia cum conſiſtat in actu interno, poteſt con-
ſummari etiam in inſtanti; ſed a mora, ac immoratione
rationis, ſeu conſenſus, & advertentiæ ſufficientis, ut ſit
peccatum, ideſt a mora ipſius voluntatis, quæ advertens
malitiam ſuæ cogitationis, nihilominus perſeverat moro-
ſe in ipſa, ac ſibi in ea complacet, cum ipſam expellere
deberet: Unde ſi quis per longum tempus detineatur
in delectatione actus pravi, V. G. fornicationis, quam
cogitat, ſed non plene advertat ad malitiam gravem ipſius
delectationis, nec plene conſentiat in ea detineri, licet
in hoc caſu intercedat mora temporis, non erit delecta-
tio moroſa, nec peccatum mortale, ex quo non adſit mo-
ra rationis, ſeu conſenſus, ac advertentiæ ſufficientis, ut
ſit peccatum mortale. Hinc ad hoc ut delectatio moroſa
ſit peccatum mortale tria requiruntur; 1. quod objectum
circa quod verſatur ſit mortaliter peccaminoſum, 2. quod
homo advertat ſe habere talem delectationem, 3. quod
poſt plenam advertentiam non expellat, vel ſaltem expel-
lere non conetur, ſed præbeat aſſenſum, *Sic communis
Doctorum* (a).

Delectatio moroſa eſt triplex, ſcilicet de re cogitata, 5
de cogitatione, & de modo. Delectatio moroſa volunta- 6
ria, & deliberata de re cogitata formaliter mala eſt pec-
catum mortale, vel veniale, prout objectum eſt gravi-
ter, vel leviter malum. *Eſt communis* cum S. Thoma 1.
2. *quæſt.* 74. *art.* 8. Navarr. *cap.* 11. *num.* 13. Sanchez *lib.* 1.
moral. cap. 2. *num.* 9. Layman *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 6. *num.*
4. Sporer *tom.* 1. *tract.* 1. *cap.* 6. *num.* 23. Azorius *lib.* 4.
cap. 6. *quæſt.* 1. Silveſter *verb. Delectatio quæſt.* 1. Leſſ.
lib. 4. *de juſt. cap.* 2. *dub.* 15. & alii paſſim. Et colligi-
tur ex Oſea *c.* 9. *n.* 10. ibi: *Facti ſunt abominabiles ſicut ea,
quæ dilexerunt*, & ex Matthæi 5. *num.* 18. ibi: *Quid vi-
derit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt
eam in corde ſuo*, & ex Apoſtolo *ad Galatas* 5. *n.* 19. ibi:
*Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, im-
munditia, impudicitia, & luxuria &c.* Certum eſt autem
delectationem moroſam veneream eſſe impudicitiam, vel
immunditiam cordis, adeoque eſt inter illa peccata, de
quibus *ibid. n.* 21. dicitur; *Qui talia agunt, regnum Dei
non poſſidebunt*. Unde S. Auguſtinus *lib.* 12. *de Trinit.
cap.* 12. expreſſe dicit: *Totus homo damnabitur, niſi hæc,
quæ ſine voluntate operandi, ſed tamen cum voluntate
animum talibus oblectandi, peccata per Mediatoris gratiam
remittantur*. Et ratio eſt, quia qui delectatur de re cogi-
tata formaliter mala, approbat illam uniendo, & con-
formando ſuum affectum illi; nemo enim delectatur niſi
in hoc, quod ei placet, & quod re ipſa amat: ergo ſi-
cuti objectum cogitatum eſt malum, ita etiam delectatio,
cum formalis malitia actus deſumatur per ordinem ad
objectivum; & ejuſdem malitiæ, & bonitatis ſint ope-
ratio, & ejus delectatio, ut inquit Philoſophus 10. *Ethi-
corum cap.* 3. *ad finem*. Tum quia voluntarie, & delibe-
rate delectari de peccato carnali cognito, eſt peccatum
mortale, *ex communi Doctorum*: ſed eadem omnino eſt
ratio de quacumque re illicita mortaliter, ut perjurio,
blaſphemia, homicidio, furto &c. ergo delectatio moroſa
peccaminoſa locum habet etiam in aliis materiis; & qua
ratione ipſa peccata externa erunt mortalia, vel venia-
lia in quacumque materia, furti v. g. homicidii, perju-
rii, & hujuſmodi, etiam delectatio moroſa de iiſdem erit
mortalis, vel venialis.

Delectatio moroſa de cogitatione, cognitione, vel ſpe- 7
culatione rei illicitæ non eſt peccaminoſa; Non enim pec-
cat, qui, legendo, confeſſiones excipiendo, cum aliis
diſcurrendo, percipit varias peccatorum ſpecies; modos
miros, & artificioſos, & oblectatur, ſeu delectatur, &
gaudet, non de ipſis peccatis, ſed de peccatorum cogita-
tione, ac cognitione acquiſita (b). Et ratio eſt, quia
objectum hujus delectationis, ſcilicet ipſa cogitatio, vel
cognitio rei peccaminoſæ per ſe non eſt peccaminoſa,
adeoque neque erit peccaminoſa talis delectatio, cum
talis ſit delectatio quale eſt objectum: antecedens patet,
quia intellectus naturaliter fertur in objectum ſuum, ut
verum, quod æque reperitur in rebus bonis, ac malis,
nec

(a) De ſolo aſſenſu, ſive conſenſu *expreſſo* loqui videtur Auctor; de *implicito*, ſeu interpretativo, & de *dubio* tacet, quamvis ſit eorum neceſſaria cognitio. Quoad *implicitum* hæc habe ex D. Thoma quæſt. 15. de Veritate art. 4. Antequam ratio delectationem perpendat, vel nocumentum ipſius non habet interpretativum conſenſum, etiamſi non reſiſtat. Sed quando jam perpendit ratio de delectatione inſurgente, & de nocumento conſequente, utpote cum percipit homo ſe totaliter per hujuſmodi delectationem in peccatum inclinari, & in præceps ruere: niſi expreſſe reſiſtat, videtur conſentire. Et tunc peccatum ad rationem transfertur per actum ejus. „ Quoad *dubium* hæc ſcribit S. Bonaventura in 2. ſent. diſt. 24. par. 2. dub. 1. & art. 2. q. 2. Multa frequenter creduntur eſſe venialia, quæ mortalia ſunt, & difficillimum eſt in talibus diſcernere...., Si cui hoc contingat, ſanum eſt conſilium, quod de ipſo ut de mortali pœniteat: in dubiis enim ſecurior via eligenda eſt.

(b) Quamquam ſimplex alicujus rei illicitæ cognitio per ſe peccaminoſa, vel mala eſſe non poſſit, ſi ſpeculative conſideretur, tamen cum facillimum ſit hominem in tali contemplatione ſiſtentem ad aliquam delectationem pertrahi
de

nec minus intellectui bonum eſt verum, ſeu veritas de rebus illicitis, & malis, ac de rebus licitis, & bonis, adeoque &c. *Eſt communis*.

8 Delectatio moroſa de modo artificioſo, ſeu curioſo rei illicitæ non eſt peccaminoſa; Non enim peccat, qui intelligendo, & percipiendo aliquos miros, & artificioſos modos ac inventiones furandi, ſponſam rapiendi, & hominem occidendi, hoſtem in bello decipiendi, & hujuſmodi oblectatur, & ridet, non de ipſis malis factis, ſed ſolum de modo curioſo, ſubtili, & artificioſo; Et ratio eſt quia tunc voluntas non delectatur de malo, ut malum eſt, ſed de aliqua ratione boni in malo, ſeu peccato inventa, & conſiderata, V. G. aliqua curioſa ſubtili, & tificioſa inventione, dexteritate, fortitudine, & hujuſmodi; Stare enim poteſt, quod modus artificioſus, quo fit malum, delectet, & ipſum malum factum valde diſpliceat, uti accidit de facto in pluribus caſibus, V. G. cum audimus narrari fraudes, inſidias, latrocinia, homicidia, clandeſtina matrimonia, & hujuſmodi, novo quodam artificioſo modo, mira, & ſubtili inventione patrata, ridere ſolemus, & delectatione affici, non quod de talibus malis gaudeamus, cum ipſa maxime deteſtemur, ſed quod curioſa naturaliter delectent; Sic cum videndo aliquem ridicule cadentem ex equo, ſeu naſo prono cadentem in lutum, & hujuſmodi, ridemus, non lapſum, de quo dolemus, ſed ſolum lepidum vel ridiculum cadendi modum, & ſic de ſimilibus moroſis delectationibus, quæ per ſe loquendo non ſunt peccata, ut cum communi docent Cajetanus *verb. Delectatio moroſa*; Azorius *lib.* 4. *cap.* 6, *quæſt.* 1. Suarez *de peccatis diſp.* 5. *ſect.* 5. *num.* 7. Sanchez *in Dec. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. Layman *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 3.

9 Delectatio moroſa ſpeciem peccati non accipit a circumſtantia perſonæ *circa quam*; Unde ſi quis ſimpliciter, ac præciſe ſe oblectet cogitatione moroſa peccati carnalis cum muliere, quatenus V. G. eſt pulchra, & venereæ oblectationis objectum, non vero quatenus eſt conſanguinea, Deo ſacrata, aut conjugata, is committit unum ſimplex peccatum mortale internæ delectationis moroſæ contra virtutem temperantiæ, & caſtitatis; nec tenetur explicare in confeſſione circumſtantiam perſonæ, ſed ſufficit ſi dicat, delectatus ſum toties de copula illicita, illam cogitando, non deſiderando. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 2. *numer.* 11. Vaſquez *diſputat.* 112. *cap.* 2. Azorius *citat. cap.* 6. *quæſtion.* 3. Caſtropal. *tractat.* 2. *diſtinct.* 2. *punct.* 10. *paragraph.* 4. Diana *part.* 1. *tractat.* 7. *reſolut.* 48. Layman *loc. citat. numer.* 15. Reiffenſtuel *Theolog. Moral. tractat.* 9. *diſtinct.* 7. *quæſtion.* 2. *numer.* 15. Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 2. *numer.* 2272. Leſſius *l.* 4. *de juſt. & jur. numer.* 123. Verricelli *quæſt.* 5. Sporer *tom.* 1. *tractat.* 1. *proœm. cap.* 6. *ſub numer.* 24. & alii plures apud ipſos contra varios alios. Et ratio eſt, quia talis delectatio moroſa ſolum tendit in actum venereum mente conceptum, non autem in circumſtantiam perſonæ conjugatæ, conſanguineæ, aut ſacræ, adeoque per ipſam violatur ſola caſtitas, non autem jus perſonæ conjugatæ, conſanguineæ, aut ſacræ & conſequenter non includit ea delectatio malitiam adulterii, aut inceſtus, & ſacrilegii in confeſſione explicandam, cum talis delectatio non ſit de copula cum fœmina, ut conjugata, conſanguinea, aut ſacra, ſed ſolum de copula cum fœmina præciſe, ut pulchra (a).

10 Secus autem eſt dicendum de deſiderio illicito, quo quis deſiderat, ſed proponit fornicari, aut peccare carnaliter cum fœmina, quam ſcit eſſe conſanguineam, conjugatam, vel ſacram, nam tunc talis circumſtantia pravo deſiderio, ſeu propoſito addit ſpecialem peccati malitiam in confeſſione aperiendam. Et ratio diverſitatis inter moroſam delectationem, & deſiderium illicitum eſt, quia deſiderium, aut propoſitum fertur in objectum cum omnibus circumſtantiis conſideratum, & tendit in ipſam actionem externam, eamdem deſiderando perficeret, ſi poſſet, adeoque eandem cum ipſa actione externa induit malitiam in confeſſione explicandam; Delectatio vero moroſa, ſeu ſimplex complacentia, cum ſequatur ſimplicem, & Præciſivam intellectus operationem, poteſt ferri in unum, ita ut non ſimul feratur in alterum ei adjunctum; adeoque cum ipſa delectatio moroſa ſiſtat præciſe in interna complacentia carnali ſine ordine ad actionem externam ſequeſtrans reliquam malitiam, quæ in ipſa actione reperitur ratione circumſtantiæ conſanguinitatis, conjugii, vel voti annexæ, non induit aliam malitiam in confeſſione aperiendam. Layman *loc. citat. numer.* 15. Reiffenſtuel, *loc. citat. numer.* 17. & alii ſupracitati.

11 Ligatus autem voto caſtitatis, ſi moroſe delectatur, debet in confeſſione circumſtantiam ſuæ perſonæ explicare, quia peccat contra votum; caſtitas enim eſt virtus prohibens omnem delectationem veneream tam internam, quam externam. *Eſt communis*.

12 Moroſam delectationem ſeu deſiderium capere de re aliqua prohibita, ſub conditione *ſi talis res prohibita non eſſet*, non eſt peccatum mortale, quoties talis conditio vere aufert malitiam operis; uti accidere ſolet in iis, quæ ſolo jure poſitivo prohibita ſunt, ut *vellem hodie comedere, niſi eſſet dies veneris, niſi eſſet prohibitum*; & uti interdum accidere poteſt etiam in aliquibus, quæ ſunt prohibita jure naturæ, & ſunt intrinſece mala; ſi delectatio moroſa, vel deſiderium de iis capiatur ſub conditione alicujus ſtatus, vel caſus, in quo poſſunt eſſe licita, ut *vellem uxorem hanc ducere, ſi non eſſem uxoratus, ſi non eſſem Sacerdos, ſi non eſſem voto adſtrictus, vellem prædari, ſi Deus permitteret*. Sic communiter tenent Cajetanus *verb. cogitationum peccata* Adrianus *quod lib.* 10. *artic.* 2. *concluſ.* 1. Sanchez *lib.* 1. *moral. capit.* 2. *num.* 24. Vaſquez *diſput.* 110. *capit.* 1. Azor. *lib.* 4. *capit.* 6. *quæſtion.* 10. Layman *lib.* 1. *tractat. tert. capit.* 6. *numer.* 10. Buſembau *lib.* 5. *cap.* 1. *dub.* 2. *artic.* 1. Lugo *de Sacrament. Pœnit. diſputat.* 16. *ſect.* 6. *numer.* 388. Sporer *tom.* 1. *tractat.* 1. *proœm. capit.* 6. *numer.* 19. & 34. & alii. Et ratio eſt, quia tales actus inefficaces tendunt in actum externum non ut finem, vel terminum fiendum a parte rei, ſed præciſe ut in objectum propoſitum per intellectum, ideoque ab eo non plus malitiæ ſumunt, quam proponatur per intellectum; atqui intellectus proponens objectum ſub tali conditione auferente omnem malitiam actus, nullam in actu malitiam proponit; ergo nullam inde ſumit malitiam ejus deſiderium; ſeu volitio, vel delectatio conditionata, & inefficax. Hinc quamvis deſiderium, & delectatio de eſu carnium in die Veneris ſit quid illicitum ſtante prohibitione, appoſita tamen illa conditio, *Niſi eſſet dies Veneris, niſi eſſet prohibitum*, aufert omnem malitiam, cum dempta prohibitione, comedere carnes (ſic de ceteris ſolo jure poſitivo prohibitis) ſit intrinſece, & ſecundum ſubſtantiam bonum, ac licitum. Sic etiam quamvis prædatio, & delectatio de ea, ſit jure naturæ prohibita, in ſpeciali tamen caſu, quo Deus illam permitteret, eſſet licita, adeoque talis conditio, *Si Deus permitteret* aufert omnem malitiam, ſicuti quamvis uxorato, & Sacerdoti, ſeu alteri voto caſtitatis adſtricto ſit jure naturæ prohibitum ducere uxorem, & de ea oblectari, quia tamen tale deſiderium, ſeu delectatio eſſet ſolum ſub conditione illa; *ſi non eſſem uxoratus, Sacerdos, ſeu voto caſtitatis adſtrictus*, talis conditio aufert omnem malitiam a tali conditionato deſiderio, ſeu conditionata delectatione, quia pro eo ſtatu, quo quis non eſt uxoratus, nec voto caſtitatis adſtrictus, non eſt ſibi interdictum uxorem ducere, & de ea delectari, ut patet de licito uſu conjugii.

13 Delectatio autem moroſa, ſeu deſiderium de objecto jure naturæ prohibito, & ſemper intrinſece malo, ſub conditione *ſi liceret, ſi non eſſet peccatum*, eſt ſemper illicita, quoties objectum in nullo ſtatu, & caſu poteſt eſſe licitum; uti eſt delectari in his objectis: *Odiſſem Deum, ſi non eſſet peccatum, blaſphemarem, ſi liceret*, & hujuſmodi. *Eſt communior* cum Adrian. Sanchez, Azor. Layman, Buſembau, Sporer locis citatis, Suarez *de peccatis diſtinct.* 5. *numer.* Rhodri-

quez

---

de illa re, de cujus cognitione actu delectatur, non videtur in praxi, ſaltem ob periculum, cui nos ſubjicimus, excitandi in nobis ex illa prævia cognitione, pravas delectationes, omni prorſus culpa carere prædicta cognitio, ac de eadem ſumpta delectatio. Præſertim ſi tales cognitiones nobis comparare ſtudeamus, ac de illis cogitemus non ob finem honeſtum, ſed ſolius curioſitatis cauſa. Nam ſi accedat honeſtus finis, ut accidit in Medicis, Anatomicis, Theologis, ac Confeſſariis, prædictæ cognitiones, modo in ſimplici rei ſpeculatione ſiſtant, omni culpa vacant.

(a) Si moroſa delectatio repente in nobis exorta ex occurſu alicujus objecti delectabilis ſit, neque ullo pacto a nobis quæſita, certe videtur non ſumere peccati ſpeciem a circumſtantia perſonæ, *circa quam*; Secus vero exiſtimandum eſt, ſi delectatio fuerit aliqua via, aut ratione procurata eo præciſe animo ac fine, ut delectatio de re illa capiatur. Nam ſi delectatio quæſita eſt, profecto reſpicit particularem aliquam perſonam, adeoque objectum cum ſuis circumſtantiis; & licet delectatio ſit pura interna cum placentia, id tamen ſatis non eſt, ut circumſtantia perſonæ non multiplicet peccatum; nam deſideria quoque interna ſunt, & tamen peccata multiplicant ratione circumſtantiarum. Præterea delectatio quælibet mentem ſubiens tametſi quandoque reſpicere videatur rem per ſe delectabilem a circumſtantiis præciſam, tamen ſi attento animo res expendatur, evidens eſt, cadere delectationem ſupra hanc determinate, & non ſupra aliam perſonam; non enim eſt delectatio de re indeterminata, ſed de hoc vel illo objecto; unde fit, ut objectum delectabile præſens ſit menti cum ſuis circumſtantiis. Denique talis delectatio nonne tendit in actum venereum cum ea perſona exercendum, de qua habetur delectatio? Ita plane, atqui perſona determinata non poteſt niſi per mentem ſuis circuſtantiis ſpoliari.

quez diſtinct. 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 3. §. 3. Loth. *tractat.* 12.
quæſt. 2. *artic.* 5. La Croix *lib.* 5. *num.* 82. aliiſque mul-
tis contra Cajetan. Salas, Caſtropal. Oved. Garden. He-
rincx, & alios. Et ratio eſt, quia cum talis conditio ſit
pro omni ſtatu, & caſu impoſſibili, numquam poteſt au-
ferre malitiam objecti jure naturæ prohibiti, & ſem-
per intrinſece, & ſubſtantialiter mali; in nullo enim
ſtatu hominis, & caſu poteſt verificari, quod liceat
odio habere Deum, blaſphemare, & hujuſmodi, ergo
&c. antecedens eſt clarum, quia ratio Verb. Gr. blaſ-
phemiæ eſt ſemper intrinſece mala in quocumque ſta-
tu, & caſu, uti ſupponitur; ſed ratio blaſphemiæ non
ſeparatur nequidem intentionaliter, ergo nec ratio ma-
litiæ. Minor eſt evidens, nam dicit ille, *blaſphe-
marem, ſi liceret*, & in hoc objecto delectatur, er-
go delectatio tendit in rationem blaſphemiæ ut ſubſtantem
illi pro omni ſtatu, & caſu impoſſibili conditioni *Si lice-
ret*; & conſequenter ratio blaſphemiæ non reparatur ne-
quidem intentionaliter; adeoque voluntas adhuc actuali
ſuo affectu, & delectatione fertur in rem moraliter ma-
lam, & ſic adhuc peccabit moraliter, ac ſi conditio nul-
14 la appoſita fuiſſet. Hinc a fortiori erit peccaminoſa dele-
ctatio, vel deſiderium de rebus quibuſvis malis ſub aliqua
conditione quæ quamvis a parte rei purificaretur, & po-
neretur, nullo modo auferret malitiam actus, ut fit his:
Si non eſſet infernus, occiderem talem hominem; *Si non
eſſem Religioſus fornicarer*; *Si avolare poſſem, raperem
gemmam*, & hujuſmodi. *Eſt communiſſima*. Et ratio eſt,
quia tales conditiones relinquunt adhuc totam malitiam in
ſimilibus delectationibus, vel deſideriis; quamvis enim non
eſſet infernus; adhuc mihi eſſet adhuc mihi illicitum fur-
tum, & rapina; adeoque delectatio, vel deſiderium de ta-
libus actibus ſic conditionatis retinent, & habent adhuc
eamdem malitiam ac ſi talis conditio non fuiſſet oppo-
ſita.

15 Delectatio moroſa de re materialiter tantum mala V. G.
de pollutione, fornicatione, adulterio, homicidio, & hu-
juſmodi factis ſine culpa in ſomno, ebrietate, amentia,
ex ignorantia, vel errore invincibili, eſt peccaminoſa,
ſicuti ſunt tales res in ſe. *Eſt communis, & certa*. Et ra-
tio eſt; quia tales res, ſeu actiones ſunt in ſe peccami-
noſæ; quod autem non fuerint peccaminoſæ formaliter,
ideo eſt, quia non fuerunt voluntariæ, ergo ſi nunc ac-
cedat voluntas tales actiones approbans, vel de illis gau-
dens, & delectans, talis delectatio voluntaria erit peccami-
noſa, ſicuti tales res, & actiones ſunt peccaminoſæ in
16 ſe. Licita tamen eſt talis delectatio, ſi fiat de ipſis rebus,
ſeu actionibus ſub aliqua ratione boni: ut ſi quis evigi-
lans, comperta pollutione, exultet, quod in ſomno facta
ſit ſine culpa, & non in vigilia, quia vigilans naturæ
motæ forte ceſſiſſet, & peccaſſet; hoc enim ſanctiſſimum
eſt, quia ſic idem eſt, ac delectari, & gaudere quod ea
pollutione non peccaverit. Sic etiam licita eſt delectatio
de ejuſmodi re materialiter mala, quatenus *cauſa fuit* ali-
cujus boni effectus ſecuti, ut quod ex pollutione invo-
luntaria in ſomno ſecuta, ceſſarit tentatio, vel infirmi-
tas; quod ex homicidio inculpabiliter facto, obvenerit hæ-
reditas, & hujuſmodi. Et ratio eſt, quia talis delecta-
tio, vel gaudium nullo modo tendit in objectum, ut
malum eſt, ſed potius in ipſum effectum bonum ſecu-
tum, ſcilicet in ceſſationem tentationis, vel infirmita-
tis, & reſpective in conſecutionem hæreditatis, ut ex
communi docent Sanchez *libr.* 1. *moral. cap.* 2. *num.*
18. Vaſquez 1. 2. *diſputat.* 115. *cap.* 3. Leſſius *libr.* 4.
cap. 3. *num.* 240. Lugo *de pœnit. diſputat.* 16. *num.* 389.
Bonacina *de Matrimon. diſput.* 3. *quæſt.* 8. *num.* 8. Sporer
18 *tom.* 1. *tract.* 1. *proœm. cap.* 7. *num.* 32. & alii paſſim.
Si tamen delectatio, gaudium, vel affectus animi ten-
deret in ipſam rem, utique non liceret, ut conſtat ex
propoſitione 15. in ordine merito damnata ab Innocen-
tio XI. *die* 2. *Martii* 1679. ibi: „ Licitum eſt filio
„ gaudere de parricidio parentis a ſe in ebrietate per-
„ petrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate
„ conſecutas.

19 Deſiderare rem materialiter tantum malam, ut fornica-
tionem, homicidium fiendum in ſomno, ebrietate, igno-
rantia invincibili &c. eſt peccatum mortale ejuſdem ſpe-
ciei cum actu deſiderato. *Eſt communis*. Et ratio eſt, quia
tale deſiderium deliberate, ac voluntarie tendit in obje-
ctum ex natura ſua ſimpliciter malum, ac peccatum mor-
tale; & quod formaliter non ſit tale, eſt ſolum quia non
eſt voluntarium, ac deliberatum, ſed hæc cauſa excuſans
peccatum ipſo opere, nempe involuntarietas, & indeli-
beratio, minime reperitur in ipſo deſiderio, quod ut ſup-
ponitur, eſt abſolute voluntarium, & deliberatum, ergo
tale deſiderium eſt peccatum mortale ejuſdem ſpeciei cum
actu, ſeu opere deſiderato, adeoque cum hujuſmodi deſi-
derium vere, formaliter, & intrinſece ſit malum, nul-
lo etiam fine bono cohoneſtari poterit. Non enim
quis audebit dicere, quod ad aliquem bonum finem,
liceat deſiderare, & velle homicidium, fornicationem,
vel adulterium committere in ebrietate, & hujuſmo-
di; Unde merito ab Innocentio XI. *die* 2. *Martii* 1679.
damnata fuit ſequens propoſitio 14. in ordine, ibi:
„ Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris,
„ non quidem ut malum Patris, ſed ut bonum cupien-
„ tis, quia nimirum ei obventura eſt pinguis hæredi-
„ tas. “ Licitum tamen eſt deſiderio, vel affectu ſim- 20
plici, & inefficaci optare, ut pollutio mere natura-
lis, & omnino involuntaria in ſomno eveniat ob ali-
quem bonum finem, verb. grat. tentationis ſedandæ,
vel ſanitatis recuperandæ. Ita Navarr. *capit.* 16. *nu-
mer.* 7. 8. 9. cum plurimis ibi citatis. Leſſius *libr.* 4.
capit. 3. *numer.* 140. Sanchez *in decalog. libr.* 1. *capit.*
2. *a numer.* 18. Vaſquez 1. 2. *diſputat.* 115. *capit.* 3.
Tannerus *de peccat. diſtinct.* 4. *quæſtion.* 8. *numer.* 145.
Platell. *de peccat. numer.* 244. Sporer *tom.* 1. *tractat.* 1.
cap. 6. *numer.* 34. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *numer.* 932.
& alii magis communiter. Et ratio eſt, quia pollutio
mere naturaliter eveniens eſt naturalis evacuatio cor-
poris, ſicut eſt emiſſio ſudoris, vel aliorum ſuperfluo-
rum excrementorum, ut adeoque licitum eſt affectu ſim-
plici, & inefficaci optare, ut talis pollutio mere natura-
lis, & omnino involuntaria in ſomno eveniat ob aliquem
bonum finem.

Nec valet dicere, quod ſicuti non licet affectu i- 21
nefficaci deſiderare mortem alterius ex propoſitione 13.
in ordine damnata ab Innocentio XI. *die* 2. *Martii* 1679.:
„ Si cum debita moderatione facias, potes abſque pec-
„ cato mortali de vita alterius triſtari, & de illius mor-
„ te naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere,
„ & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ,
„ ſed ob aliquod temporale emolumentum; “ ita ne-
que licet affectu inefficaci deſiderare talem mere natu-
ralem pollutionem. Non valet, inquam, quia ideo 22
non licet neque affectu inefficaci deſiderare mortem al-
terius, quia eſt graviſſimum malum phyſicum ſubje-
cti, quod deſiderare alteri non permittit Charitas, ni-
ſi propter cauſam proportionatam, qualis eſſet ſpiri-
tualis utilitas ſubjecti (ut ſi pater deſideret mortem fi-
lii nunc in gratia Dei exiſtentis, qui alter certo præ-
videtur futurus improbus) vel temporalis utilitas Com-
munitatis, quæ aliter haberi non poſſit (ut ſi Chriſtia-
nus optet mortem Turcæ potius, quam ut Eccle-
ſiam, vel Imperium Romanum vincat) non autem
privata hæreditas obventura, quæ non eſt cauſa pro-
portionata, & ſufficiens, ut poſſit quis optare, vel
gaudere de morte patris, aut alterius juxta propoſi-
tiones 13. 14. 15. damnatas ab Innocentio XI. & ſu-
pra ſub *numer.* 18. 19. & 21. relatas. E contra ve-
ro talis pollutio mere naturalis, & omnino involun- 23
taria: ſecundum Sanchez *de Matrimonium libr.* 9. *di-
ſtinct.* 45. *nu.* 14. & alii paſſim, non eſt malum ne phy-
ſicum quidem ſubjecti, vel prolis, vel communitatis,
cum tale ſemen ſit quid ſuperfluum, quo ſe ex one-
rat natura; adeoque licitum eſt deſiderio, vel affectu
ſimplici, & inefficaci optare, ut pollutio mere natura-
lis, & omnino involuntaria eveniat in ſomno ob ali-
quem bonum finem; dummodo tamen caveatur, ne
illud deſiderium ſit ita intenſum, ut moraliter eva-
dat efficax, & probabiliter credatur fore cauſa ipſius
pollutionis, quia tunc tale deſiderium eſſet illicitum,
ex quo talis pollutio non eſſet evacuatio mere natu-
ralis, & involuntaria, ſed moralis, volita, ſeu procu-
rata.

Delectatio moroſa de actu conjugii inter conjuges præ- 24
ſentes, dummodo abſit periculum pollutionis, non eſt
peccatum mortale; Leſſius *libr.* 4. *capit.* 3. *diſtinct.* 1.
Sanchez *libr.* 1. *moral. capit.* 2. *a numer.* 18. Diana *part.*
2. *tractat.* 3. *miſcellan. reſolut.* 36. Sporer *tom.* 1. *capit.*
6. *numer.* 43. Filiuccius Bonacina Buſembaum, & a-
lii paſſim. Et ratio eſt, quia ſtatus Matrimonii hanc
delectationem excuſat, uti etiam aſpectus, colloquia,
oſcula, amplexus, & tactus impudicos, ſolius volupta-
tis cauſa inſtitutos, hæc enim tendunt per ſe ad opus
conjugale, licet per accidens opus non exerceatur, &
quibus licitus eſt finis, etiam media ad illum finem na-
turaliter diſpoſitiva licita eſſe debent; Unde ſi prædicta
fiant ad honeſtum finem, Verb. Grat. præparandi ad co-
pulam, aut etiam amorem conjugalem conteſtandi, omni
prorſus culpa vacabunt. Si vero fiant abſque animo co-
pulandi, ſolius moroſæ delectationis gratia, culpam ve- 25
nialem continent, tamquam exceſſus in re alias licita.
Immo conjux neque mortaliter peccat, ſi de marita-
li copula altero conjuge abſente cogitans in re cogitata
moroſe delectetur; S. Antonin. *part.* 2. *titul.* 5. *capit.* 1.
§. 6. Cajetan. *verb. Delectatio moroſa*, §. *Tertium eſt*,
Paludanus *in* 3. *diſtinct.* 9. *quæſtion.* 3. *articul.* 1. Vaſ-
quez *diſputation.* 113. *capit.* 2. Medina *quæſt.* 74. *artic.*
8. Sanchez *lib.* 9. *de Matrimon. diſputation.* 44. *num.*
4. Sporer *loc. cit. num.* 43. Layman *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.*
6. *nu.* 12. & 14. & alii plures. Et ratio eſt, quia mor-
talis malitia delectationis moroſæ ſumenda eſt ex malitia
objecti, ſive rei cogitatæ; copula autem maritalis mali-
tiam non habet, cum ſit ab intrinſeco licita conjugibus,
& per accidens ſolum ab extrinſeco, nempe ob abſentiam,
vel ſimile impedimentum, pro tunc nequeat exerceri, a-
deoque de eo moroſe delectari in abſentia alterius conjugis

non

non eſt peccatum mortale. Eſt tamen peccatum veniale, ut inquit Cajetanus, cum nec neceſſitas, nec pietas talem delectationem ſuadeat. Peccat autem ſemper morta-
26 liter conjux dudum in actu conjugali cum propria conjuge mortem delectatur in imaginatione alterius perſonæ ſibi mentaliter confictæ, quaſi præſentis loco conjugis; eſt enim objectum hic & nunc tali conjugi mortaliter illicitum; *Sic Doctores communiter*.

27 Delectatio moroſa venerea, & directe voluntaria, tam ex culpa futura cogitata, quam ex cogitationibus, aſpectibus, tactibus, oſculis, amplexibus libidinoſis, eſt ſponſis prohibita ſub mortali; Navarrus *cap.* 16. *num* 9. Layman *loc. cit. num.* 13. Sporer *loc. cit. num.* 41. Sanchez *lib.* 9. *de Matrimon. diſp.* 47. *concluſ.* 1. cum pluribus aliis. Et ratio eſt, quia delectatio venerea tendit in copulam, ut præſentem, & pollutionem reipſa inchoat, ſed copula eſt ſponſis pro eo ſtatu adhuc mortaliter illicita, ergo & delectatio venerea ſenſibilis. Oſcula autem, tactus, & amplexus non impudici licite fiunt inter ſponſos, quando fiunt ſecundum conſuetudinem patriæ in ſignum benevolentiæ, ad conciliandum, & fovendum mutuum amorem in ordine ad matrimonium, quamvis præter intentionem, & ſecluſo periculo conſenſus, ſ quæretur commotio nonnulla ſenſibus; Navarrus *cap.* 16. *num.* 12. *Galet. tom.* 1. *tract.* 10. *num.* 671. Perez *diſput.* 6. *num.* 4. Sporer *loc. cit. num.* 41. Sanchez *lib.* 9. *de Matrimon. diſput.* 46. *num.* 47. cum multis aliis (*a*). Cavendum
29 tamen eſt, ne in iſtis oſculis, tactibus, & amplexibus habeatur illa delectatio carnalis, & ſenſibilis, quæ merito fuit damnata ab Alexandro VII. 18. *Martii* 1666. in propoſitione 40. in ordine, ibi: „ Eſt probabilis opi„ nio, quæ dicit tantum eſſe veniale oſculum habitum „ ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ oſcu„ lo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pol-
30 „ lutionis „. Viduæ mortaliter peccant, ſi voluntarie conſentiant in motum delectationis ſenſitivæ, qui ex recordatione copulæ maritalis naturaliter oritur; *Eſt communis* cum Sanchez *cit. diſput* 47. *concluſ. ultim.* Sa *verb. Luxuria nu.* 12. Navarr. *cap.* 16. *num* 9. & 10. Silveſter *verb. Delectatio quæſt* 3. Sporer *loc. cit. num.* 42. Layman *loc. cit. num.* 13. Et ratio eſt, quia viduis non eſt amplius licita, immo nec poſſibilis illa copula delectabilis, adeoque nec licita erit actualis delectatio venerea, & ſenſibilis de ipſa.

31 Nec valet dicere, quod ſicut licet conjugibus delectari ſenſibiliter de copula præterita, & futura, ita debet licere viduis de præterita, & ſponſis de futura; Non valet, inquam, quia non currit paritas; conjugibus enim ſemper licita eſt copula, & ideo etiam delectatio ejus; at ſponſis pro eo ſtatu nondum licet copula, quamvis poſt contractum Matrimonium ſit eis licitura; Et ſic viduis non amplius licet copula, quamvis pro tempore ſui Matrimonii eis licuerit; adeoque cum non eis ſit li-
32 cita copula, nec eis erit licita venerea, & ſenſibilis delectatio de ipſa. Licita tamen eſt eis delectatio rationalis (*b*): Poſſunt enim viduæ habere gaudium, approbationem, ac delectationem rationalem tantum voluntatis de copula præterita, & delectatione annexa; cum enim licita eis fuerit illa copula, & delectatio, non tenentur illam modo reprobare, vel deteſtari, ut omnes concedunt: Sic ſponſi poſſunt habere deſiderium, gaudium, & delectationem rationalem de copula futura, ejuſque delectatione capienda; cum enim ex ipſis ſponſalibus contractibus talis copula, & delectatio aliquando futura ſit eis licita, non tenentur eam averſari; vel de ea triſtari, ſed licite poſſunt de eo delectari delectatione rationali, dummodo caveant, ne capiant delectationem veneream ſenſibilem, & ſe exponant periculo conſenſus turpis, aut pollutionis; Sanchez *cit. diſput.* 47. Sporer *loc. cit. num.* 41. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſolut.* 3. & alii paſſim.

DELEGARE, DELEGATUS,

SUMMARIUM.

1 Delegare idem eſt ac mandare, & committere.
2 Vel delegare eſt alium in locum ſuum ſufficere.
3 Judex Delegatus quis ſit?
4 Judex Delegatus quommodo differat a Judice Ordinario?
4 Judicum Delegatorum variæ ſunt ſpecies. Alii enim ſunt Delegati a jure, alii ab homine, Delegati a Jure qui ſint?
6 Per hoc, quod dicantur Delegati a Jure, eorum Juriſdictio non eſt ordinaria, ſed remanet Delegata, ad n. 7.
7 Delegati ab homine qui ſint?
9 Alii ſunt Delegati ad univerſitatem cauſſarum, & alii ad cauſſam ſolum particularem. Delegati ad univerſitatem cauſſarum qui ſint?
10 Delegati ad cauſſam ſolum perticularem qui ſint?
11 Alii ſunt Delegati ratione Dignitatis; & qui ſint?
12 Et alii ratione perſonæ; & qui ſint?
13 Alii ſunt Delegati, & alii Subdelegati.
14 Delegare poſſunt non ſolum Principes ſupremi, ſed omnes Judices Ordinarii.
15 Judex tamen Ordinarius non poteſt totam ſuam Juriſdictionem delegare inconſulto Principe.
16 Delegatus ab alio quam a Principe non poteſt cauſſam alteri ſubdelegare.
17 Poteſt tamen talis Delegatus alterum ſubdelegare, ſi ſit Delegatus ad univerſitatem cauſſarum.
18 Delegatus a Principe ſupremo poteſt alteri cauſſam ſubdelegare.
19 Non poteſt tamen ſubdelegare cauſſas graviores.
20 Nec poteſt ſubdelegare, quando juſſus fuit, ut cauſſam expediat per ſe ipſum.
21 Nec quando in Delegatione appoſita eſt clauſula, Confidentes de induſtria, ſeu circumſpectione tua & hujuſmodi.
22 Partibus tamen conſentientibus poteſt fieri ſubdelegatio, licet ſit electa induſtria, & fideles perſonæ Delegatæ.
23 Delegatus a Principe non poteſt alterum ſubdelegare, ſi nudum miniſterium, ſeu mera executio ſit ei commiſſa.
24 Hinc Regulares Confeſſarii nequeunt ſubdelegare aliis facultatem, quam ex privilegio Apoſtolico habent abſolvendi fideles omnes a certis peccatis, & cenſuris, & diſpenſandi in certis irregularitatibus, & votis.
25 Judices Delegati qui eſſe poſſint, vel non?
26 Delegari poteſt etiam non ſubditus.
27 Si Delegatus ſit ſubditus, poteſt compelli etiam invitus ad acceptandam delegationem.
28 Si vero non ſit ſubditus, non poteſt invitus compelli.
29 Delegatus Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejus debet eſſe conſtitutus in aliqua dignitate Eccleſiaſtica, aut perſonatu, aut eſſe Canonicus Cathedralis.
30 Aut eſſe Officialis, vel Vicarius Generalis Epiſcopi, ſeu prior Conventualis.
31 Nomine Prioris Conventualis veniunt hic etiam Priores, Præpoſitus, Rectores, Guardiani &c.
32 Delegatus Epiſcopi, vel alterius inferioris Ordinis poteſt eſſe ſimplex Clericus non conſtitutus in dignitate, nec Canonicus Cathedralis.
33 Immo etiam ſimplex Religioſus cum licentia ſui Prælati poteſt eſſe Delegatus Epiſcopi.
34 Epiſcopi, aliique Papæ inferiores non poſsunt Laico delegare cauſsam ſpiritualem.
35 Immo neque poſsunt Epiſcopi cauſsam ſpiritualem delegare Laico judicandam una ſimul cum Clerico.
36 Neque delegare poſsunt Laico cauſsam criminalem Clericorum.
37 Immo neque poſsunt Epiſcopi delegare cauſsas criminales Clerico conjugato.

38 *Poſ-*

(*a*) Tuta eſſe non videtur opinio aſſerens licita oſcula, licitoſque tactus, & amplexus inter ſponſos ad ſibi mutuo conciliandum amorem, atque in benevolentiæ ſignum, præſertim ſi timeatur aliqua ſenſibilis commotio, ac delectatio. Arduum ſane eſſet in talibus circumſtantiis declinare periculum conſenſus, & delectationis; unde tutiſſimum eſt monere ſponſos, ut a ſimilibus abſtineant actionibus. Sane ſenſibilis in membris commotio cogitationem ſecum ferre ſolet mentis, & cogitatio delectationem; & quamquam non repugnet dari motionem ſine delectatione, tamen ob maximam connexionem, quæ inter utramque intercedit, illicitum eſt ſeſe exponere periculo excitandi motionem ipſam ſenſibilem per tactus, amplexus &c.

(*b*) Cenſerem, omnem vel rationalem delectationem tum ſponſis de copula futura, tum viduis de præterita illicitam eſſe. Vix enim fieri poſſe intelligo, ut rationalis iſta excitetur in mente delectatio, quin mens ipſa in aliquem conſenſum labatur, ac delectationem reipſa experiatur ſenſibilem. Mente facili negotio res ejuſmodi diſtinguimus, ac ſecernimus, at dum unam ex iſtis actu experimur, vix poſſumus mentem continere, quin in aliam quoque excurrat. Quamobrem delectatio illa, quæ rationalis appellatur, nimium periculoſa eſt, & Confeſſarii munus eſſe putarem, ut ſponſos, viduaſque moneret, ne talibus licet rationalibus delectationibus ſe ullo umquam tempore capi permittant.

38 *Poſſunt tamen Epiſcopi probabiliter delegare Laicis cauſſas Clericorum mere civiles.*

39 *At ſecundum multos probabilius, nec etiam delegare poſſunt Laicis cauſſas Clericorum mere civiles.*

40 *Papa poteſt nedum cauſſas civiles, & criminales Clericorum, ſed etiam quaſdam alias Eccleſiaſticas delegare alicui Laico v. g. Regi.*

41 *Non tamen tollere Clericorum exemptionem in totum.*

42 *Delegati Juriſdictio, & officium expirat morte Delegati, ſi Delegatio fuit perſonalis.*

43 *Secus ſi Delegatio fuit realis, ſeu facta contemplatione Dignitatis, & non perſonæ.*

44 *Delegati Juriſdictio, & officium expirat morte Delegantis re adhuc integra; Secus autem ſi res non ſit amplius integra.*

45 *Ut non ſit amplius integra, ſufficit citatio partis facta per Delegatum ante mortem Delegantis.*

46 *Immo ſufficit, quod ante mortem Delegantis præceſſerit citatio, licet talis citatio ad partes antea non pervenerit.*

47 *Adducitur inſtantia ex cap. Relatum* 19. *de Offic. Judic. delegat.*

48 *Solvitur talis inſtantia.*

49 *Adducitur alia inſtantia.*

50 *Solvitur hæc ſecunda inſtantia.*

51 *Adducitur adhuc alia inſtantia.*

52 *Solvitur etiam hæc tertia inſtantia.*

53 *Delegati Juriſdictio ceſſat per ceſſationem delegantis ab officio, re adhuc integra.*

54 *Si Delegatus a Principe ſupremo intuitu Dignitatis ſuæ, ab ea ſit depoſitus, vel ei renunciaverit, vel ad aliam Dignitatem ſit translatus, tunc ſi res adhuc ſit integra, expirat juriſdictio ſubdelegati ab ipſo.*

55 *Si vero delegatio a principe ſupremo ſit facta ipſi delegato intuitu perſonæ, tunc re adhuc integra expirat Juriſdictio ſubdelegati ſolum per depoſitionem delegati a dignitate non autem per renunciationem, vel translationem delegati ad aliam dignitatem.*

56 *Delegati Juriſdictio, & officium expirat per renunciationem Delegationis ſuæ a delegante vel ejus Superiore factam.*

57 *Princeps, ſeu Judex Ordinarius delegans poteſt delegationem libere revocare, etiam re non amplius integra.*

58 *Delegatus a Principe ſupremo poteſt revocare delegationem in totum a ſe alteri factam ſolum quando res adhuc eſt integra.*

59 *Si vero talis Delegatus non totam cauſſam ſubdelegavit, ſed ſolum aliquam ejus partem, tunc poterit re etiam non amplius integra talem ſubdelegationem revocare.*

60 *Delegati Juriſdictio, & officium ceſſat lapſu præfixi ſibi tempore.*

61 *Ceſſat etiam ejus Juriſdictio finito negotio, ad quod fuit delegatus.*

62 *Ceſſat inſuper ejus Juriſdictio, & officium, ſi ipſe Delegatus tamquam ſuſpectus legitime recuſetur.*

1 DElegare eſt mandare, & committere; *leg.* 32. §. *Quæſitum, de arbitr. libr.* 3. §. *Quamvis de adminiſtrat. tutor. libr.* 1. *de damn. infection.* Et prout habetur *in leg. Delegare ff. de novation. & in leg. Neſen-*
2 *nius* 2. *ff. de re judic.* Delegare eſt alium in locum ſuum ſufficere, Verb. Grat. ſi Titius, qui meus debitor eſt, debitorem ſuum Cajum ſubſtituat, ut pro ipſo mihi ſolvat, dicitur is dicitur delegatus a Titio delegante; *leg. Si Titius* 33. *ff. de novationibus.* Inde veniunt Judices Delegati, ideſt ſuppoſiti; & ſuffecti a
3 Principe, vel Judice Ordinario, ut loco Principis audiant cauſas. Unde Judex delegatus (qui extraordinarius appellatur, *cap. De cætero, de tranſactionib.*) eſt cui cauſa judicialis conceſſa eſt alterius vice, & auctoritate cognoſcenda, ita ut juriſdictionem habeat derivatam a committentis juriſdictione, ut deſumitur *ex leg.* §. *Qui mandatam, ff. de off. ejus, cui mandata eſt juriſdictio.* Judex
4 delegatus in eo differt a Judice ordinario, quod is propriam juriſdictionem habere cenſeatur, ideoque ſuo jure cauſas cognoſcere, ac definire poſſit; *leg. More* 5. *junct. Gloſſ. verb. Sub jure ff. de juriſdiction.* Judex autem delegatus non ſuo jure, ſed alieno utitur; *citat. lib.* 1. §. *Qui mandatam, ff. de officio ejus cui mandata eſt juriſdictio.*

5 Delegatorum variæ ſunt ſpecies, ſeu diviſiones. Primo, alii ſunt delegati a jure, & alii ab homine; Delegati a jure ſunt, qui delegatam juriſdictionem habent ex commiſſione juris communis, ut patet *in cap. Ad abolendam* 9. §. *final. de Hæretic.* ubi facultas procedendi contra exemptos in cauſa hæreſis datur Epiſcopis tamquam a Sede Apoſtolica delegatus, ibi „ In his, quæ ſunt

„ contra hæreticos inſtituta, Epiſcoporum ſubeant judi-
„ cium, & eis in hac parte tamquam a Sede Apoſtolica
„ delegatis (non obſtantibus libertatis ſuæ privilegiis) ob-
„ ſequantur “. Sic etiam patet *in cap. Irrefragabili* 13.
§. *Cæterum, de off. ordinar.* ibi: „ Tamquam ſuper hoc
„ delegatus a nobis; & in Clement. 1. de ſupplend. ne-
„ gligent. Prælator., ibi: *In exemptis vero Apoſtolica*
auctoritate; & in Concil. Tridentin. *cap.* 1. *ſeſſion.* 5. *de*
reformation. ibi: „ Officium ſit Epiſcoporum tamquam
„ in hac parte a Sede Apoſtolica delegatorum; & a- 6
„ libi ſæpius. Nec poteſt dici, quod ſi talis juriſdictio
procedit a jure, ipſa ſit ordinaria, & non delegata; Non
valet, inquam, quia non obſtante, quod talis juriſdictio
procedat a jure communi, adhuc remanet juriſdictio de-
legata, committatur ipſis Epiſcopis, non ſub ratione offi-
cii, ſed per modum ſpecialis commiſſionis, ſeu delega-
tionis, ut ipſummet nomen, tamquam delegatus Sedis A-
poſtolicæ, importat & ut amplius a ſenſu contrario de-
ſumitur *ex cap. Licet in corrigendis* 12. *de offic. Ordinar.*,
ibi: „ Ab Epiſcopo, non tamquam Delegato, ſed tam-
quam Ordinario ſaciendis. Et ſic tenent in ſpecie *Gloſſ.*
ultim. in dict. cap. Ad abolendam 9. *de hæreticis Gloſſ.*
in cap. Per hoc. eod. titul. in 6. *Gloſſ. in capit.* 1. *de Cle-*
rico ægrotant. verb. auctoritate, & utrobique Doctores;
Abbas *numer.* 14. & ibidem Marian. *numer.* 14. & *a nu-*
mer. 36. *in dict. capit. Ad abolendam*, Pavin. *de pote-*
ſtat. capit. part. 1. *quæſtion.* 10. *numer.* 3. Reiffenſtuel
lib. 1. *decretal. tit.* 29. *numer.* 35. Barboſa *de offic. &*
poteſt. Epiſcopor. part. 3. *allegat.* 92. *numer.* 3. cum plu-
ribus aliis ibi citatis. Qui inſuper addunt, Clauſulæ hu- 7
jus *Tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus* illum eſſe effe-
ctum, nempe quod in eo caſu non fiat appellatio ab E-
piſcopo ad Archiepiſcopum, prout alias fieri poſſet, ſed
ſolummodo ad Summum Pontificem tamquam a Delegato
ad Delegantem prout etiam tradit *Gloſs. in dict. cap. Li-*
cet in corrigendis 12. *de officium Ordinarior. verb. Tam-*
quam Delegatus. Delegati ab homine illi ſunt, & i- 8
deo ſic dicuntur, quia delegationem ſuam immedia-
te habent ab homine, ſeu a Judice, vel Magiſtra-
tu ordinario, ut ſunt delegati ſpecialiter a Papa, ab Im-
peratore, a Regibus, aut aliis ſupremis Principibus, vel
Magiſtratibus.

Secundo, alii ſunt delegati ad univerſitatem cauſa- 9
rum, & alii ad cauſam ſolummodo particularem, Delegati
ad univerſitatem cauſarum ſunt illi, quibus omnibus univer-
ſim cauſæ, vel ſaltem certum genus cauſarum V. G. Ma-
trimonialium, Mutui, Decimarum, & hujuſmodi, ſunt
commiſſæ, quamvis cum reſtrictione ad certum tempus,
vel locum, vel quantitatem, ut ſi Verb. G. aliqua commit-
tuntur omnes cauſæ Decimales cognoſcendæ ad triennium,
vel in tali Territorio tantum vel quæ non excedunt valo-
rem viginti aureorum; Bartolus *in l. Legatus* 11. *in* 4.
ff. de offic. Proconſul. Pirhing *lib.* 1. *Decret. tit.* 29. *nu-*
mer. 2. Reiffenſtuel *ibidem numer.* 31. & alii paſſim. De-
legati ad cauſam ſolummodo particularem ſunt illi, qui- 10
bus una tantum cauſa particularis hic, & nunc emergens
dijudicanda, & terminanda committitur; Reiffenſtuel *loc.*
cit. & alii. Tertio, alii ſunt Delegati ratione dignitatis, 11
quam obtinent ut ſi fiat delegatio Epiſcopo Verb. G. A-
lexandrino, Abbati cujuſdam certi, & determinati Mo-
naſterii, non expreſſo nomine perſonæ Delegatæ, *cap.*
Quoniam 24. *de offic. & poteſtat. judicis delegat.* Et alii 12
ſunt delegati ratione perſonæ ſuæ, & non dignitatis;
ut ſi expreſſo nomine proprio fiat Delegatio Franciſco
Ferrerio, vel Antonio Molinario, Reiffenſtuel *loc. cit.* &
alii. Quarto, alii ſunt delegati, quibus primo loco de-
legata, ſeu demandata fuit juriſdictio; Alii vero ſubde- 13
legati, qui ab ipſis primo loco delegatis iterum delegan-
tur; Toloſan. *partition. Jur. Canonic. lib.* 5. *cap.* 2. Pi-
rhing *loc. citat. num.* 2. *in fin.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.*
39. & alii paſſim.

Delegare poſſunt, ſeu poteſtatem delegandi habent
non ſolum Principes Supremi, ut Papa, Imperator, 14
Rex, Reſpublica libera, aliique ſuprema juriſdictione, &
Dominio gaudentes, ſed etiam omnes Judices, ſeu Ma-
giſtratus Ordinarii; Colligitur *ex cap. Cum Epiſcopus* 7.
de offic. Judic. Ordin. in 6., ibi: *Per ſe, vel per alium*;
l. More Majorum 6. *l. Solet* 16. *de juriſd. omnium Judi-*
cum. Et ratio eſt, quia omnis Judex Ordinarius ha-
bet propriam juriſdictionem, & non tantum fungitur ju- 15
dicandi munere vice alterius, adeoque juriſdictione ſi-
bi competere jure proprio, vel per alium uti poteſt,
quod enim poteſt facere per ſe ipſum poteſt, etiam per
alium; *Regul.* 72. *Juris in* 6. ibi: *Qui facit per alium*
eſt perinde ac ſi faciat per ipſum. Judex tamen Or-
dinarius non poteſt totam ſuam juriſdictionem alte-
ri delegare, ſive totum officium ſuum alteri commit-
tere ſine ſui Supremi Principis conſenſu; Felinus *in ca-*
pit. Super Quæſtionum 17. §. 3. *Si vero numer.* 17. *de off.*
& poteſt. Jud. deleg. Sanchez *lib.* 3. *de Matr. diſput.* 31.
num. 11. Maranta *p.* 4. *ſpeculi diſt.* 5. *num.* 55. Pirhing *l. c.*
n. 3. Reiff. *l. c. n.* 56. & alii. Et ratio eſt, quia delegando
alteri totam ſuam juriſdictionem, ſeu totum ſuum offi-
cium ipſi committendo, non tam cenſeretur delegare,

quam omnino abdicare ſe juriſdictione, ſeu officio ſuo or-
dinario, quod nequit fieri ſine conſenſu Principis; *l. pe-
nult. cum Gloſſ.* ibi: *verb. Abdicando, ff. de offic. Præſid.*
Tum quia Judex inferior Principe nequit propria aucto-
ritate loco ſui alium Judicem ordinarium conſtituere,
hoc enim eſt ſingulare privilegium competens ſolummo-
do Principi ſuprema poteſtate, & juriſdictione gaudenti;
l. 2. Feud. tit. 56. Quæ ſint Regalia, c. unic. & colligitur
ex cap. A Jud. 33. cauſ. 2. q. 6 ſed hoc faceret delegan-
do alteri totam ſuam juriſdictionem, ſeu ei totum ſuum
officium committendo, ergo &c. Sic Pirhing & Reiffen-
ſtuel *loc. cit.* & alii.

16 Delegatus ab alio quam a Principe non poteſt cauſſam
alteri ſubdelegare. Ita Gloſſa *in cap. Cauſſam 62. verb.
Delegatus, de Appell.* & ibi Abbas, *n. 3.* Fagnan. *num. 2.*
Reiffenſtuel *loc. cit. num. 57. & 48.* & communis alio-
rum. Habetur clare *in cap. Cum cauſſam 62. de appell.* ibi:
„ Cum non niſi Delegatus a Principe cauſſam valeat alii
„ delegare „; ex quibus verbis aperte dignoſcitur, quod
Delegatus ab aliquo, qui non ſit Supremus Princeps eſt
penitus excluſus, cum nonniſi Delegato Principis hæc
poteſtas competere dignoſcatur. Et ratio eſt, quia ſi qui-
libet Delegatus cauſſam alteri ſubdelegare poſſet, hic
etiam poſſet iterum delegare tertio, & iſte quarto, &
ſic daretur proceſſus in infinitum, quæ infinitas a jure
expreſſe reprobatur; *cap. Cum in multis 2. de reſcript. in
6.* ibi: „ Cum in multis juris articulis infinitas reprobe-
„ tur „ & ſæpe alibi, ut exemplificat Gloſſa *ibid. verb.*
17 *Multis*. Poteſt autem talis delegatus alterum ſubdelegare,
ſi ſit Delegatus ad univerſitatem cauſſarum. *Eſt Commu-
nis*, ut teſtatur Bartolus *in l. More Majorum 5. n. 11. ff.
de Juriſ. omn. Jud.* & tenent expreſſe Hoſtienſis *in cit.
cap. Cum cauſſam 62. de appellat. n. 3.* & ibi Joan. Andr. *n. 6.*
& Barboſa *n. 5.* Fagnan. *n. 2.* Butrius *n. 11.* & alii paſſim: &
deſumitur *ex l. Cum Prætor §. 1. ff. de judiciis*, ibi: „ Is
„ quoque, cui mandata eſt juriſdictio, Judicem dare po-
„ teſt „ ut ſunt Legati Proconſulum; ubi ly *mandata eſt
Juriſdictio* debet accipi proprie, ſeu pro ea, quæ datur
ad univerſitatem cauſſarum, ex Gloſſa *in l. 1. ff. de Offi-
cio ejus, cui mandata eſt Juriſdictio, verb. Qui mandata*,
ubi expreſſe dicit „ Juriſdictionem mandari, quando uni-
„ verſitas, ſed delegari, quando ſpecies una committi-
„ tur „. Et ratio eſt, quia Delegatus ad univerſitatem
cauſſarum quaſi *Ordinarius* videtur, ut notat Gloſſa *in d.
c. Cum cauſſam 62. verb. delegatus, de appellat.* & ibi Fa-
gnanus *n. 4.* cum variis aliis; atque æquiparatur Ordina-
rio; *arg. l. ult. §. fin. C. ubi, & apud quem* & tenet
Gloſſa *in l. ult. verſ. Cum ſpecialis, C. de Judiciis*; Immo
Gloſſa *in cap. Statutum, §. Inſuper in verb. Moderatas, de
reſcriptis in 6.* appellat eum Ordinarium, ſicut etiam ſic
eum appellat Speculator *in tit. de Off. Ordin. num. 2.* Petr.
de Ancharan. *in cap. Licet undique col. 2. ad finem, verſ.
Nec mirum, de off. delegat.* & alii cum Fagnan. *l. cit. num.
4. 5. & 6.* adeoque ad inſtar Judicis Ordinarii poterit ſub-
delegare unam, vel alteram cauſſam, quia Delegatus ad
univerſitatem cauſſarum, cum remaneat in eſſentia juriſ-
dictionis univerſalis, idem poteſt quod Ordinarius, ut di-
cit Baldus *in l. ſi ut propoſit, la prima n. 10. C. quo-
modo, & quando Jud.* & Fagnan. *l. cit. num. 5.*

18 Delegatus a Principe ſuprema poteſtate, & Dominio
gaudente poteſt alteri cauſſam ſubdelegare; *c. ſi pro de-
bilitate 3. & cap. Paſtoralis 28. de off. & poteſt. Jud. De-
legat. cap. Cum cauſſam 62. de appellat.* ubi expreſſe dici-
tur: *Cum nonniſi Delegatus a Principe cauſſam alii valeat*
19 *delegare, & l. A Judice, C. de Judiciis*. Dummodo tamen
cauſſæ non ſint adeo graves, ut ſine ipſius Delegati præ-
ſentia nequeant commode terminari; *c. ſi pro Debilitate
3. de offic. & poteſt. Jud. Deleg.* pro cauſſis enim tam gra-
vibus præſumitur electa a Principe induſtria perſonalis,
& ſpecialis fides ipſius perſonæ Delegatæ; textu expreſ-
ſo *in c. Quoniam, de off. Jud. Deleg. §. Is autem*, ibi: „ Cum
20 „ in his omnibus caſibus induſtriam, & fidem perſonæ,
„ cui talia committimus, eligere videamur „. Sic etiam
dicendum venit, quando Delegatus per ſe, vel ſuis ma-
nibus, cauſſam expedire juſſus fuit, quia tunc cenſetur ele-
cta præciſe induſtria, & fides ſolius talis perſonæ Delegatæ;
21 *l. unic. §. Ne autem, verſ. ſin vero talis, C. de caduc. tolland.*
Quæ ſpecialis induſtria, & fides perſonæ Delegatæ cen-
ſetur etiam electa, cum in Delegatione ponitur Claudu-
la: *Confidentes de induſtria, ſeu circumſpectione tua*, & hu-
juſmodi. Sic Abbas *in c. Quoniam 14. num. 8. de offic. &
poteſt. Jud. Deleg.* Maſcard. *de probat. concluſ. 395. n. 4.*
Menoch. *de præſumptionibus, lib. 2. præſumpt. 42. n. 7.*
22 Sperell. *dec. 106. Fori Eccleſiaſt. n. 56.* Partibus tamen
conſentientibus poteſt fieri ſubdelegatio, licet fuerit ele-
cta induſtria, & fides perſonæ delegatæ, textu expreſ-
ſo *in cap. Quoniam 4. de off. & poteſt. Jud. Delegat. §. Is
autem*, ibi: *Is autem cui injungitur, ut perſonaliter nego-
tium exequatur, poteſt (dummodo partes conſentiant) hoc aliis*
23 *delegare*. Delegatus Principis non poteſt alterum ſubdele-
gare, ſi ipſi non juriſdictio, ſed nudum miniſterium, ſeu
mera executio a Principe ſit commiſſa, adeoque merus
executor ſit conſtitutus, textu expreſſo *in cit. cap. Quo-
niam 43. de off. deleg. §. Ceterum*, ibi: *Ceterum (ſalva
Legatorum Sedis Apoſtolicæ auctoritate) nulli, cui commiſſum
fuerit prædicare Crucem* (pro recuperatione Terræ ſanctæ)
*excommunicare, vel abſolvere aliquos, diſpenſare cum irregu-
laribus, vel injungere pœnitentias liceat hoc de cetero aliis de-
mandare, quia non ſibi Juriſdictio, ſed certum miniſterium
potius committitur in hac parte.*

Hinc habes, cur Confeſſarii Regulares, quibus ex pri- 24
vilegio Summi Pontificis conceſſa, & demandata eſt fa-
cultas fideles omnes abſolvendi a peccatis, & cenſuris,
& cum iis diſpenſandi in votis, vel ea commutandi, ta-
lem facultatem neque aut alteri ſubdelegare; Quia nimi-
rum ipſis Regularibus Confeſſariis ſimplex, & nuda ju-
riſdictio ad certum exercitium abſolvendi a peccatis, &
cenſuris, diſpenſandi in certis votis, & irregularitati-
bus, & non integrum officium juriſdictionis committitur;
Is enim, cui non officium, ſed nudum miniſterium, ſeu
ſimplex juriſdictio in ordine ad certos actus committitur,
alteri ſubdelegare non poteſt ſine ſpeciali licentia com-
mittentis; *ex cit. cap. Quoniam 43. de off. Deleg. §. Cete-
rum*, & Gloſſa *ibid.* ut recte notavit Layman *lib. 5. tract.
6. cap. 10. num. 41.* Coninch *diſput. 8. dub. 4. numer. 25.*
Pirhing. *libr. 2. Decretal. titul. 29. numer. 25.* Gobat. *tom.
1. tractat. 7. numer. 100.*

Delegari, ſeu eſſe Judices Delegati poſſunt generali- 25
ter loquendo omnes illi, qui nec natura, nec lege, nec
moribus prohibentur; *l. cum Prætor, ff. de Judiciis, & cap.
infamis 1. cauſ. 3. q. 7.* ubi ſtatuitur expreſſe, quod Ju-
dices dari nequeant omnes illi, qui ne Judices ſint, im-
pediuntur 1. *Natura*, ut ſurdi, muti, perpetuo amentes,
& impuberes, quia tales carent judicio; 2. *Lege*, ut in-
famés, & a Senatu amoti; 3. *Moribus*, ut ſervi, & fœ-
minæ, nam moribus, ſeu longæva conſuetudine rece-
ptum eſt, ut civilibus non fungantur officiis, ibi: „ Tria
„ ſunt, quibus aliqui impediuntur, ut Judices non ſiant,
„ Natura, ut ſurdus, & mutus, & qui perpetuus furioſus
„ eſt, & impubes, quia judicio caret; Lege, qui a Se-
„ natu amotus „ eſt; Moribus; fœminæ, & ſervi, non
„ quia non habeant judicium, ſed quia præceptum eſt, ut
„ civilibus non fungantur officiis „. Unde ad hoc faciunt
ſequentes verſiculi ab Hoſtienſi relati in ſumma *de off. &
poteſtat. Jud. Delegat. numer. 3.* ibi:

Liber, mas, gnarus, cui ſit mens, integra fama,
Ætas, qui ſubſit, committitur huic bene cauſſa.

Ex quibus clare patent conditiones in Judice delegato 26
requiſitæ. Et ſolum notandum venit, quod licet per ly
qui ſubſit, detur intelligi, quod non poſſit delegari invi-
tus, niſi qui de Juriſdictione Delegantis eſt; *cap. Paſtora-
lis 11. de off. Ordin.* tamen per hoc non negatur, quin
Judex Ordinarius poſſit cauſſas ſuas delegare etiam non
ſubdito, qui non eſt ſubjectus juriſdictioni delegantis; ſuf-
ficit enim, quod cauſſa pertineat ad Juriſdictionem De-
legantis, licet is, cui talis cauſſa delegatur, non ſit de
juriſdictione ipſius; *arg. l. unic. C. qui pro ſua Juriſd. Jud.
dare*: juncta Gloſſa *ibid. verb. Reſediſſent, cit. cap. Paſtora-
lis 11. de off. Ordinarii*, & Gloſſa *ibid. verb. Nullum*, & te-
nent Doctores communiter. Hic autem diſcrimen eſt, 27
quod Judex Ordinarius delegans ſuum ſubditum poteſt ipſum
etiam invitum compellere ad acceptandam delegationem,
ne alioquin inutilis videatur Juriſdictio, ac Poteſtas de-
legandi competens Judici Ordinario, ſive Delegato Prin-
cipis ſupremi; quamvis adhuc ipſe delegans in tali coa-
ctione deferre debeat perſonæ, ac dignitati delegandi, ut
cavetur *in citat. cap. Paſtoralis 28. §. 1. de off. & poteſt.
Judic. Delegat.* ibi: *Poteſt compellere renitentem, et quod ju-
riſdictio illa nullius videretur momenti, ſi coactionem aliquam
non haberet; Delegatus tamen* (ſcilicet Supremi Principis)
*debet ſollicite providere, ut ſi perſonis Superioribus (exigente
neceſſitate) negotium duxerit delegandum, in coactionibus infe-* 28
rendis dignitati deferat, & perſonæ. Quod ſi autem Judex
Ordinarius deleget non ſubditum non poteſt ipſum in-
vitum compellere, quia præcipienti extra territorium
impune non paretur, *leg. eum qui 13. juxta Gloſſam, verb.
Magiſtratum, & l. ult. ff. de juriſd. & c. ut animarum 2.
de Conſtitutionibus in 6.* ubi ſic expreſſe habetur; *Cum ex-
tra territorium jus dicenti non pareatur impune*. Delegatus
vero Papæ, aut alterius Supremi Principis poteſt quem-
cumque ſine juſta cauſſa recuſantem compellere, ut ſuſci-
piat onus Delegati, cum gerat vices Papæ, cui omnes
Chriſtiani ſubſunt; *cit. cap. Paſtoralis 28. §. 1. de offic.
& poteſt. Judic. Delegat.* Abbas *ibid. num. 7.* & alii com-
muniter.

Delegatus Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejus debet 29
eſſe conſtitutus in aliqua Dignitate Eccleſiaſtica, vel
perſonatu, aut eſſe Canonicus Eccleſiæ Cathedralis, *cap.
Statutum 2. de Reſcript. in 6.* Aut eſſe Officialis, ſeu Vi- 30
carius Generalis Epiſcopi, vel Prior Conventualis; *Cle-
ment. Et ſi principalis 2. de reſcript.* ibi: *Et ſi principalis
Officialis Epiſcopi, aut Religioſus conventualem obtinens Prio-
ratum, quamvis ad Prioratum eumdem Prior non conſueve-
rit per electionem aſſumi, a Sede Apoſtolica, vel Legato ejuſ-
dem dari valent Delegatus: In Officiali tamen Foraneo, aut
Religioſo Monaſterii ſui Priore clauſtrali, neque hoc volumus
obſervari*. Sub nomine Prioris conventualis hic veniunt
etiam Priores, Præpoſiti, Rectores, Guardiani, aliique
omnes quocumque nomine nuncupati Superiores Con-
ven-

ventuales Regularium, nam etiam iſti cenſentur eſſe in dignitate Eccleſiaſtica ad hoc, ut eſſe poſſint Delegati Apoſtolici. Gloſſa *in c. Nullus, verb. Prælaturam, de elect. in 6.* Felin. *in c. Cum olim n. 1. de Majorit. & obed.* Jaſon. *in rubr. ff. de off. ejus, cui mandata eſt Juriſdictio n. 9.* Azor. *inſtitut. moral p. 2. lib. 3. c. 20. prope finem*, Matſobr. *de Synod. Diœceſ. c. 4. dub. 13. n. 40.* Spetell. *dec. 167. n. 14.* Barboſa *p. 3. de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat. 105. n. 15.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 70.* Pignatell. Francus, Geminianus, & alii.

32 Delegatus autem Epiſcopi, vel alterius inferioris Ordinarii poteſt eſſe ſimplex Clericus, quamvis in dignitate non ſit conſtitutus, nec ſit Canonicus Cathedralis; Gloſſ. *in c. Statutum 2. de Reſcript. in 6. verb. Sedis Apoſtolica;* Pirhing. *lib. 1. decret. tit. 29. n. 33.* Reiffenſtuel *ibid. n. 72. arg. c. Cum Epiſcopus 7. de offic. Ordinar. in 6.* Sic etiam
33 ſimplex Religioſus cum licentia ſui Prælati poteſt eſſe Delegatus Epiſcopi, quia *in cit. c. Statutum*, ſermo eſt de ſolis Delegatis Papæ, vel Legatorum ejus; Sanchez *lib. 6. Moral. c. 13. n. 77.* Pirhing *loc. cit. n. 33.* Ratio autem diverſitatis quoad hoc inter Delegatum Papæ, & Epiſcopi eſt illa, quam recte cum aliis aſſignat Reiffenſtuel *loc. cit. n. 73.* quia, inquit, Epiſcopus melius poteſt cognoſcere ſuorum Clericorum peritiam, & idoneitatem; quam ſi majorem agnoſcat in ſimplici Clerico, nihil prohibet, quin ipſum præ aliis in Dignitate conſtitutis, vel Canonicis Cathedralis, deleget: Secus autem eſt in Papa, vel ejus Legatis, qui utpote longe diſtantes nequeant ſic de facili ſimplicium Clericorum omnium idoneitatem cognoſcere: unde expedit, ut illos ſolos delegent, quos dignitas, vel perſonatus facit præ ceteris ſupponere idoneos. Hinc Conc. Trid. pro majori cautela ſtatuit *in ſeſſ. 25. c. 10 de reform.* quod quædam tales idoneæ Perſonæ in Synodo Provinciali deſignentur, ibi: „ Statuit Sancta Synodus, in ſingulis Conciliis Provincialibus, aut Diœceſanis aliquas Perſonas, quæ qualitates habeant juxta „ Conſtitutionem Bonifacii VIII. quæ incipit: Statutum, „ & alioquin ad id aptas deſignari, ut præter Ordinarios „ locorum, iis etiam poſthac cauſæ Eccleſiaſticæ, ac Spirituales, & ad forum Eccleſiaſticum pertinentes in „ partibus delegandæ committantur.

34 Epiſcopi, aliique Papæ inferiores non poſſunt Laico delegare cauſam ſpiritualem: *ſic communis Doctorum*. Laici enim Eccleſiaſtica tractare negotia non poſſunt, cum hæc Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum judicio ſint diſcutienda, textu expreſſo *in capit. Decernimus 1. de judiciis*, ibi: *Decernimus, ut Laici Eccleſiaſtica tractare negotia non præſumant; ſed Epiſcopi, Abbates, Archiepiſcopi, & alii Eccleſiarum Prælati de negotiis Eccleſiaſticis (maxime de illis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur) laicorum judicio non diſponant;* concordat *c. Cum laicis 12. de rebus Eccleſiaſtic. non alienand.* aliique conſimiles Canones. Immo neque
35 poſſunt Epiſcopi cauſam ſpiritualem, ſeu Eccleſiaſticam delegare Laico judicandam una ſimul cum Clerico; Gloſſa *in c. Contingit 8. de arbitr. verb. Spiritualibus;* Pirhing *loc. cit. n. 34.* ubi ex Abbate, & Julio Claro dicit eſſe
36 communem. Neque delegare poſſunt Laico cauſam Criminalem Clericorum; *Eſt etiam communis*, teſtibus Julio Claro *in Practica Criminal. l. 5. §. fin. quæſt. 41. n. 5.* Card. Tuſcho *litt. D concluſ. 146. n. 13. arg. c. Si diligenti 12. de foro competent. & c. unico de Cleric. conjugat. in 6.* cum citatis juribus *in n. præcedent.*, & aliis concordantiis. Immo ne-
37 que poſſunt Epiſcopi delegare cauſas criminales Clerico conjugato, quia is regulariter tamquam merus laicus reputatur; Jul. Clarus *loc. cit. n. 7.*, Card. Tuſch. *loc. cit.* & alii, *arg. c. unic. de Cleric. conjugat. in 6.* Poſſunt ta-
38 men Epiſcopi probabiliter delegare Laicis cauſas Clericorum mere civiles, ut pecuniarias, & ſimiles: Sic Gloſſa *in c. Decernimus 2. de judiciis, verb. Non præſumant*, ibi: *Clericum cujuslibet Ordinis abſque Pontificis ſui permiſſu nullus præſumat ad ſæcularem Judicium attrahere*; ubi, ut vides, prohibetur attrahi Clericum ad Judicem ſæcularem ſolummodo abſque Pontificis ſui permiſſu, adeoque argumento a ſenſu contrario deſumpto, proprii Epiſcopi accedente conſenſu id videtur permiſſum, colligitur etiam *ex cit. c. Decernimus*, ubi ſtatuitur ſolummodo, *ut Laici Eccleſiaſtica tractare negotia non præſumant*, adeoque negotia non Eccleſiaſtica tractare poſſunt, præſertim ex delegatione Epiſcopi, cum ſic illud neutiquam præſumant: Immo prohibitio facta ibi Epiſcopis, ne laicorum judicio diſponant de negotiis Eccleſiaſticis, videtur potiſſimum reſtringi ad illa, quæ ſpiritualia ſunt, ibi, *Maxime de illis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur, laicorum judicio non diſponant*, adeoque non videtur eis interdicta facultas delegandi Laicis cauſas Clericorum mere civiles, ut pecuniarias, & ſimiles. Vide verb. *Tutor num. 27.* Fa-
39 teor tamen, contrariam opinionem non carere ſua probabilitate: quinimmo Reiffenſtuel *lib. 1 decretal. tit. 29. numer. 89.* ex Baldo, & aliis defendit eam ut probabiliorem, & *numer. 90. & 91.* occurrit juribus, & objectionibus, quæ in contrarium ſolent adduci. Et Pignatell. *tom. 2. cit. conſult. 45. num. 3.* pluribus adductis defendit ut veriorem, & dicit hanc haberi expreſſe *in cap. Significaſti 18. de foro competent.* ubi in ſimili cauſa civili, nempe de pecunia mutuata dicitur, Clericum non

poſſe conſentire in Judicem non ſuum, etiam accedente Epiſcopi ſui voluntate, niſi ſit perſona Eccleſiaſtica, ibi: *Clerici tamen in Judicem non ſuum (niſi forte ſit perſona Eccleſiaſtica, & Epiſcopi Diœceſani voluntas accedat) conſentire non poſſunt;* & ſic expreſſe propter tales ejus etiam ſuſtinet Gloſſa *ibid. verb. Clerici;* Quod jus quia poſterius eſt aliis pro alia ſententia adductis, ideo dicit ipſe, eſt attendendum. Eo vel maxime, quod, cum privilegium Fori ſit commune toti Ordini Clericali, ſicuti non eſt in poteſtate Clerici ei renunciare: ita non debet eſſe in poteſtate ſingulorum Epiſcoporum eidem præjudicare per delegationem, vel conſenſum in Judicem Laicum; Immo cum non poſſint Epiſcopi neque in cauſis ſuis etiam civilibus conſentire in Judicem laicum, ex textu expreſſo *in c. Si diligenti 12. de foro competent.* ita nec etiam poſſunt conſentire in cauſis civilibus ſuorum Clericorum; Quod enim juris quis pro ſe non habet, neque pro aliis congruit habere; eademque de cauſa non poſſunt facere Epiſcopi conſentiendo in perſonalem læſionem Clerici, quin ſit locus privilegio Canonis, & excommunicationis, *arg. c. Univerſitatis 24. & cap. Contingit 46. de ſentent. excommunic.*

Summus Pontifex ex certa ſcientia poteſt non ſolum 40
cauſas civiles, & criminales Clericorum, ſed etiam quaſdam alias Eccleſiaſticas, ſeu ſpirituale delegare alicui Laico, v. g. Imperatori, Regi, &c. Sic Gloſſa *in cap. Decernimus 2. de judiciis, verb. Non præſumant*, ubi id probat ex pluribus Sacris Canonibus, & ſignanter *ex cap. In Synodo 24. diſt. 63. & aliis*, & ſic alia Gloſſa *in cap. Bene quidem 1. diſt. 96.* communiter ab omnibus recepta, teſte Julio Claro *in Practica Criminal. lib. 5. fin. quæſt. 41. num. 8.* & cum plurimis a ſe citatis; Pignatell. *tom. 2. dict. conſult. 45. num. 7.* Pirhing. *loc. cit. num. 34.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 92.*, & communis aliorum. Idque ſpecialiter concedendum eſt Summo Pontifici propter plenitudinem ſuæ poteſtatis, quam habet non ſolum in ordine ad cauſas Clericorum, aliaſque Eccleſiaſticas, ſed etiam in ordine ad cauſas Clericorum, aliaſque Eccleſiaſticas, ſed etiam in ordine ad diſpenſandum de jure ſupra jus ipſum; textu expreſſo *in cap. Propoſuit 4. de conceſſion.*, ibi *Secundum plenitudinem poteſtatis de jure poſſumus ſupra jus diſpenſare:* Et hoc ipſum olim jam factum fuiſſe legitur in citatis *c. Adrianus, cap. In Synodo, & cap. Illud*, quia non is, qui juriſdictionem exercet, ſed qui præcipit exercendam jus dicere videtur; *cap. Ut fama 35. de ſenten. excommunic.*, ibi: *Cum hoc non ipſi, ſed illi quorum auctoritate id faciunt, facere videantur*. Notan-
ter fuit dictum, poſſe Summum Pontificem, *etiam quaſ-* 41
dam alias cauſas Eccleſiaſticas, ſeu ſpirituales alicui Laico, quia non poteſt Papa tollere Clericorum exemptionem in totum, ſeu quoad omnes Clericos, omneſque cauſas ipſorum; Farinacius *lib. 1. Criminal. lib. 5. §. fin. quæſt. 41. num. 8.* ubi teſtatur eſſe hanc communem Doctorum ſententiam. Et ratio eſt, quia ex tali delegatione, ſeu immutatione decoloraretur univerſalis ſtatus Eccleſiæ, contra quem nequit Papa diſpenſare; *arg. cap. Et illa 23. cauſ. 1. quæſt. 7. cap. Memor ſum 9. cauſ. 24. quæſt. 1.* & tenent expreſſe Gloſſ. adductis multis juribus *in cap. Propoſuit 4. de conceſſion. præbend. verſ. Supra jus diſpenſare;* Abbas *ibid. num. 14.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 92.* & alii paſſim.

Delegati Judicis officium expirat, & ceſſat pluribus 42
modis. Primo, morte Delegati, ſi delegatio fuit perſonalis, ſeu expreſſo proprio nomine delegati facta, *leg. Si quis alicui, §. Morte ff. Mandati:* Non enim tunc Delegati officium, & juriſdictio tranſit ad hæredes: *leg. Mandatum 57. ff. Mandati*, neque ad ſucceſſorem, quia tunc ſequitur perſonam, & veluti acceſſorium extinguitur cum perſona, *cap. Privilegium perſonale 7. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Privilegium perſonale perſonam ſequitur: cap. Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis*. Se- 43
cus eſt dicendum, ſi delegatio fuit realis, ideſt facta contemplatione dignitatis, & non perſonæ, v. gr. Epiſcopo, vel Officiali Alexandrino; nam talis delegationem expirat morte Epiſcopi, vel Officialis tunc exiſtentis, ſed tranſit ad ſucceſſorem in eadem dignitate, vel officio, etiam ſi res ſit adhuc integra; *c. Quoniam 14. de offic. & poteſt. Jud. Deleg.* ubi Pontifex confirmat ut juſtam ſententiam latam a quodam Abbate ſucceſſore alterius Abbatis delegati, & præmortui, reddita ratione, ibi; *Quia ſub expreſſis nominibus locorum, & non perſonarum commiſſio emanavit*, & in ejus ſummario expreſſe dicitur; *Delegatio facta Dignitati non expreſſo nomine proprio tranſit ad ſucceſſorem;* Et ſic Gloſſa *ibid. verb. Subſtitutum*, Abbas *num. 2.* Barboſ. *num. 1. & 2.* cum communi aliorum; Et ratio eſt, quia dignitas non moritur, neque variatur per mortem, & variationem perſonæ; *cap. Si gratioſe 5. de reſcriptis in 6.* adeoque ſucceſſor in tali dignitate cauſam debet reaſſumere in terminis, in quibus antea fuerat, eamque, prout juſtitia exigit, termi-
nare, *leg. Mortuo ff. De judiciis*. Secundo ceſſat officium, 44
& juriſdictio Delegati per mortem Delegantis, quando res eſt adhuc integra, & nondum Judex uti cœpit juriſdictione, ſecus quando res non eſt amplius integra, ſed cauſa commiſſa jam incepta eſt; *cap. Licet undique 30. de offic.*

delegat. uti clare deciditur quoad utramque partem : ibi :
„ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi juriſdi-
„ ctione a ſuo ſibi collega delegata, eo vivente uti non
„ cœperit, quia mandatum hujuſmodi re integra morte
„ mandatoris expiravit, non habet ſolus officium judi-
„ candi. Si vero ante mortem illius juriſdictione uti cœ-
„ perit demandata, vices ſuas, & illius poterit adimple-
„ re; “ concordat *cap. Relatum* 19. *&* *cap. Gratum* 20.
de offic. delegat. & c. Quamvis 6. eod. in 6. & leg. Et
quia ff. De juriſdict. omn. Judic. Et ratio utriuſque partis
eſt, quia per actum Delegationis non tranſit efficaciter ju-
riſdictio in delegatum, donec is ea uti cœperit; & e con-
tra per exercitium juriſdictionis in delegatum, donec is ea
uti cœperit; & e contra per exercitium juriſdictionis an-
te mortem delegantis, juriſdictio efficaciter tranſit in De-
legatum, ut clare habetur *ex d. cap. Quamvis 6. de offic.*
delegat. in 6. ibi : *Cum juriſdictio (ex quo ipſa uſu non ex-*
titit) non cenſeatur in eum efficaciter tranſire.
45 Ut res non ſit amplius integra, & ſic perpetuetur juriſ-
dictio delegata, ſufficit citatio partis facta per Delegatum
ante mortem Delegantis; *cap. Gratum* 20. *de offic. & poteſt.*
Jud. Delegati, ubi Urbanus III. ſuper hoc conſultus re-
ſpondit, quod Cum . . . . *citatione facta negotium ſit quaſi*
cæptum . . . . poteſt, & debet in cauſa procedit; concor-
dat *cap. Nemini 9. de offic. Legati* ubi dicitur, quod ju-
riſdictio Delegatorum per Legatum Sedis Apoſtolicæ ex-
piret, ſi ante hujus diceſſum a Provincia ſibi commiſſa
citatio per ipſos facta non præceſſit ibi : *Cum juriſdictio*
iſtorum expiret, ſi ante illorum diſceſſum, horum citatio non
præceſſit; Hinc Gloſſ. *ibid. verb. Citatio*, ſic infert, *Ergo*
ſi citatio præceſſit, valebit commiſſio poſt diſceſſum : ſic per
citationem perpetuatur juriſdictio; ſic cap. Gratum 20. *&*
cap. Licet 30. *de offic. Delegat. cap. Propoſuiſti* 19. *de foro*
competent. cap. Ut debitus 59. *de appellation. cap. Capitu-*
lum Sanctæ Crucis 30. *de reſcript. in quibus dicitur, quod*
ſola citatione ſive conventione præveniatur juriſdictio alio-
rum, hucuſque citata Gloſſa. Et ratio eſt, quia ut perpe-
tuetur, & duret juriſdictio Delegati reſpectu partium,
ſufficit, quod res fuerit incepta, & intervenerit aliquis
actus erga partes; *arg. citat. cap. Gratum, cap. Licet,*
cap. Memini, cap. Propoſuiſti mox citati; ſed per ſolam ci-
tationem incipitur cauſa, & judicium, cum ipſa citatio
ſit primus actus reſpectu partium, ac juriſdictionis con-
tentioſæ erga eas exercendæ; *cap. Quoniam contra* 11.
§. Statuimus, de probationibus, & c. fin. Inſtitut. de pœ-
na temere litigantium : ubi pro primo actu judicis poni-
46 tur citatio; adeoque &c. Immo ad perpetuandam juriſdi-
ctionem Delegati, ſufficit, quod ante mortem Delegantis
præceſſerit citatio, licet talis citatio ad partes antea non
pervenerit; Ita Gloſſ. margin. communiter recepta *in Cle-*
mentin. 2. *Ut lite pendente*; Abbas *in dict. cap. Gratum*
num. 3. & ibi Layman. *num.* 2. Barboſa *num.* 5. Sanchez
lib. 8. de Matr. diſp. 28 *num.* 13. Pirhing. *lib. 1. decret. tit.* 29.
num. 179. Reiffenſtuel *ibid. num.* 241. & alii, & colligitur
ex dict. cap. Gratum, in quo habentur hæc præciſa ver-
ba : *Ante obitum Delegantis propoſito edicto . . . . & quod*
cum citatione facta, negotium ſit quaſi cæptum . . . . po-
teſt, & debet in cauſa procedi; ubi, ut vides, ut diſtin-
guit, an citatio jam pervenerit ad notitiam, nec ne; &
ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus; Et
ratio eſt, quia, ut res, ſeu cauſa cenſeatur jam incepta,
& non amplius integra, ſufficit ſolus Judicis actus reſpe-
ctu partium, *ex cit. cap. Gratum* 20. *& cap. Licet* 30. *de*
offic. Jud. Delegat. & cit. cap. Quamvis eod. in 6. ſed ta-
lis actus judicis jam intervenit per ſolam citationem a Ju-
dice Delegato factam, ex *dict. cap. Quoniam contra* 11.
§. Statuimus, de probationibus, & c. fin. de pœna temere
litigantium, adeoque &c.
47 Contra id tamen ſolet adduci textus in *cap. Relatum* 29.
de Offic. Delegat. ubi Lucius III. expreſſe declarat, quod
tunc ſolus res, ſeu cauſa primum deſinat eſſe integra, &
perpetuetur juriſdictio Delegati, quando incipitur fieri li-
tis conteſtatio, ibi : *ſi vero ante conteſtationem* (Dele-
gans) *deceſſit; non eſt a Judicibus, quos delegaverat hu-*
juſmodi procedendum, adeoque ad id non ſufficit ſola ci-
tatio partium a Delegato facta. Ad hanc autem objectio-
48 nem, relictis variis aliis ſolitis dari reſponſionibus, reſpon-
detur, quod Decretalis Lucii III. *in dict. cap. Relatum*
19. *de offic. Delegati* fuit quantum ad hoc correcta per
Decretalem Urbani III. *in dict. c. Gratum* 20. *eod. tit.*
Sic Gloſſ. *in citat. capit. Relatum, verb. Conteſtata*,
Tancredus, & Goffredus pro hac ſententia citati ab Ab-
bate *in dict. cap. Gratum*. Decius *in dict. cap. Gratum*
num. 1. Layman *ibid. num.* 1. Reiffenſtuel *lib. 1. decret.*
tit. 3. *num.* 248. & alii. Ex quo enim (dicit Layman
loc. cit.) Legibus Civilibus non ſit ſatis expreſſum, an
Juriſdictio Delegati incepta primum cenſeatur per litis con-
teſtationem, vel potius per ipſam citationem, quia pro
utraque parte ſtant graves Auctores; Hinc etiam orta eſt
diverſitas Decretalium; nam Lucius III. *in dict. cap. Re-*
latum priorem ſententiam tamquam tutiorem ſecutus, re-
ſpondit ad continuandam, ſeu perpetuandam Delegati Ju-
riſdictionem requiri, quod ante mortem Delegantis fuerit
incepta litis conteſtatio Urbanus autem III. immediatus
ejus Succeſſor poſteriorem ſententiam tamquam benignio-
rem ſecutus, reſpondit, ad id ſufficere, quod ante mor-
tem Delegantis ſit facta a Delegato partium citatio, cum ut
loquitur textus, *citatione facta, negotium ſit quaſi cæ-*
ptum.

Nec valet dicere quod data hac reſponſione, admittere-
tur in dictis duabus Decretalibus immediate in corpore ju- 49
ris ſe ſubſequentibus manifeſta contrarietas, qualis tamen
in volumine ejuſdem compilationis (niſi id exprimatur)
non eſt admittenda cum oporteat, quantum fieri poteſt,
jura juribus concordare : *cap. Cum expediat* 29. *de ele-*
ction. in 6. ibi : *Cum expediet concordare jura juribus;*
& eorum correctiones (ſi ſuſtineri valeant) evitari. Non
valet, inquam : quia non ſubſiſtit objectio allata. Poſte- 50
rior Canon expreſſe corrigit priorem in eodem compilatio-
nis volumine poſitum, *ut c. Exigit* 2. *& cap. Felicis* 3.
de cenſibus in 7. quod ſimile contigit etiam in noſtro præ-
ſenti caſu, ſi non verbis omnino expreſſis, ſaltem ipſo
facto, cum facto ipſo Canon poſterior deroget priori, e-
tiam nulla ejus facta mentione, textu expreſſo *in cap. Li-*
cet Romanus 2. *de Conſtitutionibus in* 6. ibi : *Romanus*
Pontifex, quia jura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur
habere, Conſtitutionem condendo poſteriorem (quamvis de 51
ipſa mentionem non faciat revocare noſcitur. Non valet in-
ſtare, quod ſi Decretalis *in dict. cap. Relatum* 19. *de Of-*
fic. Delegat. ex toto fuiſſet correcta per ſubſequentem de-
cretalem *in dict. cap. Gratum* 20. *de eodem tit.* ipſa non
fuiſſet poſita in hac compilatione, utpote per S. Raymun-
dum de Pennafort facta *reſecatis ſuperfluis*, prout teſtatur
Gregorius IX. *in Proœmio decretalium*. Non valet, inquam, 52
quia Decretalis *in d. cap. Relatum* non revocatur ex toto,
ſed ſolum ex parte per Decretalem *in d. cap. Gratum*, quia
etiam prior de facto juvat ad probandum, quod re inte-
gra expiret juriſdictio delegata per mortem delegantis; Nec
eſt ſuperfluum, deciſionem quæſtionis adeo controverſæ,
ac inter Summos quoque Pontifices agitatæ, propoſitis di-
verſis ſententiis corpori Juris communis inſerere; immo vi-
detur valde utile, maxime ut poſteri noverint facta prio-
ra; *capit. Fuerunt autem* 2. *diſt.* 7.

Tertio, ceſſat juriſdictio, & officium delegati per ceſ- 53
ſationem delegantis ab officio, ut ſi ab eo ſit depoſitus,
re adhuc integra, ſeu juriſdictione nondum incepta;
Gloſſ. *in capit. Licet* 20. *de offic. Judic. delegat. verb.*
Re integra, circa finem. Abbas *ibid. numer.* 7. Imola
numer. 25. Sanchez *lib. 8. de Matrimon. diſputat.* 18. *nu-*
mer. 32. Pirhing *lib. 1. decret. tit.* 29. *numer.* 261. Reiſ-
fenſtuel *ibid. numer.* 129. & alii; mors enim naturalis,
& civilis æquiparantur, quando eadem ſubeſt ratio, ut in 54
caſu propoſito. Quarto, ſi Judex delegatus, cui delega-
tio facta eſt a Principe ſupremo, intuitu dignitatis ſuæ,
ab ea ſit depoſitus, vel eſt renunciaverit, vel ad aliam
dignitatem ſit translatus, tunc ſi res adhuc integra ſint,
expirat juriſdictio ſubdelegati ab ipſa Gloſſ. *in d. capit.*
Licet, verb. Re integra, Layman *ibid. numer.* 2. Imola
ibid. numer. 25. Pirhing *loc. citat. num.* 185. Et ratio eſt,
quia non minus per depoſitionem a dignitate, vel renun-
ciationem ipſius, per translationem ad aliam, amittit
delegatus juriſdictionem, quæ ipſi intuitu ipſius dimiſſæ,
ſeu amiſſæ dignitatis delegata eſt, quam per mortem na-
turalem, ergo ſicuti per mortem naturalem delegati, re
adhuc integra, expirat juriſdictio ſubdelegati, ita per
mortem civilem, videlicet depoſitionem, vel renuncia-
tionem, vel translationem delegati, quæ æquiparatur
morti naturali, cum tali dignitati dimiſſæ, ſeu amiſſæ,
in qua fundabatur ejus juriſdictio, cenſeatur jam mor- 55
tuus. Si vero delegatio a Principe ſupremo ſit facta ipſi
delegato intuitu perſonæ, tunc, re adhuc integra, ex-
pirat juriſdictio ſubdelegati, ſolum per depoſitionem De-
legati a dignitate; non autem per renunciationem, vel
translationem delegati ad aliam dignitatem; Et ratio
prioris partis eſt, quia juriſdictio delegata, vel ſubdele-
gata, dum res adhuc integra eſt, cenſetur potius per-
tinere ad delegantem, vel ſubdelegantem, ab eoque
pendere, quam ad delegatum, vel ſubdelegatum, a-
deoque ſi delegans, vel ſubdelegans deponatur a digni-
tate, vel alias ſtatum incompoſſibilem aſſumendo, juriſdi-
ctionem amittat de conſequenti venit, ut etiam in dele-
gato, vel ſubdelegato juriſdictio expiret, cum non am-
plius poſſit, talis juriſdictio fundari in perſona ipſius de-
legati, vel ſubdelegati; Ratio vero poſterioris partis eſt,
quia ſi Delegatus renunciet dignitatem, vel ad aliam trans-
feratur, nihilominus juriſdictionem retinet in ordine
ad cauſam ſibi intuitu perſonæ commiſſam, & conſequen-
ter etiam in ejus ſubdelegato juriſdictio permanere po-
teſt : Layman *loc. citat. numer.* 3. Pirhing *loc. citat. nu-*
mer. 185. & alii. 56

Quinto, juriſdictio, & officium Delegati expirat per re-
vocationem delegationis ſuæ a Delegante, vel ejus Supe-
riore factam, textu expreſſo *in leg. Judicium* 38. *De ju-*
diciis, ibi : *Judicium vetante eo, qui judicare juſſerat;*
vel eo etiam, qui majus imperium in eadem juriſdictio-
ne habet; & ſic tenet communis Doctorum. Prin- 57
ceps enim, ſeu quilibet Judex Ordinarius delegans po-
teſt Delegationem ſuam libere revocare, non ſolum quan-
do res adhuc eſt integra, & judicium nec dum cœ-
ptum eſt a Delegato, ſed etiam re non amplius integra, &

judicio a delegato, jam cœpto, ut recte probat Gloſſa *in
cit. leg. Judicium ff. De Judiciis*, dicens, proxime alle-
gatum textum loqui in caſu, ubi lis conteſtata erat, a-
lioquin enim non eſſet judicium; Layman *in c. Venera-
bili 37. de offic. & poteſt. Jud. delegat. num.* 4. & 5. San-
chez *lib. 8. de Matrimon. diſp.* 32. *num.* 6 Pirhing *loc.
cit. n.* 195. Reiffenſtuel *l. c. n.* 136. & alii paſſim. Delegans
enim utitur jure ſuo, & quaſi re propria; & in conceſ-
ſione juriſdictionis ſemper intelligitur excepta ſuprema po-
teſtas Principis, vel Superioris auctoritas; *arg. cap. Venien-
58 tes 19. de jurejurando*. Delegatus autem a Papa, ſeu ab
alio Principe ſupremo poteſt revocare delegationem in
totum a ſe alteri factam, solummodo quando res adhuc
integra eſt, & judicium necdum cœptum eſt a ſubdelega-
to; *Eſt communis quoad utramque partem*. Ratio primæ
partis eſt, quia juriſdictio non cenſetur efficaciter tranſi-
viſſe in ſubdelegatum, niſi poſtquam eam exercere cœpit,
ut habetur expreſſe in *capit. Quamvis 6. de offic. De-
legat. in 6.* ibi: *Cum juriſdictio, ex quo ipſa uſu non ex-
ivit, non cenſeatur in eum efficaciter tranſiviſſe*. Ratio ſe-
cundæ partis eſt, quia Delegatus a Papa, ſeu ab alio
principe ſupremo, ſubdelegando alteri totam cauſſam ſi-
bi commiſſam, nihil ſibi de juriſdictione reſervando; tunc
re non amplius integra, & judicio jam cœpto ab ipſo
ſubdelegato, jam ſuo functus eſt officio, adeoque nequit
amplius revocare talem ſubdelegationem, & commiſſam
alteri totalem cauſſam, ſeu in totum juriſdictionem, ut
habetur expreſſe *in cap. Venerabili 37. de Offic. delegat.*
ubi Honorius III. declarat, Archiepiſcopum Caſentinum,
cui delegaverat cauſam Epiſcopi Cephaludenſis, non po-
tuiſſe ſubdelegationem talis cauſæ in totum factam Abba-
ti Panormitano, & eam iterum ſubdelegare Theſaurario
Caſentino, ibi; *Archiepiſcopus ipſe (cum jam ſuo functus
eſſet officio, dicto Abbati committendo in integrum vices
ſuas) hujuſmodi negotium dicto Theſaurario non potuit de-
59 mandare*. Si vero delegatus a Papa, vel ab alio Principe
ſupremo, non totam cauſam ſubdelegavit, ſed ſolum ali-
quam partem ejus, aliquid de juriſdictione ſibi reſervan-
do, tunc poterit, re etiam non amplius integra, talem
ſubdelegationem revocare; Gloſſ. *in cap. Super quæſtionum
artic. cap. 27. de offic. delegat. §. Si vero, verb. Si non
poſſunt*, Barboſ. *in cit. cap. Quamvis num.* 6. Pirhing *loc.
cit. num.* 140. Molina *tract. 5. de juſt. diſp.* 21. *num.* 4. &
alii. Et ratio eſt, quia Delegatus Papæ, ſeu alterius Prin-
cipis Supremi ſubdelegans, ſolum partem cauſæ, ſeu ali-
quid ſibi de juriſdictione reſervans, manet adhuc Superior
reſpectu talis cauſæ, cum reſpectu ipſius adhuc retineat
juriſdictionem; Unde ſi a ſubdelegato appellari contingat,
ad eum, & non ad Papam, ſeu Principem ſupremum ap-
pellari debet, textu expreſſo *in cit. cap. Super quæſtionum
articulis 27. de Offic. delegat. §. Porro*, ibi: Cum autem
ſibi aliquid de juriſdictione reſervat, ſi cauſa ſit ei appel-
„ latione remota commiſſa, non ad nos, ſed ad eum po-
„ terit de jure appellari; & *in cap. Si Delegatus 7. eod.
in 6.* ibi: „ Ad eum quoque, qui vices ſuas committit,
„ donec revocet; vel cui executionem ſententiæ tantum,
„ aut quidquid aliud de juriſdictione ſibi reſervat, non ad
„ delegantem primum appellari debebit, etiamſi poſt ſen-
„ tentiam fuerit appellandum.

60 Sexto, juriſdictio, & officium Judicis delegati ceſſat
lapſu præfixi ſibi temporis; *c. De cauſis 4. & cap. Conſu-
luit 24. de offic. & poteſt. Jud. delegat.* Tunc enim juriſ-
dictio nonniſi limitata, ſeu ad tale tempus delegata cen-
ſetur, adeoque tali tempore elapſo expirat etiam juriſdi-
ctio, & officium delegati ſolummodo ad tale tempus;
Eſt communis. Septimo, juriſdictio & officium De-
61 legati ceſſat finito negotio, ad quod Judex datus fuit;
capit. In litteris 9. de officium & poteſtat. delegator.
Semel ac enim, ſive bene, ſive male functus eſt officio,
deſinit eſſe Judex; *l. Judex ff. De judic.* adeo ut nequeat
amplius ſe ſe interponere tali cauſæ, ſeu negotio, *quia
(ut dicit textus in cap. Cum Litteris) ex quo Judex de-
legatus per ſe, vel per alium ſententiam executioni man-
davit, vel mandari præcepit, ejus auctoritas, & juriſdi-
62 ctio ceſſat, quia ſemel eſt officio ſuo functus; Eſt communis*.
Octavo, juriſdictio, & officium delegati ceſſat recuſatio-
ne legitime propoſita, & pronunciata ſuper eam ſenten-
tia, quod Judex delegatus ſit ſuſpectus; *cap. Judex 5. de
offic. delegat. in 6.* & concordant *c. Cauſam 17. cap. Inſi-
nuante 25. & cap. Suſpicionis 39. de offic. & poteſt. Jud. de-
legat. cap. 10. Licet 20. de jure competent. cap. Ut debi-
tus 59. de appellation. capit. Quod. ſuſpecti 15. cauſ.* 3.
quæſt. 5.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 Multa ſunt, quæ a Jure Pontificio generaliter delegata
ſunt Epiſcopis. Intereſt autem noſſe, & quidem ad
plures effectus, quando Epiſcopus in his vere procedat
2 uti Delegatus S. Sedis, & quando procedat uti Ordina-
rius. Ut enim aliquos efferamus effectus, priori caſu, non
ad Metropolitanum, ſed ad Summum Pontificem appel-
latio ad Metropolitanum, *Fagnan. in cap. Ad audientiam
num. 47. de ædific. Eccleſ.* Præterea priori caſu defuncto
Epiſcopo, in ea Capitulum regulariter non ſuccedit vero 3
poſteriori caſu; *Leuren. de Vicar. Epiſc. tract. 4. c. 1. q.
461. per tot.* Vide & alium effectum in *Add. in Ver. Con-
ventus art. 2. n. & duob. ſeq.*

Ad dijudicandum autem, quando in mox dictis Epiſcopus 4
procedat tamquam delegatus Sedis Apoſtolicæ, & quando
tamquam Ordinarius, hæc attendenda ſunt.

I. Si agitur de actu, qui minime cadebat ſub juriſdictio-
ne ordinaria Epiſcopi, non continuo pronunciandum eſt,
procedere Epiſcopum ex delegatione Sedis Apoſtolicæ, ſed
videndum, utrum verba *Auctoritate Apoſtolica* conjuncta
ſint cum verbo *Concedimus*, vel ſimili, an cum verbo *Fa-
ciat*, vel ſimili. Si conjuncta ſint cum verbo *Concedimus*, 5
extenſa potius dici debet juriſdictio ordinaria Epiſcopi ad
actum illum, ſi autem conjuncta ſint cum verbo *Faciat*:
delegata cenſeri debet a S. Sede particularis illa juriſdi-
ctio; *Garzias de Beneſ. 11. part. 5. capit. 7. numer.* 50.
Lauren. de Vicar. Epiſcop. tract. 3. cap. 1. quæſt. 461. *n.* 3.

Si res ſit de actu, quem ordinaria Epiſcopi juriſdictio 7
complectebatur, non obſtantibus quibuſcumque verbis im-
portantibus delegationem, dicitur Epiſcopus procedere qua
Ordinarius, quum facta ea dicatur ad firmiorem redden-
dam juriſdictionem ipſius Epiſcopi. Hæc vero delegatio
fieri a Summis Pontificibus ſolet cum verbis hiſce: *Au- 8
ctoritate etiam apoſtolica*: nam particula illa, *Etiam*, eſt
implicativa juriſdictionis ordinariæ; *Fagnan. in cap. Hiſ
quæ n. 36. de major. & obed.*

III. Si tractatur de actu, qui comprehendebatur utique 9
olim ſub juriſdictione ordinaria Epiſcopi, ſed poſtea privi-
legio fuit exemptus, regulariter procedere dicitur Epi-
ſcopus, ut Delegatus Apoſtolicæ Sedis; *Fagnan. in cap.
Ad audientiam num. 46. de Eccleſ. ædific.* Dico *regulari-
ter*, nam nonnunquam Summi Pontifices ſubmoto obſtacu-
lo exemptionis, reſtituunt ordinariam juriſdictionem; ut
quum nullius utuntur verbis continentibus delegationem:
Exemplum habes in decretis de celebratione miſſarum e- 10
ditis a S. Congregatione Concilii interprete, & approba-
tis a ſan. mem. Urbano VIII. In iis enim, ut dictum eſt
in addit. ad verb. Conventus art. 2. n. 7., conventus poſt-
ea fundandi, qui carent duodecim Religioſis, ſublato pri- 11
vilegio exemptionis, reſtitui dici debent priſtinæ ordi-
nariæ juriſdictioni Epiſcopi; propterea quod nullum oc-
currit verbum continens delegationem. Hactenus de *dele-
gatione a Jure*.

Quod attinet *ad delegationem ab homine*, ad illuſtratio- 12
nem regulæ firmatæ *ab Auctore num.* 18. quod delegatus
a Principe regulariter poteſt ſubdelegare, non importu-
ne quæritur an Delegatus ab aliqua S. Congregatione Ur-
bis dici queat delegatus a Principe ita ut poſſit ſubdele-
gare? Affirmare videtur Rota *in Ceſenaten. Prælationis
4. Maji 1753. §. Cætera, coram Illuſtriſſimo Caprar. Alm.
Urb. Gubernat.* & in acerrimo partium contradictorio ad-
miſſum fuit a Sacr. Congregatione Concilii interprete *in
Larinen. Decimarum 10. Maji 1755. & in confirmatoria
Decembris ejuſdem anni 1755.*

Nec incongrua eſt quæſtio illa, an delegato Vicario 13
Generali, delegatus etiam dici debeat ſucceſſor in eo
officio. Negant nonnulli ea de ratione, quod Vicarius
Generalis utpote dependens ab arbitrio Epiſcopi proprie
non dicitur habere ſucceſſorem. At prævaluit affirmati-
va ſententia propterea quod hodie Vicarius Generalis di-
citur habere ſucceſſorem attenta ea, quæ ubique gen-
tium invaluit conſuetudine regendi Diœceſes per Vica-
rios Generales; *Zypæus Jur. Pontific. nov. lib. 1. de off.
Deleg. n. 3. Genuenſ. in Prax. Curiæ Archiep. Neapolit.
cap.* 85. *n.* 1.

De juriſdictione delegata, an ea partium conſenſu tum 14
expreſſo, tum tacito prorogari queat de loco ad locum,
necnon de tempore ad tempus; Confer *Carleval. de Jud.
lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 8. ſect. 1. & 2. Bocer. de Juriſd.
cap. 6. num.* 62.

DENUNCIATIO QUOAD DELICTA SPECTANTIA AD S. OFFICIUM.

SUMMARIUM.

1 *Affertur in primis Edictum Univerſalis ſupremæ Inquiſitionis Romanæ.*
2 *Ex tali Edicto denunciandi ſunt Hæretici, & ſuſpecti de Hæreſi, ſchiſmatici, eorumque Fautores.*
3 *Hæretici evidenter cogniti tales denunciandi ſunt, quamvis probari non poſſint.*
4 *Item denunciandi ſunt ſuperſtitioſi, ſi ſua ſuperſtitio ſit cum expreſſa, vel tacita Dæmonis invocatione, & ſit mortaliter peccaminoſa.*
5 *Item denunciandi ſunt docentes, deferentes, aut prædicantes aliquam ex propoſitionibus damnatis, & proferentes; aliquam ex pravis propoſitionibus ad*

S. Of-

S. Officium ſpectantibus. Quæ autem ſint tales propoſitiones? remiſſive.

6 *Item denunciandi ſunt Confeſſarii ſollicitantes ad turpia in Confeſſione &c., & frangentes ſigillum Confeſſionis.*

7 *Item denunciandi ſunt Sacra Scriptura abutentes in ſortilegiis, incantationibus, divinationibus, & hujuſmodi.*

8 *Denunciandi ſunt tandem omnes, & ſinguli, quos denunciandos eſſe præcipiunt Edicta Univerſalis supremæ Inquiſitionis Romanæ, & Edicta particularium Inquiſitorum, ſeu Ordinariorum cujuſque reſpectivæ Diœceſis.*

9 *Ad denunciandum ex vi Edictorum tenentur omnes, & ſingula perſonæ ſive mares; ſive mulieres plenum, & perfectum rationis uſum habentes, ſive ſæculares, ſive Moniales, & Regulares cujuſcumque gradus, ordinis &c.*

10 *Affertur ad id Edictum Univerſalis ſupremæ Inquiſitionis Romanæ.*

11 *Hinc ſub talibus Edictis tam quoad denunciantionem activam, quam paſſivam, comprehenduntur Regulares omnes, etiam Generales.*

12 *Item etiam Cardinales, Duces, Reges, & Imperatores, licet contra ipſos non ſoleat procedi, niſi conſulto Summo Pontifice.*

13 *Filius tenetur denunciare Patrem hæreticum, & pater Hæreticum filium, etiam ſi non dogmatizet. Et a fortiori ad id tenentur uxor, maritus, frater, ſoror, & alii conjuncti.*

14 *An quæ dicta ſunt de ipſis formaliter hæreticis, dici debeant etiam de ipſis ſolum de Hæreſi ſuſpectis?* ad n. 15.

16 *Hæreticus, aut ſuſpectus de Hæreſi non tenetur denunciare ſe ipſum; niſi quando interrogatur ut reus a Judice.*

17 *Item Hæreticus ſocius criminis non tenetur denunciare complicem, niſi quando juridice interrogatur.*

18 *Catholici non tenentur dununciare Hæreticos in locis illis, in quibus ſunt permixti, id ſcientibus Epiſcopis, & Inquiſitoribus.*

19 *Obligatio denunciandi formaliter Hæreticum perſeverat adhuc poſt mortem ipſius Hæretici.*

20 *Immo obligatio denunciandi formaliter Hæreticum jam mortuum, perpetuo durat.*

21 *Obligatio autem denunciandi alios reos quantumvis vehementer de hæreſi ſuſpectos, extinguitur morte ipſorum deliquentium.*

22 *Viget obligatio denunciandi Hæreticum, quamvis credidatur jam emendatus.*

23 *Viget obligatio denunciandi delinquentem, etiamſi ſtatim poſt commiſſum delictum pœniteat, ſi in ipſo cognoſcatur fuiſſe plenam advertentiam, & deliberationem ad ſic delinquendum.*

24 *Probabile periculum gravis damni in vita, bonis, & honore non liberat ab obligatione denunciandi formaliter Hæreticum, etiamſi non dogmatizet*

25 *Liberat autem tale probabile periculum ab obligatione denunciandi ſolum ſuſpectum de Hæreſi.*

26 *Licet quis, aut quæ ſemel tantum maleficium, ſortilegium, aut ſuperſtitionem fecerit, adhuc debet denunciari.*

27 *Accedens ad Confeſſionem animo non confitendi peccata, ſed inducendi Confeſſarium ad Hæreſim, eſt a Confeſſario denunciandus.*

28 *Non tenetur tamen, nec poteſt Confeſſarius denunciare Hæreticum, quem talem ſcit ex vera ipſius Sacramentali Confeſſione.*

29 *Immo nedum Confeſſarius, ſed nec qui caſu aliquo talem pœnitentem ſuam Hæreſim Confeſſario Sacramentaliter confitentem audivit, debet, ac poteſt denunciare, ac revelare.*

30 *Non excuſatur tamen a denunciando Hæreticum formalem Confeſſarius ſciens delictum ratione conſilii a ſe petiti, niſi conſilium a ſe petatur, & detur in Sacramentali Confeſſione.*

31 *Ab obligatione denunciandi Hæreticum, aut ſuſpectum de Hæreſi non excuſat ſecretum naturale, ſub juramento de non revelando.*

32 *Nec etiam excuſat ab obligatione denunciandi, ſi delictum ſit occultum, & probari non poſſit.*

33 *Item non excuſatur ab obligatione denunciandi, qui commiſſum delictum audivit a perſona fide digna.*

36 *An autem denunciare teneatur, qui audivit a perſona levi, & non fide digna?* remiſſive.

35 *Quando plures ſciunt commiſſum delictum, etiamſi unus denunciaverit, non excuſantur alii ab onere denunciandi.*

36 *Denunciatio Hæretici ex malitia, aut ſuſpecti de Hæreſi, eſt facienda nulla præmiſſa correctione fraterna, etiamſi firmiter emendatio ſperetur.*

37 *Denunciatio eſt facienda intra terminum in Edictis præfixum.*

38 *Qui ſine juſta cauſſa, & legitimo impedimento non denunciat intra præfixum terminum, peccat mortaliter, & incurrit ipſo facto excommunicationem reſervatam Summo Pontifici, & Inquiſitoribus, ſeu Ordinariis.*

39 *Qui intra præfixum terminum non denunciavit, tenetur adhuc poſt elapſum dictum terminum denunciare.*

40 *Denunciatio in Regnis Hiſpaniarum fieri debet ſolis Inquiſitoribus; In aliis vero Regnis, & Provinciis poteſt fieri etiam Epiſcopis.*

41 *Pœnitens, qui ob non factam denunciationem intra præfixum terminum incurrit Excommunicationem, quamvis accedat ad Confeſſarium, & promittat ſe ſtatim denunciaturum, non poteſt ab ipſo abſolvi, licet ſit Privilegiatus.*

42 *Pœnitens, qui ob omiſſam denunciationem incidit in Excommunicationem, facta poſtea denunciatione, poteſt quidem abſolvi a Privilegiato, non autem a ſimplici Confeſſario.*

43 *Sic pœnitens qui intra debitum tempus non denunciavit, quamvis poſtea ex aliqua cauſſa extinguatur onus denunciantis, non poteſt abſolvi a ſimplici Confeſſario, ſed ſolum a Privilegiato.*

44 *Regulariter loquendo Confeſſarii non debent abſolvere pœnitentes obligatos ad denunciandum, antequam actu denuncient.*

45 *In aliquibus tamen caſibus expedit, quod Confeſſarii ipſos abſolvant ante factam denunciationem.*

46 *Confeſſarii cautiſſime procedere debent circa imponendam pœnitentibus obligationem denunciandi.*

47 *In caſu, quo reperiatur vera obligatio denunciandi, nec poſſit pœnitens induci ad perſonaliter denunciandum, quid agendum?*

48 *Quamvis Confeſſarius non moneat pœnitentem de obligatione denunciandi, adhuc pœnitens ad id tenetur.*

49 *Confeſſarii, qui culpabiliter, & malitioſe non monent pœnitentes de obligatione denunciandi, ſeu docent ad id non teneri, ſunt denunciandi Epiſcopis, vel Inquiſitoribus.*

50 *Denunciationes debent fieri in ſcriptis cum expreſſione nominis, & cognominis denunciantis, & ſubſcriptionis illius, ſi ſciat ſcribere, & non denuncians hoc modo non poteſt abſolvi.*

51 *Omittentes denunciare Hæreticum, cum poſſunt, & ad id tenentur ex Officio, & teſtes legitime interrogati veritatem celantes, aut minuentes ſunt ſuſpecti de Hæreſi, & fautores Hæreticorum; adeoque ultra Excommunicationem Edicti incurrunt Excommunicationem Bullæ Cœnæ, & ſunt denunciandi.*

52 *Non ſic autem ſi omittant denunciare ob cauſſam in ſe honeſtam.*

53 *Sic etiam omittentes denunciare ſuſpectum de Hæreſi, non ſunt ita ſuſpecti de Hæreſi, ut denunciandi, quamvis poſſint puniri omnibus aliis pœnis ſtatutis in Edictis Inquiſitorum.*

54 *Legitime impeditus, durante impedimento, non tenetur denunciare per alium.*

55 *Alia ad rem*, remiſſive.

AFfertur in primis Edictum Univerſalis ſupremæ Romanæ Inquiſitionis, ut ſequitur. 1

Noi &c. *per la miſericordia di Dio, della S. Chieſa Romana Cardinali in tutta la Repubblica Criſtiana contra l'eretica pravità Generali Inquiſitori dalla S. Sede Apoſtolica ſpecialmente deputati.*

,, Eſſendo a noi per la continua eſperienza manifeſto,
,, che molti per malizia, altri per inobedienza, altri per
,, ignoranza non ſoddisfanno all'obbligo, che hanno di
,, denunciare al Sant'Offizio li delitti ſpettanti ad eſſo,
,, e che per ciò ſuccedono grandiſſimi inconvenienti, ed
,, errori, non ſolamente contro i buoni, e Criſtiani
,, coſtumi, ma ancora contro la Fede Cattolica; Noi per
,, tanto, a' quali ſpecialmente deve eſſere a cuore la glo-
,, ria di Dio, la conſervazione, ed augumento della Fede
,, Cattolica, e la ſalute dell'anime; volendo provvedere
,, a tanto diſordine, con autorità Apoſtolica a Noi com-
,, meſſa, comandiamo in virtù di Santa Ubidienza, e
,, pena di ſcomunica di lata ſentenza, oltre l'altre pe-
,, ne preſcritte da' Sacri Canoni, Decreti, Conſtituzioni,
,, e Bolle de' Sommi Pontefici, per tenore del preſente E-
,, ditto a tutte, e a ciaſcuna perſona di qualunque ſtato,
,, grado, e condizione, o Dignità, così Eccleſiaſtica,
,, come ſecolare, che fra il termine di un meſe, dieci
,, de' quali per il primo, dieci per il ſecondo, e dieci per
,, il terzo termine perentorio, ſi debbono rivelare, e giu-
,, ridicamente notificare al S. Offizio, ovvero agli Ordi-
,, narj, tutti e ciaſcuno di quelli, de' quali ſappiano, o
,, abbiano avuto, o avranno notizia,

,, Che ſiano Eretici, o ſoſpetti, o diffamati di ereſia, o
,, credenti, fautori, o ricettatori, o difenſori loro, o ab-
,, bian aderito, o aderiſcono a' Riti de' Giudei, o Mao-
,, mettani, o de' Gentili, o abbiano appoſtatato dalla San-
,, ta Fede Criſtiana.

,, Che

,, Che abbiano fatti, o facciano atti, da' quali ſi poſſa argomentare patto eſpreſſo, o tacito col Demonio, eſercitando incanti, magie, ſortilegj, porgendoli ſuffumigj, incenſi per trovar teſori, ed altri intenti, chiedendo da lui riſpoſte, e invocandolo, ed a queſto effetto promettergli obbedienzia, e conſacrargli pentacoli, libri, ſpade, ſpecchi, o altre coſe, nelle quali intervenga il nome, ed opera ſua.

,, Che ſi ſiano ingeriti, o ingeriſcano in far eſperimento di Negromanzia, di qualſiſia altra ſorte di Magia con entrare ne' circoli, far l'eſperimento della Caraffa, del Crivello, per trovar i medeſimi teſori, e coſe naſcoſte rubate, o perdute, e fare altre ſimili, e ſuperſtizioſe azioni ad altri fini, maſſime con abuſo de' Sacramenti, o di coſe ſagre, o benedette.

,, Che ſenza licenza dovuta ritenghino ſcritti, che contenghino ereſie, o libri Eretici, che trattino ex profeſſo di Religione, o che gli abbiano letti, o tenuti, o ſtampati, o fatti ſtampare, o li leggano, tengano, ſtampino, facciano ſtampare, introducano, difendano ſotto qualſivoglia preteſto, o colore.

,, Che abbiano libri di negromanzia, Magia, o continenti incanteſimi, ſortilegj, o ſimili ſuperſtizioni, maſſime con abuſo di coſe ſagre.

,, Che contro il voto ſolenne fatto nella Profeſſione in qualſivoglia Religione approvata, o dopo aver preſo l'Ordine ſagro, abbia contrattato, o contragga Matrimonio.

,, Chi vivendo la prima moglie, pigli la ſeconda, o vivendo il primo marito, pigli il ſecondo.

,, Che contro i Decreti, e Coſtituzioni Apoſtoliche abbiano abuſato, o abuſino il Sacramento della Penitenza, ſervendoſi della Confeſſione, Confeſſionario a fini diſoneſti, ſollecitando in eſſi i penitenti ad turpia, ed avendo con eſſi diſcorſi di coſe illecite, non convenienti al fine, per il quale è ſtato iſtituito.

,, Che abbiano proferito, o proferiſcano beſtemmie ereticali contro Dio, la Beatiſſima Vergine, e Santi, o procedino a qualche atto di offeſa, e diſprezzo contro l'Immagini, figure rappreſentanti il medeſimo.

,, Che abbiano tenute, o tenghino occulte conventicole, o radunanze in pregiudizio, diſprezzo, o contro la Religione.

,, Che abbiano indotto qualche Chriſtiano ad abbracciare il Giudaiſmo, o altra Setta contraria alla fede Cattolica, o impedimento i Giudei, o Turchi a battezzarſi.

,, Che non eſſendo ordinati Sacerdoti s'abbiano con ſacrilego ardire uſurpato, o ſi uſurpino di celebrare Meſſe, ancorchè non abbiano proferito le parole della conſacrazione, o abbiano preſonto di miniſtrare il Sacramento della Penitenza a' Fedeli di Criſto, ancorchè non ſi ſia venuto all'atto dell'aſſoluzione.

,, In oltre ſi dichiara, che quelli, i quali non dinunceranno, come ſi ordina col preſente Editto, non poſſano eſſere da alcuno aſſoluti, ſe non dal S. Offizio, dopo che averanno in eſſo giuridicamente rivelato li delinquenti, al che non poſſono ſoddisfare con bollettini, o lettere ſenza nome, e cognome dell' Autore, o altri modi incerti, de' quali non ſi tiene conto alcuno nel Santo Tribunale.

,, Si dichiara anche, che con la ſuddetta eſpreſſione de' caſi di ſopra da Noi ſpecificati da rivelarſi, non ſi eſcludono gli altri caſi ſpettanti al S. Officio, che per altro ſono compreſi ne i Sacri Canoni, Coſtituzioni, e Bolle de' Sommi Pontefici, nè meno col preſente Editto s'intenda derogato all'altre provviſioni Canoniche Apoſtoliche, ed agli altri Editti degli Ordinarj, ed Inquiſitori.

,, Ed a fine che del preſente Editto non ſi poſſa pretendere ignoranza, comandiamo, che ſia affiſſo per i Luoghi ſoliti di Roma, e ſi notifichi alli Veſcovi delle Città vicine a Roma, nelle quali non ſon Inquiſitori, acciò lo pubblichino, ed ordinino, che li Parochi delle loro Dioceſi lo leggano ogni anno la prima Dom. dell' Avvento, e la prima Dom. di Quareſima; il che parimente vogliamo, che ſi faccia dalli Parochi, e Regol. di Roma nelle loro Chieſe in tempo, che ſi troverà in eſſe congregato il popolo, e poi farne attaccare alle porte delle loro Chieſe, e Sagriſtie di eſſe un eſemplare del medeſimo per oſſervare quanto in eſſo ſi ordina.

Dal Palazzo del S. Offizio queſto di 10. Marzo 1677.

Loco ✠ Sigilli

Franciſcus Riccardus S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis Notar.

Ex tali Edicto manifeſte patet, quinam ſint denuncian- 2
di; nempe Hæretici, & ſuſpecti de Hæreſi, Schiſmatici, eorumque fautores, & receptatores. Vide etiam verb. *Hæreticus n. 32. & 33.* Ubi additur, quod Hæretici eviden- 3
ter cogniti tales ſunt denunciandi, quamvis probari non poſſint.

Item denunciandi ſunt vere ſuperſtitioſi, ſi ſua ſuper- 4
ſtitio ſit cum expreſſa, vel tacita Dæmonis invocatione, & ſit mortaliter peccaminoſa. Vide verb. *Superſtitio per tot.* & ſignanter *n.* 76.

Item denunciandi ſunt docentes, deferentes, aut præ- 5
dicantes aliquam ex propoſitionibus damnatis, & proferentes aliquam ex pravis propoſitionibus ad S. Officium ſpectantibus. Quæ autem ſint propoſitiones damnatæ; Vide verb. *Propoſitiones damnatæ a num. 1. ad* 20. Et quæ ſint pravæ propoſitiones ſpectantes ad S. Officium; Vide *ibid. a num. 22. ad* 45.

Item denunciandi ſunt Confeſſarii ſollicitantes ad tur- 6
pia in Confeſſione, vel occaſione, ſeu prætextu Confeſſionis, tam in Confeſſionario, quam in loco quocunque, ubi Confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo. Vide verb. *Sollicitatio ad turpia per tot.* & ſignanter *a num.* 34. ſic etiam denunciandi ſunt Confeſſarii frangentes ſigillum Confeſſionis. (a) Vide verb. *Sigillum Confeſſionis a n. 25. uſque in finem.*

Item denunciandi ſunt Sacra Scriptura abutentes in ſor- 7
tilegiis, incantationibus, divinationibus, & hujuſmodi. Vide verb. *Scriptura Sacra n. 41. & 43.*

Denunciandi ſunt tandem omnes, & ſinguli, quos de- 8
nunciandos eſſe præcipiunt Edicta Univerſalis ſupremæ Romanæ Inquiſitionis, & Edicta particularium Inquiſitorum, ſeu Ordinariorum cujuſque reſpectivæ Diœceſis. Unde ſunt ipſa diligenter attendenda, & omnimode obſervanda ſub comminatis Cenſuris. Vide interim *ſupra num.* 1.

Ad denunciandam ex vi Edictorum tenentur omnes, & ſingulæ perſonæ ſive mares, ſive mulieres plenum, & perfectum rationis uſum habentes, ſive ſæculares, ſive Moniales, & Regulares cujuſcumque gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, & quacumque dignitate, & auctoritate etiam maxima fulgeant, ut patet ex verbis Edicti allati *ſupra n. 1.* & alterius ejuſdem Univerſalis, ac ſupremæ Romanæ Inquiſitionis, quod eſt, ut ſequitur.

,, Univerſis, & ſingulis Chriſtifidelibus tam Eccleſiaſti- 10
cis, quam ſæcularibus utriuſque ſexus, cujuſvis gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtentibus, & quacumque dignitate, & auctoritate etiam maxima fulgentibus, harum ſerie, & tenore, auctoritate noſtra, & hujuſmodi noſtri Officii, qua fungimur in hac parte, præcipimus, & mandamus, quatenus infra duodecim dies proxime computandos, quorum primos quatuor pro primo, & reliquos quatuor immediatos pro ſecundo, & ultimos quatuor pro tertio termino, & peremptorio, ac trina monitione canonica aſſignamus, omnes, & ſingulos Hæreticos, ſeu de Hæreſi quomodolibet ſuſpectos, de quibus notitiam habuerint, debeant nobis, vel Reverendo Commiſſario noſtro quoad habitantes in Urbe, quo vero ad alios extra Urbem, & ubivis locorum degentes Inquiſitoribus, vel Locorum Ordinariis, vel eorum Vicariis Generalibus ſub Excommunicationis majoris latæ ſententiæ pœna, quam in contrarium facientes ipſo facto incurrant, judicialiter propalare, cujus excommunicationis majoris abſolutionem Ss. D. N. *Papæ*, & Nobis reſervamus, certificantes hujuſmodi conſcientiæ ſuæ immemores, ac dictam excommunicationis pœnam contemnentes, quod contra ipſos tamquam contra Hæreticorum fautores, alias prout melius viſum, & judicatum fuerit, procedetur, ideo &c. Datum in noſtra, & Officii S. Rom. Univ. Inquiſit. Congregatione die 3. Januar. 1623.

Hinc ſub talibus Edictis tam quo ad denunciationem 11
activam, quam quo ad paſſivam comprehenduntur quicumque Regularium Superiores, etiam Generales, quidquid dixerint aliqui, ut habetur expreſſe ex Decreto Alexandri VII. incip. *Licet alias*, in quo confirmat, & ampliat Conſtitutionem Pauli V. incip. *Romanus Pontifex &c.* præcipitque legendum quotannis Kalendis Martii in publica refectione, vel in Capitulo ad hoc ſpecialiter convocato ſub pœnis privationis Officii, vocis activæ, & paſſivæ, perpetuæque inhabilitatis ad eadem ipſo facto incurrendis &c. Unde a nemine ignorari poteſt dicta eorum obligatio ipſis etiam ſupremis Superioribus, ac omnibus ſubditis Regularibus impoſita ſub graviſſimis pœnis, & Cenſuris, etiam Excommunicationis majoris latæ ſententiæ ipſo

(a) Generaliter loquendo nulla extare videtur obligatio denunciandi ſigilli Sacramentalis fractorem, contra ac ſentit Auctor; res etenim hujuſmodi cum ad hæreſim minime pertineat, neque ad Sacræ Inquiſitionis Tribunal pertinere dignoſcitur. Dari tamen poteſt caſus, in quo prædicti ſigilli fractor denunciandus ſit, videlicet ſi Pœnitentiæ Sacramento, atque exceptis Confeſſionibus ad contemptum abutatur, ſi neget quæ Catholica docet Eccleſia tum circa cuſtodiam, religionemque Sacramentalis ſigilli, tum circa reliqua, quæ hoc Sacramentum componunt, vel ſimiles ob alias cauſas ſigilli fractor ſit graviter de hæreſi ſuſpectus. Hiſce profecto in caſibus talem fractorem denunciandi urget obligatio.

ipſo facto abſque alia declaratione incurrendis, ac Papæ reſervatis.

12 Item ſub talibus Edictis tam quo ad denunciationem activam, quam paſſivam comprehenduntur etiam Cardinales, Duces, & Reges, ac Imperatores, licet contra illos poſtea non procedat, niſi conſulto Summo Pontifice, Carena *de Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis part.* 2. *tit.* 9. *num.* 26. & 28; Bordon. *in Manual. conſult. ſect.* 26. *a num.* 16. *ad* 21. Suarez *de Fide diſp.* 20. *ſect.* 4. *num.* 24. Pegna *part.* 3. *Commet.* 80. Felix Poteſtas *tom.* 2. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 252. Paramus *de Origine Sanctiſſimæ Inquiſitionis lib.* 3. *qu.* 5. *num.* 23. & *pluribus ſequentibus*, *ac num.* 40. ubi refert exemplum Caroli V. Imperatoris, qui juſſit Joannæ ejus filiæ ab Inquiſitoribus vocatæ ut coram ipſis de nonnullis Fidem tangentibus contra quemdam interrogaretur, & quid ad rem ſciret, ſtatim deponeret, tam contra alios, quam contra ſe, ſi culpabilem, ne Excommunicationem incurreret: & ipſa illico, totum, quod ſcivit, depoſuit coram D. Ferdinando Valdes, tunc Generali Inquiſitori, & hoc vigore particulæ in edicto Inquiſitionis Univerſalis, ac ſupremæ Romanæ poſitæ, nempe *Quacumque dignitate, auctoritate, etiam maxima fulgentibus*, ut patet in Edicto allato *ſupra num.* 10.

13 Filius tenetur denunciare patrem Hæreticum, & pater Hæreticum filium, etiamſi non dogmatizet. Et a fortiori ad id tenentur uxor, maritus, fratres, ſoror, & alii conjuncti. Sic Ludovicus a Paramo *de origine Sancti Officii lib.* 3. *quæſt.* 8. *n.* 8. Suarez *de Fide diſp.* 20. *ſect.* 4. *num.* 21. Farinac. *de Hæreſi quæſt.* 197. *num.* 40. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 4. Bordon. *in Tribunal. Fidei cap.* 31. *num.* 13. Sanctarellus *de hæreſi c.* 9. *num.* 4. Felix Poteſtas *tom.* 2. *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 269. Carena *loc. cit.* §. 3. *num.* 10. teſtans de communiſſima Doctorum contra Abulenſem, & paucos alios. Et hæc concluſio colligitur ex *Deuteronomii* 13. ubi expreſſe habetur: *Si tibi voluerit perſuadere frater tuus, Filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, ſive uxor, quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus, quem diligis, ut animam tuam clam dicens, eamus, & ſerviamus Diis alienis &c. non acquieſcas ei, nec audias, neque parcet ei oculus tuus, ut miſerearis, & occultes eum*. Et ratio eſt, quia bonum commune Religionis prævalere debet bono privato patris, filii &c. *Cap. Scias frater* 35. *cauſ.* 7. *quæſt.* 1. *cap. Bonæ memoriæ* 3. *de poſtulat. Prælat.* & ibi Gloſſ. verb. *Commune*, *l. Actione* 65. §. 5. *ff. Pro ſocio*, *Novella* 39. *cap.* 1. *verſ. Ea enim* cum ſimilibus. Nec valet dicere, quod filius excuſandus eſt ab hac denunciatione, cum ex ipſa oriantur ei graviſſima damna, ut pœna infamiæ, confiſcatio bonorum, & hujuſmodi; Non valet, inquam, quia filius denuncians patrem Hæreticum evitat omnes pœnas filiis Hæreticorum inflictas, ut docent Pegna *ad director. ſub litt. B. comment.* 15. *part.* 2. Sanctarellus *loc. cit. num.* 15. Suarez *loc. cit. num.* 22. Carena *loc. cit. n.* 11. Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 269. Alberghinus *in manual. qualif. cap.* 35. *num.* 5. & alii paſſim.

14 An autem quæ dicta ſunt de patre, filio, fratre, ſorore, marito, uxore, & aliis conjunctis formaliter Hæreticis dici debeant de ipſis etiam ſolum de Hæreſi ſuſpectis; variant Doctores. Affirmant Alberghinus *in manual. qualif. c.* 35. *num.* 7. Diana *part.* 8. *tract.* 7. *reſolut.* 10. *in fine*, Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 272. Carena *loc. cit. n.* 13. & alii apud ipſos. Et ratio eſt, quia eadem militat ratio in Hæreticis, ac in ſuſpectis de Hæreſi. Ubi autem eadem eſt ratio, ibi eadem eſt Legis diſpoſitio; *l. Ideo* 27. *ff. de Legibus*; *l. Illud* 32. *ff. Ad Leg. Aquiliam*, cum ratio Legis ſit anima Legis; *l. Cum ratio* 7. *de bonis damnator.* Tum quia Edicta Inquiſitorum loquuntur generaliter; adeoque de omnibus ſunt generaliter intelligenda; cum verba generalia, generaliter ſint intelligenda; *cap. Quia circa* 22. *de privileg.*, & qui dicit omnia, nihil excipit; *cap. Solitæ* 6. §. *Nobis*, *de majorit. & obed.* cum ſimilibus.

15 Alii autem probabiliter defendunt contrarium. Sic Bordon. *in Tribunal. Fidei cap.* 31. *num.* 13. & 14. & *in manual. conſult. ſect.* 18. *num.* 46. Sanctarellus *de Hæreſi cap.* 33. *n.* 6. Homobon. & Lazarius apud Dianam *part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 6. cum aliis apud Carenam *loc. cit. num.* 12. ubi *num.* 13. ipſemet ſubjungit, quod hæc opinio ſit ſatis probabilis, & ſumma æquitate nitatur. Et ratio iſtorum eſt, quia, ut notat Abbas *in cap. Inter ſollicitudines*, *de purgat. Canon. num.* 6. traditio eſt, quod ſtatutum, & diſpoſitio loquens de Hæreticis non habet locum in ſuſpectis de Hæreſi, & Doctores loquentes de conjunctis obligatis ad denunciandum ſuos conjunctos loquuntur de ſuis Conjunctis Hæreticis, adeoque illorum traditio non debet extendi ad eoſdem tantum de Hæreſi ſuſpectos, cum de ipſis ſit minor ratio, & minus periculum eo, vel maxime quod pœnalia potius reſtringi convenit, quam laxari, textu expreſſo *in cap. Statutum* 22. *de election. in* 6. & concordat *cap. in pœnis* 49. *de regul. juris in* 6. *l. Factum* 155. §. 2. *de regul. juris l. Cum quidam* 19. *ff. de Liberis, & poſthumis*.

16 Hæreticus, aut ſuſpectus de Hæreſi non tenetur denunciare ſeipſum, niſi quando interrogatus ut reus a Judice. Sanctarellus *de Hæreſi c.* 9. *num.* 18. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *de reſolut.* 8. Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 273. Carena *l. c. n.* 30. & alii communiter. Et ratio eſt, quia nemo tenetur prodere ſeipſum; *Cap. Quis aliquando*, *de pœnit. diſt.* 1., & nullus tenetur ſuam turpitudinem detegere; *l. Alias* 18. *ff. de jurejurando*. Immo ſuam turpitudinem, vel dolum allegans non auditur *leg. Mercedem* 5. *Cod. de condict. ob turpem cauſſam*; *leg. Si Creditoribus* 5. *Cod. de ſervo pignori dato manumiſſo*; *leg. Cum profitearis* 4. *Cod. de revocandis donat. cap. Inter dilectos* 8. *de donat.*

17 Item Hæreticus ſocius criminis, ut ſi particeps, vel cauſa fuit, cur alter fieret Hæreticus, non tenetur denunciare complicem, niſi juridice interrogetur. Sic expreſſe Bonac. *tom.* 1. *diſp.* 6. *punct.* 1. *de denunciat. n.* 8. cum aliis a ſe citatis. Et quod complex non teneatur denunciare complicem in quacunque materia fuerit complex, tenent Portell. *in addit. ad dubia Regul. verb. Denunciatio num.* 10. Suarez & Megala, apud Dianam *loc. cit. reſolut.* 9. Bordon. *loc. cit. num.* 15. Hurtad. & alii apud Leandrum *de pœnit. tract.* 5. *diſp.* 13. *quæſt.* 43. Et ratio eſt, quia, ut dictum eſt numero antecedenti, nemo tenetur ſeipſum prodere, niſi juridice interrogetur, nec ſuam turpitudinem detegere per jura allegata: Complex autem in tali caſu ſaltem indirecte proderet ſe ipſum, & detegeret turpitudinem ſuam, cum non poſſit quis manifeſtare complicem delicti, quin manifeſtet ſeipſum. Tum quia complex denunciatus interrogatus manifeſtaret denunciatorem ſocium criminis: Fateor tamen vere probabilem eſſe etiam contrariam ſententiam, quæ dicit, quod in caſu Hæreſis formalis tenetur quis denunciare complicem, licet ad id non teneatur in caſu ſuſpicionis Hæreſis, uti tenent Bordon. *loc. cit. n.* 19. & alii apud ipſum, & Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 275.

18 Catholici non tenentur denunciare Hæreticos in locis illis, in quibus Hæretici ſunt permixti cum Catholicis, id ſcientibus Inquiſitoribus, & Epiſcopis, cum nemo obligetur ad opus inutile: Navarrus *conſ.* 3. *de Hæreticis*, Bonacin. *loc. cit. num.* 9. & alii paſſim.

19 Obligatio denunciandi formaliter Hæreticum non extinguitur morte ipſius Hæretici, ſed perſeverat adhuc poſt ejus mortem. *Communis*. Et ratio eſt, quia crimen Hæreſis ſemper ſerpit, ut cancer, cum ſit naturæ peſtiferæ: *Cap. Inquiſitionis* 18. *de Hæreticis in* 6. Unde Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi, ſeu declarandi excommunicati, privandi Eccleſiaſtica Sepultura, & exhumandi, ac ejus oſſa comburenda, ſi poſſint ab oſſibus Catholicorum perfecte diſcerni, alias ſunt eorum ſtatuæ comburendæ; *Cap. Sane* 6. *cauſ.* 24. *quæſt.* 2.

20 Immo obligatio denunciandi formaliter Hæreticum jam mortuum perpetuo durat. *Sic communis Doctorum*. Et ratio eſt, quia Hæreſis ſemper ſerpit, & perpetuo propagatur contra Fidem, adeoque perpetuo durat obligatio denunciandi formaliter Hæreticum, etiamſi mortuum, ut ſic per combuſtionem ejus ſtatuæ in perpetuum damnetur ejus memoria, & in perpetuum ad aliorum terrorem extinguatur ejus Hæreſis.

21 Obligatio autem denunciandi alios reos quantumvis vehementer de Hæreſi ſuſpectos extinguitur morte ipſorum delinquentium. Alberghinus *in Manual. qualif. cap.* 36. *n.* 4. & apud ipſum Pegna, Caſtrop. Diana *part.* 4. *tract.* 7. *reſol.* 28. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 244. & alii. Et ratio eſt, quia contra ſuſpectos de Hæreſi, etiamſi fuerint fautores, defenſores, & Receptatores Hæreticorum, cum non ſint formaliter Hæretici, poſt mortem procedi non poteſt; *cap. Accuſatus* 8. §. *Si vero*, *verſ. Porro*, *de Hæreticis in* 6.

22 Viget obligatio denunciandi Hæreticum, quamvis credatur jam emendatus. Diana *part.* 2. *tract.* 4. *reſolut.* 3. Carena *loc. cit. num.* 24. Suarez *de Fide diſp.* 20. *ſect.* 4. *num.* 13. Farinac. *de Hæreſi quæſt.* 197. *num.* 52. Bonacina *loc. cit. num.* 5. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 278. & alii plures contra alios. Et ratio eſt, quia talis Hæreticus poſſet fingere ſe emendatum ad effugiendam denuntiationem; Tum quia poſſet eſſe, quod alios infecerit ſua Hæretica peſtilentia, ſeu quod ab aliis fuerit infectus. Unde neceſſe eſt, ut hoc Judicibus Fidei plene innoteſcat; Tum etiam quia finis Edictorum præcipientium denunciationem non eſt ſola emendatio delinquentis, ſed punitio ad publicum exemplum, & aliorum terrorem. Vide verb. *Sollicitatio ad turpia in Sacramentali Confeſſione num.* 47.

23 Viget obligatio denunciandi delinquentem, quem poſt commiſſum delictum ſuperſtitionis, aut blaſphemiæ ſtatim pœnitet, ſi in ipſo cognoſcatur fuiſſe plenam advertentiam, & deliberationem ad ſic delinquendum. Bordon. *in Tribunal. Fidei cap.* 31. *num.* 9. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 279. & alii. Et ratio eſt, quia in delictis ſolum conſideratur voluntas deliberata in factum tranſiens, & non voluntatis perſeverantia, aut ſubita retractatio: Si autem in aliquo caſu tales interveniant externæ circumſtantiæ, ut ex ipſis poſſit prudenter colligi ipſum in blaſphemiam v. gr. prorupiſſe ſine plena advertentia ad malitiam, aut ſine pleno conſenſu voluntatis, & mente non integra, ſed turbata ex vehementi paſſione, tunc ſicut excuſaretur a culpa, ita eſſet excuſandus a pœnis,

cum

cum ibi non eſt culpa, non debeat eſſe pœna; *cap. Congreſcentes* 2. 2. *de Conſtitutionibus*; *cap. Quæſivit* 2. *de his quæ fiunt a majori parte Capituli*, *l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*.

24 Probabile periculum gravis damni in vita, bonis, & honore non liberat ab obligatione denunciandi Hæreticum formalem, etiamſi non dogmatizet. Bordon. *in Tribunal. Fidei capit.* 31. *num.* 11. *& in Manual. conſult. ſect.* 25. *num.* 176. *& ſect.* 18. *num.* 47. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 7. Bonacina *loc. cit. num* 6. Felix Poteſtas *loc. citat. numer.* 167. Carena *loc. cit. num.* 34. cum pluribus aliis ab ipſo citatis. Et ratio eſt, quia Hæreſis formalis etiam non dogmatizantis eſt contra Religionem, & bonum commune totius Reipublicæ Catholicæ: bonum enim publicum, & commune prævalet bono privato, & proprio; *cap. Sciat frater* 35. *cauſ.* 7. *qu.* 1. *cap. Bonæ memoriæ* 5. *de poſtulat. Prælator. &* ibi Gloſſa verba *Commune l. Actione* 65. §. 1. *ff. Pro ſocio*, *Novella* 39. *cap.* 1. *verſ. Ex enim.*

25 Liberat autem tale probabile periculum ab obligatione denunciandi ſuſpectum de Hæreſi v. gr. blaſphemum, ſortilegum, abutentem Sacramentis, & hujuſmodi. Sic citati Doctores numero antecedenti. Et ratio eſt, quia ſuſpicio Hæreſis non ita ſerpit contra Religionem Catholicam, ut Hæreſis: Tum quia pœnæ latæ contra Hæreticos nullam faciunt mentionem de ſuſpectis, adeoque ſicut rigor pœnarum contra Hæreticos non extenditur contra ſuſpectos; *arg. cap. In Pœnis* 49. *de regulis juris in* 6. *cap. Statutum* 22. *de electión. in* 6. *l. Factum* 155. §. 2. *ff de regulis juris leg. Cum quidam* 19. *ff. de Liberis, & poſthumis* cum ſimilibus; Ita nec rigor denunciandi Hæreticum cum probabili periculo gravis damni in vita, bonis, & honore extendi debet contra ſuſpectos.

26 Licet quis, aut quæ ſemel tantum maleficium, ſortilegium, aut ſuperſtitionem fecerit, adhuc debet denunciari; quia Edicta Inquiſitorum non præcipiunt denunciari exercentes talia delicta, ſed committentes. Qui autem, vel quæ ſemel tantum maleficium, ſortilegium, aut ſuperſtitionem fecit, vere delictum in Edictis comprehenſum commiſit, adeoque debet denunciari, ſicut denunciandus eſt Confeſſarius, qui ſemel tantum ſollicitavit. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 282. *&* alii.

27 Accedens ad Confeſſionem animo non confitendi peccata, ſed inducendi Confeſſarium ad Hæreſim, eſt a Confeſſario denunciandus; Genuenſ. *in prax. cap.* 18 *num* 16. alios allegans, Carena *loc. cit. num.* 21. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 280. cum aliis ibi allegatis. Et ratio eſt, quia talis non eſt Sacramentalis Confeſſio, ſed modus perverſus occultandi Hæreſim, & ſecreto alios pervertendi. Non tenetur tamen, nec poteſt Confeſſarius denunciare Hæreticum, quem talem ſcit ex vera ipſius Sacramentali Confeſſione. Sic Scotus *in* 4. *diſt.* 21. *qu.* 2. *in reſponſione ad ſecundum argumentum*, ubi dicit falſum eſſe ſequens Juriſtarum argumentum: *Eſt hæreſi crimen, quod*

28 *nec Confeſſio celat*. Et ſic tenet communis Theologorum, & ratio clara eſt, quia Confeſſarius nullo pacto poteſt frangere ſigillum Sacramentale, cum ad illud teneatur triplici jure, ſcilicet Naturali, Divino, & Humano, ſeu Eccleſiaſtico. Vid. verb. *Sigillum Sacramentalis Confeſſionis a num.* 2.

29 Immo nedum Confeſſarius, ſed nec qui caſu aliquo talem pœnitentem ſuam Hæreſim Confeſſario vere Sacramentaliter confitentem audivit, debet, ac poteſt denunciare, & revelare, quia nedum Confeſſarius, ſed etiam alii caſu audientes tenentur ad ſigillum Sacramentale. Scotus *in.* 4. *diſt.* 21. *q.* 2. §. *De quarta concluſ. litt. H.* Bordon. *in Manual. conſultat. ſect.* 16. *num.* 26. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 281. Vide dict. verb. *Sigillum a num.* 7.

30 Non excuſatur tamen a denunciando Hæreticum formalem Confeſſarius ſciens delictum ratione conſilii a ſe petiti, niſi conſilium a ſe petatur, & detur in Sacramentali Confeſſione; quia in caſu Hæreſis formalis ſolum a denunciando excuſat ſecretum ex ſigillo Sacramentalis Confeſſionis. Scotus *in* 4. *diſt.* 21. *quæſt.* 2. §. *Ad argumentum litt. M.* Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 262. *&* alii paſſim.

31 Ab obligatione denunciandi Hæreticum, aut ſuſpectum de Hæreſi non excuſat ſecretum naturale, & ſub juramento de non revelando. Diana *reſol. moral. part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 24. alios allegans, Suarez *de Fide diſp.* 20. *ſect.* 4. *numer.* 17. Sanctarellus *loc. cit. cap.* 9. *num.* 10. Pegna *part.* 2. *comment.* 18. Farinac. *loc. cit. quæſt.* 197. *num.* 50. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 22. cum aliis apud ipſos. Et ratio eſt, quia ſervare ſecretum naturale eſt bonum privatum, illud vero manifeſtare eſt bonum publicum, cum illud tacere præjudicet bono publico: Bonum autem commune prævalere debet bono particulari per jura adducta *ſupra num.* 20. Nec obſtat juramentum de non revelando, quia juramentum non eſt inſtitutum, ut eſſet vinculum iniquitatis; *cap. Quanto* 18. *de jurejurando*, *cap. Inter cætera* 22. *cauſ.* 22. *quæſt.* 4.

32 Nec etiam excuſat ab obigatione denunciandi, ſi delictum ſit occultum, & probari non poſſit, *ex Decreto Alexandri VII.* 24. *Septembris* 1665. *propoſition.* 5. & ſic communis Doctorum.

Item non excuſatur ab obligatione denunciandi, qui commiſſum ab aliquo delictum ad Sanctum Officium ſpectans audivit a perſona fide digna. Bordon. *in Tribunal. Fidei, cap.* 21 *num.* 21. Bonacina *loc. cit. num.* 7 Leander *de Sacram. Pœnitent. tract.* 15. *diſp.* 13. *qu.* 37. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 24. & alii paſſim. An autem denunciare teneatur, qui audivit a perſona levi, & non fide digna, Vid. verb. *Sollicitatio num.* 36. 33

Quando plures ſciunt ab aliquo commiſſum fuiſſe delictum ad Sanctum Officium ſpectans, etiamſi unus denunciaverit, non excuſantur alii ab obligatione denunciandi: quia obligatio denunciandi omnes ſtringit, nec ſunt ſuperfluæ aliorum denunciationes, quia ſemper addunt nova teſtimonia; itaut ſint plures teſtes ejuſdem ſingularis delicti; ſicque facilius convincatur delinquens, Bordon. *in Manual. conſult. ſect.* 18. *num.* 30. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 251. *&* 594. 34

Denunciatio Hæretici ex malitia, aut ſuſpecti de Hæreſi eſt facienda nulla præmiſſa correctione fraterna, etiamſi firmiter emendatio ſperetur. Habetur expreſſe ex Decreto Sanctiſſimæ Inquiſitionis de mandato Alexandri VII. edito die 8. Julii 1660. incip. *Licet alias*, ibi: *Etiamſi nulla fraterna correctio vel alia monitio præmiſſa fuerit, omnino teneri &c. ad denunciandum*. Et ſic Doctores communiter, qui tamen volunt eſſe præmittendam correctionem fraternam, quoad eos, qui non ex malitia, ſed ignorantia, vel ſimplicitate aliquem habent errorem, aut aliquam proferunt falſam, ac inconſideratam propoſitionem, maxime ſi nulla de ipſis habeatur fundata ſuſpicio, quod ſint Hæretici. 36

Denunciatio delictorum ad Sanctum Officium ſpectantium facienda eſt intra præfixum terminum in Edictis Inquiſitorum, ſeu Ordinariorum, qui in Edictis ſupremæ, & Univerſalis Inquiſitionis Romanæ ſolet eſſe, vel triginta dierum, ut in Edicto de anno 1677. adducto *ſupra num.* 1. vel duodecim dierum, ut in Edicto de anno 1623. relato *ſupra num.* 10. in Edictis autem Inquiſitionis Hiſpaniæ ſolet eſſe ſex dierum. Et in Edictis Inquiſitorum, & Epiſcoporum Italiæ ſolet eſſe duodecim dierum, ut patet in Edicto Generali Sancti Officii Cremonæ edito 26. Octobris 1639. una ſimul ab Eminentiſſimo Cardinali Petro Camporio ejuſdem Urbis Epiſcopo, & a Reverendiſſimo Patre Magiſtro Preto dictæ Civitatis, & Diœceſis Inquiſitore, relato a Carena *loc. cit. ſub num.* 24. ubi in fine §. *ſeptimi* teſtatur ſe præmittere Edicti totius formam eo modo, quo ex Sacræ Congregationis Sancti Officii præſcripto ſolet in Italia publicari. Unde pro cognoſcendo termino ad faciendam denunciationem præfixo ſunt inſpicienda, & attendenda Edicta cujuſque reſpectivæ Diœceſis, & Provinciæ. 37

Qui ſine juſta cauſa, & legitimo impedimento non denunciat talia delicta intra præfixum terminum in Edicto ſuæ Provinciæ, ſeu Diœceſis, peccat mortaliter, & incurrit ipſo facto Excommunicationem reſervatam Summo Pontifici, & Inquiſitoribus, ſeu Ordinariis. Habetur expreſſe ex Conſtit. Gregorii IX. incip. *Excommunicamus*, Innoc. IV. incip. *Noverit univerſitas*, Nicolai IV. incip. pariter *Noverit univerſitas*, Gregorii XV. incip. *Univerſi Dominici Gregis*, Pauli V. incip. *Romanus Pontifex*, Ex Decret. Alexandri VII. incip. *Licet alias*. Ex Edictis ſupremæ, & Univerſalis Inquiſitionis Romanæ. relat. *ſuper num.* 1., *&* 12. Et ex Edictis particularium reſpective Inquiſitorum, ſeu Ordinariorum. 38

Qui intra dictum præfixum terminum talia delicta non denunciat. Nam prædictus terminus non apponitur in Edictis ad finiendam, ſed ad ſollicitandam obligationem denunciandi. *Communis*. 39

Denunciatio in Regnis Hiſpaniarum fieri debet ſolis Inquiſitoribus: In aliis vero Regnis, & Provinciis poteſt fieri etiam Epiſcopis. Diana *part.* 1. *tract* 4. *reſolut.* 28. Fagundez *in ſecund. precept. Eccleſiaſ. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 31. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 39., Carena *loc. cit. num.* 36. *& ſeq.* & alii paſſim. Colligitur aperte ex cit. Conſtit. Gregorii in materia ſollicitationis mandante fieri denunciationem *Inquiſitoribus, ſeu Locorum Ordinariis*. Nec per alias Conſtitutiones delegantes ad id ſpecialiter Inquiſitores, intelligitur ablata juriſdictio, quæ alias competebat Ordinariis; Tum quia in hac noſtra Provincia Mediolanenſi Edicta, quæ publicantur, emanant ſub nomine Epiſcoporum, & Inquiſitorum, teſte Carena *loc. cit. ſub num.* 37. Qui tamen *ibid. num.* 38. merito conſulit Epiſcopis, ut hujuſmodi denunciantes mittant ad Inquiſitores, quia in Sancto Officio melius formantur proceſſus, ratione ſecreti, quam in Curiis Epiſcopalibus, & multa evitantur diſpendia. 40

Pœnitens, qui ob non factam denunciationem intra præfixum terminum incurrit Excommunicationem, quamvis accedat ad Confeſſarium, & promittat ſe ſtatim denunciaturum, non poteſt ab ipſo abſolvi, licet ſit Privilegiatus. Vide verb. *Sollicitatio num.* 51. 41

Pœnitens, qui ob omiſſam denunciationem incidit in excommunicationem, facta poſtea denunciatione, poteſt 42

quidem abſolvi a Privilegiato, non autem a ſimplici Confeſſario. Vide *ibidem n.* 52.

43 Sic pœnitens, qui intra debitum tempus non denunciavit, quamvis poſtea ex aliqua cauſſa extinguatur onus denunciationis, non poteſt abſolvi a ſimplici Confeſſario, ſed ſolum a Privilegiato. Vide *ibidem n.* 53.

44 Regulariter loquendo Confeſſarii non debent abſolvere pœnitentes obligatos ad denunciandum, antequam actum denuncient. Vide *ibidem n.* 55.

45 In aliquibus tamen caſibus expedit, quod Confeſſarii ipſos abſolvant ante factam denunciationem. Vide *ibid. n.* 56.

46 Confeſſarii cautiſſime procedere debent circa imponendam pœnitentibus obligationem denunciandi. Vide *ibid. num.* 57.

47 In caſu, quo reperiatur vera obligatio denunciandi, nec poſſit pœnitens induci ad perſonaliter denunciandum, ut *ſæpe* accidit in verecundis Nobilibus mulieribus, & Monialibus, ſervanda eſt praxis juxta *Decretum ſupremæ Univerſalis Inquiſitionis Romanæ juſſu Urbani VIII.* 27. *Septembris* 1624. editum. Quod ſi neque ad id poſſit talis verecunda pœnitens flecti, recurrendum eſt ad Sanctam Sedem, & interim tamquam indiſpoſita nequit abſolvi. Vide *ibid n.* 10. *&* 58.

48 Quamvis Confeſſarius non moneat pœnitentem de obligatione denunciandi, adhuc pœnitens ad id tenetur. Vide *ibid. n.* 60.

49 Confeſſarii, qui culpabiliter, & malitioſe non monent pœnitentes de obligatione denunciandi, ſeu docent ad id non teneri, ſunt denunciandi Epiſcopis, vel Inquiſitoribus, qui poſſunt, & debent illos punire pro modo culpæ. Vide *ibidem n* 61.

50 Denunciationes debent fieri in ſcriptis cum expreſſione nominis, & cognominis denuncianțis, & ſubſcriptione illius, ſi ſciat ſcribere, & non denuncians hoc modo non poteſt abſolvi. Unde non ſufficit denunciare ſchedulis, aut Epiſtolis ſine nomine, aut cognomine Auctoris, aut aliis modis incertis, de quibus nullatenus curatur in Tribunali S. Officii, ut patet ex verbis Edicti relati *ſupra ſub n.* 1. Sic Genuenſ. *In praxi c.* 18. *n.* 2. Lazar. *de blaſphem. quæſt.* 12. *n.* 47. Carena *loc. cit. n.* 27, cum aliis ibi allegatis.

51 Omittentes denunciare Hæreticum, cum poſſunt, & ad id tenentur ex officio, ut ſunt Notarii, ſocii, ſatellites, & ſimiles ex officio ſervientes Sancto Tribunali, & teſtes legitime interrogati veritatem celantes, aut minuentes, ſunt ſuſpecti de Hæreſi, & fautores Hæreticorum, adeoque ultra Excommunicationem Edicti, incurrunt & ſunt denunciandi. Farinac. *de Hæreſi quæſt.* 197. *numer.* 38., *&* 48., Lazar. *de blaſphem. quæſt.* 12. *numer.* 11., Sanctarell. *de Hæreſi c.* 9. *n.* 19.; Leonard. Duard. *lib.* 2. *Canon.* 1. *quæſt* 32. *numer.* 12., Pegna *ad Director, part.* 2. *comment.* 78 *verſ. Poſtremo*, Felix Poteſtas *loc. cit. numer.* 286. Repertor. Inquiſitor. in verb *Fautores. verſ. Item indicatione*, Decian. *in tract. criminal. lib.* 5. *cap.* 51. *n.* 25. Carena *loc. cit. n.* 41., *&* 42., & alii plures apud

52 ipſos. Si autem ſupradicti omittant denunciare Hæreticum, non in defenſionem, & favorem Hæreſis, ſed ob aliam cauſſam in ſe honeſtam. v. g. ob metum cadentem in conſtantem virum, ob conſanguinitatem, amicitiam, & hujuſmodi, nec ſunt ſuſpecti de Hæreſi, nec ullam incurrunt Cenſuram: quia ſicuti Cenſura fertur in Hæreticum propter Hæreſim, ita ferri debet in fautores Hæreticorum ut talium, cum acceſſorium ſequi debeat ſuum principale; *c. Acceſſorium* 52. *de regul. juris in* 6. *leg. Nihil dolo §. Cum principales* 129. *& leg. Cum principalis* 578. *ff. de regulis juris*. Sic Doctores citati, & alii paſſim.

53 Sic etiam omittentes denunciare ſuſpectum de Hæreſi, non ſunt ita ſuſpecti de Hæreſi, ut ſint denunciandi, quamvis poſſint puniri omnibus pœnis ſtatutis in Edictis Inquiſitorum. Carena *loc. cit. num* 46., Lupus apud Bordon. *in Manual. conſult. ſect.* 18. *n.* 72. qui licet dicat ibi ſub *dicto n.* 72. tales omittentes dictam denunciationem eſſe ſuſpectos de levi, tamen *ſub n.* 73. ſubjungit, quod non ſint denunciandi. Et ratio concluſionis eſt, quia, ut recte dicit Carena *loc. cit.* alias contra omnes regulas juris præſumptio oriretur ex præſumptione, & ſuſpicio ex ſuſpicione.

54 Legitime impeditus, durante impedimento, non tenetur denunciare per alium; quia obligatio denunciandi eſt perſonalis. Immo, ſi cum primo habet notitiam delicti denunciandi, adeſt legitimum impedimentum ad denunciandum per ſemetipſum, tunc durante tali legitimo impedimento, poteſt a quolibet ſimplici Confeſſario abſolvi cum firma promiſſione denunciandi, impedimento ceſſante. Tunc enim non habetur reſervatio, nec etiam delictum non denunciando, cum ad impoſſibilia nemo obligetur; *c. Nemo poteſt* 6. *de Regulis juris in* 6. *leg. Impoſſibilium* 185. *ff. de Regulis juris*.

55 Alia ad rem. Vide verb. *Hæreticus*, verb. *Libri prohibiti*, verb. *Sigillum Sacramentalis Confeſſionis*, verb. *Sollicitatio ad turpia*, verb. *Superſtitio*.

DENUNCIATIONES MATRIMONII.

S U M M A R I U M.

1 *Denunciationes Matrimonii quid ſint?*
2 *Si Matrimonium contrahatur ſine legitima diſpenſatione, abſque prævüs denunciationibus, Parochus, & contrahentes, ſicuti & teſtes doloſe aſſiſtentes peccant mortaliter.*
3 *Graves pœnæ infliguntur omittentibus culpabiliter tales denunciationes.*
4 *Aſſignantur pœnæ determinatæ contra contrahentes ſine denunciationibus*, ad n. 6.
7 *Pœna impoſita contra Parochos eſt ſuſpenſio ab officio ad triennium, & etiam gravior arbitraria, ſi culpæ qualitas exigat.*
8 *Talis pœna ſuſpenſionis non eſt latæ, ſed ſententiæ ferendæ.*
9 *Contra teſtes doloſos licet a Jure nulla reperiatur impoſita determinata pœna, poſſunt tamen puniri ab Ordinariis pœna arbitraria.*
10 *Afferuntur ad hoc decreta Sac. Cong. Concilii*, ad numer. 11.
12 *Denunciationes debent fieri tribus diebus feſtivis continuis inter Miſſarum ſolemnia.*
13 *Præfati tres dies feſtivis non debent ſibi immediate ſuccedere.*
14 *Parochus non peccat mortaliter, ſi uno, vel altero die feſto omittat denunciationes, dummodo inter unam, & alteram denunciationem multos dies feſtos non interponat.*
15 *Qui intra duos menſes poſt denunciationes factas Matrimonium non contraxit, non poteſt illud inire, niſi aliæ denunciationes præmittantur.*
16 *Denunciationes quando omittuntur, debent infra octo dies fieri a die contracti Matrimonii, & interim non debent matrimonium conſummari.*
17 *Denunciationes non poſſunt fieri diebus ferialibus, etiam cum diſpenſatione Epiſcopi.*
18 *Poſſunt tamen fieri in die pro Feſto, & quando ingens populi multitudo ad Eccleſiam accedit.*
19 *Denunciationes valide fieri poſſunt etiam extra Eccleſiam, & Miſſarum ſolemnia.*
20 *Denunciationes poſſunt etiam fieri diebus feſtivis dum cantantur Veſperæ.*
21 *Denunciationes in Eccleſia, quæ eſt ſimul Parochialis, & Collegiata poſſunt fieri in Miſſa Parochiali, vel Conventuali ad arbitrium Parochi, quando pro utraque eſt populi concurſus.*
22 *Denunciationes poſſunt fieri etiam eo tempore, quo nuptiæ ſunt prohibitæ.*
23 *Vicarius Generalis non poteſt impedire, ne Parochus faciat Matrimonii denunciationes abſque ſua licentia.*
24 *Denunciationes faciendæ ſunt a proprio contrahentium Parocho, vel ab alio ab ipſo ſubſtituto.*
25 *Si ſponſi ſint ex diverſis Parochiis, debent fieri denunciationes in utraque Parochia.*
26 *Si Contrahentes plura habuerint domicilia, debent fieri denunciationes in Parochia, in qua actu habitant.*
27 *Ab aliis autem Parochiis, & Diœceſibus in quibus habitarunt in ætate capaci contrahendi Matrimonium; vel canonica impedimenta ad ipſum, debent referre ſuum propriam ſtatum liberum.*
28 *Denunciationes Matrimonii contrahendi inter exteros non ſunt faciendæ a Parocho ſine licentia Ordinarii.*
29 *Denunciationes in Miſſarum ſolemniis publicare non poſſunt Regulares.*
30 *Et juſta cauſſa poteſt Ordinarius remittere denunciationes Matrimoniales.*
31 *Tales denunciationes poteſt remittere etiam Vicarius Generalis abſque ſpeciali mandato.*
32 *Sic etiam diſpenſare poſſunt in denunciationibus omnes alii Prælati Eccleſiaſtici, ſeu Abbates Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, & proprium Territorium*, ad n. 33.
34 *Epiſcopus, & quilibet alius Ordinarius, in cujus Diœceſi celebrandum eſt Matrimonium, poteſt cum utroque ſponſo diſpenſare, licet unus ſit alterius Diœceſis, dummodo ſaltem Ordinarius contrahentis teſtetur in ſua Diœceſi nullum ſubeſſe impedimentum.*
35 *Archiepiſcopus non poteſt remittere denunciationes in Diœceſibus ſuorum Suffraganeorum niſi in aliquibus caſibus.*
36 *Epiſcopus, ſeu alius Ordinarius poteſt alteri delegare facultatem diſpenſandi in Denunciationibus.*
37 *Vicarius Generalis, quamvis non poſſit facultatem diſpenſandi in Denunciationibus, delegare generaliter, poteſt tamen unam, vel alteram cauſſam delegare.*

38 Ad

38 *Ad hoc ut Epiſcopus, vel quilibet alius Ordinarius licite diſpenſet in denunciationibus, requiritur juſta, & rationabilis cauſſa.*

39 *Ordinarius, ſi remitteret denunciationes ſine juſta, & rationabili cauſſa, peccaret mortaliter.*

40 *Non tamen neceſſe eſt ut Ordinarius hujuſmodi cauſſas cognoſcat judicialiter, ſed ſufficit ut ex informationibus extrajudicialiter, ſibi videatur juſtam diſpenſandi cauſſam adeſſe.*

41 *Ordinarius non ſolum poteſt hanc diſpenſationem concedere, dum eſt intra ſuam Diœceſim, ſed etiam dum eſt extra illam.*

42 *Ordinarius non poteſt ratione hujuſmodi diſpenſationum præciſe imponere aliquam pecuniariam mulctam.*

43 *Excipe tamen niſi aliquod delictum præberet juſtam diſpenſandi cauſſam.*

44 *Enumerantur juſtæ principaliores cauſſæ diſpenſandi in hujuſmodi denunciationibus. Prima eſt periculum animæ, ut cum duo concubinarii velant Matrimonium contrahere, & periculum eſt, ne interim dum fiunt denunciationes, carnaliter commiſceantur.*

45 *Secunda eſt, ſi quis in mortis periculo conſtitutus velit concubinam ducere.*

46 *Tertia eſt, dum repentinus caſus offert rationem ſtatim contrahendi Matrimonium, ut ſi qui in concubinatu comprehenſi eſſent plectendi a Judice, & ut pœnam evitarent, poſſent dipenſari a Denunciationibus.*

47 *Quarta eſt, ſi quis eſſet ſtatim longe abiturus, & ad reparandum honorem fœminæ, vel ad prolem legitimandam vellet ex improviſo ante diſceſſum contrahere.*

48 *Quinta eſt, ſi aliqui in concubinatu permanentes exiſtimantur tamquam vir, & uxor.*

49 *Sexta eſt, quando probabiliter timetur Matrimonium eſſe injuſte impediendum.*

50 *Septima eſt, quando inter contrahere volentes adeſt diſparitas ætatis, qualitatis, & divitiarum.*

51 *Octava eſt, quando Magnates contracturi ſunt Matrimonium.*

52 *Nona eſt, quando tempus, quo nuptiæ prohibentur, inſtat, ita ut nequeant omnes denunciationes præmitti.*

53 *Decima eſt, ſi Virgo ſit ſub tutela iniqui Tutoris, qui eam viro ignobili, & diſparis conditionis tradere intendit.*

54 *Undecima eſt, ſi vir fœminam deſloravit, & damnum amiſſæ virginitatis reparare intendit, & periculum eſt in mora, ſi matrimonium, donec fiant denunciationes, differatur.*

55 *Duodecima eſt, ſi periculum adſit, ut aliquis ex contrahere volentibus mutet voluntatem cum præjudicio animæ.*

56 *Tertiadecima eſt, dum aliqui ex publicis denunciationibus, aut ex dilatione tot dierum timerent ſibi aliquod grave damnum, aut amiſſionem alicujus notabilis commodi ſibi, vel ſuis conjunctis.*

57 *Quarta decima eſt, evitatio ſcandalorum ob aliquam factionem, quæ ceſſaret ſtatim ſecuto Matrimonio.*

58 *Quinta decima eſt, quando moraliter certum eſt nullum adeſſe impedimentum, aut aliud obſtaculum.*

59 *Ordinarius licet poſſit diſpenſare propter omnes ſupradictas, & conſimiles cauſſas, non tenetur tamen diſpenſare ſemper propter omnes.*

6 *Tenetur tamen Ordinarius ſub mortali diſpenſare in denunciationibus quoties diſpenſatio ſervit pro bono communi, quoties conducit ad acquirendum notabile bonum privati, vel avertendum periculum incurrendi notabile damnum in bonis animæ, famæ, corporis, aut fortunæ.*

61 *Prædictis caſibus, in quibus tenetur Ordinarius diſpenſare, poteſt ab eo appellari de injuſta denegatione diſpenſationis, & quo ad effectum devolutivum, & quo ad effectum ſuſpenſivum.*

62 *In caſibus vero, in quibus adeſt juſta, ſed non ſtricta, & rigoroſa cauſſa diſpenſandi, tunc ſi Ordinarius nolit diſpenſare, poterit ab injuſta denegatione appellari ad effectum ſolum devolutivum, non autem ſuſpenſivum.*

63 *In caſibus, in quibus eſt neceſſaria diſpenſatio, & Ordinarius adiri non poteſt, aut aditus injuſte negat diſpenſationem, poteſt Parochus declarare denunciationes non obligare, & ſine ipſis Matrimonio aſſiſtere.*

64 *Denunciationes non requiritur ad validitatem Matrimonii.*

65 *Poſt factas denunciationes tenetur quivis manifeſtare impedimentum, ſi quod ſubeſſet, & quomodo?*

66 *Nec excuſabitur ab obligatione denunciandi, quamvis exinde ſecuturum ſit damnum tertio, & quamvis ipſe ſolus ſciat & ſub ſecreto acceperit, vel audierit dici ab aliis.*

67 *Non tamen teneretur, ſi accepiſſet a perſona nil certum ſciente, vel levi, vel ſi non meminit a quibus audierit.*

68 *Cognoſcens aliquod impedimentum vel ſub ſecreto, vel occultum, itaut ſolus ipſe noverit, & tale impedimentum oriatur ex infamia, aut peccato, & contrahentes ſunt in bona fide, non tenetur detegere, ſicut non tenetur impedimenta denunciare cum gravi ſuo incommodo, vel aliorum ſcandalo.*

69 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 72.

DEnunciationes matrimoniales ſunt proclamationes, 1
ſeu notificationes publicæ de Matrimonio duorum
inter ſe contrahendo, in Eccleſia coram populo congregato
faciendæ, ad hoc ſi quis aliquod dirimens, aut
impediens impedimentum inter contrahere volentes ſciat,
poſſit adhuc in tempore manifeſtare. *Eſt in re communis*;
argument. cap. Cum inhibitio 3. *de clandeſtina deſponſat.*,
& Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrimon. cap.*
1. Si Matrimonium contrahatur ſine legitima diſpenſatione,
abſque prævii denunciationibus, Parochus, & con- 2
trahentes, ſicuti, & teſtes doloſe aſſiſtentes peccant mortaliter:
argument. cit. Cum inhibitio 3. *de clandeſtin. deſponſ.*
§. 1., ibi: „ Statuimus, ut cum Matrimonia fuerint con-
„ trahenda, in Eccleſiis per Eccleſiæ Presbyteros publi-
„ ce proponantur competenti termino præfinito, ut cir-
„ ca illum, qui voluerit, legitimum impedimentum ap-
„ ponat." Et Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 1., ibi: „ Sacri Lateranenſis Concilii ſub In-
„ nocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo præcipit, ut
„ in poſterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter
„ a proprio contrahentium Parocho tribus continuis die-
„ bus feſtivis inter Miſſarum ſolemnia publice denuncie-
„ tur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum; qui-
„ bus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum oppo-
„ nitur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in
„ facie Eccleſiæ procedatur." Quæ leges, ut vides,
graviter obligant, & conſequenter a contemnentibus ipſas
graviter peccatur, ut cum communi docet Sanchez *lib.*
16. *num.* 3. *diſp.* 5. *num.* 6. Navarrus *in Manual. cap.* 16.
num. 36. Layman *lib.* 5. *tractat.* 10. *part.* 2. *cap.* 4. *num.*
9. Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 147., Monacelli *tom.* 3. *titul.*
2. *format.* 5. *num.* 2., & *ſequentib.* Reiffenſtuel *lib.* 4.
decretal. titul. 3. *num.* 4., & cum plurimis aliis e ſe
citatis Barboſa *de offic. Epiſcopor. part.* 2. *allegat.* 32. *nu.*
2. Card. de Luca *de matrim. diſc.* 3. *num.* 7.

Hinc graves pœnæ infliguntur omittentibus culpabiliter 3
tales denunciationes, ut patet *in dict. cap. Cum inhibitio*
§. *Si quis*, & §. *Sane*, & in Concil. Trident. *dict. ſeſſ.*
24. *de reformat. matrim. cap.* 1. Pœnæ autem tam graves
non poſſunt infligi ob ſolum peccatum veniale, cum pœna
debeat correſpondere delicto; *argum. cap. Felicis* 5. *de
pœnis in* 6. §. *Illud*, ibi: Judex in talem pœnam metiatur
ex culpa, ut ſecundum quod exceſſus exegerit, vindicta
procedat. Pœnæ igitur determinatæ contra contra- 4
hentes ſine denunciationibus, ſunt iſtæ. Prima, quod ſi
ſine denunciationibus cum impedimento dirimente contrahunt,
proles procreatæ ſint illegitimæ, etiamſi dicant
ſe impedimentum ignoraſſe; *cit. cap. Cum inhibitio* §. *Si
quis*, ibi: Si quis vero hujuſmodi clandeſtina, vel interdicta
conjugia inire præſumpſerit in gradu prohibito etiam
ignoranter, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta prorſus
illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitura
ſubſidium. Secunda pœna eſt, quod eis ſit adempta
ſpes impetrandæ diſpenſationis ſuper tali impedimen- 5
to. Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de refor. matr. c.* 5., ibi: Quod
ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in
contrahendo Matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciantur
pœnis (ſcilicet ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ
careat) non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem
facile experiatur, cujus ſalubria præcepta temere
contempſit. Tertia pœna eſt, quod præſumentibus con- 6
trahere Matrimonium, omiſſis etiam in gradu permiſſo
denuntiatiobus, condigna pœnitentia injungatur: *cit. cap.
Cum inhibitio* 3. §. *Sane*, ibi: Sed his, qui taliter præſumpſerit
etiam in gradu conceſſo copulari, condigna pœnitentia
injungatur. Quæ pœnitentia cum ibi non ſit præſcripta,
debet arbitrio Judicis irrogari; *arg. cap. de cauſſis
de officio Deleg.* Sacra quoque Congregatio Concilii teſte
Sellio *in ſelect. Can. cap.* 21. *n.* 10. Pignatell. *tom.* 4. *conſult.*
147. *n.* 17. cenſuit debere his taliter contrahentibus imponi
pœnam Interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, & nullo modo ab
illo, niſi publica pœnitentia peracta, eſſe abſolvendos.

Pœna determinata in Jure contra Parochos præſumen- 7
tes intereſſe Matrimonii omiſſis denunciationibus, vel contemnentes
prohibere ſimilia clandeſtina matrimonia, eſt
ſuſpenſio ab officio per triennium; & etiam gravior pœna
arbitrio Judicis inferenda, ſi culpæ qualitas exegerit;
citat. cap. Cum inhibitio §. *Sane*, ibi: Sane ſi Parochialis
Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempſerit, aut
quilibet etiam Regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe,
per triennium ab officio ſuſpendatur, gravius puniendus,
ſi culpæ qualitas exegerit: concordat Concil. Tridentin.
citat. ſeſſion. 24. *de reformation. matrimon. cap.* 1. Hæc

autem pœna ſuſpenſionis non eſt latæ, ſed ferendæ ſen-
8 tentiæ; ut clare indicat verbum illud in textu: *Suſpendatur; ſic communis*. Contra teſtes doloſe talibus clandeſtinis Matrimoniis præſentiam præſtantes, licet nulla de-
9 terminata pœna ſit a jure impoſita, poſſunt tamen ab Ordinariis pœna arbitraria puniri, ut cum multis a ſe citatis tenet Pignatell. *tom. 4. conſult.* 147. *num.* 18. Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 5. *num.* 4., & ſic cenſuit *Sacra Congreg. Concil. die* 10. *Februarii* 1628. in qua propoſitis ſequentibus dubiis:

10 1 An Epiſcopus poſſit punire contrahentes Matrimonium contra ejus prohibitionem contractum?

2 An eos, qui contrahunt coram Parocho ex cauſa juſta diſſentiente?

3 An eos, qui contrahunt omiſſis denunciationibus?

4 An poſſit punire teſtes intervenientes in prædictis caſibus.

5 An poſſit in eiſdem caſibus punire pœnis pecuniariis, locis tamen piis applicandis? Sacr. Congr. &c.

Ad 1. 2. & 3. reſpondit, Epiſcopum poſſe.

Ad 4. poſſe, quatenes teſtes ſint in dolo.

Ad 5. pariter reſpondit, poſſe.

11 Et eadem Sacra Congreg. Concilii *in Boven.* 28. *Januarii* 1690. reſpondit, quod Ediſcopus contra eos, qui Parochum doloſe compulſum adeſſe curarent, & Matrimonium ſine denunciationibus contrahere præſumerent, potuiſſet in Synodo in ſubſidium pœnæ pecuniariæ (ſi iſta eſſet inexigibilis) imponere etiam pœnam excommunicationis juxta quintum Decretum Concilii Provincialis Mediolan. quod admittit etiam Card. de Luca *de Matrimon. diſcurſ.* 2. *num.* 7. *verſ. opponebatur*, Pignatell. *tom.* 3. *citat. conſult.* 147. *num.* 17. Monacell. *tom.* 3. *titul.* 2. *formul.* 5. *num.* 4.

12 Denunciationes debent fieri tribus diebus feſtivis continuis inter Miſſarum ſolemnia, textu expreſſo in Concil. Trident. *loc. cit.* ibi: „ Antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis inter Miſſarum ſolemnia publice „ denuncietur, inter quos Matrimonium ſit contrahen-
13 „ dum. “ Præfati tres dies feſtivi pro denunciationibus non debent ſibi immediate ſuccedere, uti ſuccedunt Feſta Paſchalia, Pentecoſtalia, & Natalitia, ſed inter unam, & alteram denuntiationem unus ſaltem, vel duo dies interponi debent, ut populus ſufficiens habeat apponendi, aut impedimenta detegendi tempus, qui eſt finis legis, & ſic fuit ſtatutum in *Concil. Colonienſi III. tit. Cenſur. c.* 32., ibi: *Tribus diebus feſtis a ſe invicem diſtantibus*; & ſimiliter *in Moguntino IV. cap.* 38., & tenent Vincentius de Juſtis *cap.* 19. *de Matrimon. Clandeſtino num.* 197. Reginald. *lib.* 31. *n.* 225. Coninch. *diſp.* 28. *num.* 47. Aloyſ. Riccius *in praxi rerum Fori Eccleſ. reſolut.* 244. *num.* 4., & cum aliis Barboſa *de off.*, *& poteſtat. Epiſcop. allegat.* 32. *num.* 12, & ſupra Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. ma-*
14 *trimon. cap.* 1. *num.* 19. Parochus non peccat mortaliter, ſi uno, vel altero die feſto omittat denunciationes, dummodo inter unam, & alteram multos dies feſtos non interponat; nam ſi multos dies feſtos interponeret, peccaret mortaliter, quia faceret contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi, & ob magnum temporis intervallum, ſeu moram fieri poſſet, ut Parochiani tardiores evaderent ad deferenda impedimenta, & interim obliviſcerentur præcedentium denunciationum. Reginald. *lib.* 31. *num.* 226. Sanchez *diſp.* 6. *cap.* 8. Coninch *diſput.* 27. *dub.* 5. *num.* 46., & cum variis Barboſa *de off.*, *& poteſtat. Epiſcop. d. allegat.* 32. *n.* 12. Qui intra duos menſes poſt denunciationes factas Matrimonium non contraxit, non poteſt illud inire, niſi aliæ denunciationes, vel ſaltem una, aut
15 duæ arbitrio Epiſcopi repetantur, & ſic deciſum fuiſſe a Sacra Congregatione referunt Bellarm. & Farinac. *ad cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *Concil. Trident de reform. matrimon.* teſte Paniniol. *p.* 3. *deciſ.* 173 *annot.* 1. *n.* 28. quamvis alii dicant deciſum fuiſſe pro termino quatuor menſium. Et de facto in Rituali Romano præſcribitur terminus duorum menſium, ita ut niſi intra dictum tempus Matrimonium celebratum fuerit, ſint denunciationes repetendæ, cui tutius eſt inhærere, ut recte dicit Corrad. *in prax. diſpenſat.*
16 *Apoſtolic. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 22. Denunciationes quando omittuntur, debent infra octo dies fieri a die contracti Matrimonii, & interim non debet matrimonium conſummari; Sic deciſum fuiſſe a Sacra Congregatione referunt Barboſ. *l. c. num.* 55., & de Juſtis *loc. cit. n.* 199. Chamerata, & alii.

17 Denunciationes non poſſunt fieri diebus ferialibus, etiam cum diſpenſatione Epiſcopi; Sic deciſum fuiſſe a Sacra Congreg. refert *praxis Neapolitan. cap.* 26. *num* 10. quam refert Riccius *in praxi fori Eccleſiaſtici reſolut.* 224. *num.* 3. *in nova impreſſ.*, & Barboſa *loc. cit. num.* 14. Epiſcopus enim non poteſt diſpenſare ſuper conciliari diſpoſitione, cum inferior non poſſit ſe ingerere in lege ſuperioris. *Cap. Cum inferior, de Majorit.*, *& obedient.* Poſſunt tamen fieri in die Profeſto; & quando ingens po-
puli multitudo ad Eccleſiam accedit, ut contingere ſolet 18
in Concionibus, Proceſſionibus, Litaniis, cum Concilii fini hoc modo ſatisfiat ratione magni populi concurſus; Qui autem ſatisfacit fini, & intentioni legis, ſatisfacit Legi ipſi; *arg. c. Humanæ aures* 11. *cauſ.* 24. *q.* 5., ibi: Non debet aliquis verba conſiderare, ſed voluntatem, & intentionem, quia non debet intentio verbis deſervire, ſed verba intentioni; *& leg. Scire* 16. *ff. de Legib.* ibi: Scire Leges, non hoc eſt, verba earum tenere, ſed vim, & poteſtatem. Sic Sanchez *lib.* 3. *diſput.* 7. *n.* 9. Reginald. *lib.* 31. *n.* 227. Guttier. *de matrim. cap.* 56. *n.* 8. Layman *lib.* 3.
tr. 10. *cap.* 4. *n.* 9., & alii paſſim cum Barboſa *loc. cit. n.* 15. 19
Immo denunciationes valide fieri poſſunt etiam extra Eccleſiam, & Miſſarum ſolemnia, ſi magnus adſit populi concurſus, & locus aptus ſit, ut ad multorum notitiam perveniat; *Sic doctores mox citat.* propter eadem. Denunciationes Matrimoniales ex juſta cauſa poſſunt etiam fie-
ri diebus feſtivis, dum cantantur Veſperæ. *Sacr. Congreg.* 20
Concil. in Aventonen. 25. *Octobr.* 1586. *lib.* 4. *decreti fol.* 188. Denunciationes Matrimoniales an fieri debeant in Miſſa Parochiali, vel Conventuali in illa Eccleſia, quæ eſt ſimul Parochialis, & Collegiata, requiritur Parochi arbitrio, quando pro utraque eſt populi concurſus. *Sacr. Congreg. Concil. in Novarien.* 1. *Julii* 1724. Denunciationes Matrimoniales poſſunt fieri eo tempore, quo nuptiæ prohibentur. *Sacr. Congreg. Epiſcop.* 18. *Decembr.* 1589. Vica-
rius Generalis non poteſt impedire, ne Parochus faciat 24
Matrimonii denunciationes abſque ſua licentia. *Sacr. Cong. Concil.* 27. *Maji* 1627.

Denunciationes faciendæ ſunt a proprio contrahentium 25
Parocho, vel ab alio ſubſtituto ab ipſo Parocho, textu expreſſo in Concil. Tridentin. *loc. cit.*, ibi: *A proprio contrahentium Parocho*, & ſic communis Doctorum (a).

Si ſponſi ſint ex diverſis Parochiis, debent fieri denun- 26
ciationes in utraque Parochia. Sic deciſum fuiſſe a Sacra Congreg. Conc. refert Sanch. *lib.* 3. *diſputation.* 6. *num.* 4. & Boſco *part.* 5. *diſput.* 21. *ſect.* 10. ex Farinac. his verbis: *Quando Matrimonium contrahitur inter duos de diverſis Parochis, debent in ambabus fieri denuntiationes.* Et ſic etiam ſtatuitur in Rituali Romano de Sacramento Matrimonii, ibi: *Si vero vir, & mulier Parochiæ ſint diverſæ, in utraque Parochia fiant denunciationes.* Si contrahentes plura habuerint domicilia, ſeu plures Parochias, debent fieri denunciationes in Parochia, in qua actu habitant cum vero animo ibi permanendi, ut ſalvetur diſpoſitio Conc. Trident. quod denunciationes fiant *A proprio contrahentium Parocho*, qualis eſt Parochus, in cujus Parochia contrahentes habitant tempora, quo Matrimonium intendunt contrahere, ut teſte Boſco *part.* 5. *diſputation.* 11. *ſect.* 10. *num.* 400. declaravit Sacra Congregation. his verbis: „ Proprius Parochus eſt, in cujus Parochia con„ trahentes habitant tempore, quo Matrimonium con„ trahitur. “ Ab aliis autem Parochiis, in quibus, ha-
bitarant in ætate capaci contrahendi Matrimonium, vel 27
canonica impedimenta ad ipſum, debent referre ſuum proprium ſtatum liberum legalitate illius Parochiæ, & Diœceſis Ordinarii munitum, & exaratum ad normam Inſtructionis a ſuprema, & univerſali Inquiſitione editæ 21. *Auguſti* 1670. & a Clemente V. confirmatæ in ſua Conſtitutione incip. *Cum alias*, ſeu etiam ad normam Litteræ Encyclicæ a Sacra Congregatione S. Officii directæ o-
mnibus Ordinariis, ſub die 31. Octobris 1699. Denuncia- 28
tiones Matrimonii contrahendi inter exteros non ſunt faciendæ a Parocho ſine licentia Ordinarii. Sacr. Congreg. Epiſcop. & Regul. 20. *Decembris* 1692. *Et Sacra Congregatio Officii in dicta Inſtructione ſub n.* 7. Denunciationes
in Miſſarum ſolemniis publicare non poſſunt Regulares. 29
Sic deciſum fuiſſe a Sacra Congregatione Concilii referunt Lezana *in Summ. q. Regul. cap.* 12. *n.* 41. *verſ. ad* 6. & Barb. *in Summ. Apoſtolicar. deciſ. verb. Denunciationes Matrimoniales n.* 5.

Ex juſta cauſa poteſt Ordinarius remittere denunciatio- 30
nes Matrimoniales. Concil. Trid. *cit. ſeſſ.* 24. *de reform. matrim. cap.* 1. ibi: *Niſi Ordinarius ipſe judicaverit, ut prædictæ Denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ, & judicio S. Synodus reliquit.* Tales denunciationes
poteſt remittere etiam Vicarius Generalis abſque ulla ſpe- 31
ciali commiſſione, aut mandato; Vicarius enim Generalis eſt vere Ordinarius, habetque veram Juriſdictionem Ordinariam, & quidem eamdem cum Epiſcopo, *arg. C. Romana* §. 1 *de appellat. in* 6. *juncta Gloſſ. ib. verb. Generaliter*, & alia Gloſſa *in c. Licet* 2. *verb. Officialem*, *de Offic. Vicarii in* 6. & ideo a Vicario Generali non datur appellatio ad Epiſcopum, textu expreſſo *in c. Non putamus* 2. *de conſuetudine in* 6. ibi: „ Non putamus illam conſuetudinem „ quan-

(a) Recte prorſus hic docet Auctor, denunciationes, quæ Matrimonium præcedere debent, faciendas eſſe a proprio contrahentium Parocho, juxta Concilii Tridentini doctrinam, vel ab alio ſubſtituto ab eodem Parocho; ubi advertendum eſt, ſubſtitutum a Parocho ad denunciationes faciendas Sacerdotem eſſe debere, neque ſufficere Parochum quidem ſubſtitutum, ſed Diaconum; id ſiquidem contrarium foret determinationi Concilii Tridentini.

„ quantocumque tempore de facto ſervatam conſonam
„ rationi, quod ab Officiali Epiſcopi ad eumdem Epiſco-
„ pum valeat appellari: Ne ab eodem ad ſeipſum (cum
„ ſit idem auditorium utriuſque) appellatio interpoſita vi-
„ deatur. Et ſic fere communiter tenent Doctores cum
Barboſa *loc. cit. n.* 29. De Juſtis *l. c. n.* 202. Sanchez *loc. cit.*
32 *n.* 10. plurimos alios citantibus. Sic etiam diſpenſare poſ-
ſunt in denunciationibus Matrimonialibus omnes alii Præ-
lati Eccleſiaſtici, ſeu Abbates, qui juriſdictionem quaſi E-
piſcopalem in aliquo Territorio obtinent ſine ulla ſubje-
ctione ad aliquem Diœceſanum; iſti enim ſunt vere Or-
dinarii; *l. More majorum ff. de juriſd. omn. jud. c. Ord.* 3.
de offic. Ord. in 6, *juncta Gloſſ. ibid. verb. Locorum.*
Omnis autem Ordinarius habet talem poteſtatem, quia
cum Trident. *d. ſeſs.* 2. 24. *de ref. Matr. cap.* 1. *indiſtin-
cte* loquatur de Ordinario, de eo indiſtincte venit intelli-
gendum; *arg. c. Quia circa* 22. *de Privil.* Sic Sanchez
lib. 3. *diſp.* 7. *num.* 4. Navarrus *lib.* 4. *conſil. de clande-
ſtin. diſpenſat. conſil.* 2. Reiffenſtuel *lib.* 4. *decret. tit.* 3.
num. 34. De Juſtis *loc. cit. num.* 207. *& ſeq.* Et quam-
33 vis Rebellius Armend. Garzias, Hurtado, & alii re-
ferant declaratum fuiſſe contrarium a Sacra Congregatio-
ne, tamen ab ipſa declaratione receſſum fuiſſe patet ex
alia reſolutione Sacræ Congregationis Concilii a Sanctiſſi-
mo approbata, & emanata ut ſequitur. „ In una Nullius,
„ ſeu Earen, die 23. Martii 1624. Sacra Congreg. cenſuit
„ referendum S. D. N. qui Sanctiſſimus ejuſdem Sacræ
„ Congregationis audita ſententia declaravit præfatos in-
„ feriores Nullius Diœceſis proprium Territorium, &
„ juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes utique poſſe
„ legitimis ex cauſis denunciationes Matrimoniales re-
„ mittere. Sic refert Panimoll. *part.* 3. *dec* 173. *adnot.* 1.
num. 3. Immo contrariam declarationem non fuiſſe uſu
receptam, utpote quia ubique Prælati habentes jura E-
piſcopalia utantur facultate remittendi denunciationes ex
rationabili cauſa, ſubdit Boſſius *de Matr. cap.* 8. §. 26.
num. 52. *verſ. ſed illa Declaratio* & ipſe Panimoll. *loc.
cit. num.* 5.

34 Epiſcopus quilibet aliis Ordinarius, in cujus Diœce-
ſi celebrandum eſt Matrimonium poteſt cum utroque
Sponſo diſpenſare, licet unus ſit alterius Diœceſis, dum-
modo ſaltem Ordinarius alterius contrahentis teſtetur in
ſua Diœceſi nullum ſe etiam remittat; vel ſaltem teſte-
tur in ſua Diœceſi nullum ſubeſſe impedimentum, ut
cenſuit *Sacr. Congregat. Concil. in una Vicen.* prout etiam
ſtatutum fuit in *Concilio Mechlinienſi* Romæ approbato *de
anno* 1570. *in tit. de ſponſal. cap.* 3. *& ſeq.* de quo Boſſ.
de Matrimon. capit. 7. §. 18. *&* 19. Sic refert, & tenet
Panimoll. *loc. citat. numer.* 2. Archiepiſcopus non poteſt
35 remittere denunciationes Matrimoniales in Diœceſibus ſuo-
rum Suffraganeorum niſi quando coram eo pendet lis in
gradu appellationis ſuper facto Matrimonii, vel ex gra-
vamine non remittendi ex cauſa denunciationes & in e-
xecutione ſuæ ſententiæ: Ipſe enim Archiepiſcopus non
eſt Ordinarius in Diœceſibus ſuorum Suffraganeorum,
niſi in cauſis ſibi devolutis per appellationem, & in ca-
ſibus expreſſis *in c. Paſtoralis, de offic. Ordinar.* vel dum
in actu Diœceſes viſitet Suffraganeorum, ejuſque Subdi-
torum; Segura *in Director. Jud.* 2. *part. cap.* 16. *num.* 50.
Boſſ. *de Matrim. cap.* 4. §. 19. *numer.* 51. *& cap.* 7. §. 19.
per totum. Spin. *de teſtam. gloſſ.* 15. *num.* 38. *&* 39. Pa-
nimoll. *loc. citat. numer.* 18. *&* 19. Barboſa *loc. citat. nu-*
36 *mer.* 125. Sanchez, & Pontius, & alii paſſim. Epiſco-
pus, ſeu alius Ordinarius poteſt alteri delegare faculta-
tem diſpenſandi in Denunciationibus: Poteſt enim hoc
facere omnis habens ordinariam juriſdictionem; eo vel
maxime quod quando fuit Ordinariis conceſſa poteſtas diſ-
penſandi in denunciationibus, non fuit electa induſtria
perſonæ, quando delegatio fit perſonæ incognitæ, & in-
determinatæ, ut quando fit Prælatis præſentibus, & fu-
turis, ſicuti accidit in facultate conceſſa Ordinariis ad diſ-
penſandum in denunciationibus. Sic Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 7.
num. 20. Reginald. *lib.* 31. *num.* 235. Coninch. *diſp.* 27. *n.* 35.
concluſ. 3. & cum plurimis aliis Barboſa *loc. citat. n.* 36.
37 Vicarius Generalis quamvis non poſſit facultatem diſpen-
ſandi in denunciationibus delegare generaliter ex quo non
poſſit conſtituere alium Vicarium Generalem, *cap. Cleri-
cos, de off. Vicarii*, poteſt tamen unam, vel alteram cau-
ſam delegare. Barboſa *l. c. nu.* 37. Bonacina *de Matrimon.
quæſt.* 2. *punct.* 6. *num.* 7. cum Sanchez, Gutier. Reginald.
& aliis.

38 Ad hoc, ut Epiſcopus, & quilibet alius Ordinarius li-
cite diſpenſet in Denunciationibus, requiritur juſta, &
rationabilis cauſa; ſine enim juſta; & rationabili cauſa di-
ſpenſatio non eſt diſpenſatio, ſed diſſipatio, ut recte di-
cit Sanctus Bernardus *lib.* 3. *de conſid.* paulo ante finem;
allegans verba Divi Pauli 1. *ad Corinth. cap.* 4. „ Quæ-
„ ritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur; Ubi
„ neceſſitas urget; excuſabilis diſpenſatio: Ubi utilitas
„ provocat, diſpenſatio laudabilis eſt: Utilitas dico com-
„ munis non propria; Nam cum nihil horum eſt, non
„ plane fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt. “
39 Unde Ordinarius remittendo dictas denunciationes ſine
juſta, & rationabili cauſa, peccaret mortaliter, quia a-
geret contra legem in materia gravi; cum enim Conci-
lium *citat. ſeſſ.* 24 *ſeſſion. de reformat. matrimon. cap.* 1. hoc
negotium relinquat prudentiæ, & judicio Ordinarii, ita
ut ſi expedire judicaverit, diſpenſet, intelligi debet, ut
ejuſmodi arbitrium ſit prudentiale, & regulatum. San-
chez *lib.* 3. *diſputat.* 8. *num.* 1. Trullenck *tom.* 3. *lib.* 7.
cap. 6. *dub.* 9. *num.* 5. De Juſtis *lib.* 2. *cap.* 19. *de Ma-
trimon. clandeſtin. num.* 132. Reiffenſtuel *lib.* 4. *decretal.
titul.* 3. *numer.* 28. & cum aliis Barboſa *ſuper Trident.
ſeſſion.* 24. *cap.* 1. *de Reformat. Matrimon. num.* 60. Non
tamen neceſſe eſt, ut Ordinarius hujuſmodi cauſas co-
gnoſcat judicialiter, ſed ſufficit, ut ex informationibus ex- 40
trajudicialiter habitis ſibi videatur juſtam diſpenſandi
cauſam adeſſe, ut bene advertunt Sperell. *deciſion.* 109.
num. 50. Sanchez *loc. citat. nu.* 4. Barboſa *loc. citat. num.*
61. De Juſtis *loc. citat. num.* 135. Reginald. *lib.* 31. *cap.*
32. *num.* 234. Riccius, Bonacina, & alii; Epiſcopus, ſeu
Ordinarius non ſolum poteſt tunc diſpenſationem conce-
dere, dum eſt in ſua Diœceſi, ſed etiam dum eſt extra
illam, quia hujuſmodi diſpenſatio non eſt actus juriſdi-
ctionis contentioſæ, ſed voluntariæ: Sanchez *lib.* 3. *di-
ſputat.* 8. *num.* 6. *verſ. Secundo infertur*, De Juſtis *loc.
citat. num.* 139. Pyrrhus Corrad. *praxis diſput. Apoſtolic.
lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 27. & alii paſſim. Epiſcopus, ſeu Ordi-
narius non poteſt ratione hujuſmodi denunciationum re-
miſſionis, ac diſpenſatione præcise imponere aliquam pe-
cuniariam mulctam. Sanchez *lib.* 3. *diſputat.* 10. *num.* 9.
Filliuc. *tractat.* 10. *part. prima cap.* 5. *num.* 180. Averſa
quæſt. 7. *ſect.* 2. *verſ. Dumque Prælatus*, Boſſ. *cap.* 7. *n.*
105. De Juſtis *loc. citat.* & alii. Et ratio eſt, quia Con-
cilium Tridentinum concedit quidam diſpenſandi faculta-
tem, non tamen concedit, ut poſſit Ordinarius obligatio- 42
nem legis in aliam materiam commutare; Immo *ſeſſ.* 25.
cap. 18. præcipit diſpenſationes gratis fieri debere. Ex- 43
cipe tamen niſi aliquod delictum præberet juſtam cauſam
diſpenſandi, v. g. ob concubinatum, vel deflorationem
Virginis; quia tunc poterit non ratione diſpenſationis,
ſed in pœnam delicti antequam mulctam injungeret. San-
chez, & De Juſtis *loc. cit.*, & alii.

Juſtæ cauſæ principaliores diſpenſandi in hujuſmodi 44
denunciationibus enumerantur. Prima eſt periculum a-
nimæ, ut ſi duo concubinarii velint Matrimonium con-
trahere, ut in bono ſtatu conſtituantur, & periculum
ſit, ne interim, dum fiant denunciationes, carnaliter
commiſceantur. Sanchez *loc. citat. num.* 17. Boſſ. *loc. cit.
num.* 93. Filliuc. *loc. cit. num.* 178. De Juſtis *loc. cit.
num.* 173. Secunda, ſi quis in mortis periculo conſtitutus 45
velit concubinam ducere, ſive ut ſecurior ſuus tranſi-
tus reddatur, ſive ut proles ex ea ſuſcepta legitima
evadat. Sanchez *loc. citat. numer.* 10. cum communi. 94
Tertia eſt, dum repentinus caſus offert rationem ſtatim
contrahendi Matrimonium, ut ſi qui in concubinatu de-
prehenſi, eſſent plectendi a Judice, & ideo ad effectum,
ut Judici dicere poſſint ſe eſſe conjuges, & ſe eximere
a pœnis, poterit ſuper denunciationibus diſpenſari. San-
chez *loc. cit. nu.* 16. Boſſ. *n.* 91. Filliuc. *num.* 178. Quar-
ta eſt, ſi quis eſſet ſtatim longe abiturus, & ad reparan-
dum honorem fœminæ, vel ad prolem legitimandam vel-
let ex improviſo ante diſceſſum contrahere. Boſſ. *loc. cit.
num.* 92. De Juſtis *loc. cit. num.* 172. Quinta eſt, ſi ali-
qui in concubinatu permanentes exiſtimantur tamquam 48
vir, & uxor, quia verecundia, quam haberent in publi-
cando hujuſmodi Matrimonio, ſufficit pro cauſa diſpen-
ſationis in ipſis denunciationibus. Sanchez *l. c. n.* 5 Silveſter
verb. Matrimonium 6. *q.* 7. *diſtinct.* 2. Sexta eſt, quando pro-
babiliter timetur Matrimonium injuſte eſſe impediendum, 49
aut per maleficia, aut per parentum, vel aliorum frau-
des; Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *difficult.* 11. *n.*
51. Marcell. Vuloe *in praxi Judic. fori Eccleſ. cap.* 15. *n.* 20. 50
Barboſa *de off. Epiſc. d. allegat.* 32. *n.* 41. Septima eſt, quan-
do inter contrahere volentes adeſt diſparitas conditionis,
ætatis, divitiarum, & qualitatis, quando ſcilicet nobilis
cum ignobili, pauper cum divite, honeſtæ vitæ, cum
turpi, & infami Matrimonium contrahere. Sanchez *lib.* 3.
diſp. 9. *num.* 3. Navarr. *in manual. capit.* 22. *numer.* 70.
verſ. advertendum Zerola *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verb.
Matrimonium* §. 6. *in fine*. Barboſa *loc. cit. num.* 46. O-
ctava eſt, quando Magnates contracturi ſunt Matrimonium 51
quia cum magna deliberatione ſolet tractari, eorumque
impedimenta valde nota ſunt, ſi quæ adſint. Sanchez *d.
diſp.* 9. *num.* 6. de Juſtis *loc. cit. num.* 162 Jacob de Graſ-
ſis *in dec. aureis part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 85. Barboſa *loc. citat.
num.* 45. Nona eſt, quando tempus, quo nuptiæ prohiben- 52
tur, inſtat, itaut nequeant omnes denunciationes præmit-
ti. Zerola *in praxi Epiſ. part.* 1. *verb. Matrimonium* §. 9.
in med. Reginald. *lib.* 31. *num.* 324. *verſ. quarta*, Ge-
nuenſ. *in praxi Archiep. cap.* 26. *num.* 3. Barboſa *loc. cit.* 53
num. 48. Decima eſt, ſi virgo ſit ſub tutela iniqui Tuto-
ris, qui in eam viro ignobili, & diſparis conditionis tra-
dere intendit. Sanchez *lib.* 3. *diſput.* 9. *numer.* 12. Ge-
nuenſ. *loc. cit. verſ. quarta*. Boſſ. *de Matrim. cap.* 7. *n.* 81.
De Juſtis *loc. cit. num.* 160. Barboſa *loc. cit. n.* 42. Undecima
eſt, ſi vir fœminam defloravit, & damnum amiſſæ virgi- 54
nitatis reparare intendit, & ſi Matrimonium cauſſa præmit-
tendi denunciationes differatur, periculum eſſet in mora. San-
chez *loc. cit. num.* 15. Barboſa *loc. cit. num.* 61. de Juſtis *loc. cit.
n.* 182.

55 n. 182. Duodecima eſt, ſi periculum adſit, ut aliquis ex
contrahere volentibus mutet volutatem, & id tenderet
in præjudicium animæ, ut quando Meretrix in lupanar
expoſita velit Matrimonium contrahere, ut ſic a malo
ſtatu, in quo reperitur, deſiſtat, & periculum adſit, ne
ipſa, aut ſponſus mutet voluntatem, ſi contractus Ma-
trimonii differatur, dum ſint factæ denunciationes. De
Juſtis *l. cit. num.* 172. cum Sanchez, Filiuc. & Averſa.
56 Tertiadecimam eſt, dum aliquis ex publicis denunciationibus,
aut ex dilatione tot dierum timerent ſibi aliquod grave
damnum, moleſtiam, aut amiſſionem alicujus notabilis com-
modi ſibi, vel ſuis conjunctis, Averſ. *q. 7. ſect. 2. verſ. Plu-*
57 *reſque*, De Juſtis *l. cit. num.* 174. Quartadecima eſt Vita-
tio ſcandalorum ob aliquam factionem, quæ ceſſaret ſtatim
ſecuto Matrimonio. Sanchez *l. cit. num.* 18. Stephanus a
S. Gregorio *lib.* 3. *cap.* 97. De Juſtis *l. cit. num.* 176. Reiſ-
58 fenſtuel *l. cit. num.* 25. Quintadecima eſt, quando mora-
liter certum eſt, nullum adeſſe impedimentum, aut a-
liud obſtaculum, quia cauſſa, ob quam fuerunt ordinatæ
denunciationes, ea fuit, ut impedimenta detegantur, ſi
ergo moraliter certum eſt nullum adeſſe impedimentum,
poterit in denunciationibus diſpenſari. Boſco *l. cit. num.*
146. De Juſtis *l. cit. n.* 161. Reiffenſtuel *l. cit. n.* 27. &
cum pluribus aliis a ſe citatis Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 9. *n.* 7.
59 Epiſcopus, ſeu alius Ordinarius licet propter omnes ſu-
pra dictas cauſſas, vel alias conſimiles poſſit in denuncia-
tionibus Matrimonialibus diſpenſare, non tamen tenetur
diſpenſare ſemper propter omnes; quia non omne,
quod poteſtati Judicis committitur, id Juris neceſſitati ſub-
jicitur; *leg. Quidquid* 4. *ff. de Judiciis*; diſpenſatio
enim etiam legitima, & ex cauſſa facta, adhuc vocatur
gratia, & miſericordia; *cap. Licet Canon.* 14. *de elect. in* 6.
ibi: *Poſſit Ordinarius diſpenſationis gratiam facere*, *cap. Di-*
dici 15. *cauſ.* 1. *qu.* 7. ibi: *Diſpenſationis enim gratia*; *cap.*
Paſtoralis 7. *de Cler. excom. miniſtrant.* ibi: *Niſi miſericor-*
diter cum eis fuerint diſpenſatum; adeoque ſi ſubinde ex
ſola gratia, & miſericordia fit, non ſemper neceſſario fit.
Sic Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 10. *num.* 3. Pontius *libr.* 5. *cap.* 31.
num. 6. Guttierez *lib.* 1. *Can. qq. cap.* 20. *num.* 33. Palao *de*
Sponſalib. diſp. 2. *punct.* 13. §. 5. *num.* 1. Reiffenſtuel *l. cit.*
num. 41. & fere communis aliorum contra plures a Sanchez
relatos, volentes, quod Epiſcopus, ſeu alius Ordinarius
ſemper teneatur diſpenſare, quoties intervenit aliqua juſta
cauſſa diſpenſandi. Tenetur autem Ordinarius ſub mortali
60 diſpenſare in denunciationibus, quoties diſpenſatio ſer-
vit pro bono communi, & quoties conducit ad acquiren-
dum notabile bonum privati, vel ad avertendum pericu-
lum incurrendi notabile damnum in bonis animæ, famæ,
& corporis, aut fortunæ; & ratio eſt, quia Prælatus ex
officio tenetur providere, & bono communi, & particulari
ſubditorum, illorumque periculis obviare; ergo quoties
diſpenſatio facit pro notabili bono acquirendo, aut pro no-
tabili malo avertendo, tenetur ſub mortali Ordinarius illam
concedere. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 10. *num.* 6.
Guttierez *de Matrim. cap.* 57. *num.* 4. 5. Barboſa *de off.*
Epiſ. d. allegat. 32. *num.* 51. *& ſuper Trident. ſeſſ.* 24.
cap. 1. *de reform. Matrim.* Boſſ. *de Matrim. cap.* 7. §. 25.
num. 103. *& ſequent.* Bonacina *de Matrim. q.* 2. *punct.* 6.
num. 7. Zypæus *lib.* 4. *tit. de Matrim. & Sponſal. num.* 11.
verſ. & exiſtente cauſſa, Hurtad. *De Matrim. diſp.* 5. *diffic.*
20 *num.* 7. *verſ. nos ergo*, Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *cap.*
5. *num.* 179. Panimol. *part.* 3. *deciſ.* 173. *annot.* 1. *n.* 44.
De Juſtis *l. cit. num.* 143. Reiffenſtuel *l. cit. num.* 42. &
61 alii plurimi. In prædictis caſibus, in quibus tenetur Ordi-
narius diſpenſare, poteſt ab eo appellari de injuſta dene-
gatione diſpenſationis, & quo ad effectum devolutivum, &
quo ad effectum ſuſpenſivum, quia ille, cum quo eſt di-
ſpenſandum, habet actionem ex præcepto legis, ut ſecum
diſpenſet. Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 10. *a num.* 12. & præſer-
tim *n.* 20. Filliuc. *l. cit. n.* 181. Guttier. *l. cit. cap.* 57. *num.*
5. Pellicion. *q.* 6. *cap.* 1. *pag.* 1035. *col.* 2. De Juſtis *l. cit.*
num. 147. & alii. In caſibus vero, in quibus adeſt juſta
62 cauſſa diſpenſandi, & non ſtricta, & rigoroſa obligatio
diſpenſandi, tunc ſi Ordinarius nolit diſpenſare, poterit ab
injuſta denegatione appellari ad effectum ſolum devoluti-
vum, non autem ſuſpenſivum. Sanchez *dic. diſp.* 10. *n.*
19. *& numer.* 21. Averſ. *qu.* 7. *ſect.* 2. Filliuc. *l. cit.* Ste-
phanus a S. Gregorio *l. cit. num.* 12. De Juſtis *l. cit. n.*
148. & eo caſu Superior tenebitur, vel diſpenſare, vel
cogere inferiorem, ut diſpenſet. Sanchez, & Filliuc. *l.*
cit. Barboſa *d. allegat.* 32. *n.* 52. Hoſtienſ. *in ſumma lib.*
5. *tit. de diſpen. num.* 2. Sperell. *deciſ.* 111. *numer.* 11.
De Juſtis *l. citat. num.* 149.
In caſibus, in quibus neceſſaria eſt diſpenſatio, vel
63 pro legitimanda prole, ut ſi morti proximus velit cum
concubina contrahere, vel ad evitandum periculum infa-
miæ, aliaque gravia imminentia ſcandala, & mala, &
Ordinarius audiri non poſſet pro diſpenſatione, ſeu inju-
ſte, & indebite diſpenſationem denegaſſet, & pericu-
lum eſſet in mora, tunc Parochus poſſet ſine denuncia-
tionibus Matrimonio aſſiſtere, non quidem diſpenſando,
ſed declarando eas non obligare in ſimilibus urgentibus
caſibus, quia neceſſitas nullam legem agnoſcit: *cap. Conſi-*
lium 2. *de obſervatione Jejuniorum*, ibi: *Cum non ſubja-*
ceat legi neceſſitas, & *l. unic. ff. de off. conſul. l. Aliquan-*
do 5. *ff. de Proconſul.* Sic Squillant. *de obligat. Cleric.*
part. 2. *n.* 124. Sanchez *diſp.* 10. *num.* 25. & 29. Layman
lib. 5. *tract.* 10. *p.* 2. *cap.* 4. *num.* 11. Filliuc. *l. cit. n.* 182. De
Juſtis *l. cit. num.* 144. Tanner *tom.* 4. *diſp.* 8. *quæſt.* 3. *num.* 131.
Gobat *tract.* 10. *n.* 403. & ſequent. Pontius *lib.* 5. *cap.* 32. *nu.*
7. Barboſa *d. allegat.* 32. *num.* 53. Averſa *q.* 7. *ſect.* 2.
verſ. Si tamen, Reiffenſtuel *l. cit. num.* 39. & ſic contra-
ctum fuiſſe validum quoddam Matrimonium cenſuit Sacra
Congregatio Concilii *in una Mediolanenſi die* 23. *Februa-*
rii 1530. ut refert, & tenet Pirrh. Corrad. *in praxi diſpenſ.*
Apoſtolic. lib. 7. *cap.* 7. *num.* 26 Hinc patet denuncia- 64
tiones non requiri ad validitatem Matrimonii, cum per
omiſſionem earum etiam ſine Ordinarii diſpenſatione non
reddatur nullum Matrimonium, ut cenſuit Sacra Congreg.
Concil. *in una Mediolanenſ. die* 24. *Septembris* 1591. te-
noris ſequentis; *Sacra Congregatio Concilii cenſuit*, *Ma-*
trimonium contractum non præmiſſis denunciationibus, *niſi*
aliud obſtet, *irritum non eſſe*. Et in alia *Juvidinen. de*
menſe Nov. 1587. *cenſuit omiſſione denunciationum*, *&*
contradictione Parochi adhibiti non effici nullum Matri-
monium. Sic refert Panimoll. *part.* 3. *dec.* 173. *adnot.* 1.
n. 1. & tenet communis Doctorum, & continua praxis.
Poſt factas denunciationes, qui novit aliquod impedi-
mentum inter volentes contrahere, etiamſi occultum ſit, 65
& illud probare non poſſit, tenetur ſub peccato mortali
vi talium denunciationum manifeſtare, dummodo tamen
abſque ſuo gravi incommodo, aut præjudicio id facere poſ-
ſit. Et ratio eſt, quia quivis tenetur avertere ruinam ſpi-
ritualem, & grave peccatum alterius, atque irreveren-
tiam Sacramenti, ſi commode, & abſque ſui præjudicio po-
teſt; unde cum in caſu noſtro hoc poſſit, ex quo reve-
lando impedimentum facit, quod alii contrahendo, graviter
non peccent, & ne gravis irreverentia irrogetur Sacra-
mento, quod alias fieret, ſtat evidenter teneri ſub gravi ad
manifeſtandum; ita Guttier. *Can. lib.* 1. *cap.* 11. *numer.*
12. & 27. *& de Matrim. cap.* 59. *n.* 9. Sanch. *lib.* 3. *diſp.*
13. *num.* 2. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 7. *num.* 61. Reginald.
lib. 31. *num.* 128. Reiffenſtuel *l. c. n.* 49. Hurtad. *de*
Matrim. diſput. 5. *diff.* 21. Bonacin. *de Matrimon. q.* 2.
punct. 6. *num.* 20. Covarr. *de Sponſal. part.* 2. *cap.* 6. §. 20.
numer. 21. Navarr. *in manual. cap.* 21. *num.* 83. Barboſa *d.*
alleg. 33. *num.* 25. *& ſuper Trident. d. ſeſſ.* 24. *de reform. Ma-*
trimon. cap. 1. *num.* 34. & alii paſſim. Nec excuſabitur ab 66
obligatione denunciandi, quamvis ex ipſa denunciatione ſe-
cuturum ſit damnum tertio, & quamvis etiam ipſe ſolus
impedimentum ſciverit, vel ſub ſecreto acceperit, vel ab
aliis dici audierit, dummodo perſonæ a quibus dici audi-
vit, ſint fide dignæ; Non tamen ſi accepiſſet a perſona nil 67
certum ſciente, vel levi, vel ſi non meminit, a quibus di-
ci audierit. Sanchez *lib.* 3. *diſput.* 13. *numer.* 7. Pont. *lib.* 5.
cap. 34. *n.* 1. Bonacina *l. citat.* Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *part.*
1. *cap.* 5. *num.* 185. Boſſ. *de Matrimon. cap.* 7. *a numer.*
164. Averſ. *q.* 7. *ſect.* 4. Barboſa *l. cit.* De Juſtis *l. citat.* 68
num. 211. & 212. Cognoſcens aliquod impedimentum, vel
ſub ſecreto, vel occultum, ita ut ſolus ipſe noverit, &
tale impedimentum oritur ex infamia, aut peccato, & con-
trahentes ſunt in bona fide, non tenetur detegere, ſicut
non tenetur impedimenta denunciare cum gravi ſuo in-
commodo, vel aliorum ſcandalo. Barboſa *d. allegat.* 32. *nu.*
26. *& ſuper Trident. l. cit. num.* 35. Chamerata *dub.* 27.
verſ. 9. Bonacina *d. punct.* 6. *num.* 20. Baſil. Pontiſ. *de*
impediment. Matrimon. cap. 26. §. 4. *verſ. Denique*, Hur-
tad. *d. de off.* 21. *num.* 75. F. Emanuel *in ſumma part.* 1. *cap.*
217. *num.* 9. De Juſtis *l. cit. n.* 222. & alii. Et quod non
teneatur impedimenta denunciare cum gravi ſuo incom-
modo, vel aliorum ſcandalo eſt communis cum Pontio *lib.*
5. *cap.* 34. *numer.* 2. quia Charitas non obligat magno cum
damno proprio avertere alterius damnum, ſive ſpirituale,
ſive aliud.

Additio ex Auctore.

Denunciationes Matrimonii ſine gravi cauſa non ſunt 69
omittendæ: Benedict. XIV. tom. 1. Conſtitut. 35. incip. *Sa-*
tis vobis §. 5. Nec ſuper trina denunciatione Matrimonii 70
eſt facile diſpenſandum. Idem *ibid.* Conſtitut. 85. incip. *Ni-*
miam §. 1. & 13. Diſpenſandi facultas adimitur Nuncio Apo- 71
ſtolico in Regno Poloniæ commoranti. Idem *Ibid.* §. 16. 72
Denunciationum lex pro contrahendis Matrimoniis in Ser-
via, & finitimis Regionibus eſt ſervanda. Idem *ibid.* Con-
ſtitution. 89. incip. *Inter omnigenas* §. 11.

Novæ additiones ex aliena manu.

De origine Denunciationum Matrimonii, vide, ſi li- 1
bet, *Rouſſeaud de la Combe in ſua Juriſprudentia Can.*
verb. Ban de Mariage ſect. 1. *num.* 1.
Mire inter ſe diſſentiunt Doctores de tempore, quod a 2
factis Denunciationibus ad Matrimonium elabi debet, ut
eæ repetantur. Alii tenent, tunc demum eſſe repetendas 3
Denunciationes, quum annus elapſus eſt. Alii ſufficere ar-
bitrantur, ſi elapſi ſint menſes quatuor, ut Denunciatio-
nes repetantur. Alii, quos ſequitur *Auctor num.* 15. duos 4
menſes ſatis eſſe volunt pro repetitione Denunciationum.
Et hunc terminum ſtatuit *D. Carolus Borromæus in Concilio*
Mediolanen. V. tit. 17.

Nata

Nata inde eſt hæc varietas, quod in jure nihil de hoc
5 tempore ſancitum eſt. Ego cum *Rouſſeaud de la Combe in*
ſua Juriſprudentia Canonica, *verb. Ban de Mariage ſect. 3.*
n. 2. cenſeo, terminum hunc dependere debere a cir-
cumſtantiis, tum a prudentia Epiſcopi. Quod ſi aliqua
6 ſuſpicio ſit de novo aliquo impedimento, repetendæ ſunt
Denunciationes, quamvis nec duo menſes ſint elapſi.

7 Tametſi nonnulli cum *Auctore n. 28. & plur. ſequent.*
8 ſentiant, Denunciationes fieri poſſe diebus non feſtis, ſi
magnus ſit Populi concurſus, & quidem etiam extra Ec-
cleſiam, tum fieri poſſe in Eccleſia diebus feſtis, dum
celebrantur veſperæ, *Concilium* tamen *Tridentinum*, ut
9 obſervat *Rouſſeaud de la Combe in ſua Juriſprudentia Cano-*
nica, *verb. Ban de Mariage ſect. 3. n. 4.* aperte contrarium
10 eſt, eo ipſo quod decrevit, ut fiant Denunciationes die-
bus feſtivis inter miſſarum ſolemnia.

11 Opinio *Auctoris n. 31.* quod Vicarius Generalis vi ſo-
lius generalis commiſſionis Vicariatus poſſit diſpenſare ſu-
per Denunciationibus, plures habet contradictores, quos
12 *Lauren. de Vicar. tract. 1. ſect. 3. c. 3. §. qu. 161.* Sequi-
tur autem mox laudatus *Doctor* eamdem *Auctoris* opinio-
nem, ſed una monet, poſſe Epiſcopos ejuſmodi faculta-
tem diſpenſandi ſuper Denunciationibus &c. ſibi ipſis re-
13 ſervare &c. *Unde*, inquit, *an Vicarius hic*, *& nunc in di-*
ctis Denunciationibus remittendis diſpenſare valeat, *colligen-*
dum ex mente Epiſcopi, *& ex conſuetudine hujus*, *vel illius*
Eccleſiæ; *ita tamen ut ſi in generali commiſſione Vicariatus*;
aut extra id expreſſum non ſit ab Epiſcopo, *aut aliud habeat*
dicta conſuetudo, *id poſſit Vicarius*.

14 Dum contrahentes ſunt duarum Diœceſum, neceſſario
requiri, ut diſpenſatio ſuper Diſpenſationibus conceda-
tur ab utroque Epiſcopo contra *Barboſam*, *Sanchez*, *Bona-*
cin. alioſque, quos ſequitur *Auctor n. 34.* tenet *Rouſſeaud*
de la Combe in ſua Juriſprudentia Canonica, *verb. Ban de*
Mariage ſect. 4. diſt. 3. n. 6.

15 De cauſis, ex quibus concedi debet dicta Diſpenſatio
confer *Rouſſeaud de la Combe in ſua Juriſprudentia Canoni-*
ca ſect. 4. diſt. 2. ubi improbat cauſam illam, quam affert
Auctor n. 52. imminentis temporis, quo nuptiæ celebrari
16 nequeunt, & pro ſe allegat *D. Carolum Borromæum in Con-*
cilio Mediolanenſi V.

17 Denunciationes non eſſe neceſſarias, adeoque omitti
poſſe, tenet *Rouſſeaud de la Combe in ſua Juriſprudentia*
Canonica, *verb. Ban de Mariage ſect. 4. diſt. 1.* ſi celebra-
tio Matrimonii demandata ſit decreto alicujus ſupremi
Tribunalis.

DEPOSITIO. Vide verb. *Degradatio per totum*.

DEPOSITUM, DEPOSITARIUS.

SUMMARIUM.

1 *Depoſitum poteſt accipi*, *& pro re depoſita*, *& pro con-*
tractu; *& quid ſit utrumque?*
2 *Depoſitum ut ſic dividitur in Judiciale*, *& privatum*;
& quid ſit Depoſitum Judiciale?
3 *Depoſitum Judiciale alio nomine dicitur* Sequeſtrum,
ſeu Sequeſtratio. *Et hæc Sequeſtratio poteſt eſſe vo-*
luntaria, *vel neceſſaria.*
4 *Quæ ſit utraque hæc ſequeſtratio?* ad n. 5.
6 *Aſſignatur aliud genus Depoſiti Judicialis.*
7 *Depoſitum privatum quid ſit? & quale ſit?*
8 *Depoſitarius non poteſt uti re depoſita ſine conſenſu ex-*
preſſo, *vel tacito deponentis*, *aliter furtum commit-*
tere cenſetur.
9 *Si tamen Depoſitarius bona fide exiſtimet id Domino non*
diſplicere, *tunc non peccabit utendo*, *nec furti actio-*
ne tenebitur.
10 *Depoſitarius debet Depoſitum cuſtodire*, *& ſervare ea*
fide, *ac diligentia*, *qua cuſtodit*, *& ſervat res pro-*
prias.
11 *Depoſitarius tenetur rem depoſitam reſtituere talem*,
qualem accepit, *non communutam &c.*
12 *Depoſitarius tenetur de dolo*, *& culpa lata.*
13 *Et adeo tenetur de Dolo*, *ut neque valeat pactum de*
Dolo non præſtando.
14 *Hoc tamen intelligi debet ſolum de remiſſione doli fu-*
turi, *non vero de remiſſione doli præteriti.*
15 *Depoſitarius non tenetur de culpa levi*, *& leviſſima.*
16 *Excipiuntur tamen plures caſus*, *in quibus Depoſitarius*
tenetur etiam de culpa levi; *Primo ſcilicet*, *quan-*
do expreſſe convenit, *ut etiam culpa levis præſte-*
tur.
17 *Secundo*, *Depoſitarius tenetur etiam de culpa levi*, *ſi*
ſeipſum ad recipiendum Depoſitum obtulit.
18 *Tertio*, *Depoſitarius tenetur etiam de culpa levi*, *ſi*
mercedem pro cuſtodia recepit.
19 *Quarto*, *Depoſitarius tenetur etiam de culpa levi quan-*
do requiſitus, *ut Depoſitum redderet*, *eſt in mora*
reddendi.
20 *Depoſitarius non obligatur ad præſtandum caſum for-*
tuitum, *exceptis tribus caſibus*, *ſi videlicet pactum*,
culpa, *& mora culpabilis præceſſit caſum fortui-*
tum.
21 *Depoſitor poteſt ſtatim quandocumque voluerit depoſi-*
tum revocare, *& depoſitarius tenetur ſtatim rem de-*
poſitam reſtituere.
22 *Immo depoſitor poteſt reſtitutionem Depoſiti ſui repoſce-*
re etiam antequam ſit elapſum tempus, *pro quo res*
depoſita fuit.
23 *Dantur tamen plures caſus*, *in quibus Depoſitarius rem*
Depoſitam reſtituere ſtatim non tenetur, *ſed reſtitu-*
tionem differre poteſt, *vel etiam debet. Primo ſcili-*
cet res depoſita non eſt ſtatim reſtituenda Depoſitori
illam repetenti, *quando aliquid de novo emergit re-*
ſtitutionem impediens.
24 *Secundo*, *ſi ex reſtitutione certe*, *vel probabiliter ti-*
metur ſecuturum damnum ſpirituale, *vel temporale*
ipſi Depoſitori, *vel alicui alteri.*
25 *Tertio*, *quando bona Depoſitoris ob aliquod crimen ſunt*
confiſcata.
26 *Quarto*, *quando Dominus*, *& fur*, *qui rem furto abla-*
tam apud aliquem depoſuit, *concurrunt in illa repe-*
tenda.
27 *Si tamen domino non comparente ſolus fur rem furti-*
vam depoſitam repetat, *tunc eſt ei reſtituenda.*
28 *Quinto*, *quando fur rem furatam depoſuit apud Domi-*
num ejus ignorantem pro tunc rem eſſe ſuam, *non*
tenetur Dominus eam furi repetenti reſtituere.
29 *Depoſitarius non poteſt retinere rem depoſitam pro com-*
penſatione alicujus crediti erga Depoſitorem.
30 *Ex depoſito facto penes Clericum V. G. Canonicum*, *aut*
Religioſum, *ſeu Rectorem Eccleſiæ*, *vel Monaſte-*
rii, *non poteſt obligari Eccleſia*, *vel Monaſterium.*
31 *Teneretur tamen*, *ſi res illa depoſita fuerit converſa in*
utilitatem ipſius Eccleſiæ, *vel Monaſterii.*
32 *Sic etiam Eccleſia*, *vel Monaſterium obligaretur adin-*
ſtar aliorum Depoſitariorum, *quando Prælatus una*
cum Capitulo, *ſeu Conventu depoſitum in ſuam fi-*
dem, *vel cuſtodiam recepiſſet.*
33 *Depoſitarius*, *ſi in periculo naufragii*, *hoſtilis incur-*
ſus, *vel incendii nequit res ſuas*, *& alienas ſer-*
vare, *poteſt res ſuas pretioſiores ſalvare præ alienis*
minus pretioſis.
34 *In tali caſu Depoſitarius ſalvando res proprias pretio-*
ſiores, *& deſerendo alienas penes ſe depoſitas*, *nihil*
tenetur reſtituere.
35 *Si res depoſitæ ſint pretioſiores rebus propriis Depoſita-*
rii, *& utraſque ſalvare non poſſit*, *tenetur Depoſita-*
rius eas præferre rebus ſuis vilioribus, *illaſque ſal-*
vare poſtpoſitis propriis minoris pretii.
36 *Depoſitarius*, *qui aliena pretioſiora propriis minus pre-*
tioſis præferendo paſſus eſt jacturam, *poteſt compen-*
ſationem damni exigere.
37 *Immo ſi Depoſitarius non ſit moraliter certus ſe poſſe*
recuperare a Domino rei alterius pretium, *ſeu com-*
penſationem damni paſſi in præferendo rem alteram
pretioſiorem ſuæ viliori, *ad id non teneretur.*
38 *Si res propriæ*, *& alienæ ſint æqualis valoris*, *& ne-*
queat Depoſitarius utraſque ſalvare, *tunc poteſt De-*
poſitarius ſalvare proprias, *dimiſſis alienis.*

DEpoſitum poteſt accipi & pro re depoſita, & pro 1
contractu. Depoſitum ſumptum pro re depoſita de-
finitur ſic: *Depoſitum eſt*, *quod cuſtodiendum alicui datum*
eſt; *leg. 1. §. 1. ff. Depoſiti*. Depoſitum ſumptum pro con-
tractu, ſic definitur: *Eſt contractus*, *quo aliquid alicui cu-*
ſtodiendum traditur, *ſine mercede*, *ut integrum reſtituatur*,
colligitur *ex cit. l. 1. juncta Gloſſa verb. datum*, *& eſt in*
re communis. Depoſitum ut ſic dividitur in Judiciale, & 2
Privatum; Depoſitum Judiciale eſt, quando res in judi-
cio controverſa apud aliquem tertium deponitur, ſeu ipſi 3
committitur cuſtodienda, ut lite finita victori reſtitua-
tur; Depoſitum Judiciale alio nomine dicitur *ſequeſtrum*,
ſeu *ſequeſtratio*, quæ ſequeſtratio poteſt eſſe vel volunta-
ria, vel neceſſaria. Sequeſtratio voluntaria eſt illa, quæ 4
fit mutuo partium conſenſu; ut cum partes de aliqua re
litigantes, ratione ſcandali vitandi, vel alia de cauſa,
voluntario, & mutuo conſenſu rem illam deponunt apud
tertium, ut eam interim cuſtodiat, & poſtmodum tradat 5
vincenti. Sequeſtratio neceſſaria econtra eſt illa, quæ fit
auctoritate, & mandato Judicis, & dicitur neceſſaria,
quæ fit ſine communi partium conſenſu, ac plerumque
altera parte invita, ſimulque quia neceſſe habent partes
litigantes tali ſequeſtro ſtare, eidemque obtemperare.
Aliud genus depoſiti Judicialis aſſignatur, & contingit 6
tunc, quando debitor offert creditori debitam pecuniam,
& creditor eam recuſat accipere; tunc enim debitor ad
uſuras, vel alias moleſtias evitandas poteſt eam conſigna-
re, ſeu deponere apud Judicem, textu expreſſo *in leg.*
Acceptam, *C. de Uſuris*, ubi ſubjungitur, quod hoc modo
debitor, & a ſolutione legitimarum uſurarum, (ſeu in-
tereſſe), & a periculo caſus fortuiti liberetur, & jus
pignorum tollatur. Depoſitum privatum eſt, quod fit 7
privata partium auctoritate, ut quando apud priva-
tum aliquem, de cujus fide, & diligenti cura depo-

nens

nens confidit, res aliqua deponitur, ut eam rite cuſto-
diat.
8 Depoſitarius non poteſt uti re depoſita abſque conſen-
ſu expreſſo, vel tacito ejus, qui depoſuit, alioquin fur-
tum committere cenſetur, textu expreſſo *in leg. Si saccu-
lum, ff. Depoſiti*, ibi: *Si ſacculum, vel argentum ſignatum
depoſuero, & is, penes quem depoſitum fuit, me invito con-
trectaverit, & depoſiti, & furti actio mihi in eum competet*.
Sic etiam ſtatuit, *§. Furtum autem, Inſtitut. de obligat. quæ
ex delicto naſc.* ibi: *Sive creditor pignore, ſive is, apud quem
res depoſita eſt, ea re utatur, furtum committit*. Notanter
9 autem dicitur, *ſine conſenſu expreſſo, vel tacito ejus, qui
rem depoſuit*, ut intelligatur, quod ſi depoſitarius bona
fide exiſtimet Domino id non diſplicere, ut utatur re
depoſita, non peccabit utendo, nec furti actione tenebi-
tur; & hoc multo magis, ſi Dominus expreſſam licen-
tiam utendi conceſſerit; *cit. leg. Si ſacculum, §. ſi permiſſo
meo, ff. depoſiti*.
10 Depoſitarius debet depoſitum cuſtodire, atque ſervare
ea fide, cura, & diligentia, qua ſolet cuſtodire, & ſer-
vare res proprias, textu expreſſo *in leg. Quod Nerva, ff.
Depoſiti*, ibi: *Niſi tamen ad ſuum modum curam in depoſito
præſtet, fraude non caret; Nec enim ſalva fide minorem iis*
11 (depoſitis) *quam ſuis rebus diligentiam præſtabit*. Depoſita-
rius tenetur rem depoſitam reſtituere talem, qualem ac-
cepit, idest non fractam, non comminutam, nec aliquo
modo ſua imputabili culpa deterioratam, alioquin non
videtur res reddita, & poteſt contra eum agi actione de-
poſiti; textu expreſſo *in l. 1. §. An in pupillum, ff. De-
poſiti*, ibi: *Si res depoſita deterior reddatur, agi Depoſiti poteſt;
cum enim deterior redditur, poteſt dici dolo malo redditam non
eſſe*.
12 Hinc depoſitarius tenetur de dolo, & culpa lata; *leg.
1. junct. Gloſſa, verſ. Culpam, C. depoſiti*, ubi dicitur:
*Qui depoſitum accepit, dolum ſolum, & latam culpam præſta-
re debuit*, concordat textus *in leg. 1. §. In conducto, & §.
ultim. ff. depoſiti, & c. Bona fides 2. de depoſito*, ubi expreſ-
ſe dicitur, *bona fides abeſſe præſumitur, ſi rebus suis ſalvis
exiſtentibus depoſitas amiſiſti*, ubi autem bona fides abeſſe
præſumitur, ibi præſumitur dolus adeſſe, nam contraria
ſunt, ut expreſſe dicit Gloſſa *ibid. verb. Rebus suis. Et*
13 *eſt communis*. Depoſitarius adeo tenetur de dolo, ut non
valeat pactum de dolo non præſtando, talis enim conven-
tio eſt contra bonam fidem, bonoſque mores tribuens
peccandi licentiam, *leg. 1. § Illud non eſt, ff. Depoſiti*, &
conſimilis pactio de dolo non præſtando improbatur ge-
neraliter in omnibus contractibus; *leg. Contractus, ff. de
Reg. Jur. & leg. ſi unus, §. Illud, ff. de pactis*, ibi: *Illud
nulla pactione effici poteſt, ne dolus malus præſtetur*. Hoc ta-
14 men intelligi debet ſolum de remiſſione doli futuri; non
vero de remiſſione doli præteriti, ut obſervat Gloſſa com-
muniter recepta *in cit. §. Illud*: Et ratio diſparitatis eſt,
quia per remiſſionem doli futuri animaretur quis ad ma-
le agendum, ſeu dolum committendum; ſecus vero per
remiſſionem doli præteriti, ut de ſe patet, unde ſolæ
pactiones de non præſtando dolo futuro, utpote in ani-
mæ detrimentum vergentes, improbantur, & non ſuſti-
nentur; *arg. c. Pactiones factæ 8. de pactis*, ibi: *Quod etiam
de aliis* (pactionibus) *eſt dicendum, quæ obſervatæ vergent
in animæ detrimentum. Nam juxta legitimas ſanctiones, pa-
ctum turpe, vel rei turpis, aut impoſſibilis de jure, vel de
facto nullam obligationem inducit*.
15 Depoſitarius non tenetur de culpa levi, & leviſſima.
Eſt communis; *arg. cit. leg. 1. C. depoſiti*, ubi expreſſe di-
citur, Depoſitarium teneri ſolum de culpa lata, & do-
lo, ibi: *Qui depoſitum accepit, dolum ſolum, & culpam la-
tam præſtare debuit*; Et ratio eſt, quia in contractibus,
qui celebrantur gratia dantis tantum, præſtatur ſolum
dolus, & culpa lata, non vero culpa levis, & leviſſima;
depoſitum autem regulariter fit tantum gratia deponen-
tis, *leg. ſi ut certo, §. Nunc videndum, ff. commodati*, adeo-
16 que &c. Excipiuntur tamen plures caſus, in quibus te-
netur Depoſitarius etiam de culpa levi. Sic Gloſſa com-
muniter recepta *in c. Bona fides, de depoſito, verb. de cul-
pa*, ubi plures tales caſus enumerat. Primo igitur tene-
tur Depoſitarius etiam de culpa levi, quando expreſſe
convenit, ut in depoſito etiam culpa levis præſtetur,
textu expreſſo *in leg. Depoſitum 1. §. 6 ff. depoſiti, vel con-
tra*: ibi: *Si convenit, ut in depoſito, & culpa præſtetur, ra-
ta eſt contractus conventio, contractus enim legem ex conven-
tione recipiunt*; & iterum ibidem *in §. 35.* ibi: *Sæpe eve-
nit, ut res depoſita, vel nummi, periculo ſint ejus, apud
quem deponuntur, ut puta ſi hoc nominatim convenit*, & con-
ſimiliter habetur *in leg. Juris gentium 7. §. 15. ff. de pa-
ctis, lib. 2. tit. 14.* ibi: *Si quis pactus ſit, ut cauſſa depo-
ſiti omne periculum præſtat, Pomponius ait pactionem valere,
nec quaſi contra juris formam non eſſe ſervandam*, & ibidem
habetur *in Regul. 85. Juris in 6.* ibi: *Contractus ex con-*
17 *ventione legem accipere dignoſcuntur*. Secundo, Depoſitarius
tenetur etiam de culpa levi, ſi ſeipſum ad recipiendum
depoſitum obtulit, & poſtmodum res depoſita culpa ſua
licet levi periit; *citat. leg. Depoſitum 1. §. 35. ff. Depoſiti;
& c. Bona fides 2. de depoſito*, ubi ſic expreſſe ſtatuitur:
De culpa quoque teneris, ſi te ipſum depoſito obtuliſti. Et ra-
tio eſt, quia Depoſitarius ſe ipſum offerens ad recipien-
dum depoſitum, hoc ipſo ad diligentiorem cuſtodiam ſe
ſe obligare cenſetur. Tertio, Depoſitarius tenetur etiam 18
de culpa levi, ſi mercedem pro cuſtodia recepit; *citat.
leg. depoſitum 1. §. Si veſtimenta, & §. ſi quis ſervum, ff.
Depoſiti, & citat. c. Bona fides 2. de Depoſito*, ubi expreſſe
dicitur, *de culpa quoque teneris .... ſi aliquid pro cuſtodia
recepiſſes*. Et ratio eſt, quia tunc datur actio ex condu-
cto adverſus Depoſitarium, ex quo cuſtodiam rei in ſe
recepit interveniente mercede pro tali cuſtodia, & ſic
cum talis contractus ſit factus gratia utriuſque, ſcilicet
Depoſitoris, & Depoſitarii, debet præſtari nedum culpa
lata, ſed etiam levis: non vero culpa leviſſima; *arg. cit.
leg. ſi ut certo, §. Interdum, ff. commodati. Et eſt commu-
nis*. Quarto tenetur Depoſitarius etiam de culpa levi,
quando requiſitus ut depoſitum redderet, eſt in mora red- 19
dendi; *l. ſi in Aſia 12. §. 3. ff. depoſiti, vel contra*, ibi:
*Depoſitum quoque eo die, quo depoſiti actum ſit, periculo ejus,
apud quem Depoſitum fuerit, eſt, ſi judicii accipiendi tempore
potuit id reddere reus, nec reddidit*; *leg. Quod te 5. ff. de re-
bus creditis, lib. 12. tit. 1.* ibi: *Quod te mihi dare oportu-
rat, ſi id poſtea perierit, quum per te factum erit, quo mi-
nus id mihi dares, tuum fore id detrimentum conſtat*. Im-
mo ratione moræ in reddendo imputatur etiam caſus
fortuitus textu expreſſo *in cit. c. Bona fides 2. de Depo-
ſito*.
Depoſitarius non obligatur ad præſtandum caſum for- 20
tuitum, exceptis tribus caſibus, ſi videlicet pactum, cul-
pa (craſſa) vel mora culpabilis præceſſit caſum fortui-
tum, textu expreſſo *in in citat. c. Bona fides 2. de Depo-
ſito*, ibi: *Pacto vero, culpa, vel mora præcedentibus, caſus
etiam fortuitus imputatur*. Quod caſus fortuiti non impu-
tentur, habetur expreſſe *in leg. contractus 23. ff. de diver-
ſis Regul. Juris antiq. lib. 50. tit. 17.* ibi: *Caſus .... quæ
ſine culpa accidunt .... a nullo præſtantur*; & etiam *in
c. Cum gratia ſui 1. de commodato*. Quod autem ad caſus
etiam fortuitos obligetur Depoſitarius ratione pacti, ha-
betur etiam *in leg. Depoſitum 1. §. 6. ff. Depoſiti, & in leg.
Juris gentium 7. §. 15. ff. de pactis, lib. 2. tit. 14. & in Re-
gul. 85. Juris in 6.* Quod teneatur ratione culpæ præce-
dentis ad caſum fortuitum, habetur etiam *in cit. leg. 1.
§. Si rem, ff. eodem*, qui enim dat cauſſam damni, dam-
num dediſſe videtur. Quod teneatur ratione moræ culpa-
bilis habetur etiam *in leg. ſi Aſia 12. §. 3. ff. Depoſiti, &
in leg. Quod te 5. ff. de rebus creditis, lib. 12. tit. 1.* ſaltem
ſi res alioquin non fuiſſet peritura apud dominum, ſi ſuo
tempore reſtituta fuiſſet. Gloſſa *ibid. verb. Periculo juxta
Gloſſ. marg. litt. B.* nam mora ſui cuilibet eſt nociva. *Re-
gula 25. Juris in 6.* & expreſſe habetur *in leg. Item 11. §.
fin. ff. de re vindic. lib. 6. tit. 1.* ibi: *Sed eſt verius, ſi for-
te diſtracturus erat petitor, ſi accepiſſet, moram paſſo debere
præſtari, nam ſi ei reſtituiſſet, diſtraxiſſet, & pretium eſſet
lucratus*.
Depoſitor poteſt ſtatim quandocumque voluerit depoſi- 21
tum revocare, & Depoſitarius debet ſtatim rem depoſi-
tam reſtituere, alioquin Depoſitor poteſt depoſiti actione
agere; textu expreſſo *in leg. Depoſitum 1. §. 22 ff. Depoſi-
ti, vel contra*, ibi: *Eſt autem apud Julianum libro tertiodeci-
mo digeſtorum ſcriptum, eum, qui rem depoſuit, ſtatim poſſe
depoſiti actione agere. Hoc enim ipſo dolo facere eum, qui ſu-
ſcepit, quod repoſcenti rem non reddat*; Et *in leg. Si quis 11.
Cod. Depoſiti, vel contra*, ibi: *Si quis vel pecunias, vel res
quaſdam per depoſitionis acceperit titulum, eas volenti, qui
depoſuit, reddere illico modis omnibus compellatur*; & *in cap.
Bona fides 2. de Depoſito*, ibi: *Sane depoſitori licuit pro vo-
luntate ſua depoſitum revocare*. Immo Depoſitor poteſt re- 22
ſtitutionem depoſiti ſui repoſcere etiam antequam ſit ela-
pſum tempus, pro quo res depoſita fuit; cum enim De-
poſitoris gratia contrahatur, non prohibendus eſt pro ar-
bitrio revocare contractum, & mutare voluntatem; *citat.
leg. 1. §. Si hic, & §. Proinde ff. Depoſiti*, & Gloſſ. *ibi-
dem, verb. Mutare ad § penult.*, ibi: *Deponens pecuniam
reddendam poſt tempus, non eſt obligatus Depoſitario non repete-
re ante tempus; & ideo poteſt mutare voluntatem, & ante
tempus repetere*.
Dantur autem plures caſus, in quibus Depoſitarius 23
rem depoſitam Depoſitori repetenti ſtatim reddere non
tenetur, ſed reſtitutionem differre poteſt, vel etiam
debet. Et primo quidem res depoſita non eſt ſtatim re-
ſtituenda Depoſitori illam repetenti, quando aliquid de
novo emergit reſtitutionem impediens; *citat. leg. Depoſi-
tum 1. §. Eſt autem ff. Depoſiti*, ibi: *Marcellus autem ait
non ſemper videri poſſe dolo facere eum, qui repoſcenti non
reddat. Quid enim, ſi in Provincia res ſit, vel in horreis,
quorum aperiendorum condemnationis tempore non ſit facultas,
vel conditio depoſitionis non extitit?* Secundo, ſi ex reſti-
tutione certe, vel probabiliter timetur ſecuturum dam-
num ſpirituale, vel temporale ipſi Depoſitori, vel ali-
cui alteri, ut ſi furioſo repetas gladium a Depoſitario,
nam manifeſtum eſt tunc non eſſe reddendum; *cap. Ne
quis arbitretur 14. cauſ. 22. quæſt. 2.* Tertio, quando bo- 24
na Depoſitoris ob aliquod crimen ſunt conficata; tunc
enim non ipſi Depoſitori, ſed Fiſco tradenda ſunt; *leg.
Bona fides 31. in princip. ff. Depoſiti*; Depoſitor enim in
tali

tali caſu amiſit jus repetendi ſuum Depoſitum . Quarto ,
26 quando Dominus , & fur , qui rem furto ablatam apud
aliquem depoſuit , concurrunt in illa repetenda , tunc enim
res illa non furi , qui eam depoſuit , ſed vero Domino eſt
reſtituenda ; *cit. leg. Bona fides* 31. *§. Incurrit hic* . Si
27 tamen Domino non comparente ſolus fur rem furtivam de-
poſitam repetat , tunc eſt ipſi reddenda ; *leg.* 1. *§. Si prædo
ff. Depoſiti* , *& cit. leg. Bona fides* 31. *§. Incurrit* , *verſ. Quod
ſi ergo* , Pirhing. *lib.* 3. *decret. tit.* 16. *num.* 7. Reiffenſtuel
28 *ibid. num.* 23. Quinto , quando fur rem furatam depoſuit
apud Dominum ejus ignorantem pro tunc rem eſſe ſuam ,
quam poſtea ſuam eſſe cognoſcens non tenetur eam furi
repetenti reſtituere , ſed retinere poteſt ; Immo etſi a Domi-
no ignorante tradita ſit furi , quaſi ex cauſa depoſiti , po-
teſt ab illo per conditionem indebiti repeti : *cit. leg. Bona
fides §. Si tamen* , *& ſequent. ff. Depoſiti* , Pirhing. *loc. cit.
num.* 7. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 24. Silveſter *verb. De-
poſitum quæſt.* 10. & alii .
29 Depoſitarius non poteſt retinere rem depoſitam pro
compenſatione alicujus ſui crediti erga Depoſitorem ; tex-
tu expreſſo *in l. Si quis* 11. *C. Depoſiti* , *vel contra lib.* 4.
tit. 34. , ibi : *Si quis vel res quaſdam per depoſitionis ac-
ceperit titulum* , *eas volenti* , *reddere illico modis omnibus
compellatur* , *nullamque compenſationem* , *vel deductionem* ,
vel doli exceptionem opponat , *quaſi* , *& ipſe quaſdam con-
tra eum* , *qui depoſuit* , *actiones perſonales* , *vel in rem* , *vel
hypothecariam prætendens* , *cum non ſub hoc modo depoſitum
acceperit* , *ut non conceſſa ei retentio generetur* , *& contra-
ctus* , *qui a bona fide oritur* , *ad perfidiam retrahatur* , *& Cap.
Bona fides* 2. *de Depoſito* , ibi : *Sane Depoſitori licuit pro
voluntate ſua depoſitum revocare* , *contra quod compenſatio-
ni* , *vel deductioni locus non fuit* , *ut contractus* , *qui ex
bona fide oritur* , *ad perfidiam minime referatur* , *licet com-
penſatio admittatur in aliis* , *ſi cauſa* , *ex qua poſtulatur* , *ſit
liquida* , *ita quod facilem exitum credatur habere* , &
concordat. *l.* 1. *C. de compenſatione* , *lib.* 4. *tit.* 31. ubi
Juſtinianus Imperator probatis juſtis compenſationibus eam
expreſſe excipit , quæ fieri poſſet occaſione depoſiti , ibi :
Excepta actione depoſiti ſecundum noſtram ſanctionem , *in
qua nec compenſationi locum eſſe depoſuimus* . Et ratio pa-
tet ex ipſis textibus , quia Depoſitor rem ſuam committit
fidei Depoſitarii , ut illam ſibi fideliter , & diligenter cu-
ſtodiat , donec revocetur , & Depoſitarius ſe obligat ad ta-
lem rei cuſtodiam , adeoque contra datam fidem agit , ſi
talem rem penes ſe depoſitam non reſtituat .
30 Ex depoſitio facto penes Clericum . V. G. Canonicum ,
aut Religioſum , ſeu Rectorem Eccleſiæ , vel Monaſte-
rii , ex dolo ſeu culpa lata ipſius Depoſitarii perdito ,
non poteſt obligari Eccleſia , vel Monaſterium ad reſar-
ciendum damnum , niſi res illa depoſita fuerit conver-
ſa in utilitatem ipſius Eccleſiæ vel Monaſterii ; textu ex-
preſſo *in Cap. Gravis* 1. *de Depoſito* , ibi : *Gravis illa
querimonia uſque ad nos ſuper depoſito tuo tibi hactenus de-
negato pervenit* ; & infra ; *Cum enim non conſtet pecuniam
ſuam* , *quam ille vir Belial furatus eſt* , *in Eccleſiæ uti-
litatem converſam* , *non debemus de jure contra Cano-
nicos ejuſdem Eccleſiæ præciſe intentare juſſionis inſtan-
tiam* , *ut tibi eamdem reddant pecuniam* , *perſonæ* , *non
Eccleſiæ commendatam* . Et eſt communis Doctorum ſen-
tentia hac ratione ex *Regul.* 76. *Juris in* 6. deſumpta ,
quod *delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ
31 redundare* . Notantur autem additum fuit : *Niſi res illa
depoſita fuerit converſa in utilitatem ipſius Eccleſiæ* , *vel
Monaſterii* , quia in tali caſu Eccleſia , vel Monaſterium
teneretur reddere id , quod dolo , vel culpa Depoſita-
rii ad ipſam pervenit ex depoſito , quia nemo debet locu-
pletari cum alterius jactura : *l. Nam hoc* 14. *ff. de
cond.* , *& indeb.* , ibi : *Hoc natura æquum eſt* , *neminem
cum alterius detrimento fieri locupletiorem* . Et *Regul.* 48.
juris in 6. , ibi : *Locupletari non debet aliquis cum alte-
rius injuria* , *vel jactura* . Sic etiam Eccleſia , vel Mona-
32 ſterium obligaretur adinſtar aliorum Depoſitariorum ,
quando Prælatus una cum Capitulo , ſeu Conventu ,
depoſitum in ſuam fidem , & cuſtodiam recepiſſet ; Col-
ligitur *ex cit. Cap. Gravis* 1. *de Depoſito* , & docet Gloſ-
ſa communiter recepta *ibidem verb. Perſonæ in fine* .
Prælatus enim , & Capitulum repræſentant Eccleſiam ;
arg. Cap. Scire 7. *q.* 1. *& Cap. Requiſiviſti* 15. *de te-
ſtament.*
33 Depoſitarius ſi in periculo naufragii , hoſtilis incurſus ,
vel incendii , nequit res ſuas , & alienas ſalvare , poteſt
res ſuas pretioſiores ſalvare præ alienis minus pretioſis . *Eſt
communis* cum Gloſſa *in l. Si ut certo* , *verb. Salvas fa-
cere* , *ff. Commodati* , Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 16. *num.*
16. Reiffenſtuel *ibid. num.* 40. Abbat. *ibid. Cap.* 2. *num.*
2. Engel *ibidem num.* 9. Layman *lib.* 3. *Theol. moral. tr.*
4. *Cap.* 7. Azor. *part.* 3. *lib.* 7. *de commodato Cap.* 7. *q.* 6.
Leſſ. *lib.* 2. *de juſt. & jur. Cap.* 27. *num.* 23. , *&* 27. . Et ratio
eſt , quia nemo tenetur pati majus damnum proprium , ad
evitandum minus alterius , tenetur enim quiſque prius
34 ſibi proſpicere , deinde proximo ; Et in tali caſu Depoſi-
tarius ſalvando res proprias pretioſiores , & deſerendo alie-
nas penes ſe depoſitas , nihil tenetur reſtituere , quia cen-
ſetur abſque ſua culpa , & caſu fortuito interiiſſe ; *l. ſi ut
certo* , *§. Quod vero* , *ff. Commodati* , ubi Gloſſa *Cit* , *verb.
Salvas facere* , *& l. In rebus* , *§.* 1. *ff. Commodati* . Engel
loc. cit. Reiffenſtuel *l. C. num.* 41. Laym. *l. C. num.* 7.
Azor. *l. C.* 7. *quæſt.* 6. cum aliis paſſim . Si res depoſitæ 35
ſint pretioſiores rebus propriis Depoſitarii , & utraſque ſal-
vare non poſſit , tenetur Depoſitarius eas præferre rebus
ſuis vilioribus , illaſque ſalvare poſtpoſitis propriis mi-
noris pretii . Sic Abbas , Pirhing , Reiffenſtuel , Leſſ.
Laym. l. c. *arg. l. Quod Nerva* , *ff. de Depoſito* , *l. ſi
ut Certo §. Quod vero ſenectute* , *ff. de commodato* , *Cap.
Bona fides* 2. *de Depoſito* . Et ratio eſt , quia Depoſita-
rius ex prudentia , & æquitate naturali tenetur adhibere
circa res penes ſe depoſitas , ſaltem eam diligentiam ,
quam quiſque prudens circa res proprias adhibere ſolet ; cer-
tum eſt autem , quod res ſuas pretioſiores præ vilioribus
ſuis periculo eriperet , adeoque etiam debet res alienas pre-
tioſiores præferre ſuis minus pretioſis . Depoſitarius , qui 36
aliena pretioſiora propriis minus pretioſis præferendo paſ-
ſus eſt jacturam , poteſt compenſationem damni exigere ,
quia nemo tenetur cum ſuo damno conſervare rem alte-
rius , licet pretioſiorem , quando contractus non eſt ini-
tus in gratiam recipientis , ſed potius in gratiam dantis
tantum , ut fit in depoſito ; Quamvis enim Depoſitarius
ex dictis teneatur res alienas pretioſiores præferre rebus
ſuis vilioribus , illaſque ſalvare , poſtpoſitis propriis mino-
ris pretii , poteſt tamen id facere animo exigendi com-
penſationem jacturæ , quam ideo paſſus eſt in propriis , *l.
actione Depoſiti* , *ff. hoc tit.* Leſſius *lib.* 2. *de juſt.* , *& jur.
c.* 27. *num.* 28. Molina *tr.* 2. *diſp.* 296. *num.* 4. Pirhing. *l. c.
num.* 18. Reiffenſtuel *l. c. num.* 44. Engel *l. c. num.* 9. & alii .
Immo ſi Depoſitarius non ſit moraliter certus ſe poſſe re- 37
cuperare a Domino rei alterius pretium , ſeu compenſa-
tionem damni , ſeu jacturæ paſſæ in præferendo rem alie-
nam pretioſiorem ſuæ viliori , ad id non teneretur , quia
nemo in his contractibus intendit ſe obligare ad expenſas
faciendas pro re aliena cum notabili , & gravi ſuo detri-
mento , vel probabili periculo ejus , ut recte docent Pir-
hing , *l. c. num.* 16. , & Tambur. *in Decaleg. part.* 2. *lib.* 8.
tr. 3. *c.* 5. *§.* 7. *num.* 4. Si res propriæ , & alienæ ſint æqua-
lis valoris , & nequeat Depoſitarius utraſque ſalvare , tunc 38
poteſt Depoſitarius ſalvare proprias , dimiſſis alienis . *Sic
communis* cum Gloſſa , *in l. Si ut certo* ; *verb. Salvas fa-
cere* , *ff. commodati* , Leſs. *l. c. n.* 29. Molina *l. c. num.* 7.
Pirhing. *l. c. num.* 17. Reiffenſtuel *l. c. num.* 42. Et ratio
eſt , quia quiſque magis ſeipſum diligere debet quam pro-
ximum , adeoque Depoſitarius poteſt potius res ſuas , quam
alienas ſalvare , cum utræque ſunt æqualis valoris , eo
vel maxime , quod depoſitum ſit in gratiam ſolius Depo-
nentis .

Novæ additiones ex aliena manu .

NEC de Depoſito *miſerabili* , nec de Depoſito *irregulari* 1
agit hic *Auctor* . De utroque tamen breviter eſt diſ-
ferendum .
Depoſitum *miſerabile* in Jure dicitur quando aliquid nau- 2
fragii , tumultus , vel incendii occaſione depoſitum eſt ,
ita ut unica deponendi cauſa fuerit imminens periculum ,
leg. 1. *§.* 3. *ff. Depoſiti* . Sed Depoſitum hoc miſerabile , ut 3
recte monet *Strykius in uſu modern. Pandect. lib.* 17. *tit.*
3. *§.* 1. non tantum in mox dictis caſibus a jure expreſſis
locum habet , ſed & ad ſimiles extendendum , puta ſi fiat
Depoſitum ob incurſum hoſtium , ob aquarum inundatio-
nes , vel ſi peregrinans in gravi morbo conſtitutus tene-
atur eligere fidem Hoſpitis . Confer etiam *Bargal. de dol.
lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 38. *Zahn. de Mendac. lib.* 2. *cap.* 26. 4
num. 2.
Illud vero ſingulare in hoc Depoſito occurrit , quod ex 5
eo aliquando ob dolum agi poſſit in duplum , quum De-
poſitarius doloſe Depoſitum negat , in hæredem tamen tan-
tum in ſimplum ex dolo defuncti , niſi dolus proprius con-
currat , ubi itidem tenetur in dolum , *l.* 1. *§.* 1. , *& leg.*
18. *ff. Depoſit.*
Moribus vero hanc dupli pœnam exoleviſſe tenet cum 6
aliis *Gronovvegg. de leg. Abrogat. ad leg.* 1. *§.* 1. *ff. hoc
tit.* Sed ei locum etiamnum eſſe debere ſentit *Strykius in
uſu modern. Pandect. lib.* 17. *tit.* 3. *§.* 1. , & ignorantiæ ,
imprudentiæque Judicum adſcribendum eſſe , quod hæc 7
pœna communiter dictari non ſoleat .
Depoſitum irregulare eſt , quando rei fungibilis Depoſi- 8
tæ uſus Depoſitario conceſſus eſt , hac lege , ut ſufficiat
tantundem reſtituere ; *Leg.* 1. *§.* 34. *leg.* 24. *leg.* 26. *ff.
Depoſit.* Concedi autem poteſt uſus rei Depoſitæ , vel
tacite , vel expreſſe . Tacite ſi pecunia Depoſita non fue- 9
rit obſignata , ſed potius Depoſitario adnumerata , *leg.* 26.
§. 2. *leg.* 29. *in princip. ff. Depoſit* . niſi tamen tales num-
mi traditi ſint , in quos propter eorum antiquitatem ſimi- 10
lemve cauſam cadere queat affectio , *Brunneman. ad leg.* 24.
num. 3. *ff. Depoſit* . Expreſſe ſi ab initio , vel ex poſt facto 11
uſus pecuniæ , ſi Depoſitario placuerit , conceditur , ubi an-
tequam utatur manet Depoſitum ; *leg. §.* 34. *ff. Depoſit. leg.*
10. *ff. de Reb. Credit* . Sed ſi Depoſitarius hoc urget , ſta- 12
tim fit mutuum ; *leg.* 9. *ff. de Reb. Credit.* In effectu in- 13
tereſt , quod Depoſitum ſit in concurſu privilegiatum , non
compenſabile , periculum non connexum habeat ſecus ac

in mutuo; Confer, ſi plura cupias, de hoc Depoſito irregulari *Stryk. in uſu modern. Pandectar. lib. 17. tit. 3. §. 1.*, & præſertim *Maſcovium de Depoſito irregulari*.
14 Nunc veniamus ad depoſitum regulare. Verum eſt, quod ait *Auctor nu. 12.* quod pactum ut ne de dolo agatur, haud valet in Depoſito. At valet pactum, ne Depoſiti unquam agatur; *leg. 27. §. 3. ff. de Pact.* quum tamen
15 vi ipſa id pactum ſit, ne de dolo agatur: exiſtimat *Jacobus Gothofredus in leg. 195. ff. de Regulis juris*, id inde
16 promanare, quod expreſſa nocent, non expreſſa non nocent. Sed an recte, aliorum judicium eſto.
17 Leges Romanæ infamia notant eum, qui Depoſitum doloſe reſtituere recuſavit, & ob dolum condemnatus eſt.
18 An autem moribus ob dolum condemnatus adhuc infamis
19 ſit, quæſtio eſt inter Doctores. Negat *Schilter. exerc. 28. §. 50.* Affirmat vero *Stryk. in uſu modern. Pandect. lib. 17. tit. 3. §. 7.*
20 Gravior quæſtio eſt, an exceptio retentionis ob impenſas opponi queat Depoſito. Negativam ſententiam tenet *Hahn. ad VVeſembec. tit. Depoſit. num. 5.* motus *lege 11.*
21 *Cod. Depoſiti*. At communior eſt opinio affirmativa, modo impenſæ fuerint neceſſariæ; quum repetens merito in dolo ſit, quod expenſas haſce in ipſam rem depoſitam factas refundere nolit, quo ipſo tamen beneficium huic tributum eſt, quod rem meliorem recipiat; *Brunemann. ad dict. leg. 11. num. 6. Mantic. de Ambigu. Convent. lib. 10. tit. 10. num. 5.*, & cum aliis *Strykius in uſu modern. Pandect. lib. 17. tit. 3. §. 9.*

DESERVITORES,

Additiones Noviſſimæ.

1 Cum ſæpe contingat, non poſſe ſtatim Eccleſiæ Parochiali vacanti de idoneo Rectore provideri, præſertim ſi per formam concurſus providendum ſit; ne per eam moram populus Sacramentorum ac Divini Verbi neceſſario pabulo careat, atque ita ſalus animarum in diſcrimen veniat, Concilium Tridentinum præſcribens formam concurſus in Eccleſiarum Parochialium proviſione ſervandam, ſtatuit quod „ debeat Epiſcopus ſtatim habita notitia vacationis Eccleſiæ, ſi opus fuerit, idoneum in ea Vicarium, cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis aſſignatione, conſtituere, qui onera ipſius Eccleſiæ ſuſtineat, donec ei de Rectore provideatur. „ *Seſſ. 24. c. 18. de Reformatione*.

2 Hinc deputationem & electionem Deſervitoris ſive Vicarii ad vacantem Eccleſiam competere ſoli Epiſcopo, etiam Sacram Congregationem declaraſſe teſtatur Garzias, *De Benef. part. 9. cap. 2. num. 13.*

3 Et id non tantum quoad Eccleſias ſuæ collationis; ſed etiam ad aliorum colationem, electionem vel proviſionem, etiam Sedis Apoſtolicæ vigore reſervationis, ſpectantes.

4 Immo, licet Eccleſiæ vacantes non ſubjaceant concurſui, nihilominus Epiſcopo, earum vacatione occurrente, conſtituendi Vicarium ſive Deſervitorem auctoritas competit.

5 Quare vacante Dignitate in Eccleſia Cathedrali, aut Collegiata, cui annexa eſt Parochialis, Epiſcopus nominat ac deputat Vicarium, ſeu Deſervitorem; quamvis ipſa Parochialis ſic unita concurſui non exponatur: uti notat Maſſobrius in Praxi habendi concurſum *Requis. 1. dub. 16.*, qui & ibidem reſolvit etiam in Eccleſiis unitis Capitulis deputandum eſſe per Epiſcopum idoneum Deſervitorem; tametſi etiam Eccleſiis illis deſerviretur per Vicarios duntaxat amovibiles.

6 Similiter Eccleſiæ Patronatus laici, quin & Regii, quamvis a forma concurſus exemptæ, ab Epiſcopis ſine præcila Patroni aut Regis nominatione vel præſentatione hujuſmodi Deſervitorem accipiunt, qui curam Eccleſiæ vacantis habeat, donec de Rectore ei provideatur.

7 Electo Deſervitore, ſive Vicario, Concilium permittit Epiſcopi arbitrio determinare portionem congruam ejus ſuſtentationi neceſſariam; utique ex fructibus ipſius Eccleſiæ Parochialis vacantis.

8 In deputatione & electione Deſervitoris Epiſcopus audire non debet Examinatores Synodales; neque ab his Deſervitor ſive Vicarius examinari aut probari debet; ſed illum Epiſcopus deputare poteſt, quem ipſe idoneum judicaverit.

9 Vicarius hujuſmodi conſtitutus, ex Concilio Tridentino, debet ſubire onera Paſtoralia, ipſique Eccleſiæ & Populo in Paſtoralibus deſervire.

10 Unde Vicarius *Deſervitor*, & Vicaria dici ſolet *Deſervitura*, tanquam qui omnia præſtet, quæ ipſe Parochus præſtare deberet. Et ideo in litteris deputationis Vicarii ſive Deſervitoris, quarum forma extat apud Barboſam in Appendice ad Tractatum *de Officio Epiſcop. formula 56.* hæc ita exprimuntur: Te Vicarium ipſius Eccleſiæ S. N. conſtituimus & deputamus, cum auctoritate „ Miſſas, & alia divina Officia celebrandi, Sacramenta adminiſtrandi, & alias functiones Eccleſiaſticas obeundi, „ ad quæ tenetur, & quæ animarum quilibet Rector & „ Adminiſtrator præſtare & obire ſolet.

Quemadmodum adminiſtratio Sacramentorum, uti & 11 aſſiſtentia Matrimonio, non eſt proprie actus juriſdictionis, ſed ſimpliciter actus Paſtoralis; ita Deſervitor aut Vicarius hujuſmodi licentiam aſſiſtendi Matrimonio alteri Sacerdoti dare poteſt ex Canoniſtarum fere omnium ſententia; quia, ut ipſi inquiunt, delegatus eſt ad univerſitatem cauſarum, cui ſubdelegandi auctoritas competit; atque ita in praxi ſerbatur.

Et hujuſmodi jus aſſiſtendi Matrimonio ita competere eidem manifeſtum eſt, ut licet Epiſcopus ſpecialiter inhibuiſſet, ne ipſe Matrimonio individuo aſſiſteret, nec ulli alteri Sacerdoti licentiam aſſiſtendi daret; nihilominus ejus aſſiſtentiam validum reddere Matrimonium apud omnes in confeſſo eſt; quemadmodum declaraſſe Sacram Congregationem refert Sanchez, *de Matrimonio Lib. 3. Diſputat. 32.* idque quia non obſtante hac ſimplici prohibitione manet delegatus ad curam animarum, & loco Parochi.

DETRACTIO.

ARTICULUS I.

Detractatio quo ad ejus eſſe, & modos, quibus fieri poteſt.

SUMMARIUM.

1 *Detractatio quid ſit?*
2 *Quid ſit fama?*
3 *Quid ſit honor.*
4 *Honor in uno ſenſu eſt majus & bonum, quam fama, & in alio ſenſu eſt majus bonum fama, quam honor.*
5 *Detractio dividitur primo in formalem, & materialem, & quæ utraque ſit?*
6 *Detractio dividitur ſecundo in directam, & indirectam, & quæ utraque ſit?*
7 *Detractio dividitur tertio in contumeliam, diffamationem, & Suſurrationem.*
8 *Contumelia quid ſit?*
9 *Diffamatio quid ſit?*
10 *Suſurratio quid ſit?*
11 *Detractio calumnians, niſi excuſet materia levis, eſt ſemper peccatum mortale.*
12 *Detractio non calumnians, ſed tantum revelans, eſt peccatum mortale, quatuor concurrentibus conditionibus; his, vel una earum deficiente, evadit peccatum veniale, aut excuſatur omnino a peccato.*
13 *Defectu voluntarii perfecti, detractio, quæ de ſui natura eſt peccatum mortale, redditur tantum veniale, vel nullum omnino peccatum.*
14 *Qui detrahit ex naturali impetu pravæ conſuetudinis, & loquacitatis abſque omni advertentia ad damnum proximi, non peccat mortaliter in ipſo actu licet peccet in ſua cauſa.*
15 *Defectu materiæ gravis detractio evadit ſolum peccatum veniale.*
16 *Levitas, & gravitas materiæ detractionis attendi debet potiſſimum ex conditione perſonæ, quæ infamatur.*
17 *Regulariter non eſt mortale revelare defectus naturales animi, corporis, vel naturarum.*
18 *Similiter non eſt mortale narrare defectus morales de aliquo in generali.*
19 *Mortaliter tamen peccat, & detrahit, ſi quis de determinata perſona generali dicat V. G. ſe ſcire quid de illo, quod ſi dicat, ſit eum magno rubore affecturus.*
20 *Non eſt mortale de aliquo ignoto, vel indeterminato male loqui.*
21 *Si tamen non ſit tale crimen, quod in aliorum damnum redundet. Hinc qui dicit Religioſum talis Monaſterii, vel Ordinis, hominem talis familiæ, tale, vel tale crimen commiſiſſe, peccat.*
22 *Gravius tamen. & graviſſime peccat, qui Ordini, ſeu Congregationi alicui Religioſorum in communi, vel Monaſterio detrahit dicendo V. G. quod in eo male, & inobſervanter vivatur, niſi tamen ſit plene notorium.*
23 *Diffamatum in uno crimine, de altero valde affini diffamare V. G. dicere de adultero, quod miſit litteras amatorias, eſt tantum peccatum veniale.*
24 *Affertur regula generalis ad dignoſcendum, quando peccatur graviter, vel leviter in hujuſmodi materia.*
25 *Defectu rei occultæ detractio evadit ſolum peccatum veniale.*
26 *Duplex eſt notorium, ſcilicet notorium notorietate juris, & notorium notorietate facti, & quod ſit utrumque?*

27 *Ad conſtituendum aliquid notorium notorietate facti, quot homines illud ſcire debeant?*

28 *Crimen notorium notorietate juris, poſtquam per ſententiam condemnatoriam publicatum eſt, poteſt evulgari ſine injuria in omnibus aliis locis.*

29 *Crimen notorium notorietate facti alicubi aliis ejuſdem loci, ſeu Vicinia in nondum ſcientibus manifeſtare non eſt peccatum ſaltem mortale.*

30 *Si autem id fiat ex aliquo malo affectu, & effectu, ſcilicet ex gravi odio, vindicta, vel novo damno illius proximi, eſt peccatum mortale; ſi fiat ex mera loquacitate, eſt veniale; ſi fiat ex zelo animi, vel ad aliquem bonum finem, nullum eſt peccatum.*

31 *Crimen notorium non abſolute, ſed reſpective, & limitate ad aliquem ſolum particularem locum, referre in alio loco, ad quem non erat alias de facili notitia perventura, eſt peccatum mortale contra juſtitiam.*

32 *Secus probabiliter eſt quando crimen eſt notorium in aliquo loco ſeu Civitate ſimpliciter, & abſolute; At tamen contraria opinio eſt communior, & probabilior.*

33 *Qui occultum alicujus crimen ab aliis auditum narrat, non peccat ſaltem mortaliter, ſi abſque propria confirmatione, & propoſito nocendi narret, vel tales circumſtantiæ concurrant, ut credibile ſit audientes non eſſe credituros.*

34 *Si vero cum propria aſſeveratione, & confirmatione, iiſque circumſtantiis tale auditum occultum crimen narretur, ut narratio ſuo pondere fidem apud audientes mereatur, vel ſiniſtram ſuſpicionem generet, peccatur contra juſtitiam cum onere reſtitutionis.*

35 *Si autem in talis occulti criminis narratione tales circumſtantiæ concurrant, ut narratio per ſe quidem fidem non mereatur, is vero qui narrat, animadvertat, audientes, ſi non ex vi ſuæ narrationis, propria tamen levitate eſſe credituros, vel malam ſuſpicionem concepturos, non peccat quidem contra juſtitiam, ſed tamen peccat contra Charitatem gravius, vel levius juxta qualitatem materiæ.*

36 *Peccat mortaliter cum obligatione reſtitutionis, qui infamatum jam emendatum de præterito, & jam oblito crimine, denuo ſine juſta cauſſa infamat.*

37 *Probabilius mortaliter peccat, qui occultum alterius crimen ſine juſta cauſſa manifeſtat uni vel alteri viro prudenti non alterius divulgaturo.*

38 *Si quis autem ſalutis, vel conſilii tantum cauſſa, & non intentione detrahendi, & lædendi, alicui amico, ſeu conſiliario taciturno narrat injuriam ſibi factam, ſeu grave crimen contra ſe commiſſum, non peccat mortaliter, licet inde proveniat aliqua infamia auctori.*

39 *Defunctis detrahere, ſeu eorum gravia crimina propalare, eſt peccatum mortale ad reſtitutionem obligans.*

40 *Hinc etiam Hiſtoriographi contra juſtitiam peccant, ſi occulta mortuorum crimina pandant.*

41 *Quo tamen ad mortuorum crimina publica jam oblivione ſepulta vel ſepelienda, ſeu uno, vel altero tantum loco cognita, plus Hiſtoricis, quam aliis hominibus eſt conceſſum.*

42 *Peccant autem Hiſtorici deſcribendo crimina mortuorum publica, & non referendo pœnitentiam, vel emendationem, ſi reſipuerint.*

43 *Defectu injuſtitiæ revelandi crimen occultum, revelare non eſt peccatum.*

44 *Cauſſæ juſtæ revelandi aliquod crimen verum occultum alterius ſunt præſertim quatuor, quæ enumerantur.*

45 *Propter primam cauſſam, ſcilicet propter bonum ipſius revelantis, poteſt quis licite occultum crimen proximi, vel injuriam ſibi factam revelare viro gravi & prudenti, ut conſilium, vel in ſua afflictione ſolamen capiat.*

46 *Dummodo tamen pro quanto eſt ſibi poſſibile cum minimo alterius damno fiat.*

47 *Ad evadendam mortem, vel gravia tormenta ob Crimen occultum alterius ſibi falſo impoſitum poteſt quis licite manifeſtare crimen occultum alterius verum.*

48 *Nullimode autem licet crimen falſum imponere Innocenti.*

49 *Ut quis Officium, vel Beneficium ſibi, vel ſuis dignis aſſequatur, non eſt illicitum ſaltem ſub gravi competitoris non dignioris vitium occultum Collatori aperire.*

50 *Propter ſecundam cauſſam, ſcilicet propter bonum audientium, poteſt quis licite proximi occulta crimina, & incognitos defectus revelare ad audientium inſtructionem, informationem, & cautelam, ut ſic a multis malis, & damnis liberentur.*

51 *Propter tertiam cauſſam, ſcilicet propter bonum ipſius delinquentis, poteſt quis manifeſtare Superiori defectus occultos ſubditi, ut ſic corrigatur, & emendetur.*

52 *Propter quartam cauſſam, ſcilicet propter bonum communis Reipublicæ, vel Communitatis poteſt quis licite revelare occultum crimen, vel incognitum defectum alterius, quoties ita neceſſe eſt, ad impediendum majus damnum Reipublicæ, vel Communitatis.*

53 *Detrahentes voluntarie, & ſine cauſſa audire, & cum facile poteſt, non impedire, eſt peccatum mortale.*

54 *Audiens detrahentem cum aliis, inducendo, provocando adjuvando, peccat mortaliter contra juſtitiam, & ad reſtitutionem obligatur reſpectu infamati.*

55 *Audiens detrahentem non inducendo, ſed ſolum conſentiendo, & complacendo in detractionem, peccat mortaliter tantum contra Charitatem.*

56 *Si quis delectaretur præciſe de lepiditate, gratia, dexteritate, aut exaggeratione detractoris, non eſſet inde culpandus peccati gravis.*

57 *Audiens detrahentem non ipſum inducendo, nec ei conſentiendo, ſed tamen illum non impediendo, quando facile & commode poteſt, peccat mortaliter contra charitatem ex duplici reſpectu.*

58 *Se ipſum infamare ſine rationabili cauſſa eſt peccatum, veniale tamen ubi nullum aliud intervenit detrimentum.*

59 *Quando quis tamen ſe infamat in iis circumſtantiis, in quibus graviter nocet Communicati, familiæ, proximo, etiam vitæ ſuæ, peccat mortaliter.*

DEtractio eſt alienæ famæ occulta & injuſta læſio, 1
ſeu denigratio; *Eſt in re communis*. Hinc ad uberiorem
detractionis notitiam advertendum venit, quod quamvis
honor, & fama quandoque ſumantur pro eodem, revera
tamen differunt. Nam fama eſt exiſtimatio bona de 2
aliquo, quoad aliquod ejus bonum, V. G. quoad ejus
virtutem, ſcientiam, pulchritudinem nobilitatem, favorem
Principum, divitias, & alia hujuſmodi, quæ hominem
commendant, & bonam de ipſo exiſtimationem cauſant.
Honor autem eſt teſtificatio quædam excellentiæ 3
alterius, ideſt exhibitio alicujus rei, velut in teſtimonium,
& recognitionem quamdam excellentiæ, quam
habet ille, qui honoratur; Ex quibus habes, quod fama
conſiſtit in interna bona exiſtimatione; Honor vero in
externa ſignificatione noſtræ exiſtimationis de excellentia 4
alterius; Hinc ſi honor ſumatur prout includit famam,
eique ſuperaddit teſtificationem, recte dicit Leſſius *lib.* 2.
cap. 11. *numer.* 5. quod honor ſit majus bonum, quam
fama; Et e contra ſi fama ſumatur prout contradiſtincta
ab honore, Card. de Lugo *de juſtitia diſput.* 14. *numer.* 9
merito dicit, famam prævalere honori, quia melius eſt
interne haberi pro bono, quam externe tantum dici bonum,
& interne haberi pro malo; Si enim daretur
optio, quilibet ſanæ mentis mallet, quod alii bene, &
honorifice abſque ullo ſigno, aut teſtificatione talis bonæ
opinionis, ſeu exiſtimationis, quam quod bonam de
ſe opinionem, ſeu exiſtimationem ſignificarent, in corde
tamen male de ipſo ſentirent, juxta illud Matth. 15.,
& March. 7. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum
longe eſt a me*; Nunc autem, quia non intuentur
corda hominum, magis gaudet quis de honore, quam
de fama ſola; quia ex honore arguit ſe habere etiam
bonam famam apud eos, qui ipſum exterius honorant.
At abſolute loquendo majus bonum eſſe famam, quam
honorem ſecundum ſe, tenent Sotus 6. *de juſtitia quæſt.*
10 *art.* 2. Molina *tom.* 5. *diſp.* 26. *n.* 1. Lugo *loc. cit.*
num. 9., & alii.

Detractio varie dividitur. Primo dividitur ex parte 5
voluntarii in detractionem formalem, & materialem. Detractio
formalis eſt, quæ fit cum directa intentione alteri
nocendi, ſeu alienam famam denigrandi; Detractio
materialis eſt, quæ fit quidem abſque directa intentione,
& voluntate alteri nocendi, vel ejus famam denigrandi,
ſed tamen cum præviſo, vel prævideri debito
periculo nocumenti, ſeu infamiæ alterius, adeoque non
ſine indirecto voluntario, & intentione nocendi. Secundo
dividitur ex parte modi detrahendi in detractionem 6
directam, & indirectam. Directa eſt illa, qua directe,
& poſitive læditur fama proximi, & fit quatuor modis
contentis in hoc verſu. *Imponens, augens, manifeſtans,
in mala vertens*: primo ſcilicet imponendo alicui crimen
falſum; ſecundo amplificando, ſeu exaggerando crimen
verum; tertio manifeſtando crimen occultum; quarto
opus recte factum ſiniſtre interpretando, ſeu temere exterius
judicando, ut de illo Lucæ 11. *In Beelzebub Principe
Dæmoniorum ejicit Dæmonia*. Detractio indirecta eſt illa,
qua ſolum indirecte, & quaſi negative læditur fama
proximi, & fit etiam quatuor modis contentis in hoc
alio verſu: *Qui negat, aut minuit, tacuit, laudatque
remiſſe*: primo ſcilicet negando alterius bonum, ſeu recte
factum, vel ejus dotes; ſecundo bonum, vel dotes
alterius extenuando; tertio tacendo malitioſe bonum,
vel dotes alterius eo loco, & tempore, quo tale ſilentium
interpretatur ab aliis pro tacita vituperatione;
quarto ita frigide, & ſimulate loquendo, ut talis
laus potius cedat in diminutionem famæ alterius,

ſeu ejus vituperium juxta illud Gelli *l. 9. Turpius eſt*
exigue, atque frigide laudari, quam infeſtanter, & graviter
vituperari. Tertio dividitur detractio ex parte circum-
7 ſtantiarum in contumeliam, diffamationem, & ſuſurra-
tionem. Contumelia eſt injuria, qua alteri crimen fal-
8 ſum, vel verum occultum palam in ejus præſentia quaſi
in faciem objicitur. & eſt gravior detractione, quia de-
tractio lædit proximum in abſentia, contumelia in præ-
ſentia, atque adeo illa lædit ſolum famam, iſta vero fa-
mam, & honorem; Cum contumelia conveniunt *Convi-*
tium, & Improperium; Similiter *Deriſio*, & *Subſannatio*,
quæ moribus injurioſis corporis fieri ſolet, juxta illud
Proverb. 6. Annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo
9 *corde machinatur malum*. Diffamatio eſt detractio famæ al-
terius publica, ſeu coram multis facta. & cum directa,
vel indirecta intentione alterius infamiam in publicum
10 propagandi. Suſurratio eſt prava oblocutio de proximo ad
injuſte tollendam amicitiam ipſius cum aliis, diſcordiam-
que ſeminandam, juxta illud *Eccleſiaſtici 28. Suſurro, &*
bilinguis maledictus.

11 Detractio calumnians, qua crimen falſum alteri impo-
nitur, niſi excuſet materia levis, eſt ſemper peccatum
mortale, quia falſitatem proponere in nullo caſu licitum
exiſtit, cum mendacium ſit intrinſece malum, & ſi ſit
in materia gravi, peccatum mortale; Unde merito Inno-
cent. XI. die 2. Martii 1679. tres ſequentes condemna-
vit propoſitiones, quarum prior in ordine 20. ſic habet:
Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calu-
mniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Altera
ordine 43. ſic ſonat; *Quidni nonniſi veniale ſit Detrahentis*
auctoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere? Et
alia ordine 44. ſic dicit: *Probabile eſt non peccare mortali-*
ter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam,
& honorem defendat; Et ſi hoc non eſt probabile, vix erit opi-
nio probabilis in Theologia (a).

12 Detractio non calumnians, ſed revelans tantum, qua al-
terius verum, ſed occultum crimen proditur, eſt pec-
catum mortale, quatuor concurrentibus videlicet; Pri-
mo, ſi adſit voluntarium perfectum; Secundo, materia
gravis: Tertio, Res occulta; Quarto, Injuſtitia revelan-
di. His conditionibus, vel una earum deficiente, evadit
peccatum veniale, aut excuſatur omnino a peccato. *Eſt*
communis. Hinc reſolvens primo, quod defectu volunta-
rii perfecti detractio, quæ de ſui natura eſſet peccatum
13 mortale, redditur tantum veniale, aut excuſatus omnino
a peccato, ſicuti patet in ceteris aliis peccatis. Divus
enim Auguſtinus *lib. de vera Religione cap. 4.* ſic expreſſe
ait: *Uſque adeo peccatum voluntarium eſt malum, ut nullo*
modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium. Etenim niſi di-
camus ob imperfectionem actus, V. G. ob ignorantiam,
aut inadvertentiam ad nocumentum proximi, vel ob ve-
hementem paſſionem, aut præcipitantiam mentis, & lin-
guæ, detractionem ſæpiſſime excuſari a mortali, adeo
familiare eſt hoc vitium, quod totum pene genus huma-
num periclitabitur, ſiquidem, ut dicit Divus Jacobus in
ſua Epiſtola Catholica *cap. 3. Lingua modicum quidem mem-*
brum eſt, ſed inquietum malum, quod nullus hominum po-
14 *teſt*. Unde qui detrahunt ex naturali impetu pravæ con-
ſuetudinis, & loquacitatis abſque omni advertentia ad
damnum proximi, non peccant mortaliter in ipſo actu,
licet peccent in ſua cauſſa, ſcilicet ipſa mala conſuetudi-
ne voluntarie contracta, & retenta, juxta generalem re-
gulam communiter traditam a Doctoribus in materia de
peccatis ex conſuetudine.

15 Reſolvens ſecundo, quod defectu materiæ gravis de-
tractio evadit ſolum peccatum veniale. Si enim levis ſit
materia, ſive in ſe abſolute, ſive habita ratione circum-
ſtantiæ perſonæ, utique excuſabitur a mortali, & eva-
det veniale ex parvitate materiæ, ſicuti in ceteris pec-
catis verſantibus circa materiam diviſibilem in levem, &
gravem, juxta communem Doctorum ſententiam in ma-
teria de peccatis. Levitas autem, & gravitas materiæ
detractionis attendi debet potiſſimum ex conditione per-
ſonæ, quæ infamatur, quia fieri poteſt, ut narrando de-
16 fectus alicujus ſolum veniales, vel etiam naturales, ſpe-
ctata conditione, & ſtatu illius grave damnum quis in-
ferat, & ſic graviter peccet, ut ſi qualificatum, & opti-
mi nominis Religioſum mendaciis aſſuetum eſſe dicat,
virum gravem ac conſularem, dicat illegitime natum, or-
tum eſſe de genere hebræo, & hujuſmodi: Et e contra
fieri poteſt, ut non ſit peccatum mortale referre pecca-
ta mortalia, quæ ob conditionem perſonæ non notabili-
ter famam lædant, v. g. ſi quis dicat militem habere con-
cubinam, fuiſſe ebrium, pugnaſſe in duello, adoleſcentem
eſſe prodigum, deditum amoribus &c. Sic communiter
Doctores cum Layman *l. 3. tract. 3. part. 2. cap. 3. n.*
3. Cajet. *2. 2. q. 73. art. 2. §. Ad hoc dicitur*, Sot. *leg.*
4. q. 6. art. 3. circa 4. arg.

Ad uberiorem hujus materiæ notitiam libet hic afferre 17
varios caſus particulares in praxi frequentiſſimos. Regu-
lariter igitur non eſt mortale revelare defectus naturales
animi, corporis, vel naturarum, v. g. quod quis ſit igna-
rus, illegitimus, luſcus, &c. niſi inde aliquod grave dam-
num ei ſequatur, quia tales non ſunt defectus morales
culpabiles. *Ita communis*. Similiter non eſt mortale narra- 18
re defectus morales de aliquo in generali dicendo V. G.
eſſe ſuperbum, iracundum, avarum, &c. quia audientes
plerumque interpretantur de naturali propenſione, & de-
fectu involuntario; nec oritur grave damnum famæ. S.
Ant. *part. 1. tom. 7. cap.* Layman *loc. cit.* cum communi.
Mortaliter tamen peccat, & detrahit, ſi quis de deter-
minata perſona in generali dicat, V. G. *ſe ſcire quid de*
illo, quod ſi dicat, ſit eum magno rubore affecturus; quia 19
audientes ex his, & ſimilibus verbis arguunt de eo ali-
quod grave delictum afferens ei gravem infamiam. *Omnes.*
Non eſt mortale de aliquo ignoto, vel determinato ma-
le loqui, V. G. in tali loco eſſe multos improbos, in ta- 20
li Collegio unum Canonicum commiſiſſe grave crimen,
V. G. Simoniam; Si tamen non ſit tale crimen, quod in
aliorum damnum redundet, quia tunc ratione talis gra-
vis damni in alios redundantis erit mortale. Trull. *d. 14.* 21
cum Az. Bonacin. Buſembau. & aliis paſſim. Hinc qui
dicit Religioſum talis Monaſterii, vel Ordinis, hominem
talis familiæ, tale, vel tale crimen commiſiſſe, V. G.
Adulterium, fornicationem, & hujuſmodi, peccat morta-
liter, quia licet congregatio V. G. Regularium re ipſa
non maculetur ex unius Religioſi malitia, aut perfidia,
ſicut nec Collegium Apoſtolorum ex proditione Judæ,
maculatur tamen apud homines ſimplices, & imperfe-
ctos, quibus id ſæpe multiplici ſcandalo eſſe dolet. S.
Auguſtin. *Epiſt. 137. ad Clerum Hipponenſem*, Layman. *loc.*
cit. num. 12. Sporer *tom. 2. tract. 5. cap. 4. num. 61.* Mo-
lina, Navarr. & alii. Gravius autem, & graviſſime pec- 22
cat, qui Ordini, ſeu Congregationi alicui Religioſorum
in communi, vel Monaſterio detrahit dicendo V. G. quod
in eo male vivatur, non ſervetur Obſervantia Regula-
ris, & hujuſmodi (niſi tamen ſit plane notorium) quia
talis graviſſimum damnum affert toti Religioni, ſeu Con-
gregationi, aut Communitati Religioſæ, Layman *loc. cit.*
num. 12. Trull. *d. 14.* Buſemb. *loc. cit. num. 15.* Sot. Na-
var. & alii paſſim. Diffamatum in uno crimine de alte-
ro valde affini infamare, V. g. dicere de adultero, quod 23
miſerit litteras amatorias, eſt tantum peccatum veniale,
quia tunc non notabiliter augetur infamia; de diſparato
tamen, & non connexo, ſeu affini delicto infamare, eſt
mortale, quia infamis in uno genere vitii, non amiſit
jus famæ in aliis virtutibus; Tanner. *diſp. 4. de juſtitia*
q. 8. d. 7. num. 141. Leſſ. *dub. 14.* Buſemb. *loc. cit. num.*
11. Navarr. & alii plures. Ne nimis in longum addu-
cantur conſimiles caſus ad dignoſcendum, an graviter,
vel leviter peccetur in hujuſmodi materia, affertur ſe-
quens regula generalis adducta a meo Sporer. *loc. cit. num.*
59. Quoties notabiliter fama alterius læditur, ſive defectus 24
narratus ſit mortalis, ſive venialis, ſive naturalis tantum,
toties peccatur mortaliter. Quoties vero leviter ſolum læditur
fama, peccatur venialiter; quando nihil læditur, quidquid di-
catur, nihil peccatur ex hoc capite.

Reſolves tertio, quod defectu rei occultæ detractio 25
evadit ſolum peccatum veniale; nam crimen jam noto-
rium referre apud alios jam ſcientes, vel ſine dubio alias
brevi ſcituros ſecluſo alio maligno affectu, vel effectu
malo, eſt ad ſummum peccatum veniale, & ſæpe etiam
nullum peccatum; Quoad alios vero nondum ſcientes
crimen alias notorium, diligenter eſt attendendum, qua 26
notorietate ſit notorium. Duplex enim eſt notorium,
ſcilicet, notorium notorietate juris, & notorium no-
torietate facti; Notorium notorietate juris dicitur id,
quod ſcitur per confeſſionem rei in publico judicio, vel
per ſententiam Judicis jam publicatam; Notorium notorie-
tate facti dicitur id, quod per ipſam facti evidentiam apud 27
tot eſt ita notum, ut nulla tergiverſatione celari poſſit;
Gloſſ. *in c. Veſtra, de cohabitat. Clericor. & mulier.* Ut autem
aliquod dicatur notorium notorietate facti, aliqui dicunt
ſufficere, quod ſciant decem, quia hic numerus ſufficit
ad

(a) Ad coercendam detrahendi licentiam, reſpuendaſque quorumdam caſuiſtarum ſententias, pro defectu legat Chriſtianus caput 3. & 4. Epiſt. Cath. B. Jacobi Apoſtoli, teneatque hanc D. Thomæ doctrinam: *Si verba*, per quæ fama alterius diminuitur, proferat aliquis propter aliquod bonum neceſſarium, debitis circumſtantiis obſervatis, non eſt peccatum, nec poteſt dici detractio. Si autem proferat ex animi levitate, vel propter cauſam aliquam non neceſſariam, non eſt peccatum mortale: niſi forte verbum, quod dicitur, ſit adeo grave, quod notabiliter famam alicujus lædat, & præcipue in his, quæ pertinent ad honeſtatem vitæ, quia hoc ex ipſo genere verborum habet rationem peccati mortalis *Summ. 2. 2. quæſt. 73. art. 2.* Nec ignorantia te excuſat (ab obligatione reſtituendi) ſi ſcire debuiſti ex facto tuo injuriam veriſimiliter poſſe contingere vel jacturam.

ad conſtituendum populum, ſeu turbam, & Parochiam;
l. 4. ſ. de vi bonor. raptor. Alii dicunt ſufficere, quod
ſciant ſex, quia is numerus eſt plus, quam media pars
numeri requiſiti ad conſtituendum populum, ſeu turbam,
& Parochiam. Alii vero, quos ſequitur cum Abbate *in
C. cap. Veſtra, de cohabitat. Clericor. mulier. num.* 16. Mo-
lina *diſp.* 31. Layman *l. c. numer.* 8. Lugo *diſp.* 14. *num.*
70. Spor. *l. c. num.* 68. dicunt, quod, quando, factum
limites ſecreti, & occulti ita egreditur, ut attenta quan-
titate communitatis, qualitate hominum, & humana im-
becillitate, prudentis arbitrio cenſeatur impoſſibile cohi-
bere quo minus in aliorum cohabitantium, vel Viciniæ
cognitionem deveniat tunc reſpectu illius Communitatis,
vel Viciniæ cenſebitur notorium, & publicum. Quare
ſi Collegium conſtet octo incolis, ſufficit plerumque qua-
tuor, vel quinque crimen cognoviſſe, ut Collegio noto-
rium cenſeatur; Sin autem Collegium, vel Monaſterium
conſtet viginti incolis, ſufficiet octo cognoviſſe; Si cen-
tum ibi inhabitent, ſufficiet quindecim, vel viginti ſci-
re; In Oppido quadraginta domos continente, ſufficiet
octo, vel decem diverſarum domorum incolas tale crimen
cognoviſſe; Si Civitas quinquies mille habitatores conti-
neat, ſufficiet triginta, vel quadraginta per Civitatem
diſperſos de tali crimine loqui, ut notorium, ſeu publi-
cum cenſeatur, ac de eo ulterius apud nondum illud
ſcientes loqui liceat. His adnotatis:

28 Aſſero primo. Crimen notorium notorietate juris, poſt-
quam per condemnatoriam ſententiam Judicis publicatum
eſt, omnibus aliis locis ſine injuria licite evulgari poteſt.
Eſt communis cum Layman *loc. cit. num.* 10. Molina *diſp.*
33. *concluſ.* 9. Navarr. *in Manual. cap.* 18. *num.* 26. Va-
lent. *tom.* 3. *d.* 5. *q.* 17. *part.* 2 cum aliis ab ipſis cita-
tis. Et ratio eſt, quia ſicut Magiſtratus in criminis vin-
dictam jus habet privandi reum bonis fortunæ, & vitæ
ipſius, ita etiam jus habet eum privandi bonis famæ;
idque re ipſa facere decernit, quando reum publica ſen-
tentia coram populo condemnat, ita ut reus amittat tunc
apud omnes omnino jus ad famam reſpectu illius criminis,
de quo publice condemnatus eſt, ergo tale crimen evul-
gans non facit illi injuriam, & conſequenter non peccat
contra juſtitiam. Immo per ſe loquendo, & ſecluſo alio
malo effectu, neque peccat contra Charitatem, ut contra
Sotum, Petr. Navarr., & alios probabilius tenent Moli-
nam locis citatis, Sporer *loc. cit. num.* 69. Leſſius, Tam-
burin. Dicaſtill. & alii plures, quia utitur jure ſuo, &
licentia ſibi a Magiſtratu juſte conceſſa ad evulgandum
ulterius crimen, ſaltem in locis eidem Reiſpublicæ ſub-
jectis, vel aliis vicinis, ſeu commercio conjunctis; Ideo
enim publice damnantur rei, ut alii eorum exemplari
condemnatione deterreantur; Quæ finalis ratio publicæ
condemnationis habetur, nedum pro locis eidem Reipu-
blicæ ſubjectis, ſeu commercio conjunctis ſed etiam pro
locis remotiſſimis, uti cum Leſſio. Dicaſtill. advertunt Tam-
burin. *l.* 9. *Decembris cap.* 3. §. 2. *num.* 11. Sporer *loc. cit.
num.* 69.

29 Aſſero ſecundo, Crimen notorium notorietate facti
alicubi, aliis ejuſdem loci, ſeu Viciniæ id nondum ſcien-
tibus manifeſtare, non eſt peccatum ſaltem mortale. *Sic
communis Doctorum* cum Scoto *in* 4. *d.* 15. *q.* 4. *art.* 1.
Lugo *diſp.* 14. *ſect.* 5. Navarr. *cap.* 28. *num.* 10. Caietan.
opuſc. 15. *reſponſionum*, 9. Layman *loc. cit. num.* 8. Sporer
loc. cit. num. 70. Molin. *tract.* 4. *diſp.* 21., & 32., &
aliis. Et ratio eſt, quia criminoſus cenſetur tunc ſpolia-
tus poſſeſſione famæ ſuæ, quando crimen adeo mani-
feſtum eſt, ut moraliter impoſſibile videatur, qui in a-
liorum cohabitantium notitiam deveniat; expedit enim
ad bonum publicum, ut unuſquiſque ab aliis cognoſca-
tur, qualis publice eſt, ne alii in ejus convictu, com-
mercio, vel aliis actionibus humanis decipiantur; Unde
recte obſervat Leſſius *lib.* 2. *cap.* 11. *dub.* 11. *num.* 75. ex
conſuetudine totius orbis nunquam homines putare ſe in-
juriam facere, ſi publica crimina aliis referant, per quod
ſatis innuitur crimen ita notorium aliis referre, non
eſſe peccatum contra juſtitiam, ſed neque contra Charita-
tem, mortale, per ſe loquendo, & præſcindendo ab
alio malo affectu, ut cum aliis notant Tamburin. *lib.* 9.
Decalog. cap. 3. §. 2. *num.* 12. Sporer *loc. cit. num.* 70.
Felix Poteſtas *tom* 1. *part.* 2. *num* 2759. & alii. Si enim
id faciat ex aliquo malo affectu, & effectu, ſcilicet ex
gravi odio, vindicta, vel novo damno illius proximi,
30 eſt peccatum mortale; ſi fiat ex mera loquacitate, eſt ve-
niale; & ſi fiat ex zelo bono, vel ad alium bonum fi-
nem, nullum eſt peccatum, ut ex communi teſtatur Spo-
rer *loc. cit. num.* 70.

31 Aſſero tertio, Crimen notorium non abſolute, ſed re-
ſpective, & limitate, ad aliquem ſolum locum v. g. pri-
vatam Communitatem, Collegium, Monaſterium, fami-
liam, & hujuſmodi referre in alio loco, ad quem non
erat de facili notitia perventura, eſt peccatum mortale
contra juſtitiam, *Eſt fere communis* cum Molina *diſput* 31.
& 32. Soto *lib.* 5. *qu.* 10. *de juſtit. art.* 2. Layman *loc.
cit. num.* 8. Tanner. *tom.* 3. *diſp.* 4. *de juſtit. quæſt.* 8. *Dub.*
7. *num.* 142. Et ratio eſt, quia licet criminoſus ſit Diſ-
famatus in loco commiſſi criminis, in alio tamen loco,
ad quem non de facili eſt alias perventura talis notitia,
retinet juſte adhuc jus ad ſuam famam, adeoque tale
crimen ſic referens infert ei injuriam contra juſtitiam.
Secus probabiliter eſt, quando crimen eſt notorium in a-
liquo loco, ſeu Civitate ſimpliciter, & abſolute, quia
tunc poteſt ſine ullo peccato, ſaltem gravi, referri in
aliis locis remotis, vel litteris eo ſcribi; Si enim, ut
obſervat Card. de Lugo *diſp.* 14. *ſect.* 6. *num.* 81 aliquis
ex loco remoto huc veniret, poſſet illi tale crimen nar-
rari, ſicut aliis, qui in hac Urbe commorantur, quam-
vis hic rediens ad ſuam patriam notitiam illam ſecus de-
laturus eſſet; Cur ergo eidem in patria commoranti non
poterit id ipſum per litteras ſcribi, vel ibidem eidem nar-
nari, ſi quis ad ipſum illuc perveniret? Certe non magis
fama læditur in uno caſu, quam in altero; ſola enim va-
rietas loci non variat famæ læſionem, nec videtur di- 32
verſam obligationem inducere. Nec id diſplicet Patricio
Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *cap.* 4. *num.* 71. Attamen contra-
ria opinio eſt communior & probabilior, ut patet ex ipſo
Sporer *loc. cit.* ubi dicit juxta communem DD. ſic tenere
Sotum, Molinam, Petr. Navar. Tannerum, & Layman.

Aſſero quarto. Qui occultum alicujus crimen ſe ab a- 33
liis audiſſe narrat, non peccat ſaltem mortaliter, ſi abſ-
que propria confirmatione, & propoſito nocendi referat,
vel tales circumſtantiæ concurrant, ut credibile ſit au-
dientes non eſſe credituros, quia in tali caſu abeſt peri-
culum notabilis damni inferendi. *Eſt communis* cum Scoto
in 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 4. *art.* 1. Navar. *cap.* 18. *num.* 36.
& 50. Layman *loc. cit. num.* 7. Reiffenſtuel *tract.* 9. *diſt.*
6. *num.* 92. Si vero cum propria aſſeveratione, & con-
firmatione, iiſque circumſtantiis tale auditum crimen oc-
cultum narretur, ut narratio ſuo pondere fidem apud 34
audientes mereatur, vel ſiniſtram ſuſpicionem generet,
peccatur contra juſtitiam cum onere reſtitutionis, quia
in tali caſu infertur notabile damnum proximo. Sic mox
citati Doctores, Molina *diſput.* 30. Leſſius *cit. cap.* 11.
dub. 5. & alii communiter. Si autem in talis occulti
criminis narratione tales circumſtantiæ concurrant, ut
narratio per ſe quidem fidem non mereatur, is vero, qui
narrat, animadvertat audientes, ſi non ex vi ſuæ nar- 35
rationis, propria tamen levitate eſſe credituros, vel ma-
lam ſuſpicionem concepturos, non peccat quidem contra
juſtitiam, ut defendunt S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 2. *cap.*
2. §. 3. Cajetan. *loc. cit. art.* 2. Leſſius *loc. cit. cap.* 11.
dub. 6. Layman *loc cit. num.* 6. Tamburin. *lib.* 9. *Decalog.
cap.* 3 §. 2. *num.* 5. quia ſic cauſa alterius malæ fidei non
poteſt aſcribi tali narranti, cum audientes non ex pon-
dere talis narrationis nihil moventis, ſed ex proprii ani-
mi levitate fidem adhibeant; qui enim *cito credit*, juxta
illud Eccleſiaſtici cap. 19. *levis eſt corde*; Peccat tamen
contra charitatem gravius vel levius juxta qualitate ma-
teriæ; quia publici mali occaſionem præbet ſive reſpectu
audientium, qui temere credendo ſcandalum patiuntur,
ſive reſpectu infamati, qui famæ ſuæ jacturam apud eoſ-
dem incurrit.

Aſſero quinto. Peccat mortaliter cum obligatione re- 36
ſtitutionis, qui infamatum jam emendatum de præteri-
to, & jam oblito crimine, denuo ſine juſta cauſa infa-
mat. *Eſt fere communis* cum Sanchez *in Decalog. lib.* 6. *cap.*
18. *num.* 40. & 60. Molina *diſput.* 33. *num.* 2. Lugo *loc.
cit. num.* 85. & *in reſponſ. moral. lib.* 4. *dub.* 46. Mend.
diſt. 1 *a. num.* 220. Layman *loc. cit. num.* 8. Ovied. *de
charitat. contract.* 11. *part.* 10. § 12. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 65.
contra Leſſius *dub.* 13. *in fin.* Et ratio eſt, quia ſicuti ma-
lis majoribus infamia facti contrahitur, & bona fama amit-
titur, ita contrariis bonis majoribus infamia facti abole-
tur, & fama bona recuperatur; adeoque ea ſemel per
emendationem recuperata apud homines prioris ſceleris o-
blitos, injurioſe ſpoliatur recenſendo prius ejus crimen.
Tum quia res illa, ut optime dicit Lugo *cap. num.* 84.
per oblivionem reducta omnino eſt ad eum ſtatum, quem
habebat, antequam eſſet publica, & fama iterum juſte
poſſidetur: ergo ſicuti nunc publicari non poterat, ſic nec
poſtea poterit; Nam rem antea notoriam fuiſſe, facit qui-
dem, quod tunc fuerit publica, ſed non facit, quod nunc
etiam publica ſit; adeoque nunc vere eſt actu occulta,
nec poteſt publicari ſine gravi injuria, & obligatione re-
ſtitutionis.

Aſſero ſexto. Probabilius mortaliter peccat, qui oc- 37
cultum alterius crimen ſine juſta cauſa manifeſtat uni,
vel alteri viro prudenti, non ulterius divulgaturo. Sic
Sotus *lib.* 4. *quæſt.* 6. *artic.* 3. & *lib.* 5. *quæſt.* 10. *art.* 2.
concluſ. 4. Molina *diſput.* 29. *num.* 7. Leſſ. *loc. cit. dub.*
11. Layman *loc. cit num.* 6. Lugo *diſput.* 14. *num.* 51. La
Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1197. Sporer *loc. cit. num.* 63.
Illung. *tit.* 4. *d.* 3. *num.* 103. & alii apud ipſos. Ratio
eſt, quia revera, & rationabiliter plerique hanc famæ ſuæ
jacturam magni æſtimant, & graviter ſentiunt, ſi de gravi
ſcelere infamantur, etiamſi apud unum ſolum virum pru-
dentem, & gravem non ulterius divulgaturum. Immo non
pauci inveniuntur Religioſi, Clerici, ſubditi, aliique, qui
mallent crimen ſuum occultum ſciri a centum aliis,
quam a Prælato, Domino, vel Benefactore, a quo mul- 38
tum dependent. Si quis autem ſolatii, vel conſilii tantum
cauſa,

cauſa, & non intentione detrahendi, ſeu lædendi, alicui amico, vel conſiliario taciturno narret injuriam ab alio ſibi factam, ſeu grave crimen contra ſe commiſſum, non peccat mortaliter, etſi inde aliqua infamia proveniat auctori, ea enim eſt ipſi imputanda; Et ratio eſt. quia humana conditio non patitur, ut quis gravem offenſam recipiat, & non ſe doleat, vel quæret ſolamen, ſeu conſilium; Et ſic a mortali excuſantur famuli, qui injurias ſibi ab heris ſuis; uxores, quæ a Maritis; filii, qui a Patre; Religioſi, qui a Prælatis; milites, qui ab Officialibus illatas, doloris tantum mitigandi cauſa referunt. Trull. *d.* 18. Leſſ. *d.* 12. Molin. *num.* 5. Diana *part.* 2. *tit.* 3. *reſolut.* 32. Petr. Navarr. *leg.* 2. *cap.* 4. *numer.* 346. Layman *loc. cit. num.* 6. Tanner, & ſemb. & alii paſſim.

39 Aſſero ſeptimo. Defunctis detrahere, ſeu eorum gravia 39. occulta crimina propalare eſt peccatum mortale ad reſtitutionem obligans. Molina *diſput.* 28 Leſſius *loc. cit. dub.* 21. Bonac. *d.* 2. *quaſt.* 4. *pag.* 2. *tom.* 2. *de reſtit. in partic. num.* 2. 2. Layman *loc. cit. num.* 13. Petr. Navarr. *loc. cit. num.* 351. Buſembau *leg.* 3. *part.* 2. *dub.* 2. *dub.* 2. *num.* 13. & alii communiter. Et ratio eſt, quia tantum jus habent ad famam ſuam Defuncti, quantum Vivi, cum juxta communem exiſtimationem cenſeantur adhuc in ſua fama vivere; Unde ſicut illorum memoria capax eſt glorioſæ recordationis, ita & ignominioſæ detractionis; quod confirmat Scriptura Eccleſ. 7. *Mortuo non prohibeas gratiam*. Et ſic ſi quis illos tali bona fama, & gloria
40 injuſte ſpoliet propalando aliquod occultum eorum grave crimen, ipſis detrahere cenſetur, & per hoc ad reſtitutionem obligatur. Hinc etiam Hiſtoriographi contra juſtitiam peccant, ſi occulta mortuorum crimina pandant.
41 Quo tamen ad mortuorum crimina publica, jam oblivione ſepulta, ſeu ſepelienda, vel uno, ſeu altero tantum loco; cognita plus Hiſtoricis, quam aliis hominibus eſt conceſſum, ut ea ſcilicet ad perpetuam totius poſteritatis cognitionem publicis ſcriptis diffundant, partim ad aliorum exemplum, ac terrorem, partim ad rerum geſtarum notitiam conſervandam. Molina *loc. cit.* Sotus *cit. quaſt.* 10. *art.* 2. *& de ſecreto membr.* 1. *quaſt.* 2. *in fine*. Layman *loc. cit. num.* 13. Valent. *diſput.* 5. *quaſt.* 17. *part.* 2. Sa *verb. Infamare num.* 4. & alii paſſim. Pec-
42 cant autem Hiſtorici deſcribendo crimina mortuorum publica, & non referendo pœnitentiam, vel emendationem, ſi reſipuerint. Buſembau *loc. cit. num.* 9. & alii communiter.

43 Reſolves quarto, quod defectu injuſtitiæ revelandi, crimen occultum revelare non eſt peccatum; Ad hoc enim ut detractio, ſeu revelatio criminis occulti alterius ſit peccatum, requiritur potiſſimum injuſtitia revelandi, ut ſcilicet, fiat abſque ulla juſta cauſa neceſſitatis, vel utilitatis gravis præponderantis damno infamiæ alterius. Cauſæ autem juſtæ revelandi aliquod crimen verum oc-
44 cultum alterius ſunt præſertim quatuor ſequentes. Prima eſt bonum ipſius revelantis. Secunda eſt bonum audientium. Tertia eſt bonum ipſius delinquentis. Quarta
45 eſt bonum Communitatis, vel Reipublicæ. Propter primam cauſam, ſcilicet propter bonum ipſius revelantis poteſt quis licite occultum crimen proximi, vel injuriam ſibi factam revelare viro prudenti, & gravi ut conſilium, vel auxilium, ſeu etiam in ſua afflictione ſolatium, & ſublevamen capiat, ſecluſo alio maligno affectu detrahendi, ſeu lædendi. *Eſt communis*; Dummodo tamen pro quanto
46 eſt ſibi poſſibile, cum minimo alterius damno fiat, ita ut ſi ſufficiat unus ad conſilium, ſeu ſolamen, non manifeſtetur pluribus; & ſi poſſit capi non nominata perſona, non nominetur. Sic recte limitant Layman *loc. cit. num.* 5. Leſſius *loc. cit. cap.* 11. *dub.* 12. Buſemb. *loc. cit. num.* 5. Sporer *loc. cit. num.* 75. & alii. Sic a fortiori ad evadendam mortem, vel gravia tormenta, ob crimen occul-
47 tum alterius ſibi falſo impoſitum, poteſt quis licite manifeſtare crimen occultum alterius verum, extra ſigillum Confeſſion. Sacramentalis cognitum; *Eſt communis*.
48 Nullimode autem licet crimen falſum imponere proximo innocenti; ut patet ex propoſitionibus damnatis ab Innocentio XI. relatis ſupra *ſub num* 10. Ita enim ut quis
49 officium, vel Beneficium ſibi, vel ſuis dignis aſſequatur, non eſt illicitum, ſi Item ſub gravi, competitoris non dignioris vitium occultum, quod ad tale officium, vel Beneficium inhabilior redditur, Collatori aperire; Navarr. *in cap. Inter verba num.* 854. Sa *verb. Infamare*, Tolet. *lib* 5. *cap.* 65. Sporer *loc. cit. num.* 76. & alii.

50 Propter ſecundam cauſam, ſcilicet propter bonum audientium poteſt quis licite proximi occulta crimina, & incognitos defectus revelare ad audientium inſtructionem, informationem, & cautelam, ut ſic a multis malis, damnis, & incommodis liberentur, cavendo ab occultis criminoſis, vel in ſua profeſſione imperitis, quos undequaque juſtos, & ſolos peritos in ſua reſpective profeſſione ante talem revelationem, ſeu manifeſtationem judicabant; Sic enim poteſt occultus fur, ſeu inſidus ſervus manifeſtari iis, cum quibus ſolet frequentare, & inhabitare, & a quibus petitur pro ſervitiis hoc ſolo fine, ut a ſuis caveant latrociniis, ſeu domeſticis furtis; ſic occultus homicida poteſt indicari Judici, ut innocens eo crimine accuſatus liberetur; ſic imperitus Advocatus, Medicus, Confeſſarius, Artifex &c. & hujuſmodi poteſt ad cautelam manifeſtari iis, quibus damnum notabile inferri poteſt ex eorum imperitia; Dummodo tamen ſemper in ſimilibus abſit quilibet malignus affectus, & finis nocendi, ſed ſolum intendatur præcautio bonorum, & innocentium, a conſortio, & infectione malorum, & reſpective nocentium occultorum, juxta illud Lucæ 12. *Attendite a fermento Phariſæorum* & Matth. 5. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum*; Item Matth. 23. & alibi late manifeſtat eorum vitia ad audientium cautelam, & inſtructionem, ut ab ipſis caveant. Sic paſſim Doctores; Adrianus *in* 4. *ubi de reſtitut. famæ*. Sotus *lib.* 5. *quaſt.* 10. *art.* 2. Navarr *cap.* 18. *numer.* 31. Molina *diſput.* 35. *Leſſ. loc. cit. dub.* 9. Layman *loc. citat. numer.* 5. Sporer *loc. cit. num.* 79. & alii.

Propter tertiam cauſam, ſcilicet propter bonum ipſius 51
delinquentis poteſt quis manifeſtare Superiori defectus occultos ſubditi, ut ſic corrigatur, & emendetur; ita poteſt quis manifeſtare crimen occultum filiorum Parentibus, vel famulorum heris in ordine ad correctionem; Sic uxor Marito, vel Maritus uxori manifeſtare poteſt, & ſæpe debet occulta crimina filiorum, vel famulorum, ut ſic corrigantur, & emendentur. Immo interdum expedit in præſentia ipſius criminoſi coram aliis amicis fidelibus, & charitativis, ſeu alii conjunctis ejus crimina revelare, ut communi omnium adhortatione ſaltem rubore confuſus ad emendationem compellatur. Et ratio eſt, quia multo magis ſalus, & bonum ſpirituale ipſius criminoſi præferendum eſt ejus famæ, quando ſine hujus aliquali læſione procurari commode non poteſt. *Eſt communis* cum Trull. *cit.* 2. *leg.* 7. *c.* 10. *d.* 11. Sporer *loc. cit. numer.* 80. Marchant. *tract.* 9. *tit.* 4. *quaſt.* 4. *regul.* 2. Buſembau *loc. cit. n.* 5.

Propter quartam cauſam, ſcilicet propter bonum com- 52
mune Reipublicæ, vel Communitatis poteſt quis licite revelare occultum crimen, vel incognitum defectum alterius, quoties ita neceſſe eſt ad impediendum majus damnum Reipublicæ, vel Communitatis. Immo quandoque tenetur ex Charitate tale occultum crimen aperire, ut eſt ſi quis moliatur proditionem Reipublicæ, hæreſim, Homicidia, furta, & hujuſmodi, quæ aliter impediri non poſſunt; quam per revelationem factam iis, quibus intereſt; Si ſit homo improbus, & non idoneus Juventuti ſit præferendus in Magiſtrum, animabus in Parochum; corporibus in Medicum, cum multorum damno ſive ſpirituali, ſive temporali; quia quilibet ordine Charitatis tenetur magis avertere majus damnum Communitatis, ſeu perſonarum innocentium, quam perſonæ nocentis, dummodo quantum poſſibile eſt, fiat cum minima jactura alienæ famæ, ſeu alterius gravis damni; ipſum criminoſum prius admonendo, ut ſibi caveat, fuga conſulat; & hujuſmodi *Sic communis* cum Molina *diſp.* 24. Leſſ. *l.* 2. *c.* 11. *dub.* 9. Navarr. *cap.* 18. *n.* Layman *loc. cit. n.* 5.

Detrahentes voluntarie, & ſine cauſa audire, & cum 53
facile poteſt, non impedire, eſt peccatum mortale. *Eſt communis* & colligitur ex Proverb 4. ubi expreſſe præcipitur; *Remove a te os pravum; & detrahentia labia ſint procul a te*. Hoc malum enim dicit S. Hieronymus *epiſt.* 19. *ad Celant. ideo celebre eſt, idcirco in multis fervet, quia penæ ab omnibus auditur, ſi deeſt auditor, deeſt & murmura-*
tor; Quia tamen poteſt quis eſſe auditor detractoris tri- 54
pliciter, ſcilicet inducendo, approbando, & non impediendo, ideo dico primo, quod audiens detrahentem coram aliis inducendo, provocando, adjuvando, approbando, & non impediendo, ſeu alio modo poſitive cooperans ad detractionem faciendam peccat mortaliter contra juſtitiam; & ad reſtitutionem obligatur reſpectu infamati, quia poſitive ad illius damnum cooperatur, & peccat mortaliter peccato ſcandali contra Charitatem reſpectu detrahentis, quem poſitive ad peccatum inducit, vel confirmat, *Eſt communis*, & per hoc S. Bernardus *l.* 2. *de conſiderat. ad Eugenium c.* 13. ſcripſit: *Detrahere, vel detrahentem audire, utrum horum deteſtabilius ſit, non facile dixerim*. Immo S. Joann. Chryſ. *homil. de David*e expreſſe dicit, *collaudare delinquentes plus eſt, quam delinquere*; & in ſpecie de audiente, & collaudante, ſeu applaudente, & provocante detractores ſic præciſe dicit meus S. Ber-
nardinus Senenſ. *tom.* 2. *ſerm.* 25. *art.* 3. *c.* 1. *Talis plerumque amplius peccat, quam detractor, quoniam ex majori* 55
iniquitate, vel malignitate procedit. Dico ſecundo, quod audiens detrahentem non inducendo, ſed ſolum conſentiendo, & complacendo in detractionem, peccat mortaliter tantum contra Charitatem, ſed non contra juſtitiam, adeoque ad nullam reſtitutionem obligatur. Et ratio eſt, quia conſentire, complacere, vel lætari de malo alterius abſque ulla poſitiva externa cooperatione ad illud malum, charitati tantum non autem juſtitiæ adverſatur; *Eſt communis* & quod ſit peccatum mortale, colligitur ex Apoſtolo *ad Rom.* 1. *Quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte & non ſolum, qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus*; & Divus Bernardus *de triplici Cuſtod. lingua* expreſſe dicit; *detractor, &*

libens

ſibent auditor, uterque Diabolum portat in lingua. Si ta-
56 men qui delectaretur præciſe de lepiditate, gratia, dexte-
ritate, aut exaggeratione Detractoris, non eſſet inde cul-
pandus peccati gravis, licet poſſet mortaliter peccare, eo
quod Detractorem non impediret; ſi poſſet, ut mox ſub-
57 jungitur. Dico tertio, quod audiens detrahentem non
ipſum inducendo, nec ei conſentiendo; ſed tamen illum
non impediendo, quando facile, & commodo poteſt, pec-
cat etiam mortaliter contra Charitatem ex duplici reſpe-
ctu, ſcilicet, & reſpectu ipſius infamantis non impedien-
do ejus peccatum, & ruinam ſpiritualem, cum poſſit fra-
terne corrigendo; & reſpectu infamati, non impediendo
ejus damnum famæ; colligitur *ex c. Error* 3. *diſt.* 83.
ibi: *Error cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas, cum
minime defenſatur, opprimitur; negligere quippe cum poſ-
ſis perturbare perverſos, nihil aliud eſt quam fovere: Ne-
que caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facino-
ri deſinit obviare;* & expreſſe docet S. Bonaventura *in
ſpecul. anim. anim. cap.* 1. ſic dicens; *Ad detractionem ſpe-
ctat bonum proximi tacere, quod quidem morale eſt, cum
videt aliquis injuſte famam proximi deperire;* & ſic etiam
S. Thom. 2. 2. q. 73. *art.* 4. *Dicendum eſt ergo, quod ſi
aliquis detractionem audiat abſque reſiſtentia videtur detra-
ctori conſentire, unde fit particeps peccati ejus; Et eſt com-
munis ſententia Doctorum,* qui inſuper volunt, quod ſi
interdum non expediat auditorem impedire detractorem
per directam correctionem, ut ſi perſona non ſit idonea ad
corrigendum, ſi nullus fructus ſperetur, immo gravius ma-
lum timeatur, cum ſæpe detractores ex correctione eo
magis irritentur ad detractiones confirmandas, vel ipſas
augendas, ſeu ad convitia, & contumelias evomendas
contra correctorem. Tunc inquam volunt communiter Do-
ctores teneri adhuc auditores, quantum commode fieri
poteſt corrigere, impedire ſaltem indirecte, vel diſce-
dendo, vel alio ſermone divertendo, vel tacendo, & vul-
tum triſtem oſtendendo, nam, ut dicitur, *Prov.* 25. *nu-
mer.* 23. *Ventus Aquilo diſſipat pluviam, & facies triſtis
linguam detrahentem,* & ideo conſulit Eccleſiaſticus *ca-
pit.* 28. *num.* 28. ut in ſimilibus caſibus claudantur ſpinis
aures audientis, *Sepi aures tuas ſpinis*; quia ut optime
explicat Ugo Cardinalis *in Prov. c.* 23. *Oſtenſio triſtis vul-
tus ſpina eſt, qua pungitur lingua detractoris.*

58 Se ipſum infamare ſine rationabili cauſa, eſt peccatum;
Veniale tamen, ubi nullum aliud intervenit detrimen-
tum. *Eſt communis*; Prima pars patet ex *cap.* 41. *Eccle-
ſiaſtici*; ubi præcipitur cura habenda de bono nomine,
ibi: *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis per-
manebit tibi, quam mille theſauri pretioſi, & magni,*
& *Proverb.* 22. commendatur bonum nomen ſuper o-
mnes divitias: *Melius eſt nomen bonum, quam divitiæ
multæ*; Unde & Poeta canit; *Omnia ſi perdas, famam
ſervare memento*; adeoque ſi fama ex ſacra Scriptura de-
bet eſſe homini magis cura, quam omnes divitiæ, ſicuti
illas prodigere eſt peccatum, ita & illam. Secunda pars
eſt clara, quia homo eſt Dominus ſuæ famæ, quippe quam
propriis virtutum actibus comparavit; eam diſſipando ne-
mini injuriam fecit; adeoque eſt tantum veniale vitium
prodigalitatis. Quando quis tamen ſe infamat in iis cir-
59 cumſtantiis, in quibus graviter nocet Communitati, fa-
miliæ, proximo, etiam vitæ ſuæ, peccat mortaliter ſicut
de facto peccat Religioſus, Paterfamilias, ſeu Rector ali-
cujus Communitatis ſe ipſum ita infamans, ut inde re-
dundet gravis infamia in familiam, aut communitatem:
Eſt communiſſima. Et ratio eſt, quia licet ſit quis Domi-
nus famæ ſuæ, non tamen poteſt illam diſſipare cum de-
trimento boni publici, famæ alterius, aut vitæ propriæ,
cum iſtis nullum habeat dominium; adeoque &c. Hinc
cap. Sunt audiendi 54. *cauſ.* 11. *quæſt.* 3. ex verbis S. Au-
guſtini ſic cavetur: *Quiſquis a criminibus flagitiorum, at-
que facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benefacit; quiſquis
autem etiam famam, in alios miſericors; Nobis enim ne-
ceſſaria eſt vita noſtra honeſte acta, aliis fama noſtra.* Et
S. Gregorius *cap.* 9. *in Ezechiel.* ſic præciſe habet: *Hi
quorum vita in exemplo imitationis eſt poſita, debent, ſi
poſſunt, detrahentium ſibi verba compeſcere.*

Articulus II.

Quoad obligationem reſtitutionis famæ, & quoad cauſſas excuſantes a tali reſtitutione.

S U M M A R I U M.

1 *Qui crimen falſum alicui ſcienter impoſuit, tenetur di-
ctum ſuum retractare, etiam ſub juramento, & ad-
hibendo teſtes, ſi ita res exigat.*

2 *Si auditores nullam habentes probabiliorem rationem re-
nuant credere detractori ſe retractanti cum juramen-
to, & teſtibus, tunc detractor ad nihil amplius obli-
gatur.*

3 *Qui crimen alicujus verum, ſed occultum injuſte pro-
didit, licet non teneatur retractare ſuum dictum,
ne mentiatur, tenetur tamen alio modo facere com-
penſationem, quatenus poteſt ſine mendacio, ad nu-
mer.* 4.

5 *Si detractor revelavit alterius crimen aliquibus ſub
ſecreto; vel probabiliter credens ipſos rem aliis
non eſſe divulgaturos, ſufficit quod reſtituat famam
apud ſuos immediatos audituros tantum; Secus ve-
ro ſi non revelavit ſub ſecreto, & ſub tali probabi-
litate.*

6 *Si ex infamia, quam alteri cauſavit detractor, ſive
falſum crimen narrando, ſive occultum prodendo or-
tum ſit ipſi etiam damnum fortunarum, debet in-
tegram ſatisfactionem facere prudentis viri arbi-
trio.*

7 *Si ipſe detractor non ſatisfecerit, vivens læſo in bo-
nis fortunæ, tenentur ſatisfacere ipſius hæredes, ſi-
ve ipſi læſo, ſi adhuc vivat, ſive ejus hæredibus,
ſi fuerit mortuus.*

8 *Non tenentur tamen hæredes infamatoris ad reſtitu-
tionem famæ, ſi eam ipſe non reſtituit.*

9 *Tenetur autem ipſe detractor, ſi ſupervixerit ei cui de-
traxit, famam ipſi reſtituere quamvis defuncto.*

10 *Qui aliquem infamavit plane inadvertenter, & ſine
culpa putans rem v. g. a ſe narratam eſſe publi-
cam, cum eſſet occulta, vel eſſe veram, cum eſſet
falſa, talis id poſtea cognoſcens tenetur ex juſtitia
reſtituere famam, ſi poſſit abſque ſuo gravi incom-
modo.*

11 *Non obligatur autem talis materialis detractor ad re-
paranda damna ſecuta ante cognitum ſuum errorem,
adhuc ipſo in bona fide perſiſtente.*

12 *Sunt tamen reparanda damna illa, quæ ſequantur ex
dilata culpabiliter reſtitutione famæ.*

13 *Sic etiam, qui de Cajo relevans grave crimen, adver-
tit audientes per errorem intelligere de Titio, tene-
tur ex juſtitia reſtituere Titio.*

14 *Prima cauſſa excuſans a reſtitutione famæ eſt ſpontanea
condonatio facta ab eo, cujus infamia non redundat in
alios.*

15 *Secunda eſt, ſi ex cujuſpiam detractione proximo nullum
ſecutum eſt damnum famæ, vel honoris.*

16 *Tertia eſt juſta compenſatio.*

17 *Quarta eſt, ſi id quod contra bonam famam alterius quis
locutus eſt, jam in oblivionem abiiſſe prudenter exi-
ſtimatur.*

18 *Quinta eſt, ſi fama oblata jam fuit recuperata per aliam
viam.*

19 *Sexta eſt, ſi crimen occultum, quod quis aliquibus re-
velavit, alia ratione fiat publicum.*

20 *Septima eſt, ſi bona fide quis perſuaſus eſſe verum, &
publicum, narravit aliquid, & proximum diffama-
vit, non poſſit ſine propria infamia, & magno incom-
modo reſtituere.*

21 *Octava eſt, ſi reſtitutio famæ non poſſit fieri ſine peri-
culo vitæ.*

22 *Nona eſt, ſi non poſſit fieri reſtitutio famæ alienæ, ni-
ſi cum jactura propriæ famæ, quæ ſit longe majoris
momenti.*

23 *Decima eſt, ſi famæ reſtitutio ſit impoſſibilis.*

QUi falſum crimen alicui ſcienter impoſuit, neceſſe eſt, 1
ut reſtituat famam retractando dictum ſuum, aſſeren-
do verb. gr. ſe deceptum fuiſſe, ſed re melius conſiderata
comperiſſe errorem; vel falſum dixiſſe, etiam adhibendo
juramentum, & teſtes, ſi neceſſitas urgeat, eo quia au-
ditores nolint ſine juramento, vel teſtibus credere. Caje-
tanus 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. Sotus *de Juſt. lib.* 4. *q.* 6. *art.*
3. Navarrus *cap.* 18. *num.* 45. Petrus a Navarra *lib.* 2. *de
reſtitut. cap.* 4. *num.* 137. Turrian. 2. 2. *tom.* 2. *diſputat.*
54. *dub.* 1. *num.* 9. Salonius *de juſt. tom.* 1. *quæſt.* 62. *art.*
2. *controv.* 13. Tannerus 2. 2. *diſput.* 4. *quæſt.* 6. *dub.* 6.
num. 14. Leſſius *libr.* 2. *capit.* 11. *dub.* 20. & alii, & in
ſpecie quoad onus adhibendi teſtes docent Molina *tom.* 1.
diſputat. 41. Joannes de la Crux *in Directorio part.* 7. *præ-* 2
poſit. 7. *artic.* 2. *dubio* 5. Sotus, Aragonius, Leſſius, Sa-
lonius *locis citatis*, & alii. Et ratio, quia qui ſic injuſte
alterum læſit, tenetur ad æqualitatem conſtituendam, e-
tiam cum aliquo ſuo incommodo adhibere omnem mo-
dum, & medium licitum requiſitum ad ipſam ponendam;
ſed juramentum adhibere ad firmandum ſe falſum in de-
tractione dixiſſe, & etiam teſtes ad roborandum, eſt
medium omnino licitum, cum ex una parte juramentum
ſit verum, & urgeat neceſſitas, cum ſupponatur audito-
res nolle ſine juramento, vel teſtibus credere tali retra-
ctationi, ergo &c. Si auditores nullam habentes pro-
babilem rationem, nolint, & renuant detractori ſe re-
tractanti, cum juramento, & teſtibus, fidem adhibere,
tunc detractor ad nihil amplius obligatur, quia non am-
plius cenſetur cauſſa talis pravæ opinionis; ſed perverſi-
tas eorumdem auditorum. *Sic communis Doctorum.*

Qui crimen alicujus verum, ſed occultum injuſte pro- 3
didit, licet non teneatur retractare ſuum dictum, aſſeren-
do ſe falſum dixiſſe, quia hoc faciendo mentiretur, tene-
tur tamen alio licito modo facere reſtitutionem, quatenus
poteſt ſine mendacio, dicendo v. gr. ſe male, & fatue
dixiſ-

dixiſſe, injuriam intuliſſe, deceptum fuiſſe, & hujuſmo-
di. Hæc enim vera ſunt, nam talia male, & fatue di-
xit, & vere injuriam intulit, & cum omne peccatum ſit
quædam deceptio, vere deceptus eſt, quando proximum
injuſte de occulto crimine infamavit. *Ita communis* cum
S. Thoma 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. *ad* 2. *&* Scoto *in* 4. *diſt.* 15.
4 *q.* 4. *art.* 1. Vel ſi talis loquendi formula prævideatur in-
terdum parum, vel nihil profutura pro reſtituenda aliena
fama, tenebitur in tali caſu infamato aliam æquivalentem
famæ compenſationem facere, eum ob alias ejus dotes
laudando, & honorifice de eo loquendo, quotieſcumque
ſe occaſio præbuerit; Sic etiam ſenſim ex una parte tan-
tundem famam ejus illuſtrare poterit, quantum ex altera
obſcuravit; Sic Scotus *lib.* 4. *de juſt. qu.* 6. *artic.* 3. *ad* 4.
Cajetan. *q.* 62. *art.* 2. *&* *q.* 72. *art.* 3. Navar. *cap.* 18. *n.* 45.
Leſſius *loc. cit. n.* 110. Layman *lib.* 3. *de juſtit. tract.* 3. *p.* 2.
cap. 7. *n.* 2. & alii. Si detractor revelavit alterius crimen a-
5 liquibus ſub ſecreto, vel probabiliter credens ipſos rem
alias non eſſe manifeſtaturos, cum ſint timoratæ conſcien-
tiæ, & notæ probitatis, ſufficit, quod reſtituat famam
apud ſuos immediatos auditores tantum. Si vero revela-
vit non ſub ſecreto, neque ſub tali probabilitate, tenetur
reſtituere famam, & apud ſuos immediatos auditores, &
apud alios mediatos, ad quos criminis infamia pervenit.
Et ratio eſt, quia in primo ſenſu infamia per auditores
immediatos detractoris irrogata per manifeſtationem cri-
minis aliis factam, eſt omnino præter intentionem, &
fortuita reſpectu primi detractoris. In ſecundo autem ſen-
ſu detractor ſua manifeſtatione cenſetur cauſſa efficax in-
famiæ apud omnes. Diana *p.* 3. *reſol.* 34. *in fin.* Villalo-
bos *in ſumma tom.* 2. *tract.* 11. *difficul.* 37. Leſſius *loc. cit.*
num. 111. Petrus Navarra *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 443. Roſi-
gnol. *de reſtitut.* 2. *prænot.* 1. *num.* 6. Dicaſtill. *de reſtit.*
diſt. 2. *dub.* 6. *a num.* 168. Lugo *diſput.* 15. *ſect.* 2. *nu-*
mer. 15. Sporer *loc. citat. numer.* 101. Tamburin. & alii
paſſim.

6 Si ex infamia, quam alteri cauſſavit detractor, ſive fal-
ſum crimen narrando, ſive occultum prodendo, ortum
eſt ipſi etiam damnum fortunarum, ut ſi privatus eſt of-
ficio, excidit ſpe divitis, ſeu nobilis Matrimonii, amiſit
dotem &c. tunc debet integram compenſationem facere
prudenti viri arbitrio. *Eſt communis* cum Navarro *capit.*
28. *num.* 45. Leſſius *loco citat. dub.* 19. Layman *loc. cit.*
num. 4.

7 Si ipſe detractor non ſatisfecerit vivus læſo in bonis
fortunæ, tenentur ſatisfacere ipſius hæredes, ſive ipſi læ-
ſo, ſeu damnificato, ſi adhuc vivat, ſive ejus hæredibus,
ſi fuerit mortuus. Et ratio primæ partis eſt, quia hæc
obligatio compenſationis, quo ad damna temporalia non
eſt mere perſonalis, ſed afficit bona detractoris, quæ cum
tali onere tranſeunt ad ſucceſſores, & ſicuti tenentur hære-
des ex bonis teſtatoris damnum compenſare, quod idem
teſtator intulit comburendo V. G. injuſte domum alterius,
ita tenentur hic. Ratio ſecundæ partis eſt, quia hæredes
in ordine ad bona induunt ipſam perſonam defuncti, e-
juſque jura acquirunt in ordine ad hæreditatem, hæc e-
nim jura ſunt veluti pars hæreditatis. Ita Navarr. *in Ma-*
nual. c. 18. *num.* 45. Adrian. *quodlib.* 11. Leſſius *loc. cit. du-*
bio 21. *num.* 113. Layman *loc. cit. num.* 4. Buſemb. *loc.*
8 *cit. num.* 4. & alii. Non tenentur tamen hæredes infama-
toris ad reſtitutionem famæ, ſi eam ipſe non reſtituit,
quia hæc obligatio eſt mere perſonalis, neque infamatoris
perſonam tranſgreditur, unde ſolummodo afficit, vel re-
ſpicit bona, in quibus hæredes ſuccedunt, adeoque &c.
Leſſius *loc. cit. dub.* 21. *num.* 111. Layman *loc. cit. num.*
4. Petrus Navarra *loc. cit. num.* 246. Buſemb. *loc. cit. n.*
9 4. & alii. Tenetur autem ipſe detractor; ſi ſupervixerit
ei, cui detraxit, famam ipſi reſtituere, quamvis defun-
cto, quia fama eſt bonum, quod homo, etiam poſt mor-
tem communi exiſtimatione cenſetur poſſidere, per hanc
enim vivit quodammodo in memoria hominum, per hoc
Eccleſ. 7. dicitur, *Mortuo ne prohibeas gratiam*; unde qui
aliquem viventem graviter infamavit, debet ei quamvis
mortuo famam reſtituere, ſicuti tenetur defuncto famam
reſtituere, qui ei jam defuncto detraxit, ut patet *art. an-*
tecedenti n. 39. Leſſ. *loc. cit. dub.* 21. *n.* 114. Layman *loc. cit. n.*
10. Molin. *cit. diſputat.* 28. Petr. Navarr. *loc. cit.* 331. & alii
communiter.

10 Qui aliquem infamavit plane inadvertenter, & ſine cul-
pa, putans rem, V. G. a ſe narratam eſſe publicam, cum
eſſet occulta, vel eſſe veram, cum eſſet falſa, talis id
poſtea cognoſcens tenetur ex juſtitia reſtituere famam, ſi
abſque ſuo gravi incommodo. Sic Molin. *tom.* 5 *diſp.* 40.
n. 3. Lugo *diſp.* 15. *n.* 4. Leſſius *loc. c. n.* 11. *dub.* 22. Sporer *loc.*
cit. n. 86. La Croix *l. cit. n.* 1243. & alii communiter contra
paucos, volentes eſſe obligationem tantum ex Charitate.
Et ratio eſt, quia juſtitia non ſolum obligat, ut illam
cauſſam damnoſam, ſorte, quoquo modo a ſe poſitam,
poſtea auferat, ideoque quicumque cauſam poſuit, unde
poſtea intelligit alteri damnum injuſtum oriturum, is ex
juſtitia obligatur cauſſam a ſe poſitam tollere, ſi adhuc
utiliter, & ſine ſuo gravi incommodo poſſit; alter ſi
cauſſam a ſe poſitam, cum facile poſſit, non removeat,
cenſetur adhuc, & de novo velle effectum, & damnum
illud, quod ex cauſſa poſita oriturum proſpicit; Si enim
v. g. per omnimodam inadvertentiam, & inculpate ali-
cui venenum quis propinavit, & hunc inculpabilem er-
rorem cognoſcat adhuc in tempore, quo mors impediri
poſſit, tenetur utique is ſub mortali impedire, ſi abſque
ſuo gravi incommodo poſſit, & hoc ex juſtitia, quia ſi-
tem materialiter cauſſa mortis poſuit, (ex charitate enim,
ut recte obſervat meus Sporer *loc. cit.* teneretur quilibet
alius facile (talem mortem impedire potens, qui nullam
poſuiſſet cauſam.) Sic a dari in noſtro caſu inadverten-
ter & inculpabiliter dedit cauſam injuſtæ infamiæ nar-
rando crimen proximi occultum, quod putabat publicum;
ſeu falſum, quod putabat verum, poſtea tali errore co-
gnito, & damno proximi, tenetur ex juſtitia eam cauſ-
ſam tollere, & famam reparare, ſi poſſit abſque ſuo gra-
vi incommodo, quia ex illo tunc perduratio talis infa-
miæ jam fieret ipſi voluntarie, & conſequenter injuſta,
& moraliter ipſi imputabilis. Non obligatur autem talis
materialis detractor ad compenſanda, ſeu reparanda da-
mna ſecuta ante cognitum ſuum errorem; adhuc ipſo in
bona fide perſiſtente, quia pro illis in nulla culpa fuit,
quamdiu errorem ſuum non advertit; Sic ex communi
Lugo *loc. citat. num.* 5. Sporer *loc. cit. num.* 86. La Croix 12
loc. cit. num. 1244. Sunt tamen reparanda, ſeu compenſan-
da damna illa, quæ ſequuntur ex dilata culpabiliter reſti-
tutione famæ, quia ex illo tunc jam talis detractor, de
materiali, evadit formalis detractor, & incipit eſſe in
gravi contra juſtitiam, cum negligat culpabiliter impedi-
re infamiam proximi, & damna inde ſequentia, & te-
netur ex juſtitia; ſicuti jam fuit abunde probatum. Ita
ex communi Doctores mox citati; ſic etiam qui de Cajo
revelans grave crimen, advertit audientes per errorem
intelligere de Titio, tenetur ex juſtitia reſtituere Titio,
quia revera ex tali revelatio neoccaſionaliter ſaltem ſequi-
tur iſte error audientium, & conſequenter infamia Titii
apud audientes. Molina *loc. citat. num.* 2. Lugo *loc. cit.*
num. 6. Sporer. *loc. cit. num.* 87. La Croix *loc. cit. num.*
1245. contra Leſſium *loc. cit. num.* 119. qui dicit teneri
tantum ex charitate auferre errorem audiendum.

Cauſſæ excuſantes a reſtitutione famæ variæ a Doctori- 14
ribus aſſignantur, præcipuæ tamen ſunt ſequentes. Pri-
ma cauſſa eſt ſpontanea condonatio, facta ab eo, cujus
infamia non redundat in alios; quilibet enim eſt Domi-
nus propriæ famæ, adeoque ſi infamatio ipſum ſolum tan-
gat, nec redundet in alios, poteſt cedere juri reſtitutio-
nis famæ, ejuſque obligationem alteri condonare, præ- 15
ſertim propter Deum, aut alium honeſtum finem. Secun-
da eſt, ſi ex cujuſpiam oblocutione, ſeu detractione pro-
ximo nullum ſecutum eſt damnum famæ vel honoris,
quatenus auditores prudentes non crediderunt, ex quo de-
tractor nullius erat fidei, utpote ſolitus mentiri, & de-
trahere; vel quia illi, apud quos detraxit, jam ſciebat 16
crimen illud, vel ſaltem jam ſciebant ſimilia, & forſan
pejora, ita ut infamia non fuerit aucta; & ratio eſt cla-
ra, quia quod ſe ipſa ablatum non eſt, hoc ipſo reſtitui
non debet. Tertia eſt compenſatio, ut ſi ab eo, quem
infamaſti, pari modo ſis infamatus, & is tibi famam re- 17
ſtituere nolit, quia tunc uteris juſta compenſatione, ſi
infamia non redundet in alios. Quarta eſt, ſi id, quod
contra bonam famam alterius, qui locutus eſt, jam in
oblivione abiiſſe prudenter exiſtimatur, quia in tali caſu
cenſetur damnum illatum omnino evanuiſſe, & probabi-
lius eſſet, memoriam delicti tali reſtitutione renovare. 18
Quinta eſt, ſi fama ablata jam fuit recuperata per aliam
viam, ut per teſtimonium gravium virorum fide digno-
rum, vel per exemplaris vitæ probitatem, vel per alium 19
conſimilem modum. Sexta eſt, ſi crimen occultum, quod
quis aliquibus revelavit, alia ratione fiat publicum; tunc 20
enim amiſit jus reſtitutionis. Septima eſt, ſi bona fide
quis perſuaſus eſſe verum, & publicum narravit aliquid,
& proximum diffamavit, nec poſſit ſine propria infamia, 21
vel magno damno fortunarum reſtituere, tunc excuſatur a
reſtitutione, Octava eſt, ſi reſtitutio famæ non poſſit fieri
ſine periculo vitæ; quia generatim nemo tenetur reſtituere
bona ordinis inferioris cum detrimento bonorum ordinis ſu-
perioris; vita autem eſt bonum altioris, & ſuperioris ordinis
quam ſit fama. Nona eſt, ſi non poſſit quis reſtitutionem 22
famæ alias, niſi cum jactura propriæ famæ, quæ ſit longe
majoris momenti; Sic Prælatus non tenetur reſtituere fa-
mam perſonæ vili, nec vir valde illuſtris plebeo, ſed ſuf-
ficit ſi illum laudet in eo genere virtutis, ubi ſic infama-
vit, vel alio meliori modo commendet; Et ratio eſt; quia
perſona vilis; ſeu plebea nequit tum ratione exigere ut
talis Prælatus, vel vir valde illuſtris, Reipublicæ adeo
utilis, ſuam famam tanti momenti amittat pro reſtituen-
da ſibi ablata, quæ ſit parvi, ſeu nullius momenti. De- 23
cima eſt, ſi famæ reſtitutio facta ſit impoſſibilis, cum ad
impoſſibile nemo teneatur.

DIACONATUS. Vide verb. *Ordo art.* 2. *num.* 43.
44. 45.

DIACO-

D I A C O N U S.

Additio Auctoris e II. Editione.

1 Diaconi Orientalis Eccleſiæ, qui ordinati fuerint in
ſtatu cælibi, non poſſunt matrimonium contrahere.
Benedictus XIV. Tom. I. Conſtit. 129. incip. *Etſi quam-*
2 *pluribus tempore* §. 36. & 37. Et ſi quod contraxerint, non ſo-
lum illicitum eſt, ſed etiam nullum. Idem *ibid.* §. 38.
& 39.
3 Diaconi apud Cophtos ordinati in infantili ætate, poſt-
quam ordinationem ſuam ratam habuerint, Matrimonium
4 inire nequeunt. Idem *ibid.* §. 40. Etiam poſt ejuratum
5 ſchiſma. Idem *ibid.* §. 41. Si in ſchiſmate degentes Or-
dinationem ratam habuerint, deindeque Matrimonium
contraxerint, an redeuntibus ad Eccleſiam indulgenda
ſit diſpenſatio, ut uxores valeant retinere, quamvis exem-
pla hujuſmodi diſpenſationis afferat, adhuc Pontifex hæ-
ret, & ut firmo pede, ut ait, deliberare poſſit, certio-
rari a Miſſionariis expetit de pluribus, quæ aſſignat; 6
Idem *ibidem* §. 547. *ad* 54.

DIETA. Vide verb. *Benedictio art.* 3. *num.* 10.

DIFFAMATIO. Vide verb. *Detractio art.* 1. *num.* 9.

DIGNITAS. Vide verb. *Beneficium art.* 1. *num.* 26.

DILAPIDATIO. Vide Verb. *Pœna art.* 2. *a num.* 93. *ad* 96.

DILECTIO. Vide Verb. *Virtus a num.* 34. *ad* 87.

DIMISSORIÆ, ſeu DIMISSORIALES. Vide verb. *Ordo art.* 3. *a num.* 36. *uſque in finem.*

DISCORDIA. Vide verb. *Virtus num.* 84.

D I S M E M B R A T I O.

S U M M A R I U M.

1 *Diſmembratio eſt quædam ſpecies alienationis.*

2 *Probatur effectuata ex proviſionibus ſecutis, ex lapſu triginta annorum.*

3 *Ut Diſmembratio dicatur effectuata, requiritur quod ſaltem fuerit capta poſſeſſio.*

4 *Diſmembratio enim dicitur effectuata per poſſeſſionis ademptionem, & fructuum perceptionem.*

5 *Non cenſetur autem effectuata, ubi conſtat, quod Eccleſia continuet in poſſeſſione ſuarum reſponſionum.*

6 *In Eccleſiæ diſmembratione obſervantia ſubſecuta optime declarat, quod quid fuerit præcedenter actum.*

7 *Diſmembratio, cum ſit ſpecies alienationis, requirit omnes ſolemnitates requiſitas in alienatione rerum Eccleſiæ.*

8 *Alias ex defectu ſolemnitatum eſt nulla.*

9 *Et ſi ut ſuſtineatur, requiritur neceſſitas cauſæ, & evidens Eccleſiæ utilitas.*

10 *Et hoc maxime pro diſmembratione Eccleſiæ Parochialis, in qua requiruntur copulative ſolemnitas, & juſta cauſſa.*

11 *Alias ſine cauſſa legitima & ſolemnitatibus diſmembratio non ſubſiſtit ſi etiam agatur pro reparandis Seminariis indigentibus.*

12 *Item in Parochialis diſmembratione requiritur vocatio Rectoris, vel ea vacante defenſor ab Epiſcopo deputandus & citatio Parochianorum, aliorumque, quorum intereſt.*

13 *Si Rector vocatus noluerit conſentire, poteſt Epiſcopus eo invito (ſi ſubſit juſta cauſſa) procedere ad talem diſmembrationem.*

14 *Juſta cauſſa diſmembrationis eſt, ut vitetur periculum animarum.*

15 *Non permittitur diſmembratio, quoties Parochianis diſtantibus conſultum eſt per Coadjutorem, qui poſſit Sacramenta miniſtrare in commodiori Eccleſia.*

16 *Quo caſu Rector perſolvere debet mercedem Vicario deputato, ſalva tamen manente ſibi Congrua.*

17 *Ubi per aſſignationem mercedis Vicario, Congrua Rectori non remaneret, in ſubſidium debent concurrere Parochiani.*

18 *Diſmembrari non poteſt Eccleſia Parochialis ob ſolam auctii populi numeroſitatem, niſi concurrant requiſita Concilii.*

19 *Neque diſmembrari poteſt Parochialis propter anguſtiam, & deformitatem Eccleſiæ antiquæ, vel propter inundationem.*

20 *Neque etiam ſufficit, quod aliquando contigerit aliquos Parochianos decedere ſine Sacramentis, dummodo tamen his omnibus provideri poſſit aliunde.*

21 *In diſmembratione Eccleſiæ Parochialis reſervandus eſt Canon, ſeu recognitio aliqua annua facienda Eccleſiæ Matrici.*

22 *Eccleſia diſmembrata a Parochiali, conſentiente Rectore, Auctoritate Epiſcopi, & juſta de cauſſa dicitur jura Parochialia intra limites ſibi aſſignatos habere exercibilia.*

23 *Licet potuerit reſervare ſibi Eccleſia Matrix in ſignum ſubjectionis jus ſepeliendi, vel ſimilia, id debet expreſſe tacere, alias omne id, quod non eſt exceptum, dicitur translatum in diſmembratam Eccleſiam.*

24 *Præſervatio facta in diſmembratione Eccleſiæ intelligitur de aliis juribus præterquam conſecutivis ad ipſam diſmembrationem.*

25 *Diſmembratio generaliter loquendo non præjudicat Eccleſiæ, a qua illa facta eſt, niſi in iis, quæ in litteris diſmembrationis continentur.*

26 *Per ipſam diſmembrationem neque cenſetur præjudicatum perſonis habentibus Officia, ſeu Beneficia in Eccleſiis diſmembratis.*

27 *Diſmembratio Eccleſiæ regulariter non præjudicat Epiſcopo, & Capitulo ſuper exactione decimarum.*

28 *Maxime loquendo de decimis prædialibus, quæ non tranſeunt ipſo jure in Parochialem noviter erectam, ſed remanent apud Parochiam matricem, niſi eas Epiſcopus novo Parocho ad præſcriptum Tridentini aſſignaverit.*

29 *Decimæ tamen perſonales, ſeu Sacramentales tranſeunt ipſo jure in Parochialem noviter erectam, etiam ante ullam Epiſcopi aſſignationem.*

Diſmembratio eſt quædam ſpecies alienationis. Rota 1
part. 7 *recent. dec* 68. *n.* 1. & *part.* 10. *dec.* 90. *ſub*
num. 8. Probatur effectuata ex proviſionibus ſecutis; Ro- 2
ta *part.* 6 *dec.* 139. *n.* 5. Et ex lapſu 30. annorum. Ro- 3
ta *part.* 6. *dec.* 275. *n.* 24. Ut diſmembratio dicatur ef-
fectuata, requiritur quod ſaltem fuerit capta poſſeſſio. 4
Rota *part.* 4 *tom.* 2. *dec.* 446 *n.* 22 Dicitur enim effe-
ctuata diſmembratio & applicatio, per poſſeſſionis adem-
ptionem, & fructuum perceptionem Rota *p.* 4. *tom.* 3.
dec. 648. *n.* 10. Cum non cenſeatur effectuata, ubi con- 5
ſtat, quod Eccleſia continuet in poſſeſſione ſuarum reſpon-
ſionum Rota *part.* 3 *dec.* 232. *n.* 5. In Eccleſiæ enim diſ- 6
membratione obſervantia ſubſecuta optime declarat quidquid
fuerit præcedenter actum. Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 497.
n. 5. & *p.* 17 *dec* 351. *n.* 10.

Diſmembratio, cum ſit ſpecies alienationis, requirit 7
omnes ſolemnitates requiſitas in alienatione rerum Eccle-
ſiæ Rota *part.* 1. *dec.* 239 *n.* 1. *part.* 2 *dec.* 228. *n.* 4.
& *dec.* 348. *num.* 2. 5. Alias ex defectu ſolemnitatum eſt 8
nulla. Rota *part.* 10 *d dec.* 124. *num.* 9. Et ſic, ut ſuſti-
neatur, requiritur neceſſitas cauſſæ, & evidens Eccleſiæ 9
utilitas. Rota *part* 4 *dec.* 64. *n.* 15. & *part.* 10 *deciſ.*
124 *n.* 1 Et hoc maxime pro diſmembratione Eccleſiæ 10
Parochialis. Rota *part* 19 *tom* 2. *dec.* 574. *num.* 1. & 7.
ubi ſolemnitas & juſta cauſſa copulative requiruntur.
Rota *part.* 7. *deciſ* 64. *num.* 9. Alias ſine cauſſa legitima,
& ſolemnitatibus diſmembratio non ſubſiſtit. Rota *part.*
13. *dec. dec.* 29 *n.* 1 Etiamſi agatur pro reparandis Se-
minariis indigentibus, quia licet poſſint diſmembrari pro Se- 11
minariis Beneficia ſimplicia, Beneficia tamen Curata a
Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *c.* 16. *de reform.* omnino diſ-
membrari prohibentur, ut advertit Gonzal. *ad Regul.* 8.
Gloſſ. 5 §. 7. *n.* 63. & 64. Rota *part.* 13. *deciſ.* 29 *n.* 4. Item in
Parochialis diſmembratione requiritur vocatio Rectoris, 12
vel ea vacante Defenſor ab Epiſcopo deputandus, & ci-
tatio Parochianorum, aliorumque, quorum intereſt; *cap.*
1. *de rebus Eccleſ. non alienand. in* 6. *cap.* 1. *Ne ſede va-*
cante. Rota *part.* 13. *dec.* 165. *n.* 9. & *ſeq.* Barboſa *de Off.*
& *poteſt. Epiſ. part.* 3. *allegat.* 67. *num.* 17 cum pluribus ibi
citatis; Et etiam Patronorum Rota *part.* 7. *dec.* 6. *num.* 4.
Si Rector vocatus noluerit conſentire, poteſt Epiſcopus 13
eo invito (ſi ſubſit juſta cauſſa) procedere ad talem diſ-
membrationem. Barboſa *l. cit. n.* 20 Garzias *de Benefic.*
part 12. *cap.* 4 *n.* 9 Pax Jordan. *Lucubrat. tom* 2. *lib.*
10. *tit.* 31 *n.* 6. Monacell. *part.* 1. *tit.* 2 *form.* 3. *n.* 3.
Rota *part.* 17. *deciſ.* 204. *numer.* 2. & *ſeq.*

Juſta cauſſa diſmembrationis eſt, ut evitetur periculum 14
animarum, quod ſolet oriri ob diſtantiam, & incommo-
ditatem itineris, ratione cujus nec Parochiani præſertim
tempore hiemali poſſunt accedere ad Eccleſiam Parochia-
lem pro divinis ſine periculo, aut magno incommodo,
nec Parochus ad illos occaſione infirmitatis pro admini-
ſtratione Sacramentorum; quibus ei cumſtantiis vere con-
currentibus Epiſcopus auctoritate ſibi attributa a Concil.
Trident. *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de reform.* immo ante diſpoſitio-
nem *capit. Ad audientiam, de Eccleſ. ædificand.* poteſt ad
diſmembrationem procedere, & novam Parochiam eri-
gere. Lotter *de re Benefic. lib.* 1. *c.* 82. *n.* 2. & *ſequent.*
Nicol. *in flosc. ul. verb. Parochus num.* 2. Monacell *loc. cit.* 15
num. 2 Rota *part.* 1. *dec.* 484. *n.* 3. *part.* 10. *dec.* 224.
num. 6. & 8. *part. dec.* 204. *num.* 1. *part.* 19. *tom.* 2. *dec.*
578. *n.* 2. & 3. *Sacr. Congreg. Conc. in Lunen. Sarzanen.*
diſmembrationis 12. *Julii* 1712. Non permittitur tamen diſ-
membratio ſupradictis non obſtantibus, quoties Parochia-
nis diſtantibus conſultum eſt per Coadjutorem, qui poſ-
ſit Sacramenta miniſtrare commodiori Eccleſia. Ricc.
praxis For. Eccleſ. reſolut. 486. *num.* 6. *verſ. Limitatur.*
part. 1. Card. de Luca *annotat. ad Concil. diſc.* 16 *num.* 2.
& *de Paroch. diſc.* 34. *per tot.* Monacell. *loc. cit. num.* 4.

Rota *part.* 19. *tom.* 2. *de* 578. *numer.* 5. *& ſequent.* & ſic
Sacra *Congr. Conc. ſub die* ... *Auguſti* 1628. quæ teſte Al-
dano *in compend. Canon. reſolut. lib.* 3. *tom.* 8. *numer.* 20.
decrevit, quod diſmembrare non liceat a Parochia ſita
extra muros Civitatis partem Parochianorum habitantium
in Civitate ſub prætextu, quod illis non detur aditus
de nocte, ſed eſt conſtituenda cappella per Abbatem Pa-
rochum intra Civitatem. Quo caſu Rector perſolvere
16 debet mercedem Vicario ob loci diſtantiam, vel ob aliud
impedimentum deputato; ſalva tamen manente ejus con-
grua. Nicol. *in flosicul. verb. Cura n.* 7. Monacell. *loc. cit.*
num. 11. Barboſa *ſuper Trident. ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de reform.*
num. 15. Rota *part.* 17. *dec.* 204. *num.* 5. *& part.* 19. *tom.*
2. *dec.* 578. *n.* 8. Congrua enim in quacumque Parochia-
lis diſmembratione Rectori eſt relinquenda. Rota *part.*
17 *dec.* 204. *num.* 5. Et ubi per aſſignationem mercedis Vi-
cario, Congrua Rectori non remaneret, in ſubſidium con-
currere debent incolæ, ſeu Parochiani. Lambertin. *de Ju-
re patronat. lib.* 2. *part.* 1. *qu.* 5. *art.* 18. *in fine*, *& lib.*
3. *q.* 7. *verſ.* 2. *n.* 7. *verſ. Et ſic iſti Beneficiati*. Bellet.
diſq. Cler. part. 1. *tit. de Clerico debitore* § 14. *num.* 7. Bar-
boſa *loc. cit. numer.* 15. Monacell. *loc. citat. numer.* 11.
Rota *part.* 17. *deciſ.* 204. *numer.* 6.

18 Diſmembrari non poteſt Eccleſia Parochialis ob ſolam
aucti populi numeroſitatem, niſi concurrant requiſita a
Conc. Trident. *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de reform.* Rota *par.* 1. *dec.*
484. *num.* 1. *& part.* 2. *dec.* 88. *n.* 2. *Sac. Congreg. Concil.*
in Heſbonen. 12. *Julii* 1631. *in Toletana* 4. *Maji* 1697. *in*
Gerund. 29. *Januar.* 1701. *& in Neocaſtren.* 15. *Decembr.*
1703. ubi cum ipſius Epiſcopus, ſcilicet Neocaſtrenſis ad
conſulendum numeroſitati populi diviſiſſet Parochiam, &
duas portiones Curatas conſtituiſſet æque principales,
Sacra Congregatio die qua ſupra declaravit, diſmembra-
tionem, ſeu diviſionem in duas portiones Curatas non
ſuſtineri, & invalidum fuiſſe concurſum reſpondit, &
talem reſolutionem confirmavit *die* 16. *Februarii* 1704.
19 Neque diſmembrari poteſt Parochialis propter anguſtiam,
& deformitatem Eccleſiæ antiquæ, vel propter inunda-
tionem. Rota *part.* 1. *dec.* 484. *num.* 4. *& part.* 2. *dec.*
20 288. *num.* 3. Neque etiam ſufficit, quod aliquando con-
tigerit, aliquos Parochianos decedere ſine Sagramentis.
Rota *part.* 1. *deciſ.* 484. *numer.* 5. Dummodo tamen his
omnibus provideri poſſit aliunde, vel media deputatione
Coadjutoris. Rota *part.* 1. *d. dec.* 484. *n.* 5. *& part.* 2.
dec. 288. *num.* 2. Vel per ampliationem, vel novæ Eccle-
ſiæ, ſeu Cappellæ ædificationem. Rota *part.* 1. *d. deciſ.*
484. *num.* 4. *& part.* 2. *d. dec.* 288. *n.* 3.

21 In diſmembratione Eccleſiæ Parochialis reſervandus eſt
Canon, ſeu recognitio aliqua annua facienda Eccleſiæ
Matrici V. G. quod illi ſolvatur cenſus annuus modera-
to arbitrio Epiſcopi taxandus, vel celebratio Miſſæ ſo-
lemnis cantandæ in Eccleſia noviter erecta a Rectore
Matricis in die Sancti Titularis, aut in aliqua ex ſole-
mnioribus anni Feſtivitatibus, vel quod Curati pro tem-
pore una cum Parochianis novæ Parochiæ ſemel in anno
accedant proceſſionaliter ad Eccleſiam Matricem, & Ce-
reum offerant; ſic declaravit *Sac. Congr. Concil. in Angelonen.*
20. *Decembr.* 1704. in qua approbando erectionem, hanc con-
ditionem addidit: *Reſervata tamen aliqua recognitione an-
nua Eccleſia Matrici in ſignum honoris per traditionem Can-*
22 *dela unius libra*. Eccleſia diſmembrata a Parochiali con-
ſentiente Rectore, auctoritate Epiſcopi, & juſta de cauſ-
ſa dicitur jura Parochialia intra limites ſibi aſſignatos
habere exercibilia, & conſequenter jus ſepeliendi acqui-
ſiviſſe. Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 7. *num.* 12. Et licet
potuerit reſervare ſibi Eccleſia Matrix in ſignum ſubje-
23 ctionis jus hoc ſepeliendi, vel ſimilia, id debet expreſſe
facere, alias omne id, quod non eſt exceptum, in diſ-
membratam Eccleſiam tranſlatum dicitur. Rota *part.* 18.
24 *tom.* 1. *dec.* 7. *num.* 13. *& ſequent.* Præſervatio autem fa-
cta in diſmembratione Eccleſiæ intelligitur de aliis juribus,
præter quam conſecutivis ad ipſam diſmembrationem. Rota
part. 18. *tom.* 1. *dec.* 7. *num.* 15. Cum etiam Eccleſiæ parte
diſmembrata, tranſeant cum ea omnia jura, quæ ex li-
mitibus ſeparatis ſeparantur, Rota *part.* 5. *tom.* 1. *deciſ.*
41. *numer.* 7. Diſmembratio tamen generaliter loquendo
25 non præjudicat Eccleſiæ, a qua illa facta eſt, niſi iis,
quæ in litteris diſmembrationis continentur. Rota *part.*
17. *dec.* 213. *num.* 1. *& dec.* 351. *numer.* 1. Hinc per ipſam
26 diſmembrationem neque cenſetur præjudicatum perſonis
habentibus Officia, ſeu Beneficia in Eccleſiis diſmembra-
tis. Rota *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 437. *num.* 23. cum in Ec-
27 cleſiæ diſmembratione generali etiam prægnantiſſima non
contineantur decimæ in ea non expreſſæ. Rota *part.* 17.
28 *dec.* 213. *n.* 4. Maxime loquendo de decimis prædialibus,
quæ non tranſeunt ipſo jure in Parochialem Eccleſiam
noviter erectam, ſed remanent apud Parochiam Matri-
cem, niſi eas Epiſcopus novo Parocho ad præſcriptum
Concilii Tridentini aſſignaverit; Sic expreſſe *Sacra Con-
gregatio Concilii* 11. *Martii* 1617. & ſic late Fagnan. *lib.*
3. *decret. in cap. Cum contingat* 29. *de decimis a num.* 42.
Barboſa *de off. & poteſt. Parochi cap.* 28. *num.* 19. *verſ.*
Advertendum quoque Reiffenſtuel *lib.* 3. *decret. tit.* 30. *n.*
140 Monacell. *l. cit. num.* 15. Decimæ tamen Perſona-
les, ſeu Sacramentales tranſeunt ipſo jure in Parochia-
lem noviter erectam, etiam ante ullam Epiſcopi aſſi-
gnationem. Sic communis Doctorum cum Gloſſa *in cap. Ad
audientiam* 3. *Eccleſ. ædificand. verb. Obſventiones*, & bene
notat Fagnan. *l. cit. n.* 52. Vide verb. *Decima art.* 2. *a
num.* 17. *uſque ad num.* 24.

Nova additiones ex aliena manu.

IN foro invaluerat opinio, quod concurrente etiam ju-
ſta cauſa deveniendum haud eſſet ad diſmembrationem 1
Parochiæ, ubi proſpici poſſet retentione in aliqua cappel-
la Cappellani, qui præſto eſſe poſſet pro neceſſitatibus
ſpiritualibus Parochianorum, qui Eccleſiam Parochialem,
vel præ diſtantia, vel præ itineris difficultate adire ne-
queunt; Ita perpetuo reſpondit Rota, & ſignanter *in re-
cent. dec.* 578. *num.* 7. *part.* 19. *tom.* 2. *cor. Falconer. dec.*
34. *num.* 12. *de Miſcellan. cor. Criſp. dec.* 221. *cor. Lancet-
ta dec.* 856. *num.* 10. *& ſequent. coram clar. me. Tanar.
dec.* 240. *n.* 5. *& dec.* 249. *n.* 4. *& in Æſina Parochialis*
18. *Junii* 1751. §. 5. *& ſequent. & in* confirmatoria 28. *A-
prilis* 1752. §. 3. *coram R. P. D. Elephantucio*. Et adamuſ-
ſim convenit Sacr. Congregatio Concilii interpres in *Der-
thonen. Diſmembrationis* 5. *Aprilis* 1732. *&* 30. *Auguſti ejuſ-
dem anni in Terracinenſis* 6. *Junii* 1739. *in Caſſanen. Diſ-
membrationis* 17. *Decembris* 1740. *in Piſauren. Unionis*, *&
Diſmembrationis* 25. *Januarii* 1744. *&* 8. *Februarii ejuſdem
anni*, & pluries alias.

Et procedebatur cum hac opinione, ſive Diſmembratio 2
Parochiæ peteretur ex impedimento temporario, puta flu-
minis, aut torrentis hyberno tempore exundantis, ſive
etiam ex impedimento perpetuo, ſcilicet diſtantiæ, ut 3
præſertim firmavit *Rot. cor. Criſp. dict. dec.* 211. *num.* 23.
& ſequent. & ſive nova Parochia erigi vellet ex bonis ve- 4
teris Parochiæ, ſive ex bonis aliunde provenientibus, ut 5
tenuit idem Sacrum Tribunal *cor. Falconer. dec.* 34. *num.*
13. *de Miſcellan.* & ſive jam fuerint, vel non fuerint, qui 6
obierint ſine præſidio Sacramentorum, ut pariter reſ- 7
pondit Sacrum Auditorium *cor. Falconer. dict. deciſ.* 34.
ſub num. 13. *de Miſcel.*

At noviſſime in diverſam abiit ſententiam Sacra Con- 8
gregatio Concilii interpres *in Cenen.* 5. *Decembris* 1750.
Cenſuit enim, deveniendum eſſe ad Diſmembrationem
Parochiæ tametſi Rector veteris Parochiæ retinere offer-
ret in aliqua cappella Cappellanum, qui occurrere vale-
ret ſpiritualibus indigentiis Parochianorum, qui juſta de
cauſa inſtabant pro Diſmembratione. Ad evitandam Diſ- 9
membrationem recentius in *Nolana* 3. *Februarii* 1753. *&*
1755. oblata quoque fuit retentio non unius Cappellani,
ſed duorum Cappellanorum, at ei minime adhæſit Sacra
Congregatio, ſed ſemel atque iterum requiſivit informa-
tionem Epiſcopi juxta inſtructionem. Cauſa vero finem
habuit concordia, qua facta fuit Diſmembratio, & ſic 10
erecta nova Parochia. Hanc autem poſteriorem ſenten-
tiam amplexam a Sacra Congregatione, uti conformem
cap. Ad audientiam 3. *de Ædific. Eccleſ.* cum *Concilio Tri-
dentin. ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de Reformat.* inter alios tenent
Van-Eſpen Jur. Eccleſiaſt. univ. part. 2. *tit.* 6. *cap.* 2. § 24.
Sed tamen (inquit) *ſi cauſa legitima erigendi novam Paro-
chiam occurrat, non tam facile ob aliquorum intereſſe ad jam
ſuggeſtum remedium confugiendum, tum quod non omnia in
Cappellis fiant, ad qua Parochiani tenentur ex Jure commu-
ni, & Tridentino, quam quod magna ſit diſtantia inter Pa-
ſtorem, cujus ſunt oves propria, ut inſtituitur in novis Paro-
chiis, & Sacerdotes, qui in Cappellis nec omnia præſtant,
nec tanquam ſuis. Plenius ergo ſatisfit magno incommodo per
erectionem nova Parochia, quam per Cappellam; eoque in ca-
ſu magis incommodi mens eſſe videtur Concilii Tridentini.* *Zy-
paus reſpon. unic. n.* 2. *de Ædif. Eccleſ. Urſaja Eccl. di-
ſcept. tom.* 1. *part.* 1. *diſcept.* 14. *n.* 95. *&* 108. *Conſtant.
vot. deciſiv.* 343. *num.* 18. *tom.* 2.

Juſta cauſa Diſmembrationis Parochiæ eſt, vel diſtan- 11
tia, vel difficultas itineris. Certa vero regula nec de di- 12
ſtantia, nec de difficultate itineris ſtatui poteſt. Stan- 13
dum multum judicio Epiſcopi, ut ſervare ſolet Sacra Con-
gregatio Concilii interpres, contradicentibus; licet fru-
ſtra, nonnullis *Auctoribus* faventibus Parochis; qui ut
plurimum ſeſe opponunt diſmembrationibus.

An conſenſus omnium, vel majoris partis Parochiano- 14
rum requiratur ad Diſmembrationem Parochiæ, non con-
veniunt Doctores; Affirmant *Zypaus conſult. Canon.* 1.
*num. de Ædific. Eccl. Slevogtius de diviſ. Eccl. & Benef.
comment.* 3. §. 19. *Populo* (ait) *nullas in hoc negotio par-
tes, Barboſ. &c. Caſtropalao &c. tribuendas contendunt, quod
arbitrium omne Epiſcopo a Synodo Tridentina deferatur. At
fatemur, Synodum nihil de Populo, ſeu Parœcianis diſerte ſa-
nere; ſolet tamen veriori ſententia horum etiam conſenſus, aut
majoris artis requiri in nova Eccleſia fundanda. Ergo in
diviſione juſta non negligendus erit. Unde ſi plures, & diſtin-
cti cœtus uni Rectori, aut Curato majoris Eccleſia ſubjecti fue-
rint, ex tribus duos minimum conſentire oportet. Certum e-
nim eſt, eorum cauſa ſuſcipi ejuſmodi negotium. Eoque au-
diendi omnino;* Rot. *in recent. deciſ.* 223. *num.* 5. *part.* 6.
At negativa opinio magis recepta eſt.

Di-

DISPENSATIO.

SUMMARIUM.

1 *Diſpenſatio quid ſit?*
2 *Diſpenſatio poteſt conſiderari ſub variis modis.*
3 *Primo diſpenſatio alia eſt debita, alia permiſſa, & alia prohibita; & quæ ſint?*
4 *Secundo diſpenſatio alia eſt legis; alia hominis; & alia mixta; & quæ ſint?*
5 *Tertio diſpenſatio alia eſt Juſtitiæ, alia gratiæ, & alia mixta, & quæ ſint?*
6 *Quarto diſpenſatio alia eſt tacita, & alia expreſſa, & quæ ſit diſpenſatio tacita?*
7 *Hodie hujuſmodi tacita Papæ diſpenſatio eſt minus frequens in uſu.*
8 *Diſpenſatio expreſſa quæ ſit?*
9 *Quinto diſpenſatio alia eſt excuſabilis, alia laudabilis, alia damnabilis.*
10 *Diſpenſatio ſine juſta cauſſa non eſt diſpenſatio, ſed diſſipatio.*
11 *Diſpenſatio in lege Superioris ſine juſta cauſſa non ſolum eſt injuſta, ſed & invalida.*
12 *Diſpenſans in Lege Superioris ſine juſta cauſſa mortaliter peccat, niſi excuſet levitas materiæ.*
13 *Immo ſecundum graviſſimos Auctores in tali Lege ſine juſta cauſſa diſpenſans non eſt tutus in conſcientia, ſed peccat.*
14 *Idem dicendum eſt de petente ſine cauſſa diſpenſationem, vel eam ultro oblatam acceptante.*
15 *Diſpenſatio in Lege propria ſine juſta cauſſa eſt quidem injuſta, ſed tamen valida.*
16 *Diſpenſans in propria Lege ſine juſta cauſſa probabilius peccat ſaltem venialiter; ſicuti petens, vel acceptans ultro oblatam talem diſpenſationem ſine cauſſa.*
17 *Papa diſpenſans in propria Lege, & Jure poſitivo ſine cauſſa, an peccet?* ad n. 18.
19 *Papa proprie, & rigoroſe loquendo non diſpenſat in Jure Divino.*
20 *Poteſt tamen Papa Jus Divinum interpretari, & declarare, quod in aliquibus caſibus propter aliquas circumſtantias non obliget.*
21 *Papa ex rationabili cauſſa poteſt diſpenſare in omni Jure Eccleſiaſtico.*
22 *Ætatis diſpenſatio pro conſequendo Beneficium Juriſpatronatus familiaris non conceditur a Papa in præjudicium remotioris vocati habentis requiſita.*
23 *Epiſcopus, quo ad Sacros Canones, Conſtitutiones Apoſtolicas, & Decreta Conciliorum Generalium nequit diſpenſare, niſi ſint caſus ſibi a Jure conceſſi.*
24 *Dantur plures caſus, in quibus poteſt Epiſcopus diſpenſare quo ad Sacros Canones, Conſtitutiones Apoſtolicas, &c.*
25 *Primus caſus eſt, quando in Jure expreſſe conceditur Epiſcopis talis facultas diſpenſandi.*
26 *Secundus eſt, quando ſaltem tacite, ſeu virtualiter ex modo loquendi Sacrorum Canonum præſumitur rationabiliter ipſis conceſſa talis diſpenſandi facultas.*
27 *Tertius eſt, quando adeſt magna neceſſitas, vel evidens utilitas de novo emergens, eſtque periculum in mora, nec facile recurri poteſt ad Summum Pontificem.*
28 *Quartus eſt, quando adeſt conſuetudo diſpenſandi legitime præſcripta.*
29 *Quintus eſt, quoties dubium eſt, an caſus indigeat diſpenſatione.*
30 *Poteſtas diſpenſandi in ſupradictis, & aliis conſimilibus caſibus competens Epiſcopis, competit etiam Capitulo Sede vacante.*
31 *Diſpenſatio Matrimonii obtenta ſuper impedimento conſanguinitatis in forma pauperum, falſo narrata paupertate, eſt valida.*
32 *Diſpenſatus ad Ordines ſuper Irregularitate ex aliquo defectu corporis, non indiget nova diſpenſatione ad Beneficia.*
33 *Alia de diſpenſationibus, remiſſive.*
34 *Subnectuntur Supplementa Auctoris ad n. 68.*

1 Diſpenſatio eſt Juris communis relaxatio facta cum cauſſæ cognitione ab eo, qui Jus habet diſpenſandi. *Eſt in re communis cum Gloſſa in cap. Requiritis 5. cauſ. 1. q. 7. verb. Ut plerique, & in cap. Ut conſtitueretur 5. diſt. 50. verb. Detrahentium*; Abbas *in cap. Fraternitatis, de Schiſmat.* Fagnan. *in cap. Nimis 18. de filiis Presbyterorum num.* 3. Angel. Tab. & Armill. *verb. diſpenſatio.*
2 Diſpenſatio ſub variis modis poteſt conſiderari. Primo diſpenſatio alia eſt debita, alia permiſſa, & alia prohibita.
3 Diſpenſatio debita eſt, ubi vel utilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ, vel meritorum prærogativa vertitur, ut colligitur *ex cit. cap. Ut conſtitueretur 25. diſt. 50. & cap. Expoſuiſti 23. de Præbend.* Diſpenſatio permiſſa, quæ etiam arbitraria appellatur, eſt, ubi in jure ſit prohibitio, cujus moderatio relinquitur arbitrio Superioris, ut habetur *in cap. Si quis presbyter diſt. 50.* vel etiam, quando aliquid permittitur: ut pejus evitetur; *cap. 2. de ſponſ.* Diſpenſatio prohibita eſt, ubi minime fieri poteſt abſque manifeſta Juris diſſipatione, vel quando juſta cauſſa diſpenſandi non adeſt, *text. in cap. Tali; & cap. Si illa cauſ. 2. q. 7. cap. Innotuit §. Multa, de Elect.* Diſpenſatio etiam triplex di- 4
citur; Alia legis, *ut in c. Litteras 14. de filiis Presbyterorum*; ibi: *Permittimus ipſum ordinari in Clericum.* Alia hominis, ut illa, quæ a Superioribus ſolet concedi; Alia mixta, quando ſcilicet lex concedit, ut homo diſpenſet, *ad text. in cap. de multa 28. Præbend.* Tertio diſpen- 5
ſatio adhuc eſt triplex; Alia juſtitiæ, alia gratiæ, alia mixta. Diſpenſatio juſtitiæ eſt illa, quæ dicitur debita, ut *ſub num.* 3. Diſpenſatio gratiæ eſt illa, quæ continet merum privilegium, meramque Principis liberalitatem; Mixta eſt illa, quæ procedit partim a juſtitia, partim a gratia, & in hac mixta poteſt etiam comprehendi Principis tolerantia. Abb. *in cap. Niſi eſſet, de Præbend.*

Quarto diſpenſatio alia eſt tacita, alia expreſſa. Diſpen- 6
ſatio tacita eſt, quando Princeps conceſſit officium alicui inhabili, vel Papa Beneficium, nam tunc videtur tacite ſuper illius inhabilitate diſpenſare, ut notant communiter Doctores *in l. Quidam conſulebant, ff. de re judic.* Hoc tamen debet intelligi, quando Papa, vel Princeps ſciebat inhabilitatem illius, cui facta eſt Officii, & reſpective Beneficii conceſſio; ſecus vero, ſi ignorabat. Gloſſa in *l. Univerſis, C. de prec. Imperi off.* quia numquam cenſetur Princeps remittere vitium ignoratum; *c. Si eo tem-* 7
pore, de reſcript. in 6. Hodie tamen hujuſmodi tacita Papæ diſpenſatio eſt minus frequens in uſu ob regulam quinquageſimam primam Cancellariæ Apoſtolicæ, quæ ſolet ab omnibus Pontificibus confirmari ſubſequentibus verbis: *Item quod per quamcumque Signaturam in quavis gratia, nullatenus diſpenſatio veniat, niſi ſpecialiter exprimatur, vel dicta gratia totaliter effectum hujuſmodi diſpenſationis concernat, vel alias nihil conferat, aut ope-* 8
retur. Diſpenſatio expreſſa eſt illa, in cujus Litteris narratur defectus impetrantis, & in illis Papa utitur verbo *Diſpenſamus; cap. At ſi Clerici 4. de Judiciis §. de adulteriis; cap. de multa 28. de Præbend.* Et idem eſſet, ſi in illis uteretur Papa verbo *Permittimus*, quod etiam diſpenſationem expreſſam inducit; *c. Litteras 14. de filiis Presbyterorum; & cap. Unico, de ætat. & qualit. in 6.* & docet uſualis praxis Cancellariæ Apoſtolicæ.

Quinto, Diſpenſatio inſuper alia eſt excuſabilis, alia 9
laudabilis, alia damnabilis. Diſpenſatio excuſabilis eſt, quando urget neceſſitas, quia ipſa legem non habet, & propterea tunc Legis rigor infringitur, ubi enim neceſſitas urget, diſpenſatio dicitur excuſabilis; Felin. *in cap. 1. num. 49. & 50. de conſtit.* Menoch. *de arbitr. jud. lib. 2. cent. 2. caſu 131. n. 1.* & alii paſſim, ex S. Bernardo infra citando. Diſpenſatio laudabilis eſt illa, ubi communis provocat utilitas, quæ a jure æquiparatur neceſſitati, *in cap. Cum omnes; de conſtitut.* S. Bernard. infra citandus. Diſpenſatio damnabilis eſt illa, ubi nec ulla urget neceſſitas, nec communis provocat utilitas, nec ulla alia adeſt cauſſa juſta. Sperell. *part. 2. deciſ. 109. num. 2.* Unde egregie D. Bernardus *lib. 3. de conſiderat. ad Eugen. Papam* ſic ait: *Quid, inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed in ædificationem, non ad deſtructionem. Denique quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur? ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt; ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt, utilitas dico communis, non propria, nam cum nihil horum eſt, non plane fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Hinc diſpenſatio ſine 10
juſta cauſſa, non diſpenſatio, ſed diſſipatio dicitur communiter a Doctoribus, ut obſervant, & tenent Sperell. *d. deciſ. 109. num. 3.* Fagnan. *in cap. Nimis 18. de filiis Presbyterorum num. 9.* Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop. part. 1. tit. gloſ. 15. num. 7.* Pyrrh. Corrad. *prax. diſpenſat. Apoſtolic. l. 1. c. 3. ſub num. 2.* Reiffenſtuel *l. 1. Decret. tit. 2. n. 450.* & alii paſſim.

Idcirco diſpenſatio in Lege Superioris ſine juſta cauſſa 11
non ſolum eſt injuſta, ſed & invalida. Innocen. *in cap. Dudum 22. de elect. num. 26. verſ. Item & ſi Papa*; Abbas *in cap. Non eſt, de voto, numer. 8.* Butr. *in cap. Venerabilem, Qui filii ſint legitimi num. 6.* Felin. *in cap. Poſtulaſti, de reſcrip. ſub numer. 13.* Navarr. *in cap. Final. de Simonia n. 4. & in Manual. prælud. 9. num. 14.* Sperell. *deciſ. 109. num. 10.* & plurimi Theologi, quos refert, & ſequitur Sanchez *de Matrim. lib. 8. diſp. 17. n. 24.* Unde di- 12
ſpenſans in Lege Superioris ſine juſta cauſſa, mortaliter peccet, niſi excuſet levitas materiæ, ut ex D. Bernardo *loc. cit. ſub num. 9.* tenent Abbas *in cap. At ſi Clerici 4. de Judiciis §. de adulteriis ſub num. 20. in fin.* Armilla *verb. Diſpenſatio num. 13.* Silveſter *eod. verb. num. 2.* Campanil. *in diverſor. jur. Canon. rub. 6. cap. 3. num. 27.* Sperell. *d. deciſ. 109. num. 27. & deciſ. 115. num. 35.* & poſt multos alios docet Sanchez *de Matrim. lib. 8. diſp. 18. num. 1.* Immo etiam Papa in tali Lege ſine juſta cauſſa diſpenſans non eſt tutus in conſcientia, ſed peccat, ut plurimi graviſſimi 13
Auctores firmant. Anchar. in. *conſ. 353. niſi legibus in fine*, Abbas, & Canoniſtæ paſſim *in cap. Quæ in Eccleſiarum, de*

conſtit. ubi Felin. *ſub num.* 25. *verſ. demum* teſtatur ita omnes tenere, Covarr. *in rub. de Sponſal. part.* 2. *cap.* 6. §. 9. *num.* 7. Alvarus Pelagius de planctu Eccleſiæ *lib.* 2. *cap.* 15. Victoria *in relect. de poteſt. Papæ num.* 7. Corduba *lib.* 4. *quæſtionarii q.* 9. Sperell. *d. deciſ.* 109. *num.* 13. Sotus *de juſtit. & jur. lib.* 3. *q.* 6. *art.* 3. & colligitur ex D. Bernardo *loc. ſupracit. num.* 9. ubi monet Papam; ut non pro ſua voluntate, vel utilitate, ſed pro communi bono diſpenſet *in ædificationem, non in deſtructionem . . . nam cum nihil horum eſt* (ſcilicet nec urget neceſſitas, nec provocat communis utilitas) *non plane fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt*. Idem dicendum eſt de petente ſine cauſa diſ-
14 penſationem, vel eam ultro oblatam acceptante; Ejuſdem enim culpæ ſit reus, cujus eſt ipſe diſpenſans; ut cum multis aliis tenet Sanchez *d. lib.* 8. *diſput.* 18. *nu.* 8. Sotus *de juſt. & jur. lib.* 3. *quæſt.* 6. *articul.* 3. Hojed. *in tract. de incompatib. Benefic. part.* 2. *cap.* 12. *nu.* 39. Suarez *lib. recept. ſent. in verbo Diſpenſatio*, Mascard. *de prob. concluſ.* 345. *num.* 14. *vol.* 1. Sperell. *l. c. nu.* 15. & alii.

15 Diſpenſatio in lege propria ſine juſta cauſa, eſt quidem injuſta, ſed tamen valida, quia tunc Legiſlator in re propria, & in propria voluntate diſpenſat eam mutans, a quo ſola vim habet Lex. Innocent. *in cap. Dudum* 22. *de elect. nu.* 16. *verſ. Item & ſi Papa*. Butr. *in cap. Venerabilem, Qui filii ſint legitim. nu.* 6. Abbas *in cap. Non eſt de voto nu.* 8. Felin. *in cap. Poſtulaſti: de remiſſis ſub num.* 12. Sperell. *loc. cit. num.* 10. cum variis aliis ibi citatis. Unde diſpenſans in propria Lege ſine juſta cauſa, peccat, juxta veriorem ſententiam, ut articulo diſcuſſo, & innumeris hinc inde adductis concludit Sanchez *diſput.* 18. *num.* 2. & 3. ſubdens *numer.* 7. probabilius eſſe, quod remoto ſcandalo, ac alterius notabili damno, culpa in hoc caſu ſit venialis, & non lethalis tam reſpectu diſpenſantis, quam reſpectu petentis, vel acceptantis ultro oblatam talem diſpenſationem ſine cauſa, ut bene declarat ipſe Sanchez *d. diſp.* 18. *per tot.* & tenet Sperell. *loc. cit. num.* 17. & *deciſ.* 115. *num.* 35. Papa autem, ſi diſpenſet in
17 Jure poſitivo, etiam ſine cauſa ipſum non peccare firmat Innocent. *in c. Cum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Regul. nu.* 5. cum qua ſententia videtur conſentire Gampani. *in diverſ. jur. Canon. rubr.* 6. *cap.* 3. *num.* 27. Et ratio eſſe poteſt, quia in Principe ſupremo ſola voluntas dicitur juſta cauſa; Gloſſa ſingularis *de jur. civil. in l. relegat. ff. de pœn.* & ſimilis de Jure Canonico; *Cap. Si eo tempore, de elect. in* 6. & *c. Si gratioſæ, de reſcript. etiam in* 6. San-
18 chez vero articulo mature diſcuſſo, & innumeris hinc inde adductis concludit ſecundum veriorem ſententiam peccare Papam, ſaltem venialiter, cum ſine juſta cauſa diſpenſat in propria Lege, & in Jure Canonico; Et hinc forſan, ut recte advertit Sperell. *loc. cit. num.* 18. forte inolevit Romanæ Curiæ ſtylus, ut ſemper in gratiis, ac diſpenſationibus Summi Pontificis aliqua juſta cauſa apponatur, ita ut exordium hoc præmitti ſoleat, *Vitæ & morum honeſtas, aliaque laudabilia probitatis, & virtutum merita nos inducunt* (a).

19 Papa proprie, & rigoroſe loquendo nequit diſpenſare in jure Divino. *Eſt fere communis*; Et ratio eſt, quia ita ſe habet Papa ad legem Dei, ſicut inferior ad legem ſuperioris, immo minor eſt proportio Papæ ad Legem Divinam, quam inferioris Prælati ad legem humanam; *cap. Damnamus* 2. *de ſumm. Trinit. verſ. quia inter Creatorem, & Creaturam*; Sed in lege humana inferior nequit diſpenſare contra Legem ſuperioris; *cap. Inferior* 4. *diſt.* 21. *c. Cum inferior.* 16. *de majorit. & obedient.* Clementin. *Ne Romani* 2. *de election.* §. 1. ubi expreſſe habetur: *Quod lex Superioris per inferiorem tolli non poteſt*; Ergo nec Papa diſpenſare poteſt contra Legem divinam, ſeu in Jure Divino; Tum quia ſicut Vicarius non poteſt omnia, quæ Principalis (videlicet ea, quæ ſpeciali nota digna ſunt, & requirunt expreſſam facultatem, *cap. Cum in generali conceſſione* 2. *de offic. Vicar. in* 6.) ita neque Papa Chriſti in terris Vicarius, poteſt omnia, quæ Chriſtus, v. g. Sacramenta nova inſtituere, abrogare antiqua, bigamiam ſimultaneam concedere, diſpenſare in vinculo Matrimonii conſummati, & hujuſmodi. Poteſt tamen Papa
20 Jus divinum interpretari, & declarare, quod in aliquibus caſibus propter aliquas circumſtantias non obliget, cum ſcilicet ex Divinæ Legis obſervantia, aut aliquid ſequitur iniquum, aut majus bonum impeditur, alioquin cum pro interpretatione ad Deum recurſus non pateat, non fuiſſet ipſe bonus Paterfamilias (quod nullimode eſt dicendum) ſi Gregem ſuum dimiſiſſet ſine Paſtore, qui in caſibus dubiis, & arduis poſſet Jus Divinum interpretari, & declarare, & omnibus ſuis ovibus pro neceſſitate conſulere. Abbas *in cap. Propoſuit* 12. *de conceſſion. præbend.* Almain. *de poteſt. Eccleſiaſt. cap.* 13. Turrecrem. *in ſumma Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 7. & *lib.* 3. *cap.* 53. Covarr. *variar. reſolut. lib.* 3. *capit.* 13. *num.* 9. *verſ. Fateor enim*. Sotus *de juſtit. & jur. lib.* 10. *quæſt.* 3. *art.* 1. Vaſquez *in opuſc. moral. in tract. de Benefic. cap.* 4. §. 2. *dub.* 1. *num.* 122. *in fin.* Silveſter *verb. Papa quæſt.* 16. *in fine*; S. Thomas *in* 2. *quæſt.* 54. *art.* Reiffenſtuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 2. *numer.* 454. Fagnan. *lib.* 1. *decret. in c. Cum pridem* 4. *de pactis n.* 80. & alii paſſim.

Papa ex rationabili, & juſta cauſa poteſt diſpenſare in 21
omni Jure Eccleſiaſtico, *Eſt communis*, & habetur clare *in cap. Propoſuit* 4. *de conceſſion. Præbend.* ubi Pontifex ſic expreſſe dicit, *Qui ſecundum plenitudinem poteſtatis de Jure poſſumus ſupra Jus diſpenſare*. Ætatis tamen diſpenſatio ad effectum conſequendi Beneficium Juriſpatronatus familiaris non conceditur in præjudicium alterius vocati, licet remotioris, habentis tamen qualitates requiſitas; proximior enim in præjudicium remotioris jam præſentati, & habentis requiſita, nec eſt diſpenſandus a Papa, ut reſpondit *Sacra Congregatio Concil. in una Bononien.* 16. *Julii* 1695. & *in Cremon.* 8. *Julii*, & 30. *Septembris* 1702. apud Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 7. *numer.* 11. & *tom.* 4. *ſupplement. ad tom. num.* 109.

Epiſcopus quoad Sacros Canones, Conſtitutiones Apo- 23
ſtolicas, & decreta Conciliorum Generalium nequit diſpenſare, niſi ſint caſus ſibi a Jure permiſſi, ſeu conceſſi: Diſpenſatio enim eſt actus Juriſdictionis, & Epiſcopus veluti inferior non habet Juriſdictionem reſpectu Sacrorum Canonum, Apoſtolicarum Conſtitutionum, & Conciliorum Generalium; *cap. Inferior* 4. *diſt.* 22. *cap. Cum Inferior* 16. *de majoritat. & obedient. & Clementin. Ne Romani* 2. § 1. *de election*, ubi expreſſe dicitur. *Quod Lex Superioris per inferiorem tolli non poteſt*. Hinc *in cap. Dilectus* 14. *de tempor. Ordinat.* graviter reprehenditur Epiſcopus, qui cuipiam eadem die contulit plures Sacros Ordines, licet de mandato Archiepiſcopi ſui id fecerit: *Cum illi* (inquit Papa Honorius III.) *hujuſmodi diſpenſatio a Canone minime ſit permiſſa*. Et *cap. Dilectus* 17. & *cap. Nimis* 18. *de Filiis Presbyterorum* irritantur diſpenſationes contra Juris diſpenſationem factæ per aliquem Papa inferiorem, quamvis Apoſtolicæ Sedis Legatum, ut de facto erat Archiepiſcopus Remenſis, ſicuti legitur *in d. cap. Dilectus*. Notanter tamen fuit dictum: *Niſi ſint caſus ſibi a jure per-* 24
miſſi, ſeu conceſſi, quia dantur plures caſus, in quibus ex conceſſione Juris, aut rationabiliter præſumpta licentia Papæ poteſt Epiſcopus diſpenſare circa Sacros Canones, Conſtitutiones Apoſtolicas, & Decreta Conciliorum Generalium.

Primus caſus eſt, quando in Jure expreſſe conceditur 25
Epiſcopis poteſtas diſpenſandi, ut fit *in cap. Si alicujus* 59. *de election. in cap. At ſi Clerici* 4. *de judiciis*, *in cap. Cum ex eo* 34. *de elect. in* 6. *cap. Is, qui defectum* 8. *de filiis Presbyterorum In* 5. & ſæpe alibi, juncto Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *capit.* 6. *de reformat.*

Secundus caſus eſt, quando ſaltem tacite, ſeu virtua- 26
liter ex modo loquendi Sacrorum Canonum præſumitur rationabiliter conceſſa ipſis talis diſpenſandi facultas, ut cum in Canone ſimpliciter dicitur, poſſe diſpenſari, nec Papa ſibi, aut alteri reſervat diſpenſationem, tunc enim Epiſcopus poteſt diſpenſare, quamvis hoc ipſi expreſſe non fuerit conceſſum. Sic Gloſſa *in cap. Quiſquis* 43. *de election. verb. Fiat*, & Gloſſa *in cap. In quibuſdam* 12. *de pœnis, verb. Diſpenſatum*, ubi ſic præciſe dicit: *Cum non determinetur, a quo poſſit diſpenſari, dixit Joann. quod Epiſcopus poteſt diſpenſare, ex quo Papa non retinuit ſibi diſpenſationem*, & ibi Abbas *in cap. Et ſi unanimiter, de poſtulat. Prælator.* 10. dicens, quod Epiſcopi ſemper diſpenſat, ubicumque a Jure permittitur diſpenſatio in genere, licet ſpecifice non permittatur Epiſcopis. Felinus *in cap. At ſi Clerici* 4. *de judiciis num.* 1. Sanchez *l.* 8. *de Matrimon. diſp.* 5. *nu.* 1. citans plurimos alios; Reiffenſtuel *loc. citat. numer.* 467. Barboſa *part.* 2. *de Offic. & poteſt. Epiſc. allegat.* 33. *numer.* 22. ubi dicit, quod, quando Lex imperſonaliter diſpenſandi facultatem facit dicendo v. g. *poterit ex diſpenſatione, niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum*, non adjiciendo per Sedem Apoſtolicam, vel Romanum Pontificem, prout in ſpecie *in cap. Veniens* 2. *de eo qui cognovit*; *cap. Paſtoralis* 7. *de Clerico excomm. miniſtrante*; & *cap. In quibuſdam* 12. *de pœnis*; tunc quia fruſtra talis facultas diſpenſandi concederetur ſummo Pontifici, qui de jure poteſtatem diſpenſandi habet, ut expreſſe habetur *in cap. Propoſuit* 4. *de conceſſion. Præbend.* ibi: *Qui ſecundum plenitudinem poteſtatis de jure poſſumus ſupra jus diſpenſare*; cenſetur illa facultas data Prælatis inferioribus, & Epiſcopis; *arg. cap. Nuper* 29. *de ſentent. excommun.* ibi: *Quia tamen conditor Canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi*.

Tertius

(a) A nimia profecto facilitate excuſari nequit Clar. Auctor. circa doctrinam, quam tradit num. 16. 17. & 18. Theologi enim, & Canoniſtæ docentes, diſpenſationem abſque cauſa a Superiore petitam, & etiam a Papa eſſe diſſipationem, illumque qui ita eſt diſpenſatus, tutum non eſſe in Conſcientia, aliquid magis innuunt, quam peccatum veniale. *Quoniam Papa*, inquit Cardinalis Bellarminus in Epiſtola ad Nepotem ſuum, *non eſt Dominus, ſed diſpenſator; ideoque qui iniquam diſpenſationem petit, iniquitatis cauſa eſt, & qui ea utitur, eadem ſemper tenetur iniquitate*. Cæterum Pontifices numquam ſine cauſa diſpenſationes concedunt.

27 Tertius caſus eſt, quando adeſt magna neceſſitas, vel
evidens utilitas de novo emergens, eſtque periculum in
mora, nec facile recurri poteſt ad ſummum Pontificem;
*arg. cap. Talis 17. cauſ. 1. quæſt. 7. & cap. Expoſuiſti 33. de
præbend.* ubi in caſu, quo urget evidens neceſſitas, vel
utilitas, expreſſe tribuitur Epiſcopo facultas diſpenſandi
contra decreta quorumdam Canonum; & ſic idem dicen-
dum venit de aliis ſimilibus; Et ratio eſt, quia in tali
caſu ex rationabiliter præſumpta voluntate Papæ, cenſe-
tur Epiſcopus habere conceſſam ſibi poteſtatem diſpenſan-
di: hoc enim exigit Paſtorale officium Epiſcoporum, ne
alias in caſu urgentis neceſſitatis oves ſibi concreditæ
remaneant deſtitutæ neceſſariis auxiliis; & ſic tenent
Abbas *in cap. At ſi Clerici 4. de Judiciis num.* 9. Feli-
nus *ibidem num.* 3. Barboſa *lib. 1. juris Eccleſ. univerſ.
cap.* 11. *num.* 149. Pirhing *lib. 1. decret. tit. 2. nu.* 470. San-
chez *l. 3. de Matr. diſp.* 40. *n.* 3. Caſtro Palao *part. 1. tra-
ctat. 3. diſp. 9 punct. 5. num 7.* & alii paſſim.

28 Quartus caſus eſt, quando adeſt conſuetudo diſpenſan-
di legitime præſcripta, conſuetudo enim legitime præ-
ſcripta tribuit juriſdictionem; *cap. Cum tanto 11. de
conſuetudine capit. Duo ſimul 9. de offic. Jud. Ordinar.
cap. Cum contingat 14. de foro competent.* unde illa ſe-
mel obtenta redditur diſpenſatio valida, quæ alias foret
invalida; Barboſa, Pirhing, Reiffenſtuel *loc. cit.* Suarez
lib. 6. de Legibus cap. 13. *num.* 10. & alii.

29 Quintus caſus, eſt, quoties dubium eſt, an caſus indi-
geat diſpenſatione; *arg. cap. Cum deſideres 15. de ſent.
Excomm.* quia ſtante dubio an res indigeat diſpenſatione,
vel poteſt Epiſcopus conſideratis declarare eam non re-
quiri, vel ad cautelam diſpenſare. Barboſa *part. 2. de
offic. & poteſtat. Epiſc. alleg.* 35. *n.* 17. Reiffenſtuel *l. c.
num.* 137. Sanchez *lib. 1. in Dec. cap.* 10. *n.* 74. *& cap.*
42. *n.* 25. Layman *lib 1. tract. 4. c.* 22. *n.* 4. *Sa verb. Diſ-
penſatio num.* 1. Diana *part. 3. tract. 6. reſolut. 8. &
part. 8. tract. 3. reſol.* 12. & alii plures; Et ratio eſt,
quia reſervatio Diſpenſationis eſt odioſa, utpote coarctans
poteſtatem ordinariam Epiſcoporum, adeoque eſt reſtrin-
genda ad caſus certos, juxta regulam 15. *Juris n.* 6. ibi:
Odia reſtringi, & favores convenit ampliari.

Poteſtas diſpenſandi in ſupradictis, & aliis conſimilibus
caſibus competens Epiſcopis, competit etiam Capitulo
Sede vacante. *Ita communis Doctorum* cum Barboſa *part.
2. de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg.* 36. *num.* 9. Et ratio
eſt, quia Capitulum Sede vacante poteſt ea omnia exer-
cere, quæ pertinent jure communi ad ordinariam Epiſco-
pi juriſdictionem; exceptis nonnullis, quæ ſpeciatim ſunt
jure prohibita, *c. Cum olim 13. de majorit. & obedient.*
ubi Gloſſa *verb. Capitulo; capit. Ad abolendam 9. de
hæreticis* ubi Gloſſa *verb. Sede vacante; capit. penul-
tim. de negligentia Prælatorum*, ubi Gloſſ. *verb. Sed
Capitulum*; Dicta autem poteſtas diſpenſandi competit
Epiſcopis ratione ſui Paſtoralis officii, eſtque in illis per-
petua, & ordinaria; *cap. His quibus ex officio* 30. jun-
cta Gloſſa *fin. de offic. Judic. Ordinarii, & l. more, & l.
Et quia, ff. de juriſd. omn. judic.* adeoque &c.

31 Qui diſpenſationem obtinuit ſuper impedimento conſan-
guinitatis in forma pauperum, falſo narrata paupertate di-
citur valide diſpenſatus, & pluries legitima *Sacr. Congreg.
Concil. 9. Septemb.* 1679. apud Monacell. *tom. 2. tit. 16. for-
mul. 2. n.* 23. Vide ibi, ubi affert decreta etiam pro diſ-
penſatione obtenta ob anguſtiam loci.

32 Diſpenſatus ad Ordines ſuper Irregularitate ex aliquo
defectu Corporis, v. g. ex defectu oculi Canonis, vel alio
hujuſmodi defectu, non indiget nova diſpenſatione ad Be-
neficia; etiam Curata, Canonicatus, & Dignitates etiam
in Cathedrali. Sic reſolviſſe *ſacram Congregationem Con-
cilii in Lucana. Diſpenſationis 12. Januar.* 1697. *l.* 47. *De-
cret. fol. 19. de Irregularite ex defectu oculi Canonis*, re-
fert Urſaya *Inſtitut. Crimin. lib. 1. tit. 10. §. num.* 9. &
Antonell. poſt tract. de Juribus, & oneribus Clericor. in
reſolutionibus Sacr. Congregationis Concilii *in d. Luca-
na Diſpenſationis 22. Januar.* 1697. *per totum*, ubi *num.*
2. refert etiam ſic reſolviſſe in *Ariminen. 16. Martii* 1619.
& in Nuſcana 26. April. 1659. *lib. 20. Decret. fol.* 624.
& ſæpius alibi de Irregularitate ex defectu oculi dextri;
unde talis ſic diſpenſatus ad Ordines, ſine nova diſpen-
ſatione admittendus eſt ad Concurſum, ut expreſſe tra-
dit ex Nicollio Urſaya *loc. citat. num.* 10. per allata De-
creta.

Additio ex Auctore.

33 * Cæcus non obtinet diſpenſationem neque ad primam
Tonſuram, ad effectum obtinendi Beneficium Eccleſiaſti-
cum, ut ex decreto Sacr. Congregationis in una Pampi-
lonenſi *die 28. Martii* 1733. Benedict. VIV. *Inſtitut. Eccleſ.*
34. §. 5.

Si tamen ordinato jam Sacerdoti accidat, ut oculorum
lumen ammittat, non tamen ita ut nihil videat, datur il-
li a Sacr. Congregat. facultas celebrandi diebus quidem
feſtis, & duplicibus Miſſam B. Virginis votivam, feria-
libus, Defunctorum, dummodo non omnia memoriter re-
citet; mandando inſuper Epiſcopis, ut celebrationem o-
mnino vetent ſtatim ac cæcum penitus evaſiſſe comper-
tint. *Ibid.* *

Diſpenſationes nec frequenter, nec ſine juſta cauſa ſunt 34
concedendæ ex Concilio Tridentino. Bened. XIV. tom. 1.
Conſtit. 45. incip. *Apoſtolicæ*, & Conſtitut. 130. incip. *Li-* 35
bentiſſime §. 12. Diſpenſationes ab obſervantia Eccleſiaſticæ
Diſciplinæ levibus de cauſſis non ſunt concedendæ. Idem
Conſtit. 89. incip. *Inter omnigenas* §. 25.

Diſpenſationum Matrimonialium cauſæ veraciter ſunt 36
exponendæ, & ab Executoribus omnino verificandæ. I-
dem in citat. Conſtitut. *Ad Apoſtolicæ*. Earum executo-
res verificare debent cauſas in Litteris expreſſas. Idem 37
ib. §. 6.

Diſpenſationes Matrimoniales non ſunt concedendæ oc- 38
cultantibus Fidei profeſſionem, cum ſimulatione Mahumen-
tiſmi. Idem Conſt. 89. incip. *Inter omnigenas* §. 14. Nec iis, 39
qui Matrimonium contrahere intendunt contra formam in
Eccleſia ſtatutam. Idem *ib.*

Diſpenſationes Matrimoniales, quænam concedi poſſint 40
a Pœnitentiaria Apoſtolica, aſſignantur a Ben. XIV. Conſt.
95. incip. *Bonus Paſtor* §. 39. *& ſeq.* nempe in Matrimoniis
contrahendis in foro conſcientiæ tantum ſuper impedimen-
tis occultis, quæ Matrimonium non dirimunt. Item ſuper 41
omiſſione denunciationum etiam ad effectum contrahen-
di ſecreto, ſervata tamen diſpoſitione pro Matrimoniis
Conſcientiæ nuncupatis. Conſtit. ejuſdem Pontificis incip.
Satis Vobis. Item revalidandi diſpenſationes Datariæ in ca- 42
ſu reticitæ copulæ, & in caſu reticitæ intentionis impe-
trandi diſpenſationem, in foro conſcientiæ tantum, &
cum compoſitione taxæ ſolvendæ Datariæ juxta condi-
tionem, & facultatem perſonarum, quando agitur de
primo, & ſecundo, vel ſecundo tantum gradu, Vide di-
ctam Conſtitutionem, ubi abunde, & diſtincte de omni-
bus. 43

Neophytis ad Fidem converſis Venetiis in Loco Pio Ca-
techumenorum conceditur diſpenſatio Matrimonium con-
trahendi cum Fideli, abſque interpellatione prioris conju-
gis in infidelitate relicti, arbitrio Nuncii Apoſtolici Ve-
netiis exiſtentis. Idem Conſt. 117. incip. *In Supremæ*. 44

Diſpenſationes ſuper gradibus prohibitis ad effectum
contrahendi cum hæreticis regulariter a S. Sede non con-
ceduntur, niſi cum clauſula: *abjurata prius hæreſi*. Idem
t. 2. Conſt. 51, incip. *Magnæ Nobis*, & Conſt. 59. incip. *Ad
tuas manus*. Diſpenſationes hujuſmodi exequendæ non ſint, 45
niſi Executori conſtet de veritate eorum, quæ in preci-
bus expoſita fuerunt. Idem in dict. Conſt. 51. incipien-
te *Magnæ Nobis*. Et niſi per authentica documenta con- 46
ſtet, quod abjuratio hæreſis Matrimonii celebrationem re-
ipſa præceſſerit. Idem *ib.* & in dict. Conſtitut. 59. incip.
Ad tuas manus.

Diſpenſatio, ſeu licentia pro contrahendo Matrimonio 47
cum hæreticis, non adjecta abjurandæ hæreſis conditio-
ne, nonniſi raro, & ut plurimum favore Supremorum
Principum, ob publicam, & gravem cauſam, ab Apoſto-
lica Sede conceſſa reperitur. Idem dict. Conſtitut. *Magnæ* 48
Nobis. Et tunc plures cautelæ præſcribi conſueverunt,
ne Conjux Catholicus perverſionis periculum incurrat,
neque proles hæretici parentis errores ſequatur. Idem *ib.*
Diſpenſationum Litteræ ab Apoſtolica Sede conceſſæ de- 49
bent ab Executoribus deputatis attente perpendi, tum
quoad veritatem, tum quoad conditiones appoſitas. Idem 50
ib. Item facultates diſpenſandi in genere conceſſæ ne præ-
ſcripti fines tranſiliantur. Idem in dict. Conſtit. 59. incip.
Ad tuas manus.

Diſpenſandi facultas, quæ ab Apoſtolica Sede datur E- 51
piſcopis in remotis Regionibus degentibus, non excedit
tertium gradum in contrahendis; In contractis vero, ſi
agetur de Hæreticis, ad ſecundum quoque gradum per-
tingit. Idem in dict. Conſt. incip. *Ad tuas manus*. Hu- 52
juſmodi facultas in uſum deduci nequit cum hæreticis re-
ipſa non converſis etiamſi converſionis ſpem, aut permiſ-
ſionem obtendant. Idem *ib.* Diſpenſationes Apoſtolicæ, 54
debent delegationis mentionem facere, & Indulti teno-
rem in diſpenſatione inſerere, cum expreſſione tempo-
ris, ad quod fuit conceſſum, ſub pœna nullitatis. Idem
ibid.

Diſpenſatio ſuper Ætate ad contrahendum Matrimo- 55
nium, quando malitia ſupplet ætatem etiam ab Ordina-
rio concedi poteſt. Idem in dict. Conſt. 11. incip. *Magnæ
Nobis*. Et hæc non tam eſt diſpenſatio, quam declaratio 57
ſuper caſu, cui proviſum eſt in jure. Idem *ibid.* Quando
autem contrahentes rationis uſum habent, ſed nondum
copulæ apti ſunt, hujuſmodi diſpenſatio ab Apoſtolica Se-
de duntaxat impetrari poteſt; Nemo enim præter Papam
derogare poteſt juri Canonico, quod requirit in contra-
hentibus hujuſmodi actualem potentiam. Idem *ib.*

Diſpenſationes pro Regularibus non conceduntur, niſi 58
de Superiorum Regularium conſenſu, vel ad eorum pre-
ces. Idem t. 2. Conſtitut. 47. incip. *Si datam*.

Diſpenſationes ab obſervantia Quadrageſimæ conceden- 59
dæ non ſunt, niſi adjecto præcepto de unica comeſtio-
ne, & de non permiſcendis epulis. Idem tom. 1. Conſti-
tut. 55. incip. *Cognovimus*, & Conſtitut. 99. incip. *Fra-* 60
ternitatis. Diſpenſatio a Quadrageſimali jejunio, nemini
concedi debet ſine legitima cauſa; nec Univerſitatibus
abſque urgente neceſſitate. Idem Conſtit. 16. incip. *Non
ambigimus* §. 3.

Diſpen-

61 Diſpenſationes generales ab obſervantia Quadrageſimæ
pro integris populis concedi nequeunt abſque gravi cauſa.
Idem tom.2. Conſtitut. 130. incip. *Libentiſſime* §. 10. &
62 *ſequent.* Cauſæ legitimæ ad concedendam talem univerſa-
ſalem diſpenſationem poſſunt eſſe morbi communes, ob a-
liquam aeris corruptionem, ſeu morbus epidemicus. Et ſi
in aliquo loco, neque oleum, neque piſces comparari poſ-
63 ſint; tunc incolis ejuſdem loci concedi poteſt, ut lacte,
& ovis utantur; Si autem hæc revera deficiant, tunc, car-
nis ſalubris tamen edendæ facultas concedetur, interpo-
64 ſita ſemper jejunii ſervandi conditione. Idem. *ibidem*
§.17.& ſeq. Et tunc ad id Mendicorum ſententiæ ſunt ex-
quirendæ, & eorum atteſtationes exhibendæ. Alias diſ-
65 penſatio denegabitur. Idem *ibid.* §. 24. 25. & 27. Non
ſunt tamen cauſæ legitimæ pro tali univerſali diſpenſatio-
ne ciborum caritas, & militum ſtationes. Idem *ibid.* §.18,
& 19.

66 Diſpenſatione generales, ſuper obſervantia Quadrageſi-
mæ, aliarumque abſtinentiarum pro communitatibus Pa-
triarchatus Antiocheni, quomodo ſint concedendæ, aſſi-
gnatur ab eodem Pontifice, nempe, ut in ſingulos tan-
tum annos, quibus egeſtatem, & inopiam ciborum Qua-
drageſimalium perſiſtere ibi cognoverit, & non aliter,
nec alio modo, niſi illæſa remanente etiam quoad illos in-
colas generali lege de jejuniis, & abſtinentiis, a qua ne-
mini liceat diſpenſationem in genere concedere, poſſit ſin-
gulis illis communitatibus dictam diſpenſationem concede-
re. Idem tom. 1. Conſt. 87. incip. *Demandatam* §. 7.

67 Diſpenſationes ſuper Ritibus Eccleſiaſticis a S. Sede pe-
tendæ ſunt, nec, ea inconſulta, ab alio quolibet conce-
di poſſunt. Idem tom. 1. Conſtit. 107. incip. *Omnium ſollici-*
68 *tudinum* 68. §. 14. Diſpenſationes adverſus Ritus, & Cano-
nes Eccleſiæ Græcæ concedi poſſunt a Miſſionariis Lati-
69 nis. Idem Conſt. 87. incip. *Demandatam* §. 16.

* Diſpenſationes *Sacræ* Pœnitentiariæ cum diriguntur
ad Confeſſarium ex approbatis ab Ordinario, executioni
mandari debet a Confeſſario approbato ab Ordinario il-
lius loci, in quo diſpenſatio illa præſtari debet; nec va-
let ſi actu Confeſſarius non ſit, ſicut nec ſi approbatus
fuerit tantum pro maribus, & diſpenſatio petatur a Fœ-
mina Bened. XIV. *Inſtitut. Eccleſ.* 87. §. 31.

70 Cum diriguntur Confeſſario Magiſtro in Theologia vel
Decretorum Doctori requiritur laurea Theologiæ, vel Ju-
ris Canonici in publica Univerſitate; nec aperiri litte-
ræ illæ poſſunt a ſimplici Regulari Confeſſario, niſi ta-
men Religio illa privilegium aliquod ea de re obtinuerit;
ibid. §. 32.

71 Si ſemel apertum fuerit Breve Pœnitentiarii ab eo, qui
non habet titulum requiſitum, non ideo tamen vitiatur
reſcriptum, ſed ſufficit ſi alteri habenti requiſita conſi-
gnetur; *ibid.* §. 33.

72 Si ſemel electus fuerit executor, poteſt nihilominus ex
probabili ſententia variari, quamquam non deſint Docto-
res, qui oppoſitum opinentur; *ibid.*

73 Executor certiorem ſe reddere debet de veritate cauſa-
rum, ex quibus obtenta diſpenſatio eſt; non tamen requi-
ſitis aliunde teſtimoniis, ſed ipſum diſpenſandum interro-
gans, niſi aliunde ipſe eamdem veritatem reſciſſet: nec
tenetur illum ſub juramento interrogare, an eſſet commu-
nis Doctorum ſententia; *ibid.* §. 34.

74 Si tamen falſa narrare diſpenſandum ſciverit, non po-
teſt ad diſpenſandum procedere, niſi id ſciret ex præce-
dentibus diſpenſandi confeſſionibus, ut ex Sanchez *ibid.*

65 In ejuſmodi diſpenſationis litteris mandatur executori,
ut diſpenſet, audita prius Sacramentali confeſſione, & in
ipſa confeſſione; nec liberum eſt illi extra confeſſionem
rem exequi, ut omnes docent; *ibid.* §. 35.

66 Cum pœnitentia in litteris definitur, ea injungenda eſt;
ſi vero committatur arbitrio Confeſſarii, non eſt illi li-
berum eam ad arbitrium injungere, ſed ad prudentiæ le-
ges dirigenda eſt, neque nimis rigida, neque lenior quam
par ſit; *ibid.* -. 37. 38.

77 Quoad clauſulam: *dummodo ſit occultum*, cenſetur oc-
cultum ſi tantum ſeptem, vel octo in Civitate id re-
ſciant; in oppidis vero ſi quinque, vel ſex; quam ſen-
tentiam Scriptores, qui mentem ſacræ Pœnitentiariæ pro-
be norunt, tuentur. *ibid.* §. 45. Occultum impedimen-
tum Fagnan. cenſet illud, quod nullo pacto probari poſ-
ſit; *ibid.* §. 44.

76 Si impedimentum occultum fuerit in loco, ubi execu-
tioni mandanda eſt diſpenſatio; publicum vero in alio ubi
commiſſum eſt delictum, tutius eſt tunc executionem ſuſpen-
dere, & de hac novitate Sacram Pœnitentiariam certio-
rem facere; *ib.* §. 46.

77 Delictum olim publicum, non occultum, ſi a die com-
miſſi criminis longum tempus effluxerit, ad effectum di-
ſpenſationis obtinendæ cenſetur; *ib.* §. 42.

80 Si quis rem vetitam præſtiterit, ſed publice creditur
obtinuiſſe ad id facultatem, hujus peccatum, ad effectum
diſpenſationis obtinendæ, creditur occultum. Si vero
commiſiſſe delictum reſciatur, ſed ignoretur inde conſurge-
re impedimentum, profecto occultum quoad hunc effectum
non cenſetur; *ib.* §. 48.

81 Si delictum deductum ſit ad Forum contentioſum, a Sac.
Pœnitentiaria cenſetur publicum. Si tamen data in eo fuerit
ſententia abſolutoria criminis, per quam reus repertus ſit
innocens, & non culpabilis, vel ex hactenus deductis non
repertus culpabilis, etiamſi id obtentum ſit mediis illici-
tis, falſis teſtibus &c. adhuc cenſetur impedimentum oc-
cultum ad hunc effectum; *ib.* §. 49.*

Alia ad rem, vide verb. *Bigamia*, verb. *Jejunium*, verb.
Impedimenta Matrimonii artic. 3. verb. *Irregularitas artic.*
3. verb. *Juramentum*, verb. *Simonia*, verb. *Votum*.

Additio ex Auctore.

Nec frequenter, nec ſine juſta cauſa Diſpenſationes ſunt
concedendæ ex Concil. Trident.; Benedict. XIV. tom. 1. 1
Conſtitut. 45. incip. *Ad Apoſtolicæ*, & Conſtitut. 130.
incip. *Libentiſſime* §. 12. Diſpenſationes ab obſervantia
Eccleſiaſticæ Diſciplinæ levibus de cauſis non ſunt
concedendæ; Idem Conſtitut. 89. incip. *Inter omnigenas*
§. 25.

Matrimonialium Diſpenſationum cauſæ veraciter ſunt 3
exponendæ, & ab Executoribus omnino verificandæ: 2
Idem in cit. Conſtitut. *Ad Apoſtolicæ*. Earum executores
verificare debent cauſas in Litteris expreſſas; Idem *ibid.* 4
§. 6.

Matrimoniales Diſpenſationes non ſunt concedendæ oc- 5
culantibus Fidei profeſſionem, cum ſimulatione Mah-
metiſmi; Idem Conſtitut. 89. incip. *Inter omnigenas* §
14. Nec iis, qui Matrimonium contrahere intendunt con- 6
tra formam in Eccleſia ſtatutam; Idem *ibid.*

Matrimoniales Diſpenſationes quænam concedi poſſint a 7
Pœnitentiaria Apoſtolica, aſſignatur a Benedicto XIV.
Conſtitut. 95. incip. *Bonus Paſtor.* §. 39. & *ſequent*, nempe
in Matrimoniis contrahendis in foro conſcientiæ tantum
ſuper impedimentis occultis, quæ Matrimonium non diri-
munt. Item ſuper omiſſione denunciationum etiam ad ef- 8
fectum contrahendi ſecreto, ſervata tamen diſpoſitione pro
Matrimoniis *Conſcientiæ* nuncupatis; Conſtitut. ejuſdem
Pontificis incip. *Satis Vobis*. Item revalidandi diſpenſatio- 9
nes Datariæ in caſu reticitæ copulæ; & in caſu reticitæ
intentionis facilius impetrandi diſpenſationem, in foro con-
ſcientiæ tantum, & cum compoſitione taxæ ſolvendæ Da-
tariæ juxta conditionem, & facultatem perſonarum, quan-
do agitur de primo, & ſecundo, vel ſecundo tantum gra-
du; Vide dictam Conſtitutionem, ubi abunde, & diſtincte
de omnibus.

Neophytis ad Fidem converſis Venetiis in Loco Pio Ca- 10
techumenorum conceditur diſpenſatio Matrimonium con-
trahendi cum Fideli, abſque interpellatione prioris conju-
gis in infidelitate relicti, arbitrio Nuncii Apoſtolici Vene-
tiis exiſtentis; Idem Conſtitut. 117. incip. *In ſupremæ*.

Diſpenſationes ſuper gradibus prohibitis ad effectum 11
contrahendi cum hæreticis regulariter a S. Sede non con-
ceduntur niſi cum clauſula: *abjurata prius hæreſi*; Idem
tom. 2. Conſtitut. 51. incip. *Magnæ nobis*, & Conſtitut. 59.
incip. *Ad tuas manus*. Diſpenſationes hujuſmodi exequen- 12
dæ non ſunt, niſi Executori conſtet de veritate eorum,
quæ in precibus expoſita fuerunt; Idem in dict. Conſtitut.
51. incip. *Magnæ Nobis*. Et niſi per authentica documenta 13
conſtet, quod abjuratio hæreſis Matrimonii celebrationem
reipſa præceſſerit; Idem *ibid.* & in dict. Conſtitut. 59. incip.
Ad tuas manus.

Diſpenſatio, ſeu licentia pro contrahendo Matrimonio 14
cum hæreticis, non adjecta abjurandæ hæreſis conditione,
nonniſi raro, & ut plurimum favore Supremorum Princi-
pum, ob publicam, & gravem cauſam ab Apoſtolica Sede
conceſſa reperitur; Idem dict. Conſtitut. *Magnæ nobis*. Et 15
tunc plures cautelæ præſcribi conſueverunt, ne Conjux
Catholicus perverſionis periculum incurrat, neque proles
hæretici parentis errores ſequatur; Idem *ibid.* Diſpenſatio- 16
num Litteræ ab Apoſtolica Sede conceſſæ, debent ab Exe-
cutoribus deputatis attente perpendi, tum quoad earum
veritatem, tum quoad conditiones appoſitas; Idem *ibid.* 17
Item facultates diſpenſandi in genere conceſſæ, ne præſcipi
fines tranſiliantur; Idem in dict. Conſtitut. 59. incip. *Ad*
tuas manus.

Facultas, diſpenſandi, quæ ab Apoſtolica Sede datur 18
Epiſcopis in remotis Regionibus degentibus, non excedit
tertium gradum in contrahendis; In contractis vero, ſi 19
agatur de hæreticis, ad ſecundum quoque gradum pertin-
git; Idem in dict. Conſtitut. 59. incip. *Ad tuas manus*. 20
Hujuſmodi facultas in uſum deduci nequit cum hæreticis
reipſa non converſis, etiamſi converſionis ſpem, aut pro-
miſſionem oſtendant. Idem *ibid.* Diſpenſationes Matrimo- 21
niales concedens vigore Indulti, & delegationis Apoſto-
licæ, debet delegationis mentionem facere, & Indulti
tenorem in diſpenſatione inſerere, cum expreſſione tem-
poris, ad quod fuit conceſſum, ſub pœna nullitatis;
Idem *ibid.*

Diſpenſatio ſuper Ætate ad contrahendum Matrimo- 22
nium, quando malitia ſupplet ætatem, etiam ab Ordinario
concedi poteſt; Idem in dict. Conſtitut. 51. incip. *Magnæ No-* 23
bis. Et hæc non tam eſt diſpenſatio, quam declaratio
ſuper caſu, eo proviſum eſt in jure; Idem *ibid.* Quan-
do autem contrahentes rationis uſum habent, ſed non- 24
dum copulæ apti ſunt, hujuſmodi diſpenſatio ab Apoſtolica
Sede duntaxat impetrari poteſt; Nemo enim præter Pa-

pam

pam derogare poteſt Juri Canonico, quod requirit in
contrahentibus hujuſmodi actualem potentiam; Idem
ibid.
35 Diſpenſationes pro Regularibus non conceduntur, ni-
ſi de Superiorum Regularium conſenſu, vel ad eorum
preces; Idem tom. 2. Conſtitut. 47. incip. *Si datum*.
36 Ab obſervantia Quadrageſimæ concedendæ diſpenſatio-
nes non ſunt, niſi adjecto præcepto de unica come-
ſtione, & de non permiſcendis epulis; Idem tom. 1.
Conſtitut. 55. incip. *Cognovimus*; & Conſtitut. 99. incip.
37 *Si Fraternitas*. Diſpenſatio a Quadrageſimali jejunio ne-
mini concedi debet ſine legitima cauſa; nec Univerſita-
tibus abſque urgente neceſſitate. Idem Conſtitut. 19. in-
cip. *Non ambigimus* §. 3.
38 Generales diſpenſationes ab obſervantia Quadrageſimæ
pro integris populis concedi nequeunt abſque gravi cau-
ſa; Idem tom. 1. Conſtitut. 130. incip. *Libentiſſime* §. 10.
& ſequent. Cauſæ legitimæ ad concedendam talem uni-
39 verſalem diſpenſationem poſſunt eſſe morbi communes
ob aliquam aeris corruptionem, ſeu morbus empidemi-
30 cus. Et ſi in aliquo loco, neque oleum, neque piſces
comparari poſſint, tunc incolis ejuſdem loci concedi po-
teſt, ut lacte, & ovis utantur: ſi autem lacte revera
deficiant, tunc carnis, ſalubris tamen, edendæ facultas
concedetur interpoſita ſemper jejunii ſervandi conditio-
31 ne; Idem *ibid.* §. 17. *& ſequentibus*. Et tunc ad id Me-
dicorum ſententiæ ſunt exquirendæ, & eorum atte-
ſtationes exhibendæ. Alias diſpenſatio denegabitur; Idem
ibid. §. 24. 25. *&* 27. Non ſunt tamen cauſæ legitimæ
32 pro tali univerſali diſpenſatione ciborum caritas, & mi-
litum ſtationes; Idem *ibid.* §. 18. *&* 19.
33 Generales diſpenſationes ſuper obſervantia Quadrageſi-
mæ, aliarumque abſtinentiarum pro communitatibus Pa-
triarchatus Antiocheni, quomodo ſint concedendæ, aſ-
ſignatur ab eodem Pontifice, nempe ut in ſingulos tan-
tum annos, quibus egeſtatem, & inopiam ciborum Qua-
drageſimalium perſiſtere ibi cognoverit, & non aliter,
nec alio modo, niſi ut illæſa remanente etiam quoad
illos incolas generali lege de jejuniis & abſtinentiis, a
qua nemini liceat diſpenſationem in genere concedere,
poſſit ſingulis illis communitatibus dictam diſpenſatio-
nem concedere; Idem tom. 1. Conſtitut. 87. incip. *De-
mandatam* §. 7.
34 Diſpenſationes ſuper Ritibus Eccleſiaſticis a S. Sede
petendæ ſunt, nec, ea inconſulta, ab alio quolibet con-
cedi poſſunt; Idem tom. 1. Conſtitut. 107. incip. *Omnium*
35 *ſollicitud.* *num.* §. 14. Diſpoſitiones adverſus Ritus, &
Canones Eccleſiæ Græcæ concedi non poſſunt a Miſ-
ſionariis Latinis; Idem Conſtit. 87. incip. *Demandatam*
§. 19.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 LOco *juris communis* dici debere: *juris humani*, vel *po-
ſitivi* in definitione diſpenſationis monet *Sell de leg.
cap.* 4. §. 1. *num.* 170. *quia* (inquit) *etiam in municipa-
2 li, & Synodali jure, quod diſtinguitur a communi c. 1. de
conſt. in 6. diſpenſatur*.
3 Quoad ait *Auctor num.* 7. de tacita diſpenſatione ſubla-
ta a *Regula* 51. *Cancellariæ*, id intellige reſpectu Summi
Pontificis, ut innuit idem Auctor ibidem, & advertit
Rigant. in commentar ad dict. Regul. 51. *num.* 8. Ceterum,
4 alii poſt Pontificem poſſunt adhuc tacite diſpenſare. So-
lumque quæſtio eſt, utrum tacite diſpenſare valeant ſu-
per propriis conſtitutionibus, an item ſuper legibus ſu-
perioris in caſibus, in quibus conceſſum ipſis eſt diſpen-
5 ſare. At communior eſt opinio, poſſe tacite diſpenſare
etiam ſuper legibus ſuperioris. Confer *Sell de leg. cap.*
4. §. 1. *num.* 178.
6 Tacita vero diſpenſatio ſecundum *Rigant. in commen-
tar. ad dict. Regul.* 51. *n.* 15. *& ſequent.* tunc locum ha-
bet, quum quinque hæc concurrunt. Primum eſt, quod
qui gratiam inhabili, ſeu incapaci facit, ſciat factum,
& ex illo juris diſpoſitionem. Secundum, quod pariter
ſciat, quod in illo facto opus ſit diſpenſatione. Ter-
tium, quod ex certa ſcientia affirmativum factum fa-
ciat, illudque exprimat. Quartum quod de cauſa, qua
ad tacite diſpenſandum movetur, cognoſcat. Quintum
denique, quod ex diſpenſatione illa Tertio præjudicium
7 non irrogetur. At præſertim quartum requiſitum neceſ-
ſarium haud eſſe, tenet *Sell. de leg. c.* 4. §. 1. *num.* 178.
qui *ſequent. n.* 79. aliter explicat, quando cenſeatur fa-
cta tacita diſpenſatio.
8 De poteſtate Summo Pontifici competente diſpenſandi
ſuper legibus omnibus poſitivis non eſt quod diſſeratur,
quum ea promanat ab ea ſuperioritate, quam obtinet
9 ſuper omnes, & firmatur *in c.* 4. *de conceſſ. Præbend.* Quod
vero attinet ad Epiſcopos, ii utique poſſunt diſpenſare
non ſolum ſuper propriis Conſtitutionibus, verum & ſu-
10 per legibus Synodi Diœceſanæ. Duo vero excipiuntur
11 caſus. Prior eſt, ſi Conſtitutio a Summo Pontifice con-
12 firmata fuit *in forma*, ut ajunt, non *communi*, ſed *ſpeci-
fica*. Alter eſt, ſi Conſtitutio abierit in contractum: Con-
fer *Sell. de leg. cap.* 4. §. 2. *n.* 184. *& ſequent.* At quod
13 attinet ad priorem caſum, tunc ſecundum alios confir-
matio *in forma ſpecifica* impedimento eſſe poteſt quomi-
nus Epiſcopus diſpenſet, quum Conſtitutio excedit pote-
ſtatem ipſius Epiſcopi, ita ut totum faciat auctoritas
pontificia, non item quum adhibita ea fuit ad abundan-
tiorem cautelam.
Super legibus vero ſuperioris Epiſcopus regulariter ne- 14
quit diſpenſare non ſolum ſuper jure Pontificio, ſed nec ſuper
Synodo Provinciali. Quinimmo nec Archiepiſcopus diſpen- 15
ſare valet ſuper Synodo Provinciali, quam ab ipſo tam- 16
quam inferiori ad Provincialem Synodum appelletur;
Sell. de leg. c. 4. §. 2. *num.* 189. Quando vero Epiſcopus 17
diſpenſare queat ſuper legibus ſuperioris, vide apud eum-
dem Auctorem de *LL. c.* 4. §. 2. *a num.* 19. *ad plur. ſe-
quent.* Ubi examinatur, an in caſibus, in quibus infe- 18
rior pollet poteſtate diſpenſandi, ſecum ipſe diſpenſa-
re valeat, tum an diſpenſare valeat cum Vagis, & Pe- 19
regrinis.
De juſtis cauſis diſpenſationis conſule *Rouſeaud de la* 20
Combe in ſua Juriſprudentia Canonica verbo Diſpenſatio ſect.
1. *n.* 4 *ſequent.* An autem ceſſat diſpenſatio, ſi cauſa,
ob quam fuit conceſſa, ceſſet itidem ante executionem
illius, non conveniunt inter ſe Doctores *Suarez de* Legibus 21
lib. 6. *c.* 19. *n.* 18. Guttierez *quæſt. Canon. lib.* 2. *c.* 15.
n. 30. Affirmat vero, & quidem allegatis pro ſe Gloſſa,
Joanne Andrea, *Baldo*, *Felino*, & aliis, *Sanchez de Ma-
trim. lib.* 8, *diſp.* 30. *n.* 14.
An & quando potius datum mandatum de diſpenſan- 22
do quam gratia diſpenſationis conceſſa a Papa ſit, &
quinam ſint effectus diverſi, expendit *Rot. in Ugentina Be-
neficii* 5. *Maji* 1738. *cor Eminentiſſ. Creſcentio*.
Nota demum, diſpenſationem eſſe ſtricti juris, nec 23
ullam pati extenſionem. Vide exempla *in Hildeſimen. fru-
ctuum Canonicalium ſuper bono jure* 26. *Junii* 1731. *cor. Emi-
nentiſſ. Creſcentio*.
DISPENSATIO IN BIGAMIA. Vide verb. *Bigamia*.
DISPENSATIO IN FESTORUM OBSERVANTIA.
Vide verb. *Feſtum*.
DISPENSATIO IN JEJUNIO. Vide Verb. *Jejunium*.
DISPENSATIO IN IMPEDIMENTIS MATRIMO-
NII. Vide *Impedimenta Matrimonii art.* 3.
DISPENSATIO AB IRREGULARITATE. Vide *Ir-
regularitas art.* 3.
DISPENSATIO IN JURAMENTIS, & VOTIS. Vide
verb. *Juramentum*, *& Votum*.
DISPENSATIO IN POENIS SIMONIÆ. Vide verb.
Simonia.

DISTRIBUTIONES QUOTIDIANÆ.

ARTICULUS I.

Quid, & quæ ſint Diſtributiones quotidianæ, & a quibus acquirantur?

SUMMARIUM.

1 *Diſtributiones quotidianæ ita dicuntur, quia juxta cu-
juſque merita, ac laborem, & qualitatem diſtribuun-
tur.*
2 *Diſtributiones quare dicantur quotidianæ?*
3 *Diſtributiones quotidianæ aliæ ſunt, quæ non diſtinguun-
tur a Præbendis, & aliæ quæ diſtinguuntur, & quæ
ſint utraque?* ad n. 4.
5 *Diſtributionum quotidianarum propria definitio.*
6 *Diſtributiones hujuſmodi non veniunt in appellatione fru-
ctuum, ſeu redituum, & proventuum.*
7 *Diſtributiones non comprehenduntur in regulis Cancella-
riæ de valore fructuum exprimendo.*
8 *Diſtributiones quotidianæ inſtitutæ ſunt in gratiam cul-
tus divini.*
9 *Jus percipiendi Diſtributiones quotidianas competit Cathe-
dralium, & Collegiatarum Eccleſiarum Canonicis di-
vinis officiis intereſſentibus.*
10 *Diſtributiones debentur his tantum, qui vere interſunt
divinis Officiis, non vero his, qui ficte reſident, aut
juris fictione.*
11 *Unde non ſufficit intereſſentia in Eccleſia, ſed requiritur
actualis intereſſentia in Choro.*
12 *Diſtributiones quotidianas lucratur in abſentia Canonicus
infirmus.*
13 *Sic Diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus, qui
ad Eccleſiam ſe conferre non poteſt, quia eſt debilis in
cruribus, vel ibiis.*
14 *Vel quia podagra laborat.*
15 *Vel quia eſt cæcus, & propterea Miſſas celebrare, & di-
vina Officia recitare non poteſt.*
16 *Vel quia medicinam ſumit, aut ſanguine minuitur.*
17 *Vel quia lepra, aut alio morbo contagioſo cogitur ab Ur-
be diſcedere.*
18 *Vel quia ſanitatis cauſſa balnea, vel alium locum iret.*
19 *Sic etiam lucrantur ſenio confecti, ſi alias, reſidere ſo-
liti erant.*

20 Si-

20 *Similibus infirmitatibus detenti poſſunt Diſtributiones quotidianas percipere, quamvis propria culpa in eas inciderint, cum non ſit addenda afflictio afflicto.*

21 *Nec obſtat ſtatutum contrarium Capituli, ut ægrotis, vel ex quavis cauſſa abſentibus non dentur Diſtributiones.*

22 *Nec etiam obſtat conſuetudo non percipiendi Diſtributiones in abſentia.*

23 *Nec tempus, quo Canonicus fuit infirmus, computandum eſt pro tempore vacationum.*

14 *Immo Canonici infirmi percipere debent etiam portionem accreſcentem.*

25 *Tales tamen Diſtributiones debentur ſolum illis Canonicis infirmis, qui dum ſani erant, divinis Officiis intereſſe ſolebant.*

25 *Diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus in abſentia, ratione juſtæ, & rationabilis corporalis neceſſitatis.*

27 *Diſtributiones quotidianas lucratur injuſte carceratus.*

28 *Injuſte excommunicatus, & poſtea abſolutus per ſententiam, quæ in rem judicatam tranſivit, lucratur Diſtributiones quotidianas.*

29 *Canonicus expulſus a Civitate propter ſeditiones abſque ſua culpa, debet integras percipere diſtributiones.*

30 *Sic diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus, qui ex facto Principis temporalis loci, reſidere non poteſt &c.*

31 *Diſtributiones quotidianæ debentur Canonico abſenti, ut injuſtam Judicis vexationem redimeret.*

32 *Diſtributiones quotidianæ debentur Canonico citato ob cauſſam criminalem qui ſe innocentem exhibuit, ac propterea a ſervitio Eccleſiæ abfuit, licet ſtatuto Eccleſiæ abſentes per ſex menſes univerſam illius anni portionem amitterent.*

33 *Canonicus, qui de crimine inquiſitus, & condemnatus fuit, appellavitque, & fuit abſolutus, debet percipere diſtributiones totius temporis, quo propter eam cauſſam horis Canonicis non potuit intereſſe.*

34 *Diſtributionibus quotidianis gaudere debet Canonicus, qui inquiſitus de homicidio, & factus contumax infra annum comparuit, & factis defenſionibus in carceribus, fuit abſolutus, & innocens declaratus &c.*

35 *Diſtributiones quotidianæ debentur Canonico legitime impedito pro toto illo tempore, quo fuit impeditus inſervire.*

36 *Diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus in abſentia, ratione evidentis Eccleſiæ utilitatis.*

37 *Abſens pro defenſione Jurium ipſius Eccleſiæ, vel ſui Beneficii, lucratur fructus & diſtributiones quotidianas.*

38 *Canonicus Procurator Capituli, & pro negotiis Capituli abſens lucratur diſtributiones quotidianas.*

39 *Diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus a Choro abſens occaſione ſervitii curæ ejus Canonicatui annexæ.*

40 *Diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus, qui accedit Romam pro ſervitio Epiſcopi, qui venit ad viſitanda limina Apoſtolorum, etiamſi dictus Canonicus veniat poſt Epiſcopum, & non ſimul.*

41 *Sic etiam diſtributiones lucrantur Canonici miſſi ab ipſorum Epiſcopis ad limina Apoſtolorum eorum nomine.*

42 *Canonico in Urbe commoranti, ſi deputetur ab Epiſcopo ſuo ad viſitanda limina, debentur diſtributiones unius Menſis.*

43 *Si vero Epiſcopum ad viſitanda limina comitaſſet, tunc diſtributiones debentur pro toto tempore acceſſus, manſionis, & receſſus; quod tempus Sacra Congregatio Concilii conſtituit eſſe trium menſium.*

44 *Diſtributiones quotidianas lucrantur Canonici inſervientes Epiſcopo Pontificaliter in Civitate, vel in Suburbiis, non autem in alio loco, vel comitantes in Viſitatione.*

45 *Diſtributiones debentur Canonico proviſo ab Ordinario Cardinale vigore Indulti pro tempore, quo Eccleſiæ inſervivit, etiamſi fuerit poſtea coactus capere novam poſſeſſionem Apoſtolicam, & primæ renunciare, tamquam invalidæ.*

46 *Archidiaconus, vel Canonicus viſitans Eccleſiæ jura, vel reditus ſuæ Præbendæ, non amittit diſtributiones.*

47 *Canonicus Pœnitentiarius, ſi dum recitantur divina officia, audiat in Eccleſia Confeſſiones, percipit quotidianas diſtributiones.*

48 *Etiamſi audiat Confeſſiones peccatorum venialium, & non reſervatorum.*

49 *Pœnitentiarius, dum actualiter audit Confeſſiones, non ſolum lucratur diſtributiones quotidianas, ſed etiam eleemoſynas, quæ diſtribuuntur pro aſſociandis, & ſepeliendis cadaveribus Defunctorum, vel pro ſupplicationibus, & proceſſionibus, quæ per Urbem aguntur.*

50 *Theologus, ſeu obtinens Præbendam Theologalem diebus, quibus legit, habendus eſt tamquam præſens in Choro, non modo pro illis horis, ut ſi mane legat, pro horis Matutinis, & Miſſa ſolemni, ſed etiam pro tota die, & percipere poteſt diſtributiones.*

51 *Canonici privilegiati ſuper fructibus in abſentia percipiendis, ſi reditus omnes in his diſtributionibus conſiſtant, lucrantur de jure communi ſine diminutione hujuſmodi diſtributiones.*

52 *At poſt Concilium Tridentinum Canonici ſic abſentes percipere debent ſolummodo duas tertias illarum partes.*

53 *Canonici, qui Papæ, vel Cardinalibus inſerviunt cum Indulto percipiendi diſtributiones pro diebus, & horis, quibus actualiter in ſervitio occupantur, gaudent diſtributiones, & etiam fallentiis abſentium.*

54 *Diſtributiones debentur Canonico pro tempore, quo ſine Salario Organum pulſat*

Diſtributiones quotidianæ ſecundum nominis etymo- 1
logiam ita dicuntur, quia juxta cujuſque merita,
ac laborem, & qualitatem diſtribuuntur; nam diſtribue-
re eſt ſuum cuique tribuere, *l. 1. ff. familiæ erciſcund.*
Rota *p. 6. recent. dec. 115. n. 20.* Dicuntur autem quo- 2
tidianæ, ſive quia quotidie diſtribuuntur iis, qui quoti-
die Horis Canonicis, Diviniſque Officiis interſunt, qua-
ſi quotidianum, & diurnum ſtipendium. Rota *cit. p. 6.
dec. 115. n. 23.* Barboſa *lib. 3. Juris Eccleſ. univerſ. cap.
18. n. 4. & de Canonicis c. 21. n. 3.* cum pluribus ibi ci-
tatis. Diſtributiones aliæ ſunt, quæ non diſtinguuntur 3
a præbendis, ſed ipſæmet præbendarum vice funguntur,
ut ſunt diſtributiones illarum Eccleſiarum, quarum fru-
ctus omnes in communi reponuntur, & ſingulis diebus
diſtribuuntur cuilibet Canonico præſenti pro victu, de
quibus *in c. Olim, de verbor. ſignification.* & apud Decian.
conſ. 43. col. 1. Menoch. *conſ. 436. n. 25.* Aliæ vero ſunt 4
diſtributiones a præbendis ſeparatæ, atque diſtinctæ,
quales ſunt diſtributiones illarum Eccleſiarum, in qui-
bus Canonici certas habent præbendas, & præterea quo-
tidianas diſtributiones, quæ dantur intereſſentibus Di-
vinis Officiis, de quibus *in c. Quia 15. de reſcript. in 6.
in cap. Unic. de Cler. non reſident. eod. in 6. & in cap. Ul-
tim. de conceſſion. præbend. pariter in 6.* Pariſ. *conſ. 32. n.
7. & conſ. 34. n. 4. cum ſeq. vol. 4.* Covarr. *lib. 3. va-
riar. cap. 13. n. 1.* Gallet. *in Margarita Caſuum conſcient.
verb. Diſtributiones* 2.

Diſtributiones quotidianæ proprie loquendo definiun- 5
tur, quod ſint ſtipendia quædam perſonalia, quæ ex re-
ditibus Eccleſiæ (propter Præbendam, aut portionem
certam pro Beneficio competentem) Canonicis, & Be-
neficiatis, ſeu Clericis Cathedralium, & aliarum Colle-
giatarum Eccleſiarum Divinis Officiis intereſſentibus
pro Divino Officio tribuuntur. Diſtributiones hujuſmodi 6
non veniunt appellatione fructuum, ſeu redituum, &
proventuum illius, vel illius Beneficii, cum ſint reddi-
tus caſuales, & incerti, qui acquiruntur labore, & in-
terventu in Divinis, *Cap. licet 32. de præbend. cap. Unic.
de Cleric. non reſident. in 6. cap. Quoniam 8. §. In illis, de
conceſſ. Præbend. etiam in 6.* Rota *par. 15. recent. deciſ. 61.
numer. 1.* Caſſad. *deciſ. 1. de Cleric. non reſident.* Covarr.
lib. 3. variar. reſolut. cap. 13. num. 1. Fagnan. *lib. 3. de-
cretal. in cap. Licet 32. de præbend. num. 3. & ſequent. &
lib. 5. cap. Præterea 1. Ne Prælati vices ſuas.* Barboſa *lib.
3. Juris Eccleſ. univerſ. cap. 18. numer. 8. de Canonicis cap.
21. numer. 6.* Propterea non comprehenduntur in regu- 7
lis Cancellariæ de valore fructuum exprimendo. Felinus
alios citans *in cap. Ad aures, de reſcript. numer. 14.* Co-
varr. *lib. 3. variar. reſolut. cap. 13. num. 1.* Fagnan. *loc.
cit.* Diſtributiones quotidianæ inſtitutæ ſunt in gratiam 8
cultus Divini, ut hic Canonici, & Cappellani promp-
tius, ac frequentius pro officiis divinis recitandis ad
Eccleſiam convenirent, *Cap. Unic. de Cleric. non reſident.
in 6. Clementin. Si Dominum, de relig. & venerat. ſancto-
rum.* Rota *part. 8. dec. 24. numer. 17. & 18. & annotat.
ad dec. 576. num. 70. & 101. & ſequent. part. 4. tom. 3.*
quia talis intereſt pro denario, qui non intereſſet pro
Deo: ut inquit Hoſtienſ. *in cap. Olim, de verbor. ſignifi-
cat. numer. 2. in verſ. manualia*, & Fagnan. *ibid. n. 42.*
Et propterea, ut neque in parte minuatur divinus cul-
tus, ſed ei debitum omnibus rebus obſequium præſte-
tur, Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. cap. 3. de reform.*
ſic præciſe ordinavit: „ Statuit Sancta Synodus in Ec-
„ cleſiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, in qui-
„ bus nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ, vel ita te-
„ nues, ut veriſimiliter negligantur, tertiam partem
„ fructuum, & quorumcumque proventuum, & obven-
„ tionum, tam Dignitatum, quam Canonicatuum, Per-
„ ſonatuum, Portionum, & Officiorum ſeparari debe-
„ re, & in diſtributiones quotidianas converti, quæ
„ inter Dignitates obtinentes, & cæteros Divinis in-
„ tereſſentes, proportionaliter juxta diviſionem ab
„ Epiſcopo, etiam tamquam Apoſtolicæ Sedis Dele-
„ gato,

" gato, in ipſa prima fructuum deductione faciendam di-
" vidantur; *ſunt præciſa verba Concilii*.

9 " Jus percipiendi quotidianas diſtributiones competit Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum Canonicis Divinis Officiis intereſſentibus, *cap. Licet* 32. *de præbend. cap. Unic. de Cler. non reſiden. in* 6. *Clementin.* 2. *de ætat. & qualit. & Extravagant. Cum nonnulla* 1. §. *præterea, de præbend. inter commun.* & Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 3. *de reform. & ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de reform.* Rota *part.* 3. *deciſ.* 473. *num.* 1. *& deciſ.* 689. *num.* 7. *pag.* 10. *deciſ.* 125. *num.* 3. *par.* 13. *deciſ.* 233. *num.* 22. *&* 23. *& ſæpe alibi*. Debentur autem diſtributiones his tantum, qui
10 vere interſunt divinis officiis, non vero his, qui ficte reſident, aut juris interpretatione, *cap. De cetero, de Cler. non reſident.* Fagnan. *l.* 3. *decretal. in cap. Licet* 32. *de præbend. num.* 102. quia ad ipſas lucrandas non ſolum requiritur præſentia, ſed etiam intereſſentia corporalis in Choro. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *deciſ.* 22. *num.* 15. *Annotat. ad deciſion.* 577. *num.* 112. *& ſequent. & nuper.* 129. *& ſequent. part.* 4. *tom.* 3. *& deciſ.* 449. *num.* 7. *part.*
11 14. Unde non ſufficit intereſſentia in Eccleſia, etiamſi Canonicus eſſet in Eccleſia celebrans eo tempore, quo horæ Canonicæ cantantur in Choro, ſed requiritur actualis intereſſentia in ipſo Choro, *dicta Annotat. ad deciſ.* 576. *num.* 132. *part.* 4. *tom.* 3. Canonici enim celebrantes, dum divina officia recitantur, lucrantur ſolum diſtributiones, ſi ad celebrandum compulſi fuerint ab eo, ad quem pertinet, vel ſi conſuetudine fuerit introductum, quod Clerici recedentes a Choro ad celebrandam Miſſam, dum preces Horariæ recitantur, eas lucrentur; ſecus vero ſi compulſi non fuerint, & conſuetudo id non habeat. *Sacra Congregat. Concil. in Callienſi* 19. *Junii* 1628. *in reſp. ad* 4. *Et in Oriolen.* 27. *Mart.* 1632. *in reſponſ. ad* 12. & tenet Gonzalez *ad regul.* 7. *Cancell.* §. 7. *proœm. num.* 18. Piaſec. *in praxi Epiſcop. p.* 2. *cap.* 3. *nu.* 8. & cum multis aliis Barboſa *lib.* 3. *Jur. Eccleſ. univ. c.* 18. *n.* 78.

12 Diſtributiones quotidianas lucratur in abſentia Canonicus infirmus; *cap. Unic. de Cleric. in reſident. in* 6. & Gloſſa ab omnibus approbata *ibid. in verb. Infirmitas*, & ſic ſemper reſpondit Sacra Congregatio Concilii teſte Fagnan. *l.* 3. *decret. in c. Cum percuſſio* 1. *de Clerico ægrotante num.* 29. Barboſa *Coll. Apoſtolic. deciſ. verb. Diſtributiones quotidianæ nu.* 17. Garzias *de Benefic. p.* 3. *cap.* 2. *num.* 362. & tenuit Rota *par.* 1. *recent. d.* 61. *num.* 7. *part.* 2. *deciſ.* 107. *num.* 1. *& Annotat. ad deciſ.* 576. *num.*
13 125. *par.* 4. *tom.* 3. & ſæpe alibi. Sic diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus, qui ad Eccleſiam ſe conferre non poteſt, quia eſt debilis in cruribus, vel tibiis. Barboſa *l.* 3. *Juris Eccleſ. univerſ. cap.* 18. *num.* 56. cum aliis
14 ibi citatis. Vel quia podagra laborat, huic enim deberi quotidianas diſtributiones cenſuit Sacra Congregatio, te-
15 ſte Fagnano *lib.* 3. *in c. Licet, de præbend. num.* 142. Vel quia eſt cæcus, & propterea Miſſas celebrare, & divina officia recitare non poteſt. *Sac. Congregatio Conc.* 20. *Jul.* 1619. Sicut etiam Canonicus poſt adeptum Canonicatum utroque lumine orbatus diſtributiones lucratur, abſque eo quod Divinis interſit; *Sacra Congr. Conc. ſub die*
16 26. *Januarii* 1616. Vel quia medicinam ſumit, aut ſanguine minuitur. Jacob. de Graff. *in aures dec. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 10. Moneta, Trullench. Sanctarell. & alii
17 cum Barboſa *loc. cit. num.* 69. Vel quia lepra, aut alio morbo contagioſo cogitur ab Urbe diſcedere. Barboſa
18 cum ſupradictis *loc. cit. num.* 61. Vel quia ſanitatis cauſſa ad balnea, vel alium locum iret. Idem Barboſa cum
19 eiſdem *loc. cit. num.* 60. Extenditur inſuper ut habeat locum etiam in ſenio confectis, quibus Sacra Congreg. declaravit quotidianas diſtributiones deberi, ſi alias reſidere ſint ſoliti, ut refert Fagn. *loc. cit. num.* 146. & Barboſa *d. lib.* 3. *num.* 64. *Collect. Apoſtolic. deciſ. verb.*
20 *Diſtributiones quotidianæ num.* 4. Et his omnibus infirmitatibus detenti poſſunt diſtributiones quotidianas percipere, quamvis propria culpa in eas inciderint, *cap. Cum infirmitas, de pœn. & remiſſ.* Et ratio eſt, quia etſi tales propria culpa ſint impediti, hoc tamen impedimentum nec a Jure, nec ab homine, ſed ab ipſo Deo illatum eſt; ut innuit textus *in cap. Cum percuſſio* 2. *cauſ.* 7. *quæſt.* 1. ibi: *Cum percuſſio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat. Dei in hoc judicium ignoratur, & ideo non debet a nobis addi flagellatis afflictio*; & ſic præciſe ſtatuit Sacra Congregatio Concil. teſte Fagnano *loc. cit. num.* 147. Cum non ſit addenda afflictio afflicto, *cit. c. Cum percuſſio, cap. Ex part.* 5. *de Clerico ægrotante, cap. Licet* 4. *de cenſibus* cum ſimilibus.

21 Nec obſtat ſtatutum Capituli contrarium, ut ægrotis, vel ex quavis cauſſa abſentibus, non dentur diſtributiones, quia hujuſmodi ſtatutum Sacra Congr. Concilii teſte Fagnano *l. c. n.* 138. cenſuit non eſſe confirmandum, cum ſit irrationabile, & contra bonum Eccleſiæ, ut conſtat *ex cap.* 1. *de Clerico ægrotant.* ibi: *quia ſi alii ejus eſſent exemplo deterriti, forte non poſſet, qui militaret Ec-*
22 *cleſiæ, inveniri*. Nec etiam obſtat conſuetudo non percipiendi diſtributiones in abſentia, quia diſtributiones quotidianæ debentur infirmis abſentibus etiam non probata conſuetudine illas in abſentia percipiendi, ut clare probatur *in c. Unic. de Cler. non reſident. in* 6. ubi ex regula, quæ præmittitur de diſtributionibus quotidianis in abſentia non percipiendis, excipiuntur primo loco ii, quos infirmitas excuſaverit. Nec tempus, quo Canonicus fuit in-
firmus, computandum eſt pro tempore vacationum, ut de- 23
claravit Sac. Congreg. teſte Fagn. *loc. cit. num.* 140. Immo Canonici infirmi percipere debent etiam portionem ac- 24
creſcentem. Sic decrevit Sacra Congreg. Concil. ut refert Fagnanus *loc. cit. num.* 139. Declaratur tamen, quod ta-
les diſtributiones debeantur ſolum illis Canonicis infirmis, 25
qui dum ſani erant, divinis officiis intereſſe ſolebant, alias enim diſtributiones quotidianas non lucrantur, quia morbus non eſt cauſſa non reſidendi in eis, qui etiam ſani non reſediſſent. Rota *in una Hiſpalenſi diſtributionum* 2. *Maji* 1603. *coram Coccino*, Joan. Andr. Card. & Abbas *in c. Ad audientiam, de Cler. non reſident & in cap. Cum percuſſio, de Clerico ægrotante*. Fagn. *loc. cit. num.* 148. Felin. *in cap. Apoſtolicæ, de except. n.* 12. ubi dicit ita omnes tenere.

Diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus in abſen- 26
tia, ratione juſtæ, & rationabilis corporalis neceſſitatis, *c. Unic. de Cler. non reſident. in* 6. ubi tamen adverte, quod non quodlibet impedimentum corporale excuſabit, ſed illud tantum, quod præſefert juſtam, & rationabilem aliquam neceſſitatem, veluti ſi injuſte quis in carcerem mittatur, vel inique excommunicetur, vel ſine culpa a Civitate ſit expulſus, vel aliis ſimilibus caſibus, ut in *d. c. Unic. num.* 17. exemplificat Barboſa. Quod di-
ſtributiones quotidianas lucretur injuſte carceratus, decre- 27
vit *Sacra Congreg. Epiſcop. & Regul. ſub die* 5. *Decemb.* 1600. *Et Sacra Congr. Concil. ſub die* 19. *Maji* 1626. reſpondit diſtributiones quotidianas, conſuetudine contraria non obſtante, deberi Canonico pro toto illo tempore, quo propter denegationem diſtributionum in tempore indebitæ incarcerationis abfuit a reſidentia. *Et eadem Sacra Congr. Conc. in Lucian.* 16. *Februar. &* 8. *Maji* 1627. cenſuit diſtributiones deberi Canonico pro tempore, quo
fuit Romæ carceratus, vel ibi ex cauſſa detentus. Cano- 28
nico injuſte excommunicato, ac poſtea per ſententiam abſoluto, quæ in rem judicatam tranſivit, deberi diſtributiones quotidianas, & ſi quæ alia ſunt emolumenta, quæ ab infirmis percipi conſueverunt, cenſuit Sacra Congreg. Concil. ut refert Fagnan. *loc. cit. numer.* 156. Excommunicatus enim injuſte poteſt repetere fructus medii temporis, ut tradit Gloſſa communiter recepta *in c. Super cauſſa* 2. *quæſt.* 4. & Gloſſa fin. *in cap. Paſtoralis*, §. *Verum,*
de appellat. Canonicus expulſus a Civitate propter ſedi- 29
tiones abſque ſua culpa a contrariæ factionis hominibus, debet integre percipere quotidianas diſtributiones. Sic com-
muniter Doctores cum Fagnan. *loc. cit. num.* 151. Diſtri- 30
butiones enim quotidianas lucratur Canonicus, qui ex facto Principis temporalis loci reſidere non poteſt, ſed interea debet curare Canonicatum reſignare, vel permutare, aut rationem aliquam inire, quia & ſuæ, & Eccleſiæ indemnitati conſultum ſit, ut cenſuit *Sac. Congr.*
Concil. in Carpen. 17. *Septembris* 1616. Diſtributiones quo- 31
tidianæ debentur Canonico abſenti, ut injuſtam Judicis
vexationem redimeret. Sacra Congregatio Concil. te- 32
ſte Fagnan. *loc. cit. num.* 154. Item diſtributiones quotidianæ debentur Canonico citato ob cauſſam criminalem, qui ſe innocentem exhibuit, ac propterea a ſervitio Eccleſiæ abfuit, licet ex ſtatuto Eccleſiæ abſentes per ſex menſes univerſam illius anni portionem amitterent. *Sic*
eadem Sacr. Congregatio, ut teſtatur idem Fagnan. *num.* 33
155. Canonicus, qui de crimine inquiſitus, & condemnatus fuit, appellavitque, & fuit abſolutus per tres ſententias conformes, vel unicam, quæ in rem judicatam tranſivit, debet utique percipere nedum fructus, ſed etiam diſtributiones quotidianas totius temporis, quo propter eam cauſſam horis Canon. non potuit intereſſe. Ita *ead. Sac. Congr. Concil.* ut expreſſe teſtatur Fagnan. *loc. cit. numer.* 156. *& Sacra Congr. Epiſcop. & Regul. in Lucerina*
17. *Auguſti* 1696. Diſtributiones quotidianas lucrari debet 34
Canonicus, qui inquiſitus de homicidio, & factus contumax infra annum comparuit, & factis defenſionibus in carceribus, fuit abſolutus, & innocens declaratus, & ab ea die ſcilicet, eas lucratur, qua ſe præſentavit in carceribus, non vero antea, tempore ſcilicet, quo fuit
contumax. *Sac. Congr. Concil. ſub die* 10. *Novembris* 35
1618. Diſtributiones quotidianæ debentur Canonico legitime impedito pro illo tempore, quo impeditus fuit inſervire. *Sacr. Congr. in Alexandrina* 7. *Septembris* 1630. Rota *part.* 14. *deciſ.* 190. *n.* 4. *& part.* 15. *deciſ.* 100. *n.* 3.

Diſtributiones quotidianas lucratur Canonicus in abſen- 36
tia ratione evidentis Eccleſiæ utilitatis; *cit. cap. Unic. de Cler. non reſident. in* 6. *Sacra Congr. Concil. ſub die* 31. *Januarii* 1603. Rota *part.* 1. *deciſ.* 61. *num.* 7. *& An-*
notat. ad dec. 576. *n.* 125. *&* 178. *& ſequent. part.* 4. 37
tom. 3. Abſens pro defenſione jurium ipſius Eccleſiæ, vel ſui Beneficii lucratur fructus, & diſtributiones quotidianas. Rota in *Aſtenſi fructuum, & diſtributionum* 15. *Martii* 1615. *coram Manzanedo, & in Calaguritana fructuum, & diſtributionum* 26. *Martii* 1624. *coram Ubaldo*, & ſic decreviſſe Sacram Congr. Concil. refert Garzias *in addit. ad tractat. de benefic. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 49. & iterum ſic decrevit ead. *Sac. Congr. Concil. in Lauretana* 16.

Julii 1695. Canonicus Procurator Capituli, & pro nego-
38 tiis Capituli aſſiſtens, tamquam præſens reputandus eſt, &
habere debet diſtributiones quotidianas. *Sac. Rit. Congr. in*
39 *Saonenſis* 21. *Auguſti* 1604. Diſtributiones quotidianas lu-
cratur Canonicus a Choro abſens occaſione ſervitii Curæ
ejus Canonicatui annexæ, tamquam ſi eſſet præſens, ex
Conc. Tridentin. *ſeſſ.* 22. *cap.* 3. ideoque Epiſcopus Cu-
ram animarum eidem Canonico auferre, & Manſionario
ſibi, ejusque ſucceſſoribus beneviſo conferre non debet.
Sacr. Congregat. Epiſcop. & Regul. in Lauden. 24. *No-*
40 *vembris* 1617. Diſtributiones quotidianas lucratur Cano-
nicus, qui accedit Romam pro ſervitio Epiſcopi, qui
venit ad viſitanda limina Apoſtolorum, etiam quod di-
ctus Canonicus veniat poſt Epiſcopum, non autem ſi-
mul. *Sacr. Congregat. Concil. die* 6. *Septembris* 1623. Sic
41 etiam diſtributiones lucrantur Canonici miſſi ab ipſorum
Epiſcopis ad limina Apoſtolorum eorum nomine. Sic de-
ciſum fuiſſe a Sacra Congregat. Concil. refert Garzias *de
benefic. part.* 3. *cap.* 2. *numer.* 448. & Barboſa *Collectan.
Apoſtolicar. deciſ. verb. Diſtributiones quotidianæ numer.*
42 11. Canonico autem in Urbe commorante, ſi deputetur
ab Epiſcopo ſuo ad viſitandum limina, debentur ei di-
ſtributione unius Menſis. *Sacra Congregat. in Vigilien.* 6.
Januar. 1682.
43 Si vero Epiſcopum ad viſitandum limina comitaſſet,
tunc diſtributiones debentur pro toto tempore acceſſus,
manſionis, & receſſus. *Ead. Sacr. Congreg. Concil. in Co-
men.* 28. *Auguſti* 1688. Quod tempus ead. Congregatio
44 Concil. conſtituit eſſe trium menſium in *una Vaſionen.* 17.
April. 1627. Diſtributiones quotidianas lucrantur Canoni-
ci inſervientes Epiſcopo Pontificaliter celebranti in Civi-
tate, vel in Suburbiis, non autem in alio loco, vel co-
mitantes in Viſitatione. *Sacra Congregat. Concil. ſub die* 7.
45 *Maji* 1600. Diſtributiones debentur Canonico proviſo ab
Ordinario Cardinale vigore Indulti pro tempore, quo Ec-
cleſiæ inſervivit, & poſſeſſionem habuit vigore hujus pro-
viſionis, etiamſi fuerit poſtea coactus capere novam poſ-
ſeſſionem Apoſtolicam, & primæ renunciare, ex eo quod
detectum fuit primam proviſionem fuiſſe invalidam, quia
Beneficium erat de Jure Patronatus Sedis Apoſtolicæ, &
ejus proviſio ſpectabat ad Papam. *Sacra Cong. Conc. in
Ferrarienſ.* 1625.
46 Archidiaconus, vel Canonicus viſitans Eccleſiam, ju-
ra, vel reditus ſuæ præbendæ, non amittit diſtributio-
nes quotidianas, cum viſitando prædicta jura, & loca ſer-
viat Eccleſiæ in re utili. Si vero non viſitaret propriam
Eccleſiam ſuæ Diœceſis, etiamſi illam viſitaret ex officio,
& jure ſibi competenti, tunc non poteſt percipere diſtri-
butiones quotidianas, ut referunt deciſum Moneta *de Di-
ſtributionibus qu.* 11. *num.* 63. Garzias *de Benefic. part.* 3.
cap. 2. *num.* 322. Barboſa *de Canonicis, & dignitatibus,
cap.* 24. *numer.* 4. *de offic. & poteſtat. Epiſc. part.* 3. *al-*
47 *legat.* 53. *numer.* 126. Canonicus Pœnitentiarius, ſi dum
recitantur divina officia, audiat in Eccleſia Confeſſiones,
percipit quotidianas diſtributiones, ac ſi præſens eſſet in
Choro. Conc. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. Sac. Congregat.
Concil. *in Theatina* 18. *April.* 1643. & ſic deciſum fuiſſe
referunt Aloyſius Riccius *in praxi for. Eccleſ. deciſ.* 498.
in prima editione. Moneta *de Diſtributionibus quotidianis
part.* 2. *quæſt.* 11. *num.* 64. *cum ſequentibus*. Barboſa *lib.*
3. *Juris Eccleſ. univerſ. cap.* 18. *num.* 42. *& de offic. &*
48 *poteſt. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 55. *num.* 30. Fagnan. *loc.
cit. numer.* 170. Etiamſi audiat Confeſſiones venialium
peccatorum, & non reſervatorum, ex reſponſione Sacræ
Congregationis teſte Fagn. *loc. citat. numer.* 170. Pœni-
49 tentiarius non ſolum cenſetur præſens in Choro, dum a-
ctualiter Confeſſiones audit ad lucrandas diſtributiones quo-
tidianas, ſed etiam eleemoſynas ipſas, quæ diſtribuuntur
pro aſſociandis, & ſepeliendis cadaveribus Defunctorum,
vel pro ſupplicationibus, & proceſſionibus, quæ per Ur-
bem aguntur. Ita deciſum fuiſſe refert Garzias *in addit.*
50 *part.* 5. *cap.* 4. *num.* 125. & Fagnan. *loc. cit. n.* 171. Theo-
logus, ſeu obtinens præbendam Theologalem diebus, qui-
bus legit, habendus eſt tamquam præſens in Choro non
modo pro illis horis, ut ſi mane legat pro horis matuti-
nis, & Miſſa ſolemni, ſed etiam pro tota die, & perci-
pere poteſt diſtributiones quotidianas. Ita declarante Gre-
gorio XIII. deciſum referunt Naldus *verb. Diſtributiones
numer.* 9. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell.* §. 7. *proœm. nu.*
180. Moneta *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quæſt.* 10. *num.*
51 27. *& quæſt.* 11. *num.* 75. Barboſa *lib.* 3. *Juri. Eccleſ. u-
niverſ. cap.* 19. *nu.* 43. Fagnan. *l. c. n.* 126. Canonici privile-
giati ſuper fructibus in abſentia percipiendis, ſi reditus
omnes in his diſtributionibus conſiſtant, lucrantur de ju-
re communi, ſine diminutione hujuſmodi diſtributiones,
textu expreſſo *in* 6. *Olim* 16. *de verbor. ſignificat.* ibi:
plene ſicut uni ex aliis reſidentibus. At poſt Concilium
52 Tridentinum, quod *in cap.* 3. *ſeſſ.* 21. jubet converti ter-
tiam partem fructuum in diſtributiones quotidianas. Ca-
nonici ſic abſentes percipere debent tantummodo duas ter-
tias illorum partes, amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus
accreſcit. Fagn. *in* 6. *De cetero, de Cler. non reſident. a
num.* 29. *uſque in fin. & in cap. Licet, de Præbend. num.*
126. *& in cap. Olim, de verb. ſignificat. a numer.* 36.
uſque ad 40. Canonici, qui Papæ, vel Cardinalibus in-
ſerviunt cum Indulto percipiendi diſtributiones pro die-
bus, & horis, quibus actualiter in ſervitio occupantur, 53
gaudent diſtributionibus, & etiam ſillentiis abſentium,
Sacra Cong. in Romana punctatur. 27. *Jan.* 1691.
Diſtributiones debentur Canonico pro tempore, quo ſi-
ne ſalario Organum pulſat. *S. C. Epiſ. in Nolana* 23. *Sept.* 54
1639. *in Trevent.* 22. *Nov.* 1641.

Additio Auctoris e II. Editione.

* Juvat hic ad rem e penu *Inſtitution. Eccleſ.* Bened.
XIV. ſequentia, utpote ſcitu valde digna, & in praxi ſer- 55
vanda, depromere.
Concilium Tridentinum, *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. *de Reform.* man-
dat, ut ſeparetur e maſſa Capitulari tertia pars fructuum,
quæ dividatur inter præſentes divinis officiis aſſiſtentes,
ut ſupra traditum ſub *num.* 8. Addit vero idem Conci-
lium, quod ſi dignitates, & Perſonatus Eccleſiarum Pa-
rochialium, & Collegiatarum muneribus ſuis defuerint,
amittant diſtributiones, quæ applicentur *Fabricæ Eccle-
ſiæ, vel alteri pio loco arbitrio Ordinarii*. Quod poſtre-
mum intelligitur de dignitatibus reditus ſuos habentibus
a menſa Capitulari diſcretis; nam illæ, quæ partici-
pant ex eadem menſa, diſtributiones amittunt, ſed di-
ſtributiones illæ accreſcunt præſentibus, *Inſtit. Eccl.* 107 §. 41.
Vetat inſuper ſacrum Concilium *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de Re-*
form. ne Chorales ſecum invicem paciſcantur, ne mulcten- 56
tur abſentes. Vetat etiam ne gratis condonentur diſtribu-
tiones iis, qui non interfuerint, cui Decreto inſiſtens S.
C. C. ſemper negavit valere iſtas condonationes, *Ib.* §. 42.
Hoc tamen non obſtante fas eſt Epiſcopo tranſgreſſores 57
iſtos ulterius punire, ut ſæpius reſpondit Sacra Congre-
gatio; *ibid.* §. 44.
Ceterum cum Sacrum Concilium exceptos judicet ab 58
ea diſtributionum amiſſione illos, quos infirmitas, ſeu ju-
ſta, & rationabilis corporalis neceſſitas, aut evidens Ec-
cleſiæ utilitas excuſat: hinc Sacra Congregatio cenſuit in
eo rerum eventu abſentes non tantum ſuas diſtributiones
non amittere, ſed lucrari augmentum, quod fit ex di-
ſtributionibus abſentium ſine cauſa. Quin & ſi quis diſce-
dens a Civitate ſanus proponens reditum ad Civitatem poſt
legitimam vacationem, ſi interim ægritudine afficiatur,
nec redire poſſit, adhuc diſtributiones lucratur, ac ſi
præſens eſſet in Civitate, ut ex decreto S. C. *ibid.* §. 46.
Verum non omnis ægritudo excuſat, nec omnes ſem- 59
per; nam ſi quis cum ſanitate valebat, intereſſe negli-
gebat, tunc etſi ægritudine gravetur, diſtributiones non ob-
tinet, ut cenſuit S. C. *ibid.* §. 47.
Accidere tamen poſſet, ut quis non vetaretur quidem 60
exire domo, ſed ægritudine, qua afficitur, adeſſe Choro
non permitteretur. Hinc cæcus diſtributionibus potitur,
etiamſi eam officii partem, quam memoriæ tenet, in cho-
ro non recitet, ut cenſuit S. C. *ibid.* §. 48.
Deberi cæco diſtributiones ex ea die, qua lumine captus 61
eſt, & non ſolum ex ea qua ſe admitti ut præſens poſtu-
lavit, cenſuit S. C. *ibid.* §. 49.
Quin nec teneri illum ſubſtituere alium pro onere Miſ-
ſarum in Collegiata, eadem Sacra Congregatio alio Decre-
to cenſet. *ibid.*
Quando peſtis graſſatur (quod Judicium Epiſcopo remit- 62
titur) Canonici, qui ſe abſentant ab Urbe vel oppido di-
ſtributiones lucrantur, ut ex Decreto S. C, *ibid.* §. 50.
Nec privantur etiam, qui aſſueti alias intereſſe Choro 63
vexationibus injuſtis coacti ſe e loco ſubducunt, ut ex De-
creto S. C. *ibid.* §. 51.
Cujuſmodi ſunt etiam detenti injuſte in carceribus, quæ 64
injuſtitia tunc judicanda eſt ex ſententia in ejus favorem
lata, quæ in judicatum tranſierit; nam ſi interpoſita ſit
appellatio, exitus ejus appellationis expectandus eſt; ex
Decretis S. C. ut *ibid.* §. 52.
Sententia in favorem rei illa dicitur hic, qua reus ut 65
innocens abſolvitur per ſententiam definitivam; ſicut etiam
qua *ex hactenus deductis* declaratur innocens; ac tandem
ea, qua abſolvitur cum clauſula *non moleſtetur*; Non ve-
ro ea, qua abſolvitur cum *ex quo jatis*. *ibid.* §. 53.
Ex evidenti Eccleſiæ utilitate abſentem ad diſtributio- 66
nes admittit Bonifacius VIII. in cap. Un. *de Cleric. in
reſid. in* 6. Quare abſens a Choro cauſa negotiorum Ec-
cleſiæ ſuæ, vel Capituli, diſtributiones percipit, ut ſæ-
pe cenſuit S. C. *ibid.* §. 54.
Itaque Canonicus Theologus qua die legit, poteſt non 67
amiſſis diſtributionibus a Choro abeſſe, etſi vacare illi
poſset, ut cenſuit S. C. *ibid.* §. 55.
Hinc etiam Canonicus Pœnitentiarius, vel alius Ca- 68
nonicus ab Epiſcopo deputatus in ejus locum, dum actu
audit confeſſiones, tuto abeſt a choro, & diſtributiones
obtinet. Si vero abiit, dum actu non audivit confeſſio-
nes diſtributiones minime percipit. *ibid.*
Qui habet curam Animarum in ea Eccleſia, in qua eſt 69
Canonicus, ſi toto eo tempore occupatur actu in exerci-
tio eorum, quæ ſpectant ad Curam Animarum, diſtribu-
tiones quotidianas obtinet; *ibid.* §. 56.
Animadvertendum eſt, Canonicos non præſentes, de 70
quibus ſupra diximus, non privari diſtributionibus, non
tamen participare de emolumentis Anniverſariorum,
quæ

quæ ex voluntate Fundatorum diſtribui conſueverunt ſolum inter præſentes, ut ex Decr. S. C. *ibid.* §. 21.

71 Denum diſtributiones quotidianas obtinent Canonici, & Beneficiati, qui interdum infra annum intra domum Religioſam clauſi exercitia ſpiritualia præſtant cum licentia Epiſcopi; non tamen ſi in Adventu, Quadrageſimi, & Feſtis ſolemnibus id agunt; & ita agunt, ut ſervitio Chori nullum detrimentum inferatur. Ita ex Encyclica Clementis XI. *ibid.* §. 63.

72 Diſtributionibus etiam quotidianis non privantur Canonici, & Manſionarii emeriti, ſive ſi Coadjutorem habeant. *ibid.* Debent tamen indultum hoc obtinuiſſe a S. Congr. vi cujus nec loci reſidentia adſtringuntur. Quamquam poſſunt ab Epiſcopo compelli ad aſſiſtendum Choro, ſi cultus divinus detrimentum patiatur. *ibid.* §. 64.

73 Porro ſi Coadjutor ſive intra Civitatem ægrotet, ſive extra, non tenetur Coadjutus aſſiſtere Choro, & nihiloſecius lucratur diſtributiones, quæ ipſi omnino debentur, etiam cum iis emolumentis, quæ præſentibus accreſcunt. *ibid.* §. 65.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 INtereſt, & quidem ad plures effectus, diſtinguere Diſtributiones quotidianas a fructibus, quos vocant *Groſſos*. Hæc autem ſtatuta eſt Regula: Si reditus Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, de qua agitur, dividuntur ratione Beneficii nullo prorſus habito reſpectu ad ſervitium, ſunt fructus *Groſſi*; Sin autem dividuntur non Beneficii, ſed ſervitii ratione, & ut dici ſolet per *punctos*, ſeu *punctaturas*, ita ut major, vel minor ſit portio uniuſcujuſque, prout majus, vel minus fuerit præſtitum ab ipſo ſervitium, ſunt Quotidianæ Diſtributiones; Ita ex text. *in cap. unic. de Cleric. non reſident. in 6.* tradunt *Scharzius in decretal. lib.* 3. *tit.* 4. §. 33. *num.* 33. *Cardinal. Petr. in commentar. ad Conſtit. Apoſtol. Conſtit* 9. *Bonifacii VIII. num.* 28. *Cardin. de Luc. de Canon. diſcurſ.* 16. *n.* 6. & rurſus *in Adnot. ad Concil. Trident. diſcurſ.* 15. *num.* 8. *Alter de Luca in Animadv. ad Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 166. *num.* 5. *Rot. in recent. deciſ.* 135. *num.* 7. *part.* 10. Et in hac ipſa ſententia fuit *Sacra Congregatio Concilii interpres in Capuana Spolii* 9. *Julii* 1735.

2 Adeoque verum eſt, dictos reditus eſſe Diſtributiones Quotidianas, & non fructus *Groſſos*, ſi diviſio fiat ratione ſervitii, ut procedat etiam ſi diviſio non in ſingulos dies ſed in fine anni fiat; *Rot. in recent. d. dec.* 135. *n.* 7. *part.* 10. *coram Achill. de Groſſ. deciſ.* 12. *ſer. per tot. de Præbend. & coram Cæſar. de Graſſ. deciſ. unic. num.* 8. *de Cleric. non reſident. & coram Seraphin. deciſ.* 1140. *n.* 2.

3 tum etiam ſi proveniant non ex oblationibus anniverſariis, aliiſque incertis emolumentis, ſed ex fructibus prædiorum; *Cardinal. Petra in comment. ad Conſtit. Apoſtol. Conſtit.* 9. *Bonifacii VIII. num.* 28. *Cardinal. de Luc. de de Canon. diſcurſ.* 16. *num.* 6. *& in Adnot. ad Concil. Trid. diſcurſ.* 14. *n.* 8. *Rot. in recent. dict. deciſ.* 135. *n.* 7. *part.* 10.

4 Regulariter nomine fructuum Beneficii non veniunt
5 Diſtributiones Quotidianæ, prout veniunt fructus *Groſſi*.
Limitatur vero hæc Regula concurrente in aliquo caſu
voluntate Papæ, ut diſtributiones veniant nomine fru-
ctuum Beneficii, eaque vel expreſſa, vel tacita, ut fit in
6 materia, quæ latam admittit interpretationem. Ceterum
ſecluſa voluntate Papæ, vel expreſſa, vel tacita, firma
remanet Regula, minimeque diſtributiones quotidianæ
veniunt nomine fructuum Beneficii; præſertim ſi materia
ſtrictam exigat interpretationem; *Fagn. in cap.* 16. *num.* 6.
de verb. Signific. Torr. de Pact. futur. ſucceſſ. lib. 2. *cap.* 18.
num. 60. *& ſequent. Add. ad deciſ.* 576. *num.* 57. *& plur.*
7 *ſequent. part.* 4. *tom.* 2. Idque etiamſi Beneficia, de quibus
agitur, careant præbendis, reditusque habeant ſolum-
modo conſiſtentes in quotidianis diſtributionibus, *Card.*
Petra in comment. ad Conſtit. Apoſtol. Conſtit. 9. *Bonifacii*
VIII. n. 28. *Rot. in recent. deciſ.* 135. *n.* 7. *part.* 10.

8 Qua de ratione diſtributiones quotidianæ non ſolum
non veniunt nomine fructuum beneficii *in Regulis Can-*
cellariæ de valore fructuum exprimendo, *ut monet Auctor*
9 *n.* 7. ſed nec in Regula IV. Cancellariæ perpetuo reſer-
vante dignitatem Collegiatæ, quæ ſit principalis, cum
reditus excedentis valorem decem florenorum auri de
Camera; *Cardin. de Luc. de Beneſic. diſcurſ.* 106. *num.* 2.
& ſeq. & rurſus de Jurepatron. diſcurſ. 69. *n.* 8. *Rigant. in*
comment. ad Regul. Cancell. Regul. IV. §. 2. *n.* 9. ubi quod
procedat etiamſi omnes reditus conſiſtant in ſolis diſtri-
butionibus; *Rot. coram Kaunitz deciſ.* 26. *n.* 6.

10 Spolio, ut de alio diverſo effectu quotidianarum diſtributionum differamus, haud ſubjiciuntur diſtributiones quotidianæ, prout diſtribuuntur fructus groſſi, *Marant. Reſponſ.* 24. *ſer. per tot. lib.* 3. *Ventriglia in Prax. For. Eccleſ. tom.* 2. *adnot.* 6. §. 2. *n.* 21. & admiſit S. C. C. *interpres in Capuana Spol.* 9. *Julii* 1735.

11 An autem quis poſſit ordinari ad titulum Beneficii, cujus reditus unice conſiſtant in diſtributionibus quotidianis; affirmant communiter *Barboſ. de Poteſt. Epiſcop. allegat.* 19. *n.* 24. *Marchin. de ordin. tract.* 2. *part.* 6. *cap.* 6. *differ.* 5. *n.* 19. *Campanius in diverſor. Jur. Canon. Rubric.* 8. *cap.* 5. *n.* 29. *Boſſ. de ordin. quoad tit. ſacr.* §. 17. *n.* 139.

ARTICULUS II.

Diſtributiones quotidianæ, a quibus amittantur, ſeu non acquirantur?

SUMMARIUM.

1 *Diſtributiones non lucrantur Canonici ſine legitima cauſſa abſentes, quamvis conſuetudine ſit introductum, ut diſtributiones abſentibus debeantur.*
2 *Diſtributiones quotidianæ non debentur Canonico Vicario Generali abſenti a Choro ratione officii Vicariatus, quamvis ab immemorabili obſervatum ſit, ut debeantur.*
3 *Diſtributiones quotidianas non lucratur Canonicus inſerviens Epiſcopo in Miſſis privatis.*
4 *Diſtributiones non lucrantur Canonici aſſociantes Epiſcopum volentem quandoque audire Miſſam in Eccleſia non Cathedrali Civitatis.*
5 *Canonici aſſiſtentes Epiſcopo non Pontificaliter celebranti non lucrantur diſtributiones.*
6 *Non lucrantur diſtributiones Canonici inſervientes Epiſcopo in Viſitatione Diœceſis, aut in Monialibus velandis, aut in examine Ordinandorum, & promovendorum ad Beneficia, vel qui Seminario præſident, aut in Congregationibus S. Officii adhibentur.*
7 *Epiſcopus Canonicus, dum abeſt ex cauſſa Viſitationis ſuæ Diœceſis non lucratur diſtributiones quotidianas.*
8 *Diſtributiones quotidianas non lucratur in abſentia Canonicus Collegiatæ Eccleſiæ, dum ſervit Epiſcopo Cardinali pro Caudatario.*
9 *Neque diſtributiones quotidianæ debentur Canonico Cubiculario ad buſſulam Sanctiſſimi, & propterea abſenti a reſidentia.*
10 *Familiares Papæ non percipiunt in abſentia diſtributiones quotidianas.*
11 *Diſtributiones quotidianæ non debentur Canonico in publica Univerſitate docenti, ſi Choro non interſit, quamvis omnes reditus in diſtributionibus quotidianis conſiſtant.*
12 *Diſtributiones quotidianæ non debentur Canonico infirmo habenti Coadjutorem, ſi Coadjutor non reſideat, punctatur tamen ad damnum ipſius Coadjutoris.*
13 *Diſtributiones non debentur Canonico inquiſito, & poſtea abſoluto, ſi hic haberet Coadjutorem, qui de tempore carcerationis, ſeu contumaciæ Coadjuti, inſervire debuiſſet, & non inſervivit.*
14 *Diſtributiones quotidianæ non debentur Canonico, qui fuit Romæ pro negotiis Capituli contra Epiſcopum.*
15 *Canonici, qui ſunt Officiales Tribunalis Inquiſitionis, non lucrantur in abſentia diſtributiones, abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ Indulto.*
16 *Immo neque lucrantur diſtributiones Canonici ipſi, qui funguntur munere Inquiſitoris contra hæreticam pravitatem; Sicuti neque Examinatores Synodales, dum ſimiliter ſuo munere funguntur; Uti neque Canonici, qui voluntarie, non autem ex officio ſeſe confeſſionibus audiendis exponunt.*
17 *Diſtributiones quotidianas non lucrantur Canonici celebrantes dum Divina officia recitantur, niſi ad celebrandum compulſi fuerint ab eo, ad quem pertinent.*
18 *Canonici abſentes ſtudiorum cauſſa non lucrantur diſtributiones.*
19 *Hoc tamen locum habet, ſi Canonicatus habeant fructus a diſtributionibus diſtinctos; Secus vero ſi reditus omnes in diſtributionibus conſiſtant.*
20 *Diſtributiones quotidianæ non debentur intereſſentibus Congregationibus Capitularibus tempore, quo Divina celebrantur.*
21 *Canonici abſentes ratione peregrinationis, cauſa devotionis aſſumptæ non lucrantur diſtributiones.*
22 *Canonici habentes privilegium Apoſtolicum percipiendi fructus Beneficiorum ſuorum in abſentia, non per hoc lucrantur diſtributiones quotidianas.*
23 *Diſtributiones, quæ dantur Canonicis, vel Præbendatis propriæ Eccleſiæ, quando aliquas Miſſas celebrant, debentur Coadjutoribus, niſi quando celebrant pro Coadjutis.*
24 *Diſtributiones quotidianas non lucratur Vicarius Generalis, quando eſt Canonicus, niſi ſedeat, & incedat cum ſuo habitu, & in ſuo loco ordinario, ac ſi non eſſet Vicarius.*
25 *Sic etiam diſtributiones quotidianas non lucrantur Canonici, ſive dignitates Prothonotarii, ſi Choro interſint cum habitu Prothonotarii.*
26 *Immo neque eas lucrantur etiam accedente conſenſu, & concordia Capituli.*
17 *Affertur etiam alia noviſſima deciſio.*
18 *Canonicus, qui evaſit ſurdus non lucratur diſtributiones, niſi præſentiam in Choro præſtet.*
29 *Secus autem Canonicus factus cæcus.*
30 *Canonicus diſpenſatus ſuper ætate ad obtinendum Canoni-*

nonicatum cum clauſula, quod ſe promoveri faciat perveniens ad legitimam ætatem, amittit diſtributiones, ſi conditionem non curavit adimplere, quamvis Choro interſit.

31 Diſtributiones a Canonicis abſentibus amiſſæ accreſcunt intereſſentibus, adeout ab Epiſcopo non poſſint applicari Fabricæ Eccleſiæ, aliiſque uſibus piis.

32 Nec Canonici, non obſtante ſtatuto, conſuetudine, aut pactione contraria poſſunt ſibi invicem remittere, & condonare diſtributiones.

33 Non lucrantur diſtributiones Canonici quoties abſunt a reſidentia occaſione litium concernentium intereſſe ſuarum Præbendarum ſine licentia Epiſcopi, quæ neceſſaria eſt.

34 Diſtributiones quotidianæ non debentur Canonicis infirmis, aut alio legitimo impedimento detentis, ſi alias ſani, aut non legitime impediti non erant ſoliti inſervire.

35 Poteſt Epiſcopus ſtatuere, ne Canonici, & alii de Capitulo diſcedant ab Eccleſia tempore concionis, & quod illi interſint quotidie ſub pœna amiſſionis diſtributionum illius diei, in qua defuerint.

36 Non poteſt tamen Epiſcopus decernere ut Canonici in Sacris non conſtituti non gaudeant diſtributionibus.

37 Permitti non debet Capitulo, quod dum pro litibus, vel alia cauſſa vult expenſas facere, utatur diſtributionibus quotidianis.

38 Epiſcopus, & Capitulum non poteſt amiſſas diſtributiones ob non reſidentiam, remittere aut condonare illi ipſi, qui eas amiſit.

39 Secundum Barboſam, & alios poterit Canonicus diſtributiones, quas alter amiſerat, ſibi jam applicatas, & traditas, poſtea illi ipſi donare.

40 Cavendum eſt tamen, ne hac via detur occaſio Clericis ſe abſtinendi a Choro in diminutionem Divini cultus.

41 Diſtributiones amittunt juſte excommunicati, vel ſuſpenſi, vel interdicti.

42 Diſtributiones amittunt Canonici non pſallentes, & canentes in choro cum aliis.

43 Diſtributiones quotidianas amittunt dormientes, & confabulantes in Choro, non in totum, ſed proportionaliter pro parte correſpondente defectibus.

44 Diſtributiones quotidianas non lucrantur Canonici, quando non cantant Miſſam Conventualem, ſeu Miſſam de die.

45 Canonici, qui perceperunt diſtributiones pro tempore, quo ſervitium Eccleſiæ non præſtiterunt, tenentur ad illarum reſtitutionem.

46 Canonicus tempore Divinorum Officiorum organum pulſans, vel cum Muſicis pſallens amittit diſtributiones quotidianas, ſi ex ejuſmodi munere certum aliquod ſtipendium obtineat.

1 Diſtributiones non lucrantur Canonici ſine legitima
cauſa abſentes, quamvis conſuetudine ſit introductum, ut diſtributiones abſentibus debeantur. Talis enim
conſuetudo expreſſe reprobatur a Bonifacio VIII in cap.
unic. de Cleric. non reſident. in 6. ibi: Conſuetudinem ...
penitus improbantes; & ob id ſæpius reſpondit Sacra Congregatio, decreto c. 12. verſ. Diſtributiones, ſeſſ. 24. etiam
immemorabilem conſuetudinem fuiſſe ſublatam, ut teſtatur Fagnan. in d. c. Licet num. 79. Hinc diſtributiones
2 quotidianæ non debentur Canonico intervienti Epiſcopo
in officio Vicarii etiam pro illis horis, quibus ratione officii Vicariatus non intervenit Choro, etiamſi a tempore
immemorabili obſervatum ſit, ut debeantur; S. C. C. in
3 Bitteten. 18. Decembris 1627. Diſtributiones quotidianas
non lucratur Canonicus inſerviens Epiſcopo in Miſſis privatis; S. C. C. 17. Martii 1619. Item diſtributiones non lu-
4 crantur Canonici aſſociantes Epiſcopum volentem quandoque audire Miſſam in Eccleſia non Cathedrali Civitatis; Sic Sacra Congr. Concil. teſte Fagnan. l. c. n. 107. &
5 iterum in Arianen. 17. Maji 1707. Canonici Aſſiſtentes Epiſcopos non pontificaliter celebranti non lucrantur di-
6 ſtributiones; Eadem Sacra Congregat. teſte eod. Fagnan.
loc. cit. n. 108. Item non lucrantur diſtributiones Canonici inſervientes Epiſcopo in Viſitatione Diœceſis, aut in
Monialibus velandis, aut in examine ordinandorum, &
promovendorum ad Beneficia, vel qui Seminario præſident, aut in Congregationibus S. Officii adhibentur; Sic
eadem Sacra Congreg. ut refert idem ibid. n. 109. Quinimmo, ut ipſemet ſibi ſubjungit, Archiepiſcopo Januenſi
petente, ut duo Canonici eum comitantes in viſitatione
Diœceſis poſſent percipere quotidianas diſtributiones juxta
antiquam illius Eccleſiæ conſuetudinem, cenſuit non concedendum.

7 Inſuper Epiſcopus Canonicus, dum abeſt ex cauſa Viſitationis ſuæ Diœceſis, diſtributiones quotidianas non lucratur; quia Littera d. cap. Unic. de Cleric. non reſident.
in 6. ibi: Evidens Eccleſiæ utilitas, intelligitur de utilitate Eccleſiæ particularis, de cujus diſtributionibus agitur, non autem de utilitate alterius Eccleſiæ particularis, vel Eccleſiæ generalis, ut formaliter inquit Joan. Andr.
in d. cap. Unic. de Cleric. non reſident. in 6. n. 3. verſ. Item
intelligendum: ubi pro hoc allegat cap. Cum Dilectus, &
cap. De cætero, eod. tit. & cap. Licet, de præbend. & ſequitur ibi Petr. de Anchar. n. 4. in 5. notab. & Fagnan. in
dict. cap. Licet num. 160. ubi dicit, quod hæc eſt ratio,
cur diſtributiones non debeantur Canonicis exiſtentibus in
ſervitio Papæ, ut eſt caſus in cap. Cum Dilectus 14. de
Cleric. non reſident. juncta Gloſſa omnium conſenſu approbata ibid. in verb. Fructus, licet cenſeantur ſervire
Eccleſiæ univerſali, ut ibidem dicitur; Qui circa nos ſe
obſequiales exhibent univerſis.

Diſtributiones quotidianas non lucratur in abſentia Ca- 8
nonicus Collegiatæ Eccleſiæ, dum ſervit Epiſcopo Cardinali pro Caudatario. Sacr. Congreg. Concil. in Viterbien.
12. April. 1617. Neque diſtributiones quotidianæ debentur 9
Canonico Cubiculario ad Baiulam Sanctiſſimi, & propterea abſenti a reſidentia. Sacr. Congr. Concil. in Reatina
13. Nov. 1627. Familiares enim Papæ, qui non obſtante 10
Conſtitutione contraria præbendarum ſuarum fructus percipiunt in abſentia, non percipiunt tamen diſtributiones
quotidianas, ut eſt caſus in dict. cap. Cum dilectus 14. de
Cleric. non reſident. juncta Gloſſa communiter approbata
ibid. verb. Fructus, ut obſervat, & tenet Fagnan. loc.
cit. num. 99. Diſtributiones quotidianæ non debentur Ca- 11
nonico in publica Univerſitate docenti, ſi in Choro non
interſit, quamvis omnes reditus in diſtributionibus quotidianis conſiſtunt. Sacra Congregat. Concil. in Limana 18.
Decembr. 1627. Diſtributiones quotidianæ non debentur
Canonico infirmo, vel alias legitime impedito, quando
habet Coadjutorem, ſed ſi Coadjutor non reſideat, punctatur tamen ad damnum ipſius Coadjutoris. Sacr. Congregat. Rit. in Colimbr. 16. Septemb. 1616. & in Patavina 8. Maji 1617. & in Granatenſ. 4. April. 1620. Diſtri- 13
butiones non debentur Canonico inquiſito, & poſtea abſoluto, ſi hic haberet Coadjutorem, qui eum de tempore
carcerationis, ſeu contumaciæ Coadjuti inſervire debuiſſet, non inſerviit. Sacr. Congregat. Concil. in Brixienſ.
2. Jan. 1696. in qua licet Coadjutor reperiretur abſens
cauſa ſtudii, adhuc talis excuſatio non fuit admiſſa, quia
hic tenetur inſervire durantibus Coadjuti impedimentis,
cum Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione dentur in præmium ſervitii, & ideo fuit reſcriptum: Diſtributiones non
deberi Canonico Nigrono, reſervatis juribus contra Coadjutorem pro ut de jure. Diſtributiones quotidianæ non 14
debentur Canonico, qui fuit Romæ pro negotiis Capi- 15
tuli contra Epiſcopum. Sacr. Congreg. Concil. in Avellina 16. April. 1633. Canonici, qui ſunt Officiales Tribunalis Inquiſitionis non lucrantur in abſentia diſtributiones quotidianas abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ Indulto. Sacr. Congregat. Concil. in una Mediolanenſ. 3. Februar.
1635.

Immo neque lucrantur diſtributiones Canonici ipſi, qui 16
funguntur munere Inquiſitoris contra Hæreticam pravitatem. Sicuti neque Examinatores Synodales, dum ſimiliter ſuo munere funguntur; uti neque Canonici, qui
voluntarie, non autem ex officio ſeſe Confeſſionibus audiendis exponunt, ut reſpondit Sacr. Congregat. Concil.
in Romana ſervitii Chori 23. Septembr. 1690. abſentes
enim his tribus caſibus a ſervitio Chori ex Sententia Sacræ Congregationis diſtributiones non lucrantur, etiamſi
adſit contraria conſuetudo in Synodo Diœceſana confirmata; ſic refert, & tenet Fagnan. loc. cit. n. 104. Diſtributiones quotidianas non lucrantur Canonici celebrantes, 17
dum Divina officia recitantur, niſi ad celebrandum compulſi, aut juſſi fuerint ab eo, ad quem pertinet. Sacr.
Congregat. Concil. in Callien. 29. Jul. 1628. in Oriolenſ. 27.
Martii ad reſponſor. ad 12.

Canonici abſentes ſtudiorum cauſa non lucrantur diſtri- 18
butiones quotidianas, textu expreſſo in cap. Licet 32. de
præbend. ibi: Licet vobis direxerimus ſcripta noſtra, ut
Magiſtro N. Eborac. Archidiacono in ſacra pagina cupienti
ſtudere proventus ſuos Eccleſiaſticos faceretis integre miniſtrari; Nolumus tamen ut quotidianas diſtributiones, quæ
tantum reſidentibus in Eccleſiis, & his, qui interſunt horis Canonicis, exhibentur, ei tribui faciatis. Hoc tamen 19
ex Sententia Sacræ Congregationis locum habet, ſi Canonicatus habeant fructus a diſtributionibus diſtinctos. Secus vero ſi reditus omnes in diſtributionibus conſiſtant,
quia tunc ſtudiorum cauſa abſentes lucrantur duas tertias
partes illarum, amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus accreſcit; Idque declaravit habere locum tam in docentibus, quam in ſtudentibus; ſic refert, & tenet Fagnan.
loc. cit. n. 97.

Diſtributiones quotidianæ non debentur intereſſentibus 20
Congregation. Capitularibus tempore, quo divina celebrantur. Sacr. Congregat. Rit. in Ulyſſiponen. 17. Novembris 1600. Et iterum, diſtributiones quotidianas nequaquam lucrantur Canonici Capitulum habentes eo tempore, quo divina officia celebrari debent, pro illis horis,
quibus divinis non interfuerunt. Sacr. Congregat. Concil.
in Oriolen. 27. Maji 1632. in reſponſ. ad 11. Canonici ab- 21
ſentes ratione peregrinationis devotionis cauſa aſſumptæ
non lucrantur diſtributiones quotidianas. Sic deciſum
fuiſſe a Sacra Congregatione refert Fagnan. loc. cit. n. 119.
Canonici habentes privilegium Apoſtolicum percipien- 22
di

di fructus Beneficiorum ſuorum in abſentia, non per hoc
lucrantur diſtributiones quotidianas; cap. Licet 32. de
præbend. & cap. final. de reſcript. in 6. & tradit Covarr.
lib. 3. variar. reſolut. cap. 13. num. 2. verſ. quiquis adſti-
pulatur. Fagnan. loc. cit. num. 100. Diſtributiones, quæ
23 dantur Canonicis, vel Præbendatis propriæ Eccleſiæ,
quando aliquas Miſſas celebrant, non debentur Coadjuto-
ribus, niſi quando celebrant pro ipſis Coadjutis. Sacra
Congregat. Rit. in Patavina 13. Decembr. 1626.
24 Diſtributiones quotidianas non lucratur Vicarius Gene-
ralis, quando eſt Canonicus, niſi ſedet, & incedat cum
ſuo habitu, & in ſuo loco ordinario, ac ſi non eſſet Vi-
carius. Sacr. Congregat. Rit. in Gallipolitana 11. Decembr.
1613. in Caſalenſ. 5. Julii 1614. in Comaclen. 4. Julii
1615. & in Oritana 4. April. 1620. Sic etiam diſtributio-
25 nes quotidianas non lucrantur Canonici, ſive Dignitates
Protonotarii, ſi Choro interſint cum habitu Protonota-
rii; Sacr. Congregat. Rit. in Aſculana Apuliæ 16. Mar-
tii 1610. & 19. Novembris 1611. in Meliten. 7. Auguſti
1921. Et in Spoletana contra Priorem Collegiatæ S. Mi-
chaelis Terræ Sevaniæ 9. Julii 1695. qui cum parere De-
creto recuſaſſet, & indultum ſaltem habitum prædictum
in Choro deferri poſſe poſtularet; cauſa repropoſita
17. Decembr. ejuſdem anni, reſponſum fuit: Diſtribu-
tiones reſtituendas eſſe a die Decreti, & indultum non
eſſe concedendum. Immo facta ex poſt a Canonicis cum
26 Priore concordia; quod poſſet dicto habitu uti in fun-
ctionibus Eccleſiaſticis, ſolutis tamen annuatim Sacriſtiæ
Scutis quindecim loco amiſſionis diſtributionum; & po-
ſtulata dictæ concordiæ approbatione ab eadem Sacr. Con-
gregat. die 5. Julii 1698. referente Cardinali Petruccio
fuit reſponſum; Non eſſe locum approbationi Concordiæ.
Et die 22. Auguſti 1722. propoſito in eadem Sacra Rit.
27 Congregat. per Cardinalem Orgium ſequenti dubio:
An Præpoſito Cathedralis Burgi S. Sepuchri, qui eſt
Protonotarius Apoſtolicus de numero non participantium, li-
ceat ſedere in Choro, aliiſque functionibus Eccleſiaſticis in-
cedere cum habitu Prælatitio, nempe Rochetto, & Man-
telletta, & ſuum retinere locum, & ſtallum, reluctanti-
bus aliis Dignitatibus, & Canonicis; reſponſum fuit, Af-
firmative, amiſſis diſtributionibus quotidianis, cum addito,
ut amplius cauſa non proponeretur.
28 Canonicus, qui evaſit ſurdus, non lucratur diſtribu-
tiones, niſi præſentiam in Choro præſtet; Sacra Congre-
gat. Epiſc. in Thean. 22. Martii 1619. Non ſic autem Ca-
29 nonicus factus cæcus, quia hic diſtributiones acquirit,
quamvis non interſit Divinis; Sacr. Congregat. Concil. 26.
30 Januarii 1616. & 20. Julii 1619. Canonicus diſpenſatus
ſuper ætate ad obtinendum Canonicatum cum Clauſula,
quod ſe promoveri faciat, poſt quam ad legitimam æta-
tem devenerit, amittit diſtributiones, ſi conditionem non
curavit adimplere, quamvis Choro inſerviat; Sacr.
31 Congregat. Concil. in Florentina 12. Januarii 1697. Diſtri-
butiones a Canonicis abſentibus amiſſæ, accreſcunt inſer-
vientibus, adeout ab Epiſcopo non poſſint applicari Fabri-
cæ Eccleſiæ, aliiſve uſibus piis; Sacr. Congregat. Concil.
32 in S. Severini 16. Junii 1695. & ſic in Cathacen. 18.
Julii 1699. Nec Canonici, non obſtante ſtatuto, conſue-
tudine, aut pactione contraria, poſſunt ſibi invicem re-
mittere, & condonare diſtributiones; Concil. Trident.
ſeſſ. 24. cap. 12. de reformat. & Sacr. Congregat. ejuſdem
Concil. in Giennen. 24. April. & in Avenionen. 25. Se-
33 ptembris 1700. Non lucrantur diſtributiones Canonici,
quoties abſunt a reſidentia occaſione litium concernen-
tium intereſſe ſuarum præbendarum, ſine licentia Epi-
ſcopi, quæ neceſſaria eſt, ut reſpondit Sacr. Congregat.
Concil. in Cavall. cen. 3. Julii 1677. in qua cum Præpo-
ſitus illius Cathedralis dictam licentiam in caſu propoſi-
to non fuiſſe neceſſariam contenderet, repropoſita cauſa
ſub die 18. Septembris ejuſdem anni, Decretum confir-
mavit; & ſic tenuit Rota part. 1. deciſ. 608. num. 1. &
part. 4. tom. 1. deciſ. 354. num. 15. Diſtributiones quoti-
34 dianæ non debentur Canonicis infirmis, aut alio legiti-
mo impedimento detentis, ſi alias ſani, aut non legitime
impediti non erant ſoliti inſervire; Sacr. Congregat. Concil.
in Aſculana 5. Junii 1806. in reſponſ. ad 7. Poteſt Epi-
35 ſcopus ſtatuere, ne Canonici, & alii de Capitulo diſce-
dant ab Eccleſia tempore Concionis, & quod illi interſint
quotidie ſub pœna amiſſionis diſtributionum illius diei, in
qua defuerint; Sacr. Congregat. Epiſcop. in Comenſ. 16.
Maji 1580. in Caſtellanet. 20. Auguſt. 1602. & Sacr. Con-
gregat. in Nicien. 18. Novembr. 1628. Et in Mileritana 9.
April. 1707. & Congregat. partic. in Caſalenſ. 11. Martii 1708.
36 Vid. verb. Epiſcopus art. 6. num. 8. Non poteſt tamen
Epiſcopus decernere, ut Canonici in Sacris non conſtituti,
non gaudeant diſtributionibus; Sacr. Congregat. Concil. in
Patavina 23. Auguſti 1631.
37 Permitti non debet Capitulo, quod dum pro litibus,
vel alia cauſa vult expenſas facere utatur diſtributioni-
bus quotidianis, quia id cederet in detrimentum Divini
cultus, & Eccleſiaſtici ſervitii. Sac. Cong. Epiſcop. in Tro-
jana 16. Maii 1590. Epiſcopus, & Capitulum non po-
38 teſt amiſſas diſtributiones ob non reſidentiam remittere,
aut condonare illi ipſi, qui eas amiſit. Conc. Trid. ſeſſ.
24. c. 12. de reform. verſ. diſtributiones, ibi: Diſtributiones
vero, qui ſtatutis horis interfuerint, recipient; Reliquis
quavis colluſione, aut remiſſione excluſa, his careant, jux-
ta Bonifacii VIII. Decretum, quod incipit, Conſuetudinem,
quod Sancta Synodus in uſum revocat, non obſtantibus qui-
buſcumque ſtatutis, & conſuetudinibus. Rota part. 4. tom. 2.
dec. 1. n. 15. & communiter Doctores cum Barboſa lib. 3.
Juris Eccleſ. univ. cap. 18. n. 51. & ſeq. Ipſe tamen Bar- 39
boſa l. mox cit. num. 95. aſſerit, quod poterit Canonicus
diſtributiones, quas alter amiſerat, ſibi jam applicatas, &
traditas poſtea illi ipſi donare, quia nulla colluſio poteſt
ſuſpicari, cum donetur id, quod jam amiſſum eſt, & per
alios perceptum, & pro ſe citat Gloſſ. in Cap. Unic. de
Cler. non reſid. verb. ſuas & ibi Gemin. in §. Qui vero,
num. 10. Navarr. in Miscel. 59. de orat. numer. 3. & 5.
Azor. lib. 7. cap. 7. qu. 10. Monet. de diſtribut. part. 3. qu.
5. num. 6. Sanctarell. lib. var. reſol. q. 13. numer. 5. Trul-
lench. lib. 1. cap. 8. dub. 16. num. 4. Cavendum eſt tamen, 40
ne hac via detur occaſio Clericis abſentandi ſe a Choro
ſperantibus ſibi faciendam eſſe remiſſionem, ſeu etiam re-
ſtitutionem a ſuis Canonicis amicis, & ita quoque ipſe
Canonicus cogatur ſaltem ex gratitudine remittere,
ſeu reſtituere diſtributiones aliis Canonicis in diminutio-
nem cultus Divini, qui quantum fieri poteſt, eſt eo ma-
gis augendus, juxta cap. Ex parte 12. de Conſit. ibi: No-
lentes igitur Divini Numinis diminui cultum, ſed potius
augmentare, & cap. Quia per ambitioſum, de reſcript. in
6. ibi: Minuitur cultus Divinus, quem deſideramus auge-
ri, ut fuit mens Tridentini loc. cit. & Sacr. Congregatio-
nis ejuſdem Concilii Interpretis reiteratis Decretis ſub num.
32. citatis, inhibendo, ne Canonici ſibi invicem diſtribu-
tiones remittant, & condonent. Diſtributiones quotidia- 41
nas amittit juſte excommunicatus; cap. Paſtoralis, §. ve-
rum, de appell. ſicut etiam ipſas amittit juſte ſuſpenſus,
& juſte interdictus; ut communiter tenent Doctores cum
Barboſa l. citat. numer. 72.
Diſtributiones amittunt Canonici non pſallentes, & ca- 42
nentes in Choro cum aliis, non enim ſatisfaciunt, ſi ſo-
lum aſſiſtant, & interſint horis, & per Cappellanos, &
alios Beneficiatos pſallant, ipſi vero vel ibi, vel domi
privatim recitent Horas, quia inſtitutio Canonicatuum
eſt, non ut adſint tantum in Choro, ſed ut canendo aſ-
ſiſtant, & ob id eis dantur diſtributiones; ſic colligitur
ex Tridentino ſeſſ. 24. c. 12. de reform. ibi; Omnes vero
Divina per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire of-
ficia ..... Atque in Clero ad pſallendum inſtituto hymnis,
& canticis Dei nomen reverenter, diſtincte, devoteque lau-
dare. Et ſic cenſuit Sacr. Congr. Concil. Nam propoſito
dubio: An Canonici, & alii, qui interſunt divinis officiis,
ſatisfaciant eorum muneri exhibendo ſuam præſentiam in
Choro etiam quod non cantent, neque pſallant; maxime ſi
allegarent ſe eo tempore meditari, vel ſubmiſſa voce dice-
re, quæ ab aliis cantantur, vel alias pias preces tunc reci-
tare? An vero tenentur præciſe alta, & conſona voce
divina officia, & horas Canonicas recitare, cantare, &
pſallere, & aliter non ſatisfaciant muneri, & obligationi?
Eadem Sacr. Congr. ſub die 20. Aprilis 1602. cenſuit teneri
omnino pſallere, alioquin obligationi ſuæ non ſatisface-
re. Et ſic pro Canonicis Baſilicæ Vaticanæ Articulo dili-
genter diſcuſſo jam fuerat reſolutum a Sacr. Congr. Concil.
12. Novembr. 1592. ut refert Pignatell. tom. 9. conſultat. 115.
n. 16. & 17. advertens id verum eſſe tam attento Jure
communi, & Concil. Trid. ſeſſ. 4. cap. 12. de reform.
quam vigore ſpecialium Conſtitutionum ejuſdem Baſilicæ. 43
Diſtributiones quotidianas amittunt dormientes, & confa-
bulantes in Choro, non in totum, ſed proportionaliter
pro parte correſpondente defectibus. Suarez de Relig. tom.
2. libr. 4. cap. 14. num. 9. Trullench. in Decalog. lib. 1.
cap. 8. dub. 3. num. 9. Caſtropalao tom. 2. diſput. 2. punct.
4 num. 2. Diana tract. de Horis Can. reſolut. 7. Squillant.
de obligat. Cler. part. 1. nu. 61. Barboſa lib. 3. Jur.
Eccl. Cap. 18. num. 4. Monet. de diſtribut. p. 3. quæſt. 3. n.
7. Sanchez in conſil. moral. part. 1. lib. 2. Cap. dub. 10.
Machad. ad lib. 4. part. 4. tract. 3. document. 5. num. 20. qui
dicunt, Canonicos notabiliter confabulantes in Choro pec-
care mortaliter, non tamen teneri ad diſtributionum re-
ſtitutionem. Diſtributiones quotidianas non lucrantur Ca- 44
nonici, quando non cantant Miſſam Conventualem, ſeu
Miſſam de die, Sac. Congr. Rit. in Faventina 25. Jun. 1611.
& 28. Jan. 1612. & in Viterbien. 4. Julii 1615. Canoni- 45
ci, qui perceperunt Diſtributiones pro tempore, quo
ſervitium Eccleſiæ non præſtiterunt, tenentur ad illarum
reſtitutionem. Sic expreſſe Sacr. Congr. in Aſculana ſer-
vitii Eccleſiæ, & diſtributionum 5. Jun. 1706. in reſponſ.
ad 10.
Canonicus tempore Divinorum Officiorum Organum 46
pulſans, vel cum Muſicis pſallens amittit diſtributiones
quotidianas, ſi ex ejuſmodi munere certum aliquod ſtipen-
dium obtineat Sacr. Congr. Concil. S. Severini 15. Nov.
1669. lib. 21. Decret. pag. 802. & in Adjac. 11. Julii 1671.
lib. 27. Decret. pag. 144.
Diſtributiones non lucrantur Canonici Choro intereſ- 47
ſentes, qui cum cæteris non pſallunt. Bened. XIV. tom.
1. Conſtitut. 103. incip. Cum ſemper §. 24. Advertendum 48
eſt, quod ipſas diſtributiones lucrantur Canonici, & Benefi-
ciati, qui de licentia Ordinarii Spiritualia Exercitia peragunt in

aliqua

aliqua pia ſeu Regulari Domo, licet pro illis diebus Choro non interſint, dummodo tamen ipſa ſpiritualia Exercitia non peragant temporibus Adventus, Quadrageſimæ, & in Feſtis ſolemnioribus, nec omnes ſimul, ſed eo adhibito modo, ut Chori ſervitium nequaquam intermittatur. Sic expreſſe conceſſit Clemens XI. die 1. Febr. 1701. in ſua Epiſtola Encyclica a nobis per extenſum allata ſub verb. *Exercitia ſpiritualia num.* 2. *Vide ibidem.* Item ad-
49 vertenda eſt reſolutio ſequentis dubii propoſiti in Sacra Congregatione Concilii *die* 1. *Februarii* 1734. Boſan. ibi: „ An Canonicis Eccleſiæ Cathedralis aſſiſtentibus Epiſcopo Pontificalia exercenti, vel in aliis Eccleſiis ſuæ „ Diœceſis, debeantur anniverſariorum emolumenta, „ quæ ex voluntate Fundatorum diſtribui conſueverunt „ ſolum inter præſentes; Et quatenus negative, An ſit „ conſulendum Sanctiſſimo pro conceſſione Indulti ex gra„ tia in caſu &c. " Sacra Congr. reſpondit, *Ad utrumque negative*.

50 * Diſtributiones non lucratur, etſi fructus Præbendæ lucretur, quamvis abſens Canonicus ille, qui habet Canonicatui ſuo adnexam, ſed extra Civitatem, curam animarum; tenetur enim in parœcia reſidere pro eo tempore, quo in parochiali Eccleſia reſidet, & Sacramenta adminiſtrat. Ita laudatus Pontifex *Inſtit. Eccleſ.* 107. §. 55. ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 5. *de reform.* addita Bulla 95. S. Pii V.

51 Canonici, qui Epiſcopo inſerviunt, ſi actu debeant Choro intereſſe, non ſemper obtinent diſtributiones. Illas enim non lucrantur, niſi cum aſſiſtunt Pontificaliter celebranti, non vero Epiſcopo Diœceſim viſitanti, vel Miſſam privatam celebranti, *ibid.* §. 61.

52 Diſtributionibus privantur Vicarius Generalis Epiſcopi, Canonicus Examinator, quique in Tribunali S. Officii munus ſuum præbet, miniſtri Camerales, ſcilicet, ſubcollectores ſpoliorum, & decimarum, denique peregrinationes etiam ſacras obeuntes, niſi illas egerint intra trimeſtre a Tridentino conceſſum. Denique Magiſtri Juris Canonici, & Sacræ Theologiæ, in publicis Univerſitatibus docentes; qui tamen ſi recurrerint ad Sac. Congreg. obtinent fructus Præbendæ, & ſi illi ſint tenues, duas tertias partes diſtributionum, quod etiam poſtremum conceditur iis, qui cauſam ſtudiorum in publicis Univerſitatibus abſunt, *ibid.* §. 72.

53 Si eo tempore, quo officia perſolvuntur in Choro, Capitulum congregandum ſit, niſi urgens cauſa fuerit, Canonici non poſſunt abſentare ſeſe abſque ſubtractione diſtributionum pro eo tempore, quo abſunt, ut ex Decretis Sacræ Congregationis *ibid.* §. 72.

Articulus III.

In quo adducuntur ſummarie varia Decreta ad rem facientia, prout referuntur a D. Urſaya tom. 3. part. 2. diſceptat. 4. num. 114. uſque ad num. 149. & tom. 8. part. 1. diſcept. 34. num. 35.

1 *Dubia Jubilationum* 18. *Decemb.* 1718. quando diſputata fuerunt plura dubia, per viam regulæ, & legis generalis reſoluta, nempe.

2 I. An indulgenda ſit Jubilatio Canonicis, & Beneficiatis, qui ſpatio 40. annorum Eccleſiæ inſervierunt, licet dicti temporis ſpatio cum debitis licentiis, & indultis abfuerint ab Eccleſiis, vel ex cauſa infirmitatis, vel ex cauſa ſtudiorum, vel pro ſuæ Eccleſiæ ſervitio, vel pro ratione munerum, pro quibus obtinuerunt Indulta abſentandi pro diebus, & horis, vel indulta ſimpliciter, & abſolute ab Eccleſia durante officio illis commiſſo. *Quod fuit reſolutum cum reſcripto*: Affirmative quoad abſentes ex cauſa infirmitatis, cum debitis licentiis, & Indultis vel pro ſuæ Eccleſiæ ſervitio, vel cum Indulto abeſſendi pro diebus & horis. Negative autem quoad abſentes ex cauſa ſtudiorum, & quoad habentes Indulta abeſſendi abſolute durante officio

3 II. An indulgenda ſit jubilatio illis, qui inſerviunt ſpatio annorum 40. ſed partim in una Eccleſia, partim in alia, aut tamquam Canonici in ambabus, aut tamquam Beneficiati in una, & Canonici in alia, nec non illis, qui in una, & eadem Eccleſia per totum tempus inſervierunt, ſed partim tamquam Clerici Beneficiati, partim tamquam Beneficiati, partim tamquam Canonici, vel partim tamquam Coadjutores, & partim tamquam principales Titulares? *Quod reſolutum cum reſcripto*: Negative ad primam partem: Affirmative ad ſecundam.

4 III. An indulgenda ſit jubilatio illis, qui inſervierunt ſpatio annorum 40. non diſtante parvo numero aliorum, qui remanent addictis Eccleſiæ ſervitio; & quis ſit parvus numerus inſervientium in caſu, & ad effectum de quo agitur? Dabitur reſolutio in caſibus particularibus.

5 IV. An non obſtante jubilationis Indulto, jubilatus cogi poſſit ad inſerviendum, ſi divinus cultus detrimentum patiatur? Affirmative.

6 An non obſtante jubilationis Indulto, jubilatus teneatur ad reſidendum, licet non teneatur ad intereſſendum? Negative juxta Decreta.

7 *Hujuſmodi autem Decreta de facili erant ſequentia* S. Angeli in Vado 13. Aprilis 1690. *in qua reſolutum fuit*; Canonico jubilato deberi diſtributiones, nec ad reſidentiam localem teneri, *de qua* in lib. 40. Decr. fol. 256.

8 Reatina diſtributionum 19. Aprilis 1692. 4. *Dubio*: An Canonico Jubilato debeantur fallentiæ Canonicorum abſentium, ſi Choro non interſint? *Reſponſum fuit* :: Affirmative, dummodo non obſtent Conſtitutiones particulares & conſuetudo Eccleſiæ, l. 42. Decret fol. 441.

9 Patavina Jubilationis 9. Junii 1714. *in qua dictum fuit*, deberi Canonico jubilato diſtributiones, & cum non eſſe obligatum ad reſidendum, l. 64. decret. fol. 217.

10 Aquipendii Indulti 1. Aprilis 1719. *in qua Dubio* I. An Canonicus Seraphinus vigore indulti Jubilationis, ſi Choro non interſit, participare debeat de punctaturis, ſeu fallentiis in caſu &c. *Reſponſum fuit* Affirmative, & amplius.

11 *Dub.* II. An idem participare debeat de emolumentis, adventitiis Anniverſariorum & aſſociationum Cadaverum, ſi functionibus non interſit in caſu & *Reſponſum fuit*: Affirmative ad primam partem, dummodo non obſtet voluntas Teſtatoris, vel dantis. Ad ſecundam partem negative.

12 Novarien. Jubilationis 2. Octobr. 1677. An duo Canonici Jubilati Collegiatæ Eccleſiæ S. Gaudentii Civitatis Novariæ frui debeant emolumentis Anniverſariorum, quæ fiunt intra annum, licet non aſſiſtant? Affirmative. *Quæ reſolutio die* 28. *Novembr.* 1681. *cum verbis*: In deciſis, quoad Anniverſaria fixa, & in quibus non eſt cautum a Teſtatoribus, ut intereſſentes tantum participare deberent, l. 22. decret. fol. 44.

13 Romana diſtributionum 5. Martii 1678. & in Romana Jubilationis 23. Martii 1703. *ad dubium*: An Simeoni de Magani jubilato debeatur emolumentum Proceſſionum, etſi illis non interfuerit? *Reſponſum fuit* Affirmative, lib. 53. Decret. fol. 82.

14 Romana Jurium Canonicalium 5. Maji 1703. *Dubium* I. An Canonico Stradæ, cui ex cauſa infirmitatis fuit conceſſum Indultum vacandi a Choro, aliiſque officiis divinis, illud etiam ſuffragari valeat pro Laudemiis, Quindenniis, Capitulis, actibuſque capitularibus, Anniverſariis, Feſtivitatibus, Proceſſionibus ac pro quibuſvis functionibus in Eccleſia peragendis, itaut lucrari debeat omnia emolumenta cujuſvis generis, & ſpeciei, communia nuncupata, ac etiam victualia, & candelas? *Quod fuit reſolutum cum reſcripto*: Affirmative etiam quoad Laudemia, exceptis Anniverſariis aliiſque obventibus non fixis, & in quibus diverſimode fuerit a teſtatoribus diſpoſitum, lib. 53. Decret. fol. 207.

15 *Dubio* II. An eidem Canonico competat pro ſua rata parte etiam jus accreſcendi earum diſtributionum, & communium, quæ ob abſentiam, vel vacationem Canonicorum intereſſentibus accreſcunt, & a qua die ſupradicta omnia debeantur in caſu &c.

16 Affirmative a die præſentationis Indulti. *Quæ reſolutio confirmata fuit* die 20. Junii 1705. *cum reſcripto*: In dec. & amplius.

17 *Immo eadem die additum fuit aliud dubium ſequentis tenoris*: An Canonicus Strada lucrari valeat omnes diſtributiones, quæ ſimpliciter appellantur quotidianæ? *Quod pariter reſolutum fuit* Affirmative, 165. decr. fol. 207.

18 Aquipendii Jubilationis 23. Mar. 1697. *in qua propoſita fuerunt tria dubia & reſoluta ut infra*.

19 I. An Canonicus Jubilatus teneatur vel per ſe, vel per alium ad celebrationem Miſſæ Conventualis per turnum? *Negative*.

20 II. An itidem teneatur facere depoſitum tertiæ partis fructuum Præbendæ pro diſtributionibus quotidianis, prout faciunt ceteri Canonici? *Affirmative*.

21 III. An poſſit ipſe participare diſtributiones, quas ponunt in Maſſa ceteri Canonici, tam quoties ipſe præſens eſt in Choro, quam etiam quoties abfuerit? Affirmative etiam quoad fallentias, niſi obſtet ſtatutum, vel conſuetudo.

22 Bituntina Anniverſariorum 1. Jul. 1679. *Quando reſolutum fuit*; Jubilatum non eſſe admittendum ad participandum de emolumentis Anniverſariorum, lib. 30. Decr. fol. 208.

Romana diſtributionum lib. 30. decret. fol. 16. & fol. 36. a tergo. *Quando fuit reſolutum*: Fallentias non deberi Canonico Jubilato, ſi Choro non interſit.

24 Maceraten. Jubilationis 8. Martii 1698. *Quando fuit reſolutum*: Indultum Jubilationis non ſuſtineri quando deficit laudabile ſervitium Eccleſiæ per ſpatium annor. 40.

25 Bononien. Jubilationis 17. Jun. 1696. *in qua dictum fuit*: Canonico jubilato deberi diſtributiones non ſolum relictas Eccleſiæ ante ſervitium quadragenarium, ſed etiam illas quæ auctæ fuerint durante eodem ſervitio. In cujus caſu agebatur de diſtributionibus auctis anno 24. ſervitii. Quæ reſolutio fuit confirmata *die* 28. *April.* 1697. cum addito, ut amplius cauſa non proponeretur; De hac reſolutione mentionem facit Bertachin. *Vot. dec.* 13. *per tot.*

26 *Romana* 12. *Decemb.* 1699. Quando fuit reſolutum, *Indultum Jubilationis deberi Canonico, qui inſervivit per annos* 40. *Eccleſiæ, prius uti Beneficiatus, & deinde uti Canonicus lib.* 49. *decret. fol.* 502. Quod non procederet in caſu, in quo ſervitium fuiſſet prius præſtitum in qualitate ſim-

ſimplicis Clerici, præcipue ſi pro reliquo tempore etiam conſtaret de ſervitio laudabili præſtito; Ut revocando Indultum prius conceſſum reſolvit S. C. C. *In Tranen. Jubilationis 13. Januarii 1703. lib. Decret. fol. 12.*

27 *Burgi S. Dominici Jubilationis 29. April. 1704. lib. 54. decret. fol. 182.* quando reſolutum fuit: *Indultum jubilationis ſuffragari non ſolum pro diſtributionibus ordinariis, ſed etiam extraordinariis;* Quæ debentur a die intimati Indulti, non attenta lite, deſuper per Canonicos promota; *Ibidem ad dubium ſecundum.*

28 Quando aliqua concurrit difficultas circa integrum laudabile ſervitium Eccleſiæ præſtitum per annos 40. vel ob Indultum abeſſendi, vel ex cauſſa infirmitatis, vel ex alio rationabili motivo, ſolet S. C. C. benigne concedere Indultum abeſſendi ad tempus, ut practicavit *in Florentina jubilationis in Januar. 1711. lib. 61. decret. fol. 12.* ubi conceſſit facultatem abeſſendi a Choro per triennium, & *in Nepeſina Jubilationis 28. Nov. dict. anni 1711.* ubi Indultum vacandi ad triennium.

29 Abeſſendi Indultum multoties prorogatum, tam ex caſu difficilis acceſſus ad reſidentiam, quam actualis ſervitii præſtiti uni ex S. R. E. Cardin. in Urbe præſenti canonizatum, & approbatum fuit a Sacra Congregation. Concilii *in Avenion. Indultorum 9. Februarii 1715.* cum addito tamen, ut poſt ultimum terminum Indulti Canonicus omnino deberet redire ad reſidentiam.

30 *Servitium præſtitum a Canonico, uti Coadjutore connumeratur in annis quadraginta ad effectum obtinendi Indultum Jubilationis, S.C.C. in Brixien. 27. Martii 1682.* ubi de annis duobus Coadjutoriæ, *& 11. Febr. 1699.* ubi de annis ſeptem. *Et in Bergomen. Jubil. 8. Auguſti 1687.* ubi de annis quinque.

31 Segobien. 15. Decemb. 1704. *Sac. Congr.* Concil, noluit confirmare ſtatutum, in quo petebatur reſtrictio temporis annorum 30. pro conſequenda Jubilatione reſcribendo in primo dubio; *Negative quoad primam partem ſtatuti, in qua petitur reductio temporis ad 30. pro conſequenda Jubilatione.* Prout etiam noluit confirmare idem ſtatutum in alia parte, in qua Canonicis abſentibus concedebatur tertia pars diſtributionum, reſcribendo; *Negative pariter quoad tertiam partem concernentem diſtributiones quotidianas, l. 63. decret. fol. 701., & lib. 64. fol. 612, & 717.* De quibus reſcriptis mentionem facit Monaccil. *in formul. tom. 2. tit. 13. form. 2. num. 77. fol. 60., & in tom. 4. fol. 13.* ubi, quod Indultum Jubilationis originem habet a Collegio Levitarum Moſaicæ Legis, in quo Levitæ ſervientes ab anno 25. uſque ad annum 50. tamquam emeriti non amplius interveniebant, juxta verba illa *num. 8. 24. Hæc eſt Lex Levitarum. A 25. annis & ſupra ingredientur, ut miniſtrent in Tabernaculo fœderis, cumque 50. annum ætatis impleverint, ſervire ceſſabunt, eruntque Miniſtri Fratrum ſuorum in Tabernaculo fœderis, ut cuſtodiant, quæ ſibi fuerint commendata, opera autem non faciant;* Hactenus ad litteram D. Urſaya *loc. cit.*

33 Cum Canonici Eccleſiæ Cathedralis Civitatis Aſculi ab immemorabili in toto anni curriculo nonniſi unicum menſem haberent vacationis a ſervitio Chori, quemadmodum gaudebant Manſionarii ejuſdem Eccleſiæ, ſupplicarunt anno 1647. Sac. Congr. Conc. pro conceſſione alterius menſis, & favorabile Indultum impetrarunt; ac rurſus anno 1696. prævia relatione tunc temporis Epiſcopi obtinuerunt conceſſionem vacationis per alium menſem, & ſic in totum trium menſium cujuslibet anni juxta modum præſcriptum a Sacro Concil. Tridentin. Et quamvis attenta conceſſione vacationis iſtorum trium menſium, adhuc Chori ſervitium ſemper fuerit laudabiliter, & ſumma totius populi ædificatione expletum, tamen *die Sabbati 5. Jun. 1706.* fuerunt in eadem Congregatione poſita ſequentia dubia, quibus fuit reſponſum ut infra.

Dub. I. *An ſit ſtandum, vel recedendum a deciſis 28. Januarii 1696?*

Dilata, & exquiratur melior informatio ſuper quantitate redituum, & qualitate ſervitii.

II. *An Archidiacono, & Canonicis liceat vacare a Choro, & ſervitio Eccleſiæ temporibus Adventus, & Quadrageſimæ, & in Dominicis, aliiſque feſtis, quæ in Cathedrali Aſculana non dicuntur ſolemnia, & in octavis privilegiatis.*

Negative.

III. *An, & quomodo ſit faciendus Turnus per hebdomadam?*

Turnum faciendum eſſe per duas ex tribus partibus.

IV. *An ſi aliquis ex Canonicis in ſua hebdomada non inſerviat, itaut duæ tertiæ illorum partes Choro non interſint, alii inſervientes, & Intereſſentes, lucrentur diſtributiones?*

Affirmative.

V. *An diſtributiones noninterventientium poſſint reponi in Maſſa communi, & dividi æqualiter; ſeu potius ad ratam ſervitii?*

Negative quoad primam partem, quoad ſecundam affirmative.

VI. *An abſentes tempore vacationis, ultra fructus ſuarum Præbendarum, lucrentur Diſtributiones quotidianas?*

Dilata.

VII. *An Diſtributiones quotidianæ debeantur Canonico infirmo, ſi alias ſanus, non eſſet ſolitus reſidere?*

Negative.

VIII. *An debeantur Canonicis coadjutis infirmis, ſi Coadjutores ſani non inſerviunt?*

Negative, & prædicta dubia amplius non proponantur.

IX. *An Diſtributiones relictæ a Cardinali Bernario de ſuo, & dandæ ſolis intereſſentibus Matutino, debeantur infirmis?*

Exhibendum eſſe Inſtrumentum fundationis.

X. *An Canonici, qui perceperunt eaſdem Diſtributiones pro tempore, quo ſervitium Eccleſiæ non præſtiterunt, ad illarum reſtitutionem teneantur?*

Affirmative.

Repropoſitis vero *die 5. Januarii 1707.* tribus ex dictis decem dubiis.

Ad I. In deciſis quoad conceſſionem tertii menſis vacationis.

Ad VI. Negative, & amplius non proponatur.

Ad IX. Stetit in deciſis. Sic apud D. Urſayam *tom. 8. diſcept. 34. n. 55.*

Novæ additiones ex aliena manu.

Diſtributiones non lucrantur Canonici Choro intereſſentes, qui cum cæteris non pſallunt. Benedict. XIV. 34
Tom. I. Conſtitut. 103. incip. *Cum ſemper* §. 24. Advertendum eſt, quod ipſas diſtributiones lucrantur Canonici, & Beneficiati, qui de licentia Ordinarii Spiritualia Exer- 35
citia peragunt in aliqua pia, ſeu Regulari Domo, licet pro illis diebus Choro non interſint, dummodo tamen ipſa ſpiritualia Exercitia non peragant temporibus Adventus, & Quadrageſimæ, & in Feſtis ſolemnioribus, nec omnes ſimul, ſed eo adhibito modo, ut Chori ſervitium nequaquam intermittatur; Sic expreſſe conceſſit Clemens XI. die 1. Februarii 1700. in ſua Epiſtola Encyclica a nobis per extenſum allata ſub verb. *Exercitia ſpiritualia num. 2.* Vide *ibi*: Item advertenda eſt reſolutio Sacræ Congregationis Concilii *die 1. Februarii 1734. Boſanen.*, ibi: „ An Canonicis Eccleſiæ Cathedralis aſſiſtentibus Epi„ ſcopo Pontificalia exercenti, vel in ſuo Palatio, vel „ in aliis Eccleſiis ſuæ Diœceſis, debeantur Janniverſa„ riorum emolumenta, quæ ex voluntate Fundatorum di„ ſtribui conſueverunt ſolum inter præſentes? Et quate„ nus negative. An ſit conſulendum Sanctiſſimo pro con„ ceſſione Indulti ex gratia in caſu &c.? *Sacr. Congreg. reſpondit*, Ad utrumque negative.

DIVINATIO. Vide verb. *Superſtitio a num. 12. ad 33.*

DIVORTIUM.

SUMMARIUM.

1 *Divortium generatim poteſt capi tripliciter, ſcilicet quoad vinculum, quoad torum ſolum, & quoad torum & cohabitationem ſimul.*
2 *Divortium quoad vinculum quid ſit?*
3 *Divortium quoad torum ſolum quid ſit?*
4 *Divortium quoad torum, & cohabitationem ſimul quid ſit?*
5 *Divortium ſecundum etymologiam nominis unde ſit dictum?*
6 *Divortium quoad vinculum Matrimonii rati, & non conſummati ſit inter fideles profeſſione Religioſa.*
7 *Non ſit tamen Divortium quoad vinculum Matrimonii rati, & non conſummati per votum ſolemne caſtitatis in ſuſceptione Ordinis Sacri.*
8 *Et multo minus ſit tale Divortium quoad vinculum per votum ſimplex caſtitatis.*
9 *Poteſt tamen tale Divortium quoad vinculum fieri per diſpenſationem Papæ.*
10 *Sic fert praxis recepta Romanæ Curiæ*, ad n. 12.
13 *Affertur, & ſolvitur inſtantia*, ad n. 14.
15 *Ad diſſolvendum quoad vinculum Matrimonium, ſive ratum, ſive conſummatum cum impedimento dirimente contractum, requiritur auctoritas legitimi judicis Eccleſiaſtici.*
16 *Non poteſt tamen nec debet judex facile credere conjugibus, niſi adſit ſufficiens probatio.*
17 *Matrimonium valide inter fideles contractum, & conſummatum, eſt quoad vinculum indiſſolubile.*
18 *Divortium quoad torum, & cohabitationem poteſt licite fieri juſta interveniente cauſſa.*
19 *Cauſſæ juſtæ faciendi Divortium ſeptem generatim aſſignantur.*

21 *Prima*

20 *Prima eſt mutuus conjugum conſenſus.*
21 *Secunda eſt fornicatio ſpiritualis alterius conjugum.*
22 *Cum hac tamen advertentia, quod ſi conjux innocens propria auctoritate ſine judicio Eccleſiæ Divortium fecerit, conjuge reo converſo, tenetur redire.*
23 *Si vero conjux innocens judicio Eccleſiæ Divortium fecit conjuge reo converſo, non tenetur redire.*
24 *Si autem conjux innocens Religionem ingredi noluerit, etiam hic tenentur redire.*
25 *Tertia cauſſa eſt periculum ſalutis corporalis* ad numer. 26.
27 *Quarta eſt ſævitia alterius conjugis.*
28 *Sic etiam ob ſævitiam uxoris.*
29 *Sævitia ſufficiens ad Divortium eſt ſi adſit probabilis timor, & periculum gravis verberationis, aut crudelis, vel atrocis tractationis futuræ, etiam ſecluſo vitæ periculo.*
30 *Ob periculum vitæ, aut gravis verberationis &c. ſi periculum ſit in mora, poteſt unus conjux propria auctoritate diſcedere.*
31 *ſi vero periculum non ſit in mora, debet expectare ſententiam judicis.*
32 *Quinta cauſſa eſt votum ultramarinum ad liberandam Terram Sanctam.*
33 *Sexta eſt morbus contagioſus, aut aliud grave periculum corporis.*
34 *Si quis autem ſponte contraxit cum perſona prius cognita morbo contagioſo infecta, non poteſt Divortium facere, neque quoad torum, neque quoad cohabitationem.*
35 *Septima cauſſa eſt adulterium culpabile alterius conjugis.*
36 *Conjux innocens poteſt licite divortium facere propter alterius commiſſam Sodomiam, aut beſtialitatem.*
38 *Non fit autem ob tactus, amplexus, & oſcula etiam cum pollutione proprii, vel alieni corporis ſine copula facta.*
38 *Conjux innocens, quando alterius adulterium eſt notorium, poteſt propria auctoritate in utroque foro divortium facere.*
39 *Si vero alterius adulterium ſit occultum, poteſt conjux innocens propria auctoritate divortium facere, ſolum quo ad torum; quoad cohabitationem vero ſolum poſt ſententiam Judicis.*
40 *Quando adulterium unius conjugis, nec eſt notorium, nec alteri phyſice, vel moraliter certo notum eſt, ſed ſolum dubium de illo exiſtit, conjux innocens, nec in foro externo, nec in interno divertere, aut debitum negare poteſt.*
41 *Conjux innocens poteſt conjugem adulterum iterum recipere.*
42 *Non tamen tenetur ipſum recipere, etſi multis annis pœniteat.*
43 *Conjux innocens poteſt pro libitu revocare nocentem etiam poſt ſententiam divortii, teneturque nocens redire &c.*
44 *Quando unus conjugum adulterium committit, poteſt eo invito conjux innocens Religionem ingredi.*
45 *Et ſi adulterium ſit publicum, & notorium, poteſt conjux innocens ingredi Religionem propria auctoritate non expectata ſententia Judicis.*
46 *Si vero adulterium ſit occultum, debet expectare ſententiam Divortii a Judice.*
47 *Conjux innocens, ſi poſt alterius adulterium, e voluntarie cohabitat petendo, & reddendo debitum conjugale, non poteſt eo invito Religionem ingredi.*
48 *Sic etiam conjux innocens, ſi ex poſt & ipſe adulterium committat, non poteſt invito primo adultero Religionem ingredi.*
49 *Quando conjux innocens Religionem non ingreditur ſed in ſæculo manens divortium facit a conjuge adultero etiam quo ad cohabitationem, non poteſt conjux adulter ſine licentia conjugis innocentis ingredi Religionem.*
50 *Poteſt tamen conjux adulter Religionem ingredi, & in ea profiteri etiam inſcio & invito conjuge innocente, ſi hic prius eſt Religionem ingreſſus, & in ea profeſſus.*
51 *Quotieſcumque vir ob adulterium uxoris ea invita poteſt Religionem ingredi, poteſt etiam Ordines ſacros in ſæculo quoque manens recipere.*
52 *Affertur, & ſolvitur inſtantia.*
53 *Propter adulterium ſpirituale poteſt alter conjux fidelis etiam alio invito Religionem ingredi, vel ſacros Ordines ſuſcipere, etiam poſtquam ad veram fidem redit iterum conjux adulterans, dummodo ſeparatio ob adulterium ſpirituale auctoritate Eccleſiæ, & non propria ſit facta.*
54 *Afferuntur plures caſus, in quibus nequit fieri divortium propter adulterium, & primus eſt quando conjux innocens jam remiſit injuriam conjugi adultero.*
55 *Secundus eſt quando adulterium ab utroque conjuge fuit commiſſum.*
56 *Tertius eſt quando adulterium eſt tantum materiale, & non formale.*
57 *Secus eſt, ſi metu mortis, ſeu alterius gravis mali conjux adulterium conſentiendo admiſit.*
58 *Quartus caſus eſt ſi fuit vir uxori cauſſa adulterii.*
59 *Et hoc etiamſi tacite tantum conſentiat.*
60 *Vir non cenſetur cauſſam præbere mulieri adulterandi, ſi eam domo expellit, aut neceſſaria alimenta ei deneget.*
61 *Subnectuntur Supplementa Auctoris.*

Divortium generatim poteſt capi tripliciter, ſcilicet 1
quoad vinculum] quoad torum ſolum, quoad torum, & cohabitationem ſimul. Divortium quoad vinculum eſt ſeparatio conjugum, diſſoluto penitus eorum 2
matrimonio, ita ut & maritus poſſit aliam ducere uxorem, & uxor alium ducere maritum, prout colligitur *ex tot. tit. ff. de divortiis*. Divortium quoad torum ſolum eſt ſeparatio conjugum quoad debitum con- 3
jugale alteri licite denegandum, & manente vinculo Matrimonii valide contracti, & cohabitatione in ea- 4
dem Domo, & menſa. Divortium quoad torum, & cohabitationem ſimul eſt ſeparatio, & liberatio conjugum non tantum ab obligatione reddendi debitum, ſed etiam habitandi in eadem domo, menſa & lecto. Hoc nomen Divortium ſpectata nominis etymo-
logia deſumptum eſt, ut habetur *lib. 2. ff. de di-* 5
vort. & repudiat. a diverſitate mentium, quatenus conjuges, qui per divortium ſe ſecernunt, quodammodo quoad effectus ſe alienat; quatenus ex alienatione affectuum ſe ab invicem ſeparant; ſeu deſumptum eſt ex eo quod ad diverſas partes divertunt.

Divortium quoad vinculum, ſeu totalis diſſolutio Ma- 6
trimonii rati, & non conſummati fit inter fideles Profeſſione Religioſa; ita uno conjuge in Religionem ingreſſo, & profeſſo, alter in ſæculo relictus poſſit tranſire licite ad alias nuptias. *Eſt communis ac certa,* textu expreſſo *in cap. Verum 2. & cap. ex publico 7. de converſion. conjugator.* & Concil. Tridentin. *ſeſſion.* 24. *Can.* 6. ibi: „ Si quis dixerit Matrimonium ratum „ non conſummatum per ſolemnem Religionis Profeſſionem alterius conjugum, non dirimi, Anathema ſit." Unde cuilibet conjugum poſt contractum jam matrimonium conceditur bimeſtre ad deliberandum an conſummare, vel Religionem ingredi velit; *citat. cap.*
Ex publico 7. de converſionib. conjugator. Non diſſol- 7
vitur tamen Matrimonium ratum, nec fit divortium, quoad ejus vinculum per votum ſolemne Caſtitatis in ſuſceptione Ordinis Sacri, quia licet hujuſmodi votum impediat Matrimonium contrahendum, tamen non ſufficit ad diſſolvendum Matrimonium prius contractum, quamvis nondum conſummatum; *Cum nec jure divino, nec per Sacros Canones reperiatur hoc ſtatutum;* prout argumentatur, atque declarat Joannes XXII. in
Extravagant. *Antiquæ, de voto, & voti redemption.* 8
Et multo minus fit divortium, & quoad vinculum diſſolvitur Matrimonium ratum, & nondum conſummatum per votum ſimplex Caſtitatis, *ex textu expreſſo in capit. Ex parte tua 14. de converſion. conjugator.*

Poteſt autem divortium fieri, & quoad vinculum diſ- 9
ſolvi totaliter Matrimonium ratum, & nondum conſummatum etiam per diſpenſationem Summi Pontificis, ita ut ambo conjuges licite poſſint tranſire ad alias nuptias. Sic tenendum eſſe declaravit *die 16. Jul.* 1599. Congregatio Particularis a Clemente VIII. deputata, cui interfuerunt Cardin. Aſculanus, Burghetius, Blanchettus, Mantica, Arigonius, Vicecomes, Oſlatius, & Bellarminus, nec non RR. PP. Seraphinus, Pamphilius, Pegna, & Mellinus tunc Rotæ Auditores, ac Petrus Juſtinianus, & Coſta Societatis Jeſu, omnes omni exceptione majores, tum in Sacra Theologia, tum in Sacris Canonibus, & ſic etiam pluries cenſuit Sacra Congregatio Concil. & ſignanter in *Carpentoracten. 25. Jannar. 1608. in una Seguntina 17. Se-*
ptemb. 1603. in una Ferrarien. 20. Maji 1613. & in una 10
Auguſtana 16. Maji 1618. Et hæc eſt praxis recepta a Romana Curia, ut abunde patet ex pluribus exemplis relatis a Doctoribus. Divus enim Antoninus *tert. part. tit. 1. cap. 1. §. 3.* affirmat ſe vidiſſe hujus diſpenſationis Bullas expeditas a Martino V. & Eugenio IV. Navarr. *in Manual. cap. 22.* refert Julius III. Paulum III. & Pium IV. ſic diſpenſaſſe; Cajetan. *tom. 1. opuſc. 28. de Matrimon.* aſſerit ſuo tempore hujuſmodi diſpenſationes emanaſſe a Summis Pontificibus. Henriq. *lib 11. de Matrim. cap. 8. num. 11. in Gloſſ. lit. f.* refert Gregor. XIII. unica die cum undecim Oratoribus diſpenſaſſe, & prætermiſſis pluribus aliis Urbanus VIII. diſpenſari mandavit per Archiepiſcopum Neapolitanum ſuper Matrimonio rato inter DD. Michaelem Blanchum, & Joannam filiam Principis, & Principiſſæ de Concha Civitatis Neapolit. præciſis litteris in

forma

forma Brevis ſub Annulo Piſcatoris expeditis, tenoris ſe-
quentis, videlicet.

A tergo.

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Neapolitan.

URBANUS PAPA VIII.

Intus vero.

Venerabilis frater, ſalutem, & Apoſtolicam
Benedictionem.

„ Exponi nobis nuper fecerunt dilecti filii Princeps,
11 „ & Principiſſa de Concha Neapolitan. quod pro conſer-
„ vatione illorum Statutarum, & familiæ, cupiunt Joan-
„ nam illorum filiam unigenitam, cum aliquo viro ex
„ dicta familia, matrimonialiter copulari; Verum, quia
„ dicta Joanna, tunc in decimo tertio ætatis ſuæ anno
„ conſtituta, matrimonium cum dilecto filio Michaele
„ Blancho per Procuratorem per verba de rato, con-
„ traxit, & quod ratione hujuſmodi Matrimonii graves
„ lites, & inimicitiæ ortæ jam ſint, & majores ſuſ-
„ ſent, niſi auctoritate, & providentia dilecti filii no-
„ bilis viri Comitis de Monterey, Proregis Neapolitan.
„ proviſum fuiſſet, Nos &c. fraternitati tuæ committi-
„ mus, & mandamus, quod Matrimonium hujuſmodi
„ ſic factum, & non conſummatum, ſtante etiam con-
„ ſenſu partium, nullum; & invalidum; ad effectum,
„ ut dictus Michael cum alia muliere, Joanna vero præ-
„ dicta cum alio viro de d. familia præcedente tamen diſ-
„ penſatione Apoſtolica ſuper Conſanguinitatis, ſeu Affi-
„ nitatis gradus, quatenus opus ſit, libere & licite va-
„ leant, Apoſtolica auctoritate declares. Non obſtanti-
„ bus præmiſſis, & quibuſcumque Conſtitutionibus Apo-
„ ſtolicis.

Datum Romæ &c.

12 Accreditatio, quia ſi Pontifex poteſt diſpenſare in Pro-
feſſione Religioſa, per quam dirimitur Matrimonium ra-
tum, a fortiori poterit diſpenſare in Matrimonio ipſo.
Tum quia ex verbis Chriſti dictis Petro *Matth.* 16. & 19.
Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam
meam &c. Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolu-
tum & in cælis; colligitur dediſſe ipſi Petro, & ſuis ſuc-
ceſſoribus ampliſſimam facultatem diſpenſandi iis, quæ
ſunt juris divini, & non deducuntur proxime ex princi-
piis juris naturæ, ſed remote, & quæ habent admixtum
aliquid obligationis humanæ, maxime ob bonum publi-
cum, aut commune Eccleſiæ, vel animarum ſalutem, &
ſic credibile eſt, Deum ſuo Vicario contuliſſe poteſtatem
diſpenſandi in Matrimonio rato nondum conſummato,
caſu quo id exigat bonum Eccleſiæ, aut animarum ſa-
13 lus. Nec valet dicere, quod ſi hoc valeret pro matrimo-
nio rato, valeret etiam pro matrimonio conſummato,
cum æque, immo magis, & ſæpius pro bono communi
Eccleſiæ, & animarum ſalute ſerviret, ſi diſpenſaretur
in Matrimonio *conſummato*, quam *rato*, adeoque, ſi ob
bonum commune Eccleſiæ, & animarum ſalute non po-
teſt Papa diſpenſare in Matrimonio *conſummato*, neque
14 poterit in rato, cum utrumque ſit æque indiſſolubile de
jure divino. Non valet inquam, quia Matrimonii Sacra-
mentum quo ad ſignificationem non eſt completum uſque
ad carnalem copulam incluſive, ita quod Matrimonium
ratum ſignificet conjunctionem Dei ad animam per Chari-
tatem, conſummatum vero conjunctionem Chriſti ad Ec-
cleſiam; *cap. Debitum* 5. *de Bigamis*, Prima autem con-
junctio eſt ſolubilis, non ſecunda, ideoque Matrimonium
ratum ſolvi poteſt, non vero conſummatum. Unde ut
recte Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 148. *num.* 4. Dominus
Matth. 19. non dixit, *Quod Deus conjunxit homo non ſe-*
paret, niſi poſt illa verba, *Et erunt duo in carne una*,
Et Apoſtolus *ad Epheſ.* 5. non dixit: *Hoc Sacramentum*
magnum in Chriſto & Eccleſia; niſi poſt illa verba: *Et*
erunt duo in carne una, & ideo Leo Pontifex inquit,
ut referunt Magiſter *in* 2. *diſtinct.* 31. & Gratianus *capit.*
27. *quæſt.* 2. *Societas nuptialis ita eſt a principio inſtituta,*
ut præter commixtionem ſexuum non habeat Chriſti & Ec-
cleſiæ Sacramentum. Hoc etiam docet textus *in cap. Ex*
publico 7. §. *Sane*, *de converſ. conjugat.* ibi: *Sane, quod*
Dominus in Evangelio dicit, non licere viro, niſi ob cau-
ſam fornicationis uxorem ſuam dimittere, intelligendum eſt
ſecundum interpretationem Sacri eloquii de his, quorum
Matrimonium carnali copula eſt conſummatum, ſine qua
conſummari non poteſt. Hinc Rota *in Burgenſi diſſolutio-*
nis Matrimonii 17. *Junii* 1594. *coram Juſto*, quo ad po-
teſtatem Papæ diſſolvendi Matrimonii rati nondum con-
ſummati concludit non eſſe dubitandum, quia hæc eſt
communis opinio Canoniſtarum, præſertim de conſenſu
15 conjugum, & ex juſta aliqua cauſa.

Ad diſſolvendum, quo ad vinculum Matrimonium ſive
ratum, ſive conſummatum cum impedimento dirimen-
te contractum, requiritur auctoritas Judicis legitimi Ec-
cleſiaſtici; non enim privata conjugum auctoritate diſſol-
vi poteſt, nec unus alterum dimittere valet, etiamſi cer-
ti ſint de impedimento dirimente, ideoque notorium exi-
ſtat; textu expreſſo *in cap. Porro* 2. *de divortiis* ibi:
Porro de Comite Pontini, qui B. uxorem ſuam abſque ju-
dicio Eccleſiæ dimiſit, qui eam cognatam fuiſſe uxoris De-
functæ proponit, prudentia cognoſcat quod ſi etiam paren-
tela eſſet publica, & notoria abſque judicio Eccleſiæ ab ea
ſeparari non potuit, quare ipſum ad eam recipiendam di-
ſtricte compellas; quam ſi recipere noluerit, cum & ſupra-
dictam vinculo Excommunicationis adſtringas. Non debet 16
tamen, nec poteſt Eccleſiaſticus Judex Matrimonium diſ-
ſolvere quo ad *vinculum* ſtatim ac unus, vel ambo con-
juges ipſimet, accedente etiam rumore viciniæ, fatean-
tur ſe cum impedimento dirimente, ver. g. affinitatis,
vel conſanguinitatis contraxiſſe: ſed debet eidem Judici
prius conſtare de impedimento dirimente per probatio-
nem plenam & perfectam, qualis eſt, quæ fit ſaltem per duos
teſtes omni exceptione majores, textu expreſſo in *capit.*
Super eo 5. *de eo cognovit*, ibi: *Super eo quod poſtulas,*
utrum conjugatus, qui ante contractum Matrimonium uxo-
ris ſuæ conſanguineam carnali commixtione cognovit, cum
id fateatur uterque, & aliqua pars viciniæ hoc acclama-
re dicatur, ſit ab uxore ſua judicio Eccleſiæ ſeparandus;
Tuæ Fraternitati reſpondemus, quod propter eorum confeſ-
ſionem tantum, vel rumorem viciniæ ſeparari non debent,
cum quandoque nonnulli inter ſe contra Matrimonium ve-
lint colludere, & ad confeſſionem inceſtus, (aut alterius
impedimenti) *facile proſilirent, ſi ſuo judicio crederent,*
per judicium Eccleſiæ concurrendum. Rumor autem vici-
niæ non adeo eſt judicandus validus, quod niſi rationa-
biles, & fide dignæ probationes accedant, poſſit bene con-
tractum Matrimonium irritari.

Matrimonium valide inter fideles contractum, & con- 17
ſummatum eſt quo *ad vinculum* indiſſolubile. *Eſt commu-*
nis inter Catholicos ex definitione Concilii Tridentini *ſeſ-*
ſion. 24. *canon.* 5. ibi: „ Si quis dixerit propter hæreſim,
„ aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſen-
„ tiam a conjuge diſſolvi poſſe Matrimonii vinculum a-
„ nathema ſit, & Canon. 7. ibi: Si quis dixerit Eccle-
„ ſiam errare, cum docuit, & docet juxta Evangelicam,
„ & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius
„ Conjugis Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi &c.
„ anathema ſit. “ *habetur expreſſe ex verbis Chriſti*
Matth. 19. ibi; *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*,
Item ex Apoſtolo *ad Rom.* 7. ibi: *Mulier vivente vi-*
ro alligata eſt legi, & 1. *ad Corinth.* 7. ibi: „ His, qui
„ Matrimonio juncti ſunt præcipio non ego, ſed Domi-
„ nus, uxorem a viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit,
„ manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari, “ quæ
verba de Matrimonio conſummato inter fideles contracto
ſunt intelligenda juxta textum *in cap. Ex publico* 7. *de*
converſ. conjugator, ſupra *ſub numer.* 14. allegatum.

Divortium quo ad torum, & cohabitationem poteſt 18
licite fieri juſta & legitima cauſa interveniente. Habe-
tur ex perpetua Eccleſiæ praxi, & ex expreſſa definitio-
ne Concilii Tridentini *ſeſſion.* 24. *Canon.* 8. ibi: „ Si quis
„ dixerit, Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas ſepa-
„ ratione inter conjuges, quo ad torum, ſeu quo ad coha-
„ bitationem ad certum, incertumve tempus fieri poſſe decer-
„ nit, anathema ſit. “ Juſtæ autem, & legitimæ cauſæ, 19
ob quas poteſt licite fieri divortium inter Chriſtianos con-
juges, ſeptem generatim ſolent aſſignari. Prima eſt mu-
tuus conjugum conſenſus, ut cum ambo intrant Reli- 20
gionem, vel vir aſſumit ſtatum Clericalem, & uxor in-
greditur Religionem, vel unus ſolum conjugum Re-
ligionem ingreditur, altero in ſæculo remanente, dum-
modo perpetuum votum continentiæ emittat, ut ſtatui-
tur *in capit. Cum ſis* 4. *de converſ. conjugat.* ibi: *Ut ca-*
ſtitatem promittente, & *capit. Ad Apoſtolicam* 13. *eo-*
dem titul. ibi: *Niſi perpetuam continentiam promit-*
tat. Et ejus ſit ætatis, & conditionis, ut non ſit
ſuſpectus, vel ſuſpecta de periculo incontinentiæ ratio-
ne morum, ut ſtatuitur *in capite Uxoratus* 8. *eod. ti-*
tul. ibi: „ Quæ integræ opinionis exiſtat, ut nulla ſu-
„ ſpicio habeatur, quod minus continenter habeat vive-
„ re; & *infra*: Si autem talis fuerit, quæ ſuſpicione
„ non careat, debet Religionem intrare. “ Si etiam
conjuges mutuo conſenſu divortium a cohabitatione tori
facere poſſunt ut juxta monitum Apoſtoli 1. *ad Corinth.* 7.
vacent orationi, ibi: *Ad tempus ſe ſeparent conjuges, ut*
orationi.

Secunda juſta, & legitima cauſa eſt fornicatio ſpiri- 21
tualis, ſeu lapſus in hæreſim, ſeu gentiliſmum alterius con-
jugum, ob hanc enim cauſam conjux innocens etiam
propria auctoritate poteſt licite facere divortium quo ad 22
torum, & cohabitationem cum hac tamen advertentia,
quod ſi conjux innocens propria auctoritate, & ſine ju-
dicio Eccleſiæ divortium fecit a conjuge in hæreſim la-
pſo, & ipſe reus hæreſis ſe ſe ab errore revocaverit,
tunc; tenetur recipere, ſeu ad eum iterum redire, tex-
tu expreſſo *in capit. De illa* 6. *de divortiis*. „ De illa,
„ quæ viro ſuo labente in hæreſim, ſine judicio Eccle-
„ ſiæ declinavit, videtur Nobis, quod mulier, cum
„ converſus fuerit, eſt reddenda, quæ etiam ſi reverti
„ noluerit, compellatur, “ & concordat *capit. Quan-*
to 7. *final. eodem titul.* Si vero conjux innocens judicio
Eccleſiæ divortium fecit, non compellitur conjugem con-
verſum recipere, ſeu ad eum iterum redire, ſed poteſt Re-
ligionem intrare, ſi vult, textu expreſſo *in citat. cap. De*
„ *illa*, ibi: Si vero judicio Eccleſiæ ab eo receſſit, ad re-
„ cipiendum eum nullatenus dicimus compellendam “;

& concordat *cap. Mulier* 21. *de converſ. conjugat.* ibi „ Mu-
„ lier, quæ in fide remanſit, poteſt, volente viro, qui ab
„ infidelitate revertitur, per quem ab eo fuerat judicio
„ Eccleſiæ ſeparata, ad Religionem libere convolare. "
24 Si autem Religionem ingredi noluerit, etiam hic redire
compellitur. Sic Gloſſa communiter recepta *in dict. cap.
Mulier* 21. *de converſ. conjugat. verb. Judicio Eccleſiæ*, ubi
ſic expreſſe dicit: *Sed ſi nollet intrare Religionem, com-
pelli debet ad ipſum redire utroque caſu, ſive fuerit judi-
cio Eccleſiæ abſoluta, ſive non; arg. cap. Quanto* 7. *de di-
vortiis* a ſenſu contrario; & tenet Ancharan. *in cit. cap.
De illa num.* 5. *& ibid.* Barboſa *in fine*, Pirhing. *lib.* 4.
Decretal. tit. 19. *num.* 31. Reiffenſtuel *ibid. num.* 32. &
alii paſſim.

25 Tertia cauſa eſt periculum ſalutis ſpiritualis, ſeu inci-
tatio ad peccatum mortale; Si enim unus conjugum pro-
vocat, incitat, & inducit alterum ad gravia crimina V.
G. ad Sodomiam, ad furtum, ad maleficium, ad deferen-
dam fidem &c. ita ut ſine periculo ſalutis ſpiritualis ha-
bitare cum eo non valeat, poteſt licite divortium face-
re quo ad torum, & cohabitationem; *arg. cap. Quæ ſunt*
2. *de divortiis*, ibi: „ Verum ſi conjugem ſuam ad
„ infidelitatis maleficium traxerit, a viro poterit ſepa-
„ rari, ita quod ei nubere alii non licebit, *& textu ex-
preſſo in c. Idololatria* 5. *cauſ.* 28. *q.* 1. ibi: " Ex quo intel-
„ ligitur, quod propter illicitas concupiſcentias non tan-
„ tum, quæ in ſtupris cum alienis viris, aut fœminis com-
„ mittuntur, ſed omnino quaslibet, quæ animam corpore
„ male utentem a lege Dei aberrare faciunt, & perni-
„ cioſe, turpiterque corrumpunt, poſſit ſine crimine, &
„ vir uxorem dimittere, & uxor virum. " Et ſic tenent
Abbas *in d. cap. Quæ ſunt n.* 3. Barboſa *ibid. num.* 4. En-
gel. *lib.* 4. *Decret. n.* 22. Reiffenſtuel *ibid. num.* 33. &
alii communiter. Et ſicut ob hæreſim, ſic etiam ob pe-
26 riculum in alia labendi gravia crimina ex provocatione,
incitatione, & inductione unius conjugis proveniens, po-
teſt alter propria auctoritate divortium licite facere quo
ad torum, & cohabitationem; quia ſi conjux ex cohabi-
tatione cum alio periculum animæ patiatur, Jure divino
licitum eſt ei ab ipſo diſcedere, juxta illud Salvatoris
Matth. 5. *Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, ab-
ſcinde eum, & projice abs te*, adeoque non indiget au-
ctoritate Judicis, ſaltem pro foro interno. Sic Sanchez
lib. 20. *diſp.* 17. *num* 10. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 35.
arg. cit. cap. Idololatria 5. *cauſ.* 28. *q.* 1. ubi dicitur *om-
nino* poſſe; dictio enim *omnino* eſt præciſa, habetque præ-
ciſam naturam, & eſt latæ ſententiæ, ac importat idem,
ac ipſo jure, taliter quod aliquid abſque alia diſpoſitione
libere fieri poſſit, ut recte advertit Barboſa *in diction. uſu
frequent. dict.* 240. *num.* 10. 12. *&* 19. & Sanchez *lib.* 1.
diſp. 32. *num.* 6.

27 Quarta cauſa eſt ſævitia alterius conjugis; Poteſt enim
licite uxor divortium facere a marito, ſi ſit tanta ſævi-
tia mariti, ut ipſa abſque periculo vitæ, vel gravis dam-
ni corporalis ſecum cohabitare non poſſit: *cap. Ex tranſ-
miſſa* 8. *& cap. Litteras* 13. *de reſtitut. ſpoliator.* Sic eti-
28 am ob ſævitiam uxoris, præſertim inſidiantis vitæ ma-
riti, aut machinantis mortem illius, poteſt licite maritus
divortium facere ab ea; quia jus naturale cuilibet con-
cedit facultatem adverſus vim injuſtam ſe tuendi, & peri-
culum illius quovis modo declinandi; *arg. leg. Ut vim* 3.
de juſtit. & jur. & leg. Itaque 4. *ff. ad Leg. Aquil.* & ſic
tenent Abbas *in cap. Si quæ mulier.* 1. *de divortiis num.* 4.
& ibi Hoſtienſ. *num.* 2. Joann. Andr. *num.* 3. Ancharan. *in
fine*, Sanchez *lib.* 10. *diſput.* 18. *num.* 8. Reiffenſtuel *loc.
cit. n.* 53. & alii communiter. Sævitia ſufficiens ad divor-
29 tium cenſetur, ſi adſit probabilis timor, & periculum
gravis verberationis, aut crudelis, vel atrocis tractatio-
nis futuræ, etiam ſecluſo vitæ periculo, quia gravis,
aut atrox verberatio, ſeu crudelis tractatio cauſant me-
tum cadentem in conſtantem virum. Nec conjuges cum
tanto periculo cenſentur ſe obligaſſe ad cohabitandum.
Ita Engel *lib.* 4. *De ret. tit.* 19. *num.* 23. Reiffenſtuel *ibid.
num.* 41. Sanchez *lib.* 10. *diſput.* 18. *num.* 16. Boſco *de
Matrimon. diſput.* 12. *ſect.* 16 *conclul* 13. *a num.* 446. Lay-
man *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 3. *cap.* 7. *num.* 16. & alii com-
muniter: *arg. leg. Conſenſu* 7. §. 2. *C. de repud. & Novell.*
30 22. *cap.* 15. Quando unus conjux ex ſævitia alterius pa-
titur probabilem timorem, aut periculum vitæ, gravis
verberationis, aut crudelis tractationis, ſi periculum eſt
in mora, poteſt propria auctoritate diſcedere ab ipſo, do-
nec cauſa coram Judice diſcuſſa, ſententia feratur, vel
eidem ſufficiens cautio de ſecuritate præſtetur; quia exi-
ſtente, & urgente tali periculo, Jus naturæ defenſio-
nem quovis modo etiam ex fuga capiendam concedit;
arg. leg. Ut vim 3. *ff. de juſt. & jur. & leg Itaque* 4. *ff. de
leg. Aquil*, ibi: *Nam adverſus periculum naturalis ratio
permittit ſe defendere.* Sic Engel *lib.* 4. *Decretal. tit.* 19.
num. 23. Pirhing. *ibid. num.* 62. Reiffenſtuel *ibid. n.* 46. Gut-
tierez *lib.* 1. *Can. qq. cap.* 28. *n.* 8. Layman *lib.* 5. *tract.* 10.
part. 3. *cap.* 7. *num.* 18. Sanchez *lib.* 10. *diſput.* 18. *num.*
3. *arg. cap. Ex tranſmiſſa* 8. *& cap. Litteras* 13. *de reſti-
tut. ſpoliator.* Si vero periculum non ſit in mora, ſed con-
31 jux poſſit cum omni ſecuritate expectare ſententiam Judicis,
tunc propria auctoritate diſcedere non poteſt. Ita Docto-
res mox citati; *arg. dict. cap. Ex tranſ.* 8. *& dict. cap.
Litteras* 13. *de reſtit. ſpoliator.*

Quinta cauſa eſt votum ultramarinum ad liberandam 32
Terram Sanctam; ob finem enim tam pium, & ſanctum
poteſt vir etiam invita uxore tale votum emittere, at-
que adimplere, & in tali caſu ſit licite divortium ad tem-
pus, donec ſcilicet vir redeat, ac proinde inter juſtas, &
legitimas divortii cauſas recte enumeratur, textu expreſ-
ſo *in cap. Ex multa* 9. *de voto* 5. *In tanta*, ibi: *In tanta
quoque neceſſitate populi Chriſtiani ne Terræ Sanctæ impe-
diatur ſubſidium, viri præter uxorem aſſenſum hujus pe-
regrinationis propoſitum vovere libere valent, & quod vo-
verunt libere adimplere.*

Sexta eſt morbus contagioſus, aut aliud grave pericu- 33
lum corporis, ubi enim judicio Medicorum, aut perito-
rum eſt probabile periculum gravis infectationis, poteſt
conjux ſanus petere omnino ſeparationem a toro, & co-
habitatione, ſi non tantum ex debito conjugali, ſed eti-
am ex ſola cohabitatione tale infectationis gravis pericu-
lum probabiliter timeatur, ut communiter ſentiunt Do-
ctores cum S. Thoma, & Scoto *in* 4. *diſt.* Sanch. *lib.* 9. *di-
ſput.* 24. *num.* 17. Navarr. *in Manual. cap.* 16. *num.*
23. Barboſa *in cap. Quoniam* 2. *de conjug. lepreſ.* Pirhing.
lib. 4. *Decretal. tit.* 8. *num.* 10. Riffenſtuel *lib. num.* 7.
Engel *ibid. arg. cap. Pervenit* 1. *de conjug. lepreſ.* ubi di-
citur, quod ſi conjuges ſani non poſſint induci ad cohabi-
tandum cum leproſis ſuis conjugibus, ad hoc cogi non poſ-
ſint, dummodo uterque altero vivente continentiam ſer-
vent, ibi: *Si vero ad hoc induci non poterunt, eis arctius
injungas, ut uterque altero vivente continentiam ſervent.*
Et ratio eſt, quia ex naturali interpretatione conjuges
in Matrimonii contractu corporum poteſtatem inter ſe dant,
& ſe obligant ad cohabitandum, ſalva ſuarum perſona-
rum incolumitate, adeoque cum timetur probabiliter gra-
ve periculum ſalutis corporalis ex cohabitatione cum con-
juge infecto lepra, morbo gallico, aut alio contagioſo
morbo, tunc non urget obligatio reddendi debitum, nec
ſimul cohabitandi. Rurſus enim ordo naturæ poſtulat, aut
ſaltem concedit, ut prius conſulatur incolumitati pro-
prii individui, cum ordinata Charitas incipiat a ſeipſo,
arg. cap. Si non licet 7. *cauſ.* 21. *quæſt.* 5. Si quis autem 34
ſponte contraxit cum perſona, quam prius ſciebat lepra,
vel morbo gallico, aut alio ſimili morbo contagioſo labo-
rare, non poteſt licite divortium facere, nec quo ad to-
rum, nec quod ad cohabitationem, quia cenſetur ceſſiſſe
juri ſuo, ſicuti is, qui ſciens vitium mercis, nihilominus
emit. *Sic communiter Doctores* cum Sanchez *loc. cit. num.*
21. Barboſa *loc. cit. num.* 4. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 8.
Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 3. *cap.* 1. *num.* 6.

Septima eſt adulterium culpabile alterius conju- 35
gum. Jure enim divino, & humano licitum eſt conjugi
innocenti divortium facere quoad torum, & quoad coha-
bitationem ob alterius culpabile adulterium. De jure qui-
dem divino habetur expreſſe ex verbis Chriſti *Matth.* 19.
ibi: *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicatio-
nem, mœchatur:* De jure vero humano *ex cap. Significa-
ſti* 4. *cap. Ex litteris* 5. *& cap. Gaudemus* 8. *de Divor-
tiis*; Frangenti enim fidem fides merito non ſervatur, ex
Regul. 75 *Juris in* 6. ibi: *Fruſtra fidem quis poſtulat ab eo
ſervari, cui fidem a ſe præſtitam ſervare recuſat.* Con-
jux innocens poteſt licite divortium facere propter alterius 36
commiſſam Sodomiam, aut beſtialitatem; *Sic communis
Doctorum, arg. cap. Idololatria* 5. *cauſ.* 28. *quæſt.* 1. ubi
de mente Sancti Auguſtini declaratur, poſſe fieri Divor-
tium, & quoad torum, & quoad cohabitationem a con-
juge reo cujuſcumque pernicioſi, & turpis concubitus,
ibi: *Ex quo intelligitur, quod propter illicitas concupiſcen-
tias, non tantum quæ in ſtupris cum alienis viris, aut
fœminis committuntur, ſed omnino quaslibet, quæ animam
corpore male utentem a lege Dei aberrare faciunt, & per-
nicioſe, turpiterque corrumpunt, poſſint ſine crimine, & vir
uxorem dimittere, & uxor virum, exceptam facit Domi-
nus cauſam fornicationis, quam fornicationem . . . . ge-
neralem, & univerſalem intelligere cogimur.* Non poteſt
tamen fieri Divortium ob tactus, amplexus, & oſcula 37
etiam cum pollutione proprii, vel alieni corporis ſine
copula facta, quia per hæc, licet cæteroquin gravia pec-
cata, non perfecte, & conſummate læditur jus Matri-
monii, cum non dividatur caro unius conjugis ab altero
per concubitum intertium, Sanchez *lib.* 10. *diſput.* 4.
num. 9. 10. 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 3. *cap.* 7.
num. 7. Covarruv. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 7. §. 6. *num.*
3. Pirhing. *lib.* 4. *decret. tit.* 19. *num.* 5. Reiffenſtuel *ibid.
num.* 60. & alii; In odioſis enim, qualis eſt materia Di-
vortii, non lata, ſed ſtricta eſt facienda interpretatio, jux-
ta *Regul.* 15. *Juris in* 6. ibi: *Odia reſtingi, & favores con-
venit ampliari.*

Conjux innocens, quando alterius adulterium eſt noto- 38
rium, poteſt propria auctoritate in utroque foro Divor-
tium facere; tunc enim non eſt neceſſe expectare ſenten-
tiam Judicis; *arg. cap. Significaſti* 4. *de Divortiis*, ibi:
*Si notorium eſt, mulierem ipſam commiſiſſe adulterium, ad
eam recipiendam vir* (qui propria auctoritate ſine judicio Ec-
cleſiæ eam prius repulerat) *cogi non debet.* Sic Barboſa *in cap.
Ex parte, de ſponſal. & matrimon. num.* 6. & ibi Abbas *in*

fine

ſat, Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 12. *num.* 12. & 25. Joann. Andreas
in cap. fin. de adulter. num. 5. & ibi Ancharan. *num.* 6. cum
Gloſſa communiter recepta *ibid. verb. Fornicationis*. Si
vero alterius adulterium ſit occultum, poteſt conjux in-
39 nocens propria auctoritate Divortium facere ſolum quo
ad torum; Quo ad cohabitationem vero ſolum poſt ſen-
tentiam Judicis; aliter ſi propria auctoritate Divortium
faciat quo ad cohabitationem, mox alteri conjugi petenti
erit reſtituendus, donec probaverit adulterium alterius
conjugis, *cap. Ex tranſmiſſa* 8. *de reſtitut. ſpoliat. & cap.
Significaſti* 4. *de Divortiis*. Quando autem adulterium
40 unius conjugis nec eſt notorium, nec alteri phyſice, vel
moraliter certo notum eſt, ſed tantum probabilis ſuſpi-
cio, aut dubium de illo exiſtit, conjux innocens nec in
foro externo, nec interno, divertere, aut debitum ne-
gare poteſt, quia cum conjux, de quo eſt ſuſpi-
cio, ſit in poſſeſſione juris matrimonialis, non poteſt
illo privari ob ſolum dubium, aut ſuſpicionem; *nam in
dubio melior eſt conditio poſſidentis*; *arg. cap. In pari* 65.
de Regul. Juris in 6. Et ſic tenet communis Doctorum
cum Sanchez *lib.* 10. *diſput.* 12. *num.* 30. *& ſeq. art. c. Multi*
18. *cauſ.* 2. *qu.* 1. *& cap. Oves* 9. *cauſ.* 6. *quæſt.* 1. ibi:
*Omnis ſuſpicio potius repellenda eſt, quam approbanda vel
recipienda*.

41 Conjux innocens poteſt conjugem adulterum iterum re-
cipere; *cap. Quod autem* 7. *cauſ.* 32. *quæſt.* 1. & eſt com-
42 munis Doctorum ſententia. Non tamen tenetur ipſum re-
cipere, etſi multis annis pœniteat; quia quamvis per pœ-
nitentiam tollatur culpa apud Deum, non tamen tollitur
injuria facta homini, nec reatus pœnæ, nam per pœni-
tentiam non deſinit quis eſſe nocens, ut recte advertit
Gloſſa *in cap. Admonere* 8. *cauſ.* 33. *quæſt.* 2. *verb. Pœniten-
tia*; *arg. leg. Qui fugitivus, ff. de Ædilit. edict.* ſic tenent
communiter Doctores, *arg. cap. Dicit Dominus* 2. *cauſ.*
32. *quæſt.* 1. *ex cit. cap. Admonere* 8. *cauſ.* 33. *quæſt.* 2. ibi:
*Nam ſi verum (quod abſit) fuiſſet, ſicut ille adulter men-
titus eſt, poſt ſeptem annos pœnitentia peracta, dimittere
eam per approbatam cauſam potuiſſet, ſi voluiſſet*. Conjux
43 innocens poteſt pro libitu revocare nocentem etiam poſt
ſententiam Divortii, teneretur que nocens redire, ſi ſtatus
utriuſque adhuc eſt integer, & nullus eorum Religionem
intravit; quia cum Divortium ſit in favorem innocentis
inſtitutum, non debet in ejus odium detorqueri; *argum.
cap. Quod ob gratiam alicujus conceditur; non eſt in ejus
diſpendium retorquendum*; retorquetur autem in ejus
diſpendium, ſi etiam innocens privaretur Jure in corpus
conjugis nocentis; Et quod conjux nocens teneatur in ta-
li caſu redire, patet clare, quia nemo debet ex ſuo de-
licto commodum reportare; *leg. Itaque, ff. de furtis*. Im-
mo ſi non teneretur redire, præberetur conjugibus anſa
delinquendi, & adulterandi, ut ſic poſſent ſeparari, prout
recte advertit Gloſſa *in cap. Ex litteris* 5. *de Divortiis*,
verb. Redire; *arg. cap. Ex parte* 10. *de conſuetud.* & Gloſſam
hanc, & opinionem ſequitur communis Doctorum.

44 Quando unus conjugum adulterium committit, poteſt
eo invito alter conjux Religionem ingredi. Sic Doctores
communiter; *argum. cap. Conſtitutus* 15. *& cap. Venient* 16.
de converſ. conjug. juncto cap. Agathoſa 21. *cauſ.* 27. *quæſt.*
45 2. *& cap. Dixit Dominus* 2. *cauſ.* 32. *quæſt.* 1. Et ſi adulte-
rium ſit publicum, & notorium, poteſt conjux innocens
ingredi Religionem propria auctoritate, non expectata
ſententia Judicis. Sic Abbas *in cap. Conſtitutus* 15. *de
conjug. numer.* 4. & ibi Barboſa *numer.* 2. Pirhing. *lib.* 3.
decret. tit. 32. *numer.* 35. Reiffenſtuel *ibid. numer.* 17.
Vallenſ. *ibid. numer.* 5. Silveſter *verb. Divortium quæſt.*
23. *dict.* 2. Sanchez *lib.* 10. *de Matrimon. diſput.* 11. *n.* 5.
& 10. *argum. cit. cap. Conſtitutus, & dict. cap. Dixit Dominus*
2. *cauſ.* 32. *quæſt.* 1. ibi: *Ubicumque fornicatio eſt, libere
uxor dimittitur*. Si vero adulterium ſit occultum, debet
46 expectare ſententiam Divortii a Judice, alias ſi abſque ta-
li ſententia Religionem intrat, in foro externo reſtitui de-
bet adultero, non obſtante exceptione adulterii, ut te-
net communis Doctorum; *argum. cap. Item cum quis* 6. *de
reſtitut. ſpoliat.* Conjux innocens ſi poſt alterius adulte-
rium ei voluntarie cohabitat petendo, & reddendo debi-
tum conjugale, non poteſt eo invito Religionem ingredi,
quia cenſetur eidem reconciliatus remiſiſſe injuriam: *arg.
capit. Quam periculoſum* 8. *cauſ.* 7. *quæſt.* 1. *& cap. Sicut*
1. *cap. Dixit Dominus* 2. *cap. In conjugio* 3. *cauſ.* 32. *qu.*
1. *& leg. Si Maritus* 15. §. *Si negaverint ff. ad leg. Jul. de*
48 *adulter*. Sic etiam conjux innocens, ſi ex poſt & ipſe
adulterium committat, non poteſt invito primo adultero
Religionem ingredi: *argum. cap. Significaſti* 4. *de Divortiis*,
& cap. Intelleximus 9. *de adulteriis*, ibi: *Cum Matrimonii
jus in utroque læſum conſtat, & paria delicta mutua
compenſatione tollantur*; & *cap. Tua Fraternitas* 7. *de adul-
teriis*, ibi: *Quia cum paria crimina compenſatione mutua
deleantur, vir hujuſmodi fornicationis obtentu ſuæ uxoris ne-
quit conſortium declinare*: & ibi Gloſſa communiter recepta.

49 Quando conjux innocens Religionem non ingreditur,
ſed in ſæculo manens divortium facit a conjuge adultero
etiam quoad cohabitationem, non poteſt conjux adulter
ſine licentia conjugis innocentis ingredi Religionem; quia
conjux innocens habet jus condonandi adultero conjugi,
eumque ad thalamum revocandi, de quo jure non poteſt
invitus privari, *argum. leg. Si Maritus* 15. §. *Si negaverint*,
ff. ad leg. Jul. de adult. & leg. Crimen 10. *C. eod. cap.
Gaudemus* 19. *de converſ. conjugat.* Et ſic Gloſſa *in cap.
Ex litteris* 5. *verb. Redire, de divort.* S. Bonavent. *in* 4.
diſt. 35. *quæſt.* 4. Silveſter *verb. Divortium quæſt.* 10.
Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 3. *cap.* 7. *numer.* 11. Pirh.
lib. 3. *decret. tit.* 32. *num.* 35. Reiffenſtuel *ibid. num.* 30.
Sanchez *de Matrimon. leg.* 10. *diſput.* 10. *num.* 12. & 13. &
alii plures. Poteſt tamen conjux adulter Religionem in- 50
gredi, & in ea profiteri etiam inſcio, & invito conjuge
innocente, ſi hic prius eſt Religionem ingreſſus, & in ea
profeſſus: quia quando conjux innocens Profeſſionem in
Religione emittit, redditur incapax revocandi conjugem
adulterum, & eidem conjugali jure cohabitandi, quod ſo-
lum alias Profeſſionis obſtaculum eſſe poteſt. *Eſt communu-
nis*. Quotieſcumque vir ob adulterium uxoris, ea invi- 51
ta poteſt Religionem ingredi, poteſt etiam Ordines Sacros
in ſæculo quoque manens recipere, quia poſtquam mulier
adultera amiſit totum ſuum jus ad virum, non eſt major
ratio, cur ea invita poſſit vir ingredi Religionem, & in
ea profiteri, & non in ſæculo Ordines recipere. Sic Gloſſa
in cap. Conſciturus 13. *de converſ. conjug. verb. ad gra-
dum*, Abbas *ibid. num.* 4. Sanchez *lib.* 10. *de Matrimon.
diſput.* 11. *num.* 16. Navarr. *lib.* 4. *de ſponſ. conſil.* 23.
numer. 6. Silveſter *verb. Divortium quæſt.* 17. *num.* 20.
Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 32. *num.* 34. Reiffenſtuel *ib.
numer.* 23. Nec valet objicere, quod ſit maxima diſparitas 52
circa ingreſſum in Religionem, & ſuſceptionem Sacrorum
Ordinum, ex quo uxor adultera poſt mortem viri Reli-
gionem profeſſi poſſit alteri nubere, non autem ſic poſt
mortem viri Ordinibus initiati, *cap. Quia ſunt* 10. *d.* 28. *&
cap. Seriatim* 14. *diſt.* 32. Non valet, inquam, quia Ca-
nones illi loquuntur de caſu, quo vir de licentia uxoris
innocentis ſuſcipit Sacros Ordines, & non de caſu, quo
uxore exiſtente adultera dictos Ordines ſuſcipit, ut recte
advertit Abbas *in cap. Conſtitutus* 15. *de converſ. conjun-
gat.*, & ratio diverſitatis eſt, quia in primo caſu mulier
innocens conſentiendo ad ordinationem viri, ſe obligat ad
continentiam; *cap. Cum ſis* 4. *de converſ. conjug.* ibi: *Ut
caſtitatem promitteret*, & *cap. Ad Apoſtolicam* 13. *eod. tit.*
ibi: *Niſi perpetuam continentiam repromittat*; Non autem
ſic in caſu adulterii.

Propter adulterium ſpirituale, quando videlicet unus 53
conjux in hæreſim labitur, vel apoſtaſiam a fide commit-
tit, poteſt alter conjux fidelis, etiam alio invito Religio-
nem ingredi, vel Sacros Ordines ſuſcipere, poſtquam ad
veram Fidem iterum rediit conjux adulterans, dummodo
ſeparatio ob tale adulterium ſpirituale auctoritate Eccle-
ſiæ, & non propria ſit facta, textu expreſſo *in cap.
Mulier* 21. *de converſ. conjug.* ibi: *Mulier, quæ in fide
remanſit, poteſt nolente viro, qui ab infidelitate revertı-
tur, propter quam ab eo fuerat judicio Eccleſiæ ſeparata,
ad Religionem libere convolare*, & *cap. De illa* 6. *de di-
vortiis*, ibi: *De illa, quæ viro ſuo labente in hæreſim,
ipſius conſortium ſine judicio Eccleſiæ declinavit, videtur
Nobis quod mulier ei, cum converſus fuerit, eſt reddenda,
quæ etiamſi reverti noluerit, compellatur; Si vero judicio Ec-
cleſiæ ab eo receſſit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus
compellendam*; & ſic Gloſſa communiter recepta *in dict. c.
Mulier* 21. *de converſ. conjugat. verb. Judicio Eccleſiæ*.

Dantur plures caſus, in quibus nequit fieri divortium 54
propter adulterium. Primus caſus eſt, quando conjux in-
nocens jam remiſit injuriam conjugi adultero, tum enim
nequit amplius ab eo recedere, cum jam ceſſerit juri ſuo,
argum. cap. Quam periculoſum 8. *cauſ.* 7. *quæſt. c. cap. Sicut*
1. *cap. Dixit Dominus* 2. *& cap. In conjugio* 3. *cauſ.* 32.
quæſt. 1. *& leg. Si maritus* 15. §. *Si negaverit, ff. ad leg.
Juliam, de adulter. & leg. Crimen*, 10. *C. eod.* Secundus
caſus eſt, quando adulterium ab utroque conjuge fuit com-
miſſum; *cap. Significaſti* 4. *de divortiis*, ibi: *Niſi conſta-
ret ipſum cum altera adulterium commiſiſſe*, *cap. Intellexi-
mus* 6. *eod. tit.* ibi: *Cum Matrimonii jus in utroque læ-
ſum conſtat, & paria delicta mutua compenſatione tol-
lantur*; & *cap. Tua Fraternitas* 7. *eod. tit.* ibi: *Quia cum
paria crimina compenſatione mutua deleantur, vir hujuſ-
modi fornicationis obtentu ſuæ uxoris nequit conſortium de-
clinare*; *& cap. Nihil iniquius* 1. *cauſ.* 32. *quæſt.* 6. de men-
te Divi Auguſtini ſic præciſe habetur: *Nihil iniquius,
quam fornicationis cauſa dimittere uxorem, ſi ipſe convin-
citur fornicari, occurrit enim illud, in quo alterum
judicas, te ipſum condemnas; eadem enim agis, quæ ju-
dicas; Quapropter quiſquis fornicationis cauſa vult abji-
cere uxorem, prior debet eſſe a fornicatione purgatus,
quod ſimiliter etiam de fœmina dixerim*. Tertius caſus
eſt, quando adulterium eſt tantum materiale, & non 56
formale, ideſt cum abſque ſua culpa committitur; veluti
ſi mulier vim paſſa ſit; *arg. in dict. cap. Tolerabilius* 1. *cauſ.*
32. *quæſt.* 5. ibi: *Virgo proſtitui poteſt, adulterari non po-
teſt*; *cap. Revera* 2. *eod. cauſ. & quæſt.* ibi: *Revera non
poteſt caro ante corrumpi, niſi mens fuerit ante corru-
pta*; *cap. Ita ne* 3. *cauſ.* 32. *quæſt.* 6. ibi: *Quis ſanæ men-
tis putaverit ſe perdere pudicitiam, ſi forte in apprehenſa,
& oppreſſa carne ſua exerceatur, vel expleatur libido non
ſua?* *c.* 4. *ead. cauſ. & quæſt.* ibi: *Propoſito animi permanen-
te per quod etiam corpus ſanctificari meruit, ipſi corpori non*

aufert ſanctitatem violentia libidinis alienæ , quam ſervat
perſeverantia ſuæ continentiæ , quia ut dicit Gloſſa com-
muniter recepta *in dict. cap. Ita ne 5. cauſ. 32. quæſt. 5.*
Non debet quis dici perpetraſſe , quod nolens fecit , vel
paſſus fuit , nec debent imputari quæ per coactionem abſo-
lutam fiunt . Aut veluti ſi quis fraudulenter ſub ſpecie ma-
riti aliquam cognoverit , vel aliqua ſub ſpecie uxoris ſe fe-
cerit cognoſci fraudulenter ; *cap. In lectum 6. cauſ. 34. qu.*
1. & 2. ibi : *In lectum mariti abſente uxore ſoror ejus uxo-*
ris , quam uxorem putans eſſe ſuam , dormivit cum ea :
ſuper hoc viſum eſt , ſi ipſe per ſecuritatem veram hoc
probaverit , quod inſcius fecerit hoc ſcelus . . . . legitimam
ſuam conjugem habere permittatur , quia ubi non eſt cul-
57 pa , nec pœna eſſe debet . Secus eſt ſi mulier ſine vio-
lentia ex metu gravi cadente etiam in virum conſtantem ,
V. G. ex metu mortis , adulterium admiſit ; *arg. cap. Sa-*
cris 5. de his , quæ vi metuſve , ibi : *Cum pro nullo me-*
tu debeat quis peccatum mortale incurrere ; quia ſi talis
metus non excuſat a culpa mortali , nec a vero , & for-
mali adulterio , etiam non excuſabit a pœna . Tum quia
ſi ſic poſſet mulier eſſe immunis a pœna , daretur cau-
ſa adulterandi , cum quælibet ſe poſſet excuſare , & defen-
dere dicendo , quod mortis , aut alterius gravis mali metu
adulterium admiſit . Sic Boſco *diſput.* 12. *ſect.* 16. *concl.*
5. Silveſter *verb. Divort. qu. qu.* 9. *caſu* 4. Pirhing. *leg.* 4.
Decret. tit. 19. *num.* 11. Reiffenſtuel *ibid. num.* 64. Sanchez
lib. 10. *diſput.* 5. *num.* 19. & alii communiter.
58 Quartus caſus eſt , ſi vir fuit uxori cauſa adulterii , ve-
luti ſi eam proſtituat , vel adulterium conſulat , aut in il-
lud conſentiat ; *arg. cap. Diſcretionem 6. de eo qui cognovit*
conſanguineam uxoris , ibi : *Cum adulterium ei non poſſit ob-*
jicere , qui eam adulterandam tradidit , & Gloſſa *ibid.*
verb. Tradidit communiter recepta ; & ſtat clara ratio ,
quia *ex Regul. 27. Juris in 6. Scienti , & conſentienti*
non fit injuria , quæ tamen injuria requiritur ad faciendum
divortium . Et hoc etiamſi tantum tacite conſentiat , ſi
59 videlicet adulterium uxoris ſcit , & non contradicit , ſed
tacet , dum contradicere , & prohibere poſſet , ac debe-
ret , quia ex *Regul. 43. Juris in 6. Qui tacet , conſentire*
videtur , & *ex leg. Cum quid ff. Si cert. petatur* ; *Taci-*
ti , & expreſſi idem eſt judicium . Et ſic tenent commu-
niter Doctores *argument. leg. 2. ff. ad Leg. Jul. de adul-*
60 *ter* . Vir non cenſetur cauſam præbere adulterii , nec uxo-
rem proſtituere , itaut per hoc privetur Jure inſtituendi
divortium , ſi eam domo expellit , ac neceſſaria alimen-
ta denegat , indeque indirecte cauſat , quod uxor adulte-
retur ; *cap. Significaſti 4. de divort.* ubi ab Alexandro
III. relinquitur viro Jus faciendi divortium ab adultera
ſua uxore , ibi : *Ad eam recipiendam præfatus vir cogi*
non debet , non obſtante quod ipſa pro excuſatione ſui
adulterii conſimilem allegaret cauſam , ibi : *Aſſerens ſe ab*
ipſo injuſte dimiſſam , & eumdem ſibi materiam adulte-
randi dediſſe , & ibi Gloſſa communiter recepta *in verb.*
Materiam , dicens , quod mulier nulla conditione ad adul-
terium adduci debet , *arg. cap. Ita ne 3. cauſ. 32. quæſt. 5.* ,
ibi ; *Potius quælibet mala tolerare decernat , quam malo*
conſentire ; & *cap. Sacris 5. de his , quæ vi , metuſve* , ibi :
Cum pro nullo metu debeat quis peccatum mortale incurre-
re ; Ut enim ſtatuitur in *l. Palam 43. §. Non eſt 4. ff. De*
ritu nupt. Non eſt ignoſcendum ei , quæ prætextu pauper-
tatis turpiſſimam vitam agit .

Vide verb. *Adulterium art.* 4. *num.* 9. , & 10.

Alia vid. verb. *Adulterium . Debitum conjugale , Con-*
juges . Impedimenta Matrimonii . Matrimonium ; Uxor .

Additio ex Auctore .

61 Divortia Græcorum quoad vinculum irritantur , & fieri
deinceps prohibentur ; Benedict. XIV. tom. 1. 57. incip.
Etſi Paſtoralis §. 8.

Novæ additiones ex aliena manu .

1 DIvortio quoad torum , & cohabitationem locus hodie
haud videtur eſſe poſſe ex voto ultramarino , de quo
2 diſſerit *Auctor numer.* 32. Non ſum neſcius , cauſam
hanc probari *in cap. Ex multa §. In tanta , de voto* . At
3 obſervandum eſt , conſtitutum id fuiſſe ab Innocentio III.
tunc cum undique fiebant expeditiones ad Terram ſan-
ctam recuperandam , & quidem *ob neceſſitatem Reipublicæ*
Chriſtianæ , ne Terræ ſanctæ impediatur ſubſidium , ut ait
4 *Alteſerra in Comment. ad dictam decretalem Innocentii III.*
5 Tales autem expeditiones non amplius fiunt noſtris tem-
poribus . Non eſt itaque cur vir uxorem deſerere valeat
ſub ſpecie voti ultramarini , quod nulli eſſe poteſt ſubſidio
Terræ ſanctæ .
6 Cauſis vero divortii quoad torum , & cohabitationem
ab Auctore adductis addi poteſt adulterium falſo a Viro
uxori imputatum , quam ſane cauſam admiſit Rota *in Ro-*
mana Separationis ejuſdem anni 1736. *cor. R. P. D. Camil-*
liac .
7 Defectus autem Virginitatis in Muliere minime præbet
juſtam cauſam hujus divortii , quum attendi nequeant de-
licta ante Matrimonium patrata , ut ſenſit Rota *in Poſna-*
nien. , ſeu Varſavien. Matrimonii 27. Junii 1747. *coram*
Reverendiſs. P. D. Buſſio Decano . At dubitari de hac opi- 8
nione poteſt , præſertim ſi culpa mulieris hic virginitatis
defectus acciderit . Non me latet , in Jure Canonico inter 9
cauſas divortii , de quo agitur , non recenſeri defectum
virginitatis . Sed nihil mirum : uti enim recte inquit Ju- 10
lianus *in leg. 10. ff. de legibus . Neque Leges , ita neque Se-*
natuſconſulta ita ſcribi poſſunt , ut omnes caſus , qui quan-
doque inciderint , comprehendantur . Ceterum ex aliis ju-
ris principiis optime deduci poteſt , defectum virginitatis 11
juſtam cauſam præbere divortii , de quo diſſeritur . Certi
enim eſt juris , defectum qualitatis cum primis a contra- 12
hentibus contemplatæ juſtam præbere cauſam recedendi a
contractu ; *l. 18. ff. de Ædil. edict.* Nemo autem inficias ire 13
poteſt , virum in Matrimonio cum primis virginitatem
uxoris contemplare . Deficiente igitur virginitate , ſi na-
tura Sacramenti , ad quod Matrimonium elevatum eſt , 14
impedit quominus ab ipſo Matrimonio recedatur , locus
ſaltem eſſe debet divortio quoad torum , & cohabitatio-
nem .

Cauſa adulterii in eo differt a reliquis cauſis , quod ea 15
tamquam immediate profluens ex violatione fidei conju-
galis ſit perpetua , aliæ vero cauſæ duntaxat ad tempus ,
uſque adeo donec malum , vel incommodum , quod ex 16
mutua cohabitatione , aut conſortio maritali timetur , ceſ-
ſet . At hinc ſequitur , quod in uno divortio ob adulte-
rium poteſt innocens Religionem ingredi , vel ſi vir ſit , 17
ſacros Ordines ſuſcipere .

Ad divortium , de quo agitur , concludens requiritur 18
probatio cauſæ , quæ allegatur . Tum etiam ad ipſum im-
pediendum concludenter probari debet remiſſio , quæ fa-
cta dicitur a parte innocente . Nota vero , quod ſi a Mu-
liere petatur dictum divortium ex adulterio viri , & a vi-
ro opponatur remiſſio , ea inde probata dici nequit , quod
mulier ſciens parvam conſuetudinem viri cum eo cohabi-
taverit , ſed docere præterea oportet de ſignis , iiſque ſpon-
taneis amoris , & benevolentiæ ipſius Mulieris . Conſtat
Rot. in dict. Romana Separationis Tori 4. Junii 1736. ,
& in confirmatoria 24. *Novembris ejuſdem anni* 1736. *cor.*
R. P. D. Camilliac.

1

DOCTRINA CHRISTIANA.

Additio ex Auctore .

DOctrina Chriſtiana eſt Fidelibus populis tradenda ab 8
Epiſcopis ; Benedictus XIV. tom. 1. Conſtit. 42. incip.
Etſi minime §. 2. A Parochis , aliiſque animarum curam
habentibus ; Idem *ibid.* §. 3. , & 4. Item a reliquis Eccle-
ſiaſticis , a Magiſtris , a Patribus familias , ſodalibus huic
operi addictis , & a reliquis invicem viris , & mulieri-
bus : Idem *ibid.* §. 6. , & *ſeq.*

Doctrina Chriſtiana tradenda eſt etiam in Eccleſiis ru- 9
ralibus non parochialibus ; *ibidem* §. 14. ubi expreſſe man-
dat , quod *decernat Epiſcopus , gravibus etiam ſtatutis pœ-*
nis , quod Sacerdotes ibi operantes Chriſtianæ Doctrinæ Sum- 10
mam populo tradant , divinamque Legem annuncient . Et
jam id ſtatuerat Clemens XII. in ſua Epiſtola Encyclica
directa omnibus Epiſcopis Italiæ die 1. Julii 1725. vulga-
,, to idiomate , ibi . Soprattutto ſua Beatitudine inculca l'
,, eſatta oſſervanza di quanto s'ordina a' Parochi ſu que-
,, ſto punto dal Sacro Concilio di Trento , e ſpecialmen-
,, te che non ſi tralaſci mai l'iſtruzione nella Meſſa de'
,, giorni feſtivi , ciocchè ancora dovrà farſi da tutti i Sa-
,, cerdoti , che celebrano ne' medeſimi giorni nelle Chieſe ,
,, e Cappelle rurali , per ammaeſtramento di quella gen-
,, te , che interviene al Santo Sacrificio , così doveranno
,, inſegnare tutto ciò , che debbano credere , ſperare , ed
,, operare , e ſpecialmente i Miſteri principali della no-
,, ſtra Santa Fede . Sic apud eumdem Pont. Benedict. XIV.
,, *volum.* 3. *Notif.* 3. *circa finem* .

Doctrina Chriſtiana non ſolum pueris , ſed , & adultis
eſt neceſſaria ; Idem in cit. Conſtit. *Etſi minime* §. 8.
Qua ratione providendum eſt inſtitutioni Fidelium omnis
ætatis , & gradus ; Idem *ibid.* §. 9. Et præſcribitur unifor-
mitas in methodo , & ratione docendi Doctrinam Chriſtia-
nam , adhibendi nempe Libellum de Clementis VIII. man-
dato a Cardinali Bellarmino conſcriptum , in deputata
Congregatione diligenter examinatum , & approbatum , ac
denique ab eodem Clemente in lucem de ſaluberrimo con-
ſilio Sedis juſſum , ut unus deinceps , idemque modus in do- 11
cendo , & diſcendo Chriſtianam Doctrinam ab omnibus
teneretur ; Idem *ibid.* Ubi ſubjungit , quod ſi alicubi con- 12
tingat , ob peculiares regionum neceſſitates alium quem-
piam adhiberi forte Libellum , ſedulo invigilandum ſit ,
ne quid ille contineat , ne quid in eum umquam inducatur
a Catholica veritate abſonum ; ſed inſuper ut in eo Fidei
dogmata clare , & dilucide ſint explicata , additis , ſi quæ
deſunt , neceſſariis , ac ſublatis , quæ redundant , ſervata
ſemper brevi , & univoca docendi methodo .

Qui in doctrina Chriſtiana ſatis inſtructi non reperiun-
tur , Matrimonio jungendi non ſunt ; idem Conſtitut. 42.
incip. *Etſi minime* §. 11.

2 * Non eſt tolerandus mos in nonnullis Diœceſibus ob-
tinens, ut pueri parœciæ in alia parœcia doceantur do-
3 ctrinam Chriſtianam; quemadmodum reſcripſit Sacra Con-
gregatio Conc. ad Card. Lambert. *die* 9. *Auguſti* 1732. *Inſt.*
Eccleſiaſt. 9. §. 10. ſed ſinguli Parochi erudire ſuos debent,
vel ſaltem curare, ut in parœcia erudiantur. Non tamen
4 reprehenduntur qui in Eccleſiis ſuis, licet non ſint Paro-
chis ſubjectæ, fideles eo confluentes docent, dummodo
exhibeant Parochis nomina eorum, qui eo frequentant.
Ibidem §. 13.

11 Ludimagiſtri, tam conducti a Communitate, quam non conducti, tam clerici, quam laici, hortandi ſunt prius, ut doceant ſuos chriſtianam doctrinam, tum etiam cogendi, ex Decreto Congr. Conc. ad Archiep. Spalatenſ. die 17. Julii 1668. *Ib.* §. 14.

12 Doctrinam Chriſtianam non omnes ſcire æqualiter neceſſe eſt; plura enim ſcitu neceſſaria Eccleſiaſticis, quam Laicis, plura adultis, quam pueris & puellis, plura valentibus ingenio, quam hebetibus, *Inſt. Eccleſiaſtic.* 72. §. 19.

13 Si quis non credat explicite ea, quæ ſcitu neceſſaria ſunt neceſſitate medii, multo probabilius eſt, illum nec valide abſolutum fuiſſe. Illicita eſt quidem certe in eo caſu abſolutio, nec poteſt Confeſſarius tuto uti oppoſita huic ſententia, & abſolutionem illis, qui hæc ignoraverint impartiri, ut ex propoſitione damnata ab Innocentio XI. conſtat; *ibid.* §. 19.

14 Si quis vero ignoret ea, quæ neceſſaria ſunt neceſſitate præcepti, dummodo nunc doleat, & proponat emendationem, abſolvi utique poteſt, ut ex Theologis; *Ibidem.* *

15 Mandatum Procuratoribus Generalibus omnium Ordinum Regularium injunctum, ut per Encyclicam Epiſtolam Miniſtros Provinciales ſingularium Proviciarum Italiæ; Inſularumque adjacentium admoneant, ut per idoneum Virum Regularem ſingulis diebus Dominicis in quolibet Conventu Profeſſis Laicis, ac præſertim quæſtuatoribus Doctrinam Chriſtianam, Catechiſmum Romanum, & aliquod Regulæ punctum explicari curent.

„ In vigore della preſente s'incarica ſeriamente il Padre Procuratore Generale &c. di ſcrivere una lettera circolare a tutti li Provinciali delle Provincie d'Italia, ed Iſole adjacenti, con ordinar loro in coerenza della mente eſpreſſa della Sacra Congregazione ſopra la Diſciplina Regolare, che in ciaſchedun Convento della medeſima ſi ſpieghi ogni Domenica da un Padre, che da'Superiori Locali riſpettivamente ſarà giudicato a propoſito, la Dottrina Criſtiana, Catechiſmo Romano, e qualche punto di Regola ai Religioſi Profeſſi nello ſtato Laicale, e particolarmente ai Queſtuanti con premere fervoroſamente intorno a tuttociò, che riguarda i doveri, ed obblighi preciſi, e proprii della Vita Religioſa, che profeſſano. Si ſtarà intanto attendendo di ſentire in ſcriptis da V.P., che così ſi eſeguirà ſpeditamente ſenz'altro &c.

Di caſa 13. *Novembre* 1709.

Fr. de Vico Segretario.

16 Mandatum hoc Sacr. Congr. innovatum fuit anno 1758. cujus omnimodam executionem in Ordine Fr. Min. P. Miniſter Generalis totius Ordinis edixit, ut ſequitur.

F. CLEMENTE DI PALERMO,

Lettor Giub. Teol. di S. M. C. nel Real Congreſſo di Madrid per l'Immacolata Concezione, Miniſtro Gen. di tutto l'Ordine del N. P. S. Franceſco, Viſitatore, e Riformatore Apoſtolico, e Servo nel Signore.

„ La Sacra Congregazione della Regolare Diſciplina, ſempre intenta a promovere il vantaggio, e il decoro delle Religioni, avendo ſaputo, quanto ſieno ignoranti moltiſſimi Laici delle medeſime tanto nella Dottrina Criſtiana, quanto nelle altre coſe neceſſarie a ſaperſi da queſti, ha giudicato iſpediente fare intendere a tutti li Superiori Generali, quali ſieno le ſue intenzioni ſopra un tal particolare per mezzo della ſeguente Lettera.

Reverendiſs. Padre.

„ Frequenti ſono ſtati i ricorſi, che in diverſi tempi ſi ſono fatti a queſta Congregazione della Diſciplina Regolare, della grave ignoranza, che vi era tra Laici, e Converſi di molte Religioni, non ſolo degli Obblighi, che ſono particolari del loro proprio Stato, ma anche della Dottrina Criſtiana, e delle coſe più importanti di Noſtra S. Fede; e con quel premuroſo Zelo, che dovea, non ha mancato con replicate Lettere Circolari de'9. Nov. 1709., e de'20. Febbr. 1739. inculcare a'Sup. Generali gli Ordini più preſſanti, che in ogni Convento in ciaſcuna Domenica dell'anno da un Padre da deſtinarſi dal Super. Locale ſi ſpiegaſſe a'Religioſi Profeſſi nello ſtato Laicale, e preciſamente a'Queſtuanti la Dottrina Criſtiana, il Catechiſmo, ed ancora qualche punto della Regola, premendo ſopra tuttociò, che riguarda i doveri della vita Religioſa, che profeſſano.

„ Non oſtante però tutti queſti replicati Ordini di eſſa Sagra Congregatione, continuano ed in iſcritto, ed in voce le querele degli Zelanti Religioſi, che la Spiega della Dottrina Criſtiana a'Converſi venga traſcurata, anche nelle più Oſſervanti Religioni, tantochè alcuni di eſſi Religioſi con lagrime hanno atteſtato ritrovarſi in eſſi una sì craſſa ignoranza, che non ſappiano nè anche i principali Miſterj di N. S. Fede.

„ Per riparare adunque ad un tanto lagrimevole diſordine ha creduto queſta Sacra Congregazione della Diſciplina Regolare, anche con eſpreſſa approvazione della Santità di Noſtro Signore, che ſi eccitaſſe il lodevole Zelo di V. Paternità, affinchè con viva, ed efficace Lettera Circolare a tutti li Provinciali d'Italia, ed Iſole adjacenti, faccia lor conoſcere il debito preciſo del loro Officio d'invigilare ſu de'Superiori Locali per l'eſatto adempimento d'un obbligo di tanto rilievo, qual'è l'iſtruzione de'loro Converſi nella Dottrina Criſtiana, e lo ſtretto conto, che dovranno rendere a Dio dell'altrui ignoranza, ordinando ad eſſi Superiori Provinciali;

Primo. „ Che nel ricevere i Converſi alla Religione, la principal coſa, ſu cui debbano eſſere eſaminati, ſia ſulla Dottrina Criſtiana, ſecondo viene ſpecialmente preſcritto dai Decreti della ſan. mem. di Clemente VIII. *De Educatione Novitiorum*; e non trovandoli ammaeſtrati, come conviene, in niun conto li ricevano.

Secondo. „ Che in tutte le maniere, e ſenza, che vi ſia ſcuſa alcuna, che poſſa darne eſenzione, facciano in tutti li Conventi in ciaſcuna Domenica, o altro giorno della ſettimana, che dal Sup. Locale ſarà ſtimato più opportuno, ai Laici Profeſſi Terziarj, o Oblati, da un Padre, che egli giudicherà capace, ſpiegare la Dottrina Criſtiana, il Catechiſmo, e qualche punto della Regola, che riguarda i doveri, e gli Obblighi preciſi della loro vita Reg., e ſpecialmente appartenenti al Voto di Povertà.

Terzo. „ Che portandoſi eſſi Provinciali in viſita, come altresì qualche altro in grado di Viſitatore, tra le più importanti coſe, che con maggior premura debbano inquirere, ſia l'informarſi, ſe i Super. Locali facciano adempire una tale ſpiega della Dottrina Criſtiana, e ſe eſattamente ſi eſeguiſca; Eſaminando anche i detti Laici con oſſervare, come ſiano in queſta iſtruiti, e nel caſo, che ritrovino dell'ignoranza ne'medeſimi, o che tal'eſercizio non ſia eſattamente praticato, rigoroſamente gaſtighino, ed Eſſi, ed i Superiori Locali a miſura della loro traſcuraggine, anche col privarli e ſoſpenderli dall'Officio; come dalla S. C. non ſi mancherà, eſſendo avviſata, che ſi uſi da qualche Superior Locale della negligenza di procedere a quei condegni gaſtighi, anche di privazione di voce Attiva, e Paſſiva; ed altri, che crederà convenevoli.

Quarto. „ Ed acciocchè ſi mantenga ſempre vivo ne'Superiori Locali l'adempimento di tal'Ordine, è mente della Sacra Congregazione, che queſta ſua Lettera de'medeſimi ſi faccia leggere due volte l'anno in pubblico Refettorio di ciaſcun Convento nella ſteſſa maniera, che ſi pratica di altri ſimili Ordini.

„ E' ſicura la ſteſſa Sagra Congregazione, che V. P. non tralaſcierà col ſuo commendabile Zelo di adempiere quanto le vien preſcritto, invigilando nella più attenta, ed efficace maniera, che un dovere di sì grand'importanza, qual'è l'iſtruzione nella Dottrina Criſtiana in Perſone Religioſe, ſia nel di lei Ordine eſeguito con ogni eſattezza. E nell'attendere il riſcontro dell'eſecuzione, che ſi farà ſollecitamente dato ai Comandi delle E. E. Loro, auguro alla P. V. ogni felicità.

Roma 25. *Marzo* 1758.

Al piacer di V. Paternità.

F. G. A. Cardin. Guadagni Prefetto.

Dom. Arciveſcovo di Nicomedia Segret.

„ In ſequela pertanto di quanto ci viene impoſto dalla medeſima Sagra Congregazione incarichiamo ſtrettamente la P. V. a dar pronta eſecuzione a'ſuoi Ordini, che per mezzo d'una Circolare notificherà a tutti li Superiori Locali quali dovranno far copia queſta Noſtra per leggerla ogni ſei meſi in piena Comunità. Sarà poi ſuo peſo, che venga da medeſimi eſeguita in tutte le ſue parti; e con autentico atteſtato ci farà coſtare di venir praticato da Eſſi quanto nella preſente ſi preſcrive, ſotto pena, in caſo d'inoſſervanza della privazione dell'Officio, e d'altre a noſtro arbitrio: E cordialmente ſalutandola, le diamo la Serafica Benedizione.

Roma Araceli 1. *Aprile* 1758.

D. V. P.

P. Clemente di Palermo Miniſtro Gener.

Per Comandamento di S. P. R. F. Vicenzo Scuteri già Diff. Gen., e Segr. Gener. dell'Ordine.

Nove-

71 Noverint Parochi, & Catechiſtæ omnes a Summo Pontifice Clemente XIII. ad omnes Epiſcopos Encyclicam datam fuiſſe Epiſtolam die 14. Junii 1761. qua omnibus præcipit, ut ad fidelium inſtructionem poſthabitis iis catechiſmis, quos novitatis amor paſſim offerre conſuevit, utantur Catechiſmo Romano juſſu S. Pii V. ad mentem Tridentinæ Synodi edito, qui quidem omnem doctrinam complectitur, qua fideles informari oporteat, quæ ab omni errore quam longiſſime abeſt, quæque demum communis eſt in Eccleſia. Cum enim per invia loca ducendæ non ſint oves ad paſcua, nec poſſit vulgus aſcendere in montem, in quem gloria Domini deſcendit, fidelibus propterea, præſertim rudioribus, & ſimplicioribus proponenda non ſunt ſingularia quædam etiam catholicorum doctorum placita, ſed ea tantummodo tradenda, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, aut ſummopere utilia, ne iidem plus ſapiant, quam oporteat ſapere, ſed ſapiant ad ſobrietatem. Hacce autem antiqua docendi ratione, quam nobis Romanus Catechiſmus ſuppeditat, auferetur a puſillis quoddam ſcandali genus ortum ex diverſis, variiſque Chriſtianæ Doctrinæ tradendæ methodis, & certiſſima magis eluceſcet catholicæ veritatis nota, Doctrinæ univerſitas, antiquitas, & conſenſio.

DOLOR. Vid. verb. *pœnitentiæ Sacramentum art. 2.*

DOLUS. Vid. verb. *Commodatum n. 17.*

DOMICILIUM PRO CONTRAHENDO MATRIMONIO. Vid. verb. *Matrimonium*, & *Impedimenta Matrimonii, art. 2.*

DOMICILIUM PRO ORDINIBUS SUSCIPIENDIS. Vid. verb. *Ordo art. 3.*

D O M I N I U M.

ARTICULUS I.

Dominium quoad ejus eſſe, diviſionem, & ſpecies.

S U M M A R I U M.

1 *Dominium generaliſſime ſumptum quid ſit?*
2 *Dominium ſic generaliſſime ſumptum dividitur in Divinum, & humanum, & quid utrumque?*
3 *Dominium divinum dicitur univerſaliſſimum, & excellentiæ.*
4 *Dominium humanum aliquando dicitur Altum, ſeu politicum, & aliquando dicitur Baſſum, ſeu ſpeciale, & quid ſit utrumque?*
5 *Dominium humanum eſt duplex, Juriſdictionis, & proprietatis.*
6 *Dominium Juriſdictionis quid ſit?*
7 *Dominium Juriſdictionis dividitur in ſæculare, & Eccleſiaſticum, & quale ſit utrumque?*
8 *Dominium proprietatis quid ſit?*
9 *Dominium proprietatis eſt duplex, perfectum, & imperfectum; & quid ſit dominium perfectum?*
10 *Dominium proprietatis imperfectum vel eſt directum, vel utile, & quid ſit utrumque?*
11 *Quis dicatur habere dominium utile, & quis dominium directum?*
12 *Uſusfructus quid ſit?*
13 *Uſusfructus proprie nequit conſtitui in rebus unico uſu conſumptibilibus.*
14 *Quaſi uſusfructus tamen etiam in his conſtitui poteſt.*
15 *Uſus generaliter loquendo eſt duplex, ſcilicet uſus Facti, & uſus Juris; & quis ſit uterque?* ad n. 16.
17 *Datur alius quoque uſus, quaſi Juris permiſſivi, vel potius uſus Facti ſimplex, ac licitus omnino dependens a voluntate Domini proprietarii.*
18 *Hic uſus ſimplex Facti poteſt ſeparari, & de facto ſeparatur a Dominio rei etiam unico uſu conſumptibilis.*
19 *Affertur & ſolvitur inſtantia*, ad n. 20.
21 *Poſſeſſio unde dicatur?*
22 *Poſſeſſio ut ſic, dividitur in poſſeſſionem Juris tantum, in poſſeſſionem facti tantum, & in poſſeſſionem Juris, & facti ſimul.*
23 *Poſſeſſio Juris tantum quid ſit?*
24 *Poſſeſſio facti tantum quid ſit?*
25 *Poſſeſſio Juris, & facti ſimul quid ſit?*
26 *Poſſeſſionis vera definitio.*
27 *Poſſeſſio tripliciter acquiri poteſt, ſcilicet, Apprehenſione vera, ficta, & civiliſſima.*
28 *Poſſeſſio deperditur multipliciter.*
29 *Per rei amiſſionem univerſaliter loquendo non perditur ejus dominium.*
30 *Poſſeſſionis commoda, & privilegia ſunt plura. Primo, quod in dubio æquali de rei Dominio melior ſit conditio poſſidentis bona fide.*
31 *Secundo, quod non ſit poſſeſſoris probare in judicio rem eſſe ſuam, ſed alterius ſcilicet, Actoris, non eſſe.*
32 *Tertio, quod poſſeſſor bonæ fidei poſt legitimi temporis decurſum plenum rei dominium acquirit.*
33 *Quarto, quod poſſeſſio bonæ fidei tribuit poſſeſſori Jus adminiſtrationis.*
34 *Quinto, quod poſſeſſio bonæ fidei tribuit jus poſſeſſori, ut lucretur fructus ex re taliter poſſeſſa perceptos.*
35 *Sexto, quod poſſeſſor ab altero invaſus poſſit vim vi repellere, & rem ſuam defendere, ſeu repetere etiam armis ad id neceſſariis adhibitis.*
36 *Septimo, quod ſi quis tempore motæ litis reperiatur in poſſeſſione, & nec vi, nec clam, nec precario poſſideat, eſt in ſua poſſeſſione manutenendus.*
37 *Octavo, quod ſi Poſſeſſor privata alicujus violentia de poſſeſſione ſuarum rerum fuerit expulſus, aut clam ea ſpoliatus, ante omnia debeat fieri reſtitutio ſpoliati.*

Dominium generaliſſime ſumptum eſt facultas diſponen- 1
di de re tamquam ſibi ſubjecta; *Eſt in re communis*. 2
Dominium ſic generaliſſime ſumptum dividitur in *Dominium
Divinum*, quale competit Deo per eſſentiam in omnes creaturas,
& *Dominium humanum*, quod convenit homini per
participationem, ſeu poteſtatem ſibi a Deo collatam in alias creaturas,
juxta illud Geneſis I. *Creſcite, & multiplicamini,
& ſubjicite eam, & dominamini piſcibus maris,
& volatilibus cœli, & univerſis animantibus, quæ moventur
ſuper terram*. Dominium divinum dicitur dominium 3
univerſaliſſimum, ſeu excellentiæ, quia competit ſoli Deo
ratione creationis in omnes creaturas. Dominium humanum
aliquando dicitur *Altum*, ſeu politicum, & eſt illud,
quod habent Reges in bona ſubditorum urgente neceſſitate,
& aliquando dicitur *Baſſum*, ſeu ſpeciale, & eſt 5
illud, quod competit particularibus reſpectu rerum ſuarum.
Dominium humanum eſt duplex, dominium ſcilicet 6
Juriſdictionis, & dominium proprietatis. Dominium Juriſdictionis
eſt poteſtas gubernandi ſibi ſubditos, præcipiendo,
vel prohibendo, præmiando, vel puniendo; Et hoc
dominium Juriſdictionis ſubdividitur in *ſæculare*, quale 7
eſt in Imperatoribus, Regibus &c. reſpectu populorum ſibi
ſubditorum in negotiis ſæcularibus; & in *Eccleſiaſticum*,
quale eſt in Summo Pontefice, Cardinalibus, Epiſcopis,
aliiſque Prælatis Eccleſiaſticis, qui habent ſubditos in ſpi- 8
ritualibus. *Dominium proprietatis* eſt facultas diſponendi
de re ſua pro libitu in ſuum commodum, & dicitur notanter
in *ſuum commodum*, ut contradiſtinguatur a dominio
Juriſdictionis, quod habent Principes ſæculares, &
Prælati Eccleſiaſtici in ſuos ſubditos in ordine ad gubernationem,
& correctionem, cum hoc non faciant in ſuam,
ſed ſuorum utilitatem.

Dominium proprietatis eſt duplex; perfectum, & imper- 9
fectum; *Dominium proprietatis perfectum*, quod & *plenum*
dicitur, eſt facultas libere, & licite diſponendi de re etiam
in proprium commodum, & quoad omnes uſus a lege non
prohibitos; adeoque hoc dominium perfectum, ſeu plenum,
importat liberam diſpoſitionem tam rei, quam fructuum,
ſeu emolumentorum ejuſdem. *Dominium proprie-* 10
tatis imperfectum eſt illud, quod vel habet ſolam proprietatem
rei ſine fructibus, dicitur *dominium directum*; vel
habet ſolos fructus ſine proprietate, & dicitur *Dominium
utile*. Hoc dominium utile habet Feudatarius, Emphy- 11
teuta, Uſufructuarius &c. reſpectu illius rei, quam ab
alio accepit in Feudum, Emphyteuſim, vel cujus habet
uſumfructum. Dominium vero directum habet Princeps
in Feudis, Dominus in prædio ad Emphyteuſim dato, &
omnis ille, qui dicitur Dominus cujuſpiam rei, cujus uſusfructus
alteri eſt conceſſus.

Uſusfructus eſt jus utendi, ac fruendi re aliena, ſalva 12
ſubſtantia; *l. 1. ff. de uſufructu, & Inſtit. eod. tit.* Dicitur
Jus, quod eſt quid commune ad dominium, uſum nudum,
& uſumfructum; Dicitur *Utendi*, ut contradiſtinguatur
a certis Juribus, nempe Depoſitarii reſpectu depoſiti,
Creditoris reſpectu pignoris, iſti enim nequeunt uti
depoſito, aut pignore ſine licentia Domini; Dicitur *Ac
fruendi*, ut diſtinguatur a mero uſu; Differt enim Uſuarius
ſimplex ab Uſufructuario, quod *Uſuarius* habet tantum
jus utendi re aliena, non autem percipiendi, & alienandi
fructus, ut colligitur *ex l. 1. & 2. ff. de uſu, &
habitatione, & Inſtit. eod. in princip. Uſufructuarius* autem
habet jus utendi re aliena, & percipiendi, ac alienandi
ejus fructus; *l. Uſufructu legato 7. ff. de uſufructu*. Hinc
qui habet jus utendi equa, ea uti poteſt ad arandum, at
non poteſt de ejus pullis diſponere; qui vero habet ejus
uſumfructum, poteſt utrumque; Unde uſufructuarius poteſt
diſponere de fructibus rei tam pro ſe, quam pro aliis,
vendendo, donando, concedendo, locando, etiam invito
proprietario. Non ſic autem uſuarius; uti conſtat ex *tit.
Inſtitut. de uſu, & habitatione*. Vide verb. *Uſusfructus
num. 4.* Dicitur *Re aliena*, quia per id diſtinguitur a
Dominio, ratione cujus utitur quis re tamquam ſua;
hic autem ſermo eſt de uſufructu nudo, ſeu ſeparato a
proprietate rei, qui proprie formalis uſusfructus appel-
latur. Dicitur, *ſalva ejus ſubſtantia*, ad denotandum quod 13
uſus-

uſusfructus proprie nequit conſtitui in rebus unico uſu conſumptibilibus, ut ſunt vinum, panis, oleum &c. cum ſit impoſſibilis eorum uſus ſalva manente rei ſubſtantia, ex quo talis uſus in conſumptione conſiſtat. Quaſi uſum-
14 fructum tamen etiam in his conſtitui poſſe, ſtatutum eſt in l. 1. & 2. ff. de uſufructu rerum, quæ uſu conſumuntur, & §. Conſtituitur, Inſtitut. de uſufructu, ea conditione, ut ſi v. g. maritus uxori teſtamento legaverit uſumfructum omnium ſuorum bonorum, vel rerum uſu conſumptibilium; iſtæ tradi debeant æſtimatæ uxori, poſtulata cautione, quod tempore uſusfructus finito, ſcilicet poſt mortem uxoris, earundem æſtimatio hæredibus mariti reſtituenda ſit, textu expreſſo *in cap. Cum conſtet 8. de pignoribus*, ibi: „ Cum conſtet &c. mulierem uxorem Ogerii quoad uſumfructum filio ſuo ſucceſſiſſe in bonis, quorum proprietas ad M. mulierum uxorem C. dignoſcitur pertinere, Mandamus quatenus eam ad cautionem idoneam exhibendam, quod utatur, & fruatur ſalva rerum ſubſtantia in rebus immobilibus, quæ uſu non conſumuntur, ad arbitrium boni viri; Pecuniam vero, ſi quam habuit, vel habebit, ad æſtimationem bonorum, quæ conſumuntur uſu, & in hæreditate inventa fuerint, in morte ſua dictæ mulieri, vel hæredibus ejus reſtituat per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis; & ſic Gloſſa communiter recepta *ibid. verb.* Pecuniam, Vide d. verb. Uſusfructum num. 16.

15 Uſus generaliter loquendo eſt duplex, ſcilicet uſus *Facti*, & uſus *Juris*. Uſus *Facti* eſt ipſa actualis rei uſurpapatio, ſive jure, ſive injuria facta, adeoque uſum facti habere dicitur omnis, qui re aliqua actualiter utitur, ſive ſibi aſſiſtente jure, ſive ſibi jure reſiſtente. Uſus *Juris* eſt
16 ipſum Jus, ſive legitima facultas utendi aliqua re; adeoque uſum juris habere dicitur, omnis, qui & utitur, & poteſt ad libitum licite uti aliqua re. Alius quoque dari
17 poteſt uſus, quaſi-Juris permiſſivi, vel potius uſus facti ſimplex, ac licitus, & omnino dependens a libera voluntate domini proprietarii, quo ſcilicet conceditur alicui facultas utendi re etiam uſu conſumptibili, ſed omnino dependenter a libera concedentis voluntate, ita ut pro ejus libitu revocari poſſit.

18 Et ſic uſus ſimplex Facti, atque dependens omnino poteſt ſeparari, & de facto ſeparatur a Dominio rei etiam unico uſu conſumptibilis, ut jam docet communiſſima etiam extra Scholam Scotiſticam apud Lugo *de juſt. & jur. diſp. 2. ſect. 3. n.* 43. ubi pro hac opinione citat pluſquam viginti claſſicos Auctores, & dicit ſic tenere ceteros Recentiores communiter; Et hanc partem tradiderunt plures Summi Pontifices, Nicolaus III. *cap. Exiit, qui ſeminant. §. Nec quicquam, verſ. profecto ſi juxta promiſſum, de verbor. ſignific. in 6.* Clemens V. *Clementin. 1. §. Perinde cum vir Sanctus, eod. tit.* Alexander IV. Conſtit. incip. *Uberes fructus*, Martin. V. Eugen. IV. Nicolaus V. Paulus IV. Sixtus IV. qui expreſſe ſententiam noſtram docuerunt, indeque affirmarunt, Fratres Minores habere tantum uſum facti ſimplicem rerum etiam unico uſu conſumptibilium, earum dominio vel penes donantes, vel ſi ipſi donantes dominium abdicaverint, penes Sedem Apoſtolicam exiſtente. Et hæc ſententia clare oſtenditur a priori, quia ut recte dicit Lugo *loc. cit. num.* 44. non repugnat aliquam accipere facultatem a domino utendi re aliqua uſu conſumptibili, & tamen accipere, hanc facultatem revocabilem, & dependentem ſemper a voluntate ejuſdem Domini; tunc autem ille, qui habet talem facultatem, non poteſt dici Dominus illius rei, cum dependeat ſemper a voluntate alterius potentis pro ſuo libitu prohibere illum quoties voluerit; habet ergo uſum rei licitum ſine Dominio; Et hoc patet clariſſimo exemplo Nicolai III. quia invitatus ad prandium utitur quidem licite cibis appoſitis, & tamen in illos nullum habet dominium, cum ſecundum communem apprehenſionem ſemper maneat uſque ad eorum conſumptionem penes invitantem, qui ideo poteſt appoſita auferre, vel relinquere ſine ullius injuria; adeoque talis invitatus habet ſolum uſum talium appoſitorum ciborum abſque dominio ſicuti ſolum uſum facti abſque dominio habent Fratres Minores circa res illas, quibus uti poſſunt.

19 Nec valet objicere, quod ſi Nicolaus III. in d. Conſtit. *Exiit qui ſeminat*, admiſit poſſe Fratres Minores in rebus unico uſu conſumptibilibus habere ſimplicem uſum facti abſque dominio, hoc tamen poſtea expreſſe negavit Joann. XXII. in Extravagant. incip. *Ad Conditorem 3. de verb. ſignificat.* & in Extravagant. incip. *Quia quorumdem 5. eod. tit.* Non valet, inquam, quia Joann. XXII. in dictis Decretalibus, *Ad conditorem, & Quia quorumdam*, non fuit contrarius quoad rem germano, & vero ſenſui Nicolai III. in *cit.* Decretal. *Exiit*, ſed præciſe quoad modum loquendi, ſeu quoad vocum apparentiam, & in verbis, ut notat Gloſſa in Clementin. *Exivi de Paradiſo, §. proinde* circa finem, ubi dicitur, quod in hoc negotio, quod *turbavit totum mundum, non eſt vis niſi in verbo*. Et revera ſi adamuſſim ad libram attendantur dictæ Decretales, Nicolaus, & Joannes quoad rem non ſibi contradicunt, quia Nicolaus accepit dominium in ſenſu proprio, & ſtricto, Joannes vero in ſenſu improprio, & lato, ut abunde oſtendit Matthæucci in ſuo opere dogmatico *controverſ. 7. capit. 2. num. 45. 46. & ſequent.* Et in diverſo ſenſu accepit Joannes ſimplicem uſum facti, ac acceperit Nicolaus, & cum Nicolao accipimus nos, ut late oſtendit Henno *tom. 2. de jur. & juſt. diſp. 3. concluſ.* 3. Et quod 20
nulla quoad rem ſit contrarietas inter dictas Decretales docet S. Joannes de Capiſtrano *in tractatu de Chriſti, & Apoſtolorum Sanctiſſima paupertate art.* 6. Henno, & Matthæucci *locis citatis*, Eminentiſſimus Petra *tom. 4. comment. ad Conſtitut. 3. Joann. XXII. num.* 40. & alii paſſim, tum ex noſtris, tum ex exteris; Non enim tot Summi Pontifices Succeſſores Joannis, qui ſententiam Nicolai, & noſtram in terminis docuerunt, & declararunt, permiſiſſent præfatas Conſtitutiones Joannis in corpus Canonicum inſeri, ſi crediſiſſent ipſum fuiſſe eis vere & quoad rem contrarium.

Poſſeſſio ſic dicitur a pedibus, & ſonat idem quaſi *pe-* 21
dum poſitio prout notatur *l. 1. ff. de acquirenda, vel amittend. poſſeſſ.* nam per pedum poſitionem ſuper bona immobilia v. g. ſuper agrum, vel domum, ſolet acquiri poſſeſ- 22
ſio. Poſſeſſio ut ſic, dividitur in poſſeſſionem *Juris* tantum, *Facti tantum & Juris*, & *Facti* ſimul. *Poſſeſſio Ju-* 23
ris tantum (quæ alio nomine appellatur *Poſſeſſio civilis tantum*) eſt ipſummet jus poſſidendi rem animo, ſed non corpore retentam; Sic Dominus abſens de jure, & civiliter poſſidet res ſuas, a quibus licet abſit corpore, adhuc tamen animo eas poſſidet, ſeu occupat, eo quod non diſceſſerit inde animo relinquendæ poſſeſſionis, ſed poſtea reverſurus. *Poſſeſſio Facti tantum* (quæ alio nomine ap- 24
pellatur *Poſſeſſio naturalis tantum*) eſt ſolus actus poſſidendi rem ſine jure; Sic poſſeſſor rei alienæ dicitur ipſam poſſidere facto tantum, quia nullum jus habet illam poſſidendi. *Poſſeſſio Juris, & facti ſimul* (quæ alio nomine 25
appellatur *poſſeſſio civilis, & naturalis*) eſt jus, & actus ſimul poſſidendi rem ut ſuam; Sic quilibet verus Dominus rem ſuam per corporalem inſiſtentiam poſſidens dicitur ipſam poſſidere poſſeſſione juris, & facti ſimul.

Poſſeſſio definitur, quod ſit rei corporalis detentio, cor- 26
poris, & animi, & juris adminiculo. Sic Gloſſa communiter recepta; *l. 1. ff. de acquirend. vel amittend. poſſeſſ.* Dicitur detentio rei corporalis, quia rerum incorporalium, ſive Jurium non eſt propria poſſeſſio, ſed quaſi poſſeſſio; *l. 3. ff. eod. titul. l. Servum §. incorporales, ff. de acquirend. rerum dominio, & l. ſequitur §. 27. de uſucapionibus*, & concordat *cap. Cum Eccleſia 3. de cauſ. poſſ. & proprietat.* & Gloſſa *ibid. verſ. quaſi poſſeſſionem*. Dicitur *corporis*, quia non incipit poſſeſſio, niſi interveniat actus externus, quo vel manu, vel pede, vel aliter res poſſidenda in ſe, vel in alio apprehendatur, Dicitur *animi*, quia niſi rem apprehenſam detineat tamquam ſuam, ſicque animo poſſidendi, non fit illius poſſeſſor, ut patet in depoſitario, qui quia rem apud ſe depoſitam non detinet animo poſſidendi, ac retinendi ſibi, ſed deponendi, non dicitur illam poſſidere. Dicitur *Et juris adminiculo*, quia neceſſe eſt ad legitimam poſſeſſionem ut non ſit contra jus, cum data definitio conveniat Poſſeſſioni Juris, & facti ſimul: hinc fur non legitime poſſidet rem furatam, quia quamvis habeat poſſeſſionem facti, ſeu naturalem, non habet tamen poſſeſſionem juris, cum detineat illam ſine juris adminiculo, ſeu contra jus, & fas.

Poſſeſſio tripliciter acquiri poteſt, ſcilicet apprehenſione 27
vera, ficta, & civiliſſima. Apprehenſione vera acquiritur, dum fit mediante corporis adminiculo, ut domum intrando, agrum colendo, rem manu tangendo. Apprehenſione ficta acquiritur, dum fit per actum lege, aut conſuetudine introductum, licet de ſe non ſit corporaliter apprehenſivus, ut per traditionem clavium, ſcripturæ, aut inſtrumenti, per ſignificationem rei poſſidendæ &c. Apprehenſione civiliſſima acquiritur, quando per leges transfertur poſſeſſio ſine ullo actu vero, aut ficto, etiam ignorante novo poſſeſſore: Sic in Gallia tranſit ad hæredem poſſeſſio hæreditatis; Sic in Hiſpania poſſeſſio Majoratus. Unde quoad has apprehenſiones poſſeſſionis ſervanda eſt conſuetudo cujuſque Provinciæ, aut loci. Poſſeſſio de- 28
perditur multipliciter. Si ſit poſſeſſio immobilium deperditur: Primo, per longam abſentiam Domini, nec per ſe, nec per alium rei ſuæ inſiſtentis; abſentiam autem illam aliqui volunt debere eſſe decennalem, alii longiorem, alii prudentum judicio relinquendam. Secundo, per oblivionem, quod res ſit ſua, quia tunc deeſt animus poſſidendi; Tertio per negligentiam, aut timiditatem repetendi ab injuſto invaſore. Si autem ſit poſſeſſio mobilium, deperditur: Primo, per voluntatem Domini rem ſuam amplius poſſidere nolentis, modo non ſit pupillus, aut furioſus, quia tunc requiritur etiam conſenſus tutoris, aut Curatoris; Secundo per alterius furtum, aut rapinam, ſi res ablata aliquando detineatur; Tertio, per amiſſionem; Quarto per fugam animalis evadentis, ſi non habeat conſuetudinem redeundi; non perditur tamen poſſeſſio ſervi per fugam; *l. Pomponius 13. ff. de acquirenda, aut amittenda poſſeſſione*. Per rei amiſſionem univerſaliter lo- 29
quendo non perditur ejus dominium, quia res amiſſa, ut furto ablatam, ſaltem per aliquod tempus deſinit poſſideri, & tamen dominium non amittitur, & ſic de pluribus aliis. Hactenus Henno *t. 2. diſput. 2. concluſ. 3. & 4.*

Poſſeſſionis commoda, & privilegia ſunt potiſſimum 30
ſequentia. Primo, quod ſi adſit controverſia inter quoſ-

dam

dam de rei proprietate, ſeu Dominio, & adhibita diligen-
ti inquiſitione maneat adhuc dubium, cujuſnam res illa ſit,
tunc prævalet conditio poſſidentis; *cap. In pari 65. de Re-
gul. Juris in 6.* ibi: *In pari delicto, vel cauſſa, potior eſt
conditio poſſidentis*. Secundo, quod non ſit poſſeſſoris pro-
31 bare in judicio rem eſſe ſuam, ſed alterius non eſſe, qui
alter ſi non ſatis probaverit rem non eſſe poſſeſſoris, poſ-
ſeſſor remanebit in poſſeſſione, etiamſi revera res ejus non
ſit; textu expreſſo *in §. Retinendæ, Inſtit. de Interdictis*, ibi:
„ Quia & civilis, & naturalis ratio facit, ut alius poſſi-
„ deat, & alius a poſſidente petat; Et quia longe com-
„ modius eſt, & potius poſſidere, quam petere; ideo fer-
„ me ingens exiſtit contentio de ipſa poſſeſſione, Commo-
„ dum autem poſſidendi in eo eſt, quod etiam ſi ejus re
„ non ſit, qui poſſidet: ſi tamen Actor non potuerit ſuam
„ eſſe probare, remanet in ſuo loco poſſeſſio; propter quam
„ cauſſam cum obſcura ſunt jura utriuſque, contra petito-
„ rem judicari ſolet," & concordat *cap. Examinator 15.
de judiciis*. Tertio, quod poſſeſſor bonæ fidei poſt legitimi
32 temporis decurſum plenum rei dominium acquirit, ita ut
non amplius teneatur eam Domino poſtea ipſam reperenti
reſtituere; *l. 3. de uſucap.* & docet communis cum Abba-
te *in cap. Vigilanti in 6. de præſcrip.* Gloſ. *ib. verb. No-
verit*, Gloſſa *in cap. ult. eod.* & Abb. *il. n.* 37. Quarto,
33 quod poſſeſſio bonæ fidei tribuit poſſeſſori jus adminiſtra-
tionis; Si quis enim ſit in poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſio-
ne eligendi, præſtandi, vel inſtituendi Clericos in Benefi-
cio, aut hujuſmodi, valida eſt electio, præſentatio &c. ab
ipſo facta, quamvis poſtea appareat tale jus non ad ipſum,
ſed ad alium pertinuiſſe, *c. Querelam 24. de elect.* & Gloſ.
*ib. verb. Super jure, & cap. Conſultationibus 19. de jure
34 patronat.* Quinto, quod poſſeſſio bonæ fidei tribuit jus poſ-
ſeſſori, ut lucretur fructus ex re taliter poſſeſſa perceptos,
nec ipſos jam conſumptos teneatur reſtituere Domino poſtea
comparenti, niſi quatenus locupletior factus ſit: *leg. Item
veniat §. Præter hæc*, junct. Gloſ. *verb. Facti ff. De petit.
hæredit. leg. Bonæ fidei §. §. 1. De acquirend. rerum do-
35 min. & §. Si quis a non Domino. Inſt. de rerum div.* Sex-
to, quod poſſeſſor ab altero invaſus (a), poſſit vim vi re-
pellere, & rem ſuam defendere, aut ſi jam expulſus, poſ-
ſeſſionem ſuam repetere, etiam armis neceſſariæ defenſio-
nis cauſſa adhibitis; *leg. 1. Cod. Unde vi, leg. 1. & 3. de
vi, & vi armata; cap. Olim, cauſ. 12. de reſtit. ſpoliator.*
36 Septimo, quod ſi quis tempore motæ litis reperiatur in
poſſeſſione, & nec vi, nec clam, nec precario poſſideat,
a Judice defendi, & in ſua poſſeſſione manuteneri debeat;
37 *l. 1. ff. Uti poſſidetis, & leg. 1. C. De ſervitut.* Octavo, quod
ſi poſſeſſor privata alicujus violentia de poſſeſſione ſuarum
rerum fuerit expulſus, aut clam eas ſpoliatus, ante omnia
debeat fieri reſtitutio ſpoliati, non obſtante, quod ſpoliator
alleget titulum; & velit probare rem illam eſſe ſuam; Ge-
neraliter enim debet ante omnia reſtitutio ſpoliati; *cap. In
litteris 5. & ſequent. de reſtit. ſpoliat.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DOminium rectius definitur *jus in re corporali, quo hæc
ita nobis propria eſt, ſeu ad nos ſpectat, ut alios poſ-
ſimus excludere ab uſu ejus rei, deque illa diſponere, qua-
tenus Lege, Pacto, vel Teſtamento jus diſponendi non repe-
riatur reſtrictum.*
2 Quomodo autem in primævo hominum ſtatu res terræ
in dominium ſingulorum pervenerint, non eſt una omnium
3 ſententia. Alii particularis dominii originem immediate a
Deo derivant; *Valentin. Albert. Compend. jur. natur. part.
2. cap. 4. §. 14. & 29. Joannes Henricus Boeclerus ad Hu-
4 gon. Grot. lib. 2. cap.* Alii eam a facto humano repetunt,
5 ſed mire inter ſe variant. Sunt enim, qui autumant res
omnes fuiſſe ab initio communes, & homines demum pacto
tum expreſſo tum tacito ab illa communione receſſiſſe, reſ-
que proprias ſibi feciſſe; *Grot. de Jur. Belli & Pacis lib.
2. cap. 2. §. 2. num. 5. Puffendorfius de Jure naturæ, &
gentium lib. 5. cap. 4. §.* Plerique vero, & quidem ſimpli-
cius, & indoli humani generis, prout tum ejus ſtatus fuit,
convenientius ſentiunt, res ab initio non communes, ſed
nullius, deſt in nullorum hominum bonis, & propriet te
fuiſſe, & per occupationem demum in dominium ſingulo-
6 rum perveniſſe. Vide, ſi lubet, *Lockium in tractatu de
regimine civili cap. 5. Barbeyrac. ad Puffendorf. lib. 4. cap.
4. §. 4. nota 4. Buddeum Theolog. moral. part. 2. cap. 3. ſect.
5. §. 15.* tum & maxime *Samuel Coccei diſſert. proœm. 12.
in Grotium lib. 4. cap 3. per tot.* qui contrarias hypotheſes
una refutant.

ARTICULUS II.

Dominium quod ejus Subjectum, & Objectum.

SUMMARIUM.

1 *De fide eſt Deum eſſe rerum omnium creaturarum vere, & proprie Dominum.*

2 *Chriſtus ut homo fuit Dominus abſolutus, & directus univerſi non quantum ad jus, & poteſtatem.*

3 *Angeli habent Dominium proprie dictum ſolummodo ſuorum actuum liberorum; Rerum autem inferiorum, & corporearum non habent proprie dominium, ſed ſolum poteſtatem gubernativam a Deo delegatam.*

4 *Inter has Creaturas inferiores ſolus homo eſt Dominii capax, ita ut omnes res corporeæ inferiores cadant ſub Dominium hominis.*

5 *Unus homo licite acquirit, & habet Dominium in alium hominem quo ad ejus operæ, & ſervitutem perſonalem.*

6 *Dominium ſervitutis in alium hominem poteſt homo acquirere quatuor modis, ſeu titulis, ſcilicet titulo nativitatis, via emptionis, ratione delicti, & jure belli.*

7 *Primus modus, ſcilicet titulo nativitatis oſtenditur.*

8 *Secundus modus, ſcilicet via emptionis, demonſtratur.*

9 *Tertius modus, ſcilicet ratione delicti, exemplificatur.*

10 *Quartus modus, ſcilicet jure belli, manifeſtatur.*

11 *Homo non habet Dominium vitæ ſuæ, ſed ipſum remanet penes ſolum Deum.*

12 *Habet tamen homo Dominium omnium actuum ſuorum liberorum, etiam interiorum, immo, & ſupernaturalium.*

13 *Homo eſt etiam Dominus ſuæ libertatis.*

13 *Item eſt Dominus propriæ famæ, & honoris.*

15 *Nequit tamen homo licite tantum bonum prodigere ſine cauſſa, & maxime quando ex fama ſe infamantis pendet fama, ac infamia alterius.*

16 *Uxores habent Dominium, & adminiſtrationem bonorum Paraphernalium, Dotalium vero, & mediet. tis bonorum Dominium quidem, ſed non adminiſtrationem.*

17 *Filii familias adhuc ſub patria poteſtate conſtituti habent verum Dominium, pariterque adminiſtrationem bonorum Caſtrenſium, & Quaſicaſtrenſium; Adventitiorum vero Dominium, non adminiſtrationem; Profectitiorum autem nec Dominium, nec adminiſtrationem.*

18 *Religioſi ſolemniter profeſſi, cujuſcumque ſint Religionis, ſunt in particulari penitus incapaces omnis Dominii, ac juris bonorum temporalium.*

19 *Novitii retinent Dominium bonorum ſuorum; immo etiam illi, qui in Societate Jeſu finito biennio probationis emittunt tria vota ſimplicia.*

20 *Religioſi retinent Dominium, ſeu quaſi Dominium bonorum ſpiritualium, aliorumque jurium.*

21 *Religioſi profeſſi cujuſcumque Ordinis (excepto Ordine FF. Minorum de Obſervantia, & Cappucinorum) poſſunt in communi habere Dominium bonorum temporalium.*

22 *Hoc tamen Dominium competens dictis Religioſis in communi non eſt omnino liberum, & independens, ſicuti eſt Dominium ſæcularium.*

23 *Clerici Beneficiati non habent Dominium portionis fructuum, quæ honeſtæ ſuſtentationi ſuperfluit, & ſi illam expendant in uſus profanos, peccant mortaliter contra juſtitiam, & tenentur ad reſtitutionem.*

24 *Sunt tamen Clerici Beneficiati Domini portionis fructuum Beneficii, quæ ad congruam ipſorum ſuſtentationem neceſſaria eſt.*

DE fide eſt, Deum eſſe rerum omnium creaturarum ve- 1
re & proprie Dominum, idque non ſolum per eſ-
ſentiam, ſed etiam titulo creationis, & gubernationis; Et
patet expreſſe ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, Judic. enim
9. dicitur: *Dominus totius creaturæ*. Sapient. 12. *Omnium
Domi-*

(a) Non ita generatim aſſerendum eſt poſſeſſorem invaſum vi, atque armis rem invaſam tueri, atque ablatam ab invaſore recuperare poſſe, ut id ſemper & in quolibet caſu liceat. Etſi enim in ſtatu naturali, in quo judicium, atque ſupremæ poteſtatis auctoritas deficit, poſſit quiſque rem ſuam ab iniquo invaſore vi atque armis tueri, & ablatam eadem ratione repetere, tamen in ſtatu ſocietatis civilis fieri id non poteſt, niſi in ea circumſtantia, in qua judicium deſit, atque ſolum bellum ſuperſit, pro re tuenda, atque repetenda: tunc enim homo in ſtatu naturæ poſitus haberetur. Nam cum judicem adire liceat, qui civium bona tueatur, & qui eoſdem ab injuriis defendat, & vindicet, non licet privato civi rem armis tueri, aut jam expulſo, eamdem vi, armiſque repetere, ſed adeundus eſt Judex, qui auctoritate, & ſententia ſua rem defendat, ab illata injuria hominem vindicet, ac cuique ſuum tribuere faciat: alioquin homines in ſtatu ſocietatis civilis in ſtatu belli eſſent; & cuique liceret, contemptis magiſtratibus, & ſuprema poteſtate, propria auctoritate jus ſuum perſequi; quod quidem maximum abſurdum eſt.

Dominus, & *alibi*: *Dominus Univerſorum*. *Et Geneſ.* 2. hu-
jus dominii redditur ratio cum dicitur: *In principio crea-
vit Deus Cœlum, & Terram*; & *Eſter* 13. *Tu feciſti Cœ-
lum & Terram*. Chriſtus quantum ad jus, & poteſtatem.
2 Sic communior Doctorum ſententia, & patet ex pluri-
bus Sacræ Scripturæ locis, Pſalm. enim 9. dicitur:
Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. Ad Hebræos 2. *Omnia ei
ſubjecit, nihil dimiſit non ſubjectum ei*; & ideo Apocalypſ.
19. *Dominus Dominantium*; & de facto Matthæi 21. in-
traturus Jeruſalem præcepit Chriſtus diſcipulis, ut ad-
ducerent Aſinam, & pullum, inquiens: *Et ſi quis vobis
aliquid dixerit, dicite, Dominus his opus habet*. Angeli Do-
3 minium proprie dictum ſolummodo ſuorum actuum libe-
rorum; Rerum autem inferiorum, & corporearum non
habent proprie dominium, ſed ſolum poteſtatem guber-
nativam a Deo delegatam; Quia Angeli non poſſunt di-
ſponere de iis rebus tamquam ſuis, & in ſuum commo-
dum, quod proprium eſt dominii, ſed ſolum de manda-
to Dei, ut Miniſtri Regii Provincias, & Urbes. homi-
nes, eorumque res gubernant in ordine ad eum finem a
Deo intentum; quod ipſum poteſt vocari dominium ſal-
tem juriſdictionis late ſumptæ; hinc in Scriptura Do-
mini, & Principes Regnorum appellantur, ut præſer-
tim Daniel. 10. n. 13. ibi: *Princeps autem Regni Perſarum
reſtitit mihi viginti, & uno diebus; Et ecce Michael unus
de Principibus primis venit in adjutorium meum*: & *ibidem
n.* 17. *Quomodo poterit ſervus Domini mei loqui cum Domino
meo?* Et ſic in re communiter Doctores.

4 Inter his creaturas inferiores ſolus homo eſt dominii
capax, itaut omnes res corporeæ inferiores, videlicet
Agri, Montes, Flumina, Plantæ, Metalla, Beſtiæ &c.
cadant ſub dominium hominis; *Sic communis*, & patet
clare ex illo Geneſ. cap. 1. *Creſcite & multiplicamini*, &
*replete Terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus
Maris, & volatilibus Cœli, & univerſis animantibus, quæ
moventur ſuper terram*. Hæc autem omnia ſunt objectum
dominii humani, ſeu cadunt ſub dominio hominis, ut
etiam habetur ex Pſalm. 8. ibi: *Omnia ſubjeciſti ſub pedi-
bus ejus* (inferiora ſcilicet) *oves, & boves &c.* Unus ho-
mo licite acquirit, & habet dominium in alium homi-
nem, quoad ejus opera, & ſervitutem perſonalem. Eſt
communis, & patet ex Geneſ. 20. Exod. 21. 1. ad Ti-
moth. 6. ibi: *Quicumque ſunt ſub jugo ſervi, Dominos ſuos
omni honore dignos arbitrentur*. Dominium ſervitutis in
5 alium hominem poteſt homo acquirere quatuor modis,
ſeu titulis; ſcilicet titulo nativitatis, via emptionis, ra-
tione delicti, & jure belli. Primus modus, ſcilicet *ti-
6 tulo nativitatis*, habetur *ex leg. Partum, Cod. de rei vendi-
tione*, ubi ſtatuitur, quod partus ſequatur ventrem, ideſt
conditionem matris, adeout non conſiderata conditione
7 Patris ex ſerva naſcatur ſervus, & ex libera liber; Hinc
ad Galat. 4. Agar ſerva Abrahæ eidem in ſervitute ge-
neraſſe *filios* non *liberos* dicitur. Secundus modus, ſcili-
cet *via emptionis*, patet clare, quia cum homo ſit ſuo-
8 rum operum, ſuæque libertatis Dominus, poteſt urgen-
te fame, aut alia juſta neceſſitate ſeipſum in perpetuum
vendere, ſicut poteſt famulus, aut ancilla ad tempus ſe
alteri locare; Hinc S. Paulinus Nolanus Epiſcopus, ut
filium Viduæ a ſervitute liberaret, ſe ipſum ſervituti
ſubjecit, & hoc ex Scriptura Sacra licitum ſupponitur,
Exod. 21. *Levit.* 23., & *Deuter.* 15. Tertius modus, ſci-
licet *ratione delicti*, patet manifeſte, quia ſicut propter
delicta poteſt aliquis vita, ſic etiam libertate privari per
9 modum juſtæ pœnæ, prout *in c. Ita quorumdam 6. de Ju-
dæis* ab Alexandro III. ſtatuitur, ut Chriſtiani deferen-
tes arma ad Saracenos, aut in eorum navibus piraticis
regimen, aut gubernationem exercentes, ſervi fiant ca-
pientium; & hujuſmodi pœna propter alia delicta ſtatui-
tur *in l. Si manumiſſus, C. de libertis, & eorum liberis*,
& *in §. Maxima Inſtitut. de capitis diminutione*; & *in cap.
De raptoribus* 36. *q.* 1. Quartus modus, ſcilicet, *jure bel-
10 li*, aperte claret, quia qui in bello juſto capitur, ſit ca-
pientis ſervus; Hinc 1. Petri 2. dicitur: *A quo quis ſu-
peratus eſt, hujus eſt ſervus*; nam quos victores poſſent li-
cite occidere, poſſunt etiam morte in ſervitutem com-
mutata, ſervare, & a ſervando dicti ſunt *ſervi*, ſicuti
& dicuntur *mancipia*, quia manu capiuntur; Hæc ta-
men ſervitus locum non habet inter milites Chriſtianos,
apud quos conſuetudine immemorabili ab omnibus Prin-
cipibus obſervata introductum eſt, ut capti Chriſtiani
non fiant ſervi, ſed pretio ſoluto in præmium victoris
redimantur.

11 Homo non habet dominium vitæ ſuæ, ſed iſtud re-
manet penes Deum, hinc homo eſt ſolum cuſtos, & uſu-
farius vitæ ſuæ, non autem Dominus: habetur clare *ex
Sapientia* 15. ibi: *Tu es Dominus, qui vitæ, & mortis ha-
bes poteſtatem*. Et quamvis *Eccleſiaſt.* 25. dicatur: *Deus
ab initio conſtituit hominem, & reliquit in manu conſilii ſui,
poſuit ante eum vitam & mortem &c.* Hic tamen textus in-
telligitur communiter de libertate eligendi non vitam,
& mortem naturalem, ſed vitam, & mortem acciden-
12 talem, ac ſpiritualem, gloriæ, vel pœnæ. Habet tamen
homo Dominium omnium actuum ſuorum liberorum etiam
interiorum, immo & ſupernaturalium, ut gratiæ, vir-
tutum &c. *Eſt communis*. Et ratio eſt, quia poteſt homo
pleno jure libere uti omnibus dictis actibus tamquam
rebus ſuis, & in ſuum commodum, poteſtque illos po-
nere, vel non ponere; ſine gratia quidem nunquam ope-
rabitur ſupernaturaliter, ſed ipſa recepta, adhuc liber
eſt ut agat, vel non agat, phyſice loquendo. Homo eſt 13
etiam dominus propriæ libertatis; *Eſt etiam communis*;
Et ratio eſt, quia homo poteſt ea pro ſuo arbitrio frui,
& non frui, aut ſi velit poteſt ipſam vendere, & ſe ſer-
vum conſtituere; ut patet ex dictis ſupra *n.* 8. Homo 14
eſt pariter dominus propriæ famæ, & honoris. *Eſt etiam
communis*; Et ratio eſt, quia homo famam ſuam, & ho-
norem libero arbitrio acquirit, ſicut alias res, adeoque
ſicuti eſt Dominus aliarum rerum, quæ proprio labore 15
acquirit, ita & famæ, & honoris. Nequit tamen homo
licite tantum bonum prodigere ſine cauſa, & maxime
quando ex fama ſe infamantis pendet fama, ac infamia
alterius, vel aliorum ſicuti ex fama, vel infamia Reli-
gioſi pendet fama, vel infamia Religionis, vel Ordinis;
& per hoc in *c. Nolo* 12. *q.* 1. ex verbis S. Auguſt. ſic
dicitur: *Conſcientia neceſſaria eſt tibi, fama proximo tuo;
qui fidens conſcientia ſua negligit famam ſuam, crudelis eſt*,
& *cap. Non ſunt audiendi* 11. *q.* 3. ex verbis ejuſdem ſic
dicitur: *Nobis neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra*;
& ne fama & honor ſine juſta cauſa prodigatur, cave-
tur *Eccleſiaſtici* 41. ibi: *Curam habe de bono nomine; hoc
enim magis permanebit, quam mille theſauri pretioſi, &
magni*.

Diſcuſſa capacitate Dominii competente cuilibet ho- 16
mini jure naturæ, examinanda venit capacitas Dominii
competens variis perſonis ratione ſtatus; unde uxores
habent dominium, & adminiſtrationem bonorum Para-
phernalium, dotalium vero, & medietatis communium
Dominium quidem, ſed non adminiſtrationem. *Eſt com-
munis*. Vide verb. *Bona, art.* 4., late de bonis Paraphei-
nalibus, Dotalibus, Contradotalibus, ſeu antipheinali-
bus, communibus, & propriis conjugum. Filii familias 17
adhuc ſub patria poteſtate conſtituti habent verum Do- 17
minium, plenamque adminiſtrationem bonorum Caſtren-
ſium, & Quaſi caſtrenſium; Adventitiorum vero Domi-
nium, non adminiſtrationem; Profectitiorum autem
nec Dominium, nec adminiſtrationem. *Eſt communis*. Vi-
de verb. *Bona art.* 4. *a n.* 32. ubi late de bonis Caſtren- 18
ſibus, Quaſicaſtrenſibus, adventitiis, & profectitiis. Reli-
gioſi ſolemniter profeſſi cujuſcumque ſint Religionis,
ſunt in particulari penitus incapaces omnis Dominii,
ac juris bonorum temporalium, ita ut nemo eorum quid-
piam ſuo nomine, ſeu tamquam proprium poſſit tene-
re. *Eſt communiſſima*, & habetur expreſſe *cap. Cum ad
Monaſterium* 6. *de ſtatu Monachor.* ibi: „ Prohibemus quo-
„ que diſtricte in virtute obedientiæ, & ſub obteſtatio-
„ ne divini judicii, ne quis Monachorum proprium ali-
„ quo modo poſſideat. *Et infra*: Quod ſi proprietas apud
„ quempiam inventa fuerit in morte, ipſa cum eo in ſi-
„ gnum perditionis extra Monaſterium in ſterquilinio
„ ſubterretur, ſecundum quod B. Gregorius narrat in
„ Dialogo ſe feciſſe. *Et tandem in fine ſic concludit*: Nec
„ æſtimet Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit
„ cum aliquo Monacho diſpenſare. *Et Concil. Trident.*
„ ſeſſ. 25. cap. 2. de Regul. *ſic ſtatuit*: Nemini Regu-
„ larium tam virorum, quam mulierum liceat bona im-
„ mobilia, vel mobilia, cujuſcumque qualitatis fuerint,
„ etiam quovis modo ab eis acquiſita, tamquam pro-
„ pria, aut etiam nomine Conventus poſſidere, vel re-
„ tinere, ſed ſtatim ea Superiori tradantur, Conven-
„ tuique incorporentur.

Dicitur notanter *Religioſi ſolemniter profeſſi*, quia No- 19
vitii retinent Dominium bonorum ſuorum; Immo etiam
illi, qui in Societate Jeſu finito biennio probationis
emittunt tria vota ſubſtantialia, ſed ſimplicia ſolum
Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ, adhuc retinet
Dominium bonorum ſuorum quamvis eo Dominio licite
uti non poſſint ſine conſenſu Superioris propter votum
ſimplex paupertatis, juxta Conſtitutionem Gregorii XIII. 20
incip. *Aſcendente Domino*. Dicitur etiam notanter bono-
rum temporalium, quia per votum paupertatis Religioſi
non renunciant bonis ſpiritualibus, & omnibus omnino
juribus, cum jurium, & bonorum ſpiritualium poſſint
Religioſi habere Dominium, vel quaſi Dominium, re-
tineant etiam Religioſi jus honoris, ac famæ ſuæ ex Di-
vo Thoma 2. 2. *q.* 186. *art.* 3. *ad* 4. Item Jus ſuffragii
activi, & paſſivi, jus ſuſcipiendi alimenta, & veſtimen-
ta de bonis communibus Monaſterii, & jus Domicilium
habendi intra Ordinis Monaſteria, vel hujuſmodi. *Eſt
communis, ac certa*.

Religioſi profeſſi cujuſcumque Ordinis (excepto Or- 21
dine FF. Minorum de Obſervantia, & Cappuccinorum)
poſſunt in communi habere dominium bonorum tempo-
ralium. *Eſt communis, ac certa*, & habetur, expreſſe
ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 3. *de Regularibus*,
ibi: *Concedit Sancta Synodus omnibus Monaſteriis tam Vi-
rorum, quam Mulierum mendicantium, exceptis domi-
bus Fratrum Sancti Franciſci Cappuccinorum, & eorum
qui Minorum de Obſervantia vocantur, etiam quibus aut ex*

Conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, *aut ex privilegio Apoſtolico non erat conceſſum*, *ut deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat*. Et colligitur etiam ex Extravag. *Exiit*, *qui ſeminat*, *de verb. ſignificat in* 6., ubi Nicolaus III. declarat tamquam aliquid particulare bonorum mobilium, & immobilium Dominium non competere Fratribus Minoribus, etiam in communi, ſed Papæ, ergo ſupponit
32 Communitatibus aliorum Religioſorum competere. Hoc tamen dominium competens dictis Religioſis in communi non eſt omnino liberum, & independens, ſicut eſt dominium ſæcularium, quia ſæculares poſſunt libere diſponere de rebus ſuis, Religioſi autem nequeunt alienare bona immobilia, vel etiam mobilia pretioſa, niſi ex juſta cauſa, & ſervatis debitis juris ſolemnitatibus, atque aſſenſu Summi Pontificis, quod ſi ſecus fiat, alienatio eſt nulla, & irrita, & tam ſic alienans, quam ſic alienata ſuſcipiens incurrit pœnam excommunicationis, ex Extravagant. *Ambitioſæ*, *de rebus Eccleſ. non alienand.*
33 Clerici Beneficiati non habent dominium portionis fructuum, quæ honeſtæ ſuſtentationi ſuperfluit, & ideo niſi illam in pauperes, aut uſus pios expenderint, peccant mortaliter contra juſtitiam, & tenentur ad reſtitutionem. *Eſt communis omnium Canoniſtarum*, ut dicit Navar. *tract. de redditibus q.* 2. quibus conſentiunt pluriſimi Theologi recentiores, immo omnes antiqui, itaut dixerit Major Profeſſor Pariſienſis, *ante ipſius ætatem nullum tenuiſſe contrarium*, & Paulus Comitolus dicit *contrariam opinionem eſſe novam*, *ac periculoſam poſt mille*, *& quingentos annos in Chriſti Eccleſiam invectam*; Archidiaconus Canoniſta celeberrimus *in c. Statutum*. §. *Aſſeſſorum*, *de reſcriptis in* 6. dicere non dubitavit contrariam opinionem eſſe Juris hæreſim. Petrus Sotus in contractu *de vita Sacerdotum*, *in principio* dicit, *contrarium credimus errorem graviſſimum ſaltem contra bonos mores*, *& juſtitiam*, *quidni etiam contra Scripturam*. Et noſtra concluſio oſtenditur auctoritate Sacrorum Canonum, Conciliorum, & SS. Patrum, qui dicunt reditus Eccleſiaſticos ſuperfluos honeſtæ ſuſtentationi Beneficiatorum, eſſe bona pauperum, ſeu Eccleſiæ, atque adeo furtum, & Sacrilegium committi, quando in uſus profanos expenduntur. Canones præcitati ſunt ſequentes, *c. Quia* 8 *c. Epiſcopus* 23. *c. Res Eccleſiæ* 26. *cauſ.* 12. *qu.* 1. *c. Apoſtolicos* 13. *cap. Quiſquis* 19. *cauſ.* 12. *qu.* 2. *c. Pontifices* 3. *cauſ.* 12. *qu.* 3. *c. Revertimini* 65. *c. Decima* 66. *c. Quoniam* 68. *cauſ.* 16. *qu.* 1. *c. Fraternitatem* 2. *de donationibus*; *c. Cum ex eo* 34. *de electian. & electi poteſt. in* 6. Concilia præcipua ſunt; Aquiſgranenſ. 1. *cap.* 116. Agaten. *cap.* 16. Carthaginenſ. *cap.* 46. & alia. Sancti Patres præcipui ſunt S. Gregorius, Ambroſius, Hieronym. Auguſtin. Chryſoſtom. Fulgentius, Bernardus, Thomas, Raymundus, Antoninus, & alii, quos omnes cum ſuis ſententiis, Jurium textibus adducere nimis oblongum eſſet, Vid. *verb. Beneficiatus art.* 1. *per. tot. &* ſignanter *a num.* 38. *uſque ad finem*, ubi abunde probata remanet hæc noſtra ſententia, & ſolum hic adde auctoritatem Divi Laurentii Juſtiniani *lib. de Inſtitut. & regimine Prælatorum c.* 4. ſic expreſſe dicentis: *O quanta abuſio! Chriſti ditari divitiis*, *& Chriſto nihil velle dare*; *nonne theſauri Chriſti ſunt facultates Eccleſiæ*; *Unde temporalia ſunt Eccleſiis prærogata*; *nonne propter Chriſtum*, *nonne ut Chriſti pauperibus erogentur*; *Noli igitur tu*, *qui poſſides*, *retinere*, *quod alienum eſt*, *ne furti deprehendaris in cauſa*: & aliam clariſſimam auctoritatem D. Bernardi *in Epiſtola* 2. *circa finem* ſic loquentis: *Quidquid præter neceſſarium victum*, *ſimplicem veſtitum de Altario retines*, *tuum non eſt*, *ſacrilegium eſt*, *rapina eſt*.
34 Sunt tamen Clerici Beneficiati Domini portionis fructuum Beneficii, quæ ad congruam ipſorum ſuſtentationem neceſſaria eſt, adeoque poſſunt pro ſuo libitu de illa portione diſponere in uſus honeſtos, v. g. donando, legando, dando conſanguineis, vel aliis ea, quæ parce vivendo in victu, veſtitu, aliiſque congruis impendiis ſubtrahunt, vel reſervant, quod licite expendere potuiſſent. *Eſt communis*. Et ratio eſt, quia illa pars proventuum neceſſaria congruæ ſuſtentationi Beneficiati tamquam jam ad uſum pium expenſa, pleno Dominio ad ipſum ſpectat; ita ut libere, ac licite poſſit de illa diſponere tamquam de re ſibi applicata juſto titulo ſuſtentationis debitæ; Sicut enim Miles ſæcularis fit Dominus ſtipendii ſibi conceſſi, ita & miles ſpiritualis; Tum quia ideo Clericus fit Dominus acquiſitorum per miniſterium Clericale, ideſt per Miſſæ celebrationem, per Conciones, per Confeſſionum exceptionem, per cantum, & hujuſmodi, quia ſunt juſta merces, & ſtipendium laboris, ſed ita eſt de portione præfata, ergo &c. Vid. *verb. Beneficiatus*, *articulo* 2. *per. tot.* ubi multa ad rem facientia.

Novæ additiones ex aliena manu,

1 DE materia hujus articuli ita paucis diſſerit *Samuel Cocceï diſſert. proœm. ad Grot.* 12. *l.* 4. *c.* 3. §. 341. *& ſequent. Subjectum* (inquit) „ domini ſunt Homines ra-
2 „ tione prædititi. Unde dominium acquirere non poſ-
3 „ ſunt Bruta, Infantes, Furioſi, ſumme Ebrii &c. De-
„ ficit enim animus ſibi tenendi. Objectum ſunt res cor-
„ porales, quæ in proprietatem venire poſſunt, mobi-
„ les, & immobiles, non vero res incorporales, nec
„ jura univerſitatis, niſi quatenus corpori cohærent, nec
„ res natura communes.

De Mari, an illud eſſe poſſit objectum dominii quæ- 4
ſtio eſt, quæ ſuos hinc inde habet Auctores. Confer *Grotium*, *Seldenum*, *Jenſonum*, *Burgum*, *VVelvvodum*, *Pontanum*, *Graſvvinckelium*, *Ruſſenderſium*, *Huberum*, *Jacobum Gothofredum*, *Boeclerum*, *Van Bynkerſoek*, *Chriſt. Thomaſium*, alioſque.

Articulus III.

Dominium quoad modos ipſum acquirendi.

S U M M A R I U M.

1 *Dominium rerum tribus modis acquiri poteſt*, *ſcilicet Jure naturali*, *ſeu Gentium*; *Jure civili*, *atque Canonico*, *Jure particulari privati alicujus contractus*, *ſeu conventionis*.
2 *Jure naturali*, *ſeu Gentium*, *qualium rerum acquiratur Dominium?*
3 *Jure civili atque Canonico*, *qualium rerum acquiratur Dominium?*
4 *Jure particulari privati alicujus contractus*, *ſeu conventionis qualium rerum acquiratur Dominium?*
6 *Jure naturali*, *ſeu gentium acquiritur rerum dominium multipliciter*, *ſcilicet*, *Occupatione*, *Alluvione*, *Specificatione*, *Acceſſione*, *Confuſione*, *Commixtione*, *& fructuum Perceptione*.
6 *Per Occupationem res illæ*, *quæ nullius ſunt*, *fiunt primo occupantis*.
7 *Hinc licitum eſt quælibet animalia ferina*, *& ſilveſtria nondum ab aliquo comprehenſa proſequi*, *& capere*, *itaut ſtatim fiant capientis*. *Idem eſt quæ ex Domini poteſtate elapſa in priſtinam libertatem redierunt*.
8 *Capientes autem animalia in leporariis*, *vivariis*, *ſtagnis*, *ſylvis non amplis*, *& circumdatis*, *non acquirunt eorum dominium*, *ſed tenentur reſtituere*.
9 *Ita etiam animalia domeſtica*, *ſeu naturaliter manſueta*, *ſicut*, *& ferina manſuefacta*, *quamdiu redire ſolent*, *non fiunt primo capientis*, *etiamſi longe aberraverint*, *ſed ſunt Domino comparenti reſtituenda*.
10 *Feram*, *aut avem lethaliter vulnerans*, *& eam inſequens moraliter certo capturus acquirit ipſius Dominium*, *& ſi ab alio capiatur*, *eſt ei reſtituenda*.
11 *Si vero fera aut avis ſit ita leviter vulnerata*, *ut adhuc fugere poſſit*, *tunc ſi alius eam fugientem capiat*, *eſt ipſius capientis*.
12 *Si autem dubium foret*, *an qui vulneravit ratione talis vulneris eſſet capturus*, *nec deſiſſet proſequi feram vulneratam*, *tunc de æquitate eſſet dividenda inter vulnerantem*, *& capientem*.
13 *Eadem ratione ſi quis animal vagum inſequatur*, *& illud in retia alterius incidit*, *tunc uterque habet jus illud capiendi*, *unde de æquitate eſt inter ipſos dividendum*.
14 *Si piſcis reperiatur ita inextricabiliter implexus in retibus alicujus piſcatoris*, *ut nullatenus poſſit evadere*, *acquirit ſtatim ejus dominium*, *unde ſi alter ex ejus retibus ipſum eripiat*, *tenetur ad reſtitutionem*; *Secus ſi piſcis adhuc poterat ſe eripere ex illis retibus*.
15 *Quando apes ex proprio alveario ita evolant*, *ut illarum reverſio*, *vel apprehenſio deſperetur*, *tunc licite poſſunt a quolibet apprehendi*, *etiam ſi forent in fundo prioris Domini*
16 *Si autem apes alterius alveare occupant*, *fiunt ipſius*, *maxime ſi ipſum apertum retineat etiam ad hunc finem*.
17 *Res incerta habentes dominium*, *ſed ignotum*, *non cadunt ſub dominio primi inventoris*, *ſeu primo occupantis*, *ſed qui eas invenerit*, *obligatur eas reſtituere veris dominis*, *ſi per ſibi debitam diligentiam dignoſcere poſſit*.
18 *Res*, *ſeu pecunia incerta inventa*, *ſi poſt diligentem Inquiſitionem non compareat earum dominus*, *ſunt in pauperes*, *ſeu ad alium pium uſum applicanda*, *niſi ipſe inventor pauper ſit*, ad n. 20.
21 *Oppoſita tamen ſententia defenditur a plurimis claſſicis Doctoribus*.
22 *Si res inventa derelicta fuerit*, *fit inventoris*, *qui primo occupat*.
23 *Si res inventa ſit de illis*, *quæ nunquam Dominum habuerunt*, *fit primo occupantis*.
24 *Merces*, *aut quævis alia bona reperta in litore maris*, *aut fluminis poſt naufragium non ſunt primo capientis*, *aut fiſci*, *ſed domino reſtitui debent*.
25 *Piſcantes bona naufraga in mari tenentur reſtituere domino*, *ſicuti debent domino reſtitui ea*, *quæ eripiuntur*

ex incendio, vaſtatione, inundatione &c. & etiam oves, aut alia animalia ex lupi faucibus erepta.

26 *Theſaurus proprie dictus definitur; & ipſe jure naturali, & Gentium tranſit in Dominium inventoris occupantis.*

27 *Si theſaurus inventus ſit in proprio fundo, totus eſt inventoris.*

28 *Si theſaurus inventus ſit in fundo alieno caſu fortuito, dimidius erit Domini fundi, & dimidius inventoris.*

29 *Si theſaurus inventus ſit ex induſtria in fundo alieno, erit totus domini fundi.*

30 *Si Dominus conſenſit ut quis in fundo ſuo theſaurum quæreret, ſtandum eſt pacto inito; Si autem nullum initum ſit pactum, fieri debet diviſio ad æqualitatem, niſi Dominus ceſſiſſet partem ſuam; Si autem inventor certo ſcierit ibi latere theſaurum, & ſimulaverit ſe nihil ſcire fingendo aliam neceſſitatem terræ effodiendæ, theſaurus erit totus Domini fundi.*

31 *Si fundus habet duos Dominos, unum directum, & alterum utilem, theſaurus inventus caſu fortuito, erit dimidius inventoris; & alter dimidius theſauri erit inter illos dominos ex æquo dividendus.*

32 *Si autem theſaurus fuerit ex induſtria inventus ſine conſenſu alterius domini; tunc erit totus dividendus inter ipſos dominos, & nihil debetur inventori.*

33 *Si vero inventor fuerit unus ex ipſis Dominis fundi v. g. fuerit dominus utilis, ut Feudatarius, vel Emphyteuta, tunc ipſe dominus utilis inventor debebit reddere Domino directo ſolummodo quartam partem; & ſibi reſervare alteram quartam partem, quatenus eſt ejus fundi Dominus, & integram medietatem, quatenus eſt inventor.*

34 *Tanto jure non gaudet Depoſitarius, & Hypothecarius.*

35 *Si vero caſu fortuito theſaurum inveniant in illo loco ſibi depoſito, aut impignorato, tunc dimidius theſaurus erit Domini fundi, & dimidius inventoris, ſeu inventorum.*

36 *Theſaurus inventus in loco publico ſpectante ad Principem, ſeu Communitatem ſpeciali jure proprietatis, ſi ſit inventus caſu fortuito, media pars debet eſſe inventoris, & media pars Principis, ſeu Communitatis.*

37 *Theſaurus autem inventus in loco omnino publico, & communi ad nullius ſpeciale Dominium proprietatis ſpectante, quamvis ſpectet ad Dominium Juriſdictionis alicujus Principis, vel Communitatis, totus eſt inventoris, & non Principis, vel Communitatis.*

37 *Theſaurus ex induſtria quæſitus, & inventus in loco ſacro vel Religioſo, inſcio, aut invito Prælato, ſit ipſius Prælati, ſeu Eccleſiæ. Ex conſenſu autem, vel fortuito requiſitus dividendus eſt pro medietate inter inventorem & Prælatum, ſeu Eccleſiam.*

39 *Theſaurus arte magica inventus in omni caſu poſt ſententiam Judicis adjudicatur fiſco, vel in toto, ſi totus fuiſſet inventoris, vel ſolum in parte quando una ſola pars inventori contingere debeat.*

40 *Sciens in agro alieno eſſe theſaurum, poteſt illum emere eodem pretio, ac ſi ibidem theſaurus non lateret, ac poſtea empto agro totum theſaurum tamquam verus Dominus in conſcientia retinere.*

41 *Emens rem mobilem, in qua theſaurus latebat, etiam priori venditori ignotus, ſi ipſum inveniat, acquirit ſibi theſaurum totum, nec de eo tenetur quidpiam venditori.*

42 *Miles qui paſſi ſaccos lupulo refertos abſtulit, in quibus lamina aurea vel argentea erant condita, ſi poſtea ſaccos vendidit, non habet jus ad laminas neque ad pretium pro illis exigendum.*

43 *Leges circa theſaurorum applicationem factæ, quando ſunt pœnales, non obligant in conſcientia ante ſententiam, Judicis.*

44 *Quando autem non ſunt pœnales, obligant in conſcientia ante omnem ſententiam Judicis.*

45 *Ea, quæ hactenus dicta ſunt de theſauris, procedunt ſecundum jus commune; Si autem in aliqua Provincia ſint aliæ leges particulares, vel conſuetudines hac de re juſtæ, ſunt ſervandæ.*

46 *Jure naturali, ſeu gentium acquiritur rerum dominium etiam per alluvionem.*

47 *Alluvio eſt duplex, alia latens, alia patens, & quæ ſit utraque?*

48 *Augmentum fundi factum per Alluvionem latentem eſt ejus cui adjungitur; Augmentum autem factum per alluvionem patentem, remanet illius, cujus prius erat.*

49 *Inſula per Alluvionem de novo nata, cujus ſit? & cujus ſit alveus a fluvio derelictus?*

50 *Incrementum alluvionis quoad ſubſtantiam ſit domini proprietarii fundi, cui accedit; Quoad uſumfructum autem, ſi ſit incrementum latens, accreſcit Uſufructuario; ſi vero ſit incrementum patens, accreſcit Domino proprietario.*

51 *Jure Gentium acquiritur rerum Dominium etiam per* Specificationem; *& quid per ſpecificationem intelligatur?*

52 *Si quis ex aliena materia faciat ſpeciem, quæ ſemel facta non poſſit reduci ad priorem materiam, acquirit dominium illius ſpeciei; Econtra ſi quis ex aliena materia faciat ſpeciem, quæ poſſit iterum reduci ad priorem materiam, non acquirit dominium illius ſpeciei, ſed dominium manet apud illum cujus fuit materia.*

53 *Jure gentium acquiritur rerum dominium etiam per* Acceſſionem. *Quando dicatur* Acceſſio, *ſeu adjunctio?*

54 *Si annulo accedat, ſeu conjungatur gemma; ſi veſti intexatur purpura: gemma & purpura ſpectabunt ad dominium illius, cujus erat annulus, & veſtis.*

55 *Remanet tamen ipſi obligatio reddendi alteri æſtimationem rei ſuæ, ſive bona, ſive mala fide uſurpata.*

56 *Sic jure* Acceſſionis *ſi quis in ſuo fundo ex aliena re ædificaverit, is ſit dominus ædificii; Diruto tamen ædificio materiæ dominus eam vindicare poterit, niſi antea ipſi pro materia ſatisfactum ſit.*

57 *Econtra vero, ſi quis in alieno ſolo ſua materia ædificaverit, ædificium erit illius, cujus eſt ſolum; & ſi talis ædificans ſcivit ſolum eſſe alienum, nihil propepera, & materia ſua repetere poterit in foro externo, etiamſi ædificium diruatur.*

58 *Ex æquitate tamen etiamſi mala fide in alieno fundo ædificaverit, poteſt repetere pretium materiæ, & expenſarum.*

59 *Et a fortiori ſi bona fide ignoravit ſolum eſſe alterius.*

60 *Sic etiam jure* Acceſſionis, *ſi quis alienam plantam in ſuo fundo poſuerit, & radices egerit, ſit ſtatim ſua.*

61 *Sic ſi arbor in confinio poſita in duorum dominorum fundo radices egerit, æqualiter communis erit ambobus.*

62 *Arbor vicina ut ſiat tua non eſt ſatis quod radices aliquas, & etiam aliquos ramos projiciat in fundum tuum, ſed requiritur ut origo, ſeu truncus in tuo fundo creſcat.*

63 *Sic etiam jure* Acceſſionis *frumenta ſata in fundo alieno ſiunt illius, cujus eſt fundus.*

64 *Si bona fide ſeverit, poteſt repetere impenſas, e contra ſi ſeverit mala fide.*

65 *Ex æquitate tamen, etiamſi mala fide ſeverit, poteſt, ut volunt multi, repetere pretium materiæ, & expenſarum ſecundum æſtimationem utilitatis.*

66 *Sic etiam jure* Acceſſionis *ſcriptura, ſeu litteræ etſi aureæ ſint, Chartis, vel membranis cedunt.*

67 *Hodie tamen, quia charta vilis eſt pretii, conſuetudo prævaluit, ut charta cedat ſcripturæ, etiamſi mala fide eſſet conſcripta.*

68 *Sic etiam jure* Acceſſionis *pictura vilior, quam tabula valde pretioſa, cedit tabulæ ſoluto tamen a Domino tabulæ pretio picturæ ipſi pictori, ſi bona fide pinxit, alias de jure nihil.*

69 *Si autem pictura pretioſior ſit quam tabula, ut plerumque accidit, tunc tabula cedit picturæ.*

70 *Jure gentium acquiritur rerum dominium etiam per* Confuſionem, & Admixtionem.

71 *Confuſio quid ſit?*

72 *Admixtio quid ſit?*

73 *Aſſignatur differentia inter Admixtionem, & Confuſionem.*

74 *Aſſignatur prima regula ad dignoſcendum ad quem ſpectet rerum dominium in Confuſione.*

75 *Aſſignatur ſecunda regula pro Confuſione.*

76 *Aſſignatur prima regula ad dignoſcendum ad quem ſpectet rerum dominium in Admixtione.*

77 *Aſſignatur ſecunda regula pro Admixtione.*

78 *Pro acquirendo Dominio alienæ pecuniæ per admixtionem cum propria; ſpeciale quid videtur ſtatutum, ut tenet una Doctorum ſententia.*

79 *Alia autem Doctorum ſententia communior, & probabilior tenet pro acquirendo rerum Dominio per* Admixtionem *eamdem eſſe rationem de pecunia, ac de frumento mixto, & hujuſmodi mixtibilibus, & pro diſcernendo ad quem ſpectet dominium &c. tradit duas regulas.*

80 *Aſſignatur prima regula ad dignoſcendum ad quem ſpectet dominium pecuniæ, frumenti, & hujuſmodi, quando mixtio facta eſt uno volente, altero nolente, aut ſciente.*

81 *Aſſignatur ſecunda regula pro eodem fine.*

82 *Qui pecuniam, vel quamvis rem alienam ab ipſo furatam, vel ab alio fure mala fide acceptam, cum propria commiſcuit, ut diſcerni amplius nequeat, acquirit totius cumuli dominium, & remanet cum obligatione reſarciendi totum damnum Domino pecuniæ.*

83 *Qui pecuniam furtivam accepit bona fide in ſolutionem alicujus debiti, & ſic bona fide cum ſua pecunia commiſcuit, poſtea comparente Domino pecuniæ ad nihil tenetur.*

84 *Qui autem pecuniam furtivam accepit bona fide gratis, vel lucratione, & ita commiſcuit cum ſua; acquirit quidem dominium ipſius, ut non teneatur eam re-*

ſtituere in individuo, ſed tenetur Domino reſtituere in aequivalente.

85 *Jure Gentium acquiritur rerum dominium etiam per* Fructuum perceptionem.

86 *Jure Civili atque Canonico, acquiritur potiſſimum mediante* Præſcriptione, & Uſucapione.

87 *Jure particulari privati alicujus Contractus, acquiritur per* Emptionem, Donationem *&c.*

1 DOminium rerum tribus modis acquiri poteſt, ſcilicet
Jure naturali; ſeu gentium, Jure Civili, atque Ca-
nonico; & Jure particulari, privati alicujus contractus,
ſeu conventionis. Jure naturali, ſeu gentium acquiri-
2 tur dominium rerum, quæ nullius ſunt. Jure Civili,
3 atque Canonico acquiritur Dominium rerum, quæ qui-
dem alicujus ſunt, ſed præfixo per leges, & Canones
4 tempore poſſidentur. Jure particulari, privati alicujus
contractus, ſeu conventionis acquiritur dominium rerum,
quæ ſunt alicujus tamquam domini, & poſſeſſoris, ſed
in alium transferuntur per donationem, aut alium con-
5 tractum. Jure naturali, ſeu gentium acquiritur rerum
dominium multipliciter, ſcilicet Occupatione, Alluvio-
ne, Specificatione, Acceſſione, Confuſione, Commixtio-
ne, & fructuum Perceptione.
6 Jure naturali, ſeu gentium acquiritur rerum domi-
nium primo per Occupationem, ratione cujus res illæ,
quæ nullius ſunt, fiunt primo occupantis, textu expreſ-
ſo *in §. Feræ, Inſtit. de rerum diviſ.* ibi: *Feræ igitur be-
ſtiæ, & volucres, & piſces, & omnia animalia, quæ ma-
ri, cœlo, & terra naſcuntur, ſimul atque ab aliquo capta
fuerint, Jure gentium ſtatim illius eſſe incipiunt; quod enim
antea nullius eſt, id naturali ratione occupanti conceditur.*
7 Hinc licitum eſt quælibet animalia ferina & ſylveſtria,
nondum ab aliquo comprehenſa proſequi, & capere, ita
ut ſtatim fiant capientis, ubicumque capiantur; Idem eſt
de illis, quæ ex Domini poteſtate elapſa in primam li-
bertatem redierunt; *lib. 1. Inſtit. de rerum diviſ. citat. §.
8 Feræ.* Capientes autem animalia in leporariis, vivariis,
ſtagnis, ſylvis non amplis, & circumdatis, non acqui-
runt eorum Dominium, ſed tenentur reſtituere, cum
adhuc habeant proprium Dominum. *Eſt communis.* Ita
9 etiam animalia domeſtica, ſeu naturaliter manſueta, ſi-
cut & ferina manſuefacta, quamdiu redire ſolent, non
ſunt primo occupantis, etiamſi longe aberraverint, ſed
ſunt Domino comparenti reſtituenda; *lib. 2. Inſtitut. tit.
1. §. Pavonum 15. §. & Gallinarum 16.*
10 Quando duo, vel plures ad occupationem concurrunt,
v. g. unus feram vulneravit, & alter eam cepit, tunc
ſi fera fuit vulnerata lethaliter, & percuſſor eam inſe-
quens moraliter certo erat ipſam capturus, ipſe vulne-
rans acquirit ipſius dominium, & conſequenter ſi ab ali-
quo capiatur, eſt reſtituenda; quia tali vulnere lethali
jam cenſetur ipſam cepiſſe. *Eſt communis*; Si vero fera,
11 aut avis ſit ita leviter vulnerata, ut adhuc fugere poſ-
ſit, tunc ſi alius eam fugientem capiat, eſt ipſius ca-
pientis, quia naturalem libertatem non amiſit; *Sic Do-
ctores communiter.* Si autem dubium foret, an qui vulne-
12 ravit ratione talis vulneris eſſet capturus, nec deſiiſſet
proſequi feram vulneratam, tunc de æquitate eſſet divi-
denda inter vulnerantem, & capientem tamquam duas
concauſas acquiſitionis feræ ſecundum proportionem con-
cauſalitatis; Layman *lib. 3. de Juſt. tract. 1. c. 5. n. 12.*
Henno *tom. 2. de Juſt. & Jure tract. 2. diſp. 4. q. 1. con-
cluſ. 1. reſol. 2.* Sporer, & alii paſſim. Eadem ratione
13 ſi quis animal vagum inſequatur, & illud in retia alte-
rius incidat, tunc uterque habet jus illud capiendi;
unus quia retibus ſuis deprehenſum eſt, alius quia ſua
opera, & induſtria incidit, unde de æquitate eſt inter
ipſos dividendum ſecundum proportionem concauſalita-
14 tis. Si piſcis reperiatur ita inextricabiliter implexus in
retibus alicujus piſcatoris, ut nullatenus poſſit evadere,
acquirit ſtatim ejus dominium, unde ſi alter ex ejus re-
tibus ipſum eripiat, tenetur ad reſtitutionem; ſecus au-
tem eſt dicendum, ſi piſcis adhuc poterat ſe eripere ex
illis retibus, quia tunc fiet prius apprehendentis, eo
quod defectu ſufficientis apprehenſionis nondum piſcator
cenſebatur illius Dominus; de æquitate tamen eſt piſca-
tori aliquid concedendum juxta proportionem induſtriæ,
& probabilitatis prædæ capiendæ; *Ita Doctores paſſim.*
15 Quando apes ex proprio alveario ita volant, ut illarum
reverſio, vel apprehenſio deſperetur, tunc licite poſſunt
a quolibet apprehendi, etiamſi forent in fundo prioris
domini, quia ſicuti avis nidificans ad parietem domus
alicujus non eſt ſua, ita nec examen apum in fundo alte-
rius exiſtens cenſetur ſuum, cum jam evolando nativam
16 libertatem recuperavit; *Eſt communis* per jura mox ci-
tanda. Si autem apes alterius alveare occupant, fiunt
ipſius, maxime ſi ipſum apertum retineat etiam ad hunc
finem; *leg. 3. 4. 5. ff. de acquirend. rer. Domin. & leg. 3.
§. Item feras, de acquirenda poſſeſſione, & Inſtit. de rerum
diviſion. §. Apium quoque.*

Res incertæ, quæ ſcilicet habent dominum, ſed igno-
ratur quis ille ſit, ut ſunt res caſu amiſſæ, atque ab 17
altero inventæ, aut quæ in periculo naufragii projectæ
fuerunt in mare, & poſtea ad litus evaſuerunt, non
cadunt ſub dominio primi inventoris, ſeu primo occu-
pantis, ſed qui eas invenerit, obligatur eas reſtituere
veris Dominis, ſi eos dignoſcere poſſit, & tenetur ad
dominos illos dignoſcendos moralem diligentiam adhibe-
re, eoque majorem, quo res perdita, & ab alio in-
venta majoris eſt momenti; *Eſt communis*, & ratio eſt
clara, quia ille, qui amiſit ejuſmodi res, ſeu pecunias
earum dominus eſſe non deſinit, cum autem unaquæque
res reddi debeat domino ſuo, ſtat clarum, ipſum inven-
torem teneri illas reddere propriis dominis, textu ex-
preſſo *in c. Si quis 6. cauſ. 14. qu. 5.* ubi ex verbis S.
Auguſtini ſic dicitur: *Si quid inveniſti, & non reddidiſti,
rapuiſti: & in c. Multi 8. ead. cauſ. & quæſt.* ubi ex ver-
bis S. Hieronymi ſic habetur: *Multi ſine peccato putant
eſſe, ſi alienum, quod invenerint, teneant; & dicunt, Deus
mihi dedit, cui habeo reddere; diſcant ergo peccatum hoc eſſe
ſimile rapinæ, ſi quis inventa non reddat.*
Res, ſeu pecuniæ incertæ inventæ, ſi poſt diligentem 18
inquiſitionem non compareat earum Dominus, ſunt ad
pium uſum, ſeu in pauperes applicandæ, niſi ipſe inven-
tor pauper ſit, quia tunc poſſet ſibi reſervare in toto
vel in parte conſiderata quantitate rei inventæ, ac ino-
piæ ſuæ; Sic S. Thomas 2. 2. q. 66. *art.* 5. Scotus *in 4.
diſt. 15. q. 2. §. ad argumenta*, S. Antonin. Cajetan. Ab-
bas, Paludanus, Silveſter, Cobarr. Navarr. Valent. Me-
din. Torrian. Leſſius, Filiuc. *tract. 32. n. 85.* Medina *t.
3. tract. 2. diſp. 764.* Vaſquez *de reſtit. c. 5. §. 2. n. 43.*
ubi dicit pro hac ſententia ſtare omnes Auctores exce-
pto uno Soto. Reiffenſtuel *Theolog. moral. tract. 7. de Ju-
ſtit. & Jur. diſt. 5. q. 1. n. 2.* Sporer *t. 2. tract. 4. n. 100.*
quam ſententiam Card. de Lugo *t. 1. diſp. 6. ſect. 11. n.
139.* dicit eſſe veriorem, Layman *lib. 3. tract. 1. c. 5. n.
24.* vocat piam, & tutiorem, Caſtropalao putat in praxi
ſequendam; & ſic tenent alii plurimi. Et ratio eſt, quia
res, ſeu pecuniæ inventæ ſciuntur eſſe alicujus, nec eo-
rum dominium amiſit, qui eas perdidit, ergo ſi ipſimet
domino reſtitui non poſſunt, reſtitui debent juxta ejus
voluntatem præſumptam; atqui in eo caſu rationabiliter
debet præſumi, quod voluntas Domini ſit, ut pauperi-
bus, aliiſque piis cauſis applicentur, quatenus quod ei
corporaliter non poteſt, ſpiritualiter reſtituatur, & quod
ipſi non poteſt prodeſſe temporaliter, proſit ſaltem æter-
naliter. Nec obſtat, dicit Card. de Lugo *loc. cit.*, quod 19
Dominus ſit mortuus, & forte damnatus; nam in hoc
caſu debebit reſpici voluntas hæredum, ad quos talium
rerum ſeu pecuniarum Dominium eſt devolutum, qui
præſumuntur velle offerri ſaltem pro ſe prout magis ex-
pediet. Nec etiam obſtat, quod tales res, ſeu pecuniæ
inventæ poſſint eſſe alicujus infidelis, ſeu hæretici, cui
æternaliter nihil ſint profuturæ; quia ut dicit Molina
loc. cit. nulla eſt gens tam barbara, quæ non putet elee-
moſynas eſſe bona opera; etſi re ipſa a Chriſtianis den-
tur pauperibus actus dantis, & oratio pauperis poteſt
prodeſſe cuivis etiam infideli. Tum quia a Summis Pon- 20
tificibus ſunt conceſſa privilegia variis Ordinibus, qui
etiam ſub excommunicatione poſſunt compellere deten-
tores talium rerum, ſeu pecuniarum inventarum, ut eas
ſibi tradant pro redemptione captivorum, ſeu pro aliis
uſibus, ergo ſignum eſt deberi pauperibus, vel ad pias
cauſas. De dictis privilegiis vide Caſtropal. *de Juſt. part.
19.* & Haunoldum *tom. 5. a num. 31.* Et de facto Cate-
chiſmus Romanus *part. 3. c. 8. n. 17.* ſic ſtatuit. *Si re-
rum* inventarum *Dominus nulla ratione inveniri poteſt, illa
ſunt bona in uſus pauperum conferenda.*
Nihilominus ſi Dominus non reperiatur poſt factam 21
diligentem inquiſitionem, Sotus, Ledeſma, Sa, Sarmien-
to, Navarra, Mendo, Eſcobar, Diana *part. 1. tract. 8. R.
12.* dicunt inventorem poſſe retinere ſibi res, ſeu pecu-
nias; quam ſententiam Platel. *par. 3. n. 728.* dicit non
eſſe improbabilem, Amic. Tambur. Dicaſtill. *l. 2. tom. 2.
diſt. 9. n. 491.* Burghaber. *cent. 1. cauſ. 68.* Illſ. *tom. 4. l. 2.
n. 259.* vocant probabiliorem, Leſſius, Mader. Med. Ar-
ragon. Lopez, Salas, Henriq. Rodriq. Lugo *l. cit. n. 139.*
Sporer *l. cit. n. 183.* agnoſcunt probabilem, Laym. *loc.
cit.* & Caſtropal *de Juſtitia part. 19. num. 4.* dicunt eſſe
valde probabilem, Diana *part. 2. tom. 3. R. 5.* vocat in
praxi tutam, Haun. *tom. 5. numer. 26.* defendit ſpe-
culative probabiliorem, & tamquam in praxi ſecu-
ram (*a*).
Si res inventa fuerit derelicta, ſit inventoris, qui pri- 22
mo occupat; *l. 1. ff. pro derelicto.* Res autem habetur pro
derelicta, quando Dominus ita ſe gerit circa illam rem
ac ſi eam amplius non curaret ut propriam, ejuſque
Dominium negligere cenſeatur, utpote, qui vel tam pro-
cul recedit, ut veriſimile ſit, eum nunquam reverſu-
rum, vel ſi revertatur, rem tamen non reperturum, ma-
xime uſu conſumptibilem; aut ſi prope eſt, tamen cum poſ-
ſit

(*a*) Auctores hic citati in rebus moralibus cum pleriſque n. 18. citatis non ſunt comparandi; nec ſola nomina ejuſdem ſunt ponderis, & valoris ac ſint auctoritates Sanctorum, Catechiſmi Romani, atque rationes.

ſit recuperare, rem non inquit, nec reperit, & recupe-
rare negligit. *Eſt commun…*, & habetur §. *penult. Inſtit.*
23 *de rer. diviſ.* Si res inventa ſit de illis, quæ nunquam
Dominium habuerunt, ut inſula in mari nata, gemmæ,
& lapilli in maris litore; ſit primo occupantis; quod
enim ante nullius eſt, naturali jure occupanti conceditur
l. Adeo. § inſulta, ff. de acquirendo rerum dominio.
24 Merces & quævis alia bona reperta in litore maris, aut
fluminis poſt naufragium non ſunt primo occupantis, aut
fiſci, ſed domino reſtitui debent; *l. Negativa, Cod. de
furtis. Eſt communis Doctorum*; & ratio eſt, quia Domi-
nus rei ſuæ dominium non amittit, niſi ipſe conſentiat,
ſive eam pro derelicta habeat; in hoc autem caſu quod
ratione tempeſtatis rem projiciat in mare ad evadendum
naufragium, aut in naufragio ipſam amittat, Dominus
non conſentit, nec pro derelicta habet; quin potius li-
bentiſſimus retineret, vel recuperaret, quocumque modo
poſſet, quamvis neceſſitate compulſus ejecerit, vel impoſ-
ſibilitate deterritus ſpem recuperandi per ſe abjiciat; §.
48. *Inſtit. de rer. diviſ. l. 21. §. 1. ff. de acquir. vel amit-
tend. poſſ.* Tum quia talia bona in litore inventa retine-
re eſt contra jus naturale, utpote alieni occupatio, &
magna in miſeros crudelitas, ut inquit Caſſiod. *lib. 4.
variar. Epiſt. 7.* ibi: *Crudelitatis genus eſt ultra naufragium,
velle ſævire, & illos ad diſpendia cogere, quibus inopem vi-
tam probantur immania elementa dediſſe*; Unde excommuni-
cantur ii, qui bona Chriſtianorum naufragantium in li-
tore reperta ſurripiunt animo retinendi. Hinc piſcantes
25 bona naufraga in mari tenentur reſtituere Dominio; ſicu-
ti debent Domino reſtitui ea, quæ eripiuntur ex incen-
dio, vaſtatione, inundatione &c. & etiam oves, aut alia
animalia ex lupi faucibus erepta, ſive adhuc vivant, ſi-
ve non. *per cit. Jura ſub n. 24.* Nec refert, quod eas res
Dominus nunquam recuperaturus fuiſſet, quippe certo
perituras, niſi talis piſcator, ſeu ereptor illas magna in-
duſtria, labore, periculo vitæ ab interitu liberaſſet, ut
habetur ex *l. Pomponius 44. ff. de acquirend. rer. domin.* ubi
dicitur, quod quælibet res noſtra, quantumcumque peri-
clitetur, manet noſtra quandiu non eſt conſumpta; *Et ſic
tenet communis Doctorum*, qui tamen dicunt, poſſe talem
piſcatorem, ſeu ereptorem compenſationem laboris, ac
periculi ſui debite æſtimatam jure exigere, quia Domi-
ni negotium utiliſſime geſſerunt.
26 Theſaurus proprie dictus (*qui l. Nunquam 31. ff. de
acquir. rer. dom.* definitur, quod ſit *vetus quædam depoſitio
pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam Dominium non ha-
beat*) Jure naturali, & gentium tranſit in dominium in-
ventoris occupantis; *Eſt communis*; quæ enim nullius ſunt,
Jure naturæ, & gentium ſiunt primo occupantis; the-
ſaurus autem in nullius dominio exiſtit, adeoque &c.
De jure autem civili non diſcernendo ad quem ſpectat
theſaurus, opus eſt diſtinctione. Si enim theſaurus inven-
tus ſit in proprio fundo, totus eſt inventoris; *Inſtit. de
rerum diviſione. §. theſauros*; ubi ſic expreſſe dicitur;
*Theſauros, quos quis in loco ſuo invenerit, D. Adrianus
28 naturalem æquitatem ſecutus, ei conceſſit, qui eos invenerit*.
Si autem theſaurus inventus ſit in fundo alieno, vel
inventus eſt non data ad hoc opera, ſed fortuito, v. g.
arando, ſeu fodiendo, & hujuſmodi, tunc dimidius erit
Domini fundi, & dimidius inventoris; *l. 1. Cod. de the-
ſauris lib. 10. & Inſtit. de rer. diviſ. §. theſaurus*; Vel in-
ventus data ad hoc opera, & ex induſtria quæſitus ſine
conſenſu Domini, & tunc erit Domini: *l. unica, C. de
theſauris*, ibi: *In alienis vero terrulis nemo audeat invitis,
idest nec volentibus, vel ignorantibus Dominis, opes abditas
ſuo nomine perſcrutari; quod ſi nobis ſuper hoc aliquis credi-
derit eſſe ſupplicandum, aut præter hujus legis tenorem in alie-
no loco theſaurum ſcrutatur, totum hoc locorum Domino red-
dere compellatur*.
30 Si Dominus conſenſit, ut quis in fundo ſuo theſaurum
quæreret, ſtandum eſt pacto, ſi quod initum eſt: ſi nul-
lum initum ſit pactum, fieri debet diviſio ad æquitatem,
niſi partem ſuam ceſſiſſet Dominus, *arg. l. 1. C. de the-
ſauris lib. 10. & Inſtitut. de rer. diviſ. §. Theſauros.* Si
autem inventor certo ſciverit ibi latere theſaurum, &
ſimulaverit ſe nihil ſcire, fingendo aliam neceſſitatem ter-
ræ effodiendæ, tunc de tali theſauro diſponendum eſt,
ac ſi nullus fuiſſet datus a Domino conſenſus, ac ideo
totus debebitur Domino, cum ſe inſcio, immo decepto,
fuerit quæſitus, & inventus; *l. Unica Cap. de theſauris*.
Si fundus habet duos Dominos, unum ſcilicet directum,
& alterum utilem, tunc theſaurus inventus fortuito, &
ſine data opera erit dimidius inventoris, & alter dimi-
dius theſaurus erit inter illos ex quo dividendus, tam-
quam inter dominos fundi; *cit. l. 1. Cod. de theſauris lib.
10. & Inſtit. de rerum diviſ. §. theſaurus*. Si vero theſau-
rus fuerit inventus data ad hoc opera, ut ex induſtria
32 quæſitus ſine conſenſu alicujus Domini, tunc erit totus
dividendus ex æquo inter ipſos dominos fundi, & nihil
debebitur inventori, *cit. l. Unica C. de theſauris*. Si au-
33 tem inventor fuerit unus ex ipſis Dominis fundi, V. G.
fuerit Dominus utilis (ut Feudatarius, vel Emphyteuta)
tunc ipſe Dominus utilis inventor debebit reddere Do-
mino directo ſolummodo quartam partem, & ſibi reſer-
vare alteram quartam partem, quatenus eſt ejus fundi
Dominus, & ſibi retinere integram medietatem, quatenus
eſt inventor, *arg. cit. §. Theſaurus, Inſtit. de rerum diviſ.
& cit. l. Unic. C. de theſauris*. Et ratio eſt, quia idem
eſt inventor, & ſic debetur illi media pars, & eſt etiam 34
Dominus loci ex parte, & ſic ei debetur altera quarta
pars. Tanto jure non gaudet Depoſitarius, & hypotheca-
rius, qui cum non ſint Domini nec utiles, nec directi
loci ſibi depoſiti, vel oppignorati, ſi ex induſtria quæ-
rant, & inveniant theſaurum in ipſo, erit totus Domi-
ni fundi; *arg. cit. l. Unica, Cod. de theſauris*. Si vero caſu 35
fortuito theſaurum inveniant in illo loco ſibi depoſito,
vel oppignorato, tunc dimidius theſaurus erit Domini
fundi, & dimidius inventoris, ſeu inventorum, *cit. l. 1.
Cod. de theſauris lib. 10. & inſtit. de rerum diviſ. §. theſau-
ros*.
Theſaurus inventus in loco publico ſpectante ad Prin- 36
cipem, vel Communitatem ſpeciali jure proprietatis, ut
poteſt eſſe in aliqua ſilva, domo, agro, horto, & hujuſ-
modi, ſi ſit inventus caſu fortuito, media pars debet eſ-
ſe inventoris, & altera media pars Principis, ſeu Com-
munitatis. *Inſtit. de rerum diviſ. l. 2. §. Theſauros 39.* ubi ſic
dicitur: *Si quis in fiſcali loco, vel publico, vel Civitatis theſau-
rum invenerit, dimidium fiſci, vel Civitatis*. Si ſit inventus
ex induſtria ſeu quærendo, totus pertinet ad Dominum
fundi, *cit. leg. Unica, Cod. de theſauris*; Non enim Princeps,
aut Civitas eſt pejoris conditionis, quam alter particula-
ris, cui ſic totus theſaurus adjudicatur. *Ex dict. lege*. The- 37
ſaurus autem inventus in loco omnino publico, & com-
muni, ad nullius ſpeciale dominium proprietatis ſpectan-
te, quamvis pertineat dominium juriſdictionis alicujus
Principis, vel Communitatis, uti ſunt viæ publicæ,
plateæ, flumina & hujuſmodi, totus videtur eſſe inven-
toris, & non Principis, vel Communitatis. Ita Covarr.
Regula Peccatum p. 3. §. 2. n. 3. citans pro ſe Baldum; Cy-
num, & alios, Sporer *loc. cit. n. 174.* Leſſius *l. 2. c. 5. dub.
26. n. 63.* La Croix *l. 3. p. 2. n. 196.* & alii, *arg. §. Theſau-
ros 39. Inſtit. de rerum diviſ.* Et ratio eſt, quia quod an-
tea nullius erat, naturali jure occupanti conceditur;
Princeps autem, vel Communitas non eſt Dom. talium lo-
corum jure dominii ſpecialis, & proprietatis, de quo lo-
quuntur leges, ſed dominio juriſdictionis, & auctorita-
tis diſponendi. Per ly enim verbum *in loco publico cit. leg.
§. Theſauros*, adduct. *ſupra n. 36.* non intelligitur via pu-
blica, Forus, platea, flumen, vel ſimilis locus, qui pro-
prie nullius eſt, cum ſimilis locus ſit omnium uſibus de-
putatus; ſed intelligitur de loco, quem Princeps ſpecia-
lis dominii jure poſſidet, ut ſylva, domus, ager, hor-
tus & hujuſmodi, alioquin dimidium non debetur dari
Civitati, ut ibi dicitur, ſed potius Principi, ut recte
notat Leſſius *l. cit.*
Theſaurus ex induſtria quæſitus, & inventus in loco 38
ſacro, vel Religioſo inſcio, aut invito Prælato, ſit ipſius
Prælati, vel Eccleſiæ; Ex conſenſu autem, vel fortuito
repertus dividendus eſt pro medietate inter inventorem,
& Prælatum, ſeu Eccleſiam; *arg. l. Unic. Cod. de theſau-
ris, & Inſtit. de rerum diviſ. §. Theſauros*. Et ratio eſt,
quia Eccleſia cenſetur Dominus talis loci, & ideo pari-
formiter diſcurrendum eſt de locis ſacris, ac Religioſis,
quæ ſpeciali Dominii jure poſſidentur, ac de aliis locis
profanis ſub ſpeciali dominio alicujus exiſtentibus. The- 39
ſaurus arte magica inventus in omni caſu poſt ſententiam
Jud. adjudicatur Fiſco, vel in toto, ſi totus fuiſſet in-
ventoris, uti quando inventus fuit in fundo proprio; vel
ſolum in illa parte, quæ inventori contingere debebat,
uti quando inventus fuit fortuito, vel de conſenſu Do-
mini in fundo alieno, quia Dominus loci ob maleficium
alterius non debet ſuo jure privari, *per citat. leg. Unic.
Cod. de Theſauris*.
Sciens in agro alieno eſſe Theſaurum, poteſt illum 40
emere eodem pretio, ac ſi ibidem theſaurus non lateret,
ac poſtea empto agro totum theſaurum tanquam verus
Dominus in conſcientia retinere; Ita colligitur *ex leg. A
Tutore, ff. de rei vindic.* & tenet communis cum S. Tho-
ma 2. 2. *q. 66. art. 5.* Soto *lib. 6. de Juſt. p. 3.* Molina *diſp.
36.* *Leſſ. l. 1. c. 5. dub. 15. n. 62.* Layman *loc. cit. c. 5.
n. 23.* Sporer *l. citat. n. 175.* Et ratio eſt, quia eruit po-
ſtea theſaurum ex proprio fundo, nec tenebatur priori
Domino indicare ipſum, non enim ei fecit injuriam,
cum emerit, ut ſupponitur, agrum illum ſecundum com-
munem æſtimationem, ad quam æſtimationem nihil fa-
cit theſaurus latens, cujus nulla habetur ſuſpicio.
Emens rem mobilem, in qua theſaurus latebat, etiam 41
priori venditori ignotus, v. g. capſam ferro, vel plumbo
plenam, in qua invenit aurum, vel aliud quidpiam pre-
tioſum, cujus Dominus omnino ignoratur, & proinde pro
derelicto habetur; ipſa inventione acquirit ſibi theſau-
rum totum, nec de eo quidquam tenetur venditori re-
ſtituere, quia invenit in re ſua; Venditor enim non fuit
Dominus illius theſauri, cum fuerit ſibi omnino ignotus,
adeoque nullum habet jus ad aliquid repetendum ab em-
ptore; quod autem theſaurus in terra, vel in mobili, ni-
hil refert, cum utrobique lateat, & in eo ſtatu in nullius
dominio exiſtet, & conſequenter dum latebat, non fuit
venditoris, ſed ſt emptoris, quando ab emptore invenitur.
Unde ſi non ab emptore, ſed ab alio inveniretur in illo ferro,

aut

aut plumbo empto, ſi fortuito inveniretur, media pars
deberetur inventori, & media emptori; ſi ex induſtria
inveniretur, deberetur totus emptori, per dicta, & ju-
ra adducta *ſub n.* 28. *&* 29. ut optime reſolvit Lugo *r.* 1.
diſp. 6. *ſect.* 11. *n.* 129. Addit Leſſius *l. cit. n.* 62. mili-
tem, qui hoſti ſaccos lupulo refertos abſtulit, in quibus
42 laminæ erant aureæ, & argenteæ conditæ, ſi poſtea ſaccos
vendidit, non habere jus ad laminas, neque ad pretium pro
illis exigendum, quia cum latuerint, dum ipſe Domi-
nus fuit ſaccorum, non acquiſivit earum dominium.

43 Leges circa theſaurorum applicationem factæ non obli-
gant in conſcientia ante Judicis ſententiam, quando ſunt
pœnales, qualis eſt illa de inveniente theſaurum per ar-
tem magicam, & illa contra quærentes Theſaurum in
fundo alieno ſine conſenſu Domini, ut colligitur ex *l.
Unica, Cod. de theſauris*, ubi de tali inventore dicitur,
totum hoc locorum Domino reddere compellatur; ubi verbum
compellatur ſatis indicat Legem eſſe pœnalem, & non eſſe
latæ, ſed ferendæ ſententiæ; adeoque compulſionem Ju-
dicis eſſe expectandam. Aliæ autem Leges, quæ pœna-
44 les non ſunt, obligant in conſcientia etiam ante omnem
ſententiam Judicis, quia cum diſpoſitio juris per tales
Leges ſit definitiva proprietatis rerum, transfert Domi-
nium juſtas ob cauſas in fiſcum, vel Dominium fundi
ſaltem quo ad partem ante ſententiam Judicis, adeoque
ante ipſam ſententiam Judicis ſunt in conſcientia obſer-
vandæ tales Leges non pœnales; & idem dicendum eſt
de ſimilibus Legibus municipalibus, ſi alicubi ſunt. Lu-
go *loc. cit. n.* 121. Leſſius *loc. cit. n.* 59. Sporer *loc. cit. n.*
45 172. & alii paſſim. Advertendum tamen eſt, quod ea,
quæ hactenus dicta ſunt de theſauris, procedunt ſecun-
dum jus commune. Si autem in aliqua Provincia ſint
aliquæ Leges particulares, vel conſuetudines hac de re
juſtæ, ſunt ſervandæ, ut recte Leſſ. *loc. cit. n.* 66.

46 Jure naturali, ſeu gentium acquiritur rerum domi-
nium nedum ex hucuſque dictis per occupationem, ſed
etiam per *Alluvionem*. *§. Præterea, Inſtit. de rerum div.*
Alluvio autem eſt duplex: alia dicitur *latens*, & alia
47 *patens*. Alluvio latens, & proprie dicta alluvio eſt quia
pars fundi unius paulatim, & inſenſibiliter, & ita la-
tenter, ut vix notari queat, fundo alterius adjungitur.
Alluvio patens eſt, qua pars aliqua notabilis fundi unius
vi fluminis in alterius fundum patenter transfertur. *Sic
48 in re communis*. Augmentum fundi factum per alluvio-
nem latentem, eſt ejus, cui adjungitur; Augmentum
autem factum per alluvionem patentem remanet illius,
cujus prius erat, textu expreſſo *in §. Præterea quod per
alluvionem, Inſtitut. de rer. diviſione.*

49 Inſula per alluvionem de novo nata, ſi ſit nata in al-
to mari quod ſub nullius dominio ſit, eſt primo occu-
pantis. Si autem ſi nata in fluminis medio, ſit eorum,
qui utrinque e regione prædia habent, & ſic debet di-
vidi inter eos. Si vero inſula fuerit propinquior uni ri-
pæ, quam adverſæ, erit tota Domini illius ripæ propin-
quioris. Si fluvius ita dividatur, ut ex uno agro, qui
erat in ripa, inſulam faciat, talis inſula erit illius, cu-
jus erat ager: Si vero fluvius alveo derelicto divertat
per aliam partem, alveus antiquus accreſcit iis, qui agros
utrinque habent, & inter ipſos eſt dividendus; Alveus
vero novus ita ſit publicus, vel ejus cujus eſt fluvius,
ut ſi poſt longum tempus iterum redeat fluvius ad pri-
mum ſuum alveum, non redeat alveus ad Dominos, quo-
rum antea erat, ſed accreſcit iis, qui utrinque agros
habent, textu expreſſo *in §.* 20. *& ſeq. Inſt. de rerum di-
viſione*. Lugo *loc. cit. n.* 155. Sporer *l. cit. n.* 222. Incre-
50 mentum alluvionis quoad ſubſtantiam ſit Domini proprie-
tarii fundi, cui accedit. Quoad uſumfructum autem, ſi
ſit incrementum *latens*, accreſcit uſufructuario, ſi vero
ſit incrementum *patens*, accreſcit Domino proprietario.
Sic expreſſe habetur *l. Item, ff. de uſufructibus*. Excipiun-
tur tamen feudatarii, & Emphyteutæ, quibus accreſcit
utrumque incrementum alluvionis, ſcilicet, & incre-
mentum *latens*, & incrementum *patens*, ut communius
tenent Doctores cum Cardinali de Lugo *loc. cit. n.* 156. &
duobus ſequentibus, & Molina *diſ.* 56. Sporer *loc. cit. n.* 223.

51 Jure gentium acquiritur rerum dominium etiam per
Specificationem, §. 25. *Inſt. de rerum div.* Per ſpecificatio-
nem autem hic intelligitur nova formatio, ſeu introdu-
ctio novæ formæ in materiam, ita ut dicatur produci
quaſi nova ſpecies, quando ex lana ſit pannus, ex tabu-
la ſit navis, ex uvis ſit vinum, ex argento ſit vas, &
hujuſmodi. Ad ſpecificationem autem pro acquirendo
dominio, non ſufficit aliquid quomodocumque acciden-
taliter immutari, ſed requiritur talis immutatio, ut in
commercio humano habeatur pro nova re, novo nomine
ſubſtantivo appellata, uti cum ex lana ſit pannus, lana
enim per talem ſpecificationem, ſeu introductionem no-
væ formæ, ſcilicet panni, deſinit vocari lana, & voca-
tur pannus; Si enim lana mutaretur ſolum accidentali-
ter, ſi de alba fieret nigra, non eſſet ſpecificatio, nec
mutaretur ejus Dominium, ſed remaneret adhuc prioris
ſui Domini, *l.* 26. *§. ult. ff. de acquirend. rer. domin.*

52 Hic ſi quis ex aliena materia faciat ſpeciem, quæ ſe-
mel facta non poſſit reduci ad priorem materiam, acqui-
rit dominium illius ſpeciei; quia enim V. G. vinum ex
uvis factum non poteſt redire ad uvas, ſi quis expreſſe-
rit vinum ex uvis alienis acquirit vini dominium, ſed
Dom. uvarum competit actio perſonalis contra illum. E
contra ſi quis ex aliena materia faciat ſpeciem, quæ poſ-
ſit iterum reduci ad priorem materiam, non acquirit do-
minium illius ſpeciei, ſed dominium manet apud illum,
cujus fuit materia, quia enim v. g. vas ex argento fa-
ctum poteſt iterum reſolvi in argentum, ſi quis fecerit
vas ex argento alieno, dominium manet penes Dominum
argenti, & ei competit actio etiam realis ad vas illud,
§. 25. *Inſtit. de rer. diviſ. lib.* 7. *§.* 7. *ff. de acquirend. re-
rum Domin.*

Jure gentium acquiritur rerum dominium etiam per 53
Acceſſionem: Acceſſio autem ſeu adjunctio dicitur, quan-
do res unius accedit, vel adjungitur rebus alterius per
humanum laborem, vel induſtriam, ut ornatione, in
ædificatione, implantatione, ſatione, ſcriptione, pictura;
Unde quando res unius accedit, ſeu conjungitur rei al-
terius, totum ex utraque re compoſitum, jure *Acceſſionis*
ſpectat ad Dom. rei præſuppoſitæ, & principalis; *l. Cum
aurum* 19. *§. pervenimus* 13. *de auro, & argento*, & ra-
tio eſt, quia ex regula 42. Juris in 6. *Acceſſorium natu-
ram ſequi congruit principalis*. Hinc ſi annulo accedat, ſeu 54
conjungatur gemma, ſi veſti intexatur purpura; gem-
ma, & purpura ſpectabunt ad Dominum illius, cujus erat
annulus, & veſtis; quamvis illa adjecta eſſent pretioſio-
ra, textu expreſſo *in §. Si tamen, Inſtit. de rerum diviſ.*
Remanet tamen ipſi obligatio reddendi alteri æſtimatio- 55
nem rei ſuæ, ſive bona, ſive mala fide uſurpatæ ut do-
cent communiter Doctores. Immo volunt, quod ſi illud,
quod acceſſit, ſeu adjectum eſt, poſſit abſque detrimen-
to, ſeu læſione rei principalis ſeparari, debeat ſeparari,
& ſuo Domino in ſpecie petenti reddendum ſit.

Sic jure *Acceſſionis* ſi quis in ſuo fundo ex aliena re 56
ædificaverit, is ſit Dominus ædificii, quia omne, quod
ſolo inædificatur, ſolo cedit tamquam principali; diruto
tamen ædificio, materiæ Dominus eam vindicare pote-
rit, niſi antea ipſi pro materia ſatisfactum ſit, textu ex-
preſſo *in Inſtitut. de rerum diviſ. §.* 29., ibi: „Cum in
„ ſuo fundo aliquis ex aliena materia ædificaverit, ipſe
„ intelligitur Dominus ædificii, quia omne quod ſolo inæ-
„ dificatur, ſolo cedit; nec tamen is, qui materiæ Do-
„ minus fuerat, deſinit Dominus ejus eſſe, ſed tanti-
„ ſper, neque vindicare eam poteſt, neque ad exhiben-
„ dum de ea re agere propter legem 12. tabularum, qua
„ cavetur, ne quis tignum alienum ædibus ſuis junctam
„ eximere cogatur, ſed duplum pro eo præſtet per actio-
„ nem, quæ vocatur, de tigno juncto; appellatione au-
„ tem tigni, omnis materia ſignificatur, ex qua ædificia
„ fiunt; quod ideo proviſum eſt, ne ædificia reſcindi
„ neceſſe ſit; quod ſi aliqua ex cauſa dirutum ſit ædi-
„ ficium, poterit materiæ Dominus, ſi non fuerit jam
„ duplum conſecutus, tunc eam vindicare;" & concor-
dat *l. Ades ff. de acquirend. rer. Domin.* E contra vero ſi
quis in alieno ſolo ſua materia ædificaverit, ædificium
erit illius, cujus eſt ſolum; Et ſi talis ædificans ſcivit 57
ſolum eſſe alienum, nihil pro opera, & materia ſua re-
petere poterit in foro externo, etiamſi ædificium diruá-
tur, quia aut donaſſe, aut temere ædificaſſe cenſetur;
cit. Inſtitut. de rerum diviſione §. 30., ibi: „Ex diverſo
„ ſi quis in alieno ſolo ex ſua materia domum ædifica-
„ verit, illius ſit domus, cujus & ſolum eſt, ſed hoc
„ caſu materiæ Dominus proprietatem ejus amittit, quia
„ voluntate ejus intelligitur alienata, utique ſi non in-
„ gnorabat ſe in alieno ſolo ædificare, & ideo licite di-
„ ruta ſit domus, materiam tamen vindicare non poteſt:
& concordat *cit. l. Ades de acquirend. rer. Domin.* Ex 58
æquitate tamen etiamſi mala fide in alieno fundo ædifi-
caverit poteſt repetere pretium materiæ, & expenſarum,
ut ei conceditur; *l.* 38. *ff. de petit. hæred.* & recte docet
Haunoldus *de juſt. & jure n.* 142. Illſung. *t.* 4. *de* 2. *n.*
271. & alii; *arg. l.* 2. *Cod. de rei vindicatione*. Et a for- 59
tiori ſi bona fide ignoravit ſolum eſſe alterius, ipſa bo-
na fides, vel æquitas non patitur, ut fundi Dominus
cum alterius ædificantis detrimento locupletetur, qua-
re pretium materiæ, & operarum ſolvere tenetur; *cap.
leg.* 38. *ff. de pet. hæred. & citat. leg.* 2. *Cod. de rei
vind.*

Sic etiam jure *Acceſſionis* ſi quis alienam plantam in ſuo 60
fundo poſuerit, & ea radices egerit, ſit ſtatim ſua, cum
planta licet aliena accedat ſolo, quod eſt ſuum. E con-
trario, ſi quis ſuam plantam in alieno ſolo poſuerit, ſta-
tim ac ibi radices egerit ſit illius cujus eſt ſolum, tex-
tu expreſſo *in §. Si Tit.* 31. *de rerum diviſione*, ibi. „Si
„ Titius alienam plantam in ſolo ſuo poſuerit, ipſius eſt,
„ & e diverſo ſi Titius ſuam plantam in Mævii ſolo po-
„ ſuerit, Mevii planta erit, ſi modo utroque caſu radi-
„ ces egerit, ante enim quam radices egerit, ejus per-
„ manent cujus fuerat, adeo aut ſi vicini arbor in ter-
„ ram Titii poſuerit, ut in ejus fundum radices egerit;
„ Titii effici arborem dicamus; ratio enim non permittit,
„ ut alterius arbor eſſe intelligatur, quam cujus in fundum
„ radices egerit: & ideo prope confinium arbor poſita, ſi
„ etiam in vicini fundum radices egerit, communis ſit;
& concordat *cit. l. Ades §. fin. ff. de acquirend. rer. do-
min.*

61 *domin.* Sic ſi arbor in confinio po ta in duorum domino-
rum fundo radices egerit, æqualiter communis erit am-
bobus, *mox cit. §. Si Titius 31. de rer. diviſ. & cit. l.
Ades §. final. de acquirend. rer. domin.* adeoque fructus col-
ligendi debet æqualiter dividi; Sponte vero decidentes
in fundo, erunt domini fundi. Layman. *l. cap. num. 12.*
Sporer. *loc. cit. num.* 232. & alii paſſim. Arbor vicina ut
fit tua, non eſt ſatis quod radices aliquas, & etiam
62 aliquos ramos projiciat in fundum tuum, ſed requiritur
ut or go, ſeu truncus in tuo fundo creſcat, *l. 6. §. 2. ff.
Arborum furtim caſarum*; Unde non licet tibi ſuccidere
radices, & ramos ſe nimium porrigentes, ſed datur tibi
actio contra alterum, ut vel ipſe tollat, vel damnum
compenſet, quod ſi monitus facere neglexerit, poteris tu
ſuccidere, & ibi tollere *l. 1. & 2. de arborib. cædendis.*
Layman. *l. c. n.* 21. Sporer *loc. cit. num.* 233. & alii. (a)
63 Sic etiam jure *Acceſſionis* frumenta ſata in fundo alie-
no fiunt illius, cujus eſt fundus; textu expreſſo *in §. 32.
Inſtitut. de rer. diviſ.* ibi: *Quia ratione planta, quæ terræ
coaleſcunt, ſolo cedunt, eadem ratione frumenta quoque, quæ
64 ſata ſunt, ſolo cedere intelliguntur.* Additur autem ſi bona
fide ſeverit, poſſe impenſas repetere; e contra ſi ſeverit
mala fide. La Croix *lib. 3. part. 2. num,* 133. Sporer *loc.
cit. num.* 231. Layman. *loc. cit. num.* 21. Ex æquitate ta-
65 men, etiam ſi mala fide ſeverit, poteſt repetere pretium
materiæ, & expenſarum, ſecundum æſtimationem utili-
tatis, ut volunt Haunoldus de *Juſt. & Jur. num.* 145. Il-
lſung. *tom. 4. d. 2. num. 2. num.* 271., & alii per *leg. 38.
ff. de petit. hæred. arg. l. 2. Cod. de rei vindicat.* Sic etiam
jure Acceſſionis ſcripturæ, ſeu litteræ, etſi aureæ ſint,
chartis, vel membranis cedunt; Unde ſi in charta Petri
hiſtoriam Paulus ſcribat, ejus operis erit Dominus Pe-
trus; Impenſas tamen ſcripturæ Petrus ſolvere debet
Paulo, ſi bona fide ejus charta ſit uſus; *§. Litteræ 33. In-
ſtitut. de rer. diviſ.* ibi: *Litteræ licet aureæ ſunt perinde char-
tis membraniſque cedunt, ac ſolo cedere ſolent ea, quæ inæ-
dificantur, aut inſeruntur*: & concordat *lex Qua ratione §.
litteræ, ff. de acquirend. rerum dominio.* Hodie tamen quia
67 charta vilis eſt pretio, conſuetudo prævaluit, ut charta
cedat ſcripturæ, etiamſi mala fide eſſet conſcripta; Scri-
ptor vero tunc conveniri poteſt actione furti in duplum
præter æſtimationem chartæ; Si autem bona fides fece-
rit, ſatis erit reſtituere æquale ejus pretium. Haunol-
dus *loc. cit. num.* 147. Illſung. *loc. cit. num.* 272. Sporer
68 *loc. cit. num.* 228. *&* alii. Sic etiam jure Acceſſionis pi-
ctura vilior quam tabula valde pretioſa, ut argentea,
in acceſſionem tabulæ venit, & tabula picta ad ſuum
primum dominum ſpectat, ſoluto tamen pretio picturæ
ipſi pictori, ſi bona fide pinxit, alias de jure nihil. Sic
pariter ſi picturam cuicumque rei, quamvis viliori, quis
adjiciat ornandi cauſa, ut ſi ſuper alterius menſa pinga-
tur Ver, Æſtas, Autumnus, pictura menſæ cedet, quia
ejus gratia facta eſt, ut ornatior compareat, & ſic de ſi-
milibus, Paul. Juriſconſ. *l. 23. §. 3. ff. de rei vindicat.*
Layman. *loc. cit. num.* 21. Sporer *loc. cit. num.* 227. *&* alii.
69 Si autem pictura pretioſior ſit quam tabula, ut plerum-
que accidit, tunc tabula cedit picturæ, quia quod minus
principale eſt ſequi debet id quod eſt principalius. *Inſti-
tut. de rer. diviſ. §. 34.* ibi: „ Ridiculum eſt enim, in-
„ quit Juſtinianus picturam Apellis vel Parrhaſii in acceſ-
„ ſionem viliſſimæ tabulæ cedere. „ Adeſt tamen obliga-
tio reſtituendi Domino pretium tabulæ. Layman *loc cit,
num.* 21. Sporer *loc. cit. numer.* 227. *&* alii.
70 Jure gentium acquiritur rerum dominium etiam per
71 *Confuſionem, & Admixtionem.* Confuſio eſt, qua res unius
rei alterius ita conjungitur, ut non poſſit diſcerni pars
unius a parte alterius, ut v. gr. cum vinum unius mi-
ſcetur cum vino alterius. *Eſt in re communis.* Admixtio
72 eſt, qua res unius ita conjungitur rei alterius, ut poſſit
phyſice pars unius aſſignari, quamvis non poſſit faciliter
dignoſci, ut cum triticum, aut pecunia unius miſceatur
73 cum tritico, aut pecunia alterius. *Eſt etiam in re com-
munis.* Ubi vides, quod Admixtio in hoc deffert a Con-
fuſione, quod in Admixtione corpora ſeparata inter ſe
manent ſecundum ſubſtantiam, quodlibet enim granum u-
nius manet diſtinctum a grano alterius, & de ſingulis ve-
rum eſt dicere hoc granum non fuit utriuſque, licet nunc
propter ſimilitudinem diſcernere non poſſimus, cujus fue-
rit. In *Confuſione* vero corpora non manent ſeparata, ſed
in unum coeunt; vinum enim unius ita confunditur cum
vino alterius, ut facta confuſione nulla pars aſſignari poſ-
ſit, quæ non habeat aliquid de utroque, *§. Quod ſi fru-
mentum Inſtitut. de rer. diviſ.* Ad dignoſcendum ad quem
in Confuſione, & Admixtione rerum ſpectet earum do-
minium, traduntur ſequentes regulæ.
74 Prima regula pro confuſione eſt, quod ſi duorum Do-
minorum materiæ utriuſque conſenſu, vel utroque in-
ſcio, aut caſu confuſæ ſint, totum corpus, aut conſla-
tum ex ipſis eſt dividendum pro toto; *Inſtitut. de rer. di-
75 viſ. §. Si duorum 27.* Secunda eſt, quod ſi uno ſolo vo-
lente, altero nolente, aut neſciente, materia utriuſque
confuſa ſit, Dominium totius conflati erit illius, qui
poſuit operam & majorem partem materiæ; & ratio
eſt, quia major pars trahit ad ſe minorem, ſecundum *l.
23. §. 4. ff. de rei vindicat. & ex reg. 42. Juris in 6. Ac-
ceſſorium naturam ſequi congruit principalis.* Remanet tamen
obligatio reddendi æſtimationem pretii materiæ illius.
Sic pariformiter prima regula pro *Admixtione* eſt, quod 76
ſi ſpecies duorum Dominorum v. gr. frumenta ex utriuſ-
que voluntate miſceantur, talis cumulus efficitur utrique
communis, quia ex conſenſu utriuſque ſingula v. gr. gra-
na, quæ cujuſque propria fuerant, mutuo communican-
tur: *Inſtit. de rer. diviſ. §. Quod ſi frumentum.* Secunda 77
eſt, quod ſi caſu ea commixtio facta ſit, aut unus mi-
ſcuerit ſine alterius conſenſu, talis cumulus non fit com-
munis, quia ſingula corpora in ſua ſubſtantia durant, ac
proinde ſi ab alterutro tantum totum frumentum detinea-
tur, competet alteri actionem in rem pro modo cujuſque
frumenti: unde Judex arbitrari debebit, quale cujuſque
frumentum fuerit, ut videat quid ſingulis ex illo cumulo
debeatur. *Inſtitut. de rer. diviſ. cit. §. Quod ſi frumentum.*
Pro acquirendo tamen Dominio alienæ pecuniæ per 78
admixtionem cum propria, ſpeciale quid videtur ſtatutum
in leg. Si alieni nummi 78. de ſolutionibus, ubi ſic habetur:
*Si alieni nummi inſcio vel invito Domino, ſoluti ſunt, ma-
nent ejus cujus fuerunt*; (intellige antequam admixti fue-
rint cum propriis) *ſi mixti eſſent ita ut diſcerni non poſſint,
ejus fieri, qui accepit, in libris Caji ſcriptum eſt, ita ut actio
Domino cum eo, qui dediſſet, furti competeret.* Ubi ut vides,
determinatur, quod pecunia etiam inſcio, vel invito Do-
mino cum alia admixta tranſeat in Dominium alterius vo-
lentis totam habere, ut ſuam, quod in ſimili de frumen-
to expreſſe negare videtur Juſtinianus in cit. §. *Quod ſi
frumentum, Inſtit. de rer. diviſ.* Hinc non parum laborant
Doctores in aſſignanda diſparitate, & ratione, quare pe-
cunia etiam inſcio, vel invito Domino commixta tran-
ſeat in Dominium accipientis poſt commixtionem, & non
ſic grana frumenti, & alia mixtilia. Congruentia tamen
eſſe poteſt, quia majus periculum eſt in nummis, qui ſunt
in quotidianis commerciis, unde multæ difficultates ori-
ri poſſent, ſi eorum Dominium, quando miſcentur, ma-
nêret ita incertum. Tum quia nummi a publica æſtimatio-
ne ſuum habent valorem atque ſtatim ac expeduntur,
& commiſcentur, intelliguntur conſumpti, quia ſic dicit
Gloſſa *in citat. leg. Si alieni nummi*, eorum mixtio habet
vim conſumptionis; non ſic autem de granis frumenti aliis
permixtis, & hujuſmodi mixtilibus, & ſic tenet una Do-
ctorum ſententia.
Alia autem Doctorum ſententia communior, & pro- 79
babilior tenet, pro acquirendo rerum Dominio per *Ad-
mixtionem* eamdem eſſe rationem ac pecunia, ac de fru-
mento mixto, & hujuſmodi mixtilibus; & pro diſcernen-
do ad quem ſpectet Dominium pecuniæ, frumenti, aut
alterius ſimilis mixtilis, quando mixtio facta eſt uno vo-
lente, & altero nolente, aut neſciente, tradit ſequen-
tes regulas. Prima eſt, quod qui rem alienam quacum-
que quantitate habens præſumptam, vel expreſſam vo-
luntatem non acquirendi Dominium partis admixtæ, non
acquirit Dominium totius cumuli, ſed pars admixta re-
manet adhuc ſub Dominio ſui priſtini Domini; & tunc
quia nequeunt diſcerni, quæ partes ſint unius, & quæ
alterius, ſpectat ad Judicem dare ſingulis ex illo cumu-
lo, quod eis pro rata competit; colligitur ex §. *Quod ſi
frumentum, Inſtitut. de rer. diviſ.* Et ratio eſt, quia Domi-
nium non acquiritur ſine voluntate acquirendi, & nunc præ-
ſumitur talem admiſcentem alienam rem, vel pecuniam
cum ſua, non habere voluntatem acquirendi ejus Domi-
nium, adeoque per meram admixtionem ipſe admiſcens
non acquirit rei admixtæ Dominium, alter ſequeretur,
quod ſi aliquis amicus det alicui Religioſo rem, ſeu pe-
cuniam cuſtodiendam, & ipſe Religioſus cum ſua con-
jungat, & miſceat, ut utramque ſimul ſub clave æquali
cura cuſtodiat, peccet contra votum paupertatis, ſi hanc
mixtionem abſque licentia ſui Prælati faciat, qua per
mixtionem acquirit de novo Dominium illius novæ pe-
cuniæ, quam acquiſitionem facere non poteſt abſque li-
centia Prælati; Hoc autem durum videtur, & contra
praxim, ac ſenſum communem; nemo enim putat, ſe
magis indigere licentia ad cuſtodiendam illam pecuniam
ſimul cum ſua, quam ad cuſtodiendam in loco ſeparato,
adeoque non perdit antiquus Dominus Dominium ſuæ pe-
cuniæ, eo ipſo quod ab alio cum ſua admiſceatur, ut re-
cte Lugo *loc. cit. num,* 162. Nec contradicit *c. l. Si alieni
nummi*, quia ut obſervat Sporer *loc. cit.* 146. loquitur in
caſu Regulæ immediate.
Secunda igitur Regula eſt, quod qui rem alienam, ſeu 81
pecuniam, ſeu frumentum, ſeu aliud quid ſimile miſcuit
rei ſuæ majoris quantitatis, habens expreſſam, vel im-
plicitam ſaltem voluntatem acquirendi Dominium totius
cumuli, re ipſa acquirit Dominium totius cumuli, ſini-
mirum

(a) Privata auctoritate ſuccidere non licet; ſed recurrendum eſt ad Judicem, qui ſua id ſententia, ſecundum legem
decernat; juxta ea, quæ ſupra notavimus de Poſſeſſore gentes.

mirum partes commixtæ amplius diſcerni nequeant, prout ſemper ſupponitur; Et in hoc ſenſu intelligenda & accipienda eſt *l. Si alieni nummi*, quæ Lex dicit quidem per admixtionem cum ſua pecunia fieri etiam ſuam pecuniam alienam, etiam furtivam, quæ ipſi miſcenti pro ſolutione debiti data fuit; at tunc, ut conſtat, adeſt pro acquirendo tali Dominio voluntas, ſeu intentio ipſius miſcentis, quia ea voluntate, ſeu intentione pecuniam alienam etiam furtivam pro ſolutione debiti acceptam, commiſcet ſuæ indiſcernibiliter, ut ſic totum cumulum tanquam ſuum poſſideat, quia voluntate, ſeu intentione poſita dicimus per admixtionem acquiri Dominium cujuſcumque rei admixtæ. Si Lugo *l. c. n.* 167. Sporer *loc. c. n.* 247. & alii. Hinc qui pecuniam vel quamvis rem alie-
83 nam ab ipſo furatam vel ab alio fure mala fide acceptam ita cum propria commiſcuit, ut diſcerni amplius nequeat, acquirit totius cumuli Dominium At remanet cum obligatione reſarciendi totum damnum Domino pecuniæ; quia licet res alterius per admixtionem cum ſua tranſierit in Dominium admiſcentis; ita ut non teneatur eam reſtituere in individuo, tenetur tamen reſtituere, æquivalens, uti quando rem alterius conſumpſit. Sic Lugo *l. cit. n.* 172. Sporer *loc. c.* & alii. Qui vero pecuniam fur-
83 tivam accepit bona fide in ſolutionem alicujus debiti v. gr. ut pretium pro merce vendita, & ſic bona fide cum ſua pecunia commiſcuit, poſtea comparente Domino pecuniæ ad nihil tenetur; Non enim ratione injuſtæ acceptionis, cum bona fide acceperit, neque ratione rei acceptæ, quia res accepta jam per admixtionem moraliter conſumpta eſt, & perinde ſe habet, ac ſi expendiſſet: nec denique tenetur quantum factus eſt ditior, cum ea occaſione nil prorſus acquiſierit lucri, ſed habeat ſolum quod ſibi alias debeatur, & in hoc potiſſimum caſu loquitur dicta Lex *Si alieni nummi*, *ff. de ſolutionibus*. Qui
84 autem pecuniam furtivam bona fide accepit gratis, vel lucrative V. G. ex donatione, Legato &c. ita commiſceat cum ſua, acquirit quidem Dominium ipſius, ita ut non teneatur eam reſtituere in individuo, ſed tenetur Domino reſtituere in æquivalente, quia ex pecunia aliena factus eſt ditior, quo ad illud augumentum, adeoque debet ea de cauſſa reſtituere domino pecuniæ totum illud augumentum pecuniæ quod habet. Sic Lugo *l. c. n.* 170. Sporer *l. c. n.* 254. & alii paſſim.

85 Jure gentium acquiritur rerum Dominium etiam per *Fructuum perceptionem*; poſſeſſor enim bonæ fidei Jure gentium fructus facit ſuos, nec eos conſumptos tenetur reſtituere vero dominio, ſi is poſtmodum comparuerit, & fundum evicerit; Quamvis ſecus ſit de poſſeſſore malæ fidei, nam is etiam fructus perceptos cogitur reſtituere; Sic habetur expreſſe *in § Si quis a non Domino*, *Inſtitut. de rer. diviſ.* ibi: „ quis a non Domino, quem Dominum „ eſſe credebat, bona fide fundum emerit, vel ex dona„ tione, aliave qualibet juſta cauſa, æque bona fide ac„ ceperit, naturali ratione placuit, quos perceperit, ejus „ eſſe pro cultura, & cura; Et ideo ſi poſtea Dominus „ ſupervenerit, & fundum vindicet, de fructibus ab eo „ conſumptis agere non poteſt; Ei vero, qui alienum „ fundum ſciens poſſederit, non conceſſum eſt, itaque „ cum fundo, etiam fructus, qui conſumpti ſunt, cogi„ tur reſtituere.

Hactenus egimus de rerum Dominio, quod acquiritur jure naturali, ſeu gentium; nunc hic reſtaret agendum de rerum Dominio, quod acquiritur Jure Civili, atque Canonico, & de rerum Dominio, quod acquiritur Jure
86 particulari privati alicujus contractus, ſeu conventionis. At quia rerum Dominium quod acquiritur Jure Civili, atque Canonico, contingit potiſſimum mediante Præſcriptione, atque Uſucapione, utpote, quæ ad magis conſervandam pacificam hominum converſationem, præcludendaſque infinitas lites, per Leges tum Civiles, tum Eccleſiaſticas fuit introducta, & conſtituta; Ideo de hoc modo acquirendi rerum Dominium Jure Civili, atque Canonico, agetur ſub dicto verbo *Præſcriptio*, ſeu *Uſuca-*
87 *pio*. Vide ibi. Et quia rerum Dominium, quod acquiritur Jure particulari privati alicujus contractus, ſeu conventionis contingit per varios ſpeciales contractus, ſeu conventiones, uti per emptionem, donationem, & hujuſmodi; ideo de hoc modo acquirendi rerum Dominium Jure particulari privati alicujus contractus, ſeu conventionis, agetur ſub dictis verbis *Emptio*, *Donatio*, & hujuſmodi. Vide ibi.

Nova additiones ex aliena manu.

1 MODI, quibus olim Dominium privatum inductum eſt, & poteſt etiamnum induci, in originarios & derivatos non male dividi queunt. Primi ſunt *occupatio*,
2 *& acceſſio*. Secundi vero *diviſio*, *ceſſio*, *& traditio*. At de ſingulis hiſcemodis agere non eſt hujus loci. Adiſis *Genueſ. de Princip. Leg. Natur. cap. 5. ſer. per tot.* tum etiam *Samuel. Cocc. diſſert. proœm. ad Grot.* 12. *lib.* 4. *cap.* 3. *a §.* 251. *ad plur. ſequent.* qui & de modis, quibus Dominium amittitur, agit.

DONATIO.

ARTICULUS I.

Donatio quoad ejus naturam, diviſionem, & effectum,

SUMMARIUM.

1 *Donatio unde ſit dicta?*
2 *Donationis definitio affertur.*
3 *Donatio dividitur primo in Donationem verbalem, & in Donationem realem; Donatio verbalis quæ ſit?*
4 *Donatio realis quæ ſit?*
5 *Donatio dividitur ſecundo in Donationem mere gratuitam, ſeu liberalem, & in Donationem remuneratoriam; Donatio mere gratuita, ſeu liberalis quæ ſit?*
6 *Donatio remuneratoria quæ ſit?*
7 *Donatio dividitur tertio in Donationem puram, ſeu abſolutam, & in Donationem non puram, ſeu conditionatam, Donatio pura, ſeu abſoluta quæ ſit?*
8 *Donatio non pura, ſeu conditionata quæ ſit?*
9 *Donatio dividitur quarto in Donationem inter vivos, & in donationem mortis cauſſa. Utraque hæc Donatio habetur in Jure definita.*
10 *Donatio inter vivos clarius definitur, & quæ ſit?*
11 *Donatio mortis cauſſa clarius definita quæ ſit?*
12 *Donatio mortis cauſſa poteſt fieri tribus modis, qui referuntur.*
13 *Donatio mortis cauſſa fieri poteſt non tantum in evidenti, & præſenti, ſed & in futuro mortis periculo, & in quavis infirmitate: immo etiam tempore perfectæ ſanitatis.*
14 *Donatio mortis cauſſa expirat, ſeu tacite revocatur quatuor modis.*
15 *Primo expirat ipſo jure cum ceſſat infirmitas, ſeu mortis periculum, occaſione, & intuitu cujus Donatio facta eſt.*
16 *Secundo expirat, cum Donatarius moritur ante Donatorem.*
17 *Tertio expirat, cum Donatorem pœnitet Donationis factæ,*
18 *Quartus expirat, cum Donator pœna capitis afficitur.*
19 *Donatio mortis cauſſa differt a Donatione inter vivos potiſſimum in tribus, quæ aſſignantur*, uſque ad numer. 21.
22 *Ad valorem Donationis, ſive inter vivos, ſive mortis cauſſa requiritur voluntas, & animus donandi ex parte Donantis, & acceptatio ex parte Donatarii.*
23 *Voluntas, & animus donandi in Donatione ſufficit quod manifeſtetur aliquo modo, ſive oretenus, ſive in ſcriptis, ſive præſenti, ſive abſenti fiat.*
24 *Sic etiam acceptatio ſufficit quod fiat Donatario, ſive ſcriptis, ſive verbis, ſive ſolis ſignis.*
25 *Immo ſi quis donat præſenti, iſque tacet, conſentire, & acceptare cenſetur.*
26 *Donatio facta Eccleſiæ, vel alteri piæ cauſſæ ſtatim obligat, quamvis a Rectore, vel Adminiſtratore Eccleſiæ, vel cauſſæ piæ abſente nondum ſit acceptata.*
27 *Donatio excedens quingentos ſolidos inſinuari debet apud Judicem.*
28 *Et ſi talis Donatio non inſinuetur apud Judicem eſt invalida.*
29 *Talis omiſſa inſinuatio non invalidat totam Donationem, ſed tantum quo ad exceſſum ſupra quingentos ſolidos.*
30 *Solidus quid ſit?*
31 *Plures Donationes excedentes quingentos ſolidos valent abſque inſinuatione; Primo valet abſente inſinuatione Donatio facta ad reparationem ædium dirutarum, ſeu incendio conſumptarum.*
32 *Secundo valet abſque inſinuatione Donatio facta Eccleſiæ, Monaſterio, vel alteri pio loco, ſeu ad quamlibet piam cauſſam.*
33 *Tertio valet abſque inſinuatione Donatio remuneratoria beneficiorum.*
34 *Si tamen Donatio excedat merita Donatarii, inſinuanda eſt quo ad illum exceſſum.*
35 *Generaliter loquendo omnis Donatio, quæ fit ob aliquam cauſſam, non indiget inſinuatione.*
36 *Quarto valet abſque inſinuatione Donatio rerum mobilium quingentos ſolidos excedens, quam belli Dux facit militibus.*
37 *Quinto valet abſque inſinuatione Donatio, quam Princeps ſupremus facit privato, aut privatus facit Principi ſupremo.*
38 *Donatio facta ſupra quingentos ſolidos poteſt a Donatario tua conſcientia retineri etiam quo ad illum exceſſum, donec a Donante, vel ejus hærede repetatur, vel per Judicis ſententiam reſcindatur Donatio quo ad illum exceſſum.*
39 *Donatio licet ſolum verbalis obligat Donatorem ad tradendam rem Donatam, ſi a Donatario fuit acceptata.*
40 *Immo in caſu quod Donator nolit tradere rem Donatam,*

tam, conceditur Donatario actio contra ipſum ad tradendam rem verbaliter Donatam.

41 *Donator ſi actione conveniatur ad tradendam rem Donatam, debet prius debita aliis creditoribus, & poſt neceſſaria propriæ ſuſtentationi deducere.*

42 *Si Donator ſit in mora tradendi rem Donatam, non tenetur fructus ex re donata interea perceptos Donatario reſtituere.*

43 *Neque tenetur ob dilatam traditionem uſuras ſolvere.*

1 Donatio ex etymologia nominis, teſte Juriſconſulto *in leg. Senatus 35. §. 1. ff. de mortis cauſa donationibus*, dicitur a dono, quaſi *doni datio*. Donatio bene deſcribi-
2 tur a Scoto *in 4. diſt. 15. quæſt. 2. -. Secundo poteſt*, dicendo: *Donatio eſt datio mere liberalis*; ſeu, ut alii loquuntur Donatio eſt *tranſlatio Dominii alicujus rei per actum mere liberalem in alium facta*. Et ut communiter definiri ſolet apud Hoſtienſ. *in ſumm. de donationibus*, & ab Abbate *ad rubr. de donation. Donatio eſt rei licitæ* (ideſt donari non prohibitæ), *nullo jure cogente, ex mera liberalitate facta collatio, ſeu datio*, & ſic colligitur *ex leg. Donare 29. ff. de donationibus, & leg. Donari 28. ff. de regulis Juris.*

3 Donatio dividitur primo in donationem verbalem, & in donationem realem. Donatio verbalis, quæ donatio imperfecta dicitur, eſt illa, qua quis per verba de præſenti jam actu donat rem alteri, ſed actu eam rem ipſi non tradit, utpote forſan abſenti, vel donanti ad tempus adhuc neceſſariam; ut cum dico V. G. dono tibi hunc librum, illum equum; ſed quia vel equus eſt abſens, & liber adhuc pro aliquo tempore eſt mihi neceſſarius, non traditur actu, & per hoc remanet donatio imperfecta, ex quo non conveniat ei dicta definitio deſumpta *ex Jure leg. Donare 29. ff. de donationibus; & leg. Donari 28. ff. de regulis juris*; non enim eſt *datio* ſeu *collatio*, ut loqui-
4 tur ipſa definitio. Donatio realis, quæ donatio perfecta dicitur, eſt illa, qua donans rem alteri, & actu donat, & ſimul in effectu tradit; ut cum dico: dono tibi hunc librum, & actu ipſum tibi trado, & per hoc redditur donatio perfecta; quia rei donatæ dominium, ſeu jus in re perfectum naturaliter, civiliter, & ſimul legitima poſſeſſio traditur actu donatario a Donatore, uti exigit deſumpta ex citatis juribus definitio.

5 Secundo dividitur in donationem mere gratuitam, ſeu liberalem, & in donationem remuneratoriam. Donatio mere gratuita, ſeu liberalis eſt illa, quæ fit ſecluſa omni prorſus obligatione tam juſtitiæ, quam gratitudinis ex parte donantis; & abſque ullo merito donatarii, ſed tota
6 quanta fundatur in liberalitate donantis. Donatio remuneratoria eſt illa, quæ fit ex aliqua obligatione non quidem juſtitiæ, ſed gratitudinis ex parte dantis ob præcedentia merita donatarii, ideſt ad remunerandum aliquod beneficium a donatario acceptum, & hæc improprie eſt donatio; Unde a vera, & propria donatione excluditur illa, quam quis facit Magiſtro ſuo, cum ſit potius remuneratio obſequii, & officii, quam liberalis datio; *leg. A-
7 quilius 27. ff. de donationibus*. Tertio dividitur in donationem puram, ſeu abſolutam, & in donationem non pu-
8 ram, ſeu conditionatam. Donatio pura, ſeu abſoluta eſt illa, qua aliquid ſimpliciter abſque ulla limitatione, vel conditione donatur. Donatio non pura, ſeu conditionata eſt illa, qua aliquid ſimpliciter donatur ſub certa aliqua conditione, ut Dono tibi hunc equum, ſi hoc, vel illud facias, & hæc etiam non dicitur proprie donatio, quia donatio propria debet eſſe facta propter ſolam, & meram liberalitatem donantis; *leg. 1. ff. de donationibus.*

9 Quarto dividitur in donationem inter vivos, & donationem mortis cauſa. Utraque hæc donatio ſic definitur *in Jure leg. 1. Senatus, §. 2. ff. de mortis cauſa donationibus*; Donatio inter vivos eſt, cum *is, qui donat, mavult habere illum, cui donat, quam ſe*; Donatio mortis cauſa eſt, *cum habere quis ſe mavult, quam eum, cui donat; magiſque eum, cui donat, quam hæredem ſuum*. Optimæ quidem definitiones; ſed quia obſcuræ, ſic clarius dantur.
10 Donatio igitur *inter vivos* eſt, quæ ſine mentione, cognitione, aut ſuſpicione mortis fit, vel fieri poteſt; *§. Aliæ autem 2. Inſtitut. de donationibus*; Toties enim cenſetur donatio *inter vivos*, quoties abſolute quis donat actu aliquid alteri abſque ulla mentione, vel ſuſpicione mortis ſuæ, aut ſine omni ſimili addito, ſive tunc ſit ſanus, ſive ægrotus, ac moribundus, etiam in ipſo teſtamento, vel codicillo, dummodo animus ſit jam ſtatim transferendi dominium in donatarium acceptantem per ſe, vel per alium legitime ſuas vices gerentem, quia etiam infirmus, vel in periculo mortis conſtitutus vere donare poteſt *inter vivos*; ſi enim aliunde non expreſſit, *inter vivos* donavit, ut ex Molina & aliis recte obſervat Tambur. *lib. 9. tract. 10. de donat. cap. 2. §. 1. num. 9. arg. leg. Seja
11 42. §. 1. ad fin. ff. de donat.* Donatio mortis cauſa eſt illa, *quæ intuitu mortis, & expreſſa cum mentione ejuſdem fit*, ut colligitur *ex §. 1. Inſtitut. de donat.* ubi ſic dicitur: *Mortis cauſa donatio eſt, quæ propter mortis fit ſuſpicionem*. Dicitur autem notanter *cum expreſſa mentione mortis*, quia quando nulla fit mentio mortis, præſumitur donatio *inter vivos*, etiamſi interne intuitu mortis donare intenderit, ipſamque donationem in ſummo mortis periculo fecerit donator, ut tenet communis Doctorum, *arg. cit. leg. Seja 42. §. 1. ff. de donationibus*. Hinc pro exemplo infertur, quod ſi Petrus V. G. in mortis articulo conſtitutus, dicat abſolute ſine ullo addito, dono Paulo centum hos aureos, illum equum, & hujuſmodi, *iſta eſt donatio inter vivos*, quia nulla fit mentio mortis. Si vero Petrus dicat, quia video me brevi moriturum, vel quia omnes moriemur, vel quia & ego aliquando mori debeo, dono Paulo centum aureos, meum equum, & hujuſmodi, iſta eſt *donatio mortis cauſa*, quia ob expreſſam mortis mentionem clare patet, donantem intuitu & conſideratione mortis donaſſe.

Donatio mortis cauſa poteſt fieri tribus modis, qui re- 12
feruntur *in leg. 2. ff. de mortis cauſa donationibus*, ibi: *Tres eſſe ſpecies mortis cauſa donationum, Julianus ait; Una cum quis nullo præſentis periculi metu conterritus, ſed ſola cogitatione mortalitatis donat. Aliam eſſe ſpeciem mortis cauſa donationum, ait, cum quis imminente periculo commotus ita donat, ut ſtatim fiat accipientis. Tertium eſſe genus donationis, ſi quis periculo motus non ſic donat, ut ſtatim fiat accipientis, ſed tunc demum cum mors fuerit ſecu-
ta*. Ubi vides, quod donatio mortis cauſa fieri poteſt non 13
tantum in evidenti, & præſenti, ſed & in futuro mortis periculo; & in quavis infirmitate; Immo etiam tempore perfectæ ſanitatis, dummodo intuitu mortis fiat, & mentio mortis expreſſa habeatur; ut tenet communis Doctorum per mox *cit. leg. 2. ff. de mortis cauſa donat. & per leg. Senatus 35. §. 4. ff. eod.* ubi ſic habetur: *Mortis cauſa donatio fit multis modis. Alias extra ſuſpicionem ullius periculi a ſano, & in bona valetudine poſito, & cui ex humana ſorte mortis cogitatio eſt; Alias ex metu mortis, aut ex præſenti vitæ periculo, aut futuro: ſiquidem terra, marique, tam in pace, quam in bello, tam domi, quam militiæ multis generibus periculum mortis metui poteſt.*

Donatio mortis cauſa expirat, ſeu tacite revocatur qua- 14
tuor modis, ut deſumitur ex *§. 1. Inſtitut. de donationibus*.
Primo expirat ipſo jure, cum ceſſat infirmitas, ſeu mor- 15
tis periculum, occaſione, & intuitu cujus donatio facta eſt, *cit. §. 1. Inſtit. de donat.* ibi: *Sin autem ſupervixiſſet is,
qui donavit, reciperet*. Secundo expirat ipſo jure, cum 16
donatarius moritur ante donatorem, *cit. §. 1. Inſtit. de donat.* ibi: *Aut prior deceſſerit, cui donavit*; concordat *leg. Si vir uxori, §. uxor viro, ff. de donat. inter vir. & uxor.*
Tertio ceſſat ipſo jure, cum Donatorem pœnitet donatio- 17
nis factæ, *cit. §. 1. Inſtit. de donat.* ibi: *Vel ſi eum donationis pœnituiſſet*. Quarto, ceſſat ipſo jure, cum donator pœna capitis afficitur; *leg. Si aliquis 7. ff. de donat.* ibi: *Si aliquis mortis cauſa donaverit, & pœna fuerit capitis affectus, removetur donatio ut imperfecta, quamvis celeræ donationes ſine ſuſpicione pœnæ factæ valeant.*

Donatio mortis cauſa differt a donatione inter vivos 19
potiſſimum in tribus. Primo, quod donatio inter vivos ſemel rite facta ex ſe, & rebus immutatis eſt irrevocabilis, ſtatimque transfert dominium irrevocabiliter, *leg. final. Cod. de revocat. donat.* Non ſic autem donatio mortis cauſa, quæ ante donantis mortem firma non eſt, quia ſemper vel donantis pœnitudine, vel propter donatarii prævenientem mortem, vel aliquo alio ex mox dictis modis extingui poteſt, ut habetur *leg. 32. ff. de donat.*, ibi: *Non videtur perfecta donatio mortis cauſa facta, antequam mors* Donatarii *inſequatur*, & *dict. §. 1. de donatione* per adductos textus *numero antecedenti*. Secundo, quod donatio mortis cauſa evaneſcat moriente ante donatorem donatario, nec tranſmittatur in hoc caſu ad hæredes, *cit.
§. 1. de donationib.* Secus in donatione inter vivos. Ter- 21
tio, quod ad donationem inter vivos quingentos ſolidos excedentem requiratur inſinuatio apud Judicem; *arg. §. Aliæ autem 2. Inſtit. de donat.* Non ſic autem ad donationem mortis cauſa, *leg. fin. C. de donat. mortis cauſa*.

Ad valorem Donationis ſive inter vivos, ſive mortis 22
cauſa requiritur voluntas, & animus donandi ex parte donantis, & acceptatio ex parte donatarii, *leg. In omnibus
55. ff. de obligat. & act. leg. Abſente 10. ff. de donat.* Volun- 23
tas, & animus donandi in donatore ſufficit quod manifeſtetur aliquo modo, ſive oretenus, ſive in ſcriptis, ſive præſenti, ſive abſenti fiat, *arg. leg. Nec ambigi 6. ac leg.
Si aliquid 13. Cod. de donat.* Sic etiam acceptatio ſufficit, 24
quod fiat a Donatario ſive ſcriptis, ſive verbis, ſive ſolis
ſignis. Immo ſi quis donat præſenti, iſque tacet, conſen- 25
tire, & acceptare videtur; ut docet Julius Clarus *lib. 4. §. Donat. quæſt. 14. num. 5.* Pirhing. *leg. 1. decretal. tit. 24. n. 2.* Engel *ibid. n. 2.* Reiffenſtuel *ibid. n. 11.* & communis aliorum, *arg. Reg. 43. juris in 6.* ibi: *Qui tacet, conſentire
videtur*. Donatio facta Eccleſiæ, vel alteri piæ cauſæ, 26
ſtatim obligat, quamvis a Rectore, vel Adminiſtratore Eccleſiæ, vel cauſæ piæ abſente nondum ſit acceptata, Barboſa *leg. 2. Juris Eccleſ. cap. 13. n. 29.* Tiraquell. *de privileg. piæ cauſæ, privileg. 115.* Engel *loc. cit. n. 21.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 12.* Abbas, Molina, & alii paſſim; & ratio eſt, quia quod donatur, vel promittitur Eccleſiæ, aut alteri piæ cauſæ, cenſetur donatum, aut promiſſum ipſi Deo, *argum. cap. Nulli liceat 3. cauſ. 12. quæſt. 2.* Deus autem ubique præſens & acceptans eſt.

Donatio excedens quingentos ſolidos inſinuari debet 27
apud

apud Judicem; ideſt debet donator declarare, & mani-
feſtare Judici ſe id donare, & ab ipſo petere ut inſtru-
mentum conficiatur, & in Acta redigatur. §. *Aliæ au-
tem* 2. *Inſtitut. de donat.* Quamvis enim olim donatio ex-
cedens ducentos, & poſtea trecentos ſolidos inſinuationem
requiſierit: *leg. Sancimus* 34. *& leg. penult. in ff. de do-
nat.* tamen hodie ſi quingentos ſolidos non excedat, non
jubetur inſinuari apud Judicem, tenetur clare *in dict.*
28 §. *Aliæ autem*. Et ſi donatio excedens quingentos Solidos
non inſinuetur apud Judicem, invalida eſt; *cit. §. Aliæ
autem* 2. *Inſtitut. de donat. & arg. Sancimus* 34. *& leg.*
29 *penult. in fin. ff. de donat.* Talis autem omiſſa inſinuatio
non invalidat totam donationem, ſed tantum quo ad ex-
ceſſum ſupra quingentos ſolidos, quia in iis, quæ dividi
poſſunt, *Utile non debet per inutile vitiari*, ut habet præ-
ciſe *Regul.* 37. *juris in* 6. *& leg. Si ſponſus* §. 2. *de do-
nat. inter vir. & uxor.* Solidus autem in Jure pro aureo
30 accipitur, ut conſtat *ex leg. fin. junct. Gloſſa. verb. Au-
reus, ff. de in jus vocando*, & notat Gloſſa 1. *in cap. Pla-
cuit* 1. *cauſ.* 10. *quæſt.* 3. & antiquitus ſeptuaginta duo
ſolidi unam libram aurei conſtituebat, ut patet ex *leg.
Quotieſcumque* 5. *Cod. de ſuſceptionib. leg.* 10. & ibidem
notant Gloſſa, Bart.; Anchar. & alii. Unde quingenti ſolidi
circiter 700. aureos italicos, ſeu ſcuta; vel ſecundum alios
800. conficiebant Julius Clarus *leg.* 4. §. *Donatio quæſt.* 14.
n. 1. Layman *lib.* 3. *de juſtitia tract.* 4. *cap.* 12. *num.* 15.
Rebell. *part.* 2. *leg.* 18. *quæſt.* 6. *num.* 5. Everard. *tit.* 1.
conſil. 19. *num.* 32. Pirhing *lib.* 3. *decr. tit.* 24. *num.* 5.
Reiffenſtuel *ib. n.* 15. Hodie vero ſecundum generalem,
& paſſim receptam conſuetudinem per ſolidum intelligitur
aureus Hungaricus, ſeu apud nos Ducatus, qui veteri illi
ſolido, ſeu aureo ſubſectus eſt, ita ut quæ de ſolido in Jure
Civili ſtatuta ſunt ad noſtratem aureum, ſeu Ducatum re-
ferenda ſint. Myſinger. *in* §. *Aliæ autem* 2. *Aliæ autem*
2. *Inſtit. de Donat.* Schmid. *ibid.* 74. Pirhing *l. c. num.* 5.
Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 15. & alii.

31 Dantur tamen plures donationes, quæ licet excedant
quingentos ſolidos, valent abſque inſinuatione. Primo,
valet abſque inſinuatione donatio facta alicui pro repara-
tione ædium ſuarum, quæ ruina, vel incendio con-
ſumptæ ſunt: *leg. penult.* §. *Eamdemque, Cod. de donat.*
32 vel pro redemptione captivorum; *cit. leg. penult. in prin-
cip.* Secundo, valet abſque inſinuatione in utroque foro,
conſcientiæ ſcilicet, & externo, Donatio facta in qua-
cumque quantitate Eccleſiæ, Monaſterio vel alteri pio lo-
co, vel ad quamlibet cauſam piam; Julius Clarus *lib.* 4.
§. *Donatio quæſt.* 77. *num.* 1. Pirhing *loc. cit. num.* 6. Reif-
fenſtuel *loc. cit. num.* 16. cum communiori Canoniſtarum,
& Theolog. *arg. cap.* 19. *Matth.*, ibid.: *Vade, vende omnia
quæ habes, & da pauperibus*. Nec obſtat, quod *in leg.
Illud* 19. *Cod. de Sacroſ. Eccleſiis, & in leg. Sancimus* 34.
§. *Alias vero, Cod. de donationibus* irritentur donationes
factæ ad pias cauſas ultra quingentos ſolidos; Nam ul-
tra quam quod dictæ leges civiles videntur ſublatæ, &
correctæ ab ipſomet Jure Civili, *citat. leg.* 34. *de donat.*,
ibi: *Exceptis donationibus, quæ in cauſas piiſſimas proce-
dunt. & leg.* 36. *Cod. eod.* cauſæ piæ non ſubjacent diſpoſi-
tioni Juris civilis, *arg. cap. Eccleſia S. Mariæ* 10. *de conſt.*
ibi: *Nos attendentes, quod Laicis etiam Religioſis ſuper
Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis nulla ſit attributa facultas,
apud quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas im-
perandi; a quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit,
quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & favorem,
nullius firmitatis exiſtit, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum:*
ſed ipſæ cauſæ debent judicari ſecundum Sacros Canones,
textu expreſſo *in cap. Relatum* 11. *de teſtamentis*. ibi:
*Relatum eſt, quod cum veſtrum examen ſuper relictis Ec-
cleſiæ deducitur; vos niſi ſeptem, quinque idonei teſtes in-
tervenerint, inde poſtponitis judicare*; & infra: *Manda-
mus, quatenus cum aliqua cauſa talis ad veſtrum fuerit
examen deducta, eam non ſecundum leges, ſed ſecundum
decretorum ſtatuta tractetis, tribus, aut duobus legitimis
teſtibus requiſitis; quoniam ſcriptum eſt: in ore duorum,
vel trium teſtium ſtat omne verbum.*

33 Tertio, valet abſque inſinuatione donatio remunera-
toria beneficiorum, vel obſequiorum, quia non eſt vera
donatio, ut colligitur *ex l. Aquilius* 27. *juncta verb. Non
34 meram, & leg. penult.* §. *Si quis ff. de donationib.* Atten-
dendum tamen eſt, ne donatio remuneratoria excedat ni-
mis merita donatarii, quia quoad illum exceſſum non eſ-
ſet remuneratoria, ſed mere liberalis, quæ debet inſinua-
ri; *leg. Sancimus* 32. *leg. penult. in fin. Cod. de donat. &
cit.* §. *Aliæ autem* 2. *Inſtit. eod.* Et ſic tenet Clarus *l. c.
quæſt.* 3. *num.* 3. & 4. Pirhing *l. c. n.* 6. Azorius *part.* 3.
lib. 9. *de donat. cap.* 6. *quæſt.* 4. & communis aliorum.
35 Et generaliter loquendo omnis donatio, quæ fit ob aliquam
cauſam, v. gr. ad militiam, ad ſtudia, ad nuptias, & hu-
juſmodi, non indiget inſinuatione, *leg. Hoc jure* 19. §. *La-
beo, & §. Sed & hæc ff. de donationib.* Et ratio eſt,
quia talis donatio propter ſimiles cauſas facta, non eſt
propria, & perfecta donatio, nam propria & perfecta
donatio fit ob meram liberalitatem, *citat. leg.* 11. *ff. de
donationib.* &. cum lex requirens inſinuationem ſit odio-
ſa, quippe reſtringens liberam facultatem donandi,
non eſt extendenda & amplianda ultra donationem pro-
priam & perfectam, *arg. Regul.* 15. *Juris in* 6. ibi: *Odia
reſtringi, & favores convenit ampliari*; Julius Clarus *loc.
cit. q.* 16. Pirhing *loc. cit. n.* 6. Reinffenſtuel *loc. cit. n.* 19. &
alii paſſim.

Quarto, valet abſque inſinuatione donatio rerum mobilium
quingentos ſolidos excedens, quam belli dux facit militi- 36
bus tam ex ſuis bonis, quam ex ſpoliis hoſtium, ſive in
ipſa belli occupatione, ſive in quibuſcumque aliis locis,
temporibus; *l. Si quis* 36. §. 1. *Cod. de donation.* Quinto,
valet abſque inſinuatione donatio, quando Princeps ſupre- 37
mus facit privato, *l. Sancimus* 34. *de donation.* Aut pri-
vatus facit Principi Supremo; *Authentic. immediat. ſeq. l.*
34. *C. de donat.*

Si ſit facta alia donatio ultra taxatos a lege quingentos
ſolidos, poteſt donatarius tuta conſcientia etiam exceſſum 38
retinere, donec a donante, vel ejus hærede repetatur,
vel per Judicis ſententiam reſcindatur donatio, quoad il-
lum exceſſum ſupra taxatos quingentos ſolidos; non enim
reddunt donatarium inhabilem ad retinendum, ſed tri-
buunt donatori poteſtatem pro arbitrio illam excedentem
ſummam repetendi; unde donatarius tuta conſcientia re-
tinere poteſt exceſſum illum; donec repetatur: ſcienti
enim, & volenti non fit injuria; Molina *tract.* 2. *diſp.* 378.
n. ult. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 99. Layman *loc. cit. c.* 12. *n.* 15.
Pirhing *loc. cit. n.* 7. & alii.

Donatio hunc parit effectum, quod licet ſit ſolum do-
natio verbalis, quæ abſque actuali traditione rei donatæ 39
fit, obligat donatorem ad tradendam rem donatam, ſi do-
natio a donatario fuerit acceptata; textu expreſſo *in* §.
Alias vero 2. *Inſtitut. de donation.* ibi: „ Donationes &c.
„ etiamſi (res donatæ) non tradantur, habent pleniſſimum,
„ & perfectum robur, & traditionis neceſſitas incumbit
„ donatori. “ Immo in caſu quod donator nolit reddere 40
rem donatam, conceditur donatario actio contra ipſum ad
tradendam rem verbaliter donatam; *leg. Si quis argentum*
35. *C. de donat.* Donatarius tamen, ſi actione conveniatur ad
tradendam rem donatam; caſu quo ſolvendo totum pro-
miſſum, ſeu verbaliter donatum, nequeat alios creditores
amplius ſolvere, vel ſe honeſte ſuſtentare amplius non
poſſit, debet prius debita aliis creditoribus, & poteſt ne-
ceſſaria propriæ ſuſtentationi deducere, textu expreſſo *in
leg. Qui ex donatione* 12. *ff. de donationib.* ibi: *Qui ex do-
natione ſe obligavit, in quantum facere poteſt, convenitur;
ſed enim, id, quod creditoribus debetur, erit detrahendum*;
concordat *lex Qui id* 33. *ff. eod.* ibi: *Actione non in ſoli-
dum; ſed quantum facere poteſt, convenitur*. Si autem do-
nator ſit in mora tradendi rem donatam, non tenetur fru- 42
ctus ex re donata interea perceptos donatario reſtituere,
textu expreſſo *in l. In ædibus* 9. §. 1. *ff. de donat.* ibi:
*Ex rebus donatis fructus percepti in rationem donationis
non computantur*. Neque tenetur ob dilatam traditionem
uſuras ſolvere, ut expreſſe cavetur *l. Eum qui ff. eodem*,
ibi; *Eum, qui donationis cauſſa pecuniam, vel quid aliud
promiſit, de mora ſolutionis pecuniæ uſuras non debere,* 43
ſummæ æquitatis eſt; Aliter donatori ſua liberalitas nimis
eſſet damnoſa. Tum quia res domino ſuo fructificant; an-
te traditionem autem donatarius nondum eſt dominus rei
donatæ, cum dominia rerum transferantur non nudis pa-
ctis, ſed traditionibus, *l. Traditionibus* 20. *C. de Donationibus*.

Novæ additiones ex aliena manu.

DOnatio ex quibus potius cauſſa mortis, quam inter 1
vivos dicenda ſit, tum an ſolemnitates a Statuto in-
ductæ quod donationes requirantur in donatione cauſſa
mortis ad ejus validitatem, pleniſſime diſcutit Rota *in Nul-
lius Civitellæ Immiſſionis* 17. *Junii* 1748. *cor. R. P. D.
Elephant.*

Articulus II.

Donatio quod perſonas, quæ donare poſſunt, vel
non, & quoad quantitatem.

Summarium.

1 *Donare poteſt omnis ratione utens, Lege non prohibitus;
habens plenum Dominium, ſeu liberam adminiſtra-
tionem rei ſuæ.*

2 *Donare autem non poteſt pupillus, minor, furioſus amens,
prodigus &c.*

3 *Tutores, ac Curatores non poſſunt donare de bonis quæ
adminiſtrant.*

4 *Poſſunt tamen Tutores, ac Curatores ad proportionem
conditionis, & facultatum ſui Principalis facere eleemo-
ſynas, & proportionatas donationes remuneratorias pro
meritis, & ſervitiis ſuo principali collatis.*

5 *Uxor poteſt libere donare, atque eleemoſynas facere de
bonis ſuis paraphernalibus, & de iis bonis, quæ ex-
tra bona communia dotalia aliunde acquirit, & de
aliis remiſſive.*

6 Fi-

6 *Filius familias donare poteſt etiam invito Patre de ſuis bonis caſtrenſibus, vel quaſi caſtrenſibus & de aliis remiſſive.*

7 *Pupillus, & minorennis ſi pubes ſit, etiam invito Tutore, ſeu Curatore, poteſt, facere donationes, eleemoſinas, vel alios ſumptus moderatos pro ſua conditione, & facultate ut faciunt alii paris conditionis.*

8 *Si autem talis pupillus, vel minorennis profuſe & exceſſive donet, vel expendat, peccat: illi tamen, quibus talis donatio facta eſt, non tenentur ad reſtitutionem, donec donatum ab ipſis repetatur.*

9 *Pater ſi donet aliquid filio non emancipato, ejus donatio eſt invalida, & pro arbitrio patris poteſt revocari.*

10 *Talis autem donatio evadit ſtatim valida poſt mortem patris. Et ſic etiam poſt emancipationem filii res prius donata ſtatim tranſit ad filium donatarium, ſi uſque ad emancipationem pater non revocavit donationem.*

11 *Dantur aliqui caſus, in quibus donatio Patris factæ filio nondum emancipato ſtatim valet, & enumerantur.*

12 *Mater valide donat filiis tam emancipatis, quam nondum emancipatis.*

13 *Conjux nequit alteri conjugi mere liberaliter aliquid donare, & ſi talis ſi mere liberalis donatio fiat inter virum, & uxorem durante matrimonio eſt invalida, & ad arbitrium donantis revocari poteſt, ſi ex illa donans ſit pauperior, & donatarius ditior;*

14 *Valida tamen eſt donatio inter conjuges in pluribus caſibus. Et primo valida eſt inter eos donatio remuneratoria ob præſtita obſequia, & beneficia, ſeu ſervitia alias ordinarie indebita.*

15 *Secundo, valida eſt donatio facta ab uno conjuge alteri conjugi, ſi ex donatione donans non eſt factus pauperior.*

16 *Tertio, valida eſt donatio ſi ex ea non ſit factus locupletior conjux donatarius, etiamſi conjux donans pauperior fiat donando.*

17 *Quarto, valida eſt donatio facta cauſſa exilii, vel alterius pœnæ, bonorum confiſcationem ſecum trahentis:*

18 *Quinto, valida eſt donatio mutua inter conjuges, ſaltem quando una alteram notabiliter non excedit.*

19 *Sexto valida eſt donatio mortis cauſſa facta inter virum, & uxorem.*

20 *Septimo, valida eſt donatio, qua vir remittit uxori uſuras dotis conventione debitas.*

21 *Octavo, valida eſt donatio facta ad reficiendas ædes dotales.*

22 *Nono, valida eſt donatio ſi uxor marito donet cauſſa honoris, vel dignitatis adipiſcendæ.*

23 *Decimo, valida eſt donatio ſi vir uxori dotem promiſſam remittat, vel ſi uxorem docet cauſſa remunerationis.*

24 *Undecimo valida eſt donatio inter Conjuges Principes ſupremos.*

25 *Duodecimo, valida eſt inter virum, & uxorem donatio exigui pretii.*

26 *Tertiodecimo, omnis donatio invalida facta ab uno conjuge alteri conjugi inter vivos fit ſtatim valida poſt mortem donantis, ſi eam in vivis tacite, vel expreſſe non revocavit.*

27 *Tunc autem cenſetur tacite revocata donatio, ſi donans rem prius conjugi donatam poſtea alteri donet, leget, vendat, pignori, aut hypothecæ ſubjiciat.*

28 *Sic etiam talis donatio cenſetur tacite revocata per divortium.*

29 *Ita dubio an donatio fuerit a donatore revocata, præſumendum eſt non eſſe revocatam.*

30 *Milites donare non poſſunt Focariis, ſeu concubinis ſuis.*

31 *Princeps ſupremus, ut Rex, & hujuſmodi non poteſt profuſe donare in gravæ, & notabile præjudicium ſtatus, & regni, atque ideo ſucceſſores poterunt ejuſmodi donationes revocare.*

32 *Poteſt tamen Rex, & alius Princeps Supremus donare juxta conditionem ſui ſtatus, ſicuti poteſt, & debet remunerare merita ſubditorum præſertim, ſi in commune bonum cedant.*

33 *Clerici Beneficiati de bonis ſuis patrimonialibus, & quaſi patrimonialibus facere poſſunt honeſtas donationes, non tantum remuneratorias, ſed etiam liberales, & profanas; moderatas tamen ſecundum qualitatem ſui ſtatus, & conditionis. De bonis autem Eccleſiaſticis ſuperfluis non.*

34 *Epiſcopi, ſeu Eccleſiarum Prælati, ſive Sæculares, ſive Regulares non poſſunt facere ex mera liberalitate donationes magnas de redditibus, & bonis Eccleſiæ, vel Monaſterii, & ſi tales donationes fiant, revocari poſſunt, & debent per Succeſſorem.*

35 *Poſſunt tamen dicti Prælati facere valide, & licite donationes modicas etiam liberales, ubi eſt loci conſuetudo.*

36 *Immo poſſunt dicti Prælati facere moderatas donationes ex rebus mobilibus Eccleſiæ, ſeu Monaſterii non pretioſis, etiam ubi non eſt loci conſuetudo.*

37 *Quænam autem dicantur modicæ, & quæ immodicæ donationes, relinquitur Judicis, aut viri prudentis arbitrio judicandum.*

38 *Epiſcopi, & Eccleſiarum Prælati poſſunt facere donationes remuneratorias etiam magnas in compenſationem meritorum, & beneficiorum in Eccleſiam, vel Prælatum, ſeu etiam in membra ipſius a donatariis collatorum.*

39 *Immo ob remunerationem magnorum beneficiorum, quæ Eccleſiæ vel Prælato ejus intuitu præſtita fuerunt, etiam res aliqua immobilis Eccleſiæ donari poteſt alicui præmiſſo tractatu, & aliis juris ſolemnitatibus.*

40 *Epiſcopi, ſeu Eccleſiarum Prælati, etiam Regulares non ſolum habent poteſtatem donandi ad remuneranda beneficia, vel obſequia jam præſtita, ſed etiam poſſunt facere donationes magnas, ut donatarium moveant ad facienda Beneficia in futurum.*

41 *Prælati Eccleſiaſtici etiam Regulares, etiam ſine conſenſu Capituli, & requiſitis juris ſolemnitatibus poſſunt ex cauſſa pietatis, & miſericordiæ, ſive titulo eleemoſinæ facere de redditibus, & bonis Eccleſiæ, ſeu Monaſterii donationes proportionatas ad facultates quas habet Eccleſia, ſeu Monaſterium.*

42 *Prælati, ſeu Superiores Regularium non poſſunt de bonis Monaſterii, ſeu Eccleſiæ facere donationes ad uſus profanos V. G. ad locupletandos ſuos conſanguineos, & qui acceperint, tenentur ad reſtitutionem.*

43 *Regulares illi, qui non ſunt Prælati, adminiſtrationem tamen habent ſibi commiſſam bonorum Monaſterii, ut ſunt Æconomi, poſſunt facere donationes, & eleemoſinas diſpenſare ſecundum facultatem ſibi a Superiore conceſſam, & juxta Ordinis ſtatuta, & conſuetudinem.*

44 *Regulares illi, qui extra Monaſterium degunt cum Superioris licentia, ut ſunt aliqui Regulares Beneficiati, poſſunt, ac tenentur de redditibus Beneficii, quorum libera eſt eis permiſſa adminiſtratio, diſponere inter vivos, donationes honeſtas, & eleemoſinas facere, ut alii Beneficiati Sæculares.*

45 *Regulares, qui in Monaſterio ſub obedientia Superiorum vivunt, & nullam bonorum adminiſtrationem habent, nulla omnino donationis, etſi alias juſtas, facere poſſunt, abſque expreſſa, vel tacita Superioris licentia.*

46 *Quoad quantitatem donandi ſunt prohibita duo genera donationum, ſcilicet, donatio omnium bonorum, & donatio liberalis excedens 500. ſolidos abſque inſinuatione facta.*

47 *Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum, mobilium, & immobilium prohibetur, & irritatur expreſſe, quia talis donatio aufert facultatem teſtandi.*

48 *Ceſſante autem hac ratione donatio valet in utroque jure, & foro. Hinc valida eſt donatio omnium bonorum præſentium.*

49 *Sic etiam valida eſt donatio omnium bonorum præſentium & futurorum, excepto uſufructu.*

50 *Rem valida eſt donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum mortis cauſſa facta.*

51 *His additur; quod valida eſt donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum, quamvis adimatur donatori teſtandi facultas, quando inter vivos fit talis donatio Eccleſiæ; vel ad aliquam piam cauſſam.*

52 *Et quando talis donatio cuicumque facta juramento confirmatur.*

53 *Donatio liberalis excedens 500. ſolidos, eſt invalida quoad exceſſu, niſi fiat cum inſinuatione.*

54 *Si quis ſine inſinuatione donet pluribus ſummam excedentem 500. ſolidos, donatio illa quo ad exceſſum eſt invalida, ſi ſimul, & quaſi uno animi impetu fiat. Si tamen diverſis temporibus, animique motibus fiat, eſt valida.*

55 *Si quis debitum aliquod liquidum ſummam 500. ſolidorum excedens remittat, invalida eſt remiſſio.*

DOnare poteſt omnis ratione utens, lege non prohibitus, habens plenum dominium, ſeu liberam adminiſtrationem rei ſuæ, quiſquis enim rei ſuæ moderator, atque arbiter exiſtit, qui dicitur *in leg. In re mandata, Cod. Mandati*. Donare autem non poteſt pupillus, 1
minor, furioſus amens, prodigus &c. quia per vulgaria 2
Juris, & per communem Doctorum omnes, qui adminiſtratione bonorum ſuorum privati, uti ſunt ſupradicti, etiam alienare, & donare ſine auctoritate Tutoris vel
Curatoris prohibentur. Tutores, & Curatores non poſ- 3
ſunt donare aliquid de bonis, quæ adminiſtrant, textu expreſſo *in leg. Contra Juris 38. §. fin. de pactis*, ibi: *Juliano placet, etiamſi maximam quis adminiſtrationem peculii habeat conceſſam, donandi jus eum non habere*; & con-
cordat *leg. Lucius 46. §. fin. ff. de adminiſtrat. tutor.* Poſ- 4
ſunt tamen Tutores, & Curatoris ad proportionem conditionis, & facultatum ſui Principalis facere proportionatas donationes remuneratoris pro meritis, & ſervitiis ſuo Principali collatis, ſicuti poſſunt facere illas donationes & eleemoſinas, quæ pro more, & conſuetudine fieri ſolent ab

alIis paris conditionis ſui Principalis; *leg. Cum plures* 12.
§. 3. ff. de adminiſtr. tutor. ac leg. 15. ff. eod. & eſt com-
munis Doctorum ſententia.
Uxor poteſt libere donare, atque eleemoſynas facere de
5 bonis ſuis paraphernalibus, & de iis bonis, quæ extra bo-
na communia dotalia aliunde acquirit, ut ex donatione,
legato &c. ex opera, vel arte ad familiæ gubernationem
non neceſsaria, nec nociva. Sic communis; reliqua vide
verb. *Bona art. 4.* ubi late de donationibus, & eleemoſy-
nis, quas uxor facere poteſt, vel non. Filius familias do-
nare poteſt etiam invito patre de ſuis bonis caſtrenſibus,
6 vel quaſi caſtrenſibus, ipſa enim pertinent ad liberum
ipſius dominium, & adminiſtrationem; *leg. Si filius fami-
lias, ff. de donationib.* §. 6., ibi: *Ceterum qui habent caſtrenſe
peculium, vel quaſi caſtrenſe, in ea conditione ſunt; ut dona-
re, & mortis cauſa, & non mortis cauſa poſſint, cum teſtamenti
factionem habeant, & leg. 2. Caſtrenſe, ff. de peculio ca-
ſtrenſi, & eſt communis*; reliqua *vid. verb. Bona art. 4.* Pu-
pillus & Minorennis, ſi pubes ſit, etiam invito Tutore,
7 vel Curatore, poteſt facere donationes, eleemoſynas,
vel alios ſumptus moderatos pro ſua conditione, & fa-
cultate, prout aliis paris conditionis paſſim permitti ſolet,
id enim exigit decentia ſtatus ſui; *Eſt communis* cum Mo-
lina *tom. diſp.* 277. Si autem talis pupillus, & minorennis
profuſe, & exceſſive donet, vel expendat, peccat, qui
8 agit contra præſcriptum ejus, cui tenetur obedire; Il-
li tamen, quibus talis donatio facta eſt, non tenetur
obedire; Illi tamen, quibus talis donatio facta eſt, non
tenentur ad reſtitutionem, donec donatum a Tutore,
vel Curatore repetatur, vel ipſe donator petat reſtitutio-
nem in integrum; Molina *tom. 2. diſ. 224. 261. & 277.* Leſ-
ſius *lib. 2. cap. 18. dub. 11. num. 81.* Sporer *loc. cit. num. 29.* &
alii paſſim.
9 Pater ſi donet aliquid filio nondum emancipato, ejus
donatio eſt invalida, & pro arbitrio patris poteſt revoca-
ri; *leg. Cum de bonis 11. Cod. de donationib. & leg. 2.
Cod. de inefficac. donat.* Et ratio eſt, quia ut dicunt com-
muniter Doctores, omne quod filius a patre acquirit, ad
bona filii profectitia ſpectat, quorum bonorum quia pater
eſt Dominus, non tam filio, quam ſibi donare cenſetur:
filius enim quamdiu eſt ſub poteſtate patris reputatur ve-
luti una perſona civilis cum patre. Talis autem donatio
10 evadit ſtatim valida poſt mortem patris, quia tunc filius
deſinit eſſe ſub poteſtate patris; Et ſic etiam poſt emanci-
pationem filii, res prius donata ſtatim tranſit ad filium
donatarium, ſi uſque ad emancipationem pater non revo-
caverit donationem; *leg. Donationes 31. §. 2. ff. de donat.
& leg. Sive emancipatis 17. Cod. eod.*
11 Dantur tamen aliqui caſus, in quibus donatio patris fa-
cta filio nondum emancipato ſtatim valet. Prim o, cum
pater donat aliquid filio ratione ſtudiorum, vel opificii ad-
diſcendi: *leg. 14. Cod. de neg. geſt.* Secundo, cum pater do-
nat aliquid filio in dotem, vel ad *matrimonium.* Quarto,
cum pater donat bona mobilia filio ex cauſa militiæ, ad
gradum, vel honorem adipiſcendum, quia ita donatum
efficitur bonum caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe, in quo fi-
lius liberam habet diſpoſitionem: *ex leg. 2. Caſtrenſe ff. de
peculio caſtrenſi.* Quinto, cum pater condonat filio uſum-
fructum, quem habet in ejus bonis adventitiis. Sexto, in om-
nibus pene caſibus, in quibus inter conjuges valeat ſtatim,
valet etiam donatio patris facta filio: Navar. *cap. 17. nu.*
147. Silveſter verb. *Donatio 2. quæſt. 7.* Leſſius *loc. citat.
num. 91.* & alii.
12 Mater valide donat filiis tam emancipatis, quam non-
dum emancipatis, quia in matre ceſſat ratio prohibens do-
nationem in filium, cum mater non habeat filios in ſua
poteſtate: *§. Fœminæ 10. Inſtitut. de adopt.* Tum quia ma-
tri non eſt prohibitum donare filiis; *arg. leg. Sed ſi ego 4.
§. 1. ff. ad SC. Vellejan.* quia, ut ibidem adducitur ratio,
mater non tam faciliter donat, vel certe ordinario defe-
ctu adminiſtrationis multum donare non poteſt.
13 Conjux nequit alienari conjugi mere liberaliter aliquid do-
nare: & ſi talis mere liberalis fiat donatio inter virum,
& uxorem durante Matrimonio, eſt invalida, & ad arbi-
trium donantis revocari poteſt, ſi ex illa donans fiat pau-
perior, & donatarius ditior, textu expreſſo *in cap. de Dona-
tionibus inter virum, & uxorem*, ibi: Donatio, quæ con-
,, ſtante Matrimonio inter conjuges dicitur eſſe facta, ex
,, qua alter locupletior, & alter pauperior efficitur, fir-
,, mitatem non habet niſi donantis obitu confirmetur;
,, quæ tamen penitus evaneſcit, ſi revocetur ab eo taci-
,, te, vel expreſſe, vel qui donatum accepit, prius debi-
,, tum naturæ abſolvat; & leg. 1. ff. de donat. inter vi-
,, rum, & uxorem, ibi: Moribus apud nos receptum eſt,
,, ne inter virum, & uxorem donationes valerent, &
,, *additur ratio præciſis his verbis*: Hoc autem receptum
,, eſt, ne mutuo amore invicem ſpoliarentur, donationi-
,, bus non temperanter, ſed profuſa erga ſe facilitate, &
,, leg. 3. princip. ff. eod., ibi: Majores noſtri inter virum,
,, & uxorem donationes prohibuerunt, amorem honeſtum
,, ſolis animis æſtimantes, famæ etiam conjunctorum con-
,, ſulentes, ne concordia pretio conciliari videretur.
14 Valida tamen eſt donatio inter conjuges in pluribus ca-
ſibus. Primo, valida eſt inter eos donatio remuneratoria
ob præſtita obſequia & beneficia, ſeu ſervitia alias ordi-
narie indebita, & quæ ab aliis ejuſdem conditionis con-
jugibus in ſimilibus circumſtantiis communiter præſtari
non ſolent: Sic ex communi docent Abbas *in cit. cap.
Donatio 8. de donat. inter vir. & uxor nu. 7.* Menoch. *de
arbitrar. Judic. caſu 132. num. 4.* Sanchez *lib. 6. num. 11.*
Molina, Layman, & alii; & ratio eſt, quia donatio re-
muneratoria non eſt propria, & vera donatio, ut deſu-
mitur *ex leg. Aquilius 27. juncta Gloſſa verb. Non meram,
& leg. penultim. §. Si quis ff. de donationibus.*
Secundo, valida eſt Donatio facta ab uno conjuge alte- 15
ri conjugi, ſi ex donatione donans non eſt factus paupe-
rior, ideſt ſi ejus ſubſtantiæ, & divitiæ non ſint diminu-
tæ; Ut ſi maritus hæreditatem vel legatum repudiat,
ut uxori ſubſtitutæ: vel ab inteſtato ſuccedenti obveniat,
ut habetur *in l. Si ſponſus §. Si maritus hæres ff. de do-
nation. inter vir. & uxor.* Ad hoc enim ut donatio inter
conjuges ſit invalida, requiritur expreſſe, ut donans ex ta-
li donatione reddatur pauperior, & donatarius reddatur
locupletior, ut patet *ex cit. cap. Donatio*, ibi: *Donatio, quæ
conſtante matrimonio inter conjuges dicitur eſſe facta, ex
qua alter locupletior, & alter pauperior efficitur firmitatem
non habet; & l. Si etſi ff. eod.* ibi: *Nam jus conſtitutum
ad eas donationes pertinet, ex quibus & locupletior mu-
lier, & pauperior maritus in ſuis rebus fit.*
Tertio, valida eſt Donatio, ſi ex ea non ſit factus lo- 16
cupletior conjux donatarius, etiamſi conjux donans pau-
perior fiat donando, textu expreſſo *in l. Si ſponſus 5. §. 16.
ff. de Donation. inter vir. & uxor.* ibi: *Ubicumque igitur
non diminuit de facultatibus ſuis, qui donavit, valet; vel
etiamſi diminuat, locupletior tamen non fit: qui accepit,
donatio valeat.* Ut ſi maritus uxori locum ſepulturæ do-
net; non enim locupletior fit uxor in ea re, quam Reli-
gioni dicavit; *cit. leg. Si ſponſus §. Conceſſa.*
Quarto, valida eſt donatio facta cauſa exilii, vel alte- 17
rius pœnæ, bonorum confiſcationem ſecum trahentis,
textu expreſſo *in leg. 43. ff. De donationibus inter vir. &
uxorem*, ibi: *Inter virum, & uxorem exilii cauſa dona-
tio fieri poteſt.*
Quinto, valida eſt donatio mutua inter conjuges, ſal- 18
tem quando una alteram notabiliter non excedit; *leg. Quod
autem 7. §. 2. ff. de donat. inter vir. & uxor.*, ibi: *Si
vir, & uxor, qui invicem ſibi donaverint &c. recte pla-
cuit, compenſationem fieri donationis*: In cauſa enim mu-
tuæ donationis nullus conjugum locupletior fit, aut pau-
perior, quod eſt potiſſimum motivum prohibitionis dona-
tionum inter conjuges, juxta *citat. leg. 1. ff. De donat. in-
ter vir. & uxor. & leg. Sed etſi ff. eodem & cap. Dona-
tio 9. de donat. inter vir. & uxor.*
Sexto, valida eſt donatio mortis cauſa facta inter vi- 19
rum, & uxorem; textu expreſſo *in leg. Si enim 9. §. fin. ff.
De donat. inter vir. & uxor.* ibi: *Inter virum, & uxo-
rem mortis cauſa donationes receptæ ſunt.*
Septimo, valida eſt donatio, qua vir remittit uxori uſu- 20
ras dotis conventione debitas; *leg. Vir uſuras 54. ff. De do-
nationib. inter virum, & uxorem.*
Octavo, valida eſt donatio facta ad reficiendas ædes do- 21
tales; *leg. Quod ſi vir 14. ff. De donat. inter vir & uxor.*
Nono, valida eſt donatio ſi uxor marito donet cauſa ho- 22
noris, vel dignitatis adipiſcendæ, v. gr. ad ipſum nobili-
tandum, doctorandum, in dignitate, vel qualificato officio
conſtituendum; *leg. 40. & ſequent. ff. De donat. inter vi-
rum, & uxor.*
Decimo, valida eſt Donatio ſi vir uxori dotem pro- 23
miſſam remittat, juxta *l. Si conſtante Cod. de donat. an-
te nuptias*; vel ſi uxorem dotet cauſa remunerationis; v.
gr. quia nobilis ignobili; juvencula ſeni nupſit; alioquin
vero non eſt conceſſum, ut vir uxori poſt nuptias, vel
tempore nuptiarum dotem mere liberaliter conſtituat, *leg.
Si quis uxori ff. De donationibus* quia hæc dotis conſtitu-
tio ſpecies donationis eſt; *leg. ultim. §. Si a ſocero ff. Quæ
in fraudem creditum.*
Undecimo, valida eſt donatio inter conjuges Principes 24
ſupremos; quia imperiales contractus legis vim obtinent;
leg. penult. Cod. de donat. inter virum & uxor.
Duodecimo, valida eſt inter virum, & uxorem dona- 25
tio exigui pretii. Barboſa *in cap. Donatio 8. de donationib.
inter vir. & uxor. nu. 17. arg. leg. Ex annuo 15. leg.
Sed ſi vir, ff. de donat. inter vir., & uxor.* a ſenſu con-
trario, & ſic habet conſuetudo optima legum interpres;
leg. 34. ff. de Legibus.
Tertio decimo, omnis Donatio invalida facta ab uno 26
conjuge alteri conjugi inter vivos, ſic ſtatim valida poſt
mortem Donantis, ſi eam in vivis tacite, vel expreſſe
non revocavit, textu expreſſo *in cit. cap. Donatio 8. de
donat. inter vir., & uxor.*, ibi: *Firmitatem non habet
niſi Donatoris obitu firmetur, quæ tamen penitus evaneſcit,
ſi revocatur ab eo tacite, vel expreſſe*; & concordat *leg.
Cum hic 32. §. 2., & leg. ſtipulata 33. ff. de Donat. inter
vir. & uxor.* Mortuo enim donante ceſſat finis legis pro-
hibentis tales conjugum donationes, periculum ſcilicet mu-
tuæ paupertatis ex mutuo affectu &c.
Tunc autem cenſetur tacite revocata Donatio, ſi do- 27
nans rem prius conjugi donatam poſtea alteri donet, leget,
ven-

vendat, pignori, aut hypothecæ ſubjiciat, textu expreſſo *in leg. Si Maritus 12. Cod. de donat. inter viro, & uxor.*, ibi: *Cum ſit manifeſtum, etiam donatione, vel venditione, vel alio quolibet modo rebus alienatis revocatam eſſe viro in mulierem factam donationem*, & *l. Cum hic ſtatus 32. §. 5.*, & *§. 15. ff. eodem*, ibi: *Si maritus ea, quæ donaverat, pignori dedit; utique cum pœnituiſſe dicemus*.
28 Si etiam talis donatio cenſetur tacite revocata per divortium; *l. cum hic ſtatus 32. §. 19.*, & *11. ff. de donat.*
29 *inter vir.*, & *uxor.* In dubio autem an Donatio fuerit a donatore revocata, præſumendum eſt non eſſe revocatam, textu expreſſo *in leg. Cum hic ſtatus 32. §. 4. ff. de Donat. inter vir.*, & *uxor.*, ibi: *Si appareat defunctum evidenter revocaſſe voluntatem; quod ſi in obſcuro ſit, proclivior debet eſſe Judex ad comprobandam donationem*.

30 Milites donare non poſſunt Focariis, ſeu concubinis ſuis; *leg. 2. Cod. de donat. inter vir.*, & *uxor.* ubi aſſignatur hæc ratio, quia licet donatio meretrici ab aliis etiam ob rem turpem facta valeat, textu claro *leg. Affectionis 5.*, & *leg. Donationes in Concubina 31. ff. de donat. Milites tamen meos (ait Imperator) a focariis ſuis hac ratione, fictiſque adulationibus ſpoliari nolo*.

31 Princeps ſupremus, ut Rex, & hujuſmodi, non poteſt profuſe donare in grave, & notabile præjudicium ſtatus, & regni; atque ideo ſucceſſores poterunt ejuſmodi donationes revocare, ut colligitur *ex cap. Intellecto 33. de jurejurando*, ubi ſic expreſſe habetur: „Intellecto jam dudum, quod cariſſimus in Chriſto fidelis noſter Hungariæ Rex illuſtris alienationes quaſdam fecerit in præjudicium Regni ſui, & contra Regis honorem; Nos eidem Regi dirigimus ſcripta noſtra, ut alienationes prædictas non obſtante juramento ſi quod fecit de non revocandis eiſdem, ſtudeat revocare. Quia cum teneatur, & in ſua coronatione juraverit jura Regni ſui, & honorem Coronæ illibata ſervare, illicitum profecto fuit, ſi præſtitit de non revocandis alienationibus hujuſmodi juramentum, & propterea penitus non ſervandum. Et ratio eſt, quia bona Coronæ ſunt ſuo modo vinculata, & Regi conceſſa ad defenſionem, & adminiſtrationem Reipublicæ, & ad onera ſui muneris ſuſtinenda, non vero ut in Reipublicæ detrimentum profundantur; ſic cum aliis probat Molina *tom. 1. tract. 2. diſp.*
32 *25.* Lugo *tom. 2. diſp. 23. ſection. 10. num. 148.*; Poteſt tamen Rex, & alius Princeps ſupremus donare juxta conditionem ſui ſtatus; ſicuti poteſt, & debet remunerare merita ſubditorum præſertim ſi in commune bonum cedant; hoc enim ſpectat ad providam Regni gubernationem & decentem Regis dignitatem, cum non poſſit Regia dignitas, & Regni gubernatio ſine liberalitatis, & remunerationis exercitio decenter ſuſtineri; colligitur ex *cap. Abbate 3. de ſententia, & re judicata in 6.* Lugo *loc. cit.* Molina *loc. cit.*, & alii.

33 Clerici Beneficiati de bonis ſuis patrimonialibus, & quaſi patrimonialibus, & parſimonialibus facere poſſunt honeſtas donationes non tantum remuneratorias, ſed etiam liberales, & profanas, moderatas tamen ſecundum qualitatem ſui ſtatus, & conditionis. De bonis autem Eccleſiaſticis ſuperfluis non poſſunt facere donationes profanas liberales, ſed tenentur ſub mortali ipſa bona Eccleſiaſtica ſuperflua erogare in pauperes, vel ad cauſas pias applicare. *Eſt communis*. Vide *verb. Beneficiatus art. 1. a n. 35. uſque ad n. 62.* ubi late de hac re.

34 Epiſcopi, vel Eccleſiarum Prælati, ſive ſæculares, ſive Regulares non poſſunt facere ex mera liberalitate donationes magnas, ſive in magna quantitate de reditibus, & bonis Eccleſiæ, ſeu Monaſterii; Et ſi tales donationes faciant, revocari poſſunt, ac debent per ſucceſſorem, textu expreſſo *in cap. Fraternitatem 2. de donationib.*, ibi: „Fraternitatem tuam credimus non latere, quod cum Epiſcopus, & quilibet Prælatus Eccleſiaſticarum rerum ſit procurator, & non Dominus, conditionem Eccleſiæ meliorem poteſt, facere vero deteriorem non debet; Accepimus autem, quod prædeceſſor tuus graves donationes in rebus Epiſcopatus fecit in detrimentum Eccleſiæ ſuis Canonicis inconſultis. Unde quoniam donationes hujuſmodi de jure non tenent, indulgemus tibi, ut liceat donationes hujuſmodi, tam a Clericis,
35 quam a Laicis legitime revocare„. Poſſunt tamen dicti Prælati facere valide, ac licite donationes modicas, ſeu in parva quantitate etiam mere liberales, ubi eſt loci conſuetudo, textu expreſſo *in cap. Ceterum 3. de donationib.*, ibi: „Datæ rei quantitas, & illius terræ conſuetudo (quæ tamen ſacris Canonibus non obviet) eſt diligentius attendenda, & ſecundum hoc eſt donum ratum, vel irritum judicandum, & ſic tenent, Abbas *in d. cap. 3. num. 3.* Barboſa *ibidem num. 2.*, Engel *lib. 3. decret. tit. 24. num. 12.*, Pirhing. *ibidem num. 13.*, Reiffenſtuel *ibidem num. 34.*, & alii communiter. Quinimmo
36 poſſunt dicti Prælati facere moderatas donationes ex rebus mobilibus Eccleſiæ, ſeu Monaſterii non pretioſis, etiam ubi non eſt loci conſuetudo; *arg. cap. Fraternitatem 2. de donationibus*, ubi ſolum prohibentur donationes graves, ſeu magnæ; ergo a ſenſu contrario, ſi non graves, & magnæ, videntur conceſſæ, ut notat Gloſſa *ibid. verb. Graves*; Et docent Imola *in cap. Ceterum 3. de donationibus in fine*. Redoan. *in tract. de rebus Eccleſ. non alienand. q. 52. n. 61.* Pirhing *loc. cit. num. 14.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 35.* Et ratio eſt, quia per hujuſmodi modicas donationes Eccleſia, ſeu Monaſterium nihil lædi cenſetur, & aliunde evitatur avaritiæ ſuſpicio, & conſervatur bona exiſtimatio, & benevolentia hominum, indeque procuratur etiam Eccleſiæ, ſeu Monaſterii utilitas, ut notat Layman *in diſ. Canon. de rebus Eccleſ. non alienand. §. 8. de donatiob. Theſ. 114.* Quænam autem dicantur modicæ, & parvæ donationes, adeoque permiſſæ, cum in Jure defi- 37
nitum non ſit, id Judicis, aut viri prudentis arbitrio judicandum relinquitur, conſideratis Eccleſiæ, ſeu Monaſterii facultatibus, donantis, & donatarii qualitatibus, aliiſque circumſtantiis, prout declaraſſe Sacram Congregationem Concilii teſtatur Fagnanus *in Cap. Nulli num. 26. de rebus Eccleſ. non alienand.* & tenet communis *Doctorum*.

Epiſcopi, & Eccleſiarum Prælati poſſunt facere dona- 38
tiones remuneratorias etiam magnas in compenſationem meritorum, & beneficiorum in Eccleſiam, vel Prælatum, ſeu etiam in membra ipſius a donatariis collatorum, quia donatio remuneratoria non eſt proprie donatio, ut colligitur *ex leg. Aquilius 27. juncta Gloſſ. verb. Non meram; lib. penult. §. Si quis, ff. de donation.* Non enim eſt mere liberalis, ut requiritur ad meram, & propriam donationem; ex *leg. 1. princip. ff. eodem*. Sed fit ex obligatione gratitudinis, prout conſtat *ex leg. Sed etſi 25. §. conſuluit, ff. de petit. hæredit.* ubi dicitur Antidora, ſeu remunerationes e ſe veluti genus quoddam permutationis, modo illæ ſint commenſuratæ meritis, ſeu obſequiis; & beneficiis præſtitis. Abbas *in cap. 3. num. 3. de donat.*, & *in cap. 5. num. 6. eodem* Barboſa *in d. cap. 5. num. 2. ff. eodem* Menoch. *conſil. 191. num. 32.* Molina *tract. 2. diſput. 276. num. 2.* & *diſput. 292. num. 2.*, & *ſequent.* Layman *lib. 3. tract. 4. cap. 12. n. 9.* Engel *lib. 3. decr. tit. 24. num. 22.* Pirhing *ibid. num. 10.* Reiffenſtuel *ibid. num. 40.* Immo ob remunerationem magnorum beneficio-
rum, quæ Eccleſiæ, vel Prælato ejus intuitu præſtita fue- 39
runt; etiam res aliquam immobilis Eccleſiæ donari poteſt alicui, præmiſſo tractatu, & aliis Juris diſpoſitionibus, & ſolemnitatibus, *cap. Quicumque 66.*, & ibi *Gloſſ. cauſ. 12. q. 2.*, & *cap. Per tuas 5. de donat.*, ubi remunerationis cauſa approbatur ut valida, & licita infeudatio de quatuor modiis terræ facta ab Epiſcopo Florentino quibuſdam nobilibus Florentinis, qui tempore ſchiſmatis ipſum domi ſuæ ſuſtentarunt; quamvis alias infeudatio, ſicut donatio ſit prohibita: *Extravagant. Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand.*, & *cap. 2. de Feudis*, & docet Abbas *in d. cap. Per tuas num. 6.* Layman *loc. cit. Theſ. 112.* Pirhing *loc. cit. n. 11.*

Epiſcopi, ſeu Eccleſiarum Prælati, etiam Regulares non 40
ſolum habent poteſtatem donandi ad remuneranda beneficia, vel obſequia jam præſtita, ſed etiam poſſunt facere donationes magnas, ut donatarium moveant ad facienda beneficia in futurum, V. G. ut donatarium, cujus opera, mediatione, & beneficentia Eccleſia, ſeu Monaſterium indiget, excitent ad benefaciendum, vel ſuccurrendum, vel etiam ut damnum, ac detrimentum ab eo injuſte inferendum avertant. Et ratio eſt evidens, quia ita donando procurant utilitatem Eccleſiæ; ob Eccleſiæ autem utilitatem bona ejuſdem etiam conſiderabilis quantitatis alienare licet; *argum. cap. Sine exceptione 12. q. 2.*, & ſic tenent Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 26. num. 14.* Pirhing *loc. cit. num. 10.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 44.*, & alii paſſim. 41
Prælati Eccleſiaſtici etiam Regulares, etiam ſine conſenſu Capituli, & requiſitis juris ſolemnitatibus poſſunt ex cauſa pietatis, & miſericordiæ, ſive titulo eleemoſynæ facere de reditibus, & bonis Eccleſiæ, ſeu Monaſterii donationes proportionatas ad bona, & facultates, quas habet Eccleſia, ſeu Monaſterium; quia hæ donationes non fiunt ex mera liberalitate, ſed ex quadam juris obligatione, & neceſſitate; *arg. cap. 1. de donat.*, & *leg. Filius familias §. 1. ff. eodem*, & docet Suarez *loc. cit. num. 12.*, & *13.* Layman *loc. cit. Theſ. 111.* Pirhing *loc. cit. n. 9.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 45.*, & alii communiter.

Prælati, ſeu Superiores Regularium non poſſunt de bo- 42
nis Monaſterii, vel Eccleſiæ facere donationes ad uſus profanos V. G. ad locupletandos ſuos conſanguineos, & qui acceperint, tenentur ad reſtitutionem. Et ratio eſt, quia Superiores non ſunt Domini bonorum Monaſterii, ſed ſolum adminiſtratores, adeoque poſſunt ea conferre quibus voluerint, ſed debent ea impendere juxta præſcriptam Sacrorum Canonum, qui non permittunt ea bona impendi niſi ad pias cauſas. Sic Abulenſis *in cap. 6. Matth. q. 37.* Navarr. *in Commentar. 2. de Regular. num. 12.* Molina *t. 2. diſp. 266.* Layman *lib. 3. de juſtitia tract. 4. cap. 12. n. 9.* Sanchez *lib. 7. moral. cap. 19. q. 1.* Leſſius *lib. 2. cap. 18. dub. 11. n. 83.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 37.*, & *ſeq.*, & communis aliorum. Regulares illi, qui non ſunt Prælati, ad- 43
miniſtrationem tamen bonorum Monaſterii ſibi commiſſam habent, uti ſunt Syndici, Procuratores, & Œconomi; poſſunt donationes facere, eleemoſynas diſpenſare ſecundum facultatem ſibi a Superiore conceſſam, & juxta Ordinis ſtatuta, & conſuetudinem. S. Thomas 2. 2. *quæſt.*

quæſt. 32. *art.* 8. Molina *tract.* 2. *diſp.* 276. *n.* 5. Layman
loc. cit. num. 9. Pirhing. *loc. cit. num.* 16. Reiffenſtuel *loc.*
cit. num. 48. Rodriq. *tom.* 2. *quæſt. Regul. qu.* 57. *art.* 2.,
44 & alii paſſim. Regulares illi, qui extra Monaſterium de-
gunt cum ſuperioris licentia, ut ſunt aliqui Regulares
Beneficiati, poſſunt, ac tenentur de reditibus Beneficii,
quorum libera eſt eis permiſſa adminiſtratio, diſponere
inter vivos, donationes honeſtas, & eleemoſynas facere,
uti alii Beneficiati ſæculares. Molina *tract.* 2. *diſp.* 276.
num. 5. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 12. *num.* 6. Pirhing.
loc. cit. num. 16. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 47., & alii
45 paſſim. Regulares, qui in Monaſterio ſub obedientia Su-
periorum vivunt, & nullam bonorum adminiſtrationem
habent, nullas omnino donationes, etſi alias juſtas, fa-
cere poſſunt, abſque expreſſa, vel tacita Superioris li-
centia, juxta *cap. Cum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Mona-
chorum*, & *cap. Non dicatis* 11. *cauſ.* 12. *quæſt.* 1. alias;
cum ipſi nec dominium, nec ullam bonorum adminiſtra-
tionem habeant, ſed ſolum, & purum uſum, peccant
contra votum paupertatis toties quoties abſque tacita, vel
expreſſa ſuperioris licentia aliquid etiam pauperibus do-
nant. D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 8. *ad* 1. Molina *loc.
cit. ult.* Layman *loc. cit. num.* 9. Sanchez *lib.* 7. *moral. cap.*
19. *n.* 92. Pirhing. *loc. cit. n.* 16. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 49.
Leſſ. *loc. cit. n.* 85., & alii communiter, & expreſſe ſta-
tuitur in Conſtitutione Clementis VIII. de largitione mu-
nerum incipient. *Religioſæ Congregationes*, & in Conſti-
tutione Urbani VIII. incipient. *Nuper a Congregatione*,
quæ ne in oblivionem, & in deſuetudinem abeant, ſub
pœna privationis officii, vocisque activæ, & paſſivæ ipſo
jure incurrenda, a Superioribus localibus ſunt quotan-
nis menſe Januario in publica Religioſorum congrega-
tione, vel ſaltem in publica menſa perlegendæ: Non ob-
ſtante quod plures Doctores apud Hyacinthum Donatum
tract. 15. *de largitione munerum* velint præfatas Bullas
uſu non eſſe receptas.
46 Quod ad quantitatem donandi, jure poſitivo civili ſpe-
cialiter prohibita ſunt duo genera donationum ſcilicet do-
natio omnium bonorum; & donatio liberalis excedens 500.
ſolidos abſque inſinuatione facta. Donatio omnium bo-
47 norum præſentium, & futurorum, mobilium, & immo-
bilium prohibetur; & irritatur expreſſe *in l. Stipulatio hoc
modo* 61. *ff. de verb. oblig.* quia talis donatio aufert faculta-
tem teſtandi, quod jure civili indecens, ac Reipublicæ
noxium cenſetur; Ceſſante autem hac ratione, donatio
48 valebit in utroque jure, & foro. Hinc valida eſt donatio
omnium bonorum præſentium, quia non adimit ſibi do-
nator poteſtatem teſtandi de futuris. Julius Clarus *q.* 19.
n. 2. Cov. *lib.* 3. *var. cap.* 12. *n.* 4. Leſſius *l. c. n.* 94. Spo-
49 rer *l. c. n.* 56., & alii paſſim. Sic etiam valida eſt dona-
tio omnium bonorum præſentium, & futurorum, exce-
pto uſufructu, quia eo ipſo, quod excipiuntur fructus per-
cipiendi, poterit donator teſtari de iis, quos ante mor-
tem perceperit. Lugo *tom.* 1. *diſp.* 13. *ſect.* 10. *num.* 166.
Molina *diſp.* 180. *n.* 8., & alii. Item valida eſt dona-
50 tio omnium bonorum præſentium, & futurorum mortis
cauſa facta, quia hæc non adimit teſtandi facultatem,
cum ſit revocabilis *ex §. 1. Inſt. de donat.*, & *leg.* 31. *ff.
eodem* Molina *tom.* 2. *diſputat.* 180. Lugo *loc. cit. nu-
mer.* 166. & alii.
51 His adde, quod in duobus caſibus eſt valida donatio
omnium bonorum præſentium, & futurorum, quamvis
adimatur donatori teſtandi facultas. Primus caſus eſt,
quando inter vivos fit talis donatio Eccleſiæ, vel ad ali-
quam piam cauſam, quia jus Civile non poteſt reſtringe-
re officia pietatis, & Conſilia Evangelii; *arg. Eccleſia S.
Mariæ* 10. *de Conſt.* Talis autem donatio eſt officium pie-
tatis, & Conſilium Chriſti *Matth.* 19. ibi: *Vade, & ven-
de omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Et ſic commu-
nis Doctorum ſententia cum Molina *l. c.* Cov. *Rub. de
teſtamentis p.* 2. *n.* 13. Sporer *l. c. n.* 56. Leſſio *l. c. n.* 95. Secundus
caſus eſt, quando talis donatio cuicumque facta juramento
52 confirmatur, quia adimere ſibi facultatem teſtandi per dona-
tionem omnium bonorum, ſervatis ſibi ſolum alimentis ne-
ceſſariis; per ſe malum non eſt, ſed poteſt eſſe opus bonum
ex bono fine; alioquin, nec conſuleretur a Chriſto, nec
acceptaretur ab Eccleſia talis donatio, ſi eſſet per ſe ma-
la, & perniciola; Unde cum abſque ullo peccato poſſit
quis omnia ſua donare, ſi juramento promittat ſe non re-
vocaturum, valet donatio, ut aperte colligitur *ex c. Quam-
vis pactum, de pactis in* 6. Sic Molina, Lugo, Sporer *l. c.*
53 Donatio liberalis excedens 500. ſolidos eſt invalida quo-
ad exceſſum, niſi fiat cum inſinuatione; §. *Aliæ autem*
2. *Inſt. de donat.* & *arg. l. Sancimus* 34., & *leg. pen. in fi-
ne ff. de donat.* Quod ideo ſtatutum eſt; ne exceſſivis
donationibus cives cum detrimento Reipublicæ ad egeſta-
tem redigantur, & ut fraudibus in donatione magnæ quan-
titatis obvietur. Hinc ſi quis ſine inſinuatione donet plu-
ribus ſummam excedentem 500. ſolidos, donatio illa quo-
54 ad exceſſum eſt invalida, ſi ſimul, & quaſi uno animi
impetu fiat. Si tamen diverſis temporibus, animique mo-
tibus fiat, eſt valida; deſumitur *ex l. Sancimus* 34. *Cod.
de donationib.* §. 4. Ita Leſſius *l. c. n.* 97. & aliis. Si quis
debitum aliquod liquidum ſummam 500. ſolidorum ex-
55 cedens remittat, invalida eſt remiſſio, quia remiſſio eſt
inſtar donationis. Jul. Clarus *quæſt.* 16. *num.* 1. Leſſius
l. c. n. 98., & alii. In quibus autem caſibus valeat donatio
excedens 500. ſolidos; *Vid. art. antec. a n.* 31. *uſque ad* 38.

Novæ additiones ex aliena manu.

SUnt præter adductas ab Auctore, & aliæ perſonæ, de 1
quibus quæri poteſt an poſſint, nec ne donare? de Clien-
tibus quæſtio eſt, an fervente lite poſſint donare Advo-
catis, Procuratoribus, aliiſve ſimilibus litis adminiſtris?
Negant *Charondas lib.* 7. *Reſponſ.* 166., aliique apud *Voe-
ſel ad Novell. Conſt. Ultraject. art.* 15. *n.* 11. idque quia ta-
lis donatio extorta præſumenda eſt magis metu litis per-
peram adminiſtrandæ, quæ liberalitatis gratia. At Voet
in comment. ad Pandect. lib. 2. tit. 14. n. 18. „ Quum in
„ dubio (*inquit*) quiſque bonus credatur, neque metus in
„ liberalitatibus ultimiſque elogiis, aut contractibus præ-
„ ſumatum verum probamus ſit, tanquam delictum &c.
„ neque adeo patronorum penuria laborent tunc Tribuna-
„ lia, ut a patrono cauſam deſertum iri jure Cliens me-
„ tuat, poſſintque facile ſiniſtri quid ſuſpicatus, eo dere-
„ licto, alteri ſuſpecto committere ſuæ litis tutelam, non
„ aliter horum opinio probanda videtur, quam ſi provi-
„ do Judici ac circumſpecto ſufficientia ex variis cir-
„ cumſtantiis obvia fuerint indicia circumventionis, &
„ extorta liberalitatis ſigna. Quis enim iverit inficias,
„ ipſo litis tempore infinitas intercedere poſſe donationes
„ legative a Cliente in Patronum conferendi cauſſas, nul-
„ lam habentes cum lite continentiam, aut communio- 3
„ nem? Neque obſtant verba generaliora in *dict. leg.* 6.
Codic. de Poſtulando, „ quaſi omnis conventio inter-
„ dicta eſſet, quum potius convenienter aliis legibus
„ ſupra adductis accipienda ſint de iſtis conventionibus,
„ quæ malo more de quota litis, aut palmario pendente
„ lite, aut probola litis redemptione vetitæ erant cele-
„ brari. Et inter alios conveniunt *Henry in collect. Ar-
reſt. t.* 2. *lib.* 4. *q.* 55. *VVileſel ubi ſupra num.* 13. & 14.
Quod de Clientibus reſpectu Advocatorum, Procurato- 4
rum, & aliorum ſimilium litis adminiſtrorum dictum eſt,
id obtinet etiam de ægrotis reſpectu Chirurgorum, & Me-
dicorum, nam & ægroti donare poſſunt Chirurgis, & Me-
dicis durante morbo; *Quæ ſententia* (ita recte ait idem
Voet loco mox citato n. 19.) *moribus hodiernis tanto magis
conveniens, quo honeſtioris plane loci nunc noſtrates ſunt Me-
dici, quam olim Romani, ſæpe ſervi, ſæpe vaiſſimi, ra-
pinarum, direptionum, concuſſionum, ſcelerumque ſimilium
infamia laborantes, & ob id non ab omni timoris inferen-
di ſuſpicione immunes.* Confer etiam *Zoeſ. in pandect. lib.* 5
2. *titul.* 14. *num.* 20. *Fachin. controverſ. lib.* 2. *cap.* 75.
De pœnitentibus quoque diſputari ſolet, an donare poſ- 6
ſint Confeſſariis. Negant *Ricard. de donation. part.* 1. *n.*
516. *Rouſſeaud de la Combe in ſua Juriſprudentia Canonica
verb. Donatio*, modo non agatur de donatione parvi mo-
menti, vel remuneratoria. Quinimmo idem locum habe- 7
re etiamſi donatio fiat Conventui, vel Monaſterio, vel
alteri Communitati, cujus eſt Confeſſarius, tenent *iidem
Auctores ibid.*

Articulus III.

Donatio quoad ejus revocationem.

S U M M A R I U M.

1 *Donatio inter vivos ſemel legitime facta, & acceptata, re-
gulariter loquendo non poteſt amplius revocari per
Donatorum.*
2 *Et ſic firma remanet talis inter vivos facta donatio, ut
neque per reſcriptum Principis revocari valeat.*
3 *Ab hac regula excipiuntur tres cauſſæ principales, ob quas
donatio revocari poteſt, ſcilicet ob ingratitudinem Do-
natarii, ob prolem poſtea ſuſceptam, & ſi Donatio
ſit inofficioſa liberis.*
4 *Adducitur prima cauſſa principalis, ſcilicet ingratitudo
Donatarii, ratione cujus in quinque caſibus Donatio
poteſt revocari.*
5 *Primus caſus eſt, ſi Donatarius manus impias, ac vio-
lentas in Donatorem injecerit.*
6 *Secundus caſus eſt, ſi Donatarius in Donatorem injurias
atroces effundat.*
7 *Tertius caſus eſt, ſi Donatarius grave damnum inferat
Donatori in rebus, ſeu bonis ſuis externis.*
8 *Quartus caſus eſt, ſi Donatarius grave periculum vitæ
Donatori inferre præſumpſerit per ſe, vel per alium.*
9 *Quintus caſus eſt, ſi Donatarius conditione in donatione
impoſitas, & a ſe acceptatas nolit adimplere.*
10 *Præter hos quinque caſus in jure expreſſos volunt varii
Doctores dari alios conſimiles, in quibus, ob majorem,
vel æqualem ingratitudinem poſſit revocari donatio.*
11 *Contraria tamen ſententia eſt juri conformior, adeoque
in praxi tenenda.*
12 *Donator probare debet in Judicio ingratitudinem, ſi ob
in praxi tenenda.*

13 Po-

13 *Poteſtas revocandi donationem ob ingratitudinem competit ſoli Donatori, & non tranſit ad ejus hæredes, & ſolum contra Donatarium, & non contra ejus hæredes.*
14 *Dummodo tamen ante mortem Donatoris non fuerit lis conteſtata.*
15 *Quinimmo hæredibus Donatoris competit actio contra Donatarium, & ejus hæredes, etiamſi Donator abſque lite conteſtata deceſſerit, vel quia ingratitudinem ignoraverit, vel quia ad agendum tempus non habuit, vel impeditus fuit.*
16 *Aſſignantur quædam donationes, quæ ob ingratitudinem Donatarii revocari non poſſunt. Et primo revocari non poteſt donatio remuneratoria.*
17 *Secundo, donatio facta Eccleſiæ, Monaſterio, vel aliis piis locis revocari non poteſt ob ingratitudinem Prælati, ſeu Adminiſtratoris, vel Capituli, vel utriuſque ſimul.*
18 *Tertio, donatio facta ratione dotis non poteſt poſt contractum matrimonium revocari ob ingratitudinem fœminæ Dotatæ, vel ipſius mariti.*
19 *Quarto, revocare non poteſt donator donum a tertio, cui donatarius jam vendidit, donavit, vel in dotem dedit.*
20 *Adducitur ſecunda cauſſa principalis, ſcilicet proles poſtea ſuſcepta, ob quam donatio poteſt revocari.*
21 *Et hoc idem eſt dicendum etiamſi unica tantum poſtea naſcatur proles.*
22 *Limitatur tamen Concluſio in Donatione facta Eccleſiæ, vel ad aliam piam cauſſam.*
23 *In tali cauſa Donationis factæ Eccleſiæ, licet non ex obligatione juſtitiæ, ex æquitate tamen naturali, & quadam honeſtate, deberet totum donatum reſtitui Donatori, ſi expoſt ſint ei nati filii.*
24 *Limitatur etiam concluſio in donatione remuneratoria, vel facta ob aliam cauſſam in commodum ipſius Donatoris.*
25 *Adducitur tertia cauſſa principalis, propter quam revocari poteſt donatio, ſcilicet, ſi ſit inofficioſa liberis.*
26 *Aſſignatur quid ſit Donatio inofficioſa.*
27 *Jus revocandi inofficioſam donationem non competit ſolis filiis, & deſcendentibus, ſed etiam parentibus aſcendentibus.*
28 *Donatio mortis cauſſa proprie talis, etiamſi ſit aceptata a Donatario, poteſt revocari ad libitum donantis.*
29 *Et id etiam currit quamvis interceſſerit promiſſio, & pactum de non revocando.*
30 *Adducitur, & ſolvitur objectio.*
31 *Quandonam donatio mortis cauſſa ipſo jure expiret, ſeu tacite cenſeatur revocata?* remiſſive.

1
DOnatio inter vivos ſemel legitime facta, & acceptata, regulariter loquendo non poteſt amplius revocari per Donatorem, textu expreſſo *in leg. ult. Cod. de revocand. donation.*, ibi: *Generaliter ſancimus, omnes donationes lege confectas, firmas, illibataſque manere*; Et ſic fir-
2 ma remanet talis legitime inter vivos facta donatio, ut nec per reſcriptum Principis revocari valeat, textu expreſſo *in leg. Si donationem 5. Cod. eodem*, ibi: *Si rite*
3 *feciſti, hanc auctoritate reſcripti noſtri reſcindi non oportet.* Ab hac tamen regula excipiuntur tres cauſæ principales, ob quas Donatio revocari poteſt, ſcilicet, ob ingratitudinem Donatarii, ob prolem poſtea ſuſceptam, & ſi Donatio
4 ſit inofficioſa liberis.

Prima cauſa, quod ſcilicet donatio revocari poſſit ob ingratitudinem Donatarii, habetur expreſſe *ex cap. Propter 10. de donationibus*, ibi: *Propter ejus ingratitudinem, in quem liberalitas eſt collata, donatoris perſona de rigore juris eam poterit revocare*, & *leg. 1. Cod. de revocand. donat.*, ibi: *Si ingratus ſit, omnis donatio, mutata patronorum voluntate, revocanda eſt*; & concordat *loc. ult. Cod. eod.* ubi quinque enumerantur caſus, in quibus
5 a Donatario cenſetur committi ingratitudo ſufficiens pro facienda revocatione Donationis. Primus caſus eſt, ſi Donatarius manus impias, ac violentas in donatorem injecerit; *cit. leg. ult.*, & *cit. cap. Propter*, ibi: *Si forte in ipſum impias manus injecerit.* Dicitur autem quis manus impias, ac violentas injicere, ſive manibus, ſive pedibus, ſive per lapidem, ſive per fuſtem, vel rem aliam, & ſive per ſe, ſive per alium id fiat, juxta *leg. Non ſolum 11. in princip. ff. de injuriis*; dummodo percuſſio ſit graviter injurioſa, & non ſine culpa mortali; quia ſi quis pro patriæ, vel propria, vel proximi juſta defenſione Donatori manus injiceret, ingratus dici non poſſet, nec eſſet locus revocationi Donationis, quia ubi non eſt culpa, nec pœna inferri debet. Sic etiam talis ingratitudinis reus non eſſet Donatarius, ſi ex ignorantia, vel caſu id faceret; tunc enim deeſſet animus injuriandi, ſeu offendendi Donantem, ſine quo animo non infertur injuria, *leg. 3. §.*
6 *1. ff. de injur.*

Secundus caſus eſt, ſi Donatarius in Donatorem injurias atroces effundat; *cit. l. ult.*, & *cit. c. Propter*, ibi: *Si injurias atroces inferre præſumpſerit.* Quænam autem ſit injuria atrox, relinquitur judicanda arbitrio Judicis ex facto, loco, qualitate perſonæ tam injuriantis, quam injuriatæ, aliiſque circumſtantiis; *§. Atrox, Inſtit. de injur.* Atrox injuria poteſt fieri vel verbis, V. G. verbis graviter contumelioſis, ac injurioſis eum afficiendo, vel facto (abſque tamen manuum injectione, quia tunc ad primum caſum talis injuria pertineret) V. G. ſi Donatorem captivum teneat, ut notat Abbas *in cit. cap. Propter 10. de donationibus arg. cap. Nuper 29. de ſentent. excommun.* Molina *diſp. 281. num. 1.* Vel ſi adulterium cum uxore Donatoris, aut ſtuprum cum ejus filia committeret, ut notat Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 24. numer. 34.* Reiffenſtuel *ibid. num. 53.*

Tertius caſus eſt, ſi Donatarius grave damnum inferat 7
Donatori in rebus, ſeu bonis ſuis externis; *cit. l. ult.*, & *cit. c. Propter*, ibi: *Si donatori grave rerum ſuarum damnum inferre præſumpſerit.* Quale autem ſit grave damnum, Judicis arbitrio judicandum relinquitur, ſpectatis facultatibus Donatoris, aliiſque circumſtantiis. Non ſufficit tamen ad revocandam donationem, quod Donatarius attentarit inferre grave damnum, ſed requiritur, ut re ipſa tale damnum ſit illatum, quia lex concedens revocationem eſt pœnalis, cujus verba ſumi debent cum effectu *argum. cap. Hæc autem verba, diſt. 1. de pœnitent.*, ibi: *Quid enim obfuit conatus, cum injuria nullum habuerit effectum?* Molina *l. c. num. 2.* Pirhing *loc. cit. num. 34.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 55.*

Quartus caſus eſt, ſi Donatarius grave periculum vitæ 8
Donatori inferre præſumpſerit; etiamſi mors ſecuta non fuerit; quia Jura in hoc puncto ob ſolam attentationem, ſeu poſitionem periculi, etiam effectu non ſubſecuto, facultatem revocationis concedunt expreſſe, ut colligitur ex *cit. l. ultim.*, & *ibi Gloſ. verb. periculum*, Abb. *in cit. c. Propter num. 2.* Molina *l. c.* Reiffenſtuel *l. c. n. 56.*

Quintus caſus eſt, ſi Donatarius conditiones in dona- 9
tione impoſitas, & a ſe acceptatas nolit adimplere, ſi V. G. penſionem annuam, cui ſe obligavit, nolit ſolvere; *cit. l. ult. de revocand. donat.*, ibi: *Si nempe quaſdam conditiones, ſive in ſcriptis donationi impoſitas, ſive ſine ſcriptis habitas, quas donationis acceptor ſpopondit, minime implere voluerit.* Hic caſus tamen non ponitur in *cit. cap. Propter 10. de donationibus*, quia, ut ibi recte advertit Abbas; non tam ob ingratitudinem, quam ob non impletam conditionem revocatio conceditur. Pirhing. *l. c. n. 34.* Reiffenſtuel *l. c. n. 57.*

Præter hos quinque caſus in Jure expreſſos volunt varii 10
Doctores dari alios conſimiles, in quibus ob majorem, vel æqualem ingratitudinem poſſit revocari donatio; uti eſt, ſi donatarius, qui donationem magnam a donatore accepit, non eum alat inopia preſſum, cum necare cenſeatur is, qui alimenta denegat; *l. 4. ff. de liberis agnoſcendis.* Contraria tamen ſententia eſt juri conformior, adeo-
que in praxi tenenda, textu expreſſo *in cit. l. ult. de* 11
revocand. donationibus, ibi: *Ex his tantummodo* (quinque enumeratis) *cauſis, ſi fuerint in judicium dilucidis argumentis cognitionaliter approbatæ, etiam donationes in eos factas everti concedimus*; & ſic clare ſtat, quod ad alios caſus contra expreſſum Juris textum non ſit extendenda facultas revocandi donationem: Eo vel maxime, quod lex pœnalis, qualis eſt iſta, non debet, nec poteſt extendi ad caſus in Jure non expreſſos, etiam ob paritatem, vel majoritatem rationis, ut tenet communis, *arg. l. 40. ff. de pœnis*, & *regul. 15. Juris in 6.*, ibi: *Odia reſtringi, & favores convenit ampliari*, & *Regul. 49. eodem*, ibi: *In pœnis benignior eſt interpretatio.*

Donator probare debet in Judicio ingratitudinem Dona- 12
tarii, ſi ob illam revocare vult factam donationem; Non enim donatio revocatur ipſo Jure ex prætenſa ingratitudine Donatarii, ſed ſolum poſt probatam in Judicio talem ingratitudinem, & latam ſuper ipſa ſententiam Judicis; textu expreſſo *in cit. l. ult.* ibi: *Si fuerint in Judicio dilucidis argumentis cognitionaliter approbatæ.* Molina *loc. cit. n. 5.* Pirhing. *loc. cit. num. 36.* Reiffenſtuel *loc. cit. n.*
61. Poteſtas revocandi donationem ob ingratitudinem com- 13
petit ſoli donatori, & non tranſit ad ejus hæredes, & ſolum contra donatarium, & non contra ejus hæredes. *Eſt communis* quoad utramque partem, & prima pars habetur expreſſe *ex cit. cap. Propter 10. de donat.* ibi: *Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur ſucceſſores*, & *cit. l. ultim.* ubi etiam ſecunda pars probari videtur ſequentibus verbis: *Hoc tamen uſque ad primas perſonas tantummodo ſtare cenſemus, nullam licentiam concedendo donatoris ſucceſſoribus &c. etenim ſi ipſe qui hoc paſſus eſt, tacuerit, ſilentium ejus manet ſemper, & non a poſteritate ejus ſuſcitari concedatur, vel adverſus eum, qui ingratus dicitur, vel adverſus ejus ſucceſſores.* Concordat, & utramque partem probat *l. His ſolis 7. §. actionem, ff. eod.* ibi: *Nec in hæredem detur, nec tribuatur hæredi.* Et ratio eſt, quia jus, ſeu facultas revocandi donationem competit donatori ob injuriam acceptam a donatario, actio autem injuriam inferentis nec hæredi Donatoris, nec in hæredem donatarii datur, ſed morte, tum ejus cui injuria facta eſt, tum injuriam inferentis extinguitur; *l. injuriarum 13. in princip. ff. de injuriis*, ibi: *Injuriarum actio neque hæredi, neque in hæredem datur*; & *leg. Sancimus 22. Cod. de pœnis*, dicitur quod *Peccata tenent ſuos Auctores*; adeoque nec donator, mortuo donatario poteſt revocare donationem, nec hæres, ſive ſucceſſor donatoris poteſt rem donatam repetere ab hærede donatarii defuncti ab

ipſo

ipſo commiſſam, ut colligitur *ex cit. leg. ultim. in fin. Cod. de revocand. donat.*

14 Intellige tamen dummodo ante mortem donatoris non
fuerit lis conteſtata; quia ſi lis ab ipſo ante ſuam mor-
tem cœperit conteſtari; hæc actio tranſit ad ejus hæredes,
quia *cit. l. Injuriam 13. in princip. ff. de injuriis*; expreſ-
ſe dicitur, *ſemel autem lite conteſtata hanc actionem etiam
ad ſucceſſores pertinere*; & in tali caſu eadem actio datur
etiam contra hæredes donatarii; *leg. Unic. Cod. ex delicto
defuncti*; ibi: „ Poſt litis conteſtationem ... ſucceſſores in
„ ſolidum, alioquin in quantum ad eos pervenit, conve-
„ niri, abſolutiſſimi juris eſt" addita ibi ratione; *Ne a-*
15 *lieno ſcelere ditentur*. Quinimmo hæredibus donatoris com-
petit actio contra donatarium, & ejus hæredes, etiamſi
donator abſque lite conteſtata deceſſerit, vel quia ingrati-
tudinem ignoraverit, vel ad agendum tempus non habue-
rit, vel impeditus fuerit, arg. a contrario ſenſu deſumpt. *ex
cit. leg. ult. de revocandis donationib.* ubi dicitur, ſi do-
nator *tacuerit*, *& cit. cap. Propter 10. de donation.* ubi
dicitur, ſi donator *tacuit*, non competere actionem hære-
dibus; Qui autem ignoravit, vel tempus non habuit ad
agendum, ſeu revocandum, vel impeditus fuit, non cen-
ſetur tacuiſſe, *Cap. Expoſuit 4. de dilation. & cap. Cum
veteri 52. de election.* adeoque jus revocandi donationem
tranſmittitur ad ejus hæredes, & ipſis datur actio contra
donatarium, & ejus hæredes. Abbas *in cit. cap. Propter
n. 7.* Joann. Andr. *ibid.* Silveſter *verb. Donatio 1. quæſt.
14.* Engel *lib. 3. decret. titul. 24. numer. 20.* Pirhing *ibid.
numer. 38.* Reiffenſtuel *ibid. numer. 64.* & alii paſſim.

16 Dantur quædam donationes, quæ ob ingratitudinem do-
natarii revocari non poſſunt; & primo revocari non po-
teſt donatio remuneratoria; *arg. l. penul. §. Si quis; Jun-
cta Gloſſa verb. Irrevocabilis; & l. Aquilinus 27. ff. de
donationib.* & tradit Gloſſa *in cit. l. final. verb. Invenia-
tur, Cod. de revocand. donat.* Abbas *in cit. cap. Propter
10. de donat. num. 11.* Barboſa *ibid. num. 47.* & commu-
tatio ſeu compenſatio meritorum; donatio, enim proprie
dicta debet eſſe mere liberalis, *l. 1. in princip. ff. de do-*
17 *nationib.* Secundo donatio facta Eccleſiæ, Monaſterio, vel
aliis piis locis revocari non poteſt ob ingratitudinem Præ-
lati, ſeu Adminiſtratoris, vel Capituli, vel utriuſque ſi-
mul; *argum. Regul. 76. Juris in 6.* ibi: *Delictum perſonæ
non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare*; & ratio eſt,
quia donatio facta Eccleſiæ, cenſetur facta Deo; unde
ipſe eſt donatarius, qui nunquam poteſt eſſe ingratus,
cum ſit omnium bonorum largitor. Jul. Clarus §. *Dona-
tio q. 21. num. 5.* Barboſa *in cit. cap. Propter num. 13.* &
18 alii paſſim. Tertio, donatio facta ratione dotis non poteſt
poſt contractum Matrimonium revocari ob ingratitudinem
fœminæ dotatæ, vel ipſius mariti; *l. Si dotem 24. C. de
jure dotium & l. final. de dotis promiſſion.* ibi: *Liberali-*
19 *tas talis maneat vera, & irrevocabilis*. Quarto, revoca-
re non poteſt donator donum a tertio, cui donatarius
jam vendidit, donavit, vel in dotem dedit &c. *arg. leg.
His ſolis 7. Cod. de revocand. donat.* Et hoc ne ei, ad
quem res legitimo titulo pervenit, præjudicetur per fa-
ctum alienum; niſi forſan alienatio rei donatæ facta ſit
in fraudem donatarii, ſciente eo, in quem alienatio facta
eſt; cum fraus, & dolus nemini patrocinetur, juxta ea,
quæ traduntur *ff. quæ in fraudem Creditorum.* Engel *lib.
3. decret. tit. 24. n. 20.* Pirhing *ib. n. 36.* Reiffenſtuel *ib. n. 68.*
& alii paſſim.

20 *Secunda* cauſa principalis, quod ſcilicet donatio revo-
cari poſſit ob prolem poſtea ſuſceptam, habetur expreſſe
ex leg. Si unquam 8. Cod. de revocand. donation. ibi: „ Si
„ unquam libertis patronus filios non habens, bona ſua
„ omnia, vel partem aliquam donatione largitus, & po-
„ ſtea ſuſceperit liberos, totum, quidquid largitus fuerit,
„ revertatur in ejuſdem donatoris arbitrio, ac ditione re-
„ manſurum;" Quæ lex licet loquatur de ſola donatio-
ne a Patrono libertis facta, communiter tamen a Docto-
ribus extenditur ad donationes a quocumque donante qui-
buslibet aliis perſonis extraneis, hoc eſt, qui non ſunt de
numero liberorum, ſeu deſcendentium donatarii. Et ra-
tio eſt, quia, & juſta eſt præſumptio juris, donatorem
prole carentem, donationem magnam feciſſe cum virtua-
li, vel tacita hac conditione, niſi mihi liberi naſcantur,
nemo enim cenſetur alienos, ſeu extraneos poſteris ſuis,
ſeu liberis præferre velle. Clarus §. *Donatio quæſt. 22. n.
1.* Molina *tract. 2. diſp. 282. n. 1.* Engel *loc. cit. n. 17.*
Pirhing *loc. cit. n. 40.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 69.* & alii
communiter; *argum. leg. Cum avus 102. ff. de condit. &
demonſtr. leg. Cum acutiſſimi 30. Cod. de Fideicom.* Et hoc
21 idem venit dicendum etiamſi unica tantum poſtea naſca-
tur proles, quia licet in *cit. leg. Si unquam* in numero
plurali dicatur de liberis poſtea ſuſceptis; appellatione ta-
men liberorum, etiam unicus comprehenditur filius; *arg.
Non eſt 108. ff. de Verb. ſig.* quia eadem eſt ratio uno ſolo,
quæ in multis; licet enim quis unicam prolem habuiſſet,
vel de ea cogitaſſet, non cenſetur donaturus fuiſſe, illi-
que extraneum fuiſſe prælaturus. Pirhing *loc. cit. n. 41.*
Reiffenſtuel *loc. cit. n. 69.* & alii paſſim.

22 Limitatur tamen concluſio in donatione facta Eccle-
ſiæ, vel ad aliam piam cauſſam; nam tunc licet poſtea
liberi naſcantur, talis donatio non poteſt de jure revoca-
ri in totum, ſed ſolum uſque ad legitimam filiis jure na-
turæ debitam. *Sic Communis Doctorum*. Et ratio patet
a ſimili, quia donatio facta filio, ſi alii filii poſtea na-
ſcantur, non revocatur in totum, ſed ſolum quoad eo-
rum legitimam; *leg. Is totius 5. leg. Si mater 7. Cod. de
inofficioſ. donationibus*. Atqui Eccleſia, ſeu alia cauſa pia
inſtar filii habetur, utriuſque cauſa eſt æque favorabilis,
ut notant communiter Doctores; *argum. Authent. Si qua
mulier, Cod. de Sacroſ. Eccleſiis*; ergo &c. In tali tamen 23
caſu, licet non ex obligatione juſtitiæ, ex æquitate ta-
men naturali, & quadam honeſtate ſpectaret ad populi
ædificationem, ut natis poſtea filiis totum donatum reſti-
tueretur donatori, ut notant communiter Doctores, &
præſertim S. Auguſtinus relatus *in cap. Quicumque 43.
cauſ. 17. quæſt. 4.* ibi: „ Quam laudabile factum S. Au-
„ relii Carthaginenſis Epiſcopi! Quidam cum filios non
„ haberet, nec ſperaret, res ſuas omnes retento ſibi uſu-
„ fructu, donavit Eccleſiæ: Nati ſunt ei filii, nec opi-
„ nanti reddidit Epiſcopus ea, quæ donaverat; In pote-
„ ſtate habebat Epiſcopus non reddere (*præter legitimam*)
„ ſed jure fori, non jure poli" ſcilicet non ex juſtitia,
ſed vel charitate, vel naturali æquitate, vel majori ho- 24
neſtate. Limitatur etiam concluſio in donatione remune-
ratoria, vel ob aliam cauſam facta in commodum ipſius
donatarii; talis enim donatio revocari non poteſt etiam-
ſi ex poſt Donatori naſcantur filii, ut tenent communi-
ter Doctores, quia non eſt proprie dicta donatio ex me-
ra liberalitate procedens, ut ad ipſam requiritur *in l. 1.
in princip. ff. de Donat.* ſed eſt potius mercedis præſtatio,
ſeu meritorum compenſatio, vel commutatio; adeoque
etiam irrevocabilis dicitur in *l. penult. §. Si quis ff. de
donation.*

Tertia cauſa principali, quod ſcilicet donatio revocari 25
poſſit, ſi ſit inofficioſa liberis, habetur expreſſe *in l. 1. 5.
7. & 8. Cod. de inofficioſ. donat.* Donatio enim inofficio-
ſa, quæ, ut habetur *tot. tit. Cod. de inofficioſ. donat.* eſt 26
quæ fit contra officium pietatis paternæ in filios, ut ſi
pater, vel mater, uni vel pluribus filiis, aut etiam ex-
traneis in tanta quantitate donavit, ut reliquis filiis le-
gitima non remaneat; dat facultatem, ſeu jus reliquis fi-
liis revocandi donationem uſque ad eorum legitimam;
leg. Si mater 7. & l. 8. Cod. de inofficioſ. donat. Sive
dein in unum, aut plures filios, ſive in extraneos facta
ſit inofficioſa donatio: *l. 1. Cod. eodem*, ibi: *Sive in quoſ-
dam liberos, ſive in extraneos exhauſit*. Jus revocandi i-
nofficioſam donationem non competit ſolis liberis deſcen-
dentibus, ſed etiam parentibus, & aſcendentibus; ſi nem- 27
pe liberi eorum tam exceſſivas donationes faciant, ut
non remaneat eis debita de jure legitima, caſu quo præ-
fati donatores abſque liberis, ſeu nepotibus moriantur;
leg. Si Filius 4. Cod. de inofficioſ. donat. Et ratio eſt,
quia querela inofficioſæ donationis inſtituta eſt ad ſimili-
tudinem querelæ inofficioſi teſtamenti; *l. ult. Cod. de inof-
ficioſ. donat.* Sed querela inofficioſi teſtamenti non minus
aſcendentibus, quam deſcendentibus competit; *l. Nam etſi
15. ff. de inofficioſ. teſtament.* ergo &c. *Et ſic communis Do-
ctorum*.

Donatio mortis cauſa proprie talis etiamſi ſit accepta- 28
ta a Donatario, poteſt revocari ad libitum Donan-
tis. Julius Clarus §. *Donatio quæſtion. 2. in fine.* Me-
nochius *lib. 3. præſumption. 35. numer. 21.* Marſcard. *de
probationib. concluſ. 561. numer. 6.* Reiffenſtuel *libro 3.
Decretal. titul. 26. artic. 21. num. 699.* & ipſo teſte com-
munis aliorum per text. *in §. Mortis cauſa donatio 1. In-
ſtit. de donat.* & in *l. Ubi ita 27.* ac in *l. Non videtur
32. ff. eod.*

Et id etiam verum eſt, quamvis interceſſerit pactum, 29
vel promiſſio de non revocenda tali donatione mortis
cauſa facta. Sic citati Doctores, & alii *per allegata ju-
ra*. Et ratio eſt, quia de natura donationis mortis cau-
ſa eſt, quod ſit revocabilis uſque ad mortem; cum pœ-
nitere poſſit, & ad ipſum, ſi pœnitet, donatum rever-
tatur, ut expreſſe ſtatuitur in *citat. §. Mortis cauſa do-
natio 1. Inſtitution. de donationib.* & concordant aliæ
citatæ Leges, per quas clare innuitur, quod donatio fa-
cta cum pacto, & promiſſione de ipſa non revocanda,
non ſit proprie donatio cauſa mortis, ſed potius donatio
inter vivos; *& ideo perinde haberi debet, atque alia
quævis inter vivos donatio*, textu expreſſo *in citat. l. Ubi
ita 27. ff. de mortis cauſa donation.* & nos loquimur; ut
patet in concluſione, de donatione mortis cauſa proprie
tali.

Nec valet objicere *leg. Si alienam 13. §. 2. & leg.* 30
Senatus 35. §. 4. ad finem ff. de mortis cauſa donation.
ubi dicitur quod *ſic quoque poteſt donari mortis cau-
ſa, ut nullo caſu ſit ejus repetitio, ideſt nec ſi conva-
luerit quidem Donator*. Non valet, inquam quia reſpon-
detur cum citatis Doctoribus, quod ſi ita donatur,
jam hoc ipſo non ſit donatio mortis cauſa proprie talis,
ſed ſolum ita vocetur; quia mors eſt cauſa impulſiva
donandi, textu expreſſo in citat. *leg. Ubi ita*. ibi:
„ Ubi ita donatur mortis cauſa, ut nullo caſu revo-
„ cetur, cauſa donandi magis eſt, quam mortis cauſa
„ donatio;" & concordant aliæ allegatæ leges, & con-
ſimiles.

Quan-

31 Quandonam donatio mortis cauſa ipſo jure expiret, ſeu
recte revocata cenſeatur? Vide ſupra *articul.* 1. *a numer.* 14. *ad* 18.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 UT rectum feratur Judicium de revocatione donationis
ob ſupervenientiam filiorum, videndum quanam men-
te quis donaverit, quæ & quanta in donationem contu-
lerit bona, & cui demum donatum ſit.
2 Si donans expreſſe renunciaverit beneficio *Legis Si un-*
3 *quam cap. De Revoc. donat.* quidquid ſentiunt nonnulli, in
foro prævaluit opinio, quod non ſit locus revocationi
donationis ob ſupervenientiam filiorum, modo tamen re-
nunciatio non inter Clauſulas generales ſine manifeſta fi-
liorum mentione adjecta ſit, ſed ita ſit adjecta, ut de
filiorum ſupervenientia perſpicue & neceſſario cogitaſſe
donans cenſeatur *Rot. in Verulana Donationis* 29. *Junii* 1747.
4 *cor. Illuſtriſſimo Clement.*, ubi quando renunciatio adjecta dici
debeat inter Clauſulas generales ſine manifeſta mentione
filiorum, *in Melevitana Canonicatuum* 12. *Maji* 1749. *cor. eod.*
5 Eas donationes infirmat Imperatoris Conſtitutio, quæ
complectuntur vel omnia bona, vel partem aliquam fa-
cultatum. Communi propterea Doctorum ſententia con-
6 ſtitutum eſt, ut ex ea lege in retractationem tantum ve-
7 niat donatio univerſalis, vel quæ ei eſt proxima, ingens
& immodica, quum ſcilicet partem dimidiam aut ter-
8 tiam expedit; *Voet. in Comment. in Pandect. lib.* 39. *tit. pr.*
Rot. in recent. dec. 326. *n.* 28. *p.* 11. *& cor. Criſp.* 1. *num.*
3. aut etiam aliquanto minorem ſi liberorum adnatorum
numerus & conditio præter qualitatem patrimonii ita ſua-
deant; *Fab. in Cod. libr.* 8. *tit.* 38. *defin.* 9. *Rot. in Melevitana*
Canonicatuum 12. *Maji* 1749. §. 8. *cor. Illuſtriſſ. Clement.*
9 An & quando Donatio Juriſpatronatus obnoxia ſit re-
vocationi ob ſupervenientiam filiorum, vide apud *Rot. in*
Aurien. Parochialis de Fea ſuper pertinentia patronali 10. *De-*
cembris 1727. *&* 26. *Aprilis* 1728. *cor. clar. mem. Corio*,
& in Briſſinerien. donationis 7. *Junii* 1736. *&* 17. *Junii*
1737. *coram felicis recordat. Summo Pontifice CLEMENTE*
XI. I.
10 Plurimam demum poſtulat animadverſionem conditio
11 donatarii. Nam ſi uni ex filiis donatum, non inde ex
aliorum ſupervenientia revocatur donatio, niſi appareat
inofficioſa, & tunc quidem nec in univerſum, ſed pro ea
tantum parte, quæ contra paternæ pietatis officium ex-
haurit legitimam aliis filiis ex jure naturæ debitam; qua
quidem ſubducta maneat in reliquo donatio; *Vinn. ſelect.*
Jur. qu. lib. 2. *cap.* 33. *Rot. in dict. Melevitana Canonicatuum*
12. *Maji* 1749. §. 9. *coram Illuſtriſſimo Clement.*
12 Quod dicitur de donatione facta filio, id dici nequit
de donatione facta Eccleſiæ, nam, quidquid cum aliis aſ-
ſerit *Auctor n.* 22., in eam communiter itum eſt ſenten-
tiam, revocari donationem factam Eccleſiæ ob superve-
nientiam filiorum; *Clar.* §. *Donatio q.* 23. *n.* 23. *num.* 2. *Zoeſ.*
in Pandect. lib. 39. *tit.* 5. *num.* 127. *Voet. in Comment. ad Pan-*
dect. lib. 39. *tit.* 5. *num.* 33. *Tulden. ad tit. Cod. de Revoc. do-*
nat. n. 4. optime *Anton. Matthæi ſelect. diſput.* 9. *ad L. Si un-*
quam Cap. de Revocand. donat. theſ. in fine.

DOS, DOTARE.

ARTICULUS I.

Dos quoad variam ejus acceptionem, naturam, diviſionem, & proprietatem, ſeu dominium.

SUMMARIUM.

1 *Vocis, ſeu termini Dotis æquivocatio aſeritur, ac aſſi-*
gnantur acceptiones & uſus. ad n. 3.
4 *Aſſignantur Dotes Animæ beatæ, & quare virtutes Theo-*
logicæ non dicantur dotes?
5 *Obiter aſſignantur Aureolæ Beatorum, ac quid, & quot*
ſint; & cur dicantur Aureolæ.
6 *Aſſignantur Dotes corporis Glorioſi, quidque beatis cor-*
poribus præſtent.
7 *Dos quid ſit juridice, & civiliter capta?*
8 *Dos eſt duplex, Profectitia ſcilicet, & Adventitia.*
9 *Dos Profectitia quæ ſit?*
10 *Dos Adventitia quæ ſit?*
11 *Dominium, ſeu proprietas dotis traditæ in re mobili in*
certo numero, pondere, & menſura pertinet abſolute ad
maritum.
12 *Sic etiam ad maritum ſpectat dominium, ſeu proprietas*
dotis ſive in re mobili, ſive immobili, quando ei talis
dos traditur æſtimata æſtimatione faciente venditionem.
13 *Unde ſi res æſtimatæ pereant, aut deteriores fiant, pe-*
reunt, aut deteriores fiunt ipſi marito, uti earum do-
mino.
14 *Hinc plurimum intereſt maritis, ut res dotales abſque*
æſtimatione recipiant.
15 *Dominium naturale Dotis in re immobili non æſtimata,*
ſed præciſe taxationis cauſſa, non æſtimatione faciente
venditionem, pertinet ad uxorem; Civile vero tranſit
ad maritum.
16 *Fundus Dotalis remanet in dominio uxoris, & ad ejus*
periculum ſtare dicitur, & nunquam tranſit in ve-
rum, & naturale dominium mariti.
17 *Soluto matrimonio, dominium civile ipſo jure, & mini-*
ſterio legis ſtatim transfertur in uxorem, & conſolida-
tur cum naturali.
18 *Fundus Dotalis, ſeu dos in re immobili non æſtimata*
ita ſpectat ad verum, & naturale dominium uxoris,
ut maritus eam alienare, hypothecare, aut alias obli-
gare non poſſit.
19 *Immo neque alienari poteſt cum conſenſu uxoris.*
20 *De Jure tamen Canonico valet alienatio interveniente*
uxoris juramento de non revocando, ſeu non contra-
veniendo.
21 *Uſusfructus Dotis etiam rei immobilis, & inæſtimatæ*
pertinet ad maritum.
22 *Si tamen lucrum perceptum ex fundo dotali non pertineat ad*
fructuum, ſeu redituum naturam, & ſit ſors quædam
præcipua, quæ dotem augeat, non pertinet ad maritum.
23 *Dominium, ſeu proprietas dotis amittitur ab uxore pro-*
pter ejus adulterium, & tranſit in maritum; ſimiliter
a marito propter ejus adulterium amittitur dominium,
ſeu proprietas donationis, ſeu donati propter nuptias,
niſi inter ſe reconciliati fuerint.
24 *Hoc tamen intelligi debet poſt Judicis ſententiam.*
25 *Soluto per mortem mariti matrimonio, filia familias vi-*
dua habet plenum jus ſuæ dotis adventitiæ tam quoad
proprietatem, ſeu dominium, quam quoad uſumfru-
ctum, privative etiam quoad patrem.
26 *Soluto matrimonio dominium, ſeu proprietas dotis profecti-*
tiæ pertinet ad filiam familias viduam.
27 *Talis autem dotis profectitiæ uſusfructus pertinet ad Pa-*
trem, ad quem reverti debet, niſi aliud conventum
fuerit in conſtitutione ipſius dotis; & hoc quouſque ea-
dem filia ſecundo nubat, dummodo tamen eo tempore
alatur a Patre.
28 *Mortua uxore, uſusfructus dotis ſpectat ad maritum,*
proprietas vero pertinet ad filios.

DOtis nomen quodammodo æquivocum eſt; primo enim 1
late, & communiter perfectiones quædam, quibus na-
turaliter afficiuntur homines dotes appellari ſolent, ſic qui
optimo pollet ingenio, facundia, robore, pulchritudine
&c. dicitur bene dotatus, vel optimas habere dotes. 2
Secundo, & proprie, a Theologis ornatus, & dona
quædam ſupernaturalia a Deo animæ ſibi æterne deſpon-
ſatæ largiter conceſſa, Dotes animæ vocantur; immo cum
beatitudo, quæ ex Boetio 3. *de Conſolat.* eſt ſtatus om-
nium bonorum aggregatione perfectus, taliter adhuc in cor-
pus redundet, quod æternus beans etiam ipſi ornatus, &
dona quædam ſupernaturalia elargitur, illa corporis glo-
rioſi Dotes nominant; Dos autem Theologice, ac ſuper-
naturaliter ſumpta generatim deſcribi poteſt, quod ſit or-
natus, & donum quoddam perpetuum, in æterna beati-
tudine proportionaliter animæ, & corpori conceſſum. 3
Tertio, nomen Dotis juridice, & civiliter capitur pro
eo ſcilicet, quod ſive mobile, ſive immobile datur intui-
tu matrimonii; & de hac præſertim procedit titulus;
prius tamen Theologorum communiter quæ ſupra, brevi-
ter perſtringamus. 4
Dotes igitur animæ beatæ tres a Theologis recenſen-
tur; videlicet clara Dei Viſio; comprehenſio, ſeu Tui-
tio, & Fruitio. Prima ſufficitur loco Fidei, ſecunda Spei,
tertia Charitatem numquam excidentem perficit; de quibus
fuſe Scholaſtici: ſi autem quæras cur Fides, Spes, & Cha-
ritas animæ in via tributæ non dicantur ejuſdem Dotes?
reſpondetur id eſſe, quia unio indiſſolubilis, & conſum-
mata animæ cum Chriſto, quæ analogice matrimonium di-
citur, quo Chriſtus eam ſibi ſponſat, non eſt niſi in patria;
quandiu enim ſumus in hac vita ex Apoſtolo 2. *ad Cor.* 5. pe-
regrinamur a Domino: quæ autem ante matrimonium dan-
tur, non dotes, ſed donationes potius vocitantur; & idem
dicendum de donis aliis ante ingreſſum gloriæ collatis. 5
Ulterius obiter accipe, ultra dotes prædictas omnibus
Beatis communes a Theologis inſuper aſſignari præmia
quædam propter heroicitates quaſdam aliquibus conceſſa,
quæ Aureolas vocant; eſt autem Aureola generatim ac-
cepta præmium aliquod accidentale reportatum in cœlo
propter inſigne aliquod factum, & ſingularem victoriam
in vita a Beatis obtentam de capitalibus Chriſtianæ ſalu-
tis inimicis, Diabolo ſcilicet, mundo, & carne: hinc
tres communiter a Theologis aſſignantur Aureolæ. Pri-
ma eſt pro Martyribus, qui heroice triumpharunt de mun-
do, ſævas perſecutiones ſuſtinendo, & mortem ipſam ſub-
eundo, Chriſtum fortiter confitendo. Secunda eſt pro Do-
ctoribus, qui per ſapientiam, & doctrinam, erroris, in-
fidelitatiſque tenebras propulſantes decipientem Diabolum
excellenter debellarunt. Tertia eſt pro Virginibus, ſive
omnibus illis, qui per continentiam virginalem carnem
inſigniter calcarunt; dicuntur autem Aureolæ, ſeu quaſi
parvæ aureæ coronæ, non quia magnæ non ſint, ſed
quia exiguæ videntur reſpective ad beatitudinem eſſen-
tialem, quæ aurea, ſeu contra aurea dicitur.

6 Corporis glorioſi Dotes quatuor a Theologis enumerantur; nimirum impaſſibilitas, claritas, agilitas, & ſubtilitas. Per impaſſibilitatem corpus glorioſum erit incorruptibile, & immortale; *1. ad Corinth. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptibilem, & mortale hoc induere immortalitatem*, conſequenter nec pati poterit quidquam; *Iſajas 49. neque eſurient, neque ſitient &c. & Apocal. 21. Abſterget Deus omnem lacrymam &c.* Per claritatem corpora Beatorum fulgebunt quam maxime; *Matth. 13. Tunc Juſti fulgebunt ſicut ſol. Ad Philippenſ. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtra configuratum corpori claritatis ſua*; unde ſi in denſiſſima nocte unicum e glorioſis corporibus appareret, noctem ipſam verteret in lucidiſſimam diem. Per agilitatem corpora Beatorum vim ſe abſque difficultate, & fatigatione quaqua verſus movendi habebunt; *Iſaj. capitul. 40. Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquila, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Sapien. 3. Tanquam ſcintilla in arundineto diſcurrent.* Per dotem ſubtilitatis, quæ arguitur *ex I. ad Corinth. 15. ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale*; Beatorum corpora cœlos aliaque corpora penetrare, ac per illa tranſire poterunt, ſicut Chriſtus Dominus ex Virginis utero, & ſepulchro eſt egreſſus, januis clauſis ad Apoſtolos ingreſſus, ac cœlos penetratus. Verum in aſſignanda hujuſmodi Dotis ratione non parum diſcrepant Theologi; nobis tamen præfata extremis labiis libaſſe ſufficiat, fuſius enim hic immorari non expedit: interim ex his quiſque meminerit, quod Apoſtolus ait 1. ad Corinth. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, qua praparavit Deus diligentibus ſe*, & ad Rom. 8. *Non ſunt condigna paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis.*

7 Dos juridice, & civiliter capta eſt bonum in pecunia, ſeu in alia re mobili, vel immobili conſiſtens, ab uxore, vel alio ejus nomine datum marito ad onera Matrimonii ſuſtinenda, ut videlicet ex ejus fructibus uxorem, & familiam facilius ſuſtentare poſſit. Colligitur hæc definitio ex *l. Dotis 1. ff. de Jure dotium, & leg. Plerumque 10. §. 3. ff. eod. & eſt in re communis*. Dos eſt du-
8 plex; Profectitia ſcilicet, & Adventitia. Dos Profectitia
9 eſt illa, quæ a Patre, vel ab alio aſcendente paterno filiam in poteſtate habente, vel ab alio, intuitu tamen Patris, datur, *l. Profectitia 4. ff. de Jure Dotium, & l. unica*
10 *C. de rei uxoria actione*. Dos Adventitia eſt illa, quæ nec a patre, nec ab aſcendente paterno, ſed ab alio abſque ullo intuitu patris datur; *leg. unic. §. Accedit, Cap. de rei uxoria actione.*

11 Dominium, ſeu proprietas dotis traditæ in re mobili in certo numero, pondere, & menſura V. G. in tanta pecunia, in tot pecoribus, & hujuſmodi, pertinet abſolute ad maritum, itaut de ea pro ſuo libitu diſponere poſſit; cum obligatione tamen quod ſoluto Matrimonio ipſe, vel ejus hæres reſtituat tantundem ejus generis, & qualitatis in eodem numero, pondere, & menſura, textu expreſſo *in l. Si res in dotem 42. ff. de Jur. dotium*, ibi: *Res in dotem data, ſi numero, pondere, aut menſura conſtant, mariti periculo ſunt, quia in hoc dantur, ut eas maritus ad arbitrium ſuum diſtrahat, & quandoque ſoluto matrimonio ejuſdem generis, & qualitatis reſtituat vel ipſe, vel hæres ejus.*
12 Sic etiam ad maritum ſpectat dominium, ſeu proprietas dotis ſive in re mobili, ſive immobili, quando ei talis dos traditur æſtimata æſtimatione faciente venditionem, textu expreſſo *in l. Quoties 5. C. de Jure dotium*, ibi: *Quoties res aſtimata in dotem dantur, maritus dominium conſecuturus, ſumma velut pretii debitor efficitur; Si igitur non convenit, ut ſoluto matrimonio reſtituantur, retinebit eas, ſi pecunias tibi offert.* Concordat. *leg. Plerumque 10. §. 4. ff. de Jure dotium*, ibi: *Si ante matrimonium aſtimata res dotales ſunt, hac aſtimatio quaſi ſub conditione eſt: namque hanc habet conditionem, ſi matrimonium fuerit ſecutum: ſecutis igitur nuptiis aſtimatio rerum perficitur, & fit vera*
13 *venditio.* Unde ſequitur, quod ſi res æſtimatæ pereant, aut deteriores fiant, pereunt, aut deteriores fiunt ipſi marito uti earum domino, ſicuti tamquam verus dominus lucrum, ſi quod eſſet ex ipſis, ipſe referret: textu expreſſo *in l. Cum dotem 10. Cap. de Jure dotium*, ibi: *Quis enim dubitet aſtimationem a te mulieri deberi, cum periculo tuo res deteriores fiant, vel augmenta lucratuo recipiantur*, & concordat *leg. unic. §. 9. Cap. de rei uxoria actione*, ibi: *Æſtimatarum enim rerum maritus, quaſi emptor, & commodum ſentiat, & diſpendium ſubeat, & periculum expectet.* Hinc
14 plurium intereſt maritis, ut res dotales abſque æſtimatione recipiant, textu expreſſo *in l. Plerumque 10. ff. de Jure dotium*, ibi: *Plerumque intereſt viri* (res in contractu nuptiali) *non eſſe aſtimatas, ne periculum rerum ad eum pertineat*: quia nuſc ſi æſtimatio non præceſſit, damnum ſuperveniens abſque culpa mariti, & deterioritas ipſarum rerum dotalium non æſtimatarum in ſolam cadit uxorem, textu expreſſo *in cit. l. Plerumque*, ibi: *Quoties igitur non aſtimata res in dotem dantur, & meliores, & deteriores mulieri fiunt.*

15 Dominium naturale dotis in re immobili, non æſtimatæ, ſed præciſe taxationis cauſa, non æſtimatione faciente venditionem, pertinet ad uxorem; Civile vero tranſit ad maritum. Rota *part. 8. rec. deciſ. 259 num. 1. & part. 15. deciſ. 277. num. 16.* textu claro *in leg. In rebus 30. C. de Jure dotium*, ibi: *Cum eadem res ab initio uxoris fuerint, & naturaliter in ejus permanſerint dominio*; & clare evincitur ex iis omnibus juribus, in quibus dos dicitur proprium patrimonium uxoris, ut in *leg. 3. §. Sed utrum, ff. de minor. leg. unic. §. & hoc, C. de rei uxoria actione*; & ex iis juribus, in quibus dicitur dos eſſe in bonis mulieris, ut in *leg. Filius, ff. collat. bonorum*, vel ſimpliciter eſſe mulieris, ut in *leg. Pater, ff. de evict. & in leg. quamvis, ff. de jure dotium*, & reſpectu Mariti dicuntur eſſe res alienæ; *leg. Si conſtante, §. ſi maritus, ff. de jure dotium*; & *leg. Donatio, §. fundum, & leg. Etiam, §. 1. eod. tit.* Unde fundus dotalis remanet in dominio uxo- 16
ris, & ad ejus periculum ſtare dicitur, & nunquam tranſit in verum, & naturale dominium viri. Rota *part. 2. rec. deciſ. 10. n. 27. dec. 21. num. 39. part. 13 deciſ. 51. num. 9. part. 15. deciſ. 83. n. 11. & 12. part. 18. tom. 1.* 17
deciſ. 98. num. 10. Soluto matrimonio, dominium civile ipſo jure, & miniſterio legis ſtatim transfertur in uxorem, & conſolidatur cum naturali, *l. dotis, ff. ſoluto matrim.* Rota *part. 13. deciſ. 349. part. 15. deciſ. 190. n. 7. & deciſ. 279. n. 17.*

Fundus dotalis, ſeu dos in re immobili non æſtimata 18
ita ſpectat ad verum, & naturale dominium uxoris, ut maritus eam alienare, hypothecare, aut alias obligare non poſſit. *Princip. Inſt. Quibus alienare licet, vel non?* ibi: *Dotale pradium maritus invita muliere per legem Juliam prohibetur alienare.* Rota *part. 3. deciſ. 573. num. 2. par. 4 tom. 2. deciſ. 492. num. 1. part. 8. deciſ. 91. num. 6. part. 9. tom. 1. deciſ. 431. num. 8. dec. 269 n. 13. & ſeq. part. 15. deciſ. 190. n. 5. part. 18 tom. 1. deciſ. 98. n. 29. part. 19. tom. 1. deciſ. 68. n. 20. & ead. part. 19. tom. 2. deciſ.*
436. n. 4. Immo neque alienare poteſt cum conſenſu uxo- 19
ris. *Cit. Inſt. Quibus alienare licet, vel non*, ibi: *Interdicta alienatio, & obligatio* (de hypotheca in ſpecie erat prius etiam ſermo) *ut neutrum eorum, neque conſentientibus mulieribus procedat*, & ratio additur iſtis verbis: *Ne ſexus muliebris fragilitas in perniciem ſubſtantia ejus convertatur*; Concordat *Novell. 61. cap. 1. §. 1.* Rota recent.
part. 4. deciſ. 619. num. 2. part. 19. tom. 1. deciſ. 214. 20
num. 1. De jure tamen Canonico valet alienatio interveniente uxoris juramento, quo ſe obligat ad non revocandam alienationem, aut ad non contraveniendum, prout expreſſe ſtatuitur, & in hoc puncto Jus civile corrigitur; *cap. Cum contingat 28. de jurejurando*, ibi: *Cum contingat interdum quod conſtante Matrimonio alienationibus ſuper rebus dotalibus, & donationibus propter nuptias conſentiant; ne ulterius contraveniant proprio Sacramento firmando; ac ſoluto proceſſu temporis Matrimonio, contravenire nitantur; Utrum hoc eis liceat a nobis tua fraternitas requiſivit. Nos autem fraternitati tua reſpondemus, quod & ſi mulierum conſenſus in talibus non videatur obligationis ſecundum legitimas ſanctiones; ne tali tamen pratextu viam contingat perjuriis aperiri, mulieres ipſa ſervare debent hujuſmodi juramenta ſine vi, & dolo ſponte praſtita, cum in alterius prajudicium non redundent, nec obſervata vergant in diſpendium ſalutis aterna.* Rota, *part. 4. tom. 2. deciſ. 492. num. 3. & 4. part. 9. tom. 1. deciſ. 269. num. 12. & ſeq. par. 19. tom. 2. dec. 436. num. 5.*

21
Uſusfructus dotis enim rei immobilis, & inæſtimatæ pertinet ad maritum; textu expreſſo *in leg. Dotis 7. de Jure dotium*, ibi: *Dotis fructum ad Maritum pertinere aquitas ſuggerit*, & additur ibi ratio his verbis: *Cum enim ipſe onera Matrimonii ſubeat, aquum eſt, eum etiam fructus percipere*; & concordat *l. Pro oneribus 20. Cod. eod. tit.* 22
ibi: „ Pro oneribus Matrimonii mariti lucro fructus „ totius dotis eſſe, quos ipſe cepit . . . . manifeſtiſſimi „ juris eſt „. Si tamen lucrum perceptum ex fundo Dotali non pertineat ad fructuum, ſeu redituum naturam, & ſit ſors quædam præcipua, quæ Dotem augeat, non pertinet ad maritum, textu expreſſo *in leg. Si ex lapidicinis 12. ff. de jure dotium*; ibi: *Si ex lapidicinis Dotalis fundi lapides, vel arbores, qua fructus non eſſent, venditerit, nummi ex ea venditione recepti, ſunt Dotis.* Sic etiam licet maritus habeat uſumfructum Silvæ cæduæ pro dote ſibi traditæ, non tamen poteſt ſibi retinere lucrum perceptum ex alienatione arborum prægrandium, aut arduarum ibi exiſtentium, cujus proinde rationem exigere ab ipſo poterit ipſa mulier, vel ipſius hæres; quod etiam verum eſt; licet ventorum vi arbores illæ ceciderint, textu expreſſo *in leg. Fructus 7. §. 12. ff. ſoluto Matrimonio*, ibi: *Si arbores cadua fuerunt, vel gremiales, dici oportet in fructum cedere; Si minus, quaſi deteriorem fundum fecerit maritus, tenebitur. Sed & ſi vi tempeſtatis ceciderunt, dici oportet pretium earum reſtituendum mulieri, nec in fructum cedere.* Idem eſt dicendum de marito, qui vendit ligna, lapides &c. veteris ædificii, quod reficere neceſſarium, neque utile eſt; *leg. Si ex lapidicinis 31. ff. de jure dotium*, ibi: *ſive ſuperficiem adificii dotalis voluntate mulieris vendiderit, nummi ex ea venditione recepti ſunt dotis.* 23

Dominium, ſeu proprietas dotis amittitur ab uxore propter ejus adulterium, & tranſit in maritum; ſimiliter

a marito propter ejus adulterium amittitur dominium, ſeu proprietas donationis, ſeu donati propter nuptias, niſi inter ſe reconciliati fuerint; *leg. Dotem* 24. *Cod. de jure dotium*, *leg. Conſenſu*, §. *ſi vero cauſam*, *Cod. de repudiis*, *cap. Plerumque* 4. *de donat. inter virum & uxorem*, ibi: *Si mulier ob cauſam fornicationis judicio Eccleſiæ, aut propria voluntate* (ſcilicet ob eandem cauſam) *a viro receſſerit, nec reconciliata poſtea ſit eidem, dotem, vel dotalitium repetere non valebit*; & in ejus ſummario dicitur expreſſe: „ Mulier propter adulterium a viro ſeparata perdit dotem, & ſic tenet communis " cum Gloſſa *ibid. verb. Dotalium*, & alia Gloſſa *in cap. Ex part.* 10. *de*
24 *conſuetudine, verb. Bonis*. Hoc tamen intelligi debet poſt Judicis ſententiam, eſt enim pœna, ſicuti ex communi docent Sa *verb. Divortium n. penult.* Sanchez *lib.* 10. *de Matrim. diſput.* 8. *num.* 12. Layman *lib.* 3 *de juſtit. tract.* 4. *cap.* 3. *n.* 6.

25 Soluto per mortem mariti Matrimonio filia familias vidua habet plenum jus ſuæ dotis adventitiæ tam quoad proprietatem ſeu dominium, quam quoad uſumfructum privative etiam quoad patrem. Boſſius *tract. de dote cap.* 3. *numer.* 92. Conſtantius Rogerius *de Dote quaſt.* 10. *num.* 18. Baldus Novellus *de Dote part.* 6. *privil.* 33. *& leg. duob. ſequentib. & part.* 8. *privileg.* 10. & communis aliorum; & habetur *leg. Pomponius Philadelp. ff. Famil. Erciſcund.* & colligitur *ex leg. Caius ff. ſol. Matrim.* ubi cum ageretur de Nepte, quæ erat ſub patria poteſtate, & quæreretur, cui competeret actio ad dotem ab Avo materno conſtitutam? reſpondit Paulus Juriſconſultus favore nuptiarum eam actionem competere Nepti, ac proinde videtur negare de patre, & hæredibus per textum *in leg. Cum Prætor. ff. de judic.*

26 Soluto Matrimonio Dominium, ſeu proprietas dotis profectitiæ pertinet ad filiam familias viduam. Menochius *de præſumptionib. lib.* 3. *præſumpt.* 29. *num.* 80. *& de arbitrariis lib.* 2. *caſ.* 88. *num.* 39. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 572. *num.* 6. Stephanus Gratianus *tom.* 2 *diſcept. for cap.* 301. *num.* 30. Paſchalis *de viribus patriæ poteſt. part.* 2 *cap* 4. *num.* 47. *& a num.* 69. *ad final.* Camillus Borelius *in ſumma deciſ. part* 3. *tit.* 4. *a num.* 74. *ad* 58. Et ratio eſt, quia pater conſtituendo dotem filiæ familias intelligitur eamdem donare, ſeu conſtituere cum animo donandi. Salicetus *in leg. Ex morte. Cod. de pact. convent.* Cephalius *conſ.* 753. *num* 5. *vol.* 5. Alexander *conſ.* 99. *num.* 2 *vol.* 7 Quinimmo ne dum donare, ſed etiam munus adimplere, ad quod tenetur; *leg. Si cum Dote* § *ſi pater ff. ſoluto Matrimonio*, *& leg. Eum dotem, ff. de jure dotium*; Eorum autem quorum fit donatio, vel ex libera voluntate, vel quodammodo ex debito, dominium tranſit ad donatarium, ut habet communis *ex vulgr. jur.* Talis
27 autem dotis profectitiæ uſus pertinet ad patrem, ad quem reverti debet, niſi aliud conventum fuerit in conſtitutione ipſius dotis; & hoc quouſque eadem filia ſecundo nubat, dummodo tamen pro eo tempore alatur a patre. *Eſt communis*, *arg. l. Eos a patre. Cod. ſoluto Matrimonio*; *l. ſi ab hoſtibus. ff eodem*, *& l.* 6. *de jure dotium.* Mortua uxore uſusfructus dotis ſpectat ad virum, pro-
28 prietas vero pertinet ad filios; *l.* 1. *Cod. de bonis matern.* Rota *part.* 3. *deciſ.* 126. *ſub num.* 2. *& part.* 11. *deciſ. deciſ.* 368. *num.* 25.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 INtereſt dignoſcere, quando res in dotem data ſit æſtimata, & quando inæſtimata, tum ob effectus, quos affert *Auctor*, tum ob alios effectus. At vide de hac materia Rot. „ in Spoletana Immiſſionis ſuper bonis S. Ana-
„ tolii 15. Junii 1725. cor. bon. mem. Nunez; in Ro-
„ mana dotis ſuper mandato 21. Januarii 1737. cor. feli-
„ cis recordat. Summo Pontifice CLEMENTE XIII.
„ in Romana Immiſſionis ſuper bonis Catharinæ Putinanæ
„ næ 6. Maji 1737. cor. clar. mem. Milin. in Eugubina
„ Reintegrationis 21. Junii 1737. cur. clar mem Calca-
„ gnin. in Romana ſeu Januen. locorum Montium 23.
„ Junii 1738. cor. eod. in Romana Immiſſionis 8. Maji
„ 1743. cor. bon. mem. Lana in Romana dotis 10. Maji
„ 1748. cor. clar. mem. Matthæo ".

ARTICULUS II.

Dos quoad illos, qui tenentur eam dare.

SUMMARIUM.

1 *Pater tenetur dotem dare filiæ.*
2 *Concluſio procedit etiamſi filia cum patris conſenſu nubens propria bona adventitia habeat, niſi pater gravi inopia laboret.*
3 *Item procedit concluſio, etiamſi pater filiam Matrimonio collocaverit nulla facta mentione dotis.*
4 *Eadem ratione ſi mulier dives non facta expreſſione, & conventione dotis ducta ſit, tacite conſentur ejus bona, vel ſaltem pars bonorum pro conditione, & dignitate viri in dotem conſtituta.*
5 *Inſuper procedit concluſio etiamſi filia, inſcio, vel invito patre, viro tamen digno nupſerit.*
6 *Limitatur tamen concluſio in caſu, quo filia ante annum vigeſimum quintum inſcio, & invito patre nupſit indigno moribus, aut genere.*
7 *Indignus cenſetur conjux ille, cui alter nubere abſque dedecore juxta mores Civitatis non poteſt.*
8 *Limitatur inſuper concluſio in omnibus illis caſibus, quibus pater filiam exhæredare poſſit.*
9 *Si pater dotare nequit filiam, tenetur eam dotare Avus paternus.*
10 *Et quidem ante Matrem.*
11 *In defectu patris, & avi paterni, & accedente magna & probabili cauſſa tenetur mater ipſa dotare filiam.*
12 *In defectu omnium dictorum aſcendentium tenetur frater dotare inopem Sororem ex patre.*
13 *Dotem dare tenentur omnes, qui illam ſerio promiſerunt, cujuſcumque ſint ſexus, aut conditionis.*
14 *Deflorator, qui abſque promiſſione Matrimonii virginem per vim, fraudem, vel metum injuſte incuſſum violavit, tenetur illam dotare, aut ducere in uxorem.*
15 *Adducitur, & ſolvitur inſtantia.*
16 *Deflorator tenetur dotare puellam a ſe inique defloratam, quamvis ſit paratus eam ducere in uxorem, ſi pater ipſius, aut ipſa seducta recuſet Matrimonium cum ipſo defloratore.*
17 *Talis deflorator tenetur dotare puellam ſic defloratam, etiamſi ipſa jam habeat dotem competentem.*
18 *Et hoc pro foro externo. Pro foro autem interno ſufficit ſupra dotem quam alias a patre, vel aliunde haberet addere quantum neceſſarium eſt, ut poſſit nubere viro æquali, perinde, ac ſi deflorata non fuiſſet.*
19 *Talis deflorator tenetur in foro externo dotare defloratam etiamſi deflorata præter amiſſionem virginitatis penitus nullum damnum paſſa fuiſſet.*
20 *Pro foro autem interno ſi deflorata nullum damnum paſſa eſt præter amiſſionem virginitatis, non tenetur eam dotare ante Judicis ſententiam.*
21 *Deflorator, qui vi, metu injuſte incuſſo, fraude, ſeu dolo abſque promiſſione Matrimonii ſeducit, & cognoſcit puellam ab alio jam corruptam, quæ tamen vulgo, & publice virgo habebatur, tenetur in utroque foro illam ſaltem dotare arbitrio prudentis viri, ſi inde infamia ſit ſecuta, ita ut non poſſit tam commode alteri nubere, ſicut antea.*
22 *Secus autem eſt de eo, qui vi, metu injuſte incuſſo, fraude, ſeu dolo carnaliter cognoſcit puellam jam corruptam, & talem ut jam publice habitam.*
23 *Clericus in ſacris conſtitutus, ſeu maritatus, qui fingens ſe laicum ſolutum ſub ficta promiſſione Matrimonii obtinet a fœmina copulam, tenetur ipſam dotare in tantum, in quantum requiritur, & ſufficit ad reparandum damnum, quod inde paſſa eſt decepta.*
24 *Si vero puella damnum nullum ex inde patiatur, ad nihil tenetur talis Clericus, ſeu maritatus in foro interno ante ſententiam Judicis.*
25 *Si tamen deflorator, ſive ſit Clericus, ſive uxoratus, ſive ſolutus crimen alias occultum poſtmodum propalet, indeque damnum puellæ defloratæ cauſſet, tenetur illud ad æqualitatem etiam in foro interno, & ante omnem ſententiam Judicis reſarcire.*
26 *Quinimmo etiamſi vulgo libere conſenſerit in ſtuprum, ſive vi, vel metu injuſte incuſſo, fraude aut dolo, ſi tamen ſtuprator, ſeu deflorator crimen occultum poſtea propalaverit, eamque infamaverit, tenetur ad reparandum ejus honorem, & damnum infamiæ injuſte ei illatum reſarciendum.*
27 *Quantitas dotis danda a Defloratore puellæ per vim, dolum, fraudem, aut metum injuſte incuſſum defloratæ taxanda eſt in foro externo juxta quantitatem dotis, quam ipſa puella, ſi deflorata non fuiſſet, potuiſſet habere a parentibus vel aliunde ſecundum qualitatem ſuam, & mariti, quem non violata potuiſſet acquirere.*
28 *Ordinarie loquendo plus reſtitui debet a defloratore puellæ nobili, vel ſpiritualibus naturæ donis ornatæ, quam ignobili, aut deformi.*
29 *Cæteris paribus deflorator dives non tenetur plus dare defloratæ, quam deflorator pauper.*
30 *Deflorator pauper non tenetur ſemper dare tantam dotem, quantam alias puella poſſet habere ſecundum ſuam qualitatem & opulentiam ſuorum parentum, ſed tantam ſolummodo quantum ſalvo adhuc ſtatu, & conditione ſua dare poteſt.*
30 *Deflorator tamen pauper, qui quantum tenetur non habet, debet tantum reſtituere, quantum iterum, ſalvo ſtatu, & conditione ſua poteſt cum obligatione ſupplendi reliquum, ſi ad pinguiorem fortunam venerit.*
32 *In foro interno dos puellæ per vim, fraudem, dolum defloratæ reſtituenda non regulatur, & menſuratur*

juxta modum dotis , quam virgines accipere conſueverunt , ſed menſuranda eſt praciſe juxta damnum , quod injuſte deflorata inde patitur.

33 *In foro interno , ſeu conſcientia tenetur iniquus deflorator Dotem reſtituere juxta quantitatem damni etiam in caſu , quo Judex non bene informatus in foro externo ad minorem Dotem per ſententiam ipſum obligaverit.*

34 *Etiam in foro interno , ſeu conſcientia ordinaria prius Dos ab iniquo defloratore reſtitui debet puella nobili , aut ſpecialibus natura dotibus ornata , quam ignobili , & deformi.*

35 *Deflorator non tenetur dotare , nec ducere puellam , qua libere ſine vi , fraude , vel metu injuſte incuſſo conſenſit in ſtuprum , ſe ſponte ad id offerendo.*

36 *Immo neque hoc caſu in foro externo cogi poteſt talis deflorator ad ipſam dotandam , ſeu ducendam &c.*

37 *Deflorator neque tenetur in foro interno dotare , ſeu ducere puellam , etiamſi illam ſuaſionibus , vel blanditiis , ſeu precibus importunis , aut muneribus ipſam induxerit ad conſenſum in ſtuprum , dummodo ſine ulla vi , fraude , vel minis id fecerit.*

38 *In foro tamen externo talis deflorator tenetur dotare , vel ducere puellam importunis precibus , & muneribus defloratam.*

1 PAter tenetur Dotem dare filiæ ; textu expreſſo *leg. ultim. Cod. de Dotis promiſſione* , ibi : „ Neque enim le-
„ ges incognitæ ſunt , quibus cautum eſt , omnino pater-
„ num eſſe officium Dotem , vel ante nuptias donatio-
„ nem pro ſua dare progenie , & ibid. verb. Intelligi“ do-
cet Gloſſa communiter recepta , & concordat *leg. Qui li-
beros 19. ff. de ritu nuptiarum*. Et concluſio procedit etiamſi
2 filia cum Patris conſenſu nubens , propria bona adverten-
tia habeat , niſi Pater gravi inopia laboret , ut ſtatuitur
in cit. leg. ultim. Cod de dotis promiſſion. ut tenent com-
muniter Doctores apud Covarruv. *in epiſt. p. 2. c. 3. §. 7.
n. 9.* Layman *lib. 3. de Inſtit. tract. 4. c. 13. n. 4.* Item
procedit Concluſio etiamſi pater filiam matrimonio collo-
3 caverit nulla facta mentione Dotis ; Gloſſa *in leg. Obli-
gamur , verſ. Lege ff. de action. & obligat.* Abbas *in c. 1 de
ſponſalib. impub. n. 6.* Sanchez *lib. 4. diſput. 26. num. 3.*
Layman *loc. cit. n. 4.* & alii communiter. Et ratio eſt ,
quia tacite intelligitur ſponſo dos promiſſa , eo quod pa-
ter non ſolum obligatus ſit ad providendum filiæ mari-
tum , ſed etiam ad dandam ei Dotem ; *leg. Qui liberos 19.
ff. de ritu nuptiarum*. Dos enim datur ad ſuſtinenda one-
ra Matrimonii , & mulier ſine Dote facile contemneretur
a viro . Eadem ratione , ſi mulier dives , non facta ex-
4 preſſione , & conventione Dotis , ducta ſit , tacite cen-
ſentur ejus bona , vel ſaltem pars bonorum pro conditio-
ne , & dignitate viri in Dotem conſtituta , quæ ſi non
ſolvatur , juſtam cauſam maritus habet alimenta uxori
negandi ; Sanchez *lib. 9 diſput. 5. concl. 2.* Gaill. *leg. 2. ob-
ſerv. 96. n. 10.* Layman *loc. cit. n. 4.* Et ratio eſt , quia
cum dos detur ad ſuſtinenda onera Matrimonii ; *arg. tot.
Tit. ff. & Cod. de jure Dotium* , debet uxor dives aſſignare
marito congruam Dotem pro tali matrimoniali onere ſu-
5 ſtinendo . Inſuper procedit concluſio etiamſi filia , inſcio ,
& invito patre , viro tamen digno nupſerit ; Ripa in *leg.
1. ff. ſoluto matrimonio n. 57.* Menochius *de præſumptionib.
lib. 4. præſumpt. 189.* Sanchez *cit. diſp. 26. n. 16.* Layman
loc. cit. n. 4. Reiffenſtuel *lib. 4. decretal. tit. 20. n. 39.* &
alii communiter . Et ratio eſt , quia pater licet ægre fer-
re poſſit tale matrimonium ſecundum modum , ex quo
ipſo inſcio contractum fuerit ; non poteſt tamen ratio-
nabiliter illud ægre ferre ſecundum ſubſtantiam , cum
pater ipſe teneatur providere filiæ de viro digno , & ei
congruam Dotem tradere ; *l. Qui liberos 19. de ritu nuptia-
rum.*

6 Limitatur tamen Concluſio in caſu , quo filia ante an-
num 25. inſcio patre , & invito , nupſit indigno mori-
bus , aut genere ; Tunc enim cogi non poteſt pater ad
plene dotandam talem filiam , ſed ſolum ad alimenta ne-
ceſſaria præſtanda , quæ pater liberis ſuis indigentibus ,
etiam ingratis , & immorigeris naturali jure dare tene-
tur ; *arg. c. Cum haberet , de eo , qui duxit , & leg. Qui a
liberis , §. Si vel parens , ff. de liberis agnoſcendis* ; & tenet
communis cum Covarr. *in epiſt. p. 4. c. 3. §. 8. n. 6.* San-
chez *lib 4. diſp. 26. n. 19.* Rodriq. *t. 1. ſumm. c. 14. n.
2.* Layman *loc. cit. n. 4.* Unde ad Judicem pertinebit ar-
bitrari conſiderata indignitate mariti , & inobedientia fi-
liæ , utrum delictum ejus Dotis ſubtractionem mereatur ;
Non enim competit patri facultas ſtatim exhæredandi fi-
liam ita nubentem , aut ei notabiliter Dotem minuendi
ſine arbitrio Judicis , ut ſtatuit Carolina conſtitutio in Co-
mitiis Auguſtanis promulgata , teſte Haunoldo *tract. 4.
c. 5. contract. 5. n. 382.* Indignus autem cenſetur conjux
7 ille , cui alter nubere abſque dedecore juxta mores Civi-
tatis non poteſt ; *arg. l. Si adulterium cum inceſtu §. Stu-
prum , ff. ad leg. Juliam de adulterio* , ibi : *Contumacia ju-
ris , & ſanguinis contumelia* ; Sic etiam indignus conjux
cenſetur , qui eſt malorum morum ; *arg. l. Sed ea ff. de
ſponſal. & l. Nuptiæ Cod. de nupt.* , ibi : *Si pares ſint gene-
re , & moribus* ; Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 189.*
n. 25. in fine , Sanchez *l. 4. diſp. 26. n. 23.* Reiffenſtuel
loc. cit. n. 41. Limitatur inſuper Concluſio in omnibus il-
lis caſibus , quibus pater filiam exhæredare poteſt ; *Sic
communis Doctorum* cum Sanchez *lib. 4. diſp. 26. n. 1.* Re-
iffenſtuel *loc. cit. n. 43.* Non enim major ratio requiritur
ad privandam filiam Dote , quam ad eam privandam le-
gitima , cum dos ſubſtituatur legitimæ , & in eam impu-
tetur ; *l. Quoniam 29. C. de inoffícioſ. teſtament.*

Si pater dotare nequit filiam , tenetur eam dotare Avus 9
paternus ; *arg. l. Dotem 7. ff. de jur. dotium* ; Et quidem
ante Matrem , prout cum pluribus Juriſtis docet Hau-
noldus *tractat. 4. c. 5. n. 386.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.
45. arg. Neque mater , C. de Jure Dotium* . In defectu Pa- 10
tris , & Avi paterni , & accedente magna , & probabili
cauſa tenetur Mater ipſa dotare filiam ; *arg. leg. Mater
14. C. de Jure Dotium* , ibi : *Neque mater pro filia Dotem da-* 11
*re cogitur , niſi ex magna , & probabili cauſa , vel lege ſpe-
cialiter expreſſa* ; Neque pater de bonis uxoris ſuæ invitæ
ullam dandi habet facultatem . Magna autem , & proba-
bilis cauſa intelligi debet , ſi filia , & pater inopes ſint ,
Mater autem dives , tunc mater ſicut alere tenetur fi-
liam , ita & dotare . Molina *tom. 2. diſput. 424. poſt prin-
cip.* Petr. Gregor. Tholoſan. *lib. 9. Syntag. c. 18. num. 6.*
Layman *loc. cit. n. 6.* Dos enim ſuccedit loco alimento- 12
rum , Silveſter *verb. Dos , quæſt. 5.* In defectu omnium di-
ctorum aſcendentium tenetur frater dotare inopem ſoro-
rem ex patre ; *arg. leg. Cum plures 12. §. 3. ff. de admi-
niſtr. & pericul. Tutor.* ; ubi ſtatuitur , fratrem non tene-
ri dotare ſororem ex alio patre natam , ſeu tantum ute-
rinam , unde a ſenſu contrario recte infertur , eum tene-
ri ad dotandam ſororem ex eodem patre natam ; ſi non
habeat propria bona , & non ſit ab aliis dotata . *Sic com-
munis Doctorum* cum Haunold. *loc. cit. n. 389.* Layman *loc.
cit. n. 5.* Dotem dare tenentur omnes , qui illam ſerio 13
promiſerunt , cujuſcumque ſint ſexus , aut conditionis ;
arg. leg. promittendo 14. ff. de jure dotium , ibi : *Promittendo
Dotem omnes obligantur , cujuſcumque ſexus , aut conditionis
ſint* : dummodo tamen ſit major 25. annis ; *l. ultim. C. ad
Senatuſc. Velleján.* ibi : *Generaliter ſancimus , ut ſi quis major
25. annis ſive maſculus , ſive fœmina Dotem pollicitus eſt ;
vel ſpoponderit pro qualibet muliere , cum qua matrimonium
licitum eſt , omnino compellatur ſuam confeſſionem adim-
plere.*

Deflorator , qui abſque promiſſione matrimonii virgi- 14
nem per vim , vel metum injuſte incuſſum violavit , te-
netur illam dotare , aut illam ducere in uxorem . Barbo-
ſa *in c. Si ſeduxerit 1. de adult. & ſtupr. n. 7.* & ibi An-
charanus *iur. 3. lib. 5. cap. 5. §. Quares* , Lugo *tom. 1.
diſp. 12. ſect. 1. num. 11.* Leſſius *lib 2. cap. 10. num. 12.*
Gutierez *Canon. qq. lib. 1. qu. 37. num. 7. & ſeq.* Engel
lib. 5. decret tit. 16. num. 11. Pirhing. *ibid. num. 29. 41.
& 44.* Reiffenſtuel *lib. 4. decret. tit. 1. num. 37.* Navarr.
in Manual. c. 16. num. 17. Molina *tract. 3. de juſtit. diſp.
106.* Vaſquez *in opuſcul. moral. tract. de reſtitut cap. 3. §.
1. dub. 1. num. 2. & 3.* & alii communiter *arg. cap. Per-
venit 2. de adult. & ſtupr.* ubi non abſolute , ſed ſub al-
ternatione deflorator , ſeu ſeductor compellitur , In alter-
nativis autem ſufficit alterutrum adimplere , textu ex-
preſſo *in cap. In alternativis 70. de Regul. Juris in 6.* ibi :
*In alternativis debitoris eſt electio , & ſufficit alterum adim-
pleri* , & concordat *l. Plerumque 10. in fin. ff. de jure Do-
tium* . Et ſic habet recepta conſuetudo , & praxis omnium
fere Tribunalium Eccleſiaſticorum , teſte Barboſa *loc. cit.*
Gutierez *loc. cit. qu. 37.* Conſuetudo autem eſt optima
Legum interpres , *cap. Cum dilectus 8. de conſuetud.* Non 15
obſtat *cap. Si ſeduxerit 1. de adult. & ſtupro* , ubi non ſo-
lum ad alterum , ſed ad utrumque deflorator teneri di-
citur , ibi : „ Si ſeduxerit quis virginem nondum deſpon-
„ ſatam , dormieritque cum ea , dotabit eam , & habe-
„ bit uxorem “ . Non obſtat , inquam , quia verba illa
non copulative , ſed disjunctive intelligenda ſunt ; Illa
enim dictio *Et* ſumi debet pro *Vel* ; ut deſumitur ex re-
cepta Tribunalium praxi & conſuetudine , quæ eſt opti-
ma Legum interpres ; *l. 37. ff. de legibus , & cit. cap. Di-
lectus 8. de conſuetudine* . Et ſic ſæpe fit in jure , uti pa-
tet *l. Sæpe , ff. de verbor. ſignificat.* ibi : „ Sæpe ita com-
„ putatum eſt , ut conjuncta pro disjunctis accipiantur ,
„ & disjuncta pro conjunctis , & leg. Conjunctionem , ff.
„ eod. ibi : “ Conjunctionem enim nonnunquam pro dis-
junctione accipi , Labeo ait.

Deflorator tenetur dotare puellam a ſe per vim , me- 16
tum gravem , & dolum ſeductam , quamvis ſit paratus
eam ducere in uxorem , ſi pater ejus , aut ipſa ſeducta
recuſet matrimonium cum ipſo defloratore , textu ex-
preſſo *cap. Si ſeduxerit 1. de adulter. & ſtupr.* ibi : *Si vero
pater virginis dare noluerit* (& a fortiori ſi puella ipſa
principaliter offenſa nubere ei recuſet) *reddet pecuniam
juxta modum dotis , quam virgines accipere conſueverunt.* Et
ſic tenent Barboſa *in d. cap. ſi ſeduxerit num. 7.* Hoſtienſ.
ibid. num. 1. Gonzalez *ibid. n. 7.* Farinac. *de delict. carn.
quæſt. 147. num. 104.* Lugo *tom. 1. diſp. 12. ſect. 1. num.
12.* Azorius *par. 3 lib. 5. cap. 5. diffic. 4.* Leſſius *lib. 2.
cap. 10. numer. 12.* Clarus *§. ſtuprum numer. 3.* Pirhing.
lib. 5. decret. tit. 16. numer. 46. Reiffenſtuel *lib. 4. decret.
tit. 1. numer. 49.* & alii communiter contra Molinam ,
pau-

paucos alios volentes ſaltem tunc defloratorem liberari ab onore dotandi, ſi ſit virgini deflo atæ conveniens, & offerat ſe ad eam ducendam. Et ratio noſtra eſt, quia ſi virgo deflorata adſtricta eſſet ad contrahendum matrimonium cum ſtupratore ad hoc ſe offerente, vel ad carendum dote ſibi debita, non compenſaretur ei æqualiter damnum injuſte illatum, nam puella prius habebat libertatem nubendi cui vellet, qua privaretur ſi tunc deberet contrahere matrimonium cum eo, qui forte illi non placet, vel carere Dote ſufficiente ad ineundum matrimonium æquale, ſeu æque commodum, ac ſi adhuc virgo eſſet.

Talis deflorator tenetur dotare puellam ſic defloratam,
17 etiamſi ipſa jam habeat Dotem competentem. *Sic communis Doctorum* cum Abbate *in cap. Pervenit. 2. de adult. & ſtupr. num.* 5. Guttier. *Can. qq. lib. 1. quæſt.* 37. *num.* 8. Et ratio eſt, quia virginitas eſt ſecunda, ſeu altera dos, quam qui injuſte abſtulit, debet in pœnam, & odium delicti compenſare ſubſtituendo Dotem in ea quantitate, in qua conſideratis circumſtantiis conſiderandis fuiſſet dos virginis, ſi deflorata non fuiſſet; *cit. cap. Si ſeduxerit* 1. *de adul. & ſtupr.* Et hoc pro foro externo; pro foro au-
18 tem interno ſufficit ſupra dotem, quam aliasa patre, vel aliunde haberet, addere quantum neceſſarium eſt, ut poſſit nubere viro æquali perinde ac ſi corrupra non fuiſſet, quia ad plus non tenetur, ſpectato jure naturæ, & ſic redditur æquale damno illato. Covar. *in Epit. l.* 1. *decr. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 5. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 11. Vaſquez *in opuſc. moral. tract. de reſtit. cap.* 3. §. 2. *dub.* 5. *num.* 14. Pirhing. *l. c. n.* 44.

Talis deflorator tenetur in foro externo dotare deflo-
19 ratam, etiamſi deflorata præter amiſſionem virginitatis penitus nullum damnum paſſa fuiſſet, utpote æquale matrimonium ſortitura, ac ſi deflorata non fuiſſet *ex cit. cap. Si ſeduxerit*. Deflorator principaliter non in ſolam compenſationem damni, ſed in pœnam delicti tenetur defloratam dotare, delictum autem exiſtit, & pœnam ſecum trahit, etſi omne aliud damnum abſit. Pro foro autem interno, ſi deflorata nullum damnum paſſa eſt præter amiſ-
20 ſionem virginitatis, non tenetur eam dotare ante ſententiam Judicis. Guttier. *can. qq. q.* 27. *n.* 25. Leſſius *de Juſt. & Jure lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 15. Pirhing. *loc. cit. num.* 47. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 79. & 93.

Deflorator, qui vi, metuve injuſte incuſſo, fraude, ſeu
21 dolo abſque promiſſione matrimonii ſeducit, vel cognoſcit puellam ab alio jam corruptam, quæ tamen vulgo, & publice virgo habebatur, tenetur in utroque foro illam ſaltem dotare arbitrio prudentis viri, ſi inde infamia ſit ſecuta, ita ut non poſſit tam commode alteri nubere, ſicut antea. *Eſt communis* cum Navarr. *in Manual. cap.* 16. *numer.* 19. Azorio *part.* 3. *lib.* 5. *cap.* 5. *diff.* 11. Pirhing. *loc. cit. num.* 48. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 83. Et ratio eſt, quia ipſa communiter habebatur pro virgine, & honeſta puella, adeoque deflorator eam ſeducens vi, fraude, ſeu dolo incurrit conſimilem obligationem, ac ſi defloraſſet vere virginem, *arg. cap. Si ſeduxerit* 1. *de adul. & ſtupr.*
Secus autem eſt de eo, qui vi, metuve injuſte incuſſo,
22 fraude, ſeu dolo carnaliter cognoſcit puellam jam corruptam, & ut talem jam publice habitam; *Sic communis Doctorum arg. cit. cap. Si ſeduxerit*, ubi tantum conſtringitur ducere, vel dotare, qui ſeducit *Virginem*; adeoque a ſenſu contrario, qui ſeducit non virginem, nec ut talem habitam, non tenetur, dotare, quod arguitur a ſenſu contrario *arg. leg.* 1. §. *Hujus rei, de offic. ejus, cui mandata eſt juriſdictio, & leg. Qui teſtamento,* §. *Mulier*, ubi Gloſſa, *ff. de teſtam.* Tum quia ſeductor non cauſavit aliquod damnum puellæ jam prius notorie corruptæ, cum ipſa jam prius ut talis communiter cognita, non fuiſſet conſecutura magis commodum matrimonium, quamvis non fuiſſet ulterius ab ipſa ſeducta.

23 Clericus in ſacris conſtitutus, ſeu maritatus, qui fingens ſe laicum ſolutum ſub ficta promiſſione matrimonii obtinet a fœmina copulam, tenetur ipſam dotare in tantum, in quantum requiritur, & ſufficit ad reparandum damnum, quod inde paſſa eſt decepta; Omnis enim injuſte damnificans tenetur ad reſtitutionem, *arg. l. unic. C. de ſent. quæ pro eo, & cap. ult. de injur. & damn. dat. & cap. Si res aliena cauſ.* 14. *quæſt.* 6. Sic Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 10. *num.* 15. Ledeſma *de Matrim. q.* 45. *num.* 4. *dub.* 1. *de confirmat. tertii*, Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 152. & alii paſſim.
24 Si vero puella damnum exinde nullum patitur, ad nihil tenetur talis Clericus, ſeu maritatus in foro interno ante ſententiam Judicis, quia tunc nec vi legis, nec ratione damni illati in foro interno conſurgit aliqua obligatio. Non vi legis, quia cum diſpoſitio *cap. Si ſeduxerit.* 1. *de adult. & ſtupr.* ſit pœnalis, in odium ſeductionis lata, externamque pœnæ executionem requirat, ante ſententiam Judicis non obligat, *arg. cap. Cum ſecundum de hæretic. in* 6. Nec vi damni illati, quia uti ſupponitur, talis puella nullum exinde patitur damnum. Si
25 tamen deflorator ſive ſit Clericus, ſive uxoratus, ſive ſolutus, crimen alias occultum poſtmodum propalet, indeque damnum puellæ defloratæ cauſet, tenetur illud ad æqualitatem etiam in foro interno, & ante omnem Judicis ſententiam reſarcire. *Sic communis* cum Molina *tract.* 3. *diſp.* 104. *num.* 13. *in fin.* Lugo *tom.* 1. *diſput.* 2. *ſect.* 1. *num.* 5. Pirhing. *l. c. num.* 48. Et ratio eſt clara, quia tam jure naturali, quam poſitivo quilibet in foro conſcientiæ ante omnem ſententiam reſarcire tenetur damnum injuſte illatum, *arg. leg. unic. C. de ſent. quæ pro eo, & cap. ult. de injur. & damn. dat. & c. ſi res aliena q.* 26
6. Quinimmo etiamſi virgo libere conſenſerit in ſtuprum ſine vi, vel injuſto metu, fraude, aut dolo; ſi tamen ſtuprator, ſeu deflorator poſtea crimen occultum propalaverit, eamque infamaverit, tenetur ad reparandum ejus honorem, & damnum infamiæ injuſte ei illatum reſarciendum: Reiffenſtuel *loc. n.* 78. Molina *loc. cit. n.* 13 *in fin.* Lugo *l. c. n.* 6. Pirhing. *loc. c. num.* 48. & alii paſſim.

Quantitas dotis danda a defloratore puellæ per vim, 27
dolum, fraudem, aut metum injuſte incuſſum defloratæ taxanda eſt in foro externo juxta quantitatem dotis, quam ipſa puella, ſi deflorata non fuiſſet, potuiſſet habere a parentibus, vel aliunde ſecundum qualitatem ſuam, & mariti, quem non violata potuiſſet acquirere: *arg. c. Si ſeduxerit* 1. *de adulter & ſtupr.* ubi pro foro externo in odium, & pœnam delicti ſic expreſſe ſtatuitur: *Si vero pater virginis dare noluerit, reddat pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt; & l. Si filia* 45. *ff. de Legatis, leg. ſi Curatoris* 9. *C. de adminiſtr. tutor. & loc. Cum poteſt* 69. §. *Gener, ff. de jure dotium*, ibi: *Dotis etiam quantitas pro modo facultatum patris, & dignitate mariti conſtitui debet.* Et ita Gloſſa *in* 4. *capit. Si ſeduxerit, verb. Juxta modum*, & ibi Gonzalez *num.* 6 *circa finem*, Farinac. *de delict. carn. q.* 147. *num.* 24. *& ſeq.* Carpz. *prax. crim. q.* 2. *q.* 63. *num.* 13. Berlich. *p.* 5. *concluſ. pract.* 38. *num.* 20. Didac. Perez *in princip. tit.* 15. *lib.* 8. *ordin.* Caſtil. *de alim. capit.* 26 *num.* 7. Reiffenſtuel 28
loc. cit. num. 9. Ordinarie loquendo plus reſtitui debet a defloratore puellæ nobili, vel ſpecialibus donis naturæ ornatæ, quam ignobili, aut deformi; Tales enim puellæ quamvis Dote careant, vel modicam habeant, intuitu qualitatum nobilitatis, pulchritudinis, aut alterius conſimilis, ordinarie æque honeſta, & commoda ſunt matrimonia acquiſituræ ac aliæ majorem habentes dotem, carentes tamen ſimilibus qualitatibus, adeoque cum per injuſtam deflorationem privetur omni ſpe acquirendi ſic honeſta & commoda matrimonia, poſſunt de jure etiam in foro externo exigere a Defloratore compenſationem illius gravis damni ſibi injuſte illati, cum omnis injuſte damnificans ad æqualem ſatisfactionem etiam in foro externo teneatur, & ad eam præſtandam poſſit, & debeat a Judice condemnari, *arg. l. unic. de ſentent. quæ pro eo, & cap. ultim. de injur. & damn. dat. & c. ſi res aliena cauſ.* 14. *q.* 6.

Ceteris paribus deflorator dives non tenetur plus da- 29
re defloratæ, quam deflorator pauper. Non enim ob divitias debet aliquis eſſe deterioris conditionis, aut ob illas ad plus, quam lex præcipit, obligari, *cit. autem c. Si ſeduxerit* 1. *de adulter. & ſtupr.* plus non præcipit, quam ut injuſtus deflorator tantam det dotem, quantam (conſideratis conſiderandis) *virgines accipere conſueverunt*. Dos autem, quam *virgines accipere conſueverunt*, regulatur, & menſuratur ſecundum *legem Cum poteſt* 69. § *Gener*, *ff. de Jure dotium*; ubi ſic expreſſe habetur: *Dotis etiam quantitas pro modo facultatum patris, & dignitate mariti conſtitui debet*, adeoque deflorator dives non tenetur plus dare puellæ defloratæ quam pauper; Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 96. & alii paſſim. Deflorator pauper non tenetur ſem- 30
per dare tantum dotem, quantum alias puella poſſet habere ſecundum ſuam qualitatem, & opulentiam ſuorum parentum; ſed tantam ſolummodo, quantam ſalvo adhuc ſtatu, ſeu conditione ſua dare poteſt; Defloratori enim pauperi impoſſibile eſt tantam dare dotem, quanta alias ad dotandam puellam divitem, & nobilem a ſe injuſte defloratam requireretur; Ad impoſſibile autem nemo tenetur, *loc. Impoſſibilium* 184. *ff. de Reg. Juris* ibi: *Impoſſibilium nulla obligatio eſt*, *& cap. Nemo* 6. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Nemo poteſt ad impoſſibile obligari*: adeoque &c. Nec etiam deflorator pauper tenetur tantam dare Dotem, ex quo totaliter deberet cadere a ſtatu, & conditione ſua; juxta enim univerſalia principia reſtitutionis, nemo tenetur reſtituere cum totali ruina ſui ſtatus, in quo exiſtit, niſi forſan injuſte læſus; aut damnum paſſus eſſet in æquali periculo, ut communiter ſentiunt Doctores. De- 31
florator tamen pauper, qui quantum tenetur, non habet, debet tantum reſtituere, quantum interim ſalvo ſtatu, & conditione ſua poteſt, cum obligatione ſupplendi reliquum, ſi ad pinguiorem fortunam venerit; quia præſens impotentia, paupertas, aut defectus mediorum non extinguit omnino, ſed tantum ſuſpendit obligationem reſtituendi æquale, ita ut veniens ad pinguiorem fortunam omnino teneatur, & in utroque foro adhuc urgeat obligatio. Molina *de Juſtit. & Jur. tract.* 3. *diſp.* 104. *n.* 16. & communis aliorum.

In foro interno dos puellæ per vim, fraudem, ſeu do- 32
lum defloratæ reſtituenda non regulatur, & menſuratur juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt, ut pro foro externo ſtatuitur *in cit. cap. Si ſeduxerit* 1. *de adult. & ſtupr.* ſed menſuranda eſt præciſe juxta damnum, quod injuſte deflorata inde patitur; quia in foro interno de jure humano, naturali, ac divino ante omnem Judicis ſententiam requiritur, & ſufficit, ut quis tantum reſti-

ſtituat, aut reſarciat, quantum injuſte damnificavit, ut
habet communis doctorum ſententia; *arg. leg. unic. Cod.*
de ſententia, quæ pro eo, & cap. ult. de injur. & damn. dat.
Tenetur igitur iniquus deflorator tantam in foro conſcien-
tiæ date dotem puellæ inique defloratæ, quanta requi-
ritur, & ſufficit pro reparando damno, quod ex tali in-
juſta defloratione puella patitur, præcipue ut æque ho-
neſtum, & commodum matrimonium acquirere poſſit,
quale potuiſſet ſecundum prudentis viri judicium acqui-
rere, ſi non fuiſſet violata, ſive dein hæc quantitas ma-
jor ſit, ſive minor Dote, quam talis puella non violata
habuiſſet; Sic Abbas *in cit. cap. Si ſeduxerit*, & ibi An-
charanus, & communis aliorum. In foro interno, ſeu
33 conſcientiæ tenetur iniquus deflorator dotem reſtituere
juxta quantitatem damni, etiam in caſu quo Judex non
bene informatus in foro externo ad minorem dotem per
ſententiam ipſum obligaverit, quia Judicis ſententia,
quæ ſolummodo ſecundum allegata, & probata fieri po-
teſt, & debet, non relevat in foro conſcientiæ illum,
qui ſcit, quod revera plus damnificaverit, ut tenet com-
munis Doctorum ſententia, *arg. leg. unic. Cod. de ſentent.*
quæ pro eo, & c. ultim. de injur. & dam. dat. Etiam in
foro interno, ſeu conſcientiæ ordinarie plus dotis ab ini-
34 quo defloratore reſtitui debet puellæ nobili, aut ſpecia-
libus naturæ dotibus ornatæ, quam ignobili aut defor-
mi, quia ordinarie honeſtius, & commodius Matrimo-
nium acquirit puella nobilis, aut ſpecialiter pulchra,
quam ignobilis, & deformis, & conſequenter cum illa
patiatur per iniquam deflorationem majus damnum, quam
iſta, plus dotis etiam in foro interno ante ſententiam
Judicis debetur illi, quam iſti, ut habet communis ſen-
tentia, *arg. cit. leg. unic. Cod. de ſentent. quæ pro eo, &*
cit. c. ultim. de injur. & damn. dat.

35 Deflorator non tenetur dotare, nec ducere puellam,
quæ libere, ſine vi, fraude, vel metu injuſte incuſſo
conſenſit in ſtuprum ſe ſponte ad id offerendo quia ex
Regul. 27. Juris in 6. Scienti, & conſentienti non fit injuria;
neque dolus: Leſſius *lib. 2. c. 10. num. 9.* Pirhing *loc. cit.*
num. 49. Reiffenſtuel *loc. cit. n. 70.* Molina *tract. 2. diſp.*
106. n. 10. Barboſa *in c. Si ſeduxerit 1. de adult. & ſtupr.*
36 *num. 2.* Immo neque hoc caſu in foro externo cogi po-
teſt talis deflorator ad ipſam dotandam, ſeu ducendam,
neque ad ſubeundas alias pœnas decretas *in cit. cap. Si*
ſeduxerit 1. & cit. cap. Pervenit 2 de adulter. & ſtupr.
quia pœnæ illæ, ut patet ex textus verbis, ſolum im-
ponuntur ei, qui virginem ſeduxit, vel decepit, quod
non poteſt dici de illa, quæ ſe ſponte obtulit, vel con-
ſenſit, ut patet ex *cit. Regul. 27. Juris in 6.*, ibi: *Scien-*
ti, & conſentienti non fit injuria, neque dolus; Molina *loc.*
cit. n. 10. Pirhing *loc. cit. n. 49.* & alii. Deflorator ne-
37 que tenetur in foro interno dotare, ſeu ducere puellam
etiamſi illam ſuaſionibus, ſeu blanditiis, vel precibus
etiam importunis, aut aſſiduis, vel muneribus induxerit
ad conſenſum in ſtuprum, dummodo ſine ulla vi, frau-
de, vel minis id fecerit; Molina *cit. diſp. 106. n. 1.* Leſſ.
cit. cap. 10. n. 4. Lugo *tom. 1. diſp. 12. ſect. 1.* Vaſquez
cap. 3. §. 2. dub. 1. n. 4. & 5. Pirhing *loc. cit. num. 50.*
Reiffenſtuel *loc. cit. n. 105.* & alii paſſim. Et ratio eſt,
quia *citat. c. Si ſeduxerit 1. de adul. & ſtupr.* quod quem-
libet ſeducentem, & conſequenter importunis precibus,
blanditiis, vel muneribus inſtantem, & allicientem obli-
gat ad dotandam, vel ducendam puellam defloratam,
non obligat ante Judicis ſententiam quia cum ſit lex pœ-
nalis in odium ſeductionis lata, externamque pœnæ execu-
tionem requirat, ante ſententiam Judicis in foro inter-
no non obligat, *arg. cap. Cum ſecundum, de hæret. in 6.*
38 In foro tamen externo talis deflorator tenetur dotare,
vel ducere puellam importunis precibus, blanditiis, &
muneribus defloratam; Gonzal. *in dict. capit. Si ſeduxe-*
rit 1. de adult. & ſtup. Navarr. *in Manual. cap. 16. n. 17.*
Reiffenſtuel *loc. cit. n. 72.* Guttierez *lib. 1. Canon. qq. qu.*
37. n. 14. citans communem & Vaſquez *de reſtitut. c. 3.*
§. 2 dub. 1. n. 6., & Pirhing *loc. cit. num. 50.* dicunt,
hanc ſententiam utpote miſeris puellis favorabilem eſſe
conſulendam, & colligitur clare ex *cit. c. Si ſeduxerit 1.*
de adult. & ſtupr. ubi ad dotandam, vel ducendam vir-
ginem obligatur omnis ille, qui ſeduxerit virginem, &
dormierit cum ea: at qui importunis precibus, blandi-
tiis, & muneribus inducens puellam ad conſentiendum
copulæ, vere eam ſeducere cenſetur; *leg. 1. Cod. de raptu*
virg., ibi: *Niſi ſollicitaverit*; ergo &c.

ADDITIO CENSORIS THEOL.

Addenda hic cenſuimus, quæ contra defloratores, ſive ſtupra-
tores & ſtupratas puellas pro Urbe Roma ſancivit Clemens
XII. per edictum Cardinalis ipſius in Urbe Vicarii publica-
tum die 13. Septembris anno 1736. in quo pœnæ decernun-
tur, quibus in defloratorem, defloratam virginem, ejuſque
Parentes, ſi aliquo modo in cauſa fuerint ſtupri ſecuti, le-
nones, alioſque, quorum ope uſus fuerit Stuprator, ani-
madvertendum ſit.

1 AC primo quidem ſtatuitur, ut in ſuo vigore manen-
tibus pœnis, quas in ſimiles delinquentes Sacri de-
creverunt Canones, ſtuprator pœnæ quoque Corporis
afflictivæ ſubjiciatur, quæ extendi quoque poſſit etiam ad
triremes, ſi deflorator Laicus fuerit, & ad ergaſtulum,
aut relegationem Judicis arbitrio, ſi fuerit Clericus,
juxta diverſas caſuum circumſtantias, gradus, & condi-
tionis præſertim juxta diverſam fraudem, & ſeductionem
adhibitam.

Stuprata autem Puella pœnæ quoque corporis afflicti- 2
væ ſubjiciatur, quæ extendi etiam poſſit Judicis arbitrio
ad carcerem uſque, pro diverſis circumſtantiis caſuum,
gradus, & conditionis, & præſertim juxta majorem mi-
noremve fraudem & ſeductionem, quam paſſa ſit, vel ad-
hibuerit deflorata Puella.

Decernitur præterea, ut dum ſtuprum ſecutum ſit ex 3
ſpe, & promiſſione futuri matrimonii, deflorata Puella
actionem habere non poſſit in defloratorem, ut promiſ-
ſum adimpleat, niſi coram Judice legitime, & omnino
concludenter probaverit obligationem defloratoris ex illa
promiſſione contracta; firma tamen remanente quacum-
que alia actione, quam Puella in defloratorem habere
poſſit. Declarat vero, legitimam, atque concludentem 4
probationem ſatis non eſſe ad cogendum defloratorem ad
matrimonium ineundum, quod promiſerat, quoties inter
contrahentes tanta ſit conditionis diſparitas, ut ex tali
matrimonio magnum ſecuturum eſſet ſcandalum, & fa-
miliæ ignominia. Eo tamen in caſu deflorator neuti- 5
quam abſolutus declaratur ab obligatione, quam habet
compenſandi damna &c.

Quantum ad Puellæ Parentes, conſanguineos, alioſque, 6
quibus vel naturæ jure, vel poſitiva aliqua lege ejuſdem
puellæ cura, & educatio concredita ſit, & ad quos per-
tineat de ſtupro ſecuto cauſam ad Judicem deferre, &
accuſare, dum rei probentur aut lenocinii, aut conni-
ventiæ; ſtatuitur, ut actionem omnino amittant petendi
dotem nomine defloratæ (intacto tamen remanente jure,
quod huic competit) & aliam quamcumque actionem,
quæ eorum favori intentari poſſet pro damnis, & inte-
reſſe; atque decernitur, in hujuſmodi caſibus quidquid
damnum, & intereſſe deberetur delinquentibus, quod
Judicis arbitrio taxandum eſt, juxta diverſas circumſtan-
tias a Fiſco exigendum eſſe, & ab eodem pro arbitrio
in pios uſus erogandum.

Quoniam vero antedictæ compenſationis amiſſio culpæ 7
proportionata non eſſet, niſi condigna punitio ulterius
accederet; propterea pœna afflictiva corporis contra eoſ- 8
dem ſtabilita eſt, pro gravitate delicti ita inviolabiliter
obſervanda præſcribitur.

Patres, Matres, Fratres, aliique, ad quos ſpectet cu-
ra, & cuſtodia puellarum, dum rei aperti lenocinii pro- 9
bentur, pœnæ ſubjiciuntur carceris decem annorum,
juxta diverſitatem ſexus. Si vero non aperti lenocinii,
ſed ſolius conniventiæ rei fuerint, triremibus aut reſpe-
ctive carceri ſubjiciuntur ſeptem annorum pro Judicis
arbitrio, qui pro diverſitate caſuum, & perſonarum pœ-
nam decernet ſimplici negligentiæ debitam.

Servi vero, Ancillæ Familiares, aliique ſtipendio con- 10
ducti homines, quorum ope, auxilio, aut conſilio ſtu-
prum ſecutum ſit, vel triremibus pro ſeptem annis, vel 11
carceri, ut ſupra, ſubjiciantur; atque omnes generali-
ter, licet domeſtici non fuerint, ſi lenocinii rei convin-
cantur, quinque annis carceris, vel triremis pœna pu-
niantur; arbitrio tamen Judicis committitur pœnam ad
majus quoque tempus extendere, juxta diverſas circum-
ſtantias caſuum &c.

In omnibus autem ſupradictis caſibus conniventiæ, vel 12
lenocinii rei, antequam ad triremes mittantur, vel car-
ceribus detrudantur, per Urbem circumduci debent cum
Mitra, & infamiæ cartam ferentes, in qua ſit eorum
conſcriptum delictum, ut fieri in iis ſolet, qui fuſtiga-
tione puniuntur.

Nova Additiones ex aliena manu.

QUæſtio hic eſt non incongrua, an Pater teneatur Do- 1
tem dare Filiæ nuptæ ſine ejus conſenſu, ſi vir ſcri-
pſerit Tertio mediatori, quod duceret Uxorem ſine
Dote, modo pater acquieſceret; at vide omnino *Rot. in*
Romana Dotis 19. Aprilis 1828. cor. clar. mem. Corio.

Nec importune diſputari hic poteſt, an Pater iterum 2
teneatur Dotare filiam, ſi ejus culpa dos conſtituta, &
ſoluta primo Marito, periit? Et quid ſi interim pater-
num Patrimonium fuerit diminutum? Sed & conſulen-
dum de hac quæſtione idem ſupremum Tribunal *Rot. in*
Romana Dotis 21. Junii 1726. cor. clar. mem. Calcagin.

Nota, quod in illis locis, in quibus virum inter, & 3
uxorem viget communio bonorum, mater non in ſubſi-
dium, aut ait Auctor, ſed æque principaliter, ac pater
Dotem conſtituere tenetur filiæ; *Gron Ouveg. de leg. abrog.*
ad leg. 14. Cod. de Jur. Dot. Strykius in uſ. modern. Pan-
dect. lib. 23. tit. 3. §. 6.

ARTICULUS III.

Dos quoad ejus reverſionem, ſeu reſtitutionem, ſoluto Matrimonio, & facultatem eam repetendi, conſtante Matrimonio.

SUMMARIUM.

1 *Soluto matrimonio per mortem naturalem mariti dos adventitia eſt integra reſtituenda uxori.*

2 *Dos profectitia tamen redit una cum dotata ad dotantem, ſi dotata adhuc eſt in poteſtate dotantis.*

3 *Si autem uxor jam eſt emancipata, Dos eſt reſtituenda uxori.*

4 *Soluto matrimonio per mortem naturalem uxoris nullis ex illa extantibus liberis, Dos profectitia de jure communi revertitur ad patrem, ſi filia nondum fuerit emancipata.*

5 *Si vero filia fuerit emancipata, tunc præmortua ipſa filia, Dos non revertitur ad patrem dotantem, ſed tranſit ad hæredes ejuſdem filiæ ab inteſtato.*

6 *Dos adventitia mortua uxore de jure communi non tranſit ad maritum, ſed ad ipſius uxoris hæredes ab inteſtato.*

7 *Sic etiam Dos a ſtupratore conſtituta puellæ ſtupratæ, pereunte ipſa ſtuprata, non revertitur ad ſtupratorem, ſed ad hæredes ipſius ſtupratæ.*

8 *Eadem ratione Dos conſtituta per Raptorem filiæ raptæ, mortua ipſa rapta non revertitur ad raptorem, ſed ad hæredes ipſius raptæ.*

9 *Item Dos conſtituta a viro ſene, & ignobili puellæ juveni, & nobili in compenſationem juventutis, & nobilitatis, non revertitur ad ipſum dotantem, ſed ad hæredes ipſius fœminæ.*

10 *Soluto Matrimonio quo ad vinculum viventibus adhuc contrahentibus, V. G. per impedimentum dirimens, cum quo ignoranter contraxerunt, Dos integra reſtituenda eſt uxori putativæ.*

11 *Dos contrahentium ſcienter cum impedimento dirimente, niſi minor ætas excuſet, ac ieritur Fiſco.*

12 *Si Matrimonium ex licita cauſſa ſeparetur, quia V. G. maritus cum uxoris conſenſu ingreditur Monaſterium, aut ſuſcipit Ordines, tota Dos eſt reſtituenda uxori.*

13 *Si vero Matrimonium ſeparetur quo ad torum per Eccleſiæ judicium ratione alicujus culpæ contrahentium, tunc ſi talis ſeparatio fiat ex culpa mariti, dos eſt reſtituenda uxori. Si autem fiat ex culpa uxoris, ipſa perdit dotem, eaque accreſcit marito.*

14 *Diſſoluto Matrimonio non tantum integra Dos, ſed etiam dimidia pars omnium illorum lucrorum, quæ conſtante Matrimonio ambobus conjugibus, ſimul ac utriuſque intuitu obvenerunt, debet a marito reſtitui uxori, ſeu ejus hæredibus.*

15 *Illa autem bona, & lucra, quæ conſtante Matrimonio uni conjugi in ſpecie, & intuitu illius ſolius obvenerunt, non debent dividi inter conjuges, ſed integra remanent illi ſoli conjugi, intuitu cujus obvenerunt.*

16 *Sic illa lucra, quæ ſolius viri induſtria, ſtudio, labore, officio, arte &c. conſtante Matrimonio acquiſita ſunt, ſoli viro, ejuſque hæredibus remanent, nec quidquam de iis debetur uxori, aut ejus hæredibus.*

17 *Conſtante Matrimonio, ſi maritus culpa ſua ad inopiam vergat, ita ut evidenter conſtet facultates ejus non ſufficere ad aſſecurandam dotem, vel certe eſſet periculum illius, poteſt uxor repetere Dotem ſuam.*

18 *Si autem in tali caſu dos uxoris fidejuſſione, aut alia cautione ſufficienter aſſecurari poteſt, tenetur uxor arbitrante Judice acceptare.*

19 *Si abſque culpa maritus vergit ad inopiam, nequit cogi ad reſtituendam Dotem.*

20 *Poteſt tamen uxor incipiente marito vergere ad inopiam aut decoctionem, agere hypothecaria contra tertium creditorem; Nec creditor poteſt opponere jus offerendi ad impediendam ipſam uxorem.*

21 *In hoc caſu ſi bona, quæ uxor detinere intendit contra tertium creditorem, eſſent excedentia Dotem, & diviſibilia, poſſet tantum detinere, quantum ſufficeret ad Dotem; reliquum vero teneretur dimittere.*

22 *Si vero bona illa eſſent indiviſibilia, poſſet illa conſtante Matrimonio detinere, ſed exceſſum fructuum teneretur reſtituere.*

23 *Poteſt inſuper uxor conſtante Matrimonio ſuam repetere Dotem, ſi bona mariti Fiſco inferantur.*

24 *Uxor ratione Dotis habet tacitam, & privilegiatam Hypothecam in omnibus bonis mariti, ita ut præferatur omnibus aliis creditoribus.*

25 *Circa omnia hactenus dicta de Dote, ſunt attendendæ ſpeciales conventiones Dotales, & locorum conſuetudines.*

26 *Alia ad rem, remiſſive.*

Soluto Matrimonio per mortem naturalem mariti, dos 1
adventitia eſt integre reſtituenda uxori, textu ex-
preſſo in *leg. ultim. Cod. ſoluto Matrimonio; & leg. unic. §.*
Accedit, Cod. de rei uxor. action. juncto c. Donato 8. de do-
nationibus inter vir, & uxor. Eſt communis. Dos profectitia 2
tamen redit una cum dotata ad dotantem, ſi dotata eſt
in poteſtate dotantis; *cit. leg. unic. Cod de rei uxor. action.*
Ipſe tamen dotans tenetur eamdem dotem prius dotatæ
iterum dare, ſi alteri nubat; *Authentic. Sed quamvis, cit.*
leg. unic. de rei uxor. action. Si autem uxor jam eſt eman- 3
cipata, vel ſi adſit ſtatutum, aut conſuetudo, ut proles
ſtatim ac nubunt, hoc ipſo emancipatæ habeantur, dos
eſt reſtituenda uxori; *cit. l. ult. Cod. ſoluto Matrimonio,*
& l. unic. Cod. de rei uxor. action. Et ratio eſt, quia quan-
do filia eſt emancipata a Patre, Pater ipſe in ordine ad
eamdem habetur pro extraneo, cum illam non habeat in
ſua poteſtate, per textum in *dict. leg. unicæ, §. Extra-*
neam Cod. de rei uxor. action. ſtatim enim ac filia eſt
emancipata, intelligitur abſolute, & ſpecialiter recta do-
mina illius dotis per *text. in l. unic. §. videamus, cod. de*
rei uxor. act. adeout facta vidua poſſit de illa diſponere
per ultimam voluntatem, etiam abſque conſenſu; Joann.
Angel. Boſſius *de dote cap. 3 n. 170.* Gabriel. *conſil. 16.*
n. 35. & ſeq lib. 1. & alii paſſim.

Soluto Matrimonio per mortem naturalem uxoris, nul- 4
lis ex illa extantibus liberis, dos profectitia de jure com-
muni revertitur ad patrem, ſi filia nondum fuerit eman-
cipata, textu expreſſo in *leg. Succurſum ff. de jur. dot.*,
ibi: *Jure ſuccurſum eſt Patri, ut filia amiſſa ſolatii loco red-*
deretur ei dos ab ipſo profecta, ne & filia amiſſa, & pecuniæ
damnum ſentiret, & leg. Dos a patre Cod. ſoluto Matrimonio,
ibi: *Dos a patre profecta, ſi in Matrimonio deceſſerit mulier*
filia familias, ad patrem redire debet. Dicitur autem no-
tanter *de Jure communi*, quia de jure municipali diverſi-
mode res ſe habet in diverſis Provinciis, & locis: Ali-
cubi enim cautum eſt, ut ſi uxor per annum vixerit cum
marito, & poſtea moriatur maritus, acquirat ex integro
dotem; alicubi ut acquirat ſolummodo medietatem, &
alia medietas redeat ad dotantem parentem; alicubi, ut
maritus non exiſtentibus communibus liberis præmortua
uxore jam ad maritum traducta, vel Matrimonio per co-
pulam carnalem conſummato, lucretur dotem datam, &
promiſſam, ut fert ſtatutum Mediolanenſe *in c. 298. vol. 1.*
& aliter alibi. Unde circa hoc attendi debet cujuſque lo-
ci jus municipale, & conſuetudo, quæ eſt optima legum
interpres; *l. 37. ff. de legibus, & c. Cum dilectus 8. de con-* 5
ſuetudine. Si vero filia fuerit emancipata, tunc præmor-
tua filia ipſa, dos non revertitur ad patrem dotantem,
ſed tranſit ad hæredes ejuſdem filiæ ab inteſtato, textu
expreſſo *in d. l. unica, §. Videamus. Cod. de rei uxor. action.*,
ibi: *Si parens dote pro filia, vel nepti præſtita emancipaverit*
eam, vel ipſa deceſſerit, rei uxoriæ actione dotem omnino ad
mulierem pertinere, etiamſi fuerit exhæredata. Camillus Bo-
rellus *in ſumma deciſ. tom. 3 tit. 4. n. 198.* Vincentius
in leg. Poſt dotem n. 31. ff. ſoluto Matrimon. Angelus Boſ-
ſius *tract. de dote c. 3. n. 168.* & alii paſſim.

Dos adventitia mortua uxore de jure communi non 6
tranſit ad maritum; *arg. c. Mulieres 1. de donat. inter vi-*
rum, & uxorem; Dos enim adventitia pleno jure perti-
net ad ipſam uxorem, adeoque ipſa mortua tranſit ad
ejus hæredes ab inteſtato; *l. Anus 49 ff. de jure dot.* Bo-
ſchejus *de legit. nuptiis lib. 4. n. 11. verſ. Unde apparet*,
Baldus Novellus *de dote par. 8. privil. 10. n. 11.*, Roſign.
de dote tom. 2. centr. 16. prænot. 2. n. 5., & alii. Et ra-
tio, eſt, quia ſiſtendo in jure communi maritus eatenus
gaudet dote, ejuſque fructibus, quatenus perſeverat Ma-
trimonium, ejuſque onera ſuſtinet; quo Matrimonio,
ejuſque oneribus ceſſantibus dos adventitia ad eos tran-
ſit, quibus de jure competit, *leg. unica §. Procul dubio, ff.*
de rei uxor. action. Fachineus *controv. 35 §. 2. lib. 6.* Ro-
ſignol. *loc. cit.* Reiffenſtuel *lib. 4. decretal. tit. 20. n. 76.*,
& alii. Sic etiam dos a ſtupratore conſtituta filiæ ſtu- 7
pratæ pereunte ipſa ſtuprata non revertitur ad ſtuprato-
rem, ſed tranſit ad hæredes ejuſdem ſtupratæ. Et ratio
eſt, quia illa dos in pœnam conſummati delicti facta eſt
pleno jure ejuſdem fœminæ ſtupratæ; *arg. c. Si ſeduxerit*
1. de adult., & ſtupr. Panormitanus *in dict. c. 1. de adult.*
Farinacius *de delict. carn q. 147. §. Dos n. 112.* Joann. Ba-
ptiſta Lupus *tract. de illegitim., & natur. lib. comment. 1.*
§. 1. n. 125. verſ. Et iſta dos, Molina *de juſt., & jur.*
tract. 3. diſp. 104. verſ. Juxta. Eadem ratione dos conſti-
tuta per raptorem filiæ raptæ, mortua ipſa rapta non 8
revertitur ad raptorem, ſed pleno jure tranſit ad hære-
des ejuſdem raptæ. Theſaurus *dec. 217. n. 6. in fin.* Can-
cerius *in tertia parte variar. reſol. cap. 11. de Sponſal. &*
Matrimon. n. 21. Sanchez *de Matrim. l. 7. de impedi. diſp.*
13. n. 1. Baiardus *in addit. ad Julium Clarum in §. Raptus*
num. 35. Roſignol. *loc. cit. n. 7.*, & alii. Item dos con- 9
ſtituta a viro ſene, & ignobili uxori juveni, & nobili in
compenſationem juventutis, & nobilitatis, non reverti-
tur ad ipſum dotantem, ſed tranſit ad hæredes fœminæ.
Ripa *in leg. Fœmina, n. 44. Cod. de ſecundis nuptiis.* Surdus
conſ. 471. n. 29. lib. 4. Stephanus Gratianus *diſcept. for. c.*
684. n. 9., Lupus *in rub. de don. inter vir., & uxor. §. 5.*
n. 35. in fine, & alii.

10 Soluto Matrimonio quoad vinculum viventibus adhuc
contrahentibus V. G. per impedimentum dirimens, cum
quo ignoranter contraxerunt, dos integra reſtituenda eſt
uxori putativæ; *arg. c. Mulieres 1. de donat. inter. vir.*,
& uxor., ibi Gloſſa *verb. Licita*, & communis Docto-
rum. Dicitur autem notanter *ignoranter* quia contrahen-
11 tes ſcienter cum impedimento dirimente, amittunt quid-
quid unus alteri dedit, dotem ſcilicet, & donationem pro-
pter nuptias. Fiſco totum acquirente, niſi minor ætas
excuſet, textu expreſſo *in l. Qui contra 4.*, *& Authent.
Inceſtus, Cod. de inceſtis nupt.*, ibi Gloſſa *verb. Licita*. Si
12 Matrimonium ex licita cauſa ſeparetur, quia V. G. ma-
ritus cum uxoris conſenſu ingreditur Monaſterium, aut
ſuſcipit Ordines, tota dos eſt reſtituenda uxori, textu
expreſſo *in cit. c. Mulieres 1. de donat. inter vir.*, *& uxor.*,
ibi: *Mulieres cum pro aliqua licita cauſa a propriis viris
fuerint ſeparatæ, totam dotem præcipimus ſibi reddi*, & ibi
Barb. *n.* 5., & communis aliorum. Si vero Matrimonium
13 ſeparetur quoad totum per Eccleſiæ judicium ratione
alicujus culpæ contrahentium, tunc ſi talis ſeparatio,
ſeu divortium fiat ex culpa mariti, dos eſt reſtituenda
uxori, *arg. cit. c. Mulieres*; Si autem fiat ex culpa uxo-
ris, V. G. ob ejus adulterium, ipſa perdit dotem, ea-
que accreſcit marito, *c. Plerumque 4. de donat. inter. vir.*,
& uxor., ibi: *Si mulier ob cauſam fornicationis judicio Ec-
cleſiæ, aut propria voluntate a viro receſſerit, nec reconcilia-
ta poſtea ſit eidem, dotem, vel dotalitium repetere non poteſt*,
& concordat *l. Conſenſu 8. de repudiis, & Novell. 117. cap.*
8. & 9.

14 Diſſoluto Matrimonio non tantum integra dos, ſed
etiam dimidia pars omnium illorum bonorum, lucro-
rum, quæ conſtante Matrimonio ambobus conjugibus ſi-
mul, ac utriuſque intuitu convenerunt; V. G. hæredi-
tate, legato, donatione, negotiatione, emptione ex utri-
uſque peculiis, aut bonis facta debet a marito reſtitui
uxori, ſeu ejus hæredibus textu expreſſo in *cap. Significa-
vit 2. de donat. inter vir., & uxor.*, ibi: *Quæ ipſius dum
ſimul viverent cujuſcumque contractus titulo communiter ob-
venerunt ... ad diviſionem eorum compellatis*. Barb. *ibid. n.*
6. *cum communi aliorum*. Illa autem bona, & lucra, quæ
15 conſtante Matrimonio uni conjugi in ſpecie, & intuitu
illius ſolius obvenerunt V. G. hæreditate, legato, dona-
tione &c. non debent dividi inter conjuges, ſed integra
remanent ut propria illi ſoli conjugi, cui ſoli legata aut
donata ſunt. *Certa, & communiſſima*. Sic illa lucra, quæ
15 ſolius viri induſtria, ſtudio, labore, officio, arte &c.
conſtante Matrimonio acquiſita ſunt, ut lucra, quæ fa-
ciunt Officiales, & Miniſtri Principum, Advocati, Me-
dici, Conſiliarii, Judices &c. ſoli viro, ejuſque hæredi-
bus remanent, nec quidquam de iis debetur uxori, aut
ipſius hæredibus; *Eſt communis* cum Barb. *in cit. c. Signi-
ficavit n.* 5., & Gonzal. *ibidem num.* 5. Guttier. *lib.* 2.
pract. qq 118. *n.* 5. Nullo enim jure nec civili, nec Ca-
nonico ſtatutum reperitur, quod de hujuſmodi bonis
quidquam uxori reſtituatur.

17 Conſtante Matrimonio ſi maritus culpa ſua ad inopiam
vergat, itaut evidenter conſtet facultates ejus non ſuf-
ficere ad aſſecurandam dotem, vel certe eſſe periculum
illius, poteſt uxor repetere dotem ſuam, textu expreſſo
leg. Si conſtante 24. princip. ff. ſolut. Matrim, *& leg. Ubi ad-
huc.* 29. *Cod. de jur. dot.* dummodo tamen non maneat
penes uxorem, ſed detur cuidam Mercatori; aut alicui
ſecuræ, & licitæ negotiationi, ut inde honeſtum lucrum
haberi, & onera Matrimonii ſuſtentari valeant; *arg. cap.
Per veſtras 7. de donat. inter. vir.*, *& uxor.*. & ibi Barb.
n. 7. Engel *lib.* 4. *decret. tit.* 20. *n.* 9. Surdus *de aliment.*
19 *tit.* 9. *q.* 40. *n.* 37., & alii paſſim. Si autem in tali ca-
ſu dos uxoris fidejuſſione, aut alia cautione ſufficienter
aſſecurari poteſt, tenetur uxor arbitrante Judice acce-
ptare. Sic contra communem Legiſtarum communior
Theologorum, & Canoniſtarum, teſte Haunoldo *tract.* 4.
c. 5. *controv.* 6. *n.* 399. *arg. cit. c. Per veſtras 7. de donat.
inter vir.*, *& uxor.* ubi Innocentius tertius Sommus Pon-
tifex mandat Archiepiſcopo, & Archidiacono Genuenſi
tanquam Judicibus, ut in caſu præfati periculi dotem
marito ſub cautione ſufficienti relinquat, vel alicui ſe-
curæ, & licitæ negotiationi, ſeu Mercatori ad hone-
ſtum lucrum committant, ibi: *Mandamus quatenus dotem
aſſignari faciatis eidem ſub ea, quam poteſt cautione præſta-
re, vel ſaltem alicui Mercatori committi, ut de parte honeſti
lucri dictus vir onera Matrimonii poſſit ſuſtinere.*

19 Si abſque ſua culpa maritus vergit ad inopiam V. G.
ratione inculpabilis naufragii, incendii, & hujuſmodi ne-
quit cogi ad reſtituendam dotem, ut recte obſervat Gloſ-
ſa *in cit. cap. Per veſtras verb. Ad inopiam*, *arg. Novell.*
67. *c.* 6. *princip.* ubi tunc tantum reddere dotem cogitur
maritus, *ſi res male gubernat*, eo vel maxime quod uxor
etiam teneatur de ſua dote maritum inopem ſuſtentare,
leg. Mutus 37. ad finem, ff. de jure dot. Poteſt tamen uxor
incipiente marito vergere ad inopiam, aut decoctionem,
agere hypothecaria contra tertium creditorem etiam con-
ſtante Matrimonio: Nec creditor poteſt opponere jus of-
20 ferendi ad impediendam ipſam uxorem; Hoc privilegium
colligitur ex Cino *in l. ubi adhuc in q.* 13. *Cod. de jure
dot.* quod etiam ſuſtinet Baldus Novellus *de dot. part.* 7.
privil. 47., & alii. Et ratio eſt, quia illa recuperatio
dotis vergente marito ad inopiam, non eſt in rigore pro-
pria, & vera reſtitutio, ut notant Gloſſa, & Bart. *in l.
Si conſtante, ff. ſolut. Matrim.* cum ſervari debeat, & com-
mitti alicui Mercatori, aut licitæ, & ſecuræ negotiatio-
ni, ut ex fructibus ejuſdem ſuſtineri poſſint onera Matri-
monii, ut conſtat *ex c. cap. Per veſtras*; & ſic magis in-
tereſt uxori habere bona ſibi hypothecata, quam pecu-
niam ſibi oblatam.

In hoc caſu ſi bona, quæ uxor detinere intendit con- 21
tra tertium creditorem, eſſent excedentia dotem, & di-
viſibilia, poſſet tantum detinere, quantum ſufficeret ad
dotem, reliquum vero teneretur dimittere. Et ratio eſt,
quia æquum non videtur, ut uxor lucretur cum aliorum
jactura, per textum *in leg. Jure ſuccurſum, §. fin. de jur.
dot.* nam licet jura eidem ſuccurrant pro ſua dote ad eam
conſervandam, non tamen ad eam augendam cum aliorum
jactura; *arg. Regul. juris 48. in 6*, ibi: *Locupletari non de-
bet aliquis cum alterius jactura, vel injuria*. Si vero bona 22
illa eſſent indiviſibilia, poſſet illa conſtante Matrimonio
detinere, ſed exceſſum fructuum teneretur reſtituere, &
ratio eſt, quia uxor in hoc caſu lucrum non acquireret,
cum aliorum jactura, ut clare patet, cum relaxaret fru-
ctus excedentes in favorem creditorum, & aliunde ratio-
ne hypothecæ, quam habet in omnibus bonis mariti, ſit
omnibus aliis creditoribus præferenda, *ex l. In rebus* 50.
*Cod. de jure dot. & l. Aſſiduis 12. §. 1. C. Qui potiores in
pign.*

Poteſt inſuper uxor conſtante Matrimonio ſuam repe- 23
tere dotem, ſi bona mariti Fiſco inferantur, *arg. leg. Si
marito, ff. ſolut. Matrim*, ibi: *Si marito publico judicio dam-
nato, pars aliqua bonorum ejus publicetur, Fiſcus creditoribus
ejus ſatisfacere neceſſe habet, inter quos uxor quoque eſt.*

Uxor ratione dotis habet tacitam, & privilegiatam 24
Hypothecam in omnibus bonis mariti, ita ut præferatur
omnibus aliis creditoribus: *Eſt communis, & certa*, textu
expreſſo *l. In rebus 39. Cod. de jure dot.*, ibi *In rebus dota-
libus, ſive mobilibus, ſive immobilibus, ſive ſe moventibus (ſi
tamen extent) ſive æſtimata, ſive ineſtimata ſint, mulierem
in his vindicandis, omnem habere poſt diſſolutum Matrimonium
prærogativam jubemus, & neminem creditorum mariti, qui an-
teriores ſunt, poſſe ſibi potiorem cauſam in his per Hypothecam
vindicare, & l. Aſſiduis 12. §. 1. Cod. qui potiores in pign.*,
ibi: *Sancimus ex ſtipulato actionem, quam mulieribus jam
pro inſtituenda, cuique etiam tacitam donavimus ineſſe Hypo-
thecam, potiora jura contra omnes habere creditores, licet an-
teriores ſint temporis privilegio vallati &c. licet res dotales,
vel ex his alia comparata non extent, ſed quocumque modo,
vel diſpoſita, vel conſumpta ſint.*

Pro complemento, & uberiori notitia, & regula 25
omnium, quæ hactenus dicta ſunt de dote, advertendum
eſt, quod præ omnibus pacta dotalia, ſeu ſpeciales con-
ventiones, & locorum conſuetudines, ſeu ſpecialia ſta-
tuta attendi debent. *arg. tot. tit. ff. de pactis dotal.*, *&
Cod. de pactis convent.*, *& c. Donatio 8. de donat. inter vir.*,
& uxor., ibi: *Sane ſoluto Matrimonio, ſicut dos ad mulie-
rem, ſicut & donatio propter nuptias redit ad virum, niſi de
conſuetudine ſecus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote, &
donatione propter nuptias quod æquale ſit, tamen huic inde
contrarium judicatur*, & ratio eſt, quia ut habet *l.* 75.
*Juris in 6. Contractus ex conventione legem accipere dignoſcun-
tur*; & conſuetudo eſt optima legum interpres, ut ha- 26
betur *leg. 37. ff. de leg. & cap. Cum dilectus 8. de conſue-
tudine*.

Alia ad rem. Vid. verb. *Uxor*, *& ſignanter n.* 44.

Novæ additiones ex aliena manu.

UBique fere locorum receptum eſt moribus, patriam 1
poteſtatem diſſolvi per nuptias filiæ, quocirca adſe-
rendum eſt illis, qui indiſtincte ſentiunt, hodie pro Do-
te profectitia ipſam filiam ſolum agere poſſe; *Bøhmer. in
Introduct. ad Jus digeſt. lib. 24. tit 3. n. 7. Styk. in uſu mo-
dern. Pandect. l. 24. tit. 3. §. 11. Mulier. in addit. ad Struv.
exerc. 40. theſ. 50. litt. E.*

Noviſſima aliena manu.

MUlierem pro Dote tacitam habere hypothecam, cum 1
prælatione adverſus ejuſdem Mariti Creditores
anteriori licet hypotheca munitos cognitiſſimi juris eſt
ex vulgatiſſima *Leg. Aſſiduis Cod. qui potiores in pignor. & c.*
At vexatiſſima quæſtio eſt, an hanc ipſam prælationem
obtinere debeat contra Fiſcum, qui anteriorem habeat
hypothecam.

Ea nonnullis inſevit opinio, quod hanc adverſus Fi- 2
ſcum anteriorem hypothecam habentem haud obtinet præ-
lationem. Moventur hi, quod *in leg. 2. Cod. de Privileg.
Fiſci* diſpoſitum ſit patrem eſſe cauſam Fiſci, ac Mu-
lieris, hinc inferendo, quod Fiſco anteriori hypotheca ſit
munito nequeat Mulier præferri.

At prævaluit contraria ſententia, quod ſcilicet Mulier 3
præferatur Fiſco anteriori licet hypotheca vallato. Ratio,
& qui-

& quidem ſolidiſſima contrariæ hujus ſententiæ hæc eſt,
quod dicta *Lex* 2. lata fuit ab Antonino Imperatore, quo
tempore nulla mulier obtinebat prælationem; Abrogata
propterea Lex hæc 2. dici debeat a poſteriori lege *Aſſi-
duis* Imperatoris Juſtiniani, qua prælatio fuit prima mu-
lieri tributa.

Ita poſt alios tradunt *Zoes in Comment. ad Pandect. lib.*
20. *tit.* 4. *n.* 18., Anton, *Faber Conjecturar, lib.* 8. *cap.* 12.,
Mered. *controverſ. Jur. lib.* 6. *cap.* 31. *n.* 14., Bachov. *de Pign.
lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 2., Schovartzenthal, *de Pignor.*, *& Hypoth.
cap.* 28. *ſub n.* 29. *Coſtanus de Dote cap.* 7. *n.* 7., & ſecundum
contrariam hanc ſententiam decrevit Camera Apoſtolica
die 28. Aprilis 1758., & rurſus die 27. Februarii 1760.

DUBITATIO TEMERARIA. Vide verb. *Judicium te-
merarium*, a n. 2. ad 36.

DUBIUM, Vide verb. *Conſcientia*, a n. 25. ad 30.

D U E L L U M.

Articulus II.

Duellum quoad ejus eſſe, diviſionem, & prohibitionem.

S U M M A R I U M.

1 *Duellum proprie dictum quid ſit?*
2 *Duellum debet eſſe cum effectu, nam duellantes ad ſo-
lam apparentiam non incurrunt pœnas ſpirituales con-
tra duellantes inflictas.*
3 *Duellum eſt probibitum ſi fiat privata auctoritate; Si
autem fiat auctoritate publica ex juſta cauſa, non eſt
probibitum.*
4 *Duellum proprie dictum debet eſſe ex condicto; Unde ex
ſubita ira progredientes, & duellantes non incurrunt
pœnas.*
4 *Duellum proprie dictum debet eſſe irritum* ſtatuto loco,
& tempore.
6 *Duellum proprie dictum debet eſſe cum periculo occiſio-
nis, vel mutilationis, vel vulneris; Unde certamen
factum cum pugnis, vel quocumque alio inſtrumento
ſine periculo occiſionis, vel mutilationis non ſubjacet
pœnis.*
7 *Duellum aliter dividitur a Theologis, & aliter a Le-
giſtis. Legiſtæ illud dividunt in decretorium, pro-
pugnatorium, & ſatisfactorium.*
8 *Duellum Decretorium quid ſit?*
9 *Duellum Propugnatorium quid ſit?*
10 *Duellum Satisfactorium quid ſit?*
12 *Theologi dividunt duellum in ſex ſpecies, ſcilicet in
duellum Manifeſtativum, veritatis, Oſtentativum
virium, Evitativum ignominiæ, Terminativum
controverſiæ, Evitativum Belli, & Defenſivum bo-
noris.*
32 *Duellum manifeſtativum veritatis quid ſit? Hoc duel-
lum eſt illicitum, non enim poteſt indici, aut accepta-
ri boc duellum proindaganda veritate, aut innocen-
tia, vel juſtitia alicujus.*
13 *Duellum oſtentativum virium quid ſit? Et boc etiam
duellum eſt illicitum, non enim licet duellare ad o-
ſtendendam peritiam, & virtutem duellandi.*
14 *Duellum evitativum ignominiæ quid ſit? Et boc etiam
duellum eſt illicitum; non enim licet acceptare duel-
lum ad evitandam notam timiditatis.*
15 *Duellum terminativum controverſiæ quid ſit? Et boc
etiam eſt illicitum.*
16 *Duellum evitativum belli quid ſit? Hoc duellum eſt li-
citum.*
17 *Duellum defenſivum honoris quid ſit? Hoc duellum eſt
illicitum.*
18 *Duellum dividitur ab omnibus in duellum ſolemne, &
in duellum privatum. Duellum ſolemne quid ſit?*
19 *Duellum privatum quid ſit?*
20 *Duellum ulterius dividitur in illud, quod fit auctori-
tate publica, & in illud, quod fit auctoritate priva-
ta; Utrumque patet ex terminis.*
31 *Duellum tum ſolemne, tum privatum, ſeu ſimplex eſt
probibitum Jure Divino, & bumano, tam Civili,
quam Canonico.*

1 Duellum proprie dictum, ſeu Monomachia eſt pugna
inita inter duos, vel plures in pari numero, pri-
vata auctoritate, & ex condicto, ſtatuto loco, & tem-
pore, cum periculo occiſionis, mutilationis, vel vulne-
ris. *Eſt in re communis*; Ad majorem autem, & clario-
rem ejus intelligentiam explicantur ſingulæ principales
2 particulæ: Dicitur primo *Pugna inita*, ut intelligatur de-
bere duellum eſſe cum effectu, nam duellantes ad ſolam
apparentiam, ex quo antea convenerint ſe ſe non vulne-
rare, ſed honoris gratia duellum ſimulare, non incurrunt
pœnas ſpirituales contra duellantes inflictas, ut tradunt
Caraffa *de duell. tract.* 1. *ſect.* 5. *q.* 6. *n.* 1. Raynald. *lib.*
5. *cap.* 9. § 3., & 4. *n.* 3. Pignatell. *tom.* 9. *conſult.* 88. *n.* 62.
Gomezius de Ameſcua *de poteſt. in ſeipſum lib.* 2. *c.* 5. *n.* 24.
& alii. Dicitur ſecundo *privata auctoritate*, ad denotan-
dum, quod non ſunt prohibita duella illa, quæ publica
auctoritate inter hoſtes fiunt, inter quæ celebre eſt illud
Davidis cum Goliat *in lib.* 1. *Reg. cap.* 17. Sic etiam D.
Wenceslaus Boehemiæ dux, ut in ejus officio legitur, ad
ſingulare certamen adverſus ducem Gurimenſem eo fine
acceſſit, ut ſuorum ſaluti proſpiceret, ac proinde viſi ſunt
Angeli arma miniſtraſſe, & dixiſſe adverſario: *Ne ferias.*
Dicitur tertio *ex condicto*, quia ad hoc ut verificetur duel-
lum proprie dictum, requiritur præcedens tractatus, & 4
deliberatio; ſi enim unus ex rixantibus alium ad dimican-
dum provocet ex calore iracundiæ; & ſtatim pugnent,
non erit verum duellum. Sic cenſuit *Sac. Congr. Conc. in
Segobien.* 15. *Octob.* 1644. teſte Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 317.
Dicitur quarto *ſtatuto loco, & tempore*, quia ſine deter- 5
minatione certi loci, & temporis non eſt proprie duel-
lum, ut reſolvit *Sac. Congr. Concil. in Nullius* 15. *Octob.* 1644.
lib. 17. *decret. fol.* 360. Et per hoc, quod non fuit determi-
natum certum tempus, & locus, *Sacr. Congr. Immunitatis
in una Civitatis Caſtellanæ ponente Card. Vallermano die*
13. *Febr.* 1703. non habuit pro duello ſequens Vigliettum
diſſidæ: „ Signor Aleſſandro ſiete un mentitore &c. v'in-
„ timo però a battervi meco a corpo con la ſpada ſalla
„ mano, onde dovrete cingerla, acciò dove c' incontria-
„ mo, poſſa ſoſtenervi, e ratificarvi con quella tutto quel- 6
„ lo, che di proprio pugno vi ſcrivo. “ Dicitur quinto
cum periculo occiſionis, mutilationis, vel vulneris, ut ex-
cludantur a ratione duelli contentiones, & exercitationes
vulgo dictæ *di Scherma*, cum iſtæ fiant ſine periculo mu-
tilationis, vel mortis, & etiam excludantur contentiones,
quæ fiunt cum pugnis, vel capillorum evulſione. Murga
diſquiſit. Canon. tom. 2. *diſp.* 11. *dub.* 1. *nu.* 1. Paſcucc. *in an-
notat. ad* Pignatell. *tom.* 1. *tit. de duell. ante finem fol.* 240.
verſ. Excluditur etiam, ubi excludit a ratione veri duelli
omnes alias contentiones, ſeu pugnas quocumque alio in-
ſtrumento fiant, dummodo ex illis non immineat pericu-
lum mortis, ſeu mutilationis, ex Pignatell. *tom.* 1. *conſ.*
88. *n.* 93.

Duellum aliter dividitur a Theologis, & aliter a Legi- 7
ſtis. Legiſtæ ſequentes Joan. de Lignan. *tract. de duel. cap* 2.
n. 1. illud dividunt in Decretorium, Propugnatorium, &
Satisfactorium. Duellum Decretorium eſt illud, quo duel- 8
lantes hac lege arma movent, ut a pugna ceſſare non de-
beant, quoadusque alter occidatur. Duellum Propugnato- 9
rium eſt, quando quis ad locum deſignatum accedit non
animo adverſarium occidendi, ſed ſuum honorem conſer-
vandi. Duellum ſatisfactorium eſt, quando quis gravi af-
fectus injuria ſatisfactionem in mortis poſcit Tribunali,
paratus tamen a provocatione deſiſtere eo ipſo, quod ad- 10
verſarius ſatisfactionem dare velit; ut ex Caramuel. *in
Theologiam fundament.* 19. *q. de bonor. n.* 412. *pag.* 11, refert
Murga *diſquiſ. Can. tom.* 2. *dub.* 1. *n.* 20.

Theologi autem ſequentes Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. *verſ.* 11
circa duella, dividunt duellum in ſex ſpecies juxta ſex
cauſas formales, ad quas ſingulare certamen ordinatur, ſci-
licet in duellum Manifeſtativum veritatis; Oſtentativum
virium; Evitativum ignominiæ; Terminativum controver-
ſiæ; Evitativum belli, & Defenſivum honoris, ut late
proſequitur Caraffa *de duel. ſect. tract.* 3. *q.* 1. *n.* 3., *& ſeq.*
Duellum manifeſtativum veritatis tunc verificatur; quando 12
quis læſus in honore non habens teſtes, ſeu aliam juſtifi-
cationem propriæ innocentiæ, confidit quod erit teſtis ve-
ritatis, & hoc duellum eſt illicitum, ut de communi te-
ſtatur Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 39. *n.* 3. *argum. cap. Mono-
machiam* 22. *cauſ.* 2. *q.* 6. *cap.* 1. *&* 2. *de Purgat. vulgar.*
Duellum oſtentativum virium eſt, quando quis ex ſolo mo- 13
tivo gloriæ, ſeu valoris ad oſtendendam peritiam, & for-
titudinem duellandi alium provocat ad duellum; Et hoc
duellum eſt illicitum, ut tenet communis *arg. cap.* 1. *de Tor-
neament.* ubi id expreſſe rejicitur, ibi: *Ad oſtentationem vi-
rium ſuarum, & audaciæ.* Duellum evitativum ignominiæ
eſt, quando quis aliquo notatur defectu, a quo per duellum 14
putat ſe purgari poſſe, & niſi duellum acceptet, pro vili
& timida perſona reputatur, & hoc duellum tanquam illici-
tum reprobatur ab Alexandro VIII. in propoſitione ſecunda
ex damnatis die 7. Septemb. 1665., ibi: *Vir equeſtris ad duel-
lum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam
apud alios incurrat.* Duellum terminativum controverſiæ 15
eſt; quando indicitur, vel acceptatur duellum ad termi-
nandam, ſeu dirimendam litem, ſeu controverſiam, quam
alioquin ſine tali duello non poteſt conſequi juſtitia, aut
cum ſuo, vel aliorum damno quis in lite ſuccumbit. Et
hoc etiam duellum eſt illicitum, quia non eſt aptum me-
dium ad hunc finem, cum ſemper exponatur periculo ju-
ſtitia cauſæ, una cum periculo vitæ propriæ, vel alterius.
Duellum evitativum belli eſt, quando Rex, vel Princeps
juſtum bellum gerens, quia non habet ſufficientes vires, 16
ad reſiſtendum hoſtibus, vel ad parcendum multitudini
committitur res duello inter duos, vel plures milites u-
triuſque exercitus decidenda, ut quæ pars vicerit, cauſam
obtineat; vel ipſimet Reges, & Principes ad duellum ſe
provocant; ut ſuorum ſubditorum ſaluti proſpiciant,

& hoc duellum eſt licitum, ut clare patet de Divo Wenceſlao Bohemiæ Duce, cui, ut in ejus officio legitur, ad ſingulare certamen adverſus ducem Curimenſem accedenti, ut ſuorum ſaluti proſpiceret, in ſignum juſtitiæ ſui duelli viſi ſunt Angeli arma miniſtraſſe, & dixiſſe adverſario: *Ne ferias*. Duellum defenſivum honoris eſt, quando quis de aliquo defectu notatus, ad ſe defendendum duellum indicit, vel acceptat. Et hoc duellum eſt illici-
17 tum, quia alia via fieri poteſt honoris defenſio, ſeu injuriæ reparatio, videlicet legitima accuſatione apud judicem, ad quem finem conceditur in jure actio injuriarum. *Inſtit. de injur.* §. *In ſumma*, ibi: *In ſumma ſciendum eſt, de omni injuria, eum qui paſſus eſt poſſe vel criminaliter agere, vel civiliter; & tit. 30. de injuriis* (a).

81 Duellum dividitur ab omnibus principaliter in duellum ſolemne, & in duellum privatum. Duellum ſolemne (quia forte ſolemnius conducit ad Tartara) eſt quod fit ſervata certa forma, & ſolemnitate circa deſignationem armorum, & circa tempus, & locum ſecuritatis privilegio præditum (quod *Campum francum* communiter appellant) ad-
19 hibitis etiam teſtibus ſeu Patrinis, quos *Secundantes* vocant. Duellum privatum eſt, quod fit quidem etiam ex condicto, ſtatuto certo tempore, & loco, ſed abſque aliis
20 ſolemnitatibus circa deſignationem armarum & ſecuritatem loci, & ſine Patrinis. Duellum dividitur ulterius in illud quod fit auctoritate publica & in illud, quod fit auctoritate privata, & utrumque patet ex terminis.

21 Duellum tum ſolemne, tum privatum, ſeu ſimplex eſt prohibitum Jure divino, & humano tam civili, quam Canonico, ſeu Eccleſiaſtico ſub pœnis graviſſimis. Jure divino prohibetur in præcepto *Non occides*, quo divino præcepto non tantum prohibetur occiſio auctoritate privata, ſed etiam periculum ejuſdem, ut patet in aliis præceptis. In duello autem uterque duellans ad minimum exponitur evidenti occiſionis periculo, & de Jure divino eſt textus in Deuteron. *c.* 6. & Luc. *c.* 4. ibi: *Non tentabis Dominum Deum tuum*. Jure humano Civili prohibetur *l. Unic. Cod. de Gladiatoribus*, & ſæpe alibi; Jure humano Canonico, ſeu Eccleſiaſtico prohibetur *c. Monomachiam* 12. *cauſ.* 2. *q.* 4. *& tit.* 14. *de Clericis pugnantibus in duello*, *& tit.* 35. *de purgatione vulgari*, *l.* 5. *decretal.* & a Julio II. Conſtitut. incip. *Regis pacifici*, a Leone X. Conſtit. incip. *Quam Deo, & hominibus*, a Clemente VII. Conſtit. *Conſuevit Romanus Pontifex*, a Julio III. Conſtitut. incip. *Ea, quæ a Prædeceſſoribus*, a Gregorio XIII. Conſtit. incip. *Ad tollendam*, a Clemente VIII. Conſtit. incip. *Illius vices*, & a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de reform.* præciſis his verbis: „ Deteſtabilis duellorum uſus fabricante Diabolo introductus, ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex Chriſtianorum orbe penitus exterminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocumque alio nomine Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerit, eo ipſo ſint excommunicati, ac juriſdictione, & dominio Civitatis, Caſtri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiſerint, quod ab Eccleſia obtinent, privati intelligantur: & ſi Feudalia ſint, directis Dominis ſtatim acquirantur. Qui vero pugnam commiſerint, & qui eorum Patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum ſuorum proſcriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & ut homicidæ juxta S. Canones puniri debeant. Et ſi in conflictu deceſſerint: perpetuo careant ſepultura Eccleſiaſtica; illi autem, qui conſilium in cauſam duelli tam jure, quam facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam ſuaſerint, nec non ſpectatores excommunicationis, ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur: non obſtante quocumque privilegio, aut prava conſuetudine, etiam immemorabili.

Novæ Additiones ex aliena manu.

VAria ex Scriptoribus ad duella pertinentia collegit *Thurmannus in duellicis*, at ſi dicendum quod res, 1
ſine judicio quævis conſarcinavit. De judiciis duellicis olim uſitatis egerunt, & quidem rectius *Mauritius de duellis*, & *Ephraim Gerard de judiciis duellicis*. Hiſtoriam vero duellorum, eamque pleniſſimam edidit *Baſnage* in tractatu cui titulus: *Diſſertation Hiſtorique ſur les duels*, quæ præmiſſa *eſt tom.* 1. *de l'Hiſtoire des Ordres Militaires*.

ARTICULUS II.

Duellum quoad ejus pœnas, & perſonas eas incurrentes, & earum abſolutionem.

SUMMARIUM.

1 *Aſſertur in primis per extenſum pro regula, & notitia ſatis neceſſaria ad hæc omnia, Conſtitutio Clementis VIII.*
2 *Enumerantur pœnæ principales contra duellantes ſtatutæ.*
3 *Vulneratus ſi in ipſo loco duelli, vel in alio quidem loco, ſed tamen paulo poſt eodem adhuc die, ſicque ſine vero ſufficienti intervallo decedat, caret Eccleſiaſtica ſepultura; quamvis pœnitens, & a cenſuris abſolutus decedat.*
4 *Si autem vulneratus in duello moriatur poſt notabile intervallum, V. G. poſt unam, vel alteram diem, non caret Eccleſiaſtica ſepultura.*
5 *Pœnas impoſitas contra duellantes incurrunt, Primo: Ipſimet pugnantes, ſive ſint principales, ſive non, ſive ſit ſolemne, ſive ſit privatum, vel ſimplex, etiamſi non ſequatur mors, ſeu mutilatio. Immo quamvis initum fuerit pactum de ſtatim terminando &c.*
6 *Secundo, illas pœnas incurrunt Patrini, ſocii, ad duellum ſerio provocantes, acceptantes, etiamſi pugna ob aliquod impedimentum non fuerit ſecuta.*
7 *Tertio, illas pœnas incurrunt duellantium adjutores, ſive auxilium, conſilium, operam, vel favorem præſtantes, equos, arma, commeatum, pecuniam, & alia ſubſidia ſcienter adminiſtrantes.*
8 *Conſulens duellum non incurrit excommunicationem ſi fecit quam potuit, revocando conſilium, licet nihil profecerit.*
9 *Quarto, illas pœnas incurrunt ſpectatores ex induſtria, ſeu ex compoſito.*
10 *Hinc pœnas illas non incurrunt, qui ex occulto, vel obiter tranſeundo reſpiciunt.*
11 *Quinto, illas pœnas incurrunt locorum Domini, Magiſtratus, Præſides, Locumtenentes, Duces militum, & Capitanei, qui duellum, vel permittunt, vel non prohibent quantum poſſunt, vel commiſſum non puniunt.*
11 *Civitates vero, Oppida, Terræ, Caſtra, in quibus commiſſum fuerit duellum, permittentibus, aut tolerantibus Dominis, Eccleſiaſtico ſubjiciuntur Interdicto.*
13 *Sexto, illas pœnas incurrunt omnes ſcripta, & manifeſta ad duellum præparatoria efficientes, nec non quaſcumque etiam ſine ſcripto denunciationes, declarationes narra-*

(a) Ad coercendam nimiam duellantium licentiam, Benedictus XIV. novas ſtabilivit pœnas ſequenti articulo recenſendas, atque quinque damnavit propoſitiones, quas paſſim tradunt, atque tuentur probabiliſtæ Theologi; ex quarum proſcriptione manifeſtum fit; Primo, non licere viro militari afferre, vel acceptare, duellum, ne tamquam formidoloſus, timidus, & abjectus officio militari privetur, quo ſe, ſuamque familiam ſuſtentet: quia timore amiſſionis officii, quo ſuſtentatur, licita non poteſt fieri actio, qua propriam, & alienam vitam periculo exponit, & qua cum ſemetipſum, tum provocatum æternæ damnationis periculo exponit. Secundo, excuſari non poſſe afferentes, & acceptantes duellum, etſi certo ſciant, pugnam non ſecuturam, quia actionem provocant, vel actionem probant, quæ jure naturæ, divino, & Eccleſiaſtico, atque civili prohibita eſt, quæ ſine ſcandalo eſſe, vel palam probari non poſſit. Tertio, excuſari non poſſe a cenſuris offerentes, vel acceptantes duellum gravi metu amittendæ famæ, vel officii compulſi. Ideo enim has Eccleſia conſtituit pœnas, ut harum timore militares homines a deteſtabili hujuſmodi abuſu compeſceret. Quarto, ne quidem in ſtatu naturali, ubi ſcilicet tribunalia, & judicia deſint, pro honoris, bonorumque defenſione, acceptari, vel offerri duella poſſe: Numquam enim licet propriam, & alienam vitam, cujus Deus Dominus eſt, certo periculo exponere, & animam damnationi ſubjicere. Quinto denique, nec itidem licere prætextu male ordinatæ civitatis, ac denegatæ juſtitiæ; tum ob allatas rationes, tum etiam ex eo, quod hac via aditus fieret ad plura incommoda, quæ in civili ſocietate inde naſcerentur; ut conſideranti facile patet.

En autem damnatæ propoſitiones. Prima, *Vir militaris, qui niſi offerat, vel acceptet duellum tamquam formidoloſus, timidus, abjectus, & ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo ſe ſuoſque ſuſtentat, privaretur, vel promotionis alias ſibi debitæ, ac promeritæ ſpe perpetuo carere deberet, culpa, & pœna vacaret, ſive offerat, ſive acceptet duellum.*

Secunda. *Excuſari poſſunt etiam honoris tuendi, vel humanæ vilipenſionis vitandæ gratia duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo ſciunt, pugnam non eſſe ſecuturam, utpote ab aliis impediendam.*

Tertia. *Non incurrit Eccleſiaſticas pœnas ab Eccleſia contra duellantes latas dux, vel officialis militiæ acceptans duellum ex gravi metu amiſſionis famæ, & officii.*

Quarta. *Licitum eſt in ſtatu hominis naturali acceptare, & offerre duellum ad ſervandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulſari nequit.*

Quinta. *Aſſerta licentia pro ſtatu naturali applicari etiam poteſt ſtatui civitatis malæ ordinatæ, in qua nimirum vel negligentia, vel militia Magiſtratus juſtitia a parte denegatur.*

narrationes, &c. etiamſi neque pugna aliqua, nec certamen: aut effectus, nec acceſſus, aut actus, ad pugnam proximus, neque expreſſa, aut aperta provocatio ſubſecuta fuerit.

14 *Illas pœnas incurrunt etiam Chriſtiani cum Turcis duellantes.*

15 *Non incurrunt tamen tales pœnas ratum habentes duellum ſuo nomine factum.*

16 *Exemplificantur varii caſus, in quibus provocatus ad duellum non incurrit illas pœnas*, uſque ad n. 19.

20 *Abſolutio ab excommunicatione incurſa ob duellum ratione cit. Conſtit. Clementis VIII. non poterat impendi extra articulum mortis niſi a Romano Pontifice pro tempore exiſtente.*

21 *Hodie tamen talis abſolutio poteſt impendi virtute ſuorum privilegiorum a Confeſſariis Regularibus extra Italiam, & in Urbe Romana, licet non intra Italiam, & extra Urbem.*

22 *Ad rem adducitur etiam nova Conſtit. Benedicti XIV.*

1 AFfertur in primis per extenſum pro regula, & notitia ſatis neceſſaria ad hæc omnia, Conſtitutio Clementis VIII. quæ eſt ut ſequitur.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus ſervorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

ILlius vices licet immeriti gerentes, qui ut animas ſuorum Fidelium a peccato, & diaboli laqueis liberaret, de Cœlo deſcendens, humana carne aſſumpta, ne proprio quidem ſuo pretioſiſſimo ſanguini pepercit, ſed ſe ipſum in ara Crucis immaculatam hoſtiam æterno Patri offerre voluit, in hanc præcipuam curam ſummo ſtudio incumbimus, ut eaſdem animas ineſtimabili pretio redemptas adverſus Sathanæ fraudes, quantum in nobis eſt, illæſas præſervemus, præſertim vero totis viribus Nobis a Domino traditis exterminemus exitialia quædam, atque enormia peccata, quibus Divina Majeſtas gravius offenditur, quæque eodem fabricante humani generis hoſte, inventa, atque introducta ſunt, ut ex cruenta corporum morte, animarum etiam ſimul interitus, ac pernicies ſequatur.

§. 1. Recte ſiquidem, & ſalubriter fel. record. Pius Papa IV. Prædeceſſor noſter poſt alios complures ſuos, noſtroſque prædeceſſores, qui deteſtandum Divina, naturalique Lege, ac Sacris Canonibus damnatum Duellorum abuſum, ſuis etiam Conſtitutionibus ſevere prohibuerant, graveſque pœnas contra quoſcumque temporali ditioni S. R. E. mediate vel immediate ſubjectos ejus criminis quomodolibet reos, vel participes inflixerant, cupiens non ſolum in terris prædictis, ſed alias ubilibet animarum periculis obviare, Principes, ac domicellos permittentes in ſuis Dominiis id patrari, ac etiam extra Terras, & Loca ditioni Eccleſiaſticæ ſubjecta, hujuſmodi Duella, ſeu ſingularia certamina, ſeu diffidationes deſuper facientes, ac ad id invitantes, provocantes, auxilium, conſilium, vel favorem dantes, illiſque aſſiſtentes, & intereſſentes, nec non chartas deſuper ſubſcribentes, aut publicantes, ſeu de illis ſe intromittentes, ſingulos. Imperatore, ac Regibus inferiores majoris excommunicationis, ac (ſi Eccleſiaſtici fuerint) ultra eam, etiam privationis omnium Dignitatum, Beneficiorum, & Officiorum Eccleſiaſticorum, inhabilitatiſque ad illa, & alia in poſterum obtinenda, pœnis ſubjacere, eaſque incurrere voluit, a quibus nonniſi a Romano Pontifice abſolvi poſſint.

§. 2. Sed, & poſtmodum generalis Tridentina Synodus ad exterminandum penitus ex Chriſtiano Orbe hoc malum ſtatuit, ut Imperator, Reges, Principes, Marchiones, Comites, & quocumque alio nomine Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint, eo ipſo ſint excommunicati, ac juriſdictione, & dominio Civitatis, Caſtri, aut loci, in quo, vel apud quem Duellum fieri permiſerint, quod ab Eccleſia obtinent, privati intelligantur, & ſi Feudalia ſint, directis Dominis ſtatim acquirantur. Qui vero pugnam commiſerint, & qui eorum Patrini vocantur, excommunicationis, omnium bonorum ſuorum proſcriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & ut homicidæ, juxta Sac. Canones puniri debeant. Et ſi in ipſo conflictu deceſſerint, perpetuo careant Eccleſiaſtica ſepultura. Illi etiam, qui conſilium in cauſa duelli tam jure, quam facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quempiam ſuaſerint, nec non Spectatores, excommunicationis, & perpetuæ maledictionis vinculo teneantur.

§. 3. Quas pœnas noviſſimæ piæ memor. Gregorius Papa XIII. pariter prædeceſſor noſter extendit adverſus illos etiam omnes, qui non publice, ſed privatim ex condicto, ſtatuto tempore, & in loco convento Monomachiam commiſiſſent, etiam Patrinis ſociiſque non vocatis, & loci ſecuritate non habita, & provocatoriis litteris minime præcedentibus, etiam contra locorum Dominos, ſi id (quantum in ſe fuerit) non prohibuiſſent, ceteroſque ſupradictos criminis ſocios, & ex compoſito ſpectatores etiamſi pugnam ob aliquod impedimentum non commiſiſſent, ſi ad locum acceſſiſſent pugnaturi, & per eos non ſtetiſſet quominus pugnarent.

§. 4. Verum quia cum magna animi noſtri moleſtia intelleximus adhuc in quibuſdam, præſertim Tranſalpinis, ac remotis Regionibus, & potiſſimum ubi bella vigent, caſtrenſi quadam, & militari licentia, ſeu verius audacia pernicioſum hoc ſcelus inter Fideles exerceri, quaſi fas ſit in ſolo hoſtili, ubi Chriſtiani nominis, ſeu Catholicæ Fidei hoſtes tyrannidem exercent, ſeu hæreſes, & Schiſmata impune graſſantur, ſive inter ſigna, & Caſtra militaria in caput ſuorum fratrum impios convertere mucrones, quod multo ſalubrius contra Chriſti adverſarios ſtringi par eſſet: Nos nefaria Diaboli arma ſalutari Eccleſiæ gladio ad continendos in officio fideles nobis præcipue ipſius Domini auctoritate tradito retundere, atque a cervicibus gregis Domini noſtræ curæ crediti, quantum (eodem Deo adjutore) eniti poſſumus, propulſare cupientes, prædictas omnes Conſtitutiones, ac decretum Concilii Tridentini cum omnibus, & ſingulis in eis contentis Cenſuris, & pœnis decretis, ac extenſionibus, quarum, & quorum omnium tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſi, & ad verbum incertis, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo approbamus, confirmamus, & innovamus.

§. 5. Ac inſuper auctoritate, & tenore præmiſſis decernimus, & declaramus eaſdem Conſtitutiones, ac decretum, locum habere ubique gentium, & terrarum, inter quaſcumque perſonas, etiam armatas, & in Caſtris, ſeu propugnaculis militantes, etiam ubi noſtrorum, & S. R. E., aut Catholicæ Fidei hoſtium furor impune graſſatur, in dominiis per eos occupatis, & detentis. Idem quoque juris cenſendum eſſe, ſi publico, & forſan juſto bello indicto, miles aliquis alterum in adverſariorum exercitu militantem, ſive alias in hoſtium Caſtris, præſidiis, aut terris degentem, privatas ſimultates, atque inimicitias publicæ cauſæ intermiſcendo, etiam Ducum permiſſu, ex condicto ad ſingulare certamen deſcendat, aut illum provocet. Nec non iiſdem pœnis, decreto, & Conſtitutionibus teneri eos, inter quos pactiones initæ ſint de dirimendo certamine, cum primum alteruter vulneratus fuerit, ſeu ſanguinem ſuderit: aut certus ictuum numerus utrique illatus fuerit. Vel ſi convenerint, ut non ſinguli, ſed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent. Et non ſolum locorum Dominos, ſed etiam Magiſtratus, Præſides, Locumtenentes, aut etiam militum Duces, & Capitaneos in Caſtris, vel extra ea, in alieno, vel hoſtili ſolo, vel cum militibus exercitus adverſariorum Monomachiam in quocumque caſu per præſentem, vel alias Conſtitutiones hujuſmodi prohibitio, permittentes, vel quantum in ipſis eſt non prohibentes, aut poſt commiſſum crimen, veniam, & impunitatem concedentes.

§. 6. Præterea pari ratione prohibemus omnia, & ſingula ejus generis ſcripta, manifeſta, ſeu fides vulgo appellata, quæ etiam ſine expreſſa provocatione ad certamen, tamen quaſi præparatoria quædam ad chartulas, ſeu libellos provocatorios & ad Duellum illorumque veluti radices, aut ſemina, ut plurimum laceſſendi aliquem ad pugnam, & ſuſcitandæ ſimultatis, atque inimicitiæ materiam, & occaſionem præbent. Dum ſcilicet in illis per modum Epiſtolæ, libelli, & publicæ atteſtationis, & intimationis, ſive per authentica documenta, ſive per unius, pluriumve chirographorum ſubſcriptiones, aut relationes ſub prætextu proprii, vel alieni honoris, & famæ, more militari, atque ut vulgo dicitur *Cavaleresco*, tuendi, aut lædendi, ſive ad illatæ, propulſatævæ contumeliæ, aut injuriæ probationem, ſeu tollendam, ipſius ſuſpicionem rei alicujus geſtæ ad id pertinentis, vel verborum, aut reſponſionum ſeries, & ordo narratur, vel ex ſimili abuſu hac de cauſa aliquid tale adeo firmiter aſſeritur, aut negatur, ut qui contradixerit, is ſive nominatim, ſive in genere mendacii arguatur, aut mentiri dicatur. Aut ad hunc effectum ex militari etiam conſuetudine quæritur, declaratur, aut reſpondetur, qua mente, aut quo ſenſu quippiam ejuſmodi, quo ad ſuperius expreſſa ſpectet, geſtum, dictumque ſit. Vel denique offert ſe quiſdam contra certam, vel incertam perſonam, vel generatim contra quemcumque ad probandum armis, & verificandum etiam inito certamine, aliquid ita eſſe, aut fuiſſe, vel non fuiſſe. Nec non quaſcumque etiam ſine ſcripto factas talium rerum ſupradicta quoquomodo concernentium, & ob hujuſmodi cauſas in locis publicis, vel privatis, ubi hominum multitudo convenire ſoleat, denunciationes, narrationes, declarationes, & teſtificationes. Volentes eos omnes, & ſingulos, qui ſuo, vel alieno nomine ad effectum, de quo ſuperius dictum eſt, prædicta, vel his ſimilia, multoque magis ad certandum provocatoria ſcripta, libellos, epiſtolas, eorumque exempla dictaverint, compoſuerint, ſcripſerint, miſerint, detulerint, divulgaverint affixerint, exemplaverint typis impreſſerint, ſubſcripſerint, atteſtati fuerint. Quive aliis ad ſingulare certamen publice, vel occulte ineundum,

vel ad provocandum aliquem ad pugnam, ſive ad hujus generis ſcripta, quæ manifeſta, quæque chartulæ provocatoriæ appellantur, ſcribenda, dictanda, mittenda, deferenda, divulganda, auxilium, conſilium, operam, vel favorem præſtiterint, ſive id ſuaſerint, aut mandaverint, quique in præmiſſis, vel eorum aliquo ſe quomodolibet immiſcuerint; etiamſi neque pugna aliqua, vel certamen, aut effectus, non acceſſus, aut actus ad pugnam proximus, neque expreſſa, & aperta provocatio ſubſecuta fuerit, neque ſcriptiones prædictæ, quæ manifeſta dicuntur, in publicum prodierint, aut cuidam intimatæ extiterint, ſi per eos non ſteterit, quominus publicatio, aut denuntiatio fieret. Nihiſominus cenſuris, & pœnis omnibus in præſenti, & aliis prædictis Conſtitutionibus, & decreto contentis ſubjacere, tamen ſi ſuperius enumeratis, quam ſi aliis etiam majoribus Eccleſiaſticis, vel mundanis dignitatibus, gradibus, & præeminentiis excellant.

§. 7. Quinimmo de novo etiam per preſentes ex parte Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, excommunicamus; & anathematizamus, maledicimus, & execramur omnes, & quoſcumque publice, vel privatim, palam, vel occulte, in quibuſcumque locis, modis, & formis, ac caſibus ſub præſenti noſtra, & aliis prædictis Conſtitutionibus, ac decreto comprehenſis, ſingulare certamen (quod Duellum vulgo dicitur) ex compoſito ineuntes, nec non id ſcelus ſuadentes, aut provocantes, opem, conſilium, vel favorem præſtantes, equos, arma, commeatus præbentes, aut comitantes, vel circa chartulas, ſeu libellos, litteras, nuncios, aut quæcumque alia ſcripta hujuſmodi quomodolibet peccantes, hujuſque delicti ſocios de induſtria, Spectatores, Patrinos, fautores, defenſores, quacumque tam ſuperius expreſſa, quam alia Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate. Ita ut ſingulares etiam perſonæ cujuslibet Communitatis, Univerſitatis, Collegii, aut Reipublicæ, quæ hujus criminis participes quoquomodo fuerint, nequaquam excuſentur, ſed ſupradictos omnes, eorumque ſingulos, ipſo facto abſque ulla monitione, Judicis decreto, aut miniſterio, perpetui anathematis, excommunicationis majoris, & maledictionis æternæ mucrone percuſſos, & damnatos harum ſerie declaramus; & ſi in ipſo conflictu obierint, ſepultura Eccleſiaſtica perpetuo privatos eſſe volumus. Ipſas vero Civitates, Terras, Oppida, vel Caſtra, & loca in quorum Territoriis id facinus ſcientibus, & tacite, vel expreſſe permittentibus, aut tolerantibus Dominis, aut Magiſtratibus, vel Senatu, aut Populo admiſſum fuerit, Eccleſiaſtico ſupponimus Interdicto, cujus Interdicti relaxationem, aut Excommunicationis abſolutionem, ab alio quam a Nobis, & pro tempore exiſtente Romano Pontifice pœnitentia, & ſatisfactione congrue peracta in mortis articulo conſtituti, nequeant obtinere, etiam prætextu quarumcumque facultatum, & indultorum quibuſvis perſonis tam Eccleſiaſticis cujuſcumque Ordinis, aut militiæ, ſtatus, gradus, aut conditionis exiſtentibus, quam Laicis etiam Imperiali, Regali, vel alia mundana præeminentia inſignitis, per Sedem Apo- Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie conceſſorum. Quæ omnia quoad præmiſſa nolumus cuiquam in aliquo ſuffragari. Pœnis aliis tam ſpiritualibus, quam temporalibus contra eos inflictis, nihilominus in ſuo robore permanſuris.

§. 8. Univerſos autem, & ſingulos chariſſimos in Chriſto Filios noſtros Imperatorem, Reges, & dilectos Filios nobiles Duces Viros, etiam armorum, & exercituum, Marchiones, ceteroſque Principes Chriſtianos, nec non Dominia, Potentatus, Communitates, & Univerſitates Civitatum, Oppidorum, & Caſtrorum, illorumque Domicellos, & Dominos temporales, ac etiam militum, & copiarum tam equeſtrium, quam pedeſtrium Ductores, Tribunos, Præfectos, Capitaneos in quibuſcumque etiam Nobis, & Romanæ Eccleſiæ temporali Juriſdictioni non ſubjectis locis conſtitutos, cujuſcumque gradus, præeminentiæ, & nobilitatis exiſtentes, hortamur, rogamus, & obteſtamur per viſcera Domini Noſtri JESU CHRISTI, ut ejus Divini nominis intuitu pro ſua erga eundem Deum, per quem regnant Reges, & a quo Principatus acceperunt, pietate, atque erga Nos, & S. hanc Sedem reverentia, & devotione, non modo nihil tale in ſuis Dominiis fieri permittant, nec ullo modo conniveant, ſed hoc malum omni ſtudio, diligentia, & auctoritate exterminare totis viribus procurent, contra quoſcumque delinquentes, & ut præfertur quomodolibet complices, & participes etiam temporalibus pœnis graviſſimis animadvertant, & per ſuos Officiales, & Curiæ Miniſtros procedi curent, ſe obſequium Deo pergratum, perque acceptum præſtituros, ſi quo gladio ad tutelam bonorum, & ad propulſandos perditorum conatus ſunt accincti, eumdem ad vindictam hujus peccati, & ad ſumendas de hujuſmodi criminis reis debitas pœnas exercuerint, contra vero memores, ſi in re tam gravi male ſe geſſerint, ſe in diſtricto Dei judicio rationem in noviſſimo die reddituros.

§. 9. Volumus autem ut præſentium tranſumptis etiam impreſſis, Notarii publici manu ſubſcriptis, & perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſigillo ſignatis, eadem protſus fides ubique gentium, & locorum adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur exhibitis, & oſtenſis.

§. 10. Quodque eædem præſentes in Lateranen. ac Principis Apoſtolorum de Urbe Baſilicarum, & Cancellariæ Apoſtolicæ valvis de more publicentur, affixis inibi earum exemplis per aliquem ex Curſoribus noſtris, & dimiſſis, quodque eadem publicatio eos, qui in Urbe ſunt, poſt triduum, qui vero extra eam, poſt quatuor menſes, omnes, quos concernunt, perinde arctent, & afficiant, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent.

Nulli ergo omnino &c.

Datum Romæ in Monte Quirinali Anno Incarnationis Domin. 1592. Kalend. Sept. Pont. noſtri Anno I.

Pœnæ principales duellantibus ſtatutæ ſunt ſequentes. 2
Primo, Excommunicatio ipſo facto incurrenda. Secundo, Perpetua, infamia. Tertio, Proſcriptio bonorum omnium. Quarto, debent puniri ſicuti homicidæ. Quinto, Privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, ſi in ipſo conflictu deceſſerint. Sexto, Si fuerint Eccleſiaſtici, privati ſunt omnibus, Dignitatibus, Beneficiis, & Officiis Eccleſiaſticis, & redduntur inhabiles ad illa, & ad alia in poſterum obtinenda. Septimo, fiunt rei Criminis læſæ Majeſtatis. Octavo, Redduntur inhabiles ad condendum teſtamentum. Omnes iſtæ pœnæ recenſentur in adducta Conſtitutione Clementis VIII. (a).

Vulneratus, ſi in ipſo loco Duelli, vel in alio quidem 3
loco, ſed tamen paulo poſt, eadem adhuc die, ſicque ſine vero ſufficienti intervallo decedat, caret Eccleſiaſtica ſepultura, quamvis pœnitens, & a cenſuris abſolutus decœ at. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 64. Sanchez *in ſelect. diſp.* 39. *num.* 9. Pignatell. *tom.* 9. *conſult.* 88. *num.* Homobon. *in conſult. caſ. conſcient.* 2. *part.* 7. *reſ.* 64. Lezana *tom.* 2. *verb. Duellum num.* 14. Konig *lib.* 5. *decretal. tit.* 13. *num.* 20. Reiffenſtuel *ibid. num.* 43. & alii magis communiter. Et ratio eſt, quia ultra quam quod ſemper comprobatur de ipſo, quod dicit Concilium Tridentinum, & Clemens VIII. in loco conflictus deceſſiſſe; ſic expreſſe decernitur, ac præcipitur in Rituali Romano juſſu Pauli V. edito in rubrica de exequiis in hæc verba: *Negatur Eccle-*

(a) Accedunt etiam latæ per Benedictum XIII. & per Benedictum XIV. pœnæ, quæ ita exprimuntur Conſtit. incip. *Deteſtabilem* edit. IV. Idus Novembris an. 1752. §. *Jam vero: Si quis in duello, ſive publice, ſive privatim indicto hominem occiderit, ſive hic mortuus fuerit in loco conflictus, ſive extra illum ex vulnere in duello accepto, hujuſmodi homicidia tanquam interficiens proximum ſuum animo præmeditato, ac deliberato ad formam Conſtitut. felic. record. prædeceſſ. noſtri Benedicti Papæ XIII., quæ incipit; Ex quo divina data VI. Idus Jun. anno Domini 1725. ab Eccleſiaſticæ immunitatis beneficio excluſus, & repulſus omnino cenſeatur; ita ut a cujuſcumque ſacri, aut religioſi loci aſylo, ad quod confugerit, ſervatis tamen de jure ſervandis, extrahi, & Judicis competentis Curiæ pro merito puniendus tradi poſſit, & debeat: ſuper quo nos Epiſcopis, aliiſque Superioribus Antiſtitibus, ad quos reſpective pertinet, & pertinebit in poſterum, neceſſarias & opportunas facultates præſentium quoque tenore impertimur.*

Quin etiam, vivente adhuc altero in ſingulari certamine graviter vulnerato, ſi percuſſor in locum immunem ſe receperit, ex quo, eveniente illius morte, fugam arripere, & legum ſeveritatem evadere poſſe proſpiciatur, volumus & reſpective permittimus, ut quatenus periti ad inſpiciendum vulnus accepti grave vitæ periculum adeſſe retulerint, percuſſor ipſe prævio ſemper decreto Epiſcopi, & cum aſſiſtentia perſonæ Eccleſiaſticæ ab eodem Epiſcopo deputatæ, ab hujuſmodi loco immuni extractus, ſine mora carceribus mancipetur: ea tamen lege Judicibus indicta, ut illum Eccleſiæ reſtituere debeant, ſi vulneratus ſuperſtes vivat ultra tempus a legibus, quæ de homicidio ſunt, conſtitutum: alioquin in eaſdem pœnas incidant, quæ in memoratis Benedicti XIII. litteris conſtitutæ ſunt adverſus illos, qui delinquentem in aliquo ex caſibus ibidem expreſſis, ex indiciis ad id ſufficientibus ſibi traditum reſtituere recuſent, poſtquam is in ſuis defenſionibus hujuſmodi indicia diluerit.

Præterea decernimus, ac declaramus ſepulturæ ſacræ privationem ex Sacroſancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli, & conflictus incurrendam perpetuo fore etiam ante ſententiam Judicis a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, ſive duellum publice, ſive privatim indictum fuerit, ac etiamſi vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ ſigna dederit, atque a peccatis, & cenſuris abſolutionem obtinuerit; ſublata Epiſcopis, & Ordinariis locorum ſuper hac pœna interpretandi, ac diſpenſandi facultate,

Eccleſiaſtica ſepultura morientibus in Duello, etiamſi ante obitum dederint ſigna pœnitentiæ. Et confirmatur a ſimili de decedentibus in Torneamentis, vel in ludo agitationis Taurorum; tales enim ſic decedentes carent Eccleſiaſtica ſepultura, quamvis moriantur pœnitentes, ut expreſſe ſtatuitur *in c. 1. de Torneamentis*, ibi: *Quod ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia non negetur, Eccleſiaſtica tamen caret ſepultura*; adeoque a pari idem dicendum eſt de decedentibus in duello. Si autem
4 vulneratus in duello moriatur poſt notabile intervallum, v. gr. poſt unam, vel alteram diem, non caret Eccleſiaſtica ſepultura. Caraffa *de duello tract. 2. ſect. 3. q. 19. nu. 9.* Diana *par. 11. tract. 6. reſolut. 26.* Lezana *tom. 2. verb. Duellum n. 14.* Mancin. *in practic. de infirm. in ord. ad ſepult. n. 34.* Porcell. *in reſponſ. par. 3. cap. 10. num. 3. & 4.* Boſſæus *verb. ſepultura nu. 5.* Trullench. *de jure Parochi cap. 9. dub. 7. n. 7.* Poſſentius *in recollect. q. moral. verb. Duellum in 6.* Remig. *in practic. Confeſſ. tract. 2. cap. 5. §. 1. n. 11.* Konig. *loc. citat. n. 20.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 44.* & alii plures. Et ratio eſt, quia in tali caſu vulneratus licet moriatur occaſione Duelli, ſeu ex Duello, non tamen ipſo Duello, ſeu conflictu, uti ad incurrendam hanc pœnam expreſſe requiritur tum a Concil. Trident. *loc. cit.* tum a Conſtitut. Clementis VIII. ſupra adducta, ibi: *Et ſi in ipſo conflictu deceſſerint, perpetuo careant Eccleſiaſtica ſepultura*. Tum quia cum hæc ſit lex pœnalis, extendi non debet, ſed potius reſtringi; *arg. Regul. 15. Juris in 6.* ibi: *Odia reſtringi, & favores convenit ampliari*; & *Regul. 49. eodem in 6.* ibi: *In pœnis benignior eſt interpretatio facienda*.

5 Pœnas impoſitas contra duellantes incurrunt: Primo, ipſimet pugnantes, ſive ſint principales, ſive non, ſive duellum ſit ſolemne, ſive privatum, vel ſimplex: etiamſi non ſequatur mors, ſeu mutilatio, immo quamvis initum fuerit pactum de ſtatim terminando certamen, cum primum vulneratus fuerit, aut ſanguinem ſuderit, aut certus ictuum numerus utrimque illatus fuerit, textu expreſſo in citat. Conſtit. Clementis VIII. §. 5. ibi: *Necnon iiſdem pœnis, & decreto &c.* Vide ſupra in allata Conſtitut. Clementis VIII. Secundo, illas pœnas incurrunt Patrini,
6 ſocii, ad duellum ſerio provocantes, acceptantes, etiamſi pugna ob aliquod impedimentum non fuerit ſecuta, ut expreſſe cavetur in citat. Conſt. Clem. VIII. in fine §. 3. ibi: *Etiamſi pugnam ob aliquod impedimentum non commiſiſſent, ſi ad locum acceſſerint pugnaturi, & per eos non ſte-*
7 *tiſſet, quominus pugnarent*. Tertio, illas pœnas incurrunt duellantium adjutores, ſive auxilium, conſilium, operam, vel favorem præſtantes, equos, arma, commeatum, pecuniam, & alia ſubſidia ſcienter adminiſtrantes, ut patet expreſſe in cit. Conſtitut. Clementis VIII. §. 7. Con-
8 ſulens autem duellum non incurrit excommunicationem, ſi fecit quantum potuit, revocando conſilium, licet nihil profecerit, quia quantum eſt ex ſe, effecit ut per eum ceſſaret duellum, novum enim conſilium dedit ex ſe efficacius ad revocandum duellatorem, qui ſi non revocetur, eſt propter ſuam pravitatem, adeoque conſulens non eſt amplius in cauſa, & conſequenter ſi efficaciter ſuum conſilium revocat, etiam poſt provocationem, & ante executionem duelli, faciens quantum in ſe eſt, ne ſequatur ipſa pugna, non contrahit excommunicationem; colligitur ex Conſtit. Gregori XIII. ubi dixit, *conſulentes eiſdem cenſuris, & pœnis ſubjacere, ſi per ipſos non ſtetit, ne pugna ſequatur*.

9 Quarto, illas pœnas incurrunt ſpectatores ex induſtria, ſeu ex compoſito; ſcilicet qui ex ſua præſentia, & viſione videntur ad pugnam duellantes incitare, textu expreſſo in Concilio Tridentino *cit. ſeſſ. 25. c. 19. de reform.* ibi: *Nec non ſpectatores*, & in cit. Conſtitut. Clementis VIII. §. 2. ibi: *Nec non ſpectatores* & §. 3. ibi: *Et ex compoſito ſpe-*
10 *ctatores*, & §. 7. ibi: *& induſtria ſpectatores*. Hinc pœnas illas non incurrunt qui ex occulto, vel obiter tran-
11 ſeundo reſpiciunt; quia nihil ad ineundam, & peragendam pugnam conferunt. Quinto, illas pœnas incurrunt locorum Domini, Magiſtratus, Præſides, Locumtenentes, Duces militum, & Capitanei, qui Duellum vel permittunt, vel non prohibent quantum poſſunt, vel commiſſum non puniunt, textu expreſſo in d. Conſtit. Clementis VIII. §. 5. *in fine*, ibi: „ Et non ſolum locorum Dominos, ſed „ etiam Magiſtratus, Præſides, Locumtenentes, aut etiam „ militum Duces, & Capitaneos in Caſtris, vel extra ea, „ in alieno, vel hoſtili ſolo, vel cum militibus exercitus „ adverſariorum Monomachiam in quocumque caſu per „ præſentem, vel alias Conſtitutiones hujuſmodi prohibi- „ to, permittentes, vel quantum in ipſis eſt non prohi- „ bentes, aut poſt commiſſum crimen, & veniam, &
12 „ impunitatem concedentes. Civitates vero, Oppida, Terræ, Caſtra, in quibus commiſſum fuerit duellum, permittentibus, aut tolerantibus Dominis, Eccleſiaſtico ſubjiciuntur Interdicto, textu pariter expreſſo in cit. Conſtit. Clementis VIII. §. 7. ibi: „ Ipſa vero Civitates, Terras, „ Oppida, vel Caſtra, & loca in quorum territoriis id facinus ſcientibus, & tacite, vel expreſſe permittenti- „ bus, aut tolerantibus Dominis, aut Magiſtratibus, vel „ Senatu, aut populo admiſſum fuerit, Eccleſiaſtico ſup- „ ponimus Interdicto.

Sexto, illas pœnas incurrunt omnes ſcripta, & manife- 13
ſta ad Duellum præparatoria efficientes, nec non quaſcumque etiam ſine ſcripto denunciationes, narrationes, declarationes & teſtificationes, quæ etiam ſine expreſſa provocatione ad certamen materiam, & occaſionem præbent; Et illas pœnas incurrunt omnes, & ſinguli, qui ſuo, vel alieno nomine hujuſmodi ſcripta dictaverint, compoſuerint, ſcripſerint, miſerint, detulerint, divulgaverint, affixerint, exemplaverint, typis impreſſerint, ſubſcripſerint, intimaverint, vel etiam verbo denunciaverint, ſive atteſtati fuerint, & illi, qui ad aliquod horum auxilium, conſilium, operam, vel favorem præſtiterint, ſive ſuaſerint, mandaverint, aut quomodolibet ſe immiſcuerint, etiamſi neque pugna aliqua, nec certamen, aut effectus, nec acceſſus, aut actus ad pugnam proximus, neque expreſſa, & aperta provocatio ſubſecuta fuerit, neque ſcriptiones prædictæ, quæ Manifeſta dicuntur, in publicum prodierint, aut cuidam intimatæ extiterint, ſi per eos non ſteterit, quominus publicatio, aut denunciatio fieret; textu expreſſo fere præciſis verbis *in d. Conſtit.*
Clement. VIII. §. 6. Illas pœnas incurrunt etiam Chriſtia- 14
ni cum Turcis duellantes; Sic cenſuit *Sac. Cong. Conc. in Cattar. 22. Auguſti 1637. lib. 5. decret. fol. 584.*

Non incurrunt tamen tales pœnas ratum habentes Duel- 15
lum ſuo nomine factum; Floron. *de Duell. cap. 14. §. 3. n. 1.* Murga *diſquiſ. Canon. tom. 2. diſp. 11. dub. 9. nu. 1. & ſequent.* Novar. *in Summ. Bull. part. 1. comm. 62. num. 41.* & alii; ratio eſt, quia Summi Pontifices volentes pœnas extendi ad ratihabitionem, id ſolent exprimere, unde cum hoc non expreſſerint in Bullis contra duellantes, non eſt facienda extenſio, eo vel maxime quia iſta eſt Lex pœnalis, quæ potius debet reſtringi, *ex cap. Odia 15. & cap. In pœnis 49. de regul. Juris in 6. & l. Factum, §. In pœnalibus, ff. de regul. Juris*. Nec tales pœnas incurrit, qui provocatus ad Duellum ſic reſpondet. *Paratus ſum me defendere, quandocumque me invaſeris; nolo tamen acceptare duellum, quod Legi Divinæ,* 16
& Eccleſiaſticæ eſt contrarium. Nec etiam illas incurrit, qui ſic reſpondet: *Ego ubicumque me aggreſſus fueris, paratus ſum me defendere, neque latitabo, ſed mei copiam per ordinarias Civitatis vias faciam, & forſan tuo magno malo aggredieris; cæterum recuſo Duellum, quia a Lege Divina, & Eccleſiaſtica reprobatur*. Nec etiam illas incurrit, qui ſic reſpondet; *Sono Criſtiano, e non accetto Duello, ma cammino per la Città con la mia ſpada ſola, e la prima volta che c' incontreremo vi darò ſoddisfazione*. Item nec pœnas illas incurrit, qui poſtquam dixerat: *Quandocumque repero te in loco apto, rem armis decidemus*, poſtea data occaſione cum altero, qui & id acceptaverat, de facto congreditur; quia in omnibus adductis caſibus, non fuit deſignatus locus, & tempus, prout ad rationem veri duelli requiritur ex cit. Conſtit. Gregorii XIII. & Clementis VIII. §. 3. ibi. *Statuto tempore, & in loco convento*; & declaravit *Sac. Congregatio Concilii in nullius 15. Octobris 1644. lib. 17. decretal. fol. 360. & Sac. Cong. Immun. 13. Februar. 1703.* in caſu graviori, quam ſupradicti, ut patet in articul. præcedent. *ſub nu. 5.* non attento, quod tale ſcribens Viglietum dixiſſet Portitori ipſius Viglietti, quod reſponſum expectabat in quadam Aromataria, eo quia iſta verba expectare reſponſum erant nimis æquivoca; ſic apud Urſayam *Inſtitution. Crimin. lib. 2. tit. 5. num. 283.*

Abſolutio ab excommunicatione incurſa ob Duellum, 20
quamvis ex cit. *Conſtitutione Clementis VIII. ſub* §. 7. non poſſet impendi extra articulum mortis, niſi a Romano Pontifice pro tempore exiſtente, ut ibi expreſſe fuerat ſtatutum præciſis his verbis: „ Excommunicationis „ abſolutionem ab alio, quam a Nobis, aut pro tempore „ exiſtente Romano Pontifice, pœnitentia, & ſatisfactione congrue peracta, niſi in mortis articulo conſtituti nequeant obtinere, etiam prætextu quarumvis facultatum, & indultorum, quibuſvis perſonis, tam Eccleſiaſticis, cujuſcumque ordinis, aut militiæ, ſtatus, „ gradus, aut conditionis exiſtentibus, quam Laicis etiam „ Imperiali, Regali, vel alia mundana præeminentia inſignitis, per Sedem Apoſtolicam in genere, vel in
„ ſpecie conceſſorum „ Hodie tamen ex Decreto Sacræ 21
Congregationis Epiſcopor. & Regular. de ſpeciali mandato ejuſdem Clementis VIII. edito *die 16. Novemb. 1602.* poteſt talis abſolutio ab excommunicatione incurſa ob Duellum impendi virtute ſuorum privilegiorum a Confeſſariis Regularibus extra Italiam, & in Urbe Romana, licet non intra Italiam, & extra Urbem, ibi „ Sacræ „ Congregatio quoad provocantes, & pugnantes in duello juxta decretum, & formam Tridentini & Gregorii „ XIII. cenſuit, Regulares omnes etiam Societatis Jeſu „ non poſſe virtute ſuorum privilegiorum a Cenſura ob „ Duellum incurſa abſolvere in Italia, extra Urbem Romanam. „ Ita hoc Decretum referunt, ſimulque docent Quaranta *in Summ. Bullar. verb. Caſus reſervati*, Dicaſtilus *de juſtitia, & jure tom. 1. lib. 2. tract. 1. diſp. 10. dub. 15. numer. 238.* Layman *lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 5. numer. 4.* Pellizar. *tom. 1. tract. 6. cap. 2. ſect. 1. cap. 35.* Comitolus *lib. 6. moral. quæſt. 17.* Reginaldus *tom. 2. lib. 21. numer. 83.* Filiuccius *tom. 1. tract. 15. c. 5. num.*

5. *num.* 106. Fagundez *tom.* 1. *in Decalog. lib.* 5. *c.* 8. *n.* 5. & alii, *Vid. verb. Abſolutio art.* 1. *ubi late a numer.* 41. *uſque ad* 46.

Novæ additiones ex aliena manu.

22 DE pœnis in duellantes latis conſuli debent etiam Conſtitutio incipiens; *Ex quo divina*; edita 6. Idus Junii 1725. a S. M. Benedicto XIII., tum Conſtitutio cui initium eſt: *Deteſtabilem*; 4. Idus Novembris 1761. edita a S. M. Benedicto XIV., quæ ſimul proſcripſit propoſitiones, de quibus ſuperius.

23 Hic autem ad litteram tradimus ſequentem Benedicti XIV. Conſtitutionem, qua damnantur, & prohibentur quinque propoſitiones Duellorum abuſui faventes; ac veteres leges adverſus duellantes editæ novis pœnalibus Sanctionibus cumulantur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

DEteſtabilem, ac Divina, naturalique lege damnatum duellorum abuſum, a barbaris gentibus, atque ſuperſtitioſis, non ſine ingenti corporum, animarumque clade, in Chriſtianam Rempublicam auctore Diabolo invectum, cum ſemper execrata ſit, atque improbarit Eccleſia, tum præcipuo in eam curam ſtudio, vigilantia, ac zelo incumbuerunt Romani Pontifices, ut a Fidelium cœtu longiſſime arceretur. Nam, ut antiquiora mittamus Prædeceſſorum noſtrorum, Nicolai, (*a*) Cœleſtini III. Innocentii II. Eugenii III. Alexandri III. (*b*) Innocentii IV. (*c*) adverſus ſingulares pugnas Decreta, extant recentiores Apoſtolicæ Sedis Conſtitutiones, quibus Romani Pontifices Julius II. (*d*) Leo X. (*e*) Clemens VII. (*f*) ac demum Pius IV. (*g*) graviſſimas pœnas antea ſtatutas confirmarunt, aliaſque de novo addiderunt, contra duellantes ex quacunque cauſa, etiam per Sæculares Regionum, aut Locorum leges forſan permiſſa, adjecta infamia, bonorumque proſcriptione etiam adverſus complices, ac participes, & quoſcumque operam iiſdem præbentes.

Tridentina vero Synodus (*h*) latam in eos excommunicationem extendit ad Imperatores, & Reges, Duces, ac Principes, cæteroſque Dominos temporales, ſi locum ad Monomachiam in terris ſuis conceſſerint, ac juriſdictione, & dominio loci, in quo duellum fieri permiſerint, quem ab Eccleſia obtineant, eo ipſo privatos declaravit. Committentes vero pugnam, eorumque Patrinos excommunicationis, ac omnium bonorum proſcriptionis, nec non perpetuæ infamiæ pœnam incurrere ſtatuit; & ſi ipſo conflictu deceſſerint, Eccleſiaſtica ſepultura perpetuo carituros decrevit.

Cum vero præfatis ſaluberrimis Legibus judicialia duntaxat, ac ſolemnia duella comprehenſa, ac proſcripta viderentur, piæ memoriæ Prædeceſſor Noſter Gregor. Papa XIII. (*i*) hujuſmodi pœnas adverſus eos omnes extendit, qui nedum publice, ſed etiam privatim ex condicto, ſtatuto tempore, & loco Monomachiam commiſerint etiam ſi nulli patrini, ſociive ad id vocati fuerint, nec loci ſecuritas habita, nullæve provocatoriæ litteræ, aut denunciationis Chartulæ præceſſerint.

Denique felicis recordationis Clemens Papa VIII. etiam Prædeceſſor Noſter, Apoſtolicas Romanorum ante ſe Pontificum leges omnes, & pœnas in eis ſtatutas, ſua Conſtitutione, quæ incipit: *Illius vices*, data XVI. Kalend. Septembr. anno MDXCII, diſerte complexas, eaſdem extendit ad omnes non ſolum duello certantes, ſed etiam provocantes, ſuadentes, equos, arma commeatus præbentes, comitantes, chartulas, libellos, manifeſta mittentes, ſcribentes, vel divulgantes, aut quomodolibet circa iſta cooperantes, ſocios, Patrinos, de induſtria ſpectatores, fautores, criminis demum participes, illudque permittentes, vel, quantum in ipſis eſt, non prohibentes, ac delinquentibus veniam, & impunitatem concedentes, quique ſe prædictis quoquomodo immiſcuerint, etiamſi neque pugnæ effectus, neque acceſſus ad locum ſit ſubſequutus.

His tam ſapienter, tam aperte, atque perſpicue ab Eccleſia, & ab Apoſtolica Sede conſtitutis, dubitari jam nullo modo poſſe videbatur, quin duella omnia, tam publica, quam privata, & Naturali, & Divino, & Eccleſiaſtico jure, prorſus illicita, vetita, atque damnata cenſeri deberent. Sed nonnulli earum legum interpretes, per benignitatis ſpeciem humanis, praviſque cupiditatibus plus æquo faventes, Apoſtolicas Sanctiones ad corrupta hominum judicia inflectentes, ac temperantes, *licere*, docuerunt, (*k*) *Viro Equeſtri duellum acceptare ne timiditatis notam apud alios incurrat*: (*l*) *fas eſſe defenſione occiſiva, vel ipſis Clericis, ac Religioſis, tueri honorem, dum alia declinandæ calumniæ via non ſuppetat*; (*m*) *propulſare damna, quæ ex iniqua judicis ſententia certo imminent*; (*n*) *Defendere non ſolum, quæ poſſidemus, ſed etiam ea, ad quæ jus inchoatum habemus dum alia via id aſſequi non valeamus*: Quas quidem aſſertiones duellis faventes, Apoſtolica Sedes cenſura notavit, rejecit proſcripſit.

Et nihilominus extiterunt quam proxime recentiores alii, qui etſi duella, vel odii, vel vindictæ, vel honoris tuendi cauſſa, vel levioris momenti res, fortunaſque ſervandi, fateantur illicita; aliis tamen in circumſtantiis, & caſibus, vel amittendi officii, & ſuſtentationis, vel denegatæ ſibi a Magiſtratu juſtitiæ, Defenſionis innoxiæ titulo, ea licere pronunciant. Laxas, & periculi plenas opiniones hujuſmodi, ex vulgatis eorum libris ad nos delatas, ubi primum accepimus, earum examen nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Noſtris S. R. E. Cardinalibus, & quibuſdam dilectis Filiis Sacræ Theologiæ Magiſtris ſpecialiter ad id per nos Deputatis, commiſimus; qui re mature diſcuſſa, latis coram Nobis tum voce, tum ſcripto ſuffragiis, infraſcriptas propoſitiones cenſura, & proſcriptione dignas exiſtimarunt.

PRIMA PROPOSITIO.

Vir militaris, qui niſi offerat, vel acceptet duellum, tamquam formidoloſus, timidus, abjectus, & ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo ſe ſuoſque ſuſtentat, privaretur, vel promotionis, alias ſibi debitæ, ac promeritæ, ſpe perpetuo carere deberet, culpa, & pœna vacaret, ſive offerat, ſive acceptet duellum.

II.

Excuſari poſſunt etiam, honoris tuendi, vel humanæ vilipenſionis vitandæ gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo ſciunt pugnam non eſſe ſecuturam, utpote ab aliis impediendam.

III.

Non incurrit Eccleſiaſticas pœnas ab Eccleſia contra duellantes latas, Dux, vel Officialis Militiæ, acceptans duellum, ex gravi metu amiſſionis famæ, & officii,

IV.

Licitum eſt, in ſtatu hominis naturali acceptare, & offerre duellum, ad ſervandas cum honore fortunas, quando alio remedio jactura propulſari nequit.

V.

Aſſerta licentia pro ſtatu naturali, applicari etiam poteſt ſtatui Civitatis male ordinatæ, in qua nimirum, vel negligentia, vel malitia Magiſtratus, juſtitia aperte denegatur.

Auditis itaque, ſuper unaquaque earum propoſitionum, dictorum Cardinalium, & Conſultorum judiciis, atque omnibus rite, & mature conſideratis, Nos ipſas, præſentium Litterarum tenore, & Apoſtolica Auctoritate, tamquam falſas, ſcandaloſas, ac pernicioſas rejicimus, damnamus, ac prohibemus, itaut quicumque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis, etiam diſputandi gratia, publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, a qua non poſſit (præterquam in mortis articulo) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, niſi ab exiſtente pro tempore Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtricte, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii, prohibemus omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, & ſtatus; etiam ſpecialis, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum, ad praxim deducant.

Jam

(a) *Epiſt. L. ad Carolum Calvum.* (b) *In Concil. Lateranenſ. cap.* 1. *&* 2. *de Torneamentis, ubi trium Prædeceſſorum decreta citantur.*
(c) *In epiſt. ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, alioſve Eccleſiaſticos Regni Franciæ, apud Raynald. ad ann.* 1252. *nu.* 31.
(d) *Conſtitut. incip. Regis Pacifici.* (e) *Conſtitut. Quam Deo & hominibus.*
(f) *Conſtitut. Conſuevit Romanus Pontifex.* (g) *Conſtitut. Ea, quæ a Prædeceſſoribus.*
(h) *Seſſ.* 25. *cap.* 19. *de Reformat.* (i) *Conſtitut. Ad tollendum.*
(k) 2. *Propoſ. damnata ab Alexandro VII.*
(l) *Propoſ.* 17. *ex damnantis ab eodem.*
(m) *Propoſit.* 18. *ab eodem damnata.*
(n) *Propoſit.* 32 *ex damnantis ab Innocentio XI.*

Jam vero ut exitioſam duellorum licentiam in Chriſtiana, ac præſertim Militari Republica, non obſtantibus providis legibus a plerilque etiam Sæcularibus Principibus, & Poteſtatibus ad eamdem extirpandam laudabiliter editis, adhuc gliſcentem, validiore manu coerceamus, graviſſimumque ſcelus Apoſtolicæ diſtrictionis gladio magis, magiſque inſequamur, omnes, & ſingulas doctorum Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones ſuperius enunciatas quarum tenores, ac ſi præſentibus de verbo ad verbum inſertæ forent, pro ſufficienter expreſſis haberi volumus, Apoſtolica auctoritate confirmantes, & innovantes, ad hoc ut pœnarum gravitas, & ſeveritas majorem perditis hominibus ingerat peccandi metum, Noſtro motu proprio, ac de Apoſtolicæ Auctoritatis plenitudine earumdem præſentium Litterarum ſerie, ſtatuimus, atque decernimus, ut ſi quis in duello, ſive publice, ſive privatim indicto, hominem occiderit, ſive hic mortuus fuerit in loco conflictus, ſive extra illum ex vulnere in duello accepto, hujuſmodi homicida, tamquam interficiens proximum ſuum animo præmeditato, ac deliberato, ad formam Conſtitutionis felicis recordationis Prædeceſſoirs Noſtri Benedicti Papæ XIII. quæ incipit: *Ex quo Divina*; data VI. Idus Junii anno Dom. MDCCXXV. ab Eccleſiaſticæ Immunitatis beneficio excluſus, & repulſus omnino cenſeatur; ita ut a cujuſcumque Sacri, aut Religioſi loci Aſylo, ad quod confugerit, ſervatis tamen de jure ſervandis, extrahi, & Judicis competentis Curiæ pro merito puniendus, tradi poſſit, ac debeat; Super quo Nos Epiſcopis, aliiſque Superioribus Antiſtitibus, ad quos reſpective pertinet, & pertinebit impoſterum, neceſſarias, & opportunas facultates præſentium quoque tenore impertimur. Qui etiam vivente adhuc altero in ſingulari certamine graviter vulnerato, ſi percuſſor in locum immunem ſe receperit, ex quo eveniente illius morte, fugam arripere, & legum ſeveritatem evadere poſſe proſpiciatur; Volumus, & reſpective permittimus, ut quatenus periti ad inſpiciendum vulnus aſciti *grave vitæ periculum* adeſſe retulerint, percuſſor ipſe, prævio ſemper Decreto Epiſcopi, & cum aſſiſtentia perſonæ Eccleſiaſticæ ab eodem Epiſcopo deputatæ, hujuſmodi loco immuni extractus, ſine mora carceribus mancipetur; Ea tamen lege Judicibus indicta; ut illum Eccleſiæ reſtituere debeant, ſi vulneratus ſuperſtes vivat ultra tempus a legibus, quæ de homicidio ſunt, conſtitutum, alioquin in eaſdem pœnas incidant, quæ in memoratis Benedicti XIII. Litteris conſtitutæ ſunt adverſus illos, qui delinquentem in aliquo ex caſibus ibidem expreſſis, ex indiciis ad id ſufficientibus ſibi traditum reſtituere recuſent, poſtquam is in ſuis defenſionibus hujuſmodi indicia diluerit.

Præterea, ſimili motu, & auctoritate decernimus, ac declaramus, Sepulturæ ſacræ privationem a Sacroſancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli, & conflictus, incurrendam perpetuo fore; etiam Sententiam Judicis, a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, ſive duellum publice, ſive privatim indictum fuerit, ac etiamſi vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ ſigna dederit atque a peccatis, & cenſuris abſolutionem obtinuerit; ſublata Epiſcopis, & Ordinariis locorum ſuper hac pœna interpretandi, ac diſpenſandi facultate, quo ceteris documentum præbeatur fugiendi ſceleris, ac debitam Eccleſiæ legibus obedientiam præſtandi.

In hujus demum ſollicitudinis noſtræ Societatem vocantes Cariſſimos in Chriſto Filios noſtros, Imperatorem Electum, cunctoſque Catholicos Reges, nec non Principes, Magiſtratus, Militiæ Duces, atque Præfectos, eos omnes, & ſingulos, pro ſua in Deum Religione, ac pietate enixe obteſtamur in Domino, ut conjunctis ſtudiis, & animis, exitioſæ duellorum licentiæ, qua Regnorum tranquillitas Populorum ſecuritas atque incolumitas, neque corporum ſolum, ſed, quæ nullo pretio æſtimari poteſt, æterna animarum vita certo periclitatur, omni niſu, & conſtantia vehementer obſiſtant. Neque ſibi, ſuæque in Deum fidei, munerique rationi feciſſe ſatis intelligant, quod optime conſtitutis legibus, indictiſque graviſſimis pœnis horrendum ſcelus proſcriptum ſit, niſi accuratam ipſarum Legum pœnarumque executionem naviter urgeant, ac promoveant; ſeque inexorabiles Dei vindices in eos, qui talia agunt, diligenter exhibeant; Nam ſi delinquentes, aut oſcitanter ferant, aut molliter puniant, alieno ſeſe crimine polluent omniſque illius ſanguinis reos ſe conſtituent, quem ita crudeliter inultum effundi permiſerint. Vani enim, falſique honoris Idolo humanas litari victimas non impune feret Supremus omnium Judex Deus, rationem ab iis aliquando exacturus, quorum eſt Divina, & humana jura tueri, ſibique creditorum hominum vitam ſervare, pro quibus Sanguinem ipſe ſuum Jeſus Chriſtus effudit.

Volumus autem, ut præſentium Litterarum tranſumptis, &c.

Nulli ergo &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ MDCCLII. quarto Idus Novembris, Pontificatus Noſtri anno tertiodecimo.

E

E B R I E T A S.

EBRIETAS. Vide verbum *Clericus art.* 5. *a num.* 15. *ad* 20. & verb. *Irregularitas art.*1. *ſub n.*11. & verb. *Gula a n.*12. *ad* 31. in talibus enim citatis locis quantum ſufficit pertractatum eſt de hujuſmodi verbo.

E C C L E S I A.

Eccleſia poteſt capi dupliciter ſcilicet in ſenſu morali, prout nempe ſignificat Cœtum, Conventum, Collectionem, aut Congregationem hominum, quo ſenſu Eccleſiam ſæpe accipit Scriptura, ut *Pſalm.* 25. *Odivi Eccleſiam malignantium*, *& Pſalm.* 88. *Laus ejus in Eccleſia Sanctorum*, *& Matthæi* 5. *Convenit Eccleſia magna*, *& ad Romanos* 16. *Salutant vos omnes Eccleſiæ Aſiæ*, & alibi paſſim, quo ſenſu etiam cuncti Fideles ſub uno in Terra Capite, ideſt Papa, exiſtentes, vocantur Eccleſia, ut patet *in cap. Eccleſia* 7. *de conſecrar. diſt.*1. ibi: *Eccleſia ideſt Catholicorum Collectio*. Et poteſt capi pro ipſa Eccleſia materiali, ſcilicet pro Templo aliquo manufacto, ſeu Æde publica cultui Divino deputata, in quo Fideles ad colendum, & invocandum Deum, Divina adminiſtranda, & percipienda conveniunt; Unde de Eccleſia utroque hoc modo ſumpta breviter erit ſermo, & in primis de Eccleſia in ſenſu morali capta.

ARTICULUS I.

Eccleſia in ſenſu morali capta quoad ejus eſſe, & principales notas.

S U M M A R I U M.

1 *Eccleſiæ nomen quid ſignificet?*
2 *Eccleſiæ nomen aliquando ſumitur generaliter, & aliquando particulariter, & quid utrumque importet?*
3 *Aſſertur vera definitio Eccleſiæ, & explicatur per ſingulas ejus particulas, uſque ad n.* 9.
10 *Ad hanc Eccleſiam ſpectant, non ſolum prædeſtinati, ſed etiam reprobi.*
11 *Sic etiam ad hanc Eccleſiam ſpectant, non ſolum juſti, ſed etiam peccatores.*
12 *Ad hanc tamen Eccleſiam non ſpectant, ſeu ab ea excluduntur Pagani, Turcæ, Judæi.*
13 *Excluduntur etiam Catechumeni.*
14 *Item excluduntur Hæretici, & a Fide Apoſtatæ.*
15 *Item excluduntur Schiſmatici.*
16 *Item excluduntur Excommunicati.*
17 *Una, & eadem ſubſtantialiter, & formaliter eſt Eccleſia Legis gratiæ, Legis naturæ, & Legis ſcriptæ.*
18 *Notæ præcipuæ, per quas vera Eccleſia diſcernitur a falſis, ſunt quatuor, ſcilicet quod ſit Una, Sancta, Catholica, & Apoſtolica.*
19 *Prima veræ Eccleſiæ nota demonſtratur, & inſinuatur.*
20 *Hæc Eccleſia variis Titulis eſt* Una.
21 *Secunda nota veræ Eccleſiæ explanatur.*
22 *Hæc Eccleſia pluribus Titulis dicitur* Sancta.
23 *Tertia veræ Eccleſiæ nota, quod ſcilicet ſit* Catholica, *variis rationibus oſtenditur.*
24 *Quarta veræ Eccleſiæ nota, quod ſcilicet ſit* Apoſtolica, *variis de cauſis demonſtratur.*
25 *Sola Eccleſia Romana Catholica habet notas veræ Eccleſiæ Chriſti, & in ipſa ſola poteſt obtineri ſalus, & nullus extra ipſam ſalvatur.*
26 *Eccleſia Romana pro eodem ſonat, ac univerſalis.*
27 *Summus Pontifex, quamvis non ſedeat Romæ, appellatur ſemper Romanus Pontifex, & ſola Eccleſia Romana appellatur Una, Sancta, Catholica, & Apoſtolica.*
28 *Non habet Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam Romanam Matrem.*

Eccleſia eſt nomen græcum, quod ſignificat evocatio- 1
nem, ſeu cœtum vocatorum; Hinc uſurpatur a no-
bis ad ſignificandum cœtum Fidelium, & aptiſſime nomi-
ne vocationis cœtus Fidelium appellatur, quoniam ad
cœtum Fidelium nemo ſe inſtinctu proprio adjungit, ſed
Cœleſti admonitus vocatione. Eccleſiæ nomen aliquan- 2
do

2 do ſumitur generaliter , aliquando particulariter . Nomen
Eccleſiæ ſumptum generaliter eſt quid commune ad Eccle-
ſiam *Triumphantem* , quæ eſt cœtus in Cœlis regnantium,
ſive hominum, ſive Angelorum, ad Eccleſiam *Patientem* ,
quæ eſt Congregatio hominum in igne pro purgandis pec-
catorum reliquiis probatorum : & ad Eccleſiam *Militan-
tem* , quæ eſt adunatio Chriſtianorum contra ſalutis ho-
ſtes pugnantium. Nomen Eccleſiæ ſumptum particulari-
ter ſignificat tantum Chriſti Eccleſiam Militantem; & Ec-
3 cleſia ſic ſumpta , de qua ſolum in præſenti eſt ſermo, ſic
definitur : *Eccleſia eſt Congregatio , ſeu cœtus viſibilis Ba-
ptizatorum ſub uno Capite Chriſto in Cœlis , & Romano
Pontifice ejus Vicario in Terris inter ſe in eadem Fi-
dei profeſſione , & Sacramentorum participatione colliga-
torum . Eſt in re communis* . Dicitur primo *Congregatio* ,
4 *ſeu Cœtus viſibilis* , quia ut dicitur *in Pſal.* 18. *In ſole po-
ſuit Tabernaculum ſuum* , quod ibi de Eccleſia intelligit
S. Aug. dicens : *In ſole poſuit Tabernaculum ſuum*, hoc eſt
in manifeſtatione poſuit Eccleſiam ſuam , non in occulto . Et
idem habet *in Epiſtola* 166. *ad Donatiſtas ; ipſa Eccle-
ſia in ſole poſita, hoc eſt in manifeſtatione omnibus nota uſ-
que ad terminos terræ* . Dicitur ſecundo : *Baptizatorum* ,
5 quia nullus eſt Eccleſiæ membrum , ut intrat Eccleſiam ,
niſi per Baptiſmum, qui eſt porta unica , & omnibus com-
6 munis . Dicitur tertio ſub *uno Capite Chriſto* , quia Deus
*ipſum dedit : Caput ſupra omnem Eccleſiam , ad Epheſ.
cap.* 1. *& c.* 5. *Quoniam vir caput eſt mulieris ſicut Chri-
7 ſtus caput eſt Eccleſiæ* . Dicitur quarto : *Et Romano Pon-
tifice ejus Vicario* , quia ſolus Romanus Pontifex eſt verus
Chriſti Vicarius totius Eccleſiæ reſpectu, & contraria
opinio Lutheri fuit tamquam hæretica proſcripta a Leone X.
Conſt. incip. *Exurge* , & eſt Lutheri error 25. ibi ; *Romanus
Pontifex Petri ſucceſſor non eſt Chriſti Vicarius ſuper omnes
totius mundi Eccleſias ab ipſo Chriſto in Beato Petro con-
ſtitutus* . Tum quia ipſi in perſona Petri dixit Chriſtus *Joan.*
21. *Paſce oves meas* , , & licet ſpectet etiam ad Epiſco-
pos, alioſque Paſtores regere Eccleſiam , hoc tamen eſt
8 cum ſubordinatione ad Romanum Pontificem . Dicitur
quinto ; *in eadem Fidei profeſſione , & Sacramentorum par-
ticipatione* , quia ſicuti Eccleſiæ membra ſub uno, & eodem
Capite nempe Chriſto vivunt , ſic eadem Fidei profeſſio-
ne, & Sacramentorum participatione debent ipſum co-
9 lere . Dicitur ſexto , & ultimo : *inter ſe colligatorum* ,
quia non ſufficit ad veram Congregationem , ſeu Cœ-
tum, qualis eſt Eccleſia , ſola inſtituendo , ſed requiritur
inſuper aliqua communicatio per preces, Charitatem &c.
ut verificetur Sanctorum Communio.

10 Ad hanc Eccleſiam ſpectant ; non ſolum prædeſtinati, ut
prætendunt Wvicleſiſtæ , Huſſitæ, & Calviniſtæ , ſed e-
tiam reprobi , cum iſti , ſicut illi poſſint Chriſti Fidem
profiteri ſub uno Capite , & de facto Chriſtus *Joan.* 10.
*Eccleſiam comparavit Ovili , in quo ſunt Oves , & hæ-
di* ; *& Matthæi* 13. ipſam Eccleſiam comparavit Agro, in
quo eſt bonum ſemen, & Zizania; Item *Matthæi* 25.
ipſam comparavit decem Virginibus, ex quibus erant quin-
que prudentes , & quinque fatuæ, ex quibus dantur in-
11 telligi prædeſtinati, & reprobi . Sic etiam ad hanc Eccle-
ſiam ſpectant non ſolum juſti, & perfecti , qui nullum ha-
bent peccatum, ut prætendunt Pelagiani , ſed etiam ipſi-
met peccatores, quia per hoc , quod aliqui peccent pec-
cato furti , homicidii , & hujuſmodi , non rejiciunt pro-
pterea Fidem Chriſti , aut Eccleſiæ ſubjectionem.

12 Ad hanc tamen Eccleſiam non ſpectant, ſeu ab ipſa ex-
cluduntur Pagani, Turcæ, Judæi , qui nunquam ad veram
Fidem venerunt ; Unde Apoſtolus 1. *Ad Corinth. cap.* 5.
13 *Quid mihi de his , qui foris ſunt judicare , id ideſt , de in-
fidelibus* . Excluduntur etiam Cathecumeni qui licet ſint
Fideles poſſintque, ſi ſic moriantur, ſalvari ratione Ba-
ptiſmi in voto; tamen cum nondum Baptiſmum recepe-
rint , inter actualia Eccleſiæ membra non numeran-
tur, qui juxta Concilium Florentium , & Sanctos Pa-
tres, homines fiunt de corpore Eccleſiæ cum baptizantur
Unde Cathecumeni non ligantur Eccleſiæ Conſtitutioni-
bus, & ſi revertantur ad Paganiſmum, aut Hebraiſmum
14 non poſſunt ut Apoſtatæ haberi, ac puniri. Item exclu-
duntur Hæretici, & a Fide Apoſtatæ ; cum enim ipſi
veram Fidem non profiteantur, nequeunt eſſe de corpore
Eccleſiæ, quæ eſt Congregatio Fidelium ex Concilio La-
teranenſi *cap. Firmiter , de Summa Trinitate* : & ideo in
Concilio Nicæno *c.* 8. dicuntur poſſe recipi in Eccleſiam,
ſi redeant quod ſignum eſt manifeſtiſſimum ab ea fuiſſe
ſeparatos; Et quamvis Eccleſia poſſit ipſos judicare , &
punire , hoc non eſt, quia ſint ſua membra , & de ſuo
corpore , ſed quia debent eſſe , ut jam fuerunt , & ab ea
15 ſponte , & culpabiliter receſſerunt . Item excluduntur Schiſ-
matici, quia licet idem credant , ac nos , ubi ſunt præ-
cile Schiſmatici, per hoc tamen, quod unionem non habent
cum capite , nec locum habere poſſunt in corpore . Hinc
Eccleſia in die Paraſceves orat pro Hæreticis & Schiſma-
16 ticis , ut Deus ad Eccleſiam eos revocare dignetur .
Item excluduntur Excommunicati , quia , ex quo priven-
tur omni commercio ſpirituali , quod habent Eccleſiæ mem-
bra inter ſe, non cenſentur cum aliis colligati , textu ex-
preſſo *in c. Omnis* 32. *cauſ.* 11. *q.* 3. ibi : *Omnis Chriſtia-
nus , qui a Sacerdotibus excommunicatur , Satanæ traditur .
Quomodo ? Quia ſcilicet extra Eccleſiam Diabolus eſt* : Et S.
Auguſt. *lib. de Unitate Eccleſiæ c. ult.* ait: *Excommunicari
eſt viſibiliter præſcindi ab Eccleſia* .

Una, & eadem ſubſtantialiter & formaliter eſt Eccle- 17
ſia Legis gratiæ , ac Eccleſia Legis naturæ , & Legis ſcri-
ptæ . *Eſt communis inter Catholicos* ; Et ratio eſt , quia
unum , & idem objectum Fidei , Chriſtus nimirum , ſem-
per fuit ab exordio mundi creditum uſque ad præſens ,
& credetur uſque ad conſummationem ſæculi; cum hac
ſolum differentia , quod juxta diverſitatem temporum ma-
gis , & minus explicite creditum fuerit hoc unum , & i-
dem objectum Fidei ; magis enim explicite fuerunt mul-
ta credita tempore Legis ſcriptæ , quam tempore Le-
gis naturæ , & magis explicite plura creduntur tem-
pore Legis gratiæ , quam tempore utriuſque , & Legis na-
turæ ſcilicet , & ſcriptæ ita crederentur , ut egregie ad
rem habet Sanctus Auguſtinus *in tractat.* 45. *in Joh. n.*9.
ibi : „ Ante adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti , qui
„ humilis venit in carne, præceſſerunt juſti ; ſic in eum
„ credentes venturum, quomodo nos credimus in eum,
„ qui venit : Tempora variata ſunt , non Fides , quia
„ & ipſa verba pro tempore variantur , cum varie de-
„ clinantur, alium ſonum habet *venturus eſt* , alium ſo-
„ num habet *venit* , mutatus eſt ſonus *venturus eſt* , *&*
„ *venit*; eadem tamen Fides utroſque conjungit , & eos , qui
„ venturum eſſe, & eos , qui veniſſe crediderunt diver-
„ ſis quidem temporibus, ſed utroſque per unum Fidei
„ Oſtium, hoc eſt per Chriſtum , videmus ingreſſos“ &
ad hoc propoſitum adducit Apoſtol. 2. ad Corinth. 4.
dicentem ; *habentes eumdem ſpiritum Fidei* ; adeoque
una , & eadem ſubſtantialiter , & formaliter eſt Eccle-
ſia Legis naturæ , & Legis ſcriptæ , ut clare etiam
conſtat ex diverſis ſtatibus vitæ hominis ; ſicut enim
eſt idem numero homo , & quando eſt infans , & quan-
do adoleſcens , & quando juvenis , & uſque ad finem vi-
tæ ; ſic eadem omnino eſt Eccleſia in diverſis ſtatibus eam-
dem ſubſtantialiter , & formaliter identitatem ſervans, cum
Eccleſia Legis naturæ comparetur infantiæ hominis , Ec-
cleſia Legis ſcriptæ Adoleſcentiæ, & Eccleſia Legis gra-
tiæ Juventuti , & maturitati uſque ad finem vitæ . Hinc
firmiter tenendum eſt tres dictas Eccleſias non formali-
ter , ſed materialiter tantum fuiſſe , & eſſe diſtinctas ,
adeoque unam tantummodo , & eandem eſſentialiter , &
formaliter eſſe, cum quælibet per eamdem Fidem in Chri-
ſtum , ſive ante Incarnationem , ut Eccleſia Legis natu-
ræ , & Legis ſcriptæ , ſive poſt Incarnationem , ut Ec-
cleſia Legis gratiæ ſibi paraverit , & paret aditum ad ſa-
lutem , ut expreſſe docet S. Auguſt. *in Pſalm.* 104. *num.*
10. ibi : „ Non enim quiſpiam præter iſtam Fidem , quæ
„ eſt in Chriſto Jeſu , ſive ante ejus Incarnationem , ſive
„ poſtea reconciliatus eſt Deo .

Notæ præcipuæ , per quas hæc noſtra vera Eccleſia di- 18
ſcernitur a falſis, ſunt quatuor , ſcilicet quod ſit *Una* ,
*Sancta , Catholica , & Apoſtolica . Eſt communis inter Fi-
deles* , cum ſit articulus Fidei definitus in Concilio Con-
ſtantinopolitano , & Fidelibus omnibus credendus propo-
ſitus in Symbolo , quod in Miſſis recitatur , & habetur e-
tiam expreſſe *in cap. Unam Sanctam , de Majorit. & Obed.
inte Commun.* , ibi : „ Unam Sanctam Eccleſiam Catholi-
„ cam, & ipſam Apoſtolicam urgente Fide credere cogimur,
„ & tenere . Noſque hanc firmiter credimus , & ſimplici-
„ ter confitemur , extra quam nec ſalus eſt , nec remiſ- 19
„ ſio peccatorum . “ Prima igitur veræ Eccleſiæ nota eſt,
quod ſit *Una* , quod verum eſt , non ſolum de Eccleſia Le-
gis gratiæ , ſed etiam ut conſideratur ab initio mundi uſ-
que ad conſummationem ſæculorum , ita ut credentium
univerſalitas , quæ fuit in Eccleſia Legis naturæ , & Le-
gis ſcriptæ , & Legis gratiæ , ſemper eadem fuerit , &
ſit eſſentialiter , ut fuit oſtenſum *ſub num.* 17. Hanc Ec-
cleſiæ unitatem inſinuat Scriptura variis in locis . *Cantic.*
6. dicitur : *Una eſt Columba mea* , quod de Unitate Eccle-
ſiæ interpretatur S. Auguſtin. *tractat.* 6. *in Joan.* ibi :
„ Quid evidentius Fratres mei in Columba Unitas , in
„ linguis gentium Societas . . . unde debuit ergo chariſ-
„ ſimi demonſtrari Spiritus Sanctus Unitatem quandam
„ deſignans , niſi per Columbas , ut pacatæ Eccleſiæ di-
„ ceretur : “ Una eſt Columba mea ? Et de Eccleſiæ uni-
tate intelligitur etiam *in cit. cap. Unam Sanctam , de ma-
jorit. & obedient. inter commun.* ibi : „ Sponſo in Canti-
„ cis proclamante una eſt Columba mea , perfecta mea ,
„ una eſt matri ſuæ , electa genetrici ſuæ , quia unum
„ Corpus myſticum repræſentat , cujus caput Chriſtus ,
„ Chriſti vero Deus , & *Pſalm.* 21. dicitur : *Erue a fra-
mea Deus animam meam , & de manu Canis unicam
meam* , quod de noſtræ veræ Eccleſiæ unitate intelligi-
tur *in dict. cap. Unam ſanctam* , ibi : „ Hanc autem ve-
„ neramur & unicam , dicente Domino in Propheta . Erue
„ a framea Deus animam meam , & de manu canis uni-
„ cam meam , pro anima enim , ideſt pro ſe ipſo capite ſi-
„ mul oravit , & corpore , quod corpus unicam ſcilicet
„ Eccleſiam nominavit , & Joan. 10. dicitur : *Unum Ovi-
le* , & *ad Epheſ.* 4. dicitur *Unum Corpus* .

Unde hæc Eccleſia variis titulis eſt Una . Primo 20
eſt una unitate principii , ſcilicet Dei vocantis , & Chri-
ſti fundantis , & ideo dicitur *ad Epheſ.* 4. *Unus Dominus* .

II. Unitate Capitis, ſicut enim unum eſt Ovile, ita eſt
unus Paſtor, ut dicitur *Joan.* 10. III. Unitate conjun-
ctionis, & ideo dicitur 1. *ad Corinth.* 10 *Unum Corpus*
multi ſumus, & *Act.* 4. *Credentium erat cor unum*, & *ani-*
ma una in Domino. IV. Unitate Fidei, ut habetur *ad*
Epheſ. 4. *Una Fides*, & ibid. *Donec occurramus omnes in*
Unitatem Fidei. V. Unitate mediorum ad hæreditatem
Fideles perducentium, tum internorum, quæ ſunt Fides,
Spes, Charitas, tum externorum, quæ ſunt Sacramenta,
& ideo *ad Epheſ.* 4. dicitur *Unum Baptiſma*, quod eſt re-
liquorum janua, & fundamentum. VI. Unitate Sacriſi-
cii, ut dicitur, 1. *ad Corinth.* 10. *Omnes, qui de uno pa-*
ne participamus. VII. Unitate Doctrinæ, de qua loquens
S. Auguſt. dicit: „ qui volunt unam linguam veniat ad
„ Eccleſiam, qua in diverſitate linguarum carnis, una
eſt in Fide lingua cordis “. Unde S. Irenæus *de unitate*
Fid. c. 3. ſic ait: „ Neque, quæ in Germania ſunt fun-
„ datæ Eccleſiæ, aliter, aut aliter tradunt, neque hæ,
„ quæ in Oriente, neque hæ, quæ in Ægypto, neque
„ hæ, quæ in Lydia, neque hæ, quæ in medio mundi
„ ſunt conſtitutæ; ſed ſicut ſol Creatura Dei in univer-
„ ſo Mundo unus, & idem eſt; ſic & lumen, & præ-
„ dicatio veritatis ubique lucet.
21 *Secunda* nota veræ Eccleſiæ eſt, quod ſit *Sancta*. Un-
de *Cantic.* 6. dicitur: „ Eccleſia decora Columba, pul-
chra ut Luna, electa ut Sol. *Epiſt.* 1. *Petri c.* 2. dicitur
Gens Sancta; Et *ad Romanos c.* 1. *Omnibus, qui ſunt Ro-*
mæ . . . vocatis Sanctis. Unde pluribus titulis dicitur *San-*
22 *cta*. Unde pluribus titulis dicitur *Sancta*. I. Propter
ſponſum Chriſtum, qui eſt *Sanctus Sanctorum*. II. Quia in
eam nullus ingreditur, niſi per Baptiſmum ablutus, &
ſanctificatus, 1. *ad Corinth. c.* 6. *Hæc quidem fuiſtis, ſed*
abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis III. Propter Chriſti mor-
tem: Ad hoc enim Chriſtus paſſus eſt, ut Eccleſiam ſuam
ſanctificaret, ut dicitur 4. *ad Epheſ.*: „ Chriſtus dilexit
„ Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſan-
„ ctificaret, & ad Hebræos cap. 13. Jeſus, ut ſanctifi-
„ caret populum per ſanguinem ſuum extra portam paſ-
„ ſus eſt. “ IV. Propter eius Leges, præcepta, Sacra-
menta, & doctrinam, quæ omnia ſanctitatem redolent,
& eo tendunt, ut Sancti efficiamur; Unde *Pſalm.* 18 di-
citur: „ Lex Domini immaculata convertens animas; ad
„ Epheſ. cap. 1. dicitur: Elegit nos in ipſo ante mundi
„ conſtitutionem, ut eſſemus Sancti, & immaculati in
„ conſpectu eius “. V. Quia extra illam nulla Sanctitas
eſſe poteſt, dicit enim S. Auguſt. „ lib. de Baptiſmo con-
„ tra Petilianum cap. 16. ſic “: Intra illam arcam (Ca-
tholicæ Eccleſiæ) boni, & mali eſſe poſſunt; extra eam
boni eſſe non poſſunt.
23 *Tertia* nota veræ Eccleſiæ eſt, quod ſit *Catholica* ideſt
Univerſalis. I. Ratione loci, quia per totum Orbem,
diffuſa, & ideo *Pſal.* 18. dicitur: *In omnem terram exivit*
ſonus eorum, & *in fines Orbis Terræ verba eorum*; Et *Marc.*
16. *Euntes in mundum univerſum &c.* Et S. Auguſt. *Epiſt.*
52. *ad Severianum num.* 1. dicit: „ Ipſa enim eſt Eccleſia
„ Catholica, unde Græce appellatur, quod per totum
„ Orbem Terrarum diffunditur, & Epiſt. 140. ad Hono-
„ ratum num. 43. ait: Eccleſia illa eſt, quam modo di-
„ cit unicam ſuam, hæc eſt unica Catholica, quæ toto
„ Orbe copioſa diffunditur, quæ uſque ad ultimas gen-
„ tes creſcendo porrigitur “. II. Ratione perſonarum,
quia vocat, & recipit homines cujuſcumque nationis,
ſtatus, & conditionis, ſi velint Evangelio obedire, &
ſalvari; Unde *Marci* 16 dicitur: *Prædicate Evangelium*
omni Creaturæ. III. Ratione temporis, quia fuit ab initio
mundi, & durabit uſque ad finem per omnia tempora:
Hinc *Daniel.* 2 dicitur: *Suſcitabit Deus Cœli Regnum,*
quod in æternum non diſſipabitur IV. Ratione communis
conſenſus populorum etiam inimicorum eam Catholicam
appellantium, ut obſervat S. Auguſt. *de vera Religione*
cap. 7. ibi: „ Tenenda eſt nobis Chriſtiana Religio, &
„ ejus Eccleſiæ communicatio, quæ Catholica eſt, &
„ Catholica nominatur, non ſolum a ſuis, verum etiam
„ ab omnibus inimicis. Velint, nolint, ipſi enim quo-
„ que Hæretici, & Schiſmatici alumni, quando, non
„ cum ſuis, ſed cum extraneis loquuntur, Catholicam
„ nihil aliud, quam Catholicam vocant “. Et idem S.
Auguſt. *in cap.* 9. *Joan.* ſic dicit: „ Multa ſunt, quæ in
„ gremio Eccleſiæ me tenent; tenet me conſenſus popu-
„ lorum, tenet Auctoritas miraculis inchoata, ſpe nu-
„ trita, charitate aucta, vetuſtate firmata, tenet ſuc-
„ ceſſio Sacerdotum ab ipſo Petro, tenet denique ipſum
„ Catholicæ nomen, quod ita inter tot Hæreſes Eccleſia
„ ſola obtinuit, ut cum omnes Hæretici ſe Catholicos
„ dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad
„ Catholicam Eccleſiam conveniatur, nullus Hæretico-
„ rum Baſilicam ſuam audeat oſtendere.
24 *Quarta* nota veræ Eccleſiæ eſt, quod ſit *Apoſtolica*, &
dicitur Apoſtolica tribus potiſſimum de cauſis. 1. Quia
fundata eſt a Chriſto, qui ad *Hebr.* 3. dicitur Apoſtolos
confeſſionis noſtræ; Et quod Chriſtus Auctor, & funda-
mentum noſtræ Eccleſiæ ſit Apoſtolus, clare patet, quia
Apoſtolus idem eſt ac miſſus, Chriſtus autem miſſus eſt
a Patre ad homines edocendos, & redimendos. *Joan.* 20.
ibi: *Sicut miſit me vivens Pater &c.* 2. Quia fuit per Apo-
ſtolos propagata, & firmata; Unde *ad Epheſ.* 2. dicuntur
Fideles *ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum*, & *ad*
Romanos 10. *ex Pſalm.* 18. dicitur: *In omnem terram exivit*
ſonus eorum, & doctrinam ab ipſis Apoſtolis receptam
ſemper integram, & incorruptam retinuit, & retinebit;
Unde *ad Galatas* 1. dicitur: „ Licet nos, aut Angelus de
„ cœlo evangelizet vobis, præter quam quod evangeli-
„ zavimus vobis, anathema ſit, “ 3. Quia ab ipſis Apo-
ſtolis uſque ad nos per continuam virorum Apoſtolicorum
ſucceſſionem deſcendit: Unde S. Auguſt. *lib. contra Epiſtol.*
fundamenti c. 4. dicit: „ Tenet me in gremio Eccleſiæ ab
„ ipſa Sede Petri Apoſtoli, cui paſcendas Oves ſuas poſt
„ reſurrectionem ſuam Dominus commendavit uſque ad
„ præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum.
Sola Eccleſia Romana Catholica habet notas veræ Ec- 25
cleſiæ Chriſti, & in ipſa ſola poteſt obtineri ſalus, &
nullus extra ipſam ſalvatur. *Eſt de Fide*, & habetur ex-
preſſe tota concluſio *in c. Unam ſanctam, de Majoritat.* &
Obedient. inter communes, ibi: „ Unam Sanctam Eccleſiam
„ Catholicam, & ipſam Apoſtolicam, urgente Fide cre-
„ dere cogimur, & tenere, Noſque hanc firmiter credi-
„ mus, & ſimpliciter confitemur, extra quam nec ſalus
„ eſt, nec remiſſio peccatorum, “ & ibi eſt ſermo de ſo-
la Eccleſia Romana Catholica, ut expreſſis verbis *ibidem*
in §. final. declaratur ibi: „ Porro ſubeſſe Romano Pon-
„ tifici omnem humanam creaturam declaramus, dici-
„ mus, definimus & pronunciamus omnino eſſe de ne-
„ ceſſitate ſalutis „; Et habetur etiam definitum in Con-
cilio Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. *in c. Firmiter t.*
de ſumma Trinitate, ibi: „ Una vero eſt Fidelium uni-
„ verſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur,
„ in qua idem ipſe Sacerdos eſt Sacrificium Jeſus Chri-
„ ſtus “; habetur etiam definitum in Concilio Florenti-
no ſub Eugenio IV. ut in ejus Conſtitut. incip. *Lætan-*
tur, ibi: „ In Univerſo Orbe primatum tenet, eſt ſuc-
„ ceſſor B. Petri, & verus Chriſti Vicarius, totiuſque
„ Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Pater, &
„ Doctor, cui in B. Petro paſcendi, regendi, & guber-
„ nandi Univerſalem Eccleſiam a Domino noſtro Jeſu
„ Chriſto plena poteſtas tradita eſt “; Hinc a Leone X.
in Conſtitut. incip. *Exurge*, fuit tamquam Hæreſis pro-
ſcriptus ſequens error Lutheri in ordine „ 25. Romanus
„ Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt Chriſti Vicarius ſu-
„ per omnes totius mundi Eccleſias ab ipſo Chriſto in B. 26
„ Petro conſtitutus “. Eccleſia enim Romana commiſſa
Petro, & ſucceſſoribus eius Romanis Pontificibus, a qui-
bus tamquam a Capite Romana denominatur, pro eodem
ſonat, ac univerſalis. Unde quamvis Summus Pontifex, 27
qui eſt Paſtor Univerſalis omnium Fidelium, Romæ non
ſedeat, ut de facto plures non ibi ſederunt, adhuc tamen
appellatur ſemper Romanus Pontifex, & ſola Eccleſia
Romana appellatur *Una, Sancta, Catholica, ſeu Univerſa-*
lis, & Apoſtolica, ut conſtat ex Conſtitut. incip. *Glorio-*
ſam, edita a Joan. XXII. qui nunquam Romæ ſedit,
ibi: *Una eſt igitur Sancta Univerſalis Apoſtolica, atque Ro-*
mana Eccleſia, extra quam ſalus eſſe non poteſt, quia natu-
ra non patitur, ratio non ſinit, & Divina, providentia non
permittit, ut membrum, quod a totius Corporis unitate ſejun-
gitur, virtute, qua a vertice in corpus influit, aliqualiter
vegetetur; Unde S. Auguſtinus *de Symbolo ad Catechumenos*,
ſerm. 1. *cap.* 6. ſic expreſſe dicit: *Ipſa eſt Eccleſia Sancta,*
Eccleſia una, Eccleſia vera, Eccleſia Catholica contra omnes
Hæreſes pugnans, pugnari poteſt, expugnari non poteſt; Hære-
ſes omnes de illa exierunt tamquam ſarmenta inutilia de vi-
te præciſa; Et *ſerm.* 4. *de eod. Symbolo ad Catechumenos c.* 28
13. dicit: *Si quis abſque Eccleſia inventus fuerit, alienus*
erit a numero filiorum, nec habebit Deum Patrem, qui Ec-
cleſiam noluerit habere Matrem.

Articulus II.

Eccleſia quo ad ejus Viſibilitatem, Indefectibilitatem, & Infallibilitatem.

S U M M A R I U M.

1 *Eccleſia vera Chriſti eſt, & fuit ſemper abſolute viſibilis.*
2 *Eccleſiam eſſe viſibilem oſtenditur etiam evidenti ratione.*
3 *Chriſti Eccleſia viſibilis, ſeu Eccleſia Romana Catholica eſt indefectibilis, & ſemper duratura.*
4 *Colligitur etiam ex aliis Scripturæ locis.*
5 *Colligitur etiam ex variis veteris Teſtamenti teſtimoniis.*
6 *Oſtenditur etiam expreſſe ex Sanctis Patribus.*
7 *Eccleſia Romana Catholica in rebus fidei, & morum eſt infallibilis.*
8 *Colligitur etiam ex aliis Evangelicis textibus.*
9 *Colligitur etiam ex variis Sacris Canonibus.*
10 *Eccleſia Romana Catholica eſt regula Fidei, & morum in toto mundo.*
11 *Sola poteſt definire cauſas fidei.*
12 *Sola Fides Eccleſiæ Catholicæ Romanæ eſt ab omnibus tenenda, & non alia.*

13 *Non tenens illam Fidem, quam Eccleſia Romana docet, non eſt in Eccleſia.*
14 *Eccleſia Romana dicitur Mater, & Magiſter omnium Eccleſiarum.*
15 *Eccleſia Romana eſt etiam caput Eccleſiæ Græcæ.*
16 *Romana Eccleſia habet annexum primatum Univerſalis Eccleſiæ ex inſtitutione, & præcepto Chriſti Domini.*
17 *Aſſertur, & ſolvitur inſtantia.*
18 *Fides Apoſtolica non poteſt a Romana Urbe divelli, & alio transferri.*
19 *Ubi eſt Papa, ibi eſt Roma.*

1 Eccleſia vera Chriſti eſt, & fuit ſemper abſolute viſibilis, ut tenent unanimiter Catholici contra Novatores, & deducitur ex pluribus Scripturæ textibus. In Pſalm. enim 18. dicitur: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum*, quod ibi de Eccleſia intelligit S. Auguſtinus dicens: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, hoc eſt in manifeſtatione poſuit Eccleſiam ſuam, non in occulto*; & idem habet in *Epiſt.* 166. *ad Donatiſtas*, ibi: *Ipſa Eccleſia in ſole poſita, hoc eſt in manifeſtatione omnibus nota uſque ad terminos terræ*. Matth. 18. præcipit Chriſtus, ut quando Frater noſter eſt incorrigibilis, dicamus Eccleſiæ, ibi: *Dic Eccleſiæ, & ſi Eccleſiam non audieris, ſit ſibi tamquam Ethnicus, & publicanus*. Verba autem illa: *Dic, & ſi non audieris*, indicant apertiſſime Eccleſiam eſſe viſibilem, cum ibi mandet Chriſtus, ut ad Eccleſiam, ut ad Judicem controverſiarum recurramus, eaque audiatur, quod nullimode poſſet fieri, ſi Eccleſia eſſet inviſibilis. De Eccleſia item viſibili intelligendum eſt illud *Actorum* 18. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*. Grex enim, qui non videtur, nec cognoſcitur, nequit a Paſtore regi, & gubernari, adeoque ſi Eccleſia eſt regenda, & gubernanda ab Epiſcopis, non eſt cœtus, ſeu congregatio inviſibilis. Item de Eccleſia viſibili illud 1. *ad Timoth.* 3. *Ut ſcias quomodo oporteat te in Domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi*, per verbum enim illud *converſari*, denotatur clare viſibilitas Eccleſiæ, cum non poſſit quis converſari cum inviſibilibus. Item de Eccleſia viſibili intelligitur illud *ad Galatas* 1. *Perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam*; Cœtum enim inviſibilem non poteſt quis perſequi; Et ſi Paulus Eccleſiam expugnabat, neceſſario videbat, ubi ipſa Eccleſia, ſeu congregatio expugnanda exiſteret. Item de Eccleſia viſibili intelligitur illud Actor. 13. *Cum veniſſet Hieroſolymam, ſuſcepti ſunt ab Eccleſia*. & cap. 18. *Aſcendit Paulus, & ſalutavit Eccleſiam*. Hæc enim nequeunt convenire Eccleſiæ inviſibili.

2 Eccleſiam eſſe viſibilem oſtenditur etiam evidenti ratione, quia illa Eccleſia eſt viſibilis, in qua publice convocantur Concilia, ſanciuntur canones, damnantur Hæreſes. Paſtores viſibiliter docent ſubditos, ſubditi obediunt Paſtoribus, Sacramenta ſenſibilia adminiſtrantur &c. ſed hæc omnia fiunt in vera Eccleſia Chriſti, ut de ſe patet, ergo &c. Tum quia de ratione eſſentiali ipſius Eccleſiæ, ut patet ex ejus definitione, eſt quod ſit congregatio, ſeu ſocietas quædam hominum baptizatorum: atqui non poteſt dici congregatio, ſeu ſocietas hominum, niſi in externis, & viſibilibus ſignis conſiſtat, cum non ſit ſocietas, niſi ſe agnoſcant ii, qui dicuntur ſocii; nec homines ſe poſſint agnoſcere, niſi ſocietatis vincula ſint externa, & viſibilia; Et hoc patet clariſſime ex more omnium humanarum ſocietatum, ſeu congregationum, nam in Civitatem, in Regnum, & Militiam, & alia hujuſmodi, non aliter homines adſcribuntur, quam ſignis externis, & viſibilibus; Hinc S. Auguſtinus *lib.* 19. *contra Fauſtum c.* 12. ſic expreſſe dicit: *In nullum nomen Religionis, ſeu verum, ſeu falſum coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur*. Unde idem S. Auguſtinus *Epiſt.* 105. *n.* 14. ſcribens ad Donatiſtas ipſos adhortando ad unitatem viſibilis noſtræ Eccleſiæ, eos ſic alloquitur; *In Scripturis diſcimus Chriſtum; In Scripturis diſcimus Eccleſiam: Has Scripturas (o Donatiſtæ, o Hæretici) communiter habemus, quare non in eis, & Chriſtum, & Eccleſiam communiter retinemus?* Et n. 17. *Ecce Scriptura communes; ecce ubi nomines Chriſtum, ecce ubi nomines Eccleſiam; Si Chriſtum ipſum tenetis, ipſam Eccleſiam quare non tenetis? Si in ipſum Chriſtum, quem legitis, & non videtis, tamen propter veritatem Scripturarum creditis, quare Eccleſiam negatis, quam legitis & videtis?*

3 Chriſti Eccleſia viſibilis, ſeu Eccleſia Romana Catholica eſt indefectibilis, & ſemper duratura uſque ad finem mundi. Eſt de fide, & habetur expreſſe *ex c.* 16. *Matth.* ibi: *Dico tibi, tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*; Atqui ſi defeciſſet, aut potuiſſet deficere, adverſus eam prævaluiſſent, aut potuiſſent prævalere portæ inferi, ergo &c. *Item* 1. *ad Timoth. c.* 3. dicitur: *Eccleſia Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis*; ſed non poteſt deficere veritas, ergo nec ejus columna, cum deficiente ſubſtentaculo debeat neceſſario corruere ſubſtentatum.
4 Colligitur etiam ex aliis Scripturæ locis, ubi clara eſt promiſſio perpetuitatis, & indefectibilitatis Eccleſiæ viſibilis; ſine nomine ipſius Eccleſiæ *Matth.* 28. dicitur: *Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii; & Spiritus Sancti; Et ecce vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*; Hæc enim verba, ut de ſe patet, dicta ſunt ad Eccleſiam viſibilem, ſcilicet ad Apoſtolos, & Diſcipulos ceteros, quos in die Aſcenſionis ſuæ Dominus alloquutus eſt, adeoque ex promiſſione Chriſti, Eccleſia viſibilis duratura eſt uſque ad conſummationem ſæculi. *Ad Epheſ.* dicitur: *Dedit quoſdam quidem Apoſtolos, alios Prophetas, alios Evangeliſtas, alios Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in unitatem Fidei, & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, & menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*; Ubi, ut vides, Apoſtolus clare demonſtrat Eccleſiam viſibilem Chriſti duraturam eſſe uſque ad noviſſimos dies, id eſt uſque ad finale Judicium, quando complebitur numerus electorum; Cum enim Paſtores; & Doctores non dentur, niſi gregi exiſtenti, & viſibili, & ex ipſo textu Paſtores, & Doctores debeant eſſe viſibiles, & perpetui, grex etiam debet eſſe viſibilis, & perpetuus.

Colligitur etiam Eccleſiæ viſibilis perpetuitas, & in- 5
defectibilitas ex variis veteris Teſtamenti teſtimoniis, quæ perennitatem Eccleſiæ viſibilis clare indicant, & promittunt; *Pſalm.* 47. dicitur: *Deus fundavit eam in æternum*, ideſt Eccleſiam ſuam, ut ibi exponit S. Auguſtinus. *Iſaiæ* 61. (quod caput intelligi de Eccleſia novi Teſtamenti docuit Chriſtus Lucæ 4. cum in Synagoga citavit, & expoſuit de adventu ſuo initium hujus capitis, *Spiritus Domini ſuper me &c.*) ſic dicitur: *Et fœdus perpetuum feriam eis, & ſcienter in gentibus ſemen eorum, & germen eorum in medio populorum; omnes qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus*; Ubi vides ſatis aperte indicari perpetuitatem, & indefectibilitatem Eccleſiæ viſibilis; Non enim poteſt eſſe inviſibilis Eccleſia illa, ſeu cœtus ille fidelium, de quo dicitur: *Omnes qui viderint eos* (quid clarius?) *cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus*. *Pſalm.* 88. dicitur: *Thronus ejus ſicut ſol in conſpectu meo, & ſicut luna perfecta in æternum, & teſtis in Cælo fidelis*; ibidem: *& ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus, & thronum ejus, ſicut dies Cæli*: *Daniel.* 2. dicitur; *Suſcitabit Deus Cæli Regnum, quod in æternum non diſſipabitur*. Iſtæ enim Scripturæ intelliguntur paſſim a Sanctis Patribus de vera, & viſibili Chriſti Eccleſia numquam defectura.

Oſtenditur etiam expreſſe ex Sanctis Patribus. S. Au- 6
guſtinus *de unitat. Eccleſ. cap.* 13. ſic habet: „ Evangelizata eſt nobis Eccleſia per totum orbem terrarum futura; Hoc in Lege, & Prophetis, & Pſalmis eſſe pronunciatum ipſe Dominus teſtificatus eſt, qui eam cœpturam ab Jeruſalem, & per omnes gentes permanſuram eſſe prædixit; teſtes ſibi futuros in Jeruſalem, & in tota Judæa, & Samaria, & uſque in totam terram, cum jam in Cœlum aſcenderet, prænuntiavit .... Quiſquis aliud evangelizaverit anathema ſit; aliud autem evangelizat, qui periiſſe dicit de cætero mundo Eccleſiam & in ſola parte Donati “ (ſeu Lutheri, Calvini, aliorumque Proteſtantium) *in ſola Africa* (Germania, Geneva, Saxonia, Pruſſia, Hollandia, Anglia, & hujuſmodi), *remanſiſſe dicit; ergo anathema ſit, aut legat mihi in Scripturis Sanctis, ut non ſit anathema*. Et idem S. Auguſtinus *lib.* 1. *de Symbol. ad Catechum. cap.* 5. ait: „ Ipſa eſt Eccleſia Sancta ..... pugnari poteſt, expugnari tamen non poteſt; Hæredes omnes de illa exierunt tamquam ſarmenta inutilia de vite præciſa; ipſa autem manet in radice ſua, in vite ſua, in Charitate ſua, portæ inferorum non vincent eam. “ S. Hieronymus *in cap.* 4 *Iſaiæ verſ.* 26. ſic dicit: *Eccleſia nulla tempeſtate concutitur, nullo turbine, ventiſque ſubvertitur*. S. Gregorius Magnus in *Pſalm.* 5. *Pœnitent.* 26. ſic expreſſe habet: *Sancta Eccleſia in hoc ſæculo a Catholica Fide nequaquam deficiet*. S. Ambroſius *lib. Hexameron. cap.* 2. ſic ait: „ Eccleſia tempora ſua habet perſecutionis, & pacis, nam videtur ſicut luna deficere, ſed non deficit, obumbrari poteſt, deficere non poteſt “ S. Joann. Chryſoſtomus *ſerm. de Pentecoſt. tom.* 3. ſic habet: „ Putas eam te poſſe lædere, ſed non poteris; Chriſtus enim propter eam paſſus eſt, portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.

Eccleſia Romana Catholica in rebus Fidei, & morum 7
eſt infallibilis, ſeu errare non poteſt. *Eſt de Fide*. Et oſtenditur ex pluribus Sacræ Scripturæ teſtimoniis. *Joan.* 16. dicitur: *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*, hoc autem Chriſtus promittebat immediate Apoſtolis, & mediate eorum ſucceſſoribus; ſed qui ſcit omnem veritatem, non poteſt errare in materia Fidei, alias ſciret, & non ſciret; Ergo Eccleſia ſic de omni veritate edocta non poteſt errare in rebus Fidei, & morum. *Lucæ* 10. Chriſtus alloquens Eccleſiæ Paſtores, ſic dicit: *Qui vos audit, me audit*, ſed hoc non eſſet, ſi Eccleſia Catholica poſſet errare; ergo &c. Minor probatur, quia ſi omnes ſimul conſtituentes Eccleſiam poſſent errare, qui ipſos audiret errantes, non audiret Chriſtum, cum Chriſtus non poſſit falſum proponere, ergo &c. adeoque *Matth.* 18. dicitur: *Si Eccleſiam non audieris, ſit tibi ſicut*

Ethni-

Ethnicus ; ex quo textu clare indicatur , Eccleſiam Ca-
tholicam eſſe infallibilem , aliter non poſſet haberi tam-
quam Ethnicus, non audiens Eccleſiam , quæ eſſet fallibi-
lis, & forte errores proponeret. *Epiſt.* 1. *ad Timoth. c.* 3.
dicitur : *Eccleſia eſt columna , & firmamentum veritatis* ,
adeoque tamquam firma in veritate, errare non poteſt in
fide. *Epiſtol. ad Epheſ. cap.* 1. dicitur : *Ipſum dedit caput
ſuper omnem Eccleſiam quæ eſt corpus ipſius* , & eadem *E-
piſt. c.* 5. dicitur: *Vir caput eſt mulieris , ſicut Chriſtus caput
Eccleſiæ* ; adeoque ſi Eccleſia in rebus Fidei , & morum
erraret, error tribueretur Chriſto ſuo capiti , quod abſur-
dum ne dicatur , dicendum eſt Eccleſiam eſſe infallibilem ,
ſeu errare non poſſe in materia Fidei , & morum.
8 Lucæ 22. dicitur : *Ego rogavi pro te , Petre , ut non de-
ficiat Fides tua* , quem textum exponens Joannes XXII. in
Conſtitutione incipiente , *Redeptionem* , ſic ait: *Ego roga-
vi pro te , Petre , ut non deficiat fides tua , dumque pro
Petro Chriſtus rogat , pro ejus Eccleſia intercedit* . *Matth.* 16.
habetur :, *Tu es Petrus , & ſuper hanc petram ædificabo
Eccleſiam meam , & portæ inferi non prævalebunt adver-
ſus eam* ; ubi , ut vides , ne poſſit errare Eccleſia , facta
eſt promiſſio Magiſtro, & capiti ; quia ex ſecuritate non
errandi in materia fidei , & morum prius in Romano Pon-
tifice capite & Magiſtro univerſalis Eccleſiæ reſultat ſe-
curitas non errandi in Eccleſia , quæ ejus doctrinam infal-
libilem recipit , ut optime obſervat Canus *lib.* 6. *de locis
cap.* 3. *§. Præterea* , ibi : *In Petro , & ſucceſſoribus primum
firmam certamque doctrinam aſſerimus , mox vero in Ec-
cleſia Romana , cujus Petrus cum ſucceſſoribus & caput , &
fundamentum eſt* . Et hæc Eccleſiæ infallibilitas colligitur
9 etiam ex pluribus ſacris Canonibus ; *ut cap. Palam eſt* 9.
diſt. 11. *cap. A recta* 9. *cap. Memor ſum.* 10. *cap. In ſede*
11. *cap. Hæc eſt fides* 14. *cap. Rogamus* 15. *& cap. Si Pe-
trus* 17. *cauſ.* 24. *quæſt.* 1. *cap. Firmiter* 1. *de ſumm. Trinit.
cap. Exiit , de verb. ſignificat. in* 6. *& cap. Unam ſanctam ,
de major. & obed. inter commun.*
10 Unde Eccleſia Catholica Romana eſt regula Fidei &
morum in toto mundo . Agapitus *epiſt.* 4. Leo IX. *epiſt.* 1.
cap. 8. *Concil. Lateranenſ. III. in appendic. tit. de ſponſ.*
11 *& cap.* 2. *&* 7. *Concil. Trever. cap.* 1. Sola poteſt definire
cauſſas fidei ; *cap. Quoties* 12. *cauſ.* 24. *quæſt.* 1. Fidei re-
ſolvere dubia , & quæſtiones ad fidem ſpectantes . Cajus
epiſtol. 1. Marcell. I. *epiſtol.* 1. Pelagius III. *epiſtol.* 8. *in
fine cap. Nec licuit* 4. *& cap. Multi* 5. *diſt.* 17. Sola fides
12 Eccleſiæ Catholicæ Romanæ eſt ab omnibus tenenda , &
non alia ; *cap. Rogamus* 15. *cauſ.* 24. *quæſt.* 1. *Joann. VIII.
epiſtol.* 194. *Concil. Trever. cap.* 1. Non tenens illam Fi-
13 dem , quam Eccleſia Romana docet , non eſt in Eccleſia :
capit. Qui cathedram 3. *diſt.* 93., ibi : *Qui cathedram
Petri (ſupra quam fundata eſt Eccleſia) deſerit , in Ec-
cleſia ſe eſſe non confidat* . Nec habet Spiritum Sanctum ,
cap. Loquitur Dominus 18. *cap. Alienus eſt* 19. *& capit.
Advocavit* 23. *cauſ.* 24. *quæſt.* 1. Hinc Eccleſia Romana
14 dicitur Mater , & Magiſtra omnium Eccleſiarum ; *cap.
Non decet* 1. *diſt.* 12. , ibi : *Nulli vero dubium eſt , quod
Apoſtolica Eccleſia mater ſit omnium Eccleſiarum , a cujus
regulis nullatenus vos convenit deviare ; & ſicut Dei Fi-
lius venit facere voluntatem Patris ſui , ſic & vos imple-
te voluntatem Matris veſtræ , quæ eſt Eccleſia , cujus caput
Romana conſiſtit Eccleſia* ; & concordat *cap. Denique* 6. *diſt.*
15 21. *cap. Firmiter* 1. *de ſumm. Trinit.* Eccleſia Romana eſt
etiam caput Eccleſiæ Græcæ ; *cap. final. de Baptiſmo* ; quia
fundavit Eccleſias Patriarchales ; *cap. Omnes* 1. *diſt.* 22.
eique ſunt ſubditæ Eccleſia Conſtantinopolitana , & o-
mnes aliæ , *cap. de Conſtantinopolitana* 4. *diſt.* 22. *cap. Ro-
gamus* 15. *cauſ.* 24. *quæſt.* 1. *Leo IX. epiſt.* 1. *cap.* 28. *&
cap. final. de privileg. in* 6. Unde Eccleſia Romana eſt
infallibile caput Religionis ; Nicolaus I. *in appendic. epiſt.*
14. *& cap. Officii noſtri* 13. *cap. Hæc eſt fides* 14. *cap. Ro-
gamus* 15. *cauſ.* 24. *quæſt.* 1. , ibi : *Rogamus vos , Fratres
dilectiſſimi , ut non aliud doceatis , neque ſentiatis , quam
quod a B. Petro , & reliquis Apoſtolis , & Patribus ac-
cepiſtis : Ipſe enim eſt caput totius Eccleſiæ , cui ait Do-
minus : Tu es Petrus , & ſuper hanc petram ædificabo
Eccleſiam meam ..... ejus enim ſedes jubente Domino Ro-
mam tranſlata eſt ..... ad quam cuncta majora Eccle-
ſiaſtica negotia , Divina diſponente gratia , juſſa ſunt re-
ferri* .
16 Romana Eccleſia habet annexum primatum univerſalis
Eccleſiæ eſt inſtitutione , & præcepto Chriſti Domini .
Habetur clare ex pluribus ſacris Canonibus , & ſignanter
ex *cap. Quamvis* 3. *diſt.* 21. ubi ex verbi S. Gelaſii Papæ
ſic habetur : *Quamvis univerſæ per Orbem Catholicæ Ec-
cleſiæ unus thalamus Chriſti ſint , Sancta tamen Romana ,
Catholica , & Apoſtolica Eccleſia nullis Synodicis conſtitu-
tis , ceteris Eccleſiis prælata eſt , ſed Evangelica voce
Domini , & Salvatoris noſtri primatum obtinuit* ; *cap. O-
mnes* 1. *diſt.* 22. ubi ex verbis Nicolai II. ſic habetur :
*Qui Romanæ Eccleſiæ Privilegium , ab ipſo ſummo om-
nium Eccleſiarum capite traditum , auferre conatur , hic
procul dubio in hæreſim labitur* ; *cap. Sacroſancta* 2. *ead.
diſt.* 22. ubi ex verbis S. Anacleti Papæ ſic habetur : *Sa-
croſancta Romana , & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſto-
lis , ſed ab ipſo Domino Salvatore noſtro primatum obti-
nuit , & Eminentiam poteſtatis ſuper univerſas Eccleſias* ;

cap. Rogamus 15. *cauſ.* 24. *qu.* 1. ubi ex verbis S. Marcel-
li Papæ ſcribentis ad Epiſcopos per Provinciam Antiochiæ
conſtitutos , ſic habetur : *Ejus enim* (Petri) *Sedes primi-
mitus apud vos fuit , quæ poſtea jubente Domino , Romam
tranſlata eſt* . Epiſt. ad Michaelem Imperatorem ſcripta a
Nicolao primo ſic habetur : *Eccleſiæ Romanæ privilegia
Chriſti ore in B. Petro firmata , in Eccleſia ipſa diſpoſita ,
antiquitus obſervata , atque a cuncta jugiter Eccleſia vene-
rata , nullatenus poſſunt minui , nullatenus commutari , quo-
niam fundamentum , quod Deus poſuit , humanus non va-
let amovere conatus , & quod Deus ſtatuit , firmum , va-
lidumque conſiſtit* . Et infra : *Illa igitur privilegia huic S.
Eccleſiæ a Chriſto donata , a Synodis non donata , ſed ſolum-
modo celebrata , & venerata* ; *cap. Per venerabilem* 13.
Qui Filii ſint legitimi , ubi ex verbis Innocentii III. ſic
habetur . *Locus , quem elegit Dominus , Apoſtolica ſedes eſ-
ſe cognoſcitur , cum enim Petrus Urbem fugiens exiviſſet ,
volens eum Dominus ad locum , quem elegerat , revoca-
re ; interrogatus ab eo ; Domine quo vadis ? reſpondit :
Venio Romam iterum crucifigi , quod intelligens pro ſe di-
ctum , ad locum ipſum protinus eſt reverſus* .
Nec poteſt dici , quod Romana Eccleſia obtinuit pri- 17
matum Eccleſiæ univerſalis a Concilio Nicæno , ut vo-
lunt Schiſmatici ; ſeu ab Imperatoribus Chriſtianis , ut
prætendunt Lutherani , Calviniſtæ , & Magdeburgenſes ,
aliique Hæretici ; nam ut refert Bail. *ſumm. Concil. tom.* 1.
in Concilio Chalcedonenſi ad can. 27. in præfactione dicti
Concilii Nicæni expreſſe dicitur : *Quod Eccleſia Romana
nullis Synodicis decretis prælata eſt ceteri Eccleſiis , ſed E-
vangelica voce Domini , & Salvatoris noſtri Primatum ob-
tinuit* . Et ſi *voce Domini* , ut in mox laudato Concilio
Nicæno , ſi *ab ipſo Domino Salvatore noſtro* , ut in *dict.
cap. ſacroſancta* , ſi *Jubente Domino* , ut in *dict. cap. Roga-
mus* , ſi *Chriſti ore* , ut in *dict. Epiſtol. Nicolai primi* , Ro-
mana Eccleſia obtinuit primatum Eccleſiæ univerſalis ,
nullimode poteſt ab hæreticis dici , quod illum obtinuit ab
Imperatoribus Chriſtianis . Unde Eugenius IV. in Conci-
lio Florentino in litteris unionis ſententiam noſtram cla-
re confirmat , ibi : *Definimus Sanctam Apoſtolicam Sedem ,
& Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere prima-
tum .... & ipſi in B. Petro paſcendi , regendi , & guber-
nandi univerſalem Eccleſiam a Domino noſtro Jeſu Chriſto
plenam poteſtatem traditam eſſe* . Hinc Sedes Apoſtolica non 18
poteſt a Romana Urbe divelli , & alio transferri , & ideo
non obſtantibus tot Romanæ Urbis excidiis ſemper Apo-
ſtolica Sedes Romæ fixa permanſit , & licet pluribus an-
nis Avenione reſederint plure Summi Pontifices , ut Cle-
mens V. qui illuc primos ſe tranſtulit , Joannes XXII.
Benedictus XII. Clemens VI. Urbanus V. & Gregorius XI.
qui Romam Romanam Curiam reduxit , tamen Apoſto-
lica Sedes Romano Epiſcopatui ſemper annexa remanſit ,
& ipſi ſemper Romani Pontificis titulo ſunt niſi ut patet
in eorum Apoſtolicis , & Pontificiis Reſcriptis ; Unde ,
ut refert Eminentiſſimus Petra *tom.* 4. *comment. in Conſtit.*
4. *Eugen. IV. num.* 6. ſtat vulgatum adagium , quod *ubi
Papa , ibi Roma* . Adeoque clare patet ordinatione Di-
vina , & non diſpoſitione humana Eccleſiæ univerſalis 19
primatum Romanæ Eccleſiæ fuiſſe annexum . Sic tenent
Cajetanus *tom.* 1. *opuſc. tract.* 3. *de Pontif. inſtit. cap.* 13.
Canus *lib.* 6. *de locis Theologicis cap.* 4. Valentia *de fide
diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 7. *§.* 37. Guarnieri *de capite Mi-
litantis Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 8. Tirinus *in ſummar. controv.* 6.
num. 11. Mattheucci *controv.* 6. *cap.* 2. *num.* 2. *& ſeq.* Ley-
tam *Synopſ. de Eccleſ. Militant. Diſcept.* 5. *ſect.* 4. *num.* 409.
& plures alii.

APPENDIX

Sive novus de Chriſti Eccleſia

ARTICULUS

Novum hunc Articulum addendum duxi , tum ut ea , quæ ſunt ab Auctore omiſſa , ſupplerem ; tum ut perfectum Lectoribus ſyſtemæ exponerem , in quo adverſus Novatores ortodoxa doctrina explicaretur . A generali Eccleſiæ notione exordium ſumam , ac præmiſſa definitione Eccleſiæ militantis generatim ſumptæ , de origine Eccleſiæ , de variis ipſius ſtatibus , de Dei cura in ipſius regimine in ſtatu legis naturæ & ſcriptæ , ac demum de Chriſti Eccleſiæ natura , notis , & prærogativis , ac regiminis forma compendioſe pertractabo .

Eccleſia a græca voce ἐκκαλῶ originem trahit ; quæ 1
vox latine idem ſonat ac *evoco* , *congrego* . Itaque
juxta grammaticalem ſignificationem idem Eccleſia eſt ,
ac evocatio . In generali hac acceptione paſſim Eccle- 2
ſiæ vocabulum uſurpatur in Scripturis ad ſignificandam
civilem ac politicam hominum congregationem : quo
quidem in ſenſu *Pſalm.* 25. *verſ.* 5. legitur : *Odivi Ec-
cleſiam malignantium* ; *& Pſal.* 106. *verſ.* 32. *Exaltent eum
in Eccleſia plebis* . Quandoque Eccleſia cum in veteri , 3
tum in novo Teſtamento locum deſignat , in quem homi-
nes divini cultus cauſſa conveniant ; Ita Judith. 6. v. 21.

& 1. ad Corinth. *cap.* 18., & 22. Proprie vero atque uſu
Eccleſiaſtico Eccleſia uſurpatur ad fidelium ſocietatem de-
ſignandam. Quo ſenſu Apoſtolus Paulus ad Rom. 16. v.
16. ait: *Salutant vos Eccleſiæ Chriſti*; & verſu 23. *Sa-
lutat vos Cajus hoſpes meus, & univerſa Eccleſia*. Atque
5 hæc poſtrema, ſtricta & propria ſignificatio eſt vocabuli
Eccleſia, quod ſocietatem ſeu cœtum vocatorum expri-
mit; cum nemo ad hunc populum ſe adjungat, per ſe &
ſuo proprio inſtinctu, ſed omnes quot quot veniunt a Dei
6 vocatione præveniantur. Hinc Hieronymus Comment. *in
cap.* 5. Proverb., & Auguſtinus *in Pſalm.* 80. obſervant,
Eccleſiæ nomen apte deſignare ſocietatem fidelium novi
Teſtamenti, atque hanc a cœtu fidelium veteris Teſta-
menti ſecernere, qui Synagoga dicebatur. En Hiero-
nymi verba: *Eccleſia & Synagoga*, inquit, *græca nomi-
na ſunt, & unam eamdemque rem latine ſignificant; ideſt,
conventum plurimorum ad invicem. Si autem ſubtilius
diſtinguantur, Eccleſia convocatio, & Synagoga congregatio
interpretatur, & vetus quidem Dei populus utroque nomi-
ne vocabatur: nunc autem gratia diſtinctionis, ille Sy-
nagoga, noſter Eccleſia dicitur, merito ſcilicet fidei & ſcien-
tiæ majoris: quia & irrationabilis creatura poteſt congre-
gari*.
7 Duplici autem modo Deus hominem vocat, ſcilicet in-
terius per gratiam, & exterius per verbum, ſive per re-
velationem, quia verum ac gratum ipſi cultum demon-
ſtrat, qua viam ſalutis oſtendit, & neceſſaria media ſug-
gerit ad lapſum hominem reparandum, & ad æternam ſa-
8 lutem obtinendam. Cum Eccleſia congregatio hominum
ſit, qui recta fide, ac demonſtrata a Deo ratione Deum
colunt, ac tuta via ad æternam ſalutem pervenire con-
tendunt, manifeſtum eſt non ſuffiſſere interiorem voca-
tionem, ſed exteriorem quoque neceſſariam eſse, ut ea
fidelium ſocietas habeatur, quæ Eccleſia dicitur; nam
vocatorum ſocietas a fide incipit, quæ ſine auditu non
habetur; auditus autem deeſt, ubi verbum Dei non adſit
exterius promulgatum, uti docet Apoſtolus Paulus. Rur-
9 ſus hæc ſocietas convenire debet in exhibendo Deo ve-
rum, ipſique acceptum cultum, & in adhibendo præ-
ſcripta a Deo remedia pro lapſus reparatione, ac pro
æterna ſalute comparanda. Id vero fieri nequit niſi per
externam fidei profeſſionem, per externum cultum, ac
per externum Sacramentorum uſum; ut conſideranti
patet.
10 Itaque ſolus Deus Auctor, & cauſa princeps eſt Eccle-
ſiæ; quia ſolius Dei eſt homines ordinare ad finem ſan-
ctificationis per gratiam, & ſalutis per gloriam; & ſo-
lius Dei eſt præſcribere Eccleſiæ media neceſsaria, tum
ad gratiam, cum ad gloriam obtinendam. Homines ve-
11 ro cauſæ meræ miniſteriales eſse poſsunt, dum ſcilicet
eorum Deus utatur miniſterio ad oſtendendum homini-
bus, quæ manifeſtare ipſe voluerit, ad media proponen-
da neceſsaria ad gratiam & gloriam comparanda; atque
ad alia explicanda & inculcanda, quibus Eccleſiam regi
voluerit.
12 Hæc de Eccleſia militante generatim ſumpta (de aliis
ſiquidem Eccleſiis ſatis dictum arbitror ab Auctore). Ve-
nio nunc ad Eccleſiam Chriſti. Hæc duplici ratione con-
ſiderari poteſt, ſcilicet ſecundum latam & ſecundum ſtri-
13 ctam ſignificationem. Priori modo ſocietatem deſignat Fi-
delium, qui in Chriſtum crediderint, præſcindendo ab
explicita, vel implicita fide, a Chriſto ſive naſcituro vel
nato, morituro vel mortuo: Poſteriori modo ſocietas eſt
hominum, qui fidem habent in Chriſtum jam natum &
paſſum, conſummatis omnibus redemptionis humanæ Sa-
cramentis, & myſteriis.
15 Eccleſia Chriſti priori modo accepta non tantum nata-
lem Chriſti anteceſſit, ſed etiam ita floruit tempore legis
naturæ & ſcriptæ, ut tunc temporis veros extitiſse Chriſti
cultores merito aſſeri poſſit. Audiatur Auguſtinus epiſto-
la 190., quæ eſt ad Optatum *cap.* 2. *numer.* 8. *Profecto*, in-
quit, *quod ſcriptum eſt, non eſſe aliud nomen ſub Cælo,
in quo oporteat nos ſalvos fieri, ex illo tempore valet ad
ſalvandum genus humanum, ex quo in Adam vitiatum
eſt genus humanum. Sicut enim in Adam omnes moriun-
tur, ita in Chriſto omnes vivificabuntur, quia ſicut in re-
gno mortis, nemo ſine Adam; ita in regno vitæ, nemo ſi-
ne Chriſto*. Atque alibi paſſim tradit idem Sanctus Doctor,
neminem poſt Adami peccatum ſalvari potuiſse, niſi per
fidem in Chriſtum, & concione 6. *in Pſal.* 36. quotquot
fuerunt juſti caput Chriſtum habere ſcripſit; *Illum enim
venturum eſſe crediderunt, quem nos veniſſe jam credi-
mus, & in ejus fide & ipſi ſanati ſunt, in cujus & nos,
ut eſſet & ipſe totius caput civitatis Jeruſalem*. Itaque
qui fidem in Chriſtum profeſſi ſunt, & per hanc fidem ſa-
lutem ſunt conſecuti, hi ad Eccleſiam Chriſtianam perti-
nuere, atque Chriſtianæ religionis cultores aſſeri merito
poſſunt; quotquot vero fuere juſti cum in lege Moyſis;
tum in ſtatu legis naturæ, per fidem in Chriſtum ventu-
rum ſalvi facti ſunt, atque hac unice ratione juſtitiam &
ſanctitatem conſequi potuerunt; fuere ergo omnes Chri-
ſtianæ Religionis cultores. Nec ſola id Auguſtini aucto-
ritate evincitur, ſed etiam argumento illo theologico ex
ſacris litteris petito, quo oſtenditur; per ſolam fidem in
Chriſtum mediatorem Deum inter & hominem, ſalvos
fieri potuiſſe homines poſt Adami lapſum: Auctoritate
Tertulliani *lib. de reſurrectione carnis cap.* 6. aſſerentis,
ab ipſa hominis formatione Chriſtum primum ac maxi-
mum fuiſſe fidei & Religionis ſubjectum; auctoritate Eu-
ſebii Cæſarienſis, qui *lib.* 1. *demonſtrat. Evang. cap.* 5.
ait, Chriſtum notum fuiſſe Moyſi, & antiquis Patriarchis,
atque hos non Judaico, ſed Chriſtiano more vixiſſe, ut
ſcribit *lib.* 6.; auctoritate denique Gregorii Magni, qui
homilia 19. in Evangelia ſub vineæ parabola univerſalem
exprimens Eccleſiam, hanc ab Abel juſto cœpiſſe ait,
atque ad ultimum electum duraturam, qui in fine mundi
naſciturus ſit.
Ad initium vero quod ſpectat hujus Eccleſiæ, facile in- 16
telligere eſt, ſtatim poſt Adami lapſum reperiendum eſſe.
Tunc enim Deus revelatione, ſive verbo ſuo humano
generi demonſtravit ſola fide venturi Redemptoris, ac
gratia ex ipſius mediatione expectanda, potuiſſe homines
a peccato ſurgere, ac æternam ſalutem obtinere. Non
eſt autem qui non videat in hujuſmodi revelatione gene-
ralem illam vocationem, qua homines per fidem in Chri-
ſtum ad ſocietatem ineundam, & Eccleſiam conſtituen-
dam invitabantur. Quamobrem dubitari non poſſe vide-
tur, quin hoc in ſenſu Chriſti Eccleſia, ſtatim poſt Ada-
mi lapſum inceperit.
Auguſtino tamen enarratione *in Pſal.* 142.; Gregorio 18
Magno loco ſupra a nobis citato, & quamplurimis Theo-
logis, placuit, Chriſtianæ Eccleſiæ exordium ab ipſo Abel
repetere; tum quia Scriptura primum Abel excelluiſſe aſ-
ſerat in publica fidei proteſtatione, ſine qua viſibilis Ec-
cleſia non conſiſtit; tum quia conveniens ac conſenta-
neum videtur, ut Eccleſia, quam ſanctam in ſymbolo
profitemur ab eo inciperet, in quo primum inter homi-
nes ſanctitas, & innocentia ſine interruptione perſevera-
vit, in ſignum ſanctitatis, quæ numquam in Eccleſia Dei
defectura eſſet; tum demum, quia tunc Dei Eccleſia pa-
lam a ſocietate malignantium ſecerni cœpit; ſacrificii ſci-
licet oblatione, in una fidei illa proteſtatio enituit, quæ
in Caini ſacrificio deſiderabatur.
Antequam exponam quid ſit Chriſti Eccleſia ſtricte ſum- 19
pta, & quænam ipſius notæ atque prærogativæ, paucis
inveſtigandum cenſeo, quænam fuerit divinæ providentiæ
cura in regenda Eccleſia in ſtatu legis naturæ, & in ſta-
tu legis ſcriptæ. Neque enim dubitari poteſt de divinæ
providentiæ cura in ſervanda, atque regenda Eccleſia a
ſe conſtituta; Deus enim ſapientiſſimus cum ſit atque
optimus, opus, quod perfecerit, providentia ſua conſer-
vare, cuſtodire, ac regere debet. Itaque qui Eccleſiam
fundavit, quæ ad finem uſque Mundi ſit duratura, ne-
ceſſe eſt, ut eamdem providentia ſua rexerit ſemper, at-
que nunc regat. In lege autem naturæ eadem, qua re-
velatam religionem docendo Eccleſiam fundaverat, pro-
videntia, eamdem conſervavit & rexit. Nam quæ cre-
denda, quæque agenda hominibus eſsent, ut recta fide ac
puro cultu viam ſalutis homines ſectarentur, vel per ſe ipſum
viſibiliter apparendo, vel per Angelos, quos ſui adminiſtros
adhibuerit, vel per homines ſpiritu prophetico, ac divinæ
legationis characteribus donatos, demonſtravit. Iis enim
modis ſupernam religionem Deus hominibus revelavit,
eoſque in illam vocavit ſocietatem, quæ Eccleſia dicitur;
ut de revelationis neceſſitate, adverſus Deiſtas diſputatu- 21
ri fuſius diſseremus. Quis vero ignorat, hac Deum ra-
tione Eccleſiam rexiſse ſuam in ſtatu legis naturæ? Ab
Adamo enim ad Moyſem uſque, vix unam percurrere eſt
generationem, in qua Deus Patriarchis non apparuerit,
aut cœleſtes ſuos adminiſtros Angelos ad eoſdem non mi-
ſerit, ut legenti Geneſeos librum manifeſtum eſt. Plu- 23
res deinde fuere viri ſpiritu prophetico inſigniti, atque
ea morum probitate, iiſque ſignis muniti, quibus divinam
ſuam legationem populo demonſtrarent. Vivo enim ad-
huc Adamo, prophetavit Enoc, qui divinitus raptus
fuit ne videret mortem; propheta quoque fuit Nohe-
mus, atque ut alios mittam, eumdem habuere ſpiritum Abra-
hamus, Iſaacus, Jacobus, Joſephus. Quorſum vero Deus
Patriarchis illis apparuit. Angelos ad eoſdem miſit, ac
Prophetarum ad homines legatione uſus eſt, niſi ut in
Eccleſia ſua fidem, quam neceſsariam demonſtraverat in
futurum Reparatorem, divinum quem præſcripſerat cul-
tum, ac reliqua ad ſalutem neceſsaria opera, foveret,
atque inculcaret? Itaque in lege naturæ Deus Eccleſiam
ſuam per miniſtros a ſe miſsos regulavit, non ſolum eam
fidem inculcando, quæ Religionem regeret, ſed alia quo-
que præcipiendo, vetando, aut inſtituendo, quæ ad
eumdem finem ſpectarent. Nam Noemo, Abrahamo, Ja-
cobo, aliiſque ſacrificare juſſit, ac Sacrificii genus præ-
ſcripſit: Per Noemum abſtinentiam a ſanguine & ſuffo-
cato imperavit, quo facilius homines ab homicidiis avo-
caret; & per Abrahamum Circumciſionem inſtituit in ſi-
gnum initi fœderis, in memoriam promiſſionum, quas
Abrahamo, ejuſque poſteris fecerat, & ut gens, ex qua
promiſſus humani generis Reparator naſciturus erat, ab
aliis ſecerneretur.
In ſtatu quoque legis ſcriptæ eadem providentia eni- 24
tuit, etſi novam quoque curam in ſtabilienda, & regenda
Hebræorum Republica, adhibuit. Nam per Moyſem,
quem legatum adhibuit, dum legem dedit, iis characte-
ribus,

ribus , ac tanto prodigiorum apparatu munitum , ut ne-
mo de divina iſtius legatione dubitare poſſit , legem pro-
mulgavit , in qua Reipublicæ Judaicæ forma , ac civiles
leges præſcribuntur ; Sacrificia, & cœremoniæ deſignan-
tur , quæ cum figuræ eſſent futuri Meſſiæ , & eorum ,
quæ ad ipſum pertinerent , in memoria revocando divinas
promiſſiones fovebant , ac fortius excitabant futuri Repa-
ratoris fidem: ac tribunalia ſtabilivit , in quibus ortæ cir-
ca præcepta, cœremonias , & legem controverſiæ finiren-
25 tur . Ut autem conſtet , qua ratione juxta Dei providen-
tiam finirentur in Hebræorum Republica controverſiæ Re-
ligionis , placet hic verba recenſere , quibus Deus tribunal
majus, quod ſanedrim vel Concilium ſeniorum vocabatur,
inſtituendum præcipit , ac munia hujus Concilii circa con-
troverſiarum definitionem explicare . *Num. 11. v. 16. &
ſeq.* dixit Dominus ad Moyſen : *Congrega mihi ſeptuagin-
ta viros de ſenibus Iſrael , quos tu noſti , quod ſenes popu-
li ſint ac magiſtri , & duces eos ad oſtium Tabernaculi fœ-
deris , facieſque ibi ſtare tecum , ut deſcendam : & loquar
tibi: & auferam de ſpiritu tuo , tradamque eis ; ut ſuſtentent
tecum onus populi , & non tu ſolus graveris* . Conſtat au-
26 tem ex *lib. 2. Paralipom. c. 16. v. 10.* delatas ad hujuſmo-
di Judices fuiſſe cauſas *De Lege , de mandato , de cære-
moniis , de juſtificationibus* . Porro manifeſtum eſt mandata
& juſtificationes fidem in venturum Meſſiam incluſiſſe : &
cum ibidem v. 11. dicatur: *Amarias autem Sacerdos Pon-
tifex veſter in his , quæ ad Deum pertinent , præſidebit* ,
palam eſt , in illo Tribunali ubi ſummus Sacerdos & Pon-
tifex præſidebat controverſias de religione definitas fuiſſe ,
27 cum certum ſit has ad Deum pertinere . Hujuſmodi au-
tem definitionibus acquieſcere populum debuiſſe , tum ex
eo conſtat ; quod Deus ſpiritum ſuum Judicibus illis pol-
licitus eſſet , ut Numer. verba ſuperius indicata deſignant ;
tum etiam ex iis , quæ habentur *Deuter. 17 v. 8. Si diffi-
cile , & ambiguum apud te Judicium eſſe perſpexeris ....
ſurge & aſcende ad locum , quem elegerit Dominus Deus
tuus , venieſque ad Sacerdotes Levitici generis ; & ad Ju-
dicem , qui fuerit illo tempore ; quæreſque ab eis , qui in-
dicabunt tibi Judicii veritatem , & facies quodcumque di-
xerint qui præſunt loco , quem elegerit Dominus , & do-
cuerint te juxta legem ejus ; ſequeriſque ſententiam eorum:
nec declinabis ad dexteram , neque ad ſiniſtram. Qui autem
ſuperbierit , nolens obedire Sacerdotis imperio , qui eo tempo-
re miniſtrat Domino Deo tuo , & decreto Judicis , mo-
rietur homo ille* .
28 Vides ergo , id peculiare fuiſſe in Dei erga Eccleſiam
legis ſcriptæ providentia , & per ſacrificia & cœremonias
fidem in venturum Meſſiam excitaret , & ut Judices in-
ſtituti eſſent , qui divino aſſiſtente Spiritu exortas de re-
velatione controverſias definirent . At in ea quoque per-
29 ſeveraverit , atque ad Chriſti uſque adventum perduravit
ſingularis illa cura , qua per viros prophetas divino ſpiri-
tu incitatos neceſſariam fidem inculcaret , ac monita ſa-
30 lutis exhiberet . Conſtat enim cum ex ſacris libris , tum
ex traditione ipſa floruiſſe ſemper in Hebræorum repu-
blica prophetas , quorum nonnulli litteris aliquot opera
conſignavere , alii vero ore tantum monita & prophetias
tradidere . Miſſo vero horum catalogo , ne nimis longiſſi-
mus , ſat eſt innuere , paulo ante Chriſti nativitatem Za-
chariam floruiſſe Johannis Baptiſtæ Patrem , ac nato Chri-
ſto prophetaſſe Simeonem , atque ejuſdem Chriſti Præcur-
ſorem Johannem Baptiſtam . Hanc Dei erga ſuam Eccle-
ſiam œconomiam paucis deſcripſit Paulus in ea , quæ eſt
ad Hebræos epiſtola , dum ait ; *Multifariam , multiſque mo-
dis olim Deus loquutum fuiſſe Patribus in Prophetis* . Dum
vero ſubdit , *Noviſſime vero diebus iſtis loquutus eſt nobis
in Filio* , perfectam , & fundatam a Chriſto Eccleſiam de-
31 ſignat . Atque hæc Eccleſia eſt , quæ per ſtrictam ſignifi-
cationem proprie Chriſti Eccleſia nuncupatur . De hac au-
tem dicturi , primum Novatorum circa illius definitionem
hæreſes deſignabimus , notas deinde indicabimus , quibus
perſpicua ſit ; ac demum regiminis formam , ejuſque jura ,
& prærogativas tuebimur .
32 Ad Novatores quod ſpectat . Neſtoriani , Monophyſitæ ,
Jacobitæ , ſive Syri , ſive Copti , ſive Armeni , ac Græ-
ci Photii Schiſmatici adherentes Eccleſiam Chriſti viſibi-
lem adſtruunt , ſacros miniſtros ex divina ordinatione in
eadem agnoſcunt a plebe diſtinctos , atque Hierarchiam in-
ter hos reperiri fatentur , in qua Epiſcopos Presbyteris ſu-
periores agnoſcunt: At negant Romanum Pontificem Petri
ſucceſſorem divino jure caput ac Principem conſtitutum
eſſe totius Eccleſiæ . Hoc ſcilicet errore eludere conten-
dunt latas in ipſos , eorumque hæreſes per Apoſto-
licam Sedem ſententias , atque Schiſmatis notam decli-
nare .
33 Reliqui vero Novatores , quo facilius poſſent Eccleſiæ
judicium contemnere , atque a Schiſmate ſeſe purgare , in-
viſibilem eſſe veram Chriſti Eccleſiam tradidere , cujus ſci-
licet caput Chriſtus ſit ; membra vero , vel ii homines ,
qui perfectione virtutum Chriſtum imitarentur , ut Pela-
giani ; vel qui probi eſſent & a graviore ſaltem crimine
alieni , ut Donatiſtæ ; vel qui eſſent a Deo prædeſtinati ,
ac per prædeſtinationem Chriſto conjuncti , ut VVicle-
fus , & Johannes Hus , Bucerus , & ex Calvinianis quam-
plures : vel qui per fidem & charitatem Chriſto uniantur , ut
Lutherus , Melancthon , Brentius , & Claudius , apud Cal-
vini diſcipulos Pariſienſes olim Miniſter , ac Proteſtantes
fere omnes , de vera Chriſti Eccleſia loquentes . Nam eo-
rum plerique diſtinguentes inter veram & internam , at-
que externam & apparentem Eccleſiam ; illam inviſibilem 34
modo explicato ; hanc vero viſibilem adſtruunt . Sed tur-
piſſime errant in notis deſignandis , quibus æterna hæc &
inviſibilis Eccleſia diſcernitur . Nam per Eccleſiæ no- 35
tam veram doctrinam & Sacramentorum uſum deſignant ,
ita ut ad externam Eccleſiam pertineant ii omnes , qui in
vera doctrina profitenda , & in iiſdem Sacramentis parti-
cipandis conveniant ; diſtinguentes vero inter articulos fun-
damentales , & non fundamentales omnes illas ſectas ad Ec-
cleſiam pertinere contendunt , quæ in adſtruendis articu-
lis fundamentalibus ; conveniant ; quo argumento ductus
Jurius Calvinianæ ſectæ Miniſter , eo devenit in tractatu ,
quem ſcripſit de unitate Eccleſiæ , ut contenderet , omnes
Chriſtiani nominis ſectas ad Chriſti Eccleſiam pertinere . 36
Ac fuere Novatores nonnulli , qui veriti non ſunt affir-
mare , eorum ſectas ab antiquis hæreticis , qui Apoſtoli-
co ſæculo vixerunt , originem trahere , ut eorum in Chri- 37
ſti Eccleſia a primis exordiis ſucceſſionem oſtenderent .
Hæc autem deliria ſunt , quæ vel ipſa narratio refellit .
Quem enim Chriſtianum hominem non pudeat in pro-
priæ cauſæ præſidium Gnoſticos , & Ebionitas afferre ,
ac horum ſucceſſorem prædicare , qui ab Apoſtoli veluti
ethnici & Publicani ex Eccleſiæ ſinu fuere dejecti ? Vel
Cerdonis , Valentini , Marcionis , aliorumque hujus furfu-
ris Nebulonum ſe ſucceſſorem eſſe , cum conſtet hos ab
Apoſtolicis viris ab Eccleſiæ communione avulſos fuiſſe ,
ac veluti Diaboli miniſtros damnatos , ut legere eſt apud
Irenæum , Euſebium , Auguſtinum , alioſque Patres , qui
de hæreſibus ſcripſerunt ?
Samuel Puffendorfius in opere inſcripto *de habitu reli-* 38
gionis chriſtianæ ad vitam Civilem , quem ſequuntur Bo-
hemerius , Pfaffius , & Lutheranorum ac Proteſtantium
plerique contendit , Eccleſiam non eſſe ſtatum , aut Rem-
publicam , ſed ſocietatem in ſtatu ex Doctoribus , & Au-
ditoribus conflatam , & veluti Collegium in Republica ;
Quod Collegium jus deputandi perſonas particulares ha-
bet ad ſacrum miniſterium , & præſcribendi per conven-
tiones & pacta regulas divini cultus . Quamobrem omnes
chriſtianos ex Chriſti inſtitutione æqualis auctoritatis eſſe
contendit , Paſtores vero atque Eccleſiæ miniſtros , ex ſo-
la plebis deputatione conſtitui , atque hos non majorem
habere auctoritatem ; quam quæ per pacta ab ipſo Fide-
lium Collegio eiſdem conceſſa ſit : Atque hanc auctorita-
tem imperio Principum ſæcularium ſubjectam eſſe , qui ut
reliquis Collegiis , ita Chriſti Eccleſiæ ſuprema poteſtate
præſunt & dominantur . Addere iis poſſumus Edmundi 39
Richerii circa Chriſti Eccleſiam errores , qui toti Eccle-
ſiæ ſive Cœtui Fidelium clavium poteſtatem a Chriſto
collatam finxit , Petro vero , Apoſtolis , & Epiſcopis in-
ſtrumentaliter & miniſterialiter tantum , ſeu quoad exe-
cutionem . Quamobrem Epiſcopos non Chriſti , ſed Chri-
ſtianæ plebis miniſtros efficit ; ac non ſuperiores , ſed ſub-
ditos ejuſdem . Suſpectus quoque eſt Launojus , qui in E- 40
piſtola ad Nicolaum Gatinæum Catholicorum de Eccle-
ſia definitionem reprehendit , quod mentio in ea occurat
Paſtorum , quibus Eccleſia regitur , & præſertim Roma-
ni Pontificis .
Hactenus hæreſes recenſuimus , quæ orthodoxo de Chri- 41
ſti Eccleſia ſyſtemati adverſantur . Has vero hæreſes con-
futavere ex profeſſo , ac ſolidis argumentis Benignus Boſ-
ſuet , tum in hiſtoria variationum Eccleſiarum Proteſtan-
tium , tum in operibus adverſus Claudium exaratis Do-
minus de Cantereſme in opere adverſus Jurium conſcri-
pto ; Honoratus Tournelex in præl. theolog. de Eccleſia
Chriſti , aliique Theologi . Pro Eccleſiæ vero poteſtate 42
tuenda egregie ſcripſit Pater Johannes Antonius Bianchi
Ordinis Minorum in opere Italice ſcripto , cujus titulus
eſt *La Polizia della Chieſa contro le nuove maſſime di Pie-
tro Giannone* . De auctoritate vero Romani Pontificis con-
ſuli poterunt opera Reverendiſſimi Patris Auguſtini Or-
ſi ; Typis Congreg. de Prop. Fide ſub Clement. XII. evul-
gata .
Nos vero recenſitas hæreſes paucis confutaturi , oſten- 43
demus ; primo veram Chriſti Eccleſiam eſſe viſibilem : Se-
cundo veras & perſpicuas notas habere , quibus dignoſci-
tur , & non ſolum ab iis , qui Chriſtiani non ſint , ſed
etiam ab Hæreticorum , ſive a falſis Chriſtianorum ſectis
ſecernitur : Tertio hanc ſinu ſuo complecti non ſolum præ-
deſtinatos & juſtos , ſed etiam peccatores excludere ve-
ro a ſua communione hæreticos , ſchiſmaticos , atque ex-
communicatos vitandos . Quarto eſſe indefectibilem , & in
definiendis morum & fidei controverſiis infallibilem . Quin-
to conſtare ex plebe , & Eccleſiæ miniſtris , qui ex
divina inſtitutione a plebe ſecernuntur , atque inter hos
reperiri Epiſcopos jure divino Presbyteris Superiores , &
Romanum Pontificem eodem jure totius Eccleſiæ caput
& Principem . Sexto denique poteſtatem regendi Eccle-
ſiam , ac finiendi controverſias circa religionem infallibili
judicio conceſſam eſſe Paſtoribus ſive Epiſcopis , ac præ-
ſer-

ſertim Romano Pontifici, cui inerrantiæ privilegium
in Petri perſona promiſſum a Chriſto Domino fuit. At-
que his poſitis, veræ Chriſti Eccleſiæ definitionem expo-
nemus.
44 I. *Eccleſia Chriſti viſibilis eſt.* Principio autem cum No-
vatoribus ſtatuo, Eccleſiam Chriſti eſſe ſocietatem illam,
cui concredita ſunt eloquia Dei, ſive depoſitum divinæ
revelationis, quo media neceſſaria ad ſalutem, & quid
credendum, quidve agendum ſit, demonſtratur, ut cer-
45 to nobis pateat via ſalutis. Statuo ſecundo cum iiſdem
Novatoribus, extra hujuſmodi ſocietatem nullam eſſe
ſpem æternæ ſalutis. Cum res ita ſe habeat, quis non
videt, Eccleſiam Chriſti perſpicuam ac viſibilem eſſe opor-
tere? Si Deus dum hominibus ſuos Legatos, Prophetas;
& Apoſtolos, neceſsaria ad ſalutem revelavit, perſpi-
cuis ac manifeſtis ſignis divinam legationem demonſtra-
vit, ac notiſſimis characteribus humano generi oſten-
dit, per illos ſuam doctrinam fuiſse promulgatam, quis
credat inviſibilem eſſe voluiſse ſocietatem illam, cui di-
vinum revelationis depoſitum cuſtodiendum, atque ad fi-
nem uſque mundi ſarctum tectum ſervandum concredi-
dit? Non enim minor eſse debuit Dei ſapientiſſimi pro-
videntia in proponenda ſua hominibus revelatione, quam
in eadem conſervanda, & cuſtodienda. Si ergo eam vi-
ſibilibus & notiſſimis characteribus conſpicuam reddidit in
promulgatione, neceſse eſt, per conſpicuas, atque viſibi-
les notas eamdem conſervare, cum non minus tunc ne-
ceſsaria fuerit ad humanæ ſalutis conſecutionem, quam
46 deinceps futura ſit. Deinde tenentur omnes homines ſub
periculo æternæ damnationis adjungere ſe veræ Chriſti
Eccleſiæ, & in eadem ad finem uſque vitæ perſevera-
re. Qua vero ratione id fieri poſset, niſi per certos,
viſibiles, ac notiſſimos characteres, quæ vera ſit Chriſti
47 Eccleſia hominibus demonſtratur? Dicent fortaſse, invi-
ſibili divinæ gratiæ vocatione, ad veram Chriſti Eccle-
48 ſiam homines trahi. At ſi Deus ita Eccleſiam fundavit
ſuam, ut contentus non fuerit interna hac vocatione, ſed
exterius revelare voluerit neceſsaria ad ſalutem, & viſi-
bilibus ſignis revelationem ſuam demonſtrare, manifeſtum
eſt voluiſse etiam, ut viſibilibus notis manifeſta eſset
ipſius Eccleſia. Si per fidem ſe adjungere tenentur ho-
mines Chriſti Eccleſiæ, fides autem ſine auditu non eſt,
& auditus ſine prædicatione illius, qui a Deo miſsus fue-
rit, ut ex Apoſtolo conſtat, quis non videt, interiori
non obſtante vocatione, qua excitatur fides, externas
49 quoque ac viſibiles Eccleſiæ notas neceſsarias eſse, ut ve-
ræ Fidelium ſocietati ſe adjungere homines poſſint? Præ-
terea voluit Chriſtus, ut in hanc ſocietatem homines coo-
ptarentur per viſibilem baptiſmi ablutionem; ergo viſibi-
50 lem ac conſpicuam hanc ſocietatem eſse voluit. Denique
ex ipſa Chriſti Eccleſiæ Conſtitutione id manifeſtum fit;
nam inſtituta eſt ad modum montis, ad quem omnes
gentes undequaque confluere debent, ut prædixerat Iſai.
cap. 2. Inſtituta eſt ſocietas conſtans ex Paſtoribus & Do-
ctoribus, qui alios doceant, juxta verba Apoſtoli Pauli
ad Epheſios 4. *Ipſe dedit quoſdam Apoſtolos, alios autem
Paſtores & Doctores, ad conſummationem Sanctorum in
opus miniſterii in ædificationem Corporis Chriſti.* Paſtores
vero *Act.* 20. Epiſcopi vocantur, quos in Grege Chriſti
poſuit Spiritus Sanctus regere Eccleſiam Dei: Et ad He-
bræos 13. præcipitur Fidelibus, ut obediant Paſtoribus,
atque eiſdem ſubjecti ſint: Matthæi denique 18. Eccleſiæ
tribunal deſcribitur, ad quod contumacium crimina de-
ferri debeant, qui ſi Eccleſiam non audierint, habendi
51 dicuntur veluti Ethnici & Publicani. Quis vero non vi-
det ex ſupra recitatis teſtibus manifeſtum fieri, voluiſſe
Chriſtum, ut Eccleſia ſua ſocietas viſibilis eſset, quæ
conſtaret ex Paſtoribus, & Ovibus, hoc eſt ex ſuperiori-
bus & ſubditis, mutuis invicem officiis colligatis, in ea-
dem fidei profeſſione, ac Sacramentorum ſuſceptione con-
52 venientibus? Accedunt demum parabolæ ipſæ, quibus
Chriſtus Dominus Eccleſiam ſuam deſignavit, Areæ ſci-
licet, Agri, & Sagenæ; allegoriæ quibus Paſtores ex-
preſſit, dum eos ſal terræ, vel lux mundi dixit, atque ea
qua ſignificavit ſe ſupra Petrum, veluti ſupra firmiſſi-
mam petram Eccleſiam fundaturum. Hæc enim omnia pa-
lam faciunt, Chriſtum viſibilem Eccleſiam fundaſſe, atque
conſpicuas in ea poſuiſſe notas, per quas vera ipſius Ec-
cleſia a falſis ſectis ſecerneretur.
53 Præſto autem nobis ſunt hujuſmodi notæ, quæ ſenſibiles
ſunt, omnibus obviæ, & cognitu faciles, non ſolum do-
meſticis fidei, ſed etiam extraneis, ut omnes ad Eccle-
54 ſiam & fidem reducantur. Non poſſe vero notas hujuſmo-
di ſtabiliri in vera doctrina, & legitimo Sacramento-
rum uſu, ut Novatores pertendunt, facile patet. Nam
nullus unquam fuit hæreticorum, qui veram in ſua Ec-
cleſiam doctrinam eſſe non contenderet, ac legitimum iti-
dem uſum Sacramentorum, quæ ipſe reciperet. Ita Gno-
ſtici, Ebionitæ, Marcionitæ, Manichæi, Hæretici de-
nique omnes, ne iis quidem exceptis, qui in fundamen-
talibus ſtabilitis a noſtris Novatoribus articulis errave-
rint.
55 Ad alias ergo notas confugere neceſſe eſt, quæ per-
ſpicue oſtendant, fidelium ſocietatem eſſe Eccleſiam a
Chriſto inſtitutam. Poſſemus hic in medium afferre mira-
cula, quæ in ſola Romana Eccleſiam paſſim occurrunt ad
demonſtrandam veram in nonnullis hujus ſocietatis homi-
nibus ſanctitatem, & veram quæ in eadem viget fidem:
Nam hujuſmodi miracula per Sanctorum hominum fidem
contingere plerumque videmus, atque in horum canoni-
zatione, inſtituto rigoroſo examine vera comprobantur.
Hæc ſane oſtendunt, Deum iiſdem ſignis, quibus Eccle-
ſiam a ſe fundatam fuiſſe demonſtravit oſtendere eamdem
peculiari providentiæ ſuæ cura conſervare atque regere.
Sed iis miſſis, ac miſſis etiam aliis motivis, quibus evi-
denter credibilis ſit Catholica Eccleſia, quatuor tantum
indicaſſe ſufficiat notas, quæ in Symbolo Conſtantinopoli-
tano deſignantur, videlicet *Unam, Sanctam Catholicam,
& Apoſtolicam.*
Porro Chriſti Eccleſiam unam eſſe, ac unam invaria- 56
tam conſiſtere debere, facile patet. Voluit enim Chri-
ſtus, ut in Eccleſia ſua *ovile foret, & unus Paſtor* Joan-
nis 10. Paulus 1. ad Cor. cap. 10. omnes fideles unum
myſticum Corpus efficere ſcribit, & ad Ephel. 4. ex-
plicans, qua ratione invicem uniti fideles unum Cor-
pus efficiant, ait, *Unum Corpus* (eſſe ſcilicet debetis,
licet plura membra ſitis) *& unus Spiritus ſicuti vocati eſtis
in una ſpe vocationis veſtræ, unus Dominus, una fides,
unum Baptiſma, unus Deus & Pater omnium.* Omnes ita-
que fideles membra ſunt Eccleſiæ Chriſti, unum vero Mo-
rale Corpus efficiunt unitate Spiritus, quo Chriſto conjun-
cti ſunt per fidem, unitate baptiſmi, quo Chriſtiani deſi-
gnantur, & fiunt, unitate ſacramentorum, quæ partici-
pant, & præceptorum tum divinorum, tum Eccleſiaſtico-
rum, ac unitate ſubjectionis legitimis Paſtoribus, & viſi-
bili a Chriſto conſtituto Capiti, per quam unitatem Ovi-
le unum, & unum Eccleſiæ Paſtorem agnoſcimus. Ita ſa-
ne antiqui Eccleſiæ Patres Irenæus, Tertullianus, Cy-
prianus, & qui hos deinceps ſubſecuti ſunt, Eccleſiæ uni-
tatem explicavere, ut nos infra oſtendemus.
Sancta quoque eſt Eccleſia Chriſti, ut tum in citato, 57
tum in Apoſtolico Symbolo antiqua quoque Eccleſia pro-
feſſa eſt. Hinc S. Petrus *Epiſt.* 1. *c.* 2. vocat Eccleſiam *Ge-
nus electum.... Gentem Sanctam &c.* atque eandem a
Chriſto ſanctificatam, ſcribit Paulus ad Ephel. 5. & ad
Tit. 2. Sancta vero dicitur propter inviſibile Caput Chri-
ſtum; propter fidei ſinceritatem, quæ in omnibus veriſſi-
ma eſt, propter Sanctitatem doctrinæ, quæ vitia, & pec-
cata omnia damnat, & virtutes commendat, nempe Fi-
dem, Spem, Charitatem &c., quibus exornata Chriſti Ec-
cleſia eſt, & quæ extra ipſam non reperiuntur; propter
Sanctitatem finis, & Mediorum; propter Sacramenta,
quæ veram gratiam non ponentibus obicem conferunt;
ac demum propter Juſtos, qui numquam in ea de-
ſunt, qui ſcilicet rite Sacramentis utuntur, præceptis
obtemperant, & Eccleſiæ doctrinæ mores ſuos confor-
mant.
Eſt etiam Catholica Eccleſia Chriſti, hoc eſt Univerſa- 58
lis, ac per totum notum orbem ſenſim diffuſa. Liquet id
ex Malachiæ prophetia cap. 1., & ex Matth. cap. ultimo,
ut ex ultimo capite Marci; in quo Chriſtus præcepit Apo-
ſtolis, ut *docerent omnes Gentes, & prædicarent Evan-
gelium omni creaturæ.* Hujus Eccleſiæ tenendam fidem
tradidere Cyprianus *lib. de unitate Eccleſ.*, *Cyrill. Cathe-
cheſ* 18., Auguſtinus *lib. de ver. Rel. cap.* 7. & Patres re-
liqui; atque hæc vera eſt & fundata per Chriſtum Eccle-
ſia. Hac de cauſa in antiquo Symbolo vera Eccleſia *Catho-
licæ* Eccleſiæ nomine deſignata eſt.
Apoſtolica denique eſt vera Chriſti Eccleſia fundata *ſu-* 59
per fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum; propter
depoſitum divinæ revelationis Apoſtolis concreditum, quod
ſartum tectum cuſtodivit; propter Apoſtolorum prædicatio-
nem, qua per univerſum orbem propagata eſt; propter le-
gitimam Paſtorum, qui Cuſtodes ſunt divinæ revelatio-
nis depoſiti, ex Apoſtolis ſucceſſionem; & præſertim
propter non interruptam Romanorum Pontificum ex Pe-
tro ſucceſſionem, ad quam veluti ad præcipuam Chri-
ſti Eccleſiæ teſſeram ſemper provocaverunt Patres. Pla-
cuit autem hic Patrum Auctoritates afferre, quo clarius
res tanti momenti aperiatur; Irenæus *lib.* 3. *adv. hæ-
reſes cap.* 3., ait: „ Maximæ & antiquiſſimæ, & omni-
„ bus cognitæ, a glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro &
„ Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam
„ quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annuntiatam
„ hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum per-
„ venientem uſque ad nos, indicantes, confundimus omnes
„ eos, qui quoquomodo, vel per ſui placentiam malam,
„ vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam
„ ſententiam, præter quam oportet, colligunt. Ad hanc
„ enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſ-
„ ſe eſt, omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos,
„ qui ſunt undique fideles „. Deinde Romanorum Pon-
tificum a S. Petro uſque ad Eleutherium, qui tunc in
Petri Cathedra ſedebat, catalogum texit. Tertullianus,
lib. de præſcripi. cap. 32. *Edant* (hæretici) „ origines Ec-
„ cleſiarum ſuarum, evolvant ordinem Epiſcoporum ſuo-
„ rum, ita per ſucceſſionem ab initio decurrentem, ut
„ primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel A-
„ poſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſevera-
„ verint, habuerit auctorem & anteceſſorem. Hoc enim
„ modo Romanorum Eccleſia Clementem a Petro ordi-
„ natum edit, *S. Cyprianus* epiſt. 27. ad lapſos: Dominus
noſter

„ noſter Eccleſiæ ſuæ rationem diſponens in Evangelio lo-
„ quitur; & dicit Petro: ego tibi dico, quia tu es Pe-
„ trus, & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam,
„ & portæ inferum non vincent eam &c. Inde per
„ temporum & ſucceſſionum vices, Epiſcoporum ordina-
„ tio, & Eccleſiæ ratio decurrit ". Optatus Milevitanus *lib.* 2. contra Parmenionem, ſic eum alloquitur: *Negare non potes, ſcire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus: in qua una Cathedra unitas ab hominibus ſervaretur ne cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent, ut jam ſchiſmaticus & peccator eſſet, qui contra ſingularem Cathedram, alteram collocaret*. Deinde recenſet omnes Romanos Pontifices a S. Petro uſque ad Siricum, qui tunc Eccleſiam regebat, ut probet non eſſe veram Eccleſiam apud Donatiſtas, qui per ſimilem ſucceſſionem ad Apoſtolos uſque acendere non poterant, & quos ſic alloquitur: *Vos veſtræ Cathedræ originem oſtendite, qui vobis vultis Sanctam Eccleſiam vindicare*. S. Auguſtinus *lib. contra Epiſtolam Fundamenti cap. 4. In Eccleſia gremio me tenet ab ipſa Sede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves ſuas poſt Reſurrectionem Dominus commendavit, uſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum*. Et vero ipſe Chriſtus Eccleſiam ſuam ſupra Petrum primum Eccleſiæ Romanæ Epiſcopum & ejus ſucceſſores fundavit, & promiſit fore, nunquam illi Eccleſiæ prævalerent portæ inferi. Hinc illud S. Cypriani *lib. de unitate Eccleſiæ: Qui Cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia ſe eſſe confidit*.

60 Stabilito, Chriſti Eccleſiam ex ſcripturis, ac antiquæ Eccleſiæ conſenſione eſſe *Unam, Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam*, facile oſtendere eſt, per quatuor has notas conſpicuam fieri, ac perſpicuis characteribus veram omnibus demonſtrari. Fac enim Eccleſiam ita nobis exhiberi, ut liquido conſtet, eſſe hominum multitudinem per totum univerſum diffuſam, quæ ab Apoſtolis vel eorum legitimis ſucceſſoribus in Chriſtifidelium ſocietatem cooptata, ac Chriſto per baptiſmum conſecrata ſit; quæ per hujuſmodi homines a Deo Epiſcopos conſtitutos ad regendam Eccleſiam regulata ſemper ſit; quæ per fidei profeſſionem, ſacramentorum ſuſceptionem, ac debitam obedientiam ſemper, & ubique cum hujuſmodi Paſtoribus conjuncta fuerit; eiſque ac viſibili Capiti Romano Pontifici ſubjecta, quæ fidem invariatam ubique, ac ſemper ſervaverit, quam ii prædicarunt, quos Deus miſit, & quibus depoſitum divinæ revelationis concredidit, ac peculiarem aſſiſtentiam in eo diſpenſando, & explicando promiſit; quæ denique ſanctitatem illam ſervet & foveat, quam ſupra explicavimus; Fac, inquam, ita nobis Eccleſiam exhiberi, annon illico conſtat, eam eſſe, quam Chriſtus fundavit, quæ per conſtitutos a Chriſto Miniſtros regitur, quæ fidem, ſacramenta, ſanctitatem, ac reliqua pro ſalute hominum ordinata, intacta conſervat? Ita ſane. Nec alia nobis ratione conſtare poteſt vera Chriſti Eccleſia. *Sunt* ergo quatuor in *Symbolo* illo recenſitæ veræ Eccleſiæ notæ.

61 Ubinam vero in ſocietatibus Hæreticorum, quæ modo vigent, ſunt recenſitæ notæ? Omnes enim ſeparatæ ſunt a communione Romani Pontificis, qui Petri Cathedram tenet, quæ centrum eſt unitatis, ut cum Cypriano omnes fere antiqui Patres loquuntur; & qui locum tenens Petri fundamentum illud eſt, quod univerſam Eccleſiam ſuſtentat, hoc eſt, Princeps & Caput Eccleſiæ Chriſti, cui firmum ac ſtabile illud præſidium promiſſum eſt, adverſus quod portæ inferi prævalere non poſſunt.

62 Deinde Catholicæ, ideſt univerſales non ſunt, cum non ſint per univerſum diffuſæ, ſed certis concluſæ regionibus, ut diſcurrenti per Neſtorianos, Monophyſitas, ſive Jacobitas, Photianos, Lutheranos, Calvinianos, alioſque Novatores facile patet. Nec ſemper fuere, ſed initia ſua habent in viris nonnullis, qui ab Apoſtolorum ſucceſſoribus, ac legitimis Cuſtodibus divinæ revelationis veluti contemptores verbi Dei, atque fidei, ac veluti Chriſti Eccleſiæ contumaces perduelles damnati fuere, & a communione ſeparati. Neſtorius nempe in Epheſina Synodo, Monophyſitæ in Chalcedonenſi, Photiani denique, Lutherani, Calvinianique in aliis Conciliis, vel ab Apoſtolica Sede. Ubi ergo Catholica eſt eorum Eccleſia? Ubi

63 Apoſtolica, cum ab iis ſtabilita ſit, qui obtemperare recuſarunt Apoſtolorum legitimis ſucceſſoribus, ac traditam

64 per ipſos fidem rejecerunt? Ubi denique in ſectis illis ſancti homines ſunt, qui ad normam doctrinæ Eccleſiæ mores exigendo ſuos, ea fide ac virtutum ſanctitate eluceant, quam Deus dono prophetiæ & miraculis comprobet? Scimus enim, Deum in quocumque ſtatu iis ſignis ad conſervandam revelatam doctrinam, ac Eccleſiam ſuam demonſtrandam, uſum eſſe, quæ in eadem fundanda adhibuerat, ut nos ſupra innuimus. In ſola vero Romana Eccleſia ſancti homines paſſim occurrunt dono prophetiæ illuſtres, ac miraculorum gloria conſpicui; ut expendenti canonizatorum hominum acta manifeſtum fit. In iis enim poſt rigoroſum examen heroicæ virtutes, prophetiæ eventu comprobatæ, & miracula adeo aperta, quæ in controverſiam vocari nequeunt, demonſtrantur. In ſola ergo Romana Eccleſia Divina illa providentia apparet, qua Deus factam a ſe revelationem, ac fundatam Eccleſiam, divinæ ſuæ potentiæ auxilio regi, & conſervari demonſtrat.

In eadem Romana Eccleſia quatuor illæ notæ facile 65
conſpiciuntur. Hæc enim una & invariata oſtenditur per legitimam Paſtorum ex Apoſtolis ſucceſſionem, ac per divinam horum Paſtorum miſſionem, quam ex ipſa ordinatione probant, & per non interruptam ſubjectionem Fidelium hujuſmodi Paſtoribus, qui eamdem Fidei profeſſionem ſemper emiſerint, eadem Sacramenta receperint &c.; qui denique una cum Paſtoribus Petro, ejuſque Succeſſoribus veluti Eccleſiæ fundamento, atque Capiti adhæſerunt. Quamobrem veluti unum Corpus morale continuatum, ac proprio conjunctum Capiti exhibetur:
Eſt ergo una. Fuit præterea quocumque tempore, ac 66
ſemper per Univerſum ſocietas hæc diffuſa, quæ cum antedictis Paſtoribus, & Romano Pontifice communionem ſervat; quamobrem ab omnibus Patribus catholica habita, & nuncupata eſt. Apoſtolica quoque jure meritoque 67
appellata fuit ſemper, ac revera eſt; nam per non interruptam Succeſſionem, ac per legitimam Romanorum Pontificum, aliorumque Epiſcoporum Ordinationem, Eccleſia hæc ex Apoſtolis deſcendit; depoſitum Divinæ revelationis a Spiritu Sancto per Apoſtolos eidem Eccleſiæ concreditum ſancte cuſtodivit; data occaſione cum aſſiſtentia illa, quam Chriſtus Paſtoribus promiſit dicendo: *Ecce Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*, eamdem revelationem inculcavit, & explicavit; eos vero, qui obſtinate propoſitam, & explicatam ab ipſis revelationem, & dogmata per hanc demonſtrata, recipere, venerari, & credere nolient, veluti ethnicos, & publicanos ab Eccleſia omnino avulſos, omni Communione privavit. Primo ſæculo ejecti ex Eccleſia leguntur Ebionitæ, atque Gnoſtici: Secundo Cerinthiani, Marcionitæ, Valentiani, Patripaſſiani, aliique, ut apud Irenæum *Lib. de Hæreſ.*, & apud Tertullianum *Lib. de Præſcript.* legere eſt: Tertio Montaniſtæ, Manichæi, ac præter alios Pauliani a Paulo Samoſateno ita nuncupati: Quarto, Ariani, Pelagiani, Macedoniani, atque alii: Quinto Sæculo avulſi, atque ejecti ab Eccleſia fuere Neſtoriani, & Eutychiani, ac paulo poſt etiam Monothelitæ, atque ita ſequentibus ſæculis aliæ hæreticorum Sectæ pulſæ ex Eccleſiæ communione fuere.

Venio nunc ad eos, qui ad Eccleſiam pertineant, atque 68
ad eos, qui extra Eccleſiam ſine ſpe ſalutis dejecti ſint. 69
Ac primo quidem facile patet, non ſolum prædeſtinatos, perfectos, & juſtos, ſed etiam reprobos, & peccatores Eccleſiam Chriſti complecti. Tum quia hæc comparatur areæ, quæ triticum & paleas continent, ſagenæ miſſæ in mare ex omni genere piſcium congreganti, Matthæi ſcilicet 3. & 13.; & 2. ad Timotheum 2. magnæ domui, in qua non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed lignea quoque & fictilia, ac *quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam*. Porro paleæ, mali piſces, & fictilia vaſa, quæ in contumeliam ſunt poſita, reprobos homines deſignant. Eccleſia ergo reprobos quoque complectitur. Deinde Eccleſia Chriſti viſibilis eſt, atque homini- 70
bus conſpicua, ut ad eam pro ſalute obtinenda venire poſſint, & ut etiam Paſtores oves ſuas cognoſcere valeant, atque oves Paſtoribus obtemperare. Si vero ſolis prædeſtinatis conſtaret, qui ſoli Dei cogniti ſunt; viſibilis profecto hac ratione non eſſet; quamobrem jure meritoque Conſtantienſis Synodus VVicleffi proſcripſit errorem, quo ſolos prædeſtinatos Eccleſiæ adjudicabat; & Auguſtinus *tract. 45.* in Joannem dixit: *Secundum præſcientiam Dei & prædeſtinationem, quam multæ oves foris, quam multi lupi intus*, ſcilicet Deus videt ſalvos futuros eſſe nonnullos, qui modo extra Eccleſiam, deinde Eccleſiæ membra futuri ſunt, ac reprobos eſſe multos, qui intra Ec- 71
cleſiam ſunt. Hic vero notare juvat, ovium Chriſti nomine aliquando venire ſolos electos, dum ſcilicet ſpeciali modo, nempe ſecundum prædeſtinationem Chriſti oves appellantur, per quam infallibiliter fiet, ut in æternum cum Chriſto unitæ permanſuræ ſint. Aliquando vero ovium nomine tum boni, tum mali deſignantur, qui in Eccleſia ſunt; Sic Joannis Chriſtus dixit: *Paſce oves meas*: Ita pſal. 73. *Iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ*: & Ezechiel. c. 34. deſcribuntur oves, quæ miſere pereunt, de quibus judicium exquiritur a Paſtoribus.
72
Reperiri etiam in Eccleſia peccatores, ſive occultos, ſive manifeſtos, ex ipſa ſcriptura conſtat; nam Matthæi 16. dum modus præſcribitur corrigendi ac puniendi peccatores per illa verba: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum &c.* perſpicue oſtenditur, in Eccleſia non ſolum occultos, ſed etiam manifeſtos peccatores eſſe, cum peccator adhuc fidelis & frater, adeoque Eccleſiæ membrum dicatur; Fratres enim ſumus, quia Eccleſiam pro Matre habemus, & Chriſtum pro Patre. Oſtendi id quoque poteſt ex parabolis convivii, in quo etiam erant non habentes veſtem nuptialem, ideſt gratiam ſanctificantem, & Virginum, inter quas quinque fatuæ erant, charitate videlicet deſtitutæ; Nota autem res eſt, parabolas illas Eccleſiam exprimere. Rurſus Apoſtolus 1. ad Corinthios 5. ſatis declarat, inceſtuoſum Corinthium in Eccleſia fuiſſe, antequam ipſius Pauli, & Eccleſiæ ſententia Sata-

næ tra-

næ traderetur. Vide Auguſtinum *lib.* 3. contra Epiſtolas
Petiliani *lib.* 7. de batipſmo, & alibi paſſim hanc aſſer-
tionem variis Scripuræ phraſibus comprobantem; & Hie-
ronym. contra Luciferianos ita ajentem: *Arca Noe Ec-
cleſiæ typus fuit ... ut ibi pardus, & hædi, & lupus & Agni;
ita & hic* (in Eccleſia) *juſti & peccatores, idest vaſa aurea &
argentea cum ligneis & fictilibus commorantur.*

73 Dicendum nunc paucis eſt de iis, quos Eccleſia Chri-
ſti e ſinu ſuo excludit, & extra ipſam ſine ſpe æternæ
ſalutis ſunt poſiti. Inter hos primo loco occurrunt hæ-
74 retici, qui nullo modo iis ſuffragetur excogitata a No-
vatoribus diſtinctio de Articulis fundamentalibus, & non
fundamentalibus. Primo enim id liquet ex Patribus, qui
Eccleſiæ nomine unicam communionem venire docue-
runt, ac extra Eccleſiam poſitos eſſe, qui ab hac ſint
communione ſeparari. Ita Irenæus *lib.* 3. *adv. hær. c.* 4.
Tertullianus *de Præſc. cap.* 4. Clemens Alexan. *lib.* 7.
Strom. Origenes *lib.* 1. *in Job*, Hieronym. *Dial. contra Lu-
ciferianos circa finem*, Hilarius *lib.* 7. *de Trinit.*; & alii.
In omnibus quoque antiquis Conciliis eadem doctrina ex-
poſita, & inculcata reperitur, ut videre eſt in Canoni-
bus 6., & 10. Concil. Laodiceni, in quibus preces in
oratoriis Hæreticorum offerre, & filias cum hæreticis
matrimonio conjungere prohibentur fideles; in Can. 1.
Concilii Conſtantinop. 1. in quo hæretici vocantur *qui ab
Eccleſia abdicati ſunt, & anathematizati*; & in Can. 7.
Concilii Carthaginenſis IV, in quo nomen Eccleſiæ dari
prohibetur *Conventiculis hæreticorum*. Accedunt etiam Pa-
tres, & Concilia, quæ unam hanc Eccleſiam Catholi-
cam dixere, a qua hæretici omnes anathematizantur, ut
videre eſt apud Turnelyum *de Eccleſia qu.* 2. *art.* 2. Hæc
vero omittenda duximus, quod Jurius fateatur, hanc Ec-
cleſiæ unitatem ſtatuiſſe ac ſibi effinxiſſe Antiquos Ec-
cleſiæ Patres. At ſi Patres priorum ſæculorum, qui ab
Apoſtolis, & ab Apoſtolicis viris depoſitum divinæ reve-
lationis ſuſceperunt, unam tantum Eccleſiam eſſe do-
cuere, in qua ſpes inſit ſalutis, atque hanc Catholicam
eſſe, quæ hæreticos excludat, quis non videat, ita re-
vera fuiſſe a Chriſto inſtitutam ſocietatem credentium?
Nam Chriſtus Dominus unum in ea futurum dixit ovi-
le, & Paſtorem unum; unumque Corpus eſſe voluit ex
variis membris invicem, & cum capite unitis, ut tra-
didit Paulus; & eos, qui Eccleſiam non audierint, tam-
quam Ethnicos, & Publicanos, quibus ſpes deeſt æter-
næ ſalutis, habendos docuit Matth. 16. atque Paulus ad
Tit. hæreticos devitandos jubet. Itaque Patres, qui Ec-
cleſiam unam eſſe docuerunt, quæ Sectas hæreticorum
excludat, Chriſti Domini doctrinam, & divinam revela-
tionem inculcarunt, quæ hæreticos homines devitare nos
jubet, & ita ab uno Eccleſiæ Corpore eos avulſos, &
ſeparatos ob perduellionem, & contumaciam, ejuſdem
Eccleſiæ ſententia, exhibet, ut inter Ethnicos & Publi-
canos recenſeri debeant Patrum ergo de unitate Eccleſiæ
Doctrina ea eſt, quam Chriſtus, & Spiritus Sanctus per
Apoſtolos promulgarunt.

75 Neque uſpiam apud veteres Patres occurrit articulorum
fundamentalium, & non fundamentalium diſtinctio. Di-
ſtinxit utique ſemper Eccleſia, inter ea quæ expreſſe
cuique Chriſtiano tenenda, & credenda ſint, atque ea
quæ generatim & implicite credere ſufficiat, ut alibi ab
ipſo quoque Auctore, expoſitum eſt: at pro hæreticis
habuit eos omnes, qui quemcumque ab Eccleſia definitum,
& credendum propoſitum articulum pertinaci voluntate
negaſſent. Ita, Hieronymo teſte, ii qui adverſus Eccle-
ſiæ definitionem Moſaicas cæremonias cum Evangelio ſer-
vandas tradidere, ut ſalutem homines conſequerentur,
hæretici, atque de ſocietate Diaboli habiti ſunt, vel ipſa
Apoſtolorum ætate, etſi id ad fundamentalem fidei articu-
lum, juxta Novatores non pertineret. Atque ita deinceps,
qui Eccleſiam loquentem atque docentem eadem obſtina-
tione audire recuſarunt, pro hæreticis habiti ſunt, ut di-
ſcurrenti per ſingulas Novatorum Sectas ab Apoſtolorum
ætate ad Tridentinam uſque Synodum, exploratum eſt.
Et ſane qui Eccleſiam non audit per legitimos Paſtores
loquentem, Chriſtum non audit, & tamquam Ethnicus
& Publicanus habendus eſt ex illo Matthæi 16. pluries
76 citato. Porro hæreticorum nomine homines intelligimus,
qui Eccleſiam audire nolint, atque obſtinata pertinacia
ipſius decreta reſpuant. Itaque ex ipſa Chriſti ſententia
ab Eccleſiæ ſocietate ſeparati habendi ſunt. De his vero
conſulantur Auctores ſupra citati. Ad ſchiſmaticos vero,
& e communicatos quod attinet, ſufficiant ea, quæ ab
Auctore Bibliothecæ ſunt diſputata: Nam quæ de iis
differuntur, obvia ſunt apud Bellarminum, alioſque Theo-
logos.

77 Viſibilis Chriſti Eccleſia nunquam defuit, aut defectu-
ra eſt. Ita Catholici contra Novatores illos ſentiunt,
qui ſolam inviſibilem omnino indefectibilem prædicant,
viſibilem vero ita obſcuram ac fere extinctam fuiſſe, ut
viſibilis amplius non fuerit. Conſideranti Dei in fundan-
da & regenda Eccleſia ſua providentia, palam illico fit,
nec defeciſſe, nec deficere poſſe viſibilem Chriſti Eccle-
ſiam. Nam hæc ſocietas eſt, extra quam nulla eſt ſpes
ſalutis: In hac ſocietate fundanda Deus uſus eſt viſibili-
bus ſignis, ac perſpicuis characteribus, quibus cognita & no-
tiſſima eſſet omnibus hominibus, veluti ea, cui concredi-
ta ſunt monita & præcepta, atque media neceſſaria ad
æternam ſalutem, ut nos clare oſtendimus de notis, &
characteribus divinæ revelationis diſputantes.

Si Deus omnibus conſpicuam eſſe voluit ſuam revela- 78
tionem per notiſſimos characteres, ac notam itidem ſo-
cietatem, cui revelationis ſuæ depoſitum concredidit,
quis dubitet, quin providentia ſua, viſibilem & conſpi-
cuam conſervare voluerit ſemper illam eamdem ſocieta-
tem, ad quam neceſſe ſit hominibus accedere, ut conſequi
ſalutem poſſint? Scimus enim, divinam providentiam ea-
dem, qua perfecit opera cura, eadem conſervare. Si
ergo divinæ providentiæ cura fuit, ut omnibus conſpicua
eſſet Eccleſia, quam ipſe fundaret, eadem cura viſibilem 79
atque omnibus conſpicuam ſemper ſervabit. Atque huc
ſpectant Veteris Teſtamenti prophetiæ, quibus perpetuo
duraturam prædictum eſt Eccleſiam Chriſti. Vide hujuſ-
modi prophetias relatas a Turnel. *art.* 8. *concl. unica* Hinc
Chriſtus Matthæi ultimo v. 20. inquit: *Ecce ego vobiſcum
ſum uſque ad conſummationem ſæculi*; & Matthæi 16. v.
16. Eccleſiæ ſuæ ſtabilitatem deſignans inquit. *Et ad-
verſus eam portæ Inferi prævalere non poterunt*: Atque ad
Epheſios 4. v. 11. habetur: *Ipſe*, (Chriſtus) *dedit quoſ-
dam Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evan-
geliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummatio-
nem Sanctorum in opus miniſterii, in ædificationem Corporis
Chriſti: donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agni-
tionis filii Dei.* Vides ergo, Chriſtum ſtabiliſſe in Eccleſia
ſua Paſtores, qui ad Mundi finem uſque oves ſuas pa-
ſcerent, quique in Actis Apoſtolorum Epiſcopi dicuntur,
poſiti a Spiritu Sancto ad regendam Eccleſiam Dei; atque
hujuſmodi Paſtoribus promiſiſſe, ſe cum iiſdem manſu-
rum ad conſummationem uſque ſæculi, hoc eſt, divinæ
virtutis ſuæ præſidio, atque aſſiſtentia ſe iiſdem ſemper
adfuturum; ac denique pollicitum fuiſſe nunquam por-
tas inferi, hoc eſt Spiritum erroris, atque nequitiæ,
adverſus Eccleſiam illam prævalituras, quam Chriſtus per
Paſtores a ſe conſtitutos regeret. Si Eccleſia, quæ nunquam
defectura eſt, ea eſt, quæ Paſtoribus ſubeſt, eſt profe-
cto viſibilis, atque eſt Catholica Romana Eccleſia per no-
tas illas conſpicua, quas nos ſupra expoſuimus. 80

Huic Eccleſiæ infallibilis in decernendis fidei, & mo-
rum controverſiis auctoritas conceſſa eſt. Nam iis, per
quos Eccleſiam fundavit, infallibilem in proponenda, &
explicanda doctrina auctoritatem contulit: Apoſtolis enim
& Prophetis, quorum miniſterio uſus eſt in fundanda Ec-
cleſia, infallibilem divini Spiritus aſſiſtentiam præbuit,
ut Novatores quoque fatentur. Ergo iis quoque, quorum
miniſterio utatur pro conſervanda Eccleſia, quam in-
defectibilem eſſe voluit, eam aſſiſtentiam tribuat neceſ-
ſe eſt, per quam illibatum ſervetur depoſitum divinæ re-
velationis eorum curæ, & miniſterio concreditum, alio-
quin cura in Dei providentia deeſſet, pro conſervanda 81
religione, quam revelaverat. Tradidit vero divinæ reve-
lationis depoſitum iis, quos ipſe miſit, dum dixit, *ſicut mi-
ſit me Pater, ita ego mitto vos*, quibus paſcendi oves munus
impoſuit, dum dixit *paſce oves meas*, quibus docendi mu-
nus indidit dicendo, *Euntes docete omnes Gentes*, quos de-
nique *poſuit Spiritus Sanctus Epiſcopos regere Eccleſiam ſuam*.
Iis ergo eam aſſiſtentiam præbet, quæ neceſſaria eſt ad
intactam conſervandam revelationem, ideoque Eccleſiam
ſine errore. Sine hac enim aſſiſtentia rite conſultum
non eſſet conſervationi Eccleſiæ; eo vel magis, quo
Chriſtus hujuſmodi Paſtores audire, eiſque obtempera-
re nos jubet: Lucæ enim 10. v. 16. ait Chriſtus Apoſto-
lis, ac Paſtoribus, eorumdem Succeſſoribus, *qui vos audit,
me audit*; & ad Hebræos XIII. v. 13. habetur, *obedite
Præpoſitis veſtris & ſubjacete eis*. Quis vero credat, voluiſ-
ſe Chriſtum fideles ſuos aſtringere ad obtemperandum
Paſtoribus, qui credenda, & agenda pro munere paſto-
ritio traderent, & inculcarent, quin hos ea voluerit aſ-
ſiſtentia fovere, quæ neceſſaria ſit, ne concreditas ſibi
oves decipiant? At hanc promiſit per verba ſupra a no-
bis relata, *ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem
ſæculi, & portæ inferi non prævalebunt adverſus Eccleſiam*;
& per ea, quæ leguntur *Epheſ.* 4. v. 11. *Dedit Paſtores,
& Doctores ad conſummationem Sanctorum in opus mini-
ſterii, in ædificationem Corporis Chriſti*, hoc eſt Eccleſiæ,
*ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur
omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad
circumventionem erroris*. Hac de cauſa ad Timoth. 3. v.
5. Eccleſia dicitur *Columna & firmamentum veritatis*,
firma ſcilicet, & ſtabilis, quæ errare, & a fide defi-
cere nequeat. Accedit etiam unanimis Patrum, & Con-
ciliorum conſenſus, qui hanc ſemper, & ubique traditam
Eccleſiæ prærogativam affirmarunt, ut videre eſt apud
ſupra citatos Auctores. 82

Atque hinc facile patet, inerrantiæ donum Eccleſiæ
Paſtoribus fuiſſe conceſſum, Iis enim neceſſarium eſt,
qui paſcere, qui regere fideles debeant, & quibus fide-
les fidem habere, & obedire jubentur. Ii autem Paſto-
res ſunt, ut ex dictis liquet. Paſtorum autem nomine
veniunt Epiſcopi, ut conſtat tum ex illo Actorum lo-

co, in

co, in quo Epiſcoporum fit mentio, qui poſiti ſunt ad regen-
dam Eccleſiam; tum ex perpetua, & conſtanti Eccleſiæ
traditione: tum ex praxi Eccleſiæ, in qua ſemper Epi-
ſcopi tum ſeorſim, tum in Conciliis congregati, contro-
verſias fidei, atque morum definiere, ut ex actis, & hi-
ſtoria Conciliorum conſtat. Epiſcopos vero jure divino
presbyteris ſuperiores eſſe, ac Presbyteros eodem jure a
plebe ſecerni, contra Novatores oſtendemus de Eccleſia-
ſtica Hierarchia, & de presbyteris diſputantes.
84 Privilegium vero inerrantiæ non ſingulis Epiſcopis ſe-
orſim ſumptis, ſed eorum cœtui, qui cum Eccleſiæ Ca-
pite Romano Pontifice uniti ſunt, atque ab eodem pen-
dent, conceſſum eſt; nam non ſolum retroactis tempori-
bus plures Epiſcopi ab orthodoxa fide defecerunt, ſed oc-
currunt etiam hac noſtra ætate ex Photianis, Neſtoria-
nis, & Monophyſitis Epiſcopi benemulti, qui in manifeſtis
ab Eccleſia damnatis erroribus verſantur. Hoc itaque pri-
vilegium iis competit, qui in vera Chriſti Eccleſia ſunt
per notas ſuperius a nobis deſcriptas manifeſtata. Sunt au-
85 tem in hac Eccleſia ii tantum Epiſcopi, qui cum Romano
Pontifice communicant, atque ab ejus auctoritate, juriſ-
dictione, atque regimine pendent. Neque enim ad unam
Chriſti Eccleſiam pertinere poſſunt, niſi cum illius ca-
pite uniti ſint, niſi illius poteſtate ſuſtententur, niſi au-
ctoritate illius regantur. Quamobrem de fide eſt, iner-
rantiæ privilegium Eccleſiæ illi conceſſum eſſe, in qua
Plebs cum ſuis Paſtoribus uni Romano Pontifici ſubſint,
cujus ſuprema auctoritate omnes regantur. Neque ab
hac ſententia Gallorum Theologi diſſident, qui ut expo-
nit Tornely de Eccleſia *qu. 5. art. 2.* ajunt, Eccleſiæ cla-
ves, ad quas hujuſmodi quoque privilegium refertur, *uni
Petro, & unitati ſimul conceſſas eſſe*, hoc eſt Eccleſiæ ca-
piti una cum Epiſcopis cum eodem conjunctis, atque ab
eodem pendentibus. Neque enim jure divino primatum
honoris, & juriſdictionis haberet in tota Eccleſia ſupra
alios quoque Epiſcopos, niſi ii ab eodem Pontifice pen-
derent. Hinc *Leges*, inquit citatus Auctor, " ac Decre-
,, ta Pontificis Romani in cauſis fidei, & morum ad om-
,, nes & ſingulas Eccleſias pertinere, ac Chriſtianos om-
,, nes ex conſcientia teneri ipſis obtemperare. Quamquam
,, enim infallibilis non ſupponatur Romanus Pontifex,
,, proviſorie tamen ipſius Decretis, quæ apud omnes bo-
,, nos maximi ponderis ac momenti eſſe debent, obſequen-
,, dum eſt, ſaltem, ut ait Gerſo, *ad non dogmatizandum
,, contrarium*, quandiu Eccleſia non reclamat, nec contra-
,, dicit. Non ita eſt de privatis Epiſcoporum Decretis,
,, quibus ii tantummodo ſunt obſtricti, qui eorum juriſ-
,, dictioni ſubjiciuntur. In controverſiis fidei, ac Reli-
,, gionis præcipuas eſſe Summi Pontificis partes; nec qui-
,, dam in Eccleſia magni momenti definiri debere, quod ad
,, ipſum non referatur. Quamquam enim non ſit ſolus Ju-
,, dex controverſiarum; eſt tamen inter judices primus
,, dignitate, & auctoritate, ad quem majores, ut vocant,
,, Eccleſiæ cauſæ referendæ ſunt. Majores autem appel-
,, lantur cauſæ, vel ex rei, de qua agitur, gravitate, ac
,, magnitudine, quales illæ ſunt, quæ fidem, Religio-
,, nem, ac generalem ſpectant morum diſciplinam; vel ex
,, magnitudine ſubortæ difficultatis, aut dignitate perſonæ
86 ,, ver. gr. cum agitur de Epiſcopis. " Ita ab anno 1682.
in quo Galli per Cleri conventum ſtatuere quatuor de
Romano Pontifice propoſitiones, de quibus aliis in Biblio-
thecæ locis agemus, de Romani Pontificis auctoritate,
& infallibilitate ſentiunt. Illorum itaque ſententia De-
creta Romani Pontificis ad fidem pertinentia etſi maxi-
ma cum veneratione ſunt in univerſa Eccleſia ſuſcipien-
da tamen dogma fidei ab omnibus credendum non conſti-
tuunt, niſi expreſſus, vel ſaltem tacitus Epiſcoporum
conſenſus accedat: poſita autem inter Epiſcopos diſſen-
ſione, meliorem, ac ſaniorem partem eam exiſtimari o-
portere, ac Eccleſiam ſufficienter repræſentare, quæ Ro-
mano Pontifici conjuncta ſit, qui certum eſt unitatis, &
Eccleſiaſticæ communionis caput.
87 Itali vero, Hiſpani, ac Theologi reliqui affirmant,
Romanum Pontificem non ſolum primatum honoris &
juriſdictionis habere in univerſa Eccleſia, ſed etiam in-
fallibilem ſibi vindicare in finiendis Religionis contro-
verſiis auctoritatem. Etſi hac de re differendum ex pro-
feſſo eſt verb. *Romanus Pontifex*, tamen hic unum, vel
alterum momentum, quo res oſtendi queat, proferemus.
Primum vero de primatu adverſus Novatores, & Schiſ-
maticos orientales, deinde vero de inerrantiæ privilegio
88 eidem conceſſo dicemus. Conveniens fuit, ut Eccleſia,
quæ ab Unigenito Dei filio homine facto ſtabilita eſt, &
in qua veluti ſupremus inviſibilis Rex ipſe præeſt tam-
quam in Regno, *cujus non erit finis*, unus ſupremus Pa-
ſtor eſſet, qui illius vice eamdem regeret & adminiſtra-
ret, & cui pro hac perpetuo ſervanda illius aſſiſtentia
concederetur. Præſertim cum Chriſtus eam formatam
exhibuerit, velut unum ovile, quod unius Paſtoris au-
ctoritate regeretur. At ad ita nobis exhibendam Chriſti
Eccleſiam, conveniens fuit, ut inter miniſtros Chriſti,
ac diſpenſatores myſteriorum Dei unus eſſet, qui Chri-
ſti vices gereret, & qui ſupremus loco Chriſti Paſtor vi-
ſibilis eſſet; alioquin, qua ratione viſibilis ac conſpi-
cua Chriſti Eccleſia, unum ovile ſub uno ſupremo Pa-
ſtore exhiberetur? Sed non ſola convenientia eſt, ex qua
ſupremum in Eccleſia viſibilem Principem atque Paſto-
rem conſtitutum deducimus; Chriſtus enim ipſe hanc
prærogativam Petro ejuſque Succeſſoribus contulit, ut
conſtat I. Ex Chriſti verbis; II. Ex aliis eidem Petro
conceſſis prærogativis III. Ex iis, quæ Petrus ipſe geſ-
ſit. IV. Denique ex perpetua ac conſtanti Patrum om-
nium ſæculorum traditione. Chriſtus enim Matthæi 16.
ſe Eccleſiam ſuam ſupra Petrum fundaturum promiſit, ei- 89
que claves Regni Cœlorum conceſſurum; & Joannis 21.
agnorum oviumque ſuarum curam eidem commiſit: *Ego*,
,, inquit Chriſtus apud Matthæum, dico Tibi, quia tu
,, es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam
,, meam, & portæ Inferi non prævalebunt adverſus eam,
,, & tibi dabo claves Regni Cœlorum, & quodcumque
,, ligaveris ſuper terram erit ligatum & in Cœlis, &
,, quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in
,, Cœlis ". Apud Joannem vero ſemel atque iterum di-
xit: *Paſce agnos meos*, tertium vero: *Paſce oves meas*. Ex
iis vero facile conſtat, Petrum deſignatum & conſtitu- 90
tum a Chriſto fuiſſe totius Eccleſiæ ſuæ caput, Princi-
pem, atque Rectorem. Nam is, qui Eccleſiam ſuſtentat,
cui claves traduntur, atque ligandi ſolvendique poteſtas, &
cui agnorum oviumque Chriſti cura concredita ſit, Ec-
cleſiæ caput, Princeps, ac ſupremus Paſtor conſtitutus
eſt. Non alia enim ratione Eccleſiam ſuſtentare dicitur,
quam inſtar capitis & Principis regendo; & aliunde ex
ipſa Scripturarum phraſi poteſtas clavium ſupremam po-
teſtatem exprimit, ut videre eſt Iſajæ 22. eamdemque po-
teſtatem exprimit allegoria Paſtoris, ovium agnorum a-
gnorumque curam habentis, ut videre eſt 2. Reg. 5., & Pa-
ralip. v. 11. At ſi Petrus is eſt, ſupra quem Chriſtus Ec-
cleſiam ſuam fundatam voluit, eſt procul dubio Eccleſiæ
fundamentum; Si Eccleſiæ fundamentum eſt, eam ergo
ſuſtentat ac regit. Cum vero pro regenda Eccleſia, cla-
vium, atque ligandi ſolvendique poteſtas conceſſa eidem
fuerit, quæ ſupremi Principis auctoritatem deſignat in
ſcripturis ſanctis; & cum Paſtor omnium Chriſti ovium
deſignetur, qua etiam allegoria ſuprema illa poteſtas ex-
primitur, manifeſtum eſt, Petrum a Chriſto Domino Ec-
cleſiæ ſuæ Caput, Principem, atque Rectorem ſupremum
conſtitutum fuiſſe.
Neque reponant Novatores Schiſmatici petræ nomi-
ne Chriſtum, non Petri perſonam, ſed vel ſemetipſum, 91
vel factam per Petrum confeſſionem deſignaſſe. Nam Mat-
thæus non Græca, ſed Hebraica aut Chaldaica, aut
Syriaca lingua ſcripſit, quibus in linguis iſta generis dif-
ferentia, quæ in Græca, & Latina eſt inter Petrum,
& petram non reperitur, ſed uno eodemque nomine ſive
Hebraico, ſive Syriaco Chriſtus dixit: *Tu es Cephas*,
ideſt, *petra*, *& ſuper hanc petram &c.* quemadmodum
ſi latine Petrus, non Petrus, ſed petra diceretur. Si
vero quæras; cur Latinus Interpres non vertit *Tu es Pe-
tra*, *& ſuper hanc petram &c.* facilis eſt reſponſio: quia
Græcum Codicem ſequutus eſt. Non enim vertit ex
Syriaco, ſed ex Græco, in quo legitur *σὺ εἶ πέτρος*, *Tu
es Petrus*. Cur vero Græcus non verterit *σὺ εἶ πέτρα*, *Tu
es petra*, ſed; *Tu es Petrus*, in cauſa eſt, ait hic Bel-
larminus, quoniam, cum apud Græcos, tam *πέτρος*,
quam *πέτρα* ſignificet lapidem, viſum, viſum eſt inter- 92
preti commodius homini nomen maſculinum, quam fœ-
mininum tribuere. Rurſus poſtquam Chriſtus dixit *ſuper
hanc petram &c.* ſtatim ſubnectit, *& tibi dabo Claves &c.*
Hic vero de Petri perſona loqui nemo dubitat; quis vero
dubitabit, num de Petro locutus ſit, dum dixit *Tu es Petrus,
& ſuper hanc petram &c.*? Deinde licet nonnulli Patres per
petram intellexerint vel confeſſionem Petri, vel ipſum Chri-
ſtum, vel etiam alios Apoſtolos, & fideles; tamen nul-
lus Petri perſonam excluſit; Immo eam expreſſe deſignari
tradiderunt *Tertul. lib. de præſcript. cap. 21*, *Orig. ho-
mil. 5. in Exod.*, *S. Cypr. epiſt. Jubajanum*, *& libr. de
unit. Eccleſ. Epiſt. ad Cypr.*, *S. Epiph. in Ancorato*,
Greg. Nanz. orat. de moderat. in diſput. ſervanda, *Ba-
ſilius homil. de pœnit.*, *Ambr. ſerm. 47. de fide Petri*,
Hilar. cap. 16. Matth., *Hieron. epiſt. 57. ad Damaſ.* Acce-
dit etiam Patres illos, qui *petra* nomine, vel Chriſtum
vel confeſſionem &c. deſignari tradiderunt, non excluſiſ-
ſe perſonam Petri, quæ caput Eccleſiæ per illa verba
conſtitueretur, ſed indicare voluiſſe vel princeps Eccle-
ſiæ fundamentum, quod eſt Chriſtus, vel cauſam meri-
toriam illius Petri primatus, quæ fuit facta a Petro con-
feſſio, vel denique partes, ex quibus coaleſceret, & con-
ſtructa eſſet Eccleſia, ut allegorice expoſuit Origenes,
quam ob rem ex hujuſmodi Patrum interpretationibus ni-
hil adverſus Petri primatum eruitur.
Præterea ex conſtanti omnium Patrum traditione conſtat, 94
Petrum fuiſſe Eccleſiæ Principem conſtitutum. Nam Orige-
nes *homil. 2. de diverſis* eum vocat *ſummum Apoſtolorum ver-
ticem*; & in *cap. 6. epiſt. ad Rom. Summam rerum de paſcendis
ovibus Petro traditam fuiſſe, & ſuper ipſum Eccleſiam funda-
tam*, ita; *Euſebius lib. 2. Hiſt. cap. 14.* eum reliquorum *Om-
nium Principem, & Patronum*, atque ita eum vocat Cyrillus

Cathec. 2., & 11. A Baſilio *omnibus diſcipulis Prælatus*;
a Greg. Nanz. *Petra, ſupra quam fundata eſt Eccle-*
ſia, a Cyrillo Alexand *Caput*, & *Princeps cæterorum*, a
Chryſoſt. *Eccleſiæ Paſtor*, & *caput*, *ac Princeps ac ver-*
tex Apoſtolorum dicitur. Ex latinis Patribus, ſimilia ha-
bent Tertul., Cyprian., Optatus Milevitanus *lib.* 2 con-
tra Parmenianum, Ambr., Auguſt., & alii, qui legi poſ-
ſunt apud Bellarminum, Coccium, Turnela, Orſi, atque
alios.
95 Cum Chriſtus Eccleſiam ſuam perpetuam eſſe voluit,
manifeſtum eſt, collata Petro privilegia, ad ipſius quo-
que ſucceſſores pertinere voluiſſe. Sunt vero Succeſſores
Petri Romani Pontifices, qui Cathedram tenent, in qua
ipſe mortuus eſt. Ii enim vere ipſius ſucceſſores dicun-
tur, atque eodem jure, quo Petro conceſſa fuit, regen-
dæ univerſæ Eccleſiæ auctoritatem habent: Quod quidem
96 non ſolum ex ipſa ſucceſſione, ſed etiam ex perpetua, at-
que conſtanti Eccleſiarum omnium traditione conſtat.
Nam in omnibus Conciliis, & ab omnibus Patribus cum
Græcis, tum Latinis Romani Pontifices habiti ſemper
ſunt, veluti legitimi Petri ſucceſſores, atque iis donati
prærogativis, quæ pro univerſa regenda Eccleſia, a Chri-
ſto Petro conceſſæ fuerant. Conciliorum, & Patrum
auctoritates videri poſſunt apud ſupra citatos Auctores,
atque horum nonnullæ afferentur etiam in hac Bibliothe-
ca verb. *Romanus Pontifex*.
97 Inter has vero prærogativas inerrantiæ donum, ſive
infallibitatem reperiri, paucis hic indicabimus, cum fu-
98 ſius tractandum id ſit proprio in loco. Si Petri ſucceſ-
ſores locum Chriſti tenent in terris, ac veluti ipſius Vi-
carii Eccleſiam regere debeant neceſſe eſt quidquid ad ri-
te regendam Eccleſiam, & ad intactam ſervandam Reli-
gionem neceſſarium eſt. Neque enim Deus vult finem,
quin media ad hunc neceſſaria ſuppeditet. Ad rite vero
regendam Eccleſiam, atque ad ſartum tectum ſervandum
depoſitum divinæ revelationis, neceſſaria illa divina eſt,
qua ab errore immunis reddatur; alioquin decipere Chriſti
oves poſſet Romanus Pontifex, quæ ipſum audire, ejuſque
99 ſententiam ſequi jubentur. At hæc aſſiſtentia in Petri per-
ſona ejus ſucceſſoribus promiſſa revera a Chriſto fuit. Nul-
lus enim Gallorum Theologorum eſt, qui non agnoſcat,
per illa Chriſti verba: *& portæ Inferi non prævalebunt ad-*
verſus eam, hoc eſt adverſus Eccleſiam, inerrantiæ do-
num deſignari Eccleſiæ Chriſti conceſſum. Donum vero
hujuſmodi Petro collatum fuit, ut ex Chriſti verbis li-
quet: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccle-*
ſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.
100 Deinde quid expreſſius ad ſignificandum inerrantiæ do-
num, quam verba illa Chriſti Domini: *Rogavi pro te Pe-*
tre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus con-
firma Fratres tuos? Hæc enim aperte ſignificant promiſſam
Petro veluti Chriſti Eccleſiæ Rectori aſſiſtentiam illam,
ob quam deficere in fide non poſſet: nam Petro, pro quo
rogaverat Chriſtus præcipitur, ut fratres, hoc eſt Epi-
ſcopos confirmet. Id vero innuit, non veluti privatæ per-
ſonæ, ſed tamquam totius Eccleſiæ Rectori obtentum
fuiſſe Petro a Chriſto privilegium illud. Reliqua ad per-
fectum Eccleſiæ ſyſtema pertinentia, atque ad ipſius re-
giminis formam exponentur in aliis articulis. Definitio-
nem Eccleſiæ vide *in art.* 1.

Articulus III.

Eccleſia materialis quo ad ejus ædificationem, dotationem, & reparationem.

Summarium.

1 *Eccleſia materialis juxta varias ejus claſſes, varia ſortitur nomina, quæ aſſignantur.*
2 *Baſilicæ ſecundum aliquos fuerunt ſic appellatæ a Baſilio Græcorum Imperatore, qui primus ſepultus fuit in Eccleſia.*
3 *Secundum alios Baſilicæ fuerunt dictæ Eccleſiæ nondum conſecratæ.*
4 *Veriſimilius tamen eſt ſolum majores, principaliores, ac digniores Eccleſias vocari Baſilicas.*
5 *Cathedrales vocantur, quæ ſunt ſedes Epiſcoporum.*
6 *Collegiatæ ſunt illæ, quæ habent communitatem Clericalem, quæ capitulariter congregari, & agere poteſt & ſolet cum libero uſu ſigilli, & arcæ ſibi communis.*
7 *Matrices ultra Eccleſias Cathedrales ſunt illæ quæ alias Eccleſias aliquo modo ſibi ſubjectas habent.*
8 *Filiales dicuntur illæ, quæ per diviſionem a Matrice, de novo ſiunt, vel alteri ſubjiciuntur.*
9 *Baptiſmales ſunt illæ, quæ habent Fontes Baptiſmales, ubi Parochiani baptizantur.*
10 *Parochiales ſunt illæ, in quibus populus eiſdem deputatus ſub certis locorum finibus, & limitibus conſtitutus degit, & unus Rector ad uniuſcujuſque regimen aſſumitur cum poteſtate Fori pœnitentialis.*
11 *Parochiales, & Baptiſmales ut plurimum tum in Jure, tum in facto confunduntur.*
12 *Baptiſmales dicuntur etiam Matrices.*
13 *Pro Eccleſia de novo ædificanda requiritur conſenſus, ſeu licentia Epiſcopi loci.*
14 *Epiſcopi licentia requiritur etiamſi quis haberet privilegium Eccleſias ædificandi.*
15 *Epiſcopus non debet talem licentiam denegare ſine rationabili motivo, alias datur recurſus.*
16 *Non requiritur talis licentia Epiſcopi pro ædificando Oratorio privato in propria domo.*
17 *Pro ædificanda Eccleſia una cum Monaſterio Regularium, ultra conſenſum Epiſcopi, requiritur etiam conſenſus Papæ, maxime in Italia, & Inſulis adjacentibus.*
18 *Clemens IV. conceſſit privilegium Fratribus Minoribus quod prope eorum Eccleſias per ſpatium* 300. *cannarum non poſſit ab aliis Mendicantibus, vel Monialibus cujuſcumque Ordinis conſtrui Monaſteria, vel Eccleſiæ.*
19 *Hoc tamen ſpeciale privilegium Ordini Minorum conceſſum quo ad* 300. *cannas, cenſetur revocatum per non uſum, & ex variis poſterioribus Bullis aliorum Pontificum fuit indefinite quo ad omnes Mendicantes reductum ad* 140. *cannas.*
20 *Privilegium* 140. *cannarum non ſolum habent Mendicantes contra alios Mendicantes, ſed eo utuntur contra omnes cujuſcumque ordinis.*
21 *Procedit hoc privilegium etiam contra Presbyteros ſæculares in communi viventes.*
22 *Et etiam contra Eccleſiam Congregationis Laicorum.*
23 *Patres Societatis Jeſu habent peculiare privilegium, ut poſſint ædificare intra ſpatium etiam* 140. *cannarum prope quemcumque Conventum, ſeu Eccleſiam.*
24 *Privilegium diſtantiæ* 140. *cannarum attendendum eſt etiam in tranſlatione Eccleſiæ, & Conventus.*
25 *Per tale privilegium impediri non poteſt ampliatio Conventus, ſi jam fuerit legitime erectus.*
26 *Secus vero ſi erectio non fuerit legitime facta, vel fuerit tantum permiſſa parva Eccleſia.*
27 *Tale privilegium diſtantiæ* 140. *cannarum locum non habet in Dominibus, ſeu Hoſpitiis Regularium, quæ non habent Eccleſiam publicam; nec etiam in Seminariis.*
28 *Privilegium diſtantiæ* 140. *cannarum eſt ſaltem pluribi uſu receptum, nec tollitur per non uſum in aliquibus caſibus.*
29 *Hinc non licet Ordinario contra hujuſmodi privilegia aliquid innovare.*
30 *Neque hoc privilegium abrogatum cenſetur per Bullas Clement. VIII. Gregor. XV. Urban. VIII. & Innocent. X.*
31 *Privilegium* 140. *cannarum non eſſe uſu receptum tenent varii; unde videtur in hoc ſervanda conſuetudo cujuſque loci.*
32 *Menſuratio hujuſmodi diſtantiæ* 140. *cannarum debet fieri per aerem, non autem per terram.*
33 *Longitudo cannarum debet eſſe pro qualibet octo palmarum menſura.*
34 *Pro ædificanda Eccleſia requiritur inſuper, ut aſſignetur Dos ſufficiens, & congrua proiis, quæ ad illius reparationem, cultum & miniſtros ſunt neceſſaria, alias ædificari nequit.*
35 *Si quis abſque dotis aſſignatione Eccleſiam conſtruxerit, obligatur ad eam conſtituendam eo ipſo quod conſtruxerit, & mortuo ædificatore, tenentur ejus Hæredes.*
36 *Si Ædificator impotens eſſet ad dotem conſtituendam, & Eccleſia fuit ædificata de conſenſu Epiſcopi, eamque abſque dote, vel abſque cautione conſecravit, teneretur ipſe Epiſcopus ad ipſam dotem conſtituendam &c.*
37 *Id tamen Epiſcopus teneretur facere de proprio ſine læſione Eccleſiæ.*
38 *Cappella poteſt erigi ſine dote.*
39 *Dummodo tamen non adſit in ea ſpeciale Beneficium erectum, aut aliquod onus impoſitum, alias eſſet aſſignanda dos juxta onus.*
40 *Dos aſſignanda Eccleſiæ debet eſſe competens, & ſufficiens pro ipſius Eccleſiæ Miniſtris, Luminariis, aliiſque neceſſariis, & pro cognoſcenda ſufficientia dotis, poteſt etiam reſpectus haberi ad decimas, oblationes &c.*
41 *Pro cognoſcenda ſufficientia dotis novæ Eccleſiæ Regularium ædificandæ, debent hodie attendi Decreta Sacræ Congregationis Concilii juſſu Urbani VIII. edita &c.*
42 *Pro ædificanda Eccleſia requiritur ulterius, ut ipſa Eccleſia noviter ædificanda non vergat in præjudicium alterius Eccleſiæ præſertim Parochialis.*
43 *Hinc ſi ab Epiſcopo permittatur ædificatio Eccleſiæ in præjudicium Parochialis, poteſt Parochus ſe opponere, & a licentia conceſſa appellare.*
44 *Si tamen in licentia conceſſa ſint ab Epiſcopo reſervata Jura Parochialia, tunc nec requiritur conſenſus Parochi, nec ipſe Parochus poteſt contradicere, & ædificationem impedire.*
45 *Referuntur ad hoc varia Decreta*, uſque ad nu. 50.
51 *Antequam ædificetur Eccleſia debet Epiſcopus accedere ad locum, ubi ipſa Eccleſia ædificanda eſt, & ibidem publice*

bilica Atrium deſignare , Crucem figere , & primum lapidem ponere .

52 Poteſt autem Epiſcopus per alium Crucem figere , & primum lapidem ponere .

53 Pro Eccleſia ædificanda , ſive amplianda poteſt cogi vicinus ad vendendam domum , vel alium ſitum .

54 Domum vicinam cogitur quis vendere etiamſi non fuerit contingua Eccleſiæ , ſed via publica adfuerit media .

55 Domus vicina compellitur vendi pro ædificanda , amplianda , & reparanda Eccleſia , etiamſi fuerit perpetui fideicommiſſi , aut majoratus .

56 Immo concluſio procedit etiamſi Domus fuerit alterius Eccleſiæ , aut alterius cauſæ piæ .

57 Ad hoc ut quis teneatur Dominium vel alium ſitum vendere pro ædificanda , amplianda , vel reparanda Eccleſia , quatuor conditiones requiruntur .

58 Prima eſt , quod ſolvatur juſtum pretium ,

59 Secunda eſt , quod adſit neceſſitas .

60 Tertia eſt , quod Domus ſit contingua , & aliis vicinior .

61 Quarta eſt , quod talis venditio non fiat cum magno incommodo vendentis , & parvo commodo Eccleſiæ ædificantis .

62 Si iſta concurrant , qui habet Domum vicinam , poteſt cogi ad venditionem , ſin minus nequaquam .

63 Pro reparanda corruente Eccleſia ſtandum eſt ſpecialibus locorum conſuetudinibus .

64 Nulla ſpeciali conſuetudine in loco exiſtente , Eccleſia debet reparari de ſuis redditibus .

65 Si Eccleſia nullos habet reditus , vel ſaltem non ſufficientes ad reparationem , eam reparare tenetur , ſi ſit Parochialis , proprius Parochus .

66 Et ſi Eccleſia non ſit Parochialis , ad eam reparandam tenentur in ea Beneficium habentes .

67 Si Eccleſia nullos reditus habeat , & Beneficiati non niſi neceſſaria , vel aliqua quidem ſuperflua , ſed ad reparationem inſufficientia percipiant , tunc ad Eccleſiam reparandam tenentur Patroni , & Parochiani , qui in illa Sacramenta , & alia Divina percipiunt .

68 Ad reparationem Eccleſiæ Cathedralis tenetur ſolus Epiſcopus , ſi tamen habeat reditus ſuperfluos , & ipſa Eccleſia non habeat ſpeciales reditus pro fabrica , & non adſit legitima conſuetudo in contrarium .

69 Si Epiſcopus reditus ſuperfluos non habet , tunc ad reparationem tenetur , & compelli poſſunt Canonici ſuperfluos reditus habentes .

70 Si nec Epiſcopus , nec Canonici habent reditus ſuperfluos , aut ſufficientes ad reparationem , tunc Epiſcopus una cum Capitulo poſſet compellere alios inferiores Clericos ad contribuendum de ſuis ſuperfluis reditibus , vel etiam poſſet deputare fructus Beneficiorum pro reparatione ipſius Eccleſiæ .

71 Qui tenentur ad reparationem Eccleſiæ tenentur etiam ad reparationem ædium Rectoris Eccleſiæ .

72 Immo ſupradicti (deficientibus Eccleſiæ reditibus , & contraria non extante legitima conſuetudine) tenetur etiam ad procuranda , & reparanda paramenta , & ornamenta Eccleſiaſtica .

73 Ad hæc , & ſimilia adducitur recens decretum .

74 Eccleſiæ olim quando ædificabantur , caput illarum , ſeu Altare majus reſpiciebat partem orientalem .

75 Nec ſine ſuis congruentiis erigebantur ſic Eccleſiæ verſus Orientem .

76 Adducitur prima congruentia .

77 Adducitur ſecunda congruentia .

78 Adducitur tertia congruentia .

79 Adducitur quarta congruentia .

80 Hic modus erigendi Eccleſias , licet ſit congruentior , non eſt tamen omnimode neceſſarius .

81 Forma Eccleſiarum , qua a principio ex Apoſtolorum traditione utebantur Chriſtiani , ſemper eadem fuit , longa nimirum , & in Navis ſpeciem .

82 Eccleſia in tres partes , ſeu manſiones diſtribuitur . Prima pars Sacrarium , ſive Presbyterium , ſive Sancta Sanctorum appellatur , Secunda Chorus , Tertia Navis .

83 Sacrarium , ſive Presbyterium , ſive Sancta Sanctorum eſt ea manſio qua ab Altari majori vergit verſus Eccleſiam

84 Quare appelletur Presbyterium ?

85 Presbyterium eſt nobilior pars Eccleſiæ .

86 Quare appelletur Sancta Sanctorum ?

87 Quare appelletur Sacrarium ?

88 Secunda Eccleſiæ pars appellatur Chorus ; & unde ſic dictus ? uſque ad num. 89.

90 Mos alternatim Pſalmos canendi quando inceperit ? ad numer. 91.

92 Tertia Eccleſiæ pars appellatur Navis deſerviens pro receptaculo laicorum Divinis aſſiſtentium .

93 In hac parte Eccleſiæ olim Mares a Fœminis ſeparari conſtituebantur ; Mares in dextera Navis parte , & Fœminæ in ſiniſtra .

94 Et hoc fuit conſtitutum ab ipſiſmet Apoſtolis .

ECcleſia materialis , quæ ex Gloſſ. ultim. *in cap. fin.*
Ne Prælati vices ſuas , definitur , *Locus ſacer mu-* 1
rorum ambitu circumdatus , juxta varias ejus claſſes , varia
ſortitur nomina . Aliquæ enim vocantur Baſilicæ , aliæ
Cathedrales , aliæ Collegiatæ , aliæ Baptiſmales , aliæ
Parochiales , aliæ Matrices , aliæ Filiales , prout colli-
gitur ex notatis *per Gloſſ.* , & *Doctores in cap. Plures*
10. *quæſt.* 1. *in cap. Cum contingat , de Decim. in cap.*
Cum Clericis , & *in cap. Venerabil. de Verb. Sign.* Baſilicæ licet
ſecundum Rochum de Cure , Mandoſium , Remigium , 2
Duarenum , Turrecrematam , quos ſequitur Spino *de*
Teſtament. gloſſ. 2. *prin. num.* 33. fuerint ſic appellatæ a
Baſilio Græcorum Imperatore , qui primus fuit ſepultus
in Eccleſia . Et ſecundum Gloſſam *in cap.* 1. *de Reli-*
gioſis domib. , & Panormitan. *in rubr. de Conſecrat. Ec-* 3
cleſ. Baſilicæ fuerint dictæ Eccleſiæ nondum conſecra-
tæ . Tamen veriſimilius eſt , quod ſolum majores , prin- 4
cipaliores , ac digniores Eccleſiæ vocentur *Baſilicæ* , quia
Baſilica eſt nomen Græcum , quod latine eſt *Regia* , ut
notavit Selva *tract. de Benefic.* 1. *part. cap.* 3. *numer.* 14 ,
& Iſidorus *lib.* 15. *orig.* ſic expreſſe dicit : *Baſilicæ prius*
vocabantur Regum habitacula , unde , & nomen habent . Et
Baronius *in notis ad Martyrolog. die* 5. *Auguſti* ſic ait ;
Hoc nomen nequaquam abhorrere a Sacra Scriptura , nam
atrium illud majus Templi Salomonis , Baſilica dicitur 2.
Paralipom. cap. 4. 9. , ibi : *Fecit etiam atrium Sacerdotum ,*
& Baſilicam grandem ; & Oſtia in Baſilica , quæ texit
ære , & c. 6. 13. *Siquidem fecerat Salomon baſim æneam ,*
& poſuerat in medio Baſilicæ . Hinc quod ſolum Eccleſiæ
majores , principaliores , ac digniores vocentur Baſilicæ ,
eſt hodie jam communis opinio , & praxis ; Barboſ. *lib.* 2.
Juris Eccleſ. univ. cap. 1. *cap.* 1. *num.* 10 Italia *lib.* 1. *cap.*
5. §. 3. *numer.* 33. Engel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 48. *numer.* 2.
Reiffenſtuel *ibidem numer.* 3. & alii paſſim .
Cathedrales vocantur , quæ ſunt Sedes Epiſcoporum ,
& in aliquibus partibus *Domus* appellantur , uti in no- 5
ſtra Italia vulgariter *il Duomo* , quod ex eo poteſt dici ha-
bere principium , quia ſicut *Palatium* abſque alia expreſ-
ſione , intelligitur de Principis habitaculo , quod ſatis per
antonomaſiam , & excellentiam demonſtratur , ut ex plu-
ribus obſervat Camill. Boller. *de Regul. Cathol. præſtan. cap.*
23. *num.* 21. Domus Domini , quæ eſt Eccleſia Cathe-
dralis , & Palatium Principis Supremi Domini Dominan-
tium , & Sedes ordinaria ſupremi Civitatis , & Diœceſis
Paſtoris , ſatis per *Domum* ſimpliciter ſignificatur ; Sic expreſ-
ſe Frances *De Eccleſ. Cathedralibus cap.* 15. *nu.* 187. Colle-
giatæ ſunt illæ , quæ habent communitatem Clericalem , 6
quæ capitulariter congregari , & agere poteſt , & ſolet
cum libero uſu ſigilli , & arcæ ſibi communis ; Barboſ.
lib. 2. *Juris Eccleſ. cap.* 6. *num.* 6. Vide quoad iſtas verb.
Collegiata . Matrices Eccleſiæ quamvis proprie loquendo
ſint ſolæ Eccleſiæ Cathedrales ; quia Matres ſunt , & 7
Magiſtræ totius Epiſcopatus , textu expreſſo *in cap. Vene-*
rabili 12. *de verb. Significat.* , ibi : *Per Matricem Eccleſiam*
Cathedralem intelligi volumus . Tamen *Matrices* etiam vo-
cantur illæ Eccleſiæ , quæ alias Eccleſias aliquo modo
ſibi ſubjectas habent ; Rota *part.* 1. *Recent. deciſ.* 272. *num.*
3. Suarez *de Religion. tom* 1. *tract.* 2. *de decimis lib.* 1. *cap.*
24. *num.* 1. Barboſa *loc. cit. num.* 21. Filiales dicuntur il- 8
læ , quæ per diviſionem a Matrice de novo fiunt , vel alte-
ri ſubjiciunt ; *arg. cap. Ad audientiam* 3. *de Eccleſ. ædifi-*
cand. Baptiſmales ſunt illæ , quæ habent Fontes Baptiſma- 9
les , ubi Parochiani baptizantur ; Gloſſ. 1. , & Abbas *in*
cap. Cum contingat , de decimis . Parochiales dicuntur il- 10
læ , in quibus populus eiſdem deputatus ſub certis loco-
rum finibus , & limitibus conſtitutus degit , & unus Re-
ctor ad uniuſcujuſque regimen aſſumitur cum poteſtate
Fori pœnitentialis ; Barboſa , *loc. cit. num.* 26. Ut pluri- 11
mum autem Parochiales , & Baptiſmales tum in Jure ,
tum in facto confunduntur , cum regulariter Baptiſmales
ſint etiam Parochiales , licet non neceſſario , nec ſemper ,
ex quo variis in locis , ut experientia patet , ſint diſtin-
ctæ . Baptiſmales dicuntur etiam Matrices , quia ſicut Ma- 12
ter generat , ſic illa regenerat ; Gloſſa *in Clement. unica*
de Baptiſm. , & *verb. Matricem in Clementin.* 1. *de ſentent.*
Excommunic. , ibi : *Iſſi majorem , & Baptiſmalem , quæ di-*
citur Matrix .
Pro Eccleſia de novo ædificanda requiritur conſenſus ,
ſeu licentia Epiſcopi loci ; *cap. Later. cauſ.* 16. *quæſt.* 3.
cap. Nemo 9. *diſt.* 1. *de conſecration. cap. Cum olim* 14.
de privileg. cap. Auctoritate 4. *de privileg. in* 6. Et hæc 13
Epiſcopi licentia requiritur , etiamſi quis haberet privi-
legium Eccleſias ædificandi , quia debet intelligi ſine præ-
judicio Juris Epiſcopi , quando in Indulto , ſeu privilegio 14
non ſit ſpecialiter expreſſum , ut reſpondit *Sacra Congreg.*
In Sulmonen. Interdicti 24. *Januarii* 1699. contra Præcepto-
rem *S. Spiritus* in *Saxia* , qui Eccleſiam conſtruxerat abſ-
que licentia Epiſcopi , nixus ſuis privilegiis ſublatis hodie
a *Concil. Tridentin. ſeſſ.* 22. *de celebrat. Miſſar.* , & *ſeſſ.* 25.
cap. 3. *de Regul.* Epiſcopus tamen non debet talem licen- 15
tiam denegare , ſine rationabili motivo , alias ſi irrationa-
biliter ipſam licentiam denegat , datur recurſus ad Ar-
chiepiſcopum , vel ad Sacram Congregrat. Concil. pro ſup-
plendo Ordinarii conſenſu ; Barboſ. *de offic. , & poteſt. Epi-*
ſcop. alleg. 20. *num.* 1 , *verſ. In ædificanda* , Amoſtaz *de*

cauſ. pile lib. 5. cap. 2. n. 31. & alii ; & de facto ſic fuit
deciſum *a Sacra Congregatione Concil. in una Forolivienſi
16. Januarii* 1694. favore Barattæ , qui cum ab Ordina-
rio conſenſum pro conſtructione Eccleſiæ ruralis non po-
tuiſſet obtinere, obtinuit , Epiſcopo contradicente , Re-
ſcriptum : *Licentiam eſſe concedendam ſine præjudicio Jurium*
16 *Parochialium*. Non requiritur autem talis Epiſcopi licen-
tia pro ædificando Oratorio privato in propria domo ;
textu expreſſo *in cap. Unicuique* 33. *de conſecrat. diſt* 1. ,
ibi : *Unicuique Fidelium in domo ſua Oratorium licet habe-
re , & ibi orare , Miſſam autem ibidem celebrare non licet* .
Hoc tamen , quod non liceat ibid. Miſſam celebrare , de-
bet intelligi ſine licentia legitima , aut privilegio Apo-
ſtolico , quibus concurrentibus ad normam Concil Trid.
ſeſſ. 22. *in Decreto de obſervandis in celebratione Miſſæ* , &
Decreti Clementis XI. *de celebratione in Oratoriis privatis* ,
incip. *Quoniam ſancta* , poteſt ibi Miſſa celebrari , ut de
facto in omnibus ſimilibus Oratoriis ubique celebratur .

17 Pro ædificanda Eccleſia una cum Monaſterio Regula-
rium , ultra conſenſum Epiſcopi , requiritur etiam con-
ſenſus Papæ maxime in Italia , & Inſulis adjacentibus ,
ut expreſſe fuit ſtatutum ab Innocentio X. Conſtitution.
incipient. *Inſtaurandæ* , & de Jure communi ante Conci-
lium Tridentinum , & dictam Conſtitutionem conſenſus
Papæ requirebatur ubique , textu expreſſo *in cap. unico
de exceſſibus Prælator. in* 6. , *& cap. unico de Eccleſ. ædifi-
cand. in* 6. Pro conſtruendis , ſeu ædificandis Regularium
Eccleſiis , & Monaſteriis circa diſtantiam ab aliis variæ
emanarunt Pontificiæ diſpoſitiones . Clemens IV. in Con-
18 ſtitut. incipient. *Ad conſequendam* , conceſſit privilegium
Fratribus Minoribus , quod prope eorum Eccleſias per
ſpatium 300. Cannarum non poſſint ab aliis Mendicanti-
bus , vel Monialibus cujuſcumque Ordinis conſtitui Mo-
naſteria , vel Eccleſiæ . Hoc tamen ſpeciale privilegium
19 Ordini Minorum conceſſum quoad 300. Cannas cenſetur
revocatum per non uſum , ſeu abiit in conſuetudinem ,
ex quo obſervantia tantæ diſtantiæ ex multiplicitate Re-
ligionum fuerit reddita moraliter impoſſibilis , cum in
pleriſque locis vix ædificari una Eccleſia , & Monaſte-
rium poſſet . Hinc ex variis poſterioribus Bullis aliorum
Pontificium hujuſmodi privilegium fuit indefinite redu-
ctum ad 140. Cannas , ut aliis relictis clare demonſtrat
Conſtitutio 39. Gregorii XIII. incipiens : *Salvatoris* ; ubi
Papa enunciat omnes Ordines Mendicantes habere tan-
tum privilegium quoad 140. Cannas , & Rota *deciſ.* 356.
coram Rojas num. 5. refert , *Sacram Congregationem Epiſcopo-
rum* declaraſſe , privilegium 300. Cannarum non eſſe in
uſu .

20 Privilegium , quod prope eorum Eccleſias per ſpatium
140. Cannarum non poſſint ædificari aliæ Eccleſiæ , &
Monaſteria , non ſolum habent Mendicantes contra alios
Mendicantes ; ſed ex ſpecialibus privilegiis , vel ex com-
municatione omnes Mendicantes eo utuntur contra omnes
cujuſcumque Ordinis , ut ex pluribus notat Rota *par.* 10.
recent. deciſ. 337. *n.* 1. , Barboſa *lib.* 2 *Juris Eccleſ. uni-
verſ. c.* 12. *n.* 72. , & ſequent. Lezana *in Summ. verb. Re-
gularia Monaſteria n.* 19. , Rodriquez *q. Regul. tract.* 2. *q.*
49. *art* 5. *tom.* 2. Paſſerinus *in c. Cum ex eo , de exceſſib.
Prælator. in* 6. Et procedit hoc privilegium etiam contra
Presbyteros ſæculares in communi viventes ; Card. Pe-
21 tra *tom.* 3. *comment. ad Conſtitut.* 7. *Clement. IV. num.* 12.
Immo imponitur tale privilegium contra Eccleſiam Con-
22 gregationis Laicorum in PP. Theatinis ; Rota *in Neapoli-
tana Ampliationis Eccleſiæ , & Sacriſtiæ* 21. *Maji* 1708. *co-
ram D. Molines Decano* . Tali privilegio gaudent omnes
Regulares etiam non Mendicantes , ſive ex peculiaribus
conceſſionibus , ſive per communicationem ; Card. de
Luca *de Regul. diſſ.* 33. *n.* 2. *verſic. Vel per communicatio-
nem* . Barboſa *lib.* 2. *Juris Eccleſiaſtic. univerſ. c.* 12. *num.*
72. *in fine* , Cardin. Petra *loc. cit. n.* 19. , Rota *in Neapo-
litana Seminarii deciſ.* 982. *n.* 5. , *&* 6 *coram Dunozz. Ju-
23 nior.* Patres Societatis Jeſu habent peculiare privilegium ,
ut poſſint ædificare intra ſpatium etiam 140. Cannarum
prope quemcumque Conventum , ſeu Eccleſiam , & hoc
privilegium illis ſolis conceſſum eſſe a Gregorio XIII.
Conſtit. incipient. *Salvatoris* innuit illorum Compendium ,
verb. Ædificia §. 3.

24 Privilegium diſtantiæ 140. Cannarum attendendum eſt
etiam in translatione Eccleſiæ , & Conventus ; Si enim
Eccleſia , vel Conventus reperiatur extra 140. cannas ,
nequit transferri intra dictum ſpatium , ut expreſſe ca-
vetur in cit. Conſtitut. Clem. IV. incipient. *Ad conſe-
quendam* , & in aliis Bullis concedentibus privilegium
140. cannarum ; Si vero Eccleſia , vel Conventus repe-
riatur intra ſpatium 140. cannarum , licet ceſſet idem
præjudicium in genere , non ceſſat tamen in ſpecie , ut
ſi transferatur ad viciniorem locum quam prius repe-
riebatur ; tunc enim translatio nequit libere , & ad libi-
tum fieri , quia forſan potuerat concedi licentia in ſpa-
tio 140. cannarum , & non in viciniori , adeoque debet
Judex conſiderare motivum in uno , vel alio loco ; Paci-
chel *de diſtantiis c.* 6. *membr.* 2. *n.* 15. Paſqualig. *ad Lan-
cet. par.* 1. *n.* 410. , Paſſerin. *in c. Cum ex eo , de exceſſib.
Prælator. in* 6. *n.* 85. ubi refert *Sac. Congreg. Epiſcop. , &
Regul.* 14. *Decemb.* 1635. decreviſſe , non licere PP. Car-
melitis Diſcalceatis in Civitate Savonæ transferre Con- 25
ventum in locum propinquum PP. Dominicanis . Per
tale privilegium impediri non poteſt ampliatio Conven-
tus , ſi jam fuerint legitime erectus ; Rota ; *deciſ.* 131. ,
& deciſ. 163. *coram Mantica deciſ.* 327. *n.* 1. *coram Roiſ-
ſas* , *& deciſ.* 377. *num.* 9 *coram Emerix Jun.* , *& in diſt.
Neapolitana ampliationis Eccleſiæ , & ſacriſtiæ* 21. *Maji* 1708. 26
cum communi Doctorum . Secus vero ſi erectio non fue-
rint legitime facta , vel fuit tantum permiſſa conſtructio
parvæ Eccleſiæ , quia in tali caſu cum non legitime ſub-
ſiſtat erectio , a fortiori nequibit legitime fieri amplia-
tio ; & permiſſio conceſſa tantummodo pro parvo loco ,
ſeu parva Eccleſia , nequit extendi ad magnam Eccle-
ſiam , cum valde majori præjudicio primæ Eccleſiæ ; 27
Card. Petra *loc. cit. num.* 21. Tale privilegium diſtantiæ
140. cannarum locum non habet in domibus , ſeu Hoſpi-
tiis Regularium , quæ non habent Eccleſiam publicam ,
nec in Seminariis ; Card. de Luca *diſc.* 1. *n.* 67. , *& diſc.*
33. *n.* 5. *de Regularib.* Card. Petra *loc. cit. n.* 16. , Rota
par. 1. *recent. deciſ.* 676. *n.* 10. , & in *Neapolitana Semina-
rii , deciſ.* 82. *n* 1. , *& ſequent. coram Dunozz. Jun.* ubi
fuit reſolutum , quod liceret Seminarium Nobilium eri-
gi , dummodo non haberet Eccleſiam publicam , nec Cam-
panas , aut ſepulturas , neque ibi fierent Conciones pu-
blicæ , nec pro Miſſis eleemoſynæ reciperentur .

Privilegium diſtantiæ 140. cannarum eſt ſaltem pluri- 28
bi uſu receptum , nec tollitur per non uſum in aliquibus
caſibus ; Sic Rota *par.* 10. *recent. deciſ* 337. *n.* 17. ubi
late de obſervantia , & uſu talis privilegii , & ad hoc
citat varios Doctores ; Sic etiam Confectat. *de privil. Men-
dicantium tit.* 3. *c.* 3. , Paſſerin. *loc. cit. num.* 84. , *&* 85.
Card. Petra *loc. cit. n.* 14. ubi affert hanc ſolidam ratio-
nem , quia , dicit ipſe , Privilegium conceſſum Ordini
nequit amitti per non uſum aliquorum Conventuum ;
non enim ex eo quod fuerit permiſſa ædificatio in uno
loco , poteſt induci præjudicium in alio loco , cum aga-
tur de actu facultativo ; unde poteſt in quo caſu admit-
ti , & in alio denegari ; & niſi concurrat permiſſio , &
acquieſcentia , nequit induci aliquod præjudicium , ut re-
latis concordantibus , & in terminis , dixit Paſſerinus
loc. cit. n. 84. , & Rota *in deciſ.* 327. *n.* 5. , *& ſequent.
coram Rojas* , ubi de Civitate ampla Januæ , *& par.* 10. 29
recent. deciſ. 337. ubi referuntur varia exempla in Civi-
tate Neapolis quoad reclamationes in ſimilibus caſibus .
Hinc non licet Ordinario contra hujuſmodi privilegia ali-
quid innovare , ut reſcripſit *Sacra Congregatio Epiſcop.* , *&
Regul. in Albingen.* 12 *Januar.* 1604. ſicut refert Paſſerin. 30
loc. cit. n. 85. *in fine* . Neque hoc privilegium abrogatum
cenſetur per Bullam Clementis VIII. incipient. *Quoniam
ad inſtantiam* ; neque per Bullam Gregorii XV. incipient.
Cum alias , neque per Bullam Urbani VIII. incipient. *Ro-
manus Pontifex* , neque per Bullam Innocentii X. incipient.
Inſtaurandæ , in quibus licet præſcribatur forma ſervanda
in erectione novorum Conventuum , non tamen abroga-
tur privilegium conceſſum ab aliis de diſtantia 140. can-
narum , cum tales Pontificiæ Conſtitut. ſint inter ſe com-
patibiles , & procedentes a diverſis rationibus , ut late
Rota *in cit. deciſ.* 327. , *&* 356. *coram Rojas* , *& par.* 10.
recent. deciſ. 337. , & reaſſumit Paſſerin. *loc. cit. n.* 83. ac
annuit Pignatell. *tom.* 10. *conſult.* 12. *n* 4. , *& per tot.*
Contrarium tamen , ſcilicet privilegium 140 cannarum 31
non eſſe uſu receptum , tenent Sorbo *in compend. privil.
verb. Ædificare n.* 20. *in annotat. verſic. Quoad diſpoſitio-
nem* , Tamburin. *de Jure tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 4. *n.* 2. , *&* 3.
Panimoll. *deci.* 11. *n.* 12. , & alii . Unde videtur in hoc
ſervanda conſuetudo cujuſque loci *arg. c. Cum tanto* 11.
de conſuetud. Menſuratio hujuſmodi diſtantiæ 140. canna- 32
rum debet fieri per aerem , non autem per terram , ut
præſcribitur in cit. Conſtitut. Clementis IV. incipient. 33
Ad conſequendam §. 2. Longitudo autem cannarum debet
eſſe pro qualibet menſura octo palmorum , ut expreſſe
habetur in cit. Conſtitut. *Ad conſequendam* §. 3.

Pro ædificanda Eccleſia requiritur inſuper , ut aſſignen- 34
tur dos ſufficiens , & congrua pro iis , quæ ad illius re-
parationem , cultum , & Miniſtros ſunt neceſſaria , alias
ædificari nequit ; *Novell.* 167. *c.* 2. ubi ſtatuitur „ : Non
„ aliter quampiam Eccleſiam ex novo ædificare , prinſ-
„ quam loquatur ad Deo amabilem Epiſcopum , & defi-
„ niat menſuram quam deputat , & ad luminaria , & ad
„ S. Miniſterium , & ad incorrumpendæ Domus cuſto-
„ diam , & obſervantium alimenta ; & ſi ſufficientia ha-
„ bere videtur , faciat prius donationem eorum , quæ fu-
„ tura ſunt deputari , & ita Domus ædificetur ; & cap.
„ Nemo 9. diſt. 1. de conſecrat. ibi : Nemo Eccleſiam
„ ædificet , antequam præfiniat , quæ ad luminaria , &
„ ad cuſtodiam , & ad ſtipendia Cuſtodum ſufficiant , &
„ oſtenſa donatione , ſic domum ædificet " ; concordat
cap. Placuit 1. *cauſ.* 1. *q.* 2. , *& c. Cum ſicut* 8. *de conſe-
crat. Eccleſ.* Si quis abſque Dotis aſſignatione Eccleſiam 35
conſtruxerit , obligatur ad eam conſtituendam , eo ipſo
quod conſtruxerit ; *c. Pia mentis* 26. *cauſ.* 16. *q.* 7. , &
mortuo ædificatore , tenetur ejus hæredes , ut docent
communiter Doctores ; *arg. cit. Cum ſicut* 8. *de conſecrat.* 36
Si autem Ædificator impotens eſſet ad ipſam Dotem con-
ſtituendam , & Eccleſia fuit ædificata de conſenſu Epiſco-

pi ,

pi, eamque abſque cautione, vel abſque Dote conſecra-
vit, teneretur ipſe Epiſcopus ad ipſam Dotem præſtan-
dam, ac omnino providere de neceſſariis, ut obligatur
ad illum providendum, quem abſque Titulo ordinavit;
c. 2., *& c. Cum ſecundum 16. de Præbendis*, & tenet Engel
lib. 3. Decretal. tit. 38. n. 6. Reiffenſtuel. *ibidem n. 9.*,
& alii paſſim *arg. cit. c. Cum ſicut 8. de conſecrat.*, & ibi
37 Gloſſa verb. *Conſecranda*. Id tamen Epiſcopus de pro-
prio teneretur facere ſine læſione Eccleſiæ, quia cum id
ſit ei impoſitum in pœnam, ex quo abſque Dote, vel
ſine ſufficienti cautione, ut dotaretur, eam permiſit
ædificari, & conſecravit, *cit. c. Cum ſicut 8. de conſecrat.
Eccleſ.* non debet ejus delictum in Eccleſiæ damnum con-
verti, textu expreſſo *in c. Si Epiſcopum 3. cauſ. 16. qu.
6.*, ibi: *Quia delictum perſonæ in Eccleſiæ damnum non eſt
convertendum*. Cappella poteſt erigi ſine Dote, nam ſuf-
38 ficit Eccleſiam eſſe dotatam; Lambertin. *de Jure patro-
natus lib. 1. par. 1. q. 3. princip. art. 5.* Anan. *conſil. 24.*
Bellet. *diſqu. Cleric. 1. partis. de Cleric. debitore §. 13. n.
12.* Genuenſ. *in praxi cap. 109. n. 1.* Card. Petra *tom 1.
comment. ad Conſtitut. 2. Paſchalis II n. 85.*, *& 91.* Dum-
39 modo tamen non adſit in ea ſpeciale Beneficium ere-
ctum, aut aliquod onus impoſitum; alias eſſet aſſignanda
dos juxta onus; Bellet., & alii *mox cit. Doctores*.

40 Dos aſſignanda Eccleſiæ debet eſſe competens, & ſuf-
ficiens pro ipſius Eccleſiæ Miniſtris, luminariis, aliiſque
neceſſariis; *c. Nemo 9. diſt. 1. de conſecrat.* cujus Canonis
verba cum aliis *Novell. 67. c. 2.* ſunt adducta ſupra *ſub
n. 34.*, & ad rem facit expreſſe *Cap. Placuit 1. cauſ. 1.
q. 2.*, ibi: „ Hoc unuſquiſque Epiſcoporum meminerit,
„ ut non prius dedicet Eccleſiam, niſi antea dotem Ba-
„ ſilicæ, & obſequium ipſius per donationem Chartulæ
„ confirmatam accipiat. Nam non levis culpa eſt iſta te-
„ meritas, ſi ſine luminariis, vel ſine ſubſtantiali ſuſten-
„ tatione eorum, qui ibidem ſervituri ſunt, tamquam
„ domus privata conſecretur; “ Et pro cognoſcenda ſuf-
ficientia Dotis, poteſt etiam reſpectus haberi ad Deci-
mas, oblationes, & alias obventiones ſpirituales Eccleſiæ
Miniſtris de Jure competentes, ut recte docent Abbas *in
c. Cum ſicut 8. de Conſecrat. Eccleſ. n. 5.* Pirhing. *lib. 3.
decret. tit. 40. n. 6.* Reiffenſtuel *ibidem n. 6.*, & alii. Pro
41 cognoſcenda ſufficientia Dotis novæ Eccleſiæ Regularium
ædificandæ, debent hodie attendi Decreta Sacræ Con-
gregat. Concilii juſſu Urbani VIII. *edita 21. Junii 1625.*,
& innovata ab eadem Sacra Congregat. Concil. juſſu In-
nocentii XII. 23. *Novembris* 1697., & ab eodem Pontifi-
ce expreſſe confirmata *die* 23. *Decembris ejuſdem anni* 1697.
Conſtitut. incipient. *Nuper a Congregatione*; ubi ſtatuitur
non eſſe congruam, & ſufficientem Dotem pro nova Ec-
cleſia, & Monaſterio erigendo, niſi inibi ali, & ſuſten-
tari poſſint ex reditibus, & conſuetis eleemoſynis ſal-
tem duodecim Fratres, aut Monachi, ſeu Religioſi; Vid.
verb. *Conventus*.

42 Pro ædificanda Eccleſia requiritur ulterius, ut ipſa Ec-
cleſia noviter ædificanda non vergat in præjudicium al-
terius Eccleſiæ præſertim Parochialis; *C. Quicumque 44.
cauſ. 16. q. 1.*, ibi „ Omnino providendum eſt Epiſcopo,
„ ut aliæ Eccleſiæ antiquiores propter novas ſuam juſti-
„ tiam aut decimam non perdant, ſed ſemper ad anti-
„ quiores Eccleſias perſolvatur; cap. Intelleximus 1. de
„ novi operis nunciatione, ibi: “ Nulla Eccleſia in præ-
judicium alterius eſt conſtruenda. Hinc ſi ab Epiſcopo
43 permittatur ædificatio Eccleſiæ in præjudicium Parochia-
lis, poteſt Parochus ſe opponere, & a licentia conceſſa
appellare; Barboſ. *de offic.*, *& poteſt. Epiſcop. allegat. 26.
n. 5.* Pax Jordan. *elucubrat. Canon. tom. 1. lib 5 tit. 8. n.
39.*, Guido Papa *deciſ.* 370 Seraphinus *deciſ. 847. n. 1.*
Card. Petra *tom. 1. Comment. ad Conſtitut. 2. Paſchal. II.
44 n. 10.* Si tamen in licentia conceſſa pro ædificatione no-
væ Eccleſiæ, quæ non ſit Parochialis, nec Regularis,
ſint ab Epiſcopo reſervata Jura Parochialia, & ſic non
inferatur præjudicium Eccleſiæ Parochiali, tunc nec re-
quiritur Parochi conſenſus, nec ipſe Parochus poteſt con-
tradicere, & ædificationem impedire, ut late probat, &
defendit Cardinal. Petra *loc. cit. a n. 17. & ſequent.* ubi
ſolvendo fundamenta adverſariorum, oſtendit conſenſum
Parochi pro conſtructione Eccleſiæ non Parochialis a nul-
lo jure requiri; Monacell. *tom. 1. tit. 6. formul. 10. n. 8.*
ubi dicit, quod, ſi in licentia conceſſa ab Epiſcopo pro
conſtruenda nova Eccleſia non Parochiali, nec Regulari,
præſervata maneant Jura Parochialia, non requiritur con-
ſenſus Parochi, nec ipſe Parochus poteſt ſe tali ædifica-
tioni opponere, ut pluries a Sacra Congregatione tum
Epiſcop., & Regular. tum Concilii fuit deciſum, quæ
deciſiones hic litteraliter dantur prout ab ipſo ibidem *ſub
n. 9. uſque ad n. 14.* afferuntur.

45 *In una Januen.* in qua cum nobilis Mulier Anna Adur-
na obtinuiſſet ab Archiepiſcopo licentiam parvam Eccle-
ſiam Ruri ædificandi tam pro commoditate propria, quam
loci Incolentium, ſe oppoſuit Parochus S. Margharitæ
Naraſi, cauſaque per viam recurſus delata ad Sac. Con-
gregat. Epiſcopor., & Regul. referente Eminentiſſimo
Sacchetto *ſub die 5. Septembris* 1692. prodiit reſcriptum:
*Concedendam eſſe ædificationem arbitrio Ordinarii, ſalvis Juri-
bus Parochialibus*.

In Nucerina; in qua volens Dominicus Cognucci ædi-
ficare publicum Oratorium in Villa Dignani ſeſe oppo-
ſuit Parochus non ſolum ob ſubtractionem, quam time-
bat eleemoſynarum, ſed ob diminutionem concurſus po-
puli; ſine quo nec proceſſiones facere, nec pueros, adul-
toſque rudiores docere Doctrinam Chriſtianam potuiſſet;
Epiſcopus tamen in actu Viſitationis licentiam pro con-
ſtructione novæ Eccleſiæ conceſſit, nonnullis conditioni-
bus qualificatam, *& ſine præjudicio Jurium Parochialium*, a
quo decreto recurrens Parochus ad eamdem Sacr. Con-
gregationem, & referente Eminentiſſimo D. Cardinal. Ac-
ciajolo ſub die 12. Martii 1693. reſponſum fuit: *Serven-
tur diſpoſita per Epiſcopum*, & idem tenuit *in Placentina
Oratorii 20. Maji 1697.* referente clar. mem. Card. Pe-
trucci, Parocho, ac etiam Epiſcopo reluctantibus.

In Maceraten. Exoptans Bartholomæus Accurſius in oppi- 47
do montis Miloni Eccleſiam ædificare, & dotem pro il-
lius manutentione aſſignare, Parochus ſe oppoſuit, qua
oppoſitione non obſtante, delata cauſa per viam recurſus
ad Sacr. Cong. Concilii ſub die 10. Maji 1687. licentiam
Accurſio conceſſit: *Cum obligatione congruæ Dotis, & ſal-
vis Juribus Parochialibus*.

In Theatina. Baro Joſeph Foppus pro commoditate Co- 48
lonorum Eccleſiam auctoritate Ordinarii Ruri ædificavit,
& cum vellet in ea Cappellaniam perpetuam cum onere
Miſſarum erigere, conſenſum Archiepiſcopi ſucceſſoris
non potuit obtinere, ex quo Eccleſia non eſſet in loco,
& via publica, tum quia per erectionem Cappellaniæ
Villici propriam Parochiam deſeruiſſent, ideoque habito
per dictum Baronem recurſu ad eamd. Sac. Cong. Con-
cilii, propoſitoque, Archiepiſcopo etiam informante, du-
bio: *An precibus Baronis eſſet annuendum? die 29. Julii 1690.
reſponſum fuit affirmative*.

In Forolivien. Cæſar Maria Baratta volens fabricam pu- 49
blici Oratorii Ruri cœptam complere, ſe oppoſuit Paro-
chus ob proximitatem Eccleſiæ Parochialis, cui oppoſi-
tioni adhærens Epiſcopus (qui noluit licentiam concede-
re) recurſum habuit Baratta ad eamdem Sac. Cong. Con-
cilii, a qua audito Epiſcopo, & nihil, quod poſſet ob-
ſtare, deducto, die 16. Januarii 1694. fuit reſolutum:
*licentiam eſſe concedendam ſine præjudicio jurium Parochia-
lium*.

In Ravennaten. Quondam Franciſcus Secchius ob com- 50
moditatem populi, mandavit in ſuo Teſtamento, quod
ex ſuis bonis erigi deberet certo loco nova Eccleſia Pa-
rochialis, & pro indemnitate Parochi, a quo pars Paro-
chianorum ſeparari debebat, legavit eidem Prædium an-
nui reditus ſcut. 18. Huic diſpoſitioni acriter ſe op-
poſuit Parochus ob præjudicia ſuæ Eccleſiæ; Cauſaque
proinde delata ad eamdem Sac. Cong. Concilii, propoſi-
toque dubio. *An eſſet facienda erectio novæ Parochialis in
alio loco, quam deſtinato per Teſtatorem, & ſub quibus con-
ditionibus?* prodiit, partibus informantibus reſolutio: *Af-
firmative, & quoad locum, & conditiones arbitrio Archie-
piſcopi*.

Antequam ædificetur Eccleſia debet Epiſcopus accede- 51
re ad locum, ubi ipſa Eccleſia ædificanda eſt, & ibidem
publice atrium deſignare, Crucem figere, & primum la-
pidem ponere; *c. Nemo Eccleſiam 9. diſt. 1. de conſecrat.*,
ibi: „ Nemo ædificet, antequam Epiſcopus Civitatis ve-
„ niat, & ibidem Crucem figat, publice atrium deſignet;
„ concordat Novella 131. cap. 7. & Novell. 66., ibi:
„ Sancimus præ omnibus illud fieri, & nulli licentiam
„ eſſe neque Monaſterium, neque Eccleſiam, neque Ora-
„ tionis Domum incipere ædificare, antequam Civitatis
„ Deo amabilis Epiſcopus orationem in loco faciat, Cru-
„ cem figat, publicum proceſſum ibi faciens, & cauſam
„ manifeſtam omnibus ſtatuens: “ Et quamvis in allatis
textibus expreſſa mentio non fiat de primo lapide ab Epi-
ſcopo ponendo; Gloſſ. tamen *in c. Placuit 1. cauſ. 1. q. 2.*
& alii Doctores communiter etiam de primo lapide, di- 52
ctos textus interpretantur. Poteſt autem Epiſcopus etiam
per alium Crucem figere & primum lapidem ponere, ut
docent communiter Doctores cum Barboſa *lib. 2. Juris
Eccleſ. univerſ. c. 2. n. 17.* Engel *lib. 3. decretal. tit. 48.
n. 3.* Pirhing *ibid. n. 3.* Reiffenſtuel *ibid. n. 6.* & Gloſſa
in cit. c. Nemo 9. diſt. 1. de conſecrat. verb. Veniat, & ra-
tio eſt, quia ex *Regula 68. Juris in 6. Poteſt. quis per alium,
quod poteſt facere per ſeipſum*, eo vel maxime, quod præ-
fati actus non pertinent ad poteſtatem Ordinis, ſed Ju-
riſdictionis, quam alteri etiam ſimplici Sacerdoti delega-
re poteſt Epiſcopus, *c. Aqua 9 De conſecratione Eccleſiæ*,
ibi: „ Quia licet Epiſcopus committere valeat, quæ ju-
„ riſdictionis exiſtunt, quæ Ordinis Epiſcopalis ſunt,
„ non poteſt inferioris gradus Clericis demandare “. Et
quoad totum conſonat *Pontificale Romanum part. 2. de be-
nedict. & impoſition. primar. lapid. pro Eccleſ. ædificand. in
rubr.* per hæc verba: „ Nemo Eccleſiam ædificet, priuſ-
„ quam Pontificis judicio locus, & ambitus deſignetur,
„ & quoad luminaria, quid ad Rectoris, & Miniſtrorum
„ ſtipendia ſufficiat, quidque ad Eccleſiæ dotem perti-
„ neat, definiatur, & per eum, vel ejus auctoritate per
„ Sacerdotem Crux in loco figatur, & primarius lapis in
„ Eccleſia ponatur.

Pro Eccleſia ædificanda, ſive amplianda poteſt cogi vi- 53
cinus

cinus ad vendendam Domum, vel alium ſitum, *leg. Si*
quis ſepulchrum 12. ff. de religioſ. & ſumpt. fun. leg. Si lo-
cus 12. § fin. ff. quemadmod. ſervit. amit. leg. 3. tit. 5. par.
54 5. & ſic communis Doctorum. Domum vicinam cogitur
quis vendere, etiamſi congrua non fuerit Eccleſiæ, ſed
via publica adfuerit media, Rota *d. 213. n. 5. in recent.*
Farinac. par. 3. Giurba cum pluribus aliis *d. 86. n. 3.*
& 7. Frances *de Eccleſ. Cathedrali* 6. *cap.* 10. *n.* 125. &
55 alii paſſim. Domus vicina compellitur vendi pro ædifi-
canda, amplianda, vel reparanda Eccleſia, etiamſi fuerit
perpetui fideicommiſſi aut majoratus, quia prohibitio non
alienandi fideicommiſſum, aut majoratum debet intelli-
gi, niſi ex juſta cauſa contrarium Principi placuerit, ut
late docet Molina *lib.* 1. *cap.* 8. *a n.* 28. Larea *allegat.*
115. *per tot.* unde cum cauſa publica Religionis ſit juſtiſ-
ſima cauſa, ut res ab invito auferatur, ſtat evidenter
quod, licet Domus ſi fideicommiſſi perpetui, vel majo-
ratus, poſſit, & debeat vendi ob ædificium, vel amplia-
tionem Eccleſiæ; Barboſa *in leg. Invitum* 11. *Cod. de con-*
trahend. emph. n. 10. Franciſcus Marcus 1. *par. d.* 534. *n.*
6. Hieronymus Leo *d.* 90. *n.* 13. Novarius *de privileg. mi-*
ſer. perſ. privil. 6. *n.* 5 Thoro *in Summa privileg. cauſ.*
piar. privil. 217. Amoſtraz. *tom.* 1. *lib.* 5 *c.* 2. *de Eccleſ.*
ædificandis n. 8. Fontanella *de pact. nupt. tom.* 1. *clauſula*
4. *gloſſ.* 12. *a n.* 25. Frances *loc. cit. n.* 159. Immo con-
56 cluſio procedit etiamſi Domus fuerit alterius Eccleſiæ,
aut alterius cauſæ piæ; Barboſ. *in dict. leg. Invitum* 11.
n. 21. Giurba *d.* 86. *n.* 16. Franciſcus Marcus 1. *p. d.*
535. *n.* 6. *&* 7. Covarr. *in* 4. *decretal.* 2. *par. cap.* 14. *n.*
48. Frances *loc. cit. n.* 127. *&* 160. *argum. c. Apoſtolica*
Sedis 9. *de Donat.*

57 Ad hoc ut quis teneatur domum, vel alium ſitum ven-
dere pro ædificanda, amplianda, vel reparanda Eccle-
58 ſia, quatuor conditiones requiruntur. Prima eſt, quod
ſolvatur juſtum pretium; *leg. Venditor.*, *§. Si conſtat*, *ff.*
comm. prædio, *eg. fin. ad legem Juliam de Annon. leg.* 2. *Cod.*
Quibus ex cauſis ſervi pro præm. leg. 1. *Si quis ſepulchrum*
ff. de relig. & ſumpt. funer. & eſt communis Doctorum.
59 Secunda eſt, quod adſit neceſſitas, quod nempe talis do-
mus ſit neceſſaria pro conſtruenda Eccleſia, vel requira-
tur ad neceſſariam dilationem Eccleſiæ, vel Monaſterii,
ut optime ponderavit Rota *in Januenſ. Domorum* 15. *Maji*
1615. *coram Manzanedo*, quæ eſt *deciſ.* 676. *par.* 1. *recent.*
60 *Farinac.* Tertia eſt, quod Domus ſit contigua, & aliis
vicinior, quia non licet ædificare volentibus libere elige-
re quas domos voluerint, ſed debent accipere eas, quæ
Eccleſiæ ædificandæ, vel ampliandæ ſunt viciniores, ut
æquiſſime ſtatuit Rota apud Farinacc. *dict. deciſ.* 676. *ex*
n. 4. *uſque ad* 7. *part.* 1. *recent.* & apud eumdem *par.* 3.
recent. deciſ. 313. *n.* 5. Quarta eſt, quod talis venditio
61 non fiat cum magno incommodo vendentis, & parvo
commodo Eccleſiæ ædificantis a Rota *par.* 1. *recent* Fari-
nacc. *deciſ.* 676. *in Januenſ. domorum* 15. *Maji* 1615. *coram*
Manzanedo per text. in leg. 1. *§. Sunt*, *qui putant*, *ff. ne*
quid in loco publico, *& leg. Si quis ſepulchrum*, *verſ. Si Præ-*
ſes, *ff. de religioſ. & ſumpt. funer.* Si enim iſta concur-
62 rant, qui habet domum vicinam poteſt cogi ad vindi-
tionem; ſin minus, nequaquam, ſic Rota *in Romana Pa-*
latii de Comitibus dec. 372. *par.* 1. *recent. & d. deciſ.* 676.
n. 7 Giurba *deciſ.* 86. *n.* 10. Gratianus *diſceptat.* 896. *n.*
7. Morla *in Empor. par.* 1. *tit.* 9. *q.* 91. *n.* 7. Fontanella
de pact. nupt. gloſſ. 1. *par.* 3. *n.* 120 Frances *loc. cit. a n.*
151. *ad* 156. cum multis aliis.

63 Pro reparanda corruente Eccleſia ſtandum eſt ſpecia-
libus locorum conſuetudinibus; Abbas *in cap. Quicumque*
1. *de Eccleſ. ædificandis n.* 3. Barboſa *in dict. cap. Quicum-*
que 1. *& in cap. De his* 4. *tit. eod.* Engel *lib.* 3. *decretal.*
tit. 48. *n.* 8. Reiffenſtuel *ibid. n.* 22. *argum. cap. Ad Apo-*
ſtolicam 42. *de Simonia*, *& cap. Decrevimus* 10. *cauſ.* 10.
64 *q.* 1. Nulla ſpeciali conſuetudine in loco exiſtente, Ec-
cleſia debet reparari de ſuis reditibus; *cap. Placuit* 1. *c.*
Priſcis 2. *cap. Unio* 3. *cauſ.* 10. *q.* 3. *Concil. Trident. ſeſſ.*
21. *cap.* 7. *de reform* & communis Doctorum. Si Eccle-
65 ſia nullos habeat reditus, vel ſaltem non ſufficientes ad
reparationem, eam reparare tenetur, ſi ſit Parochialis,
proprius Parochus, textu expreſſo *in cap. De his* 4. *de Ec-*
cleſ. ædificandis, ibi: „ De his, qui Parochiales Eccleſias
„ habent duximus reſpondendum quod ad reparationem,
„ & inſtitutionem Eccleſiarum cogi debent. “ Et ſi Ec-
cleſia non ſit Parochialis, ad eam reparandam tenentur
66 omnes in illa beneficium habentes, textu expreſſo *in c. Qui-*
cumque 1. *de Eccleſ. ædificand.*, ibi: „ Quicumque Eccleſia-
„ ſticum beneficium habent omnino adjuvent ad Eccleſiæ
„ tecta reſtauranda, ipſaſque Eccleſias emandandas “. Si Ec-
67 cleſia nullos reditus habeat, & beneficiati nonniſi neceſ-
ſaria, vel aliqua quidem ſuperflua; ſed ad reparationem
inſufficientia percipiant; tunc ad Eccleſiam reparandam
tenentur Patroni, & Parochiani, qui in illa Eccleſia
Sacramenta, vel alia Divina percipiunt, & in quorum
gratiam eſt reparanda, textu expreſſo *in Concil. Trident.*
ſeſſ. 21. *cap.* 7. *de reformat.*, ibi: „ Parochiales vero Ec-
„ cleſias etiamſi Juriſpatronatus ſint, ita collapſas refi-
„ ci, & inſtaurari procurent ex fructibus, & proventi-
„ bus quibuſcumque ad eaſdem Eccleſias quomodocum-
„ que pertinentibus, qui ſi non fuerint ſufficientes,
„ omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex di-
„ ctis Eccleſiis provenientes percipiunt; aut in illorum
„ defectum Parochianos omnibus remediis opportunis ad
„ prædicta cogant, quacumque appellatione, exemptio-
„ ne, & contradictione remota; Quod ſi nimia egeſtate
„ omnes laborent, ad Matrices, ſeu viciniores Eccleſias
„ transferantur, cum facultate tam dictas Parochiales,
„ quam alias Eccleſias dirutas, in profanos uſus, non
„ ſordidos, erecta tamen ibi Cruce convertendi.

Ad reparationem Eccleſiæ Cathedralis tenetur ſolus 68
Epiſcopus, (ſi tamen habeat reditus ſuperfluos, & ipſa
Eccleſia non habeat ſpeciales reditus pro fabrica, &
non adſit legitima conſuetudo in contrarium;) Barboſa
in cap. Quicumque 1. *de Eccleſ. ædificand. n.* 5. Bellet. *diſ-*
quiſit. Clerical. par. 1. *de Clerico debitore §.* 13. *n.* 12. Pir-
hing *lib.* 3. *decretal. tit.* 48. *n.* 19. Reiffenſtuel *ibid. num.*
28. & communis aliorum, *argum. cap. Decrevimus* 10.
cauſ. 10. *quæſt.* 1. *& cap. Quatuor* 27. *cauſ.* 12. *quæſt.* 2.
Si autem Epiſcopus reditus ſuperfluos non habeat, tunc 69
ad reparationem tenentur, & compelli poſſunt Canonici
ſuperfluos reditus habentes, ſive de ſuis Præbendis, ſive
de diſtributionibus quotidianis, aliiſque rebus Capituli;
argum. cap. Ex parte ſua 4. *de his*, *quæ fiunt a major.*
part. Capit. & ibi Abbas *num.* 7. & tenent omnes Docto-
res *mox cit.* Si vero nec Epiſcopus, nec Canonici habe-
rent reditus ſuperfluos, aut ſufficientes ad reparationem, 70
tunc Epiſcopus una cum Capitulo poſſet compellere alios
inferiores Clericos ad contribuendum de ſuis ſuperfluis
reditibus; vel etiam poſſet deputare fructus Beneficiorum
vacantium pro reparatione ipſius Eccleſiæ; Abbas *in cap.*
Quicumque 1. *de Eccleſ. ædificand. num.* 6. Barboſa *ibid. n.*
5. Pirhing *loc. cit. num.* 19. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 28.
* Eccleſia Parochialis ſi forte corruerit, vel reparatione
indigeat, tenetur illam reſarcire Fabrica ſi adſit, ſin mi-
nus, tenetur Parochus, non quidem reditibus ſuis patri-
monialibus, ſed ex reditibus Beneficii, ſi ad ſuam ſub-
ſtentationem ſuperſint; quamquam non ſuperſint ad ſu-
ſtentationem propinquorum ejuſdem Parochi. Tertio lo-
co, qui habent beneficium Eccleſiaſticum in illa Eccle-
ſia. Quarto loco, ſi Parœcia eſt de jure patronatus, te-
netur Patronus ſuis ſumptibus id agere; ita tamen, ut
ſi infra præfixum ab Epiſcopo tempus noluerint ſumptus
illos ſubminiſtrare, amittat juſpatronatus illud. Denique
ultimo loco tenetur populus, & qui in ea Parœcia habi-
tant, etiamſi conducant domos alienas, & dominus illa-
rum alibi habitet; poſſunt tamen in eo caſu ex penſioni-
bus retentis ſe indemnes reddere. Ita ex Canoniſtis Be-
ned. XIV. *Inſtit. Eccleſ.* 100. *per tot.*

Quæ dicta ſunt de reparatione Eccleſiæ, intelligenda 71
etiam ſunt de reædificatione, ſeu reparatione domus
Epiſcopi, Parochi, aut Beneficiati, itaut qui tenentur
ad reparationem Eccleſiæ, teneantur etiam ad repara-
tionem Ædium Rectoris Eccleſiæ, prout decrevit Sacr.
Congreg. Concil. teſte Barboſa *in cap. De his* 4. *de Ec-*
cleſ. ædificand. num. 5. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 26. Pir-
hing *loc. cit. num.* 16. Immo ſupradicti (deficientibus Ec- 72
cleſiæ reditibus, & contraria non extante legitima con-
ſuetudine) tenentur etiam ad procuranda, & reparanda
paramenta, & ornamenta Eccleſiaſtica, ſcilicet Caſulas,
Pluvialia, Albas, Calices, & hujuſmodi; *argum. cap.*
Quicumque 1. *de Eccleſ. ædificand.* ſic cum pluribus aliis
tenet Barboſa *in cap. Quicumque num.* 2. *& in lib.* 2. *Ju-*
ris Eccleſ. univerſ. cap. 4. *num.* 2. Belletus *diſquiſ. Cleri-*
cal. par. 1. *tit. de Clerico debitore §.* 14. *num.* 4. Pirhing
loc. cit. num. 16. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 26. & alii. Ad
hæc facit, & ſcire juvat ſequens recens decretum Sacræ 73
Congregationis Concilii: „ Utenſilia Sacra non tenetur
„ Rector Eccleſiæ ſubminiſtrare illis Sacerdotibus qui in
„ eadem celebrant ex obligatione Beneficii, ſeu Cappel-
„ laniæ; Quatenus vero permittat, ſeu recipiat Miſſas
„ adventitias in ſua Eccleſia celebrari, tenetur ad di-
„ ctam ſubminiſtrationem; Non poteſt demum cogi ad
„ admittendas Miſſas adventitias, niſi ſolutis Sacris Uten-
„ ſilibus; “ *Sacr. Congregat. Concil, in Derthonen.* 6. *Julii*
1726. *ad* 11. *dub.*

Hic pro complemento hujus articuli juvat adducere, 74
quod Eccleſiæ olim quando ædificabantur, caput illa-
rum, ſeu Altare Majus reſpiciebat partem Orientalem,
ut notavit Rota *par.* 5. *tom.* 1. *recentior. deciſ.* 353. *num.*
102 Iſidorus *lib.* 15. *Etymolog.* S. Clemens Roman. *lib.* 1.
Conſtitut. Apoſtolicar. Paulinus *ad Severum*, & alii paſſim
Baronium *anno Chriſti* 57. *num.* 103. Et hunc modum eri-
gendi Eccleſias, & orandi verſus Orientem ex traditio-
ne primorum Chriſtianorum probavit Gratianus ex S. Ba-
ſilio *in cap. Eccleſiaſticarum* 5. *diſt.* 11. derivatum a lege
Moſaica, ut voluit Gloſſ. *ibid. verb. Qua Orientem*, di-
cens. Danielem in Babylonica captivitate oppreſſum ver- 75
ſus Orientem oraſſe, pariformiterque Salomonem ma-
gnam ſui Templi molem ſtruxiſſe. Nec ſine ſuis con-
gruentiis erigebantur Eccleſiæ verſus Orientem, ut ob-
ſervat Archidiaconus *in dict. cap. Eccleſiaſticarum*, ubi octo 76
enumerat, & Toſtatus *in cap.* 6. *Matth. quæſt.* 91. ubi va-
rias adducit; quarum præcipuæ hic ſubnectuntur. Pri-
mo eriguntur, & conſtituuntur capita Eccleſiarum ver-
ſus Orientem, taliter quod exiſtentes in ipſis verſus
Orien-

Orientem orare neceſſe ſit ; quia cum oratio noſtra diri-
gatur ad Deum omnipotentem in recognitionem ſuæ ſu-
premæ , & divinæ majeſtatis , verſus illam partem ora-
re debemus, in qua ipſe magis eſſe videtur , & quamvis
ipſe ubique ſit æqualiter , quia tamen operatio ſua ma-
nifeſtatur magis in quibuſdam partibus , quam in aliis ,
verſus illas magis orandum eſt , quia ibi magis eſſe vide-
tur . Unde cum Dei Majeſtas magis nobis innoteſcat ex
gubernatione mundi , ad quam præcipue confert motus
Cœlorum , qui ab Oriente incipit , videtur Motor eſſe
in Oriente , adeoque verſus Orientem orandum eſt . Se-
77 cundo , oramus in Eccleſiis verſus Orientem propter Pa-
radiſum terreſtrem , qui a parte Orientis eſt conſtitutus ;
Geneſis enim *cap.* 2. ubi noſtra littera dicit , *Plantaverat*
Dominus a principio Paradiſum ; dicit littera Hebraica , *ab*
Oriente Paradiſum ; & idem eſt , quia Oriens eſt princi-
pium terræ ; Unde quia per Paradiſum terreſtrem oſten-
ditur cœleſtis , oramus verſus Orientem , ubi eſt Paradi-
ſus terreſtris , ut per hoc demonſtremus in oratione nos
petere ſolummodo ipſum Deum , ſeu vitam æternam ,
quæ Paradiſus dicitur .
78 Tertio , quia aſcenſus Chriſti in Cœlum dicitur fuiſſe
verſus Orientem ; *Pſalm.* 67. , ibi: *Qui aſcendit ſuper Cœ-*
lum Cœli ad Orientem ; & etiam adventus ſuus ad Judi-
cium expectatur futurus a parte Orientis , *Matth.* 24. ,
ibi: *Sicut fulgur exit ab Oriente , & apparet uſque ad Occi-*
dentem , ita erit adventus filii hominis . Quarto , quia credi-
79 tur Chriſtus Dominus pendens in Cruce faciem verſus
Occidentem habuiſſe , ac proinde Fideles verſus Orien-
tem orant , ut faciem ipſius in Cruce pendentis adorent ,
teſte Baſilio *lib. de Spiritu Sancto cap.* 13. & 27. quem ſe-
quitur Vaſquez *tom.* 3. *quaſt.* 83. *art.* 2. *diſput.* 223. *cap.*
2. *n.* 19. & alii .
80 Apoſtolorum igitur , & primorum Chriſtianorum tra-
ditio , & conſuetudo iſta , & ſimilia attendit , ut Eccle-
ſias erigere , & orare verſus Orientem introduceret . Ve-
rum licet hic modus erigendi Eccleſias ſit congruentior ,
non eſt tamen omnimodo neceſſarius , cum reſpicere , vel
non reſpicere Orientem dependeat ex commoditate fabri-
cæ , propter quam multæ reperiuntur ædificatæ Eccle-
ſiæ , quæ non reſpiciunt Orientem , unde hoc magis ad
decentiam , quam ad neceſſitatem ſpectare notavit Selva
de Benefic. quaſt. 5. *prima part. in principio* , *tom.* 15. *tra-*
ctatuum num. 35. Fulc. *de Viſit. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 7. &
alii . Forma Eccleſiarum , qua a principio ex Apoſtolo-
rum traditione utebantur Chriſtiani , ſemper eadem fuit ;
81 longa nimirum , & in Navis ſpeciem , ad denotandum ,
quod quia in hoc mundo tamquam in mari fluctuamus ,
ad Eccleſiam tamquam ad Navim debemus recurrere , ut
in ea pericula tempeſtatum , & omnes procellas ſuperare
poſſimus , & in ea tamquam in Navi tuta ſervemur ; Azo-
rius *Inſtitut. moral. tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 3. *q.* 12. & hæc
forma & ſpecies Navis probatur ex Clemente *lib.* 1. *Con-*
ſtitut. Apoſtolic. c. 61. *alias* 57. S. Anaclet. Papa *Epiſt.* 1.
decret. colum. 1. *tom. Concil. pag.* 156.
82 Eccleſia in tres partes , ſeu manſiones diſtribuitur . Pri-
ma pars , ſeu manſio eſt ea , quæ prope Altare Majus
conſtituitur , & ſolet cancellis includi , & appellatur *Sa-*
crarium , ſive *Presbyterium* , ſive *Sancta Sanctorum* . Secunda
pars eſt *Chorus* ; Tertia & reliqua pars eſt illa , quæ *Na-*
vis appellatur . Prima pars , quæ appellatur *Sacrarium* ,
83 ſive *Presbyterium* , ſive *Sancta Sanctorum* , eſt ea manſio ,
quæ ab Altari majori vergit verſus Eccleſiam . Et appel-
83 latur *Presbyterium* , ſeu Diaconium , quia ibi ſunt Presby-
teri , quibus Diaconus & Subdiaconus Sacra peragentibus
miniſtrant ; *cap.* 1. *de vita , & honeſtate Clericor. verb. Sed*
illa pars , Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 13. *a num.* 18. &
85 appellatur nobilior pars Eccleſiæ , quia denotat vitam
contemplativam ; Coccin. *deciſ.* 142. *num.* 1. Licet alias
86 omne Deo conſecratum largo modo *Sanctum Sanctorum* ap-
pellatur ; *cap. Nulli* 3. *cauſ.* 12. *q.* 2. Zabar. *conſ.* 14. *in*
princip. Frances *de Eccleſ. Cathedral. c.* 5. *num.* 38. *Sacra-*
rium dicitur , quia in talem locum , ſeu partem non li-
87 cere ingredi niſi Miniſtris ſacratis fuit decretum in Con-
cil. Agathenſ. can. 66. , ibi : *Non oportet non ſacratos Mi-*
niſtros in Sacrarium , quod Græci Diaconium appellant , ingre-
di ; & *in Concil. Laodicenſi cap.* 19. , ibi : *Solis autem Mi-*
niſterio Sacro deditis liceat ad Altare ingredi , & in eo com-
municare ; Unde non ſacratos homines ibidem ſacrata va-
ſa contingere non poſſe fuit ſtatutum *tot. tit. de conſecrat.*
diſt. 1. juncta Gloſſa *in c.* 1. *verb. Sed pars illa , de vit. &*
honeſtat. Clericor.
88 Secunda Eccleſiæ pars dicitur *Chorus* ſic etymologice
dictus a Chorea , vel Corona , quia olim Clerici in mo-
dum coronæ circa Aras ſtabant , & eo modo Pſalmos ca-
nebant ; Durand. *in Rational. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 18. Sel-
va *par.* 1. *quaſt.* 5. *num.* 44. Gavant. *in Theſaur. ſacroſ.*
89 *rit. par.* 1. *tit.* 15. *verb. In Choro* , Brunus *de cæremoniis*
lib. 5. *cap.* 2. & alii . Unde Chorus ſignificat locum , qui
Clericos pſallentes continet ; *cap. Dilectus , extrav. de præ-*
bend. & dignit. in antiq. Calvin. *in ſuo Lexico verb. Cho-*
rus , & ut ait Polyp. Virg. *de invent. rer. leg.* 6. *cap.* 2.
Chorus multorum vocibus conſtat , itaut ex pluribus una
reddatur , fiatque concentus ex diſſonis ; *l. Cum ejuſdem*
34. *ff. de ædil. leg. Si Chorus* 79. *ff. de legat.* 2. Hinc tem-
pore Conſtantis Imperatoris Flavianus , & Theodorus ad-
verſus Arianos decernentes , in duas partes Canentium 91
Choros dividentes , ex ſucceſſione Davidicam melodiam
canere docuerunt , idque primum in Antiochia factum ,
poſtea in alias orbis terrarum partes propagatum , & a S.
Damaſo confirmatum , ut legitur in lectione 6. ejus of- 91
ficii die 11. Decembris , & a Theodoreto & Durand. re-
fert Daniel de Nobilibus *in diſput. ſelect. diſp.* 50. *num.*
161. Immo Salva , Durand. loc. cit. dicunt , quod Bea-
tus Ignatius , qui poſt Beatum Petrum tertius Antioche-
næ Eccleſiæ Antiſtes extitit , fuit primus , qui præce-
pit , & induxit morem alternatim Pſalmos canendi in
Antiochena Eccleſia , notantes id factum fuiſſe ad imita-
tionem Angelorum , & Spirituum cœleſtium laudantium
Deum quaſi reciproca voluntate ; & talis mos exinde
propagatus fuit in Orientales ; Spino *in ſpec. teſtam. gloſſ.*
3. *in princip. num.* 66. & in Occidentali Eccleſia primus
cum auctoritate S. Damaſi Mediolani inſtituit S. Ambro-
ſius ; Barboſa *cum pluribus in collectan. ad text. in cap. Do-*
lentes ; *de celebrat. Miſſar. n.* 14.
Tertia Eccleſiæ pars eſt Navis deſerviens pro recepta- 93
culo Laicorum Divina officia audientium , & orantium ,
ſacras item conciones audiendo , *cap.* 1. *de vita , & ho-*
neſt. Clericor. cap. Sacerdotum 29. *diſt.* 2. *de conſecrat.* teſte
Coccino *deciſ.* 142. Lotter. *dict. c.* 13. *num.* 39. Daniel.
de Nobilibus d. diſput. 60. *num.* 33. In hac parte Eccleſiæ
olim Mares a fœminis ſeparati conſtituebantur ; Mares
in dextra Navis parte ſedem habebant , Mulieres in ſini-
ſtra ; ſive viri in parte Auſtrali , mulieres in Boreali , ut
habet Ordo Romanus *de officio Miſſæ* , Micrologus *de Ec-*
cleſ. obſerva. cap. 9. ubi ſic dicit : *Diaconus cum legit*
Evangelium juxta Romanum Ordinem in Ambone vertitur ad
meridiem , ubi & maſculi conveniunt , non ad Aquilonem , ubi
fœminæ conſiſtunt ; Amalarius *lib. de Divin. Offic. cap.* 2.
Albinus Flaccus *lib. de Offic. cap. de Sabbato Sancto* . Du-
rand. *lib.* 1. *rational. cap.* 1. *num.* 46. Pignatell. *tom.* 7.
conſult. 85. *num.* 22. qui rationem aſſignatæ Mulieribus
ſtationis ad Boream , viris ad Auſtrum dicunt eſſe , ut
teneatur correſpondentia cum Angelo , quem Joannes
vidit pedem dextrum ad Mare in Auſtro ſitum proten- 94
dere , ſiniſtrum autem in terra ad Aquilonem . Et quod
fœminæ a viris ſeparatæ in Eccleſia ſtarent , fuit ex-
preſſe ſtatutum ab Apoſtolis ipſis *lib.* 2. *cap.* 57. ut re-
fert & tenet Barboſa *lib.* 1. *Juris Eccleſ. univ. cap.* 3. *n.*
33. & S. Clemens Roman. *lib.* 2. *Conſt. cap.* 57. Et uti-
nam hæ ſanctiones , & antiquæ praxes , ut in Eccleſiis
ſeparatæ remanerent mulieres ab hominibus , ſervarentur
adhuc noſtris hiſce temporibus , ne mutua eorum proxi-
mitas , & promiſcua ſtatio cor a piis meditationibus ,
ſacriſque Myſteriis verteret , & ne , ut non ſemel in
dies accidit , ſtudium ſalutis , fieret perditionis occaſio .

Novæ additiones ex aliena manu .

DUo præſertim in hoc articulo illuſtranda ſunt . Alte- 1
rum concernit obligationem , qua tenetur vicinus ven-
dendi domum , vel alium ſitum pro ædificatione , vel
ampliatione Eccleſiæ . Alterum reſpicit reparationem Ec-
cleſiæ .
Ad primum quod attinet , fundamentum dictæ obliga-
tionis vicini communiter reponitur *in leg. Si quis ſepul-*
crum ff. de Religioſ. & Funer. Sed ut jam dudum ani- 2
madverterunt (licet fruſtra) viri docti , nihil tale in ci- 3
tata Lege occurrit . Regula enim juris eſt neminem in-
vitum cogi poſſe ad vendendam rem ſuam ; *L. Dudum C.*
de contrahend. empt. Continere itaque debet Lex *Si quis*
ſepulcrum exceptionem mox dictæ Regulæ , ubi agatur
de ædificanda vel amplianda Eccleſia . In ea autem hoc 4
habetur : „ Si quis ſepulcrum habeat , viam autem ad ſe-
„ pulcrum non habeat , & a vicino ire prohibeatur , Im-
„ perator Antoninus cum Patre reſcripſit iter ad ſepul-
„ crum precario peti & concedi ſolere , at quoties non
„ debetur , impetretur ab eo , qui fundum adjunctum
„ habet .
Ad textum hunc agere (apposite inquit *Merend. con-* 5
troverſ. jur. lib. 1 *cap.* 30. *n.* 3. & *ſequent.*) „ de con-
„ ceſſione itineris ad ſepulcrum , quod ſuapte natura Do-
„ mino fundi modicum , immo nullum damnum affert .
„ Raro enim homines ſepulcra adeunt , & ideo in hu-
„ juſmodi caſu locum ſibi vindicat Regula Legis ſecun-
„ dæ §. Item Varus " *ff. de Aqua pluv. arcend.* „ Id quod
„ tibi non nocet , & mihi prodeſt , æquitas vult ut mi-
„ hi concedatur , etiamſi jure deficiat . Ergo deciſio hu-
„ jus textus non poteſt trahi ad quæſtionem noſtram , in
„ qua de re vicino graviſſima agitur , ut ſcilicet rem
„ ſuam vendere cogatur ; Traditum eſt enim extenſionem
„ de caſu ad caſum etiam in materia favorabili non ad-
„ mitti , niſi eadem prorſus ratio vigeat in utroque ca-
„ ſu &c. At dices , Juriſconſultum tractare de eo caſu ,
„ quo iter damnum non leve afferebat Domino , quia in-
„ quit : Ita tamen , ut Judex de opportunitate loci pro-
„ ſpiciat , ne vicinus magnum patiatur detrimentum .
„ Reſpondeo , ſpeciem ſingularem non tractari ab Ulp.
„ auctore hujus textus , ſed rem in abſtracto exponi . &
„ per modum Regulæ , ut liquet ex verbis antecedenti-
„ bus ,

„ bus , & ideo dum prædictis verbis admonet Judicem „ datum ad conſtituendum iter , ut opportune , & ſine „ damno Domini iter conſtituat , id facit , ut intelligat , „ quomodo verſari debeat hac in re , ut ſcilicet minus , „ quam fieri poſſit , Dominus fundi lædatur . Itaque ve- „ riſſimum eſt , quod dixi , deciſionem illius textus pen- „ dere ex eo , quod leve , immo nullum damnum conceſ- „ ſo itineris ad ſepulcrum plerumque continet , plerum- „ que inquam , quia licet interdum ſecus ſit , non re- „ fert , quia in legibus id quod plerumque accidit ſequi- „ mur , non quod raro evenit , " *l. Nam ad ea , ff. de leg. cum ll. ſeqq.* : „ Sed eſto , textum loqui in caſu , in „ quo damnum conceſſio itineris Domino fundi affert , „ quid tum ? Ergo ne ad quæſtionem noſtram trahi po- „ terit ? Nequaquam , nam damnum quod propter conceſ- „ ſionem itineris affertur , eſt longo minus , quam ſit id , „ quod affertur , cum quis cogitur rem ſuam vendere , „ non enim extenſio permittitur , niſi eadem prorſus ra- „ tio vigeat , ac ita fortis , ut in lege , quæ extenditur , „ ut conſtat ſcriptis " *cap. 12. n. 11. lib. 3. & in propo- ſita quæſtione agnoſcit Rota dict. deciſ. 676. n. 7. & 8. His accedit , ſepulcri , de quo Jſtus agit , nullum futurum fuiſſe uſum , ſi denegatum fuiſſet iter ad illud , quæ circumſtantia magni certe momenti fuit ad commovendum Impp. Severum , & Antoninum , ut reſcriberent ad favorem Domini ſepulcri , tunc enim magis urget dictamen illud naturale , quod tibi non nocet , & aliis prodeſt &c. Hæc autem circumſtantia in quæ- ſtione noſtra deficit* ; *Ergo hæ ſpecies ſunt valde diſſimiles* . Confer etiam *Covarruv. variar. reſolut. lib. 3. Cap. 14. n. 7. & ſequent.*

6 Ceterum vanum eſt confutare opinionem hanc de obli-
gatione , qua vicinus tenetur vendendi domum , vel alium
ſitum pro ædificatione , vel ampliatione Eccleſiæ , nam
ea communiter a Doctoribus & Tribunalibus recepta eſt .
7 Juvat tamen hæc adnotaſſe , ut non docto & quidem con-
cludenter de omnibus ab ipſis Doctoribus , & Tribunali-
bus in hoc judicio requiſitis , de quibus agit *Auctor* , reſ-
pondeatur contra Eccleſiam , prout ſervavit Rota *in Mi-
levitana Fabricæ 1742. coram clar. mem. Calcagnin.* tum
8 etiam ut hæc opinio non extendatur ad omne id , quod
eſt connexum Eccleſiæ , prout hactenus eſt extenſa , ut
videre eſt apud *Maſtrill. deciſ. 180. Gizzarell. deciſ. 37.* ,
ubique omnes addent , & Rot. *in Compoſtellana Permutatio-
nis 2. Junii 1748. §. 16. cor. bon. mem. Vicecom.*

9 Quod vero concernit reparationem , ad eam illi primi
10 loco tenentur , in quo onus hoc tranſtulit conſuetudo .
Idem dic de ſtatuto . Quomodo autem probanda in ſubjecta
11 materia ſit conſuetudo , tradit *Klock de Contribut. Cap. 10.
n. 23. & plur. ſequent.* Confer etiam *Lanfredin. Reſponſ.
Eccleſ. 32. n. 13.* tum *Louvrex differt. canon 16. n. 5. &
plur. ſequent.*

12 Deficiente autem tam conſuetudine , quam ſtatuto ,
facienda eſt reparatio ex portione , ſi qua extat , pro Fa-
brica deſtinata ; eaque non extante ex fructibus Eccleſiæ
de qua agitur . Qua ratione Epiſcopus Eccleſiam Cathe-
13 dralem , Capitulum , Eccleſiam Collegiatam Parochus Ec-
cleſiam Parochialem , & Rector quamcumque aliam Eccle-
ſiam reparare tenentur , nam ipſi ſunt qui fructus perci-
14 piunt . Intellige tamen deducta prius ex fructibus con-
15 grua pro eorum ſubſtentatione . Adi *Louvrex dict. differt.
canon. 16. n. 9. & ſequent.*

16 Quod ſi deducta mox dicta congrua ſubſtentatione non
17 ſuperſit pro reparatione , tenentur alii , ſi qui ſunt , qui
fructus percipiunt . Solent enim Decimæ Eccleſiarum Pa-
18 rochialium ut plurimum ad alios quam ad Parochos per-
tinere . De obligatione autem decimatorum ad reparatio-
nem vide , quæ diximus *in additione de vera Congrua ar-
tic. 2.* Penſionarii quoque in hoc caſu tenentur ad repa-
rationem ; Rot. *in Fanen. Suppreſſionis 4. Junii 1741. cor.
R. P. D. Canilliac.*

19 Poſt hos tenentur qui beneficia in ea Eccleſia poſſident ,
deducta pariter prius pro ipſis congrua ſuſtentatione ex
fructibus ſuorum Beneficiorum ; *Louvrex dict. differt. canon.
16. n. 13.* Rot. *in Viterbien. Contributionis Onerum & Ex-
penſarum 15. Junii 1745. §. 10. cor. R. P. D. Elephantut.*
20 deinde Patroni , ac demum Parochiani , ſi agatur de Ec-
cleſia Parochiali .

21 Habes & quidem ex ordine illos , qui ad reparationem
tenentur . At plura adhuc adnotanda ſunt .

22 De Epiſcopo ſingulare illud occurrit , quod ſi onus re-
parandi ad alios pertineat , tenetur nihilominus ipſe re-
parare Cathedralem minitantem ruinam , reſervato ſibi
jure agendi contra illos ; *Rot. coram clar. mem. Tanar. de-
ciſ. 233. n. 11.*

23 Quoad Parochum nota quod is tenetur tantummodo re-
parare Eccleſiam Parochialem , non item Eccleſiam ſuc-
curſalem , ſi qua eſt in Parochia , nam ad eam reparan-
dam nec Parochus , nec quicumque alius percipit fructus
24 Parochiæ , ſed Parochiani illi quorum gratia extructa eſt ,
tenentur ; *Van-Eſpen Jur. Eccleſ. univ. par. 2. tit. 16. c. 5.
n. 17. & ſequent. VVameſ. conſil. canonic. 511. n. 8. Peck. de
Repar. Eccleſ. c. 24. fere per tot.* De eo vero , uter tenea-
25 tur ad reparationem Eccleſiæ Parochialis , Parochus ha-
bitualis ne an Vicarius perpetuus , conſule *Lanfredin.
Reſponſ. Eccleſ. 32. a n. 1. ad plur. ſequent.*

Quod dictum eſt ſupra , Beneficiatos teneri ex fructibus 26
ad reparationem , deducta prius pro ipſis congrua ſubſten-
tatione , id procedit ſi agatur de Beneficiatis illis , *qui
reſidere* tenentur , *Rot. in Romana ſeu Regien. Reparationum
26. Aprilis 1743. §. Alterum & ſequent. cor. bon. mem. Nu-
nez & 4. Martii 1746. §. 10. cor. Illuſtriſſ. Caprar. Alm.
Urb. Gubernator.*

De Forenſibus , qui præſidia poſſident in Parochia cu-
jus Eccleſia reparatione indiget , an ii in contributionem
vocari queant , vide *Klock de Contribut. c. 10. n. 57. &
plur. ſequent.*

Si Eccleſia ruinam paſſa ſit tempore Beneficiati Ante- 28
ceſſoris uter conveniendus ſit pro reparatione Succeſſor ,
an hæres Beneficiati Anteceſſoris magna quæſtio eſt . Con-
ſule de ea *Louvrex differt. 16. n. 19. & plur. ſequent.*

De Hypotheca competenti Eccleſiæ pro reparatione ſu- 29
per bonis Beneficiati adi *Rouſeaud de la Combe in ſua Ju-
riſprudentia Canonica verb. Reparatio ſect. 6. per tot.*

Additionem hanc claudat quæſtio illa : An is ad quem pertinet onus reparationis , ampliandæ quoque , & de novo ædificandæ Eccleſiæ ſumptum agnoſcere debeat , nec ne ? Negat *Peck. de Repar. Eccleſ. c. 2. n. 1. & 2. & Klock de Contrib. c. 10. n. 9. & plur. ſequent.* de illo , qui ex *teſtamento* , vel ex *contractu* tenetur reparare ; affirmat vero de eo , qui ex *juris diſpoſitione* ad reparationem Eccleſiæ obligatus eſt . At abſolute & quidem rectius negat *VVameſ. Conſil. Canon. 513. n. 6.*

Articulus IV.

Eccleſia quo ad ejus Conſecrationem , Execrationem , & Reconciliationem .

S U M M A R I U M.

1 *Conſecratio Eccleſiæ quid ſit ?*

2 *Solus Epiſcopus loci de jure communi poteſt Eccleſiam conſecrare .*

3 *Epiſcopus debet eſſe proprius illius Diœceſis , in cujus finibus ſita eſt Eccleſia conſecranda .*

4 *Non poteſt Epiſcopus in Diœceſi aliena conſecrare Eccleſiam abſque permiſſione proprii Epiſcopi .*

5 *Epiſcopus conſecrans Eccleſiam in aliena Diœceſi abſque permiſſione proprii Epiſcopi ſuſpenditur per annum ab exercitio Pontificalium , & a celebratione Miſſarum .*

6 *Conſecratio tamen Eccleſiæ facta ab Epiſcopo in aliena Diœceſi ſine permiſſione proprii Epiſcopi remanet valida .*

7 *Epiſcopus non poteſt delegare poteſtatem conſecrandi Eccleſias ſimplici Sacerdoti , ſive non Epiſcopo .*

8 *Regulares habent privilegium benedicendi ſolemniter proprias Eccleſias , ut poſſint in ipſis Miſſæ celebrari , ac ſi ab Epiſcopo eſſent conſecratæ .*

9 *Inſuper Regulares habent privilegium , ut quilibet alius Epiſcopus poſſit conſecrare ſuas Eccleſias quoties Epiſcopus Diœceſanus ab ipſis debito modo requiſitus noluerit conſecrare , aut id facere diſtulerit ultra quatuor menſes .*

10 *Tale privilegium non eſt revocatum per Conc. Trid.*

11 *Eccleſiæ conſecrari poſſunt qualibet die etiam non Feſtiva .*

12 *Non poſſunt tamen Eccleſiæ conſecrari niſi inter Miſſam .*

13 *Hinc Epiſcopus peccat , ſi abſque celebratione Miſſæ Eccleſiam conſecret .*

14 *Conſecratio tamen remanet valida .*

15 *Eccleſiæ Cathedrales , & Parochiales cum majoribus ſaltem Altaribus intra Annum in Civitatibus , & in Diœceſibus intra biennium poſt earum reſtaurationem ſunt ab Epiſcopis conſecrandæ .*

16 *Eccleſia ſemel conſecrata , non eſt iterum conſecranda .*

17 *Si tamen ignoretur , aut dubitetur , an fuerit conſecrata , nec ne ; tunc eſt conſecranda .*

18 *Eccleſia non eſt conſecranda niſi prius ei de dote competente proviſum fuerit .*

19 *Eccleſia ex toto , vel ex majori parte ſimul deſtructa execratur , & indiget non conſecratione , licet ex eadem materia reædificetur .*

20 *Si Eccleſia per partes ſucceſſive deficiens , paulatim per partes ſtatim reficitur , non indiget nova conſecratione , quamvis tota Eccleſia ſucceſſive per partes ita deſtruatur , & reficiatur , ut nulla pars de primo ædificio ſuperſit .*

31 *Unde in tali caſu ſufficiet , ſi nova pars aquæ benedictæ aſperſione exorcizetur .*

22 *Si non tota Eccleſia , nec major , ſed ſolum aliqua minor pars ejuſdem V. G. tectum corruat , parietibus adhuc illeſis , non indiget nova conſecratione .*

23 *Si Eccleſia ita igne comburatur , ut parietes interiores ex toto , vel ex majori parte ſint devaſtati , vel abraſi , quamvis non corruant , indiget nova conſecratione .*

24 *Quando Eccleſia ampliatur , ſi nova pars addita ſit minor veteri remanente , non indiget nova conſecratione , ſed ſufficit quod pars nova aquæ benedictæ aſperſione exorcizetur .*

25 *Si vero pars nova eſſet major veteri remanente , tunc Eccleſia eſſet denuo conſecranda .*

26 *Eccleſia pluribus caſibus, & modis polluitur, itaut indigeat reconciliatione. Primus eſt quando in ea ſanguis humanus in quantitate notabili per voluntariam, injurioſam, & graviter peccaminoſam actionem effunditur.*

27 *Ad hoc ut Eccleſia polluatur ſanguis effuſus debet eſſet humanus.*

28 *Eccleſia efficitur polluta, ſive proprius ſive alienus ſanguis in ipſa effundatur.*

29 *Sanguinis effuſio, ut polluat Eccleſiam, debet eſſe in quantitate notabili.*

30 *Et tanto minus diceretur polluta, ſi nullus efflueret Sanguis, quamvis in ipſa quis ſumma cum injuria graviter verberaretur &c.*

31 *Immo Sanguinis effuſio, quamvis ſit copioſa, non ſufficit, ut Eccleſia ſit polluta, niſi ſit cauſata per percuſſionem graviter peccaminoſam. Si enim percuſſio fuerit levis, quamvis ſanguis copioſe effundatur, non ideo erit polluta Eccleſia.*

32 *Si Sanguis copioſe effluat de naſo ex percuſſione violenta inter majores quatuordecim annorum, tunc efficitur polluta Eccleſia.*

33 *Effuſio ſanguinis ad hoc ut inducat violationem Eccleſiæ debet eſſe plene voluntaria.*

34 *Debet inſuper talis effuſio ſanguinis ad hoc ut violet Eccleſiam, eſſe injurioſam.*

35 *Ut Eccleſia violetur, requiritur ulterius, quod effuſio ſanguinis copioſi cauſetur in ipſa Eccleſia.*

36 *Secundus caſus, quo polluitur Eccleſia eſt, quando in ea committitur, voluntarium, & injurioſum homicidium, ſive reſpectu ſui, ſive reſpectu alterius, quamvis ſanguis non effundatur.*

37 *Ad hoc ut per homicidium polluatur Eccleſia, debet tale homicidium eſſe voluntarium, & injurioſum, quia ob caſuale homicidium vel factum ſine alterius injuria ob juſtam ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ non tutelæ violatur Eccleſia.*

38 *Violatur tamen Eccleſia per mortem reo illatam in ipſa ex ſententia Judicis.*

39 *Non violatur autem Eccleſia ſi idem Judex, aut quivis alius ſuper ipſius Eccleſiæ tectum, vel ex ejuſdem parietibus hominem ſuſpendat.*

40 *Si quis extra Eccleſiam mortale vulnus recipiat, & poſtea ratione ejuſdem vulneris moriatur intra Eccleſiam, non violatur per hoc Eccleſia. Secus vero econtra.*

41 *Si quis exiſtens intra Eccleſiam occidat jaculo hominem exiſtentem extra ipſam, non violatur per hoc Eccleſia. Secus vero econtra.*

42 *Adducitur, & ſolvitur objectio*, ad n. 43.

44 *Eccleſia violatur, ſi quis in ipſa pro defenſione Fidei homicidium, & ita Martyrium intra Eccleſiam patiatur.*

45 *Tertius caſus quo polluitur Eccleſia eſt, quando humanum ſemen in Eccleſia criminoſe, voluntarie; & notorie eſt effuſum, ſive ſit hominis, ſive mulieris, ſive hæretici, aut infidelis &c.*

46 *Non violat Eccleſiam ſeminis effuſio facta in ſomnis.*

47 *Nec violatur Eccleſia per pollutionem, quam quis invitus patitur, nec per menſtruum fœminarum decidens.*

48 *Nec violatur Eccleſia per ſeminis effuſionem etiam voluntarie factam ſupra tectum Eccleſiæ, vel ſubtus Eccleſiam in aliqua caverna, aut in aliqua Cella, vel Choro, Sacriſtia, Campanili, Tribuna, & Confeſſionario extra Eccleſiæ corpus.*

49 *Violatur tamen Eccleſia per copulam conjugalem, ſi in ipſa Eccleſia habeatur extra neceſſitatem.*

50 *Non violatur autem, ſi in ipſa habeatur copula in caſu neceſſitatis.*

51 *Quartus caſus quo polluitur Eccleſia eſt quando in ea ſepelitur aliquis excommunicatus vitandus, aut infidelis.*

52 *Eccleſia polluitur per ſepulturam infidelis, etiamſi talis eſſet infans. Immo probabiliter polluitur etiam per ſepulturam infantis non baptizati filii parentum fidelium.*

53 *Probabilis tamen eſt etiam contraria ſententia de infante non baptizato filio parentum fidelium.*

54 *Si in Eccleſia fuerint ſepulti hæretici non denunciati nominatim, etiamſi aliàs notorii, non cenſetur violata Eccleſia.*

55 *Sic nec violatur Eccleſia per ſepulturam ejus qui in duello deceſſit, niſi denunciatus fuerit.*

56 *Omnes ſupra recenſiti caſus, in quibus fuit dictum pollui Eccleſiam, requiritur quod ſint publici, ſeu publice innotuerint.*

57 *Si vero tales caſus ab initio occulti, poſtea publice innoteſcant ex eo tempore debet Eccleſia haberi pro polluta, & neceſſario debet reconciliari.*

58 *Effectus violationis Eccleſiæ ſunt, & aſſignantur.*

59 *Si quis in Eccleſia publice polluta Miſſam celebrat, aut peragit Divina Officia, aut defunctum ſepelit, peccat quidem mortaliter, irregularis tamen, aut ſuſpenſus non efficitur.*

60 *Si Sacerdos ſciat ſolum ex Sacramentali Confeſſione Eccleſiam eſſe pollutam, poterit in ea licite celebrare, neque opus eſt aliqua reconciliatione.*

61 *Quando in actu celebrationis Miſſæ violatur publice Eccleſia, ſi id contigerit ante Canonem, eſt ſtatim a ſacrificio ceſſandum; Secus poſt Canonem.*

62 *Polluta Eccleſia polluitur etiam Cœmeterium ei contiguum. Secus ſi remotum fuerit ab eadem.*

63 *Polluto autem Cœmeterio, quamvis Eccleſiæ contiguo, non polluitur Eccleſia.*

64 *Quando ſunt plura Cœmeteria, polluto uno Cœmeterio aliud illi contiguum non polluitur, licet per portam de uno in aliud detur ingreſſus.*

65 *Reconciliatio Eccleſiæ pollutæ, ſi prius fuerat conſecrata, non poteſt fieri ab alio, quam ab Epiſcopo Diœceſano, vel de ejus conſenſu ab alio Epiſcopo. Nec ab Epiſcopo Diœceſano poteſt ad hoc delegari ſimplex Sacerdos.*

66 *Afferuntur ad hæc varia Decreta.*

67 *Ex privilegio, ſeu commiſſione Summi Pontificis reconciliatio Eccleſiæ pollutæ poteſt fieri etiam a ſimplici Sacerdote.*

68 *Et de facto Prælati Regulares habent tale privilegium reconciliandi Eccleſias ſibi ſubjectas, quomodocumque violatas, etiamſi prius conſecratas; aqua quidem per ipſos benedicta, ſi Epiſcopus diſtet ultra duas dietas, alias debent uti aqua per Epiſcopum benedicta.*

69 *Dicto privilegio reconciliandi Eccleſias aqua per ipſos benedicta poſſunt uti Regulares non ſolum quando Sedes Ordinaria Epiſcopi diſtet duabus dietis ab Eccleſia polluta, ſed etiam quando Epiſcopus taliter diſtat ratione ſuæ abſentiæ, vel abeſt cauſa mortis, renunciationis, depoſitionis, exilii &c.*

70 *Quælibet dieta continet* 20. *milliaria Italica.*

71 *Si Eccleſia polluta non fuerit conſecrata, ſed ſolummodo benedicta, reconciliari poteſt pro quemlibet ſimplicem ſacerdotem per ſolam aquæ luſtralis aſperſionem.*

72 *Neque requiritur quod aqua pro reconcilianda Eccleſia non conſecrata ſit per Epiſcopum benedicta.*

73 *Cœmeterium conſecratur, & reconciliatur iiſdem modis, & ab iiſdem, quibus conſecratur, & reconciliatur Eccleſia.*

Conſecratio Eccleſiæ eſt Dedicatio ejuſdem ad cultum 1
Divinum ſpeciali ritu facta a legitimo Miniſtro, ad
hoc ut populus fidelis opera Religionis in ea rite exerce-
re poſſit; *Eſt in re communis*. Solus Epiſcopus loci de ju- 2
re communi poteſt Eccleſiam conſecrare; *cap. Interdi-*
cimus 19. *cauſ.* 16. *quæſt.* 1. ibi: „ Chriſma, & Oleum,
„ conſecrationeſque Altarium Ordinationes Clericorum ab
„ Epiſcopis accipiat, in quorum Parochiis manent“ con-
cordat *cap. Nemo* 9. & *c. Nullus* 15. *diſt.* 1. *de conſec.*, ibi:
Niſi conſecratio ab Epiſcopo locis. Epiſcopus debet eſſe 3
proprius illius Diœceſis, in cujus finibus ſita eſt Eccleſia
conſecranda; *cit. cap. Interdicimus* 10. *cauſ.* 16. *quæſtion.*
1. & *cap. Tua fraternitas* 2. *de conſecrat. Eccleſ.* ibi: *In* 4
Diœceſi tua. Non enim in Diœceſi aliena poteſt Epiſco-
pus conſecrare Eccleſiam abſque proprii Epiſcopi permiſ-
ſione; *cap. Epiſcopus* 28. *cauſ.* 7. *quæſt.* 1. *cap. Piæ men-*
tis 25. & *cap. Frigentius* 26. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7. Et ſi Epi-
ſcopus in aliena Diœceſi ſine Diœceſani Epiſcopi per- 5
miſſione Eccleſiam conſecraverit, punitur ſuſpenſione ab
exercitio Pontificalium per integrum Annum. *Concil. Tri-*
dent. de reformat. & *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. & debet per eumdem
annum ceſſare a celebratione Miſſarum, textu expreſſo *in*
cap. Epiſcopus 38. *cauſ.* 7. *quæſt.* 1. ibi: „ Epiſcopus in
„ Diœceſi aliena ad conſecranda Altaria irruere non de-
„ bet. Quod ſi fecerit tranſgreſſor Canonum uno anno
„ a Miſſarum celebratione ceſſabit.“ Conſecratio tamen
Eccleſiæ facta ab ipſo Epiſcopo in aliena Diœceſi rema- 6
net valida; textu expreſſo *in dict. cap. Epiſcopus*, ibi:
Altaris tamen conſecratione manente. Epiſcopus non po- 7
teſt delegare poteſtatem conſecrandi Eccleſias ſimplici Sa-
cerdoti; ſive non Epiſcopo; textu expreſſo *in cap. Aqua*
9. *de conſecrat. Eccleſ.* ibi: „ Aqua per Epiſcopum be-
„ nedicta Eccleſiam reconciliari poſſe per alium Epiſco-
„ pum non negamus, per Sacerdotes conſuetudine Pro-
„ vinciæ Bracharenſis, (quæ dicenda eſt potius corru-
„ ptela) quia licet Epiſcopus committere valeat, quæ
„ Juriſdictionis exiſtunt, quæ ordinis Epiſcopalis ſunt
„ poteſt inferioris gradus Clericis demandare.“ Et ſic
quoad ſupradicta omnia Barboſa *de Off. & poteſt. Epiſcop.*
part. 2. *allegat.* 27. *numer.* 1. Pirhing *lib.* 3. *Decretal.*
titul. 40. *numer.* 1. Reiffenſtuel *ibid. num.* 2. & 3. &
communis aliorum. Eccleſiam conſecrare quamvis ne-
mo poſſit præter Epiſcopum, poſſunt tamen Prælati
Regulares proprias Eccleſias ſolemniter benedicere, &
ad cultum Divinum deputare, itaut poſſint in ipſis di-
vina peragi Officia, & Miſſæ celebrari, ac ſi ab Epi-
ſcopo fuiſſent conſecratæ, ut patet ex Privilegio Leonis
X., qui ut refert Caſarubius. „ In Compendio Privile-
„ giorum, verb. Benedicere, *conceſſit* Generalibus, Pro-
„ vincialibus, ac Cuſtodibus, & Guardianis Fratrum
„ Minorum pro tempore exiſtentibus, ut omnia, & ſingu-

„ la ejuſdem Ordinis, & Obſervantiæ Eccleſias, Cœ-
„ meteria, Capitula, & Oratoria ubicumque exiſtentia
„ tam recepta, quam recipienda &c, ſolemni benedictio-
„ ne benedicere valeant. “ Quo privilegio gaudent etiam
omnes alii Regulares vi communicationis privilegiorum,
etiamſi expreſſam conceſſionem non haberent. Miranda
in Manuali Prælator. tom. 2. quæſt. 40. art. 1. concl. 1. Bar-
boſa de Offic. & poteſt. Epiſc. alleg. 27. n. 44. Reiffenſtuel
9 l.c.n.9.& alii paſſim. Inſuper Regulares habent privilegium
ut quilibet alius Epiſcopus poſſit conſecrare ſuas Eccle-
ſias, quoties Epiſcopus Diœceſanus ab ipſis debito modo
requiſitus noluerit conſecrare, aut id facere diſtulerit ul-
tra quatuor menſes, prout habetur in cit. Compendio pri-
vilegiorum Fratrum Minorum? & aliorum Mendicantium,
& non Mendicantium, ab Alphonſo de Caſarubio, ſecun-
do edito, ubi ſub verb. Altare numer. 2. ſic expreſſe re-
fertur: „ Honorius IV. conceſſit, ut ſi Diœceſani requi-
„ ſiti a Fratribus Minoribus debita humilitate, noluerint
„ in Eccleſiis eorum primarium lapidem ponere, ac Ec-
„ cleſias, vel Oratoria, & Altaria ſua conſecrare, vel
„ id facere ultra quatuor menſes diſtulerint poſſint præ-
„ dicti Fratres per quoſcumque voluerint Epiſcopos (gra-
„ tiam, & communionem Apoſtolicæ Sedis habentes)
„ præmiſſa recipere. Et idem conceſſum fuiſſe a Joanne
10 XXII. Patribus Carmelitis refertur ibid. ſub verb. Benedi-
cere n. 3., & ex ipſo Barboſa loc. cit. num. 11. non ſunt
revocata per Concilii Tridentin. ſeſſion. 6. de ref. cap. 5.
dum ſtatuit quod nullus Epiſcopus in alterius Diœce-
ceſi Pontificalia poſſit exercere ſine ipſius expreſſa licen-
tia cujuſvis privilegii prætextu &c. Nam quantum ad
hoc privilegia prædicta non cenſentur eſſe privilegium,
ſed Jus commune continere, dummodo licentia fuerit
petita, juxta cap. Statuimus 1. de ſupplend. negligent. præ-
lat., & cap. Nihil eſt 44. de elect.
11 Eccleſiæ conſecrari poſſunt qualibet die etiam non fe-
ſtiva, textu expreſſo in cit. c. Tua fraternitas 2. de conſecr.
Eccl. ibi: Licet tibi Eccleſiis dedicationem impendere tam
12 diebus Dominicis, quam privatis. Non poſſunt tamen Ec-
cleſiæ conſecrari niſi inter Miſſam, textu expreſſo in cap.
Omnes 3. diſt. 1. de conſecr., ibi: Omnes Baſilicæ cum
Miſſa debent ſemper conſecrari, & concordat cap. de Fa-
13 brica 24. ead. diſtinct. 1. de conſecr. Hinc Epiſcopus pec-
cat ſi, abſque celebratione Miſſæ Eccleſiam conſecret,
Miranda loc. cit. concluſ. 3. in fine, Azorius. p. 2. lib. 9. cap.
14 4. q. 2. Barboſa loc. cit. n. 10. Reiff. l. c. n. 4., & alii paſſim,
Conſecratio tamen remanet valida. Silveſter in Summa
15 verb. conſecr. 2. quæſt. 1. Pirhing loc c. n. 3. & alii mox
citati, Eccleſiæ Cathedrales, & Parochiales cum majoribus
ſaltem Altaribus intra annum in Civitatibus, & Diœceſi-
bus intra biennium poſt earum reſtaurationem ſunt
ab Epiſcopis conſecrandæ: Benedict. XIII. In Concil. Ro-
mano titul. 25. cap. 1. ex Concil. Londinenſ. anno 1237.
cap. 1.
16 Eccleſia ſemel conſecrata non eſt iterum conſecranda,
textu expreſſo in cap. Eccleſiis 20. diſt. 1. de conſecrat.
ibi: Eccleſiis ſemel Deo conſecratis non debet iterum con-
17 ſecratio adhiberi. Si tamen ignoretur, aut dubitetur an
fuerit conſecrata nec ne? tunc eſt conſecranda, textu ex-
preſſo in c. Solemniter 16. diſt. 1. de conſec. ibi: De Eccleſia-
rum conſecratione quoties dubitatur, & nec certa ſcriptu-
ræ, nec certi teſtes exiſtant, a quibus conſecratio ſciatur,
abſque ulla dubitatione ſcitote eas eſſe conſecrandas. Nec
talis trepidatio facit iterationem, quoniam non monſtratur
18 eſſe iteratum, quod neſcitur eſſe factum, & concordat c.
Eccleſiæ 18. eod. diſt. 1. de conſecrat. ibi: Eccleſiæ, vel
Altaria, quæ ambigua ſunt de conſecratione, conſecrentur,
& ſic expreſſe ſtatuit noviſſime Benedictus XIII. in Con-
cilio Romano tit. 25. cap. 3. Eccleſia non eſt conſecranda,
niſi prius ei de dote competente proviſum fuerit, textu
expreſſo in cap. Cum ſicut 8. de conſecr. Eccleſ. ibi: Cum
non ſit Eccleſia, niſi de dote proviſum ei fuerit conſecran-
da, & concordat c. Placuit 1. cauſ. 1. q. 2. cap. Nemo 9.
diſt. 1. de conſecrat. & Novell. 66. cap. Vid. art. anteced.
a num. 34. ad 41.
19 Eccleſia ex toto, vel ſecundum majorem partem ſimul
deſtructa, execratur, & indiget nova conſecratione, li-
cet ex eadem materia reædificetur; arg. cap. de Fabrica 24.
diſt. 1. de conſecrat. Gloſſ. ibid. verb. Innovata, & ratio eſt
clara, quia in tali caſu nec moraliter, nec phyſice cen-
ſetur eadem Eccleſia; & ſic tenet Abbas in cap. Propoſui-
ſti 4. de conſecr. Eccleſ. num. 8. Silveſter verb. Conſecratio
q. 4. Barboſa loc. cit. n. 13. & alii paſſim. Si Eccleſia ſucceſ-
20 ſive per partes deficiens, paulatim per partes ſtatim ite-
rum reficitur, ac reparatur, non indiget nova conſecra-
tione, quamvis tota Eccleſia ſucceſſive per partes ita de-
ſtruatur, & reficiatur, ut nulla pars de primo ædificio
ſuperſit. Et ratio eſt, quia, quamvis ex nova materia
paulatim a primis fundamentis reficiatur, non ideo deſi-
nit eſſe eadem Eccleſia; ſicuti patet de Legione militum,
quæ remanet, & dicitur ſemper eadem Legio, quamvis mi-
litibus deficientibus, novi ſubſtituantur, & ſic paulatim
ſucceſſive omnes milites renoventur; arg. leg. Proponeba-
tur 76. ff. de Judiciis, leg. Quod in rerum natura 24. ff.
de legat. 1. & leg. Si grege, ff. de Legat. 1. Tum quia
cum Eccleſia paulatim, & ſucceſſive reficitur, magis di-
gnum attrahit ad ſe minus dignum, major pars minorem:
arg. c. Quod in dubiis 3. de conſecrat. Eccleſ. cap. Si Eccleſ.
1. tit. eodem in 6. & regul. 42. Juris in 6. ibi: Acceſſorium
naturam ſequi congruit principalis. Unde in tali caſu ſuf-
ficiet, ſi nova pars aquæ benedictæ aſperſione exorcize-
tur; arg. cap. de Fabrica 24. diſt. 1. de conſecrat. Gloſſa in cap.
Ligneis 6. de conſecrat. Eccleſiæ verb. Parietibus, & ſic
tenent Barboſa loc. cit. num. 19. Silveſter verb. conſecratio
2. q. 5. verſ. Tertius eſt, Azorius p. 2. lib. 9. cap. 4. q. 6. Engel
lib. 3. decretal. tit. 40. num. 2. Reiffenſtuel ibidem num. 12.
& alii.
Si non tota Eccleſia, nec major, ſed ſolum aliqua mi- 22
nor pars ejuſdem v. g. tectum corruit parietibus adhuc il-
læſis, non indiget nova conſecratione, textu expreſſo in
cap. Ligneis 6. de conſec. Eccleſ. ibi: „ Cum parietes in ſua
„ integritate Altaris mota, vel enormiter læſa non fuerit,
„ ob cauſam prædictam nec Eccleſia, nec Altare debet
„ denuo conſecrari. “ & ibi Gloſs. communiter recepta,
quæ ſub verb. Parietibus ſic præciſe dicit: „ Quamdiu
„ parietis integri ſunt, non eſt Eccleſia reconſecranda,
„ quia in parietibus conſecratur Eccleſia, & non in tecto. “
Si Eccleſia igne ita comburatur, ut parietes interiores ex 23
toto, vel ex majori parte ſint devaſtati vel abraſi, quam-
vis non corruant; indiget nova conſecratione; cap. Ec-
cleſiis 20. diſtinct. 1. de conſecrat., ibi: Niſi ab igne exuſtæ,
& Gloſſ. ibid. verb. Exuſtæ, & ratio eſt, quia in parieti-
bus ubi ſunt Cruces & injunctiones, fit conſecratio, adeo-
que illis ex toto, vel ex majori parte devaſtatis, ſeu exu-
ſtis execratur Eccleſia, & indiget nova conſecratione;
Abbas in cap. Propoſuiſti 4. de conſecrat. Eccleſ. n. 7. Azorius
l. c. q. 5. Reiffenſtuel loc. cit. n. 13. Barboſa loc. cit. n. 18. Mi-
randa loc. cit. art. 3. concluſ. 2. Pialecc. in praxi nova Epiſcop.
part. 5. n. 24. verſ. 2.
Quando Eccleſia ampliatur, ſi nova pars addita ſit mi- 24
nor veteri remanente, non indiget nova aquæ benedictæ
aſperſione exorcizetur; arg. cit. cap. de Fabrica 24. diſt. 1.
conſecrat. & Gloſs. ib. verb. Innovata, Engel l. c. n. 4. Reiffen-
ſtuel l. c. n. 14. Azorius part. 2. lib. 9. cap. 4. q. 6. ad fin. Et ratio
eſt eadem, quæ fuit adducta ſub n. 18. quia magis dignum
attrahit ad ſe minus dignum, & major pars minorem; arg.
cap. Quod in dubiis 3. de conſecrat. Eccleſ. & c. Sanctam
Eccleſiam unic. de conſec. Eccleſ. in 6. & regul. 42. Juris in
6. Unde cum major principalis, & magis digna pars ſit
vetus remanſa, & ipſa ſit conſecrata, efficietur etiam con-
ſecrata minor pars, & minus digna, & acceſſoria de no-
vo addita. Si vero pars nova eſſet major veteri rema- 25
nente tunc Eccleſia eſſet denuo conſecranda; arg. cit. cap.
Si Eccleſiam unic. de conſecrat. in 6. ibi: „ Ne minus di-
„ gnum majus, aut acceſſorium principalem ad ſe trahe-
„ re videatur. “ Et hoc totum patet a pari de oleo ſa-
crato, & aqua benedicta cui ſi affundatur oleum non ſa-
crum, & aqua non benedicta in majeri quantitate, quam
ſit quantitas ſacrata, vel benedicta, tunc indiget nova
conſecratione, vel benedictione. Si vero oleum non ſa-
crum, & aqua non benedicta affundatur oleo ſacro, &
aquæ benedictæ exiſtenti in majori quantitate, quam ſit
quantitas non ſacrata, vel non benedicta, tunc non indi-
get nova conſecratione, vel benedictione, quia per com-
mixtionem cum majori quantitate ſacrata, vel benedicta
efficitur ſacrata, vel benedicta etiam minor quantitas non
conſecrata, vel non benedicta; arg. in cap. Quod in dubiis
3. de conſecr. Eccleſ. & tenet Barboſa in cit. cap. Quod in du-
biis 6. Silveſter verb. Aqua quæſt. 3. Pirhing lib. 3. de-
cretal. titul. 40. num. 5. Reiffenſtuel ib. num. 14. & alii
paſſim.
Eccleſia pluribus caſibus, & modis polluitur, itaut in- 26
digeat reconciliatione. Primus eſt, quando in ea ſanguis
humanus in quantitate notabili per voluntariam, injurio-
ſam; graviter peccaminoſam actionem effunditur: c. Eccle-
ſiis 20. diſt. 1. de conſec. c. Propoſuiſti 4. cap. Si Eccleſia 10. de con-
ſecratione Eccleſiæ, & cap. unic. eod. tit. in 6. Hic tamen
nota, quod ad hoc ut Eccleſia polluatur, ſanguis effuſus
debet eſſe humanus, ſi enim fuerit cujuſvis alterius ani-
malis irrationalis, non erit per hoc Eccleſia polluta, Gloſ-
ſa in cap. Si Eccleſiam unic. de conſecrat. in 6. verb. San-
guinis humani, & cum communi aliorum Barboſa de offic.
& poteſt. Epiſcop. part. 2. alleg. 28. num. 31. Eccleſia ta-
men efficitur polluta, ſive proprius, ſive alienus effun-
datur ſanguis; Si enim quis ſuæ mentis compos ex ira, vel
deſperatione ſeipſum occidas, vel ſe cum ſanguinis effuſione
percutiat, Eccleſia erit polluta, & reconciliatione indige-
bit, ut expreſſe dicit Gloſſa cit. verb. Sanguinis humani
in additione, ibi: Si vir ſanæ mentis ſeipſum occidat in
Eccleſia, vel vulneret irato animo ad ſanguinis effuſſionem,
ex quo publicum eſt, reconciliabitur, & tenet Mar. Alter.
in dict. cap. Si Eccleſiam verſ. quæritur tertio. Sayrus de
Cenſur. cap. 16. num. 4. in fine, Barboſa loc. cit. num. 13.
aliique paſſim arg. cap. Contingit 36. de ſent. excom. San-
guinis effuſio ut polluat Eccleſiam debet eſſe in quantita-
te notabili, hoc enim importat verbum effuſio, nempe ſan-
guinis abundantiam, & copioſum fluxum, ut notat Gloſ-
ſa in cap. Cum illorum 33. de ſentent. excomm. verb. ef-
fuſſionem ſanguinis, & Gloſſa in cit. c. Si Eccleſiam unic.
de conſecrat. Eccleſ. in 6. verb. nota primo; ubi ſic ex-
preſſe dicit: Item requiritur, quod illa effuſio ſanguinis
ſue-

fuerit facta in magna abundantia , immo ſi ſolum eſſent
30 *effuſæ duæ , vel tres guttæ , non diceretur Eccleſia pol-*
luta . Et tanto minus diceretur polluta , ſi nullus ef-
flueret ſanguis , quamvis in ipſa quis ſumma cum inju-
ria graviter verberaretur , ut ejus carnes contererentur ,
& oſſa confringerentur , quia Jura *ſub num.* 24. citata
requirunt *ſanguinis effuſionem* , & cum ſint pœnalia , &
odioſa , non debent extendi , juxta *regul.* 15. *Juris in* 6.
ibi : *Odia reſtringi , & favores convenit ampliari , & reg.*
49. *eod. in* 6. ibi : *In pœnis benignior eſt interpretatio fa-*
cienda .
31 Immo ſanguinis effuſio quamvis ſit copioſa non ſufficit
ut Eccleſia dicatur polluta , niſi ſit cauſſata per percuſ-
ſionem graviter peccaminoſam . Si enim percuſſio fuerit
levis , quamvis ſanguis copioſe effundatur , non ideo erit
polluta Eccleſia , & hoc patet cum pueri ſe invicem in
Eccleſia percutiunt , vel Pater , aut magiſter cauſa cor-
rectionis modum leviter excedendo Filium , aut diſcipu-
lum ita verberat , ut ſanguis copioſe e naribus fluat : per
has enim , & ſimiles percuſſiones leviter peccaminoſas non
violatur Eccleſia , cum ei per iſtas non cenſeatur inferri
gravis injuria . Navvar. *in Manual. capit.* 27. *n.* 82. Marc.
Anton. *variar. reſolut. lib.* 1. *reſolut.* 13. *caſu* 6. Graſſ.
lib. 2. *cap.* 48. *num.* 25. Barboſa *loc. cit. numer.* 36. & alii
32 paſſim . Si autem ſanguis copioſe effluat de naſo ex per-
cuſſione violenta inter majores quatuordecim annorum ,
tunc pollui , & violari Eccleſiam reſolvit , & judicatum
refert Marc. Anton. *variar. reſolut. lib.* 1. *reſolut.* 112.
caſu 6. Gambarut. *de cauſibus reſervat. cap.* 15. *caſu* 6.
33 *num.* 9. Barboſa *loc. cit. num.* 36. Effuſio ſanguinis ad hoc
ut indicat violationem Eccleſiæ , debet eſſe plene volun-
taria , unde ſi ab amente furioſo , vere ebrio , dormien-
te , vel aliquo caſu fortuito , ut a cadente lapide , & hu-
juſmodi , cauſaretur , & fieret in Eccleſia ſanguinis huma-
ni effuſio , Eccleſia non pollueretur , ut tenet communis
Doctorum cum Gloſſa *in cit. cap. Si Eccleſiam unic. de*
conſecr. Eccleſ. in 6. *verb. Sanguinis humani* , & Barboſa
loc. cit. a num. 3. *ad* 14. In omnibus enim ſupradictis de-
ficit voluntarium , eo ipſo quod neſciant quid faciant , *Cap.*
Illud 2. *cauſ.* 15. *qu.* 1. debet inſuper talis effuſio ſangui-
34 nis ad hoc violet Eccleſiam eſſe injurioſa ; Unde ſi quis
voluntarie quidem , ſed non injurioſe , ex quo ob juſtam
v. gr. ſui defenſionem ſervato moderamine inculpatæ tu-
telæ in Eccleſia Aggreſſoris ſanguinem effundat , ex hoc
non erit polluta Eccleſia , ut expreſſe dicit Gloſſa commu-
niter recepta *in cit. Cap. Si Eccleſiam , verb. caſus* , ibi :
„ Requiritur quod ſit effuſio ſanguinis humani injurioſe ,
„ immo ſi me defendendo effundam ſanguinem in Eccle-
„ ſiam , non propter hoc dicitur Eccleſia polluta “ . Ut Ec-
cleſia violetur requiritur ulterius , quod effuſio ſanguinis
35 copioſi cauſetur in Eccleſia ; Hinc non polluitur Eccle-
ſia , quando quis extra illam in platea v. gr. in via , in
turri , aut ſubtus in ſpelunca Eccleſiæ percuſſus fugit ad
Eccleſiam , & ibi copioſum ſanguinem effundit ; Polluitur
tamen ſi è contra percuſſus graviter in Eccleſia extra il-
lam copioſum ſanguinem effundat ; Sic expreſſe habet
Gloſſ. communiter recepta *in citat. cap. Si Eccleſiam , verb.*
Sanguinis humani , ibi : „ Et ſi extra Eccleſiam vulneratus
„ ad Eccleſiam fugiat , & ibi ſanguinem ſpargat , non re-
„ conciliatur Eccleſia ; ſecus è contrario .
36 Secundus caſus , quo polluitur Eccleſia , eſt quando in
ea committitur voluntarium , & injurioſum homicidium
ſive reſpectu alterius , quamvis ſanguis non effundatur ,
veluti ſi aliquis ſuſpendatur , aut aliter citra ſanguinis ef-
fuſionem violenter , & cum injuria occidatur ; *c. Si motum*
19. *diſt.* 1. *de conſecrat. cap. Propoſuiſti* 3. *de conſecratio-*
37 *ne* , & eſt communis Doctorum . Hic nota quod ad hoc
ut per homicidium polluatur Eccleſia , debet tale homici-
dium eſſe voluntarium , & injurioſum , quia ob cauſale
homicidium , vel factum ſine alterius injuria ob juſtam
ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ non
violatur Eccleſia , ſicuti *ſub num.* 31. *&* 32. dictum eſt de
ſanguinis effuſione . Sic cum Gloſſa *in cit. c. Si Eccleſiam*
38 *unic. de conſecrat. in* 6. Doctores communiter . Violatur
tamen Eccleſiam per mortem reo illatam in ipſa ex ſen-
tentia Judicis , quia licet taliter ſuſpenſus dignus fueri
tali ſupplicio , fit tamen illi injuria , cum jus habeat ne
in tali loco hujuſmodi vim patiatur ; & inſuper fit etiam
injuria loco ſacro , & ipſi Deo , in cujus honorem Eccle-
ſia eſt ſpecialiter dicata , & conſecrata ; *cap. Decet Do-*
mum Domini 2. *de immunitate Eccleſiæ in* 6. ibi : *Nulla*
inibi (ſcilicet in Eccleſiis) *cauſa per laicos criminalis ma-*
xime agitetur ; ſint loca eadem laicorum cognitionibus alie-
39 *na* . Non violatur autem Eccleſia , ſi idem Judex , aut
quivis alius ſuper ipſius Eccleſiæ tectum , vel ex ejuſdem
parietibus hominum ſuſpendat , quia in tali caſu non in-
tra , ſed extra Eccleſiam contingit homicidium . Sic poſt
Silveſter & Navarr. Mar. Alter. *d. cap. unic. de conſecrat.*
Eccleſ. in 6. *verſ. Sed quid* , Fagundez *in quinque Eccle-*
ſiæ præcepta , præcept. 1. *lib.* 3. *cap.* 14. *ſub num.* 9. *& præ-*
cept. 2. *lib.* 14. *cap.* 4. *num.* 17. Barboſa *de offic. & poteſtat.*
Epiſcopor. part. 2. *allegat.* 28. *num.* 25. *& lib.* 2. *Juris uni-*
verſ. Eccleſ. cap. 4. *n.* 18.
40 Si quis extra Eccleſiam mortale vulnus recipiat , & po-
ſtea ratione ejuſdem vulneris moriatur intra Eccleſiam ,
non violatur per hoc Eccleſia , quia tunc non homici-
dium , ſed ſola mors contingit in Eccleſia ; Econtra vero
ſi quis intra Eccleſiam vulnus mortale recipiat , & poſtea
moriatur extra ipſam , tunc Eccleſia efficitur polluta , quia
juxta jura *n.* 2. citata requiritur & ſufficit , ut vulnus
lethale , ſeu lethalis percuſſio , a qua ipſum homicidium de-
nominantur , contingat , & fiat intra ipſam Eccleſiam ,
quamvis deinde ipſa mors per accidens extra Eccleſiam
ſequatur . Gloſſa communiter recepta *in cit. cap. Si Eccle-*
ſiam unic. de conſecrat. Eccleſ. in 6. *verb. Sanguinis humani* .
Navarr. *in Manual. c.* 17. *n.* 256. Fagundez *d. præcept.* 1.
lib. 3. *cap.* 14. *n.* 9. Barboſa *lib.* 2. *juris Eccleſ. univerſ.*
cap. 4. *num.* 20. *& de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 2. *allegat.*
28. *n.* 23. Si quis exiſtens intra Eccleſiam , occidat jaculo 41
hominem exiſtentem extra ipſam , non violatur per hoc
Eccleſia , cum in tali caſu ſit verum dicere quod homi-
cidium non ſit intra Eccleſiam patratum , licet intra eam-
dem initium ſumpſerit . Secus vero econtra , ſi quis exiſtens
extra Eccleſiam , occidat jaculo hominem exiſtentem in-
tra ipſam , quia jam tunc verificatur homicidium patra-
tum voluntarie , & injurioſe intra Eccleſiam . Navarr.
l. cit. n. 256. Fagundez *l. cit. cap.* 14. *n.* 11. Ugolin. *de poteſtat.*
Epiſcop. c. 26. §. 1. *verſ. quarto non polluitur* , Barboſa *dict.*
allegat. 27. *n.* 26. *& dict. cap.* 4. *n.* 20.
Nec valet objicere quod ſicuti ex noviſſima Conſtitutio- 42
ne Benedicti XIII. incip. *Ex quo* , non gaudent Immuni-
tate Eccleſiaſtica , *qui ſtantes in Eccleſia , vel Cœmeterio*
interficiunt ſtantes extra Eccleſiam , vel Cœmeterium , ita a
pari ſit cenſenda polluta Eccleſia per tale homicidium .
Non valet , inquam , quia quoad privilegium Immunitatis 43
attenditur ſpes , animus , & fiducia , qua quis delinquit ,
ut ab Eccleſia defendatur , & ſic evadat pœnam crimini
condignam ; id quod verificatur proprie in illo , qui cum
ſit intra Eccleſiam , occidit alium exiſtentem extra eam-
dem : & ideo fuit ſtatutum in dicta Conſtitutione Bene-
dicti XIII. non gaudere Immunitate Eccleſiaſtica , ſicuti
jam ab Abbate *in cap. ultim. de Immunitate Eccleſiaſt.* &
ab aliis ſuſtinebatur . Quo autem ad violationem Eccleſiæ ,
ſeu ut polluta dicatur Eccleſia requiritur , ut homicidium
ſit voluntarie , & injurioſe patratum intra Eccleſiam *arg.*
c. Eccleſiis 20. *diſt.* 1. *de conſecrat. cap. Propoſuiſti* 4. *cap. Si*
Eccleſia 10. *de conſecr. Eccleſ. & c. ſi Eccleſiam unic. eod. tit.*
in 6. Exiſtens autem intra Eccleſiam , ſi occidat hominem
exiſtentem extra ipſam , non patrat homicidium intra Ec-
cleſiam ; adeoque per tale homicidium non cenſetur pol-
luta , ſeu violata Eccleſia ; nec in ſacris Canonibus , &
Apoſtolicis Conſtitutionibus reperitur uſque adhuc aliter
determinatum ; ſicuti expreſſe reperitur determinatum in
dict. Conſtitutione Benedicti XIII. quod tales homicidæ
non gaudeant Immunitate Eccleſiæ , & conſequenter cum
ſimus in pœnalibus , & odioſis non debet fieri extenſio
ultra expreſſa in Jure , juxta *regul.* 15. *Juris in* 6. *& regul.*
49. *eod. in* 6. & ſic tenet Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop.*
d. alleg. 28. *n.* 27. *&* 28.
Eccleſia violatur , itaut reconciliatione indigeat , ſi quis 44
in ipſa pro defenſione Fidei homicidium ; & ita Marty-
rium intra Eccleſiam patiatur ; qui jura *ſub n.* 24. *& iterum*
ſub n. 41. citata indiſtincte loquuntur , & ſceleratius eſt
juſtum & ſanctum occidere quam injuſtum ; *c. Si non licet*
9. *cauſ.* 23. *quæſt.* 5. Quamvis enim per martyris mortem ,
quatenus eſt paſſio , & habet rationem Martyrii non pol-
luatur , ſed potius conſecretur Eccleſia ; *c. Quamvis diſt.* 21.
c. Fundamenta 17. *de elect. in* 6. *& cap. Glorioſus unic. de*
Reliquiis , & veneratione Sanctorum eod. in 6. polluitur
tamen per ipſum homicidium , ſeu Martyrium , quatenus
conſideratur ut injurioſa actio ex parte occidentis , cum
ut talis ſit revera ſacrilegium , & injurioſum homicidium ,
ſic Gloſſa communiter recepta *in cit. c. Si Eccleſiam unic.*
de conſecr. Eccl. in 6. *verb. Sanguinis* ubi adducit ſequen-
tem verſum :

Actio diſplicuit , paſſio grata fuit .

Tertius caſus quo polluitur Eccleſia eſt quando huma- 45
num ſemen in Eccleſia criminoſe , voluntarie , & notorie
eſt effuſum , ſive ſit hominis , ſive mulieris , ſive hæreti-
ci , aut infidelis , ſive etiam per mollitiem , aut adulte-
rium , vel ſodomiam , aut beſtialitatem , textu expreſſo
in cap. Eccleſiis 20. *diſt.* 1. *de conſecrat.* ibi : *Cujuſcumque*
ſeminis effuſione pollutæ fuerint : & cap. Si Eccleſiam , unic.
de conſecrat. Eccleſ. in 6. ibi : *Si Eccleſiam ſeminis effu-* 46
ſione pollui contingat ; & ſic communis Doctorum cum
Barboſa *dict. allegat.* 28. *num.* 42. *& dict. cap.* 4. *n.* 21.
Hic nota quod non violat Eccleſiam effuſio ſeminis fa-
cta in ſomnis . Gloſſa communiter recepta *in cit. cap.*
Eccleſiis 20. *diſt.* 1. *de conſecr. verb. ſemine* . Nec viola- 47
tur Eccleſia per pollutionem , quam quis invitus patitur ,
nec per menſtruum fœminarum decidens . Barboſa cum
aliis *dict. allegat.* 28. *num.* 43. Nec violatur Eccleſia per 48
ſeminis effuſionem etiam voluntarie factam ſupra tectum
Eccleſiæ , vel ſubtus Eccleſiam in aliqua caverna , aut
aliqua cella , vel Choro , Sacriſtia , Campanili , Tribuna ;
aut Confeſſionario extra Eccleſiæ corpus , quia in his &
ſimilibus dicitur extra Eccleſiam contigiſſe ; ut cum plu-
rimis ibi citatis docet Barboſa *dict. allegat.* 28. *n.* 45.

49 Violatur tamen Eccleſia per copulam conjugalem, ſi
in ipſa Eccleſia habeatur extra neceſſitatem; quia licet
copula conjugalis de ſe ſit licita, eſt tamen illicita pro-
pter loci ſacri circumſtantiam, cui ſit injuria; *arg. cap.
Accuſatio* 14. *cauſ.* 2. *q.* 7. *cap. ut in Domibus* 1. *de im-
munit. Eccleſiar. & cap. decet Domum Domini* 2. *eod. tit.
in* 6. Et facit a pari illud dictum *ſub num.* 36. de Judice
ſuſpendente reum intra Eccleſiam, quo caſu quamvis pœ-
na mortis ſit crimini condigna, & ideo per ſe licita, pro-
pter tamen loci ſacri circumſtantiam redditur illicita, &
injurioſa, & ideo polluta cenſetur Eccleſia; *arg. cit. cap.
Decet Domum Domini* 2. *de immunit. Eccleſ. in* 6. Si autem
50 copula conjugalis habeatur in Eccleſia in caſu neceſſita-
tis, quia v. gr. conjuges cauſa belli, vel ex alia cauſa diu
cohabitare debent in Eccleſia, propter quod adeſt peri-
culum incontinentiæ, tunc ad ipſum vitandum eſt licita
copula conjugalis etiam in Eccleſia, ſi aliter extra ipſam
haberi non poſſit, Sic Silveſter *verb. conſecratio* 2. *q.* 5.
Covarruv. de ſponſal. *part.* 2. *cap.* 7. §. 2. *num.* 3. Richard.
in 4. *diſt.* 32. *art.* 3. *quæſt.* 1. Leſſius *de Juſtitia lib.* 5. *cap.*
3. *dub.* 12. *n.* 85. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 40. *num.* 13.
Reiffenſtuel *ibid. n.* 22. & cum pluribus aliis, Barboſa *dict.
allegat.* 28. *num.* 48.
51 Quartus caſus quo polluitur Eccleſia eſt quando in ea
ſepelitur aliquis excommunicatus vitandus, ſcilicet pu-
blice denunciatus, aut notorius Clerici percuſſor, aut
infidelis; de excommunicato ſtat textus expreſſus *in cap.
Sacrus* 12. *de Sepulturis, & in cap. Conſuliſti* 7. *de conſecr.
Eccleſ.* ibi: *Cœmeteria in quibus excommunicatorum corpo-
ra ſepeliri contingit, reconcilianda erunt aſperſione aquæ
ſolemniter benedictæ, ſicut in dedicatione Eccleſiarum fieri
conſuevit*; de infideli tenet communis cum Barboſa *in
c. Eccleſiam in* 27. *diſt.* 1. *de conſecr.* & patet clare *ex cit.
c. Eccleſiam in qua paganus* 27. *& c. Eccleſiam in quamor-*
52 *tuorum cadavera* 28. *diſt.* 1. *de conſecr.* Hinc nota, quod
Eccleſia polluitur per ſepulturam infidelis; etiamſi talis
eſſet infans, ut tenet communis Doctorum cum Paſqual.
q. 582. Immo probabiliter polluitur etiam per ſepulturam
infantis non baptizati filii parentum fidelium, quia talis
infans eſt infidelis ſaltem negative; ſic tenet Gloſſa, Ho-
ſtienſ. Tabiena, Armilla, Angel. Rodriq., Piaſec., Sua-
rez, Avila, Azor. Fagundez, Reginaldus, Layman,
Coninch, Caſtropal., Leſſius, Dicaſtill, Amicus, uter-
que Lugo, Quarti, Delbene, & alii, quos citat Paſqua-
lig. *quæſt.* 584. & etiam ſic tenet Pirhing *lib.* 3. *Decretal.
tit.* 40. *num.* 14. Reiffenſtuel *ibid. num.* 21. Niſi tamen in
utero matris defunctus cum matre ſepeliatur, quia tunc
non cenſeretur polluta Eccleſia, ex quo partus antequam
edatur mulieri portio ſit, vel viſcerum; *l.* 1. *ff. de ven-
tre inſpiciendo*, Pirhing *loc. cit. num.* 14. Reiffenſtuel *loc.*
53 *cit. num.* 21. Azorius, Layman, & alii paſſim. Sunt ta-
men plures alii, ut Paludan., Sayr., Ugolin, Pax Jor-
dan., Bordon., Alan, Paſſerin & alii, qui ſuſtinent per
ſepulturam infantis non baptizati filii parentum fidelium
non pollui Eccleſiam, quia infantes non baptizati cen-
ſentur tales, quales ſunt parentes, & Jura odioſa intel-
ligi debent de illo, qui poſitive eſt infidelis ſaltem pro-
feſſione parentum; quæ revera opinio non caret ſua pro-
babilitate.
54 Si in Eccleſia fuerint ſepulti hæretici non denunciati
nominatim, etiamſi alias notorii, non cenſetur violata
Eccleſia, nec indiget reconciliatione, quia cum non te-
neamus eos evitare in vita, niſi nominatim denunciati
ſint, ita neque eos tenemur vitare poſt mortem. Lay-
man *in Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 4. *num.*
9. Jordan. *de re Sacra tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 11. *de bened. Cœ-
meter. num.* 127. Pirhing *loc. cit. num.* 13. Reiffenſtuel *loc.
cit. num.* 21. Antonell. *de loco legali lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 16.
la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 286. Navarr. Gobat, & alii.
55 Sic nec etiam violatur Eccleſia per ſepulturam ejus,
qui in duello deceſſit, niſi denunciatus fuerit, quia li-
cet duellantes ultra excommunicationem priventur etiam
Eccleſiaſtica ſepultura, ut in Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de
reformat. cap.* 19. & in Conſtit. Clementi VIII. incipient.
Illius vices, ex tali tamen prohibitione præciſe non ſe-
quitur (*a*), ut Eccleſia polluatur ſi contra fiat: Vide ta-
men ad rem, quæ a Bened. XIV. in ſua conſtitut. incip.
Deteſtabilem noviter ſtatuuntur quoad deceſſos in duello,
quam Conſtitutionem habes in *tom.* 2. *verb. duellum art.*
2. ſicuti etiam non polluitur per ſepulturam aliorum,
quibus eſt interdicta Eccleſiaſtica ſepultura, aliorum, qui-
bus eſt interdicta Eccleſiaſtica ſepultura, ut ſunt Uſuarii,
Interdicti, & alii ſimiles, nam in pœnalibus, & odioſis
non eſt facienda extenſio niſi in Jure habeatur; *leg. apud
Labeonem*, §. *Si communem, ff. De Jurejur. l. Si quis ſer-
vum ff. de ſerv. corrup. cap. Is qui* 18. *de ſentent. excom-
munic. in* 6. *cap. Odia* 15. *& cap. In pœnis* 46. *de Regul.
Juris in* 6. & ſic tenent Jordan. *dict. tract. de re ſacr.
tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 11. *n.* 126. Layman, Pirhing, Reiffen-
ſtuel, Antonell. *loc. cit.* Engel. *l.* 3. *decretal. tit.* 40.
num. 12. Zoeſius *ibid. num.* 11. Navarr. Suarez: & alii.
Omnes recenſiti caſus, in quibus fuit dictum violari, 56
ſeu pollui Eccleſiam, requiritur, quod ſint publici, ſeu
publice innotuerint; *arg. cap. Significaſti* 6. *de adulter.*
ubi vis ponitur in publica detectione, ibi: *Publice*, &
tenet Gloſſ. communiter recepta *in cit. cap. Si Eccleſiam
unic. de conſecrat. Eccleſ. in* 6. *verb. Pollui*; Barboſ. *de
offic. & poteſt. Epiſcop. alleg.* 28. *num.* 37. Pirhing *lib.* 3.
tit. 40. *num.* 12. Reiffenſtuel *ibid. n.* 22. Suarez *diſp.* 81.
ſect. 4. *verſ.* 2. & alii paſſim. Et ratio eſt, quia Eccleſia
non judicat de internis; *arg. cap. Tua* 34. *de Simonia,
& cap. Erubeſcant* 11. *diſt.* 32.; ibi: *De manifeſtis loqui-
mur, Secretorum autem cognitor Deus, & Judex eſt*. Si 57
vero tales caſus ab initio occulti, poſtea publice innote-
ſcant, ex eo tempore debet Eccleſia haberi pro polluta,
& neceſſario debet reconciliari, quia ex tunc bona fama
Eccleſiæ perditur, & æſtimatio communis contraria ſub-
intrat; Silveſter *verb. Conſecratio* 2. *q.* 5. §. *Tertius caſus
eſt*; Azor. *part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 5. *quæſt.* 2. Pirhing, & Reif-
fenſtuel *loc. cit.* & alii paſſim.
Effectus violationis, ſeu pollutionis Eccleſiæ ſunt tres. 58
Primus eſt, quod Eccleſia polluta non poteſt conſecrari
antequam reconcilietur, & pollutionis cauſa amoveatur;
c. Eccleſiam 27. *& cap. Eccleſiam* 28. *diſt.* 1. *de conſecrat.
cap. Si Eccleſia* 10. *de conſecrat. Eccleſ.* Barboſ. *lib.* 2. *Ju-
ris Eccleſ. univerſ. cap.* 4. *num.* 32. Secundus eſt, quod in
Eccleſia polluta, vel in ejus Cœmeterio contiguo non
poteſt ſepeliri ullus defunctus, donec reconcilietur; *texto
expreſſo in cap. Si Eccleſiam unic. de conſecrat. Eccleſ. in*
6., ibi: *Unde antequam reconciliatum fuerit, non debet in
eo aliquis ſepeliri*. Tertius effectus eſt, quod in Eccleſia
polluta non poſſunt nec Divina Officia, nec Miſſæ cele-
brari; *cap. Sicut* 11. *cap. Nullus* 14. *cap. Eccleſiam* 27. *&
cap. Eccleſiam* 28. *diſt.* 1. *de conſecrat. cap. Si Eccleſia* 10. 59
de conſecrat. Eccleſ. Si quis, Eccleſia publice polluta Miſ-
ſam celebrat, aut alia peragit Divina Officia, ſeu De-
functum ſepelit peccat quidem mortaliter, irregularis ta-
men, ut ſuſpenſus non efficitur, quia nulla pœna inve-
nitur expreſſa in Jure contra eos, qui talia agant in Ec-
cleſia polluta, antequam reconcilietur; adeoque non in-
ducenda; *arg. cap. Is qui* 18. *de ſentent. excommunic. in* 6.
& c. Odia 15. *de Regul. Juris eodem in* 6. Henriq. *lib.* 9.
de Miſſa cap. 27. §. 7. *& lib.* 13. *de excommunic. cap.* 51 §. 5.
Silveſter *verb. conſecratio quæſt.* 9. Barboſa *de offic. & poteſt.
Epiſcop. alleg.* 28. *num.* 54. Abbas *in cap. Si Eccleſia* 10. *de
conſecrat. Eccleſ. num.* 4. Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 40.
num. 22. Ugolin. *de Irregular. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 2. & alii
plures apud Barboſam *loc. cit. & lib.* 2. *Juris Eccleſ. uni-
verſ. cap.* 4. *num.* 33 Fagn. *lib.* 5. *decretal. in cap. Tua-
rum* 11. *de privileg. num.* 4. Si Sacerdos ſciat ſolum ex Sa- 60
cramentali Confeſſione Eccleſiam eſſe pollutam, poterit in
ea licite celebrare, neque opus eſt aliqua reconciliatio-
ne; *arg. cap. Significaſti* 6. *de adulter. & aliis juribus cit.
ſub num.* 54. & ſic tenent communiter Doctores cum Sayr. 61
de Cenſuris lib. 5. *c.* 16. *num.* 10. & Barboſa *cit. allegat.* 28.
num. 41. Quando in actu celebrationis Miſſæ violatur pu-
blice Eccleſia, ſi id contigerit ante Canonem, eſt ſtatim
a Sacrificio ceſſandum; Si poſt Canonem, eſt proſequen-
dum; ſic expreſſe Rubrica Miſſalis *tit. de defectibus in Mi-
niſterio ipſo occurrentibus*, ibi: *Si Sacerdote celebrante vio-
latu Eccleſia ante Canonem, dimittatur Miſſa, ſi poſt Cano-
nem, non dimittatur*.
Polluta Eccleſia polluitur etiam Cœmeterium ei con- 62
tiguum; Secus ſi remotum fuerit ab eadem; *cap. Si Ec-
cleſiam unic. de conſecrat. Eccleſ. in* 6., ibi: *Si Eccle-
ſiam pollui ſanguinis, aut ſeminis effuſione contingat, ipſius
Cœmeterium, ſi contiguum ſit eidem, cenſetur eſſe pollu-
tum; unde antequam reconciliatum fuerit non debet in eo
aliquis ſepeliri. Secus ſi remotum fuerit ab eadem*. Polluto 63
autem Cœmeterio, quamvis Eccleſiæ contiguo, non pollui-
tur Eccleſia, *cit. cap. Si Eccleſiam*, ibi: *Non ſit quoque in caſu
converſo ſentimus, ut videlicet polluto Cœmeterio, quamvis
Ec-*

(a) Poſt emanationem citatæ. Bullæ Bened. XIV. incipientis *Deteſtabilem, ac divina, naturalique ratione dam-
natum &c.* falſa evidenter deprehenditur Auctoris ſententia, quia ſuſtinet non violari Eccleſiam per ſepulturam ejus,
qui in duello deceſſit, niſi is denunciatus fuerit. Quam in rem adducere ſatis eſt verba prælaudatæ Conſtitutionis Pon-
,, tificiæ, quæ ſunt hujuſmodi; Præterea ſimili motu, & auctoritate decernimus, ac declaramus, Sepulturæ ſacræ
,, privationem a Sacroſancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli & conflictus, incurrendam per-
,, petuo fore etiam ante ſententiam Judicis a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto,
,, ſive duellum publice, ſive privatum indictum fuerit, ac etiamſi vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ ſigna
,, dederit, atque a peccatis, & cenſuris abſolutionem obtinuerit: ſublata Epiſcopis, & Ordinariis locorum &c. ,, Ex
quibus verbis ſatis liquido conſtat, quod ſi quem ex duello defunctum in Eccleſia ſepeliri contingeret, etiam ante ſen-
tentiam Judicis pollueretur Eccleſia; nam is eſſet excommunicatus non toleratus, ac per hujus Sepulturam Eccleſia
violatur, ut docet Antoine *Tract. de Euchariſtia cap.* 3. *quæſt.* 8. *num.* 4.

Eccleſiæ contiguo, debeat Eccleſia reputari polluta; ne mi-
nus dignum majus, aut acceſſorium principale ad ſe trahe-
re videatur. Quando, ſunt plura Cœmeteria polluto uno
Cœmeterio aliud illi contiguum non polluitur, licet per
portam de uno in aliud detur ingreſſus: *citat. cap. Si*
Eccleſia. ibi; *Non unum, ſed plura Cœmeteria eſſe noſcun-*
tur, quæ quamvis ſibi cohærentia, pariete tamen medio ſe
junguntur; ideoque violato eorum altero, alterum (licet de
uno aliud per portam intermediam habeatur acceſſus) non
propter hoc reputabitur violatum.
65 Reconciliatio Eccleſiæ pollutæ ſi prius fuerat conſecra-
ta, non poteſt fieri ab alio, quam ab Epiſcopo Diœceſa-
no, vel ex ejuſdem aſſenſu, aut commiſſione ab alio E-
piſcopo; non autem poteſt Epiſcopus Diœceſanus ad hoc
ſimplicem Sacerdotem, textu expreſſo *in cap. Aqua* 9. *de*
conſecrat. Eccleſ., ibi: *Aqua per Epiſcopum benedicta Ec-*
cleſiam reconciliari poſſe per alium Epiſcopum non nega-
mus; per Sacerdotes ſimplices hoc fieri de cetero prohi-
bentes, non obſtante conſuetudine Provinciæ Baracharen-
ſis (quæ dicenda eſt potius corruptela) quia licet Epiſcopus
committere valeat, quæ juriſdictionis exiſtunt, quæ ordinis
Epiſcopalis ſunt non poteſt inferioris gradus Clericis de-
66 *mandare*. Et quod Eccleſiæ conſecratæ, & Cœmeterii re-
conciliatio non poſſit fieri niſi per Epiſcopum Diœceſa-
num, vel per alium Epiſcopum de conſenſu ipſius, &
non per ſimplicem Sacerdotem, decrevit plories *Sacra Rit.*
Congr. & ſignanter *in Placentina* 19. *Maji* 1607. *in Ca-*
meracenſi 9. *Februar.* 1608. *&* *in Aretin.* 9. *April.* 1633. Ex
67 privilegio, ſeu commiſſione Summi Pontificis reconcilia-
tio Eccleſiæ pollutæ poteſt fieri etiam a ſimplici Sacerdo-
te; *Eſt communis*, & habetur ex *Sac. Cong. Rit.* quæ *in*
Placentina 19. *Maji* 1607. decrevit, non poſſe ſimplicem
Sacerdotem reconciliare Eccleſiam conſecratam pollutam
ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. Et de facto ex privile-
gio a Leone Decimo conceſſo Generalibus, Provinciali-
bus, Cuſtodibus, & Guardianis Fratrum Minorum poſ-
ſunt ipſi, aliique Prælati Regulares Eccleſias ſibi ſubje-
ctas quomodocumque violatas, etiam prius conſecratas,
reconciliare, aqua per ipſos benedicta, ſi Epiſcopus, qui
illam benedicat, diſtet ultra dietas, alias debent uti aqua
per Epiſcopum benedicta; Tale privilegium habetur in
compendio privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum
Mendicantium, & non Mendicantium ab Alphonſo de
Caſarub. ſecundo edit. ſub verb. *Benedicere* §. 4. & re-
fert Sayr. *de cenſur. lib.* 5. *cap.* 16. *numer.* 31. & de eo
teſtantur paſſim Doctores, & ſignanter plures citati a
Barboſa *dict. allegat.* 28. *numer.* 64. Immo Rodriquez *tom.*
69 1. *qq. Regul. quæſt.* 19. *articul.* 6. quem ſequuntur Bar-
boſa, & alii, vult poſſe Regulares uti dicto privilegio
reconciliandi Eccleſias aqua per ipſos benedicta, non ſo-
lum quando Sedes ordinaria Epiſcopi diſtat duabus dietis
ab Eccleſia polluta ſed etiam quando Epiſcopus taliter
diſtat ratione ſuæ abſentiæ, vel abeſt per mortem, re-
nunciationem, depoſitionem, exilium &c. Quælibet dieta
70 continet 20. milliaria Italica, juxta Gloſſam *in cap. Non-*
nulli 28. *de reſcriptis, ver. ultra duas dietas; arg. l.* 3.
ff. de verbor. Significat. quiam Gloſſam ſequitur Barboſ.
loc. citat. numer. 74. *cum pluribus aliis ibi a ſe addu-*
ctis.
71 Si Eccleſia polluta non fuerit conſecrata, ſed ſolummo-
do benedicta, reconciliari poteſt per quemlibet ſimplicem
Sacerdotem per ſolam aquæ luſtralis aſperſionem *cap. Si*
Eccleſia 10. *de conſecrat. Eccleſ.*, ibi: *Si Eccleſia non con-*
ſecrata, cujuſcumque ſemine fuerit, aut ſanguinis effuſione
polluta, aqua protinus exorcizata lavetur, & ſic Gloſſa
72 communiter recepta ibi: *verb. Lavetur*. Neque requiri-
tur, quod aqua pro reconcilianda Eccleſia non conſecra-
ta ſit per Epiſcopum benedicta: debet enim ſtatim etiam
irrequiſito Epiſcopo a Rectore Eccleſiæ, vel alio Sacer-
dote aqua luſtrali lavari, ſeu reconciliari, ut præſcri-
bit cit. textus: *Aqua protinus exorcizata lavetur*; quod
non poſſet *protinus* fieri, ſi Epiſcopi licentia, benedi-
ctio, aut auctoritas eſſet expectanda, & exorciſmus aquæ
per Epiſcopum eſſet faciendus, nec haberetur juſtus finis
intentus a Canone: *Ne Divinæ laudis organa ſuſpen-*
dantur, ut in cit. *cap. Si Eccleſia*, recte advertunt Do-
ctores. * Aliter loquitur citatus Maraviglia *Leg.* 348.
Prud. Epiſcop. Juxta ipſum enim poterit etiam Eccleſia
conſecrata polluta, ex permiſſione Epiſcopi, aut illius
Vicarii ablui aqua benedicta per ſimplicem Sacerdotem,
adhibitis ordinariis benedictionum precibus, & poſtea
poterunt intra eam divina officia celebrari, ſicuti prius,
donec per Epiſcopum conſecretur. Contra vero ſi Ec-
cleſia tantum benedicta, & non conſecrata polluatur,
ſufficiat ordinaria quidem reconciliatio per ſimplicem Sa-
cerdotem, ſed ex mandato Epiſcopi, *ex c. fin. de conſecr.*
Eccleſ. ſumpta Gloſſ. *
73 Cœmeterium conſecratur, & reconciliatur eiſdem mo-
dis, & ab eiſdem, a quibus conſecratur & reconciliatur
ipſa Eccleſia; *arg. cap. Conſuluiſti* 7. *de Eccleſiæ conſe-*
cration. & cap. S. Eccleſiam unic. eod. tit. in 6. & Pon-
tificalis Romani; ex quo eodem ritu conſecratur Eccleſia,
& Cœmeterium, & tenet communis Doctorum cum Sil-
veſtro *verb. Cœmeterium quæſt.* 1. Pirhing. *loc. cit. n.* 30.
Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 29.

Novæ additiones ex aliena manu.

FAcile eſt rationem reddere, cur Eccleſia ſemel ſolemni 1
ritu conſecrata denuo conſecrari haud poſſit quocum-
que etiam enormi crimine polluta. Conſecratio enim 2
templi materialis repræſentat conſecrationem templi ſpi-
ritualis per baptiſmum, atque hac ratione ritus iſtius
conſecrationis ad ſimilitudinem rituum hujus ſpiritualis
conſecrationis ſunt plures inducti. Quo factum eſt, ut ſi- 3
cuti templum ſpirituale ſemel per baptiſmum conſecra- 4
tum, licet poſtmodum per peccatum fuerit violatum, haud
poteſt iterato per Baptiſmum conſecrari, ita nec templi
materialis ſolemnis conſecratio huic ſpiritualis templi con-
ſecrationi reſpondens iteranda eſt. Vide decretum, quod
ſub nomine Concilii Nicæni licet falſo refert *Gratian.*
diſt. 68. *can.* 3. & rurſus *diſt.* 1. *de conſecrat. can.* 20.
Quomodo autem conſtare poſſit de conſecratione Ec- 6
cleſiæ non inutilis inveſtigatio eſt: *Per unum Teſtem;*
qui dicat fuiſſe conſecratam ſive de viſu, ſive de auditu,
vel per notam in libris Eccleſiæ, vel pariete, ſive tabu-
la marmorea, quia tunc ſufficiunt ſemiplenæ probationes,
quando nemini ſit præjudicium: ita appoſite ait *Zoeſ. in*
decret. lib. 3. *tit.* 40. *n.* 1. *in addit.*
Sin autem de conſecratione minime conſtet, vel dubia 7
ea ſit, conſecranda eſt Eccleſia; eodem modo ac reitera-
ri poteſt baptiſmus, ſi dubium ſit, an is valide ſit colla-
tus, ut ſub nomine *Concilii Meldenſis* habetur *can.* 18.
diſtinct. 1. *de conſecrat.*
Conſecrari vero denuo poteſt Eccleſia, ſi ipſa vel in 8
totum, vel ex majori parte deſtructa fuerit, quod quan-
do eveniſſe dici poſſit, recte explicat *Auctor a num.* 19.
ad plur. ſequent. Hic vero non eſt prætereundum, quod 9
Sæculo XI. perſuaſum fuit principali Altari everſo totam
Eccleſiam eſſe conſecrandam. Fundata autem fuit perſua- 10
ſio hæc in Canone falſo Higino Papæ adſcripto; Vide 11
diſt. 1. *can.* 19. *de conſecr.* tum hæc a S. Anſelmo *lib.* 3.
epiſtol. 159. reddebatur ratio: *Altare (ajebat) non ſit pro-*
pter Eccleſiam, ſed Eccleſia propter Altare, & ideo vio-
lato principali Altari, jam non videtur eſſe Eccleſia,
quia non eſt illud propter quod Eccleſia conſtituitur, &
conſecratur. Quapropter quum illud ſit novum, recte vi-
detur cum eo conſecrari, per quod recipit ut ſit Eccleſia:
At ſub finem Sæculi XII. hæc diſciplina mutari cœpit,
uti conſtat ex decretali *Alexandri III. in cap.* 1. *de con-*
ſecrat. Eccleſ.
De ritibus, quibus tum antiquitus uſa eſt, tum in præ- 12
ſens utitur Eccleſia in conſecratione, confer, *Bohemer.*
in decretal. lib. 3. *tit.* 40. *fer. per tot.* De myſtico vero 13
ipſorum ſignificatu adi *Durand. in Ration. divin. offic. lib.* 1.
cap. 6. *Regiminum apud Marten. tom.* 3. *de Antiqu. Eccleſ.*
Ritib. lib. 2. *cap.* 13. *pag.* 242. *& ſequent. & Honorium*
Scriptorem Sæculi XI. *in Sacramentario edito a Bernardo*
Pexio tom. 2. *Theſaur. anecdot. noviſſim. part.* 1. *cap.* 100.
pag. 339. *& ſequent.*

ARTICULUS V.

§I Varia miſcellanea Eccleſiam concernentia.

SUMMARIUM.

1 *In Eccleſia ſervitus, proſpectus, vel tranſitus haberi*
non poteſt ſine Indulto Apoſtolico. Et ſic nec Cryptæ,
& aditus ſubterranei ad ipſam.
2 *Hoc indultum ſæpe petentibus denegatur.*
3 *Talis probibitio vim habet etiam in eo qui habet ja-*
nuam correſpondentem in Domo Parochi Eccleſiæ
contigua.
4 *Immo nequidem Ducibus & Marchionibus id permitti*
poteſt.
5 *Unde non debet Ordinarius permittere, ut ab Eccleſiis*
ſit ingreſſus, tranſitus, & proſpectus in privatas æ-
des, neque ſuper Eccleſias eſſe cameras &c.
6 *Niſi tamen in limine fundationis Eccleſiæ Fundator,*
ſeu aliquis inſignis Benefactor ſibi reſervaverit jus
habendi proſpectum, ſeu ingreſſum in ipſam.
7 *Sedilia propria ponere in Eccleſiam nemo poteſt abſque*
facultate Rectoris Eccleſiæ, & invito Epiſcopo, & ſi
ab aliquibus apponantur, poſſunt a Rectore, & Epi-
ſcopo removeri.
8 *Ex tolerantia tamen vel licentia Epiſcopi, ſeu Recto-*
ris Eccleſiæ poſſunt Laici acquirere Jus retinendi ſe-
dilia in Eccleſia, non quo ad dominium vel proprie-
tatem, ſed ſolum quo ad uſum revocabilem ad libi-
tum Rectoris & Epiſcopi.
9 *Hinc non poſſunt Laici prædicta ſedilia, ſeu ſcamna,*
aut

aut eorum partem ſeu eorumdem uſum, locum, aut ſitum aliis cedere, donare, aut quoquomodo concedere, niſi Epiſcopi conſenſus accedeat.

10 *Conſenſus Epiſcopi non requiritur expreſſus, ſed ſufficit tacitus.*

11 *Unde non poteſt Epiſcopus, ſicut nec Rector Eccleſiæ Laicis auferre hujuſmodi Jus, ſi ab initio paſſus eſt eos habere, ſeu retinere Sedile in aliquo Eccleſiæ loco.*

12 *Niſi ſic expoſceret ſervitium, vel commodum Eccleſiæ, vel Laicus prætenderet habere illud Jus, quo ad proprietatem*

13 *Quando lis eſt inter privatos, ſuper competentia loci, qui ſunt in poſſeſſione ſunt manutenendi in tali poſſeſſione abſque novitate.*

14 *Locus in Eccleſiis poſſeſſus videntibus, & patientibus Rectore, toto Clero, & hominibus loci, ſicuti acquiritur per decennium, ita præſcribitur per immemorabile.*

15 *Adeoque nemini permittitur in præjudicium hujuſmodi Juris quæſiti ponere novam ſedem ante veterem.*

16 *Nec poteſt poni nova ſedes ante veterem etiamſi ſedes vetus non amoveatur a ſuo antiquo ſitu, ſed ea intacta aſſignetur alteri locus ante illam.*

17 *Neque hoc caſu prævalet oblatio facta per aſſignatarium Eccleſiæ pauperi.*

18 *Ex conſuetudine ſedendi in certo loco ratione præeminentiæ, interdicta cenſetur ſituatio cujuſcumque alterius ſedis, ex qua præjudicium præeminentiæ primi inferatur.*

19 *Dummodo tamen locus primus aſſignatus in communi hominum æſtimatione reputetur aliorum hominum primus, ita ut conſuetudo inibi ſedendi ſuum operari non poſſit effectum præeminentiæ ſi alteri deſignetur locus, qui reputari poſſit honorificentior.*

20 *Et dummodo primus aſſignatarius cum Jure ſedendi in certo loco acquiſiverit etiam Jus prohibendi, ne alius locus ſuperior alteri aſſignari poſſit.*

21 *Jus autem ſic prohibendi, ut acquiratur, requiritur quod Eccleſia, vel quilibet alius intereſſe habens acquieverit prohibitioni.*

22 *Ex ſimplici enim conſuetudine ſedendi in certo loco non infertur ad Jus prohibendi ne alteri in diverſo, & etiam præſtantiori concedatur Sedes, & ſepultura.*

23 *Neque hoc modo præjudicatur habenti certum locum in Eccleſia pro ut eſſet ſi a loco jam quæſito amoveretur.*

24 *Contra amoventes ſedilia agi poteſt actione injuriarum, etiamſi amovens eſſet Adminiſtrator.*

25 *Si antiqua forma Eccleſiæ immutetur in aliam ſtructuram, ſedilia Laicorum in illa exiſtentia reponi debent eodem ordine, quo reperiebantur ante immutationem fabricæ, vel in loco æque digno.*

26 *Jus habendi talia ſedilia, vel ſepulcra in Eccleſia conceſſum alicui familiæ vel deſcendentibus, extincta familia tranſit ad hæredes extraneos, niſi taxative conceſſum fuiſſet illis de familia duntaxat, vel ſolis deſcendentibus.*

27 *Sedilia non poſſunt in Eccleſia ita collocari, ut ſedentes vergant terga ad S. Sacramentum, & alia indecora oriantur.*

28 *Strata ad Eccleſias ſibi deferri facere, nemini ſubgravibus pœnis licere declaratur, exceptis duntaxat Perſonis Regalibus.*

29 *Affertur decretum generale Sac. Rit. Congreg. prohibens laicis oſculum Evangeliorum intra Miſſam, uſum Baldachini in Eccleſiis, & aſſiſtentiam in Presbyteriis.*

30 *Affertur quo ad hoc aliud Decretum generale.*

31 *Hinc eadem Sacra Congregatio mandavit aptandum eſſe locum Magiſtratui extra Presbyterium juxta deſignationem porrectam a Magiſtro Cæremoniarum, non obſtante quod Magiſtratus reperiatur in poſſeſſione, & allegaret alterius loci congrui deficientiam.*

32 *Magiſtratus Laicus non poteſt in Eccleſia habere retentionem ſive uſum tapeti, aut ſtratus.*

33 *Afferuntur quo ad hæc varia reſoluta dubia.*

34 *Afferuntur quo ad hæc & alia varia decreta.*

35 *Quæ decreta, non obſtante quod partes reclamarent, fuit ſancitum eſſe omnino obſervanda.*

36 *Qualis honor debeatur Prælato Præſidi Provinciæ declaratur.*

37 *Dedicationis Eccleſiæ Feſtum poteſt ab Epiſcopo ex juſta cauſa transferri in alium diem magis congruum ad evitandam concurrentiam aliorum Officiorum.*

38 *Sanctis antiqui teſtamenti poſſunt dedicari Eccleſiæ.*

39 *Muſica eſt de Jure permiſſa in Eccleſia.*

40 *Epiſcopus poteſt prohibere, quod in Eccleſia non canantur in Muſica, niſi verba ſacra, devota, & Eccleſiaſtica.*

41 *Epiſcopus poteſt prohibere non obſtante quacunque in contrarium conſuetudine, ne in Eccleſiis, & Oratoriis publicis canatur Muſica lingua vernacula, quantumvis cantiunculæ, & verba ſpiritualia ſint.*

42 *Epiſcopus non poteſt prohibere Muſicis, neque Officialibus Eccleſiarum, quod Muſicam non canant niſi vocatio Magiſtro Cappellæ Cathedralis.*

43 *Eſt decretum generale S. C. eſſe tolerandam Muſicam in Eccleſia exteriori Monialium præſertim in quibuſdam Feſtis principalibus, ubi eſt talis conſuetudo, ubi vero conſuetudo non adeſt, non eſſe de novo concedendam.*

44 *Propter Eccleſiæ reverentiam poſſunt expelli artifices prope illam obſtrepentes, ac Perſonæ infames, & ſordidæ ejus Divina Officia perturbantes.*

45 *Stabulum prope Eccleſiam conſtrui prohibetur.*

46 *Competit Eccleſiæ privilegium removendi ſtabulum, aliave loca ſordida, tam ratione fætoris, quam indecentiæ.*

47 *Et præcipue ſi ſupra ſtabulum ſit etiam ædificatum fænile, quod ſit contiguum, vel annexum Eccleſiæ, vel Monaſterio.*

48 *Datur hic Epiſtola Encyclica ad univerſos Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos & alios Italiæ, Inſularumque adjecentium Ordinarios juſſu Clementis XI. conſcripta, qua illis veneratio, ac reverentia Eccleſiis debita impenſiſſime commendatur.*

49 *An poſſint in Eccleſiis fieri ludi Theatrales, & Repræſentationes, ſeu comædiæ?* ad n. 52.

NEmo poteſt habere feneſtram, per quam proſpectus, 1
nec portam, per quam tranſitus habeatur in Eccle-
ſiam, ſine indulto Apoſtolico, ut pluries declaravit Sacra
Congreg. Epiſcopor. & Regular. & ſignanter *in Caſertina
8. Junii 1646. in Cuſentina 14. Decemb. 1646. in Horto-
nen. 11. Junii 1655. in Veron. 15. Junii 1655. in Alexa-
nen. 14. Novemb. 1659.* Immo injungitur Epiſcopo, ut 2
cryptas, & aditus ſubterraneos a domibus privatorum
ad Eccleſias, & loca immunia claudere faciat; *Sacra
Congregat. Immunit. in Aquilana 9. Martii 1632. lib. 2.
decr. Paul. pag. 115.* Quod indultum ſepæ petentibus dene-
gatur, ut *in Andrien. & Teleſina 5. Martii 1619. & in Pi-
ſaurien. 3. Octobr. 1692.* Talis prohibitio vim habet etiam 3
in eo, qui habet januam correſpondentem in Domo Pa-
rochi Eccleſiæ contigua, ut declaravit eadem *Sacr. Cong.
Epiſcop. in Faventina 17. Februar.* 1619. in qua caſus ita
propoſitus erat: „ Epiſcopus Faventinus, cum in viſita-
„ tione Eccleſiarum Parochialium quaſdam Privatorum
„ Domos Parochorum Domibus contiguas, & Januas ex
„ quibus in eorumdem Parochorum Domibus acceſſus pa-
„ tet, habentes, inveniſſet; illarumque Domini eaſdem
„ Januas per multum temporis ſpatium poſſediſſe præ-
„ tenderent; ut in poſterum eædem Januæ murari de-
„ beant, decrevit; Quo per Sanctiſſimum audito, Decre-
„ tum hujuſmodi probavit, & executioni mandari ordi-
„ navit.
Immo ne quidem Ducibus, & Marchionibus id permit- 4
ti poſſe declaravit *eadem Sac. Cong. 5. Martii* 1619. his
„ verbis: „ Non ſi concede nè anche a' Duchi, ed a' Mar-
„ cheſi di aprire feneſtre, che riſpondano in Chieſa per
„ aſcoltare da quella la Meſſa, ed i divini Officj.,; & quo-
„ ad portas, idque etiamſi extaret longa conſuetudo, &
„ eſſent patroni, *ut in una Faventina 15. Febr.* 1659. his
„ verbis: „ Si devono murar le porte per le quali dalle
„ caſe contigue ſi può entrare nella Chieſa, non oſtante i
„ Padroni ſiano ſoliti per lungo tempo tenerle aperte „.
Unde non debet Ordinarius permittere, ut ab Eccleſiis 5
ſit ingreſſus, tranſitus, vel proſpectus in privatas ædes,
neque ſuper Eccleſias eſſe Cameras, vel loca ad habitan-
dum, dormiendum, vel deambulandum abſque licentia Se-
dis Apoſtolicæ, alias debent interdici, donec hæ ſervitu-
tes removeantur; ut ſæpe decrevit eadem Sac. Congre-
gatio Epiſcop. præſertim *in Hieracen. 26. Julii 1613. in
Melphiten. 2. Octobr. 1626. in Neapolitana 13. April.
1646. & in Hortonen. 11. Junii 1655.* Niſi tamen in li- 6
mine fundationis Eccleſiæ Fundator, ſeu aliquis inſignis
Benefactor ſibi reſervaverit Jus habendi proſpectum, ſeu
ingreſſum in ipſam. Quia in tali caſu ne *Laici* a funda-
tionibus retrahantur; cum poſſit Epiſcopus leges & con-
ditiones, etiam Juri communi contrarias admittere, juxta
communem DD. ſententiam, teſte Ricc. *deciſ. Cur. Ar-
chiep. Neapol. 29. per tot. par. 1. Ciarlin. contr. 53. nu. 48.* Lot-
ter. *de re Benef. lib. 1. qu. 32. n. 3.* Tondut. *qu. Benef. tom. 1.
p. cap. 5. n. 5.* poſſet Eccleſiam cum hac lege fundatam, va-
lide huic ſervituti ſubjicere; Lotter. *diſt. qu. 32. per tot. &
præſertim n. 15. & 16.* Mon. *p. 1. tit. 6. form. 10. n. 18.* Vide
verb. *Feneſtra* verb. *Porta*, & verb. *Proſpectus*.
Sedilia, ſeu ſcamna propria ponere in Eccleſia nemo 7
poteſt abſque facultate Rectoris Eccleſiæ, & invito Epiſco-
po, & ſi ab aliquibus apponantur, poſſunt a Rectore, &
Epiſcopo removeri, maxime quando ſunt cauſa rumoris,
& impediunt functiones, & celebrantes, ut pluries tenuit
Sac. Cong. Epiſc. & ſignante *in Januenſ. 7. April. 1583. in Ca-
merinen. 12. Januarii 1588. in Sarzanen. 21. Novembr.
1600. in Nullius Caſtridurantis 10. Novemb. 1623. in
Recaſanatenſ. 10. Febr. 1645. in Narnienſ. Terræ Carbii
8. Maji 1693. & ſacra Congregat. Rit. in Vintomilienſ.
10. Decemb. 1604. in Fundana 5. Octobr. 1697. & in Ve-
rulana 6. Septemb. 1698.* Ex tolerantia tamen, vel licen- 8
tia Epiſcopi, ſeu Rectoris Eccleſiæ poſſunt laici acquirere
Jus retinendi ſedilia, ſeu ſedendi in Eccleſia; non quoad Do-
minium, vel proprietatem, ſed ſolum quoad uſum revo-
cabi-

cabilem ad libitum Rectoris, Epiſcopi, ut in terminis hu-
juſmodi ſedilium tradunt Ugolin. *de poteſt. Epiſc. cap.* 17.
num. 7. Pignatell. *tom.* 9. *conſult.* 147. *num.* 12. Antonell.
de loco legali lib. 1. *cap.* 3. *num.* Monacelli. *part.* 1. *titul.*
5. *formul.* 8. *num.* 4. Fuſc. *de Viſitat. lib.* 1. *cap.* 26. Ma-
ron. *tom.* 1. *reſponſ.* 51. *num.* 23. ac plene Odofred. *in*
reſponſo de hac re edito, quod refert, & ſequitur Diana
part. 10. *tract.* 10. *reſolut.* 64. & Paſſerin. *de homin. ſta-*
tu tom. 2. *q.* 17. *art.* 5. *cap.* 6. *num.* 379. ac declaravit
Sacr. Congreg. Epiſcop. 28. *Junii* 1583. in hæc verba: *Non*
ſi dee permettere quella proprietà de' luoghi, che alcuni ſi
perſuadono di avere nelle Chieſe; quaſichè loro foſſero E-
reditarj; come ſono le Caſe, e le poſſeſſioni, che ſi compra-
no; & idem reſolutum fuit *in Anagnina* 5. *Septemb.* 1665.
Hinc non poſſunt Laici prædicta ſedilia, ſeu ſcamna, aut
eorum partem, ſive eorumdem uſum, locum, aut ſitum
aliis cedere, donare, aut quodammodo concedere, niſi Epi-
ſcopi conſenſus accedat; *Sacr. Congregat. Concil.* 5. *Se-*
ptemb. 1665.

10 Conſenſus Epiſcopi non requiritur expreſſus, ſed ſuf-
ficit tacitus; Vivian. *de Jurepatronatus lib.* 3. *cap.* 2. *num.*
55. Antonell. *de locolegali lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 36. Rota *dec.*
787. *part.* 1. *diverſ.* Unde non poteſt Epiſcopus, ſicut
nec Rector Eccleſiæ laicis auferre hujuſmodi Jus, ſi ab
11 initio paſſus eſt eos habere, ſeu retinere ſedile in ali-
quo Eccleſiæ loco; *argum. Quod ſemel* 21. *de regul. Ju-*
ris in 6., ibi: *Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non*
poteſt; Giovagnon. *diſcep. forenſ. cap.* 110. *num.* 46. *& ſe-*
quent. Ciarlin. *contr. forenſ. cap.* 110. *num.* 16. 18. *&* 25.
Antonell. *loc. cit. num.* 68. *Sac. Congreg. Epiſc. in Aſiſien.*
22. *Martii* 1604. *in Acheruntina* 4. *Junii* 1608. *in Taren-*
12 *tina* 8. *Decemb.* 1645. Niſi ſic expoſceret ſervitium, vel
commodum Eccleſiæ, vel laicus prætenderet habere il-
lud Jus quoad proprietatem, tunc non cenſetur acquiſi-
tum Jus irrevocabile, cum uſus ſedilium, quem laici ha-
bent in Eccleſia, proveniat ex benignitate, tolerantia, &
ex gratia revocabili ejuſdem, non autem Jure, ex quo
valeant ipſa Eccleſia nolente ſervitutem, ſeu quaſi
poſſeſſionem manutenibilem acquirere, ut fuit pondera-
tum à *Sacra Congregatione Rit. in Fundana* 5. *Octob.* 1697.
& in Verulana 6. *Septembr.* 1698. & bene diſtinguit, &
probat Paſſerin. *de ſtatu homin. tom.* 2. *quæſt.* 187. *artic.*
5. *cap.* 6. *num.* 379. Giovagnon. *dict. conſil.* 8. *num.* 19.
& ſeq. Ciarlin. *loc. cit. num.* 37. *& ſequent.* Pariſ. *conſil.*
149. *num.* 25. *lib.* 4. Monacelli. *part.* 1. *titul.* 5. *form.* 8.
num. 5.

13 Quando lis eſt inter privatos ſuper competentia loci,
qui ſunt in poſſeſſione, ſunt manutenendi in tali poſſeſ-
ſione abſque novitate; *Sac. Congreg. Epiſcop. in Imol.* 6.
14 *Martii* 1692. Locus autem in Eccleſia poſſeſſus videnti-
bus, & patientibus Rectore, toto Clero, & hominibus
loci, ſicuti acquiritur per decennium, ita præſcribitur
per immemorabilem; Rota *part.* 18. *tom.* 2. *recent. dec.* 781.
15 *n.* 7. Adeoque nemini permittitur in præjudicium hujuſ-
modi Juris quæſiti ponere novam ſedem ante veterem;
Rota *ibidem num.* 9. Pariſ. *dict. conſil.* 149. *num.* 8. *&*
alii. *Sacr. Cong. Epiſc. in Acheruntina* 3. *Julii* 1608. *in*
Tarentina 8. *Dec.* 1645. Quinimmo pro manutentione ſe-
dis veteris cum ſua antiqua præeminentia competit poſ-
ſidenti interdictum. Rota *ibidem n.* 10. Giovagnon. *dict.*
conſil. 8. *num.* 12. *lib.* Gratian. *diſcept.* 110. *numer.* 26.
Ciarlin. *controverſ.* 119. *num.* 54. atque etiam alia reme-
dia magis executiva, & violenta, ut notat Bald. *in leg.*
Obſerv. §. *Antequam in princip. ff. de off. proc.* Menoch. *conſ.*
51. *num.* 41. Gratian. *mox cit. diſcept.* 110. *num.* 16. Rota *ib.*
num. 11.

16 Nec poteſt poni nova ſedes ante veterem, etiamſi ſedes
vetus non amoveatur a ſuo antiquo ſitu, ſed ea intacta, aſ-
ſignetur locus alteri ante illam; Et ratio eſt clara, quia
cum tota vis in ſola præeminentia conſiſtat, nihil refert
ad ſalvandum præjudicium primi, quod ejus ſedes non
fuerit amota, quia paria ſunt, vel quod fuerit mutata,
& poſita infra aliam, quod ea firma manente, alia fuerit
collocata ſupra ipſam, juxta communem hominum æſti-
mationem, quia ſecundus ſedendo inter perſonas ejuſdem
ordinis, inferior primo in eodem ordine ſemper reputa-
tur, ad *Text. in cap. Solitæ, de majorit. & obedient.* Add.
ad Greg. deciſ. 411. *ſub num.* 5. §. *Verum verſ. Et potiſſimum*,
Rota *part.* 1. *recent. dec.* 3. *num.* 2. *&* 3. & bene pondera-
17 vit eadem Rota *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 781. *n.* 19. *&* 20. Ne-
que hoc caſu prævalet oblatio facta per aſſignatarium Ec-
cleſiæ pauperi, quia licet ejus indigentia ſit cauſa ſuffi-
ciens, ut in ea aſſignetur Laico locus pro ſede, & ſepul-
tura, ut tradit *Adden. ad Greg. præcit. dec.* 145. *n.* 10.
Cum tamen Eccleſia ſit cultrix juſtitiæ, hujuſmodi aſſi-
gnationes non permittit cum alterius præjudicio, ut decla-
rat Rota ibid. allegata *in Calagurritana Sepulturæ coram*
Manzanedo inter recent. deciſ. 561. *p.* 4. *tom.* 1. *recent. &*
part. 18. *tom.* 2. *dict. deciſ.* 781. *num.* 21. *&* 22. Jus enim ſe-
dendi in certo loco Eccleſiæ alicui quæſitum, eidem per
ſupervenientem oblationem alterius tolli non poteſt; Bald.
conſ. 91. *num.* 3. *in fin. lib.* 4. *deciſ. in cap. ultim. ſub num.* 13.
de conſtit. cum aliis apud Gratian. *diſcept.* 465. *num.* 17. Ro-
ta *coram Bich. dec.* 33. *& part.* 19. *tom.* 2. *recent. deciſ.* 474.
num. 20. per ſupradictam rationem, quod Eccleſia tam-
quam juſtitiæ cultrix Jus alicui quæſitum auferre non
debet.

Ex conſuetudine ſedendi in certo loco ratione præemi- 18
nentiæ interdicta cenſetur ſituatio cujuſcumque alterius ſe-
dis, ex qua præjudicium præeminentiæ primi inferatur;
Rota *part.* 19. *tom.* 2. *recent. deciſ.* 474. *num.* 11. Dummodo 19
tamen locus primus aſſignatus in communi hominum æ-
ſtimatione reputetur aliorum omnium primus, itaut con-
ſuetudo inibi ſedendi ſuum operari non poſſit effectum
præeminentiæ, ſi alteri deſignetur locus, qui reputari poſ-
ſit honorificentior, juxta *deciſ.* 865. *num.* 7. *part.* 4. *diverſ.*
& dict. part. 19. *tom.* 2. *recent. deciſ.* 474. *num.* 12. Et dum-
modo primus aſſignatarius cum Jure ſedendi in certo loco 20
acquiſiverit etiam Jus prohibendi, ne alius locus ſuperior
alteri aſſignari poſſit, prout requiritur in quocumque actu
tendente ad impediendum exercitium libertatis; Rip. *in*
cap. Cum Eccleſia Sutrina n. 68. *&* 15. *de cauſ. poſſeſ. & prop.*
Rolan. *conſ.* 22., *n.* 27. *lib.* 2. Poſth. *de manuten. obſerv.* 40.
n. 30. *in fin.* Rota *dict. dec.* 474. *n.* 13. Jus autem ſic prohibendi
ut acquiratur, requiritur quod Eccleſia, vel quilibet alius 21
intereſſe habens acquieverit prohibitioni, juxta tradita per
Rotam *coram Buratt. deciſ.* 312. *n.* 9. *& dict. deciſ.* 474. *n.* 15.
Ex ſimplici enim conſuetudine ſedendi in certo loco non 22
infertur ad jus prohibendi, ne alteri in diverſo, & etiam
præſtantiori concedatur, & ſepultura, ut in propoſito di-
xit Rota *deciſ.* 127. *n.* 5. *in fine cor. Dunoz ſen. & dict. deciſ.*
474. *n.* 16. Neque hoc modo præjudicatur habenti certum 23
locum in Eccleſia, prout eſſet ſi a loco jam quæſito amo-
veretur; Rota *p.* 19. *tom.* 2. *recentior. dict. deciſ.* 474. *n.* 17.
& 19.

Contra amoventes ſedilia agi poteſt actione injuriarum, 24
etiamſi amovens eſſet Adminiſtrator Eccleſiæ; Poſthius *in*
tract. de manut. obſerv. 73. *n.* 62. *& obſerv.* 18. *n.* 25. Anton. 25
de loco legali lib. 1. *cap.* 3. *n.* 65. Si antiqua forma Eccleſiæ 25
immutetur in aliam ſtructuram, ſedilia, ſeu ſcamna Lu-
corum in illa exiſtentia reponi debent eodem ordine, quo
reperiebantur ante immutationem Fabricæ, vel in loco
æque digno; Card. Petra *tom.* 2. *comment. in Conſtit.* 3. *Cæleſt.*
III. n. 11. Urlaya *tom.* 7. *part.* 1. *diſcept.* 18. *per tot.* Rota *in*
Pampilon. Juris ſedendi deciſ. 117. Poſth. *de manut. & deciſ.*
378. *p.* 2. *recent.* Jus habendi talia ſedilia, vel ſepulchra in 26
Eccleſia conceſſum alicui familiæ, vel deſcendentibus, ex-
tincta familia tranſit ad hæredes extraneos, ſicut & Juſpa-
tronatus gentilitium in tali caſu ad extraneos hæredes tran-
ſiret, niſi taxative conceſſum fuiſſet illis de familia dun-
taxat, vel ſolis deſcendentibus; Ancharan. *conſil.* 81. Cal-
derin. *conſil.* 4. *de Jurepatron.* Vivian. *in prax. Jurepatronatus*
lib. 4. *cap.* 9. *num.* 1 *& ſequent.* Antonell. *de loco legali lib.*
1. *cap.* 3. *n.* 69. Cardin. Seraphin. *deciſ.* 364. *num.* 1. *& ſeq. &*
deciſ. 378. *per tot.* Sedilia non poſſunt in Eccleſia ita col- 27
locari, ut ſedentes vergant terga ad Sanctiſſimum Sacra-
mentum, & alia indecora oriantur; Sanctus Pius V.
in Conſtitution. incipient. *Cum primum Apoſtolatus Of-*
ficium.

Strata ad Eccleſias ſibi deferri facere, nemini ſub gra- 28
vibus pœnis licere declaratur, exceptis duntaxat perſo-
nis Regalibus; *Clemens XI. p.* 3. *ſui Bullar. decret.* 1. *Congr.*
Cæremon., ibi: Propoſito in Sacra Congregatione Cære-
moniali quodam abuſu inter alios, qui de recenti in Ur-
be irrepſerunt, eadem Sacra Congregatio ad eum omnino
tollendum die 30. currentis anni 1701. decrevit: „ Non
„ licere cuicumque perſonæ quovis gradu, conditione,
„ ac dignitate inſignitæ (ipſis Perſonis Regalibus tantum
„ exceptis) ad Eccleſias ſtrata ſibi deferri facere, & ſi ſe-
„ cus actum fuerit, immediate ceſſandum fore a divinis;
„ Quod niſi ſervetur, Rectores, cæteroſque Eccleſia-
„ rum miniſtros, ipſo facto excommunicationis pœnam,
„ aliaſque arbitrio Sacræ Sacræ Congregationis incurrere,
„ eamque Eccleſiam, in qua talis abuſus permiſſus fuerit,
„ habendam eſſe pro interdicta."

Et facta per me Profecretarium relatione Sanctiſſimo
Domino Noſtro, Sanctitas ſua decretum præfatum appro-
bavit; Necnon promulgari, atque executioni tradi, &
in omnibus Urbis ſacrariis affigi mandavit die 3. *Octo-*
bris 1701.

Affertur decretum generale Sacr. Rit. Congregationis
prohibens Laicis oſculum Evangeliorum intra Miſſam,
uſum Baldachini in Eccleſiis, & aſſiſtentiam in Presby-
teriis; Dum pluries Sacra Rituum Congregatio inhæren-
do decretis alias editis & ſignanter *in Lucerina die* 22.
Novembris 1664. 20. *Septemb.* 1675. *&* 13. *Martii* 1688. de-
claraverit, nullo modo dandum eſſe Evangelium ad oſcu-
landum Sæcularibus, etiam Præſidi in celebratione Miſ-
ſarum; Necnon eis prohibuerit uſum Baldachini *in Ba-*
ren. 5. *Martii* 1667. *&* 17. *Junii* 1684. *Marſicen. Polignan. &*
Mileten. 5. *Martii* 1667. *Hieracen. die* 2. *Octobr.* 1683. *& Bi-*
ſeten. 23 *Septemb.* 1684. Ac inſuper denegaverit aſſiſtentiam
in Presbyterio, & ſpecialiter *in Matenen.* 24. *Januarii* 1665.
Melphicana 15. *Junii* 1665. *& Biren.* 20. *Novemb.* 1677. *&*
22. *Febr.* 1687. Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi DD.
Cardinales eidem Sacræ Congregationi præpoſiti, manda-
runt, ut prædicta decreta prohibentia perſonis ſæculari-
bus oſculum Evangelii, uſum Baldachini, & aſſiſtentiam

in Presbyterio, renoventur, & copiæ illorum tranſmittantur Archiepiſcopis, & Epiſcopis, eiſdem injungendo, ut illa intimari faciant Superioribus Eccleſiarum ſuæ Diœceſis tam ſæcularibus, quam Regularibus, & in caſu tranſgreſſionis, procedant etiam contra Regulares, auctoritate ejuſdem Sacræ Congregationis, ad pœnam interdicti. Et ita decreverunt &c.

Die 13. *Martii* 1688.

A Cardin. Cibo.

Loco ✠ Sigilli.

Bernardinus Caſalius Sac. Rit. Congr. Secret.

30 Aliud decretum generale Sac. Rituum Congr. die 22. Aprilis, referente Eminentiſſimo, & Reverendiſſimo D. Cardinali Columna Ponente, ſtetit in deciſis *die* 13. *Martii* 1688 & quoad Baldachina, non tantum illorum uſum, verum etiam retentionem, tam in Presbyterio, quam extra in eodem decreto comprehendi declaravit. Et ad effectum, ut memoria pereat ſimilis abuſus, mandavit, ut injungatur Archiepiſcopis Regni Neapolitani, quod haſtas, gradus, ſuppedanea, & quæcumque alia ſigna Baldachini ab Eccleſiis ſuarum Diœceſum, tam ſæcularium quam Regularium, removere faciant, & quoad Eccleſias Regularium procedant ad interdicta, & contra inobedientes ad Cenſuras auctoritate *Sac. Congreg. eadem die* 22. *Aprilis* 1690. quod & confirmavit Sanctiſſimus eodem die, & anno 1690.

31 Hinc eadem Sacr. Congregat. Rit. *in una Amerina ſedilium* 16. *Martii* 1697. confirmata 12. *Septemb.* 1699. mandavit aptandum eſse locum Magiſtratui extra Presbyterium juxta deſignationem porrectam a Magiſtro Cæremoniarum, non obſtante quod Magiſtratus reperiretur in poſseſſione, & allegaret alterius loci congrui deficien-

32 tiam. Et Magiſtratum Laicum non poſse in Eccleſia habere retentionem, ſive uſum tapeti, aut ſtratus declaravit *dict. Sacr. Congregat. Rit. in Baren.* 2. *Septembris* 1690. in qua reſpondit „ concedendum eſse Magiſtratui Baren. „ ſcamnum, ſive ſedile ligneum ſine ſuppedaneo, panno „ coopertum, tam in Eccleſia Cathedrali, quam in om„ nibus Eccleſiis ſæcularium, & Regularium extra Pres„ byterium," quod decretum iterum probavit *in Aprutina* 6. *Oct.* 1696. *in reſponſ. ad* 8. in qua fuerunt propoſita, & reſoluta ſequentia dubia.

33 1. An, & quotuplici ductu ſit thurificandus D. Præſes Regius Provinciæ Apruntinæ, dum aſſiſtit Miſsæ Cantatæ, quæ ſolemniter celebratur?

2. An ſit thurificandus eodem tempore, quo thurificatur Epiſcopus, & quatenus poſt, an ante, vel poſt Canonicos?

3. An eidem Præſidi dandum ſit oſculum Evangelii, & quatenus affirmative, an eodem tempore, quo Evangelium oſculandum datur Epiſcopo, & a quo ſit dandum?

4. An eidem Præſidi ſit dandum oſculum pacis eodem tempore, quo datur Epiſcopo, & quo inſtrumento, atque an ante, vel poſt Canonicos?

5. An Domini Regii Auditores Regiæ Audientiæ Terami, poſſint, dum aſſiſtunt Officiis divinis, ſedere in ſedibus corameneis cum brachiorum appodiis, & habere ſtratum cum pulvinari, ſtante quod prius tempore, quo alia vice aderat in Civitate Tribunal Regiæ Audientiæ, ſedebant in ſcamno ligneo nucis cum poſtergali, & ſuppedaneo, quod quidem ſcamnum adhuc extat in Eccleſia?

6. An Magiſtratui Terami debeatur thurificatio duplici, vel unico ductu, & a quo ſit thurificandus?

7. An Epiſcopus poſſit concedere Magiſtratui inferiori, quod thurificetur duplici ductu contra formam Cæremonialis?

8. An poſſit Magiſtratui Terami habere, & tenere ſcamnum in Eccleſia cum poſtergali, ſuppedaneo, genuflexorio, & brachiorum appodio?

Quibus dubiis relatis Cong. Rit. reſpondit,

Ad 1. Duplici ductu.

Ad 2. Negative, quoad primam partem, & quoad ſecundam ſervetur Cæremoniale lib. 1. cap. 23. in fin.

Ad 3. Negative.

Ad 4. Poſt Epiſcopum dandum eſse oſculum pacis juxta Cæremoniale lib. 5. cap. 24.

Ad 5. Dilata, & videatur de ſolito.

Ad 6. Servetur ſolitum.

Ad 7. Negative.

Ad 8. Detur decretum in Baren. 2. Sept. 1690.

34 Et in alia Camerinen. ſubortis inter Epiſcopum, & Magiſtratum controverſiis de aſsociatione in ſolemnitatibus, de appoſitione ſtratus, de manuum lotione, de Gubernatoris Sede & acceſsu, *ſub die* 21. *Februarii* 1699. mandavit ſervari ſequentia.

I. Magiſtratui in ſolemnioribus feſtivitatibus a Cæremoniali præſcriptis, abſente Gubernatore, habita hora a Magiſtro Cæremoniarum, ſeu ab alio Miniſtro ad Palatium Epiſcopi uſque ad portam Cubiculi, quod dicitur Anticamera accedere debet, & Epiſcopum Cappa indutum ad Eccleſiam comitabitur, peractis functionibus ad Portam majorem ejuſdem Palatii pariter comitabitur, & Epiſcopus monitus de adventu Magiſtratus ſtatim ei obviam procedet, & ad Eccleſiam perget.

II. Præſente vero Gubernatore, obviam procedat Epiſcopo egredienti uſque ad Portam Palatii ipſius Epiſcopi & in acceſſu ad Eccleſiam Gubernator erit ad ſiniſtram Epiſcopi, & idem in receſſu ſervabitur.

III. E conſpectu Altaris SS. Sacramenti factis inter ſe debitis ſalutationibus, Epiſcopus ad genuflexorium ſtrato, & pulvinari ornatum preces effundet, & hinc inde ad latera Canonici, Gubernator vero, & Magiſtratus ad conſueta eorum Sedilia pergent, ibique genuflexi verſus Altare Sanctiſſimi Sacramenti orabunt, & quando Epiſcopus ad Chorum perget, ſtantes ipſum tranſeuntem ſalutabunt, & idem ordo ſervandus erit, etiam abſente Gubernatore.

IV. Si vero Epiſcopus ad Eccleſiam per parvam Portam perget, Magiſtratus ad eamdem Portam accedere, & comitari debebit.

V. Magiſtratus non debet genuflectere ſupra panniculum quod omnino prohibuit Sac. Congregat. die 9. Novembris 1669.

VI. Nulla Canonicorum aſſiſtentia debetur Epiſcopo, quando ad Eccleſiam accedit, & per eam incedit, dum eſt cappa indutus, ſecus vero quando eſt cum paramentis Sacris, & tunc Gubernator, & Magiſtratus erunt poſt Epiſcopum.

VII. Gubernator genuflectere non debet in eodem genuflectorio inſimul cum Epiſcopo, quando eſt cum cappa indutus.

VIII. Magiſtratus prout in Cæremoniali, tum abſente, tum præſente Gubernatore, in lotione manuum inſervire valeat.

IX. Quando Epiſcopus Conciones audit, nulla Canonicorum aſſiſtentia ei debetur, & tunc Gubernator ſedere debet prope Epiſcopum, extra tamen Baldachinum in Sede Camerali conſimili in æquali linea, eo modo quo ſedere ſolent Epiſcopi non Cardinales, & neutra ſed ſit coloris rubei.

X. Accedente Gubernatore in habitu ad Eccleſiam, aliquis Eccleſiæ Miniſter Cotta indutus porriget eidem aquam benedictam manu, abſente tamen Epiſcopo.

Quæ decreta cum fuiſſent per modum concordiæ pro- 35
poſita ab Eminentiſſimis DD. Cardinalibus Carpineo & Petruccio ad hunc effectum Deputatis, & partes noluiſſent acquieſcere; repropoſita cauſa *ſub die* 19. *Aprilis* 1698. *Sac. Congregatio* declaravit, eſſe omnino ſervanda, & adhuc partibus reclamantibus *ſub die* 21. *Feb.* 1699. ſtetit in decretis, & ſilentium impoſuit.

Qualis honor debeatur Prælato, Præſidi Provinciæ, de- 36
claravit *Sac. Congreg. Conc. Rit. in Maceraten.* 5. *Auguſti* 1662. modo ſequenti.

I. Gubernatori Macereten. Præſidi Provinciæ, non habenti facultatem Legati de Latere non competere Sedem ſub Baldachino, ſed ſine ſolio ſupra ſcamnum Magiſtratus, nempe cameralem decentem, & disjunctam a ſcamno Magiſtratus, eidemque unico gradu, vulgo prædella tapete obducto, nedum Divinis juxta Presbyterium, ſed etiam alibi concionibus audiendis, pariter ſupra ſcamnum Magiſtratus perpetuo detinendam.

II. Epiſcopum tamen Præſide prædicto præſente nullibi Diœceſis debere a Benedictionibus populi tum privatis, tum ſolemnibus abſtinere, ſed neque ullum humanitatis actum antequam benedicat erga Gubernatorem Præſidem exhibere.

III. Nullam deberi præcedentiam Gubernatori Præſidi Provinciæ ſupra Epiſcopum etiam extra Diœceſim degentem, quamvis Præſes in ſua Provincia exiſtat.

IV. Epiſcopus non debere obviam ire Gubernatori Præſidi Provinciæ advenienti ad Cathedralem, neque illum ab eam diſcedentem aſſociare.

V. Gubernatorem, ſeu Præſidem prædictum teneri accedere ad Epiſcopum, ut ab eo accipiat candelam, & Palmam benedictam, etiam cum oſculo manus Epiſcopi; idemque ſervandum in diſtributione cinerum, numquam tamen teneri Epiſcopo genuflectere.

VI. Canonicos teneri præſtare Gubernatori Civitatis Præſidi Provinciæ conſueta obſequia, quapropter ſaltem per duos Canonicos idem excipiatur, & ad Portam Eccleſiæ in diſceſſu aſſocietur.

VII. Magiſtratum teneri præſtare Epiſcopo & Cathedrali Eccleſiæ conſueta obſequia, tum præſente, tum abſente Gubernatore, & quatenus renuat compelli poſse. At ſi Magiſtratus ſponte velit ad Cathedralem accedere, & divinis inibi juxta ſolitum inte-

intereſſe, aut antequam de ejus contumacia peractus poſitivos Epiſcopo non conſtet, nulla ei vis inferatur, vel in eum Epiſcopus nullum coërtionis remedium exequi permittat.

VIII. Ad ſupplendum Magiſtratui abſenti in lotione manuum Epiſcopi, poſſe ſubrogari alios nobiles viros, quibus tamen locus in Scamno Magiſtratus minime aſſignetur, ſed qualibet vice in ipſo ſolemnitatis peragendæ actu, ſeligendos, & vocandos, & quoad fieri poteſt variandos nulla tamen prævia inſcriptis eorum deputatione.

IX. Præterea eadem Sac. Congreg. declaravit, Gubernatorem Præſidem Provinciæ non Epiſcoporum, non poſſe ſumere paramenta de Altari, ex quo id vetitum ſit Prælatis Epiſcopis inferioribus, etiam uſu Pontificalium gaudentibus, præterquam in Miſſis Pontificalibus.

Quod Decretum habuiſſe apud ſe authenticum teſtatur Monacelli *par.* 2. *tit.* 13. *form.* 2. *n.* 13. a quo referuntur etiam alia adducta *a n.* 29.

37 Dedicationis Eccleſiæ feſtum poteſt ab Epiſcopo ex juſta cauſa transferri in alium diem magis congruum ad evitandam concurrentiam aliorum officiorum; Speculat. *conſ.* 4. *p.* 3. *rubr.* 52. Monacell. *par.* 1. *tit* 6. *formul.* 10. *n.* 29. & *par.* 2. *tit.* 13. *formul.* 2. *ſub* 2. *ſub n.* 17. *Sacr. Congr. Epiſcop.* in reſponſion. ad primum dubium propoſitum a Suffraganeo Brixinen. *ſub die* 4. *Febr.* 1585. præciſis his verbis: *Epiſcopus ex juſta cauſa poteſt transferre Dedicationis Eccleſiæ Feſtum in alium diem magis congruum.*
38 Sanctis antiqui Teſtamenti poſſunt dedicari Eccleſiæ.
Cum enim aperitionis Eccleſiolæ in honorem Sancti Job
in Civitate Albani impedimenta oppoſuiſſet Suffraganeus
ejuſdem Civitatis; propoſita cauſa in *Sac. Rit. Congr. die*
22. *Junii* 1680. prodiit reſcriptum: *Removenda eſſe impedimenta.* Cumque tali reſolutioni non acquieſceret idem
Suffraganeus, repropoſita cauſa *die* 31. *Auguſti ejuſdem anni*, reſcriptum fuit: *In deciſis, & amplius cauſa non proponatur*; Urſaja *Inſtitut. Criminal. lib.* 4. *titul.* 10. *n.* 65. & *ſequent.*
39 Muſica eſt de jure permiſſa in Eccleſia, textu expreſſo *in Extravagant. Docta, de vita, & honeſt. Cleric.* &
40 multis adductis tradit Pignatell. *tom.* 3. *conſult* 41. *per tot.* Epiſcopus poteſt prohibere, quod in Eccleſia non canantur in Muſica, niſi verba Sacra, Devota, Eccleſia-
41 ſtica, prout juſſit Alexander VII. in ſua Conſtitutione
publicata 23. *Aprilis* 1657. & innovavit Innocentius XII.
20. *Auguſti* 1692. Epiſcopus vigore Decreti Concilii Tridentini *c.* 8. *ſeſſ.* 22. *de celebrat. Miſſ.* poteſt prohibere,
non obſtante quacumque contraria conſuetudine, ne in
Eccleſiis, & Oratoriis publicis canatur Muſica lingua
vernacula, quamvis cantiunculæ & verba ſpiritualia
ſint *Sacr. Congr. Rit. in Hiſpalen.* 3. *Septemb.* 1695. & 24.
Novembr. 1697. *referente Eminentiſſimo Colloredo.* Epiſcopus
42 non poteſt prohibere Muſicis, neque Officialibus Eccleſiarum, quod Muſicam non canant niſi vocato Magiſtro
Cappellæ Cathedralis; *Sac. Congreg. Epiſcop. & Regul.* 11.
Martii 1648. & in *Aquilana* 2. *Decemb.* 1695. *referente Eminentiſſ. Cardinali Petrucio.* Eſt decretum generale S. C. eſſe
43 tolerandam Muſicam in Eccleſia exteriori Monialium
præſertim in quibuſdam Feſtis principalibus, ubi eſt talis conſuetudo; ubi non adeſt, non eſſe de novo concedendam; *Sac. Cong. Epiſc. in Neapolit.* 10. *Novem.* 1582.
apud Nicol. in Floſcul. *verb. Muſica n.* 8.
44 Propter Eccleſiæ reverentiam poſſunt expelli Artifices
prope illam obſtrepentes, ac perſonæ infames, & ſordide ejus divina officia perturbantes; *arg. c. Pridem* 7. *cauſ.*
18. *q.* 2., & ſic cenſuit *Sac. Congreg. Epiſc.*, & *Regul. in Interamnenſi* 21. *Martii* 1589. nimirum quod in nulla Domo Eccleſiæ contigua habitare debeant caupones, hoſpitio recipientes, gladiatores, comœdi, ſimileſve perſonæ;
Et de Meretrice habitante apud, vel prope Eccleſiam,
vel Monaſterium Monialium, quod poſſit expelli indiſtincte, & abſolute probat textus *in Authent. de lenon.* §. *Quoſdam vero*, ibi: *Et quod deterius eſt juxta ſacratiſſima loca, & venerabiles domos ſunt tales habitationes*, & *in leg.* 4. *Cod. de ſpectac. publ.* 11., & *reſolut. plures Sac. Congr. Epiſcop.* etiamſi habitet in viis, quæ ducunt ad Eccleſiam, ut *in Maceraten.* 21. *April.* 1602. & *in Tudertina*
16. *Septembris* 1598. *in S. Severini* 19. *Auguſti* 1604. præcipue prope Conventus Regul. *ut in Marſicenſi* 14. *Junii*
1588. *in Viterbienſi* 6. *Septembris* 1593. vel juxta Monaſteria Monialium, ut *in Interamnenſ.* 6. *Martii* 1618. Hinc
ſtabulum prope Eccleſiam conſtrui prohibetur, *l. Baſilicam* 21. *Cod. de oper. publ.* quia ratione fœtoris, ſtrepitus
45 equorum, aliorumque animalium, & irreverentiæ Divinus cultus detrimentum pateretur *leg. Ædiles in fin. ff. de via publ. l.* 2. §. *idem ait ſi odore* cum Gloſſ. *ff. ne quid in loc. public.*, & firmat Cappella, quem ſequitur Sperell.
deciſ. 55 *n.* 59. Rota *part.* 18. *tom.* 2. *recent. deciſ.* 839.,
& 820. *utrobique n.* 1., & 2. Unde competit Eccleſiæ
46 privilegium removendi ſtabulum, aliave loca ſordida, tam
ratione fœtoris, quam indecentiæ propter ſordes, ac
immunditias, quas arceri oportet a limitibus ſacrarum
ædium, *Leg. Si quando.* §. *fin. ff. ſi ſervit. vind. c. l. Fiſtulam in princip. ff. de ſervit. Urban.* Et præcipue, ſi ſupra ſtabulum ſit etiam ædificatum fœnile, quod ſit contiguum, vel annexum Eccleſiæ, vel Monaſterio, eſt re- 47
movendum ob irreparabile præjudicium, ac periculum
futuri incendii, adeo ut ne iſto quidem caſu admitti
poſſit cautio de damno infecto; ſic expreſſe Pignatell. *tom.* 4. *conſult* 77. ubi late, & egregie *per tot.*

Pro complemento datur his Epiſtola Encyclica ad uni- 43
verſos Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios Italiæ, Inſularumque adjacentium Ordinarios juſſu Summi Pontificis Clementis XI. conſcripta, qua illis veneratio, ac reverentia Eccleſiis debita impenſiſſime commendatur.

Premendo alla Santità di Noſtro Signore di ſoddisfare alle parti del ſuo Appoſtolico Miniſterio, con andare eſtirpando, per quanto è poſſibile, dal Popolo Criſtiano le offeſe, che ſi fanno al Signore Dio, e quelle particolarmente, che cagionando pubblico ſcandalo, portano più irreparabile rovina ſpirituale alle anime, e provocano maggiormente l'ira Divina ſopra di noi, ha poſto l'occhio ſino dal principio del ſuo Pontificato in primo luogo ſopra l'abuſo ormai troppo univerſale del poco riſpetto, che ſi uſa nelle Chieſe, le quali, dovendo eſſer Caſe di Orazione, paiono per la irreligioſità di molti mali Criſtiani quaſi ridotte a Caſe di libertà, e di peccati.

Mi ha però comandato eſpreſſamente la Santità Sua d'incaricare a ſuo nome a V. S. siccome a tutti gli altri Ordinarj d'Italia, e dell'Iſole adjacenti, che con ogni ſtudio, e diligenza procurino di porgere rimedio all'inconveniente predetto, e di reſtituire alla Caſa di Dio la riverenza, ed il riſpetto, che l'è dovuto. Ed a tale effetto la Santità Sua rinovando con la preſente tutte le diſpoſizioni de' Sagri Canoni, Coſtituzioni, e Decreti Apoſtolici altre volte fatti, e promulgati da' Sommi Ponteſici ſuoi Predeceſſori intorno all'iſteſſa materia, vuole, che V. S.

I. Per mezzo di Prediche, e Sermoni, o con Editti, e Lettere Circolari iſtruiſca, e faccia ben ponderare a' ſuoi Popoli, quanto diſpiaccia alla Maeſtà di Dio l'irriverenza nelle Chieſe, inſinuando le minaccie della Sagra Scrittura, ed i caſtighi pubblici, come di Peſte, Fame, Guerra, Terremoti, e ſimili, che per comune ſentimento de' Santi ſuole ſpecialmente mandare per vendicare gli affronti, che i mali Criſtiani vanno a fargli nella ſua propria Caſa. *Quoniam ultio Domini eſt ultio Templi ſui.* In ſegno di che, come notano i medeſimi Santi, non ſi trova che Criſto noſtro Signore caſtigaſſe colle ſue proprie mani altro peccato, che queſto, mentre con i flagelli ſcacciò i Profanatori del Tempio.

II. Preſcriva alli Confeſſori, che ammoniſcano ſeriamente ſopra di ciò li Penitenti.

III. Faccia ſpecialmente avvertire le Donne, che vengano alle Chieſe colla dovota modeſtia, ed umiltà; non con pompe, gale, vanità, ed ornamenti indecenti, nè con alterigia, e faſto più confacevole ai luoghi di libertà, e di feſte profane, che al Santuario di Dio, ricordandoſi, che alla Chieſa deve andarſi per placare l'ira Divina, non per irritarla, e non per commettere, e cagionare nuovi peccati, ma per cancellare i commeſſi; Non potendoſi udire ſenza orrore, che a cagione dell'immodeſtia femminile ſiſtano in alcuni luoghi le coſe ridotte a ſegno, che in vece di andare alle Chieſe per trovarvi la divozione, convenga tal'ora fuggirne per non la perdere.

IV. Dove potrà farſi comodamente, ſi deſtini, ed aſſegni agli Uomini luogo diſtinto e ſeparato da quello delle Donne, nè ſi permetta, che gli uni ſi fermino, e ſtiano in quello delle altre di maniera, che reſti tolta tra di loro ogni indecente comunicazione.

V. Inſiſta onninamente, che nelle Chieſe non ſi facciano colloquj profani, circoli, o ſtrepiti, ſi trattino negozj, e molto meno ſi amoreggi. Riprendendo con ſanto zelo i traſgreſſori, e caſtigandoli ſeveramente con implorare anche in caſo di biſogno l'ajuto del Braccio ſecolare.

VI. Specialmente invigili, che al Santo Sagrificio della Meſſa aſſiſtano tutti coll'attenzione, e religioſità, che conviene ad un miſtero sì venerabile, e moſtrino anche eſternamente di ſtarvi preſenti non pure col corpo, ma eziandio colla mente, e con divoto affetto del cuore.

VII. Ordini altresì agli Eccleſiaſtici, che nella Divozione, modeſtia, e decoro in celebrare i Divini Uffizj ed eſercitare le altre Sagre Funzioni ſi portino in guiſa, che non abbiano a ſoggiacere alla maledizione intimata da Dio a chi fà l'opera ſua negligentemente, e ſi tolga alli ſecolari ogni occaſione di ſcandalo, e di mal eſempio.

VIII. Provveda parimente, che la ſteſſa modeſtia, e divozione ſi oſſervi dal Clero, e dal popolo nelle Proceſſioni Eccleſiaſtiche, le quali eſſendo inſtituite per implorare grazie, e miſericordie dal Signore, e per ringraziamento de' Benefizj da ſua Divina Maeſtà ricevuti, devono eſſere accompagnati non da diſcorſi vani e portamenti indecenti, che pur troppo ſi vedono, come ſe ſi andaſſe a diporto, ma da orazioni, ed altri atti di Chriſtiana divozione, che poſſono eſſere graditi dal Signor Iddio, ſecondo l'intenzione di S. Chieſa.

IX. Molto più ſi faccia ci oſſervare quando nelle dette proceſſioni ſi porta il Santiſſimo Sacramento, o nelle Feſte ſolenni, o il Santo Viatico a gli Infermi. Nella quale occaſione ſarà molto lodevole, che per quanto potrà, procuri d'introdurre nella ſua Dioceſi l'oſſervanza delle Regole, ed Iſtituzioni ſopra di ciò promulgate in queſt'alma Città di Roma l'anno 1695. per ordine della Santa memoria di Innocenzo Papa XII. eccitando li Fedeli a rendere in quella ſagra Azione ogni più divoto Oſſequio al Venerabiliſſimo Sagramento dell'Altare, anche per conſeguire li teſori ſpirituali delle ſante Indulgenze a tal effetto concedute da' Sommi Pontefici, e ſpecialmente dalla ſanta memoria di Papa Innocenzo XI., e ſuſſeguentemente.

X. Procuri, che le Feſte, e ſolennità sì celebrino con modeſtia e divozione, e ſenza ſpettacoli, conviti ſmoderati, e profanità vietate da i Sagri Canoni, e che nelle Muſiche ſi oſſervi il decoro Eccleſiaſtico, ſenza meſcolanza di parole non uſate dalla Chieſa. In tali ſolennità, ancorchè maggiori, li Divini offizi, e Meſſe cantate ſi celebrino ſecondo gli approvati Sagri Riti, ed all'ore preſcritte dalle Rubriche, in modo, che le Meſſe cantate non ſi prolunghino più che al mezzo giorno, ed i Veſperi, e le Compiete, oltre il tramontar del Sole: Avvertendo, che alle 24. ore terminati ſiano tutti i Divini Uffizi, ed ogni altra ſagra Funzione, e nella medeſima ora ſiano ſerrate tutte le Chieſe; E queſta regola debba anco eſattamente praticarſi nelle veſtizioni, e velazioni delle Monache.

XI. In caſo di traſgreſſione circa le predette coſe minacci con pubblici Editti, o in altre maniere, che ſtimerà più proprie, gravi pene, ed anco di proibire le ſopradette Funzioni, e Feſte, e di ſottoporre in caſo di biſogno all'Interdetto Eccleſiaſtico le medeſime Chieſe.

XII. Proibiſca onninamente, e ſotto gravi pene alli Poveri, ed alli Mendicanti l'andar cercando limoſina per le Chieſe, naſcendo da ciò un gran diſtrubo alli Divini Uffici, ed alle Orazione de' Fedeli.

XIII. Ordini alli Parrochi d'invigilare e correggere li Delinquenti circa tutte le coſe ſuddette, e biſognando il denunciarli al ſuo Tribunale, e caſtighi li ſteſſi Parrochi, quando in ciò manchino.

XIV. Intimi la medeſima vigilanza, ed attenzione alli Superiori Regolari per le Chieſe loro, ed in caſo di contravvenzione, o negligenza, oltre gli altri rimedj, preſcritti da' Sacri Canoni, ne dia parte a queſta Sagra Congregazione, che punirà i medeſimi Superiori, anco con la privazione de' loro Uffici, ed altre pene più gravi.

Confida la Santità di Noſtro Signore, che baſterà queſto ſemplice eccitamento al zelo di V. S. per animarla a a compire eſattamente in queſta parte al ſuo debito Paſtorale, per non eſſere incolpata al Tribunale di Dio di aver taciuto, quando conveniva alzar la voce, e la mano contra i Profanatori del Santuario, e che però ſarà ella per impiegare ogni ſtudio a fine di provvedere ad un diſordine sì ſcandaloſo, che in realtà feriſce il Paterno cuore della Santità ſua, la quale è riſoluta di fare quanto è poſſibile dal canto ſuo, acciocchè ſi tolga queſta abominazione dal luogo Sacro, e che la noſtra Italia, in cui riſiede il Capo viſibile della Chieſa, ed eſpoſta, come ſotto i ſuoi occhi, poſſa anco in queſta materia del riſpetto alle Chieſe ſervire di eſempio a tutte l'altre Nazioni del Criſtianeſimo, ed in tal maniera preſervarſi da quei flagelli, che per caſtigo delle noſtre colpe pur troppo ci vengono preſentemente minacciati dalla Divina Giuſtizia.

Roma 26. Luglio 1701.

G. Cardinal di Carpenga Prefetto.

G. D. Paracciani Profegretario.

49 Ludi theatrales etiam prætextu conſuetudines in Eccleſiis, vel per Clericos non debent; *Cap. Cum decorem 12. de vita, & honeſtate Clericorum*, Conc. Toletan. 22. *cap.* 19.

50 Nec in Eccleſiis fieri poſſunt Repræſentationes, ſeu Comœdiæ quæcumque illæ ſint, profanæ, vel Sacræ, & permittentes puniendi ſunt. Sic expreſſe cit. Conc. Toletan. 22. *c.* 19. & concordat *cit. cap. Cum decorem*. Et tenent Marian. *de Specul. c.* 7. Zerola *in Prax. Epiſcop. part.* 1. *verb. Repræſentationes*, & alii citati, & ſecuti ab Urlaya *Inſtitut. Criminal. lib.* 3. *tit.* 4. *n.* 29. Nicolius *Lucubrat. Canonic. lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 27. Monacell. *tom.* 4. *ſupplem. ad tom.* 2. *n.* 207., & alii paſſim

51 An autem in Eccleſiis fieri poſſint Repræſentationes devotæ, rerum piarum, puta ſolemnitatem Myſteriorum Fidei, Paſſionis Domini, Vitæ alicujus Sancti, &c.? Affirmant Barbola *in Cap. Cum decorrem n.* 6. Bellet. *diſquiſit. Cleric. part.* 1. §. 23. *n.* 10. Cohell. *ad Bull. ben. reg. cap.* 40. *n.* 8., Urlaya *loc. cit. num.* 29. per text. *in cit. Concil. Toletano* 22. *cap.* 19., ibi: *Per hoc tamen honeſtas Repræſentationes, & devotas, quæ populum ad devotionem moveant, tam in præfatis diebus, quam in aliis non intendimus prohibere*. Sicque tales Repræſentationes, dicunt ipſi, conducunt homines potius ad compunctionem, quam ad laſciviam, ſeu voluptatem. Negant autem Monacell. *loc. cit. num.* 107. Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 14. *cap.* 8. *num.* 9. Nicolius *loc. cit. num.* 27. *verb. Amplia*, ubi ſic expreſſe habet: Amplia, ut neque piæ Repreſentationes, puta paſſionis Domini, vel Sanctorum, permittendæ ſint in Eccleſiis. Unde Sacra Congreg. ſimiles licentias concedere ſolet cum infraſcriptis conditionibus. I. Quòd fiant extra Eccleſiam. II. A Sacerdotibus, vel Clericis, aut aliis piis Viris. III. De die, non de nocte. IV. Opus autem reviſum, & approbatum fuerit ab Ordinario, qui non permittat ibi Apocrypha miſceri. V. totumque fiat ſine ſcandalo, & cum ædificatione populorum. *Sacra Cong. reg. in Reatina* 20. *Januarij* 1579. *in Nolana* 28. *Aprilis*, *in Aſſiſienſi* 18. *Martii* 1603. Quare, cum ſcandala timentur, debent prohiberi. *Sacr. Congreg. in Viterbienſi* 3. *Aprilis* 1582. Et nullibi fieri ſine licentia Epiſcopi. *Sacra Congregatio Concilii in una Bracharen.* Hactenus ille. Unde ad conciliandas prædictas opiniones 52
concludendum eſt, quod Repræſentationes piæ, ac devotæ poſſint quidem fieri in Eccleſiis, ſed cum licentia, & approbatione Epiſcopi. Secus autem, non.

Novæ additiones ex aliena manu.

AGERE hic non eſſet incongruum de Juribus Honorificis, quæ in Eccleſia Laicis præſtari ſolent. A- 1
longiores ſane eſſemus, quam patiuntur limites additionum. Satis ſit indicare qui de ipſis diſſerunt Auctores.

Vide itaque *Franciſcum de Roye de Juribus Honorificis* 2
in Eccleſia. Clauſit Auctor hic totam tractationem duobus libris. Primi libri tredecim ſunt capita. Caput primum ita conceptum eſt: „ Quid ſit honor, in quibus „ conſiſtit? Quid ſint jura honorifica? Eorum diviſio. *Methodus iſtius tractatus*. Cap. II. *In quibus Locis reddantur illi Honores?* Cap. III. *A quibus præſtentur illi honores? An Laicis deberi poſſint?* Cap. IV. *Honor præſentationis, & alimentorum ex bonis Eccleſiæ*. Cap. V. *Honor Thuris aut ſuffitus*. Cap. VI. *Honor precum*. Cap. VII. *Honor proceſſionis*. Cap. VIII. *Honor Liſtræ*. Cap. IX. *Honor ſepulturæ*. Cap. X. *Honor Sedis*. Cap. XI. *De Ordine Sedilium, & quis ea diſpenat?* Cap. XII. *Honor panis benedicti*. Cap. XIII. *Oſculum Pacis, & Aqua benedicta*. Quindecim vero ſunt capita ſecundi libri. Cap. I. *Ex quibus rationibus aut principiis Honores in Eccleſia deferuntur? Quædam Catholice ad hunc tractatum*. Cap. II. *Principibus omnes illi Honores debentur*. Cap. III. *Fundatoribus debentur omnes illi Honores*. Cap. IV. *De Senioribus Locorum, qui omnimodam juriſdictionem habent, & in ea poſitam Eccleſiam. Quinam iis Honores in ea debeantur*. Cap. V. *De iis Senioribus, qui mediam habent juſtitiam*. Cap. VI. *De iis, qui baſſam ſeu inferiorem juſtitiam habent, & fundum in quo conſtructa ſit Eccleſia*. Cap. VII. *De Benefactoribus*. Cap. VIII. *de Magiſtratibus Regiis ejus Territorii, in quo poſita ſit Eccleſia*. Cap. IX. *De Nobilibus, qui manent in eadem Parœcia*. Cap. X. *An ſimplices Nobiles in iis honoribus Eccleſiæ præferantur Judicibus Seniorum Parœciæ*. Cap. XI. *De Plebeis, qui vel juſpatronatus vel Senioratum, vel aliquod Feudum habent*. Cap. XII. *De Succeſſoribus*. Cap. XIII. *An ſingularis ſucceſſor poſſit tollere Auctorum ſuorum liſtras, & ſuas reponere*. Cap. XIV. *De Mulieribus*, Cap. XV. *Ubi, & quomodo de iis honoribus agendum*.

Confer itidem *Hericourt in Legibus Eccleſiaſticis ſuo or-* 3
dini reſtitutis part. 3. *cap.* 9. *per. totum*, & maxime *Rouſeaud de la Combe in ſua juriſprudentia Canonica verb. Jura Honorifica*. Quod ſi ſpecialem de juribus Honorificis Patronorum deſideres tractatum, adi *Michaelem de Perrey de Juribus Honorificis cum utilibus Patronorum*.

EDICTA LAICALIA. Vid. verb. *Frumentum*, & verb. *Lex art.* 3. *a n.* 14. *ad* 78.

EDUCANDÆ.

Additio ex Auctore.

EDucandarum puellarum admiſſio in Monaſterium fieri nequit ſine Apoſtolica licentia, & Ordinariorum examine. Benedictus XIV. tom. 2. Conſtitut. 26. incip. *Per bina*.

Pro Matrimonio, & ſepultura educandarum; vide 2
verb. *Matrimonium art.* 2. *n.* 115. *ad* 121.

Alia ad rem; vide verb. *Monialis art.* 1. *numer. primo ad* 63.

EJICERE, EJECTI A RELIGIONE.

SUMMARIUM.

1 *Religioſi profeſſi vere incorrigibiles poſſunt licite ejici a Religione.*

2 *Afferuntur ad hoc Decreta Sac. Congregationis Concilii Urbani VIII. juſſu edita de Regularibus Apoſtatis & Ejectis.*

3 *Adducitur Decretum ejuſdem Sacræ Congregationis Innocentii XII. juſſu editum moderatorium, & Incorrigilium reſpective innovatorium.*

4 *Ad expulſionem incorrigibilium quinque prærequiruntur, & enumerantur.*

5 *Recidivatio in ordine ad expulſionem non requiritur quod ſit in idem crimen ſpecie, ſed ſufficit quod ſiat in alia delicta, quamvis ſpecie diverſa.*

6 *Monitio, ſeu punitio debet eſſe trina.*

7 *Proceſſus debet eſſe inſtructus juxta cujuſque Religionis ſtylum, & Conſtitutiones, & per ipſum debent plene probari cauſa expulſionis.*

8 *Carceratio formalis licet alias debuiſſet eſſe per integrum annum, nunc ſufficit ad ſex menſes.*

9 *Tempus carcerationis debet eſſe continuum, & completum.*

10 *Hinc ſi reus e carceribus intra tempus præfixum aufugiat, nequit incorrigibilis declarari, & expelli.*

11 *Unde in tali caſu optimum expediens eſt petere diſpenſationem a Sacra Congregatione Concilii.*

12 *Carceratio non debet eſſe ad ſolam cuſtodiam, ſed debet eſſe qualificata arctatione & pœnitentia in carcere formali.*

13 *Vere incorrigibilis dicitur ille qui ter convictus, & punitus de tribus gravibus, & atrocibus criminibus, & probatus per ſex menſes in carceribus in jejunio, & pœnitentia non fuit emendatus, ſed animo adhuc perſeverat in ſua pertinacia.*

14 *Ad probandam incorrigibilitatem pro expulſione non poteſt carcerari, niſi qui poſt tertium delictum, & tertiam punitionem iterum delinquit.*

15 *Affertur, & ſolvitur inſtantia.*

16 *Incorrigibilis expleto carceris tempore, non eſt ſtatim expellendus, ſed adhuc poſt carcerem probatorium debet durare, & apparere incorrigibilitas pro expulſione.*

17 *Quod adhuc duret incorrigibilitas poſt carcerem probatorium duobus modis cognoſci poteſt, ſignis ſcilicet, vel factis.*

18 *Non adeſt obligatio ipſum expellendi, quamvis incorrigibilis in expreſſa ſua obſtinatione perſiſtat, ſed facultativum eſt Superiori, ſeu Judici, vel in carcere adhuc eum detinere, vel ad expulſionem procedere.*

19 *Facultas expellendi incorrigibiles in Decretis juſſu Urbani VIII. editis erat reſtricta ad ſolum Generalem cum conſilio & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis.*

20 *In Decretis autem editis juſſu Innocentii XII. extenditur ad Provinciales accedente approbatione Generalis.*

21 *Non poteſt tamen hæc facultas expellendi alteri delegari, nec a Generali, nec a Provinciali.*

22 *Electio ſex Graviorum Patrum poteſt modo fieri in Capitulo, vel Congregatione Provinciali, & debet per Generalem confirmari.*

23 *Talis ſufficit quod fiat per vota totius Definitorii.*

24 *Si nec a Religione, & nec a Provincia hujuſmodi ſex Patres fuerint electi in Capitulo, ſeu Congregatione, debet haberi recurſus ad Sacram Congregationem Concilii in ſingulis caſibus.*

25 *Si tamen fuerint electi a Religione in Capitulo, vel Congregatione Generali pro toto Ordine, & non fuerint electi in aliqua Provincia, poterit ipſa Provincia uti electis pro toto Ordine.*

26 *Sic ſi aliquis electus in Provincia decedat, poterit ſuppleri defectus ſubſtituendo aliquem ex his, qui fuerunt electi pro toto Ordine.*

27 *Sex Patres graviores eligendi, debent intelligi graviores gravitate virtutis, & non graviores gravitate molis, aut præciſe gravitate ætatis, vel graduationis.*

28 *Pro ferenda ſententia definitiva expulſionis non requiritur quod omnes ſex Patres concordent, ſed ſufficit quod major pars conveniat.*

29 *Si vota ſint paria, non poteſt definitive procedi ad ejectionem.*

30 *Nec in caſu paritatis votorum poteſt Generalis, vel Provincialis votum deciſivum præbere.*

31 *Sententia definitiva expulſionis non poteſt ferri niſi prius inſtructo ſecundum cujuſque Religionis ſtylum & Conſtitutiones, proceſſu, & plene probatis cauſis expulſionis ad Sacrorum Canonum præſcriptum.*

32 *Conſtructo proceſſu & copia exhibita reo &c. debet Provincialis vota ſex Patrum cum Summario proceſſus, & defenſionum noſtra, cum reſponſione ad ipſos facta ab Advocato Fiſci Religionis, tranſmittere ad Generalem, a quo habita approbatione, poterit, ſi reum expellendum judicaverit, ad definitivam ſententiam expulſionis procedere.*

33 *Lata ſententia debet intimari reo, qui ſi intra debitum tempus ad S. Sedem, & Sacram Congregationem Concilii appellaverit, ad eam devolvitur cauſa, ipſo interim in carceribus perſiſtente.*

34 *Tempus ad appellandum conceſſum ſunt decem dies numerandi a die latæ, & intimatæ ſententiæ.*

35 *Si vero non appellaverit, debet tranſactis ipſis decem diebus ab intimata ſententia e carcere educi, & coram Religioſorum communitate corona Clericali, & Regulari privari, & per Superiorem forma habitus Regularis exui &c.*

35 *Sententia expulſionis eſt ſtatim ſignificanda a Superiore Ordinario Loci.*

37 *Adducitur formula, ſecundum quam eſt ſignificanda.*

38 *Ordinarius nequit ſententiam expulſionis examinare, & inquirere, an Regularis ſit juſte, vel injuſte ejectus.*

39 *Traditur formula conſignandi Ejecto litteras expulſionis, ſi ipſas a Superiore petat.*

40 *Ejectus debet ſe præſentare illi Ordinario, in cujus Diœceſi eſt Conventus a quo ejicitur, & tenetur incedere in habitu Clericali.*

41 *Nequit tamen Ejectus nec in ſuſcepto Ordine miniſtrare, nec ad alios aſcendere.*

42 *Et ſi exerceat Ordines quos habet, ſit irregularis.*

43 *Ejectus nedum nequit exercere miniſterium Ordinum, ſed neque officium concionandi, & docendi.*

44 *Expulſus laborat infamia juris, & facti.*

45 *Juſte ejectus non poteſt prætendere alimenta a Religione.*

46 *Sic nec Religioſi Societatis Jeſu, qui poſt vota ſimplicia ante ſolemnem Profeſſionem a dicta Societate dimittuntur, nulla ab eadem Societate prætendere poſſunt alimenta, aut congruam ſuſtentationem, licet dum in ea viverent, titulo Religioſæ paupertatis, ad Sacros etiam Presbyteratus Ordines promoti fuerint.*

47 *Regularis injuſte ejectus poteſt compellere Monaſterium ad alimenta futura, & etiam præterita, ſi illa mutuo accepit.*

48 *Sic etiam lite pendente pro validitate expulſionis, Ejectus debet ali ex bonis Monaſterii, donec ſit lata ſententia, de juſtitia, vel injuſtitia illius.*

49 *Ejecti ſtantes in ſæculo tenentur ad vota eſſentialia Religionis.*

50 *Advertendum tamen eſt, quod licet in Ejectis perſeveret plena obligatio caſtitatis, obligatio tamen Paupertatis, & obedientiæ ſuſpenditur quoad executionem, & obſervantiam multorum juxta capacitatem ſui ſtatus.*

51 *Similiter obligatio aliorum votorum ſupra tria eſſentialia in aliquibus Regularium obſervantiarum proprii Inſtituti etiam ſub mortali præceptarum ſuſpenditur quoad illa, quæ pugnant cum ſtatu, in quo reperiuntur, & perſeverat, quoad ea, quæ compatiuntur cum eorum ſtatu.*

52 *Etiam contraria opinio quoad hæc eſt probabilis.*

53 *Ejectus juſte tenetur ſe corrigere, & humiliter petere, ut iterum admittatur.*

54 *Juſte ejectus poteſt cogere Religionem, ut ſe iterum recipiat dummodo ſaltem ex litteris teſtimonialibus Ordinarii conſtet eſſe plene emendatum.*

55 *Neque in hoc admitti debet excuſatio aliqua poſt declarationem Sac. Congregat. Conc. ſub Urbano VIII. editam.*

56 *Ejectus rediens ad Religionem non tenetur de novo Noviatum obire, & Profeſſionem emittere.*

57 *Ejectus rediens præſcindendo a ſtatutis, & Conſtitutionibus uniuſcujuſque Religionis non eſt ſtatim reſtituendus ad gradus, & præcedentias.*

58 *Immo ſecundum Donatum, & alios Ejecti redeuntes numquam debent reſtitui ad eumdem locum, gradus, & honores, quibus antea fruebantur.*

59 *Ejectus a Religione ob crimina falſa, quæ ipſe ſibi ad hunc finem impoſuit, non eſt ſecurus in conſcientia extra illam, ſed eſt verus Apoſtata.*

60 *Et hoc etiam eſt dicendum de ſic expulſis poſt Vota biennii a Societate Jeſu.*

61 *Ejectus juſte, ſi emendatus ad Clauſtra rediens, non admittatur, poteſt tuta conſcientia remanere in ſæculo.*

62 *Ejectus in ſæculo remanens, ſi in Ordinibus etiam Minoribus conſtitutus ſit, tenetur incedere in habitu Clericali.*

63 *Laici ſeu Converſi expulſi an teneantur incedere in habitu Clericali.*

64 *Ejectus deponens habitum Clericalem animo numquam reaſſumendi habitum, neque Clericalem neque Regularem, immo ſæculari militiæ ſe adſcribens, ſi ſit Clericus, eſt vere Apoſtata.*

65 *Quid ſi ſit Laicus, ſeu Converſus*, ad n. 66.

67 *Ejectus acquirit adhuc bona Monaſterio, vel Religioni unde eſt ejectus.*

68 *Acquirit tamen ejectus uſum facti, & jus diſponendi de acquiſitis pro ut ejus ſtatus exigit, & indiget quo ad vitæ neceſſaria.*

69 *Non poteſt tamen Ejectus facere expenſas magnas ſuper-*

ſtuat, nec Donationes illicitas, aut rerum magni valoris; & accipientes ab illo, tenentur ad reſtitutionem.

70 *Ejectus non poteſt teſtari in bonis acquiſitis ſæculo.*

71 *Si ejectus decedat extra Clauſtra, ex Decreto Gregorii* XIII. *omnia bona ſua fiunt Cameræ Apoſtolicæ.*

72 *Hoc Decretum ex Paſſerino non eſt intelligendum de omnibus bonis Religiorum, ſed de illis, quæ acquiſierunt extra Clauſtra.*

73 *Hinc a fortiori manent Religioni, & illi debentur bona illorum, qui caſu fortuito decedunt extra Clauſtra.*

74 *Ejectus ſi extra Clauſtra decedat eſt ſepeliendus in ſepulcro a ſe electo; Si vero decedat nulla facta electione, ſepeliendus eſt in Eccleſia Parochiali, & non in Regulari.*

75 *Subnectuntur Supplementa noviſſima Auctoris.*

1 Religioſi profeſſi vere incorrigibiles poſſunt ſervatis ſervandis licite ejici a Religione *Cap. Impudicos 11., & Cap. Si quis ſacro 17. cauſ. 27. quæſt. 1. Cap. Cum in Eccleſiis 10. de majorit., & obedient. Cum non ab homine 10. de judiciis; Cap. Ne religioſi 24. de Regularibus; Cap. Cum ad Monaſterium 6., & Cap. Ea quæ 8. de ſtatu Monachorum, Cap. Relatum 7. Ne Clerici, vel Monachi, C. Ut formæ 55., & Capit. Contingit 45. de ſentent. excom-*
2 *munic.* Et habetur expreſſe in Decretis de Apoſtatis, & Ejectis a Sacra Congregat. Conc. juſſu Urbani VIII. editis, & de mandato Innoc. XII. moderatis, & innovatis, quæ cum ſint regula, & norma obſervanda circa ipſos incorrigibiles ejiciendos, & ejectos, hic ad litteram ſubnectuntur.

Decreta Sacræ Congregationis Concilii Urbani VIII. juſſu edita de Regularibus Apoſtatis, & Ejectis.

Sacra Congreg. Cardinalium Concilii Trident. interpretum Regularium Ejectorum, & fugitivorum ſtatui conſulere, illorumque ſcandala ſummovere, & ſuccreſcentem numerum frangere operæ pretium exiſtimans, auditis Religionum Superioribus, reque diligentiſſime perpenſa, communicato etiam conſilio cum S. D. N. Urbano VIII. atque ex peculiari Sanctitatis ſuæ facultate, infraſcripta decreta edidit.

§. 1. Ac primo, ut infecta ſemina, e quibus pravi ejuſmodi fructus potiſſimum prodeunt, deinceps ne ſerantur in vinea Domini, cenſuit eſſe innovandas, & Sanctiſſimi auctoritate innovat Conſtitutiones, & Decreta generalis ſan. mem. Clementis VIII. ad Regularium reformationem, ac Novitiorum receptionem, profeſſionem, atque inſtitutionem ſpectantia; Diſtricteque præcipit Generalibus, atque aliis omnibus Ordinum Superioribus, ut illa exacte obſervent, atque ut obſerventur efficiant, ſub pœnis ſtatutis in iiſdem Conſtitutionibus; A quibus tamen excipiendum cenſuit caput illud, quo decernitur, ne in Conventibus, ſeu Monaſteriis ad Novitios recipiendos hactenus deſignatis, & approbatis, ſeu in poſterum deſignandis, & approbandis Novitii ad habitum ullatenus recipi poſſint, niſi prius a Congreg. Reformationis Apoſtolicæ, vel a propriis locorum Ordinariis expreſſe, & nominatim approbati fuerint, a cujus quidem Decreti obſervatione Sacra Congreg. juſtis de cauſis cenſuit Regulares eſſe abſolvendos, prout auctoritate Sanctiſſimi Domini Noſtri abſolvit, atque exemit.

§. 2. Deinde ut apoſtatandi opportunitas Regularibus præripiatur, ſtatuit, ut de cætero nullus permittatur ad arctiorem Religionem tranſire, niſi prius Superiori legitime conſtiterit, eam Religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiam petit, tumque Regularis recta ſe transferat ad arctiorem; quod ut re ipſa adimpleatur, idem Superior omni ſtudio, ac diligentia invigilet.

§. 3. Rurſus ſtatuit, ut fugitivi, & apoſtatæ ſive habitum Regularem deferant, ſive non, poſſint, ac debeant ab Epiſcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres conjici, ac Superioribus conſignari ſecundum Regularia inſtituta, puniendi, atque ipſi quoque Superiores teneantur eos perquirere, ad Religionem reducere, atque efficere ut apprehendantur, ſalva tamen in omnibus facultate Ordinariis locorum attributa ex Decreto Concilii *cap. 3. ſeſſ.* 6. Quod ſi apoſtatæ hujuſmodi, citra montes infra quatuor, ultra montes vero infra octo menſes a præſentis Decreti publicatione inchoandos, ſua ſponte, ad ſuam quiſque Religionem redierit, tunc pœnarum omnium ipſis propter apoſtaſiam inflictarum, aut infligendarum remiſſionem, atque impunitatem aſſequantur; ita tamen, ut debeant a Superiore abſolutionem humiliter petere, & coram eo culpam fateri, atque emendationem polliceri; Superior vero e contra benigne illos teneatur excipere, ab hujuſmodi pœnis abſolvere, & paterna charitate complecti.

§. 4. Ad hæc, ut in poſterum e Religionibus nullus legitime profeſſus ejici poſſit niſi ſit vere incorrigibilis; vere autem incorrigibilis minime cenſeatur niſi non ſolum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex juris communis diſpoſitione requiruntur, ſublatis hac in parte ſtatutis, & conſtitutionibus cujuſque Religionis, & Ordinis etiam a Sede Apoſtolica approbatis, & confirmatis; verum etiam, unius anni ſpatio, in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus, proindeque unaquæque Religio privatos habeat carceres in qualibet ſaltem Provincia; Elapſo autem anno, ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pervicacia perſeveraverit, ne contagione peſtifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre, ejici tandem poſſit, ſed ab ipſomet Generali tantum de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congregationibus generalibus; tumque non niſi inſtructo ſecundum eorum ſtylum, & conſtitutiones proceſſu, & plene probatis cauſis expulſionis ad Sacrorum Canonum præſcriptum; Interea tamen uſque ad primum Generale Capitulum, ſeu Congregationem proxime celebrandam, ſi quempiam ex juſtis, & neceſſariis cauſis expellere oportebit, ejectio fieri poſſit a Generali cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum; ut ſupra, quos idemmet Generalis eligere debeat infra quatuor menſes a præſentis Decreti publicatione; ſervata tamen in reliquis forma ſuperius præſcripta; Sic vero ejecti, quamdiu non redierint ad Religionem, in habitu Clericali incedant, atque Ordinarii loci juriſdictioni, & obedientiæ ſubſint; proindeque Generalis illico expulſionis ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur. Cæterum Sacra Congr. Religionum Superiores ſerio admonet, ac per Jeſu Chriſti viſcera obteſtatur, ut memores paternæ Charitatis, & manſuetudinis quam profitentur, nihil intentatum relinquant, ut lucrentur animas Fratrum ſuorum fere in profundum malorum delapſas, antequam graviſſimum, atque extremum expulſionis remedium experiantur; idque eo magis, quod ſubditorum ſanguinem, qui ex malo negligentium, & ſui officii immemorum Prælatorum regimine peribunt, D. N. J. Chriſtus in ſupremo Dei judicio de eorumdem Prælatorum manibus ſit requiſiturus.

§. 5. Præterea ſtatuit, ut iidem Superiores nemini ex Religioſis expulſis litteras teſtimoniales concedant, illos ad Sedem Apoſtolicam rejicientes, vel jubentes aliam ingredi Religionem.

§. 6. Item ut ejecti extra Religionem degentes ſint perpetuo ſuſpenſi ad exercitio Ordinum, ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi.

§. 7. Ac poſtremo cenſuit eſſe innovandam, & ſuæ Beatitudinis auctoritate innovat Conſtitut. fel. record. Gregorii IX. relatam in cap. fin. extr. de reg. Ac propterea declarat, eam Conſtitut. in iis quoque vindicare ſibi locum, ſervando, expulſi fuerint, dummodo tamen in expulſis hujuſmodi ſubſit ſpes evidens emendationis, ex litteris ſaltem teſtimonialibus Ordinarii, cujus conſcientiam in his litteris concedendis Sacra Congreg. ſerio oneravit.

§. 8. Ne qua vero difficultas in ſupraſcriptis decretis, & ordinationibus exequendis ſuboriatur, Sacra Congreg. S. D. N. annuente atque approbante, univerſis Generalibus, Provincialibus, Commiſſariis, Miniſtris, Præſidentibus, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Guardianis, Vicariis, & quibuſcumque aliis Superioribus quorumcumque Ordinum vel Congregat. Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium, ubique locorum exiſtentium injungit, ſerioque mandat, ut illa diligenter obſervent, atque obſervari procurent in omnibus Cœnobiis, ac Monaſteriis, Collegis, ac Domibus quorumcumque Monachorum, ac Regularium ubique locorum exiſtentibus, efficiantque, ut tam decreta ſupradicta felicis record. Clementis VIII. quam præſentes ordinationes in ſingulis ejuſmodi locis, bis ſaltem in anno legantur in publica menſa.

§. 9. Si quis vero ipſorum adverſus ea quæ ſuperius præſcripta ſunt, vel eorum aliquid quoquomodo facere, vel moliri præſumpſerit, ipſo facto pœnam incurrat privationis omnium Officiorum, quæ tunc obtinebit, vocisque activæ, paſſivæ, ac perpetuæ inhabilitatis, ad illa in poſterum obtinenda, pœnaque hujuſmodi ſit Sanctitati ſuæ, ac Sedi Apoſtolicæ reſervata, iiſdem Superioribus etiam Generalibus, & Protectoribus illam moderandi, ſeu relaxandi poteſtate penitus interdicta, & nihilominus ſit irritum, & inane quidquid ſecus a quoquam actum extiterit.

§. 10. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcumque perſonarum atque Ordinum tam Mendicantium quam non Mendicantium, Congregationum, Monaſteriorum, Conventuum, Domorum, ac Locorum Regularium quorumcumque, necnon illorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, vel conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis, & privilegiis etiam in corpore Juris clauſis, aut ex cauſa, vel titulo oneroſo, vel in limine fundationis conceſſis, etiam Mari magno, ſeu Bulla aurea, aut alias nuncupatis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus decretis etiam motu proprio, &

ex

ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut alias quomodolibet etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus & formis ſpecialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales, idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſervanda eſſet, tenores ejuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habentes, quibus, quoad ea quæ ſupradictis quomodolibet adverſantur, illis alias in ſuo robore permanſuris ſpecialiter, & expreſſe Sanctitatis ſuæ auctoritate derogat ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ die 21. Septembris 1624.

Coſmus Cardinal. de Torres.

Proſper Fagnanus Sacræ Congregat. Secr.

3 Decretum ejuſdem Sacræ Congregationis Innocent. XII. juſſu editum moderatorium & incorrigibilium reſpective innovatorium.

Inſtantibus Procuratoribus Generalibus Religioſorum Ordinum pro moderatione Decretorum de Apoſtatis, & ejectis editorum a Sacra Congreg. Concil., & Sanctæ mem. Urbano Papa VIII. anno 1624. confirmatorum, ut facilior modus incorrigibiles ejiciendi præſcribatur Sacra Congreg. a Sanctiſſimo Domino Noſtro Innocentio Papa XII. ſuper præmiſſis particulariter deputata. Eminentiſs. S. R. E. Cardinalium Carpinei, Caſanate, Mariſcotti, Norioleis, de Lauræa, de Agirre, & Colloredi, perpenſis eorumdem Procuratorum Generalium votis ne conſortio morbidarum pecudum ceteræ corrumpantur, & remedia hucuſque ad ſanitatem oblata male affectis officiant magis quam proſint, maturo examine, zelo regularis diſciplinæ conſervandæ cenſuit, ſtatuit, & auctoritate ejuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri ſibi ſpecialiter attributa, hæc in poſterum ſervanda decrevit.

1. Quod firmis, ac in ſuo robore ſemper manentibus prædictis decretis de Apoſtatis, etiam ſecundum eam partem, ubi agitur de ejectis, & ejiciendis, tamquam Sacris Canonibus, & communiori SS. Patrum menti conformibus quoad ejectos, eadem ſerventur, quæ in alio ſimili decreto hac præſenti die emanato de Apoſtatis, & Fugitivis ſtatuta ſunt, & indulta; Quodque ad præſcriptam legem ſanctæ mem. Gregor. IX. in cap. final. de reg. annuatim fugitivi requirantur, & reſpective cogantur ad clauſtra reverti.

2. Quod annus integer, qui prædictis Decretis anni 1624. præſcribitur in pœnitentia, & jejunio ad ejiciendos incorrigibiles, ad ſex tantum menſes continuos in poſterum coarctetur, & reſtringatur.

3. Quod facultas Generalibus Ordinum de conſilio, & aſſenſu ex gravioribus Religioſis in ſingulis Capitulis, & Congregation. Generalibus ad cauſas ejiciendorum eligendis attributa, extendatur etiam ad quoſcumque Provinciales, qui electis pariter in Congregationibus Provincialibus ſex gravioribus de propria Provincia Religioſis a Generali confirmandis de illorum conſilio, & aſſenſu cauſas hujuſmodi cognoſcant, & ad effectum ejiciendi incorrigibiles ſuæ Provinciæ, & ejectionem pronunciandi, accedente approbatione Generalis definiant ſalva ſemper Sanctæ Sedis, & Sacræ Congreg. Conc. in cauſa recurſus, & appellationis auctoritate.

4. Quod in poſterum proceſſus conficiatur juxta Regulas, Conſtitutiones, ordinationes, & Stylum cujuſque Ordinis, & Religionis, donec aliter fuerit a Sacr. Congregatione proviſum.

5. At quia nimia ſine delectu facilitas recipiendi quoſcumque Religionis ingreſſum petentes, & a Religione forſan alienos, duram ſatis tractu temporis neceſſitatem parit eoſdem e Clauſtris ejiciendi, ne hujuſmodi ſemina, quæ a principio ad fructum faciendum cadunt in terram bonam paulatim contaminata inordinatis moribus uſque ad incorrigibilitatem ſuccreſcant in paleas, eadem Sacr. Congreg. annuente Sanctiſſimo D. noſtro ſub interminatione Divini judicii, nec non privationis votis activæ, & paſſivæ, ac dignitatum, & officiorum obtentorum cum inhabilitate ad eadem in poſterum obtinenda, quibuſcumque prædictorum Ordinum Superioribus diſtricte præcipit, & mandat omnia, & ſingula Decreta ſan. mem. Clementis VIII. regiſtrata poſt Decretum ſan. mem. Urbani VIII. de Apoſtatis, & ejectis incipien. *Regularis*, *Sanctiſſimus*, *& Nullus*, una cum aliis ſubſequentibus Decretis, proviſionibus, & reſpective moderationibus bis anno legi, eadem ad unguem ſervari, pœnas in eiſdem contentas innovari, & Capitibus Ordinum intimari, ne hujuſmodi Decretorum trangreſſores, qui in lege gloriantur, per prævaricationem legis Deum inhonorent, & ne militiæ Chriſti adſcripti tam de facili fiant deſertores ac profugi.

Datum Romæ die 24. Julii 1694.

C. Card. Mariſcottus Pro-Præfectus.

Ex quibus Decretis colligitur quinque prærequiri ad ex- 4
pulſionem Incorrigibilis. Primum eſt recidivatio expel-
lendi in grave crimen. Secundum eſt monitio, ſeu pœna
reiterata Reo incuſſa ad ejus correctionem. Tertium eſt
proceſſus inſtitutus juxta Ordinum conſtitutiones in ordi- 5
ne ad expulſionem. Quartum eſt formalis carceratio ex-
pellendi in jejunio & pœnitentia. Et quintum eſt incor-
rigibilitas in eodem. Recidivatio in ordine ad expulſio-
nem non requiritur, quod fiat in idem crimen ſpecie,
ſed ſufficit quod fiat in alia delicta quamvis ſpecie diver-
ſa; Unde ſi quis primo punitus de fornicatione, ſecundo
de percuſſione, tertio de furto; denuo delinquit alio cri-
mine videlicet proprietatis, Apoſtaſiæ, & hujuſmodi, po-
teſt ab Ordine ejici non minus ac ſi ter, de eodem ſpecie de-
licto fuiſſet punitus. Novarr. *in Lucern. Regul. verb.* In-
corrigibilis Paſſerin. *de ſtatu homin. tom.* 3. *qu.* 189. *art.* 8.
num. 563. Ricc. *part.* 4. *deciſ.* 102., Rodriq. *tom.* 1. *qu.* 30.
art. 14. Anton. *a Spiritu S. conſult.* 74. *n.* 3. Portell. *verb.*
Ejicere n. 2. & alii paſſim. Monitio, ſeu punitio debet eſ- 6
ſe trina; *argum. cap. Contingit* 45. *de ſentent. excomm.*, ibi:
Tertio, te commonito cap. Ea quæ 8. *de ſtatu Monachor.* Do-
nat. *Praxi Regul. tom.* 1. *tract.* 8. *de ejectis q.* 10. *nu.* 2.,
Portell. *verb. Ejicere num.* 1. *§. ſecundo nota*, Matthæucc.
Official. cur. cap. 25. *num.* 16. Ameno *pract. tit.* 5. *§.* 6.
numer. 26. Proceſſus debet eſſe inſtructus juxta cujuſque 7
Religionis Stylum, & Conſtitutiones, & per ipſum de-
bent plene probari cauſæ expulſionis, nempe quod Reus
de delictis gravibus juxta Jus commune aut proprii Ordi-
nis conſtitutiones antea fuerit ter punitus, aut Canoni-
ce, & judicialiter monitus, & his non obſtantibus ni-
hilo melior factus, adhuc converſationem, & vitam re-
laxatam continuet ſine ulla ſpe emendationis, *cit. decret.*
Urbani VIII. §. 4., *& cit. decret. Innoc. XII. §.* 4., & com-
muni Doctorum.

Carceratio formalis licet *ex cit. decr. Urbani VIII.* §. 4. 8
debuiſſet continuare per annum integrum, ibi: *Unius an-*
ni ſpatio in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus,
ex cit. tamen *decret. Innoc. XII. §.* 2. reſtringitur ad ſolos
ſex menſes, ibi: *Quod annus integer, qui in prædictis de-*
cretis ann. 1624. *præſcribitur in pœnitentia, & jejunio ad*
ejiciendos incorrigibiles, ad ſex tantum menſes continuos in
poſterum coarctetur, & reſtringatur. Tempus carcerationis 9
taxatum ad ſex menſes a Sacra Congr. Concil. *in cit. de-*
cret. juſſu Innocent. XII. edit. debet eſſe continuum, &
completum; habetur ex declaratione Sacræ Congregat.
Concil. ad dubia propoſita a Procuratore Generali Ordi-
nis S. Mariæ de Mercede, ubi ad ſecundum dubium con-
ceptum his verbis: *Secundo, an Regularis pluribus inter-*
polatis vicibus pro reiteratis delictis, in diverſis tempori-
bus commiſſis in carceribus detentus, poſſit uno carceratio-
nis anno (ut ſupra interpolatæ expleto) tamquam incor-
rigibilis a Religione ejici, ſi poſt dictum annum carceratio-
nis interpolatum, animo indurato in ſua pertinacia perſe-
veraverit, iterum delinquat? ſic præciſe reſpondit Die
21. *Junii* 1653. *Sacr. Congregat. Eminentiſs. Cardinalium*
Concil. Trident. interpretum, omnibus mature perpenſis ....
Ad ſecundum reſpondit, non ſufficere annum carcerationis
interpolate expletum, ſed requiri ſpatium unius anni con-
tinuum, & integrum. Unde idem cenſendum eſt de car-
ceratione ad ſex menſes ex Decretis ejuſdem Sacr. Con-
greg. ſub Innocent. XII. reſtricta.

Hinc ſi reus e carceribus intra tempus præfixum aufu- 10
giat, nequit incorrigibilis declarari, & expelli, quia con-
tinua carceratio ad ſex menſes eſt de ſubſtantia incorri-
gibilitatis, ſicuti erat continua carceratio ad annum ante
decreta edita juſſu Innocentii XII. ut patet ex dicta decla-
ratione Sacræ Congregationis Concil. ad dubia &c. ubi id
ad primum dubium conceptum his verbis; „ Primo, an
„ Regularis conſtitutus in carceribus ſpatio unius anni in
„ jejunio, & pœnitentia, ad finem ut tamquam in-
„ corrigibilis a Religione ejiciatur, *ſi* e carceribus fugiat
„ (dicto carcerationis anno nondum expleto) & inde ſit
„ captus, poſſit tunc, ut incorrigibilis ejici, an vero,
„ quid aliud faciendum ſit? *ſic præciſe reſpondit*: Ad pri-
„ mum reſpondit, Regulares delinquentes uti incorrigibiles
„ a Religione ejici non poſſe, anno carcerationis nondum
„ expleto ". Unde in tali caſu optimum expediens eſt
petere diſpenſationem a Sacra Congregat. Concil. quæ ex 11
tali fuga cognoſcens evidenter ejus incorrigibilitatem, diſ-
penſare poterit, prout in facti contingentia alias diſpenſa-
vit, ut referunt Donatus *prax. Regul. tom.* 1. *part.* 2.
tract. 7. *de Ejectis quæſt.* 11. *n.* 9. Pirrh. Corrad. *prax.*
diſpenſ. Apoſtol. lib. 6. *cap.* 15. *num.* 31. Amen. *pract.*
crim. tit. 5. *§.* 6. *n.* 40. Carceratio non debet eſſe ad ſolam
cuſtodiam, ſed debet eſſe qualificata afflictione, & pœni- 12
tentia in carcere formali feris, & veſtibus munito ſine ca-
putio, & chorda, ſeu hujuſmodi, in pane, & aqua ſimul
cum flagellatione in publico Refectorio ſaltem aliquibus
hebdomadæ diebus, vel ſaltem qualibet feria ſexta; colli-
gitur *ex cit. decret. juſſu Urbani VIII. editis* §. 4. *ibi: Ve-*
rum etiam unius anni (modo ſex menſium ex moderato-
ria ſub Innocentio XII.) *ſpatio in jejunio & pœnitentia pro-*
betur in carceribus & tenent Bordon. *tom.* 4. *part.* 3. *reſol.*
209. *num.* 44. Ameno *de incorrigibilium expulſione part.* 9.
q. 13. *n.* 115. Mattheuc. *offic. Cur. c.* 25. *n.* 17. *&* 18. & alii.

In-

13 Incorrigibilitas eſt in eodem, qui vere dicitur incorrigibilis, ſi ter convictus & punitus de tribus gravibus, & atrocibus criminibus, & probatus per ſex menſes in carceribus in jejunio, & pœnitentia, non fuit emendatus, ſed animo indurato adhuc perſeverat in ſua pertinacia, colligitur *ex cap. Cum non ab homine* 10. *de judiciis*, *capit. Cum ad Monaſterium* 6. *& capit. Ea quæ* 8. *de ſtatu Monachor. capit. Ut famæ* 35. *& capit. Contingit* 45. *de ſentent. excommunic. & ex cit. decret. juſſu Urbani VIII. edit.* §. 4. & tenent Paſqualig. *ad Lauret. de Franchis part.* 1. *numer.* 1058. Mattheuc. *loc. citat. num.* 15. Portell. *in dub. Regul. verb. Ejicere numer.* 1. *verſ.* Secundo nota, ubi ſic ſubjungit: ,, Unde colligo, non ſufficere quod Religioſus committat tria crimina atrocia ex una quaſi vice morali, unum poſt aliud, vel ſimul, ut dicatur incorrigibilis, ſi non ſit ter punitus cum diſtinctis intervallis, & diſtinctis punitionibus, ſed opus eſt, ut per intervalla fiant crimina, & cuilibet adhibeatur punitio, & Monachus non reſipiſcat; alias non diceretur incorrigibilis, quia pertinacia proprie conſiſtit in reſiſtentia per diſtinctas objurgationes; non vero ſatis colligitur ex una ſolum reſiſtentiam; & ipſum nomen incorrigibilis proprie non denotat continuationem ad crimina, ſed reſpectum ad correctionem, vel punitionem ter contemptam.

14 Ad probandam incorrigibilitatem pro expulſione non poteſt carcerari, niſi qui poſt tertium delictum, & tertiam punitionem, iterum delinquit; Paſſerin. *de hominum ſtat. quæſtion.* 189. *artic.* 8. *numer.* 169. Bordon. *t.* 4. *part.* 3. *reſol.* 108. Pellizar. *tractat.* 9. *capit.* 4. *n.* 232. Barb. *in cap. Cum non ab homine* 10. *de Judic.* *n.* 10. Sanctorus *de pœnitent. capit.* 19. *quæſtion.* 2. contra Amenum *de incorrigibilium expulſione part.* 1. *quæſtion.* 11. *per tot.* Et ratio eſt, quia ut recte dicunt citati Doctores, carceratio ſive *annualis* ex decretis juſſu Urbani VIII. editis, ſive *Semeſtris* ex moderatoria ſub Innocentius XII. ſtatuta, ad experimentum incorrigibilitatis, fuit inducta ad effectum removendi incorrigibilem a ſua pertinacia & obſtinatione in peccatis, ſed tertio punitus, & (ut ſupponitur) emendatus non habet a quo per carcerationem removeatur, ergo ad hoc ut habeatur fundamentum talis carcerationis non poteſt carcerari, niſi poſtquam compleverit pœnitentiam de tertio delicto, adhuc quarto delinquat; aliter talis carceratio eſſet injuſta, etiam jam pro tribus patratis delictis, trinam ſibi impoſitam pœnitentiam compleverit, & jura improbent binam punitionem in idem crimen. Nec valet, quod dicit

15 Amenus *loc. citat. n.* 105. nempe quod data noſtra ſententia, oporteret, quod ante expulſionem quinquies deliquiſſet expellendus, nempe ter ante carcerationem, ſemel pro carceratione ineunda, & illa peracta, iterum pro effectu expulſionis; quod ſecundum ipſum inauditum eſt, nec apud ullum auctorem invenitur neceſſaria patratio quinque criminum ſucceſſivorum. Non valet, inquam, quia licet non explicite, dixerunt tamen implicite citati pro noſtra ſententia Doctores. Et hoc eſt maxime conſentaneum *citat. Decretis ſub Urbano VIII. editis*, *ubi* §. 4. ſic expreſſe habetur: *Ceterum Sacr. Congregat. Religiosum Superiores ſerio admonet, ac per Jeſu Chriſti viſcera obteſtatur, ut memores paternæ Charitatis, & manſuetudinis, quam profitentur, nihil intentatum relinquant, ut lucrentur animas Fratrum ſuorum, fere in profundum malorum delapſas, antequam graviſſimum, atque extremum expulſionis remedium experiantur.* Et conſonat textus *in cap. Contingit* 45. *de ſentent. excommunic.* ubi ſic expreſſe ſtatuitur: *Mandamus, ut tales, ſi tertio a te commoniti, ſeipſos contempſerint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres, quæ pro Clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda dignoſcitur inſtituta;* ubi nota illa verba: *Si tertio a te commoniti, ſeipſos contempſerint emendare*, per quæ evidenter demonſtratur non poſſe deveniri ad ulteriorem pœnam, niſi trinæ monitioni, ſeu punitioni ſuperveniat contemptus, ſeu relapſus; & quamvis ibi, ut alias recte obſervat Amen. *loc. cit. num.* 104. ſit ſermo de ſententia definitiva, & non de interlocutoria, ut in noſtro caſu; tamen adhuc facit pro nobis per rationem adductam ſub *n.* 14. & ne alias innocens injuſte vexetur, cum punitus, & emendatus pro innocente habeatur. Quamobrem ſtatuta Salmanticenſia in Ordine Minorum *cap.* 7. *verſ. Quicumque Frater Ord. Seraphico to.* 3. *fol.* 32. *col.* 1. redarguunt, & puniunt veluti infamatores & calumniatores objicientes alicui delictum, de quo punitus, & emendatus fuit.

16 Incorrigibilis completo carceris tempore, non eſt ſtatim expellendus, ſed adhuc poſt carcerem probatorium debet durare, & apparere incorrigibilitas pro expulſione; colligitur ex verbis *cit. dec. edit. ſub Urbano VIII.* §. 4., ibi: *Elapſo autem anno* (nunc ſex menſibus ex dict. moderatoria ſub Innocent. XII. §. 2.) *ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pervicacia perſeveraverit* . . . . *ejici tandem poſſit*; Paſſerin. *de homin. ſtat. tom.* 3. *quæſt.* 189. *artic.* 8. *n.* 585. Amen. *loc. cit. quæſt.* 14. *num.* 1. Donat. *l. c. quæſt.* 19.

17 Paſqualig. *loc. cit. numer.* 1070. Quod autem adhuc duret incorrigibilitas poſt carcerem probatorium, duobus modis cognoſci poteſt, *ſignis ſcilicet*, vel *factis*. Signis cognoſcitur, ſi reus minime ſe humiliatum oſtendat, ac de præteritis delictis non pœnitens, immo potius pervicax & obduratus appareat, in blaſphemias, imprecationes, & minas erumpendo ob talem incarcerationem, dicendo ſe velle de ſuis æmulis ulciſci, & hujuſmodi: Factis autem cognoſcitur ſi ſe ſimulans emendatum, eductus de carcere, redit ad priſtinum vomitum alia facinora perpetrando. Unde ſi poſt carcerem probatorium uno ex his duobus modis appareat adhuc durare incorrigibilitatem, ea redacta ad formam judicii per claras probationes poteſt tunc ſervatis aliis ſervandis expelli; ſic *cit. Doctores*.

Non adeſt tamen obligatio ipſum expellendi, quamvis in- 18
corrigibilis in expreſſa ſua obligatione perſiſtat, ſed facultativum eſt Superiori, ſeu Judici, vel in carcere eum adhuc detinere, vel ad expulſionem procedere, ut apparet *ex cit. decret. juſſu Urbani VIII. editis*. ibi: *Ejici tandem poſſit*, quibus verbis denotatur facultas, non autem obligatio ejiciendi; Sanctor. *de pœnitent. quæſtion.* 3. *capit.* 19. *fol.* 255. Mattheuc. *loc. cit. num.* 22. Ameno *loc. num.* 122.

Facultas expellendi incorrigibiles *in Decretis juſſu Urbani VIII. editis* §. 4 erat reſtricta ad Generalem tantum cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis, ibi: *Ab ipſomet Generali tantum de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congreg. Generalibus*. In decretis autem editis *juſſu Innocentii XII.* §. 3. extenditur ad Provinciales accedente approbatione Generalis, ibi: *Quod facultas Generalius Ordinum de conſilio, & aſſenſu ſex ex gravioribus Religioſis in ſingulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus ad cauſas ejiciendorum eligendis attributa, extendatur etiam ad quoſcumque Provinciales, qui electis pariter in Congregationibus Provincialibus ſex gravioribus de propria Provincia Religioſis a Generali confirmandis, de illorum conſilio, & aſſenſu cauſas hujuſmodi cognoſcant, & ad effectum ejiciendi incorrigibiles ſuæ Provinciæ, & ejectionem pronunciandi, accedente approbatione Generalis, definiant; Salva ſemper Sanctæ Sedis, & Sacræ Congregationis Concilii in cauſa recurſus, & appellationis auctoritate*.

Non poteſt tamen nec a Gene- 21
rali, nec a Provinciali hæc poteſtas expellendi alteri delegari, ut habetur ex reſponſione Sacræ Congregationis Concil. data die 21. *Junii* 1653. antequam fuiſſet extenſa ad Provinciales per dict. Decreta ſub Innocent. XII. edita 24. *Julii* 1694. Interrogata enim tunc per varia propoſita dubia a Procuratore Generali Ordinis S. Mariæ de Mercede; Ad tertium dubium propoſitum ſub his verbis: *Tertio: An Generalis Ordinis poſſit delegare facultatem ejiciendi a Religione Provincialibus pro eorum Provinciis, ſeu Commiſſariis, vel Vicariis Generalibus, & an delegatio ſit a Generali facienda in quolibet caſu, an vero indefinite in omnibus caſibus?* Reſpondit: *Generalem Ordinis non poſſe delegare facultatem ejiciendi a Religione Provincialibus per eorum Provincias, ſeu Commiſſariis, vel Vicariis Generalibus*.

Electio ſex graviorum Patrum a dictis Decretis ſtatu- 22
ta, licet per prima edita ſub Urbano debuiſſet fieri in ſingulis Capitulis, vel Congregation. Generalibus, ut patet *ex* §. 4., ibi: *De conſilio & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congregationibus*; Per ſecunda tamen decreta edita ſub Innocentio poteſt fieri in Capitulo, vel Congregatione Provinciali, & debet per Generalem confirmari, ut patet *ex* §. 3., ibi: *Electis pariter in Congregat. Provincialibus ſex gravioribus de propria Provincia Religioſis, a Generali confirmandis*.

Talis electio non eſt neceſſe, quod 23
fiat per vota totius Capituli, ſed ſufficit, quod fiat per vota totius Diffinitorii Generalis pro toto Ordine, & per vota totius Diffinitorii Provincialis pro Provincia; colligitur ex verbis ipſorummet Decretorum, quæ tribuunt facultatem eligendi illos ſex Patres in Capitulis, ac in Congregation. Generalibus, ut patet in primis editis ſub Urbano *dict.* §. 4., ibi: *Eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congregationibus Generalibus*; & in ſecundis editis ſub Innocentio *dict.* §. 3., ibi: *Electis pariter in Congregationibus provincialibus*; atqui ad Congregationes ſive Generales ſive Provinciales ſoli reſpective Diffinitores accedunt, ergo &c. Sic Amen. *de incorrigibilium expulſione part.* 1. ubi *in Summario decret. edit. ſub Innocentio XII. ſub num.* 33. ſic habet: *Talis electio fieri debet in Capitulo, vel Congregation. & per Generalem confirmari, & ibid. quæſt.* 16. *num.* 136. *in fine*, ſic concludit: *Ergo cum ſolum Diffinitorium corpus Congregation. Capitularis conſtituat, ipſi incumbit annuatim hos ſex Patres eligere, quorum approbatio* (ut habet citatum Decretum) *a Generali eſt attendenda*.

Nec a Religione, nec a Provincia hujuſmodi ſex Pa- 24
tres fuerint electi in Capitulo, ſeu Congregatione, debet haberi recurſus ad Sacram Congregationem Concilii in ſingulis caſibus; ut habetur ex reſponſione ejuſdem Sacræ Congregationis ad dubia ei propoſita a dicto Procuratore Generalis Ordinis S. Maria de Mercede, inter quæ cum quintum eſſet conceptum his verbis, Quinto: *Quod ſi a Religione hujuſmodi ſex Patres non fuerint electi in*

Capitulo, ſeu Congregatione Generali, quid faciendum ſit uſque ad primum Capitulum Generale? Ad quintum reſpondit, recurrendum ad Sacram Congregationem in ſingulis ca-
25 *ſibus*. Si tamen fuerint electi a Religione in Capitulo; vel Congregatione Generali pro toto Ordine, & non fuerint electi in aliqua Provincia, poterit ipſa Provincia uti electis pro toto Ordine; ſicuti fiebat ante decretum ſub Innocentio XII. editum extenſivum hujuſmodi facultatis ad Provinciales. Et ſic ſi aliquis ex electis in Provincia dece-
26 dat, poterit ſuppleri defectus ſubſtituendo aliquem ex his, qui fuerunt pro toto Ordine electi, cum poſſit eorum votum etiam per Epiſtolas mitti, & haberi, ut patet ex reſponſione Sacræ Congregationis ad ſextum Dubium d. Procuratoris S. M. de Mercede, ibi: *Sexto: An ſufficiat ut Prælatus Conventualis, ſeu Provincialis conficiat proceſſum ſtylo Religionis ſervato, & illius ſummarium tranſmittat Generali Ordinis, ſeu illius Delegato, qui adhibitis ſex Patribus, quilibet eorum videat eumdem proceſſum, & tranſmittat votum ſuum per litteras eidem Generali, ſeu Delegato? Ad ſextum reſpondit, Proceſſus eſſe conficiendos juxta ſtylum, & conſuetudines Religionis, & illorum tranſumptum authenticum eſſe tranſmittendum ad ſingulos ex ſex Patribus electis, qui per Litteras poſſunt vo-*
27 *tum dare*; Ameno *loc. cit. q.* 16. *num.* 139. Sex Patres graviores eligendi, debent intelligi graviores gravitate Virtutis, ſcilicet peritiores in Sacris Canonibus, rebus Criminalibus, & ſtatutis Religioni; non autem graviores gravitate molis, aut præciſe gravitate ætatis, vel graduationis, Unde Provinciales, Cuſtodes, & Diffinitores, aliique graduati, qua præciſe tales, non cenſentur ex gravioribus Patribus intentis, & volitis a citatis Decretis, cum non ſemel iſti Sacros Canones, res Criminales, & ſtatutorias leges neſciant, cum non didicerint; ut docet experientia, & recte obſervant Ameno *loco citat. qu.* 16. *numer.* 137. Matheuc. *loco citato numer.* 24. & alii paſſim.

28 Pro ferenda ſententia Diffinitiva ſuper expulſione incorrigibilis non requiritur, quod ſingula ſex Patrum vota concordent, ſed ſufficit, ut major pars conſentiat, ut habetur expreſſe ex reſponſione Sacræ Congregationis Concilii ad dubium ſeptimum ex propoſitis a d. Procuratore Generali Ordinis S. de Mercede, ibi; *Septimo: An Generalis, ſeu Delegatus poſſit ferre ſententiam ejectionis a Religione, quando a tribus ex ſex Patribus electis, ſeu ab illorum majori parte dicta ſententia approbetur: An potius ſit neceſſarium, ut omnes ſex dent votum, itaut ex defectu voti etiam unius non poſſit ſententia valide ferri? Ad ſeptimum reſpondit, ſententiam ejectionis a Religione ferri debere, ſaltem de voto majoris partis ſex*
29 *Patrum electorum*. Unde ex hoc decreto aperte ſequitur, quod ſi vota ſint paria, tria nempe ſtent pro expulſione, & tria diſſentiant, tunc non poteſt definitive procedi ad ejectionem, quia, ut expreſſe dicit Decretum, ſententia ejectionis debet ferri *ſaltem de voto majoris partis ſex Patrum Electorum*; & quando requiritur conſenſus majoris partis Collegii ad hoc, quod Superior poſſit aliquid facere, non ſufficit æqualitas votorum Collegii, ut recte docet Gloſſa communiter recepta *in cap. Si ab Epiſcopo*,
30 §. *Cum vero, in verb. aſſenſu; Ne ſede vacant. in* 6. Nec in caſu paritatis votorum poteſt Generalis, vel Provincialis votum deciſivum præbere ſub prætextu conceſſionis factæ talibus Superioribus Ordinis Minorum de Obſervantia ab Urbano VIII. 10. *Novembris* 1642. Conſtitut. incipient. *Religioſos viros*, & a Sacra Congregat. Epiſcopor. & Regular. 13. *Martii* 1653. Decreto incipient, *Sacra Congregatio*. Quia tales conceſſiones loquuntur expreſſe de electionibus faciendis a Vocalibus, aliiſque negotiis decidendis per Diffinitoria Provincialia, cujus generis non eſt illud ejectionis incorrigibilium, ſuper quo Vocales, & Diffinitores, qua tales, votum non habent, tum ex citatis decretis ſub Urbano VIII. & Innocentio XII. editis ſint pro hoc ſpecialiter eligendi ſex ex gravioribus Patribus.

31 Sententia Definitiva expulſionis incorrigibilium non poteſt fieri niſi prius inſtructo ſecundum cujuſque Religionis ſtylum, & Conſtitutiones proceſſu, & plene probatis cauſis expulſionis ad Sacrorum Canonum præſcriptum; *cit. Decret. edit. ſub Urbano VIII.* §. 4. ibi: *Tunque non niſi inſtructo ſecundum eorum ſtylum, & Conſtitutiones*
32 *proceſſu, & plene probatis cauſis expulſionis ad Sacrorum Canonum præſcriptum*. Conſtructo, & abſoluto proceſſu, eſt actorum copia exhibenda Reo, eique aſſignandus beneviſus Advocatus cum congruis terminis ad defenſiones neceſſarias; Completis exinde ab aſſignato Advocato defenſionibus, eiſque præſentatis Patribus electis, & ab ipſis una cum cauſis expulſionis ad unguem libratis, & ſuo voto in ſcriptis tradito, debet Provincialis vota ſex Patrum cum Summario proceſſus, & defenſionum notitia cum reſponſione ad ipſos facta ab Advocato Fiſci Religionis tranſmittere ad Generalem, a quo habita approbatione, ſi Reum expellendum judicaverit, poterit ad definitivam ſententiam expulſionis procedere; habetur *ex* §. 3. *Decret. edit. ſub Innocentio XII.* ibi: *De illorum conſilio, & aſſenſu cauſas hujuſmodi cognoſcant, & ad effectum ejiciendi incorrigibiles ſuæ Provinciæ, & ejectionem pronunciandi, accedente approbatione Generalis definiant.*

Lata ſententia debet intimari Reo, qui ſi intra debi- 33
tum tempus ad S. Sedem, & Sacram Congregationem Concilii appellaverit, ad eam devolvitur cauſa, ipſo interim in carceribus perſiſtente; Quod enim ipſe poſſit ſic appellare, habetur expreſſe ex cit. §. 3. decret. edit. ſub Innocentio XII. ibi: *Salva ſemper Sanctæ Sedis, & Sacræ Congregationis Concilii in cauſa recurſus, & appellationis auctoritate*. Tempus ad appellandum conceſſum; ſunt decem dies a die latæ, & intimatæ ſententiæ, ſeu Scientiæ, numerandi, ut expreſſe habetur *in Authent. Hodie, juncta Gloſſ. ibid. Cod. de appellat. & cap. Anteriorum* 28. *cauſ.* 2. *q.* 6 ubi ſic expreſſe ſtatuitur: *Sancimus, omnes appellationes, ſive per ſe, ſive per Procuratores, ſive per Defenſores, vel Curatores, & Tutores ventilentur, poſſe intra decem dierum ſpatium a recitatione ſententiæ numerandum Judicibus ab his, quorum intereſt, offerri*, & expreſſe etiam habetur in *cap. Quod ad conſultationem* 15. *de ſentent. & re judicat.* ibi: *Cum poſt decem dierum ſpatium ſententia in auctoritatem rei tranſeat judicatæ, qui ad provocationis ſubſidium infra id temporis non recurrit, appellandi ſibi aditum denegavit*: Et etiam textu appreſſo habetur *in c. Carcerationi* 8. *de appellat. in* 6. ibi: *Quiſquis ex eis gravatum ſe reputans per appellationis beneficium gravamen illatum deſideraverit revocari, infra decem dies, poſtquam ſciverit, ſi velit, appellet. Poſt decendium vero eidem aditus non patet appellandi*. Si vero non appellaverit, debet tranſactis ipſis decem diebus ab intimata ſententia a carcere educi; & coram tota Religioſorum communitate corona Clericali, & Regulari privari, & per Superiorem forma habitus Regularis ex vi confuſibiliter ejici in habitu Clericali ſub juriſdictione, & obedientia Ordinarii loci victurus, ut præſcribitur *in cit.* §. 4. *decret. edit. ſub Urbano VIII.* ibi, *Sic vero ejecti, quandiu non redierint ad Religionem, in habitu Clericali incedant, atque Ordinarii loci juriſdictioni, & obedientiæ ſubſint.*

Sententia expulſionis eſt ſtatim ſignificanda a Superiore 36
Ordinario loci, *cit.* §. 14. ibi: *Proindeque Generalis*, (ſeu Provincialis; ſi ipſe in vim decreti ſub Innocentio XII. ſententiam pronunciaverit) *illico expulſi ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur*. Formula autem, ſecundum quam eſt ſignificanda, datur per extenſum a Peyrino *formul. Prælat. lit. E. c.* 39. *ab Ameno loc. cit. p.* 2. *nu.* 97. a Mattheuc *loc. cit. nu.* 30. fere ut ſequitur.

F. N. Provincialis Provinciæ N. Ord. S. N. Ill. ac ac Rev. D. Epiſc. N. ſalutem in Domino.

Illuſtriſſimæ, & Reverendiſſimæ Dominationi veſtræ no- 37
tum ſit, quatenus nos ad Canonum, & Apoſtolicarum Conſtitutionum formam, ac Decretorum Sacræ Congregationis Concilii de Apoſtatis & Ejectis ſub die 21. *Setembris* 1624; *& die* 24. *Julii* 1694. *reſpective emanatorum, procedentes per noſtram definitivam ſententiam, quam in ſcriptis tulimus hoc anno* 1737 *die* 6. *Februarii, a noſtra Religione tamquam incorrigibilem P. F. N. Religionis præfatæ expreſſe profeſſum, & ad Sacrum Presbyteratus Ordinem promotum* (ſi fuerit Sacerdos, & ſi fuerit Clericus exprimatur Ordo; Si vero Laicus; id notetur) *dimiſimus, & ejecimus, habitu Religionis nudatum. Quod Illuſtr. & Reverendiſſimæ Dominationi veſtræ (de cujus Diœceſi ipſe eſt) ſignificandam eſſe cenſuimus, ut & nos Apoſtolicis obtemperemus mandatis, & reorum ſui vultum poſſit Dominatio Veſtra cognoſcere, eaque etiam circa præfatum N. exequi valeat, quæ in præfato decreto anni* 1624. *die* 21. *Septembris peragenda juſſit dicta Sacra Congregatio Concilii; Et Dominus ſit Illuſtriſſimæ, & Reverendiſſimæ, Dominationi veſtræ propitius. In quorum fidem præſentes litteras juſſu noſtro conſcriptas, ſigilloque munitas dedimus ex Conventu N. Anno . . . Menſe . . Die . . .*

F. N. Provincialis.

Ordinarius nequit ſententiam expulſionis examinare, & 38
inquirere, an Regularis ſit juſte, vel injuſte ejectus; Amen. *loc. cit. p.* 3. *c.* 1. *nu.* 4. Paſqua. *ad Lauret. de Franchis p.* 1. *num.* 974. Donat. *prax. Regul. tom.* 1. *tract.* 8. *de Ejectis qu.* 55. *num.* 3. Mattheuc. *loc. cit. numer.* 32. *& alii*. Et colligitur *ex cit.* §. 4. *decret. Sacræ Cong. Conc. ſub Urbano VIII. edit.* ubi Regulares ad nihil aliud tenentur, niſi Epiſcopo loco expulſionis ſententiam notificare. Tum quia recognoſcere cauſam ab alio Judice actitatam eſt actus Juriſdictionis, quæ non poteſt ab Ordinario exerceri in Regulares, qui ſunt ab ipſo exempti, *c. Nimis iniqua* 16. *& c. Nimis prava* 17. *de exceſſibus Prælator. cap. Ne aliqui* 5. *de privileg.* Nec in hoc caſu Ordinarius ſe habet ut Judex appellationis, cum in cauſis expulſionis ſit facienda appellatio ad S. Sedem, & Sacram Congregationem Concilii, ut colligitur *ex cit.* §. 3. *decret. Sac. Cong. Conc. ſub Innocentio XII. edit.* ibi: *Salva ſemper Sanctæ Sedis, & Sacræ Congregationis Concilii in cauſa recurſus & appellationis auctoritate.*

39 Si Ejectus pétat a Supèriore litteras teſtimoniales ex-
pulſionis poterunt ei concedi ſub hac formula tradita
ab Ameno *loc. cit. p. 2. num. 99.* & Mattheuc. *loc. cit.*
num. 31. & alii paſſim.

F. N. Provincialis Provinciæ N. Ordinis S. N. omnibus præſentes litteras inſpecturis, pariter ac lecturis pacem veram, & ſalutem in Domino.

Noveritis qualiter juſtis de cauſis animum noſtrum moven-
40 *tibus, conſiderantes cauſam, & cauſas, in quibus de proceſſu*
per Nos Anno Domini 1737. *a die* 6. *Februarii contra P. F. N.*
ad Sacrum Preſbyteratus Ordinem promotum (ſi fuerit Sacer-
dos, & ſi fuerit Clericus exprimatur ſuus Ordo, & ſi Con-
verſus id notetur) *Noſtra Provincia* N. *Ordinis S. M. expreſ-*
ſe profeſſum in ſæculo nominatum NN. *de conſilio & aſſenſu eo-*
rum, ad quos ſpectat ad præſcriptum decretorum de Apoſtatis,
& Ejectis de anno 1624. 21 *Septembris, & de anno* 1694.
24. *Julii, conſtructi maximo animi noſtri mœrore, ac neceſſi-*
tate jure compulſi, omnibus de jure requiſitis tentatis, & Juris
ordine ſervato peractis prædictum N. N. *a noſtra Religione*
expulimus, ac habitu Religioſo nudatum dimiſimus, expul-
ſumque, & dimiſſum his litteris declaramus. In quorum fidem
præſentes litteras juſſu noſtro conſcriptas, ſigillo ne Provinciæ
munitas præfato N. N. *pro ſua conſcientiæ ſecuritate tradidi-*
mus, & conceſſimus. Datum in Conventu Noſtro N. *Die . . .*
Menſe . . . . Anno . . . .

F. N. Provincialis

Ejectus debet ſe præſentare illi Ordinario, in cujus
Diœceſi eſt Conventus, a quo ejicitur, & tenetur ince-
dere in habitu Clericali, *cit. §. 4. decret. edit. ſub Urbano*
VIII. ibi; *Sic vero ejecti, quamdiu non redierint ad Religio-*
nem, in habitu Clericali incedant, atque Ordinarii loci juriſ-
dictioni, & obedientiæ ſubſint. Nequit tamen ejectus, nec
in ſuſcepto Ordine miniſtrare nec ad alios aſcendere,
41 *cit. decret. edit. ſub Urbano VIII §. 6.* ibi; *Item ut ejecti*
extra Religionem degentes ſint perpetuo ſuſpenſi ab exercitio Or-
dinum ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpen-
ſionem relaxandi aut moderandi. Et ſi exerceat Ordines,
42 quos habet, fit Irregularis, quia violat ſuſpenſionem,
qua *ex cit. decret.* eſt perpetuo ligatus, Donat. *Prax. Regul.*
tom. 1. tract. 8. q. 38. Paſqualig. ad Lauret. de Franch.
num. 1005. Amen. *loc. cit. p. 3. q. 5. num.* 26. Ejectus
nedum nequit execere miniſterium Ordinum, ſe neque of-
43 ficium concionandi, & docendi, ut habetur *in Mari*
Magno Ordinis Prædicatorum §. 24. in Mari Magno Mino-
rum §. 24. in Mari Magno Carmelitarum §. 93. & 94. in
Mari Magno Minorum §. 36. & 45. in Mari Magno Servi-
tarum §. 49., ubi datur facultas Superioribus Religionum
hujuſmodi ejectos excommunicandi, ſi intra limites ſua-
rum Provinciarum, vel diſtrictuum, auſi fuerint concio-
nari, Confeſſiones audire, & docere, quæ conceſſiones
adhuc vigent, ut tradit Paſſerinus *de homin. ſtat. q. 189. art.*
8. *num.* 640. Ameno *loc. cit. num.* 35. Accedit ratio, quia
44 expulſus laborat infamia juris, & facti, ut ſolide probat
Ameno *loc. cit. num.* 31. infamis autem eſt incapax offi-
ciorum ſpiritualium. Nequit eſſe Judex ordinarius, De-
legatus, Procurator, Accuſans aut Teſtis, aut Tabellio,
niſi rogatus a partibus, *c. Infamis perſona* 1. *& c. Infames*
2. *cauſ. 3. q. 7. c. Sciſcitatus 3. de reſcriptis*; Unde a for-
tiori nequibit aſſumi ad Apoſtolicum Evangelizandi Mi-
niſterium; Rodriq *tom. 1 q 30 num.* 21. Mirrand. *tom.*
1. *q. 50. art. 5.* Peyrin. *de Relig. ſubd. q. 1. c. 25. §. 1.*
Amen. *loc. cit. n.* 35.
45 Juſte & legitime ejectus non poteſt prætendere alimen-
ta a Religione; Cum enim ſua culpa ſit expulſus ſibi
imputet, ſi ſibi ipſi relinquitur, & providentia paterna
privatur; quia hæc eſt pœna ſuæ culpæ proportionata;
Donat. *loc. cit. q.* 31. Paſqualig. *loc. cit. num.* 991. Paſſe-
46 rin. *loc. cit. num.* 657. *& alii.* Sic nec Religioſi Societatis
Jeſu, qui poſt vota ſimplicia, ante ſolemnem Profeſſio-
nem, a dicta Societate ab ejuſdem Præpoſito Generali
juxta facultatem ſibi a Sede Apoſtolica conceſſam, dimit-
tuntur, ulla ab eadem Societate prætendere poſſunt ali-
menta, ut congruam ſuſtentationem, licet dum in ea vi-
verent, titulo Religioſæ paupertatis ad Sacros, etiam
Preſbyteratus, Ordines promoti fuerint, ut noviſſime ſta-
tuit, ac declaravit Benedictus XIII. hac ſua Conſtitutio-
ne, quæ hic ad litteram datur.

BENEDICTUS XIII.

Ad futuram rei memoriam.

INjuncti nobis divinitus Paſtoralis Officii ratio poſtulat, in his Apoſtolicæ noſtræ ſollicitudinis partes libenter interponamus, per quæ Religioſorum Virorum in Vinea Domini excolenda ſtrenue laborantium, propriæque, & alienæ animarum ſalutis jugiter incumbentium quieti, atque tranquillitati opportune conſulitur. Cum itaque ſicut accepimus Societatem Jeſu multoties antehac moleſtari, ac in judicium trahi contigerit ab eis, qui poſt exactum probationis biennium, ac vota ſimplicia in eadem Societate emiſſa, ante tamen ſolemnem profeſſionem per illius Præpoſitum Generalem juſtis, ac rationabilibus de cauſis juxta facultates ſibi a Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris attributas ex ipſa Societate demittebantur, alimenta ſcilicet, ſeu congruam ſubſtentationem ſibi a dicta Societate deberi, & conſequi prætendentes, propterea quod, dum in illa degebant, ad Sacros Ordines abſque Beneficio Eccleſiaſtico, & Patrimonio, ſed Religioſæ paupertatis titulo promoti fuiſſent; Licet autem ſatis perſpectum, exploratumque ſit æqui bonique rationi nuſquam conſentaneum eſſe, quod Societas præfata, quæ in illis emendandis jure ſuo utitur, alimenta, ſeu ſubſtentationem hujuſmodi ſuppeditandi oneri obnoxia remaneat, minuſque, quod ipſi ex ſua culpa, quæ dimiſſioni cauſam præbet, utilitatem, & commodum reportent, atque ita pluries a Congregatione pro tempore exiſtentium S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum re accurate diſcuſſa decretum, ac reſolutum fuerit: Nihilominus facile evenire poſſit, ſimiles quæſtiones impoſterum quoque non ſine prædictæ Societatis perturbatione, ac diſpendio moveri, ſeu inſtaurari, niſi ejus aditus præcludatur, hinc eſt quod Nos eamdem Societatem Jeſu, quam ob ſingularia ſua in hanc Sanctam Sedem merita peculiari Apoſtolicæ dilectionis proſequimur affectu, a quacumque lite, & moleſtia, quæ exinde deinceps oriri poſſet, eximere, ac omnem deſuper controverſiæ occaſionem ſubmovere cupientes, ipſamque Societatem ſpecialis favore gratiæ proſequi volentes, motu proprio, ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuo valitura Conſtitutione ſtatuimus, ac declaramus, memoratam Societatem Jeſu non teneri, nec obligatam eſſe ad ullam ſubminiſtrationem ſive congruæ ſubſtentationis, ſive alimentorum, ſive alio quocumque titulo, & cauſa illis faciendam, qui poſt biennium probationis, & emiſſionis Votorum ſimplicium extra dictam Societatem a ſuis Superioribus ejiciuntur, tametſi dum in ea permanebant ad Sacros etiam Preſbyteratus Ordines ſine Beneficio Eccleſiaſtico, ac Patrimonio, & ad titulum religioſæ paupertatis promoti fuerint. Sicque & non aliter in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, & ejuſdem S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apoſtolicæ Sedis Nuncios, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obſtantibus Apoſtolicis, ac in Univerſalibus, Provincialibuſque & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, nec non quatenus opus ſit prædictæ Societatis illiuſque Collegiorum & Domorum, aliiſve quibuſvis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum, quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro plene & ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus ceteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, ut præſentium Litterarum tranſumptis ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici, vel Secretarii dictæ Societatis ſubſcriptis, & Sigillo Præpoſiti Generalis ejuſdem Societatis, ſeu alterius perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in Judicio, & extra illud adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die 14 Junii MDCCXXVII. Pontificatus noſtri Anno quinto.

F. Card. Oliverius.

Regularis injuſte ejectus poteſt compellere Monaſterium 47
ad alimenta futura, & etiam præterita; ſi illa mutuo
accepit; *Sic communis Doctor.* cum Paſſerino *de homin.*
ſtat. tom. 3. quæſt. 189. art. 8. num. 649. Vide verb. *Ali-*
menta numer. 41. Sic etiam lite pendente pro validitate 48
expulſionis, Ejectus debet ali ex bonis Monaſterii, do-
nec ſit lata ſententia de juſtitia, aut injuſtitia illius;
Imola *in Clement. n. 1. de ſtatu Monachor. num.* 37. Cardi-
nal. *q. 4. num. 7. §. Quia vero*, Surdus *de aliment. t. 1.*
q. 126. num. 10. Velaſcus *conſ. 7. numer. 3. ſol.* 1. Me-
noch. *de præſumpt. lib. 1. quæſt.* 35 *num.* 21 Barbol. *tract.*
de aliment. num. 43. Sanchez *lib. 6. Decalog. cap. 9. numer.* 8.
Paſſerin. *de homin. ſtat. tom. 3. q. 189. art. 8. num.* 649.
qui addit, Monaſterium non ſolum obligari pro eo tem-
pore ad alimenta, ſed etiam ad illi ſubminiſtrandas ex-
penſas pro lite, allegatque Velaſcum *loc. cit.* & Palaum
tract. 16. diſp. 4. p. 10. n. 11. quibus conſentiunt Sanchez
loc. cit. & Ameno *loc. cit. numer.* 21.
Ejecti ſtantes in ſæculo tenentur ad vota eſſentialia 49
Religionis; *Eſt communis* cum Molina *tom. 1. de juſtitia*
diſp.

diſp. 140. *& tom.* 2. *diſp.* 276. Sanchez *lib.* 6. *Moral. cap.* 9. *num.* 27. Lezana *tom.* 1. *cap.* 13. & colligitur *ex cap. Ne Religioſi* 24. *de Regular.* innovato *in cit. decret. ſub Urbano VIII.* §. 7. ubi ſtatuitur, hos ejectos, (licet juſte, & perpetuo) cenſuris Eccleſiaſticis cogendos eſſe redire ad Religionem, ergo ſignum eſt eos adhuc obligari vinculo ſuæ Profeſſionis, alias reditum adſtringi non poſſent,
50 cum nemo poſſit cogi ad amplectendum Religionis inſtitutum, a quo liber eſt. Eſt tamen advertendum, quod licet in ejectis perſeveret vigoroſa, & omnimoda obligatio caſtitatis, taliter quod ſi contrahant Matrimonium ſit ipſo facto nullum, & incidant in excommunicationem *ex Clem. unica de conſanguinitat. & affinit.* tamen obligatio paupertatis, & obedientiæ ſuſpenditur quoad executionem, & obſervantiam multorum juxta capacitatem ſui ſtatus; cum enim ſint privati providentia Religionis, acquirunt adminiſtrationem rerum temporalium, poſsunt (a) negotiari, civiliter ſe obligare, de acquiſitis diſponere ad finem procurandi ſibi alimenta, quæ remanendo in Clauſtris per votum paupertatis erant ſibi interdicta; Item non obtenta facultate Superioris poſſunt pro ſuo libito mutare domicilium, & libere agere, quæ ad ſuum ſtatum occurrunt, quæ in Clauſtris nequibant facere ratione voti obedientiæ, niſi ad placitum Superioris.

51 Similiter obligatio aliorum votorum ſupra tria eſſentialia in aliquibus Religionibus emitti ſolitorum, aliarumque Regularium obſervantiarum proprii Inſtituti etiam ſub mortali præceptarum ſuſpenditur quo ad illa, quæ pugnant cum ſtatu in quo reperiuntur, & perſeverat quoad ea, quæ compatiuntur cum eorum ſtatu; & poſſunt commode obſervare; S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 16. *cap.* 5. §. 9. Silveſter *verb. Religio* 6. *q.* 17. Cordub. *in Regul. S. Franciſc. c.* 2. *qu.* 21. *punct.* 3. Rodriq. *tom.* 1. *q.* 30. *art.* 20. *cum ſuo comp. reſolut.* 57. *num.* 6. Mirand. *tom.* 1. *Manual. Prælator. q.* 52. *art.* 5. *conc.* 1. Portell. *in dub. Regular. verb. Ejicere num.* 5. Peyrin. *t.* 1. *de ſubdito qu.* 1. *t.* 25. §. 1. *verſ. Dico quarto*, Villalobos *part.* 2. *tract.* 35. *difficult.* 39. *numer.* 5. Paſſerin. *de hom. ſtat. tom.* 3. *quæſt.* 189. *numer.* 620. *& ſeq.* Donat. *loc. cit. quæſt.* 52. per tot. ubi *ſub num.* 9. expreſſe dicit, *quod hæc eſt vera ſententia, & verior ac tutior in praxi pro conſcientia omnino amplectenda*. Colligitur *ex cit. cap. Ne Religioſi* 24. *de Regularib. & cit. Decret. ſub Urban. VIII.* §. 7. per rationem adductam ſupra *numer.* 49. Cum quia Ejecti per expulſionem a Religione non fiunt melioris conditionis quam alii, alias ex propria iniquitate commodum reportarent, contra Jura, quibus expreſſe dicitur, quod malitiæ non ſit indulgendum, & quod fraus, & dolus nemini debeant patrocinari, & ſignanter *l. In fundo, ff. de rei vindic.* ibi: *Neque malitiis indulgendum eſt*; *l. Cum hi ff. de tranſact.* ibi: *Non debet via aperiri malitiis*: *l. Si Legatarius C. de legatis*; ibi: *Ut non accipiat fructus ſuæ calliditatis*; *cap. Sedes* 15. *de reſcript.* ibi: *Quia fraus & dolus ei patrocinari non debent*; *c. Tua* 12. *de Clericis non reſident.* ibi: *Cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impartiri*, cum Concordatis. Tum etiam quia ex communi Doctorum Regulares aſſumpti ad Epiſcopatum tenentur ab obſervanda Vota & Regulam ſui Inſtituti in iis, quæ compatiuntur cum eorum ſtatu, ne dicatur quod Regulares Epiſcopi, & ex ſua culpa hoc magnum commodum reportent, quod quia rebelles, idcirco ſint immunes ab obligatione ſervandi leges contra *Jura adducta*. Tum tandem quia, ſi Regularis incidat in Turcas, & captivus fiat, obligatur ad Vota, & obſervantias Regulares, prout poteſt, & ſuus ſtatus permittit, ergo ſi ad illa obligatur licet extra Clauſtra talis Religioſus innocens, a fortiori obliga-
52 tur Ejectus qui eſt reus. Fateor tamen quod etiam contraria opinio ſit probabilis, ex quo illam non ſpernendis rationibus defendant plurimi magni nominis Doctores cum Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. c.* 9. *qu.* 3. *num.* 52. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſolut.* 116. Barboſa *in cap. final. de Regularibus n.* 12. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 13. *quæſt.* 2. *num.* 5. Lezana *part.* 1. *cap.* 23. *num.* 17. Navarr. *comment.* 3. *de Regularib. numer.* 46. *& conſil.* 78. *num.* 2. *de Regularibus* (b).

Ejectus juſte tenetur ſe corrigere, & ſimiliter petere, 53
ut iterum admittatur, ſic tenent Barboſa *ad cap. final. de regularib. num.* 7. Fagnan. *ibid. n.* 9. Donat. *l. cit. q.* 25. *per tot. lib.* 6. *moral. c.* 9. *nu.* 25. Tamburin. *tract.* 3. *diſp.* 8. *q.* 8. *nu.* 1. Leſs. *lib.* 2. *c.* 41. *num.* 111. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *c.* 13. *nu.* 6. Lauret. de Franchis *de Regularibus ejectis q.* 2. Vaſquez *p.* 2. *diſp.* 165. *n.* 87. Borbon. *part.* 2. *reſol.* 108. *n.* 20. Cordub. *in Regul. S. Franciſci c.* 2. *qu.* 21. Lezana *tom.* 1. *cap.* 23. Paſqualig. *ad Lauret. de Franch. numer.* 972. Silveſter *verb. Religio* 6. *qu.* 11. & alii paſſim. Et ratio eſt quia ſicuti habens votum ſimplex Religionis tenetur ex parte ſua non ponere obicem, & curare quantum poteſt ut admittatur in Religione, quam vovit; ita a fortiori qui religioſam vitam profeſſus eſt, tenetur ex vi voti ſe idoneum reddere, mores ſuos corrigere, & inſtare, ut iterum recipiatur. Tum quia Ejectus non debet ex ſua malitia reportare commodum libere manendi in ſæculo, alias fieret melioris conditionis quam alii Religioſi, & via aperiretur delictis, dolis, & fraudibus contra *Jura adducta ſub n.* 51.

Juſte Ejectus poteſt cogere Religionem, ut ſe iterum 54
recipiat, dummodo ſaltem ex litteris teſtimonialibus Ordinarii conſtet eſſe plene emendatum; habetur expreſſe *ex* §. 7. *cit. Decret. ſub Urbano VIII.* ibi „: Ac poſtremo „ cenſuit eſſe innovandam, & ſuæ Beatitudinis auctoritate innovat Conſtitutionem felic. record. Gregorii IX. „ relatam in cap. final. de Regularibus. Ac præterea eam „ Conſtitutionem in iis quoque vindicare ſibi locum, ſervandamque eſſe, qui juſte deffinitiveque, ac juris ordine ſervato expulſi fuerint, dummodo tamen in expulſis „ hujuſmodi ſubſit ſpes evidens emendationis, ex litteris „ ſaltem teſtimonialibus Ordinarii cujus conſcientiam in „ his litteris concedendis Sacra Congregatio ſerio oneravit „. Lezana *tom.* 1. *cap.* 23. *num.* 9. Navarr. *lib.* 3. *conſ. tit. de Regul. conſ.* 18. Molina *t.* 1. *de juſt. diſp.* 14. Matthæuc. *loc. cit. num.* 33. Ameno *de Incorrigibilium expulſione par.* 3. *qu.* 16. *numer.* 69. *& ſeq.* Donat. *loc. cit. quæſt.* 26. & paſſim alii qui ſcripſerunt poſt *cit. Decret. edit. ſub Urbano VIII.* Et ratio, eſt quia ex *dict. Decret.* ſola incorrigibilitas juſtificat expulſionem, ergo & illa ſolum poterit impedire regreſſum; ſed in emendato, & correcto non ſubſiſtit incorrigibilitas, ergo nec cauſa legitima rejiciendi, & impediendi regreſſum.

Neque in hoc admitti debet excuſatio aliqua poſt di- 55
ctam declarationem Sacræ Congregationis Concil. ſub Urban. VIII. nam per ipſam innovatur *c. final. de Regularibus*, ubi ſic præciſe ſtatuitur: „ Abbates, ſeu Priores eorum monitione prævia per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ad receptionem ipſorum, ſalva Regulæ diſciplina; quod ſi hoc Regularis Ordo non patitur, auctoritate noſtra provideant, ut apud eadem Monaſteria in locis competentibus, ſi abſque gravi ſcandalo fieri poterit, alioquin in aliis Religioſis domibus „ ejuſdem Ordinis ad agendam ibi pœnitentiam talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur „. Ex quibus patet quod, ſi aliquo rationabili motivo, ut evitentur ſcandala, ut ſalvetur Regulæ diſciplina, & hujuſmodi, non conveniat ipſum recipere intra eundem Conventum ad conſortium eorumdem, aliorumque Religioſorum, debeat recipi alibi, ac ſi non fuiſſet ejectus, & debet Religio talem illius curam habere qualem debet habere de non ejecto, ſalva ſola differentia innocentis, & pœnitentis, ut recte dicit Paſſerin. *de homin. ſtat. tom.* 3. *qu.* 189. *art.* 8. *numer.* 656. Et Sacra Congregatio de mandato Sanctiſſimi vult ſic exacte obſervari *d. cap. final. de Regul.* & omnia diſpoſita *in cit. decret.* quod contra tranſgreſſores imponit pœnam ipſo facto incurrendam privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebunt, vociſque activæ, vel paſſivæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda, ibi §. 9. „ Si „ quis vero ipſorum adverſus ea, quæ ſuperius præſcripta „ ſunt, vel eorum aliquid quoquomodo facere, vel moliri præſumpſerit, ipſo facto pœnam incurrat privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, vociſque „ activæ, vel paſſivæ ac perpetuæ inhabilitatis ad illa in „ poſterum obtinenda, pœnaque hujuſmodi ſit Sanctitati ſuæ, ac Sedi Apoſtolicæ reſervata, iiſdem Supe-

riori.

(a) Regularibus e ſuo Ordine ejectis licita haud ſe videtur negotiatio, contra ac ſentit Auctor hoc eodem in loco. Etenim adeo certum eſt, Eccleſiaſticis viris interdictam eſſe a Sacris Canonibus negotiationem, ut nulla id probatione egere videatur; atqui vero nullus inficiari poteſt, ejectos remanere Eccleſiaſticos, atque adeo ad ea omnia ſervanda teneri, quibus Eccleſiaſtici ſubjiciuntur. Accedit, quod ejecti ex aliquo Religioſorum Ordine in habitu clericali incedere tenentur, ut habetur §. 4. Decreti Sacræ Congregationis Concilii ſub Urbano VIII. anno 1624. *Sic vero ejecti; quandiu non redierint ad Religionem, in habitu clericali incedant*; Atque ipſemet Auctor *pag.* 42. hujus editionis *num.* 62. idipſum defendit. Atqui vel hoc ipſo illicita cenſeri debet ejectis negotiatio, quia inde maximo ſcandalo afficerentur fideles. Excipiendus eſt tamen neceſſitatis veræ, non quæſitæ caſus, in quo certe negotiari poſſunt. Quantum vero ad obligationem votorum, dicimus ſententiam illorum Auctorum, quos infra *num.* 52. laudat Auctor noſter, minime probabilem eſſe; Nam niſi afferantur rationes, quæ eidem probabilitatem aliquam valeant conciliare, nullam Auctorum illorum auctoritatem nulla probabilitate gaudere exiſtimamus.

(b) Ejectus ex Ordine regulari non liberatur a ſolemni obligatione, quam in profeſſione contraxit non cum Regularibus, ſed cum Deo. Privatur quidem ſua culpa bonis, quibus fruebatur Communitatis, ſed obligatio in eo manet ſervandi vota, & alia, quæ Deo pollicitus ſit. Et ſi obligatio manet in eo, qui captivus apud Turcas maneat, ut Auctor innuit *n.* 51. cum hoc manere obligatio non debebit, qui propria culpa a Regularibus e propria ſit ſocietate dejectus? Numquid culpa prodeſſe ei poterit ad exuendas obligationes, quas cum Deo contraxit, & quæ ipſo naturæ jure ſequuntur? Jure enim naturæ vota ſervare adſtringimur. Itaque improbabilis omnino eſt Sanchezi, aliorumque opinio,

„ rioribus etiam Generalibus , & Protectoribus , illam
„ moderandi , ſeu relaxandi poteſtate penitus interdicta ;
„ & nihilominus ſit irritum , & inane , quidquid ſecus a
„ quoquam actum extiterit .
Ejectus rediens ad Religionem non tenetur de novo
56 Novitiatum obire , & profeſſionem emittere , quia quan-
tum ad experimentum morum ſupplet ſpes evidens e-
mendationis , & quantum ad profeſſionem non fuit prior
extincta , ſed ſolum ejus obligatio ad tempus , quo ille
extra Religionem manſit , fuit quo ad aliqua ſuſpenſa .
Rodriquez *tom. 1. qq. Regular. quæſt.* 30. *art.* 28. Sanchez
lib. 6. in Decalog. cap. 9. *numer.* 33. Lezana *tom.* 2 *cap.*
23. *n.* 9. Donat. *l. cit. q.* 17. *n.* 1. Ameno *l. cit. part.* 3. *q.*
16. *n.* 101. Matthæucc. *l. cit. num.* 34. & alii paſſim . Eje-
ctus rediens præcindendo a ſtatutis , & Conſtitutionibus
uniuſcujuſque Religionis , non eſt ſtatim reſtituendus ad
57 gradus , & præcedentias , ſed prius probandus eſt , & ex-
pectandus quod exemplo bonorum operum , & exercitio
actuum virtutis ſe dignum oſtendat . Ameno *l. cit. part.*
58 3. *quæſt.* 19. *num.* 113. citans alios , Matthæucc. *l. cit. n.*
35. Immo Donatus *l. cit. q.* 27. *num.* 3. citans Sanchez ,
& Rodriquez dicit expreſſe quod Ejecti redeuntes non
debent reſtitui ad eundem locum , gradus , & honores ,
quibus antea fruebantur ; non enim decet recedentes a
Religione veteranos præcedere Religioſos , qui quotidie
portaverunt pondus diei , & æſtus , & ſemper in amore
fraternitatis , & jugo obedientiæ famulatum præſtiterunt ;
& ſic tenent etiam Lezana *l. cit. n.* 9. Suarez *tom.* 4.
de Relig. tract. 8. *lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 17. & alii .
Ejectus a Religione ob crimina falſa , quæ ipſe ſibi ad
59 hunc finem impoſuit , non eſt ſecurus in conſcientia , ex-
tra illam , ſed eſt verus Apoſtata ; quia talis ejectio eſt
involuntaria , & fraudulenta , utpote fraudibus , & falſi-
tatibus extorta , & propterea nihil ipſi ſuffragatur ; *arg.*
cap. Sedes 15. *de reſcriptis* , ibi : *Quia fraus , & dolus ei*
patrocinari non debent , *cap. Tua* 12. *de Clericis non reſi-*
dent. Cum aliis Juribus adductis *ſub num.* 51. Unde tene-
tur detegere fraudes , & redire ad Religionem . Anton. a
Spiritu Sancto , *Direct. Regular. tract.* 4. *diſp.* 3. *ſect.* 12. *num.*
495. Sanchez *l. 6. in Decalog. cap.* 9. *num.* 67. Bonacina *De*
clauſur. q. 2. *punct.* 12. § 1. *num.* 13. Lezana *verb. Ejicere*
60 *num.* 10. Donat. *l. cit. q.* 56. *numer.* 1. & alii . Et hoc etiam
eſt dicendum de ſic expulſis poſt Vota biennii a Socie-
tate Jeſu ; Si quis enim ex iſtis falſa crimina ſibi impo-
nat , vel etiam eo fine delinquat , ut a Societate expella-
tur , non remanet tutus in conſcientia , quamvis ſua vo-
ta biennii fuerint conditione emiſſa , ſcilicet pro tempo-
re , quo eum Societas alit , & retinet . Nam non libera-
tur ab obligatione Voti conditionalis , qui nititur condi-
tionem non impleri , ut liber evadat , & qui vovit Reli-
gionem , votum non implet , ſi delinquat eo fine , ut non
admittatur ; ſicque in propoſito non liberatur , & ſolvitur
a Votis biennii Jeſuita , niſi quando ex parte Societatis
ejectio eſt voluntaria , qualis non eſt in caſu , ſed per mali-
tiam extorta , & ita ejuſdem Societatis Congregatio Ge-
neralis *Decreto* 18. § 4. cum proteſtatione decrevit ; ſic
Sanchez *lib. 6. in Decal. cap.* 9. *quæſt. ult. n.* 96.
61 Ejectus juſte , ſi emendatus ad clauſtra rediens , non
admittatur , poteſt tuta conſcientia remanere in ſæculo ,
& inſtar Clericorum Sacramenta recipere ; Per ipſum
enim non ſtat quominus in priſtinam Religionem admit-
tatur , maxime ſi repetitis vicibus acceſſerit ad Patres
Religionis , a qua fuit expulſus , & ab eiſdem ſemel , bis ,
& ter fuerit repulſus ; Sic enim fecit quantum potuit ,
& quod in ſe fuit , unde quod foris maneat , non eſt ei
imputandum , quia ad impoſſibile moraliter nemo tenetur .
Graſſius *lib.* 3. *de Regul. conſil.* 3. *numer* 6. Layman *lib.* 4.
tract. 5. *cap.* 13. *de Ejectis q.* 5. *num.* 8. Navarr. *in Commentar.*
2. *de Regul. num.* 36. Rodriq. *tom.* 1. *qu.* 30. *art.* 21. Barboſa
cum multis allegatis *in cap. final. de Regul numer.* 9. *q.* 4. &
62 alii . Ejectus in ſæculo remanens ſi in Ordinibus etiam
minoribus conſtitutus ſit , tenetur incedere in habitu Cle-
ricali ; ſic declaravit Sacra Congregatio 1. *April.* 1628. ut
refert Novarius *in Lucerna Regul. verb. Ejecti num.* 7. &
ex ipſo Lezana *eod. verb. Ejecti num.* 8. Ubi ex tali de-
63 claratione colligit , Laicos ſeu Converſos ab Ordine ex-
pulſos non teneri incedere in habitu Clericali , cum nec
in Minoribus ſint conſtituti , & poſſe uti Laico , ut te-
net etiam Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 6 *n.*
14. Novarius *l. cit. n.* 7. Ameno *l. cit. par.* 3. *qu.* 3. *num.* 16.
& *q.* 18. *num.* 109. & ratio iſtorum eſt , quia hujuſmodi Eje-
ctus non tenetur eſſe Clericus , ſi non vult ; & ſufficit , ſi
cælibatum ſervet in vita , & conſequenter in habitu laica-
li , ſubditque Suarez *l. cit.* Epiſcopum non poſſe hujuſ-
modi ejectum cogere ad habitum Clericalem , cum illum
non voverit . Oppoſitum tamen tenent Donatus *l. cit. q.*
41. *nu.* 2. Peyrin. *formul. litt. E. cap.* 39. *num.* 3. Pellizar.
Manual. tract. 8. *cap.* 7. *num.* 18. Paſqualig. *ad Lauret. de*
Franch. n. 987. quia in *cit.* § 4. *decr. edit. ſub Urbano VIII.*
non diſtinguitur inter Clericum , & Laicum , ſed inde-
finite dicitur : *Sic vero ejecti quandiu non redierint ad Reli-*
gionem , in habitu Clericali incedant .
64 Ejectus deponens habitum Clericalem animo nunquam
reaſſumendi habitum neque Clericalem , neque Regula-
rem , immo ſæculari Militiæ ſe ſcribens , ſi ſit Cleri-
cus , eſt vere Apoſtata ; Quia Ejectus habet obligationem
corrigendi mores ſuos , vivendo morigerate , & religioſe
in habitu Clericali , immo & in habitu Religioſo ſi re-
vocetur ad clauſtra , adeoque deponens habitum Clerica-
lem eo animo perpetuandi in rebellione a ſtatu Clerica-
li , & Regulari , immo ſe adſcribens militiæ ſæculari , vere
eſt Apoſtata . Donat. *l. cit. q.* 42. *per tot.* Paſqualig. *ad*
Lauret. de Franch. numer. 108. Maranta *tom.* 3. *controv. reſ. conſ.*
18. *num.* 31. & ſeq. Paſſerin. *de ſtatu homin. tom.* 3. *qu.*
189. *num.* 677. & alii . Si vero deponens habitum Cleri- 65
calem ſit Laicus , ſeu Converſus , & deponat animo
nunquam reaſſumendi habitum , neque Clericalem , neque
Regularem , immo ſæculari militiæ ſe adſcribat , in ſen-
tentia illorum , qui dicunt Laicum ejectum teneri ince-
dere in habitu Clericali , cenſendus eſt vere Apoſtata
propter rationem allatam de Clerico . Si vero Laicus
ejectus deponat habitum Clericalem , ut poſſit in habitu 66
laicali facilius victum ſibi procurare , & morigerate vi-
vat , habens animum reaſſumendi habitum regularem quo-
ties ad clauſtra revocetur , vel admittatur , etiamſi habi-
tum Clericalem nunquam reaſſumat in ſententia illorum ,
qui dicunt Laicum ejectum non teneri incedere in habitu
Clericali , non eſt cenſendus Apoſtata , cum juxta illos in
nihilo deficiat .
Ejectus acquirit adhuc bona Monaſterio , vel Religio- 67
ni , unde eſt ejectus . Non enim per expulſionem ſit a
Religione omnino præciſus , nec deſinit eſſe Monachus ,
ſeu Religioſus , cum ſi ſe corrigat , & emendet , tenea-
tur Monaſterium eum recipere . Immo tenetur Monaſte-
rium , ſeu Religio annuatim illum requirere , ut redeat ,
& ejectus vocatus tenetur redire , aliter poteſt per Cen-
ſuras compelli , ut expreſſe ſtatuitur *in cap. fin. de Regulari-*
bus , innovato *in d.* § 7. *decret. edit. ſub Urbano VIII.* adeoque
tamquam adhuc Monachus vel Religioſus acquirit non ſibi ,
ſed Monaſterio , vel Religioni , *cap. Monachi* 2. *cap. Super quo-*
dam 4. & *cap. Cum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Monachorum* ,
cap. Non dicatis aliquid proprium 11. *cauſ.* 12. *q.* 1. *Concil.*
Trid. ſeſſ. 25. *cap.* 2. Acquirit tamen Ejectus uſum fa- 68
cti & jus diſponendi de acquiſitis prout ejus ſtatus exi-
git , & indiget quoad victum , veſtitum , habitationem ,
& vitæ neceſſaria , quia hoc non eſt contra votum pau-
pertatis , nec profeſſi ſunt carere his rebus , unde ſi a
Religione non concedantur , eo ipſo datur licentia quæ-
rendi , & habendi illas . Leſſius *lib.* 2. *de Juſtit. cap.* 41. *dub.*
15. *num.* 112. Lezana *tom.* 1. *c.* 23. *num.* 24. alia enim com-
petunt ei de Jure naturæ , & caſus neceſſitatis ſemper
cenſentur excepti ; Tum quia in ipſomet actu ejectionis ab
Ordine cenſetur ei facta facultas ſaltem tacite de his omni-
bus nomine Religionis diſponere . Barboſa *in cap. final. de Re-*
gul. q. 7. *num.* 5. Rodriq. *tom.* 1. *quæſt.* 30. *art.* 29. Donat. *l.*
cit. q. 46. *num.* 7. & alii paſſim . Non poteſt autem Ejectus 69
facere expenſas magnas ſuperfluas , nec donationes il-
licitas , aut rerum pretioſarum , & magni valoris , & ac-
cipientes ab illo tenentur ad reſtitutionem , quia Ejectus
non eſt Dominus eorum , quæ poſſidet , ſed ſolum admi-
niſtrator nomine Religionis in ordine ad ſupradictos uſus
neceſſarios ; quamvis tamen poſſit expendere , & dona-
re res minus pretioſas , & parvi valoris abſque eo quod
accipientes teneantur ad reſtitutionem , quia quo ad iſta
cenſetur habere facultatem tacitam a Superioribus Reli-
gionis , a qua ſunt expulſi . Leſſius *lib.* 2. *de Juſtitia cap.* 41.
dub. 15. *n.* 113. Molina *tom.* 2. *de Juſtit. diſp.* 276. & 120. Lez.
l. cit. n. 14. Donat. *l. cit. q.* 50. *n.* 16. & 17. & alii .
Ejectus non poteſt teſtari de bonis acquiſitis in ſæcu- 70
lo , quia poteſtas teſtandi pugnat cum Voto paupertatis ;
nec Ejectus eſt Dominus illorum bonorum , cum ex di-
ctis habeat ſimplicem uſum facti , & facultatem diſpo-
nendi de iis ſolummodo quoad dictos uſus ſibi neceſſa-
rios , dum vivit . Sic Leſſius *loc. cit. num.* 113. Clavis Re-
gia *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 28. Donat. *loc. cit. q.* 49. *num.* 1. Le-
zana *l. cit. num.* 14. & communis aliorum . Unde ſi Ejectus
decedat extra Clauſtra , omnia ſua bona fiunt Cameræ Apo- 71
ſtolicæ , prout expreſſe ſtatuit Gregorius XIII. Conſtit. incip.
Officii noſtri partes ſedulo . Advertit tamen Paſſerinus *de*
ſtatu homin. tom. 3. *q.* 189. *art.* 8. *num.* 529. hoc decretum
non habere locum de omnibus bonis Religioſorum , ſed
de illis quæ acquiſierunt extra Clauſtra degentes . De his
enim bonis loquitur Conſtitutio *Pauli IV. incip. Poſtquam* ;
& patet etiam ex cit. Conſtit. Gregorii XIII ubi dici-
tur , *tempore , quo extra Clauſtra hujuſmodi fuiſſent acquiſi-*
ta ; & tandem § 3. ſtatuit ut bona omnia per Regula-
res degentes extra Clauſtra acquiſita , ſpectent ad Came-
ram Apoſtolicam , ideo quæ Religioſum acquiſivit ante-
quam egrederetur de clauſtro , concludit *dict. Paſſerinus* ,
Religioni manent , nam fuerunt jam illis acquiſita . Hinc 73
a fortiori manent Religioni , & illi debentur bona illo-
rum Religioſorum , qui cum legitima facultate ſuorum Su-
periorum itinera arripientes , vel apud Parentes , Amicos ,
Benefactores Religioſas vacationes obeuntes , per acci-
dens ibi decedunt ; & ita cenſuit *Sacr. Cong. Epiſcop. &*
Regul. in Vercellenſ. 11. *April.* 1600. & 30. *Junii* 1604.
Ejectus ſi extra Clauſtra decedat , debet ſepeliri in ſepul- 74
cro a ſe electo , cum ſit ſui juris quoad electionem ſepulcri ;
Si ve-

Si vero decedat nulla facta electione, ſepeliri debet in Eccleſia Parochiali, non autem in Regulari, quia Ejectus a Religione ſtatuitur ſub Juriſdictione Epiſcopi, eo modo quo ceteri Clerici illi ſubduntur, *cit.* §. 4. *decret. edit. ſub Urbano VIII.* ibi: *Sic vero Ejecti, quandiu non redierint ad Religionem, in habitu Clericali incedant, atque Ordinarii loci juriſdictioni & obedientiæ ſubſint*, ergo inſtar eorum in Eccleſia Parochiali tumulantur. Anton. *a Spiritu S. director. Regul. diſp.* 3. *ſect.* 12. *numer.* 493. Pellizar. *tract.* 8. *c.*8. *n.* 38. Ameno *loc. cit. part.* 3. *q. ult.* & alii.

75 Affertur ſupplex libellus SS. D.N. Benedicto XIII. porrectus ab Ordine Fratrum Minor. cum ejuſdem Pontificis favorabilis reſcripto pro moderatione Bullarum circa expulſionem incorrigibilium; & eſt tenoris ſequentis.

BEATISSIMO PADRE.

Intus.

NEl proſſimo paſſato Capitolo Generale dell' Ordine dei Frati Minori celebrato in Milano tra gli altri Statuti fatti, e ſtabiliti di comune conſenſo di tutta la Religione, e di già ſtampati coll' approvazione della Santità Voſtra, ſi legge al num. 4. *Supplicetur Sanctiſſimus ab Officialibus Curiæ &c. pro moderatione Bullæ expulſionis incorrigibilium ad normam Statutorum antiquorum*. Supplica per tanto Voſtra Beatitudine a nome di tutto l' Ordine Fra Giuſeppe Maria d' Evora Commiſſario Generale di Curia del medeſimo, acciò derogando alle Coſtituzioni della Santa Memoria de' Papi Urbano VIII. ed Innocenzo XII. circa queſta materia, come quelle, che ſecondo l' eſperienza ha dimoſtrato, non poſſono mai ridurſi in pratica, ſi compiaccia permettere il ſervarſi l' ordine degli Statuti antichi, a tenore del foglio ingiunto, e qui ſotto traſcritto, in un Congreſſo Generale dopo matura riffleſſione, ed eſame conchiuſo, ordinando, che baſti alli medeſimi Statuti aggiungerſi con reſcritto della Santità Voſtra, ſenz' altra ulteriore ſpedizione di Decreto, Bolla, o Breve, che della Grazia &c.

In expulſione Incorrigibilium univerſo Ordini noſtro maxime ſalubri, & neceſſaria, nedum ad Religioſam pacem confovendam, atque candorem Ordinis conſervandum; ejectis perturbatoribus & ſcandaloſis Fratribus ſuo malo exemplo, & converſatione alios pervertentibus, & propterea a Seraphico Patre noſtro Franciſco in ſuo teſtamento maledictis; verum etiam ad ipſam Regularem diſciplinam, ubi viget, augendam, & ubi deficit, inſtaurandam, ob timorem exinde inquietis, & diſcolis incutiendum; Servato jure communi, Reus poſt tria delicta gravia ejuſdem (*a*), vel diverſæ ſpeciei (*b*) intra, vel extra clauſtra commiſſa, ſi aliquando de iis (*c*) monitus, & punitus juridice, vel paternaliter (*d*) fuerit & conſtet per juridica acta, vel (*e*) per Provinciæ Regeſta, in carceribus per aliquod (*f*) tempus detineatur, & examinatis actis alias factis, ſeu (*g*) ſententiis contra Reum ipſum alias latis, vel (*h*) novis actis denuo confectis; ſi juridice tria gravia delicta, ut ſupra dictum eſt, probata ſint, a ſuo Miniſtro Provinciali cum Provinciæ Definitorio incorrigibilis declarari poſſit, non tamen expelli, niſi prius a Superiore Generali, cui acta hujuſmodi mittenda ſunt, de conſilio ſex graviorum Patrum, & cum voto Domino Conſultoris ſæcularis, ejectionis ſententia approbata, & confirmata ſit. Si Sanctiſſimo Domino Noſtro placuerit.

Reſcriptum.

Ex audientia Sanctiſſimi 6. Decembris 1729. Sanctiſſimus annuit, dummodo non adverſetur Conſtitutioni *Univerſalis &c.*

Loco ✠ Sigilli.

N. M. Card. Lercari.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 QUod habet *Auctor n.* 42. *& plur. ſequent.* Ejectos uti infamia laborantes nec exercere ſuos Ordines, nec concionari, nec aſſequi beneficia poſſe, id locum etiam
2 ſibi vindicat quoad ejectos e Societate Jeſu poſt emiſſa vota ſolemnia, non item quoad eoſdem ejectos e Societate Jeſu poſt emiſſa vota dumtaxat ſimplicia, ut probe monet *ſan. mem. Benedictus XIV. de Synodo Diœceſana lib.* 13. *cap.* 11. *n.* 2. ubi in hanc rem affert Reſolutionem *Sac. Congreg. Concil. & P. Girald. in addition. ad Maſchat. Inſtitut. Canon. lib.* 3. *titul.* 32. *n.* 39.

E L E C T I O.

Articulus I.

Electio quoad ejus eſſe, diviſionem, differentiam, & formam.

S U M M A R I U M.

1 *Electio generatim ſumpta quid ſit?*
2 *Electio Canonica dupliciter ſumitur. Prima generaliter, & latiſſime, ſub quo nomine venit etiam Poſtulatio, Præſentatio, Nominatio, Petitio, & Collatio: ſecundo proprie, & ſtricte, & pro ut contradiſtinguitur a ſupradictis.*
3 *Electio proprie, & ſtricte ſumpta (de qua ſolum eſt ſermo) eſt perſonæ idoneæ ad Eccleſiam vacantem, vel Prælaturam per eos, quibus eligendi Jus competit, Canonica vocatio.*
4 *Aſſignatur differentia Electionis a Poſtulatione.*
5 *Poſtulatio quid ſit?*
6 *Aſſignatur differentia Electionis a Præſentatione.*
7 *Præſentatio quid ſit?*
8 *Aſſignatur differentia Electionis a Nominatione.*
9 *Nominatio ſolemnis quid ſit?*
10 *Nominatio eſt triplex, & aſſignatur quælibet.*
11 *Aſſignatur differentia Electionis a Petitione.*
12 *Simplex Petitio quid ſit?*
13 *Aſſignatur differentia Electionis a Collatione.*
14 *Collatio libera quid ſit?*
15 *Collatio eſt duplex, libera & neceſſaria.*
16 *Collatio libera, ſecluſa ſpeciali conceſſione, non poteſt fieri pro Vicarium Generalem Epiſcopi.*
17 *Neque ipſa tranſit ad Capitulum Sede vacante.*
18 *Collatio neceſſaria quid ſit?*
19 *Collatio neceſſaria poteſt fieri etiam per Capitulum Sede vacante.*
20 *Forma Electionis eſt triplex, ſcilicet Forma Scrutinii, Compromiſſi, & Inſpirationis.*
21 *Electio per ſortes non valet.*
22 *Electio per ſcrutinium quid ſit?*
23 *Octodecim ſubſtantialia formæ electionis per ſcrutinium aſſignantur.*
24 *Electio per Compromiſſum quid ſit?*
25 *Ad faciendum Compromiſſum pro electione requiritur conſenſus omnium Vocalium.*
26 *Compromiſſum pro electione poteſt fieri etiam in unum ſolum, quamvis ipſe non ſit de Collegio.*
27 *Compromiſſum pro electione non poteſt fieri in Laicum.*
28 *Unus Compromiſſarius nequit eligere ſeipſum.*
29 *Si Compromiſſarii ſint plures, poſſunt aliquem ex ſeipſis eligere.*
30 *Compromittentes tenentur recipere electum a Compromiſſariis.*
31 *Dummodo tamen ſervata fuerit forma Compromiſſi.*
32 *Electio per Inſpirationem quæ ſit?*
33 *Et quæ ſit Electio per quaſi Inſpirationem?*
34 *Ad hoc ut ſit Electio per quaſi Inſpirationem debet eſſe ſine omni fraude, & vitio.*
35 *Hinc Electio ad clamorem populi non eſt confirmanda.*

ELectio generatim ſumpta eſt multorum placentium in ordine ad finem unius præacceptio. Sic ex Ariſtot. 1
5. *Ethicor.* & D. Thom. 1. 2. *qu.* 13. *art.* 3. *In corp.* Unde ſi ad iter obeundum occurrant ſimul duo media, videlicet equus, & biga, ut commodius fiat iter, in tali caſu biga dicitur eligi, & ad hoc B. Albertus Magnus *Cap.* 23. *Top.* dicit, *quod eligere eſt duorum vel plurium, quæ ſunt propoſita alterum, vel alterum præoptare*. Electio autem canonica dupliciter ſumitur; Primo generaliter, ſeu latiſſime, & ſub hoc nomine Electionis venit etiam Poſtulatio,

(a) *Cum aliqui requirant identitatem ſpecificam delictorum.*

(b) *Videtur aliquibus nonniſi delicta extra clauſtra commiſſa, expulſione puniri poſſe, perinde ac ea, quæ in clauſtri patrantur, corruptelam, ac perniciem Ordini nullam afferant.*

(c) *Ne excludantur privatæ monitiones, quæque ad juris apices probari nequeant.*

(d) *Quandoque a Sacra Pœnitentiaria abſoluti, ſive ab ejuſdem Sacræ Pœnitentiariæ, ſive ab Ordinis Foro moneri delinquentes, ac puniri paternaliter ſolent.*

(e) *Ne excludantur Apoſtaſiæ, quæ cum ob indultam a Sacra Pœnitentiaria abſolutionem, vel aliam ob cauſam formali proceſſu judicatæ non fuerint, in aliquem relatæ ſint Provinciæ librum, qui utique in Foro ea ſaltem fide gaudere debet, quæ negotiatiorum codicibus adhiberetur &c.*

(f) *Cum Urbani VIII. Conſtitutio annuam, Innocentii XII. ſemeſtrem carcerationem requirat; Ex Decreto autem Sacræ Congregationis memoratum tempus, vel continuari debeat, vel interruptum redintegrari.*

(g) *Juxta enim Ordinis Conſtitutiones elapſo ſemeſtri ab executione ſententiæ, ſolo pœnali judicio retento, cuncta reliqua comburi debent.*

(h) *Ut carcerationis tempore delicta juridice probari poſſint.*

Præſentatio, Nominatio, Petitio, & Collatio; Secundo,
ſumitur Electio proprie, ſeu ſtricte, & prout contradi-
ſtinguitur a Poſtulatione, Præſentatione, Nominatione,
Petitione, & Collatione; Et de Electione in hoc ſtricto,
& proprio ſenſu in præſenti eſt ſermo.
3 Electio igitur proprie, & ſtricte accepta eſt perſonæ
idoneæ ad Eccleſiam vacantem, vel Prælaturam per eos,
quibus eligendi Jus competit, Canonica vocatio. *Eſt in re*
4 *communis*. Electio differt a Poſtulatione, quia electio inni-
titur Juri, & poſtulatio innititur gratiæ. Sic Gloſſa commu-
niter recepta *in cap. Unico de Poſtulat. Prælator. in 6. verb.*
Ego de Poſtulando. Electio enim eſt perſonæ habilis, &
idoneæ ad dignitatem, & ſi Canonice ſit celebrata, at-
que ab Electo acceptata, confert huic Jus ad Prælatu-
ram, itaut abſque injuria rejici non poſſit, & ſi ſuæ
electionis confirmatio ſibi denegetur, poteſt eam Ele-
ctus actione inſtituta petere, eo quod de Jure debeatur
ut cap. Poſtquam 5. de election., & docet amplius Gloſ-
ſa *ad Rubricam tituli de Poſtulatione Prælator. in 6.* Po-
5 ſtulatio vero eſt perſonæ aliquo defectu, vel impedi-
mento laborantis, ob quod non eſt eligibilis, ac propte-
rea diſpenſatione opus habet, ut ſi quis non ſit procrea-
tus de legitimo Matrimonio; *Cap. Innotuit 20. de election,*
vel quia non habet legitimam ætatem, aut ſimilem de-
fectum patiatur, quem Superior non tenetur diſpenſative
admittere ex Juſtitia, ſed ſolum ad diſpenſandum cum
eo, atque ad ejus admiſſionem concedendam, quando-
que movetur ex gratia, *Cap. bon. memoriæ 3. de poſtula-*
tion. Prælator. & Gloſſa *ibi verb. Gratia*. Unde Poſtula-
tio deſcribitur, quod ſit alicujus perſonæ ad Prælaturam,
ſeu dignitatem Eccleſiaſticam erga Superiorem directa pe-
titio, ut eam diſpenſative admittere dignetur; *Eſt in re*
communis.
6 Electio differt a Præſentatione, quia Præſentatio ab
uno ſolo fieri poteſt, & etiam per litteras, & electio
non niſi a pluribus, & capitulariter congregatis fieri po-
teſt; *cap. Nullius 1. & cap. Quia propter 42. de Election.*
Inſuper Jus eligendi ad Beneficium Eccleſiaſticum non
competit Laicis; *cap. Sacroſancta 51. & cap. Maſſana 56.*
de elect. bene tamen jus præſentandi; *cap. Quod autem*
3., & cap. Paſtorali 29. de Jurepatronat. Deinde Electioni
correſpondet confirmatio, Præſentationi autem inſtitutio
per Superiorem facienda; nam electionem ad Eccleſiam,
vel Prælaturam de aliquo idoneo canonice factam tene-
tur Superior de Jure confirmare, & Clericum idoneum
legitime a Patrono præſentatum tenetur inſtituere. Un-
de Præſentatio deſcribitur quod ſit perſonæ idoneæ ad
Epiſcopum, vel alium, cui competit inſtitutio per Patro-
num legitime facta exhibitio, ut ei de Beneficio vacante
provideat. *Eſt in re Communis*.
8 Electio differt a nominatione, quia Nominatio fit de
pluribus, & electio de uno ſolum, ut colligitur ex *cap.*
Quod ſicut 28. de elect. ibi: *Cum ex prima electione quæ*
facta de tribus dicenda videtur potius Nominatio, nihil
juris acquiſitum ſit Nominatis; deinde per electionem,
poſtquam eſt acceptata, acquiritur jus electo, non ſic au-
tem acquiritur jus Nominato per nominationem *cit. cap.*
Quod ſicut 28. de Election. ibi; *Nihil jus requiſitum ſit No-*
minatis. Inſuper Nominatio poteſt fieri; & fit alternati-
ve, electio autem determinative; Electio quippe fit de
uno ſolum determinate, Nominatio autem ſolemnis fit
de pluribus alternative, ut ex illis Superior, vel hunc,
vel illum promoveat; Fagnan. *in cap. Bonæ memoriæ 3.*
9 *de Poſtulat. Prælator. num. 68.* Unde Nominatio ſolemnis
deſcribitur, quod ſit illa, per quam duo, vel plures ex-
cellentiores nominantur, ſeu proponuntur Superiori ad
hoc, ut unum ex illis admittat, eique de Beneficio pro-
videre dignetur; *Eſt in re Communis*. Dicitur autem no-
tanter *Nominatio ſolemnis*, quia, ut advertunt Abbas *in*
cap. Quod ſicut 28. de election. num. 1. Fagnan *in cap. Bo-*
næ memoriæ 3. Poſtulat. Prælator. num. 79. Barboſa *Lib. 1.*
10 *Jur. Eccleſ. univerſ. cap. 19. num. 17.* & alii paſſim, No-
minatio eſt triplex, prima eſt Nominatio conſultoria, quæ
præcedit Scrutinium, & fit in Collegio aliquos propo-
nendo, ut ſi digni judicati fuerint, per ſcrutinium eli-
gantur; & per hanc nullum jus acquiritur Nominatis;
Cit. cap. Quod ſicut 28. de election. cum per talem Nomi-
nationem exprimatur ſolum conſenſus de futuro, & tali
Nominatione non obſtante, poſſint Capitulares eligere a-
lium, ut obſervant citati Doctores, & docet in dies ex-
perientia. Secunda eſt Nominatio, quæ fit in Scrutinio,
quando Electores ſecreto aliquem in Chartula nominant,
juxta *c. Si quis juſto 46. de Election. in 6.* & hæc coincidit
cum vocatione privata ſingulorum Eligentium, atque ex-
primit conſenſum de præſenti, & licet, antequam publi-
cetur talis Nominatio, poſſit variari, publicato tamen ſcru-
tinio, non poteſt amplius per Electores variari, textu ex-
preſſo *in cap. Publicato 58. de Election.* ibi: *publicato ſcru-*
tinio variare nequeunt Electores. Tertia eſt Nominatio il-
la ſolemnis, per quam duo, vel tres digniores nominan-
tur Superiori, ut ex illis unum promovere dignetur.
11 Electio differt a Petitione, quia Electio tribuit Electo
ipſam acceptanti jus ad confirmationem, quæ ſi ſibi in-
juſte denegetur, poteſt eam, actione inſtituta petere, eo
quod ex juſtitia ei debeatur, ut colligitur *ex cap. Poſtquam*
5. de election. ac notat Abbas *ibid. num. 1.* dicens quod
confirmatio ſit neceſſitatis, licet Electio a principio fue-
rit voluntatis: Simplex vero Petitio nullum tribuit jus Pe-
tito, cum non obſtante, quod Plebs, ſeu populus aliquem
petat ſibi dari in Prælatum, poſſit Superior ipſum non con-
cedere. Unde ſimplex Petitio deſcribitur, quod ſit ſup- 12
plicatio, qua Plebs ipſa, ſeu populus aliquem ſibi dari in
Prælatum depoſcit. *Eſt in re communis*, *&* colligitur *ex*
cap. Nulla ratio 1. diſt. 62. ibi; *Nec a Plebibus ſunt expe-*
titi, *& cap. Quod Dei timorem 5. de ſtatu Monachor.* ibi:
Quod jam dicti Parochiani a nobis ratum haberi ſuppliciter
poſtularunt.
Electio differt a Collatione, quia per electionem ac- 13
ceptatam acquiritur ſolum jus ad rem reſpectu Beneficii,
ſeu Prælaturæ, cum electus ante confirmationem non poſ-
ſit dicere Beneficium eſſe jam ſuum, ſed ſolum ſibi debi-
tum. Layman *lib. 1. Decretal. tit. 6. num. 4.* Pirhing. *ibid.*
num. 2. Reiffenſtuel *ibid. num. 31.* Paſſerin. *cap. 33. de*
election. num. 7. teſtans hanc de communi; *arg. cap. Su-*
per his 16. de accuſationibus; Per Collationem vero Bene-
ficii, quam quis ratam habuit, acquiritur Jus in re, &
quaſi dominium in ipſo, licet poſſeſſio ipſius nondum ac-
quiſita fuerit, ut notat Layman *loc. cit. n. 4.* Garzias cum
multis aliis *part. 4. de beneficiis*, *cap. 2. num. 1.* Reiffen-
ſtuel *loc. cit. num. 25. arg. cap. Si tibi abſenti 17. de Præ-*
bend. in 6. Unde collatio libera deſcribitur, quod ſit gra- 14
tuita Beneficii eccleſiaſtici vacantis conceſſio facta ab Epi-
ſcopo, vel alio habente facultatem. *Eſt in re communis*.
Dicitur autem notanter *Collatio libera* ad excluſionem Col-
lationis neceſſariæ; Collatio enim dividitur in liberam,
& neceſſariam; Collatio libera eſt illa mox deſcripta, & 15
dicitur libera, quia licet habens Jus conferendi libere Be-
neficia teneatur hæc intra tempus a Jure præfixum con-
ferre perſonis idoneis, libere tamen confert, cui voluerit
ex idoneis. Et hæc Collatio libera, ſecluſa ſpeciali con- 16
ceſſione, non poteſt fieri per Vicarium Generalem Epiſ-
copi, *cap. final. de Officio Vicarii in 6.* Neque ipſa tranſit
ad Capitulum, Sede vacante; *cap. Unic. de Inſtitut. in 6.* 17
Collatio autem neceſſaria eſt ea, quæ fit ex neceſſitate 18
Juris, videlicet ad præſentationem, nominationem, ele-
ctionem alicujus, vel ad mandatum Superioris, aut ex
cauſa permutationis Beneficiorum. Gloſſa *in Clementin.*
Unic. de rerum permutat. verb. Conferantur, Barboſa *tra-*
ctat. de Appellation. verbor. Juris ſignificat. appellat. 54. &
alii paſſim; Et dicitur *neceſſaria*, quia Superior de neceſ-
ſitate debet conferre Beneficium ipſimet præſentato, nomi-
nato, electo, permutanti, aut provideri mandato, ſi ſit
idoneus. Et hæc Collatio poteſt fieri etiam per Capitu- 19
lum, Sede vacante, *cap. Olim 14. de Major. & Obedient.*
& cap. Unic. de Inſtitut. in 6.
Forma electionis eſt triplex, ſcilicet forma Scrutinii 20
forma Compromiſſi, & forma Inſpirationis, textu expreſ-
ſo *in cap. Quia propter 42. de election.*, ibi: „ Quia pro-
„ pter diverſas electionum formas, quas quidem inveni-
„ re conantur, & multa impedimenta proveniunt, &
„ magna pericula imminent Eccleſiis viduatis, ſtatuimus,
„ ut, cum electio fuerit celebranda præſentibus omnibus,
„ qui debent, & volunt, & poſſunt commode intereſſe,
„ aſſumantur tres de Collegio, & fide digni, qui ſecrete,
„ & ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, &
„ in ſcriptis redacta mox publicent in communi, nullo
„ prorſus appellationis obſtaculo interjecto, ut is collatio-
„ ne habita eligatur, in quem omnes, vel major, vel ſa-
„ nior pars Capituli conſentit; vel ſaltem eligendi po-
„ teſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice o-
„ mnium Eccleſiæ viduatæ provideant de Paſtore, aliter
„ electio facta non valeat; Niſi forte communiter eſſet
„ ab omnibus, quaſi per inſpirationem abſque vitio cele-
„ brata: Qui vero contra præſcriptas formas eligere at-
„ tentaverit, eligendi ea vice poteſtate priventur. Illud
„ autem penitus interdicimus, ne quis in Electionis ne-
„ gotio Procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in eo lo-
„ co, de quo debet advocari, juſtoque impedimento de-
„ tentus venire non poſſit, ſuper quo, ſi opus fuerit, ſi-
„ dem faciat juramento, & tunc, ſi voluerit, uni com-
„ mittat de ipſo Collegio vicem ſuam; Electiones quoque
„ clandeſtinas reprobamus, ſtatuentes, ut quam cito ele-
„ ctio fuerit celebrata, ſolemniter publicetur „. Ubi vi-
des, quod generaliter reprobantur omnes aliæ adverſæ a
tribus dictis electionum formæ, decernendo, quod *aliter*
facta electio non valeat. Hinc Electio per ſortes eſt nul-
la, utpote facta contra diſpoſitionem irritantem hujus *Ca-* 21
pitis Quia propter, & talis electio per ſortes in ſpecie re-
probatur, & fieri prohibetur etiam *in cap. Eccleſia veſtra*
3. de ſortilegiis.
Electio per ſcrutinium eſt illa, quæ præſentibus omni- 22
bus, qui debent, volunt, & poſſunt intereſſe, fit per
Collectionem ſuffragiorum circa eum, in quem major, &
ſanior pars Capituli conſentit. *Eſt in re communis*, & ha-
betur clare *ex cit. cap. Quia propter 42. de elect.* Ex quo
Capite, ſeu Canone ſecundum Joann. Andr. *ibid. n. 28.* 23
quem Doctores communiter ſequuntur, teſte Fagnano *ibid.*
num. 36. colliguntur octodecim ſubſtantialia formæ electio-
ni per ſcrutinium. Primum, igitur ſubſtantiale eſt, ut
fiat per congregatos in unum. Secundum, ut Scrutato-

res

res aſſumantur a Collegio. Tertium, ut Scrutatores ſint tres. Quartum, ut Scrutatores ſint de Collegio. Quintum, ut vota ſingulorum exquirantur ſecreto. Sextum, ut exquirantur ſingillatim. Septimum, ut exquirantur vota cunctorum. Octavum, ut vota in ſcriptis redigantur. Nonum, ut vota in communi publicentur. Decimum, ut publicentur mox. Undecimum, ut fiat collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum. Duodecimum, ut collatio fiat incontinenti poſt publicationem. Tertiumdecimum, ut fiat communis electio. Quartumdecimum, ut eadem electio fiat ſtatim poſt collationem. Quintumdecimum, ut electio fiat de illo, in quem major, & ſanior pars Capituli conſentit. Sextumdecimum, ut electio fiat verbalis. Decimumſeptimum, ut electio non ſit clandeſtina. Decimum octavum, ut prædictorum omnium Ordo ſervetur. Hæc apud Fagnan. *in dict. capit. Quia propter*, ubi late *a numer.* 37. *uſque ad numer.* 85. *incluſive*. Vide etiam Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 6. *num.* 148. ubi docet, quod non valet electio celebrata a ſaniori parte Capituli, niſi ea etiam ſit major; *cap. Cumana* 50. *de Elect. & ibi Communis Doctorum*.

24 Electio per Compromiſſum illa eſt, quæ fit, quando Capitulares præſentes facultatem eligendi in unum, vel plures idoneos viros conferunt, qui vice omnium eligant, *Eſt in re Communis*; & habetur clare *ex dict. cap. Quia propter*, & concordat *cap. In cauſis* 30. *de Election.* Ad
25 faciendum Compromiſſum pro electione requiritur conſenſus omnium Vocalium, itaut unius diſſenſus Compromiſſum impediat, & electio aliter facta non valeat; *cit. cap. Quia propter*, ibi: *Qui vicem omnium..... Aliter Electio facta non valeat*. Ita Gloſſa *ibid. verb. Vice omnium*, & Doctores communiter, teſte Abbate *ibid. §. Vel ſaltem n.* 2. *&* 6. Compromiſſum pro electione poteſt fieri etiam in
26 unum ſolum quamvis ipſe non ſit de Collegio, *arg. cap. Cauſam* 8. *de Election.* ubi Moniales compromiſerunt pro electione Abbatiſſæ in Epiſcopum, qui erat ſolus, & non
27 de Collegio. Gloſſa *ibid. verb. Contulerint*, & Gloſſa communiter recepta *in cit. cap. Quia propter verb. Viris*. Com-
28 promiſſum non poteſt fieri in Laicum; *cap. Contingit* 8. *de Arbitris*, *cap. Decernimus* 2. *de Judiciis*. Unus compromiſſarius nequit eligere ſeipſum; *arg. cap. Cum ad noſtram* 7. *de Inſtitut.* ubi ſtatuitur, quod nemo poteſt inſtituere ſemetipſum in Beneficium, addita ratione: *Cum inter dantem, & accipientem debeat diſtinctio perſonalis*, *cap. Per noſtras* 26. *de Jure patronat.* ubi ſtatuitur, quod nemo poteſt præſentare ſeipſum ad Eccleſiam, etiamſi de ſuo Jure patronatus, ibi: *Nullus ſe poteſt ad perſonatum alicujus Eccleſiæ præſentare, quantumcumque idoneus ſit*. Sic Gloſſa communiter recepta *in cap. Cum in Jure* 33. *de Election. verb. Ex ſe, vel aliis. Quia*, dicit ipſa, *Nemo debet oriri a ſe ipſo*, c. *In ſcripturis* 9. *cauſ.* 8. *q.* 1. cum ſimilibus; Si Compromiſſarii ſint plures, poſſunt ii aliquem ex ſe ipſis eligere, quamvis in Compromiſſo id non ſit expreſſum, dummodo non fuerit expreſſe prohibitum; Sic Abbas *in cit. Cap. Cum in Jure num.* 4. ubi pro hac ſententia allegat Innocent. Hoſtienſ., & quaſi communem aliorum, & hanc tenent noviſſime Pirhing *lib.* 1. *Decret, tit.* 6. *num.* 22. Reiffenſtuel *ibid. num.* 99. Engel *num.* 21. Sanig. *cap.* 4. *num.* 24. Paſſerin. *cap.* 22. *de Elect. num.*
30 4. & alii. Compromittentes tenentur recipere electum a Compromiſſariis, *cap. Cauſam* 8. *de Elect.* & Communis
31 Doctorum. Dummodo tamen ſervata fuerit forma Compromiſſi, quia ſi Compromiſſarii terminos poteſtatis ſibi traditæ non ſervaverint, non valet Electio inde ſecuta, *cap. Cum dilectus* 23. *& cap. Cum in veteri* 52. *de Election.*

32 Electio per Inſpirationem eſt illa, quæ fit per veram Dei revelationem, qualis inter alias fuit Electio S. Nicolai, S. Ambroſii, & S. Severi, de quibus fit mentio *in cap. Statuimus* 8. *diſtinct.* 61., ibi: „ Beatus Nicolaus ex „ Laico electus eſt in Epiſcopum. Beatus Severus ex Lanificio aſſumptus eſt in Archiepiſcopum. Beatus Ambroſius, cum nondum eſſet baptizatus, in Archiepiſcopum eſt electus.“ Electio autem per quaſi Inſpiratio-
33 nem eſt illa, qua Electores omnes quaſi per Inſpirationem Spiritus Sancti concorditer moti, nullo præcedente tractatu, communiter uno corde, & ore in eumdem conſentiunt; *Eſt in re Communis*; & habetur clare *in cit. cap. Quia propter* 42. *de election.*, ibi: „ Aliter Electio facta „ non valeat, niſi forte communiter eſſet ab omnibus „ quaſi per Inſpirationem abſque vitio celebrata.“ Ubi adverte, quod notanter ibi dicitur *Abſque vitio celebrata*, quia requiritur, ut talis Electio ſine ullo vitio Simoniæ, requiſitionis, ſubornationis, & conſenſus extra Capitulum ante Electionem dati, atque ab omnibus, & ſingulis libere, & concorditer uno corde, & ore conſentientibus fiat, aliter non eſſet Electio quaſi per Inſpirationem celebrata; *argum. cap. Per Inquiſitionem* 26. *& cap. Poſt*
34 *petitam* 46. *de Election.* Hinc Electus ad clamorem populi non debet per Superiorem confirmari, ut ſtatuitur *in cap. Oſius* 2. *de Election.*, ibi: „ Cum ſit manifeſtum, po- „ tuiſſe plures eorum, qui ſinceram fidem non habent, „ præmio, & mercede corrumpi, ut clamarent in Eccle- „ ſia, & ipſum petere viderentur, omnino fraudes has „ damnandas eſſe arbitror.“ Unde, ubi ſubeſt ſuſpicio fraudis, non eſt cenſenda Electio facta per quaſi Inſpirationem.

Novæ additiones ex aliena manu.

FOrmam electionis a notiſſimo *cap. Quia propter de Elect.* 1
præſcriptam, de qua agit *Auctor a num.* 20. locum non habere niſi quoad Beneficia, ex quorum vacatione propriis Paſtoribus viduatæ remanent Eccleſiæ, poſt alios firmavit *Rouſſeaud de la Combe in ſua Juriſprudentia Canonica verbo Electio numer.* 10., & reſpondit *Rot. cor. Caprar. deciſ.* 558. *numer.* 1. *& deciſ.* 593. *pariter numer.* 1. Quod vero concernit cætera Beneficia, niſi forma electionis determinata ſit ſtatuto, vel conſuetudine Eccleſiæ, de qua agitur, *ſufficit*, ut inquit *Rot. cor. Caprar. dict. deciſ.* 558. *num.* 2. *conſenſus naturalis, ſive verbis, ſive factis explicatus*, & adamuſſim conveniat *cor. mox dicta deciſ.* 593. *num.* 2.

In electione autem facienda ſervata forma *dict. capit.* 3
Quia propter is, qui a medietate capitularium electus eſt, 4
nequit accedere electioni ſui ipſius ad conſtituendam pluralitatem ipſorum capitularium; poteſt vero accedere in impropria illa electione, in qua non eſt ſervanda forma *dict. cap. Quia propter*; *Cardinal. de Luc. de Canon. diſcurſ.* 26. *num.* 6. *& ſequent. Optime Louvrex differtat. canon.* 7. *num.* 44. *& plur. ſequent. ubi num.* 45. *Ratio eſt* (ait)„ quia vota ſecreta danda ſint, & ante publica- „ tum ſcrutinium, & conſequenter acceſſio publicato ſcru- „ tinio palam facta nihil operari poteſt non ſolum quia „ in formam cap. Quia propter peccatum eſt, ſed etiam „ quia ſe ipſum eligere videtur, qui dum ignorat, an „ alii ipſum electuri ſint, ſibi ipſi votum dat, quod om- „ nino prohibitum eſt, prout in terminis deciſum reperi- „ tur in capit. Cum 5. de Election. quod tamen limitat „ Tondut. quæſt. benefic. part. 1. cap. 82. num. 7. niſi „ duo tantum ſuperſint Canonici, quia quum forma cap. „ Quia propter non poſſit tunc ſervari, alter electioni „ per alterum de ſe factæ accedere poſſet. Sed in electio- „ nibus, in quibus ſcrutinium, formalitateſque illæ non „ requiruntur, ſeu in quibus vota publice dantur, electus „ a medietate capituli electioni de ſe factæ accedere non „ prohibetur.

Pariter in electione, in qua locum ſibi vindicat forma 5
cap. Quia propter, poſt publicationem nequit major pars Capituli accedere minori parti Capituli, at accedere indubie valet in electione, in qua non eſt neceſſaria forma *cap. Quia propter*; *Louvrex dict. differtat. Canon.* 7. *num.* 49. *& duob. ſequent. Rot. cor. Caprar. dict. deciſ.* 557. *a num.* 3. *ad fin. ubi num.* 7. *& duob. ſequent.* „ Non ob- „ ſtat (*inquit*) quod electio a principio nulla non poſſit „ convalidari &c. tum quia procedit hæc regula in ele- „ ctione facienda ad formam cap. Quia propter, ſecus „ vero in electione impropria, quia quum iſta perficiatur „ ex ſimplici conſenſu naturali, ſatis eſt quod, iſte capi- „ tulariter ſuperveniat ſive ex verbis, ſive ex factis &c. „ tum etiam quia poſito quod electio reconvalidetur vi- „ gore novi conſenſus, ex nunc non confirmatur quod „ nullum eſt, ſed potius inducitur novus conſenſus ele- „ ctionis: & dict. deciſ. 593. pariter a num. 3. ad finem.

Præterea in electione, in qua locum habet forma *cap.* 6
Quia propter, nequit extraneus de conſenſu Capituli admitti ad eligendum, poteſt tamen in alia electione: *Louvrex differt. Canon.* 5. *n.* 25.

Ad hæc in electione, quæ fieri debet juxta *cap. Quia* 7
propter, locum eſſe nequit compromiſſio limitato, poteſt vero eſſe locus in alia electione; *Louvrex differt. Canon.* 6. *num.* 16. *Rot. in recent. deciſ.* 312. *num.* 53. *& ſeq. p.* 4. *tom.* 2. Limitatum autem compromiſſum dicitur, ſi („ ut ait Louvrex loco cit. n. 16.) ita compromiſſum „ ſit, ut compromiſſarii vota ſingulorum ſcrutentur, & „ exquirant, illumque eligant, in quem major, & ſanior „ pars Capituli conſenſerit.

Uſum denique ſortis in electione facienda ad formam *c. Quia propter*, prohibitum eſſe, non eſt quod dubitari poſſit, quum non alia admittatur forma, quam illa quæ fit, vel per ſcrutinium, vel per compromiſſum, vel per inſpirationem. Accedit quod Honorius III. in hac electione fa- 10
cienda ad formam *cap. Quia propter* expreſſum vetuit uſum ſortis, ut perſpicuum eſt ex *cap. Eccleſia de ſortileg.* Quæſtionis vero eſt, an idem obtineat in aliis electionibus. Quoad electiones, quæ fieri dicuntur a Patronis lai- 11
cis ubi jure Collegii præſentant, ſciſſi inter ſe ſunt Doctores. Negant uſum ſortis eſſe prohibitum *Piton. de Controverſ. Patronor. allegat.* 10. *a num.* 4. *ad plur. ſequent.* ubi *num.* 22. quod præſertim procedere debeat negativa hæc opinio in caſu in quo per ſuffragia duo fuerunt electi, ſed neutrius electio concluſa remaneat ob reiteratam parvitatem votorum; *Rot. in rec. dec.* 459. *num.* 25. *part.* 19. *tom.* 2. Prohibitum vero eſſe uſum ſortis affirmant *Fagnan. in cap. Quia propter num.* 2. *de Elect. Paſſerin. de Elect. cap.* 18. *n.* 8. *Rot. cor. Anſald. dec.* 95. *n.* 10. *& cor. Herrer. dec.* 94. *num.* 4. At noviſſime idem ſacrum 12
Tribunal Rotæ *in Pampilonen. Abbatiæ de Turre* 22. *Martii* 1748. *cor. Illuſtriſſ. Clemente* quæſtionem in genere definire nequiit, ut patet ex ſequentibus verbis §. 9.

Utut

Utut autem hæc quæſtione ſit, ſed ex peculiaribus ejus circumſtantiis improbavit electionem a Patronis laicis per ſortes factam.

ARTICULUS II.

Electio quoad illos, qui poſſunt, vel non, eligere, & eligi.

S U M M A R I U M.

1 *De Jure Communi Jus eligendi Prælatum ſpectat ad Capitulum, ſeu Collegium, cujus Prælatus eſt eligendus.*

2 *Hoc Jus diu in Eccleſia duravit, & etiam nunc in pleriſque Eccleſiis perſeverat. At in multis aliis nominant, & præſentant Reges ex privilegio Pontificio, & in variis aliis nominat, & inſtituit ipſemet Summus Pontifex.*

3 *Jus eligendi Prælatum, quamvis de jure communi ſpectet ad Capitulum, ſeu Collegium, cujus Prælatus eſt eligendus, poteſt tamen ex privilegio, vel præſcripta conſuetudine acquiri etiam ab aliis Clericis extraneis.*

4 *Immo poſſunt ipſimet Capitulares, vel Collegiales Electores de communi omnium conſenſu communicare Clericis extraneis facultatem eligendi, ſeu ſecum coeligendi.*

5 *Si unus ſolus de Capitulo, ſeu Collegio remaneat, aliis mortuis, privatis, ſuſpenſis, interdictis, excommunicatis, aut a Societate voluntarie recedentibus, ille ſolus poterit eligere alium in Prælatum totius Collegii.*

6 *Non poteſt tamen ille eligere ſeipſum.*

7 *Eligere non poſſunt, Primo, Pupilli, vel Impuberes.*

8 *Secundo, eligere non poſſunt Furioſi, & mente capti, quamdiu durat amentia.*

9 *Tertio, eligere non poſſunt Excommunicati Excommunicatione majori.*

10 *Quarto, eligere non poſſunt Suſpenſi ab Officio, & Beneficio ſimul, vel etiam ab Officio tantum.*

11 *Non prohibentur tamen eligere ſuſpenſi a Beneficio tantum.*

12 *Quinto, eligere non poſſunt perſonaliter interdicti.*

13 *Sexto, eligere non poſſunt Irregulares.*

14 *Requiritur tamen, quod iſti Irregulares, ſicuti Excommunicati, Suſpenſi, & Interdicti ſint nominatim denunciati.*

15 *Septimo, eligere prohibentur infames infamia Juris.*

16 *Octavo, eligere non poſſunt Laici ſæculares.*

17 *Nono, eligere non poſſunt in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis, qui nondum ſunt conſtituti in Ordine Subdiaconatus.*

18 *Decimo, qui ſcienter elegerunt indignum, pro ea vice eligendi poteſtate privantur.*

19 *Undecimo, qui per abuſum ſæcularis poteſtatis eligerunt, ipſo Jure privati ſunt poteſtate eligendi.*

20 *Duodecimo, eligere pro illa vice non poſſunt, qui intra tempus ſtatutum eligere neglexerunt.*

21 *Eligi ſolum poſſunt, qui habent qualitates a Jure requiſitas, & præcipue litterarum ſcientiam, ætatis maturitatem, & morum honeſtatem.*

22 *Scientia eſt triplex, ſcilicet eminens, mediocris, & ſufficiens, & aſſignantur qualibet.*

23 *Scientia ſufficiens menſuranda eſt juxta qualitatem loci, Officii, & Eccleſiæ.*

24 *In eligendis ad Prælaturas, atque Officia Eccleſiaſtica, quamvis deſideranda ſit ſcientia eminens, adhuc tamen mediocris, immo & ſufficiens toleratur.*

25 *Quo ad ætatis maturitatem Vid. verb. Ætas: & quo ad morum honeſtatem patebit ex mox adducendis.*

26 *Eligi non poſſunt: Primo, infames, tam infamia Juris, quam infamia facti.*

27 *Hoc tamen procedit ſolum de Infamibus ſententiatis, ſive declaratis.*

28 *Secundo, eligi non poſſunt Excommunicati Excommunicatione majori.*

29 *Item neque excommunicati excommunicatione minori; aliter licet Electio non ſit ipſo Jure irrita, eſt tamen irritanda.*

30 *Tertio, eligi non poſſunt Suſpenſi ſive a Jure, ſive ab homine.*

31 *Quarto, eligi non poſſunt perſonaliter interdicti.*

32 *Quinto, eligi non poſſunt Irregulares.*

33 *Qui ſemel ob vitium perſonæ ſunt rejecti, non poſſunt amplius eligi, niſi ſint ſpecialiter reſtituti.*

34 *Septimo, eligi non poſſunt ad Prælaturas, & Dignitates Regulares Pœnitentiati a S. Officio, quamvis pœnitentias compleverint.*

35 *Hinc nequit eligi ad Prælaturas Regulares ille, qui abjuravit in S. Officio, etiam de levi.*

36 *Octavo, eligi non poſſunt Hæretici.*

37 *Sic nec etiam Schiſmatici.*

38 *Nono, eligi non poſſunt in Epiſcopos Neophiti.*

39 *Decimo, eligi non poſſunt Spurii, & Illegitimi.*

40 *Undecimo, eligi non poſſunt Laici.*

41 *Duodecimo, eligi non poſſunt bigami, & hujuſmodi.*

DE Jure communi Jus eligendi Prælatum ſpectat ad 1
Capitulum, ſeu Collegium, cujus Prælatus eſt eligen-
dus *cap. Nullus* 1. *cap. Cum terra* 14. *de Election. cap.
ult. cauſ.* 16. *quæſt.* 7. cum ſimilibus. Et hoc Jus diu in
Eccleſia duravit, & etiam nunc in pleriſque Eccleſiis, præ- 2
ſertim in Germania Collegium Canonicorum Cathedralium
Epiſcopos, vel Archiepiſcopos eligit, & electi a Romano
Pontifice confirmantur: In aliis vero Regnis, ut in Gal-
lia, Hiſpania, Luſitania, Polonia, &c. ipſi Reges ex Pri-
vilegio Apoſtolico Epiſcopos nominat, & præſentant ab
ipſo Summo Pontifice inſtituendos, & in multis locis Ita-
liæ ipſemet Summus Pontifex nominant, & inſtituit, ex
quo ſibi reſervaverit proviſiones omnium Eccleſiarum Pa-
triarchalium, Archiepiſcopalium & Epiſcopalium *in Ex-
travagant. Ad regimen. de Præbend.* & generaliter, &
ſimpliciter ſoleat quilibet Summus Pontifex in initio ſui
Pontificatus talem reſervationem facere quoad omnes Ec-
cleſias vacantes, vel vacaturas, tam apud Sedem Apoſto-
licam, quam extra Curiam ut patet *in* 2. *&* 3. *Regula
Cancellariæ*, exceptis tamen ſupradictis Regnis, aliiſque
Privilegiatis per ſpecialia Concordata.

Jus eligendi Prælatum, quamvis ex dictis de Jure com- 3
muni competat ad Capitulum, ſeu Collegium, cujus Præ-
latus eſt eligendus, poteſt tamen, tum ex privilegio, tum
ex conſuetudine legitime præſcripta acquiri etiam ab aliis
Clericis extraneis) *cap. Cum Dilectus* 8. *de conſuetudi-
ne*, *& cap. Cumana* 50. *de Election.* & *Communis Do-
ctorum*. Immo poſſunt ipſimet Capitulares, ſeu Collegiales 4
Electores de communi omnium conſenſu communicare Cle-
ricis extraneis facultatem eligendi, ſive ſecum coeligendi:
Poſſunt enim Electores totam poteſtatem eligendi transferre
in Compromiſſarios, etiam extraneos, *ut cap. Cauſam* 8.
cap. In cauſis 30. *& cap. Quia propter* 42. *de Election.* er-
go a fortiori poterunt de communi omnium conſenſu com-
municare poteſtatem aliquibus Clericis idoneis, ut ſe-
cum eligant, ut factum fuiſſe pro electione Patriarchæ 5
Conſtantinopolitani habetur *in cap. Scriptum eſt* 40. *de E-
lection.* Si unus ſolus de Capitulo, ſeu Collegio rema-
neat, aliis mortuis, privatis, ſuſpenſis interdictis, vel
excommunicatis aut a Societate recedentibus, ille ſo-
lus poterit eligere alium in Prælatum totius Collegii;
Gloſſa *in capit. Gratum* 2. *de Poſtulat. Prælatorum*; Pi-
rhing *lib.* 1. *tit.* 6. *num.* 12. Donatus *prax. Regular. t.* 2.
tractat. 2. *quæſtion.* 10. cum aliis pluribus, quos allegat,
& ſequitur Paſſerin. *de Election. capit.* 10. *quæſtion.* 1.
numer. 8. Collegii enim, ſeu Univerſitatis Jus propter
caſus ſupervenientiam conſervari poteſt etiam in una,
perſona; Gloſſa *in leg. Neratius ff. de verborum ſignificat.
& leg. Sicut ad fin. ff. Quod cujuſque univerſ. nom.* & Gloſſa
in cit. cap. Gratum 2. *de Poſtulat. Prælatorum*, *verb. Pau-
ciores*; Pirhing *loc. cit.* & alii paſſim cum Barbol. *lib.* 1.
Juris Eccleſiaſt. univerſ. cap. 19. *num.* 46. Non poſſet ta- 6
men ille eligere ſeipſum; *argum. cap. In Scripturis* 9. *cauſ.*
8. *quæſt.* 1. *cap. Cum ad noſtram* 7. *de Inſtitut. cap. Per no-
ſtras* 26. *de Jurepatronat.* & Gloſſa communiter recepta *in
cap. Cum in jure* 33. *de Election. verb. Ex ſe, vel aliis.*
Vide *art. antecedent. num.* 28.

Eligere non poſſunt, quamvis ſint de numero Eligen- 7
tium, Primo Pupilli, & Impuberes, hoc eſt Minores 14.
annis, ſi ſint maſculi, vel 12. annis, ſi ſint fœminæ,
quia pleno uſu rationis, ſeu diſcretione carent, textu
expreſſo *in cap. Ex eo* 32. *de Election. in* 6. Secundo ob 8
eamdem rationem prohibentur eligere Furioſi, & mente
capti, quamdiu durat amentia; Gloſſa *in cap. Ex eo*,
verb. Diſcretione, Toloſan. *de Election. cap.* 8. *num.* 2.
Pirhing. *loc. cit. num.* 26. & alii paſſim. Tertio prohi- 9
bentur eligere Excommunicati Excommunicatione majo-
ri; *cap. Conſtitutis* 23. *de appellat.* & Gloſſa *ibidem verb.
Majoris*. Quarto eligere non poſſunt ſuſpenſi ab Officio, 10
& Beneficio ſimul, vel etiam ab officio tantum; *cap. Cum
dilectus* 8. *de conſuetudine*, & Gloſſa *ibidem verb. A ſuſ-
penſis*, *& cap. Cum inter* 16. §. *fin. de Election.* Non pro- 11
hibentur tamen eligere ſuſpenſi a Beneficio tantum; quia
iſti adhuc poſſunt exercere omnia negotia, tam ſpiritua-
lia, quam temporalia, cum ſint ſuſpenſi tantum a Jure
percipiendi fructus Beneficiales; Gloſſ. *in cap. Cum Vinto-
nienſis* 25. *de Election, verb. Admiſerat*, & Abbas *ibidem
n.* 10. Suarez *tom.* 5. *de Cenſuris diſp.* 27. *ſect.* 2. *num.* 34.
Paſſerin. *loc. cit. num.* 91. *& ſequent.* Pirhing *loc. cit. n.* 30.
Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 6. *num.* 170. & alii con-
tra Navarrum, & alios. Quinto eligere non poſſunt per- 12
ſonaliter Interdicti; *cit. cap. Cum inter* 16. *de Election.* & 13
Communis Doctorum. Sexto eligere non poſſunt Irregula-
res; *cap. Is, qui* 18. §. *fin. de ſentent. excomm. in* 6., ibi:
Qui nec ad eligendum cum aliis debebit admitti; & ibi
Ancharanus, Silveſter verb. *Electio* 1. §. 4. Angelus verb.
Electio num. 8. Azor. *Inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 5.
§. 3. *num.* 48. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 172. & alii.
Requiritur tamen, quod iſti Irregulares, ſicuti & Excom-
muni-

municati, ſuſpenſi, & Interdicti, ſint nominatim denunciati, & alioquin eligere poterunt juxta *Extravag. Ad evitanda* in Concil. Conſtantienſi a Martino V. editam.
15 Septimo eligere prohibentur infames infamia juris; Gloſſa *in cap. Ut circa 4. de Election. in 6. verb. Eligentium*, Suarez *de Cenſuris diſp. 47. ſect. 3. n. 2.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 173.* & alii; Dummodo tamen ſint infames ſententiati, ſive declarati, ut notant Donatus *in prax. Regular. tom. 2. tract. 5. q. 20. n. 5* Paſſerin. *loc. cit. cap. 10. n. 145.* & alii. Octavo eligere non poſſunt ad Digni-
16 tates, & Prælaturas Eccleſiaſticas Laici ſæculares, *cap. Nullus 1. cap. Non eſt 6. c. Non licet 8. & c. Noſſe 12. diſt. 63. cap. Contingit 8. de Arbitris, cap. Decernimus 2. de Judiciis, cap. Sacroſancta 51. de Election.* Et Electio Epiſcopi per Laicos etiam cum Canonicis facta, eſt nulla, non
17 obſtante contraria conſuetudine, quæ potius dicenda eſt corruptela; textu expreſſo *in cap. Meſſana 16. de Election.* Non eligere non poſſunt in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis, qui nondum ſunt conſtituti in Ordine Subdiaconatus; *Clement. Ut is, qui 2. de ætat. & qualitat. præficiend.* Concil. Trident. *ſeſſ. 22. cap. 4. de reformat.* Decimo qui ſcienter elegerunt indignum, pro ea vice eligendi poteſtate privantur, & eorum electio caſſatur ipſo jure; *cap. Cum in cunctis 7. § Clerici, cap. Cum Vintonienſis 25. cap. Scriptum 40. de Election. & cap. Perpetuo 7. eo-*
19 *dem in 6.* Undecimo qui per abuſum Poteſtatis ſæcularis elegerunt, ipſo jure privati ſunt poteſtate eligendi; *cap. Quiſquis 43. de election.* Duodecimo eligere pro illa vice
20 non poſſunt, qui intra tempus ſtatutum eligere neglexerunt; *cap. Ne pro defectu 41. de election. cap. Quamquam 18. eod. in 6.*

21 Eligi ſolum poſſunt, qui habent qualitates a Jure requiſitas, & præcipue litterarum ſcientiam, ætatis maturitatem, & morum honeſtatem; *cap. Cum in cunctis 7. §. 1. de election.* Scientia eſt triplex, ſcilicet Eminens, Medio-
22 cris, & Sufficiens; Scientia Eminens eſt illa, per quam quis ſtatim, & prompte abſque revolutione librorum ſcit caſus etiam difficiles, & ſubtiles reſolvere. Scientia mediocris eſt illa, per quam quis reſolvit quidem caſus etiam difficiles, at non ſtatim, & prompte, ſed cum tempore, & revolutione librorum. Scientia ſufficiens eſt illa, per quam quis ſufficienter explere poteſt ea, quæ
23 ſuo muneri incumbunt; Et hæc ſcientia ſufficiens menſuranda eſt juxta qualitatem loci, ubi eligendus debet vivere, & juxta qualitatem Officii, & Eccleſiæ, ad quam debet quis eligi; *argum. cap. In cauſis 30. §. final. de Election.* In eligendis ad Prælaturas, atque Officia Eccleſia-
24 ſtica quamvis deſideranda ſit ſcientia eminens, adhuc tamen Mediocris immo & ſufficiens toleratur; *cap. Cum nobis 19. de election. & cap. Niſi cum pridem 10. §. Pro defectu, de renunciatione*, ubi ſic expreſſe habetur: „ Quamquam etſi deſideranda ſit eminens ſcientia in Paſtore, „ in eo tamen ſit competens toleranda, quia ſecundum „ Apoſtolum ſcientia inflat, Charitas autem ædificat, &
25 „ ideo imperfectum ſcientiæ poteſt ſupplere perfectio Charitatis ". Quoad ætatis maturitatem vide verb. *Ætas*, & quoad morum honeſtatem patebit ex mox adducendis, qui defectu morum, & honeſtatis, aliarumque qualitatum non poſſunt eligi.

26 Eligi non poſſunt, Primo, Infames tam Infamia juris, quam Infamia facti, *cap. Qui in aliquo crimine 5. dist. 51. cap. Infames 17. cauſ. 6. q. 1.* ubi poſtquam dictum fuit, fures, ſacrilegos, inceſtuoſos, homicidas, perjuros, raptores, maleficos, adulteros, & alios ibidem enumeratos de jure infames eſſe, ſubjungit textus: „ Hi omnes, in- „ quam, nec ad ſacros Gradus debent provehi, & cap. „ Infamibus 87. de Regulis Juris in 6., ibi: *Infamibus*
27 *porta non pateant dignitatum*. Hoc tamen procedit ſolum de infamibus ſententiatis, ſive declaratis, ut advertunt Donatus *in praxi rerum Regul. tom. 2. tract. 5. qu. 10. n. 3.* Paſſerin. *loc. cit. cap. 10. n. 145.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 227. arg. cap. Ex tenore 4. & cap. Quaſitum 17. de temporib. Ordinat. & arg. cap. Licet Epiſcopus 23. de præbend. in 6. & cap. Cum ſecundum 19. de hæretic. in 6.* Secundo eli-
28 gi non poſſunt Excommunicati Excommunicatione majori; *cap. Poſtulaſtis 7. de Cleric. Excommunic. miniſtr.* & concordat *cap. Si celebrat 10. eod. tit. & cap. Cum dilectus 8. de conſuetud.* Nullus quoque minori Excommunicatione li-
29 gatus eſt eligendus, & quamvis electio de tali ſcienter facta, non ſit ipſo jure irrita, eſt tamen per ſententiam Judicis irritanda, textu expreſſo *in cit. cap. Si celebrat 10. de Cleric. Excommun. miniſtr.*, ibi: *Si tamen ſcienter talis*
30 *electus fuerit, ejus electio eſt irritanda*. Tertio eligi non poſſunt ſuſpenſi, ſive a Jure, ſive ab homine; *cap. Cum Dilectus 8. de conſuetud. cap. Cum inter 16. de election.* Quar-
31 to eligi non poſſunt perſonaliter Interdicti; *cap. Ad hæc 1. de poſtulat. Prælat. cap. Inter 16. de election. cap. Is qui 18. de ſentent. Excommun. in 6.* Quinto eligi non poſſunt
32 Irregulares; *cit. cap. Is qui 18. de ſentent. excommun. in 6.* & concordat *cap. Præcipimus 10. diſt. 34. & cap. Non confidat 59. diſt. 50.*

33 Sexto qui ſemel ob vitium perſonæ ſunt rejecti non poſſunt amplius eligi, niſi ſint ſpecialiter reſtituti; *cap. Super eo 12. de elect.* Septimo eligi non poſſunt ad Dignitates, & Prælaturas Regulares pœnitentiati a S. Officio; quamvis pœnitentias compleverint, ut conſtat ex ſequenti Decreto *edito 2. Octobr.* 1626. „ In Generali Congregat. S. R. & univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram S. D. N. Urbano Divina Providentia Papa VIII. & Illuſtriſſimis „ DD. S. R. E. Cardinalibus in univerſa Republica adverſus hæreticam pravitatem Inquiſitoribus Generalibus a S. Sede ſpecialiter deputatis, Sanctiſſimus D. N. „ juſtis de cauſis animum ſuum moventibus decrevit, & „ ſtatuit, ut in poſterum Regulares omnes cujuſcumque „ Ordinis, Religionis, Societatis, & Inſtituti, quibus „ pro delictis ad S. Inquiſitionis Officium ſpectantibus „ pœnitentiæ genus aliquod impoſitum fuerit (ſalutaribus pœnitentiis exceptis) eo ipſo ad omnes Religionis „ ſuæ gradus, & officia inhabiles cenſeantur, & deinceps „ (etiamſi pœnitentiæ tempus expleverint, vel gratiam „ receperint) ad illa tamen promoveri nullatenus poſſint, niſi prius obtenta a S. D. N. vel ab hac Sacra „ Congregatione coram Sanctitate ſua habenda, ſpeciali, „ & expreſſa rehabilitatione; alias promotio quælibet „ nulla ſit, & promoventes ipſi privationem ſuorum Officiorum, ac præterea vocis activæ, & paſſivæ ipſo „ facto incurrant, ad quæ reſtitui niſi ab eodem S. D. N. „ vel ab eadem Sacra Congregat. coram Sanctitate ſua habenda non poſſint; Præſens autem Decretum omnibus „ Religionum Superioribus intimari mandavit idem S. D. N.

Thomas de Federicis, S. Romana, ac Univerſalis Inquiſitionis Notarius ſubſtitutus.

Hinc nequit eligi ad Prælaturas Regularis ille, qui 35
abjuravit in Sancto Officio, etiamſi de levi; Regulares enim, quibus aliqua pœna impoſita eſt a Sancto Officio, ſalutaribus tamen pœnitentiis, ex cit. Decret. Urban. VIII. redduntur inhabiles ad omnes gradus, & Officia, arbitratio autem, etiamſi ſit de levi, eſt pœna, quæ per ſententiam imponitur, & poſt ſententiam debet fieri, ut conſtat ex ſtylo Generalis, & Univerſalis Sanctiſſimæ Inquiſitionis Urbis, ut teſtantur Carena, *tract. de Officio SS. Inquiſitionis part. 3. tract. 12. de abjurat. §. 4. num. 11.* Pegna Com. 41. 3. *part. direct. Inquiſit. ſub tit. de quinto modo terminandi proceſſum num. 166. lit. dict.* Diana *part. 4. tract. de Offic. & poteſt. Inquiſit. reſolut. 64.*

Septimo eligi non poſſunt Hæretici, textu expreſſo *in* 36
cap. Quicumque 2. §. Hæretici, de Hæreticis in 6., ibi: „ „ Hæretici autem, Credentes, Receptatores, Defenſores, & Fautores eorum, ipſorumque Filii uſque ad ſecundam generationem ad nullum Eccleſiaſticum Beneficium, ſeu Officium publicum admittantur; Quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum, & inane „. Sic „ nec etiam Schiſmatici; *arg. cap. Quia diligentia 5. de elect.* ubi electio Schiſmatici ad unionem Eccleſiæ redeuntis diſpenſative ſolum permittitur confirmari; Abbas *ibid. num. 1.* Barboſ. *ibid. num. 2.* & alii paſſim. Octavo eligi non poſſunt in Epiſcopos Neophyti; *cap. Prohibentur 2. diſt. 48.*, ibi: „ Prohibentur autem Neophyti in Epiſcopos ordinari, ut qui heri erat Catechumenus, hodie non fiat „ Epiſcopus, qui heri erat in Theatro, hodie non ſedeat in Eccleſia, qui veſpere erat in Circo hodie non „ miniſtret Altari; qui dudum fuerat fautor hiſtrionum, „ hodie non ſit conſecrator Virginum. Cauſa autem hujus prohibitionis eſt ſecundum Apoſtolum, ne elatus „ in ſuperbiam tamquam Religio Chriſtiana plurimum eo „ egeret, incidat in ruinam Diaboli. Nono eligi non 39
poſſunt ſpurii, & illegitimi; *cap. Cum in cunctis 7. de election. & ibi* Gloſſ. communiter recepta verb. *Matrimonia*.
Decimo eligi non poſſunt Laici, qui enim nedum ſunt 49
Tonſurati, ſunt inhabiles ad quodlibet Beneficium, itaut nec ſufficiat poſt illud jam acquiſitum tonſurari; *Arg. cap. Ex litteris 6. de tranſaction.* & notat Gloſſa *fin.* & Abbas *ibid.* Aliter electio facta in perſonam Laici nondum Tonſurati, ipſo jure eſt nulla, cum Laicus ſit incapax omnis juris Eccleſiaſtici, cap. *Cauſam 7. de præſcriptionib. cap. Cum adeo 17. de reſcriptis, cap. Contingit 8. de arbitris, cap. Decernimus 2. de Judiciis, cap. In Eccleſia 2. de inſtitution.* Undecimo eligi non poſſunt Bigami, ſer- 41
vi, & hujuſmodi; *arg. cap. Infames 19. cauſ. 6. quæſt. 1.* ibi enim tales, aliique ſimiles prohibentur promoveri ad ſacros Ordines, unde a fortiori debent prohiberi promoveri ad Eccleſiaſticas Dignitates, & Prælaturas.

Novæ Additiones ex aliena manu.

De materia hujus articuli late æque, ac egregie diſ- 1
ſerit *Louvrex diſſert. Canon. 5. per tot.* Eum ubi rei poſtulat conſule. Hic vero non eſt prætereundum, quod Canonici tum Cathedralium, tum Collegiatarum tametſi ſint de Capitulo, non aliter jus eligendi habent, quam ſi in ſacris ſint conſtituti, ut ſancitum eſt in *cap. Ex eo §. In Eccleſiis, de Elect. in 6., & in Clementina Ut ii, de ætat. & qualit.*, & innovatum eſt a *Concilio Tridentino ſeſſ. 22. cap. 4. de Reform.*

Nota vero, quod neceſſe haud eſt, ut de tempore va- 2
catio-

eationis Beneficii Canonici in ſacris ſint conſtituti, ſed ſatis eſt, ſi de tempore electionis conſtituti ſint in ſacris. Idque etiamſi ex diſpenſatione Pontificia ordinati ſint ante ætatem ordinariam; *Louvrex diſs. Canon. 5. n. 8. & ſeq. Barboſ. de Canon. cap. 36. n. 3. Tamb. de Jur. Abb. tom. 1. diſp. 5. quæſt. 8.*

4 Utrum vero jus eligendi habeat Canonicus proprieta-
5 rius, an vero Canonicus poſſeſſor, tum an jus eligendi habeat Canonicus poſt Canonicatus reſignationem, vel vacante Canonicatu per alterius incompatibilis aſſequutionem, expendit *Louvrex dict. diſs. Canon. 5. a num. 10. ad plur. ſeq.*

6 Pacifica haud eſt opinio *Auctoris n. 13. & ſeq.* quod
7 interdicti & irregulares haud poſſint eligere. Conſule inter alios *Zoeſ. in decret. lib. 1. tit. 6. n. 16. & ſeq.* Pro opinione vero Auctoris *Paſſerin. de Elect. cap. 10. n. 99. & plur. ſeq.*

8 Admiſſio excommunicati ad eligendum, an irritam reddat electionem, vide apud *Zoeſ. in decr. dict. lib. 1. tit. 6. n. 8. & ſeq.*

Articulus III.

Electio quoad ea, quæ concernunt Electores.

Summarium.

1 *Electores habentes legitimum jus ad ſuffragandum, ſive ſint abſentes, ſive præſentes vocandi ſunt ad Electionem novi Prælati.*
2 *Si tamen ſint nimis diſtantes non ſunt de neceſſe vocandi.*
3 *Quænam autem requiratur diſtantia ſufficiens pro ipſis non vocandis ſtandum eſt ſpecialibus conſuetudinibus, & Conſtitutionibus.*
4 *Electores vocati non poſſunt cogi ad intereſſendum, niſi agatur de magno præjudicio Eccleſiæ.*
5 *Electores abſentes, & impediti poſſunt eligere per Procuratorem.*
6 *Si nemo velit hanc Procurationem recipere, non poteſt Elector abſens eligere per Epiſtolam.*
7 *Electores tenentur ſub gravi inveſtigare de idoneitate perſonæ eligendæ.*
8 *Electores eligentes indignum, ideſt cui deſunt qualitates ad ſic promovendos requiſitæ, ultra peccatum mortale quod incurrunt, ipſo jure privati exiſtunt pro una vice poteſtate eligendi.*
9 *Hæc autem pœna privationis poteſtatis eligendi non incurritur niſi ſequatur communis electio indigni, quamvis ſemper peccetur mortaliter dando ſcienter ſuffragium indigno.*
10 *Eligens indignum, & aſſerens ſe id ignoranter feciſſe, cogitur probare ignorantiam.*
11 *Eligens ſcienter indignum peccat graviter, etiamſi ſciat ſe nihil profuturum per denegationem ſui ſuffragii &c.*
12 *Non debent, nec poſſunt Electores denegare ſuum ſuffragium ei, quem per ſolam Sacramentalem Confeſſionem noverunt indignum.*
13 *Electores tenentur ſub mortali eligere eos, quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles eſſe judicaverint.*
14 *Obligatio ſub gravi eligendi digniorem non ſolum prodit de Epiſcopis & Cardinalibus, ſed etiam procedit de omnibus aliis habentibus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem.*
15 *Obligatio ſub gravi eligendi meliorem procedit etiam de promovendis ad Eccleſias Parochiales.*
16 *Electio digni prætermiſſo digniore eſt valida, quamvis illicita.*
17 *Immo electio digni prætermiſſo digniore poteſt aliquando eſſe, nedum valida, ſed etiam licita; Poſſunt enim Electores ſine culpa eligere dignum omiſſo digniore in variis caſibus, qui enumerantur.*
18 *Et aſſignatur ratio.*
19 *Elector renuncians electioni, ſi pœniteat, & ſe retractet, re adhuc integra, debet admitti cum cæteris Electoribus ad eligendum in Capitulo.*
20 *Secus autem re non amplius integra.*
21 *Res quando dicatur adhuc integra, vel non?*
22 *Elector poteſt ante publicatum ſcrutinium variare vocem ſuam, ſecus poſt publicatum ſcrutinium, & a fortiori ſi jam miſerit ſchedulam ſuam in Urnam in communi loco præparatam ad finem eligendi.*
23 *Electores, quamvis ſine vera, & juſta cauſa nequeant interponere appellationem, ſeu oppoſitionem, ne procedatur ad electionem, poſſunt tamen ex juſta, & vera cauſa*
24 *Electores poſtquam aliquem unanimi conſenſu elegerunt, non poſſunt deinde illi electioni opponere, niſi ex cauſis de novo emergentibus, vel niſi eis improbitas morum Electi de novo fiat manifeſta, quæ tempore electionis erat illis totaliter incognita.*
25 *Talis oppoſitio fieri poteſt triplici modo, ſcilicet, contra formam electionis, contra electum ſeu eligendum, & contra Electores, dummodo tamen fiat in ſcriptis cum juramento & cauſa rationabili exprimenda in litteris oppoſitionem, & appellationem continentibus.*
26 *Electoribus eſt interdictus abuſus illicitarum Capitulationum, quas occurrente vacatione Eccleſiarum, ſeu Monaſteriorum interdum fieri contingit, & ad hoc datur Conſtitutio Innocent. XII.*

Electores habentes legitimum jus ad ſuffragandum, ſi- 1
ve ſint abſentes, ſive præſentes, vocandi ſunt ad e-
lectionem novi Prælati; *cap. Cum inter univerſas 18. cap.
Coram dilecto 35. & cap. Quia propter 42. de election.* Si 2
tamen ſint nimis diſtantes, non ſunt de neceſſe vocandi,
cit. cap. Cum inter univerſas, ibi: *Quamvis Eccleſiaſtica
Conſtitutio non exigat, ut ad electionem Paſtoris, Canonici
tam remoti vocentur.* Quænam autem requiratur diſtan- 3
tia ſufficiens pro ipſis non vocandis, ſtandum eſt ſpecia-
libus conſuetudinibus, & Conſtitutionibus, ut colligitur
ex *cap. Quod ſicut 28. de election.* & ſufficit, ut commo-
de vocari poſſint, ſive ſint in Provincia, ſive extra; ad
finem enim citandi abſentes ſola commoditas attendenda
eſt, juxta *cit. cap. Quod ſicut, & cit. cap. Quia propter*;
Donat. *in praxi rer. Regular. tom. 2. tract. 4. quæſt. 15.
num. 1.* Electores vocati non poſſunt cogi ad intereſſen-
dum, niſi agatur de magno præjudicio Eccleſiæ; *cit. cap.* 4
Quod ſicut 28. & cap. Quia propter 42. de election., ibi:
Qui debent, & volunt, & poſſunt commode intereſſe. E- 5
lectores abſentes & legitime impediti poſſunt eligere per
(a) Procuratorem; textu expreſſo *in cit. cap. Quia pro-
pter 42. de election.*, ibi: „ Illud autem penitus interdi-
„ cimus, ne quis in electionis negotio Procuratorem con-
„ ſtituat, niſi ſit abſens in eo loco, de quo debeat ad-
„ vocari, juſtoque impedimento detentus venire non poſ-
„ ſit, ſuper quo ſi opus fuerit, fidem faciat juramento,
„ & tunc ſi voluerit, uni committat de ipſo collegio vi-
„ cem ſuam; *& clarius habetur* in cap. Si quis 46. de ele-
„ ction. in 6. *ibi*: Si quis juſto impedimento detentus in
„ electionis negotio nequeat commode intereſſe, poteſt
„ nedum uni, prout dicitur in Concilio Generali (*ideſt
„ in* cit. cap. Quia propter) ſed & pluribus committere
„ ſuas vices, dum tamen eorum cuilibet det in ſolidum
„ poteſtatem, & erit tunc melior conditio occupantis;
„ Verum ſi ambo concurrant inſimul, & poſtulent ſe ad-
„ mitti, audiri eos non expedit, quia poſſent vota ſua
„ dirigere in diverſos, ſicque res non haberet exitum, &
„ quod ab eis hoc caſu fieret, non valeret, ſed is ad-
„ mittatur duntaxat, quem Capitulum, vel pars major
„ elegerit; Vel ſi concordare nequeant, is qui primo in
„ Inſtrumento, vel Litteris procurationis extiterit nomi- 6
„ natus &c. “ Si nemo velit hanc procurationem recipe-
re, non poteſt Elector abſens eligere per Epiſtolam, tex-
tu expreſſo *in cit. cap. Si quis 46. de elect. in 6. §. Ab-
ſens*, ibi: *Abſens quoque (licet nullus de Collegio velit eſ-
ſe Procurator ejuſdem, nec ipſe nolente Capitulo, extraneum
valeat deputare) non poterit aliquatenus per litteras ex-
primere votum ſuum, quod non eſt ante ſcrutinium, ſed in
ipſo ſcrutinio ſecrete, & ſigillatim tantummodo exprimen-
dum.*

Electores tenentur ſub gravi inveſtigare de idoneitate 7
perſonæ eligendæ; *Cap. Cum in cunctis 7. de elect.* Ne-
gligendo enim talem inquiſitionem, ſeu inveſtigationem
in re gravi delinquunt; *cap. Ea quæ 3. de officio Archi-
diac. Cap. Nulli 1. diſt. 19. Cap. Dictum 8. diſt. 18.* dum
ratione officii, contractus, vel quaſi contractus tenentur
præcavere, ne eligantur indigni, aut minus idonei præ-
judicio Eccleſiæ, & animarum, ad cujus regimen aſſu-
muntur. Hinc Electores eligentes indignum, ideſt cui de- 8
ſunt qualitates ad ſic promovendos de jure requiſitas, ul-
tra peccatum mortale, quod incurrunt, ipſo Jure priva-
ti exiſtunt pro una vice poteſtate eligendi, textu expreſſo
in *cit. Cap. Cum in cunctis 7. de election. §. final.*, ibi:
Eli-

(a) Dum Auctor dicit, poſſe electores abſentes, & legitime impeditos eligere per Procuratorem, id ſic eſt intelligendum, ut poſſint quidem abſentium ſuffragia per aliquos ab ipſis electoribus abſentibus, vel ab ipſo Capitulo deſtinatos ſuppleri, ſi id liceat per Conſtitutiones talis Ordinis a S. Sede approbatas, minime vero ut ſuppleri poſſint, vel a Præſide electionis, vel a Capitulo propria auctoritate. Vetitum namque hoc eſſe aperte colligitur ex Sacræ Congregationis Decreto 3. Decembris 1644. quod ex Pignatell. refert Mattheuccius *cap. 18. Officialis num. 19.* Sacra Congregatio *cenſuit cavendum, ne deinceps Titulares conſtituantur ad effectum electionis faciendæ, aut voces & ſuffragia abſentium ſuppleantur.* Quod in ſenſu expoſito intelligunt laudati Pignatell, & Mattheuc.

Eligendi tunc poteſtate privatos ſe noverint; & concordat *Cap. Cum Vintonienſis* 25. *& c. Scriptum eſt* 40. 9 *electio*. Hæc autem pœna privationis poteſtatis eligendi non incurritur, niſi ſequatur communis electio indigni, quamvis ſemper peccetur mortaliter dando ſcienter ſuffragium indigno, textu expreſſo in *cap. Perpetuo* 7. *de elect. in* 6., ibi: „ Declaramus quod ſcienter in electionibus „ nominantes indignum, propter ſuffragium in ſcrutinio „ præſtitum (niſi adeo in eo perſtiterint, quod ex votis „ eorum communis electio ſubſequatur) nequaquam eli- „ gendi poteſtate priventur, licet pro eo, quod indi- „ gnum nominando, ſcienter contra conſcientias ſuas „ agunt, & divinam vindictam, & Apoſtolicæ ultionis „ metum, quem qualitas facti ſuaſerit, poſſint non imme- „ rito formidare.

10 Eligens indignum, & aſſerens, ſe id ignoranter feciſſe, cogitur probare ignorantiam: *arg. cap. Innotuit.* 20. *de elect.* ubi Pontifex eligentibus indignum, ſolum ex gratia remiſit, quod non cogerentur probare ignorantiam, quam allegabant; & notat ibidem Gloſſa vero. *Ignorantiam*, & Abbas *num.* 7. Non enim poteſt præſumi rationabiliter ignorantia de qualitatibus eligendi in Electore, qui tenetur ex officio eas inquirere, & inveſtigare, & ſi non inveſtigaverit, non poteſt excuſari ignorantia, quia cum in tali caſu ignorantia fuiſſet craſſa, ſupina, affectata, & vincibilis, non eſt cenſenda cauſa, ſed effectus negligentiæ, atque adeo non poteſt excuſare Electorem, uti non excuſabat Epiſcopum Antiſiodorenſem in non obſervato Interdicto, *Cap. Ad hæc* 1. *de poſtulat. Prælat.*, & confer *Cap. Cum in tua* 6. *Qui Matrim. accuſ. poſ-*

11 *ſent.*, *leg. Nec ſupinam* 6. *ff. de jur. & facti ignor.* Eo magis cum Elector, & poſſit, & debeat talem negligentiam tollere, non tollendo autem impedimentum ignorantiæ, approbat impedimentum; *arg. cap. His quibus* 60. *de elect. & Gloſſa ibid. verb. curret.* Eligens ſcienter indignum peccat graviter, etiamſi ſciat, ſe nihil profecturum per denegationem ſui ſuffragii ex quo omnes alii Electores velint eligere talem indignum; Et ratio eſt, quia eligere indignum eſt ab intrinſeco malum, adeoque nulla ratione poteſt eſſe licitum; unuſquiſque enim tenetur quantum in ſe eſt proſpicere bono communi, quod ſemper præferendum eſt bono privatorum, & præſtat mori, quam mortaliter peccare, quia mors animæ magis quam corporis eſt timenda, ut recte obſervat Doctiſſimus Donatus *loc. cit. quæſt.* 26. *num.* 7. Si autem alii parati ſint eligere indignum, ipſi viderint; quilibet tamen tenetur conſcientiæ ſuæ conſulere, & quantum ex ſe eſt, non concurrere ad talem indigni electionem, & illi reſiſtere quia, ex *Cap. Error* 3. *d.* 83. *Error, cui non reſiſtitur approbatur .... Neque caret ſcrupulo ſocietatis occultæ qui manifeſto facinori deſinit obviare.* Lezana *part.* 1. *cap.* 15. *num.* 14. Vaſq. *Opuſc. de Beneſic. cap.* 2. §. 3. *dub.* 3. Matthæuc. *Officialis Cur. cap.* 18. *ſub n.* 4., *& cap.* 28. *num.* 2. & communiter Doctores apud Peyrin. *de ſubdit. qu.* 5. *cap.* 31. *quæſt.* 3. §. 2., ubi diſputat ad partes, & acriter reprehendit puſillanimes.

12 Non debent tamen, nec poſſunt Electores denegare unum ſuffragium ei, quem per ſolam confeſſionem Sacramentalem noverunt indignum; Electores cognoſcentes tenentur ſe gerere circa ipſum in foro externo, ac ſi nihil in foro Sacramentali noviſſent, adeoque tenentur ei ſuffragari, ne frangant ſigillum Confeſſionis; & ne reddatur odioſa Confeſſio; Et ſic tenent fere communiter Doctores contra paucos apud nitidiſſimum Lumen Illuſtriſſimæ Religionis Prædicatorum Hyacinthum Donatum *loc. cit. q.* 29. *n.* 6. Et deſumitur ex Conſtitutione Clementis VIII. edita pro caſuum reſervatione incipient. *Sanctiſſimus Dominus*, ibi: *Tam Superiores, quam Confeſſarii, qui poſtea ad Superioritatis gradum aſſumpti fuerint, caveant diligentiſſime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur*; Ex quibus verbis clare patet, contrariam opinionem ſaltem reſpectu Regularium, hodie non poſſe ſuſtineri, & violatores prædictæ Conſtitutionis peccare mortaliter contra præceptum formale obedientiæ importatum per illa verba, *Caveant diligentiſſime*, & fieri ſacrilegos, & incidere in pœnas ſeveriſſimas ad terminos *Cap. Sacerdos* 2. *diſt.* 6. *de pœnit. & cap. Omnis utriuſque ſexus* 12. *de pœnit. & remiſſ.* prout ex multis oſtendit Peyrin. *tom.* 2. *de Prælat. qu.* 3. *cap.* 2. §. 2. *n.* 46. Donat. *l. c. n.* 20.

13 Electores tenentur ſub mortali eligere eos, quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles eſſe judicaverint; ſic Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* ubi expreſſe definit: „ Eos alienis peccatis communicantes mortaliter pec- „ care, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi „ judicaverint, non quidem precibus, vel humano affe- „ ctu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigen- „ tibus meritis præfici diligenter curaverint; “ Unde Innocentius XI. contra aliter ſentientes die 9. Maji 1679. damnavit ſequentem propoſitionem 47. in ordine: „ Cum „ dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis com- „ municantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, „ & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias „ promovent; Concilium, vel primo videtur per hos di- „ gniores non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eli- „ gendorum ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecun- „ do locutione minus propria ponit digniores, ut exclu- „ dat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur „ tertio, quando fit concurſus: Et conſonant Sacri Ca- „ nones, & ſignanter *cap. Metropolitano* 1. *diſt.* 63., ibi: *Optimus ordinetur*; *Cap. Licet* 15. *cauſ.* 8. *quæſt.* 1., ibi: „ Qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui „ ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligatur „ ad Sacerdotem, “ & *cap. unic. ut Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur*, ibi: „ Non ex affectu carna- „ li, ſed diſcreto judicio debuiſti Eccleſiaſticum Beneficium „ in perſonam magis idoneam diſpenſare; “ cum ſimilibus accedit ratio, quia violatio Juſtitiæ diſtributivæ, vel commutativæ per acceptionem perſonarum eſt de ſuo genere peccatum mortale, unde dicitur Jacobi 2. *Nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti*. In electionibus autem, Proviſionibus, & Collationibus præferre minus dignum digniori, eſt manifeſte utramque juſtitiam violare, cum Prælaturæ, Dignitates, & Beneficia Eccleſiaſtica ſint bona communia, meritorum præmia, & digniorum honores, ordinata in bonum Eccleſiæ, & bonum ipſius electi, ergo &c. Hinc S. Hieronymus relatus *in cap. Moyſes* 6. *cauſ.* 8. *quæſt.* 1. ſic dicit: „ Moyſes „ amicus Dei, cui facie ad faciem locutus eſt Deus, po- „ tuit utique ſucceſſores Principatus filios ſuos facere, & „ poſteris propriam relinquere dignitatem, ſed extraneus „ de alia tribu eligitur Jeſu, ideſt Joſue, ut ſciremus „ Principatum in populo non ſanguini deferendum eſſe, „ ſed vitæ; At nunc cernimus plurimos hanc rem bene- „ ficium facere, ut non quærant eas in Eccleſia columnas „ erigere, quas plus cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe, ſed „ quas vel ipſi amant, vel quarum ſunt obſequiis delini- „ ti, vel pro quibus majorum quiſpiam rogaverit, & ut „ deteriora taceam, qui ut Clerici fierent], muneribus im- „ petrant; & S. Auguſtinus Epiſtol. 29. ad Hieron. *ait*: „ Quis ferat, ſi quis divitem eligat ad Sedem honoris, con- „ tempto paupere inſtructiore, & ſanctiore? & ſic tenent D. Thomas 2. 2. *quæſtion.* 63. *articul.* 2. Divus Anton. *part.* 2. *titul.* 1. *cap.* 10. §. 2. Et alii communiter.

Obligatio ſub gravi eligendi digniorem non ſolum procedit de Epiſcopis, & S. R. E. Cardinalibus, de quibus ex- 14 preſſe loquitur Concil. Tridentinum *cit. ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformat*, ſed etiam procedit de omnibus aliis, qui habent Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, uti ſunt Abbates, Commendatarii, Archimandritæ, aliique hujuſmodi Prælati nullius Diœceſis, ac Prælati Regulares; ſic cum communi Jo. Cardenas *in Criſi Theologica ſuper Propoſit.* 47. *Innocent.* XI. *cap.* 2. *num.* 11. Lugo *diſp.* 35. *de Juſtit. num.* 53. Diana *part.* 5. *tract.* 14. *reſolut.* 12. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 240., & alii paſſim. Obligatio ſub gravi eligendi meliorem procedit etiam de promovendis ad Eccleſias Parochiales, ut colligitur aperte ex Concil. Tridentino *ſeſſ.* 24. 15 *cap.* 18. *de reformat.* ubi præcipit Epiſcopis, ut ex nominatis ab Examinatoribus tamquam dignis, eligant, & exquirant digniores, ibi: *Epiſcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit, atque illi, & non alteri collatio Eccleſiæ ab eo fiat*, & infra ibi: *Tunc Epiſcopus ſolus ex dignis eligat digniorem*, & habetur ex Conſtitut. S. Pii V. incipient. *In conferendis*, & ſic communis Doctorem teſte Paſſerino *cap.* 30. *de electione*, *num.* 1., & Cardenas *loc. cit. cap.* 4. *num.* 40., & Joan. Maria Nogar. *in Theologia Radicali tract.* 15. *num.* 10. cum aliis dicunt aliter ſentientes incurrere damnationem cit. Propoſitionis 47. ab Innocentio XI. proſcriptæ.

Electio digni prætermiſſo digniore eſt valida, quamvis ex 16 dictis ſit illicita; colligitur *ex Cap. Cum Nobis* §. *His igitur* 16.; *& Cap. Cum Dilectus* 32. *de election.*, & tenet communis Doctor. cum Gloſſa magna circa fin. *in Capit. Nullus diſt.* 61. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 63. *art.* 2. *ad* 3. Garzias *de Beneſic. part.* 7. *cap.* 16. *num.* 2., & alii paſſim; Et ratio eſt, quia ſi electio impugnari poſſet in foro externo, ſeu Judiciali, ex ſolo motivo, quod non fuerit electus dignior, omnes propemodum electiones poſſent impugnari, & ſic aperiretur via infinitis litibus, quod eſſet maximum abſurdum, & incommodum. Immo electio digni prætermiſſo digniore poteſt aliquando eſſe nedum va- 17 lida, ſed etiam licita; Poſſunt enim Electores ſine culpa eligere dignum omiſſo digniore in variis caſibus. Et primo ſic poſſunt, quando id exigit neceſſitas Eccleſiæ, ut ſint duo Beneficia, alterum Parochiale, quod tenues habeat reditus, & alterum ſimplex pinguius, & non concurrant niſi duo Oppoſitores, tunc non eſt eligendus dignior in Beneficium pinguius, ſed in Parochiale, licet ſit tenue, quia bonum commune debet præferri bono particulari, & Eccleſia Parochialis exigit prudentiorem, ac doctiorem nullo habitu reſpectu ad introitus. Sotus *lib.* 3. *de Juſtitia quæſt.* 6. *artic.* 3. *ad ſecundum argumentum*, Bannes 2. 2. *dub.* 3. *concluſ.* 3. Serra 2. 2. *quæſt.* 63. *artic.* 2. Donat. *loc. citat. quæſt.* 27. *num.* 2. Viva *in propoſition.* 47. *Innocentii XI. num.* 17., & alii. Secundo, poteſt eligi minus dignus omiſſo digniore, quando major pars Electorum vult excludere digniorem, & niſi eligatur dignus, vult eligere indignum; tunc enim licite poteſt eligi dignus, omiſſo digniore, cum ſit hoc magis utile

utile Eccleſiæ, ex quo ſic repellatur ab ipſa indignus,
qui a majori parte fuiſſet electus, niſi minor pars con-
curriſset ad electionem minus digni. *Donat. loc. cit. n.* 8.
Viva *loc. cit. n.* 17. §. *Loquitur ſecundo*, & alii. Tercio,
poteſt eligi minus dignus relicto digniore, quando major
pars Electorum ita firmiter decrevit eligere minus dignum,
ut moraliter ſit certum, quod talis evadet electus, tunc
enim minor pars poterit licite ſe illi conformare pro con-
ſervando bono pacis, quia in tali caſu eſt impoſſibile eli-
gere digniorem ſtante malitia ceterorum Electorum, &
aliunde Electio digni relicto digniore non eſt intrinſece
mala, ſicuti electio indigni, quæ ex dictis *ſupra num.* 11.
nulla ratione poteſt fieri licita, Cajetan. 2. 2. *quæſt.* 63. *art.*
2. Sotus *loc. cit.* Bannes *loc. cit.* Lezana *part.* 1. *cap.* 15.
num. 14. Donat. *loc. cit. num.* 6. Quarto, poteſt eligi mi-
nus dignus omiſso digniore, quando minus dignus eſt ma-
gis utilis, vel quia eſt magis potens ad tuenda Jura Ec-
cleſiæ, vel quia eſt magis ſedulus, vel quia eſt magis
expertus, vel quia eſt magis acceptus populo, vel quia
eſt indigena, vel quia minus detinetur extraneis curis,
vel aliis de cauſis, quas varias enumerat Barboſa *in Col-
lect. ad ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 18. *a n.* 129.

18 Et ratio ſupradictorum eſt, quia major dignitas ad Præ-
laturas, & Beneficia Eccleſiaſtica non eſt præciſe menſu-
randa ex majori ſcientia, vel majori vitæ probitate, ſed
etiam ex prudentia, ſolertia, dexteritate ad regendum, no-
bilitate, & potentia Familiæ ad Eccleſiam defendendam
ab inimicis Chriſti ejuſque jura tuenda, & ex variis aliis
circumſtantiis externis; adeout omnibus inſimul conſide-
ratis, Eccleſiæ, ſive Prælaturæ, cui præficitur, cæteris
utilior fore credatur. Hinc S. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2.
in reſponſ. ad tertium, notanter ſic inquit: „ Sed quan-
„ tum ad conſcientiam Eligentis, neceſse eſt eligere me-
„ liorem, vel ſimpliciter, vel in comparatione ad bonum
„ commune; quia ſi poteſt haberi aliquis magis idoneus
„ erga aliquam dignitatem, & alius præferatur, oportet
„ quod hoc ſit propter aliquem cauſam, quæ quidem ſi
„ pertineat ad negotium, quantum ad hoc, erit ille, qui
„ eligitur magis idoneus; ſi vero non pertinet ad nego-
„ tium, id quod conſideratur ut cauſa, erit manifeſte ac-
„ ceptio perſonæ." Et ibidem *q.* 185. *art.* 3. *in corpore*, ait;
„ Et ideo ille, qui debet aliquem eligere in Epiſcopum,
„ vel de eo providere, non tenentur aſsumere meliorem
„ ſimpliciter, quodeſt ſecundum charitatem, ſed meliorem
„ quoad regimen Eccleſiæ, qui ſcilicet poſſit Eccleſiam, &
„ inſtruere, & defendere, & pacifice gubernare;" & *in
quodlibet* 6. *art.* 9. dicit: „ Aliquis poteſt dici melior du-
„ pliciter; uno modo ſimpliciter qui eſt ſanctior plus ha-
„ bens de charitate, alio modo dicitur aliquis melior quo-
„ ad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem eſſe
„ meliorem ſimpliciter, qui tamen non eſt melior quan-
„ tum ad hoc, ut Prælaturam ſuſcipiat, quia forte po-
„ teſt Religionem magis juvare, vel per conſilium ſapien-
„ tiæ, vel per auxilium potentiæ &c. Non ergo ſemper
„ eſt eligendus melior ſimpliciter, ſed quoad aliquid."
Hæc D. Thomas.

19 Elector renuncians electioni, ſi pœniteat, & ſe retra-
ctet re adhuc integra, debet admitti cum cæteris Electo-
ribus ad eligendum in Capitulo, *argum. cap. Lectæ* 14.
de renunt. Gloſſa ibidem, & Donatus *loc. cit. qu.* 18. 1.
Secus autem re non amplius integra; *Cap. In cauſis* 30. *de
elect.*, & Gloſſa *ibid. Cum res non eſſet integra*. Remit-
20 tentibus enim actiones ſuas, non eſt amplius regreſſus ad
eas, *ff. de ædilit. edict. l. Quæritur*, §. *Si venditor*, &
Cap. Quod ſemel 21. *de Regul. Juris in* 6., ibi: *Quod ſe-
mel placuit, amplius diſplicere non poteſt*. Res autem tunc
dicitur integra, quando non fuit executa, neque cœpta;
colligitur *ex Cap. final.* §. *Officium autem, de offic. Judic.*
21 *deleg. in* 6. *Cap. Quicumque* 11. *de ſententia Excommun.
eodem in* 6., & ibi Gloſſa verb. *Re integra*, *l. Et quia*
6. *ff. de juriſdict. omn. judic.* Econtra tamen res deſinit
eſſe integra, quando incipit aliquo modo exequi, etiam
per ſolam citationem, & in præſenti caſu per ſolam re-
nunciationis ſpontaneæ acceptationem a Prælato per ſcri-
pturam, vel coram teſtibus formiter recepta. Sanchez *de
Matrimon. lib.* 8. *diſp.* 32. ubi ex multis oſtendit rem non
eſſe integram, ubi Prælatus acceptaverit. Elector quam-
22 vis ante publicatum ſcrutinium poſſit vocem ſuam varia-
re, non poteſt tamen publicato ſcrutinio; & a fortiori ſi
jam miſerit ſchedulam ſuam in urnam in communi lo-
co præparatam in finem eligendi; *Cap. Publicat.* 58.
de electionib. & Gloſſa *in Capit. Quia propter* 42. *de
election. verb. Publicent*. Et ratio eſt, quia ſi ponens
ſchedulam in urnam poſſet illam reaſſumere, & votum
mutare, daretur locus dolis, fraudibus, jurgiis, & liti-
bus innumeris, cum ſic poſset quilibet ex malitia electio-
nem impedire, communitatem inquietare, quod eſt con-
tra diſpoſitionem *Cap. Cum inter univerſas* 18. *de elect.*

23 Electores quamvis ſine vera, & juſta cauſa nequeant
interponere appellationem, ſeu oppoſitionem, ne proce-
datur ad electionem, poſſunt tamen ex juſta, & vera
cauſa, ut V. G. ſi Electores ſint inhabiles propter Suſpen-
ſionem, Interdictum, Excommunicationem, vel ob ali-
quod ſimile; *Cap. Conſideravimus* 10. *de election.* & Gloſ.
ibidem verb. Poſt appellationem. Electores poſtquam ali-
quem unanimi conſenſu elegerunt, non poſſunt deinde il- 24
li electioni opponere niſi ex cauſis de novo emergenti-
bus, vel niſi eis improbitas morum electi de novo ſit ma-
nifeſta, quæ tempore electionis erat illis totaliter ſecre-
ta, vel incognita, textu expreſſo *in Cap. Nulli* 8. *de ele-
ction. in* 6., ibi: „ Nulli licere decernimus, poſtquam in
„ ſcrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit ſubſe-
„ cuta, vel poſtquam præſtiterit electioni de ipſo ab aliis
„ celebratæ conſenſum, illum ſuper electione ipſa, niſi
„ ex cauſis poſtea emergentibus, impugnare, vel niſi ei
„ morum ipſius antea celata de novo pandatur improbi-
„ bitas, vel alicujus alterius Latentis vitii, vel Defectus,
„ quæ veriſimiliter ignorare potuerit, veritas reveletur"
& ibi Gloſſa *verb. Latentis*, & *verb. Defectus*. Talis op-
poſitio fieri poteſt triplici modo; ſcilicet contra formam
electionis, contra electum, ſeu eligendum, & con-
tra Electores, dummodo tamen fiat in ſcriptis, cum
juramento, & cauſa rationabili exprimenda in litte-
ris oppoſitionem, & appellationem continentibus, textu
expreſſo *in Cap. Ut circa* 4. *de election. in* 6., ibi: „ Edi-
„ cto perpetuo providemus, ut ſi quando aliqui electio-
„ nibus, poſtulationibus, vel proviſionibus ſe opponunt,
„ proponendo aliqua contra electionis, poſtulationis, ſeu
„ proviſionis formam, aut perſonas eligentium, vel Ele-
„ cti, ſive illius, cui erat proviſio facienda, ſive facta,
„ & propter hoc contigerit appellari; appellantes inſtru-
„ mento publico, ſeu litteris ſuper appellatione confectis,
„ omnia, & ſingula exprimant, quæ in formam inten-
„ dunt objicere, vel perſonas coram perſonis authenticis,
„ aut perſonæ, quæ ſuper hoc teſtimonium perhibeant
„ veritati, corporali præſtito juramento, quod credunt
„ ea, quæ ſic exprimunt eſſe vera, & ſe poſſe proba-
„ re; & ibid. Gloſſa verb. Formam, & verb. Eligen-
„ tium.

Electoribus eſt interdictus abuſus illicitarum Capitula- 26
tionum, quas occurrente vacatione Eccleſiarum, ſeu Mo-
naſteriorum interdum fieri contingit, & ad hoc datur hic
Innocentii XII. Conſtitutio, qua occurrente vacatione Ec-
cleſiarum, ſeu Monaſteriorum, ab iis, ad quos electio
perſonarum illis præficiendarum ſpectat, interdum fie-
ri contingit, innovantur Conſtitutiones Nicolai III., Pii
V., & Gregorii XIII. in ſimilibus editæ, cum additione
pœnarum, ac prohibitione dictarum Capitulationum ſub
eiſdem pœnis.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Eccleſiæ Catholicæ per univerſum Orbem diffuſæ regi-
mini, meritis licet imparibus, Divina diſpoſitione
præſidentes, ea, quæ a Romanis Pontificibus Prædeceſſo-
ribus noſtris, ſive ad illicitorum, ac præſertim Eccleſia-
ſticæ libertati adverſantium Juramentorum abuſum tollen-
dum, ſive ad quamcumque avaritiæ labem a perſonis in
ſortem Domini vocatis, quas non quæ ſua ſunt, ſed quæ
Jeſu Chriſti quærere maxime convenit, excludendam pru-
denti, ſalubrique conſilio, ac illo, qui ſecundum ſcien-
tiam eſt, zelo conſtituta, & ordinata eſſe noſcuntur, A-
poſtolici muniminis noſtri patrocinio libenter roboramus,
noviſque præſidiis, ut ſerventur exactius, conſtabilimus,
ac alias deſuper conceſſæ nobis a Domino poteſtatis par-
tes ſtudioſa charitate interponimus, ſicut Eccleſiarum o-
mnium, quam gerimus, ſollicitudo poſtulat, Noſque o-
mnibus maturæ conſiderationis trutina perpenſis, ad O-
mnipotentis Dei gloriam, rectam, ac felicem Eccleſiaſti-
carum rerum directionem, necnon animarum pretioſo
Unigeniti Dei Filium Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſan-
guine redemptarum ſalutem expedire in Domino arbi-
tramur.

§. 1. Dudum ſiquidem, poſtquam felic. recordat. Nico-
laus Papa III. Prædeceſſor noſter, accepto in nonnullis
Eccleſiis de earum conſuetudine obſervari, ut cum earum
Prælati ad Eccleſias ipſas primo accederent, vel cum de
recipiendis ibidem novis Canonicis ageretur, nec Præla-
tos admitti, nec Canonicos aliter recipi in iiſdem Eccle-
ſiis, niſi juraſſent Statuta, & conſuetudines ipſarum Ec-
cleſiarum ſcripta, & non ſcripta inviolabiliter obſervare;
Inter Laicos quoque multarum Civitatum, Caſtrorum,
& Terrarum eum conſuetudinis morbum in ſuis Poteſtati-
bus, Rectoribus, vel Officialibus aſſumendis irrepſiſſe, ut
ipſi Poteſtates, Rectores, & Officiales ad ejuſmodi Pote-
ſtarias, Rectorias, & Officia nullatenus admitterentur,
niſi prius ſe ſtatuta ipſorum locorum clauſa ſervaturos
ſimiliter juraſſent: In ſtatutis vero, ac conſuetudinibus
ſupradictis interdum aliqua reperiri illicita, ſive impoſſibi-
lia, vel Eccleſiaſticæ libertati obviantia; ne ſub tali ge-
neralitate jurandi ſic jurantibus peccandi occaſio præbe-
retur, animarum periculis obſiſtere cupiens, ſalubri ſua,
ac generali Conſtitutione præceperat a quibuſcumque
ſcientibus contineri in prædictis Conſtitutionibus, & ſta-
tutis illicita, impoſſibilia, vel libertati Eccleſiaſticæ ob-
viantia, juramenta hujuſmodi nullo modo præſtari; Ac
præterea decreverat talia juramenta ea intentione facien-
da, vel facta, ut etiam illicita, vel impoſſibilia, ſub Ec-
cleſiæ

cleſiaſticæ libertati obviantia obſervarentur, cum etiam ſub tali intentione præſtari non poſſent abſque Divinæ Majeſtatis offenſa in hujuſmodi illicitis impoſſibilibus, ſeu libertati Eccleſiaſticæ obviantibus non ſervanda; quin potius pro animarum ſalute ſi ſub forma præfata, vel ſimili aliquos ignorantes prædicta illicita, ſeu impoſſibilia, vel libertati Eccleſiaſticæ obviantia jurare contigiſſet, ad obſervanda dumtaxat licita, poſſibilia, & libertati Eccleſiaſticæ non obviantia Jurantium intentionem referri debere; Declarans inſuper juramenta ſub hujuſmodi generalitate qualitercumque, & ſub quacumque verborum forma præſtita, vel præſtanda, ad licita, poſſibilia, ac Eccleſiaſticæ libertati non obviantia dumtaxat extendi, ipſoſque Jurantes ad alia per præſtationem juramenti hujuſmodi non teneri.

§. 2. Recor. memor. Gregorius Papa XIII. Prædeceſſor noſter per quaſdam ſuas deſuper ſub plumbo expeditas litteras, quarum initium: *Inter Apoſtolicas &c.* prædictam Nicolai Prædeceſſoris Conſtitutionem, itidemque alias omnes Canonicas ſanctiones de abuſu, & reprobatione juramentorum hujuſmodi promulgatas innovavit, voluitque eas ubique ab omnibus, etiam quoad præterita inviolabiliter obſervari. Præterea præcepit, & interdixit Prælatis, Canonicis, & aliis ſupradictis, necnon Eccleſiarum Capitulis, & Monaſteriorum, ceteriſque Conventibus, & Civitatum quoque, Caſtrorum, & Terrarum Communitatibus, & perſonis quamcumque dignitate præditis, ne ulla omnino juramenta illicita impoſſibilia, damnoſa, vel libertati Eccleſiaſticæ, ac Decretis Concilii Tridentini obviantia, ſive ante, ſive poſt electiones, confirmationes, proviſiones, receptiones, admiſſiones, aut alios actus ubicumque, ac quocumque tempore, etiam prætextu cujusvis conſuetudinis quantocumque tempore obſervatæ, quæ potius corruptela eſſet cenſenda; ſive in genere, ſive in ſpecie præſtare, reddere vel exigere, neve ſuper præſtitis, redditis vel exactis eo uſque quempiam in Judicio, vel extra illud inquietare auderent quoquomodo, vel turbare.

§. 3. Ac illos, qui Juramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel Eccleſiaſticæ libertati, aut decretis dicti Concilii obviantia exigere contendiſſent, Epiſcopos quidem, & alios quoſcumque Pontificali dignitate præditos a Divinis ſuſpendit. Capitula vero, Conventus, eorumque Eccleſias, & loca omnia Interdicto Eccleſiaſtico ſuppoſuit, ac ſingulares perſonas excommunicationis ſententia innodavit, inhabileſque fecit ad obtenta, & alia obtinenda eo ipſo, ſibique, & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti relaxationem ſuſpenſionis, & interdicti, necnon abſolutionem ab excommunicationis ſententia hujuſmodi perpetuo reſervavit. Decernens eos, qui talia juramenta ſcienter præſtitiſſent uſu, & commodo rei, ac gratiæ, cujus cauſa juraſſent, eo ipſo privatos eſſe; alios vero ignorantes ad præſtitorum juramentorum hujuſmodi obſervationem minime teneri, & alias prout in præfatis Gregorii Prædeceſſoris litteris quarum tenorem præſentibus pro plene & ſufficienter expreſſo, ac de verbo ad verbum inſerto haberi volumus, uberius continentur.

§. 4. Porro antequam litteræ hujuſmodi emanaſſent, ſimilis mem. Pius Papa V. etiam Prædeceſſor noſter ejuſmodi Concilii Tridentini Decretis, quibus ne quidquam quod in uſus pios non convertatur in electione, præſentatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, collatione, vel alia proviſione, ſive admiſſione ad poſſeſſionem alicujus Cathedralis Eccleſiæ, vel Beneficii, Canonicatuum, aut Præbendarum, vel partem proventuum, ſeu ad diſtributiones quotidianas quoquomodo perſolvi poſſit ſtrictiſſime prohibetur, inhærens, ſuam hac in re Conſtitutionem ediderat tenoris, qui ſequitur, videlicet. Pius Epiſcopus Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Durum nimis, & in incommodum arbitramur, quod Eccleſiarum Miniſtri in iis, quæ ad ipſorum ſuſtentationem ſuppeditant diſpendia patiantur. Quocirca cum hanc ad rem, ſimulque prohibendam ab Eccleſia Dei avaritiæ pravitatem, editas ante hanc ſanctiones minime ſatis eſſe intelligimus, novæ Conſtitutiones ſubſidio cogimur providere. Cum itaque alias ex plurium Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum Conſtitutionibus, aut ex prava conſuetudine obſervari intelligeretur, ut in electione, præſentatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, collatione, vel alia proviſione, ſive admiſſione ad poſſeſſionem alicujus Cathedralis Eccleſiæ, vel Beneficii, Canonicatuum, aut Præbendarum, vel partem proventuum, ſeu ad diſtributiones quotidianas certæ conditiones, ſeu deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones compenſationes illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Eccleſiis dicuntur, Turnorum lucra, interponerentur, licet Sancta Synodus hæc deteſtata, mandaverit Epiſcopis, ut quæcumque hujuſmodi, quæ in uſus pios non converterentur, atque ingreſſus eos, qui ſimoniacæ labis, aut ſordidæ avaritiæ ſuſpicionem haberent, fieri non permitterent, ipſique diligenter de eorum conſtitutionibus, ſive conſuetudinibus ſuper prædictis cognoſcerent, & illis tantum, quas probarent, exceptis, reliquas ut pravas, & ſcandaloſas rejicerent: Eos vero, qui adverſus prædicta quavis ratione commiſiſſent, pœnis contra Simoniacos editis teneri decreverit; Multorum tamen indomita cupiditate tum prædicta, quam alia ad Beneficium, & commodum ipſorum Miniſtrorum edita, aut omnino contemnuntur, aut in varios ſenſus traducta perperam eluduntur. Quare Nos pro Divini cultus exercitio, ſimulque evocatorum ad illum auxilio plenius, evidentiuſque conſulendum fore rati, revocamus, & abolemus omnia, & quæcumque privilegia, conſuetudines, & ſtatuta quarumcumque Eccleſiarum Cathedralium, & Metropolitanarum, ac majorum, necnon Collegiatarum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, aut alio quovis præſidio munita, ac etiam ſupra hominum memoria, & longiſſimo, & quantocumque tempore etiam continuo obſervata, ſive pro ſolvendis Eccleſiarum, vel Prælatorum debitis, ſive pro ſupportandis illorum oneribus, ſive aliis etiam majoribus, maximis, & urgentiſſimis cauſis conceſſa, & approbata, ac etiam multiplicatis vicibus innovata, extenſa, & moderata, quod vacantibus ipſarum Eccleſiarum Dignitatibus, Canonicatibus, Præbendis, Portionibus, Beneficiis, & Officiis, fructus, ac etiam quotidianæ diſtributiones ex eis primo ab ipſa vacatione anno, aut longiore, vel etiam breviores tempore præventuri menſæ Epiſcopali, ſeu Capitulari, aliove loco integre, vel partim remaneant, ſeu applicentur, aut in communes uſus cedant, ſeu inter alios Canonicos, & perſonas Eccleſiæ, ſeu Capituli dividantur. Quandoque nullus etiam Apoſtolica auctoritate proviſus in Canonicum recipi, aut ad dignitatem, ſeu portionem, Beneficium, vel Officium admitti, vel alias in ejus poſſeſſionem induci poſſit, niſi prius de obſervandis hujuſmodi privilegiis, conſuetudinibus, & ſtatutis juramentum præſtiterit, & obtentæ illorum derogationis, ac fructuum, & diſtributionum perceptioni renunciaverit, ſeu Capitulo, & perſonis prædictis ceſſerit, ſeu (ut appellant) Dulciaria, aut quid aliud præſtiterit; quorum omnium tenores, cauſas, & effectus habemus præſentibus pro expreſſis, quibuſcumque illa concepta ſint formulis, necnon irritantibus, & aliis Decretis roborata. Volentes ea omnia vires, & effectum de cetero non habere. Præcipimus igitur, & interdicimus omnibus Epiſcopis, Capitulis, Collegiis, & perſonis, ad quos id pertinet; ne poſthac fructus, aut diſtributiones hujuſmodi, nec prorſus ullam eorum partem retineant, neve ipſorum ceſſionem, vel renunciationem, aut dulciaria, vel alia quomodocumque petant, vel exigant, aut quemquam ſive ordinaria, ſive Apoſtolica auctoritate proviſum, ad præſtandum hujuſmodi juramentum inducant, aut illi prædicta non facienti poſſeſſionem impediant, vel remorentur. Quicumque contrafecerit, ſi Eccleſiarum Antiſtites, tamdiu a Pontificalis Officii exercitio ſint ſuſpenſi, donec ſatisfactione prævia illis per Sedem Apoſtolicam ſuſpenſio relaxetur. Capitula vero, & Collegia quæcumque Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto, ac ſingulares perſonæ in excommunicationis ſententiam incurrant, a qua, niſi in mortis articulo conſtitutæ ab alio, quam a Romano Pontifice, abſolutionis beneficium nequeant obtinere, decernentes hujuſmodi præſtita Juramenta non tenere, nec quemquam illis obligari, quinimo jurantes in hujuſmodi cenſuram incidere, necnon irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his per quoſcumque ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus ſtatuimus, ut ubicumque hujuſmodi fructus, & diſtributiones Fabricæ, vel Sacriſtiæ, aut alterius pii loci uſibus ultra ſemeſtre tempus reperiuntur conceſſi, horum dumtaxat dimidia pars ipſi Sacriſtiæ, vel Fabricæ, aut pio loco deinceps tribuatur, alteram vero Beneficiati prædicti integre percipiant, Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque; aut ſi aliquibus communiter, vel diviſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, aut excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem, decreto prædictæ Synodi, ac etiam Conſtitutionibus fel. rec. Joannis Papæ XXII. quæ incipit: Suſcepti, & aliis Juribus hac de re diſponentibus, nihilominus alias in ſuo robore duraturis. Ceterum per prædicta non intendimus illis præjudicare Capitulis, Collegiis, Menſis, aut perſonis fructus, & diſtributiones inter vacationem Beneficiorum, & eorum collationem, ſive poſſeſſionis apprehenſionem provenientes ex Statuto, conſuetudine, vel privilegio hujuſmodi percipientibus, vel retinentibus; quo minus ipſi illos interim, ut antea exigere valeant, & habere. Poſtremo volumus ut præſentium exempla etiam impreſſa, Notarii publici manu, & Prælati Eccleſiaſtici, ejuſve Curiæ Sigillo obſignata, eamdem illam prorſus fidem ubique locorum in Judicio, & extra illud faciant, quam facerent ipſamet præſentes ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ revocationis, abolitionis, præcepti, interdicti, decreti, ſtatuti, intentionis, voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotenti Dei, ac Beatorum

Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, pridie Kalend. Junii Pontificatus Noſtri anno quinto.

§. 5. Cum autem, ſicut non ſine gravi animi noſtri dolore, ex quamplurium, ac præſertim nonnullorum Venerabil. Fratrum Archiepiſcoporum ad Apoſtolatum noſtrum delatis querelis accepimus, adeo creverit tam ſalutarium legum tranſgreſſorum impudentia, ut non deſint, qui ſive avaritiæ, quæ eſt idolorum ſervitus, improbo affectu ſive ambitioſo Eccleſiaſticorum graduum cupiditatis conſilio ducti, hominibus trepide paciſcentibus, fidem habentes, & tamen Deo veraciter promittenti minime credentes, ſacras ipſas electiones, quas Sanctiſſimi Eccleſiæ Canones omni prava actione ſubmota peragi tam diſtricte precipiunt, illicitis, injuſtis, ac per tot Apoſtolicas ſanctiones reprobatis conventionibus per Electos quicumque illi ſint, obſervandis, quibus Canonica Præſulum juriſdictio ut plurimum circumſcribitur, vacantium Eccleſiarum jura læduntur, ac ipſius etiam Apoſtolicæ Sedis auctoritas interdum violatur, temere inquinare ſatagant, atque in abominationem deſolationis in Sanctuarium invehere, ſacraſque Eccleſiæ dignitates, ad quas olim nonniſi ex perſecutionis tolerantia aſcendebatur, in turpem quæſtum, ac tenebrarum negotiationem commutare minime vereantur non ſine graviſſima Eccleſiaſticæ diſciplinæ perturbatione, fidelium ſcandalo, ac ſalutis animarum detrimento.

§. 6. Hinc eſt, quod Nos, qui libertatis, juriſdictionis, aliorumque jurium Eccleſiaſticorum aſſertores in terris a Domino conſtituti ſumus, omniumque Chriſti Fidelium curam ſuprema diſpoſitione gerimus, abuſus quoſcumque circa præmiſſa introductos e medio tollere, illiuſque in futurum omnem anſam præcidere, necnon animarum periculis, quantum nobis ex alto conceditur, occurrere cupientes, habita ſuper iiſdem præmiſſis cum particulari Congregatione Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium ejuſdem Concilii Tridentini Interpretum, qui rem mature diſcuſſerunt, diligenti deliberatione, de illorum conſilio pariter & aſſenſu, ac etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione Noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnia & ſingula præmiſſa a præfatis Nicolao, Pio, & Gregorio Prædeceſſoribus conſtituta, ordinata, interdicta, decreta & reſpective declarata, ut præfertur, expeditaſque deſuper illorum Conſtitutiones, ſeu litteras ſupradictas tenore præſentium perpetuo approbamus, confirmamus, & innovamus, illiuſque perpetuæ, atque irrefragabilis Apoſtolicæ firmitatis robur, patrocinium, & præſidium adjicimus.

§. 7. Præterea, ut eadem præmiſſa firmius, atque inviolabilius de cetero obſerventur, ultra omnes, & ſingulas pœnas in iiſdem Conſtitutionibus, ſeu litteris impoſitas privationis Dignitatum, Canonicatuum, & Præbendarum, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, & quoad Regulares, etiam vocis activæ, & paſſivæ, ac graduum, munerum, & officiorum quorumcumque per eos reſpective obtentorum, perpetuæque inhabilitatis ad illa, & alia ſimilia, vel diſſimilia, quæcumque in poſterum quomodolibet obtinenda pœnas per contrafacientes ipſo facto, abſque alia declaratione incurrendas adjungimus.

§. 8. Porro ad penitus extirpandum, atque evellendum capitulationum, pactionum, conventionum, concordatorum, ſeu ſtatutorum quorumcumque, quæ perperam ac adverſus Sacrorum Canonum, & Conſtitutionum Apoſtolicarum diſpoſitionem occurrente Eccleſiarum quarumlibet præſertim Cathedralium, & Metropolitanarum, ſeu Monaſteriorum quorumvis vacatione, ab iis, ad quos electio perſonarum idonearum ipſis Eccleſiis, ſeu Monaſteriis ad electionem hujuſmodi reſpective præficiendarum juxta privilegia, & indulta Apoſtolica eis deſuper conceſſa aut alias legitime ſpectat, ſive ante, ſive poſt electionem prædictam interdum iniri, condi, aut fieri conſueverunt, motu, ſcientia, deliberatione, & poteſtatis plenitudine paribus earumdem tenore præſentium omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat & pro tempore quomodocumque ſpectabit cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis præeminentiæ, vel dignitatis fuerint ſub eiſdem omnino pœnis ſuperius expreſſis, quarum abſolutionem, ſeu relaxationem Nobis, ac Romano Pontifici pro tempore exiſtenti dumtaxat ſpecialiter reſervamus, diſtricte prohibemus, & interdicimus, ne capitulationes pactiones, conventiones concordata, ſeu ſtatuta hujuſmodi ante ipſam quidem electionem, ſeu etiam poſtulationem de cetero inire, concedere, aut facere audeant quovis modo, ſeu præſumant.

§. 9. Illaque proinde, quatenus de facto contra præſentis noſtræ prohibitionis formam inita, condita, ſeu facta fuerint, nulla, inania, invalida, irrita, viribuſque, & effectu penitus, & omnino vacua, ac nullius roboris, & momenti eſſe & perpetuo fore, nemineque ad illorum, ſeu cujuslibet eorum, etiamſi juramento vallata ſint, obſervantiam teneri, aut obligantur exiſtere vel fore decernimus & declaramus.

§. 10. Quæ vero electione, ſeu poſtulatione hujuſmodi ſecuta quomodolibet iniri, condi, ſeu fieri contigerit, ad Nos, ſeu eumdem Romanum Pontificem, quo tempore exiſtentem quamprimum deferri, atque ita noſtra, & Sedis Apoſtolicæ judicio ſubjici præcipimus, ſuſpenſa interim eorum omnium, & ſingulorum executione, donec & quouſque ab eadem Sede, ſine cujus auctoritate nihil omnino in ſimilibus paciſci fas eſt, Apoſtolicæ confirmationis robur in totum, vel in partem receperint.

§. 11. Ceterum per præſentes non intendimus ea, quæ antehac contra ſupradictarum Nicolai, Pii, & Gregorii Prædeceſſorum, ſeu forſan aliarum Apoſtolicarum Conſtitutionum, ſeu Litterarum formam quomodolibet geſta fuerunt, ullatenus approbare, nec pœnas ea de cauſa per traſgreſſores incurſas remittere, vel condonare.

§. 12. Decernentes pariter, eaſdem præſentes litteras, & in eis contenta quæcumque etiam ex eo quod quilibet in præmiſſis, ſeu eorum aliquo jus, vel intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis exiſtant, & alias ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione digni, illis non conſenſerint; nec ad ea vocati, citati, & audiri, neque cauſæ, propter quas præſentes emanarint, ſufficienter adductæ, verificatæ, & juſtificatæ fuerint, aut ex alia quacumque, quantumvis juridica, & privilegiata cauſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore Juris clauſo, etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis læſionis nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, ut intereſſe habentium conſenſus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, & ſubſtantiali, ac incognito, inexcogitabili, invidiamque expreſſionem requirente defectu, notari, impugnari, infringi, invalidari, retractari, ad terminos juris reduci, ſeu in controverſiam vocari, aut adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudque quodcumque Juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, ſeu impetrato, aut etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus conceſſo, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, ſeu ſe juvare poſſe, ſeu ipſas præſentes Litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, & pro tempore quomodocumque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari; Sicque & non aliter in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac ejuſdem S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, & Apoſtolicæ Sedis præfatæ Nuncios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes & functuros; ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate; judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 13. Non obſtantibus præmiſſis, ac quatenus opus ſit, Noſtra & Cancellariæ Apoſtolicæ Regula de jure quæſito non tollendo, aliiſque Apoſtolicis, ac in Univerſalibus, Provincialibuſque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus, Conſtitutionibus, & Ordinationibus, nec non Eccleſiarum, & Monaſteriorum quorumvis, & illorum Ordinum, aliiſve quibuſvis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, ut quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus; Privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis eiſdem Eccleſiis, Monaſteriis, ac Ordinibus, illorumque Præſulibus, Capitulis, Abbatibus, aliiſque Superioribus, & perſonis quibuslibet ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis Decretis etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus, ac Conſiſtorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, ac quantiſcumque vicibus confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata exprimerentur, & infererentur; præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ac pleniſſime, & ampliſſime derogatum eſſe volumus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 14. Aut ſi præfatis, vel aliis quibuslibet communiter, vel diviſim ab eadem ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem.

§. 15.

§. 15. Ut autem eædem præſentes litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus illas, ſeu earum exempla, ad valvas Eccleſiæ Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque generalis in Monte Citorio, ac in acie Campi Floræ de Urbe ut moris eſt, affigi, & publicari; ſicque publicatas, & affixas omnes, & ſingulos, quos illæ concernunt, proinde arctare, & afficere, ac ſi unicuique eorum nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſſent.

§. 16. Utque ipſarum præſentium Litterarum tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides tam in judicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 22. Septembris 1695. Pontificatus noſtri anno quinto.

J. F. Card. Albanus.

Anno a Nativitate Domini Noſtri Jeſu Chriſti Milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo quinto, Indictione tertia, die vero vigeſima quarta Septembris Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Noſtri Domini Innocentii Divina Providentia Papæ XII. Anno quinto, Supradicta Conſtitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Eccleſiæ Sancti Joannis Lateranenſis, Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque generalis in Monte Citorio, Acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Gregorium Staggium ejuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ Curſorem.

Marcus Aurelius Pellicia Magiſter Curſorum.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DIſpoſuit *Gregorius X. in cap. Ut circa, de Election. in 6.* ut appellantes ab electione jurent ſe credere vera eſſe, quæ opponunt, ut innuit *Auctor n.22.* Verum ſciendum eſt, quod ex Doctorum ſententia tunc appellantes ab electione tenentur juxta hanc ſanctionem jurare vera ſe credere, quæ opponunt, quum appellant ab electione *certæ alicujus Perſonæ*, non item quando ab electione in genere appellant; Ita decretalem hanc interpretantur *Gloſ-*
2 *ſa ibidem verb. Faciendo* & rurſus *in cap. Qui contra, verb. Certam cod. tit. de election. in 6. Pirhing in decret. lib. 1. tit. 6. num. 184. Paſſerin. de elect. cap. 32. nu. 55. Leuren. For. Beneſic. p. 2. ſect. 2. cap. 2. §. 5. q. 508. n. 2.* aliique.

3 Quinimmo in ipſa appellatione ab electione *certæ Perſonæ* debent appellantes jurare vera eſſe, quæ opponunt, ſi crimina, vel defectus contra electum, vel electionem opponant, idque prudenti conſilio, ne crimina temere opponantur, non item ſi nihil tale opponant, quum ceſſet præfatum inconveniens; *Lupus in dict. cap. Ut circa num. 3. de Elect. in Venaxel in decretal. lib. 1. titul. 6. num. 18. egregie Paſſerin. de Elect. cap. 32. n. 69. Leuren. For. Beneſic. p. 2. ſect. 2. cap. 3. §. 5. q. 509. n. 2. Rot. in novis dec. 36. per tot. de Appellat.*

5 Quod eo vel maxime procedit, ſi Appellantes cauſæ innitantur, quæ principaliter jus proprium reſpiciat, adeoque non niſi indirecte impugnent jus electi. *Barboſ. in cap. Ut circa num. 3. de elect. in 6. Venaxel. in decretal. lib. 1. tit. 6. num. 19. Paſſerin. de elect. cap. 32. nu. 68. Rot. in novis d. dec. 36. n. 2.*

5 Pœna vero Appellantis ab electione, qui jurare omiſit ad formam *dict. capit. Ut circa*, non eſt quod appellatio nullius ſit momenti, ſed quod Appellans non audiatur in non expreſſis in libello appellationis. *Lup. in dict. cap. Ut circa num. 4. de elect. in 9. Ibique Geminian. nu. 4. Franc. num. 2. Paſſerin. de election. cap. 32. num. 69. Leuren. For. Beneſic. part. 2. ſect. 2. cap. 3. §. 5. q. 509. num. 2.*

6 Hic autem non eſt omittendum, quod agitata noviſſime fuit in Rota quæſtio hæc de appellatione ab electione, non præſtito ab Appellantibus juramento, quod vera credebant, quæ opponebant. Licetque ad ſuſtinendam dictam appellationem deducta fuiſſent, quæ hactenus ex Doctorum ſententia fuerunt allata: nihilo tamen minus placuit ſupremo illi Tribunali nullo in numero habere ipſam appellationem, ut patet ex deciſionibus *in Colonien. Decanatus 4. Julii 1755. §. 9. & 14. Maji 1758. §. 8. cor. bon. mem. Borull.*

ARTICULUS IV.

Electio quomodo, quando, & ubi fieri poſſit, & debeat, ut ſit Canonica, præſertim inter Regulares?

SUMMARIUM.

1 *Pro electione Canonica facienda ſunt in primis vocandi omnes, qui de jure aut legitima conſuetudine habent jus in ea ſuffragandi, & ſunt in pacifica poſſeſſione eligendi.*

2 *Alias etiamſi unus ſolus contemnatur, ſeu non vocetur, poteſt ipſe agere de contemptu, & electionem irritare.*

3 *Si vero vocalis contemptus velit pro bono pacis, vel alio ſine ratihabere electionem, & non contradicere, electio valide ſubſiſtit.*

4 *Sic etiam electio valide ſubſiſtit, ſi Vocalis contemptus ſciens electionem factam, & potens contradicere, nihil opponit.*

5 *Vocalibus vocatis, & in unum conventis ſunt ante electionem habendi tractatus conſultorii, in quibus diſcutiuntur qualitates, & merita eligendorum.*

6 *Ante electionem tenentur Vocales Regulares præſtare juramentum de eligendo meliorem, ſeu digniorem.*

7 *Tale juramentum ſecundum multos eſt de conditionibus eſſentialibus electionis, & ejus omiſſio reddit electionem nullam ipſo facto. Et quo ad hoc creſcit argumentum pro electionibus, quæ fiunt in Ordine Fratrum Minorum de Obſervantia, ad n.9.*

10 *Adhuc tamen defenditur præciſam omiſſionem Juramenti non obeſſe validitati Electionis.*

11 *Et ad hoc adducitur Decretum ſacræ Congregationis Regularium.*

12 *Ante electionem canenda eſt Miſſa, & facienda eſt invocatio Spiritus Sancti pro eligendis dignioribus.*

13 *Talis Miſſa de Spiritu Sancto non eſt de eſſentia, & validitate electionis, niſi exiſtat ſpecialis Conſtitutio cum clauſula irritante actum contrarium.*

14 *Electio debet celebrari omnibus electoribus in unum collegialiter, ſeu capitulariter congregatis, & non ſingulariter tantum.*

15 *Capitulares debito, & conſueto modo vocati, ſi electioni intereſſe nolint, adhuc electio remanet Canonica ſine ipſis.*

16 *Pro Ordine Fr. Minorum habetur expreſſum Decretum, quod ſi aliquis Diffinitor præſens nolit convenire in Diffinitorio ſub aliquo prætextu, non debeat fieri ſubrogatio, ſicuti fit pro Deffinitore legitime impedito.*

17 *Et ſic fuit noviſſime deciſum in cauſa Provinciæ Reformatæ Papiæ.*

18 *Si cœpto electionis tractatu aliqui Vocales egrediantur, & redire nolint, poſſunt alii ſine ipſis procedere ad electionem, dummodo adhuc major pars Capitularium remaneat in Capitulo.*

19 *Et talis electio tenet, quamvis electores recedentes proteſtationem, & appellationem interponant.*

20 *Et hoc etiam procedit, quando aliqui Vocales remanent quidem in Capitulo, ſed votare nolunt.*

21 *Immo hoc etiam procedit, quando una cum aliquibus Vocalibus, vel nollet votare ipſemet Præſes, aut nollet ad electionem indictam procedere.*

22 *Nec obſtat validitati talis electionis defectus Præſidis.*

23 *Quinimmo etiamſi omnes electores de Capitulo exeant, ſi inſtet terminus ad electionem faciendam a jure præfixus, & unus ſolus remaneat, hic ſatis erit, & ſervatis ceteris ſervandis valide poterit eligere.*

24 *Similiter ſi uno excepto, omnes alii de Capitulo moriantur, vel delinquant, itaut remaneant privati jure eligendi, vel ſuis abrenuncient votis, iſte unus qui non obiit, nec deliquit, nec ſuo renunciavit voto, poterit abſque dubio extraneum eligere, non vero ſeipſum.*

25 *Et a fortiori poterit procedere ad electionem minor pars innocens Capitularium, ſi major pars delinquat, itaut privata remaneat jura eligendi, vel temere, & ſine juſta cauſa recedat.*

26 *Si aliquis Vocalium ſchedulam vacuam miſerit in communem votorum Urnam, adhuc electio erit valida.*

27 *Sic ſi in apertione ſcrutinii reperiantur plures ſchedulæ quam ſint vocales, adhuc electio erit valida, ſi demptis ſuperfluis remaneat major pars.*

28 *Electio Superiorum Regularium debet fieri omnino per vota ſecreta.*

29 *Et ita debet fieri per vota ſecreta, ut non poſſit fieri per viam compromiſſi, aut inſpirationis.*

30 *Non deſunt tamen magni nominis Doctores, qui dicunt Conc. Trid. habere locum ſolum in electionibus Regularium per ſcrutinium, non autem in iis, quæ fiunt per compromiſſum, aut per quaſi inſpirationem.*

31 *Electio non deſinit eſſe ſecreta propter puram, & ſimplicem oſtenſionem ſchedulæ ſecreto factam alicui ab aliquo ex Electoribus ad effectum, ut videat, quem ipſe eligat, dummodo hujuſmodi oſtenſio non ſit vera, & realis, nec rationabiliter præſumpta cauſa, cur potius unus, quam alter electus ſit.*

32 Sic

32 Sic non deſinit eſſe ſecreta electio, ſi quis Electorum, ſive per malitiam, ſive per errorem oſtenderit alteri votum ſuum inſcio, & non conſentiente Capitulo, dummodo tamen non cauſet effectum, de quo num. antecedenti.

33 Deſineret tamen eſſe ſecreta, & ſic non ſubſiſteret electio, etiamſi unus ſolus votum ſuum publicaret permittente Capitulo.

34 Sic deſineret eſſe ſecreta, & nulla eſſet electio, ſi eligentes uterentur ſchedula aliquo patenti ſigno ſignata, ut innoteſcat ſcrutatoribus, vel uni ex illis, quod tales eligentes elegerunt illum nominatum in ſchedula; ac proinde ſic electus factus de hoc certus tenetur reſignare Prælaturam, vel petere a Sanctiſſimo confirmationem cum diſpenſatione.

35 Item deſineret eſſe ſecreta, & nulla eſſet electio, ſi Præſes, vel alter de Capitulo alicui vel aliquibus ex Vocalibus traderet ſchedulas, in quibus notetur nomen illius, qui eligitur.

36 Sic a fortiori deſineret eſſe ſecreta, & nulla eſſet electio, ſi aliquis Pater prædominans traderet alicui Vocali ſchedulam cum nomine eligendi, oſtendendam omnibus aliis Vocalibus a ſuo prædominio dependentibus, ut ex ipſa copiam faciant, & ſic ſcriptum in Urnam electionis exponant.

37 Ad electionem Regularium debent vocari omnes, etiam infirmi, qui decumbunt in Conventu electionis, & ſi nequeant electioni intereſſe, debent duo diſquiſitores ad eos ire, & ab illis ſchedulas in vas ad id præparatum accipere; & ſi infirmi nequeant ſcribere, debent ſchedulas pro ipſis ſcribere duo diſquiſitores, & patenter ponere in vaſe reliquarum ſchedularum.

38 Et ad talem electionem vocandi ſunt etiam Religioſi ſacris non initiati in illis Religionibus quarum Conſtitutiones ipſis expreſſe concedunt, ut habeant votum in Capitulis; Non ſic autem in aliis Religionibus.

39 Regulares tenentur ſub mortali eligere digniorem.

40 Hinc graviſſime peccarent, & ad damna tenerentur, & indignus electus teneretur renunciare, ſi ne dum non eligerent digniorem, ſed potius eligerent indignum, ideſt quem ſacri Canones, Conſtitutiones Pontificiæ, & Statuta Ordinis inhabilem declarant.

41 Quid diſponant quo ad hoc pro Minoribus de Obſervantia Statuta Ordinis, & Conſtitutiones Pontificiæ, ad n. 43.

44 Ut electio ſit valida requiritur, ut in ipſam concurrat ſaltem major pars Capituli.

45 Ubi vota eſſent paria, Præſes Capituli nequit dare votum deciſivum; loquendo de electionibus a toto Capitulo faciendis.

46 Loquendo tamen de electionibus, quæ fiunt a ſolo Diffinitorio, Præſes in paritate votorum, votum deciſivum habet.

47 Sic etiam deficiente Præſide in electionibus, & negotiis in Diffinitorio peragendis, tale votum deciſivum habent miniſtri Provinciales, dummodo ipſo non utantur, niſi per tres vices vota fuerint æqualia.

48 Commiſſarii Provinciales qui tempore Capituli Generalis relinquuntur ad gubernandas Provincias, eligendi ſunt a Diffinitoriis Provincialibus per ballotationes.

49 Sic etiam per ballotationes, & vota ſecreta debent fieri omnes & ſingulæ electiones, quæ fiunt in Diffinitoriis tam Prominiſtrorum Provincialium, & Cuſtodum, quam Guardianorum.

50 Electiones quæ fiunt in Capitulis tum Generalibus tum Provincialibus, debent fieri non per ſecretas ballotationes, ſed per ſecretam ſchedulam ſuffragia, ita obſignata &c.

51 Electio ut ſit canonica debet eſſe omnino libera, itaut aliter facta ſit ipſo jure nulla.

52 Unde nulla eſt electio ſine auctoritate Apoſtolica limitata, & reſtricta ad aliquos ceteris excluſis, & maxime ſi fiat per abuſum ſæcularis Poteſtatis.

53 Non eſt tamen contra libertatem electionis, quod Electores coarctentur ad eligendum aliquod genus perſonarum v.g. Magiſtrorum, Lectorum &c. vel talis Nationis, & hujuſmodi.

54 Libertatem electionis tollit, & ipſum irritat ſubornatio, quæ fit importunis precibus, comminationibus, vituperationibus &c.

55 Hinc in Ordine Minorum de Obſervantia ſubornatores pro ſe, vel pro alio incurrunt ipſo facto excommunicationem Papæ reſervatam, & privationem vocis activæ, & paſſivæ.

56 Quæ tamen excommunicatio modo poteſt abſolvi a Miniſtro, & Commiſſario Generalibus, ubi agitur de electione Superiorum.

57 Diſpoſitio Generalis pro omnibus Regularibus illicitis modis pro ſe, vel pro aliis dignitates procurantibus, ad n. 58.

59 Electio evadit Simoniaca, & conſequenter nulla, cum pro conſequenda aliqua Prælatura, ſeu Dignitate V. G. Prioratus, Guardianatus, Diffinitoriatus, Provincialatus, & Generalatus datur aliquod temporale munus, vel a manu, vel a lingua, vel ab obſequio.

60 Et talis electio de Jure Eccleſiaſtico eſt nulla etiam ante Judicis ſententiam.

61 Talis electio eſt nulla, etiamſi Simonia ſit occulta.

62 Immo eſt nulla electio, etiamſi electus penitus ignoret Simoniam commiſſam ab aliis in procurandis votis ad ſui electionem, niſi in hujus præjudicium fraudulenter fiat ab aliquo inimico.

63 Hinc ſimoniace electus tenetur in conſcientia ſub peccato mortali renunciare Prioratum, Rectoratum, Guardianatum, Deffinitoriatum, Provincialatum, Generalatum, nec abſolvi poteſt priuſquam renunciet; & hoc etiamſi ſimonia ſit occulta, ſive commiſſa ſit ab eodem, qui dignitatem obtinuit, ſive ab aliis, ipſo quoque neſciente.

64 Aſſignantur variæ electiones ſimoniacæ, & nullæ propter illicitas pactiones Electorum.

65 Electio celebrari debet in loco publico, & ſolito, ut in Eccleſia, Sacriſtia, Choro, vel Capitulo, ſeu Refectorio, & hujuſmodi.

66 In caſu autem neceſſitatis celebrari poteſt extra Eccleſiam, ſeu Monaſterium, & extra locum ſolitum.

67 Immo in caſu neceſſitatis poteſt electio celebrari etiam in loco interdicto.

68 Extra tamen caſum neceſſitatis male facerent Electores eligendo in loco interdicto.

69 Electio vero adhuc eſſet valida.

70 Sic etiam valida eſſet electio, quamvis non eſſet facta in loco conſueto, dummodo reliqua omnia fuerint ſervata.

71 Electio de jure communi eſt facienda, quando Eccleſia eſt viduata, & vacat legitimo ſuo Paſtore.

72 Vacatio autem, & Viduatio poteſt fieri multipliciter, nempe per mortem, renunciationem, tranſlationem, & proprii Prælati remotionem.

73 Viduata ſeu vacante Eccleſia debet ab Electoribus ceſſante legitimo impedimento fieri electio infra tres menſes, alioquin devolvitur ad proximum Superiorem.

74 Et ſi ipſe proximus Superior infra idem tempus non elegerit, devolvitur ad alium Superiorem, & ſic ſucceſſive uſque ad Papam.

75 Dicti tres menſes non ſunt computandi a die vacationis, ſed a die habitæ ſcientiæ talis vacationis.

76 Regulares non tenentur ſtare huic tempori a jure communi præfixo, ſed debent ſervare tempus, & modum a ſuis ſpecialibus Conſtitutionibus ſtatutum.

77 Si electio non fuerit celebrata ſtatuta & præſcripta die in Ordine Minorum, ſi electio ſit Provincialis, devolvitur ad Generalem, ſi ſit Generalis devolvitur ad Papam.

78 Electio celebrata poſt elapſum tempus a jure communi, vel ſpeciali præfixum, eſt nulla.

79 Electio regulariter loquendo non eſt facienda de nocte.

80 Ob gravem autem, & urgentem cauſam poteſt electio licite, & valide celebrari de nocte dummodo tamen adſint ad minus tria luminaria ad evitandos dolos & errores, qui in dandis ſuffragiis, & conſcribendis ſchedulis poſſent oriri.

81 Aſſignantur cauſæ ſufficientes pro celebranda electione de nocte.

82 Per noctem intelligitur illud tempus, quod incipit poſt datum ſignum ad ſalutationem Angelicam uſque ad illud tempus, quo jam albeſcit.

83 Electio poteſt celebrari etiam de Feſto.

84 Electio eſt nulla, ſi ante celebrationem Capituli, vel Congregationis non exhibeantur atteſtationes de adimplemento oneris Miſſarum.

85 Adducuntur ad hoc reſolutiones Sacræ Congregationis in facti contingentia.

86 Vicarius Provincialis electus a ſolo Diffinitorio poſt mortem Provincialis poteſt ex juſta cauſa obtinere titulum Miniſtri Provincialis, ut pluries conceſſit Sacra Congregatio, ad n. 87.

88 Quæ tamen hanc gratiam denegavit in Januenſi 24. Sept. 1717.

89 Electio facta a Regularibus, & de Regularibus nec dum in eadem Religione profeſſis, eſt nulla.

90 Ut quis poſſit eligere, ſufficit tacita Profeſſio; Ut vero poſſit eligi, neceſſario requiritur Profeſſio expreſſa. Et hoc procedit etiam in Monialibus.

91 Eligendus debet eſſe Profeſſus in eadem Religione in qua eligitur.

92 Sententiæ privationis vocis activæ & paſſivæ debent a Superioribus Regularibus pronunciari per menſem ante Capitulum, aliter non tenet.

93 Nec poteſt præſes Capituli Religioſos voce activa, & paſſiva privare ipſis non citatis, nec eiſdem data actorum copia, ut ſe poſſint via juris defendere, quamvis a Superiore Generali haberet in mandatis, ut procederet ſine ſtrepitu, & figura Judicii & quod poſſet Religioſos voce activa & paſſiva privare.

94 Si tamen citato Capitulo, & Vocalibus jam congregatis emergeret caſus, propter quem Vocalis aliquis ſit voce activa, vel paſſiva privandus, tunc ipſo ſummarie audito, an aliquam excuſationem adducere poſſit, aut velit, poſſet ſententia pronunciari, vel declarari incurriſſe talem privationem.

95 *Electio Canonice celebrata eſt confirmanda ab immediato, & proximo Superiore.*
96 *Si electus ante confirmationem ſe immiſceat adminiſtrationi, eſt ipſo facto privatus jure acquiſito per electionem.*
97 *Excipiuntur autem electiones Generalium Ordinum, qui ex variis privilegiis a Sede Apoſtolica ipſis conceſſis eo ipſo quod ſunt electi, ſunt a Sede Apoſtolica confirmati.*
98 *In Ordine Minorum, Generalis ſtatim ac Canonice eſt electus, poteſt plenam, & liberam adminiſtrationem exercere ex conceſſione Clementis IV.*
99 *Abbatiſſæ quamvis debeant ab Epiſcopo, vel ſuo reſpective Superiore confirmari, adhuc poſſunt ante confirmationem adminiſtrare.*
100 *Quo ad electionem Abbatiſſarum afferuntur obſervanda Decreta noviſſime edita a Sacra Congregatione Concilii.*
101 *Quoad aliqua, circa electionem in Ordine Fratrum Minorum de Obſervantia attendenda eſt noviſſima Conſtitutio Clementis XII.*
102 *Subnectuntur ſupplementa Auctoris*, ad num. 103.

1 PRO electione Canonica facienda ſunt in primis vo-
candi omnes, qui de Jure, aut legitima conſuetudi-
ne habent Jus in ea ſuffragandi, & ſunt in pacifica poſ-
ſeſſione eligendi: *Cap. Cum inter univerſas* 18. *cap. Coram
dilecto* 35. *& cap. Quia propter* 42. *de election.* & ibi Gloſ-
ſa communiter recepta *in verb. Qui debent*. Alias et-
2 iamſi unus ſolus contemnatur, ſeu non vocetur, poteſt ipſe
agere de contemptu, & electionem irritare: quamvis
enim non ſit de ſubſtantia electionis, ut vocentur abſen-
tes, ut defendunt Gloſſa *in cap. Nulli* 8. *de elect. in* 6.
Tabiena *verb. Electio num.* 19. Donatus *loc. cit. quæ-
ſtion.* 18. *num.* 6. Fagnanus *in cit. cap. Quia propter* 42.
de election. num. 38. Peyrin. *de ſubdit. quæſt.* 1. *cap.* 31.
not. 1. Reiffenſtuel *l. c. num.* 115. & alii; eſt tamen per
ipſos citatos & alios de Juſtitia; adeoque licet electio non
ſit ipſo Jure irrita, ad ipſius tamen contempti inſtantiam
erit irritanda juxta *c. Quod ſicut* 28. *de elect.* quia plus
obſiſtit electioni contemptus unius, quam contradictio
multorum, ut habetur *in capit. Venerabilem* 24. *&
cap. Bonæ memoriæ* 36. *de election.* Si vero Vocalis con-
3 temptus velit pro bonis pacis, vel alio fine ratihabere e-
lectionem, & non contradicere, electio valide ſubſiſtit,
4 *cap. Quod ſicut* 28. *de elect.* §. 1. *in fin.* Sic etiam electio
valide ſubſiſtit, ſi vocalis contemptus, ſciens electionem
factam, & potens contradicere nihil opponit, quia in ta-
li caſu cenſetur tacite ratihabere electionem, & juri ſuo
renunciare, adeo non ſit poſtea amplius audiendus, ut do-
cent Sperell. *dec.* 181. *n.* 43. Paſſerin. *de elect. cap.* 11.
n. 119. & alii paſſim.

5 Vocalibus vocatis, & in unum conventis, ſunt ante
electionem habendi tractatus conſultorii, in quibus diſcu-
tiuntur qualitates habilitates, & merita eligendorum; *cap.
Cum terra* 13. *de election.*, ibi: *Perſonam nominent,
quod ſi in perſona fuerit peccatum &c. cap.* Inter Canonicos
21. *eod. tit.* ibi: *in Capitulum ſe receperunt, de futura
electione Pontificis tractaturi*: *cap.* In cauſis 30. *eod. tit.*
ibi: *Cum Capitulum Eccleſiæ tractandum de electione E-
piſcopi conveniſſet*; *c.Cum in veteri lege* 52.*eod. tit.*Ubi ir-
ritatur electio ob defectum debiti tractatus, ubi Gloſſa
verb. In *tractatu*, ait: *Hic patet quod tractatus debet ha-
beri ante electionem, & collationem ad invicem, alias
quomodo eligerent, niſi primo de aliquo eligendo tracta-
rent? & cap.* In Geneſi 36. *eod. tit.* ubi electio declara-
tur irrita, ex quo tractatus debitus non fuit habitus,
ibi: *Non tractatum, neque diſcuſſum*: Ex quibus texti-
tibus Donatus *loc. citat. quæſt.* 11. *num.* 2. Mattheucci
loc. cit. c. 18. *num.* 43. & alii deducunt, electionem eſſe
nullam, vel ſaltem annullandam, ſi ante eam non ha-
beantur tractatus conſultorii, per quos poſſint vocales di-
gnoſcere, quinam ſit dignior, ad cujus electionem ſub
mortali tenentur, ut fuit dictum *ſub n.* 13. *art. antec.*

6 Ante electionem tenentur Vocales Regulares præſtare
juramentum de eligendo meliorem, ſeu digniorem ſecun-
dum veritatem cujuſque conſcientiæ; habetur expreſſe in
decretis Clementis VIII. editis pro reformatione Regula-
rium tum Monachorum, quam Mendicantium cujuſcum-
que Ordinis, & Inſtituti §. 53. ibi: *Jurentque Electores,
ſecundum veritatem cujuſque conſcientiæ probiores, ac magis
idoneos ſe electuros*; Quæ decreta fuerunt innovata, cor-
roborata, & revalidata ab Urbano VIII. in decret. de A-
poſtatis, & ejectis, cum decreto irritante, & cum am-
pliſſimis derogatoriis, ut patet *in* §. 12. *in fin. &* 13.,
ibi: *Nihilominus ſi irritum, & inane quidquid ſecus a
quoquam actum extiterit*. & §. 14., ibi: *Non obſtantibus
Conſtitutionibus quorumcumque Ordinum, etiam Mendican-
tium*. Ratione cujus decreti irritantis Tamburinus *tom.*
1. *de Jure Abbat. diſputat.* 5. *quæſtion.* 6. *numer.* 29.
Megala *in Promptuar. verb. Electio numer.* 37. & alii di-
cunt, quod tale Juramentum eſt de conditionibus eſ-
ſentialibus electionis, & ejus omiſſio reddit electionem
nullam ipſo facto. Quidquid ſit de hoc circa ele-
ctiones, quæ fiunt in aliis Ordinibus propter poſterio-
res Apoſtolicas diſpoſitiones, quas forſan habuerint,
creſcit argumentum pro electionibus, quæ fiunt in ordi-
ne Minorum de Obſervantia, vigore Conſtitutionis Inno-
centii XI. incipient., *Militantis Eccleſiæ*, ubi præcipitur
Electoribus ſub pœna non ſuffragandi, quod præſtent ta-
le juramentum coram Vener. Crucifixi imagine, præſen-
te Præſide, ibi: „ Item ut majori circumſpectione ele-
„ ctiones Prælatorum fiant, præcipitur electoribus ſub
„ pœna non ſuffragandi, ut antequam ad electionem Mi-
„ niſtri, Cuſtodis, Diffinitorum, & Guardianorum pro-
„ cedant, ſigillatim Juramentum præſtent coram Vene-
„ rabili Crucifixi Imagine, præſente Præſide, ſe cum e-
„ lecturos in quolibet prædictorum officiorum reſpective,
quem in conſcientia, & omnibus æqua lance libratis, di-
gniorem Judicabunt.

Et hoc ſub clauſula decretis irritantis ibi: „ Decernen- 8
„ tes, eaſdem præſentes litteras & ſtatuta præinſerta,
„ ſemper, & perpetuo firma, valida, & efficacia exiſte-
„ re, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſor-
„ tiri, & obtinere, ac illis, ad quos ſpectat, & pro tem-
„ pore quomodocumque ſpectabit, in omnibus, & per o-
„ mnia pleniſſime ſuffragari, & ab eis reſpective inviola-
„ biliter obſervari .... ac irritum & inane ſi ſecus ſuper
„ his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoran-
„ ter contigerit attentari; Non obſtantibus &c." Vide in
Chronologia P. Julii de Venetiis *in ſeptuageſimo quinto Ca-
pitulo Generali fol.* 142. *uſque ad* 146. Et tale juramentum 9
de eligendo digniore fuit ipſis iterum noviſſime præceptum
ſub clauſula decreti irritantis a Benedicto XIII. Conſtitut.
incipient. *Univerſalis Eccleſiæ regimini*; Quæ conſtitutio
licet a Clemente XII. Conſtitut. incipient. *Circumſpecta*,
fuerit in aliquibus moderata: tamen quoad obligationem
præſtandi tale juramentum remanet firma, & valida, imo
confirmata, cum dict. Clemens XII. in tali ſua Conſtitu-
tione §. *Hinc* expreſſe præcipiat exactam obſervantiam dict.
Conſtitutionis Bened. XIII. ad formam ſtatutorum, ſeu
Conſtitutionum Generalium ejuſdem Ordinis ibi: *Præin-
ſertas Benedicti Prædeceſſoris litteras, ac in eis ſancita,
ordinata, & diſpoſita quæcumque ad formam ſtatutorum,
ſeu Conſtitutionum Generalium ejuſdem Ordinis quoad u-
tramque illius familiam prædictam ſervari harum ſerie præ-
cipimus, & mandamus*. Unde cum ex ſtatutis conditis in
ſeptuageſimo quinto Capitulo Generali, confirmatis expreſ-
ſe ab Innocentio XI. in dict. Conſtitut. incipient. *Mili-
tantis Eccleſiæ*, præcipiatur ſub clauſula remanere firmum,
& validum, immo confirmatum per dict. Conſtitutionem
Clementis XI. incipient. *Circumſpecta*.

Quamvis autem in dicta Conſtitutione Innocentii XI. 10
ſicuti etiam in dict. Conſtitutionibus Benedicti XIII.
& Clementis XII. ſit appoſitum decretum irritans, adhuc
tamen Mattheucci *loc. cit. cap.* 18. *num.* 46. *&* 47. cum
aliis defendit, electionis validitati non obeſſe præciſam,
& puram omiſſionem juramenti; Et ratio eſt; quia, ut
ipſe obſervat ex Fagnano *in cap. Cum acceſſiſſent* 8. *de
Conſtitutionibus num.* 33. advertendum eſt, an decretum ir-
ritans ſit adjectum alicui particulari ordinationi, vel pro-
hibitioni, & tunc indiſtincte importat nullitatem actus in
contrarium attentati juxta textum *in cap. Quia propter*
42. *de election. & in cap. Si cui* 25. *eodem in* 6. An ve-
ro apponatur in clauſulis executivis, ut fieri ſolet ex ſty-
lo, & tunc referri debet ad Judices, ut verba ipſa ſo-
nant; apponitur enim ad finem removendi obſtacula im-
pedientia executionem actus, ſuper quo Conſtitutio decer-
nit; *cap. Si eo tempore* 45. *de election. in* 6. & notat Ge-
minian. *conſ.* 143. *Ex narratis num.* 1. & ex eo tollitur ju-
riſdictio aliter judicandi, ex notatis per Cardinal. *in cap.
Quia diligentia in* 3.*q.de election.* Seraphin. *deciſ.* 351. *n.* 1.
Rota *part.* 7. *rec. deciſ.* 174. *n.* 13.

Decretum autem irritans in dictis Conſtitutionibus In- 11
nocentii XI. Benedicti XIII. & Clementis XII. non pri-
mo, ſed ſecundo modo adjectum conſideratur; & ad hoc
facit decretum *Sacræ* Congregationis Regularium, in qua
cum dubitatum fuiſſet de validitate electionis Provincia-
lis Mediolanenſis Ordinis Minorum Conventualium cele-
bratæ ſine prævio juramento de eligendo digniore, con-
tra prohibitionem Conſtitutionis Ordinis, & opponeretur,
quod eſſet nulla propter decretum irritans appoſitum in Bul-
la Confirmationis Conſtitutionum ejuſdem Ordinis; *Sacra
Congregatio hoc non obſtante reſolvit pro validitate electio-
nis, cum Conſtitutio illa de juramento præſtando non ha-
beret in ſpecie clauſulam annullativam actus contrarii*; ſic
refert Fagnanus *loc. cit. n.* 32.

Ante electionem canenda eſt Miſſa, & facienda eſt in- 12
vocatio Spiritus Sancti pro eligendis dignioribus: *cap. Cum
Terra* 14. *de election.*, ibi; *Electores in unum locum, in
quo fuerit electio celebranda, conveniant, & invocata Spi-
tus Sancti gratia, perſonam nominent*; *cap. Cum inter* 18.
eod. tit., ibi: *Mandamus, quatenus invocata gratia Spi-
ritus Sancti, perſonam idoneam per electionem Canonicam
concorditer aſſumatis ad Regimen Capuanæ Eccleſiæ*, & ſic
mandant Conſtitutiones cujuſque Ordinis; & Inſtituti. Ta-
lis autem Miſſa de Spiritu Sancto, quamquis aliqui apud
Barboſam *in citat. cap. Cum Terra* 14. *de election. nu-* 13
mer. 5. *&* 6. velint, quod requiratur ad validitatem e-
lectionis, tamen revera non eſt de ejus eſſentia, & vali-
ditate ſed ſolum de ſolemnitate, & decentia, niſi exi-
ſtat

ſtat ſpecialis Conſtitutio cum clauſula irritante actum con-
trarium; *arg. cap. Quia propter 42. de election.* ac notat
Abbas *in cap. Cum Eccleſia num. 1. de cauſa poſſeſſ.* Bar-
boſa *l. cit. num.* 6. Tabiena *verb. Electio 2, num.* 20. *in
fin.* Sigiſmundus a Bononia *de elect. dubio* 19. *num.* 5.
Lavor. *variar. lucubrat. tit.* 4. *cap.* 19. *num.* 43. Tambu-
rin. *de Jure Abbat. tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 6. *num.* 28. Pey-
rin. *tom.* 1. *de ſubdit. qu.* 1. *cap.* 31. *verb. Not. quarto*,
Donatus *loc. cit. quæſt.* 18. *n.* 8. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 59.
& alii paſſim. Nec obſtat Concilium Baſileenſe, in quo
ſub clauſula irritante ſtatutum fuit, ut ante electionem
Prælati audiatur Miſſa de Spiritu Sancto, & ſumatur cor-
pus Domini Noſtri Jeſu Chriſti, & præſtetur juramentum,
& ſimilia quia Concilium Baſileenſe fuit reprobatum *in
Concilio Lateranenſi ſeſſ.* 11. *ſub Leone X.* ubi Concilia-
bulum ſchiſmaticum, ſeditioſum, & nullius prorſus au-
ctoritatis dicitur; Megala 2, *q. promptuar. verb. Elector.
num.* 57. & alii.

14 Electio debet celebrari omnibus Electoribus in unum
Collegialiter, ſeu Capitulariter, congregatis, & non ſin-
gulariter tantum, quia non ſufficit, quod electores dent
votum ſuum ſingulariter in camera ſua, ſeu alio modo
ſingillatim præſtent ſuum conſenſum, ſed in communi de-
bent convenire, & conſentire, & ſuffragia ferre; *capit.
Quia propter 42. de elect.* ibi: *Præſentibus omnibus*, &
concordant *cap. In Geneſi 55. eod. tit.* & Gloſſa commu-
niter recepta *in cap. 1. de rebus Eccleſ. non alienand.
num.* 6. Eſt enim de ſubſtantia, & eſſentia electionis, ut
Capitulum congregetur, ut recte docet Fagnanus *in cap.
Quia propter 42. de elect. num.* 37. cum communi alio-
15 rum. Capitulares debito & conſueto modo vocati, ſi ele-
ctioni intereſſe nolint, adhuc electio remanet Canonica
ſine ipſis; *cap. Cum nobis 19. de election.* ubi Capitulares
vocati, & electioni intereſſe nolentes, vel a loco ipſius
recedentes, dicuntur *Se feciſſe alienos*, & ſic ibi notant,
& tenent Doctores communiter; concordat *cap. Quod ſi-
cut 28. eod. tit.* ubi expreſſe ſtatuitur, quod abſentia il-
lorum Vocalium, qui rite vocati ad electionem celebran-
dam accedere, vel nequiverunt, vel noluerunt, illam mi-
16 nime impediat. Et pro Ordine FF. Minorum habetur ex-
preſſum decretum, quod ſi aliquis Diffinitor præſens no-
lit convenire in Diffinitorio ſub aliquo pretextu, non de-
beat fieri ſubrogatio, ſicut fit pro Diffinitore legitime im-
pedito, & eſt ut ſequitur.

Mediolanen.

Eminentiſſimi, e Reverendiſſimi Signori.

„ Il Miniſtro [illegible] Provinciale de' Minori Oſſervanti Rifor-
„ mati di Milano, deſiderando che l'elezioni de' Supe-
„ riori nella ſua Religione ſi facciano ſempre in confor-
„ mità delle proprie Coſtituzioni, de' Decreti di queſta
„ Sagra Congregazione, ſupplica umilmente l'EE. VV. a
„ degnarſi dichiarare, ſe ne' caſi, che alcuni Definitori
„ preſenti ancorchè intimati a concorrere all'elezioni ri-
„ cuſino d'intervenirvi, ſi debbano all'ora in lor vece
„ ſoſtituire delle altre Parti della Provincia, conforme
„ le Coſtituzioni Riformate ordinano (cap. 8. num. 51.)
„ che ſi faccia, quando manca altro de' Definitori, che
„ non ſi poſſa avere per lo ſpazio di tre giorni.
„ Che il tutto &c.
„ Sacra Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. Cardi-
„ nalium negotiis, & conſultationibus Epiſcoporum, &
„ Regularium præpoſita, audito Commiſſario Generali
„ Ordinis, & referente Eminentiſſimo Franciotto, cen-
„ ſuit, caſum propoſitorum non comprehendi ſub diſpoſi-
„ tione cap. 8. num. 61. Conſtitutionum, quoad præ-
„ tenſam ſubrogationem.
„ Romæ 6. Auguſti 1655.

M. Cardinalis Ginettus.

Loco ✠ Sigilli.

H. Archiep. Patrac. Secret.

17 Et ſic fuit noviſſime deciſum in cauſa Provinciæ Reforma-
tæ Papiæ. Ubi cum Pater Provincialis citaſſet formiter
Diffinitorium pro celebranda Congreg. intermedia, & Pa-
ter Joſeph Hieronymus a Burgoſeſſia Cuſtos, & Pater Jo-
ſeph Franciſcus a Papia Diffinitor noluiſſent intervenire,
immo appellationem interpoſuiſſent; Hoc non obſtante
Pater Provincialis, & tres alii Diffinitores congregatio-
nem celebrarunt, & poſita cauſa in Sacra Congreg. utra-
que parte informante, *Sacra Congreg. Epiſcoporum, &
Regularium Ponente Eminentiſſimo Caſino die 8. Febr.* 1715.
*reſcripſit, Congreg. intermediam ſuſtineri, & ad mentem
Eminentiſſimi Ponentis*, qui poſt prandium *ejuſdem diei
8. Februarii* 1715. in præſentia Patris Franciſci a Bren-
deilo Procuratoris Generalis Reformatorum, & præ-
ſente D. Dominico Urſaya in executionem mentis Sa-
cræ Congregationis comburere fecit duas ſcripturas inju-
rioſas ex adverſo divulgatas; Sic dictus D. Dominicus Ur-
ſaya *tom.* 1. *part.* 1. *diſcept.* 13. *num.* 163. qui ibid. n. 16.
refert in punctualiſſimis terminis duarum aliarum Congr.
intermediarum dictæ Provinciæ re mature perpenſa, &
partibus acerrime informantibus, ſe ipſo ſcribente pro il-
larum validitate, bis reſpondiſſe eamdem Sacram Congr.
*in Papien. Congregationis intermediæ, nempe, die 21. Ja-
nuarii 1707. ponente clar. mem. Cardin. Gabriello, & die
19. Julii 1709. Ponente Eminentiſſimo D. Cardinali de
Abdua.*

Si cœpto electionis tractatu aliqui Vocales egrediantur, 18
& redire nolint, poſſunt alij ſine ipſis procedere ad ele-
ctionem, dummodo adhuc major pars Capitularium rema-
neat in Capitulo; *cap. Cum nobis 19. de election.* & con-
cordat *cap. Bonæ memor. 23. eodem titul. capitul. Quod
ſicut 28. eodem tit. & cap. Cum in cunctis 1. de his quæ
fiunt a majori parte Capituli*, communis Doctorum cum
Gloſſa *in cap. Cum inter Canonicos 21. de elect. verb. Ca-
pituli*: ubi ſic expreſſe dicit: *Licet diſſenſio ſit inter Cano-
nicos, & quidam agant contra alios; ibi dicitur eſſe Ca-
pitulum, ubi eſt major pars*. Et talis electio tenet, quam- 19
vis electores recedentes proteſtationem, & appellationem
interponant, quia recedendo faciunt ſe a Capitulo, &
jure eligendi alienos; textu expreſſo *in citat. cap. Cum
nobis 19. de elect.* ibi: „ Cum poſt appellationem emiſſam
„ Archidiaconus cum ſuis fautoribus Chorum exiſſet, &
„ vos illos, ut intereſſent electioni faciendæ vobiſcum cu-
„ raſſetis ſollicite revocare (quoniam ad electionem facien-
„ dam accedere noluerunt) alienos ſe feciſſe videntur,
„ propter quod electioni a vobis juxta formam mandati A-
„ poſtolici concorditer celebratæ de Jure non poſſe con-
„ tradicere videbantur, " & ſic Rota *part. 19. recent.
dec.* 313. *num.* 13. Card. de Luca *diſc. 27. de Canonici
n.* 9. Paſſerin. *c. 11. de elect. quæſt.* 11. *num.* 101. Pi-
rhing *lib. 1. decr. tit. 6. num.* 135. *& ſeq.* & alij paſſim: 20
Et ſic expreſſe cenſuit *Sac. Cong. Epiſcop. & Regul. in Or-
din. Ciſterc. Capitul. General.* 19. *Januar.* 1720. Ponente
Cardinali Spinola, ut refert Urſaya *tom.* 4. *part.* 3. *di-
ſcept.* 9. Et hoc procedit, quando aliqui Vocales rema-
nent quidem in Capitulo, ſed votare nolunt. Gloſſa *in
Clement. quod circa 6. de elect. verb. Quæ in facto*, Card.
de Luca *diſ. 53. de Regul.* 8. Fermoſin. *de poteſ. Capitul. tract.*
3. *q.* 5. Barb. *lib. 1. Juris Eccl. univ. cap.* 19. *n.* 224. Reiffenſt. *loc.
cit. n.* 201. Rota *in Cæſaraguſtana electionis* 23. *Martii* 1623.
coram Coccino, & dec. 591. *num.* 3. *coram Merlino, & in
una Leodienſi dec.* 208. *n.* 4.

Immo hoc etiam procedit quando una cum aliquibus 21
vocalibus, vel ſolus ſine juſta cauſa exiret de loco Capi-
tuli, vel nollet votare ipſemet Præſes, aut nollet ad ele-
ctionem indictam procedere; quia eo ipſo, quod Capitu-
lum fuerit legitime congregatum pro habenda electione,
& illam inchoaverit, fuit jus quæſitum remanentibus pro
ea complenda, & Præſes, & alii Capitulares recedendo
ſeu nolendo ad indictam electionem procedere, cenſentur
ſe feciſſe alienos, *ex cit. c. Cum Nobis 19. de elect.* & in
terminis tenuit Rota *part. 19. tom. 1. recent. dec.* 313. *nu-
mer.* 13. Hoſtienſ. *in d. cap. Cum Nobis a num.* 17. Abbas
ibid. n. 10. Roman. *Conſil.* 352. *q.* 15. *&* 16. Fermoſin. *de
election. qu. 3. nu.* 19. & pluribus adductis Urſaya *tom.* 3.
part. 1. diſcept. 14. a num. 24. ad 44.

Nec obſtat validitati talis electionis defectus Præſidis, 22
quia Præſes non pertinet ad ſubſtantiam electionis, ut ſo-
lide probat Fagnanus cum aliis *in cap. Quia propter 42.
de election. nu. 72. & 73.* In d. enim capite, in quo ſub-
ſtantialia electionis perſtringuntur, de Præſide nihil diſ-
ponitur; ſicut nec in decreto Trident. *ſeſſ. 25. cap. 6. de
Regul.* nec alicubi, ut dicit Fagnanus *loc. cit.* reperitur
in Jure, quod ex defectu Præſidis aliqua electio fuerit caſ-
ſata, vel reprobata; nec ullus Doctor id exigit ad electio-
nis validitatem; Unde niſi aliud diſponant litteræ Apo-
ſtolicæ, vel Ordinis conſtituta; & in tali caſu actus Ca-
pitulares poſſent dirigi ab antiquiore, vel digniore in de-
fectum ejus, qui juxta legem præeſſe deberet & nollet.
Innocent. Joann. Andreas, Abbas, Felin. & alii *in c. 1.
de majoritat. & obed.* & Fagnanus cum aliis *l. cit. n.* 75.
Matthæuc. *l. citat. cap.* 18. *num.* 54. & alii, & late Ur-
ſaya *loc. cit.*

Quinimmo etiamſi omnes Electores de Capitulo exeant, 23
ſi inſtet terminus ad electionem faciendam a jure præfi-
xus, & unus ſolus remaneat, hic ſatis erit, & ſervatis
ceteris ſervandis, valide poterit eligere, quia iſte unus,
qui remanſit, non debet ſuo jure privari ſine propria cul-
pa. Gloſſa *in cap. Gratum 2. de Prælator.* Donatus *tom. 2.
prax. rer. Regul. tract. 2. quæſt. 10. num.* 9. cum aliis ibi
citatis, Pirhing *lib. 1. decretal. tit. 6. num.* 12. Paſſerin.
de election. cap. 10. quæſt. 1. num. 8. cum aliis plurimis
ibi citatis, Reiffenſtuel *l. cit. num.* 202. *arg. cap. Si for-
te 9. diſt.* 63. Vide ſupra *art. 2. ſub nu.* 5. Similiter ſi uno 24
excepto omnes alii de Capitulo moriantur, vel delinquant,
ita ut remaneant privati jure eligendi, vel ſuis obrenun-
cient votis, iſte unus, qui non obiit, nec deliquit, nec
ſuo renunciavit voto, poterit abſque dubio extraneum e-
ligere, quia in tali caſu, in iſto uno ſolo conſervatur jus
totius Capituli, ſeu Univerſitatis. Gloſſa *in cit. cap. Gra-
tum 2. de poſtul. Prael.* Gloſſa *in l. Neratius, ff. de verb.
ſignif. & l. Sicut ad fin. ff. quod cujuſque univerſit. no-
min.* Barboſa *lib. 1. Juris Eccleſiaſt. univerſ. cap.* 19. *nu-
mer.* 46. & alii ſupracitati; dicitur autem notanter, quod
poterit extraneum eligere, quia non poſſet eligere ſei-
pſum, ex adductis *ſupra art. 2. n.* 6. Et a fortiori poterit 25
procedere ad electionem minor pars innocens Capitula-
rium, ſi major pars delinquat, itaut privata remaneat ju-
re eligendi, vel temere, & ſine juſta cauſa recedat; *c. Gra-*

tum

tum in 2. de poſtulat. Prælator. cap. Cum nobis 19. *& cap.*
Bonæ memoriæ 23. *de election.* & docent Doctores com-
muniter.
26 Si aliquis Vocalium ſchedulam vacuam miſerit in com-
munem votorum Urnam, adhuc electio erit valida, quia
talis, qui dedit ſchedulam vacuam cenſetur juri ſuo re-
nunciaſſe; *arg. cap. Cum nobis* 19. *de elect.* & notat Gloſſa
magna *in Clement. quod circa* 6. *de election.* Navarrus
conſ. 6. *de elect. n.* 1. Rodericus *tom.* 2. *qq. Regul. q.* 52.
art. 13. Layman. *in cit. cap. Cum nobis n.* 3. & alii paſſim.
27 Sic ſi in aperitione ſcrutinii reperiantur plures ſchedulæ,
quam ſint Vocales, adhuc electio erit valida, ſi demptis
ſuperfluis remanet major pars. *Sac. Congreg. Epiſc. & Re-*
gul. 17. *Novembr.* 1628. *& Sac. Cong. Conc. in Aquinatenſ.*
23. *Auguſt.* 1692.
28 Electio Superiorum Regularium debet fieri omnino per
vota ſecreta. Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *de Regul.*
ibi: *In primis Sancta Synodus diſtricte præcipit, omnes*
ſupradictos (ſcilicet Abbates temporales, alioſque Supe-
riores locales, Provinciales, Generales, & Abbatiſſas)
eligi debere per vota ſecreta, itaut ſingulorum eligentium
29 *nomina numquam publicentur.* Et ita debet fieri per vota
ſecreta, ut non poſſit fieri per viam compromiſſi, aut in-
ſpirationis. Et ratio eſt, quia Concilium Tridentinum
loc. cit. non ſolum præcipit electionem Superiorum Re-
gularium eſſe faciendam per vota ſecreta, ſed etiam o-
mnem electionem aliter factam decernit nullam ibi: *Si*
vero contra hujus decreti conſtitutionem aliquis electus fue-
rit, electio irrita ſit. Atqui electiones, quæ fiunt per viam
compromiſſi, aut quaſi inſpirationis poſſunt, ac ſolent fie-
ri per voces publicas, non vero per vota ſecreta, ergo
non poſſunt ſic fieri ſub pœna nullitatis, & ſic deciſum
fuiſſe a Sacra Congregatione Concilii refert Garzias *part.*
5. *de Beneficiis c.* 4. *num.* 204. & Fagnan. *in cap. Quia pro-*
pter 42. *de Election. num.* 30. ubi dicitur, quod propoſito
a Carthuſianis dubio: *An in electione Superiorum poſſit*
procedi, nedum per viam ſcrutinii, ſed etiam inſpiratio-
nis, vel compromiſſi? Sacra Congregatio Concilii *cenſuit,*
electionem horum Prælatorum Regularium debere fieri tan-
tum per vota ſecreta, ut ſe habent verba propria Concilii
dict. cap. 6. Et ſic tenet Paſſerinus *cap.* 1. *de election. nu-*
mer. 56. *&* 79. plures alias dictæ Sacræ Congregationis
declationes, & quamplures Doctores allegans, Barboſa
in Concil. Trident. *dict. ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *de Regularibus*
30 *num.* 15. cum variis aliis. Non deſunt tamen magni no-
minis Doctores qui dicunt Concilium Tridentinum habe-
re locum ſolum in electionibus Regularium per ſcruti-
nium, quæ inter ipſos eſt forma uſitatior; Non autem in
iis, quæ fiunt per compromiſſum, aut per quaſi Inſpira-
tionem, quæ poſſunt, & ſolent fieri palam per voces pu-
blicas; Sic Miranda *tom.* 2. *Manual. Prælator. quæſt.* 23.
art. 3. *in fin.* Rodericus *tom.* 2. *qq. Regular. q.* 92. *num.* 9.
Tamburin. *tom.* 1. *de Jure Abbat. diſp.* 5. *quæſt.* 5. *num.* 9.
Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 14. Pirhing. *loc. cit. num.* 397.
& alii plures.
31 Electio non deſinit eſſe ſecreta propter puram & ſim-
plicem oſtenſionem ſchedulæ ſecreto factam alicui ab ali-
quo ex Electoribus ad effectum, ut videat, quem ipſe e-
ligat; Dummodo hujuſmodi oſtenſio, ſeu manifeſtatio
non ſit vera, & realis, nec rationabiliter præſumpta cau-
ſa, cur potius unus, quam alter electus ſit, uti eſſet, ſi
ille, cui facta eſt talis oſtenſio, ratione talis oſtenſionis
mutaret ſuum votum, & faceret incluſivam electionis pro
tali ſibi oſtenſo, qui alias ſine ſuo voto non fuiſſet ele-
ctus. Caſteljin. *in tract. de election. c.* 4. *num.* 3. Fr. Ema-
nuel *in Summ. part.* 1. *cap.* 102. *num.* 4. Navar. *conſil.* 7. *in*
antiq. alias 4. *in nov. de election.* Barboſa *in Trid. ſeſſ.* 25.
32 *cap.* 6. *de Regul. num.* 4. & alii paſſim. Sic non deſinit
eſſe ſecreta electio, ſi quis Electorum, ſive per malitiam,
ſive per errorem, oſtenderit alteri votum ſuum inſcio,
& non conſentiente Capitulo, dummodo tamen non cau-
ſet effectum, de quo *num. antecedenti*, Rodericus *tom.* 2.
qq. Regul. q. 52. *art.* 9. Navarr. *conſ.* 9. *de elect.* Barboſa
lib. 1. *Juris Eccleſiaſt. univ. cap.* 19. *n.* 209. & in Trident.
l. cit. num. 5. Garzias *de Benef. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 183.
Molpheſ. *in ſumm. part.* 1. *tract.* 6. *cap.* 16. *num.* 153. Pir-
hing. *loc. cit. n.* 397. Reiffenſt. *l. cit. num.* 346. alias enim
quilibet Elector poſſet ex propria malitia omnes electiones
irritare expreſſe aliis oſtendendo votum ſuum, ut electio
non ſubſiſteret.
33 Deſineret tamen eſſe ſecreta, & ſic non ſubſiſteret ele-
ctio etiamſi unus ſolum votum ſuum publicaret, permit-
tente Capitulo, quia ſic per totum Capitulum contrave-
niretur diſpoſitioni Concilii præcipientis ſub decreto ir-
ritante, quod electiones fiant per vota ſecreta, & nomi-
na eligentium nunquam publicentur. Barboſa *lib.* 1. *Ju-*
ris Eccleſ. univerſ. cap. 19. *num.* 205. Garzias *part.* 5. *de*
Benef. cap. 4. *num.* 183. *&* 184. Reiffenſtuel *loc. cit. num.*
345. Sigiſmund. a Bononia *de election. dub.* 13. *numer.* 4.
& alii cum Rota *in una Trevirenſi Abbatiæ S. Maximini*
34 20. *Novemb.* 1624. *coram Coccino Decano.* Sic deſineret eſ-
ſe ſecreta, & nulla eſſet electio, ſi eligentes uterentur
ſchedula aliquo patenti ſigno ſignata, ut innoteſcat ſcru-
tatoribus, vel uni ex illis, quod tales eligentes elegerunt
illum nominatum in ſchedula; ac proinde ſic electus factus
de hoc certus tenetur reſignare Prælaturam, ſive officium,
vel petere a Sanctiſſimo confirmationem cum diſpuratio-
ne. Sic deciſum fuiſſe a Sacra Congregatione Concil. re-
ferunt Peyrin. *tom.* 1. *de Religioſ. ſubd. & Prælat. q.* 1.
de obedient. cap. 21. Caſtill. *tract. de elect. cap.* 3. *num.* 6.
Barboſa *in ſumma Apoſtol. deciſ. verb. Electio, Elector. nu-*
mer. 19. *& in Trident. l. cit. n.* 9. Item deſineret eſſe ſe- 35
creta, & nulla eſſet electio, ſi Præſes, vel alter de Ca-
pitulo alicui, vel aliquibus ex Vocalibus traderet ſchedu-
las, in quibus notetur nomen illius, qui eligitur ex non
ſervata forma præſcripta ſub decreto irritante a Tridenti-
no *in d. ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *de Regularibus*, prout in ſimili caſu
cenſuit Sacra Congreg. Concil, ut refert Fagnan. *l. citat.*
n. 30. Matthæucc. *l. c. nu.* 9. Sic a fortiori deſineret eſſe 36
ſecreta, & nulla eſſet electio, ſi aliquis Pater prædomi-
nans traderet alicui Vocali ſchedulam cum nomine eligen-
di, oſtendendam omnibus aliis Vocalibus a ſuo prædomi-
nio dependentibus, ut ex ipſa copiam faciant, & ſic re-
ſcriptam in Urnam Electionis redonant; Electoribus enim
nullo modo licet ante, vel poſt ſcrutinium, cui ſuum vo-
tum dederint, publicare. Sic deciſum fuiſſe *a Sac. Congr.*
Conc. referunt Garzias *l. c. p.* 5. *cap.* 4. *n.* 197. Barboſa *in*
Summa Apoſtol. dec. verb. Electio, Elector. n. 10. & alii,
& clare patet ex ipſo Tridentino *l. cit.* ubi expreſſe præ-
cipit ſub decreto irritante Prælatos Regulares *eligi debere*
per vota ſecreta, ita ut ſingulorum eligentium nomina nun-
quam publicentur.
Ad electionem etiam Regularium, ut ſit Canonica, de- 37
bent vocari omnes, qui de jure, vel de legitima conſue-
tudine jus habent ſuffragandi; *cap. Cum inter univerſos* 18.
cap. Coram dilecto 35. *& cap. Quia propter* 42. *de election.*
cum ſimilibus, & docent Doctores communiter. Unde e-
tiam vota infirmorum, qui decumbunt in Conventu ele-
ctionis, & ob eorum infirmitatem nequeunt electioni in-
tereſſe, debent exquiri. Innocent. *in cap. Quia propter* 42.
de election. num. 2. Silveſter *verb. Electio* 1. *quæſt.* 5. *di-*
cto 1. Angel. *eod. verb. Electio num.* 17. Barboſa *lib.* 1.
Juris Eccl. univ. c. 19. *num.* 108. Pirhing. *loc. cit. n.* 146.
Reiffenſtuel *l. cit. num.* 191. Donat. *l. cit. tract.* 1. *q.* 17.
num. 15. & alii, & ratio eſt quia vota omnium præſen-
tium ſunt inquirenda. Infirmi autem, qui decumbunt in
eodem Conventu electionis cenſentur præſentes, *arg. a for-*
tiori l. 5. *&* 6. *ff. de Procuratoribus*, ubi ſic dicitur: *Præ-*
ſens habetur, & qui in hortis eſt, & qui in foro, & qui
Urbe, & qui in continentibus ædificiis. Unde in tali caſu
debent ſcrutatores, ſeu diſquiſitores ad eos ire, & ab illis
ſchedulas in vas, ad id præparatum accipere. Donatus *l.*
cit. n. 15. teſtatur ſic practicari in ſua Illuſtriſſima Reli-
gione Ordinis Prædicatorum, & de facto ſic practicatur in
noſtra Religione Minorum, & in aliis; & ſi Infirmi ne-
queant ſcribere, debent ſchedulas pro ipſis ſcribere duo
diſquiſitores, & eas deferre, & patenter ponere in vaſe
reliquarum ſchedularum. Lantuſca *verb. Electio n.* 8. &
alii. Et ad talem electionem vocandi ſunt etiam Religioſi 38
ſacri non initiati in illis Religionibus, quarum Conſtitu-
tiones ipſis expreſſe concedunt, ut habeant votum in Capi-
tulis; ſic teſte Pignatello *tom.* 10. *conſult.* 86. *num.* 13. de-
claravit *Sacra Congreg. Conc.* 22. *Maji* 1577. his verbis:
Quoniam decretum Concilii non comprehendit Monaſterium
Regularium, ſed Eccleſias Sæculares, de quibus ibi eſt ſer-
mo. In illis tamen Religionibus, quarum Conſtitutiones
non concedunt ipſis tale votum, Religioſi in ſacris non-
dum conſtituti non ſunt vocandi ad electionem. Pignatel-
lus *tom.* 1. *conſul.* 224. ubi refert, quod „ Sacra Congrega-
„ tio Concilii 1. Februarii 1659. in una Tertii Ordinis San-
„ cti Franciſci Congregationis Gallicanæ cenſuit cap. 4. ſeſſ.
„ 22. comprehendere etiam Regulares Mendicantes, qui
„ non ſunt in Ordine Subdiaconatus, vocem habere non
„ poſſint in Capitulis, & actibus Capitularibus, ſi in Con-
„ ſtitutionibus ejuſdem Religionis aliter expreſſe non ca-
„ veatur.
Regulares tenentur ſub mortali eligere digniorem, ſicu- 39
ti teneri omnes alios Electores, jam diximus ſupra *art.* 3.
num. 13. Eo vel maxime quod ipſi ante electionem tenen-
tur præſtare juramentum de eligendo talem digniorem ex
citatis decretis ſupra *ſub num.* 6, & tanto magis ad hoc te-
nentur Minores de Obſervantia, qui adhuc ſpecialiter obli-
gantur ad præſtandum tale juramentum coram Venerabi-
li Chriſti Imagine, præſente Præſide ex Conſtitutione In-
nocentii XI. incip. *Militantis Eccleſiæ*, & ex Conſtitu-
tione Benedicti XIII. incip. *Univerſalis Eccleſiæ regimi-*
ni, confirmata quo ad hoc a Clemente XII. Conſtitutio-
ne incip. *Circumſpecta*, ex adductis ſupra *ſub num.* 7. 8.
& 9. Hinc graviſſime peccarent, & ad damna teneren- 40
tur, & indignus electus teneretur renunciare, ſi nedum
non eligerent digniorem, ideſt qui comparatione aliorum
majora merita, majorem ſufficentiam, aptitudinemque
ad regendum habere dignoſcitur, ſed potius eligerent in-
dignum, ideſt quem ſacri Canones, Conſtitutiones Pon-
tificiæ, & ſtatuta Ordinis inhabilem declarant, ut no-
tat Sanctorius *in compendio, verb. Electio n.* 15. Statuta au-
tem Ordinis condita in ſeptuageſimo quinto Capitulo Gene- 41
rali celebrato Romæ in Conventu S. M. de Aracæli die 23.
Maji 6761. & ſpecialiter confirmata ab Innocentio XI. Con-
ſtitut. incip. *Militantis Eccleſiæ*, quo ad hoc diſponunt:

ut ſequitur: „ Item ſtatuitur, quod nullus eligi poſſit in Prælatum, qui vitam communem non ſequatur; hoc eſt qui frequenter equitet, ſeu infirmitatem, qua ab obligatione peditandi excuſetur, habeat, qui Camiſiis, aut lineis utatur, vel apud ſe, vel in lecto, qui calceatus incedat, qui jejunia Eccleſiæ, & Regulæ non obſervet, qui aliquando viſus ſit contrectare pecunias, niſi jam per triennium ſaltem emendatus ſit, qui notabiliter ſit defectuoſus in aſſiſtendo Communitatibus Chori, & Refectorii, ac aliis prout ſibi in Conſtitutionibus præſcribitur. Electio autem illius, qui in omnibus præmiſſis vitam communem non ſequatur, irritanda ſit a Prælato Generali, capta informatione extrajudiciali pro ſua conſcientia ſine ſtrepitu Judicii; cum conſilio tantum, & aſſenſu trium Patrum, qui Provinciales, vel ad minus Diffinitores Provinciæ ſint, vel fuerint, ſuper quo eorum conſcientias oneramus, ne, aut ille expellatur, qui vitam communem ſequitur, aut ille confirmetur, qui illam non obſervat. "

42 Et ſimiliter fere litteraliter habetur ſtatutum ab Innocentio XI. Conſtitut. incip. *Sollicitudo Paſtoralis Officii* §. 8. ibi: „ Quia vero efficacius prædicta obſervandi medium eſt exemplum Prælatorum, ſive Superiorum, ideo ſtatuimus pariter neminem eligi poſſe in Prælatum, ſive Superiorem in Ordine prædicto, qui vitam communem obſervantiæ non ſequatur; hoc eſt qui frequenter equitet, ſeu infirmitatem, qua ab obligatione pedibus incedendi excuſetur, habeat, qui induſiis, ſeu camiſiis, aut lineis utatur apud ſe, vel in lecto; qui calceatus incedat; qui jejunia Eccleſiæ, & Regulæ non obſervet; qui aliquando viſus ſit contrectare pecunias, niſi jam per triennium ſaltem emendatus ſit; qui notabiliter defectuoſus ſit in aſſiſtendo Communitatibus Chori, Refectorii, & aliis, prout ſibi in Conſtitutionibus præſcribitur. Porro electio illius, qui in omnibus præmiſſis vitam communem non ſequatur, irritanda ſit a Prælato, ſive Superiori Generali, capta informatione extrajudiciali pro ſua conſcientia ſine ſtrepitu Judicii, cum conſilio tamen, & aſſenſu trium Fratrum, qui Miniſtri Provinciales, vel ſaltem Diffinitores Provinciæ ſint, vel fuerint: ipſorum autem conſcientias, ne aut ille expellatur, qui vitam communem ſequatur, aut ille confirmetur, qui eam non obſervet, oneramus ".

43 Et clarius, & ſtrictius ſolvit dubium ortum ſuper habilitate, vel inhabilitate ad poſſe eligi ad Prælaturas Minorum de Obſervantia Innocent. XII. Conſtitutione incip. *Alias a felicis recordationis Innocentio Papa XI.* ubi poſt inſertas ejuſdem Pontificis Litteras, ſtatim ſubjungit. „ Cum autem ſicut dilectus Filius Bonaventura Poerius Miniſter Generalis dicti Ordinis Nobis nuper exponi fecit; nonnulli Viſitatores ex utraque Familia ejuſdem Ordinis, tam de Obſervantia, quam Reformati, dubium ei propoſuerint: *An eorum Religioſorum, qui vitam communem, in victu, veſtitu*, Chori frequentia, iter pedibus agendo, aliiſque ſimilibus a Regula præſcriptis rigoribus non obſervant, idque ex infirmitatis, ſive alterius impotentiæ cauſa, quæ eos, juxta Textum Regulæ, & Conſtitutionum dicti Ordinis excuſat, adeoque a tranſgreſſionis culpa eximit; electio in Prælatos, ſive Superiores in eodem Ordine valida ſit; Eaque ſi alias Canonice facta reperiatur, & illi officiorum, ad quæ fuerint electi ceteroquin ſint capaces, ab ipſis Viſitatoribus confirmari poſſit, & debeat. Ipſe vero Bonaventura Miniſter Generalis tametſi exiſtimet, Religioſos, qui propter Infirmitatem, aut aliam quamvis neceſſitatem, vitam communem, aliaque in præinſertis Innocentii Prædeceſſoris Litteris præſcripta exacte obſervare nequeunt, ab officiis, & gradibus Superioritatis excludi debere, ſeque, ac pro tempore exiſtentem Miniſtrum Generalem Ordinis ſupradicti, eos etiam alias canonice electos, juxta earumdem Litterarum formam excludere poſſe, illos autem, qui culpabiliter dictam vitam communem non obſervant, & ex malitia delinquunt, non ſolum ab officiis, & gradibus excludi, ſed etiam pœnis contra tranſgreſſores ſtatutis puniri debere: Nihilominus dubium præfatum declarari, ac alias deſuper opportune a Nobis provideri plurimum deſideret; Nos ejuſdem Bonaventuræ Miniſtri Generalis votis hac in re favorabiliter annuere volentes a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutum fore cenſentes, ſupplicationibus ipſius Bonaventuræ Miniſtri Generalis nomine Nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, de Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, & dilectorum Filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum ſuper diſciplina Regulari ſpecialiter a Nobis deputatorum, qui rem mature diſcuſſerunt, conſilio, Religioſos omnes præfati Ordinis, qui vitam communem obſervantiæ in præinſertis Innocentii Prædeceſſoris Litteris præſcriptam vere, & cum effectu ſequi non ſolent, etiamſi id ex infirmitate, ſeu alia quavis neceſſitate, & abſque ipſorum culpa accidat, in Prælatos, ſeu Superiores ejuſdem Ordinis eligi non poſſe, eorumque electionem, ſi quando fiat, tametſi alias canonica foret, a Prælato, ſive Superiore Generali dicti Ordinis, ſervata quoad hoc earum Litterarum forma, irritandam eſſe. Illos vero, qui in prædictis obſervantiæ communibus exercitiis, ſeu in eorum aliquo culpabiliter deficere conſueverunt, non modo ut ſupra ineligibiles eſſe, ſed inſuper pœnis Conſtitutionum ipſius Ordinis ſubjacere auctoritate Apoſtolica tenore præſentium declaramus, ac etiam ſtatuimus, ordinamus, decernentes ipſas præſentes Litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac illis ad quos ſpectat, & pro tempore quomodocumque ſpectabit in omnibus, & per omnia inviolabiliter obſervari; ſicque in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his, a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, nec non omnibus, & ſingulis, illis, quæ in præinſertis Innocentii Prædeceſſoris Litteris conceſſa ſunt non obſtare, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem &c.

„ *Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris, die 2. Julii 1695. Pontificatus Noſtri Anno Quarto*.

J. F. Cardin. Albanus.

Ut electio ſit valida requiritur, ut in ipſam concurrat 44
ſaltem major pars Capituli, ita ut ſi ſint 35. Vocales, requiritur, ut electus habeat ad minus vota 18. *c. Cumana 50. de elect. & cap. Sicut* 23, *eod. in* 9. Major enim pars numero præſumitur ſanior, ut habetur expreſſe ex *cap. Eccleſia veſtra 57. de electione*, ibi: *Cum ubi major numerus eſt, zelus melior præſumatur*, cum ſimilibus; & tenet communis Doctorum cum Fagnano *in Cap. Cum in cunctis 1. num. 4. de his quæ fiunt a majori parte Capituli*. Unde jam hodie non inquiritur amplius, an major pars ſit etiam ſanior. Cum enim ex inveſtigatione quænam eſſet major, & ſanior pars, plura orirentur inconvenientia, jure merito hiſce noſtris temporibus, & maxime ſtante diſpoſitione citati Canonis *Eccleſia veſtra*, & Concilii Tridentini *ſeſſ.* 25. *de Regularib. cap.* 6. receſſit ab aula dicta inquiſitio quænam ſuffragiorum pars ſit ſanior, ſed ſolum reſpicitur, & attenditur major, ſeu minor ipſorum Capitularium numerus; cum in hunc ſenſum major pars ipſius Capituli ſanior præſumatur, ſi perſona electa non ſit indignior. Sic Rota *in Nullius, ſeu Paſſipionenſ. Canonicatus de Roncyvalles* 12. *Maji* 1628. *coram Dunozetto*, Sigiſmund. a Bononia *de election. dub.* 38. *num.* 8. Kavorius *Variarum Lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 19. *num.* 89. Surd. *tom.* 4 *de Relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 13. Franc. Marc. Delphin. *dec.* 782. *num.* 3. *lib.* 1. Tamburin. *de jure Abbat. tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 6. *num.* 21. Barboſa *de Canonicis cap.* 38. *num.* 8. Reiffenſtul *lib.* 1. *Decret. tit.* 6. *num.* 150. & alii paſſim. Vide verb. *Abbatiſſa a n.* 43. *ad* 52. ubi multa ad rem, quæ hic non repetuntur, ne jam ſcripta reſcribantur. Ubi autem vota 45
eſſent paria, Præſes Capituli nequit dare votum deciſivum, cum nec Jus Canonicum, nec conſtitutio particularis, immo nec ullus Auctor, quem viderim, illud ipſi concedat; Unde Vocalibus in paritate votorum perſiſtentibus tranſacto tempore ad electionem præfixo, devolvitur electio ad immediatum Superiorem, ut ultra jus commune, diſponunt fere omnium Regularium Conſtitutiones, loquendo de electionibus a toto Capitulo faciendis.
Loquendo tamen de electionibus, quæ fiunt a ſolo Dif- 46
finitorio, Præſes in paritate votorum habet votum deciſivum a Conſtitutione Urbani VIII. incip. *Religioſos viros*, & ex Conſtitution. Alexand. VI. incip. *Credita*
Nobis. Deficente autem Præſide in partita votorum de- 47
ciſivum in electionibus, & negotiis in Diffinitorio peragendis conceſſit etiam Miniſtris Provincialibus *Sacra Congr. Epiſcop. & Regul.* 13. *Martii* 1653. Dummodo tamen in ipſis electionibus, quæ per ballotationes fiunt, voto deciſivo non utantur, niſi per tres vices fuerint æqualia, ut declaravit eadem *Sacr. Congr. Epiſcop. & Regul.* 15. *Martii* 1663.

Commiſſarii Provinciales, qui tempore Capituli Ge- 48
neralis relinquuntur ad gubernandas Provincias, eligendi ſunt a Definitoriis Provincialibus per ballotationes. *Statut. Gener. Valliſoletan. de anno* 1670. *tit. pro Ultramontan. Famil. num.* 6. *Orb. Seraphic. tom.* 4. *& ſtatuta Generalia de anno* 1700. Sic etiam per ballotationes, &
vota ſecreta debent fieri omnes, & ſingulæ electiones quæ 49
fiunt in Diffinitoriis, tam Prominiſtrorum Provincialium, & Cuſtodum, quam Guardianorum. *Compilatio ſtatutor. Sambuc. cap.* 8. §. 36. *numer.* 7. & cit. Conſtitut. Urban. VIII. incipiens, *Religioſos viros*, ibi: *Ut de cetero omnes & ſingulæ electiones tam Prominiſtrorum, & Cu-*

ſtodum,

ſtodum , quam Guardianorum dicti Ordines per ſuffragia
ſecreta ; & ballotationes fiant . Electiones autem , quæ
fiunt in Capitulis tum Generalibus tum Provincialibus ,
50 debent fieri non per ſecretas ballotationes , ſed per ſe-
creta ſchedularum ſuffragia ita obſignata , ut eligentium
nomina ſint ſecreta , & occulta , & nunquam publicen-
tur , ac peracto ſcrutinio ſchedulæ coram omnibus Vo-
calibus illico comburantur , ut expreſſe ſtatuit Sixtus V.
Conſtit. incip. *Et communis cura*.
Electio ut ſit Canonica debet eſſe omnino libera , ita
51 ut aliter facta ſit ipſo jure nulla ; *cap. Cum terra 14. de*
election. cap. Ubi periculum 3. de election. in 6. §. Cæterum,
ibi : *Ceſſat electio dum libertas adimitur eligendi* . Unde nul-
52 la eſt electio ſine auctoritate Apoſtolica limitata , & re-
ſtricta ad aliquos ceteris excluſis , ut habetur ex Sa-
cræ Congregat. Concil. reſponſio ad ſequens dubium :
An ſtante libertate electionis liceat Prælato Regulari proponere
duos , vel tres , ex quibus eligatur unus ? Sacra Congregatio
cenſuit non licere . Sic ex aliis refert Donatus *loc. cit.*
tract. 1. q. 19. n. 7. & teſte Fagnan. *in cap. Cum dilectus*
8. de conſuetudin. n. 21. eadem Sacr. Congregatio conſul-
ta a Generali Ordin. S. Auguſtini : *An liceat in ele-*
ctione Provincialium , Priorum , aliorumque Officialium ,
facienda aliquos nominaverit proponere , ex quibus unus ca-
nonice per ſecreta ſuffragia ad officium eligatur ? Reſpondit
negative . Et quod Capitulum celebratum cum reſtricti-
va Perſonarum eligendarum , & cum impreſſione ſæcu-
laris Poteſtatis ſit nullum , expreſſe declaravit *Congrega-*
tio particularis in Taurinen. , Nullitatis Capituli 2. Se-
ptemb. 1708. de qua Urſaya *tom. 1. p. 1. diſcept. 17. per*
tot. Hinc in Ordine Minorum de Obſervantia Genera-
lis, vel Præſes Capituli coarctans Electores , ne libere ,
agant , privatur Officio, ex Conſtitutione S. Pii V. inci-
piet. *Paſtoralis* & Coſtitut. Franciſc. cap. 8. Non eſt ta-
53 men contra libertatem electionis , quod Electores coar-
ctentur ad eligendum aliquod genus perſonarum Verb.
Grat. Magiſtrorum , Lectorum &c. vel talis Nationis ,
& hujuſmodi . Patet hoc ex praxi multarum Religio-
num, in quibus ſunt legitime inſtitutæ alternativæ, ut
electio Superioris , aliorumque Officialium ſemel fiat de
una , & ſemel de alia Natione , & non niſi de perſonis
habentibus tales qualitates, & valere tales electiones te-
net Fagnanus in cit. *cap. Cum dilectus 8. de conſuetudine*
a num. 25. ad num. 25. ad n. 39. Panormitan. communi-
ter receptus *in cap. Cum terra 14. de election. n. 4.* Na-
varr. *lib. 1. de conſil. conſ. 5. num. 1. in prima editione* ,
Silveſt. *verb. Electio 1. q. 23.* Donat. *loc. cit. q. 10. num.*
1. & ſequent. & communis aliorum.
54 Libertatem electionis tollit , & ipſam irritat ſuborna-
tio , quæ fit importunis precibus , comminationibus , vi-
tuperationibus, Donis , promiſſis , aliaſque mediis , arti-
bus, & modis illicitis, ſufficientibus ad commovendum ,
ſeu moraliter cogendum ad dandum ſuffragium illi deter-
minato , pro quo ceteris aliis excluſis a ſubornatore talibus
illicitis mediis inducitur ; ſi quis enim ad extorquendum
ſuffragium pro ſe , vel amico , comminetur alicui Ele-
ctori expulſionem a Provincia , aut a tali ſibi grato Con-
ventu , aut impedimentum a conſecutione juſti gradus , vel
ad terrorem objiciat falſa crimina , vel etiam vera , ſed
penitus occulta , vel alias ſimiles vexationes , clarum eſt ip-
ſum Electorem non libere , ſed juſto metu motum , tali
ſuffragium ſuum præbere , adeoque nulliter , cum nulla
declaretur electio ex metu , & terrore facta per *cap. Ad*
aures 3. de iis quæ , vi metuſve cauſa fiunt ; ſicuti nulla
declaratur electio facta importunis præcibus ex *cap. Per*
55 *inquiſitionem 26. de election.* Hinc in Ordine Minorum de
Obſervantia ſubornatores pro ſe , vel pro alio ex Con-
ſtit. S. Pii V. incip. *Paſtoralis Officii* , incurrunt ipſo
facto excommunicationem Papæ reſervatam , & priva-
tionem vocis activæ & paſſivæ , ibi : „ Qui vero in ele-
„ ctionibus ipſis , vel ante eas per ſex menſes pro ſe , vel
„ alio ſubornaverit , excommunicationis ſententiam ipſo
„ facto incurrat , a qua abſolvi non poſſit , niſi a Pontifice
„ pro tempore exiſtente, ac voce activa , & paſſiva per-
56 „ petuo careat “ . Quæ tamen excommunicatio modo
poteſt abſolvi a Miniſtro , & Commiſſario Generalibus ,
ubi agitur de electione Superiorum inferiorum , uti con-
ceſſit , & moderavit Pianam Conſtitutionem quoad talem
reſervationem Gregorius XIII. Conſtitut. incip. *Conſue-*
vit ; & ſtatuta Ordinis *de anno* 1663. *cap. 7. §. 6. num.*
43. ita habent : „ Subornatores declaramus , qui donis ,
„ & promiſſis , comminationibus , & obſecrationibus ,
„ importunis laudibus , aut vituperationibus falſis , ali-
„ quem in electionibus ferat , quive colligationes , aut in-
„ ductiones fecerint , non autem illi , qui conferendo ,
„ vel conſulendo talem dignum , vel indignum ad officium
„ dixerint , ut ad illud eligatur , vel non eligatur . *Et num.*
„ 44. Qui in Electionibus , vel ante per ſex menſes pro
„ ſe , vel pro alio , per ſe , vel alios ſubornaverit , ex-
„ communicationis ſententiam ipſo facto incurrat Mini-
„ ſtro , aut Commiſſario Generali reſervatam . Si vero
„ Generales ipſi in eadem damnatione fuerint a ſolo
„ Summo Pontifice abſolvi poterunt juxta Conſtitutio-
„ nem Gregorii XIII. & inſuper eoſdem Subornatores
„ actibus legitimis ipſo facto privamus.

Et generaliter pro omnibus Regularibus illicitis modis 57
pro ſe , vel pro aliis Dignitates procurantibus a Clemen-
te VIII. in Conſtitutione incip. *Nullus omnino* , *edita* 20.
Martii pro reform. Regularium tam Monachorum , quam
Mendicantium cujuſcumque Ordinis , Inſtituti ſub §. 35. ita
„ fuit ſtatutum : „ *ut omnis* Officiorum ambitus occaſio
„ præcludatur , caveant omnes a directa , vel indirecta
„ vocum ſeu ſuffragiorum procuratione tam pro ſe ip-
„ ſis , quam pro aliis , tum in Capitulis locorum , tum
„ in ceteris præſertim Generalibus Capitulis , aut Con-
„ gregationibus , ſeu alibi . Quicumque ſecus fecerint ,
„ præter alias pœnas , & Cenſuras hactenus contra huju-
„ ſmodi ambientes inflictas , quas in ſuo robore permane-
„ re volumus in pœnam privationis officiorum , quæ
„ obtinent , eo ipſo incidant , & ad futura quæcum-
„ que pariter inhabiles habeantur ; ſuper quo cum eis
„ diſpenſari a nemine poſſit , niſi a Nobis , vel Succeſſori-
„ bus noſtris , & pro qualitate culparum , gravius etiam
„ plectantur . Porro ſupradictas omnes pœnas ad com-
„ plices , ac ſimpliciter ſcientes , & non revelantes , ex-
„ tendimus “ . Quæ Conſtitutio fuit innovata juſſu 58
Urbani VIII. a Sacra Congregatione Concilii die 21. *Se-*
ptembr. 1624. *in decret. de Apoſtatis , & Ejectis* , incipient.
Sacra Congregatio ſub §. 1. ibi : „ Ac primo ut infecta ſe-
„ mina , e quibus pravi ejuſmodi fructus potiſſimum pro-
„ deunt , deinceps ne ſerantur in vinea Domini , cenſuit
„ eſſe innovandas , & Sanctiſſimi auctoritate innovat
„ Conſtitutiones , & Decreta generalia felicis recor-
„ dationis Clementis VIII. ad Regularium reformatio-
„ nem , ac Noviciorum receptionem , profeſſionem , at-
„ que inſtitutionem ſpectantia , diſtricteque præcipit
„ Generalibus , atque aliis omnibus Ordinum Superiori-
„ bus , ut illa exacte obſervent , atque ut obſerventur ,
„ efficiant , ſub pœnis ſtatutis in iiſdem Conſtitutioni-
„ bus . “
Electio evadit Simoniaca , & conſequenter nulla , cum 59
pro conſequenda aliqua Prælatura , ſeu Dignitate V. G.
Prioratus , Guardianatus , Diffinitoriatus , Provincialia-
tus , & Generalatus , & hujuſmodi datur aliquod tem-
porale munus , vel a manu , vel a lingua , vel ab obſe-
quio ; dare enim aliquod temporale pro ſpirituali eſt ſem-
per ſimoniacum ; *cap. Quam pio 2. cauſ. 1. quæſt. 2. cap.*
Non ſatis 8. & cap. Mandato 46. de Simonia cap. Mona- 60
chi 2. de ſtatu Monachorum cum ſimilibus . Et talis electio
de Jure Eccleſiaſtico eſt nulla etiam ante Judicis ſenten-
tiam ; *cap. Ea quæ a Sanctiſ. 6. cauſ. 1. quæſt. 3.* ibi : *Quid-*
quid ergo in Sacris Ordinibus , vel in Eccleſiaſticis rebus vel
data , vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt , nos irritum eſ-
ſe , & nullas umquam vires habere cenſemus ; *cap. Cum*
Clerici 6. de pactis ibi : *appellatione ceſſante , eos aliter*
adeptis Eccleſiis ſpoliatis cap. Matthæus 23. & cap. Sicut
tuis 34. de Simonia , ubi habetur , obtinentem bona fide
per ſimoniam ab alio commiſſam , teneri beneficium de-
ponere , ergo Pontifex ibi ſupponit , acceptionem Benefi-
cii invalidam eſſe ; ſecus renunciationem debere fieri
non præciperet . Et in Extravagant. *Cum deteſtabile 2. de*
Simonia inter communes , ſic expreſſe habetur ; *Per electio-*
nes vero , poſtulationes , confirmationes , proviſiones , ſeu qua-
ſvis alias diſpoſitiones , quas ſimoniaca contingerit labe fieri ,
& quæ viribus omnino careant in Eccleſiis , Monaſteriis , Di-
gnitatibus , Perſonatibus , officiis Eccleſiaſticis , & quibuſ-
vis beneficiis , aut aliqua eorum cuiquam jus nullatenus
acquiratur , nec inde faciat aliquis fructus ſuos , ſed il-
lorum omnium , quæ percepit reſtitutionem ſub animæ ſuæ pe-
riculo ſit adſtrictus , ſtatuentes præterea , quod univerſi , &
ſinguli etiam præmiſſis dignitatibus præditi , qui quomodolibet
dando , vel recipiendo ſimoniam commiſerint , aut quod illa fiat ,
mediatores exstiterint , ſeu procuraverint , ſententiam excom-
municationis incurrant , a qua niſi a Romano Pontifice pro
tempore exiſtente non poſſint abſolvi , præterquam in mortis ar-
ticulo conſtituti .
Talis electio eſt nulla , etiamſi Simonia ſit occulta ; 61
cit. Extravagant. ibi ; *Et eorum quemlibet tam manifeſtum ,*
quam occultum , & *cap. Matthæus 23. & cap. Nobis 27.*
de Simonia. Immo eſt nulla electio , etiamſi electus peni- 62
tus ignoret , ſimoniam commiſſam ab aliis in procu-
randis votis ad ſui electionem ; niſi in hujus præju-
dicium fraudulenter fiat ab aliquo inimico , textu expreſ-
ſo *in cit. cap. Nobis 25. de Simonia* , ubi propoſitum caſum , “
„ Quod cum quatuor eſſent a Capitulo conſtituti , qui
„ debebant quemdam eligere in Plebanum amici ejus , de
„ cujus electione ſpes habebatur , uni vel omnibus eligen-
„ tium promiſerunt , pecuniam ſe ſoluturos , eo tamen i-
„ gnorante , qui hujuſmodi promiſſione interveniente ,
„ poſtmodum eſt electus &c. Ita reſpondit Pontifex :
„ Quod niſi conſtaret , illos , qui promiſſum tale fece-
„ rant , per fraudem in diſpendium illius , qui eligen-
„ dus erat , id malitioſe feciſſe , quamvis ipſe promiſſio-
„ nis conſcius non fuerit , ejus tamen electio tamquam
„ Simoniaca pravitate præſumpta eſt penitus reproban-
„ da “ . Licet enim Electus non peccaverit , electio tamen
eſt vitioſa propter eligentes , quia peccant Electores in
forma , licet Electus non ſit in culpa , uti recte advertit
Gloſſa *ibid. verb. Reprobanda , arg. cap. Cumana 50. & c. Eccleſia*
noſtra 57. de election. Hinc ſimoniace Electus tenentur in 63
conſcien-

conſcientia ſub peccato mortali renunciare Prioratum,
Rectoratum , Guardianatum , Diſſinitoriatum , Provin-
cialatum , Generalatum , & hujuſmodi ; nec abſolvi
poteſt priuſquam renunciet ; & hoc etiamſi Simonia
ſit occulta , ſive commiſſa ſit ab eodem , qui dignitatem
obtinuit , ſive ab aliis , ipſo quoque neſciente , *cap. Qui-
cumque 1. cauſ. 1. quæſt.* 5. ibi : „ Quicumque ſane cu-
„ piditate parentum , cum adhuc parvuli eſſent , Ec-
„ cleſias , vel Eccleſiarum partes per pecuniam adepti
„ ſunt , poſtquam eas omnino dimiſerunt &c. cap. *Ex*
„ 2. *ead. cauſ. & quæſt.* ibi : „ Ex hac itaque auctorita-
„ te colligitur, quod ignorantia tales excuſat a reatu cri-
„ minis , ut ſupradictum eſt , non a fructu emptionis , cum
„ in Eccleſiis , quas parentum pecunia adepti ſunt , non
„ niſi poſtquam eas omnino dimiſerint , & ex miſericor-
„ dia ibidem eis eſſe conceditur , in quo patet , quod &
„ ſi illis ignorantibus ſimoniæ peccatum eſſet admiſſum ,
„ fructum tamen paternæ emptionis reportare non poſ-
„ ſunt , cap. *Sicut tuis* 33. *de ſimonia* : „ Secundum Cano-
„ num ſtatuta etiam parvuli , qui cupiditate parentum
„ Eccleſias per pecuniam ſunt adepti , eas dimittere te-
nentur , & concordat *cap. Matth.* 23. *cap. Nobis* 27. *de
election. cit. Extravagant. Cum deteſtabile* 2. *de ſimonia in-
ter communes* , *cap. Si alicujus* 59. *de election.* cum ſimili-
bus . Donatus *loc. cit. tract.* 1. *q.* 20. *num.* 4. Reiffen-
ſtuel *lib.* 5. *decretal. tit.* 3. *num.* 174. & ipſo teſte , una-
nimis , ac certa aliorum ob claram diſpoſitionem Cano-
num adductorum.

64 Simoniaca , & nulla eſt electio , in qua electores ita
paciſcuntur , ſi tu eliges me in Provincialem , ego te eli-
gam in Definitorem , in Guardianum , & hujuſmodi , ſi
tu dederis mihi , vel meo amico tuum votum , ego dabo
tibi meum , vel amico tuo ; Si tu in hac electione ſuffra-
gatus fueris pro meis dependentibus , ego in alia ſuffra-
gium feram pro tuis ; Omnes enim iſtæ , & ſimiles pa-
ctiones ſemper continent labem ſimoniacam , cum jus ſpi-
rituale detur cum onere , ut aliquid fiat , quaſi pro pretio
rei ſpiritualis , vel cauſa mediata illam habendi ; *cap. Quam
pio* 2. *cauſ.* 1. *quæſt.* 2. ibi : „ Dum tamen omnis abſit
„ pactio , & omnis ceſſet conventio ; cap. Plerique 7. de
„ pactis , ibi : „ Pactum hujuſmodi penitus reprobamus ;
„ *cap. Pactiones* 8. *ead. tit.* , ibi : „ Pactiones factæ
„ a vobis (ut audivimus) pro quibuſdam ſpiritualibus
„ obtinendis , cum in hujuſmodi omnis pactio , omniſ-
„ que conventio debeat omnino ceſſare , nullius penitus
„ ſunt momenti ; *cap. Quæſitum* 5. *de rerum Permutatione* ,
„ ibi : „ Generaliter itaque teneas , quod commutatio-
„ nes præbendarum de jure fieri non poſſunt , præſer-
„ tim cum pactione præmiſſa , quæ circa ſpiritualia , vel
„ connexa ſpiritualibus labem ſemper continet ſimoniæ ;
„ & concordat *cap Præterea* 9. *de tranſactionib. cap. de
hoc* 11. *& cap. Tua nos* 34. *de ſimonia* , cum ſimilibus. Et
ſic communis Doctorum cum D. Thoma *quodlibet.* 8. *art.*
11. Cajetan. *in ſumm. verb. Simonia §. circa tertium* , Sil-
veſtro *verb. ead. quæſt.* 13. *dict.* 4. Navarr. *in ſumma
cap.* 23. *num.* 110. Reginald. *in praxi lib.* 23. *num.* 244.
Donat. *loc. cit. tract.* 1. *quæſt.* 22. *num.* 1. & aliis paſſim.
Hinc caveant Factionarii , & Præpotentiarii , ne per ſuas
illicitas colligationes , & iniquas pactiones , plures ſolem-
nizent Nullitates , quam celebrent Electiones . & in la-
queos æternæ perditionis , ſe , ſuoſque ſic colligatos mi-
ſere injiciant . Alia ad rem , vide verb. *Simonia* .

65 Electio celebrari debet in loco publico , & ſolito , ut
in Eccleſia , Choro , Sacriſtia , vel Capitulo , ſeu hujuſ-
modi ; dummodo non ſit locus clandeſtinus ; *leg. obſerva-
re* , *C. de decurionibus lib.* 10. *cap. In cauſis* 30. *de elect.*
ibi : *Mandantes eis , ut redirent ad Capitulum , & pari-*
66 *ter cum aliis Fratribus de electione tractarent* . In caſu au-
tem neceſſitatis celebrari poteſt extra Eccleſiam , ſeu
Monaſterium , & extra locum ſolitum ; *cap. In nomine
Domini* 1. *diſt.* 23. *circa med.* ibi : *Quod ſi pravorum , atque
iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit , ut pura , ſin-
cera , atque gratuita fieri in Urbe non poſſit Electio* ,
*Cardinales , Epiſcopi cum Religioſis Clericis , Catholiciſ-
que Laicis , licet paucis , jus poteſtatis obtineant elige-*
67 *re Apoſtolicæ Sedis Pontificem , ubi congruere viderint* . Im-
mo in caſu neceſſitatis poteſt electio celebrari etiam in
loco interdicto , quia per Interdictum ſolum ſuſpendun-
tur Divina , & Eccleſiaſtica Sacramenta ; *cap. final. de
ſentent. excom. in* 6. Electio autem non eſt Sacramentum ;
nec eſt de illis Divinis ; Tum quia ita colligitur *ex cap.
Ad hæc* 1. *de poſtulation. Prælator.* ubi *in fine* Pontifex
concedit , & admittit poſtulationem , & electionem poſſe
68 fieri in loco Interdicto . Extra tamen caſum neceſſitatis
male facerent Electores eligendo in loco interdicto , Silve-
ſter *verb. Electio* 1. *quæſt.* 8. *num.* 9. Miranda *tom.* 2. *Manual.
Prælator. quæſt.* 23. *art.* 9. Donat. *loc. cit. tract.* 2. *quæſt.*
69 2. *num.* 2. Electio vero adhuc eſſet valida ; Perez *leg.*
2. *verb. Quari etiam poſſet tit.* 6. *lib.* 1. *ordin.* Azo-
rius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 14. *quæſt.* 17. Lavor. *variar. lu-
cubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 18. *num.* 6. Barboſa *lib.* 1. *Jur.
Eccleſiaſt. univerſ. cap.* 19. *num.* 177. Sic etiam valida eſ-
70 ſet electio , quamvis non eſſet facta in loco conſueto ,
dummodo reliqua omnia fuerint ſervata . Locus enim
non eſt de ſubſtantia electionis , nec uſquam requiritur
jus proditum , quod propter locum electio debeat annul-
lari , quamvis Gloſſa *in cap. In Nomine Domini* 1. *diſt.* 23.
verb. Fieri in Urbe , dicat electionem eſſe nullam , ſi fiat
alibi , quam in loco ad hoc determinato *per cap. Venera-
bilem* 34. *de election.* hæc enim Decretalis non probat
id , quod dicit Gloſſa , ſed factum recitat prout conti-
git , ut notat Archidiaconus *in dict. cap. In nomine Domini
num.* 16. *&* 17. *diſt.* 23. ubi *num.* 18. dicit opinionem
Gloſſæ communiter non teneri . Et ſic Abbas *in cap. Cum
terra* 14. *de election.* Barboſa *loc. cit. num.* 177. Lavor. *loc. cit.
cap.* 18. *num.* 7. Fagnan. *in cap. Quia propter* 42. *de electione num.*
68. *& in cap. Cum ex injuncto* 2. *de novi operis nunciation.
num.* 20. & alii cum Rota *part.* 6. *recent. deciſ.* 36. *num.* 7.

Electio de jure communi eſt facienda , quando Eccleſia
eſt viduata , & vacat legitimo ſuo paſtore ; *cap. Quia pro-* 71
pter 42. *de election.* , ibi : *Eccleſiæ viduatæ provideant de
Paſtore* . Vacatio autem , & Viduatio poteſt fieri multi- 72
pliciter , nempe per mortem , renunciationem , transla-
tionem , & proprii Prælati remotionem , ut habetur *in
Cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Epiſcop.* , ibi : *Cum
per translationem , depoſitionem , aut ceſſionem* , & notat
Gloſſa *ibidem verb. Fortius* Viduata , ſeu vacante Eccle-
ſia debet ab Electoribus , ceſſante legitimo impedimen-
to , fieri electio infra tres menſes , alioquin devolvitur 73
ad proximum Superiorem , textu expreſſo *in Cap. Ne pro
defectu* 41. *de election.* , ibi : „ Ne pro defectu Paſtoris
„ gregem Dominicum lupus rapax invadat , aut in fa-
„ cultatibus ſuis Eccleſia viduata grave diſpendium pa-
„ tiatur ; volentes in hoc etiam occurrere periculis ani-
„ marum , & Eccleſiarum indemnitatibus providere ,
„ ſtatuimus , ut ultra tres menſes Cathedralis Eccleſia ,
„ vel Regularis Prælato non vacet , intra quos (juſto
„ impedimento ceſſante) ſi electio celebrata non fuerit ,
„ qui eligere debuerunt , eligendi poteſtate careant ea
„ vice „ . Ac ipſa eligendi poteſtas ad eum , qui proximo
præeſſe dignoſcitur , devolvatur . Et ſi ipſe proximus
Superior infra idem tempus non elegerit , devolvitur ad 74
alium Superiorem , & ſic ſucceſſive uſque ad Papam . Silve-
ſter *verb. Electio* 1. *quæſt.* 6. *num.* 8. Miranda *t.* 2. *Manual.
Prælator. quæſt.* 23. *art.* 12. , Donat *loc. cit. tract.* 3. *num.*
3. , & alii paſſim , Dicti tres menſes non ſunt compu-
tandi a die vacationis , ſed a die habitæ ſcientiæ talis va- 75
cationis ; *Cap. Licet* 3. *de ſupplend. negligent. Prælat. Cap. Quia
diverſitatem* 5. *§. final. de conceſſ. Præbend.* Tempus enim
non currit ignoranti , *l.* 2. *C. Qui Admitti* , ſicut nec cur-
rit legitime impedito , ex ipſomet , *cit. Cap. Ne pro defe-
ctu* , ibi : *Juſto impedimento ceſſante* .

Regulares autem non tenentur ſtare huic tempori a Ju- 76
re Communi præfixo , ſed debent ſervare tempus , &
modum a ſuis ſpecialibus Conſtitutionibus ſtatutum . Cle-
mens enim IV. ut refert Caſarub. *in compend. privilegior.
verb. Electio §* 4. conceſſit expreſſe Fratribus Minoribus ,
*quod in electionibus , tempus ſuper hoc a Jure ſtatutum ipſis
non currat , nec in hac parte Juris hujuſmodi Regulis coar-
ctentur* , & idem fuit conceſſum Ordini Prædicatorum ab
Alexand. IV. Conſtitut. incip. *Cum hi* , & a Sixto
IV. *in Mari magno* ; & quod electiones Regularium
cujuſcumque Ordinis celebrandæ ſint ſecundum proprias ,
& ſpeciales ſuas legitimas Conſtitutiones , colligitur
ex Clementin. *Exivi* , *de verb. ſignificat.* , & conſtat ex
Decretis editis a Clemente VIII. *de reformat. Regular.*
§. 56. , & ex variis aliis Bullis ſpecialibus , per quas ju-
ri communi derogatur . Si electio non fuerit celebrata
juxta ſtatuta , & præſcripta in Ordine Minorum , ſi electio
ſit Provincialis , devolvitur ad Generalem . Clem. IV. 77
Conſtitut. incipient. *Virtute conſpicuos* ; ſi ſit Generalis ,
devolvitur ad Papam . *Conſtit. Ordin. ſtat.* 8. *cap.* 9. *in
textu* , & in hoc fere omnes Religiones concordant ; ſed
quælibet ſtet ſuis ſpecialibus Conſtitutionibus a Sede Apo-
ſtolica approbatis . Electio celebrata poſt elapſum tempus
a Jure communi , vel ſpeciali præfixum eſt nulla , *Cap.* 78
Ne pro defectu 41. *de election. Cap. Licet* 3. *de ſupplend. ne-
gligen. Prælator.*

Electio regulariter loquendo non eſt facienda de no- 79
cte . Navarr. *conſil.* 3. *de election. in prima edition.* alias
conſil. 8. Rodriquez *tom.* 2. *q.* 51. *art.* 15. Mirand. *tom.*
2. *Manual. Prælator. quæſt.* 23. *art.* 12. *concluſ.* 1. Sayrus
in florib. deciſ. de election. deciſ. 2. Molfeſius *in ſumm.
Moralis Theolog. tract. de Benefic. cap.* 16. *num.* 129. Ca-
ſtellin. *de election. in addit. ad cap.* 6. *pag.* 498. Portell.
in dub. Regul. verb. Electio num. 6. , Donat. *loc. cit tract.*
3. *quæſt.* 7. *num.* 2. , Barboſa *lib.* 1. *Juris Eccleſ. univerſ.
cap.* 19. *numer.* 170. , & alii paſſim . Dicitur *Regulariter* 80
loquendo , quia ob gravem , & urgentem cauſam poteſt
Electio licite , ac valide celebrari de nocte , dummodo
tamen adſint ad minus tria luminaria , ad evitandos dolos ,
& errores , qui in dandis ſuffragiis , & conſcribendis ſche-
dulis poſſent oriri . Rodriq. *tom.* 2. *quæſt. Regular. quæſt.* 51.
articul. 5. Portell. *in dub. Regular. verb. Electio numer.* 5. Mi-
rand. *loc. cit. concluſ.* 1. Barb. *loc. cit. num.* 170. Donat. *loc.
cit. num.* 4. , & alii . Cauſa autem gravis , & urgens pro ce-
lebranda electione de nocte , eſſet ſi in tota die non potuerint
Electores concordari , & ſequenti die periret facultas eligendi ;
Vel ſi immineret periculum , ut Congregatio diſſolveretur ;
vel ſi timerentur obventuræ Magnatum literæ , quæ poſſent

Electio-

Electorum libertati præjudicare, & hujuſmodi. Samuel.
tract. 1. *diſp.* 1. *controverſ.* 19. *de election.* Donat. *loc. cit.*
n. 5. Barboſa *loc. cit. n.* 170. Portell. *loc. cit.*, & alii.
82 Per noctem intelligitur illud tempus, quod incipit poſt
datum ſignum ad ſalutationem Angelicam uſque ad illud
tempus, quo jam albeſci. Barboſa *loc. cit. n.* 171. Donat.
loc. cit. n. 3. Navarr. *loc. cit.*, & alii paſſim. Electio po-
83 teſt celebrari etiam die Feſto. Donat. *loc. cit. q.* 10. *n.*
1., & alii communiter.
84 Si debito tempore ante celebrationem Capituli, vel
Congregat. non exhibeantur atteſtationes de adimplemen-
to onerum Miſſarum, electio eſt nulla: ita habetur ex
Conſtit. Innocent. XII. incip. *Nuper* §. 33., ibi: „ Te-
„ neantur omnes, & ſinguli Superiores Locales, in Pro-
„ vincialibus Capitulis, ſeu Congregationibus exhibere
„ atteſtationem, ſeu fidem ab omnibus Sacerdotibus Con-
„ ventus, Monaſterii, ſeu cujuſcumque Domus Regula-
„ ris ſubſcriptam, & juratam quod omnibus, & ſingulis
„ tum perpetuis, tum manualibus Miſſarum oneribus,
„ ſeu obligationibus ad limites, & tenorem præſentium
„ decretorum tempore eorum regiminis fuerit omnino,
„ & integraliter ſatisfactum, vel deficiente aliqua modi-
„ ca ſatisfactione, poſſit etiam hujuſmodi reſiduali impe-
„ dimento Miſſarum diſtincte referendarum intra breve
„ tempus moraliter ſatisfieri, ea adjecta, & omnino adim-
„ plenda conditione, quod ante præfatæ atteſtationis ex-
„ hibitionem, quicumque Superiores Locales prædicti vo-
„ cem activam, in Capitulis Congregationibus omnino ha-
85 „ bere non valeant “. Et ſic defectu obſervantiæ dictæ
Conſtitut. pro nullitate Capituli Provincialis, Partibus
acriter informantibus reſpondit *Sac. Congreg. Epiſcop.*, *&*
*Regul. Ponente Eminentiſs. Corſine in Baren. Provincia S. Ni-
colai, Capituli Provincialis* 18. *Februarii* 1712. dubio: *An
electio Provincialis &c. ſuſtineatur? Negative, & die* 3. *Ju-
lii ejuſdem anni* perſiſtendo in reſolutis, reſpondit cum
addito, *Ut cauſa amplius non proponeretur*. Et idem etiam
reſolvit *in Provincia San Bernardini* 19. *Maji* 1713. *referen-
te Eminentiſs. Caſino*, cum reſcripto, *ſuſpenſo Capitulo,
Superiores procedant ad declarationem incurſus pœnarum prout
de jure*; Recurrentibus autem Superioribus Generalibus
ejuſdem Religionis, atque ante oculos EE. PP. ponenti-
bus magna incommoda Provinciæ, & moraliter impoſ-
ſibilitatem convocandi aliud Capitulum, cum diverſis Vo-
calibus, nonniſi gratiam rehabilitationis quoad vocem
activam tantum obtinere potuerunt, *die* 2. *Junii* 1712.
cum reſcripto: *Pro gratia rehabilitationis quoad vocem acti-
vam tantum, impoſita pœnitentia ſalutari*. Cum quibus pro
punctuali executione ejuſdem Innocentii Conſtitutionis
proceſſit etiam *Sacr. Congreg. Concil. in Ord. Minor. Obſ.*
17. *Junii* 1713. *quoad* 2. *dub.* Sic expreſſe refert Urſaya
tom. 2. *part.* 2. *diſcept.* 29. *n.* 4. 5. 6., *&* 7.
86 Vicarius Provincialis electus a ſolo Diffinitorio poſt
mortem Provincialis poteſt ex juſta cauſa obtinere titu-
lum Miniſtri Provincialis, ut de facto enixe ſupplicanti-
bus omnibus vocalibus Provinciæ Neapolitanæ Reforma-
tæ, & concurrente conſenſu nedum omnium omnino vo-
calium, ſed etiam omnium Exprovincialium non Voca-
lium illius Provinciæ, & Superioris Generalis, conceſſit
Patri Petro de Neapoli *Sacr. Congregat. Epiſcopor.*, *& Re-
gular. Ponente Eminentiſs. Caſino* 22. *Maji* 1673. Sic in Pro-
87 vincia Romana anno 1673. fuit electus Vicarius Provin-
cialis P. Joſeph Mediolanenſis, qui paulo poſt titulo, &
prærogativis Miniſtri Provincialis decoratus fuit prævio
voto Sacræ Congreg. Epiſcop., & Regul. mediante Bre-
ve ſan. memor. Clement. X. referente P. V. C. Generali
in ejus voto. Item in Provincia S. Thomæ anno 1699.
ex gratia Sac. Congreg. Epiſcop., & Regul. remiſſis ar-
bitrio P. Matthæi a S. Stephano tunc temporis Superio-
ris Generalis precibus P. Petri Franciſci de Solere, idem
ex Vicario Provinciali declaratus fuit Miniſter Provin-
88 cialis; ſic refert Urſaya *t.* 1. *part.* 2. *diſcept.* 22. Qui ta-
men in Miſcellaneo Sacro, & Profano verb. *Vicarius
Provincialis* refert talem gratiam fuiſſe denegatam ab ea-
dem *Sacra Congreg. Epiſcop.*, *& Regul. in Januenſ.* 24. *Se-
ptembris* 1717.
89 Electio facta a Regularibus, & de Regularibus, nec-
dum in eadem Religione profeſſis eſt nulla; Regulares
enim, qui tacite, vel expreſſe profeſſionem non emiſe-
rint, ſunt incapaces eligendi, textu expreſſo *in cap. Ex
eo* 32. *de election. in* 6. §. *In Eccleſiis*, ibi: *In Eccleſiis quo-
que Regularibus, vel Monaſteriis, hi qui non ſunt tacite vel
expreſſe profeſſi, non debent cum profeſſis, vel Converſi Laici,
cum Clericis, electionibus intereſſe*. Navarr. *in Lucern. Regu-
lar. verb. Electores, ſive Eligentes num.* 1. Silveſter *verb.
Electio* 4. *num.* 5. Barboſa *loc. cit. cap.* 19. *num.* 50., &
communis aliorum. Et regulares, qui non ſunt expreſſe
profeſſi, nequeunt omnino eligi in Prælatos, textu ex-
preſſo *in cap. Nullus* 28. *de election. in* 6., ibi: *Nullus Re-
ligioſus ad Abbatiam, ſeu Prelaturam ſua, vel alterius
Religionis de cetero eligatur, niſi antea fuerit Ordinem Regu-
larem expreſſe profeſſus. Quod ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo
irritum habeatur*. Ex quibus textibus clare patet, quod
90 ad hoc, ut quis poſſit eligere, ſufficit tacita profeſſio,
tacite, vel expreſſe profeſſi. Ut vero poſſit eligi, neceſſario
requiritur expreſſa, *niſi fuerit Ordinem Regularem expreſſe
profeſſus*, ut recte obſervant Sigiſmund. a Bononia *de ele-
ction. dub.* 90. *num.* 3. Suarez *de Religion. tom.* 4. *tract.* 8.
lib. 2. *cap.* 4. *num.* 2. Barboſ. *loc. cit. num.* 30., & alii
paſſim, & hoc procedit etiam in Monialibus, textu ex-
preſſo *in cap. Indemnitatibus* 43. *de elect. in* 6. Et eligen-
dus in Prælatum debet eſſe profeſſus in eadem Religio- 91
ne, in qua, eligitur, textu expreſſo *in Clement.* 1. *de ele-
ction.*, ibi: „ Cum rationi non congruat ut homines diſpa-
„ ris profeſſionis, vel habitus ſimul in eiſdem Monaſte-
„ riis ſocientur, prohibemus ne Religioſus aliquis in Ab-
„ batem, vel Prælatum alterius Religionis, vel Habitus
„ de cetero; Quod ſi ſecus actum extiterit, ſit eo ipſo
„ irritum & inane. “ Et per hanc decretalem corre-
ctum videtur illud verbum *in cit. Cap. Nullus* 28. *de ele-
ction.* nempe *Vel alterius Religionis de cetero eligatur*, ut ibi
notat Gloſſa *in verb. eadem*, & clare de ſe patet pro-
pter congruentem rationem in dict. Clementina addu-
ctam.
Sententiæ privationis vocis activæ, & paſſivæ debent 92
a Superioribus Regularibus pronunciari per menſem an-
te Capitulum, aliter non tenent, ex viſitationis Apoſto-
licæ decreto edito 14. Octob. 1621. a Clement. VIII. ap-
probato ſub his verbis: „ Privatio vocis activæ, & paſ-
„ ſivæ, ac inhabilitatis decreta, ſententiæque ab eiſdem
„ Superioribus Ordinis latæ, ne deinceps in ipſo electio-
„ nis actu pronuncientur, promulgenturve, atque eæ
„ promulgatæ vocales minime afficiant, niſi per men-
„ ſem ante fuerint intimatæ, prout Sanctitas ſua omni-
„ no vetuit “. Quod decretum nominatim obſervari præ-
cepit juſſu Pauli V. Cardinal. Verallus Ord. Minor. Pro-
tector 27. *Maji* 1616. *ut refert Lantuſca in Theatr. Regul.
verb. cauſa, ſeu lis num.* 2. Hoc enim fundatur in Jure
communi; ſecundum quod omnes mutationes, & ſenten-
tiæ prolatæ in limine Capituli præſumuntur factæ ad
fraudandam futuram electionem, ut advertunt Caſtellinus
de election. cap. 13. *num.* 14. Pellizar. *in Manual. Regul.
tract.* 9. *cap.* 2. *ſect.* 2. *num.* 8. Pignatell. *tom.* 10. *conſult.*
18. *num.* 10 Non enim poteſt præſes Capituli Religioſos
voce activa, & paſſiva privare, ipſis non citatis, nec 93
eiſdem data actorum copia, ut ſe poſſint via Juris de-
fendere, quamvis a Superiore Generali haberet in man-
datis, ut procederet ſine ſtrepitu, & figura Judicii,
& quod poſſet Religioſos voce activa, & paſſiva priva-
re, quia id debet intelligi, *Juris ordine ſervato*, ſcilicet
citato reo, & in ſuis exceptionibus audito. Clementin.
2. §. *Ceterum, de ſentent.*, *& re judicat.* Rodriq. *qq. Re-
gul. part.* 2. *q.* 52. *artic.* 12, Miranda *in Manual. Prælat.
tom.* 2. *q.* 23. *art.* 22. *concluſ.* 3., Caſtellin. *de elect.
cap.* 13. *tit. direct. paciſic. election.*, Lezana *tom.* 1. *qq. Re-
gular. cap.* 15. *num.* 34. Peyrin. *tom.* 1. *de ſubdito q.* 1. *de
obedient. cap.* 31. §. 10., Pignatell. *tom.* 10. *d. conſult.* 18.
num. 9. cum aliis adductis a Paſſerin. *de elect. cap.* 2. *q.*
4. *num.* 71. Si tamen citato Capitulo, & Vocalibus jam
congregatis emergeret caſus, propter quem Vocalis ali-
quis ſit voce activa, vel paſſiva privandus, nunc ipſo
ſummarie audito, an aliquam excuſationem pro ſe addu-
cere poſſit, aut velit, poſſet ſententia pronunciari, vel
declarari incurriſſe excommunicationem, & conſequenter
privationem vocis activæ, ſi eſſet notorius Clerici per-
cuſſor, *ex Cap. Si quis ſuadente* 29. *cauſ.* 17. *quaſt.* 4. vel
privationem vocis activæ, vel paſſivæ incurriſſe, ex quo
non detulerit ad Capitulum atteſtationem juratum a Sa-
cerdotibus ſui Conventus ſuper celebratione Miſſarum
ad præſcriptum Conſtitutionis Innoc. XII. incip. *Nuper*,
ſub talis privationis pœna id præcipientis, ut patet ex
propriis ſuis verbis relatis ſupra *ſub num.* 84.
Electio Canonice celebrata eſt confirmanda ab imme- 95
diato, & proximo Superiore; *Cap. Nihil* 54. *de elect.* §.
Ceterum. Si electus ante confirmationem ſe immiſceat ad-
miniſtrationi, ſeu exercitio Prælaturæ, eſt ipſo facto 96
privatus jure acquiſito per electionem; *Cap. Qualiter* 17.
de election., *& cap. Avaritia* 5. *eodem tit. in* 6. Excipiun-
tur tamen electiones Generalium Ordinum, qui ex variis 97
privilegiis a Sede Apoſtolica ipſis conceſſis eo ipſo quod
ſunt electi, ſunt a Sede Apoſtolica confirmati, vid. Con-
ſtitut. Sixti IV. incipien. *Dum attenta*. In ordine Mino-
rum, Generalis ſtatim ac Canonice eſt electus, poteſt 98
plenam, & liberam adminiſtrationem, & juriſdictionem
exercere, ex conceſſione Clementis IV. Conſtitut. *virtute
conſpicuos*. Provinciales vero ex eadem Conſtitutione con-
firmantur a Generali, vel ab ejus delegato Viſitatore,
& Præſide; Guardiani autem eodem actu eliguntur; &
confirmantur; ut cum aliis notat Hasbenſis *ſum.* 99. *verb.
Electio num.* 193., & docet praxis. Abbatiſſæ quamvis
debeant ab Epiſcopo, vel ſuo reſpective Superiore con- 99
firmari, adhuc poſſunt ante confirmationem adminiſtrare
juxta diſpoſitionem textus *in Cap. Indemnitatibus* 43. *de
election.*, & declaravit *Sacr. Congregat. Epiſcop.*, *& Regul.
in Mazarien.* 18. *Martii* 1700. *referente Eminentiſſimo Col-
loredo*.
Quoad electionem Abbatiſſarum notanda ſunt ſequen- 100
tia propoſita, & reſoluta dubia.
I. *An in electionibus Abbatiſſarum in Monaſteriis ſub
diſci-*

diſciplina Regularium Minorum de Obſervantia, poſſit Epiſcopus ſecum conducere Cancellarium; & quatenus affirmative?

II. *An liceat eidem Cancellario intereſſe, & aſſiſtere ſcrutiniis, & electionibus Abbatiſſarum, quæ fiunt in Monaſteriis Ordinis Minor. de Obſervantia Tiburis? & quatenus negative.*

III. *An ſaltem dictus Cancellarius durante ſcrutinio permanere poſſit intra Eccleſiam in caſu &c.*

Sacr. Congreg. Concil. in Tiburtina 26. April. 1727. reſpondit. Ad I. *affirmative*. Ad II. *negative*. Ad III. *nec Cancellarium, nec Fratres, exceptis Superiore, & Scrutatoribus permanere poſſe intra Eccleſiam.*

Inſuper attendenda eſt ſequens alia ejuſdem S. C. C. reſolutio ſub *die 4. Maji 1675. in Neapolitana Electionis Abbatiſſæ lib. 29. Decr. pag. 65. a tergo*, ibi: Poſt editam Conſtitutionem *Inſcrutabili* a Gregorio XV. conſuevit Archiepiſcopus Neapolis pro tempore, ut narrat Eminentiſs. Caracciolus, intereſſe Electionibus Abbatiſſarum Monaſteriorum Regularibus ſubjectorum, adhibito ultra ſeipſum, vel Vicarium, etiam Notario, qui geſta adnotaret, ac fidem de his faceret, ne res alioquin remaneret ſub diſpoſitione Superiorum Regularium, ſi controverſia ſuper electione, & nullitas occurriſſet; utque ne Ordinarii intereſſentia fruſtratoria redderetur; Hoc non obſtante Superior Monaſterii Reginæ Cœli ex Canonicis Regularibus, in Electione nuper facta noluit admittere Notorium, & non obſtante, quod Vicarius Generalis de nullitate proteſtaretur, ad electionem proceſſit, allegans pro ſe declarationem hujus Sac. Congregationis tenoris ſequentis: *Urbania 10. Septembris 1639. Sac. &c. Cenſuit Epiſcopum in Electione Abbatiſſæ Monaſterii Monialium Regularibus ſubjectarum non poſſe exquirere, ſeu recipere vota Monialium, ſed illa exquiri, & recipi debere a Superiore Regulari, ſciente tamen, & audiente eodem Epiſcopo.* His ſtantibus. Eminentiſs. Archiepiſcopus, citato P. Procuratore Generali in Curia, inſtat declarari. primo, an in electionibus Abbatiſſarum, una cum Vicario Generali intereſſe poſſit etiam Notarius Archiepiſcopalis; ſecundo. an dicta electio facta abſque intereſſentia Vicarii, & Notarii ſit contra Conſtitutionem prædictam, ac propterea nulla? *Sacra Congregatio Concilii ad utrumque reſpondit negative.*

101 Circa aliqua concernentia electionem Officialium Curiæ Ordinis Minorum de Obſervantia attendenda eſt noviſſima Conſtitutio Clementis XII. incip. *Cum ſicut*, edita 10. April. 1733. in qua decrevit, quod juxta Statutum Capituli Generalis Mediolanenſis Ordinis Min. de Obſervantia, ſecuta electione Officialium Curiæ, Miniſter Generalis pro tempore exiſtens ſex ſaltem Religioſos debitis qualitatibus prædictos illius nationis, ex qua fuerit Officialis electus fratribus Definitorii Generalis proponere debeat, ut ex his tres ab ipſo Definitorio ſeligantur, e quibus in eventum vacationis ejus Officii, idem Miniſter Generalis unum ad ſui libitum deputare teneatur; & ſi contigerit alterum ex tribus Religioſis ſic a Definitorio delectis decedere, aut inhabilem fore, facultas Miniſtri Generalis deputandi dictum Officialem ad duos reliquos, quatenus vero duo mortui, aut inhabiles fuerint, ad unicum ſuperſtitem limitata ſit, & eſſe intelligatur; Sin autem omnes tres obierint, aut inhabiles reperiantur, tunc deputetur Religioſus dignior illius Nationis, de qua erit Officialis electus in Capitulo Generali; demandato in caſu abſentiæ Religioſi ita deputati exercitio Officii Secretario Officialis cedentis, vel decedentis: Quoque delectus trium Religioſorum prædictorum pro Fratribus de Obſervantia, Reformatis, Excalceatis, & Recollectis Franciæ nuncupatis dicti Ordinis, ab eorum reſpective Definitorio Generali perficiatur.

102 * Correctores tam Generales, quam Provinciales Ordinis Minimorum S. Franciſci de Paula facultatem habent decidendi de electionibus, aliiſque negotiis, quæ ob paria poſt trinum ſcrutinum ſuffragia, ad Generale, vel Provinciale Tribunal devolvuntur. Benedict. XIV. Conſtitut. incip. *Injuncti Nobis tom. 4. Bull. n. 30.*

Nova additiones ex aliena manu.

1 Nulla in materia magis *incerto jure* vivimus, quam in hac electionis. Quæ a jure Canonico enim ſancita ſunt circa electionem propriam, ea a *Doctoribus*, modo admittuntur, modo rejiciuntur in electione impropria. Infinita afferre poſſemus exempla, ſi otium eſſet. At libet illud afferre, de quo noviſſime actum eſt in Sacra Rota *in Comen. Canonic. Theologalis.*

2 Pertinet Juſpatronatus hujus Canonicatus ad Capitulum. Ex octo vero Canonicis, qui Capitulum componunt, quinque elegerunt inhabilem *ſub conditione diſpenſationis*, tres vero habilem elegerunt. Obtenta intra terminum juris minime fuit diſpenſatio. Quæſtio ideo fuit orta, num electio Habilis facta a tribus illis Canonicis, valida ſit necne?

3 Pro invaliditate hujus electionis adducebatur, quod de Jure Canonico electio Habilis facta a minori parte minime valida eſt, ubi major pars inhabilem citra ullam culpam elegit, ut ſi *ignoranter* elegit. Culpa autem vacare contendebatur electio Inhabilis a majori parte ſub conditione diſpenſationis facta.

Contra vero valida ex eo prætendebatur, & quidem 4
jure meritoque hæc electio habilis facta a minori parte, quod electio inhabilis a majori parte facta ſub conditione diſpenſationis, non obtenta ipſa diſpenſatione *vel* referenda eſt ad caſum non factæ electionis, *vel* ad caſum electionis inhabilis voluntarie, & culpoſe factæ. Aut enim eligentes Inhabilem ſub conditione diſpenſationis intendunt non eligere non obtenta diſpenſatione, & hoc in caſu referenda eſt electio ad caſum non factæ electionis; vel eligere intendunt non obſtante quod diſpenſatio non obtineatur, & in hoc diſparato caſu referri electio debet ad caſum electionis Inhabilis voluntarie, & culpoſe factæ. At ſive ad unum, ſive ad alterum caſum referatur, totum jus Capituli conſolidatur in minori parte eligente Habilem, & ſic electio Habilis ab ipſa minori parte facta valida eſt dijudicanda.

Diſpoſitio vero illa Juris Canonici, quod eligente ma- 5
jori parte ſine culpa Inhabilem, nequeat valere electio Habilis facta a minori parte, trahi nequit ad caſum hunc, idque quia qui abſque culpa eligunt Inhabilem quantum in ipſis eſt, eligere intendunt. Lex vero eſt, quæ Electioni illi denegat effectum.

Adeo vero hic articulus implexus viſus eſt, ut ſupre- 6
mum Rotæ Auditorium ſemel atque iterum ſciſſum ex æquo fuerit, nullamque cœperit reſolutionem, ut *die 30. Aprilis, & die 21. Junii* anni 1762.

Nova additiones ex aliena manu.

Plura ſunt, quæ hic cumulavit Auctor. De convoca- 1
tione abſentium ad Electionem diximus in Addit. ad verb. *Abſens* quoad Electionem. Cætera illuſtrare haud patiuntur arcti limites Additionum. Satis ſit de hiſce duobus verba facere.

Verum eſt (ut de primo diſſeram) quod regulariter 2
ad coarctandum terminum Electioni præfixum non ſufficiat major pars Capituli, ſed requirantur duæ ex tri-
bus partibus ejuſdem Capituli. At gravis quæſtio eſt, 3
num id locum ſibi vindicet, ubi Capitulum jam ſit legitime coactum ad Electionem faciendam?

Affirmant Cardinalis. Petra *in comment. ad Conſtit. Apo-* 4
ſtol. Conſtit. 1 Divi Leonis Magni ſect. 2. numer. 33. Piton. diſcept. Eccleſ. 100. n. 69. Lotter. de Re Beneſic. lib. 2. qu. 10. n. 7., Negant *Ricciardell. in Lyc. Eccleſ. cap. 4. §. 4.*
ſect. 1. n. 1. Paſſerin. de Elect. c. 11. n. 101., *Auſald. in* 5
Adnot. ad dec. 86. n. 84.

Sacrum Tribunal Rotæ opinioni affirmativæ adhæſit 6
coram Lancett. deciſ. 182. n. 16., *& plur. ſequent.*, *& in Placentina Provinciæ Compoſtellanæ Simultaneæ 26. Junii 1743. §. 10. coram Illuſtriſſimo de Thun.* Licetque hanc revocaverit deciſionem *die 4. Febr. 1744. coram eodem*: nihilotamen minus in *deciſione revocatoria* articulum hunc in me-
dio reliquit, ut patet *ex §. 6.*; *& ſequent.* Recentius 7
vero negativam ſententiam tenuit, ut *in Leodien. Vicaria 9 Decembris 1754. §. 15. coram Illuſtriſſ. Molin.*, *& in Colonien. Decanatus 4. Julii 1755 §. final. coram bon. mem. Boruſſ.*, *& 14. Maji 1756. § 7.*, *& ſequent.*

Ubi in Electione (en alterum, de quo diſſerere propo- 8
ſui), in qua plures ſunt Electi, ſuffragia excedunt eligentium numerum, nemo poteſt renunciari legitime Electus, quum Nemo poſſit majorem numerum ſibi tribuere. Immo ſola ambiguitas apta eſt infirmare Electionem
hanc. Et quamvis in Electionibus poſſit quandoque ſub- 9
duci redundans ſuffragiorum numerus, ut in reliquis ve-
luti legitimis conſiſtat Electio, ne utile per inutile vi- 10
tietur; Id tamen procedit, vel ſi unus tantum ſit qui periculum faciat in ſuffragatione ad certum aſſequendum ſuffragiorum numerum ex iis, qui Electioni præſunt; atque ea habeat ſuffragia, quæ ſublatis redundantibus attingunt numerum ad actus firmitatem præſtitutum, vel etiam ſi is in aliorum concurſu tot enumeret vota, ut
quæcumque contra ipſum deductio fiat adhuc cæteris an- 11
tecellere videatur; ſecus e contra. Vide hæc, & alia ad hanc Electionis materiam pertinentia apud *Rotam in Nullius, ſeu Firmana Canonicatus 3. Julii 1741. coram Illuſtriſſ. Clemente.*

Additio ex Auctore.

Quoad electionem Abbatiſſarum, præter jam ſupra al- 1
latas Sac. Congregat. Conc. Reſolutiones, advertenda eſt ſequens alia ejuſdem S. C. C. reſolutio ſub *die 4. Maji 1675. in Neapolitana Electionis Abbatiſſæ lib. 28. Decr. pag. 65. a tergo*, ibi: Poſt editam Conſtitutionem *Inſcrutabili* a Gregorio XV. conſuevit Archiepiſcopus Neapolis pro tempore, ut narrat Eminentiſſimus Caracciolus, Modernus Archiepiſcopus, intereſſe Electionibus Abbatiſſarum Monaſteriorum Regularibus ſubjectorum, adhibito ultra ſeipſum, vel Vicarium, etiam Notario, qui geſta adnotaret, ac fidem de his faceret, ne res alioquin remaneret ſub diſpoſitione Superiorum Regularium, ſi controverſia electione, & nullitas occurriſſet, utque ne Ordinarii intereſſentia fruſtratoria redde-

dere-

deretur; Hoc non obſtante Superior Monaſterii Reginæ Cœli ex Canonicis Regularibus in Electione nuper facta noluit admittere Notarium, & non obſtante, quod Vicarius Generalis de nullitate proteſtaretur, ad electionem proceſſit, allegans pro ſe declarationem hujus Sac. Congregationis tenoris ſequentis: *Urbani 10. Septembris 1639. Sac. &c. Cenſuit, Epiſcopum in Electione Abbatiſſæ Monaſterii Monialium Regularibus ſubjectarum non poſſe exquirere, ſeu recipere vota Monialium, ſed illa exquiri, & recipi debere a ſuperiore Regulari, ſciente tamen, & audiente eodem Epiſcopo.* His ſtantibus, Eminentiſs. Archiepiſcopus, citato P. Procuratore Generali in Curia, inſtat declarari, primo, an in electionibus Abbatiſſarum, una cum Vicario Generali intereſſe poſſit etiam Notarius Archiepiſcopalis? ſecundo, an dicta electio facta abſque intereſſentia Vicarii, & Notarii ſit contra Conſtitutionem prædictam, ac propterea nulla? *Sacra Congregatio Concilii ad utrumque reſpondit, negative.* Vide ſupra *num.* 100.

E L E E M O S Y N A.

S U M M A R I U M.

1 *Eleemoſyna quid ſit?*
2 *Eleemoſyna eſt opus ſumme meritorium, ſatisfactorium, & impetratorium.*
3 *Datur præceptum obligans ſub gravi ad dandam quandoque eleemoſynam juxta rationem neceſſitatis alienæ, & facultatis propriæ.*
4 *Unde obligatio dandi eleemoſynam pendet, & metienda eſt a facultate propria, ideſt ex parte dantis, ut habeat bona aliqua ſuperflua, & a neceſſitate aliena, ideſt ex parte accipientis, ut habeat veram aliquam neceſſitatem.*
5 *Bona ex parte dantis poſſunt eſſe ſuperflua vel neceſſaria tripliciter, ſcilicet ſuperflua, vel neceſſaria vitæ, ſuperflua, vel neceſſaria ſtatui, & ſuperflua, vel neceſſaria decentiæ ſtatus.*
6 *Bona ſuperflua, vel neceſſaria vitæ quæ ſint?*
7 *Bona ſuperflua, vel neceſſaria ſtatui quæ ſint?*
8 *Bona ſuperflua, vel neceſſaria decentiæ ſtatus quæ ſint?*
9 *Neceſſitas ex parte accipientis conſideratur tripliciter, ſcilicet neceſſitas extrema, neceſſitas gravis, & neceſſitas communis.*
10 *Neceſſitas extrema quæ ſit?*
11 *Neceſſitas gravis quæ ſit?*
12 *Neceſſitas communis quæ ſit?*
13 *Homo ſub mortali tenetur facere eleemoſynam ex bonis ſuperfluis vitæ (quamvis ſint aliquo modo neceſſaria ſuo ſtatui) illis pauperibus, qui laborant neceſſitate extrema.*
14 *Hinc pauper extremam neceſſitatem patiens jure naturæ poteſt tollere ſibi neceſſaria ſufficientia ad ſublevandam talem ſuam neceſſitatem a quolibet ſimilem neceſſitatem non patiente, nec poſtea ad pinguiorem fortunam deveniens tenetur reſtituere quidquam.*
15 *Sic etiam non tenetur reſtituere, qui in extrema neceſſitate conſumpſit id quod antea acceperat commodatum, vel mutuum, vel emptum nondum ſolutum; immo quod antea furatus fuerat.*
16 *Homo ſub mortali tenetur facere eleemoſynam ex bonis ſuperfluis vitæ, & ſtatui (quamvis ſint aliquo modo neceſſaria ad ſplendorem, & decentiam ſui ſtatus) illis pauperibus, qui laborant neceſſitate gravi.*
17 *Immo homo tenetur ſubvenire pauperi in gravi neceſſitate etiam ex bonis aliquibus ſuo ſtatui neceſſariis, ſed non valde neceſſariis.*
18 *Pauper tamen in gravi neceſſitate conſtitutus nequit licite auferre ab aliis ſibi neceſſaria ad ſublevandam talem gravem neceſſitatem.*
19 *Homo ſub mortali tenetur facere quandoque eleemoſynam ex bonis ſimpliciter ſuperfluis vitæ, & ſtatui, & a fortiori ex ſuperfluis decentiæ ſtatus illis pauperibus qui laborant ſolum neceſſitate communi.*
20 *Tales autem pauperes laborantes ſolum neceſſitate communi nequeunt licite auferre ab aliis ſibi neceſſaria ad ſublevandam talem neceſſitatem communem.*
21 *Eleemoſyna eſt elargienda omnibus vere indigentibus, ſive ſint infideles, ſive fideles, ſive alienigenæ, ſive indigenæ. & ut ſit magis meritoria debet diſtribui ſecundum ordinem Charitatis, itaut magis indigens præferatur minus indigenti, ſenex juveni, nobilis ignobili, invalidus ſano, dignior digno, bonus malo, & hujuſmodi.*
22 *In extrema, & gravi neceſſitate Pater eſt præferendus Filio, & matri, parentes præferendi ſunt uxori, uxor propinquis, propinqui extraneis, & hujuſmodi. In communi tamen neceſſitate debet quis potius prolibus, quam parentibus ſubvenire; & maritus in communi neceſſitate debet uxorem præferre parentibus, & prolibus.*
23 *Eleemoſyna non eſt danda pauperibus otioſis nolentibus laborare.*
24 *Eleemoſyna poteſt denegari pauperibus forenſibus, immo poſſunt juſte a Civitate expelli, quando adeſt juſta cauſa.*
25 *Pauperes ficti graviter peccant, & tenentur ad reſtitutionem eleemoſynarum, quas ſe fingendo pauperes receperunt.*
26 *Reſtitutio autem poteſt fieri, ſive danti, ſive pauperibus.*
27 *Quamvis quis actu non egeat ad victum, ſi tamen immineat neceſſitas proxima, poteſt nunc petere, & acceptare eleemoſynas.*
28 *Sic etiam poterit eleemoſynas petere qui Filias habet nubiles, quas commode dotare non poteſt, etiamſi non deſint neceſſaria ad vitam ſuam, & Filiarum ſuſtentandam.*
29 *Sic pariter poterit eleemoſynas petere puella, quæ non habet congruam Dotem ad ſui ſtatus conditionem, quamvis habeat neceſſaria ad victum.*
30 *Idem etiam eſt dicendum de Filiis habentibus ſibi neceſſaria, qui ſi habeant parentes neceſſario alendos, & ad id non habeant, poſſunt petere, & ſuſcipere eleemoſynas.*
31 *Idem pariter eſt dicendum de iis, qui habent fratres, aut Sorores, quibus alimenta præbere tenentur.*
32 *Religioſi Mendicantes poſſunt eleemoſynas oſtiatim petere, & eos impedientes incurrunt excommunicationem ipſo facto.*
33 *Non poſſunt tamen quæſtuare extra diſtrictus conſuetos, & aſſignatos propriis Conventibus.*
34 *Et ſic noviſſime ſtatuit iterum Sacr. Congreg. Epiſcop. & Regular. in Cauſa Cappucinorum cum Reformatis.*
35 *Regulares vere Mendicantes non tenentur petere licentiam ab Ordinario, in cujus Diœceſi ſitum eſt eorum Monaſterium.*
36 *Nec tenentur Regulares vere Mendicantes oſtendere Ordinariis licentiam ſuorum Superiorum, dum eleemoſynas quærunt in locis ubi exiſtunt Conventus, ſed ſolum ſi eas velint colligere extra ipſa.*
37 *Si tamen extra Diœceſim, in qua erecti ſunt Conventus, quæritare voluerint, debent obtinere conſenſum ab Ordinario illius Diœceſis.*
38 *Fratres Mendicantes eleemoſynas quærere nequeunt per alios, quam per ſui Ordinis Religioſos, vel oblatos.*
39 *Sic ſine licentia in ſcriptis Ordinarii loci nulli quantumvis privilegiati poſſunt eleemoſinas quærere pro aliquo opere pio, etiamſi eſſet patentati, ſeu Commiſſarii Abbatiæ S. Antonii Viennenſis.*
40 *Nec talis licentia eleemoſynas quærendi poteſt concedi a Gubernatoribus, Judicibus, Magiſtratibus, vel Principibus ſæcularibus.*
41 *Confraternitatibus, & aliis locis piis quæ hoſpitalitatem actu non exercent, non eſt regulariter danda licentia quæſtuandi.*
42 *Ordinarii prohibere non poſſunt Regularibus ne quæſtuent ante Confraternitates, niſi probetur conſuetudo in individuo.*
43 *Eleemoſynas, & oblationes ab offerentibus recipere non eſt prohibitum Regularibus inter Miſſarum ſolemnia, vertendo ſe ad populum, & generalem confeſſionem pro eo faciendo, non autem eis licet ab Altari diſcedere, & per Eccleſiam circumire.*
44 *Ex eleemoſynis Miſſarum, nec minima pars retineri poteſt ratione expenſarum quæ fiunt in celebratione, niſi cum Eccleſiæ alios non habent reditus, quos in uſus earumdem expenſarum erogare licite poſſint, quæ portio nullatenus excedere debet valorem dictarum expenſarum.*
45 *Sacerdos qui Miſſam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, non poteſt eamdem Miſſam alteri celebrandam committere, parte ejuſdem eleemoſynæ ſibi retenta. Et id faciens, quam pœnam incurrat?*
46 *Eleemoſynæ pro Miſſis celebrandis recipi non poſſunt ab Eccleſiis, ſi iiſdem Miſſis non niſi poſt longum tempus ſatisfacere valeant niſi de conſenſu illorum, qui eleemoſinas tribuerunt.*
47 *Miſſæ ad ſatisfaciendum eleemoſynis alicui Eccleſiæ traditis non ſunt celebrandæ per exteros, ubi commode poſſunt ſatisfieri per Sacerdotes ejuſdem Eccleſiæ.*
48 *Eleemoſynas petere per Eccleſiam, dum divina celebrantur officia, eſt prohibitum.*
49 *Adducuntur aliæ confirmationes talis prohibitionis.*
50 *Eleemoſynæ eſt facienda ſolum ex bonis propriis, & quorum quis liberam habet adminiſtrationem.*
51 *Poteſt tamen fieri ex bonis alienis, quando pauper eſt in extrema neceſſitate.*
52 *Non poteſt licite fieri eleemoſyna ex bonis injuſtis, & obnoxiis reſtitutioni faciendæ certæ perſonæ.*

53 Li-

53 *Licet tamen fieri eleemoſyna ex bonis acquiſitis per o-*
pus illicitum, ſed non cum injuſtitia.

54 *Uxor de quibus, & quando poſſit facere eleemoſy-*
nam?

55 *Filius familias de quibus, & quando poſſit, vel non*
facere eleemoſynam?

56 *Servus, vel Ancilla quando poſſit, vel non facere*
eleemoſynam?

57 *Religioſus quando poſſit, vel non facere eleemoſy-*
nam?

58 *Pupillus nequit eleemoſynas facere ſine licentia Tuto-*
ris, nec prodigus cui a Prætore interdicta eſt admi-
niſtratio.

59 *Adminiſtratores, Tutores, & Curatores poſſunt facere*
illas eleemoſynas, quas recte facerent Minores, ſi
adulti eſſent, & poſſunt concedere licentiam Pupil-
lis faciendi eleemoſynas minutas.

60 *Adminiſtratores Reipublicæ poſſunt facere eleemoſynas*
conſuetas Hoſpitalibus, & aliis locis piis.

61 *Eremita petens eleemoſynas pro Sacello, cujus cura &*
cuſtodia eſt ipſi demandata, poteſt ex ipſis licite, &
honeſte vivere, & reliqua expendere in ſervitium
illius Sacelli; quod ſi aliqua ſuperſint, poterit dare
pauperibus tam cognatis quam extraneis, niſi tamen
tales eleemoſynæ eſſent datæ ex ſpeciali devotione
ad tale Sacellum.

62 *Eleemoſynarum diſtributor poteſt illas ſibi pauperi, vel*
ſuis conſanguineis pauperibus appropriare.

63 *Diſtributio eleemoſynarum, quæ colliguntur occaſione*
alicujus Jubilæi & aliarum oblationum, quæ fiunt
in Eccleſiis, etiam Cathedralibus, ſpectat ad Epi-
ſcopum, & non ad Canonicos.

64 *Affertur noviſſima diſpoſitio Benedicti XIV. quo ad*
facientes celebrari ab aliis Miſſas minori eleemoſy-
na quam ipſi receperint, & pro ſe ejuſdem parte
retenta.

65 *Pro unaquaque Miſſa manuali non poteſt tradi eleemo-*
ſyna minor uno Julio; & ab Epiſcopo prohiberi poſ-
ſunt Sacerdotes, ne quid minus recipiant.

66 *Fratres Minores de Obſervantia ſpeciale habent indul-*
tum eleemoſynas colligendi pro locis Terræ Sanctæ;
& Ordinarii tenentur illos commendare in tota Diœ-
ceſi ad minus duabus vicibus quolibet anno. Immo
Benedictus XIV. ſtatuit id faciendum ad minus qua-
tuor vicibus quolibet anno.

67 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 71.

1 Eleemoſyna eſt opus, quo datur aliquid indigenti ex
commiſeratione propter Deum; *Eſt in re communis*
2 cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 1. Eleemoſyna eſt o-
pus ſumme meritorium, ſatisfactorium, & impetratorium,
ut clare habetur ex pluribus Sacræ Scripturæ teſtimo-
niis, & ſignanter Tobiæ 4. *Quoniam Eleemoſyna ab omni*
peccato, & a morte liberat, & non patitur animam ire in
tenebras. Ibidem 12. *Quoniam Eleemoſyna a morte liberat,*
& ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſeri-
cordiam, & vitam æternam. Eccleſ. 3. *Eleemoſyna reſi-*
ſtit peccato. Daniel. 4. *Peccata tua eleemoſynis redime*.
Lucæ 3. *Qui habet duas tunicas, det non habenti. &*
qui habet eſcas ſimiliter faciat. Lucæ 12. *Quod ſupereſt,*
date Eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.
3 Matth. 25. *Venite benedicti &c. Eſurivi; & dediſtis mihi*
manducare &c. 1. ad Timoth. 6. *Divitibus hujus ſæculi*
præcipe facile tribuere, & alibi ſæpiſſime.

Datur præceptum obligans ſub gravi ad dandam quan-
doque eleemoſynam, juxta rationem neceſſitatis alienæ,
& facultatis propriæ; *Eſt communis*, & colligitur clare
ex 4. *Eccleſiaſtic.* ubi dicitur; *Declina pauperi ſine triſti-*
tia aurem tuam, & redde debitum tuum, ſed debitum
cadit ſub ſtricto, & rigoroſo præcepto, ergo &c. Et de
facto tranſgreſſores hujus præcepti tamquam rei graviſſimi
criminis damnantur ad ignem æternum, Matth. 25. *Di-*
ſcedite maledicti in ignem æternum &c. eſurivi enim, &
non dediſtis mihi manducare &c. Unde in *Cap. Sicut* 7.
4 *diſt.* 47. ex verbis S. Ambroſii, ſic expreſſe dicitur: *Ne-*
que enim minus eſt crimen habenti tollere, quam cum poſ-
ſis, & abundes, indigentibus denegare. Dicitur autem
notanter *juxta rationem neceſſitatis alienæ, & facultatis*
propriæ, quia obligatio dandi eleemoſynam pondet, &
metienda eſt a facultate propria, ideſt ex parte dantis,
ut habeat bona aliqua ſuperflua, & a neceſſitate aliena,
ideſt ex parte accipientis, ut habeant veram aliquam ne-
ceſſitatem.

5 Hinc ad clariorem, & faciliorem intelligentiam, ad-
vertendum eſt quod bona ex parte dantis poſſunt eſſe ſu-
perflua, vel neceſſaria tripliciter, ſcilicet, ſuperflua, vel
neceſſaria vitæ, ſuperflua, vel neceſſaria ſtatus, & ſuper-
flua, vel neceſſaria decentiæ ſtatus. Bona ſuperflua vitæ 6
ſunt illa, ſine quibus poteſt quis ſuam, familiæque ſuæ
vitam congrue alere, & conſervare, & contra bona ne-
ceſſaria vitæ ſunt illa, quæ requiruntur neceſſario ad
alendam, & conſervandam ſuam familiæque ſuæ vitam.
Bona ſuperflua ſtatui, ſunt illa, ſine quibus poteſt quis 7
ſuum, familiæque ſuæ ſtatum ſufficienter conſervare; &
econtra bona neceſſaria ſtatui ſunt illa, quæ requiruntur
ad conſervandum ſuum, familiæque ſuæ ſtatum. Bona 8
ſuperflua decentiæ ſtatus ſunt illa, ſine quibus poteſt quis
ſuum, familiæque ſuæ ſtatum adhuc decenter, & ſplen-
dide conſervare, & econtra bona neceſſaria decentiæ ſta-
tus ſunt illa, quæ requiruntur neceſſario ad conſervan-
dum ſuum, familiæque ſuæ ſtatum cum tali decentia, &
ſplendore.

Sic ex parte accipientis tripliciter conſideratur neceſ- 9
ſitas, ſcilicet, neceſſitas extrema, neceſſitas gravis, &
neceſſitas communis. Neceſſitas *extrema* eſt illa, quam 10
patiuntur illi, quibus defectu cibi, potus, veſtitus, aut
alterius rei imminet hic, & nunc vitæ, infirmitatis in-
curabilis, membri, aut ſenſus corporis amittendi peri-
culum, aut imminet illis periculum incurrendi duriſ-
ſimam, ipſaque morte graviorem; V. G. Turcicam capti-
vitatem, & hujuſmodi, niſi ope congrua adjuventur.
Neceſſitas *gravis* eſt illa propter quam imminet alicui 11
periculum gravis mali, ut carcerationis ob debita, infa-
miæ, gravis jacturæ bonorum, vel ſtatus, ita ut ad ſe
ſuſtentandum cogatur, quamvis nobilis, alteri famulari,
vel ſimiliter laborare, aut quamvis honeſtas civis coga-
tur mendicare. Neceſſitas *communis* eſt illa, quam pa- 12
tiuntur communiter pauperes triviales oſtiatim mendi-
cando.

Ex iſtis colliges primo, quod homo ſub mortali tene- 13
tur facere eleemoſynam ex bonis ſuperfluis vitæ, quam-
vis ſint aliquo modo neceſſaria ſuo ſtatui illis pauperibus,
qui laborant neceſſitate extrema. *Eſt communis*; Et ratio
eſt, quia quamvis bona ſuperflua vitæ ſint neceſſaria ſta-
tui. Ordo tamen charitatis poſtulat, ut cæteris paribus
graviſſimum vitæ, aut quaſi vitæ bonum præferamus bo-
no proprii ſtatus longe inferiori, unde *Cap. Paſce* 21. *diſt.*
86. ex verbis divi Ambroſii dicitur: *Paſce fame morien-*
tem, quiſquis enim paſcendo hominem ſervare poteris, ſi non
paveris, fame occidiſti. Hinc pauper extremam neceſſita- 14
tem patiens jure naturæ poteſt tollere ſibi neceſſaria ſuf-
ficientia ad ſublevandam talem ſuam neceſſitatem a quo-
libet ſimilem neceſſitatem non patiente; nec poſtea ad
pinguiorem fortunam deveniens, tenetur reſtituere quid-
quam; accepit enim id, quod ratione talis neceſſitatis erat
jure naturæ ſuum. *Sic communiſſima omnium Doctorum*.
Sic etiam non tenetur reſtituere, qui in extrema neceſ- 15
ſitate conſumpſit id, quod antea acceperat commodatum,
vel mutuum, vel emptum nondum ſolutum, immo quod
antea furatus fuerat. Sic ex communi Leſſius, & alii
citati a Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſolut.* 8. Sporer *tom.* 1.
tract. 3. *in* 4. *Præcept. Decalog. c.* 6. *n.* 53. (a)

Colliges ſecundo, quod homo ſub mortali tenetur fa- 16
cere eleemoſynam ex bonis ſuperfluis vitæ, & ſtatus,
quamvis ſint aliquo modo neceſſaria ad decentiam, & ſplen-
dorem ſui ſtatus, illis pauperibus, qui laborant neceſſita-
te gravi. *Eſt communis*; Et ratio eſt, quia lex Chriſtia-
næ charitatis, immo & humanitatis poſtulat, ut ſtatus
ſplendorem aliqualiter negligamus, & quaſi extremo, ſeu
vere gravi proximi malo occurramus, cum neglectus il-
le, ſcilicet ſplendoris ſtatus, fere nihil ſit in comparatio-
ne tanti mali paſſi ab inope gravi neceſſitate laborante.
Immo Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 6. *num.* 4. cum S. Tho- 17
ma aliiſque ibi citatus, & Tamburin. *l.* 5. *decalog. cap.* 1.
§. 1., & alii plures recte docent, quod homo teneatur
ſubvenire pauperi in gravi neceſſitate, etiam ex bonis ali-
quibus ſuo ſtatui neceſſariis, ſed non valde neceſſariis,
quia homo parvo ſuo incommodo tenetur magnum in-
commodum proximi impedire. Pauper tamen in gravi 18
neceſſitate conſtitutus nequit licite auferre ab aliis ſibi
neceſſaria ad ſublevandam talem gravem neceſſitatem, ut
colligitur ex *Cap. Si quis* 3. *de furtis*, ubi ſic dicitur: *Si*
quis ob neceſſitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit ci-
baria, veſtem, aut pecus, pœniteat hebdomadas tres, hæc
enim pœnitentia non imponeretur, ſi liceret in neceſſi-
tate gravi furari, aut ſi neceſſitas illa fuiſſet extrema, ut
notavit S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 66. *articul.* 7. *ad* 1. dicens:
Decretalis illa loquitur in caſu, quo non erat urgens ne-
ceſſitas, & modo habetur hoc definitum ab Innocentio
XI. qui *die* 2. *Martii* 1679. inter alias propoſitiones
damna-

(a) Male citatur hic Sporer, qui potius contrarium ſentit; ait enim, quod ſi facultas, & melior fortuna ſupervenerit, debeat id reſtituere, quod antea furatus fuerat, & hanc voluntatem reſtituendi debere ſemper in ipſo manere, etiam dum in extrema neceſſitate verſatur. *Tom.* 2. *tract.* 4. *pag.* 66. Alii quoque quamplures graviſſimi Theologi, exploſa Diana, ac Tamburini talem hominem ab onere reſtituendi eximentium Sententia, docent reipſa ad reſtitutionem teneri, quia delictum perpetratum contra juſtitiam ſemper remanet compenſandum, licet tempore neceſſitatis obligatio reſtituendi ſuſpendatur. Neceſſitas non tollit debitum, ſed facit tantum, ut ſolutio licite differatur.

damnavit ſequentem 36. in ordine : *Permiſſum eſt furari*
non ſolum in extrema neceſſitate , ſed etiam in gravi . Col-
19 lices tertio , quod homo ſub mortali tenetur facere
quandoque eleemoſynam ex bonis ſimpliciter ſuperfluis
vitæ , & ſtatui ; & a fortiori ex ſuperfluis decentiæ
ſtatus , illis pauperibus , qui laborant ſolum neceſſitate
communi . Sic Divus Thomas 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 5. Na-
varr. *cap.* 24. *num.* 5. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 7. *num.* 5.
Tannerus *tom.* 3. *diſp.* 2. *quæſt.* 5. *dub.* 2. Richard. Bannes ,
Covarruvias , Valentia , Aragonius , Azorius , Filiucius ,
quos citat , & ſequitur Sporer *loc. cit. numer.* 60. Bellar-
minus *lib.* 2. *de bonis operibus cap.* 7. cum aliis ibi relatis ,
& alii contra pleroſque modernos ; Et ratio eſt , quia cum
erogatio eleemoſynæ de ſe ſit ardua , niſi daretur obli-
gatio ſub gravi erogandi illam quandoque etiam pauperi-
bus , qui laborant ſolum neceſſitate communi , facile
contingere poſſet , quod hujuſmodi pauperibus nemo ſub-
veniret , & ſic de communi neceſſitate in gravem , &
de gravi in extremam adigerentur . Tum quia etiam
in neceſſitate communi reperitur eſuries , ſitis , nuditas ,
& hujuſmodi ; ſed iſta ſublevare denegantes damnantur in
ignem æternum , Matthæi 25. *Diſcendite a me maledicti*
in ignem æternum &c. eſurivi enim , & non dediſtis mihi
manducare , ſitivi , & non dediſtis mihi bibere , nudus fui ,
& non cooperuiſtis me &c. ergo ſi pro tali defectu dam-
nantur ad tam gravem pœnam , ſtat clarum , quod talis
defectus imputatur eis ad gravem culpam ; Et facit pro
noſtra ſententia propoſitio 12. ex damnatis ab Innocentio
XI. *Vix in ſæcularibus invenies , etiam in Regibus ſuperfluum*
ſtatui ; Et ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam , quando
tenetur tantum ex ſuperfluo ſtatui; ſic recte notat Viva ſu-
per *dicta propoſitione num.* 10. Sporer *loc. cit. num.* 65. Da-
mnantur enim ibi ſententia aſſerens , *Vix aliquem teneri ad*
eleemoſynam ex ſuperfluo ſtatui ; ergo a fortiori damnata
videtur ſententia aſſerens , *teneri nunquam* . Omittun-
tur brevitatis gratia plurimi textus Sacræ Scripturæ ,
plurimi Sacri Canones , & plurimæ Sanctorum Patrum
auctoritates clariſſime ſententiam noſtram corroborantes ,
& contrariam infirmantes ; Quidquid igitur dixerint alii ,
eſt in praxi tenenda tamquam certiſſima noſtra concluſio ,
quod nempe homo teneatur ſub mortali facere quando-
que eleemoſynam ex bonis ſimpliciter ſuperfluis vitæ ,
& ſtatui , & a fortiori ſuperfluis decentiæ ſtatus , illis
20 etiam pauperibus , qui laborant ſolum neceſſitate com-
muni . Tales autem pauperes laborantes ſolum neceſſitate
communi nequeunt licite auferre ab aliis ſibi neceſſaria
ad ſublevandam talem communem neceſſitatem , quia ſi
hoc fuit damnatum in pauperibus laborantibus gravi ne-
ceſſitate , ut patet ex propoſitione damnata , adducta ſu-
pra *ſub numer.* 18. a fortiori erit damnatum in pauperi-
bus laborantibus ſolum neceſſitate communi .

21 Eleemoſyna eſt elargienda omnibus vere indigentibus ,
ſive fideles , ſive infideles ſint , ſive indigenæ , ſive alie-
nigenæ ; & ut magis ſit meritoria , debet diſtribui ſe-
cundum ordinem Charitatis ; itaut magis indigens præ-
feratur minus indigenti Gloſſ. *in cap. Si quis* 10. *diſt.* 90.
Sic ſenex debilis debet præferri juveni , pauper nobilis i-
gnobili , invalidus ſano ; dignior digno , fidelis infideli ; bo-
nus malo , & hujuſmodi ; Surd. *de Aliment. tit.* 1. *quæſt.*
93. Gratian. *diſcept. cap.* 22. *num.* 25. Trullench. *in Deca-*
log. lib. 1. *cap.* 5. *dub.* 11. *num.* 1. Valdes *de eleemoſyn.* 3. *p.*
fol. 72. *verſ. Si autem omnibus* , Bellarmin *de bonis operibus*
22 *lib.* 3. *cap.* 12. *litt.* B. Sic ſunt præferendi indigenæ alieni-
genis , amici & domeſtici benemeriti aliis pauperibus ,
parentes naturales ſpiritualibus . Si Pater , & Filius ſint
in extrema , vel gravi neceſſitate , præferendus eſt Pater ;
ſi Mater , & Pater , præferendus eſt Pater ; parentes præ-
ferendi ſunt Uxori , uxor propinquis , propinqui extra-
neis , & hujuſmodi ; Trullenc. *l. c. dub.* 11. *n.* 2. Villalobos
1. *part. tract.* 22. *difficul.* 7. *num.* 1. Becanus *de extern. act. Cha-*
ritat. cap. 21. *num* 22. Barboſ. *in Repertor. poſthum verb. Elee-*
moſyna , & alii communiter . In communi tamen neceſſi-
tate debet quis potius prolibus ſubvenire , quam parenti-
bus , quia proles ſunt ſub cura parentum , & ab illis etiam
extra gravem neceſſitatem jure poſtulant alimenta , non
item parentes ; Tamburrin. , & alii cum Diana *in compend.*
verb. Debitum num. 12. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 723.
Sic maritus in communi neceſſitate debet uxorem præ-
ferre Parentibus , & prolibus , ita Tamburrin. & la Croix
loc. cit. num. 724. contra Caſtropal. qui dicit , uxorem eſ-
ſe quidem præferendam prolibus , ſed non Parentibus ; &
ratio noſtræ opinionis eſt , quia vir , & uxor civiliter
ſunt quid unum , adeoque extra neceſſitatem extremam ,
vel gravem , ubi lex naturæ non dictat aliud , uxor cen-
ſeri debet conjunctior , & ſic in neceſſitate communi de-
bet præferri ; & ad hoc alluditur Geneſ. 2. *verſ.* 4. ibi :
Propter hoc relinquet homo Patrem , & Matrem , & adhærebit
uxori ſuæ . Vid. verb. *Filius* , & verb. *Neceſſitas* .

23 Eleemoſyne non eſt danda otioſis pauperibus nolenti-
bus laborare , quia ultraquam quod iſti ſunt fures elee-
moſynarum aliis vere indigentibus debitarum , id eſſet
eorum ruinam , & vitia alere , quia ex otio ad maxima
vitia prolabuntur ; ut enim dicitur *Eccleſiaſtici* 33. *Mul-*
tam malitiam docuit otioſitas , & ut ſcripſit Seneca *epiſt.* 86.
Otium eſt ſentina omnium malorum , noverca virtutum , &
cujuſvis hominis ſepultura , & iſtis otioſis , qui ex acceptis
eleemoſynis nutriunt vitia , videtur eleemoſynam fieri pro-
hibere *Eccleſiaſt. cap.* 12. , ibi : *Da bono , & non receperis pecca-*
torem . Benefac humili , & non dederis impio : Prohibe panes illi
dare ; Vaſquez *de eleemoſyna cap.* 3. *dub.* 1. Turrian. *diſp.* 85.
dub. 1. Trullench *loc. cit. cap.* 5. *dub.* 10. *n.* 8. Amoſtaz 24
de cauſis piis tom. 2. *lib.* 7. *cap.* 12. *n.* 10. & alii paſſim .
Eleemoſyna poteſt denegari pauperibus forenſibus , immo
poſſunt juſte a Civitate expelli , quando adeſt juſta cau-
ſa , ut ſi Civitas fame laboret , nec poſſit ſimul forenſi-
bus , ſeu alienigenis , & domeſticis , ſeu indigenis ſubve-
nire , vel ſi forenſes pauperes morbos afferant , aut quan-
do in otio putreſcunt , unde ad vitia perveniunt , & hu-
juſmodi ; tunc enim recte expelluntur : Layman *lib.* 2.
tract. 3. *cap.* 6. *num.* 3. Valdes *de eleemoſyn.* 3. *part. fol.* 80.
verſ. Quarto quæritur , Trullench *loc. cit. dub.* 10. *num.* 8.
Diana *part.* 5. *tract.* 8. *reſolution.* 36. Bonacina *de Charitate*
diſp. 3. *q.* 4. *punct.* 6. *propoſit.* 3. *num.* 19. Amoſtaz *loc. cit. num.*
32. & alii paſſim , & ad hoc facit *Concil. Turonenſ.* 11. *cap.*
4. ubi ſtatutum eſt , ut quælibet Civitas , aut Oppidum
ſuos alat pauperes , & ad id Presbyteri & Laici concur-
rant .

Pauperes ficti graviter peccant , & tenentur ad reſti- 25
tutionem eleemoſynarum , quas ſe fingendo pauperes re-
ceperunt , & ratio eſt , quia ſic injuſte auferunt eleemo-
ſynas aliis pauperibus vere indigentibus , & per dolum ,
& deceptionem extorquent pecuniam ab iis , qui ſeclu-
ſa deceptione , nullo modo darent eis ejuſmodi eleemo-
ſynas ; Cauſa enim finalis eleemoſynæ , eſt pauperi ſuc-
currere ad ſublevandam ejus neceſſitatem , quæ ſi non ad-
ſit , quia pauper eſt fictus , donatio illa non ſuſtinetur , adeo-
que ſuſcipiens ad reſtitutionem tenetur ; Vaſquez *de elee-*
moſyna cap. 3. *dub. ulti n.* Villalobos 1. *part. tract.* 22. *diffi-*
cult. 9. *num.* 2. Navarrus *in Manual. capit.* 17. *num.* 107. Na-
varra *de reſtitut. lib.* 3 *cap.* 1. *a num.* 267. Delugo *tom.*
7. *lib.* 6. *dub.* 17. Trullench *loc. cit. dub.* 10. *numer.* 9. 26
Tapia *de charitat. lib.* 3. *quæſt.* 4. *art.* 8. Palao *tom.* 1.
tract. 6. *diſp.* 1. *punct.* 14. *num.* 5. & alii paſſim . Reſti-
tutio autem fieri poteſt ſive danti , ſive pauperibus ; Va-
ſquez *loc. cit. dub. ult. num.* 24. Diana *part.* 5. *tract.* 8. *re-*
ſolut. 22. Palao *loc. cit. punct* 14. *num.* 7. Perchacher *de reſtit.*
pag. 613. Tamburin. & alii . Quamvis autem qui actu non 27
egeat ad victum , ſi tamen immineat neceſſitas proxima , po-
teſt nunc petere , & acceptare eleemoſynas , quia quod de
proximo expectatur , præſens cenſetur , *l.* 2. *C. de tranſa-*
ction. ubi Barboſa *num.* 5. & alii ; Delugo *l. c. dub.* 17. *num.*
4. Amoſtaz *loc. cit. num.* 29. Diana *part.* 2. *tract.* 1. *reſolut.* 8. 28
& alii paſſim . Sic etiam poterit eleemoſynas petere , qui Fi-
lias habet nubiles , quas commode dotare non poteſt , e-
tiamſi non deſint neceſſaria ad vitam ſuam , & Filiarum ſu-
ſtentandam , Mandell. *con.* 69. *num.* 7. Vivius *deciſ.* 454.
n. 5. Diana *part.* 2. *tract.* 1. *reſolut.* 8. Delugo *tom.* 7. *in* 29
reſponſ. moral. cit. cap. 36. *num.* 5. Amoſtaz *loc. cit. num.*
29. Sic pariter poterit eleemoſynas petere puella , quæ
non habet congruam dotem ad ſui ſtatus conditionem ;
quamvis habeat neceſſaria ad victum ; Sic cum Bartol. &
aliis tradit Velaſco *de privileg. pauper* 1. *part. q.* 4. *num.* 30
43. Amoſtaz *loc. cit. num.* 29. Idem etiam eſt dicendum de
Filiis habentibus ſibi neceſſaria , qui ſi habeant Parentes
neceſſario alendos , & ad non habeant , poſſunt petere ; &
ſuſcipere eleemoſynas ; Delugo *loc. cit. in reſponſ. moral.* 31
dub. 17. *num.* 5. Amoſtaz *loc. cit. num.* 30. Diana , & alii .
Idem pariter eſt dicendum de iis , qui habent Fratres ,
aut Sorores , quibus alimenta præbere tenentur : Delugo
loc. cit. num. 5. Amoſtaz *loc. cit num.* 30. Velaſco *loc. cit.*
q. 4. *num.* 50. & alii .

Religioſi Mendicantes poſſunt eleemoſynas oſtiatim 32
quærere ; nec prohiberi poſſunt fideles , ne eas ipſis con-
ferant , textu expreſſo *in cap. Nimis prava* 17. *de exceſſi-*
bus Prælator. Unde ſi aliqui Ordinariorum , vel alii im-
pediant per vim , vel dolum , aut conſulant , ne eleemo-
ſynæ dentur Regularibus Mendicantibus , tunc ipſo facto
excommunicationem incurrunt , ut Bullis oſtendit Crux
de ſtatu Religioſ. lib. 1. *cap.* 6. *concl.* 2. Trullench *loc. cit. cap.*
5. *dub* 8. *num.* 22. Caſſarub. *in comp. Privileg. verb. Eleemo-* 33
ſyna num 7. 8. 9. & 13. & ſignanter hoc ſtatuit Sixtus IV.
Conſtitution. incipient *Sacri* . Non poſſunt tamen quæſtua-
re extra diſtrictus conſuetos , & aſſignatos propriis Con-
ventibus , ut cenſuit *Sacra Congreg. Epiſcop. & Regul.*
22. *Junii* 1674. dum partibus auditis , „ declaravit & de-
„ crevit , ne in poſterum præfatorum Ordinum Conven-
„ tus (ſcilicet Obſerv. & Cappucin. in Regno Corſicæ)
„ proprios ſuos diſtrictus ad quæſtuandum egrediantur ,
„ ſed inter ſuos limites ſe quiſque contineat , ut ab his ,
„ quibus ſerviunt ſuſtentari facilius poſſint : Necnon , 34
„ ut ubi plures inveniuntur Conventus in eodem diſtri-
„ ctu inter eoſdem ratio antiquitatis , ac fundationis
„ rationabiliter habeatur , ſicque omnino obſervari man-
„ davit . “ Et quod non poſſint quæſtuare Cappucini in
locis , in quibus id faciunt Patres Reformati , ſtatuit au-
ditis partibus *Sacr. Congergation. Epiſcop. in Vintimilien. quæ-*
ſtuationis 2. *Auguſti* 1715. *Ponente Cardin. S. Clementis* , &
16. *Septembris* 1718. *Cardin. Corſino* , ut ad longum variis
notatis & diſcuſſis refert Urſaya *tom.* 1. *part.* 2. *diſce-*
ptat. 9. & *t.* 3. *part.* 1. *diſceptat.* 17. Et jam emanaverat

 prohibi-

prohibitio quæſtuandi per quatuor milliaria prope Conven-
tum Mendicantes anteriores *ead. Sacr. Congreg. 15. No-
vembris* 1647.
35 Regulares vere Mendicantes non tenentur petere licen-
tiam ab Ordinario, in cujus Diœceſi ſitum eſt ipſorum
Monaſterium, cum eis in erectione conceſſa tacite videa-
tur, & conceſſit Leo X. Fratribus Minoribus in ſua Con-
ſtitutione, quæ refertur *in compend. privileg. Mendican-
tium verb. Eleemoſyna n.* 13. Unde *Sacra Congr. Epiſcop. &
Regul. 6. Octobr.* 1597. ita reſcripſit Epiſcopo Caſalenſi:
„ Non tenentur Regulares, qui ex inſtitutione, aut fa-
„ cultate Sedis Apoſtolicæ eleemoſynas quæritare, aut
„ mendicare poſſunt, petere ab Ordinariis licentiam Elee-
„ moſynas per Diœceſim quærendi, cum in erectione Mo-
„ naſteriorum hæc licentia eis tacite ab Ordinariis imper-
„ tita cenſeatur". Et Eadem *Sacra Congregatio* 2. *Auguſti*
1594. ita reſcripſit Collectori Portugalliæ. „ I Veſcovi
„ per la licenza di cercar limoſina non devono aver co-
„ ſa alcuna, ancorchè, menoma, e così i loro Officiali. I
„ Mendicanti non han biſogno di ſimil licenza, la quale
„ ſi preſume data loro per ſempre, quando fu loro per-
„ meſſo, che aveſſero Monaſtero nella Dioceſi." Id ipſum
declaravit eadem Sacra Congregatio *in Oſcamen.* 15. *Febr.*
1577. *in Papienſi* 22. *Aug.* 1581. *&* 3. *Dec.* 1602. *in una Cappu-
cinorum* 5. *Oct.* 1645. *& in alia Obſervantium* 21. *Maji* 1640. *&
ſic alibi* ſæpiſſime.
36 Nec tenentur Regulares vere Mendicantes oſtendere Or-
dinariis licentiam ſuorum Superiorum, dum eleemoſynas
quærunt in locis, ubi exiſtunt Conventus; ſed ſolum ſi
eas velint colligere extra ipſa; ſic declaraſſe Sacram Con-
gregationem Concilii refert Piaſecus *in praxi Epiſcop. p.* 2.
cap. 3. *art.* 6. *n.* 60. his verbis: „ An ut quæſtores arcean-
„ tur, poſſint Ordinarii facultatem a Superioribus Regu-
„ larium eleemoſynæ quærendæ conceſſarum aliquam co-
„ gnitionem, & quidem habere? Congregatio cenſuit, ex
„ Concilio non prohiberi Regulares quominus eleemoſy-
„ nas quærant, non tamen alios eorum nomine, & au-
„ ctoritate quoquomodo poſſe quæritare; illos tamen extra
„ locum, ubi ſita ſunt Monaſteria, eleemoſynas per eam-
„ dem Diœceſim corrogantes teneri ad oſtendendam Ordina-
„ rio licentiam ſuorum Superiorum." Conſimilem decla-
rationem ejuſdem Sacræ Congregationis de anno 1621. re-
ferunt Sperell. *dec.* 38. *n.* 27. & Lantuſca *verb. Eleemoſyna
n.* 1. tenoris ſequentis. „ Sacra Congregatio Card. Concil.
„ Trid. Interpretum cenſuit, Fratres Ordinum Mendican-
„ tium nequaquam poſſe ab Epiſcopis prohiberi, quomi-
„ nus per ſe ipſos in Diœceſibus, ubi habent Conventus,
„ eleemoſynas quærant; ſed tantum ſi extra loca; ubi
„ Monaſteria exiſtunt, quæritare voluerint, teneri Supe-
„ riorum licentiam Ordinarios oſtendere. „ Si tamen ex-
37 tra Diœceſim, in qua erecti ſunt Conventus, quæritare
voluerint, debent obtinere conſenſum ab Ordinario illius
Diœceſis, ut declaraſſe Sacram Congregationem Concilii
referunt Fagnan. *in Cap. Tuarum* 11. *de privil. n.* 3 & Pigna-
tell. *tom.* 8. *conſult.* 12. *n.* 19. his verbis „ *Sacra &c.* cenſuit
„ Fratres Ordinum Mendicantium nequaquam poſſe ab Epi-
„ ſcopis prohiberi, quominus per ſeipſos in Diœceſibus,
„ ubi habent Conventus, eleemoſynas quærant, ſed tan-
„ tum ſi extra loca, ubi Monaſteria exiſtunt, quæritare
„ voluerint, teneri ſuorum Superiorum licentiam Ordina-
„ rio oſtendere; at ſi extra Diœceſim, teneri etiam illius
„ conſenſum obtinere; Ceterum nullatenus eſſe permitten-
„ dum, ut eleemoſynas, quærant per alios, quam per ſui
„ Ordinis Fratres.
38 Et quod non ſit permittendum, quod Fratres etiam
Mendicantes eleemoſynas quærant per alios, quam per
ſui Ordinis Religioſos, vel Oblatos, ſtatuit *ſacra Congr.
Conc. in Polimacenſi* 24. *Septemb.* 1622. *ex c. Tuarum* 11.
de privileg. & noviſſime cum PP. Auguſtiniani Terræ
Mondulphi Senogallien. Diœceſis opponente Capitulo Col-
legiatæ dicti loci proponi curaſſent in Sacra Congregatione
Epiſcop. & Regular. Dubium: *An ipſis PP. competeret jus
quæſtuandi in Terra, & Territorio Mondulphi?* die 17.
Januarii 1692. ad Relationem Eminentiſſimi Card. de Ab-
dua prodiit reſcriptum: *Poſſe Regulares Mendicantes quæ-
ſtuare per ſeipſos, & ad ſuam utilitatem; Per ſæculares
39 autem non poſſe, niſi de licentia Epiſcopi.* Sic ſine licen-
tia in ſcriptis Ordinarii loci nulli quantumvis privilegia-
ti poſſunt eleemoſynas quærere pro aliquo opere Pio, e-
tiamſi eſſent Patentati, ſeu Commiſſarii Abbatiæ S. Anto-
nii Viennenſis, nam nec illi quæſtuant ſine licentia Or-
dinarii, non obſtantibus eorum privilegiis. *Sac. Congreg.
Conc. in Theanen.* 30. *April.* 1678. in qua utraque parte
informante cenſuit non poſſe a prædictis Commiſſariis quæ-
ſtuari, niſi ad formam Sacri Concilii *cap.* 9. *ſeſſ.* 21. *de
reformat.* & Bullæ Gregorianæ incipient. *Romanum, lib.
Decret. fol.* 362. Et iterum *in Cajacen.* 28. *Auguſti* 1683.
in qua cenſuit danda, & ſervanda eſſe decreta edita in
40 dicta *Theanen.* Nec talis licentia eleemoſynas quærendi
poteſt concedi a Gubernatoribus, Judicibus, ſeu Magi-
ſtratibus, vel Principibus ſæcularibus, ut reſpondit *Sacra
Congr. Epiſcopor. & Regular. in Papien.* 8. *Nov.* 1619. &
declaravit *Sac. Cong. Conc. in Regienſi* 9. *Jan.* 1682. *& in
Averſana* 22. *Feb.* 1620.
41 Confraternitatibus, & aliis locis piis, qui hoſpitalitatem
actu non exercent, non eſt regulariter danda licentia
quæſtuandi. *Sacr. Cong. Epiſcop. & Regular. in Laudenſ.*
28. *Auguſti* 1574. *& in Panormitana* 17. *Februar.* 1601.
Unde *Sacra Congr. Conc. in Macerat. ſub die* 17. *Novem-
bris* 1607. cenſuit Eccleſiam, quæ non habet Hoſpitale,
non poteſt mittere quæſtuarium tempore vindemiarium,
& meſſium. Secus ſi exerceant hoſpitalitatem ut *in Nuce-
rina* 15. *Nov.* 1577. *& in Theanenſi* 4. *Julii* 1589. vel pro
fabrica Eccleſiæ præſertim incepta, ut *in Civitatis Ple-
bis* 29. *Nov.* 1610. dummodo rationem reddant Ordinario,
ut *in Nucerina* 19. *Aug.* 1579. & Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 9. *de
reformat.* Eleemoſynas autem ſponte oblatas recipere poſ- 42
ſunt, dummodo ſimiliter rationem reddant, ut cenſuit *ea-
dem Sac. Cong.* 14. *Nov.* 1642. Ordinarii prohibere non poſ-
ſunt Regularibus, ne quæſtuent ante Confraternitates, niſi
probetur conſuetudo in individuo. *Sac. Cong. Epiſc. & Reg.
in una Carmelitarum* 4. *Aug.* 1603. Eleemoſynas, & obla- 43
tiones ad offerentibus recipere non eſt prohibitum Regula-
ribus inter Miſſarum ſolemnia, vertendo ſe ad populum,
& generalem confeſſionem pro eo faciendo; non autem ei
licet ab Altari diſcedere, & per Eccleſiam circuire, *Sac.
Congr. Concil. in Nullius Provinciæ Ravennaten.* 15. *Sept.*
1619.
Ex eleemoſynis Miſſarum nec minima pars retineri po- 44
teſt ratione expenſarum, quæ fiunt in celebratione; Niſi
cum Eccleſiæ alios non habent reditus, quos in uſu ea-
rumdem expenſarum erogare licite poſſint; Quæ portio
nullatenus excedere debet valorem prædictarum expenſa-
rum. Sic expreſſe fuit ſtatutum *in decret. de celebr. Miſ-
ſarum in reſponſion. ad ſeptimum*, ubi ſubjungitur, quod
*nihilominus abſolute tot Miſſæ celebrentur, quot præſcriptæ
fuerint ab offerentibus eleemoſynas*. Sacerdos, qui Miſſam
ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, non poteſt
eamdem Miſſam alteri celebrandam committere parte ejuſ- 45
dem eleemoſynæ ſibi retenta; *cit. Decret.* §. 4. Et id fa-
ciens pœnam incurrat. Vide infra *n.* 64. Eleemoſynæ pro 46
Miſſis celebrandis recipi non poſſunt ab Eccleſiis, ubi iiſ-
dem Miſſis non niſi poſt longum tempus ſatisfacere va-
leant, niſi de conſenſu illorum, qui eleemoſynas tribue-
rent; *cit. decret. in reſponſione ad decimum quartum*. Miſ- 47
ſæ ad ſatisfaciendum eleemoſynis alicui Eccleſiæ tradi-
tæ non ſunt celebrandæ per exteros, ubi commode poſ-
ſunt ſatisfieri per Sacerdotes ejuſdem Eccleſiæ. *Sac. Cong.
Rit.* 28. *Januar.* 1606. *Et Sac. Congregation. Conc.* 5. *Septembris*
1716. 19. *Novembris* 1726. 13. *Januar.* 1732. *&* 12. *Maji*
1736.
Eleemoſynas peti per Eccleſiam, dum Divina celebran- 48
tur officia, prohibuit S. Pius V. *Conſt.* 5. §. 5. & Clemens
XI. injunxit prius Prædicationibus in Quadrageſima anni
1703. ut populo annunciarent majoris eſſe meriti ſibique
gratius non dare eiſdem eleemoſynas in Eccleſiis, ſed vel
in januis earumdem, vel alibi. Deinde vero intelligens
adhuc continuari tales abuſus *die* 11. *Julii* 1703. fecit
promulgari, & affigi in ſolitis locis Urbis, & in Eccleſiis 49
tam ſæcularibus, quam Regularibus ſequens edictum „ Ri-
„ conoſcendoſi, che tutto ciò non ſia ſtato baſtante ad im-
„ pedire le ſuddette queſtuazioni, la Santità di N. Signo-
„ re &c. eſpreſſamente proibiſce a tutti i fedeli dell'uno,
„ e dell'altro ſeſſo di qualſivoglia ſtato, grado, e condi-
„ zione, il dare limoſina di qualſivoglia ſomma, benchè
„ tenuiſſima a' Mendicanti in qualunque tempo dentro le
„ Chieſe, avvertendo che quelli che in eſſe faranno a'
„ poveri la limoſina, non ſolamente per cagione delle ſo-
„ pra eſpreſſe circoſtanze, non faranno atto meritorio,
„ ma ſaranno poſitivamente colpevoli, per avere benchè
„ indirettamente cooperato all'irriverenza delle Chieſe,
„ ed ai diſturbi, e diſtrazioni delle preghiere, ed orazioni
„ de'divoti, ed anche per aver traſgredito li premuroſi co-
„ mandamenti di S. Santità, che hanno per unico ogget-
„ to la riverenza, il decoro, e la quiete che per divin
„ precetto ſono dovuti ai Sagri Tempj." Quod fuit con-
firmatum in Edicto Card. Carpinei Urbis Vicarii 20. *Jan.*
1075. §. 8. *in fine*, ut refert per extenſum Monac. *tom.* 2.
tit. 13. *fol.* 34. *prima impreſſion. Romæ*, ibi: *Siccome anche
è l'intenzione di N. S. dichiarata nell'ultimo Editto, in
cui ſi proibiſce ad ogni fedele dar nelle Chieſe limoſine a'
poveri*. Et iterum confirmatum fuit *die* 13. *Auguſti* 1416. a 51
Cardinali Caracciolo Pro Vicario; Necnon a Cardinali Pa- 52
racciano Vicario *die* 23. *Sept.* 1718. quando fuit etiam 53
idem Edictum ampliatum multipliciter.
Eleemoſyna eſt facienda ſolum ex bonis propriis, &
quorum quis liberam habet adminiſtrationem; *Sic commu-
nis Doctorum*; Poteſt tamen fieri ex bonis alienis; quan-
do pauper eſt in extrema neceſſitate, tunc enim omnis 54
ſunt omnia: *Omnes*. Non poteſt licite fieri eleemoſyna ex
bonis injuſtis, & obnoxiis reſtitutioni faciendæ certæ per-
ſonæ; *Communiſſima*. Licet tamen fieri ex bonis acqui-
ſitis per opus illicitum, ſed non cum injuſtitia, V. G.
ex lucro meretricum, hiſtrionum, & hujuſmodi, quia tale
lucrum licet turpiter, & illicite acquiratur; patrato ta-
men ſcelere, licite acceptatur, & poſſidetur, ut vere pro-
prium; *Doctores communiter*. Uxor poteſt facere eleemoſy-
nam de bonis ſuis paraphernalibus, & acquiſitis etiam conſtan-
te Matrimonio ex hæreditate, Donatione, & propria indu-
ſtria familiæ non debita; item cum ipſa familiam gubernet,

vel conſentiente marito, vel marito abſente, ægroto,
aliaque cauſa impedito, dummodo eam non faciat in ma-
jori quantitate, quam vir, ſi gubernaret, faceret, vel
facere deberet. Item poteſt uxor licite facere eleemoſy-
nam pro ſalute corporali mariti, prout fecit diſcreta Abi-
gail *lib. 1. Regum cap.* 25. & a fortiori pro ipſius ſalute
55 ſpirituali. Item poteſt uxor dare eleemoſynas dari ſolitas
a mulieribus ſui ſtatus, & conditionis, dummodo non
conſtet nolle maritum, quod illas præſtet. Item quando a
marito aſſignatur uxori certa ſumma pro ſua ſuſtenta-
tione, & convenientia, tunc quando ei ſupereſt parce viven-
do poteſt licite; & ſancte erogare in eleemoſynas; *om-
nium communiſſima*.
56 Filius familias nequit facere eleemoſynas de bonis pro-
fectitiis, & adventitiis, quia uſufructus talium bonorum
ſpectat ad patrem; poteſt tamen facere eleemoſynam,
de bonis caſtrenſibus, & quaſi caſtrenſibus, quia horum
57 eſt Dominus. Item poteſt facere eleemoſynas tenues de
bonis parentum ex interpretativa, & præſumpta eorum
voluntate. Item quando peregrinatur, aut reſidet in ſcho-
lis exteris; poteſt facere eleemoſynas de ſumptibus pa-
ternis, quas faciunt alii ſuæ conditionis, & ſtatus. Item
quando a parentibus habet aſſignatam certam ſummam
pro ſua ſuſtentatione, & convenientia quod ſupereſt, vel
ſubtrahit poteſt licite, & ſanctæ erogare in eleemoſy-
nam; *Sic communis Doctorum*. Servus, & Ancilla nequit
facere eleemoſynam de bonis Domini ſui, niſi de expreſ-
ſo vel tacito ejus conſenſu, qui hic facile præſumi de-
bet de rebus parvis, quæ alias inutiliter perirent, &
maxime de iis, quæ ſibi de victu conceſſo ſubtrahunt;
Communis. Religioſus nequit ſine expreſſa, vel præſum-
pta Superioris facultate facere ullam eleemoſynam, quia
non habet Dominium in rebus ab eo acquiſitis, nec in
bonis Monaſterii; *cap. Non dicatis 11. cauſ. 12. quæſt. 1.
cap. Cum ad Monaſterium 6. de ſtatu Monachor. Authent. In-
greſſi, C. de Sacroſanctis Eccleſiis*. Poteſt tamen Religio-
ſus facere eleemoſynam de bonis Monaſterii, cum admini-
ſtrationem habet juxta cujuslibet Ordinis vel Monaſterii
morem; Item cum licentia Superioris etiam præſumpta,
ut ſi occurrente caſu, vel neceſſitate, Superior nequit
adiri, aut quid exiguum eſt erogandum. tunc rationabi-
liter præſumitur licentia Superioris. Item cum peregri-
natur extra Monaſterium ſtudiorum, vel aliorum nego-
tiorum cauſa, tunc ex aſſignata ſibi pro ſua ſuſtentatio-
ne ſumma poterit aliquas moderatas eleemoſynas facere,
58 & maxime ſi parce vivat, & aliquid ſubtrahat (a). Item
in caſu extremæ neceſſitatis alicujus pauperis, etiamſi in
tali caſu Superior injuſte contradicat, quia Superior ne-
quit rem juſtam, & neceſſariam contradicere, & tunc
potius obediendum eſt Deo, quam hominibus; *Exod. cap.
1. verſ. 17.*, ibi: *Timuerunt autem obſtetrices Deum, & non
fecerunt juxta præceptum Regis*, & *Act. Apoſtolor. cap. 3.
verſ. 29.* S. Petrus ait, *obedire oportet Deo magis, quam
hominibus*; Communis.
Pupillus nequit eleemoſynas facere, quia non habet ad-
58 miniſtrationem, nec prodigus, cui a Prætore interdi-
59 cta eſt adminiſtratio. Adminiſtratores, Tutores, vel
Curatores poſſunt facere illas eleemoſynas, quas recte
facerent minores; ſi jam adulti fuerint, & poſſunt con-
60 cedere pupillis licentiam faciendi eleemoſynas minutas;
Communis. Adminiſtratores Reipublicæ poſſunt facere
eleemoſynas conſuetas Hoſpitalibus, & aliis locis piis;
61 *Communis*. Eremita petens eleemoſynas pro Sacello, cu-
jus cura, & cuſtodia eſt ipſi demandata, poteſt ex ipſis
licite, & honeſte vivere, quia inter neceſſaria illi Sacello
eſt etiam victus talis Eremitæ, qui in Sacello aſſiſtit, &
curam ejus habeat. Reliqua vero expendenda ſunt in
ſervitium & bonum illius Sacelli, cum ad talem ſinem pe-
tantur, & dentur. Quod ſi aliqua ſuperſint, poterit da-
re pauperibus tam cognatis, quam extraneis, nam non
indigens poteſt mendicata dare aliis pauperibus; adeoque
etiam talis Eremita ex ſuperfluis ſibi, & Eremitorio;
niſi tamen tales eleemoſynæ eſſent datæ ex ſpeciali de-
votione ad tale Sacellum; Card. De Lugo *in reſponſ. mo-
62 ral. lib. 6. dub. 17. num.* 7 La Croix *lib. 3. part. 2. num.*
163. & alii. Eleemoſynarum diſtributor relictus ex ali-
qua teſtamentaria diſpoſitione, ut teſtatoris ſubſtantias
diſtribuat in pauperes, & pia opera, poteſt illas ſibi pau-
peri, vel ſuis conſanguineis pauperibus appropriare; ſic
Religioſi, & Religioſæ in tali caſu, quod ipſis eſſet de-
mandata aliquarum eleemoſynarum diſtributio, poſſunt di-
ſtribuere ſuis Monaſteriis, ut ex communi notat, & late
probat Urſaya *tom. 5. part. 2. diſceptat. 4. per tot.* & Fa-
63 gnan *lib. 1. decretal. in cap. Dilectus* 18. *de offic. ordinar.
num.* 16. Diſtributio Eleemoſynarum, quæ colliguntur
occaſione alicujus Jubilei, & aliarum oblationum, quæ

ſiunt in Eccleſiis etiam Cathedralibus, ſpectat ad Epiſco-
pum, & non ad Canonicos, ut decrevit *Sacra Congregat.
Epiſcopor. & Regular. in Januenſ. Diſtributionis eleemoſyna-
rum die 5. Martii* 1722. in qua propoſita cauſa per Car-
dinalem Corſinum reſponſum fuit: *Competiſſe & competere
diſtributionem eleemoſynarum Eminentiſſimo Archiepiſcopo in
Capſulis expoſitis occaſione Jubilæi etiam in Eccleſia Me-
tropolitana cum addito, ut cauſa amplius non proponere-
tur*.
Facientes celebrari ab aliis Miſſas minori eleemoſyna, 64
quam ipſi receperint, parte ejuſdem pro ſe retenta, ſi ſint
Laici, incurrunt Excommunicationem Papæ reſervatam,
& ſi ſint Sacerdotes, incurrunt ſuſpenſionem item Papæ
reſervatam, quamvis Sacerdos, qui eas tali minori elee-
moſyna celebrandas ſuſcipit, expreſſe ad id conſentiat;
Sic noviſſime declaravit Benedictus XIV. Conſtitut. inci-
pient. *Quanta cura*.
Eleemoſyna pro unaquaque Miſſa manuali non poteſt 65
tradi minor uno Julio; ſic expreſſe ſtatutum eſt de man-
dato Clementis XI. *die 23. Decembris* 1706. ut patet in
ejus Bullario *Edicto XII.* & ſic etiam ſtatuit *Sacra Con-
gregat. Concil.* 13. *April.* 1726. Unde Epiſcopus ſtatuere
poteſt, ne Sacerdotes recipiant quid minus eleemoſyna
taxata; *Sacra Congregat. Concil. in S. Severini Eleemoſynæ
Miſſarum 16. Julii 1691. & in Alexanen. 26. Januar.* 1743.
Et id habetur etiam in Notificatione ſuper Eleemoſyna
Miſſæ edita ab Eminentiſſimo Card. Lambertino, poſtea
Summo Pontifice Benedicto XIV.
Eleemoſynas colligendi pro ſubſidio locorum Terræ
Sanctæ ſpeciale indultum habent PP. Minores de Obſer- 66
vantia; & Ordinarii locorum tenentur illos ſuis ſubditis
commendare in tota Diœceſi ad minus duabus vicibus
quolibet Anno Adventus, & Quadrageſimæ temporibus
tam per Prædicatores in ſuis Sacris Concionibus, quam
in aliis actionibus, & functionibus publicis, ut patet ex
Conſtitutione 197. Urbani VIII. incipient. *Salvatoris*, Con-
ſtitutione 11. Innocentii X. incipien. etiam *Salvatoris*, &
Conſtitut. 39. Clementis X. incip pariter *Salvatoris*, ac
Conſtitutione Innocentii XIII. incipient. *Salvatoris, & Do-
mini Noſtri*, edita 21. Novembr. 1721. in qua confirman-
tur Litteræ Urbani VIII. confirmatæ jam ab Innocentio
X. Clemente etiam X. Innocentio XI. Alexandro VIII.
Innocentio XII. ac Clemente XI. in quibus mandatur
omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, & aliis locorum Ordi-
nariis, necnon omnibus, & ſingulis quorumvis Ordinum,
Congregationum, & Inſtitutorum Regularium Generalibus,
ut ad minus duabus vicibus quolibet anno Adventus, & Qua-
drageſimæ temporibus, tam per Verbi Dei Prædicatores in
ſuis Sacris Concionibus, quam in actionibus, & functionibus
publicis neceſſitates Locorum Terræ Sanctæ populo pro-
poni, & commendari curent, & faciant. Et idem ſta-
tuit Benedictus XIII. Conſtit. incip. *Loca Sancta Paleſti-
næ*, edita 3. Martii 1727. in qua confirmat Conſtitutio-
nes 63. diverſorum Pontificum, quibus gratiæ, privile-
gia; ac Indulgentiæ Locis Terræ Sanctæ, ac Minoribus
de Obſervantia inibi commorantibus conceſſa fuere. Et
idem fuit ſtatutum etiam a Clemente XII. Conſtit. incip.
Salvatoris edita 12. Septembr. 1731.

Supplementa Auctoris e II. Editione.

Eleemoſynæ pro celebratione Miſſarum oblatæ, inte-
gre, & fideliter ſunt in id erogandæ. Unde merci-
monia exercentes ſuper eleemoſynis Miſſarum, Laici ex-
communicationem, Clerici vero, & Sacerdotes ſuſpenſio-
nem Papæ reſervatam incurrunt. Benedictus XIV. Tom.
I. Conſtitut. 12. incip. *Quanta cura*, § 3. & 5. Vide ſu- 67
pra *n.* 64. & Tom. 5. verb. *Miſſa art.* 2. *n.* 16. ubi inte- 68
gra affertur dicta Conſtitutio Pedemontanæ Provinciæ E-
piſcopi excitantur ad evellendos abuſus circa eleemoſy-
nas Miſſarum invectos. Idem Conſtitut. 23. incip. Pro
eximia.
Eleemoſynæ pro expeditione adverſus infideles colle- 69
ctæ, nec in aliam quamlibet cauſam impendantur, prohi-
betur ab eodem Pontifice, Conſtitut. 86. incip. *Quoniam*
§. 16. Eleemoſynæ a Regularibus fieri, & diſtribui poſ- 70
ſunt, opportunis facultatibus obtentis. Idem Tom. 2.
Conſtitut. 25. incipien. *Ex quo*.
Quoad eleemoſynam pro ſubſidio locorum Terræ San- 71
ctæ, attendenda eſt ſequens noviſſima Conſtit. Bened. XIV.

(a) Opinio Auctoris convenit cum opinione Antoin; quando enim Religioſus peregrinatur ſtudiorum cauſa, tunc cenſetur habere ſui Superioris licentiam ſaltem tacitam, vel ut ait D. Thomas probabiliter præſumptam; Vide Antoin *tract. de virtutibus theol. cap. 4. quæſt.* 4. editionis Romanæ anni 1752 Conſentit & Natalis Alexander *tom. 2. Theologia moralis lib. 4. de Decalogo, regula* 34., cujus hæc ſunt verba: *Ex congiariis, aut viatica, ſeu penſione ad victum, & veſtitum ſibi conceſſa, ſi quid reſiduum fuerit, ex hoc parſimoniæ ſuæ reſiduo pauperes poteſt recreare: & apte citat in ſua propoſitionis præſidium D. Thomam quodlib. 5. quæſt. 6. art.* 1 Nam hoc in caſu tacita Superioris licentia præſumitur,

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

EManarunt nuper a Nobis quædam Litteræ in ſimili forma Brevis expeditæ tenoris ſequentis, videlicet: Benedictus PP. XIV. Ad futuram rei memoriam. Salvatoris, & Domini Noſtri Jeſu Chriſti, qui pro humani generis redemptione ſe ipſum exinanivit, factus obediens uſque ad mortem, vices licet immeriti gerentes in Terris, inter multiplices, graviſſimaſque Apoſtolicæ ſervitutis curas, in eam præcipue Paſtoralis ſollicitudinis vigilantia incumbimus, ut tanti, & tam ſalubris myſterii Monumenta, quæ in Civitate Hieruſalem, & locis circumviciniis ſunt, conſerventur, & omni, qua fieri poterit; majori honorificentia recolantur. Cum itaque alias fel. record. Urbano Papa VIII. Prædeceſſori Noſtro expoſito, quod Eccleſiæ, & alia loca in Civitate Hieruſalem, & aliis locis Terræ Sanctæ exiſtentia fere diruta erant, & quæ adhuc ibi exiſtebant Monaſteria ære alieno, ob impiam Turcarum, Hæreticorum, & Schiſmaticorum tyrannidem, & pro Sanctæ Fidei Catholicæ in eiſdem locis conſervatione contracto admodum gravata reperiebantur, idem Urbanus Prædeceſſor Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis locorum Ordinariis, necnon omnibus, & ſingulis quorumvis Ordinum, Congregationum, & Inſtitutorum Regularium Generalibus commiſerit, & mandaverit, ut ad minus duabus vicibus quolibet Anno, Adventus, & Quadrageſimæ Temporibus, tam per Verbi Domini Prædicatores, in ſuis ſacris Concionibus, quam in actionibus, & functionibus publicis, neceſſitates eorumdem Sanctorum Monumentorum Populo proponi commendari curarent, & facerent; & alias prout in ipſius Urbani Prædeceſſoris Litteris deſuper in ſimili forma Brevis die 3. Februarii MDCXXXIV. expeditis, quarum tenorem præſentibus, pro expreſſo haberi volumus, uberius continentur. Et ſicut pro parte dilecti filii moderni Commiſſarii Generalis Terræ Sanctæ Nobis nuper expoſitum fuit, ipſe, quo præfatæ Urbani Prædeceſſoris Litteræ, quæ a rec. mem. Innocentio X. Clemente X. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. Clemente XI. Innocentio XIII. & Clemente XII. Romanis Pontificibus, pariter Prædeceſſoribus Noſtris confirmata fuerunt, exactius obſerventur, illas per nos etiam confirmari, & innovari, deſideret; Nos eorumdem Sacrorum Monumentorum conſervationi, & manutentioni conſulere volentes, prædictas Urbani Prædeceſſoris Litteras auctoritate Apoſtolica tenore præſentium confirmamus pariter, & approbamus, illaſque innovamus, & obſervari mandamus. Volumus autem ut Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi prædicti in relatione ſtatus Eccleſiarum ſuarum, quando viſitabunt limina Apoſtolorum, facienda referant ſe prædictis Urbani Prædeceſſoris Litteris paruiſſe, contrariis non obſtantibus quibuſcumque, volumus inſuper, ut earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in Judicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 10. Januarii MDCCXLI. Pontificatus noſtri Anno Primo.

D. Cardinalis Paſſioneus.

Loco ✠ Annuli Piſcatoris.

Cum autem ſicut dilecti filii moderni Procurator, & Commiſſarius Generalis Terræ Sanctæ hujuſmodi nobis nuper exponi fecerunt, licet neceſſitates Terræ Sanctæ prædictæ propoſitæ, & commendatæ ſint, nihilominus Eleemoſynæ pluribus ab hinc Annis ob præſentium temporum calamitates, ita tenues ſint, ut exponentes prædicti neceſſitatibus hujuſmodi præſto eſſe nequeant, ac propterea opportune ſibi in præmiſſis a nobis provideri, & ut infra indulgeri ſummopere deſiderent: Nos ipſos exponentes ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi volentes, & eorum ſingulares perſonas, a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatæ exiſtunt ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum harum ſerie abſolventes, & abſolutas fore cenſentes, ſupplicationibus eorum nomine nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis; & aliis locorum Ordinariis, necnon omnibus, & ſingulis quorumvis Ordinum, Congregationum, & Inſtitutorum Regularium Generalibus per præſentes committimus, & mandamus, *ut ad minus quatuor vicibus quolibet anno, Adventus, & Quadrageſimæ Temporibus*, tam per Verbi Dei Prædicatores, in ſuis ſacris Concionibus, quam in quibuſvis aliis actionibus, & functionibus publicis, neceſſitates ejuſdem Terræ Sanctæ proponi, & commendari curent, & faciant. Ac inſuper, ut Parochialium Rectores, aliarumque Eccleſiarum Adminiſtratores unum, ſeu plures viros probos ad colligendas Eleemoſynas hujuſmodi in earum Eccleſiis ſtatutis diebus deputent, qui ſtatim ac Eleemoſynas collectas in eorum manibus conſignari debeant, & faciant, qui elapſis Adventus, & Quadrageſimæ Temporibus ad proprios Ordinarios pecuniam ſibi conſignatam tranſmitti debeant, dictique Ordinarii eam Syndicis earum reſpective Diœceſibus ad hoc deputatis conſignari curent, & faciant, ſervata in reliquis prædictarum Litterarum forma, & diſpoſitione, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium, volumus, præcipimus, & ordinamus, contrariis non obſtantibus quibuſcumque.

Volumus inſuper, ut earumdem præſentium tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtituta munitis, eadem prorſus fides in Judicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die XX. Auguſti MDCCXLIII. Pontificatus noſtri Anno Tertio.

Pro D. Card. Paſſioneo.

Cajetanus Amatus.

Nova additiones ex aliena manu.

NOn importune hic quæri poteſt, num jus colligendi 1
eleemoſynas per ſacculum ſonantem ſpectet ad actus
Parochiales, ut Eccleſia Parochialis hoc jus tantum ſibi
adſcribere, & alias Eccleſias non Parochiales ab uſu ejuſdem
excludere vigore Juris bannarii recte poſſit?

Argumenta opinionis tum affirmantis, tum negantis 2
referunt *VVildevogel de Oblat. quæ fiunt in Eccleſ. per ſacculum
ſonat. & Bohemer in Jur. paroch. ſect. 4. cap. 1. §.* 3
31., ſed ambo negantem amplectuntur opinionem. *Ex
his* (ita recte ait *Bohemer. loc. cit. §. 32.*) *in utramque
partem adductis rationibus patet, rationem decidendi unice in
eo poſitam eſſe, quidnam proprie dicatur actus parochialis?
Hoc vero non rectius adjudicari poteſt, quam ſi in ſubſidium
ſumamus attributa Parochiarum, & exinde actus dijudicemus.
Hinc breviter hanc Regulam conſtituo. Omnis actus,
qui Eccleſiæ Parochiali qua tali competit ex jure perfecto
cum jure prohibendi, excludendi, & cogendi, ille poteſt dici
parochialis. Hanc Regulam uno ore confirmant Canoniſtæ
&c. Hoc poſito fundamento quilibet facile judicabit rationes
eorum, qui negant jus colligendi eleemoſynas eſſe actum pa-* 4
*rochialem fortiores eſſe, ut ſecundum has merito pronunciandum
ſit.*

De eo etiam non inutilis eſt diſputatio, an qui quo- 5
tannis certam eleemoſynam erogare conſuevit compelli
poſſit, ut & in futurum eam præſtet? Negant communiter
Covarruv. in cap. Poſſeſſor. P. 2. §. 4. num. 6. de Regul. 6
*Jur. Beſold. conſil. 118. num. 78. part. 3. Strykius juridic.
diſſert. tom. 2. diſput. 6. cap. 4. n. 15.*

Limitat vero *Menoch. de Arbitrar. caſ. 160. n. 17. in
fin.* ut non procedat favore piæ cauſæ, ſed quod hic potius
ex voluntaria etiam ſolutione neceſſitas in futurum 7
inducatur, diſſentione tamen *Strykio, ubi ſupra*, qui:
quum nulla (ait) *obligatio in ſpecie ſit dicta hic præcedat non
imponendo videtur neceſſitas etiam ad favorem piæ cauſæ.*

Vide tamen, quæ dicemus in *addit. ad verb. Oblationes.*

E M P H Y T E U S I S.

Articulus I.

Emphyteuſis quod ejus naturam, diviſionem, & ſucceſſionem in ipſam.

S U M M A R I U M.

1 *Emphyteuſis unde dicatur?*
2 *Qui rem in Emphyteuſim concedit vocatur Dominus Directus, ſeu Proprietarius, & qui rem in Emphyteuſim accipit, vocatur* Emphyteuta, *ſeu* Emphyteuticarius.
3 *Datur Emphyteuſis definitio.*
4 *Aſſignatur Emphyteuſis differentia a Locatione.*
5 *Item ejus differentia a Venditione.*
6 *Item ejus differentia a Mutuo, Donatione, aliiſque contractibus, per quos non ſolum uſus &c.*
7 *Item ejus differentia a Feudo.*
8 *Emphyteuſis dividitur primo in Eccleſiaſticam, & Laicalem, & qualis ſit utraque?*
9 *Aſſignatur differentia Emphyteuſis Eccleſiaſticæ a Laicali.*
10 *Quid ſit incidere in commiſſum?*
11 *Emphyteuſis dividitur ſecundo in Perpetuam, & Temporalem, & qualis ſit utraque?*
12 *Emphyteuſis dividitur tertio in Hæreditariam ſimpliciter, & Hæreditariam mixte, ſeu qualificate, & in non Hæreditariam, ſeu ex pacto, & providentia, & qualis ſit quælibet?*
13 *Scriptura ſeu Inſtrumentum ſcriptum eſt de ſubſtantia Emphyteuſis.*
14 *Emphyteuſis dicitur Eccleſiaſtica, vel Laicalis in ordine ad*

res, quæ conceduntur, non autem in ordine ad perſonas, quibus conceduntur. Et Emphyteuſis vel debet eſſe perpetua, vel ſaltem ad decennium.

15 Emphyteuſis Laicalis quando eſt conceſſa ſine expreſſione temporis, & perſonarum, præſumitur perpetua, & tranſit ad omnes hæredes etiam extraneos.

16 Sic etiam præſumitur perpetua, & tranſit ad omnes hæredes etiam extraneos Emphyteuſis Laicalis quando eſt conceſſa cum clauſula: Pro te, & hæredibus tuis.

17 Emphyteuſis Eccleſiaſtica quando eſt conceſſa abſque expreſſione temporis, & perſonarum, non cenſetur perpetua, nec tranſit, ſicut Laicalis, ad omnes hæredes etiam Extraneos, ſed ad ſolos deſcendentes uſque ad tertiam generationem.

18 Emphyteuſis Eccleſiaſtica quando eſt conceſſa cum clauſula Pro te, & tuis hæredibus tranſit ad ſolos hæredes deſcendentes, non vero ad extraneos.

19 Plurimi contrarium ſentiunt.

20 Emphyteuſis Eccleſiaſtica debitis Juris ſolemnitatibus conceſſa, æque ac Laicalis tranſit ad omnes hæredes etiam extraneos, ſi ſit expreſſa aliqua ex ſequentibus, vel ſimilibus clauſulis; V. G. Pro te, & tuis hæredibus, etiam extraneis, vel pro te, & tuis hæredibus omnibus, vel quibuſcumque, vel quibus dederis, & hujuſmodi.

21 Emphyteuſis Eccleſiaſtica poteſt etiam concedi in perpetuum, ſi adſit legitima cauſa &c. & Beneplacitum Apoſtolicum.

22 Bona Eccleſiaſtica in Emphyteuſim dari ſolita, ſi iterum redeant ad Eccleſiam, poteſt Prælatus Eccleſiæ ea de novo concedere in Emphyteuſim abſque Juris ſolemnitatibus.

23 Dummodo tamen ſolitum non alteretur.

24 Aſſignatur quando dicatur alterari, vel non.

25 Ad hoc autem ut bona Eccleſiæ dicantur ſolita in Emphyteuſim concedi, vel requiritur una conceſſio ſolemnis, & a principio valida, vel requiruntur duæ conceſſiones ſine ſolemnitatibus, ſed effectum ſortitæ per ſpatium 40. annorum.

26 Si tamen bona Eccleſiæ ſolita dari in Emphyteuſim ſint denuo incorporata Eccleſiæ, non poſſunt dari in Emphyteuſim ſine ſolemnitatibus.

27 In Emphyteuſi Eccleſiaſtica non ſuccedunt filii naturales, ſeu illegitimi.

28 Etiamſi fuerint legitimati ex reſcripto Principis naturalis.

29 Succedunt tamen legitimati per ſubſequens matrimonium.

30 In Emphyteuſi autem ſæculari filii naturales, & illegitimi ſuccedunt eo modo quo ſuccedunt in aliis bonis defuncti.

31 Si hæres Monaſterium ingreditur, in Emphyteuſi hæreditaria ſuccedit Monaſterium, dummodo tamen, ut ſaltem poſt mortem Profeſſi, intra annum teneatur vendere, vel alio modo alienare talem Emphyteuſim.

32 Immo Monaſterium ſuccedit etiam in Emphyteuſi ex pacto, & providentia competente ſuo Religioſo Profeſſo, itaut quandiu Religioſus vivit, poſſit uti & frui fructibus, & commoditatibus talis Emphyteuſis.

33 Emphyteuſis cum ſpecialibus clauſulis conceſſa tranſit ad ſolos vocatos per tales clauſulas.

34 Hi ne in Emphyteuſi conceſſa ad tertiam generationem maſculinam excluduntur omnes fœminæ deſcendentes ex fœmina.

35 Emphyteuſis conceſſa pro maſculis tantum excludit fœminas, itaut deficientibus maſculis cenſeatur Emphyteuſis devoluta ad Dominum directum ob lineam finitam.

37 Item Emphyteuſis conceſſa pro te, Filiis, & nepotibus non comprehendit fœminas.

37 Item Emphyteuſis conceſſa pro te, & Filiis non comprehendit fœminas.

38 Eſt tamen probabilis etiam contraria ſententia.

39 Certum vero eſt quod quando Emphyteuſis fuit conceſſa a fœmina, vel ab ea ſtipulata, tunc nomine filiorum, & nepotum, filiæ & neptes comprehenduntur.

40 Sic etiam ſi Emphyteuſis ſtipulata ſit per maſculum, & fœminam pro te, & filiis, tunc veniunt filii, & filiæ.

41 In conceſſione Emphyteuſis facta pro te & hæredibus comprehenduntur etiam fœminæ.

42 Item comprehenduntur in conceſſione facta pro hæredibus, & ſucceſſoribus.

43 Et a fortiori comprehenduntur in conceſſione facta pro hæredibus quibuſcumque.

44 Item Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa benemerito Eccleſiæ pro ſe, & omnibus filiis comprehendit etiam omnes fœminas.

45 Sic pariter Emphyteuſis conceſſa pro filiis natis, & naſcituris comprehendit etiam fœminas.

46 Clauſula Quibuſcumque poſita in Emphyteuſi Eccleſiaſtica comprehendit omnes extraneos tam maſculos, quam fœminas.

47 In conceſſione facta pro illis qui ſunt de generatione maſculina, veniunt etiam fœminæ; ſecus ſi ſit facta uſque ad tertiam generationem maſculinam.

48 Ubi fœminæ ſuccedunt in Emphyteuſim, admittuntur etiam nepotes ex eis.

49 Emphyteuſis de ſui natura tranſitoria ad fœminas ſicuti tranſit in maſculos, ita etiam tranſit ad deſcendentes fœminas, & fœminarum.

50 Itaut in Emphyteuſi ſtipulata pro te, tuiſque filiis, & deſcendentibus legitimis, & naturalibus veniant etiam nepotes ex filia.

51 Immo in conceſſione facta pro te, filiis, & deſcendentibus per virilem ſexum venit Neptis ex filio maſculo.

52 Sic appellatione deſcendentium per virilem ſexum veniunt fœminæ, dummodo deſcendant ex maſculo.

53 Et appellatione filiorum continentur etiam fœminæ in Emphyteuſi utili Eccleſiæ.

54 In Emphyteuſi conceſſa ſimpliciter ad tertiam generationem primus acquirens uti generatus ab aliquo numerandus eſt in prima generatione, ejus filius in ſecunda, nepos autem in tertia.

55 Unde talis Emphyteuſis conceſſa ſimpliciter ad tertiam generationem incipit a primo acquirente, & terminat in nepotibus.

56 Præſertim ſi ſit Emphyteuſis Eccleſiaſtica, quæ conceditur ſolum pro tribus perſonis extenſive ad ſolos nepotes comprehenſa prima perſona recipientis.

57 Quandoque tamen Emphyteuſis etiam Eccleſiaſtica ad tertiam generationem conceſſa comprehendit pronepotes, ut V. G. quando fuit conceſſa ad tertiam ejus, vel ipſius generationem; quo caſu generatio incipit in ejus filiis, & terminat in pronepotibus.

58 Vel quando in conceſſione adeſt pronomen eorum, quod tamquam diſcretivum operatur excluſionem perſonæ cui adjicitur, & ſic generatio incipit a filiis, & terminat in pronepotibus.

59 Vel quando eſt conceſſa pro filiis, & ad eorum tertiam generationem.

60 Vel quando conceſſa fuit ad tertiam generationem completam, vel finitam; niſi præceſſerit expreſſa determinatio, ſeu deſignatio perſonarum.

61 In Emphyteuſi Eccleſiaſtica dato caſu, quo inſtrumentum diverſimode cantaret, ac Beneplacitum Apoſtolicum, deberet potius attendi tenor Beneplaciti Apoſtolici, quam tenor inſtrumenti.

EMphyteuſis provenit a verbo Græco *Emponema*, quod 1
latine idem ſignificat ac *Melioratio*, juxta Speculato-
rem, & Accurſium, *§. Adeo, verb. Emphyteuſis, inſtit. de*
locatione, Silveſtrum *verb. Emphyteuſis*, & alios, vel juxta Molinam *tract. 2. de juſtitia diſp. 443*. Pirhing *lib. 3.*
decret. tit. 18. n. 31. Alciatum, & alios idem ſignificat ac
Implantatio, ſeu *inſitio*, eo quod ab initio nonniſi ſterilia,
ſeu inculta bona in Emphyteuſim concedebantur ad hunc
finem, ut Emphyteutarum diligentia, & labore per implantationem, inſitionem, & culturam de infructiferis
fructifera redderentur, & undequaque meliorarentur, *arg.*
lib. 2. & 3. C. de jure Emphyteutico. Nunc autem etiam
bona fertilia, & quæ non indigent melioratione nemine
reluctante in Emphyteuſim traduntur, ut docet quoti- 2
diana praxis, & experientia (a). Qui rem in Emphyteuſim concedit vocatur *Dominus Directus*, ſeu *Proprietarius*,
& qui rem in Emphyteuſim accipit, vocatur *Emphyteuta*,
ſeu *Emphyteuticarius*, *leg. 1. & 3. Cod. de jur. Emphyteutico*.
Emphyteuſis eſt contractus nominatus, quo res immo- 3
bilis cum tranſlatione Dominii utilis, retento directo,
ſeu proprietate ſub onere annuæ penſionis Proprietario
ſolvendæ, alteri fruenda, & colenda conceditur, vel in
perpetuum, vel ad determinatum tempus, non minus
decennio, V. g. ad vitam ejus, cui conceditur, vel ad
unam, vel plures generationes. *Eſt in re communis*. Emphyteuſis differt a contractu locationis primo, quia per
Emphyteuſim transfertur in Emphyteutam utile Dominium rei, *Leg. 1. & 2. ff. Si ager vectigalis, vel emphyteuticus*; per locationem vero non transfertur in conductorem nequidem utile dominium rei, ſed uſus tantum, ſeu
commoditas fructuum: *L. non ſolet 39. ff. locati, & l. Qui*
rem, Cod. eodem tit. Secundo, quia Emphyteuſis ſolum in
rebus immobilibus, quæ cultura meliores effici poſſunt,
conſtitui poteſt: locatio autem in rebus mobilibus, ut de 4
ſe patet, & quia locatio conceditur infra decennium,
non ſic Emphyteuſis, & quia in locatione exigitur ma-
jor penſio, quam in emphyteuſi. Item Emphyteuſis dif- 5
fert etiam a venditione, quia per venditionem transfertur in emptorem nedum dominium utile, ſed etiam dominium directum, ſeu proprietas rei venditæ; & non
tan-

(a) Emphyteuſis provenit a verbo græco *Emphyteuo*, ideſt *implanto*, *inſero*, & bene ſe habet, quod ex Alvato, aliiſque Auctor. *Emponema* vero idem eſt ac *fructificatio*, *labor*, & metaphorice *melioramentum*, quia ſteriles terræ emphyteuſi, ideſt, cura, labore, ſudoribus fructuariæ, melioreſque reddebantur.

tantum immobilis, ſed mobilis res vendi poteſt; *l. Si am-*
6 *ptione 24. §. 1. ff. de contract. emption.* & per Emphyteuſim
transfertur ſolum dominium utile, & non directum, &
7 ſolum res immobilis, non autem mobilis in ipſam con-
cedi poteſt, *l. 1. & 2. ff. Si ager vectigalis, vel Emphyteu-
ticus*. Item differt Emphyteuſis a mutuo, donatione,
8 aliiſque contractibus, per quos non ſolum uſus, ſed etiam
proprietas transfertur, nullumque jus in re tradita re-
manet penes tradentem. Item differt Emphyteuſis a Feu-
do, quia in emphyteuſi annua realis penſio ſolvitur; in
Feudo autem perſonale tantum ſervitium, ac fidelitas
exhibetur, & præſtatur Domino a Vaſſallo, ſi Feudum
ſit verum nihil habens de emphyteuſi permixtum.
9 Emphyteuſis primo dividitur in Eccleſiaſticam, & Lai-
calem. Emphyteuſis eccleſiaſtica eſt illa, per quam bo-
na, quorum proprietas ad Eccleſiam, Monaſterium,
aliumque pium locum pertinet, fruenda, & colenda con-
ceduntur; *l. Jubem. 14. C. de Sacroſanct. Eccleſiis, & c. Potuit
4. de locato, & conducto*. Emphyteuſis laicalis eſt illa, per
quam bona, quorum proprietas ad Laicum, vel Laicalem
poteſtatem pertinet, fruenda, & colenda traduntur; *l. 1.
C. de jure Emphyteutico, & Authent. Perpetua, C. de Sacroſanct.
Eccleſiis*. Emphyteuſis Eccleſiaſtica potiſſimum differt a
Laicali, quia in emphyteuſi eccleſiaſtica requiruntur cer-
tæ Juris ſolemnitates, ſcilicet aſſenſus Pontificius, & ne-
ceſſitas, ſeu evidens Eccleſiæ utilitas juxta diſpoſitionem
Extravagantis, Ambitioſæ, Pauli II., & juxta dicta *verb.
Alienatio*. Quæ tamen Juris ſolemnitates non requiruntur
in emphyteuſi Laicali; & licet in rebus ſolitis emphy-
teuticari non ſit neceſſarius aſſenſus Pontificius, eſt ta-
men neceſſaria evidens Eccleſiæ neceſſitas, ſeu utilitas;
& etiam differt Emphyteuſis eccleſiaſtica a laicali, quia
in Eccleſiaſtica inciditur in pœnam commiſſi ſi duobus
10 continuis annis penſio non ſolvatur; *cap. Potuit 4. de lo-
cato & conducto, Authent. de non alienand. §. Scire, &
Authent. de alien., & Emph. §. Si vero quis aut locator*. In
Emphyteuſi vero Laicali, Emphyteuta non incidit in
11 commiſſum, niſi deſinat tribus ſequentibus annis penſio-
nem ſolvere; *l. 2. Cod. de jure Emphyteutico*. Incidere au-
tem in commiſſum nihil aliud eſt, quam emphyteutam
amittere jus emphyteuticum, & melioramenta in re
emphyteutica facta.
Secundo, Emphyteuſis dividitur in perpetuam & tem-
poralem; Emphyteuſis perpetua eſt illa, per quam res
fruenda, vel colenda non ad certum tantummodo tem-
pus, nec pro certis duntaxat perſonis, ſed in perpetuum
ita conceditur, ut jus emphyteuticum ſic conceſſum per-
petuo tranſeat ad hæredes; Emphyteuſis temporalis eſt
illa per quam res fruenda, & colenda ad certum ſolum-
modo tempus, vel ad unius, alteriuſve vitam, aut etiam
ad certam generationem, vel familiam conceditur. Ter-
12 tio Emphyteuſis dividitur in hæreditariam ſimpliciter,
in hæreditariam *mixte, ſeu qualificate*, & in non hære-
ditariam, ſeu ex pacto, & providentia. *Emphyteuſis hæ-
reditaria ſimpliciter* eſt illa, quæ eſt conceſſa alicui cum
facultate transferendi ad quoſcumque hæredes etiam ex-
traneos, & ad hanc ſuccedere poſſunt omnes hæredes ſi-
ve viri, ſive fœminæ in perpetuum. Rota *p. 3. dec.* 286.
n. 2. part. 6. deciſ. 221. *n.* 1. *part.* 11. *deciſ.* 361. *n.* 1. &
ſæpe alibi. *Emphyteuſis hæreditaria mixte, ſeu qualificata*
eſt illa, conceſſa alicui pro ſe, & ſuis hæredibus non
quibuſcumque, & quomodocumque, ſed ſolum qualifica-
te *hæredibus*, in quo caſu ad ſuccedendum requiritur
utraque qualitas, & quod ſit deſcendens & hæres, adeo-
ut non poſſit ſuccedere deſcendens niſi ſit hæres; nec
hæres niſi ſit deſcendens. Rota *par. 4. tom. 2. deciſ.* 483.
n. 20. & *deciſ.* 504. *n.* 1. & ſæpe alibi, *Emphyteuſis non
hæreditaria, ſeu ex pacto & providentia* eſt illa, quæ eſt
conceſſa alicui pro ſuis aliis deſcendentibus, nulla facta
mentione de hæredibus; & pro ſuccedendo ad hanc em-
phyteuſim non requiritur quod filius, vel deſcendens ſit
hæres, cum poſſit etiam, repudiata hæreditate paterna,
ſuccedere in tali Emphyteuſi, quippe quam non jure hæ-
reditatis, ſed ex pacto, & providentia, ſeu prima ejus
inſtitutione accipiat. Rota *par. 11. deciſ.* 230. *num.* 4. &
5. *par. 12. dec.* 40. *num.* 27. & *deciſ.* 135. *n.* 4. 5. & ſæ-
pe alibi.
13 Scriptura ſeu Inſtrumentum ſcriptum eſt de ſubſtantia
contractus Emphyteutici, ut colligitur *ex l. 1. C. de jure
Emphyteutico*: ibi: *Pactionibus ſcriptura interveniente habitis*,
& tenet expreſſe Gloſſa ibidem verb. *Alienationis*. Rota
par. 1. recent. deciſ. 400. *n.* 10. Julius Clarus §. *Emphyteu-
ſis* q. 4. Molina *diſput.* 447. *n.* 4. Maſcard. *concluſ.* 602.
num. 2. Fachin *cap.* 84. Gomez *cap. 3. num.* 6. Azorius
par. 3 *lib.* 10. *cap.* 5. *par.* 3 Laymon *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.*
23. *n.* 6. Cardin. de Luca *diſc.* 37. *de Emphyt. ſub num.*
4. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 18. *num.* 33. Reiffenſtuel
ibid. num. 133. & alii paſſim. Et quod ad Emphyteuſim
eccleſiaſticam requiritur ſcriptura, expreſſe ſtatutum eſt
in *Novella 7. in fine præfationis*, & *Novella* 20. *cap.* 5. &
cap. 6. §. 2. Emphyteuſis dicitur Eccleſiaſtica, vel Lai-
calis in ordine ad res, quæ conceduntur, non autem in
ordine ad perſonas, quibus conceduntur; *communis ac cer-
ta*. Emphyteuſis vel debet eſſe perpetua, vel ſaltem ad
centennium: *eſt communis*.

Emphyteuſis Laicalis quando eſt conceſſa ſine ulla ex- 15
preſſione temporis, & perſonarum præſumitur perpetua,
& tranſit ad omnes hæredes, etiam extraneos. *Eſt com-
munis* teſte Julio Claro §. *Emphyteuſis q.* 28. *num.* 1., &
ratio eſt, quia cum ex primæva Emphyteuſis inſtitutio-
ne dari in perpetuum, conſueverit, §. *Adeo, Inſtitut. de
location. lib. 1. ff. Si ager vectigalis, vel Emphyteuticus*, &
alibi; eidem inſtitutioni conformari debet Emphyteuſis
præſumptione Juris, quando in ipſius contractu nihil 16
aliud ſuit expreſſum, adeoque cenſeri debet perpetua; *L.
ult. C. de legatis*. Sic etiam præſumitur, & tranſit ad
omnes hæredes etiam extraneos Emphyteuſis laicalis,
quando eſt conceſſa cum clauſula *Pro te, & hæredibus
tuis*. *Eſt etiam communis*. Teſte ipſo Julio Claro *loc. cit.
num.* 6. & Molina *diſp.* 496 *num.* 3. Et ratio eſt, quia
nomen hæredis ſimpliciter prolatum eſt generale compre-
hendens non tantum neceſſarios, ſed etiam extraneos hæ-
redes, *In princip. Inſtit. hæredit. qualit. & different.* Em-
phyteuſis Eccleſiaſtica, quando eſt conceſſa abſque expreſ- 17
ſione temporis, & perſonarum non cenſetur perpetua,
nec tranſit ſicut Laicalis ad omnes hæredes etiam extra-
neos, ſed ad ſolos deſcendentes uſque ad tertiam gene-
rationem. Covarruv. *variar. reſolut. lib.* 2. *cap.* 17. *num.*
6. & *cap.* 18. *n.* 1. Jaſon. *in* 6. 2. *Cod. de jure Emphyteu-
tic. num.* 160. Jul. Clarus §. *Emphyteuſis quæſt.* 28. *n.* 1.
arg. Novell 7. *cap.* 3. ubi limitatio aperte habetur. Et
ratio eſt, quia in dubio præſumptio ſtat pro conformita-
te Juris communis; §. *Emphyteuſis, authent. de non alie-
nand.* ut notat Rota *par.* 17. *recent. deciſ.* 225. *n.* 29. &
quod Eccleſia concedens Emphyteuſim voluerit ſervare
conſuetudinem ſolitam practicari in ſimilibus eccleſiaſti-
cis Emphyteuticis conceſſionibus; Conſuetudo autem eſt
quod regulariter Emphyteuſis eccleſiaſtica concedatur ſo-
lummodo uſque ad tertiam generationem. Rota *part.* 4.
tom. 1. *deciſ.* 94. *num.* 7. *par.* 5. *tom.* 1. *deciſ.* 314. *n.* 9.,
& *ſequent. par.* 11. *deciſ.* 335. *num.* 8. *par.* 14. *deciſ.* 195.
n. 2. & *deciſ* 463. *num.* 4. & *par.* 16. *deciſ.* 218. *n.* 1. &
ſæpe alibi. Emphyteuſis Eccleſiaſtica quando eſt conceſſa 18
cum clauſula *Pro te, & tuis hæredibus*, tranſit ad ſolos
hæredes deſcendentes, non vero ad extraneos, Sic Imola
in leg. Ex facto num. 14. *ff. de hæredis inſtit.* Alexander
conſil. 23. *n.* 4. *l.* 1. Alvar. Valaſc. *de Jur. Emphyteutic.
quæſt.* 39. *num.* 9. & plurimi a Julio Claro copioſe relati
cit. quæſt. 24. *n.* 6. cum communiori aliorum, & ratio
eſt, quia regulariter loquendo nomine hæredis non venit
extraneus in materia, quæ de ſui natura non eſt tranſi-
toria ad extraneos, qualis eſt Emphyteuſis Eccleſiaſtica,
ex *l. Etiam in princip. ff. ſoluto Matrimonio*, ubi dicitur
quod Emphyteuſis Eccleſiæ non tranſit niſi ad filios, &
nepotes, unde jure merito habetur, quod Eccleſia pro-
prietaria poſſit ipſam revocare, ſi tranſeat ad alios, quam
ad ipſos. *Authent. de alien., & Emphyt.* §. 1. *coll.* 9. Et
hoc rationabili fundamento, quia Eccleſiæ bona, quan-
tum fieri poteſt, debent eſſe a quocumque onere, & ſer-
vitute immunia, ut facilius conſolidari poſſit dominium
utile cum directo, & ipſa Eccleſia poſſit conſequi bene-
ficium frequentioris Laudemii. Plurimi tamen magnæ 19
notæ Doctores contrarium ſentiunt volentes, quod Em-
phyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa cum dicta clauſula *Pro te,
& tuis hæredibus* tranſeat, ſicut Laicalis, etiam ad hæ-
redes extraneos, & ſit proprie dicta Emphyteuſis perpe-
tua; ſic pluribus citatis variis fundamentis adductis Reif-
fenſtuel *lib* 3. *Decretal. tit.* 18. *n.* 238.
Certum eſt autem apud omnes, quod Emphyteuſis Ec- 20
cleſiaſtica debitis Juris ſolemnitatibus conceſſa, æque ac
Laicalis tranſeat ad omnes hæredes etiam extraneos, ſi
ſit expreſſa aliqua ex ſequentibus, vel ſimilibus clauſu-
lis. V. G. *Pro te, & tuis hæredibus etiam extraneis*. Vel
Pro te, & tuis hæredibus omnibus. Vel *quibuſcumque*, vel
quibus dederis, & hujuſmodi, quia ut communiter notant
Doctores cum Julio Claro *loc. cit. num.* 5 Covarruv. *loc.
cit. cap.* 17. *num.* 5. ſimiles clauſulæ ex proprietate ver-
borum comprehendunt omnes hæredes, nullo excepto. 21
Et hoc etiam in perpetuum, quia Emphyteuſis Eccleſia-
ſtica poteſt etiam concedi in perpetuum, ſi adſit legiti-
ma cauſa, & adhibeantur debitæ Juris ſolemnitates, præ-
ſertim Beneplacitum Apoſtolicum; Julius Clarus, §. *Em-
phyteuſis quæſt.* 6 *numer.* 4. Abbas *in cap. In præſentia, de
probation. numer.* 29. Covarruv. *lib.* 2. *variar. reſolut. cap.*
17. *num* 5. & alii paſſim, & Rota *par.* 5. *tom.* 1. *deciſ.*
314. *num.* 11. & 12. *par.* 17. *deciſ.* 46. *num.* 1. & ſæpe
alibi; *argum. cap. Sine exceptione* 52. *cauſ.* 12. *quæſt.* 2. *c.
Dudum* 1. *de rebus Eccleſ. non alienand. in 6 Clement.* 1. *de
rebus Eccleſ. non alienand. & Extravagant. Ambitioſæ eod.
tit.* Ubi quævis alienatio, etiam perfecta venditio, qua
Dominium utile, ac directum, ſimul alienatur, nedum
Emphyteuſis perpetua facta ex legitima cauſa, ac cum
deb[i]tis Juris ſolemnitatibus tamquam valida, & licita ap-
probatur.
Bona Eccleſiaſtica in Emphyteuſim dari ſolita, ſi ite- 22
rum redeant ad Eccleſiam, V. G. quia tempus eſt ela-
pſum, vel quia deficiunt ſucceſſores legitimi, poteſt
Prælatus Eccleſiæ ea de novo concedere in Emphyteu-
ſim abſque Juris ſolemnitatibus, dummodo eadem, vel
ſimilis utilitatis cauſa adhuc exiſtat; textu expreſſo *in*

Extra-

Extravagant. Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand. in
qua a generali prohibitione alienandi res Eccleſiaſticas,
expreſſe excipiuntur bona ab antiquo concedi ſolita in
Emphyteuſim præciſis eis verbis: Præter quam de rebus,
& bonis in Emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis. Et ſic
communis Doctorum cum Rota recent. part. 7. deciſ. 39.
num. 6. & 7. par. 15. deciſ. 367. num. 17. par. 19. tom. 2.
23 deciſ. 590. num. 7. & 9. & ſæpe alibi. Dummodo tamen
ſolidum non alteretur; Rota par. 5. tom. 1. deciſ. 367. n.
22. par. 8. deciſ. 39. num. 49. par. 10. deciſ. 165. num. 11.
24 & ſæpe alibi. Dicitur autem ſolitum alterari, quando
Emphyteuſis temporanea efficitur perpetua; Rota par. 19.
tom. 2. deciſ. 675. num. 3. vel quando ſuperadduntur di-
verſæ perſonæ, & generationes in prioribus conceſſioni-
bus non vocatæ: Rota par. 8. deciſ. 39. num 54. par. 10.
deciſ. 165. num. 13. par. 13 deciſ. 119. num. 4. Etiamſi
addita fuerit unica tantum perſona; Rota par. 12. deciſ.
36. num. 36, & a fortiori ſi ſuperaddantur fœminæ, ea-
rumque deſcendentes; Rota par. 19. tom. 1. deciſ. 89. n.
8. & 9. Vel quando ſit notabilis diminutio Canonis; Ro-
ta par. 13. deciſ. 191. num. 5. Unde ad hoc ut non dica-
tur alterari ſolitum, debet Emphyteuſis concedi cum
iiſdem pactis poſitis in antiqua inveſtitura; Rota par. 7.
deciſ. 201. num. 18. Non dicitur tamen alterari ſolitum
per additionem novi pacti Eccleſiæ concedenti utilis;
Rota par. 11. deciſ. 277. num. 12. dummodo ſubſtantiam
contractus non tangat; Rota ibid. num 12.
25 Ad hoc autem ut bona Eccleſiæ dicantur ſolita in Em-
phyteuſim concedi, vel requiritur unica conceſſio ex-
preſſa ſolemnis, & a principio valida; Rota par. 5. tom.
1. deciſ. 176. num. 42. & deciſ. 367. num. 18. par. 7. de-
ciſ. 36. num. 6. & par. 9. deciſ. 114. num. 14. & 15. ita-
ut alterius non requiratur curſus temporis; Rota par. 5.
deciſ. 367. num. 18. Vel requiruntur duæ conceſſiones,
ſeu inveſtituræ ſine ſolemnitatibus, ſed effectum ſortitæ
per ſpatium 40. annorum; Rota par. 6. tom. 1. deciſ. 367.
num. 19. par. 7. deciſ. 36. n. 7. par. 9. tom. 1. deciſ. 114.
num. 15. par. 19 tom. 2. deciſ. 590. n. 8. Ex lapſu enim
tanti temporis ſolemnitas præſumitur; Rota par. 5. tom.
1. deciſ. 367. num. 19. & par. 19 tom. 2. deciſ. 590. num.
12. Et bona ſemel facta alienabilia remanent perpetuo
alienabilia; Rota par. 16. deciſ. 150. num. 17. ideoque
poſſunt iterum in Emphyteuſim concedi ſine ſolemnitati-
bus; Rota par. 5. tom. 1. deciſ. 367. num. 22. Non requi-
ritur tamen, quod illæ duæ conceſſiones ſint uniformes;
Rota in Piſana bonorum 20. Februar. 1584. coram Cantuc-
cio, & ſufficit quod una ſit valida; Rota in dict. Piſana
26 bonorum 20. Februarii 1584 coram Cantuccio. Si tamen bo-
na Eccleſiæ ſolita dari in Emphyteuſim, ſint denuo in-
corporata Eccleſiæ, non poſſunt dari in Emphyteuſim ſi-
ne ſolemnitatibus; Rota in Mediolanenſi bonorum 25. Ja-
nuarii coram Orano 1592. & communis Doctorum.
27 In Emphyteuſi Eccleſiaſtica non ſuccedunt filii natura-
les, ſeu illegitimi; Rota par. 1. deciſ. 435. n. 10 par. 9.
tom. 2. deciſ 317. num. 15. & ſic ſtatuit S. Pius V. Con-
28 ſtitution. 117. Etiamſi fuerint legitimati ex reſcripto Prin-
cipis ſæcularis, ut ſtatuit S. Pius V. in dict. Conſtitut.
117. & cum communi tenuit Rota par. 5. tom. 1. deciſ.
100. num. 1. deciſ. 357. n. 23. & deciſ. 359. num. 22. Suc-
29 cedunt tamen legitimati per ſubſequens Matrimonium,
quia ab iſtis ob favorem Matrimonii utroque Jure tam
Canonico, quam Civili omnis tollitur inhabilitas, & pœ-
na, itaut per omnia legitime natis æquiparentur, adeo-
que etiam in Emphyteuſi Eccleſiaſtica, & ſæculari ſuc-
cedunt; argum. Authent. Quibus modis natur. Effic. ſui §.
Si quis igitur, & cap. Tanta 6. Qui filii ſint legitimi, ibi:
Tanta eſt vis Matrimonii, ut qui antea ſunt geniti poſt con-
tractum Matrimonium legitimi habeantur. Et ſic communis
Doctorum. In Emphyteuſi autem ſæculari filii naturales,
30 & illegitimi ſuccedunt eo modo, quo ſuccedunt in aliis
bonis Defuncti. Nulla enim in Jure reperitur prohibi-
tio, quæ magis arceat illegitimos a ſucceſſione in Em-
phyteuſi, quam in aliis bonis; Molina loc. cit. diſput.
475. Julius Clarus loc. cit. quæſt. 40. num. 1. & commu-
nis aliorum.
31 Si hæres Monaſterium ingrediatur, in Emphyteuſi hæ-
reditaria ſuccedit Monaſterium, dummodo tamen ut ſal-
tem poſt mortem Profeſſi intra annum teneatur vendere,
vel alio modo alienare talem Emphyteuſim, quia Eccle-
ſia non poteſt invito domino retinere Emphyteuſim; Ro-
ta par. 9. tom. 2. deciſ. 447 num. 15. ne dominus directus
privetur perpetuo ſpe conſolidationis, ex quo Eccleſia ſit
immortalis; cap. Si gratioſe 5. de reſcriptis in 6. ut recte
obſervat Fagnanus lib. 3. decretal. in cap. Petiit Emphyteu-
ta 4. de locato & conducto num. 30. ſequent. ubi dicit poſ-
ſe fieri pactum, & inhibitionem, ne bona Emphyteutica
alienentur in Eccleſiam, & tale pactum non eſſe contra
immunitatem Eccleſiaſticam, ut fuit reſolutum in Con-
gregatione particulari de mandato Sanctiſſimi habita die
26 Maji 1630. Immo dicit ipſe ſub num. 31. hæc prohi-
bitio eſt ex natura contractus Emphyteutici, qui etiam
in caſibus, in quibus licita eſt alienatio irrequiſito domi-
no, ut in donatione, non permittit illam fieri in perſo-
nam potentiorem; Bald. in Authent. Qua actiones num. 13.
verſ. Primo modo Cod. de Sacroſ. Eccleſ. Gregor. XV. poſt alios de-
ciſ 519. num. 5. Et perſona potentior, ſeu privilegiata
dicitur Eccleſia, ut cum Gloſſa, & aliis concludit Fa-
gnanus ibid. ſub num. 32. & 33. Quod autem Monaſte-
rium ſuccedat in tali Emphyteuſi hæreditaria, nullum
eſt dubium, quia cum Monaſterium bonorum capax ſuc-
cedat in aliis bonis ſui Religioſi, non eſt ratio cur non 32
ſuccedat in Emphyteuſi hæreditaria. Immo Monaſterium
ſuccedit etiam in Emphyteuſi ex pacto, & providentia
competente ſuo Religioſo Profeſſo, itaut quamdiu Reli-
gioſus vivit, poſſit libere uti, & frui fructibus, & com-
moditate talis Emphyteuſis, quamvis eam alienare non
poſſit, ſicuti hæreditariam; ex quo mortuo Religioſo, ta-
lis Emphyteuſis ex pacto, & providentia cedere debeat
ſecundum ordinem illis, qui in inveſtitura ſunt vocati;
Layman lib 3. tract. 1. cap. 23. num. 15. Molina tom. 2.
diſput. 582. Sanchez lib. 7. moral. cap. 15. num 59. Pir-
hing lib. 8. decretal. tit. 18. n. 53. Reiffenſtuel ibid. num.
251. & 259. & communis aliorum.
Emphyteuſis cum ſpecialibus clauſulis conceſſa tranſit 33
ad ſolos vocatos per tales clauſulas; Communis ac certa
arg. Regul. 81. Juris in 6. quia contractus ex conventione
legem accipiunt. Hinc in Emphyteuſi conceſſa ad ter- 34
tiam generationem maſculinam excluduntur omnes fœmi-
næ deſcendentes ex maſculo, & omnes deſcendentes ma-
ſculi ex fœmina; Rota par. 12. deciſ. 34. num. 6 Tunc
enim requiritur duplex qualitas, nempe quod ſit maſcu-
lus, & proveniat ex linea maſculina primi inſtituti; Ro- 35
ta ibid. num. 5. Sic Emphyteuſis conceſſa pro maſculis tan-
tum excludit fœminas, itaut deficientibus maſculis,
cenſeatur Emphyteuſis devoluta ad dominum directum
ob lineam finitam; Rota par. 4. tom. 3. deciſ. 737. num.
4. & 15. Immo non ſolum excluditur omnes fœmini a
maſculo, ſed etiam maſculus a fœmina deſcendens; Ro-
ta par. 12. deciſ. 31. num. 6. Item Emphyteuſis conceſſa 36
pro ſe, filiis, & nepotibus, non comprehendit fœminas;
Rota par. 4. tom. 3. deciſ. 737. num. 3. par. 5. tom. 1. de-
ciſ. 176. num. 4. & par. 15. deciſ. 381. num. 1. Et hæc
eſt communis ſententia Rotæ, quæ ab Emphyteuſi Ec-
cleſiaſtica ut ſupra concepta excludit fœminas; Rota 37
par. 14. deciſ. 476. num. 1. Item Emphyteuſis conceſſa pro
te, & filiis, non comprehendit fœminas; Annotat. ad
deciſ. 262. num. 137. par. 8. recentior. & eſt communior,
& verior opinio, Annotat. ad. deciſ. 199. a num. 74 uſque
ad num. 101. par. 8. recentior. ubi pluribus adductis, &
ſolide probata hac noſtra aſſertione confutatur opinio
contraria defenſa a pluribus cum Salyceto in leg. 3. num.
29. quæſt. 17. prope fin. Cod. de Jure Emphyteutic. quem, ut
ibi ſub num. 56. dicitur, multi Doctores more caprarum
ſequuntur: & ſignanter excluduntur fœminæ, ubi agitur
de Emphyteuſi Eccleſiaſtica; Rota par. 5. tom. 2. deciſ.
501. n. 11.
Revera tamen non caret ſua probabilitate contraria 38
ſententia volens, quod Emphyteuſis tam Eccleſiaſtica, quam
laicalis tranſeat etiam ad fœminas filias, quando eſt con-
ceſſa cum dicta Clauſula, Pro te, & filiis tuis, quia pro-
nunciatio ſermonis in ſenſu maſculino ad utrumque ſe-
xum plerumque porrigitur; leg. Pronunciatio 195. in prin-
cip. ff. de verbor. ſignificat. & in ſpecie nomine filii veni-
unt etiam filiæ; leg. Si quis ita 16. in princip ff. de teſta-
ment. tutel. ubi pro generali doctrina dicitur Filiorum ap-
pellatione & Filiæ continentur, & ſic tenent Covarruv. var.
reſolut, lib. 2. cap. 18. num. 1. Alvar. Valaſc. de Jure Em-
phyt. quæſt. 41. num. 3. Alciat. in leg. 1. ff. de verbor. ſi-
gnificat. Jul. Clarus §. Emphyteuſis quæſt. 32. num. 2. Mo-
lina diſput. 574 num. 10. Barboſa de appellat. appell. 99.
num. 56. Reiffenſtuel lib. 3. decret. tit. 81. num. 245. Sa-
licet. in leg. 3. Cod de Jure Emphyteutic. quem ſequuntur
Bald. & alii, quos refert Tiraquell. de retract. lignag. §.
1. gloſſ. 9. numer. 208. in fin. Rota par. 4. tom. 2. recent.
deciſ. 737. numer. 4. & 5. & par. 17. deciſ. 221. nu-
mer. 6.
Certum vero eſt, quod quando Emphyteuſis fuit con- 39
ceſſa a fœmina, vel ab ea ſtipulata, tunc nomine filio-
rum, & nepotum, filiæ & neptes comprehenduntur,
quia exiſtimandum non eſt, quod fœmina (quæ non mi-
nus diligit fœminam, quam maſculum; immo plus filias
fœminas, quam filios maſculos, diligere cenſetur propter
ſexus ſimilitudinem) ſexum proprium, ideſt fœmininum
odio habuerit; & ideo verba ſunt intelligenda ſecundum
qualitatem contrahentium; leg. Plenum §. equitis ff. de
uſu, & habitat. ac eorumdem conditionem; cap. Si de be-
nefic. de præbend. in 6. Abbas in cap. Paſtoralis in fin. poſt
Innocent. ibi de donat. qualitas quippe contrahentium mul-
tum conducit ad aſſequendam eorum voluntatem, ſeque
ſatis veriſimiliter credendum erit, quod fœmina ſuum
proprium ſexum ita dilexerit, ſicut maſculum; & ſic in
terminis tenent Regulus in leg. Gal. §. nunc de lege, & ibi
Soccin. num. 7. ff. de lib. & poſthum. Jaſon. in leg. Si quis
quid col. 4. verſ. tertiodecimo ff. de Juriſdict. omn. Judic. Ti-
raquel. ad leg. connubial. 1. gloſſ. 1. par. 5. ſub. num. 26.
verſ. Hoc tamen fallit, ſi conceſſio fieret a fœmina, Rol-
land. a Valle conſil. 76. num. 6. verſ. quando Emphyteuſis
eſt conceſſa fœminis &c. lib. 3. ubi affirmat id eſſe indubi-
tatiſ-

latiſſimi juris, Menoch. *in conſil.* 111. *num.* 51. *verſ. Em-
phyteuſis , & fœmina accepta pro ſe , & filiis , tranſit etiam
ad fœminas &c. lib.* 1. Sic etiam ſenſit Senatus Mantua-
nus affirmante Surdo *deciſ.* 9. *num.* 12. *verſ. Hinc vide-
mus , quod etiam ad fœminas tranſit Emphyteuſis , quæ a fœ-
mina originem habuit*. Et hanc opinionem exploſa contra-
ria firmavit Rota Bononienſis apud Bertrand. *deciſ.* 12.
ſub num. 1. *verſ. contrarium tamen fuit concluſum , quod
quando fœmina conducit Emphyteuſim pro ſe & filiis , compre-
hendantur fœminæ*. Sic etiamſi Emphyteuſis ſtipulata ſit
40 per maſculum & fœminam pro ſe, & filiis , tunc veniunt
filii , & filiæ. Bero *in conſil.* 120. *num.* 12. & 49. *vol.* 2.
& alii , quia tunc uterque ſtipulans cenſetur dilexiſſe
ſuum ſexum *per adducta num. antecedenti*.

41 In conceſſione Emphyteuſis facta pro ſe , & hæredibus
comprehenduntur etiam fœminæ ; Rota *par.* 4. *tom.* 2. *de-
42 ciſ.* 309 *num.* 1. Item comprehenduntur in conceſſione
facta pro hæredibus , & ſucceſſoribus ; Rota *part.* 13. *dec.*
365. *num.* 8. Et a fortiori comprehenduntur in conceſſio-
43 ne facta pro hæredibus quibuſcumque ; Rota *part.* 4. *tom.*
2. *dec.* 309. *n.* 4. Item Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa
44 benemerito Eccleſiæ pro ſe , & omnibus filiis , compre-
hendit etiam omnes fœminas ; Rota *part.* 17. *dec.* 182. *n.*
45 3. Sic pariter Emphyteuſis conceſſa pro filiis natis , &
naſcituris , comprehendit etiam fœminas ; Rota *part.* 17.
46 *dec.* 123. *num.* 24. Clauſula *quibuſcumque* poſita in Em-
phyteuſi Eccleſiaſtica comprehendit omnes extraneos tam
47 maſculos , quam fœminas ; Rota *part.* 17. *deciſ.* 225 *num.*
12. & *ſeq.* In conceſſione facta de illis , qui ſunt de ge-
neratione maſculina , veniunt etiam fœminæ , ſecus ſi ſit
48 facta uſque ad tertiam generationem maſculinam ; *Annot.
ad deciſ.* 199. *num.* 166. & 167. *part.* 8. Ubi fœminæ ſuc-
cedunt in Emphyteuſim , admittuntur etiam nepotes ex
eis , Rota *part.* 17. *dec.* 46. *num.* 3. Immo admittuntur
etiam fœminæ deſcendentes in Emphyteuſi Eccleſiaſtica
49 conceſſa fœminæ pro ſe & filiis ; Rota *part.* 4. *tom.* 3.
dec. 737. *num.* 1. & 2. Quia Emphyteuſis de ſui natura
tranſitoria ad fœminas , ſicut tranſit in maſculos , ita
50 etiam tranſit ad deſcendentes fœminas , & fœminarum ,
Rota *part.* 17. *dec.* 46. *num.* 2. Itaut in Emphyteuſi ſti-
pulata pro ſe , cuiſque filiis , & deſcendentibus legiti-
mis , & naturalibus veniant etiam nepotes ex filia ; Ro-
51 ta *par.* 5. *tom.* 1. *dec.* 371. *num.* 3. Immo in conceſſione
facta pro ſe , filiis , & deſcendentibus per virilem ſexum
venit Neptis ex filio maſculo , Annotat. *ad dec.* 199. *n.*
194. & *ſequent. part.* 8. Sic appellatione deſcendentium
52 per virilem ſexum veniunt fœminæ , dummodo deſcen-
dant a maſculo ; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 420. *num.* 16.
53 Et appellatione filiorum continentur etiam fœminæ in
Emphyteuſi utili Eccleſiæ ; Rota *par.* 17. *deciſ.* 182. *nu-
mer.* 2.

54 In Emphyteuſi conceſſa ſimpliciter *ad tertiam* genera-
tionem primus acquirens uti generatus ab aliquo nume-
randus eſt in prima generatione , ejus vero filius in ſe-
cunda , Nepos autem in tertia , Rota *part* 11. *deciſ.* 355.
55 *num.* 3. Unde talis Emphyteuſis conceſſa ſimpliciter ad
tertiam generationem incipit a primo acquirente , & ter-
minatur in Nepotibus ; Rota *part.* 11 *dec.* 357. *num.* 47.
56 Præſertim ſi ſit Emphyteuſis Eccleſiaſtica , quæ concedi-
tur ſolum pro tribus perſonis extenſive ad ſolos nepotes ,
comprehenſa prima perſona receptoris ; Rota *part* 1. *dec.*
351. *num.* 1. *part.* 5. *tom* 1. *dec.* 314. *num.* 10. *part* 11. *dec.*
357. *num.* 40. *part* 12. *dec.* 34. *num.* 12. *par.* 14. *deciſ.* 195.
num. 19. & 20. *part.* 16. *dec* 218. *num.* 1. & Annotat.
ad dec. 199. *a num.* 103. *uſque ad n.* 141. *part.* 8. Quan-
57 doque tamen Emphyteuſis etiam Eccleſiaſtica ad tertiam
generationem conceſſa comprehendit Pronepotes , ut V. G.
quando fuit conceſſa ad tertiam ejus , ſeu ipſius generatio-
nem , quo caſu generatio incipit in ejus filiis , & termi-
nat in pronepotibus ; Rota *part.* 3. *dec.* 211. *num.* 1. *part.*
4. *tom.* 2. *dec* 94. *num.* 1. *dec.* 281. *num.* 1. & *dec.* 407.
num. 2. & *part.* 14. *dec.* 463. *n.* 5. Vel quando in conceſ-
58 ſione adeſt pronomen *eorum* , quod tamquam diſcretivum
operatur excluſionem perſonæ , cui adjicitur , & ſic ge-
neratio incipit a filiis , & terminat in Pronepotibus ; Ro-
59 ta *par.* 17. *dec.* 221. *num.* 1. Vel quando eſt conceſſa pro
filiis , & ad eorum tertiam generationem , tunc enim pri-
mi acquirentes cenſentur filii , & Pater conſideratur
tamquam inſtrumentum , & miniſter filiorum , & dictio
eorum eſt ſeparativa primi acquirentis a tribus generatio-
nibus , pro quibus facta fuit ſtipulatio ; Rota *par.* 12. *dec.*
34. *n.* 18. 19. & 20. Vel quando conceſſa fuit ad tertiam
60 generationem completam , vel finitam ; Rota *par.* 1. *dec.*
305. *num.* 2. & *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 513. *num.* 1. niſi præ-
ceſſerit expreſſa determinatio , ſeu deſignatio perſona-
rum ; Rota *part.* 14. *dec.* 195. *num.* 9. 22. & *ſeq.* quia ſi
præceſſerit determinatio , ſeu deſignatio perſonarum , di-
cendo V. G. pro ipſo recipiente , filiis , & nepotibus ad
tertiam generationem completam , vel finitam , tunc illa
adjectio *completam* vel *finitam* deberet intelligi ſolum de-
monſtrative , non autem argumentative ; repeteret enim
ſolum per compendium perſonas ante deſignatas , & de-
terminatas ; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 513. *num.* 18. 19.
61 & 20. In Emphyteuſi Eccleſiaſtica dato caſu , quod in-
ſtrumentum diverſimode cantaret , ac Beneplacitum Apo-
ſtolicum , deberet potius attendi tenor Beneplaciti Apo-
ſtolici , quam tenor inſtrumenti ; Rota in Senenſi Prædii
coram Seraphin. *deciſ.* 868. *per tot. confirmata coram Gip-
ſio* 7. *Maji* 1590. & *part.* 12. *recentior. dec.* 34. *n.* 48.

Noviſſimæ Additiones ex aliena manu.

Materia in Foro frequentiſſima eſt ea de qua agit , & 1
quidem recte *Auctor a num.* 54. *ad plur. ſequent.* ni-
mirum , quando Perſona primi Acquirentis enumeranda ſit
in Emphyteuſi conceſſa ad tres generationes . At nihilo-
minus illuſtranda magis eſt materia hæc Actum de ipſa
ex profeſſo fuit a Rota *in Ferrarienſ. ſeu Ravennaten. Em-
phyteuſis* 19. *Junii* 1750. , & in confirmatoria 7. *Decembris
ejuſdem anni* 1750. *cor. clar. mem. Caprar.* Ex hiſce *deciſio-
nibus* quæ veluti magiſtrales in ſubjecta materia ſunt , ſe- 2
quentia excerpſimus .

I. Si Emphiteuſis conceſſa ſit Titio uſque ad tertiam 3
generationem , numeratur Perſona primi Acquirentis .

II. In Emphyteuſi conceſſa Titio , & ejus diſcendenti- 4
bus uſque ad tertiam generationem , neutiquam numera-
tur Perſona primi Acquirentis .

III. Conceſſa Emphyteuſi Titio pro ſe Filiis & Ne-
potibus uſque ad ejus tertiam generationem incluſive
completam & finitam , perſona primi Acquirentis enume-
ratur .

Ratio a Rota in dicta prima *deciſione* §. 7. hæc red- 5 6
ditur quod = *ſpecifica Perſonarum & Graduum enumeratio
nempe primi Inveſtiti Filiorum & Nepotum , dubio procul de-
monſtrat quod Emphyteutica conceſſio egredi non debet Perſonas
earumdem Nepotum . Unde ſubſequentia verba nimirum = uſ-
que ad tertiam ejus generationem incluſive completam & fini-
tam — de diametro pugnarent cum literali pacto durationi
conceſſionis adjecto , ſi acciperentur in ſenſu excluſivo primi
Acquirentis , ut inde enumeratio graduum protendatur ad Pro-
nepotes ; Id quod eſſet abſurdum , pro quo vitando ea ſumenda eſt
interpretatio per quam poſteriora verba non repugnent , ſed ac-
ceſſorie famulentur clariſſimo pacto a Contrahentibus ſtipulato
&c. Et jure meritoque . Nam ſemel ac Emphyteutica conceſſio
principaliter facta dignoſcitur Alicui = pro ſe Filiis , & Ne-
potibus = ſicuti certi ſumus de expreſſo numero Perſonarum
ſeu Graduum qui ſub eadem conceſſione continentur ; Ita ſupe-
rius relata verba & clauſula quæ ſequuntur ſine ulla pe-
nitus repugnantia & contrarietate debent explicari , prout
commode explicantur ; conſentanee & famulative ſeu acceſſorie
ad gradus ſpecifice enumeratos , & ſic non in ſenſu ampliati-
vo , ſed in ſenſu demonſtrativo , & expoſitivo , ita quidem
unam eamdemque conceſſionem , eaſdemque Perſonas & gradus
per modum compendii demonſtrative repetant .*

Vide & quæ habet idem Supremum Tribunal *in ſecun-
da Deciſione* §. 5. & *plur. ſequent.*

ARTICULUS II.

Emphyteuſis , quoad ea , quæ concernunt Emphyteutam.

SUMMARIUM.

1 *Emphyteuta eſſe poteſt omnis qui liberam contrahendi ha-
bet poteſtatem , ſive ſit maſculus , ſive fœmina , niſi
ſpecialiter a Jure ſit ei interdictum.*

2 *Emphyteuta eſſe non poſſunt Pupilli , & Minores , niſi ac-
cedat auctoritas , & conſenſus Tutorum , aut Curato-
rum .*

3 *Item Emphyteutæ non poſſunt eſſe Clerici ſolius lucri cauſa .*

4 *Emphyteuta poteſt libere uti , & frui re Emphyteutica ,
& ei competit actio realis contra quemcumque perturba-
torem , aut poſſeſſorem .*

5 *Emphyteuta habet Jus percipiendi fructus ex incremento
rei Emphyteuticæ per alluvionem facto , ſive incremen-
tum fuerit latens , ſive etiam patens .*

6 *Utrumque tamen incrementum quoad proprietatem accedit
Domino directo , cui finita Emphyteuſi competit etiam quo
ad Dominium utile .*

7 *Emphyteuta finita Emphyteuſi poteſt repetere melioramen-
ta facta ſine præcedente expreſſo pacto in utilitatem
rei Emphyteuticæ , ſive annuente , ſive reluctante Pro-
prietario .*

8 *Affertur , & ſolvitur inſtantia .*

9 *Melioramenta ſunt æſtimanda ſecundum valorem , quem
habent , quando res Emphyteutica reſtituenda eſt .*

10 *Non poteſt Emphyteuta repetere melioramenta , ſi in contra-
ctu Emphyteutico ſit conventum quod nulla faciat , aut
ſi faciat , imputet ſibi .*

11 *Sic non poteſt Emphyteuta repetere melioramenta , quæ in
re Emphyteutica fecit vi contractus .*

12 *Poteſt Emphyteuta vendere tam ipſam rem Emphyteuti-
cam , quam melioramenta in ea facta , ſi requiſitas a
Jure adhibeat conditiones .*

13 Con-

13 *Conditiones a Jure requiſitæ pro tali venditione ſunt potiſſimum duæ, & aſſignantur.*

14 *Aſſignatur quibus fieri talis venditio ſit probibitum.*

15 *Poteſt Emphyteuta rem Emphyteuticam quoad dominium utile cum melioramentis factis alteri etiam extraneæ perſonæ donare, vel legare ſine conſenſu Domini, eoque non requiſito.*

16 *Item poteſt Emphyteuta ſine conſenſu Domini directi dare rem Emphyteuticam in dotem, ſi detur non æſtimata.*

17 *Ut ſine conſenſu Domini directi res Emphyteutica donetur, legetur, aut in dotem detur, requiruntur potiſſimum tres conditiones, & aſſignantur.*

18 *Si reperiatur Emphyteuſis donata, vel legata perſonis, ſeu locis incapacibus ipſam retinendi, debet ab ipſis intra annum vendi capacibus illam retinendi ſine præjudicio Domini directi.*

19 *Poteſt Emphyteuta ſine conſenſu Domini directi rem Emphyteuticam oppignorare, ſeu hypothecare.*

20 *Item ſine conſenſu Domini poteſt rem Emphyteuticam locare ad breve tempus. Immo etiam ad longum tempus, dummodo locatio non fiat ipſius rei Emphyteuticæ ſimpliciter, ſed ſolum commoditatis ex ea percipiendæ nomine ipſius Emphyteutæ dum vivit.*

21 *Non poteſt tamen ſine conſenſu Domini ipſam rem Emphyteuticam alteri in Emphyteuſim concedere. Alias poteſt ipſa privari.*

22 *Poteſt inſuper Emphyteuta ſine conſenſu Domini rem Emphyteuticam cum alio permutare.*

23 *Tenetur tamen Emphyteuta ante talem permutationem prius admonere Dominum directum, utrum ipſe permutare velit cum æquali emolumento, quod ipſi offertur ab aliis.*

24 *Emphyteuta tenetur ſervare pacta conventa in contractu Emphyteutico.*

25 *Unde tenetur rem Emphyteuticam meliorem reddere, ſi ſub hac conditione, & pacto eam accepit.*

26 *Si vero ſine tali pacto meliorandi rem Emphyteuticam accepit, tunc tenetur ſolum conſervare eam in illa bonitate, in qua accepit, & ſi uſu quotidiano, vel ſua, vel ſuorum culpa evadat deterior, tenetur propriis expenſis reſtaurare, & ad priſtinam bonitatem reducere.*

27 *Si nullo præcedente pacto de periculo res Emphyteutica abſque culpa Emphyteutæ pereat, tota Domino perit & ad nihil tenetur Emphyteuta; ſi vero pereat ſolum quoad aliquam parvam partem, tunc perit Emphyteutæ.*

28 *Si res Emphyteutica culpa Emphyteutæ pereat, tunc ipſi perit, & de toto damno tenetur.*

29 *Emphyteuta ſi penſionem comparatione fructuum valde modicam ſolvat, & ſolum in recognitionem Dominii, tenetur ipſam modicam penſionem ſolvere, licet ob ſterilitatem, vel hoſtium incurſionem, aut alium caſum fortuitum paucos, aut etiam nullos colligat fructus.*

30 *Si autem Emphyteuta ſolvat penſionem magnam non ſolum in recognitionem dominii, ſed etiam in compenſationem, & juxta proportionem fructuum quos capit, vel capere poteſt, tunc ſi propter aliquam ex dictis cauſis nullos aut paucos fructus colligat, æquitas poſtulat, ut fiat ei aliqua proportionaliter remiſſio.*

31 *Emphyteutæ bonorum Eccleſiaſticorum gaudent exemptione ab oneribus communicativis.*

32 *Meri Laici poſſunt conveniri in foro Eccleſiaſtico pro bonis Emphyteuticis, & redditibus Eccleſiæ pro eo quod pertinet ad directum dominium.*

33 *Cauſa aſſertæ ſervitutis contra Emphyteutam menſæ Epiſcopalis ſpectat ad Curiam Eccleſiaſticam.*

34 *Non gaudent Emphyteutæ bonorum Eccleſiaſticorum immunitate ab onere perſonali unius corbæ frumenti.*

35 *Emphyteuta Eccleſiæ non poteſt declinare forum Eccleſiaſticum reſpectu ſolutionis Canonis, vel quando agitur de Dominio Eccleſiæ.*

36 *Bona Eccleſiarum, & locorum piorum in Emphyteuſim laicis conceſſa, ſive Canones, qui pro dictis bonis ſolvuntur, ſint tenues, ſive correſpondentes fructibus, ſunt exempta ab omnibus oneribus, & impoſitionibus laicalibus.*

37 *Vineæ, & Terræ Emphyteuticæ Eccleſiæ non comprehenduntur ſub edictis, & aliis ſimilibus publicatis a laicis, ſed ſunt prorſus exemptæ.*

38 *Bona Emphyteutica Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum non poſſunt a Laicis collectari.*

1 EMphyteuta eſſe poteſt, ſeu in Emphyteuſim res alienas
accipere poteſt omnis, qui liberam contrahendi ha-
bet poteſtatem, ſive ſit maſculus, ſive fœmina, niſi ſpe-
cialiter a jure ſit ei interdictum; *Eſt communis, arg. cap.*
2 *Jam nunc* 8. *cauſ.* 28. *quæſt.* 1. *de Procurator. lib. in* 6. Non
poſſunt tamen eſſe Emphyteutæ, ſeu Emphyteuſim acci-
pere Pupilli, & Minores, niſi accedat auctoritas Judicis,
& conſenſus Tutorum, aut Curatorum; *l. Quamvis* 32.
ff. de acquirend. & amittend. poſſeſſ. Item Emphyteutæ eſ-
3 ſe, ſeu in Emphyteuſim accipere non poſſunt Clerici lu-
cri cauſa; quia omnis negotiatio lucri cauſa Clerici eſt
prohibita; *cap. Conſequens* 3. *cap. Epiſcopus* 3. *cap. Prælatum* 4. *cap. Negotiatorem* 9. *cap. Fornicari* 10. *& cap.*
Eiiciens 11. *diſt.* 23. *cap. Clerici* 1. *& cap. Si quis* 4. *cauſ.*
14. *qu.* 4. *cap. Clerici off.* 15. *de vit. & honeſt. Cleric. cap.*
Cum multa negotia c. Ne Clerici, vel Monachi; & cap.
Secundum 6. *eod. tit.* ubi ſic expreſſe dicitur: „ Secun-
„ dum inſtituta prædeceſſorum noſtrorum ſub intermina-
„ tione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Cle-
„ rici cauſa lucri negotientur „. Notanter autem dicitur
cauſa lucri, quia ob ſuam, vel ſuorum neceſſitatem, tam
contractum Emphyteuticum, quam alium valide ac lici-
te inire poſſunt, ſed de his *Vid. verb. Clericus artic.* 3.
per tot.

Emphyteuta poteſt libere uti, & frui re Emphyteuti- 4
ca, & ei competit actio realis contra quemcumque per-
turbatorem aut poſſeſſorem; *leg.* 1. *ff. Si ager vectigalis*,
ibi: „ Quamvis non efficiantur Domini (*directi*), tamen
„ placuit competere eis in rem actionem adverſus quem-
„ cumque poſſeſſorem „. Emphyteuta habet jus percipien- 5
di fructus ex augmento, ſeu incremento rei Emphyteuti-
cæ per alluvionem facto, *arg. leg. Item ſi fundi* 9. *§. Vicinus* 4. *ff. de uſufructu, & quemadmodum*. Et hoc ſive
incrementum fuerit latens, ſive etiam patens, ut com-
munius tenent Doctores cum Cardinali de Lugo *tom.* 1.
diſp. 6. *ſect.* 11. *num.* 156. *& duobus ſequent.* Molina *diſp.*
56. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *num.* 223. Utrumque tamen in- 6
crementum ſive latens, ſive patens quoad proprietatem ac-
cedit proprietario, ſeu Domino directo, cui finita Emphy-
teuſi competit etiam quoad Dominium utile; *Eſt communis*.

Emphyteuta finita Emphyteuſi poteſt repetere meliora- 7
menta facta, ſine præcedenti expreſſo pacto, in utilita-
tem rei Emphyteuticæ, ſive annuente, ſive reluctante pro-
prietario; *Sic communis Doctorum*, cum Julio Clar. *§.*
Emphyteuſis qu. 45. Molina *diſp.* 463. *num.* 2. Alvar. Va-
laſc. *De jure Emphyteutic. quæſt.* 25. *arg. leg. Senatus*, *§.*
Marcellus, *ff. de legat.* 1. *leg. Eum ad quem*, *Cod. de uſufruct.* ibi: „ Si quid ultra, quam impendi debeat, ero-
„ gatum potes docere, ſolemniter repoſces „. Nec obſtat,
quod Proprietarius, ſeu dominus directus poſt contractum 8
inhibeat, & proteſtetur ſe nihil ſoluturum, ſi aliquod de
novo ædificet, aut alias meliorationes non debitas faciat,
quia poſt contractum jam factum ſine ulla limitatione non
eſt amplius in poteſtate alterius ex contrahentibus ea im-
mutare, quæ conſequuntur ad ſubſtantiam ejuſdem con-
tractus ex natura ipſius. Contractus autem Emphy-
teuticus requirit de ſui natura, ut res detur, & ac-
cipiatur ad meliorandum, & cum Emphyteuta rem Em-
phyteuticam recipiat in ſui utilitatem, recipit ſem-
per ea conditione implicite, ut poſſit quocumque mo-
do in ſimilibus conſecuto majus commodum ſibi acqui-
rere, ex quo ſi reſultat etiam utilitas in re ipſa, & per
conſequens Proprietario, non eſt cur hic renuat com-
penſare, quia *Jure naturæ æquum eſt neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem*; *leg. Nam hoc* 14. *ff.*
de condict. indeb. & Regul. 206. *ff. de Regul. juris &*
Regul. 49. *Juris in* 6., ibi: *Locupletari non debet aliquis*
cum alterius injuria, vel jactura. Unde quamvis alias
negotiorum geſtor non poſſit prætendere a Domino ex-
penſas, quas contra prohibitionem Domini fecit, *leg. ultim. Cod. de negotiis geſt.* ubi ſtatuitur: „ Si contradixe-
„ rit Dominus, ſancimus ſecundum Juliani ſententiam
„ nullam eſſe (ideſt negotii geſtori) adverſus Dominum,
„ vel directam, vel utilem contrariam actionem „. Hoc
tamen non procedit, quando Dominus id prohibere ne-
quit, uti in Emphytheuſi, ut recte advertunt Molina &
Valaſc. *locis citatis*, & alii paſſim. Melioramenta autem
æſtimanda ſunt non ſecundum valorem, quem habebant, 9
quando facta ſunt, ſed ſecundum valorem, quem habent,
quando res Emphyteutica reſtituenda eſt. *Eſt communis*,
cum Valaſc. *l. cit. n.* 28. Molina *l. cit. verſ. In poſteriori*
autem eventu.

Non poteſt vero Emphyteuta repetere melioramenta 10
facta contra inhibitionem Domini, ſi in ipſo contractu
Emphyteutico cautum ſit, ne Emphyteuta ſine Domini
conſenſu aliqua nova ædificia, aut alia non debita melio-
menta faciat, vel quod ſi faciat, Domino cedant ſine
ullo jure repetendi expenſas, *l.* 2. *Cod. de Jure Emphyteutico*, ubi expreſſe ſtatuitur, quod omnes pactiones in in-
ſtrumentis Emphyteuticis initæ, & conſcriptæ debeant
omnino obſervari, ibi: „ In Emphyteutico contractu ſan-
„ cimus, ſiquidem aliquæ pactiones in Emphyteuticis in-
„ ſtrumentis ſunt conſcriptæ, eaſdem, & in omnibus aliis
„ obſervari „. Et ratio eſt, quia *ex Regul.* 85. *Juris in*
6. habetur expreſſe, quod *Contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur*. Sic non poteſt Emphyteuta 11
repetere melioramenta, quæ in re Emphyteutica fecit vi
contractus, puta pro conſervanda ipſa re Emphyteutica
in ea bonitate, in qua accepit, vel quia accepit in Em-
phyteuſim rem ſterilem, incultam, aut dirutam, hac
conditione, & pacto, ut eam fructiferam redderet, co-
leret, ædificaret, & hujuſmodi omnia enim talia melio-
ramenta pertinent ad dominum directum, ſeu Proprieta-
rium ſtatim ac finita eſt Emphyteuſis; ut tenet commu-
nis Doctorum *ex citat. leg.* 2. *Cap. de Jure Emphyteutico*,
& citat. Regul. 85. *Juris in* 6.

Poteſt Emphyteuta vendere tam ipſam rem Emphyteu- 12
ticam, quam melioramenta in ea facta, ſi requiſita

a Jure adhibeat conditiones, textu expreſſo in *cap. Potuit Emphyteuta* 4. *de locato, & conducto*, ibi: „ Potuit
„ Emphyteuta (Eccleſia primitus requiſita, eique nun-
„ ciato, quantum ſibi ab illis offertur, ſi nolle ſe emere
„ dixerit, vel a denunciatione tempore duorum menſium
„ ſpatium fuit elapſum) meliorationes, & jus ſibi com-
„ petens aliis vendere, qui ab emptione hujuſmodi mi-
13 „ nime prohibentur „, & idem habetur *leg. ultim. Cod. de*
Jure Emphyteutico. Conditiones autem a Jure requiſitæ
pro tali venditione ſunt potiſſimum duæ. Prima eſt,
quod Emphyteuta prius ſignificet Proprietario ſe velle
vendere rem Emphyteuticam pro tali determinato pre-
tio, ad hoc ut Proprietarius ſi velit ipſe eam emere, cui-
libet alteri emptori, ut par eſt, præferatur, & Proprie-
tarii deliberationem, ſi irreſolutus pro tunc ſit, per duos
menſes expectet, quibus elapſis, ſi ipſe pro pretio ſibi ab
aliis oblato nolit eam emere, poterit aliis vendere; *cit.*
cap. Potuit Emphyteuta, & *cit. leg. ultim. Cod. de Jure*
Emphyteutico. Secunda conditio eſt, ut venditio fiat per-
ſonis, quibus a Jure non ſit interdicta; *cit. cap. Potuit*
Emphyteuta, ibi: *Aliis vendere, qui ab Emptione hujuſ-*
modi minime prohibentur; & *cit. l. ultim.* ibi: *His per-*
14 *ſonis, quæ non ſolent in Emphyteuticis contractibus vetari*
ad hujuſmodi venire emptionem. Prohibetur autem fieri
talis venditio Eccleſiæ. Rota *part.* 9. *tom.* 2. *dec.* 474. *nu-*
mer. 15. & *ſeq. part.* 14. *dec.* 57. *nu.* 9. Item cuilibet loco
pio. Rota *part.* 3. *dec.* 351. *n.* 9. Item Communitati, Uni-
verſitati ſive Eccleſiaſticæ, ſive Laicali, ſive quibuſcum-
que locis piis, Rota *part.* 11. *dec.* 321. *nu.* 6. *par.* 14. *dec.*
377. *n.* 1. *par.* 17. *dec.* 26. *n.* 5. & 7. & *par.* 19. *tom.* 2. *dec.*
546. *nu.* 4. Item perſonæ potentiori, Rota *par.* 9. *tom.* 2.
dec. 494. *n.* 8. Item Curialibus, & Militibus; *l. Curiales*
30. *l. Milites* 31. & *leg. ultim. Cod. de loc. & conduct.* Et
ſic de ſupradictis omnibus tenent Jul. Clarus §. *Emphyteu-*
ſis qu. 22. Jaſon *in l.* 2. *Cap. de jure Emphyteutic. num.* 90.
Molina *diſp.* 459. *num.* 4. & alii communiter. Et ratio eſt
quia per talem venditionem redderetur deterior conditio
Domini directi, ſeu Proprietarii, qui a ſupradictis omni-
bus ratione ſuorum privilegiorum, vel majoris potentiæ,
difficilius poſſet penſionem annuam repetere, & privare-
tur ſpe reverſionis, & laudemii, vel ſaltem ex quo diffi-
cilius ad ipſum Emphyteuſis reverſura eſſet, rarius lau-
demium conſequeretur. Annotat. *ad dec.* 16. *num.* 49. &
ſequentibus part. 3. *Rot. recentior.* Adeoque alienatio in
manum mortuam regulariter eſt prohibita. Rota *part.* 12.
deciſ. 76. *num.* 22.

15 Poteſt Emphyteuta rem Emphyteuticam quoad domi-
nium utile cum factis melioramentis alteri etiam extra-
neæ perſonæ donare, vel legare ſine conſenſu Domini,
eoque non requiſito; Sic Gloſſ. *communiter recepta in l.*
fin. verb. aliis vendere, Cod. de Jure Emphyteutico, Jul.
Clarus §. *Emphyteutico*, Jul. Clarus §. *Emphyteuſis quæſt.*
15. *num.* 1. Pirhing. *lib.* 3. *decretal. tit.* 18. *num.* 43. Ab-
bas *in cit. cap. Potuit Emphyteuta, de locat. & conduct.*
16 *num.* 9. & alii paſſim. Item poteſt Emphyteuta ſine con-
ſenſu Domini directi dare Emphyteuticam in dotem, ſi
detur non æſtimata: Silveſter *verb. Dos quæſt.* 8. Azorius
17 *lib.* 10. *cap.* 8. *quæſt.* 4. Pirhing. *loc. cit. num.* 43. & alii. Ut
autem ſine conſenſu Domini directi res Emphyteutica do-
netur, legetur, aut in dotem detur, requiruntur ſequentes
conditiones. Prima; ut non transferatur in talem perſo-
nam, in quam res Emphyteutica de Jure communi, vel
conventione particulari prohibetur. Secunda ut fiat abſ-
que ulla fraude. Tertia ut novus Emphyteuta ſine con-
ſenſu Domini directi poſſeſſionem non capiat, quia Do-
minus directus habet Jus explorandi, an talis novus Em-
phyteuta ſit perſona prohibita, vel capax, & ab eo non
ſolum poteſt exigere promiſſionem de ſolvendo Canone
annuo, ſed etiam accipiendi ab ipſa, ſi ſit perſona extra-
18 nea. Et ſi reperiatur Emphyteuſis donata, vel legata
perſonis, ſeu locis prohibitis, & incapacibus retinendi
Emphyteuſim in præjudicium domini directi juxta dicta
num. 14. tales perſonæ, ſeu loca tenentur intra annum
vendere talem Emphyteuticam perſonis capacibus illam re-
tinendi ſine præjudicio Domini directi; *arg. cap. Longinqui-*
tate 63. *cauſ.* 12. *quæſt.* 2. & *leg. Filias familias* 114. §. 5. *ff.*
De Legat. 1. Rota *part.* 9. *tom.* 2. *dec.* 474. *num.* 15. Roh-
gnol. *cont. act.* 4. *de Emphyteuſi* 7. *ſect.* 3. *num.* 7. Reiffenſtuel
lib. 3. *decret. tit.* 18. *num.* 181. Speculator, & alii paſſim.
Vide artic. anteced. num. 31.

19 Poteſt Emphyteuta ſine conſenſu Domini directi rem
Emphyteuticam oppignorare, ſeu hypotecare; Jaſon. *in*
leg. ultim. num. 78. *Cod. de Jure Emphyteut.* Jul. Clar. §.
Emphyteuſis quæſt. 18. Molina *diſp.* 461. *num.* 9. & alii
communiter. Et ratio eſt, quia res oppignorata, ſeu hy-
potecata non transfertur in Dominium alienum, ſed ad-
huc manet in Dominio Emphyteutæ, qui penſionem an-
nuam adhuc Domino ſolvit; pignus enim manet in
20 bonis debitoris, *leg. Pignus* 9. *de Pignorat. act.* Item ſine
conſenſu Domini poteſt rem Emphyteuticam locare ad
breve tempus; *Eſt communis*. Immo etiam ad longum
tempus, dummodo locatio non fiat ipſius rei Emphyteu-
ticæ ſimpliciter, ſed ſolum commoditatis ex ea percipien-
dæ nomine ipſius Emphyteutæ, dum vivit; ſic Molina
diſp. 461. *nu.* 4. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 23. *diſp.* 461.
num. 4. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 23. *num.* 20. Pirhing.
loc. cit. num. 44. Card. Petra *tom.* 2. *in Conſtitution.* 4. *In-*
nocentii III. ſect. 2. *n.* 80. Rota *recentior. part.* 13. *dec.* 173.
num. 4. & *p.* 4. *deciſ.* 17. *num.* 11. & alii. Non poteſt ta- 21
men ſine conſenſu Domini ipſam rem Emphyteuticam al-
teri in Emphyteuſim concedere; *Eſt communis*. Alias po-
teſt ipſa privari totaliter, vel partialiter prout alienave-
rit; *Vide articul. ſequent. nu.* 13. Poteſt inſuper Emphy-
teuta ſine conſenſu Domini rem Emphyteuticam cum 22
alia permutare; Silveſter *verb. Emphyteuſis quæſt.* 17. Ja-
ſon *in leg. ultim. num.* 101. *Cod. de Jure Emphyteutico*;
Layman *loc. cit. num.* 9. Pirhing. *loc. cit. num.* 43. Julius
Clar. §. *Emphyteuſis quæſt.* 17. Azorius *loc. cit. quæſt.* 5.
Abbas *loc. cit. num.* 9. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 138. & alii.
Tenetur tamen Emphyteuta ante talem permutationem 23
prius admonere Dominum directum, utrum ipſe permu-
tare velit cum æquali emolumento, quod ipſi offertur ab
aliis, ceteris enim paribus ſemper præferendus Dominus
directus, ſeu Proprietarius; *arg. cap. Potuit Emphyteuta*
4. *de locato. & conducto*, & *leg. ultim. Cod. de Jure Em-*
phyteutico, & ſic docent Molina *loc. cit. num.* 1. Azorius
loc. cit. quæſt. 5. Layman *loc. cit. num.* 9. Pirhing *loc. cit.*
num. 43. Reiffenſtuel *loc. cit. nu.* 184. & alii. Emphyteuta
tenetur ſervare pacta conventa in contractu Emphyteu- 24
tico, textu expreſſo *in leg.* 2. *Cod. de Jure Emphyteutico*,
ibi: *In Emphyteutico contractu ſancimus ſi quidem aliquæ*
pactiones in Emphyteuticis inſtrumentis ſunt conſcriptæ, eaſ-
dem & in omnibus aliis obſervari. Unde tenetur rem Em- 25
phyteuticam meliorem reddere, ſi ſub hac conditione,
& pacto eam accepit, quia *ex Reg.* 85. *Juris in* 6. *Contra-*
ctus ex conventione legem accipere dignoſcuntur. Si vero 26
ſine pacto tali meliorandi rem Emphyteuticam accepit, tunc
tenetur ſolum eam conſervare in illa bonitate, in qua
accepit, & ſi uſu quotidiano, vel ſua, vel ſervorum cul-
pa evadat deterior, tenetur propriis expenſis reſtaurare,
& ad priſtinam bonitatem reducere. *Sic communis* Docto-
rum teſte Molina *diſp.* 456. per textum *in* §. 3. *ad fin. In-*
ſtitut. de locat. & conduct. Authent. Qui rem Cod. de Sacroſ.
Eccleſiis, *leg.* 1. *Cod. de Jure Emphyteutico*, & *Novell.* 7. 27
§. 2. Si nullo præcedente pacto de periculo res Emphy-
teutica abſque culpa Emphyteutæ pereat tota, v. g. in-
cendio comburatur, ab hoſtibus totaliter vaſtetur, tunc
Domino perit, & ad nihil tenetur Emphyteuta; ſi vero
pereat ſolum quoad aliquam parvam partem, tunc pe-
rit Emphyteutæ, textu expreſſo *in* §. *Adeo* 3. *Inſtitut. de*
locatione ubi decernitur, *Si nihil de periculo fuerit pa-*
ctum, tunc ſi totius rei interitus ſucceſſit, ad dominum re-
dundare periculum; ſin autem particularis, ad Emphyteu-
ticarium hujuſmodi damnum venire: concordat *leg.* 1. *Cod.*
de Jure Emphyteutico, ibi: *Si ea, quæ fortuitis caſibus*
evenerunt, pactorum non fuerint conventione concepta, ſi-
quidem tanta emerſerit clades, quæ prorſus etiam ipſius
rei, quæ per Emphyteuſim data eſt, faciat interitum, hoc
in Emphyteuticario, cui nihil rei permanſit, ſed rei Do-
mino, qui quod fatalitate ingrebat, etiam nullo intercedên-
te contractu habiturus fuerat, imputetur: ſin vero parti-
culare contigerit damnum, ex quo non ipſa rei penitus læ-
datur ſubſtantia, hoc Emphyteuticarius ſuis partibus non
dubitet adſcribendum. Si res Emphyteutica culpa Emphy-
teutæ pereat, V. G. Domus corruat; qui Emphyteuta eam 28
debito tempore non refecit, & a ruina, uti tenebatur,
non cuſtodivit, tunc ipſi perit, & de toto damno tene-
tur. In omni enim contractu, qui in gratiam utriuſque
celebratur, oritur obligatio ex culpa lata, & levi; *arg.*
leg. Si ut cert. 4. §. 2. *ff. Mandati*, ibi: *in contractibus* . . .
ubi utriuſque utilitas vertitur, & *dolus & culpa præſta-*
tur, & ita Doctores communiter.

Emphyteuta, ſi penſionem comparatione fructuum val- 29
de modicam ſolvat, & ſolum in recognitionem Dominii
tenetur ipſam modicam penſionem ſolvere, licet ob ſte-
rilitatem, vel hoſtium incurſionem, aut alium caſum
fortuitum paucos, aut etiam nullos colligat fructus, quia
modicam penſionem annorum præcedentium, & ſubſe-
quentium fructibus facile, & abunde compenſat; Unde
non liberatur ab onere ſolvendi talem modicam penſio-
nem, niſi fundus Emphyteuticus omnino pereat, aut in
poteſtatem hoſtium devenit, ſine ſpe brevi tempore re-
cuperandi; *leg.* 1. *Cod. de Jure Emphyteutico*, & §. *A-*
deo 3. *Inſtitut. de locatione*, & *conductione*, & ſic te-
nent Doctores communiter cum Julio Claro *lib.* 4. *recept.*
§. *Emphyteuſis*, *quæſt.* 8. ubi adducit duos ſequentes
verſus.

Si perit tota, non debuit Emphyteuta.
Si perit ex parte, nulla ſe liberat arte.

Si autem Emphyteuta ſolvat penſionem magnam non 30
ſolum in recognitionem Dominii, ſed etiam in compenſa-
tionem, & juxta proportionem fructuum, quos capit, vel
capere poteſt, tunc ſi propter aliquam ex dictis cauſis nul-
los, aut paucos fructus colligat, æquitas poſtulat, ut
fiat ei aliqua proportionaliter remiſſio, quia hoc caſu
Emphyteuticus colonus parum differt a conductitio, cui
ad ratam partis fructuum, qui pereunt, fit remiſſio; Sic
tenet Julius Clarus *loc. cit.* §. *Emphyteuſis quæſt.* 8. Gaill.
lib. 2.

lib. 2. *pract. obſervat.* 24. *n.* 23. Gomez. 3. *reſolut. cap.* 3.
num. 18. Rebell. *quæſt.* 8. Jaſon *in leg.* 1. *C. de Jure Em-
phyteutico num.* 20. Navarrus *in Manual. c.* 17. *num.* 190.
Alvar. Valaſc. *de Jure Emphyteutic. quæſt.* 27. *a num.* 7.
Leſſius *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 49. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 22.
num. 7. Carpz *p.* 2. *cap.* 38. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 7. *num.*
54. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *dub.* 22. *num.* 1061. Lugo 1. 2. *diſp.*
29. *num.* 88. Silveſter *verb. Emphyteuſis* q. 1. Konig. *lib.* 3.
decretal. tit. 18. *num.* 43. Pirhing. *ibid. num.* 7. Reiffen-
ſtuel *ibid. num.* 156. & communior aliorum.

31 Emphyteutæ bonorum Eccleſiaſticorum gaudent exem-
ptione ab oneribus Communitativis; *Sacr. Congr. Immu-
nitatis in Oppiden.* 29. *Maji* 1646. *lib.* 3. *decret. Paulut. pag.*
282. *in Imolen.* 27. *Maji* 1654. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 41.
32 An meri laici poſſint conveniri in foro Eccleſiaſtico pro
bonis Emphyteuticis, & redititiis Eccleſiæ pro eo, quod
pertinet ad directum Dominium; *Sacra Congregatio cen-
ſuit, Judicium ſpectare ad forum Eccleſiaſticum. In Cari-
nolen.* 15. *Auguſti* 1658. *lib.* 1. *decr. Altovit pag.* 252.
33 Cauſa aſſertæ ſervitutis contra Emphyteutam Menſæ E-
piſcopalis, ſpectat ad Curiam Eccleſiaſticam; *Ead. Sac.
Congreg. in Tiburtina* 16. *Januarii* 1691. *lib. decret. Mar-
telli pag.* 719. Non gaudent Emphyteutæ bonorum Ec-
cleſiaſticorum immunitate ab onere perſonalis unius cor-
bæ frumenti; *Ead. Sac. Congreg. in Faventina* 14. *De-*
34 *cemb.* 1688. *lib. decret. Martelli pag.* 388. Emphyteuta
Eccleſiæ non poteſt declinare forum Eccleſiaſticum reſpe-
ctu ſolutionis Canonis, vel quando agitur de Dominio
Eccleſiæ; *Ead. Sac. Congreg. in Caſalen.* 14. *Februar.* 1628.
lib. 1. *decr. Paul. pag.* 84. Bona Eccleſiarum, & Locorum
piorum in Emphyteuſim laicis conceſſa, ſive Canones,
qui pro dictis bonis ſolvuntur, ſunt tenues, ſive correſ-
36 pondentes fructibus, ſunt exempta ab omnibus oneribus,
& impoſitionibus laicalibus; *Ead. S. Cong. in Oppiden.* 23.
Julii 1652. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 191. *in Papien.* 24.
37 *Auguſt.* 1694. *lib.* 1. *decret. Valleman. pag.* 141. Vineæ; &
Terræ Emphyteuticæ Eccleſiæ non comprehenduntur ſub
Edictis, & aliis ſimilibus publicatis a Laicis, ſed ſunt pror-
ſus exemptæ; *Sac. Congr. in Montisfaliſci* 23. *Auguſti* 1632.
38 *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 361. Bona Emphyteutica Eccleſia-
rum, & Eccleſiaſticorum non poſſunt a Laicis collectari;
Ead. Sac. Congreg. in Capacen. 27. *Auguſti* 1627. *lib.* 1. *de-
cret. Paul. pag.* 62. *in Balneoregien.* 14. *Febr.* 1633. *lib.* 2.
decret. Paul. pag. 149. *in Senogallien.* 18. *Decemb.* 1668.
lib. 1. *decret. Altovit. pag.* 303. *&* 3. *Julii* 1696. *lib.* 2.
decre. Valleman. pag. 34.

Noviſſimæ additiones ex aliena manu.

1 QUod ait *Auctor num.* 7. videlicet poſſe Emphyteutam
repetere melioramenta finita Emphyteuſi, id intel-
ligo ſi finiatur Emphyteuſis ſine culpa ipſius Emphyteutæ.
2 Ceterum ſi Emphyteuſis finiatur ex Emphyteutæ culpa,
puta quia alienavit ſine conſenſu Domini directi, &c.
nequit ipſe Emphyteuta melioramenta repetere. *Beſold.
delibat. jur. ex lib.* 6. *Pandect. quæſt.* 12. *Anton. Fab. in
Codic. Libr.* 4. *titul.* 43. *definit.* 24. *VVurmſer. Practic. ob-
ſervat. titul.* 34. *obſerv.* 2. *Rot. in Albanea Devolutionis* 18.
Junii 1734. *cor. bon. mem. de Vais.*
3 Nec indiſtincte admitti poteſt quod aſſerit *Auctor. n.* 30.,
nimirum locum eſſe diminutioni annui Canonis ex damno
4 in ſubſtantia rei, ſi ipſe magnus ſit. Videndum quomodo
5 fuerit Canon reſervatus. Si enim reſervatus ſit Canon in
recognitionem directi dominii, tametſi magnus ſit, & fe-
re fructibus reſpondeat, non eſſe locum ejus diminutioni
ex damno in rei ſubſtantia reſpondit Rota *in Romana do-
morum ſuper reductione penſionis* 17. *Januarii* 1746. §. 2. 3.
& 13. *cor. bon. mem. Lana.*

ARTICULUS III.

Emphyteuſis quo ad ea quæ concernunt Dominum directum, ſeu Proprietarium.

SUMMARIUM.

1 *Dominus Directus eſſe, ſeu in Emphyteuſim dare po-
teſt omnis ille, cui præter Dominium competit libera
rerum ſuarum adminiſtratio.*
2 *Sive ſit perſona privata.*
3 *Sive ſit integra Civitas, aut alia Communitas Domi-
nium in communi habens.*
4 *Sive ſit Prælatus, aut Communitas Eccleſiaſtica, dum-
modo requiſitæ a Jure adhibeantur ſolemnitates.*
5 *Hinc defectu liberæ adminiſtrationis nequeunt in Em-
phyteuſim concedere Pupilli, & Minores ſub Tutori-
bus, & Curatoribus conſtituti.*
6 *Neque ipſi Tutores, & Curatores ſine Decreto, & au-
ctoritate Judicis.*
7 *Dominus directus poteſt omnia ſibi bene viſa facere in
re Emphyteutica, dummodo non impediat Domi-
nium utile.*
8 *Dominus Directus poteſt privare Emphyteutam re Em-
phyteutica, ſi per integrum triennium de Emphyteuſi
Laicali, vel per biennium de Emphyteuſi Eccleſiaſtica
non ſolvit debitam penſionem.*
9 *Et hoc procedit etiamſi Emphyteuta pro ſolutione pen-
ſionis, ſeu Canonis non fuerit interpellatus.*
10 *Excipiuntur tamen aliqui caſus, in quibus ob non ſolu-
tum Canonem Emphyteuta non cadit in commiſſum, &
privari non poteſt a Domino Directo, & enumerantur.*
11 *In Emphyteuſi Laicali quamvis de rigore Juris nulla
Emphyteutæ competat facultas purgandi moram, ni-
hilominus ex æquitate etiam in iſta purgatio moræ
admittenda videtur.*
12 *Quantum tempus ad purgandam moram concedatur?*
13 *Dominus Directus poteſt privare Emphyteutam re Em-
phyteutica ſi abſque ſuo conſenſu, & abſque debitis
Juris conditionibus vendat Emphyteuſim; Et tota, ſi
totam vendat, & parte ſola, ſi ſolam partem.*
14 *Item poteſt Dominus Directus privare Emphyteutam,
ſi ſua culpa lata, vel levi res Emphyteutica fuit no-
tabiliter deteriorata; Immo non poteſt eum cogere, ut
in quo rem læſit, reſarciat.*
15 *Quoties Emphyteuta expellendus eſt ab Emphyteuſi, non
debet a poſſeſſione repelli, niſi interventu, & au-
ctoritate Judicis.*
16 *Dominus directus quoties Emphyteuſis tranſit de uno ad
alium, poteſt a novo Emphyteuta propter inveſtitu-
ram, quam ei impertitur, Laudemium, ſeu Hono-
rarium exigere.*
17 *Laudemium ſic dictum, ex quo Dominus directus ſuo
conſenſu veluti laudet talem translationem factam,
de Jure communi eſt quinquageſima pars pretii, quo
bonum Emphyteuticum æſtimatur.*
18 *De conſuetudine tamen alicubi trigeſima alicubi vige-
ſima, & alicubi etiam decima pars pro Laudemio
dari ſolet; unde ſervanda eſt in hoc loci conſuetudo.*
19 *Tale Laudemium non eſt menſurandum ſecundum va-
lorem, quem res debebat, quando primo tradita eſt
in Emphyteuſim, ſed ſecundum eum, quem res ha-
bet pro illo tempore, quo in alium transfertur.*
20 *Laudemium non eſt ſolvendum, quando defuncto Em-
phyteuta, Emphyteuſis tranſit ad hæredem neceſſa-
rium, veluti de Patre in Filium.*
21 *Neque quando plures habentes rem Emphyteuticam in
communi, eam inter ſe dividunt proportionaliter in
ſingulis.*
22 *Neque quando ante traditionem, venditio Emphyteu-
ſis iterum reſcinditur.*
23 *Neque quando res Emphyteutica transfertur ex neceſſitate.*

DOminus directus eſſe, ſeu in Emphyteuſim dare poteſt 1
omnis ille, cui præter dominium competit libera re-
rum ſuarum adminiſtratio; *Sic communis Doctorum arg. leg.
In re mandata Cod. Mandati.* Hoc ipſo enim, quod quis
liberam habet poteſtatem diſponendi de rebus ſuis, po-
teſt de iis diſponere per quemcumque contractum licitum,
qualis eſt Emphyteuſis; Sive ſit perſona privata; *l.* 1. *&* 2
tit. de Jure Emphyteutico; Sive ſit integra Civitas, aut 3
alia Communitas Dominium in communi habentes; *l.* 1.
§. 1. *ff. ſi ager vectigalis*. Sive ſit Prælatus, aut Commu- 4
nitas Eccleſiaſtica; dummodo requiſitæ a Jure adhibean-
tur ſolemnitates; *Cap. Apoſtolicus* 13. *cauſ.* 12. *quæſt.* 2.
cap. Nulli 5. *de rebus Eccleſ. non alienand. & Extravagant.
Ambitioſæ eod. tit.* Hinc quia libera adminiſtratione re- 5
rum ſuarum non gaudent, nequeunt in Emphyteuſim
concedere pupilli, & minores ſub Tutoribus & Curatori-
bus conſtituti; *arg. leg. Non ſolum* 4. *& leg. Etiam* 13.
Cod. de prædiis &c. Minor. ſine decreto. Neque ipſi Tu- 6
tores, & Curatores bona Pupillorum, & Minorum in
Emphyteuſim concedere poſſunt ſine decreto, & aucto-
ritate Judicis, quia in Jure ſpecialiter cavetur, ne hoc
ſine Decreto, & auctoritate Judicis attentent; *cit. leg.
Etiam* 13. *& toto tit. Cod. de prædiis &c. Minor. ſine
decreto.*

Dominus directus poteſt omnia ſibi bene viſa facere in 7
re Emphyteutica, dummodo non impediat Dominium uti-
le. Rota *part.* 8. *recenter. dec.* 40. *num.* 6. Dominus di- 8
rectus poteſt privare Emphyteutam re Emphyteutica, ſi
per integrum triennium de Emphyteuſi Laicali, vel per
biennium de Emphyteuſi Eccleſiaſtica non ſolvit debitam
penſionem, textu expreſſo de Emphyteuſi Laicali *in leg.*
2. *Cod. de Jure Emphyteutico*, & de Emphyteuſi Eccle-
ſiaſtica *in cap. Potuit Emphyteuta* 4. *de locato, & condu-
cto*, ibi: *Ceſſando a ſolutione Canonis per biennium*. Et hoc 9
procedit etiamſi Emphyteuta pro ſolutione penſionis, ſeu
Canonis non fuerit interpellatus, ut expreſſe ſtatutum
eſt in *dict. cap. Potuit*, ibi: *Non obſtante, quod ei, ut
Canonem ſolveret, non extitit nunciatum, cum ut hoc ca-
ſu dies ſtatuta pro Domino interpellet*. Excipiuntur ta- 10
men aliqui caſus, in quibus ob non ſolutum Canonem,
ſeu penſionem Emphyteuta non cadit in commiſſum, &
privari non poteſt a Domino directo. Primo igitur exci-
pitur, quando nulla culpa intercesſit Emphyteutæ; v. g.
quando canonem non ſolvit ex ignorantia, vel alia hujuſ-
modi juſta cauſa, ut ſi hæres ſuccedens ignoret rem eſſe Em-
phyteuticam, vel etſi ſciat eſſe Emphyteuticam, neſciat ſe

teneri ad annuam penſionem, ſeu Canonem; *Sic commu-
nis Doctorum*, quia ubi culpa non eſt, neque pœna com-
miſſi locum habere debet. Secundo excipitur, quando
ipſe Dominus ex alia ratione tantundem debet Emphy-
teutæ, quia ſaltem in materia odioſa, & ad evadendam
pœnam compenſatio hujuſmodi locum habet. *Sic commu-
nis Doctorum*, teſte Molina *diſp. 453. n. 10. arg. leg. Si con-
ſtat 4. Cod. de compenſat.* Tertio excipitur, quando Domi-
nus Canonem, ſeu penſionem loco, & tempore debito ab
Emphyteuta oblatum non acceptavit, quia in tali caſu
per Emphyteutam non ſtetit, quo minus penſionem, ſeu
Canonem ſolveret; *Communis*. Quarto excipitur, quan-
do Dominus poſtquam Emphyteuta pœnam commiſſi in-
currit ob neglectas penſiones, ſequentis temporis penſio-
nes acceptat; tunc enim præſumitur jus revocandæ Em-
phyteuſis condonare, teſte Julio Claro §. *Feudum quæſt. 46.
n. 10.* Quinto excipitur, quando Emphyteuta præſertim
in Empyteuſi Eccleſiaſtica poſt tempus elapſum purgavit
moram; *arg. cap. Potuit Emphyteuta 4. de locat. & conduct.*,
ibi: *Niſi celeri ſatisfactione poſtmodum ſibi conſulere ſtu-
duiſſet*.

11 In Emphyteuſi autem Laicali, quamvis de rigore Juris
nulla Emphyteutæ competat facultas purgandi moram,
nihilominus ex æquitate, etiam in iſta purgatio moræ
admittenda videtur; Julius Clar. §. *Emphyteuſis quæſt. 8.
n. 15.* Bald. *in leg. Si pacto quo pœnam, Cod. de Pactis*,
Sarmient. *lib. 3. ſelect. interpret. c. 5.* Pirhing. *lib. 3. Decre-
tal. tit. 18. num. 37.* Reiffenſtuel *ibid. num. 202.* & alii,
quos citat Jaſon *arg. leg. Si ſervum 91. §. ſequitur 3. ff.
de verbor. obligat.* ubi expreſſe ſtatuitur, *quod ſi quis ſit in
mora ſolvendi, moram ex æquitate purgare poſſit. Æqui-
tas autem eſt præferenda rigori Juris*, ut dicitur ibidem,
ſicut *leg. Placuit 8. Cod. de Judiciis*, ibi: *Placuit in omni-
bus rebus præcipuam eſſe juſtitiæ, æquitatiſque, quam ſtricti
12 Juris rationem*. Quantum autem tempus ad purgandam
moram concedatur, cum in Jure non habeatur ſtatu-
tum, & controvertant inter ſe Doctores, ut notat Gloſ-
ſa *in cit. cap. potuit, verb. Cleri*, ubi dicit aliquos velle,
quod ſit tempus decem dierum, eo quod hoc tempus in
Jure modicum dicatur; *leg. Promiſſor 21. §. 1. ff. De pecun.
conſtit.*, ibi: *Modicum tempus ſtatuendum eſt non minus de-
cem dierum*, & alios velle, quod ſit tempus uſque ad li-
tis conteſtationem, per varia Jura adducta; ibi: *ſub. verb.
Cleri*, & alios velle, quod ſit tempus ante ſententiam
per jura *ibidem adducta*. Hinc cum nullum ad hoc ſit a
Jure determinatum tempus, relinqui videtur determinan-
dum arbitrio Judicis, eo quod ordinarie loquendo, quan-
do quæſtio eſt de termino *celeriter ſtatim*, & hujuſmodi,
temporis definitio relinquatur Judicis arbitrio, ut notant
Abbas *in dict. cap. Potuit num. 12.* Reiffenſtuel *loc. cit. n.
200.* Jul. Clarus *loc. cit. num. 15.* ubi teſtatur hoc eſſe de
communi aliorum.

13 Dominus directus poteſt privare Emphyteutam re Em-
phyteutica, ſi abſque ſuo conſenſu, & abſque debitis Ju-
ris conditionibus aſſignatis *articul. antecedent. ſub num. 13.*
vendat Emphyteuſim, textu claro *in cit. leg. ultim. Cod.
de Jure Emphyteutico, & cit. cap. Potuit 4. de locato, &
conducto*. Cum hac tamen advertentia, quod ſi Emphy-
teuta vendat, ſeu alienet ſine conſenſu Domini totam
rem Emphyteuticam, poteſt tota privari; ſi alienet ſo-
lam partem, tota ipſa parte privari poteſt. *arg. cap. Si
Vaſſallus univ. de Vaſſallo, qui contra Conſtitutionem Lo-
tharii tit. 38. lib. Feudorum*, ibi: *Si Vaſſallus contra Con-
ſtitutionem Lotharii Regis Beneficium alienaverit; ſi to-
tum, perdat totum; ſi partem, partem perdat, & ad Domi-
num revertatur*. Non enim debet quis puniri ultra, quam
deliquit; Jul. Clarus *lib. 4. ſentent. §. Emphyteuſ. quæſt. 13.
num. 10.* ubi ait hanc ſententiam eſſe communiorem, &
æquiorem. Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 18. num. 42. verſ.
Notandum tertio*. Zoeſius *eod. tit. num. 98.* Alexander *in
conſil. 99. Viſis proceſſibus col. final. vol. 5.* Annotat. *ad deciſ.
56. num. 18. part. 9. tom. 2. Rotæ recentior.* & alii contra
Silveſtrum verb. *Emphyteuſis quæſt. 5.* Molinam *diſput. 459.*
& Roſignolum *de Emphyteuſ. præmot. 7. ſect. 3. num. 11.*
volentes non improbabiliter, quod Emphyteuta poſſit
privari tota re Emphyteutica, etiamſi alienet ſolum par-
14 tem ſine conſenſu Domini. Item Dominus directus poteſt
privare Emphyteutam re Emphyteutica, ſi ſua culpa la-
ta, vel levi talis res fuit notabiliter deteriorata, immo
poteſt eum cogere, ut id, in quo rem læſit, reſarciat,
textu expreſſo in *Authent. Qui rem Cod. de Sacroſanct. Ec-
cleſiis*, ibi: *Qui rem in Emphyteuſim acceptam fecerit dete-
riorem... hac lege expelli poteſt, ut tamen id in quo rem
15 læſit, reſarciat.* ſic communiter Doctores. Quoties tamen
expellendus eſt ab Emphyteuſi, Emphyteuta non debet
a poſſeſſione repelli, niſi interventu, & auctoritate Ju-
dicis; *arg. leg. Creditores; C. de pignor.*, ibi: *Creditores,
qui non reddita ſibi pecunia conventionis legem ingreſſi poſ-
ſeſſionem exercent, vim quidem facere non videntur. At-
tamen auctoritate Præſidis poſſeſſionem adipiſci debent.*
Unde etiam Domini directi nonnulli eadem auctoritate poſ-
ſeſſionem alteri auferre, & ſibi dare debent, quia nemo
ſibi ipſi Judex eſſe debet; *leg. 1. Cod. ne quis in ſua cau-
ſa judicet*. Tum quia ſi quivis propria auctoritate Em-
phyteutam a poſſeſſione expelleret, paſſim ſcandala, &
rixæ orirentur, & ideo *l. Non 176. ff. de Reg. Jur.* fuit
provide ſtatutum, ut ſequitur: *Non eſt ſingulis conceden-
dum, quod per Magiſtratum publice poſſit fieri, ne occaſio
ſit majoris tumultus faciendi*.

Dominus directus, quoties Emphyteuſis tranſit de uno 16
ad alium, poteſt a novo Emphyteuta propter inveſtitu-
ram, quam ei impertitur, laudemium exigere; textu ex-
preſſo *in leg. 3. Cod. de Jure Emphyteutico*. Laudemium ſic 17
dictum, ex quo Dominus directus ſuo conſenſu, & aucto-
ritate approbet, ac veluti laudet talem translationem fa-
ctam, de Jure communi eſt quinquageſima pars pretii,
quo bonum Emphyteuticum æſtimatur; *cit. leg. 3. Cod. de
Jure Emphyteutico*, ibi: *Quinquageſimam partem pretii,
vel æſtimationis loci, qui transfertur, accipere liceat Do-
mino*. De conſuetudine tamen alicubi trigeſima, alicubi 18
vigeſima, & alicubi etiam decima pars pro laudemio dari
ſolet, unde ſervanda eſt in hoc loci conſuetudo; *arg. c.
Cum tanto 11. de conſuetud.* Tale autem laudemium non 19
eſt menſurandum ſecundum valorem, quem res habebat,
quando primo tradita eſt in Emphyteuſim; ſed ſecun-
dum eum, quem res habet pro illo tempore, quo in a-
lium transfertur; *cit. l. 3. Cod. de Jure Emphyteutico*, ubi
præſcribitur, ut menſuretur dicta quinquageſima pars
juxta menſuram pretii, quo æſtimatur res Emphyteuti-
ca, adeoque ſi creſcit menſura pretii, creſcit etiam
quinquageſima, vel trigeſima, vel vigeſima pars ejuſ-
dem.

In variis caſibus tranſit Emphyteuſis de uno ad alium, 20
& non eſt ſolvendum laudemium; Primo quando defun-
cto Emphyteuta, Emphyteuſis jure hæreditariæ ſucceſſio-
nis tranſit ad hæredem neceſſarium, ut de Patre in filium;
Authent. de hæredibus; Et communis Doctorum. Et ratio
eſt, quia laudemium datur pro ea inveſtitura, & immiſ-
ſione novi Emphyteutæ in poſſeſſionem; *citat. leg. 3. Cod.
de Jure Emphyteutico*, quando autem Emphyteuſis tran-
ſit ad hæredem neceſſarium, non eſt opus nova inveſti-
tura & immiſſione in poſſeſſionem, cum hæres auctori-
tate propria poſſit adire hæreditatem, adeoque &c. Se- 21
cundo quando plures habentes rem Emphyteuticam in
communi, eam inter ſe dividunt proportionaliter in ſin-
gulis; talis enim diviſio videtur neceſſaria; *leg. 22. Cod.
Mandati*. Et ſic tenet communis Doctorum. Tertio 22
quando ante hæreditatem, venditio Emphyteuſis iterum
reſcinditur; *Sic communis* cum Barboſa *in c. Potuit Em-
phyteuta 4. de locat. & conduct. num. 38.* Et ratio eſt,
quia Laudemium, ſeu Honorarium datur propter novam
inveſtituram, & immiſſionem in poſſeſſionem, quæ nova
inveſtitura non datur, ut de ſe patet, cum ante tradi-
tionem reſcinditur venditio. Emphyteuta enim remanet
adhuc in pacifica poſſeſſione Emphyteuſis ratione primæ
inveſtituræ. Quarto quando res Emphyteutica transfer-
tur ex neceſſitate dotandi filiam, cum aliunde non ha-
beatur quo dotari poſſit: Sic Doctores communiter cum 23
Barboſa *loc. cit.* & Bartolo *in leg. Et ideo ff. de cond.
furt.* & ratio eſt, quia laudemium duntaxat debetur ex
alienatione voluntaria, & non neceſſaria, qualis eſt illa
dotandi filiam, quam Pater neceſſario dotare debet,
textu expreſſo *in leg. ultima Cod. de Dotis promiſſio-
ne*.

Noviſſimæ additiones ex aliena manu.

DE eo gravis eſt quæſtio an aſſumpta ab Emphyteuta
obligatione aliquid in re emphyteuſi faciendi intra
præfinitum tempus ſub pœna devolutionis, eoque non fa-
cto, locum ſibi vindicet devolutio Emphyteuta non in-
terpellato?

Affirmandum videretur ex notiſſima illa Regula quod 1
in obligationibus in quibus appoſitus eſt dies, ipſe inter-
pellare dicatur pro Homine.

Sed contrarium reſolvit *Rot. in Romana Devolutionis* 8. 2
Junii 1744. *coram bon. memor. Lana* Regulæ vero illi ita
§. 5. reſpondet: *Regula vero hæc quod ſine ulla admoni- 3
tione ſit locus pœnæ conventionali procedere viſum fuit tan-
tummodo ad effectum inducendi obligationem, nempe ut
quis, ubi pervenerit dies præfixus ſolutionis, teneatur ad
intereſſe ſive ad fructus conventos non quidem per viam
pœnæ ſed ſolum ratione moræ, prout in caſu non ſolutio-
nis Canonum, ac etiam in caſu, Aſſignationum, antequam
locum habeat caducitas &c. nec non in omnibus aliis Con-
tractibus, in quibus purgatio moræ non admittitur &c.
numquam vero locum ſibi vindicat in pœnalibus ad durum
effectum Caducitatis, in quo caſu dies non interpellat pro
Homine, ſed ut pœna incurratur neceſſaria eſt præcedens
interpellatio.*

Regula eſt quod Dominus directus in venditione rei 4
emphyteuticæ valeat vel ſoluto pretio habere prælatio-
nem vel petere Laudemium. At Regula hæc duas pati-
tur exceptiones. Prior eſt ſi Dominus directus jam pe- 5
tierit laudemium. Hac enim petitione renunciaſſe cenſe- 6
tur competenti ſibi prælationi. Altera ſi agatur de Em- 7
phyteuſi, in cujus inſtrumento fuit conceſſa libera fa-
cultas alienandi. Neque obſtat ſi in eodem inſtrumento
fuerit prohibita alienatio irrequiſito Domino directo.
Duplicitér enim conſenſus a Domino directo præſtari 8
poteſt,

poteſt, & ante alienationem, & poſt alienationem, atque in hac Hypotheſi ſecundus conſenſus neceſſarius eſt,
9 qui prælationem haud tribuit. Ita decidit *Rot. in Romana Prælationis 16. Junii 1736. cor. bon. mem. Camilliac.*

EMPTIO, ET VENDITIO.

ARTICULUS I.

Emptio, & Venditio quoad ſuum eſſe, & a quibus, ac de quibus fieri poſſit, & debeat, vel non?

SUMMARIUM.

1 *Emptio, & Venditio quid?*
2 *Explicantur particulæ definitionis Emptionis, & Venditionis*, ad n. 4.
5 *Nomine mercis venit quælibet res pretio æſtimabilis, ſive jus, ſive officium, ſive hujuſmodi.*
6 *Nomine pretii venit ſolus nummus, ſeu numerata pecunia. Et quid ſit pretium?*
7 *Nummus unde dictus?*
8 *Pecunia unde dicta?*
9 *Nummi appellatio ſtrictior eſt, quam pecunia.*
10 *Ubi nummus, ſeu pecunia non intervenit, ſed res una pro altera, merx pro merce datur, permutatio, vel alius contractus, non autem emptio, & venditio eſt.*
11 *Pretium unde dictum?*
12 *Pretium eſt duplex; Legitimum, ſeu Legale, & Naturale, ſeu Vulgare, & quale ſit utrumque?*
13 *Pretium naturale, ſeu vulgare dividitur in infimum, ſeu pium; in medium, ſeu moderatum, & in ſummum, ſeu rigoroſum. Et quale ſit quodlibet?*
14 *Quodlibet trium horum pretiorum juſtum eſt ac licitum?*
15 *In foro conſcientiæ omnis venditio notabiliter excedens pretium ſummum, ſeu rigoroſum, & omnis emptio non attingens pretium infimum, ſeu pium, eſt injuſta, & illicita, & per reſtitutionem ad æqualitatem reducenda.*
16 *Adducitur, & ſolvitur inſtantia.*
17 *In foro externo utroque Jure tam civili, quam Canonico permittitur, & toleratur rem quovis pretio emere, & vendere, & dummodo ex parte alterius non fiat læſio, ſeu deceptio ultra dimidium*, ad n. 18.
19 *Dimidium juſti pretii quomodo computandum ſit in Emptore decepto?*
20 *Pretium legitimum, ſeu Legale juſte taxatum obligat omnes in utroque foro, & ipſum malitioſe tranſgredientes tam in emendo, quam vendendo peccant contra juſtitiam, & tenentur ad reſtitutionem.*
21 *Pretium juſte taxatum obſervare tenentur etiam peregrini; niſi ſpecialiter eximantur.*
22 *Si manifeſte conſtet pretium indebite, irrationabiliter, & injuſte taxatum eſſe, nemo in foro conſcientiæ illud obſervare tenetur.*
23 *Hinc ſi magiſtratus, vel ab eo deputati ex odio, vel paſſione, aut muneribus corrupti, vel errore ſeu ignorantia ſeducti, pretium rerum injuſte determinet, tunc poteſt taxa tuta conſcientia tranſgredi, & reduci ad æqualitatem cum valore mercis.*
24 *Immo poſſunt in tali caſu venditores, quando alio modo juſtum pretium obtinere nequeunt, mercibus aliam rem, vel eamdem ſpecie, minus tamen bonam immiſcere, dummodo in modica ſolum quantitate ſufficiente ad ſeipſos reddendos indemnes, & ita fiat, ut nullum exinde detrimentum emptoribus ſequatur, & merx adhuc ſit idonea ad uſum & finem pro quo emitur.*
25 *Requiritur tamen ſemper quod certo, & manifeſte conſtet pretium eſſe injuſte taxatum; nec ſufficit ſolum dubium, an taxatio pretii ſit juſta, nec ne.*
26 *Emptio, & venditio poteſt fieri ab omnibus, qui jure non prohibentur.*
27 *Emere, & vendere ſolius lucri, & negotiationis gratia nequeunt Clerici.*
28 *Item provinciarum, & locorum Gubernatores, Præſides, Rectores, Vicedomini, Præfecti, Judices, & eorum Officiales, ac Miniſtri in ipſis locis, in quibus Juriſdictionem exercent, emere de jure non poſſunt niſi neceſſaria ad victum, & veſtimentum, & uſum quotidianum. Conſuetudine tamen eſt introducta praxis contraria.*
29 *Item adminiſtratores rerum alienarum de jure, nec per ſe, nec per alium emere poſſunt res illas, quas adminiſtrant, niſi id eis ſpecialiter concedatur.*
30 *Item Tutores, & Curatores prohibentur emere bona pupillorum, & Minorum quæ adminiſtrant.*
31 *Poſſunt tamen Tutores, & Curatores talia bona emere, & vendere cum auctoritate Judicis, & interventu Propinquorum eorum pupillorum, & Minorum.*
32 *Sic etiam emere poſſunt a pupillis illi Tutores, qui non habent adminiſtrationem eorum bonorum.*
33 *Emere, & vendere non poſſunt pupilli, & minores, niſi accedat auctoritas Judicis, & conſenſus Tutorum, ſeu Curatorum.*
34 *Omnis res humano commercio ſubjecta emi, & vendi poteſt niſi ſpecialiter prohibeatur.*
35 *Hinc emi, & vendi poſſunt omnes res ſive mobiles, ſive immobiles.*
36 *Item emi, & vendi poſſunt Nomina ideſt Jura, ſeu actiones, credita, debita, Chyrographa etiam ignorante, & invito debitore.*
37 *Dummodo tamen talia nomina, ſeu Jura, credita, & hujuſmodi ſint certa ac liquida, & liti nondum ſubjecta.*
38 *Officia publica temporalia ſpectando leges poſitivas humanas vendi, & emi non poſſunt.*
39 *Ubi tamen legitima introducta eſt conſuetudo, valide, ac licite talia officia publica temporalia vendi poſſunt, ſervatis quibuſdam conditionibus.*
40 *Aſſignantur conditiones obſervandæ, ut talis venditio licite fiat.*
41 *Secundum graves Doctores non ſolum Principes ſupremi, ſed etiam alii inferiores de licentia Principis expreſſa, vel tacita poſſunt valide, ac licite talia officia temporalia vendere. Unde in hoc ſervanda eſt conſuetudo legitima cujuſque Regni, & Provinciæ.*
42 *Emptio, & Venditio fieri nequit de rebus ſpiritualibus, aut ſpiritualibus annexis.*
43 *Item emptio, & venditio fieri nequit de rebus litigioſis.*
44 *Homo liber vendi, & emi non poteſt, niſi major 25. annis conſentiat.*
45 *Vel niſi ſit filius, qui a Patre in ſumma paupertate victus cauſa vendatur.*
46 *Item nequit a Domino vendi ſervus, ut cum beſtiis pugnet.*
47 *Arma, Equi, lignamina, funes, & alia hujuſmodi nequeunt vendi, & deferri ad Saracenos, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, & id facientes, quicumque ſint, incurrunt excommunicationem.*
48 *Ordinarie loquendo nemo invitus cogi poteſt ad vendendam rem propriam, vel emendam alienam.*
49 *In caſu tamen publicæ neceſſitatis, aut inopiæ poſſunt ſubditi cogi ad vendendas merces, quibus ipſi non indigent.*
50 *Et in tali caſu publicæ neceſſitatis cogi poſſunt ad talem venditionem etiam Clerici, non quidem a Judice laico, ſed a proprio ſuo Eccleſiaſtico.*
51 *Item poſſunt ſubditi cogi ad talem venditionem ob bonum publicum vel favorem Religionis.*
52 *Item ſi duo communem ſervum habeant, quorum alter velit eum manumittere, cogitur etiam alter partem ſuam vendere libertatis favore, ſi adſit qui redimere velit.*
53 *Item quando Dominus nimis ſevere, & inhumane tractat ſervum ſuum, tunc cogi poteſt eum vendere.*
54 *Dantur etiam aliqui caſus, in quibus poteſt quis cogi ad emendum, maxime quando id exigit bonum commune Reipublicæ, & aſſignantur.*

EMptio *eſt pactio pretii pro merce*. Venditio *eſt pactio* 1
mercis pro pretio; l. 1. ff. de contrahenda emptione.
Vel emptio *eſt contractio rei pro pretio*. Venditio vero *eſt*
diſtractio rei pro pretio; lib. 2. Cod. de reſcindenda venditione. Senſus integer, & clarus definitionis eſt iſte: *Emptio, & Venditio eſt contractus mutuo conſenſu initus ultro, citroque obligatorius de determinata merce pro determinato pretio, & e contra de determinato pretio pro determinata merce tradenda. Eſt in re communis; arg. cit. l. 1.*
ff. de contrahenda empt. & vendit. Dicitur primo *contra-* 2
ctus mutuo conſenſu initus, quia emptio, & venditio eſſentialiter perficitur mutuo conſenſu de tali pretio pro tali merce, dando, & accipiendo, non enim requiritur actualis traditio pretii pro merce, & e contra, ſed ſolus ſufficit mutuus contrahentium de hoc faciendo conſenſus, textu expreſſo *Inſtit. de empt. & vendit. in princip.* ibi: *Emptio, & venditio contrahitur ſimul atque de pretio con-*
venerint, quamvis nondum pretium numeratum ſit. Dici- 3
tur ſecundo *ultro, citroque obligatorius*, quia uterque contrahentium ex tali contractu obligatur, emptor quidem ad tradendum pretium conventum, venditor autem ad tradendam mercem venditam; *l. Ex empto 11. §. 1. ff. de action. Empti* ibi: *Cum nihil magis bonæ fidei congruat, quam id præſtari, quod inter contrahentes actum eſt*. Di-
citur tertio *de determinata merce pro determinato pretio,* 4
& e contra de determinato pretio, pro determinata merce tradenda, quia ad hoc ut valeat emptio, & venditio, debet determinata merces pro determinato pretio vendi, & emi, aliter nullus erit contractus, *l. Quod ſæpe 35. §. 1.*
de contrahenda emptione. Nomine autem mercis venit quæ- 5
libet res pretio æſtimabilis, ſive ſit mobilis, ſive immobilis, ſive ſit actio, ſive jus, ſive officium, ſive hujuſmodi; *l. Si in emptione 24. §. Omnium 1. ff. de contrahend.*
emption. Nomine vero pretii venit ſolus nummus, ſeu nu- 6
mera-

merata pecunia ; §. *Item* 2. *Inſtitut. de empt. & vendit.*
ibi: *Pretium in numerata pecunia conſiſtere debet*. Pretium
enim definitur, quod *ſit pecunia valori rei commenſa*.
7 Nummum a Numa Rege, qui nummos primum apud
Latinos imaginibus notavit, & titulo nominis ſui præ-
ſcripſit, vocatum tradit Iſidor. *lib.* 16. *Origin. cap.* 17. ut
refert Calvinus *verb. Numus*, ubi infra ſubjungit: *Quid
tamen, ſi vocem latinam a verbo & ipſo latino derives,
nempe a numero; nam nummi functio, non minus, opinor,*
8 *numero conſtat, quam pondere*. Pecunia vero ex S. Augu-
ſtino relato *in cap. Tuam* 6. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. dicta eſt a
pecoribus ibi: *Ideo autem pecunia vocata eſt, quia antiqui
totum quod habebant in pecoribus habebant*. Unde nummi
9 appellatio ſtrictior eſt quam pecuniæ; *l. Litigatores §. Quod
ait Prætor, de arbitris, l.* 1. *de contrab. emption.* Calvin.
10 *loc. cit.* Ubi nummus, ſeu pecunia non intervenit, ſed res
una pro altera, merx pro merce datur, permutatio, vel
alius contractus, non autem emptio, & venditio erit;
arg. l. Origo 1. *ff. de contrabend. emption.* ubi etiam em-
ptionis, & venditionis nummi ſeu pecuniæ, & pretii o-
rigo narratur his verbis: „ Origo emendi, vendendique
„ a permutationibus cœpit. Olim enim non ita erat num-
„ mus, neque aliud merx, aliud pretium vocabatur; ſed
„ unuſquiſque ſecundum neceſſitatem temporum, ac re-
„ rum, utilibus inutilia permutabat, quando plerumque
„ evenit, ut quod alteri ſupereſt, alteri deſit, ſed quia
„ non ſemper, nec facile concurrebat, ut cum tu habe-
„ res, quod ego deſiderarem, viciſſim haberem, quod tu
„ accipere velles: electa materia eſt (pecunia nempe,
„ ſeu nummus) cujus publica, & perpetua æſtimatio diffi-
„ cultatibus permutationum æqualitate quantitatis ſubve-
„ niret", Eaque materia, forma publica percuſſa uſum,
„ dominiumque non tam ex ſubſtantia præbet, quam ex
„ quantitate; Nec ultra merx utrumque, ſed alterum
„ pretium vocatur. "
11 Pretium id appellari Varro auctor eſt, quod æſtimatio-
nis, emptioniſque cauſa conſtituitur, dictum quaſi *peri-
tium*, quia ſtatui debet ex opinione communi eorum, qui
iſtarum rerum periti ſunt, non prout cuique videtur.
Gœdd. ad Leg. Hæc verb. 192. *num.* 3. *ff. de verb. ſignific.*
Revard. *Lec. Imaginar. venditio, ff. de Regul. Juris*,
12 Calv. *verb. Pretium*. Pretium generaliter loquendo eſt
duplex, ſcilicet legitimum, ſeu legale, & naturale, ſeu
vulgare; Legitimum, ſeu legale, ſic dictum a lege, eſt
illud, quod a lege publica, ſeu decreto Principis, vel
Magiſtratus habentis ad id poteſtatem, omnibus pruden-
ter, & attente conſideratis, pro communi totius Reipu-
blicæ bono taxatur. Pretium naturale, ſeu vulgare eſt,
quod non a lege publica, ſeu decreto Principis, aut Ma-
giſtratus, ſeu communi ac prudenti hominum æſtimatione
conſtituitur, conſiderata non ſolum ipſa rei natura, ſed
etiam ejuſdem utilitate, vel neceſſitate, abundantia, vel
penuria, ipſaque hominum affectione, *arg. l. Pretia re-
rum* 63. *ff. ad l. Falcid.* Quia tamen diverſa eſt hominum
opinio, & conſequenter diverſa rei æſtimatio, hinc hoc
pretium non conſiſtit in indiviſibili, ſeu in certa, ac de-
terminata pecuniæ quantitate uti pretium legitimum, ſeu
legale, ſed patitur latitudinem pretii infimi, ſeu pii,
pretii medii, ſeu moderati, & pretii ſummi, ſeu rigo-
roſi; quod idem eſt ac dicere quod pretium naturale, ſeu
vulgare dividitur in infimum, ſeu pium, in medium ſeu
13 moderatum, & in ſummum, ſeu rigoroſum. Pretium in-
fimum, ſeu pium eſt infra quod non poteſt juſte res emi.
Pretium ſummum, ſeu rigoroſum eſt ſupra quod non po-
teſt juſte res vendi. Pretium medium eſt ſupra quod ju-
ſte poteſt res vendi uſque ad pretium ſummum, & infra
quod poteſt res juſte emi uſque ad pretium infimum.
Quantam autem latitudinem patiatur hoc pretium natu-
rale, ſeu vulgare ob varia hominum judicia, nequit o-
mnino certa & determinata mathematica regula ſtatui: Hoc
ſolum certum videtur, nempe res pretioſiores majorem
pati latitudinem, & viliores minorem; Unde ſi pretium
rei medium ſit 10. ſummum erit 11. cum dimidio, &
infimum 8. cum dimidio, & erit latitudo trium graduum;
Si autem medium ſit 100. ſummum erit 105. & infimum
95. & erit latitudo decem graduum; Et ſic proportione
ſervata regulanda ſunt pretia; ſed ſemper cum dependen-
tia a Judicio prudentis conſideratis circumſtantiis, ſeu
prout in foro, & communibus negotiationibus ſine fraude
apparet.
13 Quodvis trium horum pretiorum juſtum eſt ac licitum;
Unde quamdiu emptio, & venditio ſit intra limites pretii
ſummi, & infimi, eſt juſta, & licita in utroque foro,
quamvis eadem res ſpecifica ab aliis infimo, ab aliis me-
dio, & ab aliis ſummo pretio vendatur, & reſpective e-
matur, *Scotus in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. *art.* 2. Navarr. *in
Manual. cap.* 23. *num.* 7. Layman. *lib.* 3. *trat.* 4. *cap.* 17.
§. 1. *num.* 4. & communis aliorum. In foro conſcientiæ
omnis venditio notabiliter excedens pretium ſummum,
ſeu rigoroſum, & omnis emptio non attingens pretium
infimum, ſeu pium, eſt injuſta, & illicita, & per re-
ſtitutionem ad æqualitatem reducenda. S. Auguſtinus *lib.*
3. *de Trinitat. cap.* 3. S. Thomas *quæſt.* 77. *art.* 1. Scotus
in 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 1. S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 1. *c.* 16. §. 3.
& communis aliorum, & colligitur ex Levit. *cap.* 25.
num. 14., ibi: *Quando vendes quippiam civi tuo, vel
emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum*; & ex Apoſtolo 1.
ad Theſſalon. 4., ibi: *Ne quis ſupergrediatur, neque cir-
cumveniat in negotio fratrem ſuum, quoniam vindex eſt
Dominus de iis omnibus*. Unde S. Auguſtinus *loc. cit.* ait,
Velle vili emere, & caro vendere, utrumque vitium eſt.
Nec faciunt contra noſtram concluſionem Legiſlatorum 16
placita, quibus dicitur licitum eſſe contrahentibus in em-
ptione, & venditione ſe invicem circumvenire, ſeu de-
cipere, & quod res tanti valet, quanti vendi poteſt,
juxta vulgare Juriſtarum dictum; Quia ſtatim reſponde-
tur hoc totum verum eſſe intra limites juſti pretii, ita
ut venditor rem ſummo pretio vendere, & emptor in-
fimo pretio emere poſſit, ut recte reſpondent Leſſius *lib.*
1. *cap.* 21. *dub.* 1. *num.* 13. Reginald. *lib.* 25. *num.* 309.
Covarruv. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 3. *numer.* 2. Navarr. *cap.
Qualitas num.* 45. *de pœnit.* Layman *loc. cit. n.* 5. Reiſ-
fenſtuel *loc. cit. numer.* 122., & alii. Vel reſpondetur,
quod hoc eſt permiſſum, ſeu toleratum ſolum in foro ex-
terno, in quo, ut mox dicetur, non puniuntur contra-
hentes ſe invicem circumvenientes, ſeu decipientes, nec
datur actio contra illos, niſi ſit læſio ultra dimidium;
Non autem in foro conſcientiæ, nam in conſientia nemi-
ni licet proximum ſuum ne in obulo quidem decipere.
Sporer *tom.* 2. *trat.* 6. *cap.* 5. *ſect.* 1. *num.* 27. Molina *tom.*
2. *diſp.* 349. Caſtrop. *de juſtit. commutat. diſp.* 1. *punct.* 17.
num. 4. Lugo *diſp.* 26. *num.* 82. Reiffenſtuel *l. cit. n.* 122.,
& alii.
In foro externo utroque Jure, tam Civili, quam Ca- 17
nonico (ob vitandam litium multitudinem, cum quaſi con-
naturale ſit homini velle vili emere, & caro vendere)
permittitur, & toleratur rem quovis pretio emere, &
vendere, dummodo ex parte alterius non fiat læſio, ſeu
deceptio ultra dimidium; non enim conceditur actio con-
tra deceptorem, niſi alter ultra dimidium juſti pretii ſit
deceptus, taliter quod neque dimidiam juſti pretii partem
receperit, ut ſi merx, quæ juſto ſuo pretio valebat 10.
aureis, fuit empta minus quinque aureis, vel vendita plus
quidecim aureis, tunc enim competet contrahenti dece-
pto actio adverſus deceptorem, ut vel reſciſſo contractu
mercem reſtituat, reſtituto ei pretio, vel ſtante contra-
ctu, juſtituto ei pretio, vel ſtante contractu, juſti pretii
defectum ſuppleat; ſic habetur *leg.* 2. *Cod. de reſcindend.
vendit.*, & *cap. Cum dilect.* 3., & *cap. Cum cauſa* 6. *de
emption. & vendit.* Quamvis autem per mox citata jura 18
beneficium illud reſcindendi contractum ob deceptionem
ultra dimidium juſti pretii, expreſſe ſoli venditori dece-
pto reperiatur conceſſum; tamen per æquiparationem e-
tiam emptori decepto conceſſum intelligendum eſt, ſi ul-
tra dimidium juſti pretii deceptus ſit. *Sic communis Do-
ctorum*; ut tenent, & teſtantur Sporer *loc. cit. n.* 28., &
Layman *loc. cit. num.* 6. Sic etiam quamvis non ſit mo- 19
dica controverſia, quomodo dimidium juſti pretii com-
putandum ſit in emptore decepto, ex quo Abbas *in cit.
cap. Cum dilecti* 3. *de emptione n.* 2. Fachinc. *part.* 1. *lib.*
2. *controv. cap.* 16. Arius Pinellus *part.* 1. *cit. l.* 2. *cap.* 3.
& alii velint, quod emptor deceptus ſit ſupra duplum,
ideſt plus duplo ſolverit, quam ſolvere debuerat, V. G.
ſupra aureos 20. ſi juſtum mercis pretium fuit 10. Tamen
communis aliorum Doctorum ſententia apud Molin. *tom.* 2.
diſp. 349. Layman *loc. cit. n.* 7. Sporer *loc. cit. n.* 28. te-
net eodem modo, ſicut in decepto venditore, ita etiam
in decepto emptore dimidium computandum eſſe cum or-
dine ad juſtitiam pretii, aut ſi merx pretio ſummo va-
lebat 10. aureis, & emptor ſolvit ſupra quidecim, contra-
ctus reſcindendus ſit, vel exceſſus juſti pretii ſit reſtituen-
dus emptori decepto.
Pretium legitimum, ſeu Legale juſte taxatum obligat 20
omnes in utroque foro, & ipſum malitioſe tranſgredien-
tes, tam in emendo, quam vendendo peccant contra ju-
ſtitiam, & tenentur ad reſtitutionem. *Certa, & commu-
nis*. Et ratio eſt quia lex a Superiore legitimo juſto lata
obligat etiam in conſcientia, juxta illud Apoſtoli *ad Rom.
cap.* 13. *num.* 1. dicentis: *Omnis anima ſublimioribus pote-
ſtatibus ſubdita ſit*, & mox infra *n.* 5. *Ideo neceſſitate ſub-
diti eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter con-
ſcientiam*, ubi notanda eſt illa particula: *Propter conſcien-
tiam*, ideſt ut explicant Commentatores: *ſubditi eſtote non
ſolum metu pœnarum, non ſolum propter iram, ſed etiam ne* 21
peccatum, ſed etiam propter conſcientiam. Unde *Cap. Quo
jure* 1. *diſt.* 8., dicitur: *Ipſa jure humana per Imperatores,
& Reges ſæculi Deus diſtribuit humano generi*. Atque ideo
*Generale pactum eſt ſocietatis humanæ obedire Regibus
ſuis*, ut dicitur S. Auguſtinus *lib.* 3. *Confeſſ. cap.* 8. ac re- 22
feretur *in cap. Quæ contra* 2. *diſt.* 8. Et Lex juſte lata in
materia violatæ juſtitiæ per vulgaria Juris, & communem
Doctorum exigit reſtitutionem. Pretium juſte taxatum ob-
ſervare tenentur etiam peregrini, niſi ſpecialiter eximan-
tur; *Communis, & certa*. Et ratio eſt, quia pretium mer-
cibus ſtatutum pertinet ad contractus, & *ratione contra-
ctus forum regulariter quis ſortitur, c. Licet* 20. *de foro
competenti*.
Si manifeſte conſtet pretium indebite, irrationabiliter, 23
ac injuſte taxatum eſſe, nemo in foro conſcientiæ illud
obſervare tenetur. Layman. *loc. cit. num.* 3. Molina *l. cit.*

diſp.

diſp. 364. *num.* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 14., & alii
communiter; & ratio eſt, quia talis lex injuſte taxans
pretium utpote injuſta nullam in foro conſcientiæ obli-
gationem parit, cum ad hoc ut lex obliget in conſcien-
24 tia, debeat eſſe juſta, honeſta, & conveniens; textu ex-
preſſo *in cap. Erit autem Lex* 2. *diſt.* 4. Hinc infertur,
quod ſi Magiſtratus, vel ab eo deputati ex odio, vel paſ-
ſione, aut muneribus corrupti, vel errore, ſeu igno-
rantia ſeducti, pretium rerum injuſte determinent; ut ſi
Piſtoribus V. G. taxetur pondus panis non ſecundum pro-
portionem valoris tritici; aut ſi lex jubeat, ut frumen-
tum ſuperveniente ſterilitate, eodem pretio vendatur,
quo ante vendebatur, cum eſſet frumenti copia, & hu-
juſmodi, & reduci ad æqualitatem cum valore mer-
cis. Immo poſſunt in tali caſu venditores, quando alio
modo juſtum pretium obtinere nequeunt, mercibus a-
liam rem, vel eamdem ſpecie, minus tamen bonam V.
G. optimo tritico aliud mediocre, generoſo vino aliud
debile, vel etiam aquam, ſtanno plumbum immiſcere,
dummodo in modica ſolum quantitate ſufficienti ad ſeip-
ſos reddendos indemnes, & ita fiat, ut nullum exinde
detrimentum emptoribus ſequatur (a), & merx adhuc ſit
idonea ad uſum, vel finem, pro quo emptori fit injuria,
cum adhuc, uti ſupponitur, inter mercem, & pretium
ſervetur juſta æqualitas, ac juſtitia commutativa; Mo-
lina *loc. cit. diſp.* 353. *in fine*, Layman *loc. cit.* §. 2. *num.*
16. Leſſius *loc. cit. cap.* 21 *dub.* 11. Lopez *part.* 2. *inſtruct.*
cap. 42. Gabriel *in* 4. *diſt.* 14. *quæſt.* 10. *art.* 3. *dub.* 1.
Silveſt., *verb. Emptio quæſt.* 19. Bonacina *diſp.* 3. *de reſtit.*
q. 2. *punct.* 4. *num.* 7., *& punct.* 6. *num.* 17. Lugo, Con-
rad. & alii paſſim, *&c. num.* 24. Requiritur tamen ſem-
25 per, quod certo, & manifeſte conſtet pretium eſſe inju-
ſte taxatum; quia ſi ſolum ſit dubium, an taxatio pretii
ſit juſta, nec ne, tunc non licet taxatum pretium tranſ-
gredi, quia tunc præſumendum eſt, legem taxativam eſ-
ſe juſtam, eique ſtandum eſt etiam pro foro interno, eo
quod univerſaliter in dubio præſumptio ſtet pro ſuperio-
re; *arg. cap. Quid culpatur* 4. *cauſ.* 23. *quæſt.* 1., *& ibi*
Gloſſ. verb. Sacrilego, & ſic tenet communis Doctorum te-
ſte Molina *diſp.* 346. *n.* 5.

26 Emptio, & venditio poteſt fieri ab omnibus, qui jure
non prohibentur. *Communis, ac certa arg. Cap. Jam*
nunc 8. *cauſ.* 28. *quæſt.* 1. *cap.* 1. *de Procuratoribus in* 6.
27 juxta illud vulgatum axioma Gloſſa marginalis *in Cap.*
Inter corporalia 2. *de translat. Epiſcop. verb. Non inveni-*
tur, ibi: *Conceſſum intelligitur, quod expreſſe non prohibe-*
tur. Emere tamen, & vendere ſolius lucri, & negotia-
tionis gratia nequeunt Clerici, quia omnis negotiatio ſo-
lius lucri cauſa Clericis eſt prohibita; *Cap. Conſequens* 2.
cap. Epiſcopus 3. *Cap. Prælatum* 4. *Cap. Canonum* 3. *Cap. Si*
quis, 4. *& Cap. Quicumque* 9. *cauſ.* 14. *quæſt.* 4. *Cap. Cle-*
rici Officia 15. *de vit. & honeſt. Clericor. cap. Cum multa ne-*
gotia 3. *Ne Clerici, vel Monachi, & cap. Secundum* 6. *eod.*
titul. & Concil. Trident. ſeſſ. 22. *de reform. cap.* 1. Dicitur
autem notanter *ſolius lucri, & negotiationis gratia*, quia
ob ſuam, vel ſuorum neceſſitatem emere, & vendere
28 valide, & licite poſſunt; ſed de his vide *verb. Clericus*
art. 3. *per tot.* Item provinciarum, & locorum Guberna-
tores, Præſides, Rectores, Vicedomini, Præfecti, Ju-
dices, & eorum officiales, ac miniſtri in ipſis locis,
in quibus juriſdictionem exercent, emere non poſſunt
niſi neceſſaria ad victum, & veſtimentum, & uſum quo-
tidianum, ne videlicet horum potentia, & auctoritate
plebei, & inferiores terrefacti, coacte potius, quam li-
bere contractus ineant, non ſine magno Reipublicæ de-
trimento; *l. Unic. Cod. de contract. Jud. juncta l. Prin-*
cipalibus. & l. Præſidis, ff. ſi certum petatur; l. Non li-
cet, l. Qui in Officiis ff. de contrahend. emption. l. Aufer-
tur, §. *Quod a Præſide, ff. de Jure Fiſci*. Hodie tamen
tales leges videntur contraria conſuetudine abrogatæ,
29 cum fere ubique vigeat praxis, quod omnes ſupradicti non
minus, ac alii libere emant, & vendant. Item Admi-
niſtratores rerum alienarum de jure nec per ſe, nec per
30 alium emere poſſunt res illas, quas adminiſtrant, niſi id
eis ſpecialiter concedatur; *l. Non licet* 46. *de contrah. empt.*
Item Tutores, & Curatores prohibentur emere bona Pu-
31 pillorum & Minorum, quæ adminiſtrant.; *l.* 34. §. *fin. ff.*
de contrah. emption. leg. Pupillus §. *fin. de auctor. Tutor.*
Poſſunt tamen Tutores, & Curatores talia bona emere,
& vendere cum auctoritate Judicis, & interventu propin-
32 quorum eorum Pupillorum, & Minorum; *l. Pupillus* 5.
§. 2., *& ſequent. ff. de auctorit. Tutor.* Sicuti etiam eme-
re poſſunt a pupillis illi Tutores, qui non habent admi-
niſtrationem eorum bonorum, cum in ipſis non adſit oc-
caſio, & commoditas illos decipiendi, textu expreſſo *in l.*
Tutores 6. *ff. de auctorit. Tutor.*, ibi: *Tutores quibus ad-*
miniſtratio decreta non eſt, tamquam extraneos, rectè a pu-
pillo emere placet. Emere, & vendere non poſſunt Pu- 33
pilli, & Minores, niſi accedat auctoritas Judicis, & con-
ſenſus Tutorum, ſeu Curatorum; *leg. Quamvis* 32. *ff. de*
acquirend., & amittenda poſſeſſione.

Omnis res humano commercio ſubjecta emi, & vendi 34
poteſt, niſi ſpecialiter prohibeatur, textu expreſſo *in leg.*
Si emptio 34. §. 1. *de contrah. emption.* ibi: *Omnium re-*
rum, quas quis habere, vel poſſidere, vel proſequi po-
teſt, venditio recte fit. Quas vero natura, vel gentium
jus, vel mores Civitatis (adde, vel jus Divinum, Ci-
vile, Canonicum, aut ſtatutum locale, ut cum aliis re-
cte Azorius *lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 2.) *commercio exuerunt,*
earum nulla venditio eſt. Hinc emi, & vendi poſſunt o- 35
mnes res, ſive mobiles, ſive immobiles; *cit. leg. Si em-*
ptione, & communis Doctorum. Item emi, & vendi poſ-
ſunt Nomina, ideſt jura, ſeu actiones, credita, debita, 36
Chyrographa, etiam ignorante, & invito debitore, textu
expreſſo *in leg. Nominis* 3. *C. de hæreditate, vel actione*
vendita, ibi: „ Nominis venditio etiam ignorante, &
„ invito eo, adverſus quem actiones mandantur, contra-
„ hi ſolet; & concordat *leg. Nomina* 17. *ff. de hæreditat.*
& action. vendit. ibi; *Ea enim res eſt, quæ emi, & ven-*
di poteſt. Dummodo tamen talia Nomina, ſeu Jura, 37
Credita, & hujuſmodi ſint certa, ac liquida, & liti non-
dum ſubjecta, nam incerta, illiquida, aut litigioſa ven-
di & emi non poſſunt; *l. Lite pendente* 2. *leg. Quicumque*
1. *leg. Cenſemus* 4. *Cod. de Litigioſis, & tot. tit. de rebus*
litigioſis.

Officia publica temporalia, ut Præfecti, Cancellarii 38
Conſiliarii, Judicis, Scribæ, Tabellionis, & hujuſmodi,
ſpectando leges poſitivas humanas vendi, & emi non poſ-
ſunt; Ita clare patet *ex Novella* 8. *cap.* 7. *leg. Nemo*,
Cod. Quæ res vendi non poſſunt, *leg.* 14. *Cod. de re mili-*
tari, & ratio eſt, quia hujuſmodi venditio, & emptio
ſolet eſſe Reipublicæ perniencioſiſſima, cum ſic ad officia
applicentur non qui idonei, & digni, ſed ditiores plus of-
ferentes, quamvis aliunde inepti, & incapaces exiſtant,
qui una ſemel, quod officium per pecuniam ſunt adepti,
omnibus modis per fas, & nefas ſtudent pretium expen-
ſum recuperare, quotidie juſtitiam ſui Officii violantes: 39
ſic docent Joannes Medina, Adrianus, & alii apud Card.
de Lugo *tom.* 2. *diſput.* 34. *ſect.* 3. *num.* 24. *verb. Secun-*
da ſententia. Supradictis tamen legibus poſitivis non ob-
ſtantibus, ubi legitima introducta eſt conſuetudo, va-
lide ac licite talia Officia publica temporalia vendi poſ-
ſunt, dummodo ut licite vendantur, ſerventur quædam
conditiones mox aſſignandæ: Ita D. Thomas *in Epiſtola*
ad Duciſſam Brabantiæ opuſcul. 21. a qua de hoc dubio
interrogatus fuerat, *Covarr. in Manuali cap.* 25. *num.* 7.
La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 991. Azorius *part.* 3. *lib.* 8.
cap. 7. Caſtropalao *de juſtitia commut. diſput.* 5. *punct.* 18.
num. 13. Thomas Sanchez *l.* 2. *conſil. cap.* 1. *dub.* 37. Vaſ-
quez *opuſc. de benefic. cap.* 2. §. 3. *dubit.* 14. Turrianus *diſp.*
23. *dub.* 2. Diana *tom.* 2. *tract.* 5. *Miſcell. reſolut.* 103. Ca-
jetanus, Silveſter, Armilla, Rotella, Navarra, Paludan.,
Salonius, Aragonius, Sotus, Tanerus, Silvius, Rebel-
lus, Filiuccius, & fere communis aliorum, & ratio eſt,
quia contra leges poſitivas humanas valida, & licita eſt
conſuetudo legitime introducta: *cap. Cum tanto* 11. *de con-*
ſuetudine.

Conditiones autem, quas, ut talis venditio licite fiat, 40
aſſignant prædicti Doctores, ſunt ſequentes. Prima ut ſit
auctoritas in vendente. Secunda ut vendatur dignis.
Tertia ut non vendatur pretio adeo exceſſivo, ut ne-
ceſſe ſit emptorem officio abuti, uti pretium ſolutum ſibi
compenſet. Quarta ut id fiat ob Reipublicæ neceſſita-
tem, cui aliter conſuli bene non poſſit. Quintam addit
Vaſquez, ut hi Officiales ſuis temporibus examinentur,
& viſitentur, ut conſtet, an recte ſua officia exerceant.
Denique addunt aliqui, Officium Judicis nunquam poſſe
licite vendi, ut cum Soto, & aliis fatetur idem Vaſquez; 41
& idem cum aliis, quos affert, ſentire videtur Sanchez
loc. cit. num. 6. Non deſunt tamen magni nominis Docto-
res, qui ſuſtinent, non ſolum Principes ſupremos poſſe
valide, & licite ſervatis ſupradictis conditionibus talia of-
ficia temporalia vendere, ſed etiam valide & licite poſſe
id facere alios inferiores de licentia Principis expreſſa, vel
tacita, quæ tacita facultas præſumitur in multis caſibus,
quos enumerat Sanchez *dict. cap.* 1. *dub.* 38. *a num.* 10.
Unde circa hoc ſtandum eſt legitimæ cujuſque Regni, &
Provinciæ introductæ conſuetudini; *argum. cit. cap. Cum*
tanto XI. de conſuetudine. Dummodo tamen per abuſum
vendendi talia officia perſonis minus idoneis, & pretio
excel-

(a) Advertat hic prudens Confeſſarius, ne huic adhærendo opinioni præbeatur venditoribus anſa vitiandi merces, eiſque alias non bonas quandoque plus æquo immiſcendi; nam præter fraudem, quæ in tali mixtione committitur in damnum emptoris, quæve numquam eſt licita, opponitur etiam iis, quæ Deus præceperat *Deut.* 25. *vid. P. Paul. Gabriel. Antoine moral. tom.* 1. *tract. de Contractibus*, *quæſt.* 14. *cap.* 5. Addo, ipſum quoque Conſtantinum Roncaliam, qui dixit, poſſe Confeſſarium permittere venditoribus, ut aliquid diminuant de quantitate, quando pretium taxatum eſt evidenter injuſtum; nihilominus in hoc valde cautos vult eſſe Confeſſarios ob rationes, quas affert in fine *capitis* 5. *dict. tract.* 13. *de contract. num.* 2.

exceſſivo, non ſit conſuetudo inductiva culparum per quo-
tidianas fraudes, & injuſtitias in nimium Reipublicæ de-
trimentum; talis enim conſuetudo nullibi, & nemini,
quantumvis Principi ſupremo liceret, cum verius dicenda
eſſet corruptela; *cit. cap. Cum tanto*, ibi: *Quacumque con-
ſuetudine, quæ dicenda eſt verius in hac parte corru-
ptela*.

42 Emptio & venditio fieri nequit de rebus mere ſpiritua-
libus, aut ſpiritualibus annexis; quia talis venditio eſ-
ſet Simoniaca *ex cap. Altare* 14. *& cap. Si quis* 15. *cauſ.* 1.
qu. 3. Idem eſt de rebus ſacris, ſeu Sacratis qua talibus.
Concordat Jus civile *Leg. Sed Celſus* 6. *leg. Hanc legem*
22. *leg. Littera* 51. *de contrahend. empt.* juncta *l. Sanci-*
43 *mus, C. de Sacroſanctis Eccleſiis*, & clarius patet verb.
Simonia. Item emptio, & venditio fieri nequit de rebus
litigioſis; clare patet *ex toto titulo de rebus litigioſis, &*
44 *l. Pendente* 2. *l. Quicumque* 3. *& l. Cenſemus* 4. *Cod. de
litigioſis*. Homo liber vendi, & emi non poteſt; *l. Si
emptione §. Omnium rerum, ff. de contrahend. emption.*
§. 1. *Inſtit. de inutil. ſtipul.* niſi tamen major 25. annis con-
45 ſentiat; *§. 4. Inſtit. de Jur. perſonar.* Vel niſi ſit Filius,
qui a Patre in ſumma paupertate victus cauſa vendatur;
quia *in titul.* 3. *Cod. de Patribus, qui filios diſtraxerunt*,
conceditur Patri, *quod propter nimiam paupertatem, ege-
ſtatemque victus cauſa filium, filiamque vendere poſſit*.
Quod ipſum etiam de jure naturali licitum videtur, prout
recte advertunt Covarr. *lib.* 3. *variar. reſolut. cap.* 24. *n.*
4. Tiraquell. *lib.* 1. *de Retract.* §. 26. *num.* 27. & alii paſ-
ſim. Et ratio eſt, quia proles poſt Deum maxime obliga-
tæ exiſtunt Patri, unde naturæ omnino conveniens repu-
tatur, ut proles ad conſervandam vitam Patris, libertate
46 privari ſe ſinat. Item nequit a Domino vendi ſervus, ut
cum beſtiis pugnet; *L. Circumcidere, ff. ad l. Cornel. de
Sicariis*; *l. Domini, ff. de contrahend. emption. l. Junia,*
47 *ff. de commiſſionibus*. Arma, Equi, lignamina, funes, &
alia hujuſmodi nequeunt vendi, & deferri ad Saracenos,
Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, & id facientes
quicumque ſint, incurrunt excommunicationem.

48 Ordinarie loquendo nemo invitus cogi poteſt ad ven-
dendam rem propriam, vel emendam alienam; *leg. Invit.*
11. *Cod. de contrahend. emption. leg. Nec emere* 16. *Cod.
de Jure deliberandi*, & communis Doctorum. Excipiun-
tur tamen aliqui caſus, in quibus poteſt quis cogi a le-
gitimo Superiore ad vendendam rem propriam juſto pretio.
49 Primus caſus eſt ob publicam neceſſitatem, vel inopiam
v. gr. frumenti, aliorumque victualium ad quotidianum
uſum, tunc enim cogi poſſunt Cives a Magiſtratu ad
vendendam juſto pretio *arg. l.* 1. *§. Cura carnis ff. de Offic.
Præf. Urbis l. Civitatum* 2. *Cod. Ut nemini liceat, l.* 14. *&*
50 18. *Cod. de operibus publicis*. Et in tali caſu publicæ ne-
ceſſitatis cogi poſſunt ad talem venditionem etiam Cleri-
ci, non quidem a Judice Laico, ſed a proprio ſuo Eccle-
ſiaſtico; *Sacr. Congreg. Immunitat. in Neapolitana* 10. *No-
vembr.* 1694. *In Caſalenſi* 12. *Febr.* 1695. *In Neocaſtren.*
51 1. *Decembr.* 1696. Secundus caſus eſt ob bonum publicum,
aut favorem Religionis, v. gr. ſi fundus perſonæ priva-
tæ neceſſarius ſit pro conſtructione, vel ampliatione Ci-
vitatis, Arcis, Viæ publicæ, Principis, Palatii, Tem-
pli, Monaſterii, Colegii, Hoſpitalis, & hujuſmodi *arg.
l. Si locus §. Cum via ff. Quemadmodum ſervitus amitti-
tur, l. Si quis Sepulcrum* 12. *de Religioſis, & ſumptibus Fu-
52 nerum, & ſic communis Doctorum*. Tertius caſus eſt, ſi
duo communem ſervum habeant, quorum alter velit eum
manumittere, cogitur etiam alter partem ſuam vendere,
libertatis favore, ſi adſit, qui redimere velit; *l.* 2. *Cod.*
53 *de communi ſervo manumittendo*. Quartus caſus eſt,
quando Dominus nimis ſevere, ac inhumane tractat ſer-
vum ſuum, tunc enim cogi poteſt eum vendere; §. 2.
Inſtit. de his qui ſunt ſui, vel alieni Juris.

54 Dantur etiam aliqui caſus, in quibus poteſt quis cogi
ad emendum, maxime quando id exigit bonum commu-
ne Reipublicæ, ſic poſſunt cives cogi ad coemendum fru-
mentum, & alia vitæ neceſſaria ob evitandam commu-
nem inopiam. Item poſſunt ſic cogi Cives, dum time-
tur obſidio Civitatis. Item poſſunt ſubditi cogi ad emenda
inſtrumenta ſicut & alias res, ſine quibus nequeunt ſatiſ-
facere Officio, Obedientiæ, vel obligationi ſibi incumben-
ti. *Ita Doctores Communiter*.

Noviſſimæ additiones ex aliena manu.

Contractus emptionis perficitur ex mutuo conſenſu de
1 tanto pretio pro tali merce, ut *ait Auctor num.* 2.
Quid autem ſi Contrahentes dum hunc præſtiterunt con-
ſenſum reſervaverint aliqua pacta poſtea concordanda?
Num perfectus nihilominus dici queat contractus? Af-
2 firma, & quidem etiamſi ipſi Contrahentes diſcordaverint
poſtea circa pacta illa, quæ utpote reſpicientia acciden-
talia ipſius contractus, nequeunt obeſſe ipſius perfectioni
3 reſultanti ex præfato conſenſu. Diſcordia vero illa Con-
trahentium arbitrio boni viri dirimenda eſt, ut reſpon-
dit *Rota in Colonien. venditionis* 12. *Junii* 1750. §. 7. *cor.
mem. Caprar.*

4 In Foro, ut inquit & *Auctor num.* 18. non ſuccurri-
tur venditori læſo, niſi læſus ſit ultra dimidium juſti pre-
tii, idque ex allegata ab ipſo *leg.* 2. *Cod. de Reſcindend.
vendit.* Ceterum, ſi dicendum quod res eſt, neſcitur quo-
modo ex hac *leg.* 2. *Cod. de Reſcindend. vendit.* Regula
hæc excerpta ſit, & in Foro obtinuerit. Continetur e-
nim in ea non conſtitutio aliqua generalis, ſed ſimplex Re- 5
ſcriptum Imperatorum Diocletiani, & Maximiani; Hi ſa-
ne conquerenti de venditione facta cum læſione ultra di-
midium juſti pretii, reſcripſerunt vel recipiendam ab ipſo
eſſe rem venditam reſtituto accepto, vel, juſtum pretium
ei ſupplendum eſſe. Sed ex Reſcriptis efformari haud poſ- 6
ſe Regulam generalem vim habituram in aliis caſibus tri-
tiſſima res eſt, & poſt alios obſervavit *Hilliger. in ſuo
Donell. enucleat. lib.* 1. *cap.* 5. *in notat.* [illegible]

Idque eo vel maxime locum ſibi vindicare debebat in
ſpecie de qua agitur, propterea quod Regula quæ ex di-
cta *Leg.* 2. *Cod. de Reſcindend. vendition.* efformata eſt, 7
adverſatur Juri naturæ, quod æqualitatem in contracti-
bus oneroſis demandat.

Sed alias adeo radices in Foro præfato Regula egit, ut
difficulter evelli poſſit. Optandum tamen eſſet, ut ea re- 8
ſtringeretur intra terminos emptionis, & Venditionis, de
qua loquitur ipſa *Lex* 2. *Cod. de Reſcindend. vendition.*;
nec protraheretur ad alios contractus oneroſos obſtante
Jure naturæ, quod ut modo dictum eſt, & hic eſt repe-
tendum æqualitatem demandat.

Altera in Foro invaluit Regula, quod Emptio, & ven- 9
ditio cum enormiſſima læſione facta ſit nulla. Sed ſi do-
lus dans cauſam contractui bonæ fidei, non item in il-
lum incidens reddit contractum nullum *leg.* 7. *ff. de dol.* 10
l. 16. §. 1. *junct. l.* 1. *ff. de minor. leg.* 5. §. 2. *de Auctorit.
Tutor. l.* 3. §. *ultim. ff. Pro ſocio leg.* 1. §. 7. *ff. Quarum
rerum actio non datur. Voet in Commentar. ad Pandect.
lib.* 4. *titul.* 3. *num.* 3., *Bocer. ad leg.* 23. *ff. de Regul. Jur.
cap.* 2. *n.* 15. non eſt, quod ex læſione enormiſſima con-
tractus emptionis, & venditionis nullus eſſe poſſit, & qui-
dem etiamſi læſio hæc enormiſſima dolum re ipſa conti- 11
neat, idque quia dolus hic non dat cauſa contractui, ſed
incidit in ipſum contractum. *Incidere vero* (recte inquit
Voet ubi ſupra) *in contractum cenſetur, quum quis ſponte
quidem contrahit, ſed in modo contrahendi veluti in pre-
tio, aut aliter decipitur*.

Sed hoc parum eſt. Ex enormiſſima Læſione in Foro 12
nulli etiam declarantur Contractus ſtricti juris, ut tran-
ſactio, quando ad Legum præſcriptum nec dolus dans
cauſam contractui ſtricti juris, ipſum nullum reddit. *leg.* 13
36. *ff. de verb. Obligation. l. penultim. Cod. de Inutil. ſti-
pulatione*.

Articulus II.

Quoad ea quæ concernunt Emptorem.

SUMMARIUM.

1 *Emens bona fide rem furtivam, ſeu alienam tenetur eam reſtituere Domino ſtatim ac reſcit eſſe ſuam.*

2 *Nec talis emens bona fide rem furtivam, reſtituendo eam Domino, poteſt ab ipſo repetere expenſam pro ea.*

3 *Immo non tantum rem ipſam furtivam, ſed & omnes ejuſdem rei fructus adhuc extantes, & quos collegit, & conſumpſit a tempore cognitæ rei furtivæ, & eos ex quibus jam antea bona fide perceptis factus eſt ditior, tenetur emptor in utroque foro reſtituere Domino.*

4 *Emens bona fide rem furtivam, ſi durante bona fide, eam ſumpſit, vel vendidit, vel donavit, non tenetur ad reſtitutionem.*

5 *Si vero emens plus pretii recepiſſet in venditione, quam in emptione rei furtivæ, tenetur id plus, in quo factus eſt ditior, reſtituere Domino comparenti.*

6 *Emens bona fide rem furtivam probabilius non poteſt eam reddere furi, ſi prævideat non eſſe reddendam Domino, etiamſi aliter pretium ſuum recuperare non poſſit, ſed debet eam reſtituere Domino.*

7 *Revera tamen eſt etiam probabile, quod talis emptor poſſit rem furtivam reddere furi, ad pretium recuperandum, ſeque indemnem ſervandum.*

8 *Emens rem pecunia furtiva, licet acquirat ejus rei Dominium, tamen obligatur ad reſarciendum omne damnum, ac lucrum ceſſans illi, a quo pecuniam abſtulit, tum etiam venditori caſu, quo pecunia ab ipſo evincatur.*

9 *Venditor autem non acquirit Dominium talis pecuniæ furtivæ, ſed eam debet comparenti Domino reſtituere, ſi adhuc in ſpecie extet; Non tenetur vero reſtituere, ſi eam jam conſumpſit, vel cum propriis nummis ita commiſcuit, ut amplius diſcerni nequeat.*

10 *Emens rem alienam, ſeu furtivam modico pretio, ut eam reſtituat proprio Domino, qui eamdem rem non erat alias reacquiſiturus non niſi majoribus expenſis, poteſt ab ipſo Domino repetere pretium ſolutum, & Dominus tenetur in utroque foro ipſum refundere.*

11 *Emens*

11 Emens communi pretio agrum in quo ſcit eſſe theſaurum, vel ſimilia alia pretioſa, licite emit, & nihil tenetur reſtituere venditori ignoranti.

12 Sic emens communi pretio rem mobilem, in qua reperiatur aurum, vel aliud quidpiam pretioſum penitus ignotum etiam venditori, non tenetur ad ullam reſtitutionem ipſi venditori.

13 Emens rem ſua, & communi æſtimatione vilem, ſi poſt emptionem cognoſcat eſſe pretioſam non tenetur aliquod reſtituere venditori.

14 Secus autem eſſet ſi emptor ante emptionem cognoviſſet pretioſitatem rei penitus incognitam a venditore ſimplici & ignaro, tunc enim teneretur ei reſtituere id quod minus ſolviſſet de juſto pretio.

15 Nec talis emptor conſcius majoris valoris rei, qui a venditore ignoratur, manet tutus in conſcientia per hoc quod dicat venditori ignaro ſe velle rem illam ſine ſcrupulo emere, & ideo videat, an velit eam pro tali pretio dare condonando ei, ſi quid amplius valeat, & venditor conſentiat.

16 Qui ſcientia privata ſcit brevi pretium augendum, poteſt licite emere pretio currenti.

17 Item ſi quis ſcientia privata ſciat pretium mercis, ſeu valorem monetæ eſſe brevi minuendum, vel mercem aliquam, ſeu monetam eſſe prohibendam, poteſt mercem licite vendere pretio currenti, & monetam expendere ſecundum valorem præſentem.

18 Dicitur autem notanter Scientia privata, quia non excuſantur Magiſtratus ipſi, qui ex induſtria legis promulgationem differunt, ut interim ſuas merces, vel pecunias majori valore, ſeu pretio diſtrahant. Poſſunt tamen ipſi non aliter, ac alii bona fide diſtrahere ſua, non obſtante tali notitia, quando in eadem quantitate, ſecluſa illa notitia, diſtracturi fuiſſent.

19 Chyrographa & aliena credita, quantumvis certa, ſi ſine moleſtia, difficultate, damno emergente, vel lucro ceſſante, exigi nequeunt, poſſunt valide, ac licite emi minori pretio juxta qualitatem difficultatis, periculi, damni, & hujuſmodi.

20 Doctores merito addunt tantam poſſe eſſe difficultatem, vel incertitudinem ſolutionis, ut hujuſmodi chyrographa, & credita aliena, poſſint interdum dimidio valore emi, & aliquoties etiam minoris.

21 Chyrographa, & aliena credita poſſunt etiam licite emi minori pretio ab aliquo particulari, qui ob ſuam induſtriam, vel favorem Principis, aut Officialium, vel ipſiuſmet debitoris, poteſt illa exigere ſine difficultate, periculo, aut damno, ſine quibus non poſſet illa exigere Creditor, vel alter.

22 Immo etiam ipſimet Miniſtri, & Officiales, qui Principum, vel aliorum debitorum pecunias adminiſtrant, poſſunt licite Chyrographa, & aliena credita erga ſuos principales minori pretio emere, ſicut alii, dummodo ipſi non ſint cauſa difficilis, aut periculoſæ ſolutionis, & fecerint quantum in ſe erat, ut ſine difficultate creditoribus ſatisfieret.

23 Si autem ipſi ex dolo, vel negligentia, aut alia culpa ſint cauſa, quod exactio Creditorum evadat difficilis, periculoſa, aut onoroſa, nullimode poſſunt illa credita minoris emere.

24 Neque ex tali malitia poſſunt ipſi Miniſtri, ſeu Officiales ſuggerere amico, ut emat viliori pretio aliena credita erga Regem, ſeu Principem, & poſtea integra ſolvere emptori, diviſo inter ipſos lucro illius emptionis.

25 Chyrographa, & aliena credita, in caſu quo poſſunt ab alio tertio minoris emi, ſimiliter poſſunt minoris emi, ſeu redimi vel extingui ab ipſomet debitore, dummodo ipſe non ſit cauſa minoris æſtimationis, & quod ſolutio præfixo futuro tempore non evadat ex ſua malitia, aut negligentia difficilis, & periculoſa, ſed aliunde oriatur talis difficultas, aut periculum.

26 Secus tamen, ſi ipſe debitor ſit malitioſa, & culpabilis cauſa, cur ſolutio evadat difficilis, periculoſa, vel onoroſa.

27 Chyrographa, & aliena credita certa, & liquida, pro quibus ſuo tempore exigendis nulla penitus occurrit difficultas, vel periculum, neque ullum lucrum ceſſans, aut damnum emergens, nequeunt licite emi minori pretio.

28 Non licet ſine juſto titulo ob ſolam anticipatam ſolutionem infra pretium infimum emere.

29 Poteſt tamen emptor ſic minoris emere mercem, ſi adſit juſtus titulus.

30 Minori pretio quam valeat ob varias cauſa poteſt res emi; Primo quando emptor emit in gratiam venditoris, & ratione ipſius ceſſat emptori lucrum, vel damnum emergit.

31 Secundo ratione multitudinis mercium.

32 Tertio ratione multitudinis mercium ſimul emptarum.

33 Quarto ratione paucitatis emptorum.

34 Quinto ratione inopiæ, ſeu paucitatis pecuniæ.

35 Sexto ratione modi vendendi, ut cum venditor rem ſponte, & ultronee offert, & enixe rogat ad emendum.

36 Septimo quando res venduntur ſub haſta, ſeu Foro ſervatorio ſine ulla fraude.

37 Deputatus ad aliquam rem emendam certo, & determinato pretio, ſi pretium ſolummodo determinatur, ne excedatur, non poteſt ſibi retinere aliquid, ſi minoris emit.

38 Poteſt tamen ſibi retinere, ſi dominus ita determinavit pretium, ut nihil aliud deſideret quam ipſam rem emendam pro tali pretio, relicto emptori ſi quid minus expenderit in ipſa re emenda.

39 Regulariter vero loquendo, quando aliter non conſtat de voluntate Domini, deputatus ad emendam rem determinato pretio V. G. pro decem, ſi ei contingat emere pro octo, non poteſt licite ſibi retinere illa duo.

40 Deputatus autem ad emendam aliquam rem, ſi ultra intentum Domini ſpecialem & extraordinariam diligentiam, induſtriam, & laborem adhibuit pro emendo minori pretio, tunc poterit aliquam partem pretii incommodo, & induſtriæ ſuæ proportionatam ſibi retinere.

41 Sic etiam Sartor deputatus ad emendum pannum, ſerica, & hujuſmodi pro veſtimentis conficiendis, poteſt ſibi retinere id quo minus emit, ſi mercator, vel venditor in ſolam ſui gratiam partem aliquam juſti pretii remiſit.

42 Dummodo tamen duo concurrant, quæ aſſignantur.

43 Emens frumenta tempore meſſis, quo minus valent ut ſervet vendenda ad tempus quo magis valere ſolent, ſi non faciat animo inducendi charitatem, & poſtea vendat intra limites juſti pretii, nullimode eſt culpandus.

44 Si tamen unus, aut pauci coemunt omnia frumenta & hujuſmodi, ut poſtea illa vendant ad ſuum libitum eo pretio quo voluerint, injuſtiſſime agunt, & monopolium committunt.

45 Tales monopolæ nedum peccant graviter contra Charitatem, ſed probabilius etiam contra juſtitiam cum onere reſtitutionis.

Emens bona fide rem furtivam, ſeu alienam tenetur 1
eam reſtituere Domino ſtatim, ac diſcit eſſe ſuam; l. Mater 3. & l. Adverſus 4. C. de rei vindicatione, & ratio eſt, quia a fure, cujus non erat talis rei furtivæ Dominium, non potuit transferri in emptorem; juxta regulam 79. Juris in 6. ibi: Nemo poteſt plus juris transferre in alium, quam ſibi competere dignoſcitur. Et ſic communior 2
Doctorum. Nec talis emens bona fide rem furtivam reſtituendo eam Domino, poteſt ab ipſo repetere expenſum pro ea: Textu expreſſo in leg. Mater 3. Cod. de rei vindicatione ibi: Rem tuam a poſſeſſore etiam non oblato pretio vindicare poteris, peccaret enim graviter, ſi nollet eam rem reſtituere niſi a Domino refunderetur pretium pro tali re bona fide ſolutum; l. Incivilem 2. Cod. de furtis, ibi: Incivilem rem (hoc eſt, ut explicat Gloſſa, juri, ac rationi contrariam) deſideratis, ut agnitas res furtivas non prius reddatis quam pretium ſolutum fuerit a Domino. Curate igitur cautius negotiari, ne non tantum in damna hujuſmodi, ſed etiam in criminis ſuſpicionem incidatis. Et ſic tenet communis Doctorum cum S. Raymundo, qui lib. 2. Summa tit. 6. de furtis §. 7. ſic præciſe habet: Si quis emit rem furtivam ignoranter, & bona fide, & in foro publico, & publice, numquid poteſt ſaltem pretium, quod numeravit petere a Domino, cum deprehendit rem eſſe furtivam, vel numquid poterit retinere rem, donec pretium ſit ei ſolutum? Reſpondeo non. Immo non tantum rem ip- 3
ſam furtivam, ſed & omnes ejuſdem rei fructus adhuc extantes, & quos collegit, & conſumpſit a tempore cognitæ rei furtivæ, & eos ex quibus jam antea bona fide perceptis factus eſt debitor, tenetur emptor in utroque foro reſtituere Domino: Sic communiter Doctores, & habetur clare ex variis Legibus, & ſignanter ex l. Certum eſt 22. Cod. de rei vindicatione, ibi: Certum eſt malæ fidei poſſeſſores omnes fructus ſolvere cum ipſa re præſtare, bonæ fidei vero extantes; Leg. Senatus conſultum 1. Cod. de petitione hæreditatis, ibi: Fructus bonæ fidei poſſeſſores reddere cogendi ſunt, niſi ex his locupletiores extiterint; & concordat l. Si rem 21. ff. de petition. hæredit. l. Utrum 23. ff. eod. tit.

Emens bona fide rem furtivam, ſi durante bona fide 4
eam conſumpſit, vel vendit, vel donavit, non tenetur ad reſtitutionem. Communis cum D. Thoma 2. 2. quæſt. 100. art. 6. S. Raymundus in Summa lib. 2. tit. 6. §. 7. ibi ſic habet: Bonæ fidei emptor, ſi durante bona fide ipſius, periit, reſtituere non tenetur. Idem credo ſi alienavit durante ſimiliter bona fide, & habetur clare ex l. Qui vas 48. §. final. ff. de furtis, ibi: Quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non eſſe, nemini dubium eſt; nummus ergo hic qui redactus eſt ex pretio rei furtivæ, non eſt furtivus. Eſt Inſtitut. lib. 4. tit. 17. de Officio Judicis, Sic expreſſe dicitur; Si vero bonæ fidei poſſeſſor fuerit, non habetur ratio neque conſumptorum, neque non perceptorum. Sic vero e- 5
mens plus pretii recepiſſet in venditione quam in emptione rei furtivæ, tenetur in plus, in quo factus eſſet ditior, reſtituere Domino comparenti; leg. Utrum 23. ff. de petitione hæreditatis, & communis Doctorum. Emens bona

bona ſide rem furtivam probabilius non poteſt eam red-
dere furi, ſi prævideat non eſſe reddendam Domino,
6 etiamſi aliter pretium ſuum recuperare non poſſit, ſed
debet eam reſtituere Domino. Sic Molina *diſp.* 722. Lay-
man *lib* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. §. 3 *n.* 24. Covarruv. *in Re-
gul. Peccatum, par.* 3. *n* 3. Caſtropalao *de juſtitia commu-
tat. diſput.* 1. *punct.* 9. *n.* 7. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.*
100. Cajetan. Medina, Sotus, Armilla, Ledeſma, Maior
cum communiori, & probabiliori aliorum, teſte Reiffen-
ſtuel *lib.* 3. *decretal tit.* 17. *a n.* 105. ubi ſolide defendit
hanc opinionem, ſicuti facit Molina *loc. cit.* Covarruv.
loc. cit. La Croix *loc. cit.* ſolvendo rationes adverſariorum,
aliique apud ipſos videndi *loc. cit* Revera tamen eſt etiam
7 probabile, quod talis emptor poſſit rem furtivam reddere
furi ad pretium recuperandum, ſequi indemnem ſervan-
dum; Ita Navarr. *in Manuali c.* 17. *n.* 9. Silveſter *verb.
Reſtitutio* 3. *qu.* 7. Sayrus, Angelus, Alenſis, Beja, Petr.
Navarr., Vaſquez, Turrian., Dicaſtill., aliique pluri-
mi citati a Leſſio *lib.* 2. *cap.* 14. *dub* 3. Lugo *tom.* 1. *de
juſtit. diſp.* 17. *ſect.* 2. Diana *part.* 1. *de contractibus reſol.*
69. Haunold. *tom.* 3. *n.* 260. Illſung. *tom.* 4. *dict.* 3. *num.*
40. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *a n.* 121. ubi ſolide defendit
hanc opinionem ſolvendo rationes adverſariorum; Vide
ibi.

8 Emens rem pecunia furtiva, licet acquirat ejus rei
Dominium, per textum *in leg.* 1. *& penult. Cod. Si quis
alteri, & leg. Si ex ea pecunia* 6. *Cod. de rei vindicat.* ta-
men non obſtante rei emptæ Dominio obligatur ad reſar-
ciendum omne damnum, ac lucrum ceſſans tum illi, a
quo pecuniam abſtulit, tum etiam Venditori, caſu quo
ab ipſo pecunia evincatur; D. Thomas 2. 2. *q.* 73. *art.* 3.
Molina *diſp.* 127. *concluſ.* 2. Covarruv. *variar. reſolut. lib.*
3. *cap.* 3. *n.* 6. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. §. 3. *num.*
9 22. & alii paſſim. Venditor autem non acquirit domi-
nium talis pecuniæ furtivæ, ſed eam debet comparenti
Domino reſtituere, ſi adhuc in ſpecie extet. Non tene-
tur vero reſtituere, ſi eam jam conſumpſit, vel cum pro-
priis nummis ita commiſcuit, ut amplius diſcerni ne-
queat (a); textu expreſſo *in leg. Si alieni* 78. *ff. de ſolu-
tionibus*, ibi: *Si alieni nummi inſcio, vel invito Domino ſo-
luti fuerint, manent ejus, cujus fuerint; Si mixti eſſent,
itaut diſcerni non poſſent, ejus fieri, qui accepit*; Sic Gloſ-
10 ſa *ibid.* & cum multis Layman. *loc. cit. num* 23. Emens
rem alienam modico pretio, ut eam reſtituat proprio
Domino, qui eamdem rem non erat alias reacquiſiturus
non niſi majoribus expenſis, poteſt ab ipſo Domino repe-
tere pretium ſolutum, & ipſe Dominus tenetur in utro-
que foro ipſum refundere, quia talis emptor utiliter geſ-
ſit negotium Domini, ob quod Dominus recompenſare te-
netur quidquid utiliter in rem ejus alter impenderit;
l. 2. *ff. de negotiis geſtis. Et ſic communis Doctorum; arg.
cap. Rapina* 5. *cauſ.* 13. *quæſt.* 6. ibi: „Rapinam emere
„non licet, niſi ea intentione, ut cui ablata eſt, red-
„datur„.

11 Emens communi pretio agrum, in quo ſcit eſſe theſau-
rum, vel ſimilia alia pretioſa, licite emit, & nihil te-
netur reſtituere venditori ignoranti, quia theſaurus ille
omnino ignotus, & ſoli emptori cognitus, revera in com-
muni æſtimatione non auget pretium agri, adeoque pre-
tium commune, & vulgare eſt juſtum, & licitum; & hoc
ipſum innuit Chriſtus recte factum eſſe *Matthæi* 13. ibi:
„Simile eſt Regnum Cælorum theſauro abſcondito in a-
„gro, quem qui invenit homo abſcondit, & præ gau-
„dio illius vadit, & vendit univerſa, quæ habet, &
„emit agrum illum. *& colligitur ex l. A Tutore, ff. de rei
vindic.* Sic tenet D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 5. Sotus
lib. 6. *de juſtit. quæſt.* 3. *art.* 3. Navarr. *in Manual. cap.* 17.
n. 175. Molina *diſp.* 56. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 5. *dub.* 15. *n.* 62.
Layman *loc. cit. c.* 5. *num* 23. Lugo *diſp.* 6. *n.* 128. Burgh.
cent. 3. *caſ.* 72. Sporer *tom.* 2 *tract.* 6. *cap.* 1. *num.* 175.
& c. 5. *num.* 70. Bonacina *de reſtitut. d.* 1. *quæſt.* 3. *punct.*
6. *num.* 7 La Croix *lib.* 3 *part.* 2. *num.* 942. Card. de Lu-
ca *de emptione diſc.* 44 *per totum, ubi affert deciſionem Ro-
tæ*, Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 194. & alii paſſim contra Vaſ-
quez, Turr. & alios paucos cum Diana *part. tract.* 5.
reſolut. 17. Sic emens communi pretio rem mobilem v. g.
piſcem, in quo reperiatur aurum, vel aliud quidpiam
pretioſum penitus ignotum etiam venditori, non te-
netur ad ullam reſtitutionem venditori quia inventi in
re ſua, venditor enim non fuit Dominus illius auri, ſeu
alterius rei pretioſæ, cum ignoravit omnino ibi talia eſ-
ſe, adeoque nullum habet jus ad aliquid repetendum ab
emptore, qui tale aurum, ſeu gemmam, aliamque rem
pretioſam acquirit ſibi titulo inventionis in re ſua, &
non titulo puræ emptionis. Ita Sporer *loc. cit. num.* 179.
13 aliique citati. Emens rem, ſua, & communi æſtimatio-
ne, vilem, ſi poſt emptionem cognoſcat eſſe pretioſam,
non tenetur aliquid reſtituere venditori; quia res tanti
valet, quanti æſtimatur communiter, adeoque ſi rem e-
mit pretio communiter juſto æſtimato, juſte, & licite ta-
li pretio emit. Hinc ſi quis aliquod vas, vel quid ſimi-
le communiter putatum eſſe ex vili metallo, & poſtea
reperiat eſſe ex auro, vel argento, nihil tenetur reſtitue-
re venditori, quia revera tanti emit, quanti tunc vale-
bat ſecundum communem æſtimationem, a qua deſumi-
tur juſtum pretium naturale, & vulgare rerum. *Commu-
nis*. Secus autem eſſet, ſi emptor ante emptionem co- 14
gnoviſſet pretioſitatem rei penitus incognitam venditori
ſimplici, & ignaro: tunc enim teneretur emptor mani-
feſtare ignaro venditori pretioſitatem rei. Hinc ſi vendi-
tor ignarus vendat gemmam pretioſam putans eſſe ſta-
nneum, & hujuſmodi, emptor conſcius majoris perfe-
ctionis, & pretii rerum, peccat graviter, & tenetur ad
reſtitutionem, ſi minoris emat. Venditor enim quamvis
actu ignoret valorem rei, tamen niſi aliter exprimat, ſem-
per cenſetur intendere, & velle vendere rem ſecundum
ſuam pretioſitatem, vel valorem juſtum ei correſponden-
tem. Nec talis emptor conſcius majoris valoris rei, qui 15
a venditore ignoratur, manet tutus in conſcientia per
hoc, quod dicat venditori ſe velle rem illam ſine ſcru-
pulo emere, & ideo videat, an velit eam pro tali pre-
tio dare, condonando ei, ſi quid amplius valeat, & ven-
ditor conſentiat. Et ratio eſt, quia venditor in eo caſu
non condonat libere, & ſpontanee, ſed ex pacto, quia
emptor alias non vult emere, unde non eſt condonatio
gratuita, ſed ceſſio oneroſa, ut emptor rem emat; ſicuti
mutuatarius promittit uſuras, ut obtineat mutuum ali-
ter ſibi non dandum. Tum quia hoc modo excuſari poſ-
ſet omnis emptio infra juſtum pretium infimum, interro-
gando venditorem, an contentus eſſet tali pretio, condo-
nando, ſi amplius res valeret. Immo eodem modo excuſa-
ri poſſet uſurarius interrogando mutuatarium, an vellet
gratis promittere, vel condonare uſuras, quæ ob mutuum
non debentur, ut recte obſervat Lugo *diſp.* 26. *ſect* 8. *n.*
137. *& tenet* Molina *diſp.* 353 *vr.* 5. *Cajetanus* Palatius,
Bannus, Salonius, Ledeſma, *&* alii, quos affert, & ſe-
quitur Salas *dub* 36. *nu* 3. Sporer *tom. tract.* 6. *cap.* 5. *nu-
mer.* 69. contra Cajetanum *verb. Emptio num.* 2. Armillam,
& alios apud Salas *dict. dub* 36. *num.* 2.

Qui ſcientia privata ſcit brevi pretium augendum po- 16
teſt licite emere pretio currenti. D. Thomas 2. 2 *qu.* 77.
artic. 8. *ad* 4. Covarruv. *in Regul. Peccatum pars.* 2. §. 4.
num. 6. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 25. *dub* 5. Silveſter *verb. Emptio
qu.* 15. *num.* 16. Caſtropalao *de juſtitia commutativa diſp.* 5.
punct 15. *num* 3 Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 197. La Croix
lib 3. *part.* 2. *num.* 938. & alii paſſim, & clare patet ex
illo *Geneſis* 41. ubi commendatur Joſeph, qui pretio cur-
renti emit copioſiſſimam quantitatem frumenti, ex quo
ſciverit certo futuram ſterilitatem, & conſequenter pre- 17
tium multo augendum. Item ſi quis ſcientia privata ſciat
pretium mercis, ſeu valorem monetæ eſſe brevi minuen-
dum, vel mercem aliquam, ſeu monetam eſſe prohiben-
dam, poteſt mercem licite vendere pretio currenti, &
expendere monetam ſecundum valorem præſentem, &
ratio eſt, quia valor juſtus eſt valor publice currens ſe-
cundum communem exiſtimationem, vel ſecundum taxa-
tionem legis, & ſecundum privatam cognitionem, ſeu
exiſtimationem unius: Unde cum in tali caſu adhuc du-
ret valor communis antiquus, vel ex communi exiſtima-
tione, vel ex taxatione legis, ex quo lex prior nondum
ſit revocata, licite ſine ulla injuſtitia poteſt merx vendi, &
moneta expendi ſuo pretio, & valore præſenti. Dicitur 18
tamen notanter *ſcientia privata*, quia communis Doctorum
cum Cardinali de Lugo *tom.* 2. *diſp.* 26. *num.* 130. tenet, non
excuſari Magiſtratus ipſos, qui ex induſtria, legis pro-
mulgationem differunt, ut interim ſuas merces, vel pecu-
nias majori valore, ſeu pretio vendant, & reſpective ex-
pendant. Recte tamen addit Cardinalis de Lugo poſſe il-
los de Magiſtratu non aliter ac alios bona fide diſtrahere
ſua, non obſtante tali notitia, quando in eadem quanti-
tate, ſecluſa illa notitia, diſtracturi fuiſſent; & ſic te-
nent alii cum Illſung. *tom.* 4 *num. d.* 2. *num.* 403.

Chirographa, & aliena credita quantumvis certa, ſi 19
ſint moleſtia, difficultate, odioſitate, damno emergen-
te, vel lucro ceſſante exigi nequeunt, poſſunt valide,
ac licite emi minori pretio juxta qualitatem difficultatis,
periculi, damni, & hujuſmodi. *Sic communis Doctorum*
cum Molina *diſput.* 361. Layman *lib.* 3. *tract.* 4 *cap.* 17. §.
5. *numer.* 32. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 21. *dubit.* 8. *num.* 65. Hau-
nold. *tract.* 10. *cap.* 1. *controv.* 14. *num.* 100. Reiffenſtuel
loc. cit. num. 47. Card. de Lugo *loc. cit. num.* 93, *arg. leg.
Minus* 204. *ff. de Regul. Jur.* Immo ut ſubjungit Sporer *loc. cit.* 20
Doctores

(a) Sive pecunia illa conſumpta fuerit, ſive propriis nummis commixta, ſive extet, ſive non extet ad obligatio-
nem tenetur; Dominus enim, a quo pecunia illa fuit ablata, dominium rei ſuæ nequaquam perdidit, eo quod ipſi
ablata fuerit; unde ſemper illi eſt reſtituenda, ſi extet, tametſi commixta, vel id in quo ex ea factus eſt ditior, ſi
non extet aliud ſcit: Ratio enim exigit, ut ſi injuſte alteri damnum intulit, æquale ipſe ſubeat damnum, etiamſi nul-
lum ex re aliena habuerit emolumentum; ut colligitur ex D. Thom. 2. 2. *q.* 62. *art.* 6. & videatur etiam Antoine
Tom. 1. *de Juſt. & Jur. cap.* 3. *q.* 18. inſuper videatur dict. Antoine *cap.* 5. *q.* 7.

Doctores merito addunt tantam poſſe eſſe difficultatem ,
vel incertitudinem ſolutionis , ut ejuſmodi Chirographa
& credita aliena poſſint interdum dimidio valore emi ,
& aliquoties etiam minoris , ut habet communis ſenten-
tia , & praxis ; Et ratio eſt clara , quia illud eſt juſtum
pretium naturale rerum , quod communi æſtimatione ſta-
tuitur ; *l. Pretia rerum* 63. *ff. ad leg. Falcid.* communi
autem æſtimatione minoris , ac in ſe ſint , æſtimatur illa
aliena credita , & Chirographa , quæ ſine difficultate , pe-
riculo , expenſis , lucro ceſſante , & damno emergente
exigi nequeunt ; Et tanto minoris æſtimantur , quanto
majoribus ſubjacent periculis , difficultatibus , expenſis &
21 hujuſmodi , adeoque &c. Chirographa & aliena credita
poſſunt etiam licite emi minori pretio ab aliquo particu-
lari , qui ob ſuam induſtriam , vel favorem Principis , aut
officialium , vel ipſiuſmet debitoris , poteſt illa exigere ſi-
ne difficultate , periculo aut damno ſine quibus non po-
teſt illa exigere creditor , aut alter , ſic Molina *cit. diſp.*
361. *n.* 10. Leſſius *loc. cit. dubit.* 9. *n.* 75. Layman *loc. cit.*
n. 35. Lugo *loc. cit. n.* 94. Bonacina *diſp.* 2. *de contractibus*
quæſt. 3. *punct.* 10. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 62. Sporer *loc. cit.*
n. 48. & alii paſſim contra Malderum *tract.* 5. *cap.* 7. *dub.*
4. Molfeſium *in ſumm. tom.* 2. *tract.* 12. *cap.* 5. *num.* 116.
& nonnullos alios ; Et ratio noſtra eſt ; quia valor rei
non debet deſumi ex privata induſtria , favore , aut uti-
litate alicujus particularis , ſed ex communi æſtimatione ,
qua communiter æſtimaretur , ſi proponeretur palam ve-
nalis ; *cit. l. Pretia rerum* 63. *ff. ad leg. Falcid.* cum ergo
communi æſtimatione chirographa , & credita illa mino-
ris æſtimentur ratione difficultatum , & incommodorum in
illis exigendis , ſic etiam minoris poterit illa emere talis
particularis , quamvis ob ſuam ſpecialem induſtriam , vel
favorem Principis , aut Officialium , ſeu etiam ipſiuſmet
debitoris poſſit ipſe illa exigere ſine difficultate , & in-
commodo ; hoc enim imputandum eſt ſuæ ſpeciali fortu-
næ , & induſtriæ .
22 Immo etiam ipſemet Miniſtri , & Officiales , qui Prin-
cipum , vel aliorum debitorum pecunias adminiſtrant ,
poſſunt licite chyrographa , & aliena credita erga ſuos
Principales , minori pretio emere , ſicuti alii , dummodo
ipſi non ſint cauſa difficilis , aut periculoſæ ſolutionis ,
& fecerint quantum in ſe erat , ut ſine difficultate cre-
ditoribus ſatisfieret . Non enim in tali caſu debent eſſe
deterioris conditionis , ac ſint alii , cum penes ipſos non
ſiet ejuſmodi difficultates tollere ; Leſſius *cit. dubit.* 9. Lay-
man *l. cit. n.* 39. Reiffenſtuel *l. cit. num.* 64. Sporer *l. cit.*
23 *num.* 48. & alii . Si autem ipſi , ex dolo , vel ex negli-
gentia , aut alia culpa ſint cauſa , quod exactio credito-
rum evadat difficilis , periculoſa , aut oneroſa , nullimode
poſſunt illa credita minoris emere ne ex dolo , & malitia
commodum reportent contra *leg. ſi Legatarius Cod. de*
Legati , ibi : *Ut non accipiat fructus ſuæ calliditatis* , *leg.*
In fundo ff. de rei vindicat. , ibi : *Neque malitiis indul-*
gendum eſt ; *leg. Cum hi ff. de tranſact.* , ibi : *Non debet*
via aperiri malitiis ; *cap. Ex litteris* 2. *de dolo* , *&* *contu-*
mac. , ibi : *Nos attendentes* , *malitiam* , *&* *dolum nulli*
patrocinari debere , *cap. Sedes* 15. *de reſcriptis* , ibi : *Quia*
fraus & dolus ei patrocinari non debent ; *cap. Tuæ* 12. *de*
Clericis non reſidentibus , ibi : *Cum fraus & dolus nemini*
24 *debeat patrocinium impartiri* . Neque ex tali malitia poſ-
ſunt ipſi Miniſtri , & Officiales ſuggerere amico , ut emat
minori pretio aliena credita erga Regem , vel Princi-
pem ; & poſtea integra ſolvere emptori , diviſo inter ipſos
lucro illius emptionis ; Molina *diſp.* 313. §. *Solent præte-*
25 *rea* , & alii per mox *citata jura* . Chyrographa , & aliena
credita in caſu quo poſſunt ab alio tertio minoris emi ,
ſimiliter poſſunt minoris emi , ſeu redimi , vel extingui
ab ipſomet debitore , dummodo ipſe non ſit cauſa mino-
ris æſtimationis , & quod ſolutio præfixo futuro tempore
non evadat ex ſua malitia , aut negligentia difficilis &
periculoſa , ſed difficultas vel periculum aliunde originem
trahat , V. G. quia ratione belli , aut corroſionis flumi-
num , aut hujuſmodi alterius periculi timendum eſt , ne
bona debitoris pereant , ſicque ipſe tempore ſolutionis
præſtandæ ſolvendo amplius non ſit ; Lugo *l. cit. n.* 101.
Leſſius *lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 70. Burgheſ. *cent.* 1. *caſ.* 10. Sporer
l. cit. n. 50. Reiffenſtuel *l. cit. n.* 66. La Croix *loc. cit. n.* 988.
Navar. Facundez , Tamburin. aliique apud Sanchez *lib.* 1.
26 *conſ. cap.* 7. *dub.* 18. contra Molinam , & alios . Secus ta-
men , ſi ipſe debitor ſit malitioſe , & culpabilis cauſa cur
ſolutio evadat difficilis , & periculoſa , vel oneroſa Com-
munis Doctorum per *jura citata ſub n.* 23. Unde caven-
dum eſt a ſimilibus emptionibus , quæ pretio minori fiunt
a debitoribus , vel a ſupradictis Miniſtris , & Officialibus ,
quia ſunt valde periculoſæ & ſuſpectæ , ut recte adver-
tunt Layman , Reiffenſtuel , Sporer *l. cit.*
27 Chyrographa , & aliena credita certa , & liquida , pro
quibus ſuo tempore exigendis nulla penitus occurrit dif-
ficultas , moleſtia , vel periculum , neque ullum lucrum
ceſſans , aut damnum emergens , nequeunt licite emi mi-
nori pretio ; Silveſter *verb. Uſura* 2. *q.* 14. Valentia *tom.* 3.
diſp. 5. *q.* 10. *p.* 2. Petrus Navarr. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 162.
Haunold. *tract.* 10. *cap.* 1. *controv.* 14. *num.* 104. Layman
l. cit. num. 32. Sannig. *lib.* 3. *decr. tit.* 17. *cap.* 3. *num.* 2.
Reiffenſtuel *ibid. num.* 71. Sporer *loc. cit. num.* 49. Sotus ,
Angelus , Gabriel , Medina , Lopez , Reginald. , Turrian. ,
Rebell. aliique innumeri , quos citant , & ſequuntur Lugo
loc. cit. num. 69. Molina *l. cit. diſp.* 361. Leſſius *lib.* 2. *cap.*
21. *dub.* 8. contra Abbat. , Navarr. , Cajetanum , Tolet. ,
Bellarmin. , Armillam , & alios , quos afferunt Lugo *loc.*
cit. num. 95. Leſſius *loc. cit. dub.* 8. & Layman. *loc. cit.*
num. 32. Et ratio noſtra eſt , quia , ut fatentur etiam ad-
verſarii , ad hoc ut ſit juſta & licita emptio , & venditio ,
debet ſervari æqualitas inter pretium , & mercem , ſeu
rem , quæ emitur , & venditur , *arg. leg. Si ſervum* 33. *ff.*
Ad Leg. Aquiliam , *&* *leg. Pretia rerum* 63. *ff. Ad leg.*
Falcid. atqui ſi creditum certum & liquidum , V. G. 100.
aureorum , pro quo exigendo nulla penitus eſt difficultas ,
aut periculum , ſeu damnum &c. emitur minori pretio
V. G. 90. aureis , non ſervatur æqualitas ; ergo &c. Major
admittitur ab ipſiſmet adverſariis , & minor clare oſten-
ditur , quia creditum certum , & liquidum 100. aureo-
rum , pro quo exigendo nulla penitus eſt difficultas , aut
periculum ſeu damnum &c. in ſe revera valet 100. au-
reis , unde ut ſervetur æqualitas inter pretium , & mer-
cem non poteſt pro eo dari minus 100. aureorum , aliter
numeretur ejus valor propter ſolam dilationem temporis ,
quod non eſt dicendum , ne videatur admitti pro licita
uſura ratione dilationis ſolvendi , ſeu numerandi pecu-
niam contra expreſſe damnatam ab Innocentio XI. pro-
poſitionem in ordine 41. , ibi : *Cum numerata pecunia*
pretioſior ſit numeranda , *& nullus ſit qui non majoris fa-*
ciat pecuniam præſentem quam futuram , *poteſt creditor ali-*
quid ultra ſortem a mutuatario exigere , *& in eo titulo ab*
uſura excuſari .
Non licet ſine juſto titulo ob ſolam anticipatam ſolu- 28
tionem infra pretium infimum emere ; *arg. cap. Conſuluit*
10. *de uſuris* . Non enim minus intervenit uſura palliata
in emendo viliori pretio ob anticipatam ſolutionem , quam
in vendendo majori pretio ob dilatam ſolutionem ; Sic
Doctores communiter cum Divo Thoma 2. 2. *quæſt.* 78.
art. 2. ad 7. ubi ſic expreſſe dicit : *Si quis emptor velit*
emere rem vilius , *quam ſit juſtum pretium eo quod pecu-*
niam ante ſolvit , *quam poſſit res tradi* , *eſt peccatum uſu-*
ræ , *quia etiam iſta anticipatio ſolutionis pecuniæ habet mu-*
tui rationem , *cujus quoddam pretium eſt quod diminuitur*
de juſto pretio rei emptæ . Dicitur autem notanter *ſine juſto* 29
titulo ; quia poteſt emptor minoris emere mercem , ſi ad-
ſit juſtus titulus , utpote ſi adſit periculum nonniſi cum
difficultate , & moleſtia , ſeu incommodo habendi mer-
cem emptam ſtatuto tempore , ſi emptori propter expecta-
tionem mercis emptæ lucrum ceſſet , aut damnum emer-
gat , & hujuſmodi .
Minori pretio quam valeat poteſt res emi ob varias cau- 30
ſas . Primo quando emptor emit in gratiam venditoris , &
ratione ipſius ceſſat emptori lucrum , vel damnum emer-
git , *arg. c. Precariæ* 4. §. 3. *cauſ.* 10. *q.* 2. *leg. Hoc jure* 19.
§. 1. *ff. de donat. leg.* 2. §. *fin. leg.* 4. *ff. Eo quod certo loco* .
Secundo ratione multitudinis mercium ; *Communis* . Ter- 31
tio ratione multitudinis mercium ſimul emptarum ; *Com-* 32
munis . Quarto ratione paucitatis emptorum ; *Communis* . 33
Quinto ratione inopiæ , vel paucitatis pecuniæ ; *Commu-* 34
nis . Sexto ratione modi vendendi , ut cum venditor rem 35
ſponte , & ultronee offert , & enixe rogat ad emendum ;
merces enim ultroneæ vileſcunt pro tertia parte pretii ,
cum id arguat paucitatem emptorum , & modicam mer-
cis neceſſitatem , vel utilitatem (a) ; Lugo *diſp.* 26. *ſect.*
4. *n.* 45. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 22. *dub.* 4. *num.* 38. Cajetanus ,
& alii paſſim . Immo eaſdem ultroneas merces vileſcere
uſque ad dimidium docent Rebell. Megala . Bartholo-
mæus a S. Fauſto apud Dian. *tract.* 1. *tract.* 8. *reſolut.* 53.
& 78. Septimo quando res venduntur ſub haſta , ſeu fo- 36
ro ſcrutatorio ſine ulla fraude , tunc enim poſſunt etiam
emi infra dimidium ejus pretii quo emerentur in offici-
na ; Ita Molina , Bonacina , alii , quos citat Layman *loc.*
cit. num. 10. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 12. La Croix
lib. 3. *part.* 2. *num.* 935. Sporer *loc. cit. num.* 23. Dicitur no-
tanter *ſine ulla fraude* , quia ſi interveniat dolus , vel
fraus , ut ſi inter ſe conveniant emptores de certo pretio ,
ultra quod non aſcendatur , juſtitia læditur , & defectus
pretii reſtituendus eſt juxta fraudem , & damnum Domi-
no cauſatum , quia ex dolo , & malitia nemo commodum
reportare debet ; *Sic Doctores communiter* per Jura allata
ſub n. 23.

(a) Caute procedat hic Confeſſarius , ne ſententiæ Rebell. Megalæ , & Bartholomæi a S. Fauſto plus æquo indulgeat ; Advertat ulterius , quod etiamſi pateat effatum illud ; quod nempe : *merces ultroneæ vileſcunt* , non licet tamen vilius emere res pauperum , quas ipſi neceſſitate compulſi venales proponunt , eo ſolum prætextu , quod offeruntur , venales ; immo ob neceſſitatem præciſe , qua proximus rem ſuam vendere cogitur , pretium imminuere injuſtum eſt ut opportune docet Antoine *Tract. de Contr. cap.* 5. *quæſt.* 5. *reſp.* 3. *n.* 1.

37 Deputatus ad aliquam rem emendam certo & determi-
nato pretio, ſi pretium ſolummodo determinatur, ne ex-
cedatur, non poteſt ſibi retinere aliquid, ſi minoris emit;
38 *Certa ac Communis*. Poteſt tamen ſibi retinere, ſi Domi-
nus ita determinavit pretium, ut nihil aliud deſideret,
quam ipſam rem emendam pro tali pretio relicto empto-
39 ri, ſi quid minus expenderit in ipſa re emenda; *Iterum
certa & communis*. Regulariter vero loquendo quando a-
liter non conſtat de voluntate Domini, deputatus ad e-
mendam rem determinato pretio V. G. pro decem, ſi ei
contingat emere pro octo, non poteſt tuta conſcientia ſi-
bi retinere illa duo, quia eo ipſo quod annuit emere al-
teri, ejuſque nomine, & commodo, tacite promiſit per
moralem diligenciam utiliter rem alterius gerere, & eme-
re quanti minoris poterit, perinde ac ſi famulus ejus eſ-
ſet, vel mercede conductus, adeoque nihil ſibi acquirere
poterit; Caſtropalao *de Juſtitia commutat. diſp. 7. punct.*
16. Navarr. *in Manual. c. 23. n. 97.* Molina *diſp.* 163. Leſ-
ſius *lib. 2. c. 21. dub.* 19. Silveſter *verb. Emptio q.* 24. Reiſ-
fenſtuel *l. cit. n.* 143. Sporer *l. cit. n.* 37. & alii paſſim.
Unde de ſimilibus deputatis, ſeu mandatariis ad emendum
ſic dicit Cicero *in Oratione pro Sexto Roſcio: Ergo idcir-
co hæc culpa eſt, quod duas res ſanctiſſimas violat, amici-
tiam, & fidem. Nam neque mandat quiſquam, niſi amico,
neque credit, niſi ei quem fidelem putat; Perditiſſimi eſt
igitur hominis, ſimul amicitiam diſſolvere, & fallere eum,
qui læſus non eſſet, niſi credidiſſet.*
40 Deputatus autem ad emendam aliquam rem, ſi ultra
intentum Domini ſpecialem, & extraordinariam diligen-
tiam, induſtriam, & laborem adhibuit pro emendo mino-
ri pretio, ut ſi rogatus emere in hoc loco citra ſuum
ſpeciale incommodum ſe transferat cum ſuo ſpeciali in-
commodo, & diſpendio ad alium locum diſtantem, &
ibi rem commiſſam emat longe minori pretio, quam Do-
minus intenderat, vel ſperabat, tunc poterit aliquam par-
tem pretii incommodo, & induſtriæ ſuæ proportionatam
ſibi retinere: *Sic communis Doctorum*; Talis enim depu-
tatus in emendo alteri tenetur ſolummodo ordinariam,
& moralem diligentiam adhibere; dicta autem adhibita
diligentia eſt extraordinaria, & qui utitur tali extraor-
41 dinaria diligentia non intendit Domino, ſed ſibi negotia-
ri. Sic etiam poteſt deputatus ad emendam aliquam rem
V. G. Sartor deputatus ad emendum pannum, ſerica, &
hujuſmodi pro veſtimentis conficiendis poteſt ſibi retine-
re id quo minus emit, ſi Mercator, vel venditor in ſo-
lam ſui gratiam partem aliquam pretii juſti remiſit,
quod evenit, quando Mercator dicit Sartori, quia tu
frequentas continue meam officinam, emptores ſæpe
ſæpius ad me adducis, & ad hoc ut majores deinceps
adducas, de pretio juſto a Domino ſolvendo Verb. Gr.
de decem argenteis remitto, & dono tibi unum pro ſin-
gula ulna; Tunc enim juſte retinere poteſt, quia in tali
caſu Mercator vere de ſuo remittit, & donat. Dummo-
do tamen, ut recte advertunt paſſim Doctores, duo con-
42 currant. Primo, ut Sartor prius adhibeat diligentiam mo-
ralem ad emendum pannum, ſerica, & hujuſmodi ab hoc,
vel alio Mercatore, quantum poteſt minori pretio, &
vere inſtet, & urgeat ſufficienter venditorem pro minuen-
do pretio, & non diſſimulet, & facile conveniat in pre-
tio ſpe illius lucri, & præmii ſibi a venditore tradendi;
alioquin dolum contra dominum ſine dubio committet, &
reſtituere debebit. Secundo, ut mercator vere, & ſine
fallacia pannum illum, ſerica, & hujuſmodi, juſto pre-
tio, ſcilicet pro decem vendere conſueſcat, & ita ven-
dant & alii; adeoque argenteus ille unus Sartori remiſ-
ſus, & donatus vere ſit de juſto pretio panni, & hujuſ-
modi, nam alioquin mercator non de ſuo, ſed de alieno
dabit Sartori, cum damno Domini, & ambo ſimul fur-
tum palliabunt cum onere reſtitutionis; Unde quia iſta
plena ſunt ſcopulis, atque ſcrupulis, antequam fiant, ſunt
diſſuadenda; poſtquam vero facta ſunt, quomodo contige-
rint, ſunt diligenter, & ſerio examinanda.
43 Emens frumenta tempore meſſis, quo minus valent, ut
ſervet vendenda ad tempus, quo magis valere ſolent, ſi
non faciat animo inducendi caritatem, & poſtea vendat
intra limites juſti pretii, nullimode eſt culpandus; Sic
communis cum S. Antonino 2. *part. ſummæ Theolog. tit.*
2. *cap.* 23. §. 16. ubi ſic expreſſe habet: „ De ementi-
„ bus tempore meſſium blada, & tempore vindemiarum
„ vinum, & alios fructus, ut poſtea carius vendant in
„ futurum . . . . Si . . . . propter privatum commodum,
„ tunc ſit tripliciter . . . . ſecundo fieri poteſt ſecundum
„ juſtitiam commutativam, ut faciunt mercatores, & li-
„ cite poſſunt pro opera ſua recipere lucrum, ut ſuſten-
„ tentur, dummodo intendant cariſtiam inducere “. Ipſe
enim utitur jure ſuo, nec alios impedit quo minus etiam
emant, ſi velint, & differant venditionem ad tempus,
quo magis blada, & hujuſmodi valere ſolent; & ita fe-
cit *Joſeph Geneſ.* 41. Dicitur notanter, ſi non faciat ani-
44 mo inducendi caritatem, quia ſi unus, aut pauci coe-
munt omnia frumenta, & hujuſmodi, ut poſtea illa vendant
ad ſuum libitum eo pretio, quo voluerint, injuſtiſſime a-
gunt, & monopolium committunt, *l. unic. C. de Monopo-
liis*: Et tanquam perniciosi Reipublicæ legibus, & pœ-
nis coerceri debent, cogendo ipſos in annonæ caritate fru-
menta, & hujuſmodi, minori, juſto tamen pretio, di-
vendere; *leg. Annonam, ff. De extraordinariis crimini-
bus*: Unde merito *in cit. leg. unic. Cod. de Monopoliis* in-
hibetur ſub pœna proſcriptionis omnium bonorum, &
exilii perpetui, ne mercatores inter ſe conveniant de non
emendis, aut vendendis mercibus, niſi conſtituto ab ipſis
pretio. Tales enim monopolæ nedum peccant graviter 45
ter contra charitatem, ſed etiam contra juſtitiam cum
onere reſtitutionis, quia quando ſic conveniunt monopo-
læ, & coemunt omnia frumenta V. G. in Urbem inve-
cta, ſicque privant alios emendi facultate, ut ipſimet ca-
rius pro ſuo libito poſtea vendant, violentiam, adeoque
injuriam faciunt communitati, ſeu Reipublicæ: Sic An-
gelus, Silveſter, Navarr. uterque aliique cum Layman
lib. 3. tract. 4. n. 17. n. 41. Sporer *l. c. n.* 103. La Croix
l. c. num. 946. Henno *tom. 2. tract. 2. diſp. 7. quæſt.* 3.
concluſ. 4. & alii.

Noviſſimæ additiones ex aliena manu.

DE his, qui emere poſſunt vel non poſſunt neutiquam
agit Auctor hoc in articulo, quamvis agere debuiſ-
ſet. Regula tamen juris eſt, quod emere poſſunt non
prohibiti. Videndum igitur ecquinam emere prohibean- 1
tur.
Tutor in actione publica Pupilli non emere poteſt *l. 5.* 2
Cod. de Contrahen. Empt. uti & a Contutore, ſi bona fi- 3
de negotium geratur *l. 5. §. 2. ff. de Auct. Tutor*, non
vero clam, nec per interpoſitam Perſonam, nec mala fi-
de; quibus tamen in caſibus ſi Pupillus Major factus em-
ptionem comprobaverit, ea valeret *dict. leg. 5. §. 2. 3.* 5
& 4. ff. de Auctoritate Tutor.
Quæ de Tutoribus cauta, ea quoque in Curatoribus,
Procuratoribus, Exequutoribus Teſtamentariis, aliiſque ſi- 6
milibus, qui aliena egerunt negotia procedere debent *leg.*
34. §. ult. ff. de Contrahend. Emption.
Œconomis in univerſum vetita eſt Emptio rerum ad 7
Eccleſiam pertinentium. *Authen. Cujuſcumque Cod. de Sa-
croſanct. Eccleſ.* At moribus idem in his, quod in Tutori- 8
bus ſervari monet *Groenewegen ad l. 5. in fine Cod. de
Contrahend. Empt.*
Milites emere prohibentur Prædia ea in Provincia in
quam militant, exceptis Paternis a Fiſco diſtractis, *L. 9.* 9
de Re militar.
Magiſtratibus tum eorum Domeſticis ac Miniſtris per 10
ſe, vel interpoſitam Perſonam, ſive palam, ſive clam in
Provincia illa, cui præſunt, interdictum eſt emere. Id-
que quia emptio per ipſos facta non tam a libera Vendi- 11
torum voluntate profecta, quam metu potentiæ & au-
ctoritatis extorta crederetur, & magis ereptio, quam
emptio eſſe; in eos, qui contra fecerint conſtituta
pœna quatrupli, tum amiſſionis rei emptæ, ſi emerint ex 12
officio, nimirum ſi emerint dum ipſi officio ſuo fungen-
tes eam vendiderunt, aut vendi juſſerunt, atque ita ipſi
eſſent emptores, ac venditores *leg. 46. ff. de Contrahend.*
Empt. Excipe tamen & hic Prædia Paterna, uti & res 14
ad victum pertinentes *leg. 62. ff. de Contrahend. Judic.*
Nemo emere Domum poteſt eum in finem, ut deſtruat, 15
conſtituta dupli Fiſco inferendi pœna, ita tamen, ut Ven-
ditor Emptori ſolventi Fiſco duplum, acceptum pretium
reddere teneatur. *Leg. 52. ff. de Contrahend. Emption.* Fit
hinc ut inſpecto effectu Emptor, & Venditor duplo ſin- 16
guli mulctentur.
Hæc de his, qui emere poſſunt, vel non poſſunt. Nunc
illud diſpiciendum, an Emptor propria auctoritate poſſeſ-
ſionem rei emptæ apprehendere poſſit, & ei permiſſa ipſa
ſit in emptionis Inſtrumento? Negans opinio arridet & ju- 17
re meritoque Doctiſſimo *Leyſer in Meditat. ad Pandect.
ſpecial. 207. §. 3. & dub. ſequent.* Permiſſio enim appre-
henſionis poſſeſſionis in Inſtrumento facta, ſecundum leges, 18
quibus contrahentes ſemper ſe conformaſſe cenſentur, 19
de legitima apprehenſionis poſſeſſione, quæ voluntate Ven-
ditoris, aut Judicis cauſa cognita conſentientis, explican-
da eſt. Idque verum adeo eſt, ut ſi alia fuerit Contrahen-
tium mens; atque ſic privatam vim indulgere voluerint, 20
ſit pactum, tanquam juri publico bonis moribus, & or-
dini contrarium. Confer *Strek. de Cautel. Contract. ſect.
2. cap. 1. §. 36.*

Articulus III.

Quo ad ea, quæ concernunt Venditionem.

Summarium.

1 *Venditor ob ſolam dilatam ſolutionem ſine juſto titulo
nequit rem plus juſto pretio vendere.*
2 *Poteſt tamen venditor plus juſto pretio vendere ob di-
latam ſolutionem, ſi interveniat aliquis juſtus titulus,
ut lucrum ceſſans &c.*
3 *Ut liceat venditori ſupra ſummum pretium vendere plu-
ris*

ris ad creditum ratione lucri ceſſantis, requiruntur variæ conditiones, quæ enumerantur.

4 *Ratione periculi perdendi pretium, vel ex toto, vel ex parte poſſunt venditores, ſeu mercatores pluris vendere ad creditum.*

5 *Item poſſunt venditores, ſeu Mercatores pluris vendere ad creditum ratione difficultatum, moleſtiarum, & expenſarum, quæ probabiliter timentur, ſeu ſolent accidere in exigendo poſtea pretio.*

6 *Abſque ullo titulo licitum eſt vendere pluris ad creditum ſolum intra fines juſti pretii.*

7 *Supra ſummum juſtum pretium poteſt res pluris vendi generaliter loquendo ob varias cauſas. Primo ratione damni emergentis.*

8 *Secundo ratione lucri ceſſantis.*

9 *Tertio ratione pecuniæ, ſeu raritatis mercium.*

10 *Quarto ratione multitudinis emptorum.*

11 *Quinto ratione ſpecialis ad rem affectus venditoris cauſantis eidem honeſtam oblectationem.*

12 *Sexto ratione periculi faciendi expenſas in exigendo poſtea pretio.*

13 *Septimo ratione periculi perdendi pretium, ſive ex toto, ſive ex parte.*

14 *Venditor interrogatus ab emptore de certo vitio rei vendendæ tenetur illud ei manifeſtare.*

15 *Si autem venditor non interrogetur de vitio rei, poteſt licite ipſam vendere cum vitio occulto, dummodo vendat minori pretio proportionato rei vitio, & ſit res adhuc utilis emptori juxta proportionem pretii.*

16 *Nec tenetur venditor indicare vitium rei manifeſte patens.*

17 *Teneretur tamen venditor indicare tale vitium manifeſte patens, ſi adverteret emptorem eſſe tam rudem, & imperitum, ut nequidem vitium manifeſte patens agnoſceret.*

18 *Venditor tenetur manifeſtare vitium, ſeu defectum rei in ſubſtantia.*

19 *Venditor tenetur manifeſtare vitium circa qualitatem rei, quando cauſat damnum & reddit mercem inutilem ad finem ementis.*

20 *Non tenetur tamen venditor manifeſtare vitium rei, ita ſi ſit modicum, at eo non obſtante adhuc res ſit æque utilis ad finem ementis.*

21 *Venditor tenetur manifeſtare vitium rei etiam in quantitate.*

22 *Venditor, qui ad alliciendos frequentiores emptores, vendit merces pretio infimo, ſed occulte non tradit integrum pondus, & menſuram, partem ſibi reſervando ad compenſandum velut ſibi debitum pretium, quo ab aliis mercatoribus venduntur, peccat graviter, & tenetur reſtituere tum emptoribus, tum aliis Mercatoribus.*

23 *Poſſunt tamen Venditores occulte tantum diminuere de pondere, numero, & menſura mercium, quantum requiritur ad complendum juſtum pretium, in caſu, quo vel pretium a Magiſtratu, ſeu deputatis ſit injuſte taxatum, vel emptores inique conveniant, quod non niſi certo minus juſto pretio vulgari merces emere velint.*

24 *Venditores habentes mercem V. G. triticum extraordinariæ bonitatis, & majoris, quam illud, quod communi, vel taxato pretio venditur, poſſunt licite admiſcere aliquid inferioris materiæ, quouſque reddatur æquale tritico communi pretio ab aliis in foro vendi ſolito.*

25 *Venditor vini valde præſtantis, ſeu generoſi poteſt ipſi admiſcere vinum vilius, ut ad commune Fori vinum accedat, & ipſum vendere pretio communi.*

26 *Sic etiam ſi Venditor vini nequit conſequi juſtum ejus pretium, vel ex quo ſit injuſte taxatum, vel ex quo Emptores ob ſuam iniquitatem nolint juſto pretio emere, poteſt ipſi infundere modicam aquam ad ſe reddendum indemnem, dummodo nullum damnum ſequatur Emptoribus.*

27 *Item ſi Emptores abhorreant a vino nimis meraco, vel rigido emendo, ut niſi aqua aliquantulum temperetur, non appareat Emptoribus ejus præſtantia, & juſtus valor, & ideo venditor cogatur minoris juſto pretio vendere, vel omnino repellatur; tunc poteſt Venditor aliquantulum aquæ ipſi infundere ad reddendum ipſum tenuius, & ſavius, & ſe reddendum indemnem, dummodo Emptoribus nullum omnino ſequatur damnum, & venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua.*

28 *Affertur, & ſolvitur inſtantia.*

29 *Venditor ſciens ſcientia privata pretium mercis brevi minuendum eſſe, poteſt licite vendere pretio currenti.*

30 *Deputatus ad aliquam rem vendendam certo, & determinato pretio, ſi pretium ſolummodo determinatur, ne minoris vendatur, non poteſt ſibi retinere aliquid, ſi majori pretio vendat.*

31 *Poteſt tamen ſibi retinere, ſi Dominus rei ita determinavit pretium, ut nihil aliud deſideret, quam tale pretium, relinquens deputato ſi quid pluris obtinuerit ab Emptore.*

32 *Non poſſunt autem ſibi aliquid retinere famuli, & famulæ, quibus a Dominis indeterminato pretio traditur vendenda meliori modo, quo poſſunt in utilitatem ipſorum dominorum.*

33 *Regulariter loquendo, quando aliter non conſtat de voluntate Domini, quilibet deputatus ad vendendam rem determinato pretio V. G. pro decem, ſi ei contingat vendere pro duodecim, non poteſt ſibi licite retinere illa duo.*

34 *Venditor non poteſt plus juſto augere pretium mercis, ſolum ex eo quod videat emptorem valde indigere illa, aut valde affici erga illam.*

35 *Venditor pro re valde rara, & peregrina probabilius non poteſt repetere ab Emptore quodcumque ſibi arbitrarium, & exceſſivum pretium, ſed ſolum illud, quod peritorum arbitrio ſpectatis omnibus circumſtantiis induſtriæ, raritatis, pulchritudinis, periculi, laboris &c. juſtum cenſetur.*

36 *Contraria ſententia eſt etiam probabilis, quod ſcilicet pro gemmis extraordinariis, picturis antiquis, avibus indicis, aliiſque animalibus, & rebus valde raris, & peregrinis, valeat licite accipere quantum vult, & poteſt.*

37 *Vendens in fraudem Creditorum, quibus re vendita, ſit incapax ſolvendi, quod debet, peccat graviter, & tenetur quantum poteſt ad reſtitutionem.*

38 *Et quamvis talis fraudulenta venditio, ſi ſit facta ignoranti fraudem, remaneat valida, tamen ſi ſit facta ſcienti fraudem, reſcindi poteſt a creditoribus, etiam non reſtituto pretio ipſi emptori.*

39 *Si autem Creditores intra annum, quo repetendi poteſtas eſt, non repetant rem in ſuum damnum a debitores fraudulenter venditam, tunc Emptor ſecurus eſt in foro externo.*

40 *In foro tamen interno Emptor ſciens fraudem Venditore non remanet ſecurus.*

41 *Non deſunt autem magni nominis Doctores, qui tenent talem emptorem remanere tutum etiam in conſcientia.*

42 *Venditor fingens litteras de ſubmerſis navibus, quæ merces advehebant, vel ſpargens falſum rumorem de penuria, & caritate mercium in aliis proximis Regionibus, vel de obſidione Urbis, & de aliis ſimilibus, quæ ſolent pretium mercium valde augere, ſi ob talem fraudem vendat carius, quam venderet ſuas merces, peccat graviter, & tenetur ad reſtitutionem.*

43 *Unde generaliter omnis Venditor, qui fraude, aut mendacio inducit emptorem ad emendum majori pretio, quam empturus eſſet, quamvis pretium quod cedit, adhuc fuerit intra limites juſti pretii, ratione ſuæ fraudis, ſeu conſimiliter malitioſi mendacii graviter peccat, & tenetur ad reſtitutionem.*

44 *Si tamen Venditor, aut Mercator ſolum dicat, aut etiam juret mercem ſibi pluris conſtare, ſe pluris vendidiſſe aliis, & hujuſmodi, quamvis Emptor ſic inducatur ad dandum majus pretium, quam non daret, non obligatur ad reſtitutionem, ſi ſtat intra limites juſti pretii, licet peccet ſic mentiendo, & jurando.*

45 *Vendens quid pro quo malitioſe V. G. aurichalcum pro vero auro, & hujuſmodi, peccat graviter, & tenetur ad reſtitutionem.*

46 *Pharmacopola vendens quid pro quo æque utile ad finem Emptoris, V. G. dans infirmo unum medimentum pro alio, tunc ſi tale aliud medicamentum ſit æque utile infirmo, & ejuſdem virtutis, ac præſcriptum a Medico, non peccat ſaltem graviter, nec tenetur ad reſtitutionem, ſi tale medicamentum non ſit inferioris pretii, ac aliud.*

47 *Si tamen Pharmacola prævideat, vel metuat tale aliud medicamentum graviter periculoſum; & damnoſum fore, vel eſſe poſſe infirmo, graviter peccavit dando unum pro alio, & tenebitur ad reſtitutionem omnium damnorum.*

48 *Venditor habens frumentum venale, & ſit illud revera ſervaturus uſque ad tempus, quo ſolet plus valere, poteſt licite nunc vendere majori pretio, quam actu valeat, ſi ab emptore rogetur, ut ipſi nunc vendat.*

49 *Sic etiam licite vendit pretio ſolvendo quo valebit V. G. ultima hebdomada Maji, & prima Junii, quando ſolet plus valere, dummodo revera eſſet illud ſervaturus vendendum uſque ad illud tempus.*

50 *Et dato quod pretium ultima hebdomadæ Maji diverſum eſſe contingat a pretio primæ hebdomadæ Junii, tunc debet ſumi pretium medium.*

51 *Debebit tamen ab hoc pretio deducere expenſas, quas facturus erat venditor in ſervando triticum, & etiam alia damna, quæ paſſurus erat.*

52 *Venditor non poteſt licite vendere triticum de menſe Novemb. V. G. ſummo pretio; quæ veniet toto tempore intermedio uſque ad Novembrem ſequentis Anni.*

53 *Venditor graviter peccat, & tenetur ad reſtitutionem, ſi tri-*

ſi triticum aqua madefaciat, lanam, & hujuſmodi in loco humido reponat, ut plus ponderet; pannos, & hujuſmodi ad majorem menſuram, vel pondus, quam in ſe ſint doloſis artis trahat.

54 *Venditor poteſt licite vendere rem cum pacto retrovendendi, ſeu redimendi in futurum.*

55 *Quantum vero diminui debeat de pretio propter tale onus revenditionis impoſitum emptori, relinquendum eſt judicio, & arbitrio prudentum.*

56 *Cavendum tamen eſt, ne in ſimilibus pactis retrovenditionis intercedat damnatus contractus Mohatra.*

1 VEnditor ob ſolam dilatam ſolutionem, ſeu vendendo credito ſine juſto titulo, nequit rem vendere plus juſto pretio, ideſt ſupra pretium ſummum: Sic communis Doctorum textu expreſſo *in cap. Conſuluit* 10. *de uſuris*, ubi ad interrogationem: „ An negotiator pœna conſimili (*uſuræ*) debeat condemnari, qui merces ſuas longe majori pretio diſtrahit, ſi ad ſolutionem faciendam „ prolixioris temporis dilatio prorogetur, quam ſi ei incontinenti pretium perſolvatur? " reſpondet ſummus Pontifex Urbanus III.: „ Verum quia quid in his caſibus „ tenendum ſit, ex Evangelio manifeſte cognoſcitur, in „ quo dicitur, Date mutuum, nihil inde ſperantes, hujuſmodi homines pro intentione lucri quam habent, „ cum omnis uſura, & ſuprabundantia prohibeatur in „ lege, judicandi ſunt male agere, & ad ea, quæ taliter „ ſunt accepta, reſtituenda in animarum judicio efficaciter inducendi. " Idem ſtatuit *Concilium Mediolanenſe primum* 2. *part. titul.* 68. *de uſuris*, ibi: „ Ne quis rem aliquam ob dilatam ſolutionem carius vendat juſto pretio; " & Concilium *Burdigalenſe tit. de uſuris*, ibi: „ Ne quis ob dilatam ſolutionis diem carius „ vendat, quam juſti pretii ratio ferat. " Dicitur au-
2 tem notanter *ſine juſto titulo*, quia ſi in venditione crediti facta, interveniat aliquis juſtus titulus, V. G. periculum, vel difficultas pretii poſtea recuperandi, lucrum ceſſans, aut damnum emergens, poteſt Venditor rem pluris vendere juxta proportionem incommodi, periculi, aut damni, vel hujuſmodi; Sic Molina *diſput.* 356. Caſtropalao *de juſtitia commutative diſput.* 5. *punct.* 12. *n.* 6. Leſſ. *l. c. n.* 21. *dub.* 6. *n.* 54. Medina *de reſtit. q.* 38. *caſ.* 3. & 4. Reiffenſtuel *l. c. n.* 151. Sporer *l. c. n.* 31. Henno *tom.* 2. *tract.* 2. *diſp.* 7. *q.* 4. *concl.* 1. Diana *p.* 1. *tom.* 8. *reſol.* 57. La Croix *l. c. a n.* 943. Valentia, Sa, Moya cum communiori, & probabiliori eorum, quibus etiam favet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 77. *art.* 4. *ad* 2. & *opuſc.* 73. *cap.* 10. *arg. c.* In Civitate 6. 7. *de uſuris*.

3 Ut autem liceat Venditori ſupra ſummum pretium vendere pluris ad creditum ratione lucri ceſſantis, notant paſſim Doctores requiri ſequentes conditiones. 1. Ut Venditor, ſeu Mercator fuiſſet revera venditurus mercem alteri numerata pecunia, niſi vendidiſſet huic credito; qui alias ſi non vendidiſſet numerata pecunia, non habuiſſet jam pecuniam, qua negotiando potuiſſet aliquid lucrari, & ſic nullum ei lucrum ceſſaſſet; unde paſſim delinquunt mercatores, qui indifferenter, quibuſvis vendunt carius credito; etiam cum pauci, vel nulli ſunt, qui emiſſent numerata pecunia. 2. Ut propter hoc quod ad creditum vendat, non ideo habeat plures Emptores, alioquin, ſic compenſaretur damnum ſuum. 3. Ut revera illa pecunia ſtatim ſoluta fuiſſet negotiaturus ante tempus, quo ſolveretur, aliter ſi manſura erat otioſa, jam non ideo ceſſat mercatori lucrum, quia ad creditum vendidit. 4. Ut de lucro exigendo minuatur, ſeu detrahatur, quod ratione expenſarum, & periculorum arbitrio boni viri in ea negotiatione fuiſſet expenſurus. 5. Ut Mercator de ſuo lucro ceſſante admoneat Emptorem, maxime cum credit, aut ſuſpicatur quod nollet Emptor incommodum lucri ceſſantis ſubire; unde ipſo non monito non poteſt ei res ſupra ſummum pretium vendi ratione ſolius lucri ceſſantis in Venditore ex ſola dilata ſolutione Emptoris. Quæ conditiones ſunt attente conſiderandæ, & obſervandæ a Mercatoribus vendentibus res credito pluris ratione ſolius lucri ceſſantis.

4 Ratione autem periculi perdendi pretium, vel ex toto, vel ex parte, poſſe Mercatores pluris vendere ad creditum, docent cum aliis Diana *p.* 1. *tom.* 8. *reſol.* 57. Leſſ. *lib.* 2. *c.* 25. *n.* 33. aliique viginti apud Moyam *tom.* 1. *tom.* 6. *q.*
5 *ult. n.* 6. Item poſſe Mercatores pluris vendere ad creditum ratione difficultatum, moleſtiarum, & expenſarum, quæ probabiliter timentur, ſeu ſolent accipere in exigendo poſtea pretio, docent cum communi S. Thomas *opuſc.* 73. *n.* 10. Sotus, Bannes, Prado, Moya *l. c. n.* 7. aliique teſte Claudio la Croix *l. cit. n.* 945. Abſque ullo titulo licitum eſt vendere pluris ad creditum ſolum intra fines juſti pretii, 6
ideſt uſque ad ſummum pretium; & quamvis mercator eaſdem ſpecifice merces ſoleat numerata pecunia vendere pretio medio, vel etiam infimo, poteſt ipſas ad creditum vendere pretio ſummo; Et ratio eſt, quia numquam quis tenetur per ſe loquendo vendere infra ſummum pretium juſtum, cum venditio uſque ad ſummum juſtum pretium etiam numerata pecunia ſit juſta in utroque foro ex dictis *in articulo primo n.* 14. ergo multo magis erit juſta uſque ad ſummum juſtum pretium venditio ad creditum, quæ ſolet habere multa pericula, & incommoda adjuncta: Sic communis Doctorum teſte Azorio *lib.* 8. *cap.* 8. *§. In primis conſtat*.

Supra ſummum autem juſtum pretium poteſt res pluris 7
vendi generaliter loquendo ob varias cauſas. Primo, ratione damni emergentis, ſi nempe Venditor ex eo quod rem ſuam Emptori vendat, damnum emergat, non ſecuturum, ſi eamdem ſervaret: *Communis, arg. c. Precariæ* 4. §. 3. *cauſ.*
10. *q.* 2. juncta *l. Hoc jure* 19. §. 1. *ff. de donat.* Secundo ra- 8
tione lucri ceſſantis; *Communis arg. cit. c. Precariæ*, & *cap. Naviganti* 19. *de uſuris*, juncta *l.* 21. §. 3. *ff. de action. empt.* dummodo tamen concurrant conditiones aſſignatæ *ſub n.* 3. Tertio ratione penuriæ, ſeu raritatis mercium; *Communis*
arg. c. Legimus 24. *diſt.* 93. ibi: *Omne, quod rarum eſt, plus* 10
appetitur, ac pretioſius eſt. Quarto ratione multitudinis Emptorum; exiſtentibus enim, & concurrentibus multis Emptoribus, merces communiter pluris æſtimatur, quæ communis æſtimatio pretium juſtificat; *Communis arg. leg. Pretia rerum* 63. *ff. ad l. Falcidiam*. Quinto, ratione
ſpecialis ad rem affectus Venditoris, cauſantis eidem ho- 11
neſtam oblectationem (a); *Communis*. Sexto, ratione peri-
culi faciendi expenſas in exigendo poſtea pretio; *Commu-* 12
nis. Septimo, ratione periculi perdendi pretium ſive ex 13
toto, ſive ex parte; *Communis*.

Venditor interrogatus ab Emptore de certo vitio rei 14
vendendæ, tenetur illud ei manifeſtare; aliter ſi fraudulenter negat, vel doloſa æquivocatione celat vitium, venditio eſt illicita, & iniqua, & tenetur de omni damno, *argum. cap. Sedes* 15. *de reſcriptis*, ibi: *Quia fraus, & dolus ei patrocinari non debent*; *capit. Ex tenore* 16. *eodem titulo*, ibi: *Quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent*; *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non reſident.*, ibi: *Cum fraus, & dolus nemini debeat patrocinium impartiri*: *cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contum.* ibi: *Nos attendentes, malitiam, & dolum nulli patrocinari debere*; *leg. Cum hi ff. de tranſact.* ibi: *Non debet via aperiri malitiis*, *leg. Si Legatarius, C. de Legatis*, ibi: *Ut non accipiat fructus ſuæ calliditatis*, *leg. Labeo* 13. *ff. de actionibus empti, & venditi*, ibi: „ Si vero ſciens reticuit, & emptorem decipit, omnia detrimenta, quæ ex „ ea emptione Emptor traxerit, præſtaturum ei. "
Si autem Venditor non interrogetur de vitio rei, poteſt 15
licite ipſam vendere cum vitio occulto, dummodo vendat minori pretio proportionato rei vitio (b), & ſit res adhuc utilis emptori juxta proportionem pretii: Sic D. Thomas *quod lib.* 2. *art.* 10. *in corp.* ibi: „ Si ergo vitium „ rei venditæ non faciat rem minus valere, quam pretium impoſitum, quia forte Venditor minus pretium imponit propter vitium, tunc non peccat tacens vitium, „ quia venditio non eſt injuſta; & forte eſſet ſibi damnoſum, ſi vitium diceret, quia Emptor vellet habere rem
„ etiam minori pretio, quam valeret, & ſic Doctores 16
„ paſſim. Nec tenetur Venditor indicare vitium rei manifeſte patens, textu expreſſo *in leg. Ea, quæ* 43. §. 1. *ff. de contrahend. empt.*, ibi: „ Si quis hominem luminibus effoſſis emat, & de ſanitate ſtipuletur .... de cetera parte corporis potius ſtipulatus videtur, quam de „ eo, in quo ſeipſe decipiebat, & ſic habet communis Doctorum cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 77. *art.* 3. *in corp.* ubi ſic expreſſe dicit: „ Si vero vitium ſit manifeſtum, „ puta ſi equus ſit monoculus, vel cum uſus rei, etſi non „ competat Venditori, poteſt tamen conveniens eſſe aliis, & „ ſi ipſe propter hujuſmodi vitium ſubtrahat, quantum oportet de pretio, non tenetur ad manifeſtandum vitium rei, „ quia forte propter hujuſmodi vitium emptor vellet plus „ ſubtrahi de pretio, quam eſſet ſubtrahendum: unde poteſt „ licet Venditor indemnitati ſuæ conſulere vitium rei reticendo. "

(a) Circumſtantia illa de ſpeciali venditoris affectu ad rem, aſſignatur etiam ut ſufficiens ad carius vendendum a Reiffenſtuel *Theolog. Moral. pag.* 201. *numer.* 192. quia venditor in gratiam emptoris ſe ſpoliat re illa quam valde diligit, ipſique eſt valde utilis, & pretioſa. Eamdem pariter approbat circumſtantiam Antoine, *pagin.* 130. *col.* 1.

(b) Idipſum quoque docet Antoine *Tractat. de Contract. quæſtion.* 15. *Reſponſ.* 3. Cum ipſo tamen eſt obſervendum, quod ſi venditor probabiliter judicat rem illam ſe eſſe venditurum tanto pretio, quanto ſi careret defectu, ſeu vitio, tenetur ei aperire defectum, ſaltem poſt contractum, quia hoc ipſo, quod rem ſuam venalem exponit cum occulto vitio, tenetur ex officii ſui lege cavere ex parte ſua, ne quis inde aliquod damnum patiatur, alias occaſionem præberet inferendi proximo damnum.

17 do." Teneretur tamen Venditor tale vitium manifeſte patens
indicare, ſi adverteret Emptorem eſſe tam rudem, &
imperitum, ut nequidem vitium manifeſte patens agno-
ſceret, quia reſpectu talis vitium cenſeretur occultum;
Sic communis Doctorum cum Molina *diſput.* 353. *num.* 17.
Layman *loc. cit.* §. 2. *num.* 14. Petr. Navarr. *de reſtitut.*
cap. 2. *dub.* 7. *num.* 54. Silvio *in* 2. 2. *quæſt.* 77. *art.* 3.
concluſ. 4.

18 Venditor tenetur manifeſtare vitium, ſeu defectum rei
in ſubſtantia, V. G. indicare Emptori eſſe aurichalcum,
quod credit eſſe verum aurum, eſſe vitrum quod putat
eſſe gemmam, & hujuſmodi: aliter nedum venditio eſt
illicita, ſed etiam invalida: quia ubi eſt error, ſeu de-
fectus in ſubſtantia, deeſt conſenſus, qui eſt de eſſentia
venditionis, & emptionis, textu expreſſo *in leg. In ven-*
ditionibus ff. de contrahend. emptione, ibi: „ In Venditio-
„ nibus, & emptionibus conſenſum debere intercedere
„ palam eſt "; & quod talis emptio, & venditio ſit in-
valida, & nulla, habetur clare *ex eadem cit. leg. In ven-*
ditionibus, ibi: „ Si igitur ego me fundum emere, ut pu-
„ tarem, Cornelianum, tu mihi te vendere Sempronia-
„ num putaſti, quia in corpore diſſenſimus (ſeu erravi-
19 „ mus emptio nulla eſt ". Et ſic Doctores omnes. Ven-
ditor tenetur manifeſtare vitium etiam circa qualitatem
rei, quando cauſat damnum, & reddit mercem inutilem
ad finem ementis; Sic communis Doctorum; *argum. leg.*
Labeo 1. §. *Proinde ff. de Ædilit. edicto*, ibi: " Proinde ſi
„ quid tale fuerit vitii, ſive morbi, quod uſum, mini-
„ ſteriumque impediat, id dabit redhibitioni locum ",
20 Non tenetur tamen Venditor manifeſtare vitium rei, ſi
ita ſit modicum, ut eo non obſtante adhuc res ſit æque,
aut ferme æque utilis ad finem ementis; Sic Doctores
communiter, *argum. cit. leg. Labeo* 1. §. *Proinde ff. de Ædi-*
lit. edicto, ibi „ Non utique quodlibet quam leviſſimum
„ efficere, ut morboſus, vitioſusve habeatur; Proinde le-
„ vis febricula, aut vetus quartana, quæ tamen jam
„ ſperni poteſt, vel vulnuſculum modicum, nullum ha-
21 „ bet in ſe delictum, contemni enim hæc potuerunt „.
Venditor tenetur manifeſtare vitium occultum etiam in
quantitate: ideſt ſi emptor putet mercem majorem in
pondere, numero, & menſura, tenetur venditor ei ma-
nifeſtare, quod ſit minor, aliter manifeſta committeretur
fraus, & injuſtitia cum onere reſtitutionis totius damni:
Eſt communiſſima.

22 Venditor, qui ad alliciendos frequentiores Emptores
vendit merces pretio infimo, ſed occulte non tradit in-
tegrum pondus, & menſuram, partem ſibi reſervando ad
compenſandum velut ſibi debitum pretium, quo ab aliis
Mercatoribus venduntur, peccat graviter, & tenetur re-
ſtituere tum Emptoribus, quia non ſtat contractui, & pa-
cto inito cum illis tradendo, integro pondere, & nu-
mero, & menſura; tum aliis Mercatoribus, qui jus ha-
bent, ut Emptores per talem fraudem a ſuis officinis non
abſtrahantur; Molina *diſput.* 351. Sporer *loc. cit. num.* 75.
Turrian. *diſput.* 57. *dub.* 6. Lugo *diſput.* 27. *num.* 135. La
23 Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 954. & alii paſſim. Poſſunt ta-
men Venditores occulte tantum diminuere de pondere,
numero, & menſura mercium, quantum requiritur ad
complendum juſtum pretium in caſu, quo vel pretium a
Magiſtratu, vel a Deputatis ſit injuſte taxatum, vel
Emptores inique conveniant, quod nonniſi certo minus
juſto pretio vulgari merces emere velint; & ratio eſt,
quia nulli ſit injuria, cum uti ſupponitur ſervetur æqua-
litas inter mercem, & pretium, & Mercatores poſſint ju-
ſte ſuæ conſulere indemnitati ſine damno alterius: Moli-
na *diſput.* 353. Layman *tract.* 4. *cap.* 17. *num.* 15. Lugo
diſput. 26. *num.* 125. Sporer *loc. cit. n.* 76. Reiffenſtuel *loc.*
cit. num. 182. Sotus, Tolet. Valent. Rebell. apud Tam-
24 burin. *lib.* 8. *cap.* 7. §. 11. *num.* 5. & alii paſſim. Vendi-
tores habentes mercem V. G. triticum extraordinariæ
bonitatis, & majoris, quam illud, quod communi, vel
taxato pretio venditur, poſſunt licite admiſcere aliquid
inferioris materiæ quouſque reddatur æquale tritico com-
muni pretio ab aliis in Foro vendi ſolito. Res enim no-
tabiliter, & manifeſte melior alia, jure meretur majus
pretium, quod cum venditores obtinere non poſſint, juſte
tali admixtione compenſant; Salvo tamen ſemper quod
exinde ſit apta ad uſum, & finem, pro quo emitur; Mo-
lina *diſput.* 353. Leſſ. *cap.* 21. *dub.* 11. Diana *part.* 1.
tract. 8. *reſol.* 51. Layman *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 15. Lo-
pez *part.* 2. *inſtruct. cap.* 42. Sporer *loc. cit. num.* 80. &
alii paſſim.

25 Venditor vini valde præſtantis, ſeu generoſi poteſt ipſi
admiſcere vinum vilius, ut ad commune Fori vinum
26 accedat, & ipſum vendere pretio communi; *Omnes*. Sic
etiam ſi Venditor vini nequit conſequi juſtum ejus pre-
tium, vel ex quo ſit injuſte taxatum, vel ex quo empto-
res ob ſuam iniquitatem nolint juſto pretio emere, poteſt
ipſi infundere modicam aquam ad ſe reddendum indem-
nem, dummodo nullum damnum ſequatur Emptoribus,
uti ſequeretur, ſi eſſent conſervaturi illud vinum ad lon-
gum tempus, cum vinum aqua dilutum facilius aceſcat,
27 & tandiu non conſervetur; Layman *loc. cit. num.* 15. Sporer
loc. cit. num. 81. & alii paſſim. Item ſi emptores adhorreant
a vino nimis meraco, vel rigido emendo, ut niſi aqua
aliquantulum temperetur, non appareat Emptoribus ejus
præſtantia, & juſtus valor, & ideo venditor cogatur mi-
noris juſto pretio vendere, vel omnino repellatur; tunc
poteſt Venditor aliquantulum aquæ ipſi infundere ad red-
dendum ipſum tenuius, & ſuavius, & ſe reddendum in-
demnem, dummodo Emptoribus nullum omnino ſequa-
tur damnum, & dummodo Venditor tantum minuat de
pretio vini, quantum auget de admixtione aquæ. Et ra-
tio eſt, quia venditor non poteſt vendere majorem quan-
titatem vini, quam habeat, ut de ſe patet: majorem au-
tem quantitatem, quam habeat, venderet, ſi quantum au-
get de aqua, non minuat de pretio vini, quia vendens
decem V. G. urnas, quibus una urna aquæ admixta eſt,
is nonniſi novem vini urnas vendit, unam vero aquæ, 28
adeoque committit inæqualitatem inter datum & acce-
ptum. Nec valet dicere, vinum valde meracum, & ri-
gidum admixtione modicæ aquæ fieri ſuavius, & quando-
que melius: Non valet, inquam, quia hæc ars reddendi
ſuavius, ſeu melius vinum per admixtionem aquæ eſt no-
tiſſima etiam Emptori, qui poterit ipſe aquam vino ad-
miſcere, ſi temperari expediat: unde non eſt cogendus ad
emendam aquam pro vino; Sic Rebellus *de contractib. lib.*
9. *quæſt.* 19. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. *num.* 15. Spo-
rer *loc. citat. num.* 81. & alii paſſim cum S. Antonino 2.
part. tit. 1. *cap.* 17. §. 4. ubi ſic concludit: *Debent tamen*
venditores in hujuſmodi caſibus minus vendere, quam ſi eſſet
purum, alias venderent aquam pro vino.

Venditor ſciens ſcientia privata pretium mercis brevi
minuendum eſſe, poteſt licite vendere pretio currenti, 29
nihil indicando Emptori, quia pretium currens adhuc
eſt juſtum: *Communis*. Vid. *articul. antecedent. a num.* 16.
ad 18. Deputatus ad aliquam rem vendendam certo, & 30
determinato pretio, ſi pretium ſolummodo determinatur,
ne minoris vendatur, non poteſt ſibi retinere aliquid, ſi
majori pretio vendat: *Communis*. Poteſt tamen ſibi reti- 31
nere, ſi Dominus rei ita determinavit pretium, ut nihil
aliud deſideret, quam tale pretium, relinquens deputato
ſi quid majoris obtinuerit ab emptore: *Communis*. Non 32
poſſunt autem ſibi aliquid retinere famuli, & famulæ, qui-
bus a Dominis indeterminato pretio traditur res vendenda
meliori modo quo poſſunt in utilitatem ipſorum Domi-
norum: *Communis*. Regulariter loquendo quando aliter
non conſtat de voluntate Domini, quilibet deputatus ad 33
vendendam rem determinato pretio V. G. pro decem, ſi
ei contingat vendere pro duodecim, non poteſt tuta con-
ſcientia retinere illa duo: Vid. *articul. antecedent. a num.*
39. *ad* 41. Venditor non poteſt plus juſto augere pretium 34
mercis ſolum ex eo, quod videat emptorem valde indi-
gere illa, aut valde affici erga illam, quia indigentia illa,
vel affectus non eſt res vendentis, nec merci intrinſeca,
ſed eſt res ementis, unde injuſtiſſimum eſt ob illam ſolam
indigentiam, vel ſpecialem ad talem rem affectum emen-
tis, plus juſto pretio exigere: Leſſius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.*
4. *num.* 31. Filiucc. *tract.* 35. *num.* 77. Sporer *loc. cit. num.*
25. & alii paſſim.

Venditor pro re valde rara, & peregrina, probabilius
non poteſt repetere ab Emptore quodcumque ſibi arbi- 35
trarium, & exceſſivum pretium, ſed ſolum illud quod
peritorum arbitrio ſpectatis omnibus circumſtantiis indu-
ſtriæ, raritatis, precioſitatis, pulchritudinis, periculi,
laboris &c. juſtum cenſetur, quia pretia debent com-
menſurari valori rationabili rerum; *leg. Pretia rerum* 63 *ff.*
Ad Leg. Falcidiam; Sic Cajetan., Navarr., Molina, Re-
bell., Leſſ., Salas, Caſtropal. *diſſ.* 5. *punct.* 3. Henno *tom.*
2. *tract.* 2. *quæſt.* 6. *Petes* 7. Lugo *tom.* 2. *diſput.* 27. *num.*
47. Burgheſ. *Cent.* 2. *cauſ.* 58. La Croix *loc. cit. num.* 941.
& alii. Eſt tamen probabilis etiam contraria ſententia,
quod ſcilicet Venditor pro gemmis extraordinariis, pictu- 36
ris antiquis, avibus Indicis, aliiſque animalibus, & re-
bus valde raris, & peregrinis valeat licite accipere quan-
tum vult, & poteſt, quia talia valde rara, & peregrina,
nec legitimum, nec vulgare pretium habent, quia cum
non ſint neceſſaria uſibus humanis, non veniunt in com-
mercium, aut taxationem communem. Unde venditor
poteſt pro ipſis repetere pretium ſibi arbitrarium quan-
tumvis exceſſivum; & de facto apud Japones, & alias in-
cultas, & remotiſſimas nationes pro viliſſima re peregri-
na ſæpe accipitur maximum pretium; ſicuti in dies vi-
demus vendi maximo pretio res raras, & peregrinas eti-
am minoris momenti, quæ a remotiſſimis nationibus ad
nos deferuntur; Sic Sotus, Medin., Ledeſm., Solon., Va-
lentia, Sa, Petr. Navarr., Bauny, & alii cum Sporer
tom. 2. *tract.* 6. *cap.* 5. *num.* 25. Cum enim in his nulla
neceſſitas coget emptorem, judicatur is donare exceſſum
ſupra pretium vulgare.

Vendens in fraudem creditorum, quibus re vendita 37
ſit incapax ſolvendi, quod debet, peccat graviter, & te-
netur quantum poteſt ad reſtitutionem, quia fraus &
dolus nemini debent patrocinium impartiri per jura cum
Civilia, tum Canonica ad ducta *ſupra num.* 14. Et quam- 38
vis talis fraudulenta venditio, ſi ſit facta ignoranti fraudem,
remaneat valida, tamen ſi ſit facta ſcienti fraudem, reſcin-
di poteſt a creditoribus etiam non reſtituto pretio ipſi em-
ptori; *l. Si debitor*, *l. Si a debitore*, *ff. quæ in fraudem cre-*
ditorum facta ſunt. Si autem creditores intra annum, quo
repeter-

repetendi poteſtas eſt, non repetant rem in ſuum damnum a debitore fraudulenter venditam tunc emptor remanet ſecurus in foro externo, *l. 1. & l. ait Prætor 10. ff. eod.*
40 In foro tamen interno, ſeu conſcientiæ emptor ſciens fraudem venditoris non remanet ſecurus, quia cum ſciat venditionem fieri fraudulenter cum injuſto damno creditorum, videtur cooperari ad talem injuſtam venditionem conſentiendo, & acceptando, unde ratione talis cooperationis ad fraudem non remanet tutus in conſcientia, *arg. cit. Jur. ſupra num.* 14 Ita S. Antonin. *p. 2. tit. 1. cap.* 12. §. 16. Paluđan. *in 4. d.* 3. 13. *q.* 2. *art* 5. *ad finem*, Cajetan. *in opuſcul. de uſuris q.* 4. Cordub. *lib. 1. qq. q. 39. p. 3. dicto* 3. Navarr. *cap.* 17. *num.* 271. Layman. *loc.*
41 *cit num.* 30. Sporer *loc. cit. num.* 88. & alii; non deſunt tamen magni nominis Doctores, qui dicunt, talem emptorem remanere tutum etiam in conſcientia; Sic Petrus Navarr. *l. 3. cap. 4. num.* 218. Molina *tom. 2. diſp.* 328. Leſſius *lib. 2. cap. 20. num.* 168. quam ſententiam probabilem aſſirmant Leyman, & Sporer *locis citatis* (a).

42 Venditor fingens Litteras de ſubmerſis navibus, quæ merces advehebant, vel ſpargens falſum rumorem de penuria, & caritate mercium in aliis proximis regionibus, vel de proxima obſidione Urbis, & de aliis ſimilibus, quæ ſolent pretium mercium valde augere, ſi ob talem fraudem vendat carius, quam venderet ſuas merces, peccat graviter, & tenetur ad reſtitutionem; *arg. cit. Jur. ſupra num.* 14 Caſtropal. *diſ.* 5 *p* 35. La Croix *loc.*
43 *cit. num.* 995. Rebell. & alii paſſim. Unde generaliter omnis venditor, qui fraude, aut mendacio inducit emptorem ad emendum majori pretio, quam empturus eſſet, quamvis pretium, quod tradit, adhuc fuerit intra limites juſte pretii, ratione ſuæ fraudis, ſeu conſimiliter malitioſi mendacii graviter peccat, & tenetur ad reſtitutionem; *argletier cit. Jur. ſupra num.* 14. Sic Caſtropalao *loc. cit.* La Croix *loc. cit.* & habetur expreſſe *in l. Julianus 13. ff. de action. empti & venditi*, ibi: *Si venditor dolo fuerit, ut rem pluris venderet, empti cum judicio teneri, ut præſtet quanto*
44 *pluris ſervum emiſſet*. Rebell. & alii. Si tamen venditor, vel mercator ſolum dicat, aut etiam juret mercem ſibi pluris conſtare, ſe pluris vendidiſſe aliis, & hujuſmodi, quamvis emptor ſic inducatur ad dandum majus pretium, quam non daret, non obligatur ad reſtitutionem, ſi ſiſtat intra limites juſti pretii, quia licet peccet venditor, ſeu mercator ſic mentiens, aut jurans, tamen quia omnibus notum eſt, talia ſolere communiter dici a venditoribus, & mercatoribus, quamvis vera non ſint, debet ſibi imputare emptor, qui ipſis credit; Sic Rebell. Caſtropalao, la Croix *loc. cit. num.* 956. & alii.

45 Vendens quid pro quo malitioſe, v. g. aurichalcum pro vero auro, & hujuſmodi, peccat graviter, & tenetur ad reſtitutionem: *Communis*. Vendens quid pro quo æque utile ad finem emptoris, ut ſæpe ſolet accidere in Pharmacopola, qui ne cogatur fateri non habere certum petitum medicamentum, & *ſic minus* frequentetur ſua officina, dat unum mendicamentum pro alio, tunc ſi ta-
46 le aliud medicamentum ſit æque utile infirmo, & ejuſdem virtutis, ac petitum, & præſcriptum a Medico, non peccat ſaltem graviter, nec tenetur ad ullam reſtitutionem, ſi tale aliud datum medicamentum non ſit inferioris pretii ſeu valoris, ac præſcriptum; quia tunc emens probabiliter non eſt invitus graviter, & periculum omne abſit; Sic Toletus, Valentia, Ledeſma, Lopez, Henriquez, Sotus, Salonius, Bannes, Emmanuel, Vega, & alii, quos affert, & ſequitur Salas *dub.* 35. *num.* 1. Tam-
47 burr. *lib. 8. decalog. cap.* 7. §. 11. *num.* 8. & 9. Si tamen Pharmacopola prævideat, vel metuat tale aliud medicamentum graviter periculoſum, & damnoſum fore, vel eſſe poſſe infirmo, graviter peccabit dando unum pro alio, & tenebitur ad reſtitutionem omnium damnorum: *ſic communis Doctorum*. Unde caveant Pharmacopolæ ab hujuſmodi prava praxi dandi quid pro quo infirmis cum tot eorum graviſſimis periculis, & damnis: ſerio reflectant, quod pro conſcientia tenentur tradere infirmis medicamenta, ut ſunt a Medicis præſcripta, & aliter faciendo, non ut debent, infirmorum ſaluti conſulunt, & utinam ſæpiſſime non nocerent, cum tale aliud medicamentum ſibi viſum non aſſimile a præſcripto ſit ſæpe ſæpius, & poſſit eſſe reipſa, & virtute diſſimile, cum nimio periculo, & damno infirmorum, qui ſi id ſcirent, certe talia medicamenta non ſumerent.

48 Venditor habens frumentum venale (& ſic dices de aliis mercibus) & ſit illud revera ſervaturus uſque ad tempus, quo ſolet plus valere; poteſt licite nunc vendere majori pretio, quam actu valeat; ſi ab emptore rogetur, ut ipſi nunc vendat; deſumitur *ex cap. In Civitate 6. & cap. Naviganti 19. de uſuris*, & tenent communiter Doctores cum S. Antonino *2. p. Summ. Theolog. tit. 1. cap.* 8. §. 1. ubi ſic expreſſe dicit, *Cum quis vendit merces quaſcumque, lanam, linum, pannos, victualia, & hujuſmodi certo pretio majori, quam ſit illud, quod tunc valent, cum venduntur, ex eo quod non intendebat eas vendere, ſed ſervare uſque ad tempus, quo probabiliter æſtimabat tantum valituras, vel plus quantum nunc vendit, ſed ad inſtantiam alterius vendit; illud eſt etiam pretium juſtificatum, & licitum, ut expreſſe dicitur in cap. In Civitate, de uſuris*. Sic etiam licite vendit pro pretio ſolvendo, 49
quo valebit v. g. ultima hebdomada Maji, & prima Junii, quando ſolet plus valere, dummodo revera eſſet illud ſervaturus vendendum uſque ad illud tempus; textu expreſſo *in c. Naviganti 19. de uſuris*, ibi: *Ratione hujus dubii etiam excuſatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eiſdem; ſi tamen eo tempore contractus non fuerat venditurus*. Et ſic com- 50
munis Doctorum. Et dato quod pretium ultimæ hebdomadæ Maji contingat eſſe diverſum a pretio primæ hebdomadæ Junii, tunc debet ſumi pretium medium, ideſt ſi pretium unius hebdomadæ erat 80. & alterius erat 70 pretium ſolvendi erit 75. Debebit tamen ab hoc 51
pretio deducere expenſas, quas facturus erat venditor ad ſervandum triticum, vel alias merces, uſque ad tempus præfinitum venditionis; ut recte ex Angelo de Clavaſio, Navarro, Petro Navarra, & Covarruvias notat Cabaſſutius *juris Canon. theor. & praxi lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 13., ibi: „ Oportet, ut expenſas deducat, quas facturus „ idem venditor fuerat ad ſervandum merces ſuas uſque „ ad præfinitum diem; ut eſt pretium conductionis hor„ reorum, apothecarum, cellariorum .... præterea æſti„ mationem computet diminutionis, deteriorationis, & „ periculi harum mercium, in id tempus reſervandarum; „ Cum enim venditor, aut creditor fiat ab his omnibus „ expenſis, & damnis immunis, ex quo res iſtas vendidit, „ aut mutuavit; ſi iſta non computaret, plus exigeret, „ quam ſibi ex juſtitia deberetur, & ultra ſuam inde„ mnitatem in illa anticipata pretii, aut mutui taxa„ tione.

Venditor non poteſt licite vendere triticum de menſe 52
Novembris ſummo pretio, quo venderet toto tempore intermedio uſque Novembrem ſequentis anni; Non enim ſervatur in hoc contractu æqualitas ſortis, & periculi inter venditorem, & emptorem; & ideo merito fuit damnatus ſimilis contractus ab Innocentio III. *in cap. In Civitate* 6. & ab Urbano III. *in cap. Conſuluit 10. de uſuris*, & in *Concilio Pariſienſi* VI. *c.* 53. habito *anno* 829. in Mediolanenſi I. habito *anno* 1565. & in Burdigalenſi habito *anno* 1583. Venditor graviter peccat, & tenetur ad reſti- 53
tutionem, ſi triticum aqua madefaciat, lanam, & hujuſmodi in loco humido reponat, ut plus ponderet; pannos, & hujuſmodi ad majorem menſuram, vel pondus, quam in ſe ſint, doloſis artibus trahit; Sic communis Doctorum *arg. c. Jur. ſup. n.* 14. Unde S. Antoninus *2. p. ſumm. Theolog. tit. 1. cap.* 17. §. 5. ſic expreſſe habet: „ Lanifices, qui „ faciunt pannos trahere ad tractorium ultra debitum „ actis, unde poſtea madefactus, & tonſus ut moris eſt, „ retrahitur ad longe minorem menſuram, quam debet, „ fraudem faciunt, & *S. Thomas 2. 2. quæſt. 77. art. 2.* „ *in corp. ſic ait*: Si quis ſcienter utatur deficienti men„ ſura in vendendo, fraudem committit, & eſt illicita „ venditio; unde dicitur Deuteronomii 25. Non habebis „ in ſacculo diverſa pondera, majus & minus, nec erit „ in domo tua modius major & minor .... Abominatur „ enim Dominus Deus tuus eum, qui facit hæc, & aver„ ſatur omnem injuſtitiam.

Venditor poteſt licite vendere rem cum pacto retrovendendi, ſeu redimendi, in futurum, *l. 2. Cod. de pact.* 54
inter Empt. & vendit. & communi Doctorum cum Molina *diſput.* 375. Leſſ. *lib. 2. cap.* 21. *dub.* 14. Cardin. de Lugo *tom. 2. diſp.* 26. *ſect.* 13. §. 1. & patet *ex Levitici* 25. ubi præcipit Dominus, ut omnes Terræ Populi Iſrael ſub conditione redemptionis venderentur, cum ex cenſibus, qui venduntur cum pacto implicito redemptionis; Illo tamen caſu res debet minoris vendi, eo quod imponatur onus emptori revendendi, quod eſt pretio æſtimabile. Quan- 55
tum vero diminui debeat de pretio propter tale onus revenditionis impoſitum emptori, aliqui dicunt eſſe fere tertiam partem, alii aliter; At rectius docent alii cum Molina *diſp.* 375. *num.* 8. & Card. de Lugo *loc. cit. num.* 189. non poſſe certam regulam generalem aſſignari; Minus enim diminuendum erit, ſi facultas redimendi ad breve tempus; plus, ſi facultas ſit ad longius tempus; & adhuc plus, ſi facultas redimendi ſit perpetua; unde relinquendum eſt arbitrio prudentum, qui attentis rerum circumſtantiis, & Regionum conſuetudinibus, quantum ſit de pretio minuendum propter tale onus revenditionis 56
pronunciabunt. Cavendum tamen, ne in ſimilibus pactis revenditionis intercedat damnatus contractus dictus *Mohatra*, vel *Baratra*, Hiſpanice; Et *Stocco*, ſeu *Stoccola*, aut *Varacola* Italice: Contractus hic intercedit quando aliquis

(a) Antequam ſententiam, quam probabilem adfirmant Layman, & Sporer, amplectatur Confeſſarius, conferat auctoritatem S. Antonini, & Cajetani cum auctoritate Molinæ, & Leſſii, atque inſuper illorum, ac iſtorum expendat rationes.

aliquis indigens pecunia præſenti, nec illam mutuo inveniens, emit credito a mercatore, ſeu venditore merces pretio ſummo, v. gr. 100. & 10. cum pacto revendendi ipſimet venditori pretio infimo, numerata pecunia, v. gr. 100. ut ſic per talem numeratam pecuniam provideat ſuæ præſenti neceſſitati, cui non poteſt providere per tales merces, quibus non indiget ad ſuum uſum; Hinc Contractus, ut vides, eſt palliata uſura, cum nihil aliud ſit, quam mutuare 100. cum obligatione reſtituendi poſtea 100. & 10. unde merito fuit damnata ab Innocentio XI. ſequens propoſitio in ordine 40. *Contractus Mohatra licitus eſt etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri.*

Noviſſimæ Additiones ex aliena manu.

NOtabilis eſt differentia quæ intercedit Socium inter
& Fiſcum circa venditionem rei communis. Socius
tantum ſuam partem in re communi vendere valide
1 poteſt. Quinimmo ſi mala fide rem geſſerit, & rem totam
quaſi in ſolidum Dominus vendiderit, eamdemque ſibi
cum alio communem eſſe reticuerit, quum ſpecies furti
2 ſit rem alienam abſque Domini conſenſu alienare §. 2.
verſicul. unde in rebus mobilibus Inſtitut. de Uſucap. aut
3 actione furti conveniri poteſt *L. 4. ff. de Rei vindicat. L.
45. ff. Pro ſocio L. 45. ff. Pro Socio* aut certe in ſtellionatus crimen incidit *L. 16. §. 1. & L. 36. ff. de Pignerat.
action.* Confer *Reiters de Alienation. part. 2. cap. 2. ſection.
2. num. 3. & plur. ſequens.*
4 At Fiſco ex privilegio rem ſibi cum alio communem
in ſolidum vendere permiſſum eſt; idque quia publice
5 intereſt ut res fiſcales facilius inveniant Emptorem. De-
bet tamen Fiſcus pretium pro rata partis ad Socium per-
6 tinentis, ei refundere. *L. de C. de Commun. rer. alienat.
Voet in Commentar. ad Pandect. libr. 18. titul. 1. num. 14.
Peregrin. de Jur. Fiſc. lib. 6. titul. 4. num. 23.*
Num Chriſtiani Mercatores merces ad Infideles licite
7 transferre poſſint eas ipſis vendendi ergo? Affirmant de
tempore pacis, nequaquam vero de tempore belli *Trenucing. variar. reſolut. Libr. 3. titul. de Verb. obligation. Reſolut. 3. n. 1. Molin. de Juſtit. & Jur. tom. 2. tractat. 2.
diſputat. 343. num. 9.*

ARTICULUS IV.

Quoad ea quæ concernunt commodum, periculum, & retractum rei venditæ.

SUMMARIUM.

1 *Commodum, & fructus rei venditæ poſt traditionem pertinens ad Emptorem.*

2 *Fructus rei venditæ adhuc pendens tempore contractus venditionis etiam ante traditionem pertinent ad Emptorem, ſive ſint maturi, ſive immaturi.*

3 *Imme nedum fructus pendentes, ſeu extantes tempore contractus, ſed etiam fructus nati, & producti poſt celebratum, & abſolutum contractum pertinent ad emptorem, etiamſi res nondum tradita ſit, nec cautio fidejuſſoria, aut pigneratitia præſtita, niſi aliter inter contrahentes conventum fuerit.*

4 *Contraria tamen ſententia defenditur communiter a Legiſtis, & etiam a variis Theologis.*

5 *Si circa perceptionem fructuum provenientium ex re vendita fuerit facta aliqua ſpecialis conventio inter emptorem, & venditorem, erit omnino obſervanda.*

6 *Hinc licitus eſt contractus, cum fundus fructuoſus emitur eo pacto, ut poſt tot annos duntaxat Emptor pretium de quo conventum eſt ſolvere teneatur Venditori, & interim Venditor uſuras ſummæ capitalis percipiat, donec ipſa ſoluta ſit.*

7 *Sic etiam licitus eſt contractus, quando Venditor per ſpecialem conventionem tantum ſibi reſervat de fructibus rei venditæ, quantum ex dilatione ſolutionis prudenter ſibi timet imminere damni emergentis, vel lucri ceſſantis.*

8 *Poſtquam autem Venditor jam tranſtulit Dominium in Emptorem, nullumque apparet periculum lucri ceſſantis, vel damni emergentis, non poteſt ob ſolam dilatam ſolutionem pretii ſibi reſervare fructus rei venditæ.*

9 *Item licitus eſt contractus, quando Venditor ita convenit cum Emptore, ut Dominium, & periculum rei venditæ ad ipſummet pertineat ante pretii ſolutionem, & perinde ad ſe pertineant fructus interim ex ipſa provenientes.*

10 *Periculum rei venditæ poſt traditionem pertinet ſtatim ad Emptorem.*

11 *Immo periculum rei venditæ pertinet ad emptorem etiam ante traditionem, ſi vendatur res certa & determinata in individuo.*

12 *Limitatur tamen hæc concluſio in pluribus caſibus. Primo, quando Emptor, & Venditor ſpecialiter inter ſe conveniunt, ut periculum remaneat penes Venditorem, donec res empta tradita ſit Emptori.*

13 *Limitatur ſecundo, quando Venditor eſt in mora tradendi, & res interea caſu fortuito perit, vel deterior fit.*

14 *Si autem non ſolum Venditor in tradendo, ſed etiam Emptor in rem ſibi oblatam recipiendo, fuit in mora, tunc periculum ſpectat ad illum, qui eſt in poſteriori mora.*

15 *Si vero res æque periiſſet, vel deterior facta fuiſſet apud Emptorem, ſi ei tradita fuiſſet, ad nihil tenetur Venditor ob talem moram.*

16 *Limitatur tertio, quando res vendita ante traditionem perit ex dolo, aut culpa lata, vel levi Venditoris.*

17 *Limitatur quarto, quando res vendita ante traditionem ex delicto Venditoris addicitur Fiſco.*

18 *Limitatur quinto, quando venditio eſt facta conditionate, & ante impletam conditionem res totaliter perit.*

19 *Si vero res ſub conditione vendita totaliter non pereant, ſed tantum deterior evadat, totum periculum, conditione impleta, ſpectabit ad Emptorem.*

20 *Quando res in pondere, numero, aut menſura conſiſtens, venditur ad menſuram, tunc antequam res ipſa tradatur menſurata, ponderata, aut numerata, omne periculum pertinet ad Venditorem.*

21 *Sic etiam ſi vinum, mel, vel quid ſimile vendatur ad corpus quidem, & non ad menſuram, attamen cum pacto, ut deguſtetur, antequam omnino rata, vel perfecta venditio ſit, tunc ante deguſtationem factum periculum ſpectat ad Venditorem.*

22 *Si tamen certus terminus menſurationi, ponderationi, numerationi, aut deguſtationi præfixus fuit, aut Venditor coram teſtibus Emptorem moneat, ut intra certum tempus ad menſurandam, numerandam, vel deguſtandam rem emptam accedat, poſt culpabilem ejus moram periculum ad Emptorem ipſum pertinebit.*

23 *Quando res aliqua vendita eſt ad corpus totum ſine ordine ad menſurandum, tunc periculum ſpectat ad Emptorem.*

24 *Si autem vendatur totum corpus quidem, ſed cum ordine ad menſurandum, tunc cum venditio ſit ad menſuram, donec non ſit menſuratum, periculum pertinet ad Venditorem.*

25 *Item erit venditio ad menſuram, ſi ex toto grege vendantur 10. oves: ex toto cumulo tritici 10. modii; ex toto dolio 10. urnæ; & ſic donec oves fuerint deſignatæ, modii tritici, & urnæ vini menſuratæ, periculum ſpectat ad Venditorem.*

26 *Retractus gentilitius quid ſit?*

27 *Sola bona immobilia retrahi poſſunt.*

28 *Retrahere poſſunt omnes Venditoris conſanguinei, non tantum Laici, ſed etiam Clerici.*

29 *Religioſus autem conſanguineus, vel ejus loco Monaſterium retrahere nequit.*

30 *Jus retrahendi ante omnes competit Liberis, ſive maſculis, ſive fœminis.*

31 *Dummodo tamen Liberi ſint legitimi.*

32 *Liberis non extantibus competit hoc jus conſanguineis collateralibus cum prælatione ſemper ad proximiorem Venditoris.*

33 *Si plures ſint conſanguinei ejuſdem gradus, poſſunt omnes ſimul retrahere, & rem retractam poſſidere in communi, vel ſi dividi poteſt, dividere, aut ſorti committere.*

34 *Cum Fratre ſuperſtite nequeunt ſimul retrahere liberi Fratres Defuncti.*

35 *Si conſanguineus proximior retrahere nolit, competit tale jus conſanguineo remotiori, ordine graduus ſemper ſervato. Et ſi unus ex æqualiter propinquis cedat Juri ſuo, admittendi ſunt ad retrahendum reliqui in ſolidum.*

36 *Legitime retrahere volens debet quatuor potiſſimum conditiones obſervare. Primo debet retrahere intra annum, & diem.*

37 *Secundo debet offerre integrum pretium ab Emptore extraneo ſolutum, una cum omnibus ſumptibus, & expenſis ratione contractus neceſſario factis.*

38 *Tertio debet refundere factas interea ab Emptore in rem expenſas neceſſarias, & utiles, quas ipſe conſanguineus, vel retrahens feciſſet.*

39 *Quarto debet ſuo nomine, & in ſuum, non vero in alterius commodum retrahere.*

40 *Hinc ſi proximior conſanguineus Venditoris ad impediendos alios remotiores conſanguineos a tali retractu, fraudulenter, & doloſe retrahat pro alio extraneo, fingens retrahere pro ſe, & in ſuum commodum, peccat contra juſtitiam, & tenetur ad compenſanda damna illis inde ſecuta.*

41 *Sic etiam peccat contra juſtitiam, & tenetur ad compenſanda damna inde ſecuta extraneus ille, qui emit agrum ſeu domum V. G. pro 100. ſed timens ut domus, ſeu ager retrahatur a conſanguineis, ut hos deterreat cum conſenſu venditoris ſcribit in inſtrumento fraudulenter, & doloſe, ſe emiſſe pro 200.*

42 *Adducitur laudabilis conſuetudo, & praxis ad evitandas ſimiles fraudes, & dolos.*

1 COmmodum, & fructus rei venditæ poſt traditionem pertinent ad Emptorem. Per traditionem enim emptor evadit Dominus rei emptæ; *l. Traditionibus* 20. *C. de pactis*, etiamſi pretium nondum ſit ſolutum, modo cautio fidejuſſoria, aut pignoratitia ab Emptore præſtita fuerit, aut Venditor fidem habeat Emptori, rem eidem credito vendendo, §. 41. *Inſtitut. de rerum diviſ.* Res autem Domino ſuo fructificat, ſicuti ipſi perit, *l. Lectos* 12. *l. Quod ſi neque* 14. *ff. de periculo, & commodo rei venditæ*; *Eſt*
2 *communis, & certa*. Fructus rei venditæ adhuc pendentes tempore contractus venditionis etiam ante traditionem pertinent ad Emptorem, ſive ſint maturi, ſive immaturi; *l. Julianus* 13. §. 10. & 18. *de action. empt. l. Fructus* 13. & *l. Poſt perfectam* 16. *Cod. de action. empti*, *l. final.* §. *Fructus*, *ff. Quæ in fraudem Creditoris*. Et ratio clara eſt, quia fructus pendentes cenſentur pars fundi, vel rei fructiferæ; *l. Fructus* 44. *de rei vindicatione*, adeoque uno indiviſibili pretio ſimul cum fundo, ſeu re fructifera venduntur, niſi aliter ſit in contractu conventum, quia in tali caſu ſtandum eſſet conventioni *ex Regul.* 85. *Juris in* 6., ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur*; *Eſt communis, ac certa*.

3 Immo nedum fructus pendentes, ſeu extantes tempore contractus Venditionis, ſed etiam fructus nati, & producti poſt celebratum, & abſolutum contractum, pertinent jure Emptionis ad Emptorem; etiamſi res nondum tradita ſit: nec cautio fidejuſſoria, aut pignoratitia præſtita, niſi aliter inter contrahentes conventum fuerit; Sic Silveſter *verb. Uſura* 2. *q.* 11. Petrus Navarr. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 148. Palao *de juſtit. commut. diſp.* 5. *punct.* 26. *num.* 4. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 13. *n.* 109. Roſella *verb. Uſura num.* 47. Armilla *eodem verb. num.* 15. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. *num.* 18. Lopez *de contractib. cap.* 36. *ad* 1. Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 17. *num.* 232. Sporer *loc. cit. num.* 94. S. Antoninus, Gabriel, & alii cum communiori Theologorum. Et ratio eſt, quia æquiſſimum eſt, ut ad eumdem ſpectet commodum fructus, & acceſſio rei, ad quem ejuſdem rei damnum, & periculum ſpectat; textu expreſſo, in §. 3. *Inſtitut. de emption. & vendition.*, ibi: *Si poſt Emptionem fundo aliquid per alluvionem acceſſerit, ad Emptoris commodum pertinet; nam & commodum ejus eſſe debet, cujus periculum eſt*; & *leg. Id quod* 7. *ff. de pericul. & commod. rei venditæ*, ibi: *Si Totus ager poſt Emptionem flumine occupatus eſſet, periculum eſſet Emptoris, ſic igitur, & commodum ejus eſſe debet*; & clariſſime in *l. Secundum* 10. *ff. de diverſis regulis Juris antiqui*, ibi: *Secundum naturam eſt, commoda cujuſque rei eum ſequi, quem ſequuntur incommoda*. Atqui periculum totum, & damnum rei in ſpecie venditæ, etiam ante traditionem, & pretium ſolutum ab Emptorem pertinet, adeout ſi abſque venditoris culpa pereat, vel deterior fiat, nihilominus integrum pretium Emptor ſolvere cogatur: textu expreſſo in §. 3. *Inſtitut. de Emption. & Vendition.*, ibi: *Cum Emptio, Venditio contra-*
4 *cta ſit (quod effici diximus ſimul atque de pretio convenerit) periculum rei venditæ ſtatim ad Emptorem pertinet, Itaque ſi ædes totæ, vel aliqua ex parte incendio conſumptæ fuerint .... Emptoris damnum eſt, cui neceſſe eſt, licet rem non fuerit nactus, pretium ſolvere: Quidquid enim ſine dolo, & culpa venditoris accidit, in eo venditor ſecurus eſt*. Ergo commoda quoque: & fructus rei venditæ etiam ante traditionem, & pretii ſolutionem ad eumdem Emptorem pertinere debent.

Contraria tamen ſententia quod ſcilicet ad venditorem, & non Emptorem pertineant fructus provenientes ex re vendita poſt celebratum, & abſolutum contractum, caſu, quo res nondum ſit tradita, vel ſi tradita; pretium tamen, nondum ſit ſolutum, nec cautio præſtita, nec fides de pretio habita, ne dilatio ad ſolvendum expreſſe conceſſa ſit, defenditur communiter a *Legiſtis*, & etiam a variis Theologis, inter quos Navarr. Covarr., Angelus, Binsfeldius, & alii cum Molina *tom.* 2. *diſp.* 368. Et ratio non ſpernenda ipſorum eſt, quia inter contrahentes debet eſſe æqualitas, neque unus eorum tenetur implere contractum, niſi & alter viciſſim impleat, juxta *leg. Bona fides* 50. *ff. de action. empt.* atqui in noſtro caſu Emptor contractum nondum implevit ſolutione pretii, transferendo id in venditorem Dominium, uſumfructum, & commodum pecuniæ, ergo neque venditor tenetur transferre in Emptorem Dominium uſumfructum, & commodum rei venditæ, ſed eoſque ſibi retinere poteſt, donec Emptor ſibi pretium ſolvat; Venditor enim manet Dominus rei venditæ, donec tradatur, & ſimul pretium ſolvatur; vel cautio præſtetur; vel ſaltem fides ejuſdem habeatur, §. 41. *Inſtit. de rer. diviſ.* ibi: „ Ven-
5 „ ditæ vero res, & traditæ, non aliter Emptori acquiruntur, quam ſi venditori pretium ſolverit, vel alio „ modo ei ſatisfecerit, vel ex promiſſo re, aut pignore „ dato .... ſed ſi is, qui vendidit, fidem Emptoris ſecu- „ tus fuerit; dicendum eſt ſtatim rem Emptoris fieri. “ *Et pro hac ſententia adducunt plures leges, ut l. Curabit* 5. *Cod. de actionibus Empt. l. Julianus* 13. §. 8. *ff. de act. Empt. l. Qui pendentem* 25. *ff. eod.* quas omnes tamen clare ſolvit Reiffenſtuel *l. c. a n.* 236. aliis pluribus jam pro noſtra ſententia adductis *a n.* 232.

Noranter autem in concluſione noſtra poſita *ſub n.* 4. 6
fuit dictum, *Niſi aliter contrahentes conventum fuerit*, quia ſi circa perceptionem fructuum provenientium ex re vendita fuerit facta aliqua ſpecialis conventio inter Emptorem, & Venditorem, erit omnino obſervanda: *arg. l. Si in venditione* 10. *ff. de peric. & commod. rei Venditæ*, *leg. Qui fundum* 40. §. 18. *ff. de contrah. Empt. l. Julianus* 13. §. 18. *de actionibus Empt.* & §. *Cum autem*, *Inſtitut. de Emption. & Vendition.* & ratio eſt clara, quia ex *Reg.* 85. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione Legem accipere dignoſcuntur*. Hinc licitus eſt contractus, cum fundus fructuoſus, ut prædium domus, hortus, aut aliud hujuſmodi emitur eo pacto; ut poſt tot annos duntaxat Emptor pretium, de quo conventum eſt, ſolvere teneatur venditori, & interim venditor uſuras ſummæ capitalis percipiat, donec ipſa ſoluta ſit; *leg. Julianus* 13. §. *Ex vendito ff. De action. Empti, & Venditi*, ibi: *Ex vendito actio venditori competit ad ea conſequenda, quæ ab Emptore præſtari oportet: veniunt autem in hoc judicio infraſcripta; in primis pretium quanti res venit, item uſuræ pretii poſt diem traditionis, nam cum re Emptor fruatur, æquiſſimum eſt cum uſuras pretii pendere*, *leg.* 11. *Cod. de uſuris*, ibi: *Quod hujuſmodi uſuræ, & non quaſi uſuræ, ſed quaſi intereſſe putantur*. *Et ſic communis Doctorum* cum Gloſſa *in cap. Conqueſtæ, Extravagant. de uſuris*, ibi: *Uſuræ poſſunt etiam peti, ſecundum Canones, ut cum vendo tibi prædium, & trado, & percipis fructus, nec ſolvis mihi pretium ad terminum*.

Sic etiam licitus eſt contractus quando venditor per 7
ſpecialem conventionem tantum ſibi reſervat de fructibus rei venditæ, quantum ex dilatione ſolutionis prudenter ſibi timet imminere damni emergentis vel lucri ceſſantis; utpote quia venditor pecunias illas negotiationi expoſuiſſet, aut iis quoquomodo lucratus fuiſſet, ſi ſolutio ſtatim facta fuiſſet; *Communis, & certa*, te-
ſte Cardinal de Lugo *tom.* 2. *diſputat.* 35. *num.* 140. Poſt- 8
quam autem venditor jam transtulit Dominum in Emptorem, nullumque apparet periculum lucri ceſſantis, vel damni emergentis, non poteſt ob ſolam dilatam ſolutionem pretii, ſibi reſervare fructus rei venditæ; Ob ſolam enim talem dilationem ſolutionis ſibi fructus reſervare, vel aliquid recipere eſt uſurarium, textu expreſſo *in cap. Conſuluit* 10. *de uſuris*, & *Concil. Mediolanen.* 1. *part.* 2.
tit. 68. & *Concil. Burdigalenſ. tit. de uſuris*. Item licitus 9
eſt contractus quando venditor ita convenit cum Emptore, ut Dominium, & periculum rei venditæ ad ipſum non, pertineat ante pretii ſolutionem, & perinde ad ſe pertineant fructus interim ex ipſa provenientes; Hoc enim caſu venditio cenſetur celebrata non abſolute, ſed ſub conditione, ut non antea rata ſit, quam pretium conſtitutum ſolvatur; nam tunc quia ad venditorem ſpectat periculum talis rei ad ipſum quoque ſpectare debet commodum, & jus fructus ex ea provenientes recipiendi, donec pretium ſit ſolutum, *nam & commodum ejus eſſe debet, cujus periculum eſt*, §. 3. *Inſtitut. de Emption. & Vendition.*

Periculum rei venditæ poſt traditionem pertinet ſtatim 10
ad Emptorem; *leg. Lectos* 12. *leg. Quod ſi neque* 14.
ff. de periculo, & commod. rei venditæ. *Communis ac cer-* 11
ta. Immo periculum rei venditæ pertinet ad Emptorem etiam ante traditionem, ſi venditur res certa, & determinata in individuo, ut hæc Domus, hic ager, hic equus; tunc enim non obſtante interitu, vel deterioratione rei, debet Emptor ſolvere totum pretium, ſi nondum ſolvit; & ſi jam ſolvit, nihil poteſt repetere; §. *Cum autem* 3. *Inſtitution. de Emption. & Vendition.* ibi: „ Cum Emptio, Venditio contracta ſit (quod effici diximus ſimul „ atque de pretio convenerit) periculum rei venditæ ſtatim ad Emptorem pertinet. Itaque ſi ædes totæ, vel „ aliqua ex parte incendio conſumptæ fuerint ....., „ Emptoris damnum eſt, cui neceſſe eſt, licet rem non „ fuerit nactus, pretium ſolvere. Quidquid enim ſine do- „ lo, & culpa venditoris accidit, in eo venditor ſecu-
„ rus eſt. *Sic communis Doctorum* “. Limitatur tamen 12
hæc concluſio in pluribus caſibus. Primo quando Emptor, & venditor ſpecialiter inter ſe conveniunt, ut periculum remaneat penes venditorem donec res Empta tradita ſit Emptori; *arg. leg. Qui fundum* 40. §. 18. *ff. De contrah. Empt. l. Julianus* 13. §. 18. *de action. Empt. leg. Si in venditione* 10. *ff. De periculo, & commodo rei venditæ*, & §. *Cum autem* 3. *Inſtit. de emption. & vend.* Et in hoc nullum eſt dubium, quia ut expreſſe habetur *in Reg.* 85. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur*.

Limitatur ſecundo, quando venditor eſt in mora tra- 13
dendi, & res interea caſu fortuito perit, vel deterior ſit, tunc enim periculum eſt ſolius venditoris, *leg. Illud* 7. *leg. Quod ſi* 14. *de peric. & commod. rei venditæ*, ibi: „ Si... venditor moram adhibuerit, cum poſſet ſe exſol- „ vere, æquum eſt .... moram venditori nocere “ *leg. Quod te* 5. *ff. De rebus creditis*, ibi: „ Quod te mihi

„ dare

„ dare oporteat, ſi id poſtea perierit, quam per te fa„ ctum erit, quo minus hic mihi dares, cum fore id de„ trimentum conſtat“ & concordat *l. Si quis* 4. §. *final. leg. Illud* 17. *ff. De peric. & commod. rei venditæ*; *leg. Si fundus* 33. *ff. Locati conducti*. Et ratio eſt, quia *ex Regul.* 25.
14 *Juris in* 6. *Mora ſua cuilibet eſt nociva*. Si autem non ſolum venditor in tradendo, ſed etiam emptor in rem ſibi oblatam recipiendo, fuit in mora, tunc periculum ſpectat ad illum, qui eſt in poſteriori mora, ſive tradendi, ſive recipiendi, textu expreſſo *in leg. Illud* 17. *ff. de pericul. & com. rei venditæ*, ibi: „ Si interpellavero venditorem, & non dederit id, quod emeram, deinde poſteriore offerente illo, ego non acceperim; ſane hoc caſu nocere mihi deberet: ſed ſi per emptorem mora fuiſſet; deinde cum omnia in integro eſſent, venditor moram adhibuerit, cum poſſet ſe exſolvere, æquum eſt poſteriorem moram venditori nocere“. Si vero res æque periiſſet, vel deterior facta fuiſſet apud emptorem, ſi ei tradita fuiſset, ad nihil tenetur venditor ob talem moram; *arg. leg. Si plures* 14. §. *Si autem ff. Depoſiti, vel contra*;
15 ubi ſtatuitur, quod Depoſitarius ratione moræ ad nihil tenetur, ſi res depoſita etiam periiſſet apud Dominum, eo caſu, quo eidem reſtituta fuiſſet, & concordat *l. Item* 15. §. *final. ff. De rei vindicat.*, ibi: „ Si ſervus petitus, vel „ aliud animal demortuum ſit ſine dolo malo, & culpa „ poſſeſsoris, pretium non eſſe præſtandum plerique ajunt, „ ſed eſt verius, ſi forte diſtracturus erat petitor, ſi ac„ cepiſset, moram paſso debere præſtari; Nam ſi ei reſti„ tuiſset, diſtraxiſset, & pretium eſset lucratus;“ ubi vides, quod ratio propter quam periculum eſt imputandum venditori, eſt quia ſi rem reſtituiſset, ſeu tradidiſset emptori, ipſe emptor eam forſan diſtraxiſset, & ſic omne damnum evaſiſset, unde a ſenſu contrario ſi rem non diſtraxiſset, ſed æque apud ipſum, ac apud venditorem periiſset, ad nihil tenetur venditor ratione moræ, quia per ipſum in tali caſu nullum damnum cauſavit emptori; *Sic Gloſſa in §. Cum autem* 3. *Inſtit. de emption. & vendit.* Lugo *tom.* 2. *diſp.* 26. *n.* 217. Molina *diſp.* 366. *num.* 13. & alii communiter.
16 Limitatur tertio, quando res vendita ante traditionem perit ex dolo, aut culpa lata, vel levi venditoris, *leg. Cuſtodiam* 3. *ff. De periculo, & commodo rei venditæ*, ibi: „ Cuſtodiam autem venditor præſtare debet, quam præ„ ſtant hi, quibus res commodata eſt, ut diligentiam præ„ ſtet exactiorem, quam in ſuis rebus adhiberet“; & concordat *l. Si vendita* 11. *ff. de pericul. & commod. rei venditæ*, ibi: „ Si venditor eam diligentiam adhibuiſſet in in„ ſula cuſtodienda, quam debent homines frugi, & dili„ gentes præſtare, ſi quid accidiſset, nihil ad eum perti„ nebit.“ Unde ſi eam diligentiam in cuſtodienda re vendita, donec tradatur, non adhibuit, ut debuit, ipſi venditori periculum eſt imputandum; *Communis*. Limita-
17 tur quarto, quando res vendita ante traditionem ex delicto venditoris addicitur Fiſco. Tunc enim periculum eſt imputandum venditori, & ſi jam receperit pretium, tenetur iterum reſtituere emptori; textu expreſſo *in leg. Si fundus* 33. *ff. Locati*, ibi: „ Si vendiderit mihi fundum, „ iſque prius quam vacuus traderetur, publicatus fuerit, „ tenearis ex empto, ut pretium reſtituas.“ *Communis*.
18 Limitatur quinto, quando venditio eſt facta conditionate, & ante impletam conditionem res totaliter perit; V. G. cum emitur equus ſub conditione faciendi experimentum de ejus qualitatibus per decem dies, per quos ſolum ſi placuerit emptori, cenſeatur emptus, tunc ſi antequam elabantur dicti decem dies experimenti, equus ſine culpa emptoris, vel pereat, vel a graſſatoribus auferatur, periculum imputatur venditori; *leg. Neceſſario* 8. *ff. De pericul. & commod. rei venditæ*, ibi: „ Si ſub conditione res ve„ nierit, ſi quidem defecerit conditio, nulla eſt emptio;“ *leg. Apud* 20. §. 1. *ff. De præſcriptis verbis*, ibi: „ Si mulas „ tibi dedero, ut experiaris, & ſi placuiſſent, emeres; ſi „ diſplicuiſſent, ut in dies ſingulos aliquod præſtares; de„ inde mulæ a graſſatoribus fuerint ablatæ intra dies ex„ perimenti, quid eſſet præſtandum? Utrum pretium; an „ merces tantum? Et ait Mela, intereſſe utrum emptio „ jam erat contracta, an futura? ut ſi facta, pretium pe„ tatur, merces ſpectatur;“ *leg. Is, qui* 13. §. 1. *ff. Commodati, vel contra*, ibi: „ Si quem quæſtum fecit is, qui „ experiendum quid accepit; veluti ſi jumenta fuerint, „ eaque locata ſint, idipſum præſtabit ei, qui experien„ dum dedit, neque enim ante eam rem quæſtui cuiquam „ eſſe oportet, priuſquam periculo ejus ſit.“ Si vero res ſub conditione vendita totaliter non pereat, ſed tantum
19 deterior evadat, totum periculum conditione impleta ad emptorem ſpectabit, ita ut propter deteriorationem neque pretium minuere poſſit, textu expreſſo *in leg. Neceſſario* 8. *ff. de periculo, & commodo rei venditæ*, ibi: *Si extet res* (vendita ſub conditione) *licet deterior effecta, poteſt dici eſſe damnum emptoris*. Et ratio eſt, quia adimpleta conditione, contractus retrotrahitur ad tempus conventionis, & redditur venditio abſoluta, & perfecta; *l. Hæc venditio* 7. *ff. De contrahenda emption. & vendition.*, ibi: „ Conditionales autem venditiones tunc perficiuntur, cum „ impleta fuerit conditio.“ Unde cum ſic perfecta, & completa venditione evadat emptor Dominus equi, ipſi debet imputari ejus deterioratio; Rebell. *p.* 2. *de obligat. juſtit. lib.* 9. *quæſt.* 15. *num.* 4. Hennold. *tract.* 10. *controverſ.* 9. *num.* 15. Palao *de juſtitia commutat. punct.* 24. *num.* 4. Molina *loc. cit. n.* 8. Reiffenſt. *loc. cit. num.* 220. & alii paſſim.

Quando res in pondere, numero, aut menſura conſi- 20
ſtens venditur ad menſuram, tunc antequam res ipſa tradatur menſurata, ponderata, aut numerata, omne periculum pertinet ad venditorem, textu expreſſo *in leg. Quod ſæpe* 35. §. 5. *ff. De contrahend. empt.*, ibi: „ Si omne vinum, vel frumentum, vel argentum quantumcumque „ eſſet, uno pretio venierit, idem juris eſt, quod in ce„ teris rebus. Quod ſi vinum ita venierit, ut in ſingulas „ amphoras, item oleum, ut in ſingulas metretas, item „ frumentum, ut in ſingulos modios, item argentum, ut „ in ſingulas libras certum pretium diceretur, quæritur „ quando videatur emptio perfici? Quod ſimiliter quæ„ ritur, & de his, quæ numero conſtant, ſi pro nume„ ro corporum pretium fuerit ſtatutum. Sabinus, & Caſ„ ſius tunc perfici emptionem exiſtimant, cum adnume„ rata, adpenſa, admenſave ſint; quia venditio ſub hac „ conditione videtur fieri, ut in ſingulas metretas, aut „ in ſingulos modios, quos quaſve admenſus eris, aut „ in ſingulas libras, quas adpenderis, aut in ſingula cor„ pora, quæ adnumeraveris; Sic communis Doctorum.“ Sic etiam ſi vinum, mel, vel quid ſimile vendatur ad corpus quidem, non ad menſuram, attamen cum pacto, ut deguſtetur antequam omnino rata, vel perfecta venditio ſit; tunc ante deguſtationem factam periculum ſpectat ad venditorem; *leg.* 1. *in princip. & leg. Si quis vi-*
na 4. §. 1. *de pericul. & commod. rei venditæ*; *Commu-* 22
nis. Si tamen certus terminus menſurationi, ponderationi, numerationi, vel deguſtationi præfixus fuit, aut venditor coram teſtibus emptorem moneat, ut intra certum tempus ad menſurandam, ponderandam, numerandam, vel deguſtandam rem emptam accedat, poſt culpabilem ejus moram, periculum ad emptorem ipſum pertinebit; *l. ſi quis vina* 4. *ff. De pericul. & commodo rei venditæ*; *Communis*.

Quando res aliqua vendita eſt, corpus totum, V.G. ven- 23
ditur totum dolium vini, totus cumulus frumenti, & hujuſmodi, dicendo, vendo tibi totum hunc cumulum tritici, totum hoc dolium vini ſine ordine ad menſurandum; quidquid dein contineat, tunc periculum ſpectat ad emptorem textu expreſſo *in leg. Cum convenit* 2. *Cod. de periculo, & commodo rei venditæ*: „ ibi: Cum uni„ verſum, quod in horreis erat poſitum, veniiſſe ſine „ menſura, & claves emptoribus traditas alleges, poſt per„ fectam venditionem, quod vino mutato damnum acci„ pit, ad emptorem pertinet. Hæc omnia locum habent „ non ſolum ſi vinum, ſed etiam ſi oleum, vel frumen„ tum, vel his ſimilia venierint, & ea, aut deteriora, „ aut penitus corrupta fuerint. Communis“. Si autem vendatur totum corpus quidem, ſed ad menſuram, dicendo V. G. vendo tibi totum hoc dolium vini, totum hunc cumulum tritici, & pro quavis urna, vel menſura dabis unum argenteum, tunc venditio ſit ad menſuram, donec vinum, & triticum non ſit menſuratum, periculum pertinet ad venditorem: *cit. leg. Quod ſæpe* 34. §. 5. *de*
contrab. empt. communis. Item erit venditio ad menſu- 25
ram, ſi ex toto grege vendantur 10. oves, & ex toto cumulo tritici 10. modii, ex toto dolio vini 10. urnæ, & ſic donec oves fuerint deſignatæ, modii tritici & urnæ vini menſuratæ, periculum ſpectat ad venditorem; *citat. l. Quod ſæpe* 35. §. 5. *de contrahent. emption. Communis*.

Retractus gentilitius eſt jus, quod habet proximior con- 26
ſanguineus venditoris reſcindendi, & ad ſe revocandi, ſeu retrahendi intra certam tempus venditionem rei immobilis, oblato eodem pretio, quo illa ab extraneo, vel remotiore conſanguineo empta fuerat; *Eſt in re communis*. Hujus Juris ſit mentio *Levitici* 25. *& in l. Dudum* 14. *Cod. de contrab. empt. & cap. Conſtitut.* 8. *de in integrum reſtit.* Et ratio hujus introducti Juris eſt, ut poſſeſſiones paternæ, & avitæ facilius conſerventur in proxima poſteritate, & difficilius tranſeant ad extraneos, quod nimis lugubre eſſe dicitur *in l. Lex quæ tutores*,
§. *Et tolerabilius, Cod. de adminiſtrat. tutor.* Sola bona 27
immobilia retrahi poſſunt; *Sic communis Doctorum, arg. l.* 61. *ff. de contrab. empt. l. Si in* 35. *de Minor.* Inter autem immobilia computantur etiam annui reditus, uſusfructus, decimæ aliaque Jura, ac res incorporales ſuper re immobili conſtitutæ; *arg. Clement. Exivi de Paradiſo*, §. *Cumque annui, de Verb. ſig.* Retrahere poſſunt omnes
venditores conſanguinei, non tantum Laici, ſed etiam 28
Clerici; *Sic Communis* Doctorum, *argum. cap. Conſtitutus* 8. *de in integrum reſtit.* Religioſus autem conſanguineus,
vel ejus loco Monaſterium retrahere nequit, quia per hu- 29
jus retractum eluderetur ratio finalis retractus gentilitii, quod nempe poſſeſſiones paternæ, & avitæ conſerventur in proxima poſteritate, & non tranſeant ad extraneos; Engel *lib.* 3. *Decret. tit.* 17. *n.* 25. Tiraquell. *de Retract. part.* 1. §. 1. *gloſſ.* 8. *num.* 19. & 20. & alii communiter. Jus retrahendi ante omnes competit liberis, ſive maſcu-
lis, ſive fœminis; *argum. l.* 1. *ff. De verbor. ſignificat.* 30

l. final. Codic. Quorum bonorum l. Voluntas 4. *l. Cum acu-*
tiſſimi 30. *ff. De Fideic.* Dummodo tamen liberi ſint le-
gitimi, quia ab hoc Jure excluduntur filii, & filiæ na-
31 turales, & ſpuriæ; *argum. l. Spurius* 4. *ff. unde cogna-*
ti, *l. Humanitas* 8. *Cod. de Natur. liber.* Libertis non ex-
32 tantibus competit hoc jus conſanguineis collateralibus cum
prælatione ſemper ad proximiorem venditoris, *arg. l. Pe-*
33 *to* 2 *ff. De Legatis*. Si plures ſint conſanguinei ejuſdem gra-
dus, poſſunt omnes ſimul retrahere, & rem retractam
poſſidere in communi, vel ſi dividi poteſt, dividere, aut
ſorti committere, *arg. §. Optionis* 23. *Inſtit. de Legatis*.
Cum fratre ſuperſtite nequeunt ſimul retrahere liberi fra-
34 tris vel ſororis defunctæ; quia Frater ſuperſtes eſt proxi-
mior venditori; *arg. l. Tutela* 3. *§.* 5. *de legit. tutor.* Si
35 conſanguineus proximior retrahere nolit, competit tale
jus conſanguineo remociori ordine gradus ſemper ſerva-
to; & ſi unus ex æqualiter propinquis cedat Juri ſuo,
admittendi ſunt ad retrahendum reliqui in ſolidum; *Com-*
munis.

36 Legitime retrahere volens debet quatuor potiſſimum con-
ditiones obſervare. Primo debet retrahere intra an-
num, & diem; *cap. Conſtitutus* 8. *de in integrum reſtit.*
ibi: *Infra annum, & diem*, Titul. 9. *§. final. lib.* 2. *Feud.*
Computatur autem hoc tempus a die cognitæ venditio-
nis; Engel. *loc. cit. n.* 14. & communis aliorum; *arg. cit.*
tit. 9. *§. final. lib.* 2. *Feud.* ibi: ,, Annali ſilentio, ex
37 ,, quo ſciverit, computando ". Secundo debet offerre in-
tegrum pretium ab emptore extraneo ſolutum, una cum
omnibus ſumptibus, & expenſis ratione contractus neceſ-
ſario factis, itaut emptor ſervetur omnino indemnis: *ar-*
gum. l. Debet autem 27. *ff. de Ædilit. Edict. l. Cum du-*
38 *bitatur* 3. *§. Et ſiquidem Cap. de Jure Emphyteutico*.
Tertio debet refundere factas interea ab emptore in rem
expenſas neceſſarias, & utiles, quas ipſe conſanguineus,
vel retrahens feciſſet. *l. ultim.* 8. *ff. de impenſ. in res dot.*
l. Si ſervus 25. *ff. de pignorat. act. l.* 27. *ff. de Ædilit. E-*
dict. Non tamen expenſas voluptuarias *citat. l. utilium* 8. *de*
impenſ. in res dot. & l. Sine 32. *ff. de adminiſtrat. & pe-*
39 *ric. tutor.* Quarto debet ſuo nomine, & in ſuum, non
vero in alterius commodum retrahere; Non enim poteſt
tale Jus cedere extraneo, quia Jus retractus gentilitii,
ſeu ſanguinis eſt perſonale, adeoque extraneus nequit eſ-
ſe, & fieri illius particeps, aliter rueret natura retra-
ctus, qui, ut diximus, introductus eſt, ne poſſeſſiones
paternæ, & avitæ in alienas & extraneas manus deve-
niant: *Communis*.

40 Hinc ſi proximior conſanguineus venditoris ad impe-
diendos alios remotiores conſanguineos a tali retractu
fraudulenter, & doloſe retrahat pro alio extraneo, fin-
gens retrahere pro ſe, & in ſuum commodum, peccat
contra juſtitiam, & tenetur ad compenſanda damna illis
inde ſecuta; *arg. l. Si venditor* 14. *ff. de in diem addi-*
ctione, quia illos malitioſe impedivit a conſecutione bo-
ni, ad quod habent legitimum Jus, privative quoad o-
mnes extraneos, qui nequeunt fieri participes talis Juris,
ne, ut diximus, evertatur natura retractus introducta ad
hunc ſpecialem finem, ut poſſeſſiones paternæ, & avitæ
conſerventur, & remaneant in proxima poſteritate, &
41 familia, & non tranſeant ad extraneos. Sic etiam pec-
cat contra juſtitiam, & tenetur ad compenſanda damna
inde ſecuta extraneus ille, qui emit agrum, ſeu domum,
a Petro pro centum V. G. aureis, ſed timens, ne do-
mus, ſeu ager retrahatur a conſanguineis, ut hos deter-
reat, cum conſenſu Petri ſcribit fraudulenter, & doloſe
in inſtrumento, ſe emiſſe pro ducentum aureis; Talis
enim committit dolum, qui in Jure dicitur *ſtellionatus*,
& injuſte impedit conſanguineos venditoris a conſecutio-
ne boni, ad quod privative quoad ipſum extraneum, ha-
42 bent verum Jus. Unde ſi ex tali fraudulenta, & doloſa
emptione, conſanguinei patiuntur aliquod damnum, te-
netur extraneus ad compenſationem; *arg. citat. l. Si ven-*
ditor 14. *ff. de in diem addictione*. Et præſertim ſi con-
ſanguineus habens Jus retrahendi, refudiſſet tali emptori
extraneo ducentos aureos, teneretur ipſe extraneus hos
centum aureos reſtituere, quia nullo juſto titulo poſſet
retinere: Sic recte La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 995. Un-
de laudabilis eſt conſuetudo illorum locorum, in quibus
ad evitandas omnes fraudes, occurrente dubio ſimilis ma-
litiæ, & doli, cogitur venditor, & extraneus emptor ad
jurandum, quod revera ſolutum ſit tale pretium & cogi-
tur conſanguineus retrahens ad jurandum, quod pro ſe &
ſuo commodo, & non pro alio retrahat.

Noviſſimæ additiones ex aliena manu.

1 QUod emptione & venditione perfecta tametſi res ven-
dita non ſit tradita ſi caſu fortuito pereat, damno Em-
ptoris pereat liquet ex §. 5. Inſt. de Empt. & Vendit. *ut*
monet Auctor n. 11. At nihilominus inter alios magnus *Cu-*
jacius tract. 81. *ad African.* in contrarium ivit ſententiam.
2 Innititur ipſe *L.* 12. *& duab. ſeq. ff. de Peric. & commod.*
Rei vend. tum & maxime *L.* 33. *ff. Locat.* Ex profeſſo ve-
ro eum refutavit, reſpondit que omnibus hiſce legibus cla-
3 riſſimus *Alef de eo quod juſtum eſt circa peric. & com-*
mod. rei vendit, cap. 2. *per tot.*

Inter eos vero qui tenent perfecto contractu emptionis
& venditionis, rem venditam licet non traditam, fortui-
to caſu per empta damno Emptoris perire non convenit
de ratione hujus diſpoſitionis. Vide qui varias Variorum
rationes referunt *Alef. cit. cap.* 2. *num.* 12. *& Vaſmuth. exer-* 4
citationum ad obſcuriora quædam juris Romani capita cap.
1. *per tot.*

Mox laudatus *Alef eod. cap.* 2. *num.* 13. hanc reddit 5
rationem. ,, Quid igitur? Cape ſequentia. Eſt contractus
,, emptionis, & venditionis frequentiſſimus, atque adeo
,, neceſſarius, ut dubites, poſſitne Res publica ſine ejus
,, adminiculo vel per aram ſubſiſtere. Debebat proinde
,, eſſe conſtans; quia alias continuo vacillaſſet ſubdito-
,, rum (ſuis per hunc contractum neceſſitatibus proſpicien-
,, tium ſecuritas) vacillaſſet Reipublicæ ſalus. Si hoc, er-
,, go neceſſe erat ſtatuere, quod emptione & venditione
,, perfecta periculum ſit penes Emptorem. Quemadmodum
,, enim rerum pretia continuis mutationibus ſunt obno-
,, xia; ita timendum erat, ne eo decreſcente Emptor,
,, accreſcente autem Venditor, a contractu recederet. His
,, proinde vulneribus mederi oportebat, ideoque (quod
,, audiſti) neceſſe erat ſtatuere, quod contractu perfecto,
,, & commodum, & periculum ſit apud Emptorem. De-
,, bebat ſane (quod fatemur omnes) utrumque eſſe apud
,, alterutrum. Æquitas poſtulat eum ſentire commodum,
,, qui ſentit damnum, ut hoc penſetur illo, neque leoni-
,, na fiant jura. Utrumque vere ſi Venditori ferendum,
,, conſequens eſt ut admittas eſſe contractum, venditio-
,, nem nempe eſſe perfectam, nullam natam eſſe obliga-
,, tionem. Nollet enim pretio accreſcente ſtare contra-
,, ctui Venditor, quia ante traditionem, (quod ne vis)
,, hunc ſequitur commodum. Decreſcente vero pretio,
,, nollet Emptor; quia dum Venditor captat lucrum da-
,, mnum etiam ferat, neceſſe eſt. Utrumque igitur in Em-
,, ptorem conjici prudentiſſime Leges volunt, ut ſic con-
,, tractum (quæcumque obvenerit ſive rei, ſive pretii mu-
,, tatio) donarent firmitate Contrahente certitudine &
,, Rempublicam quiete." Sed utrum bene an male diſſe-
rat Auctor hic alii dicant.

Mihi penitius materiam hanc intuenti videtur Jus Ro- 6
manum ſibi non conſentire. Juxta ipſum, ut dictum eſt
perfecta emptione, & venditione, res vendita licet non
tradita, ſi perit, damno Emptoris perit; At quomodo
hoc ſtare poteſt cum eo, quod diſpoſitum eſt *in Leg.* 14.
Cap. de Rei vendicat. in qua habetur: ,, Quod duobus
,, in ſolidum prædium jure diſtrahitur, manifeſti juris eſt 7
,, ei cui priori traditum eſt in detinendo Dominio eſſe
,, potiorem". Si Venditor emptione perfecta poteſt ex ju-
re Romano rem illam alii vendere eumque facere Domi-
num traditione ipſius, a juſtitiæ & æquitatis Regulis ab- 8
horrere videtur, ut interim ea, ſi caſu fortuito periiſſet,
damno emptoris periiſſet.

Libet hic ſententiam *Grotii* hac de re afferre: ,, De 9
,, vendito (inquit *lib.* 2. *cap.* 12. *§.* 15.) & emptio-
,, ne notandum, etiam ſine traditione ipſo contractus
,, momento trasferri dominium poſſe, atque id eſſe ſim-
,, pliciſſimum. Ita Seneca venditio alienatio eſt, & rei
,, ſuæ, juriſque ſui in alium translatio: nam & ita fit in
,, permutatione. Quod ſi actum ſit ne dominium ſtatim
,, tranſeat, obligabitur Venditor ad dandum dominium,
,, atque interior res erit commodo & periculo vendito-
,, ris. Quare quod venditio & emptio conſtat præſtando
,, ut habere liceat & evictionem, item quod res pericu-
,, lo eſt Emptoris, & ut fructus ad eum pertineant ante-
,, quam dominium tranſeat, COMMENTA SUNT JURIS
,, CIVILIS, quod nec ubique obſervatur, immo pleriſque
,, Legum Conditoribus placuiſſe ut ad traditionem uſque
,, res commodo & periculo venditoris ſit notavit Theo-
,, phraſtus in loco, qui apud Stobæum eſt."

ARTICULUS V.

Quoad ea, quæ concernunt Actiones ex empto, &
vendito, & Actionem ob læſionem ultra di-
midium, & pactum legis Commiſſoriæ,
& Addictionis in diem.

SUMMARIUM.

1 *Quid ſit & ad quæ detur Actio ex empto, ſeu empti?*
2 *Hoc jus, ſeu Actio oritur ſtatim ac habetur perfecta venditio.*
3 *Non poteſt cum effectu inſtitui contra venditorem, niſi prius ſit pretium ex integro ſolutum, aut ſaltem realiter ei oblatum.*
4 *Quid ſit, & ad quæ detur Actio ex vendito, ſeu venditi?*
5 *Hoc jus, ſeu Actio oritur ſtatim, ac habetur perfecta emptio.*
6 *Non poteſt cum effectu inſtitui contra emptorem, niſi prius a venditore res ſit tradita ipſi emptori.*

7 *Quid*

7 Quid ſit, & ad quæ detur Actio Redhibitoria?
8 Unde vocetur Redhibitoria?
9 Actio Redhibitoria competit non ſolum emptori, ſed etiam ejus hæredibus.
10 Poteſt intentari non ſolum contra venditorem, ſed etiam contra omnes ejus hæredes.
11 Quid ſit, & ad quæ detur Actio Æſtimatoria, ſeu quanto, vel quanti minoris?
12 Unde vocetur Æſtimatoria, ſeu quanto, vel quanti minoris?
13 Actio Æſtimatoria, ſeu quanto, vel quanti minoris competit non ſolum emptori, ſed etiam ejus hæredibus.
14 Poteſt intentari non ſolum contra venditorem, ſed etiam contra omnes ejus hæredes.
15 Si venditor ignorans vitium rei, ipſam ſine ulla malitia, & fraude vendidit tanquam bonam, non tenetur de damnis inde ſecutis, ſed ſola Actione Æſtimatoria conveniri poteſt ad reſtituendum pretium quanto minoris emptor emiſſet, ſi vitium rei ſciviſſet.
16 Si autem venditor rem notabili vitio laborantem ſcienter, & malitioſe vendidit emptori, poteſt conveniri ab emptore Actione Redhibitoria, vel Æſtimatoria non ſolum ad reſtituendum pretium, vel partem ejus, ſed etiam ad compenſanda omnia inde ſecuta damna.
17 Pro inſtituenda Actione Redhibitoria conceduntur ſex menſes.
18 Pro inſtituenda autem actione Æſtimatoria conceditur annus integer.
19 Quando ob vitium rei conceditur Actio Redhibitoria, poteſt emptor intra ſex menſes loco ipſius aſſumere Æſtimatoriam, ita tamen, ut una aſſumpta variare amplius non poſſit.
20 Si tamen intra ſex menſes emptor nullam intentaverit Actionem, poteſt poſt illos ſex menſes adhuc intentare Actionem Æſtimatoriam.
21 Anno tamen elapſo nullam amplius Actionem, nec Redhibitoriam, nec Æſtimatoriam poterit emptor intentare; In foro enim externo tales actiones eo tempore præſcribuntur.
22 In foro interno tamen nunquam eximitur venditor ab obligatione reſtituendi, vel compenſandi damna per talem deceptionem illatam emptori.
23 Actio ob læſionem non conceditur de Jure Civili, niſi læſio ſit ultra dimidium
24 Sic etiam de Jure Canonico loquendo de foro externo.
25 In foro autem interno etiam infra dimidium lædens tenetur ad reſtitutionem, etiamſi ex ignorantia, & bona fide læſerit.
26 Minoribus 25. annis conceditur actio contra graviter lædentem, etiamſi læſio ſit infra dimidium.
27 Sic enim conceditur Eccleſiis, ac Communitatibus.
28 Sic etiam conceditur univerſaliter omnibus læſis infra dimidium, ſi læſio facta eſt ex dolo, vel fraude.
29 Ob læſionem ultra dimidium competit actio venditori contra emptorem.
30 Item competit contra venditorem.
31 Læſio ultra dimidium eodem modo, & æqualiter computari debet in venditore, & emptore.
32 Emptor ultra dimidium lædens tenetur, vel defectum pretii ſupplere, vel rem iterum reſtituere.
33 Sic etiam venditor ultra dimidium lædens tenetur, vel exceſſum pretii reſtituere emptori, vel rem venditam iterum recipere, reſtituto toto pretio accepto.
34 Nec emptor, nec Venditor ſatisfacit reſtituendo tantum quantum ſufficit, ne læſio ſit amplius ultra dimidium, ſed debet integre reſtituere totum id, quod deeſt juſto pretio.
35 Quando læſio ultra dimidium facta eſt bona fide, & emptor iterum reſtituit rem emptam, poteſt fructus interea perceptos ſibi retinere in utroque foro.
36 Quando vero læſio ultra dimidium facta eſt mala fide, ſeu doloſe, & fraudulenter, tunc emptor tenetur una cum re etiam omnes fructus perceptos reſtituere.
37 Quando læſio eſt facta bona fide, & reſcinditur contractus, venditor tenetur refundere emptori expenſas, quas interea in neceſſarias, & utiles rei meliorationes fecit.
38 Actio contra lædentem ultra dimidium bona fide, inſtitui poteſt uſque ad triginta annos.
39 Contra lædentem vero mala fide, poteſt inſtitui Actio uſque in perpetuum.
40 Pactum legis Commiſſoriæ, ſeu Lex Commiſſoria quod ſit? & ad quæ detur?
41 Si emptor determinato per pactum tempore pretium non ſolvit, dicitur Lex commiſſa, & ſtatim ipſo jure res ad venditorem redit.
42 Etiamſi emptor a venditore ad ſolvendum non moneatur, aut interpelletur.
43 Immo non ſolum res ipſa iterum ad venditorem, ſed etiam fructus interea ab emptore percepti, & reliqua commoda, vel acceſſiones rei eidem venditori reſtitui debent.
24 Venditor tamen lege commiſſa, ſeu pretio per emptorem, ſtatuto tempore, non ſoluto, habet in ſua libertate, vel pretium adhuc petere, vel rem venditam una cum fructibus repetere, dummodo ſtatim ſe reſolvat, & ſemel alterutro electo, non amplius variet.
45 Emptor autem non habet hanc libertatem eligendi, ſed debet præſtari id quod venditor elegerit.
46 Pactum addictionis in diem quid ſit; & ad quæ detur?
47 Quare dicatur Addictio in diem?
48 Quis cenſeatur offerre meliorem conditionem?
49 Si venditione non pacto Addictionis in diem celebrata, intra tempus determinatum, alius emptor meliorem conditionem offerat, & eam venditor acceptet, ſtatim ipſo jure abſque ulla alia Actione res vendita iterum redit ad venditorem.
50 Et tunc debet emptor reſtituere venditori nedum ipſam rem, ſed etiam omnes fructus interea ex illa perceptos, & acceſſiones, & commoda illius.
51 Poteſt tamen emptor deducere expenſas, quas interea in rem neceſſario fecit, & venditor tenetur eas ipſi compenſare.
52 Pactum Addictionis in diem ut ſuum ſortiatur effectum, debet habere ſequentes conditiones. Prima eſt, ut ſincere abſque dolo, & ſimulatione ab alio emptore melior conditio offeratur venditori.
53 Secunda eſt, ut emptor primus nolit ipſe oblatam meliorem conditionem præſtare, vel adæquare.
54 Tertia eſt, ut venditor oblatam a ſecundo emptore meliorem conditionem reipſa acceptet.
55 Quarta eſt, ut intra diem, ſeu tempus Addictionis venditor non moriatur, vel ſi moriatur adſit intra illud tempus hæres idoneus, cui melior conditio poſſit offerri.

Actio ex empto, ſeu empti eſt jus, quod competit 1
emptori ad conſequenda ea, quæ a venditore vi con-
tractus debentur; *l. Ex empto* 11. *ff. de action. empti*. Hoc 2
Jus, ſeu actio oritur ſtatim ac perfecta, & abſoluta ha-
betur venditio, *§. 1. Inſtit. de emptione, & venditione*.
Non poteſt tamen cum effectu inſtitui contra vendito- 3
rem, niſi prius ſit pretium ex integro ſolutum, aut ſal-
tem realiter ei oblatum; *l. 3. §. 8. ff. de action. empti*.
Actio ex vendito, ſeu venditi eſt jus, quod competit 4
venditori ad conſequenda ea, quæ ab emptore vi contra-
ctus debentur; *l. Julianus* 13. *§. 9. ff. de action. empti*. Hoc 5
Jus, ſeu actio oritur ſtatim ac perfecta, & abſoluta ha-
betur emptio; *§. 1. Inſtit. de emption., & vendit.* Non 6
poteſt tamen cum effectu inſtitui contra emptorem, niſi
prius a venditore res tradita ſit ipſi emptori; *l. Qui pen-
dentem* 25. *ff. de action. empti*.

Actio redhibitoria eſt jus ex empto competens emptori 7
contra venditorem ad redhibendam, ideſt iterum haben-
dam, vel retinendam rem venditam, & e contra ad pre-
tium, cunctaque in integrum reſtituenda, quando vendi-
tor malitioſe occultavit, vel non manifeſtavit rei vitium,
defectum, vel morbum, ratione cujus ipſa res, vel ex to-
to, vel notabiliter eſt inutilis ad finem, & intentum e-
mentis, adeout ſi emptor ſciviſſet, non emiſſet. *Eſt in re
communis*, & deſumitur clare *ex l. Cum autem* 23. *§. Ju-
ſtianus, & l. Facta* 60. *& Legibus ſequentibus ff. de Ædili-
tio Edicto*. Vocatur autem *redhibitoria* ab effectu, quem 8
habet; redhibere enim eſt facere, ut venditor iterum ha-
beat, quod jam habuit, & ſic malitioſe vendidit, & quia
redhibendo id ſiebat, idcirco redhibitio eſt appellata, quaſi
redditio; *l. Redhibere* 21. *ff. de Ædilitio Edicto*. Actio Red- 9
hibitoria competit non ſolum Emptori, ſed etiam ejus hæ
redibus; *l. Sciendum* 19. *§. 5. ff. de Ædilitio Edicto*. Et po- 10
teſt intentari non ſolum contra venditorem, ſed etiam
contra omnes ejus hæredes, *l. Cum autem* 23. *ff. de Ædi-
litio Edicto*.

Actio æſtimatoria, ſeu quanto minoris, eſt jus, quod 11
ob venditam rem vitio laborantem competit adverſus ven-
ditorem, ad hoc ut tantum reſtituatur emptori, quanto
minoris emiſſet, ſi vitium, vel morbum ſciviſſet. *Eſt in
re communis*, & deſumitur clare *ex l. 1. l. 35., & aliis
pluribus Legibus, ff. de Ædilitio Edicto*. Vocatur autem *æ-* 12
ſtimatoria, ſeu *quanto*, vel *quanti minoris* ab effectu,
quem habet, tenetur enim venditor reſtituere emptori
tantum pretium ſecundum peritorum æſtimationem, quan-
to minoris emptor, ſi vitium, vel morbum rei ſciviſſet.
*Sic communis Doctorum ex citatis Legibus de Ædilitio
Edicto*. Actio æſtimatoria, ſeu quanto minoris, vel quanti 13
minoris competit non ſolum emptori, ſed etiam ejus hæ-
redibus; *l. Sciendum* §. 5. *ff. de Ædilitio Edicto*. Et poteſt 14
intentari, non ſolum contra venditorem, ſed etiam con-
tra omnes ejus hæredes; *l. Cum autem* 23. *§. 5. ff. de Æ-
dilit. Edict.*

Si venditor ignorans vitium rei, ipſam ſine ulla mali- 15
tia & fraude vendidit tanquam bonam, non tenetur de
damnis inde ſecutis, ſed ſola actione æſtimatoria conve-
niri poteſt ad reſtituendum pretium, quanto minoris em-
ptor emiſſet, ſi vitium rei ſciviſſet; *l. Julianus* 13. *ff. de*
actio-

26 *actionibus empti* . Si autem venditor rem notabili vitio
laborantem ſcienter, & malitioſe vendidit emptori, po-
teſt conveniri ab emptore actione Redhibitoria, vel Æ-
ſtimatoria, non ſolum ad reſtituendum pretium, vel par-
tem ejus, ſed etiam ad compenſanda omnia inde ſecuta
damna, textu expreſſo *in cit. l. Julianus 13. in ff. de actio-
nibus empti*, ibi: Qui pecus vitioſum vendidit, ſi qui-
„ dem ignorans fecit, id tantum ex empto actione præ-
„ ſtaturum, quanto minoris eſſet empturus, ſi ita eſſe
„ ſciviſſet; Si vero ſciens reticuit, & emptorem dece-
„ pit, omnia detrimenta, quæ ex ea emptor traxerit,
„ præſtaturum ei; *ſive igitur* ædes ligni vitio corrue-
„ runt, ædium reſtitutionem, ſive pecora contagione
„ morboſi pecoris perierunt, quod interfuit idonee ve-
„ niſſe, erit præſtandum; Item qui furem vendidit, aut
„ fugitivum &c. *Concordat l. 1. Cod. de Æditiis actio-
nibus, & l. Quæro 58. de Ædilitio Edicto* - *Eſt commu-
nis*.

17 Pro inſtituenda Actione redhibitoria conceduntur ſex
menſes, textu expreſſo *in l. 19. §. final. ff. de Ædilitio*
18 *Edicto*, „ ibi: Tempus autem redhibitionis ſex menſes
„ utiles habet. Pro inſtituenda autem actione æſtima-
„ toria conceditur annus integer, textu expreſſo *in cit. l.*
29. §. *final. ff. de Ædilitio Edicto*, ibi: Si autem non
„ redhibeatur, ſed quanto minoris agitur, annus utilis
19 „ eſt, & concordat *l. 2. Cod. eodem* „. Quando ob vi-
tium rei conceditur Actio redhibitoria, poteſt emptor in-
tra ſex menſes loco ipſius aſſumere æſtimatoriam; ita ta-
men ut aſſumpta, variare amplius non poſſit; *l. Si quid
18. in princip. ff. de Ædilit. Edicto l. Si is, qui* §. 1. *ff. de*
20 *except. rei judic.* Si autem intra ſex menſes emptor nul-
lam intentaverit Actionem; poteſt poſt illos ſex menſes
adhuc intra annum intentare Actionem æſtimatoriam;
l. Si tamen 42. §. *de Ædilit. edict.*, ibi: „ Non nocebit
„ emptori, ſi ſex menſium exceptione redhibitoria ex-
21 „ cluſus, velit intra annum æſtimatoriam agere. Anno
tamen elapſo nullam amplius actionem, nec Redhibito-
riam, nec Æſtimatoriam poterit emptor intentare; quia
tales Actiones in foro externo eo tempore præſcribun-
tur; *leg. Cum proponas 2. Cod. de Ædilit. Action.*, ibi:
„ Etenim Redhibitoriam actionem ſex menſium tempori-
„ bus, vel quanto minoris anno concludi, manifeſti ju-
22 „ ris eſt. In foro autem interno nunquam eximitur ven-
ditor ab obligatione reſtituendi, vel compenſandi damna
per talem deceptionem illata emptori; *arg. Regul. 4. Ju-
ris in 6.*, ibi: Peccatum non dimittitur, niſi reſtitua-
„ tur ablatum, & ſic communis Doctorum cum Molina
„ *diſp.* 353. *concluſ.* 2. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17.
„ *num.* 15.

23 Actio ob læſionem non conceditur de jure Civili, niſi
læſio ſit ultra dimidium; habetur expreſſe ex *l. 2. Cod.
de reſcindend. vendit. & l. Si voluntate 8. Cod. eodem.*
24 Sic etiam de Jure Canonico loquendo de foro externo
*cap. Cum dilecti 3. & cap. Cum cauſa 6. de emption. &
vendit.*, ibi „: Cum conſtitiſſet nobis Monaſterium in
„ venditione ultra dimidium juſti pretii fuiſſe deceptum;
„ ſententiando decrevimus, ne præfati Cives, aut rece-
„ pto poſſeſſiones reſtituerent memoratas, aut ſupple-
„ rent quantum conſtaret legitimæ venditionis tempore
25 juſto pretio defuiſſe. Communis. In foro autem interno
etiam infra dimidium lædens tenetur ad reſtitutionem,
etiamſi ex ignorantia, & bona fide læſerit; *arg. Regul.
206. ff. de Regul. Juris*, ubi dicitur quod Jure naturæ
æquum eſt, neminem cum alterius detrimento, & inju-
ria fieri locupletiorem, & concordat *Regul.* 48. *Juris
in 6.*, ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius in-
juria, vel jactura*, & ſic communis Doctorum cum D.
Thom. 2. 2. *quæſt.* 77. *art.* 1 Molina *diſp.* 350. *num.* 5. Pi-
rhing. *lib.* 3. *decret. d. tit.* 17. *num.* 26. Minoribus 25. an-
26 nis conceditur actio contra graviter lædentem, etiamſi
læſio ſit infra dimidium, habetur *ex leg. Quiſquis 15. Cod.
de reſcindend. vendit.*, & ex toto *tit. ff. de Minoribus*,
27 *& Cod. de in integrum reſtitution. Communis*. Sic etiam
conceditur Eccleſiis, ac Communitatibus, eo quod Ec-
cleſia gaudeat Jure Minorum; *cap. Auditis 3. de in in-
28 tegrum reſtitut. Communis*. Sic etiam conceditur univer-
ſaliter omnibus læſis infra dimidium, ſi læſio facta eſt
ex dolo, & fraude, datur enim tunc actio ex dolo, *l. Et
eleganter, ff. de dolo malo; l. Julianus 12. ff. de action.
empti*. Et ratio eſt, quia fraus, & dolus alicui patroci-
nari non debet; *cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumac.
cap. Sedes 15., & cap. Ex tenore 16. de reſcriptis; cap. Tuæ
12. de Clericis non reſidentib, l. Si in fundo, ff. de rei vin-
dicat. leg. Cum hi, ff. de tranſact. & l. Si Legatarius, Cod.
de Legatis*.

Ob læſionem ultra dimidium competit actio venditori 29
contra emptorem; *l. 2., & l. 8. Cod. de reſcind. vendit.
cap. Cum cauſa 6. de empt., & venditione*. Communis.
Item competit emptori contra venditorem. In correlati- 30
ve enim oppoſitis, uti ſunt emptor, & venditor, quod
ſtatuitur de uno, cenſetur etiam ſtatutum de altero, ſi
eadem de utroque militat ratio; ut hoc caſu, *arg. leg.
final. Cod. de Indict.*, *& l. Cum emptor 5. de reſcind.
vend.* Sic communis Doctorum cum Abbat. *in cit. cap.
Cum dilecti num.* 3. Molina *diſp.* 349. Pirhing. *lib.* 3. *de-
cretal. tit.* 17. *num.* 25. Reiffenſtuel *ibid. num.* 335. Hau-
nold. *tract.* 10. *cap.* 1. *num.* 340. Læſio ultra dimidium eo-
dem modo, & æqualiter computari debet in venditore,
& emptore. Sic Gloſſa *in cit. l. 2. Cod. de reſcindend.* 31
*vendit., & in cit. cap. Cum cauſa 6. de emption., & ven-
dit. verb. dimidium*, Covarruv. *lib.* 2. *variar. reſolut. cap.*
3. *num.* 8. Gutierez 2. *part.* 24. *quæſt.* 133. Leſſius *cap.* 21.
num. 20. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 336. Pirhing. *loc. cit.
num.* 25. dicens hanc ſententiam eſſe communem, verio-
rem, & æquiorem, licet Fachin. *lib.* 2. *cap.* 16. Mynſig.
centur. 4. *obſerv.* 73. *num.* 4., & alii contrarium ſentiant.
Vid. artic. 1. *num.* 17. 18., & 19. Emptor ultra dimidium 32
lædens tenetur, vel defectum pretii ſupplere, vel rem
iterum reſtituere: textu expreſſo *in cit. l. 2., & 8. Cod.
de reſcind. vendit. & in cap. Cum Dilecti 2. de emption. &
vendit.*, ibi „: In arbitrio emptoris eſt, ſi velit ſupple-
„ re juſtum pretium, aut venditionem reſcindere, cum
„ res minus dimidia juſti pretii comparatur, & concor-
„ dat *cap. Cum cauſa 6. eodem tit.* per verba adducta *ſuper
num.* 24. Sic etiam venditor ultra dimidium lædens tene-
tur, vel exceſſum pretii reſtituere emptori, vel rem ven-
ditam iterum recipere, reſtituto toto pretio accepto. Sic
communiter omnes citati Doctores ob paritatem rationis;
*arg. cit. l. 2. & 8. Cod. de reſcindend. vendit., & cit. cap.
Cum dilecti 3., & cap. Cum cauſa 6. de emption. & ven-
dit.* Nec emptor, nec venditor ſatisfacit reſtituendo tan- 34
tum, quantum ſufficit, ne læſio ſit amplius ultra dimi-
dium, ſed debet integre reſtituere totum id, quod deeſt
juſto pretio. Sic communis Doctorum, *arg. cit. l. 2. & 8.
de reſcindend. vendit. cit. c. Dilecti 3., & cap. Cum cauſa
6. de emption. & vendit.*

Quando læſio ultra dimidium facta eſt bona fide, & 35
emptor iterum reſtituit rem emptam, poteſt fructus inte-
rea perceptos ſibi retinere in utroque foro (a), *arg. cap.
Cum ad noſtram 11. de rebus Eccleſ. alienan. vel non*; ubi
ob enorme diſpendium illatum Monaſterio ob venditio-
nem Feudi, jubetur emptor recepto pretio Feudum re-
ſtituere, fructus autem interea perceptos retinere per-
mittitur: ibi: *Cum ſibi fructus percepti ſufficere debeant
pro labore*. Sic Gutierez 2. *part.* 99. *quæſt.* 134. Molina
diſp. 349. Layman *lib.* 2. *cap.* 24. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 21.
dub. 15. Pinell. *part.* 4. *num.* 1. Reiffenſtuel *loc. cit. num.*
343., & alii paſſim. Quando vero læſio ultra dimidium
facta eſt mala fide, ſeu doloſe, & fraudulenter, tunc
emptor tenetur una cum re etiam omnes fructus perce-
ptos reſtituere. Et ratio eſt, quia nemo debet ex ini-
quitate ſua commodum reportare, & fraus, & dolus ali-
cui patrocinari non debet per Jura *cit. ſupra numer.* 28.
Quando læſio eſt facta bona fide, & reſcinditur contra- 37
ctus, venditor tenetur refundere emptori expenſas quas
interea in neceſſarias, & utiles rei meliorationes fecit;
Univerſaliter enim bonæ fidei poſſeſſori caſu, quo res
iterum reſtituitur, ſumptus, ac meliorationes reſtitui de-
bent; *leg. Si prædium 16. Cod. de prædiis minor. Com-
munis*. Actio contra lædentem ultra dimidium bona fide 38
inſtitui poteſt uſque ad triginta annos. Gloſſa *in cit. l. 2.
Cod. de reſcindend. vendit.*, & *communis Doctorum*, *arg.
l. Sicut 3. Cod. de præſcript. 30. ann.* Contra lædentem 39
vero mala fide poteſt inſtitui actio uſque in perpetuum,
quia cum mala fide nullo tempore præſcribitur; textu
expreſſo *in Cap. Quoniam 20. de præſcriptionibus*, ibi: De-
„ finimus, ut nulla valeat abſque bona fide præſcriptio
„ tam Canonica, quam Civilis, & Regul. 2. Juris in 6.,
„ ibi: Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit.
„ Communis.

Pactum Legis Commiſſoriæ, ſeu Lex Commiſſoria eſt 40
pactum a contrahentibus emptioni, & venditioni appoſi-
tum ad hoc ut, ut ſi intra certum tempus emptor ſolverit
pretium, nulla ſit ipſa emptio, & venditio. *Eſt in re
communis*, & patet *ex l. 2., & 5. ff. de Lege commiſſoria,
& cap. Significante 7. de pignoribus*, ubi vocatur pactum
Legis commiſſoriæ. Si Emptor determinato per pactum
tempore pretium non ſolvit, dicitur Lex commiſſa, &
ſtatim ipſo jure res ad venditorem redit; *l. fin. ff. de Le-* 41
ge commiſſor. Communis. Etiamſi emptor a venditore ad 42
ſol-

(a) Si per legis diſpoſitionem emptor ille poteſt fructus interea perceptos ſibi retinere in utroque foro, ex eo quod læſio illa ultra dimidium facta fuerit non mala, ſed bona fide, non apparet, cur debeat id reſtituere, in quo factus eſt ditior. Dum enim rem emptam cum læſione, dum eam retinebat, ipſam bona fide retinebat, ac læſionem eſſe cognovit, rem emptam reſtituit, nullus igitur in tali emptore dolus apparet, nulla intentio nocendi proximo; adeo-que ſi permittitur ipſi fructuum perceptorum retentio, cogi non debet ad reſtituendum id, in quo factus eſt ditior eo tempore, quo rem emptam bona fide poſſidebat.

42 ſolvendum non moneatur, aut interpelletur; *leg. Si fun-
dus 4. §. final. ff. de Lege Commiſſor.* In hoc enim dies in-
terpellat pro homine; *leg. Magnam 12. Cod. de contrah.*,
43 *& commit. ſtip.* Immo non ſolum res ipſa iterum redit ad
venditorem, ſed etiam fructus interea ab emptore per-
cepti, & reliqua commoda, vel acceſſiones rei eidem
venditori reſtitui debent; *l. Si fundus 4.*, *& l. Fundo
5. ff. de lege Commiſſor.*, quia ut ibi dicit textus, nihil
penes eum reſidere oportet ex re, in qua fidem feſelliſ-
44 ſet. Venditor tamen Lege commiſſa, ſeu pretio per
emptorem, ſtatuto tempore, non ſoluto, habet in ſua
libertate, vel pretium adhuc petere, vel rem venditam
una cum fructibus repetere, dummodo ſtatim ſe reſol-
vat, & ſemel alterutro electo, non amplius variet,
textu expreſſo *in l. Si fundus 4. ff. de Lege commiſſor.*,
ibi: „ Eleganter Papinianus ſcribit, ſtatim atque com-
„ miſſa eſt Lex, ſtatuere venditorem debere, utrum
„ Commiſſoriam velit exercere, aut potius pretium pe-
„ tere, nec poſſe, ſi Commiſſoriam elegerit, poſtea va-
„ riare: concordat *leg. 4. Cod. de pactis inter empt.* Em-
45 ptor autem non habet hanc libertatem eligendi, ſed de-
bet præſtare id, quod venditor elegit; *arg. leg. 3.*, *&
4. ff. de Lege Commiſſor.* & ratio eſt clara, quia, quod eſt
introductum in favorem venditoris, cederet in ejus
odium, & damnum, quod iniquum eſt, *leg. 46. §. final.
ff. de fideic. lib. leg. 6. Cod. de Legibus*, *& facit Regul. 61.
Juris in 6.*, ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non
eſt in ejus diſpendium retorquendum.*
46 Pactum addictionis in diem eſt pactum a contrahenti-
bus venditioni appoſitum ad hoc, ut liceat venditori
rem venditam denuo alteri emptori vendere, ſi intra
certum tempus aliquis meliorem conditionem pro tali
re offerat; *Eſt in re communis*; & deſumitur *ex l. 1. ff.
De in diem addict.* Dicitur *Addictio in diem*, quia non
47 ſtatim addicitur, ſeu datur primo emptori irrevocabili-
ter, & perpetuo, ſed in diem, ideſt ad certum tempus,
intra quod ſi nullus emptor meliorem conditionem offe-
rens appareat, addicitur tandem perpetuo, & irrevoca-
48 biliter. Ille autem cenſetur offerre meliorem conditio-
nem, qui offerat aliquid, quod ad majorem utilitatem, &
commoditatem venditoris pertineat; *l. Quidquid 5. ff. de
49 in diem addict.* Si venditione cum pacto addictionis in
diem celebrata, intra tempus determinatum, aliud em-
ptor meliorem conditionem offerat, ut eam venditor ac-
ceptet, ſtatim ipſo jure abſque ulla alia auctione res
vendita iterum redit ad venditorem; *leg. Si quis hac Le-
ge 41. in princip. ff. de rei vendic.* Et tunc debet emptor
50 reſtituere venditori nedum ipſam rem, ſed etiam omnes
fructus interea ex illa perceptos, & acceſſiones, & com-
moda illius, *l. Item 6. ff. de in diem addict.* Poteſt tamen
51 emptor deducere expenſas, quas interea in rem neceſſa-
rio facit, & venditor tenetur eas ipſi compenſare; *leg.
Imperator 16. ff. de in diem addict.*
52 Pactum addictionis in diem non poteſt ſuum ſortiri ef-
fectum, niſi concurrant ſequentes conditiones. Prima
eſt, ut vere, & ſincere abſque dolo, & ſimulatione ab
alio emptore melior conditio offeratur venditori, aliter
ſi doloſe ſimulata meliori oblata conditione æquali ſo-
lum, vel minori pretio reipſa alteri venderetur, ſecunda
venditio eſſet nulla, & doloſus venditor teneretur ad
omnia damna emptoris; *l. Si venditor 14. ff. de in diem
53 addict.* Secunda eſt, ut emptor primus nolit ipſe oblatam
meliorem conditionem præſtare, vel adæquare, quia ſi
prior emptor velit præſtare totum id, quod ſincere offert
alius, ſubſiſtet venditio; *leg. Licet ff. de in diem addict.*
54 Tertia eſt, ut venditor oblatam a ſecundo emptore me-
liorem conditionem reipſa acceptet, quia ſi ſecundo
huic emptori pro oblata meliori conditione rem ven-
dere recuſet, uti revera poteſt, *ex loc. Sabinus 9. ff.
de in diem addict.* tunc ſubſiſtet prima emptio etiam in-
vito primo emptore; *citat. loc. Sabinus*, niſi ipſe primus
emptor expreſſe convenerit cum venditore, ut ſibi lice-
ret reſilire, meliori ei conditione oblata; *citat. leg. Sabi-
nus*, quia *ex Regul. 85. Juris in 6. Contractus ex conven-
tione legem accipere dignoſcuntur*. Quarta eſt, ut infra
diem, ſeu tempus addictionis venditor non moriatur,
vel ſi moriatur, adſit intra illud tempus hæres idoneus,
cui melior conditio poſſit offerri; *leg. Si prædio 15. ff. de
in diem addict.*

Noviſſima additiones ex aliena manu.

1 ACtio empti competit emptori. Eaque petitur ut
res vendita corporalis tradatur, incorporalis ceda-
2 tur, vel alio ſimili modo ejus quaſi traditio fiat, una
cum fructibus perceptis a tempore venditionis, tum om-
nibus acceſſionibus, aut pacto ſpeciali comprehenſis, aut
ex generali natura emptionis ſolitis præſtari. Clariſſimus
*Voet in Commen. ad Pandect. lib. 19. tit. 1. a num 4 ad
plur. ſequen.* illuſtrioribus exemplis, quæ acceſſionis jure
in emptorem tranſire debeant, oſtendit.
3 Actio venditi competit venditori. In id ea tendit, ut
emptor pretium ſolvat, impenſas reſtituat a venditore
4 poſt venditionem factas, præſtetque inſuper omnia illa,
quæ vel ex ſpeciali pacto appoſito, vel ex emptionis na-
tura præſtari debent; potiſſime vero uſuras ex mora; Id-
que quia æquum eſt, ut dum re fruitur Emptor uſuræ
venditori cedant *leg. 5. Cod. de Action. Empt.* 5
Nec ab hac uſurarum præſtatione, ſe ex eo ſubduce-
re poteſt emptor, quod ob imminentem rei venditæ ac
traditæ evictionem, denegaverit ſolutionem pretii, 6
aut venditor noluerit illud legitimo modo oblatum acce-
ptare; quum hiſce in caſibus oportuiſſet illud conſigna-
tum deponere, eo quod uſuræ pretii rerum venditarum 7
non ex conſideratione moræ ex Perſona per interpellatio-
nem introductæ, ſed propter conventionem, aut moram 8
ex re debentur: ne ſcilicet Emptor ſimul lucretur uſu- 9
ras pretii, & fructus rei, qualium uſurarum curſus neu-
tiquam ſola ſiſtitur oblatione, ſed accedat oportet de-
poſitio, *leg. 19. Cod. de Uſur. Carpzov. Juriſprud. Forenſ.
part. 2. Conſtitut. 34. Definit. 38. Sande Deciſ. Friſic. lib. 3.
tit. 14. Definit. 8.*
Quæri hic ſolet, uter prior Contractum implere de- 10
beat, Emptor an venditor. Facilis vero eſt reſponſio, ni-
mirum, quod is qui agit ſive emptor, ſive venditor ſit
prius ex latere ſuo implere, ac præſtare debeat omnia,
ad quæ præſtanda ex Contractu illo obſtrictus eſt, ne alio-
quin per rerum conventum exceptione contractus ex la-
tere actoris nec dum impleti, repellatur. *leg. 13. §. 8. leg.
25. ff. de action. Empt. & vendit. leg. 25. leg. 57. Ædilit.
edict.*, *& leg. 5. Cod. de Eviction.*
Et, quod notandum eſt, exceptio contractus non im- 11
pleti ex parte actoris non a reo ipſam proponente, pro-
banda eſt, ſed per actorem ex contractu veluti impleto
agentem, implementum probari debet. Et ſumma ratio-
ne. Totum enim Actoris fundamentum in Contractu
ex parte ſua impleto conſiſtit; neceſſario propterea im-
plementum illud ab adverſario negatum probari debet
Zanger. de exception. part. 3. cap. 22. num. 6., *& plur. ſe-
quent.*
In quacumque vero Judicii parte actori ſi objiciatur 12
exceptio contractus non impleti, liberum ei eſt imple-
mentum quantocius offerre, atque hoc pacto efficacem
reddere ſuam, quæ ab initio laborabat petitionem *arg. leg.
9. §. ult. ff. de Pignorat. Action.*

ENERGUMENI. Vide *Irregularitas*, *art. 1. n. 12.*
& verb. *Exorciſta*, *num. 17.*

EPICHEJA. Vid. verb. *Lex*, *art. 5. a n. 41. ad 43.*

EPILEPTICI. Vide verb. *Irregularitas*, *artic. 1.
num. 33.*

EPIPHANIA DOMINI. Vide verb. *Magi.*

EPISCOPATUS.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopatus probabilius eſt Ordo Sacramentalis realis & di-
ſtinctus ab Ordine Presbyterali.*
2 *Hæc noſtra ſententia deducitur ex pluribus Sacris Canoni-
bus. Primo*, ex cap. Requiſivit. 1. de Ordinatis ab
Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui.
3 *Secundo ex cap.* Epiſcopus non ordinatur 7. cum aliis
ſequentibus diſt. 23.
4 *Tertio ex cap.* Clericus 1. diſt. 21. cap. Perlectis 1.
diſt. 25. cap. Omnium Sacerdotum 1. diſt 31. c.
Quia Sanctitas 16. diſt. 50. &c.
5 *Colligitur etiam ex Concilio Tridentino* ſeſſ. 23. cap. 4.
& Can. 6. ejuſdem Seſſionis &c.
6 *Probabilius eſt materiam Epiſcopatus adæquatam eſſe ma-
nuum impoſitionem; Formam vero hæc verba;* Accipe
Spiritum Sanctum. *Et oſtenditur prima pars.*
7 *Oſtenditur ſecunda pars.*
8 *Epiſcopatus ſecundum aliquos fuit inſtitutus quando cap.*
21. Joannis *Chriſtus dixit Petro:* Paſce oves meas.
*Alii autem probabiliter dicunt inſtitutum fuiſſe cum Sa-
cerdotio.*
9 *Epiſcopatus probabilius conferri non poteſt eodem die cum
Presbyteratu.*
10 *Ordo Epiſcopatus debet conferri die Dominico.*
11 *Adducitur Epiſcopatuum omnium totius Orbis exacta notitia
cum noviſſimis mutationibus, erectionibus, elevationibus,
& unionibus factis*
12 *Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus ab hoc numero duodeci-
mo uſque ad numerum 138. non ſummantur, quia ſunt
ſatis compendioſe, & ſummarie ibi relati.*
13 *Alii Epiſcopatus noviſſime erecti*, ex Supplemento Aucto-
ris, *ad num. 146.*

1 Epiſcopatus probabilius eſt Ordo Sacramentalis realiter diſtinctus ab Ordine Presbyterali; Sic Hoſtienſis *in cap. Cum contingat num. 6. de ætat. & qualitat.* quem ibi ſequuntur Joann. Andr. Butr. Card. Ancharan. Abbas, & ceteri omnes Canoniſtæ; Gloſs. *in proœm. ſexti Decret. verb. Epiſcopus*; Gloſs. unic. *in cap. Solicitudo*, & ibi etiam Præpoſit. *num. 4. diſt. 12.* Gloſs. *in Clementin. in pleriſque, verb. Aliquid de election.* Abbas *in capit. Aqua, de conſecration. Eccleſ. vel. Altar.* Butr. *in cap. unic. de Cleric. per ſaltum promot.* Præpoſit. *in cap. Cler. 9. diſt.* 21. Fagnan. *in cap. Requiſivit 1. de Ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatus*, & ibi Canoniſtæ communiter teſte Card. *ibid. num.* 1. Barboſa *de offic. & poteſtat. Epiſcop. part. 2. allegat. 1. num.* 18. ubi pro hac ſententia citat pluſquam 18. etiam ex Theologis, quos ſequuntur alii moderniores cum La Croix *lib. 6. part. 2. num.* 2206. Henno *tom. 2. tract. 7. de Sacramento Ordinis quæſt. 3. concluſ.* 2. Averſa *quæſt. 2. ſect. 7.* Illung. *n.* 18. aliique plures contra torrentem aliorum Theologorum. Et ratio eſt, quia Epiſcopatus, ut a Presbyteratu diſtinctus habet omnia requiſita ad verum Ordinem, verumque Sacramentum novæ legis. Eſt enim cæremonia ſenſibilis, cum Epiſcopatus phyſice conſtet ex impoſitione manuum, & verbis, quibus utitur Miniſter, dum Sacerdotem conſecrat in Epiſcopum. Et talis cæremonia fuit inſtituta a Chriſto, cum hujus non legatur in Eccleſia initium, ſemper enim, & ubique gentium ſervata fuit in Epiſcoporum conſecratione manuum impoſitio etiam ab ipſiſmet Apoſtolis, ut patet ex utraque Epiſtola mox citanda D. Pauli Apoſtoli ad Timotheum; quod ſignum eſt a Chriſto deſcendere. Et per talem ſenſibilem cæremoniam confertur gratia ſanctificans, ut expreſſe aſſerit Apoſtolus *in prima epiſt. ad Timoth. cap.* 4. ibi: „ Noli „ negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi „ cum impoſitione manuum Presbyterii, *& epiſt. 2. ad* „ *eumd. cap.* 1. ibi: Admoneo te, ut reſuſcites gratiam „ Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mea„ rum": quem duplicem locum Chryſoſtomus, Theophylactus, & paſſim alii Patres intelligunt de manuum impoſitione, quam Paulus adhibuit, cum Timotheum ordinavit Epiſcopum; & Tridentina Synodus *ſeſſ. 23. cap.* 3. iiſdem Pauli verbis utitur, ut probet ordinationem eſſe Sacramentum; adeoque cum ea verba Paulus de Epiſcopali Ordinatione intellexerit; manifeſte probant ipſum Epiſcopatum eſſe vere, ac proprie novæ legis Sacramentum diſtinctum a Presbyteratu. Tum quia per Epiſcopatum, ut Epiſcopatum confertur ſpecialis poteſtas ſpiritualis, nempe confirmandi, conficiendi Chriſma, ordinandi Sacerdotes, Diaconos &c. quæ poteſtas non confertur per Presbyteratum; unde cum talis poteſtas valide conficiendi dicta Sacramenta neque per Summum Pontificem poſſit ab Epiſcopis auferri, ex quo Epiſcopalis Ordinatio tamquam characteriſtica ſit irreperibilis, & indelebilis, ſtat evidenter quod non ſit poteſtas ſolius juriſdictionis, ſed poteſtas Ordinis.

2 Hæc noſtra ſententia deducitur ex pluribus ſacris Canon. Primo ex *cap. Requiſivit 1. de ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui*, ubi declaratur, quod ordinati ſcienter ad Sacros Ordines ab Epiſcopo, qui renunciavit loco, & dignitati, ordinem accipiunt, licet officii executionem non habeant, quod non eſſet, niſi Epiſcopus indelebilem characterem haberet impreſſum, ut clare

3 ſenſit Gloſſa communiter recepta *in cit. cap. Requiſivit, verb. Execution.* Secundo in Concilio Chartaginenſi IV. ubi præſcribitur ritus obſervandus in ſingulis Ordinibus conferendis, & incipitur ab ordinatione Epiſcopi, ut patet *in cap. Epiſcopus cum ordinatur* 7. *in cap. Presbyter cum ordinatur* 8. *cap. Diaconus cum ordinatur* 11. *cap. Subdiaconus cum ordinatur* 15. *cap. Acolythus cum ordinatur* 16. *cap. Exorciſta cum ordinatur* 17. *cap. Lector cum ordinatur* 18. *cap. Oſtiarius cum ordinatur* 19. *diſt.* 23. Qui Canones ſicut intelliguntur de Ordinatione Presbyteri, Diaconi, & aliorum, prout ſunt Sacramentum, eodem modo intelligendi ſunt de Ordinatione Epiſcopi, cum per eademmet verba loquantur de Presbytero cum ordinatur, ac de Epiſcopo cum ordinatur. Et eo magis, quia ſi egiſſent de Ordinibus prout ſunt Officia, & gradus Eccleſiaſtici, eodem modo debuiſſent præſcribere ritum obſervandum in ordinatione Abbatis, Archiepiſco-

4 pi, Primatis, & Patriarchæ, ut recte notat ad litteram Fagnan. *loc. cit. num.* 43. Tertio *ex cap. Cleros 1. diſt.* 21. *cap. Perlectis 1. diſt. 25. cap. Omnium Sacerdotum 1. diſt. 31. cap. Quia Sanctitas 16. diſt. 50. cap. Illud 1. diſt. 77. cap. Diaconus 13. diſt. 93. cap. Veritatis 4. de dolo, & contumac. cap. Quorundam 1. de Teſtamentis; cap. Aqua 9. de conſecrat. Eccleſ.* qui omnes Canones cum aliis recte expenduntur pro noſtra ſententia a Fagnano *loc. cit. a n.* 34. *ad* 49. incluſive.

5 Colligitur etiam hæc noſtra ſententia ex Concil. Trident. *ſeſſ. 23. capit.* 4. adeoque oppoſitum tenere, ut recte dicit Reiffenſtuel *l. 1. decretal. tit. 11. num.* 26. ſit periculoſum; ſiquidem Concilium Trident. *ibi* Epiſcopatum expreſſe inter Ordines connumerat, dum ait; *docet inſuper Sacroſancta Synodus in Ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum, & ceterorum Ordinum &c.* quæ verba ſatis clare innuunt Ordinem Epiſcopalem non ſolum eſſe diſtinctum ab ordine Sacerdotali ſed etiam eſſe Sacramentum, ſicuti eſt Presbyteratus, & ceteri Ordines, ponderando illam dictionem *Ceterorum*, quæ ex propria ſignificatione eſt implicativa ſimilium. Gloſſa *in cap. Deinde 3. diſt. 26. & ibi* Geminian., & Præpoſit. Gloſſa *in cap. Et ſi illa 23. cauſ. 1. quæſt. 7. verb. ſcienda ſunt.* Præſertim vero quia in *Canone* 6. *ejuſdem ſeſſ.* Sancta Synodus definit Sacram Ordinationem vere, & proprie eſſe Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum: & pro ſacra ordinatione intelligenda eſt ordinatio illa, de qua prius mentionem fecerat *in d. cap.* 4. videlicet *Epiſcoporum, Sacerdotum, & ceterorum Ordinum*. Sic egregie Fagnan. *l. cit. n. 47. & 48.* qui *a n. 68. ad 71.* incluſive varia adducens, & Tridentinum latius expendens concludit, conſtare ex Divina inſtitutione, ſeu Jure Divino Ordinem Epiſcopalem eſſe prorſus diſtinctum ab Ordine Presbyterali, adeoque dicendum eſſe, quod non tantum partialiter, ſed etiam integre diſtinguantur tamquam duo integri Ordines Sacramentales.

Probabilius eſt, materiam Epiſcopatus adæquatam eſſe manuum impoſitionem, Formam vero hæc verba *Accipe Spiritum Sanctum*. Prima pars Concluſionis patet ex continua praxi Eccleſiæ, tum latinæ, tum græcæ ſemper, & ubique adhibendi manuum impoſitionem in conferendo Epiſcopatu; ut fecit Apoſtolus ordinando Epiſcopum Timotheum, & alios ex citatis ſuis Epiſtolis prima, & ſecunda ad Timotheum, & non ſemper, & ubique adhibendi traditionem annuli, & baculi Paſtoralis, impoſitionem libri Evangeliorum ſuper caput ordinandi, & unctionem ipſius, uti fit nunc apud Latinos; Annulus enim, & baculus Paſtoralis non traditur apud Græcos; immo nec tradebatur apud Latinos Sæculo IV. quia Concilium IV. Carthaginenſe exponens ritum hujus ordinationis *in cap. Epiſcopus cum ordinatur 7. diſt.* 23. nullam de illis mentionem facit. Sic impoſitio libri Evangeliorum licet obſervata fuerit in Eccleſia Africana Sæculo quarto, cum illam referat dictum Concil. Carthaginenſe IV. *loc. cit.*, primo tamen, ſecundo & tertio Sæculo nondum adhibebatur, nullum enim eſt monumentum, quo id poſſit probari; Immo Alcuinus *in lib. de Divinis Officiis ſcripto de anno* 760. aſſerit cæremoniam illam non fuiſſe adhibitam ab Eccleſia Romana, ſicuti nec fuit adhibita a Germanis initio ſæculi IX. ut ſcribit Amalrius *l. 2. de Officiis Eccleſiaſticis cap.* 14. Sic etiam unctio Epiſcopi, licet ſit antiquiſſima utpote recenſita a S. Leone *ſerm. 8. de paſſione Domini*, & a S. Gregorio Magno *in cap. decimo primi libri Regum*; non fuit tamen ſemper, & ubique in uſu, utpote non memorata a ſupradicto *Concilio Carthaginenſi* IV. *in cit. cap. Epiſcopus cum ordinatur 7. diſt.* 23. nec a Conciliis Hiſpanicis celebratis ante ſeptimum Sæculum, nec illam adhibent Græci. Practice tamen non eſt tenendum materiam Epiſcopatus eſſe ſolam manuum impoſitionem; Fagnan. *loc. cit. numer.* 57. La Croix *loc. cit. num.* 2148. & alii. Secunda pars concluſionis deducitur ex majori congruentia, quia nihil convenientius aſſignari poteſt pro forma Epiſcopatus, quam verba ipſa prolata tempore applicationis materiæ; tempore autem applicationis materiæ proferuntur: *Accipe Spiritum Sanctum*, & non alia; Fagnan. *loc. citat. numer.* 59. unde credibile eſt, D. Paulum ordinando Timotheum, illa verba adhibuiſſe, cum *Concil. Tridentin. ſeſſ. 23. can.* 4. ſic dicat: *Per Sacram Ordinationem dari Spiritum Sanctum, ac proinde Epiſcopum non fruſtra dicere: Accipe Spiritum Sanctum*, & hoc præſertim colligat ex verbis Apoſtoli adhibitis in ordinatione Timothei in Epiſcopum.

Epiſcopatus ſecundum aliquos fuit inſtitutus quando *Joa. cap. 21 verſ.* 18. Chriſtus dixit Petro: *Paſce oves meas*, fuit enim Petrus primus Epiſcopus a Domino inſtitutus, & quidem Epiſcopus univerſalis Eccleſiæ per dicta verba: *Paſce oves meas*, ut ſcribit Fagnan. *loc. cit. n.* 45. adducens *Cap. Conſiderandum 53. & Cap. Fidelior 55. diſt. 50. Cap. Significaſti 4. de election. &* Gloſſam *in Cap. In novo Teſtamento 2. diſtinct.* 21. Averſa tamen *q. 2. ſect.* 10. probabiliter dicit inſtitutum fuiſſe cum Sacerdotio. Vide La Croix *loc. c. n.* 2207. Epiſcopatus probabilius conferri non poteſt eodem die cum Presbyteratu. Campail. *in diverſ. Juris Canon. rub. 6. cap. 4. num.* 5. Innocent. S. Antoninus, Suarez, Barboſa, Averſas, quos citat, & ſequitur La Croix *loc. cit. numer.* 2296. dicens, quod cum tam novus Sacerdos, quam novus Epiſcopus debeat celebrare cum Ordinante, ſaltem ex hoc capite fieri non poſſe; ſed noſtra vera ratio deſumitur ex Concilio Tridentino prohibente conferri eidem duos ſacros Ordines eodem die. Cum enim dixerimus probabilius Epiſcopatum eſſe Ordinem Sacramentalem realiter diſtinctum ab Ordine Presbyterali, conſequenter tenemur dicere probabilius non poſſe conferri eodem die cum Presbyteratu, cum Concilium Tridentinum *ſeſſ. 23. cap.* 13. expreſſe prohibeat conferri eidem duos Sacros Ordines eodem die, ibi: „ Duo Sacri Ordines non eodem die e„ tiam Regularibus conferantur, Privilegiis, ac Indul-

„ tis

„ tis quibuſvis conceſſis non obſtantibus quibuſcumque „.

10 Ordo Epiſcopatus debet conferri die Dominica; *Cap. Qui in aliquo 5. diſt. 51.: die Dominico conſecrabitur, & concordat cap. Ordinat. 1., & cap. Quod die Dominico 5. diſt. 75.*

11 Hic juvat adducere Epiſcopatuum omnium totius Orbis novam & exactam notitiam traditam a Barboſa *de Offic., & Poteſt. Epiſcop. part. 1. tit. 1. cap. 7.* a Franc. *de Eccleſiis Cathedralibus cap. 35.* & præſertim a Graveſon *ad Calcem Indicis Generalis ſuæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, additis tamen mutationibus, erectionibus, unionibus, & elevationibus ex poſt ſecutis.

12 *EPISCOPATUS, qui ſunt ſub ſummo Pontifice in diſtrictu Urbis & a ſex antiquioribus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus optantur.*

Oſtienſis vulgo *Oſtia* ad Decanum Sacri Collegii pertinens, cui unitus eſt Epiſcopatus Veliternus, vulgo *Veletri*, in Campania Romana, Ditionis Eccleſiæ.

Portuenſis, vulgo *Porto*, prope Romam.
Albanenſis, vulgo *Albano*, prope Romam.
Tuſculanus, vulgo *Freſcati*, prope Romam.
Præneſtinus, vulgo *Paleſtrina*, prope Romam.
Sabinenſis, vulgo *La Sabina*, prope Romam.

13 Epiſcopatus alii, qui Summo Pontifici in Provincia Romana immediate ſubjiciuntur.

In Campania Romana Ditionis Eccleſiæ.

Tiburtinus, vulgo *Tivoli*.
Anagninus, vulgo *Anagni*.
Segninus, vulgo *Segni*.
Alatrinus, vulgo *Alatri*.
Verulanus, vulgo *Veroli*.
Tarracinenſis, vulgo *Terracina*, cui æque principaliter unita eſt Eccleſia Setina declarata Cathedralis noviſſime a Benedicto XIII. anno 1725. tertio Kalendas Maji Anno primo ſui Pontificatus Conſtitut. incipient. *Romanus Pontifex*. Et Eccleſia Civitatis Priverni declarata Cathedralis ab eodem Benedicto XIII. anno ſecundo ſui Pontificatus, quarto Idus Septembris 1725. Conſtitution. incipien. *Super univerſos*.
Centumcellenſis, vulgo *Città vecchia*.

In Provincia Patrimonii Ditionis Eccleſiæ.

14 Nepeſinus, vulgo *Nepi*, & Sutrinus, vulgo *Sutri*, invicem uniti.
Viterbienſis, vulgo *Viterbo*, & Tuſcanenſis, vulgo *Toſcanella* invicem uniti.
Hortanus, vulgo *Orta*, & Civitatis Caſtellanæ, vulgo *Città Caſtellana* invicem uniti. Lege librum a Cl. Abbate *Juſto Fontanini* editum, de *antiquitate Hortæ, Coloniæ Etruſcorum*.
Cornetenſis, vulgo *Corneto*, & Montisflaſconis, vulgo *Monteſiaſcone*, invicem uniti.
Balneoregenſis, vulgo *Bagnarea*.
Urbevetanus, vulgo *Orvieto*.
Aquipendii, & Aquæpendentis, vulgo *Acquapendente*.

In Umbria ditionis Eccleſiæ.

15 Peruſinus, vulgo *Perugia*.
Spoletinus, vulgo *Spoleto*, & Mevanienſis, vulgo *Bevagna*, uniti.
Civitatis Caſtelli, vulgo *Città di Caſtello*.
Civitatis Plebis, vulgo *Città della Pieve*.
Interamnenſis, vulgo *Terni*.
Narnienſis, vulgo *Narni*.
Amerinenſis, vulgo *Amelia*.
Tudertinus, vulgo *Todi*.
Reatinus, vulgo *Rieti*.
Fulginatenſis, vulgo *Foligno*.
Aſſiſienſis, vulgo *Aſſiſi*.
Nucerinus, vulgo *Nocera*.
Aretinus, vulgo *Arezzo* in Tuſcia.

In Marca Anconitana, Ditionis Eccleſiæ.

16 Anconitanus, vulgo *Ancona*.
Lauretanus, vulgo *Loreto*, & Recinatenſis, vulgo *Recanati*, invicem uniti.
Aſculanus, vulgo *Aſcoli*.
Æſinus, vulgo *Jeſi*.
Auximanus, vulgo *Oſimo*.
Camerinenſis, vulgo *Camerino*; Cui æque principaliter unita eſt Eccleſia S. Venantii Civitatis Fabriani erecta in Cathedralem a Benedicto XIII. 15. Novembris 1728. decret. incipient. *Notoriæ ſunt*.

Ferrar. Biblioth. Tom. III.

Fanenſis, vulgo *Fano*, intra Ducatum Urbinatem.

In Regno Neapolitano. 17

Aquilanus, vulgo *l'Aquila*.
Sulmonenſis, vulgo *Solmona*, & Valvenſis, vulgo *Valva*, invicem uniti.
Civitatis Ducalis, vulgo *Città Ducale*.
Aprutinus, vulgo *Teramo*.
Marſicanus, vulgo *Marſi*.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus Italiæ, cum ſuis Suffraganeis. 18
Archiepiſcopatus Piſani, vulgo *Piſa* in Hetruria, ſeu Tuſcia, Epiſcopatus Suffraganei.
Alerienſis, vulgo *Aleria*, in Corſica Inſula Ditionis Genuenſis.
Adjacenſis, vulgo *Ajaccio* in eadem Corſica Inſula.
Sagonenſis, vulgo *Sagona* in eadem Corſica Inſula.
Lucenſis, vulgo *Lucca* ſui Juris, & ab ejus Juriſdictione immunis. Noviſſime autem a Benedicto XIII. Conſtit. incip. *Inſcrutabili* erectus eſt in Archiepiſcopatum.
Lunenſis Sarzanenſis, vulgo *Luni*, *e Sarzana*, Ditionis Genuenſis, ſed ab ejus Juriſdictione immunis.
Archiepiſcopatus Florentini, vulgo *Fiorenza*, Epiſcopatus Suffraganei in Hetruria, ſeu Tuſca, vulgo *Toſcana*. 19
Feſulanus, vulgo *Fieſoli*.
Piſtorienſis, vulgo *Piſtoja*, unitus cum Epiſcopatu Prætenſi, vulgo *Prato*.
Volaterranus, vulgo *Volterra*, ab ejus tamen Juriſdictione immunis.
Collenſis, vulgo *Colle*.
Sancti Miniatis Teutonis, vulgo *San Miniato al Tedeſco*.
Burgi Sancti Sepulcri, vulgo *Borgo San Sepolcro*.
Montis Politiani, vulgo *Monte Pulciano*, ab ejus tamen Juriſdictione immunis.
Cortonenſis, vulgo *Cortona*, ſed ab ejus Juriſdictione immunis.
Archiepiſcopatus Senenſis, vulgo *Siena*, Epiſcopatus Suffraganei in Hetruria. 20
Suanenſis, vulgo *Soana*.
Cluſinus, vulgo *Chiuſi*.
Groſſetanus, vulgo *Groſſetto*.
Maſſanenſis, vulgo *Maſſa*.
Pientinus, vulgo *Pienza*, ab ejus tamen Juriſdictione immunis.
Ilcinenſis, vulgo *Mont' Alcino*.
Archiepiſcopatus Firmani, vulgo *Fermo*, in Marchia Anconitana, Ditionis Eccleſiæ, Epiſcopatus Suffraganei. 21
Maceratenſis, vulgo *Macerata*, unitus cum Epiſcopatu Tolentano, vulgo *Tolentino*.
Ripanus, vulgo *Ripa Tranſona*.
Montis Alti, vulgo *Montalto*.
Sancti Severini, vulgo *San Severino*.
Archiepiſcopatus Urbinatenſis, vulgo *Urbino*, in Ducatu Urbinate Ditionis Eccleſiæ Epiſcopi Suffraganei. 22
Callienſis, vulgo *Cagli*.
Foro-Sempronienſis, vulgo *Foſſombrone*.
Feretranus, vulgo *Monte Feltro*.
Piſaurienſis, vulgo *Peſaro*.
Urbanienſis, vulgo *Urbania*, unitus cum Epiſcopatu S. Angeli in Vado, vulgo *Sant' Angelo in vado*.
Archiepiſcopatus Ravennatenſis, vulgo *Ravenna* in Romandiola, Ditionis Eccleſiæ, Epiſcopatus Suffraganei. 23
Hadrienſis, vulgo *Adria*, cujus Sedes Rhodigii, in Ditione Veneta.
Ariminenſis, vulgo *Rimini*.
Bertiporienſis, vulgo *Bertinoro*.
Cervienſis, vulgo *Cervia*.
Cæſenatenſis, vulgo *Ceſena*.
Comaclenſis, vulgo *Comacchio*.
Faventinus, vulgo *Faenza*.
Ferrarienſis, vulgo *Ferrara*. Sed hic Epiſcopatus exemptus eſt a Metropolitano Jure Eccleſiæ Ravennatenſis, & fuit reſolutum a Congregatione particulari trium Sanctæ R. E. Cardinalium, & 14. Epiſcoporum deputata a Synodo Romana die 21. Maji 1752. adverſus quam reſolutionem a tota Synodo, Congregatione habita die 25. ejuſdem menſis, denegata fuit nova audientia; Et ex poſt erectus eſt in Archiepiſcopatum anno 1735. a Clemente XII. Conſtit. incip. *Paterna Pontificii*.
Imolenſis, vulgo *Imola*.
Forolivienſis, vulgo *Forlì*.
Sarſinatenſis, vulgo *Sarſina*.
Archiepiſcopatus Bononienſis, vulgo *Bologna* in Ditione Eccleſiæ, Epiſcopatus Suffraganei. 24
Parmenſis, vulgo *Parma*, in Ditione Ducis Parmenſis.
Placentinus, vulgo *Piacenza*, in Ditione Ducis Parmenſis.

Burgi S. Domnini, vulgo *Borgo San-Donnino*, in ditione Ducis Parmenſis.

Regienſis, vulgo *Reggio*, in ditione Ducis Mutinenſis.

Mutinenſis, vulgo *Modena*, in ditione Ducis Mutinenſis.

Cremenſis, vulgo *Crema*, in ditione Reipublicæ Venetæ.

25 Archiepiſcopatus Genuenſis, vulgo *Genova*, in Ora, & Ditione Genuenſi. Epiſcopatus Suffraganei.

Albiganenſis, vulgo *Albenga*.

Naulenſis, vulgo *Noli*.

Brugnatenſis, vulgo *Brugneto*.

Nebienſis, vulgo *Nebio*, in Corſica Inſula.

Marianenſis, vulgo *Mariana*, in Corſica Inſula, unitus cum Epiſcopatu Accienſi, vulgo *Acci* in Inſula itidem Corſica.

Bobienſis, vulgo *Bobio*, in Ducatu Mediolanenſi.

26 Archiepiſcopatus Taurinenſis, vulgo *Torino*, in Pedemontio, Epiſcopatus Suffraganei.

Eporedienſis, vulgo *Ivrea*.

Montis Regalis, vulgo *Mondovi*.

Salariarum, vulgo *Saluzzo*.

Foſſinenſis, vulgo *Foſſano*.

Pinarolienſis, vulgo *Pinarolo*, noviſſime erectus a Benedicto XIV. anno 1748. Conſtitut. incip. *Sacroſancta*.

27 Archiepiſcopatus Mediolaneſis, vulgo *Milano*, in Ducatu Mediolanenſi, Epiſcopatus Suffraganei.

Cremonenſis, vulgo *Cremona*.

Novarienſis, vulgo *Novara*.

Laudenſis, vulgo *Lodi*.

Aleſſandrinus, vulgo *Aleſſandria*.

Dertonenſis, vulgo *Tortona*.

Viglevanenſis, vulgo *Vigevano*.

Ticinenſis, ſeu Papienſis, vulgo *Pavia*, ſed ab ejus Juriſdictione immunis; etenim Benedictus XIV. huic Epiſcopatui perpetuo univit Archiepiſcopatum Amaſienſem, & ſubdidit, immediate Sedi Apoſtolicæ, etiam quoad cauſarum appellationes, & abſolvit Epiſcopum ab obligatione ſibi eligendi Metropolitanum. Plura de hac re vide infra verb. *Epiſcopatus*, *art.* 7. *numer.* 52. *&* 53.

Bergomenſis, vulgo *Bergamo*, in ditione Veneta.

Brixienſis, vulgo *Breſcia*, in ditione Veneta.

Albenſis, vulgo *Alba*, in ditione Ducis Sabaudiæ.

Aſtenſis, vulgo *Aſti*, in ditione Ducis Sabaudiæ.

Vercellenſis, vulgo *Vercelli*, in ditione Ducis Sabaudiæ.

Aquenſis, vulgo *Acqui*, in Ducatu Montis Ferrati.

Caſalenſis, vulgo *Caſale*, in Ducatu Montis Ferrati.

Savonenſis, vulgo *Savona*, in Ora, & ditione Reipublicæ Genuenſis.

Vintimilienſis, vulgo *Vintimiglia*, in Ora, & ditione Reipublicæ Genuenſis.

28 Patriarchatus Aquilejenſis, vulgo *Aquileja*, in Foro Julio, extinctus a Benedicto XIV.

Archiepiſcopatus Utinenſis, vulgo *Udine*, erecti ab eodem Pontifice anno 1752. Epiſcopi ſuffraganei.

Patavinus, vulgo *Padova*, in dominio Venetæ Reipublicæ.

Vicentinus, vulgo *Vicenza*, in dominio ejuſdem Reipublicæ Venetæ.

Veronenſis, vulgo *Verona*, in dominio itidem Reipublicæ Venetæ.

Tarviſinus, vulgo *Trevíſo*, in dominio Venetæ Reipublicæ.

Cenetenſis, vulgo *Ceneda*.

Bellunenſis, vulgo *Belluno*, in dominio Reipublicæ Venetæ.

Feltrenſis, vulgo *Feltre*, in dominio Reipublicæ Venetæ.

Concordienſis, vulgo *Concordia*, in dominio Reipublicæ Venetæ.

Juſtinopolitanus, vulgo *Capo d' Iſtria*, in dominio Venetæ Reipublicæ.

Œmonienſis, vulgo *Città Nuova*, in dominio Venetæ Reipublicæ.

Parentinus, vulgo *Parenzo*, in dominio Reipublicæ Venetæ.

Polenſis, vulgo *Pola*, in dominio Reipublicæ Venetæ.

Archiepiſcopatus Gortienſis, vulgo *Gorizia*, item a Benedicto XIV. anno 1752. erecti, Epiſcopi ſuffraganei.

Tridentinus, vulgo *Trento*, in ditione Imperatoris.

Comenſis, vulgo *Como*, in Ducatu Mediolanenſi.

Tergeſtinus, vulgo *Trieſte*, in ditione Imperatoris.

Mantuanus, vulgo *Mantova*, ab ejus Juriſdictione exemptus in ditione Ducis Mantuani.

Petinenſis, vulgo *Pedena*, in ditione Imperatoris.

Labacenſis, vulgo *Laubach*, in Carniola ab ejus Juriſdictione immunis.

29 Patriarchatus Veneti, vulgo *Venezia*, in ditione Reipublicæ Venetæ, Epiſcopatus ſuffraganei.

Clodienſis, vulgo *Chiozza*.

Torcellianus, vulgo *Torcello*.

Caprularum, vulgo *Caorle*.

In Regno, Neapolitano Archiepiſcopatus Neapolitani, vulgo *Napoli*, in Provincia Laboris, Epiſcopatus ſuffraganei. 30

Puteolanus, vulgo *Pozzuolo*.

Nolanus, vulgo *Nola*.

Acerrarum, vulgo *Acerra*.

Iſclanus, vulgo *Iſchia*.

Averſanus, vulgo *Averſa*, ſed ab ejus Juriſdict. immunis. 31

Archiepiſcopatus Capuani, vulgo *Capua*, in Provincia Laboris, Epiſcopatus ſuffraganei.

Teanenenſis, vulgo *Tiano*.

Calvenſis, vulgo *Calvi*.

Caſertanus, vulgo *Caſerta*.

Calatinus, vulgo *Cajazzo*.

Carinolenſis, vulgo *Carinola*.

Iſernienſis, vulgo *Iſernia*.

Sueſſanus, vulgo *Sueſſa*.

Aquitanenſis, vulgo *Aquino*, ab ejus juriſdictione exemptus, cui æque principaliter eſt in perpetuum unita Eccleſia Pontis Curvi, ſeu Fregellarum declarata Cathedralis noviſſime a Benedicto XIII. Conſtit. incip. *In excelſa*.

Archiepiſcopatus Salernitani, vulgo *Salerno*, in Principatu citeriori, Epiſcopi ſuffraganei. 32

Campanienſis, vulgo *Campagna*, cui unitus eſt Epiſcopatus Satrianenſis.

Caputaquenſis, vulgo *Capaccia*.

Policaſtrenſis, vulgo *Policaſtro*.

Nuſcanus, vulgo *Nuſco*.

Sarnenſis, vulgo *Sarno*.

Marſicenſis, vulgo *Marſico*.

Nucerinus, vulgo *Nocera delli Pagani*.

Acernenſis, vulgo *Acerno*.

Cavenſis, vulgo *la Cava*, ſed ab ejus Juriſdictione exemptus.

Archiepiſcopatus Amalphitani, vulgo *Melſi*, in Principatu citeriori, Epiſcopatus ſuffraganei. 33

Litterenſis, vulgo *Lettere*.

Capritanus, vulgo *Capri*.

Minorenſis, vulgo *Minori*.

Scalenſis, vulgo *Scala*, unitus cum Epiſcopatu Ravellenſis, vulgo *Ravello*, qui tamen ab ejus juriſdictione eſt exemptus.

Archiepiſcopatus Surrentini, vulgo *Sorrento*, in Provincia Laboris, Epiſcopatus ſuffraganei. 34

Vicanus Equenſis, vulgo *Vico*.

Maſſenſis, & Maſſalubrenſis, vulgo *Maſſa*.

Caſtrimaris, vulgo *Caſtel a mare*.

Archiepiſcopatus Compſani, vulgo *Conza*, in Principatu ulteriori, Epiſcopatus ſuffraganei. 35

Muranus, vulgo *Muro*, in Baſilicata Provincia.

Satrianenſis, vulgo *Satriano*, unitus Epiſcopatui Campanienſi, in Principatu Citeriori.

Laquedonenſis, vulgo *Lacedogna*, in Principatu ulteriori.

Sancti Angeli Longobardorum, vulgo *S. Angelo de' Lombardi*, in Principatu ulteriori, & unitus cum Epiſcopatu Biſaccienſi, vulgo *Biſaccia*, in eodem Principatu.

Montis viridis, vulgo *Monte verde*, unitus Arciepiſcopatui Nazareno, in eodem Principatu.

Archiepiſcopatus Acheruntini, vulgo *Acerenza*, Epiſcopatus ſuffraganei. 36

Venuſinus, vulgo *Venoſa*.

Anglonenſis, vulgo *Anglona*, ſive *Turſi*.

Potentinus, vulgo *Potenza*.

Gravinenſis, vulgo *Gravina*.

Tricaricenſis, vulgo *Tricarico*.

Montis Piloſi, vulgo *Monte Peloſo*, ſed ab ejus juriſdictione exemptus.

Melphienſis, vulgo *Melſi*, unitus cum Epiſcopatu Rapollenſi, vulgo *Rapolla*, & ab ejus juriſdictione exemptus.

Archiepiſcopatus Tarentini, vulgo *Tarento*, in Provincia Hydruntina, vulgo *Otranto*, Epiſcopatus ſuffraganei. 37

Motulenſis, vulgo *Motula*.

Caſtellanenſis, vulgo *Caſtellaneta*.

Uritanus, vulgo *Oria*.

Archiepiſcopatus Brunduſini, vulgo *Brindiſi*, in Provincia Hydruntina, Epiſcopatus ſuffraganeus. 38

Oſtunenſis, vulgo *Oſtuni*.

Archiepiſcopatus Hydruntini, vulgo *Otranto*, in Provincia Hydruntina, Epiſcopi ſuffraganei. 39

Caſtrenſis, vulgo *Caſtro*.

Gallipolitanus, vulgo *Gallipoli*.

Ugentinus, vulgo *Ugento*.

Aletienſis, vulgo *Lecce*.

Aleſſenſis, vulgo *Aleſſano*.

Neri-

Neritonenſis, vulgo *Nardò*, ſed ab ejus Juriſdict. immunis.

40 Archiepiſcopatus Barenſis, vulgo *Bari*, in Provincia Barenſi Epiſcopatus ſuffraganei.

Bituntinus, vulgo *Bitonto*.

Juvanacenſis, vulgo *Giovanazzo*, cui æque principaliter eſt in perpetuum unita Eccleſia Terlitienſis declarata Cathedralis a Benedicto XIV, ann. 1749. Conſtit. incipien. *Unigenitus*.

Malphitenſis, vulgo *Molfetta*, ſed ab ejus Juriſdictione immunis.

Ruvenſis, vulgo *Ruvo*.

Converſanenſis, vulgo *Converſano*.

Minerbienſis, vulgo *Minervino*.

Monopolitanus, vulgo *Monopoli*, ſed ab ejus Juriſdictione immunis.

Bitectinus, vulgo *Bitetto*.

Polignanenſis, vulgo *Polignano*.

Lavellenſis, vulgo *Lavello*.

Catarenſis, vulgo *Cataro*, in Dalmatia, & ditione Veneta.

41 Archiepiſcopatus Tranenſis, vulgo *Trani*, in provincia Barenſi, Epiſcopatus ſuffraganei.

Vigilienſis, vulgo *Biſeglia*.

Andrienſis, vulgo *Andria*.

42 Archiepiſcopatus Nazarenus in oppido Barulo vulgo *Barleta*, nullum habet Epiſcopatum ſuffraganeum, ſed ei unitus eſt Epiſcopatui Montis viridis. Eſt autem Archiepiſcopatus Nazarenus in Provincia Barenſi.

43 Archiepiſcopatus Sipontini, vulgo *Manfredonia*, in Capitanata provincia, Epiſcopatus ſuffraganei.

Veſtanenſis, vulgo *Vieſte*.

Trojanenſis, vulgo *Troja*, ſed ab ejus Juriſdictione exemptus.

44 Archiepiſcopatus Lancianenſis, vulgo *Lanciano*, in Aprutio, nullos habet Epiſcopatus ſuffraganeos.

45 Archiepiſcopatus Theatini, vulgo *Chieti*, in Aprutio, Epiſcopi ſuffraganei.

Adrienſis, vulgo *Atri*, & Pennenſis, vulgo *la Penna*, invicem uniti, & ab ejus Juriſdictione exempti.

Orthonenſis, vulgo *Ortona*, unitus cum Epiſcopatu Camplanenſi, vulgo *Campli*.

46 Archiepiſcopatus Beneventani, vulgo *Benevento*, in Principatu ulteriori, & ditionis Eccleſiæ, Epiſcopatus ſuffraganei.

Aſculanus, vulgo *Aſcoli di Puglia*. Hic Epiſcopatus diverſus eſt ab Epiſcopatu Aſculano, qui eſt in Piceno Suburbicario, ſeu in Marchia Anconitana, Ditionis Eccleſiæ.

Teleſinus, vulgo *Teleſe*.

Sanctæ Agathæ Gothorum, vulgo *Sant' Agata de' Goti*.

Montis Marani, vulgo *Monte Marano*.

Abellinenſis, vulgo *Avellino*, unitùs cum Epiſcopatu Frequentino, vulgo *Frigento*.

Arianenſis, vulgo *Ariano*.

Trevicenſis, vulgo *Vico della Baronia*.

Triventinus, vulgo *Trivento*, ſed ab ejus Juriſdictione immunis.

Bojanenſis, vulgo *Bajano*.

Bovinenſis, vulgo *Bovino*.

Vulturarienſis, vulgo *la Vulturara*.

Larinenſis, vulgo *Larino*.

Therminarum, vulgo *Termoli*.

Lucerinus, vulgo *Lucera*.

Guardienſis, *Guardia Alfiera*.

Sancti Severi, vulgo *San Severo*.

47 Archiepiſcopatus Roſſanenſis, vulgo *Roſſano*, in Calabria citeriori, nullum habet Epiſcopatum ſuffraganeum, & Epiſcopatus Biſinianenſis, vulgo *Biſignano*, ab ejus Juriſdictione exemptus.

48 Archiepiſcopatus Conſentini, vulgo *Coſenza*, in Calabria citeriori, Epiſcopatus ſuffraganei.

Marturanenſis, vulgo *Marturano*.

Sancti Marci, vulgo *San Marco*, ſed ab ejus Juriſdictione immunis.

Melitenſis, vulgo *Mileto*, ſed ab ejus Juriſdictione immunis.

Caſſanenſis, vulgo *Caſſano*, ſed ab ejus Juriſdictione exemptus.

49 Archiepiſcopatus Sanctæ Severinæ, vulgo *Santa Severina* in Calabria ulteriori, Epiſcopatus ſuffraganei.

Umbriatienſis, vulgo *Umbriatico*.

Belcaſtrenſis, vulgo *Belcaſtro*.

Strongulenſis, vulgo *Strongoli*.

Inſulanus, vulgo *Iſola*.

Geruntinus, vulgo *Gerenza*, unitus cum Epiſcopatu Cariatenſi, vulgo *Cariati*.

50 Archiepiſcopatus Rheginenſis, vulgo *Reggio*, in Calabria ulteriori, Epiſcopatus ſuffraganei.

Catacenſis, vulgo *Catanzaro*.

Crotonienſis, vulgo *Crotone*.

Tropejenſis, vulgo *Tropea*.

Oppidenſis, vulgo *Oppido*.

Nicoterenſis, vulgo *Nicotera*.

Neocaſtrenſis, vulgo *Nicaſtro*.

Hieracenſis, vulgo *Geraci*.

Squillacenſis, vulgo *Squillace*.

Bovenſis, vulgo *Bova*.

Archiepiſcopatus in Sicilia Inſula; Archiepiſcopatus Panormitani, vulgo *Palermo*, Epiſcopatus ſuffraganei. 51

Agrigentinus, vulgo *Grigenti*.

Mazarienſis, vulgo *Mazara*.

Melitenſis, vulgo *Malta*, in Inſula Melitenſi.

Archiepiſcopatus Meſſanenſis, vulgo *Meſſina*, Epiſcopatus ſuffraganei. 52

Cephaludenſis, vulgo *Cefalù*.

Pactenſis, vulgo *Patti*.

Liparenſis, vulgo *Lipari*.

Archiepiſcopatus Montis Regalis, vulgo *Monreale*, Epiſcopatus ſuffraganei. 53

Cathanenſis, vulgo *Catania*.

Syracuſanus, vulgo *Siracuſa*.

Archiepiſcopatus in Sardinia Inſula. 54

Archiepiſcopatus Calaritanus, vulgo *Cagliari*, unicum habet Epiſcopatum ſuffraganeum, videlicet Sulcitanenſem; vulgo *Villa d' Igleſias*, qui etiam Archiepiſcopatui eſt unitus.

Archiepiſcopatus Arborenſis, vulgo *Oriſtagni*, unicum habet Epiſcopatum ſuffraganeum, ſcilicet Vallenſem, ſeu Lezitatum vulgo *Alez*. 55

Archiepiſcopatus Turritani, vulgo *Saſſari*, Epiſcopatus ſuffraganei. 56

Algarienſis, vulgo *Alguer*.

Boſanenſis, vulgo *Boſa*.

Ambarienſis, vulgo *Caſtell' Aragoneſe*.

Hi ſunt Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus Italiæ, de quibus ſi plura ſcire aveas, leges Italiam Sacram quam in lucem edidit *Ferdinandus Ughellus* Monachus Ordinis Ciſtercienſis, eamque in novem tomos diſtribuit, quorum primus exhibet Epiſcopatus, qui immediate Sanctæ Sedi ſubjiciuntur. Alter tomus complectitur Epiſcopatus Emiliæ, Flaminiæ, Piceni, & Umbriæ. Tertius tomus continet Epiſcopatus Hetruriæ, ſeu Tuſciæ. Tomus quartus comprehendit Epiſcopatus Inſubriæ, Liguriæ, & Pedemontii. Quintus tomus repræſentat Epiſcopatus Foro Julii, & Venetorum dominii. Sextus Tomus continet Epiſcopatus Campaniæ, Aprutii & Hirpinorum. Tomus ſeptimus complectitur Epiſcopatus Baſilicatæ, & Apuliæ. Tomus octavus continet Epiſcopatus Samnii. Tomus ultimus exhibet Epiſcopatus 57
Salentinorum, & Calabriæ. De his Epiſcopatibus Italiæ, & Archiepiſcopatibus, quorum ſuffraganei ſunt, de eorum antiquitate, Juribus, ac Privilegiis, necnon de Archiepiſcopis, qui doctrina, & pietate prædìti, eis præfuerunt, lato calamo diſſerit clariſſim. Scriptor *Ferdinandus Ughellus*, quem ſi tibi per otium liceat, conſulere poteris.

Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei, qui nunc ſunt in Galliarum Regno.

Archiepiſcopatus Lugdunenſis, vulgo *Lion*, Epiſcopatus ſuffraganei.

Auguſtodunenſis, vulgo *Autun*.

Matiſconenſis, vulgo *Macon*.

Cabillonenſis, vulgo *Chalons ſur Saone*.

Lingonenſis, vulgo *Langres*.

Divionenſis, vulgo *Dijon*.

Sancti Claudii, vulgo *S. Claude*.

Archiepiſcopatus Senonenſis, vulgo *Sens*, Epiſcopatus ſuffraganei. 58

Trecenſis, vulgo *Troyes*.

Altiſſiodorenſis, vulgo *Auxerre*.

Nivernenſis, vulgo *Nevers*.

Bethleemenſis, vulgo *Bethleem*.

Archiepiſcopatus Pariſienſis, vulgo *Paris*, Epiſcopatus ſuffraganei. 59

Carnotenſis, vulgo *Chartres*.

Aurelianenſis, vulgo *Orleans*.

Meldenſis, vulgo *Meaux*.

Bleſenſis, vulgo *Blois*, ab Innocentio XII. ad petitionem Regis Ludovici XIV. erectus anno 1697.

Archiepiſcopatus Remenſis, vulgo, *Rheims*, Epiſcopatus ſuffraganei. 60

Sueſſionenſis, vulgo *Soiſſons*.

Catalannenſis, vulgo *Chalons*.

Laudunenſis, vulgo *Laon*, ſeu *Lan*,

Noviomenſis, vulgo *Noyon*.

Silvanectenſis, vulgo *Senlis*.

Bellovacenſis, vulgo *Beauvais*.

Ambianenſis, vulgo *Amiens*.

Bononienſis, vulgo *Boulogne*.

Archiepiſcopatus Rothomagenſis, vulgo *Rouen*, Epiſcopatus ſuffraganei. 61

Ebriocenſis, vulgo *Eureux*.

Bajocenſis, vulgo *Bayeux*.
Conſtantienſis, vulgo *Cautances*.
Abrincenſis, vulgo *Auranches*.
Sagienſis, vulgo *Seez*.
Lexovienſis, vulgo *Liſieux*.

62 Archiepiſcopatus Turonenſis, vulgo *Tours*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Andegavenſis, vulgo *Angres*.
Cenomanenſis, vulgo *Le Mans*.
Redonenſis, vulgo *Rennes*.
Nannetenſis, vulgo *Nantes*,
Venetenſis, vulgo *Vannes*,
Maclovienſis, vulgo *Saint Malò*.
Briocenſis, vulgo *Saint Brieux*.
Colenſis, vulgo *Dole*.
Trecorenſis, vulgo *Treguiers*,
Corofopitenſis, vulgo *Kempertorentin*, vel *Cornevaille*.
Leonenſis, vulgo *Saint Paul de Leon*.
63 Archiepiſcopatus Bituricenſis, vulgo *Bouges*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Claremontenſis, vulgo *Clermont*.
Sancti Flori, vulgo *Saint Fleur*.
Lemovicenſis, vulgo *Limoges*.
Anicienſis, vulgo *le Puy*, ſed ab ejus juriſdictione exemptus.
Tulenſis, vulgo *Tulle*.
64 Archiepiſcopatus Albienſis, vulgo *Alby*, in Occitania, vulgo *Languedoc*, erectus die 3. Octobris 1728. Epiſcopatus ſuffraganei.
Caſtrenſis, vulgo *Caſtres*.
Mimatenſis, vulgo *Mende*.
Rutenenſis, vulgo *Rodez*,
Cadurcenſis, vulgo *Cahors*.
Vabrenſis, vulgo *Vabres*.
65 Archiepiſcopatus Burdegalenſis, vulgo *Bordeaux*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Aginnenſis, vulgo *Agen*.
Engoliſmenſis, vulgo *Augoulemme*,
Santonenſis, vulgo *Saintes*.
Pictavienſis, vulgo *Poictiers*.
Petrocoricenſis, vulgo *Perigueux*.
Condomenſis, vulgo *Condom*.
Sarlatenſis, vulgo *Sarlat*.
Rupellenſis, vulgo *la Rochelle*.
Lucionenſis, vulgo *Luſſon*.
66 Archiepiſcopatus Auxitani, vulgo *Auſch*, in Vaſconia, vulgo *Gaſcogne*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Lectorienenſis, vulgo *Leictoure*.
Convenenſis, vulgo *Cominges*.
Vaſatenſis, vulgo *Bazas*.
Conſeranenſis, vulgo *Conſerans*.
Tarbenſis, vulgo *Tarbes*.
Aturenſis, vulgo *Aire*.
Laſcurienſis, vulgo *Leſcar*.
Oleronenſis, vulgo *Oleron*.
Aquenſis, vulgo *Acqs*.
Bajonenſis, vulgo *Bayone*.
67 Archiepiſcopatus Toloſani, vulgo *Touloſe*, in Occitania ſuperiori, vulgo *Languedo*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Apamienſis, vulgo *Pamiers*.
Mirapicenſis, vulgo *Mirepoix*.
Montalbanenſis, vulgo *Montauban*.
Vaurenſis, vulgo *Lavaur*.
Sancti Papuli, vulgo *Saint Papul*,
Lombarienſis, vulgo *Lombez*.
Rivenſis, vulgo *Rieux*.
68 Archiepiſcopatus Narbonenſis, vulgo *Narbone*, in Occitania inferiori, vulgo *Languedoc*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Biterrenſis, vulgo *Beziers*.
Nemauſenſis, vulgo *Niſme*.
Lutevenſis, vulgo *Lodeve*.
Uzetienſis, vulgo *Uzes*.
Electenſis, vulgo *Alet*.
Carcaſſonenſis, vulgo *Carcaſſone*.
Agathenſis, vulgo *Agde*.
Montiſpeſſulanus, vulgo *Montpelliers*.
Sancti Pontii Tomeriarum, vulgo *Saint Pons*.
Alenſis, vulgo *Alais*.
Elnenſis vulgo *Perpignan*.
69 Archiepiſcopatus Arelatenſis, vulgo *Arles*, in Provincia, vulgo *Provence*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Maſſilienſis, vulgo *Marſeilles*.
Tolonenſis, vel Telonenſis, vulgo *Toulon*.
Arauſicanus, vulgo *Orange*.
Tricaſtienſis, vulgo *Saint Paul de trois Chateaux*.
70 Archiepiſcopatus Aquenſis, vulgo *Aix*, in Provincia, vulgo *Provence*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Aptenſis, vulgo *Apt*.
Rejenſis, vulgo *Riez*.
Foro-Julienſis, vulgo *Frejus*.

Vapicenſis, vulgo *Gap*, in Delphinatu, vulgo *Dauphinè*.
Siſtericenſis, vulgo *Ciſteron*,
Archiepiſcopatus Avenonienſis, vulgo *Avignon*, in Provincia, ſeu Comitatu Venaſino, vulgo le Comtat Venaiſſin, & in ditione Eccleſiæ, Epiſcopatus ſuffraganei. 71
Carpentoractenſis, vulgo *Carpentras*.
Vaſonenſis, vulgo *Vaiſon*.
Caballicenſis, vulgo *Cavaillon*.
Archiepiſcopatus Viennenſis, vulgo *Vienne*, in Delphinatu, Epiſcopatus ſuffraganei. 72
Gebennenſis, vulgo *Geneve*, intra Sabaudiam.
Gratianopolitanus, vulgo *Gerenoble*, in Delphinatu.
Vivarienſis, vulgo *Viviers*, in Occitania.
Valentinus, vulgo *Valence*, in Delphinatu.
Maurianenſis, vulgo *Saint Jean de Maurienne*, in Sabaudia.
Dienſis, vulgo *Die*.
Archiepiſcopatus Biſuntini, vulgo *Beſanzon*, in Burgundiæ Comitatu, Epiſcopatus ſuffraganei. 73
Baſilenſis, vulgo *Basle*, in Helvetia.
Lauſanenſis, vulgo *Lauſanna*, in Helvetia.
Bellicenſis, vulgo *le Bellei*, in Beugeſio, vulgo *le Beugè*.
Archiepiſcopatus Ebredunenſis, ſeu Alpium Maritimarum, vulgo *Ambrun*, Epiſcopatus ſuffraganei. 74
Dignienſis, vulgo *Digne*.
Nicienſis, vulgo *Nice*.
Senicienſis, vulgo *Senez*.
Cemelenſis, vulgo *Cimiez*, non longe a Nicia.
Glannatenſis, vulgo *Glandeve*,
Vencienſis, vulgo *Vence*,
Graſſenſis, vulgo *Graſſe*.
Archiepiſcopatus Tarantaſienſis, vulgo *Tarantaiſe*, in Alpibus Graiis, ſeu Penninis, in Sabaudia, Epiſcopatus ſuffraganei. 75
Auguſtinus vulgo *Aouſta*, in Sabaudia.
Sedunenenſis in Valleſia, vulgo *Syon*, vel *Sitten en Velez*.
Archiepiſcopatus, Epiſcopatus ſuffraganei, qui nunc extant in Regno Hiſpaniæ.

Archiepiſcopatus Toletani, vulgo *Toledo*, in Caſtella nova, Epiſcopatus ſuffraganei. 76
Cordubenſis vulgo *Cordova*, in Vandalitia Provincia, ſic dicta a Vandalis, qui Hiſpanias occuparunt, vulgo dicitur *Andlauya*.
Segobienſis vulgo *Segovia* in Caſtella veteri.
Carthaginenſis, vulgo *Cartagena*, in Regno *Murciæ*,
Seguntinus, vulgo *Siguenza*.
Conchenſis, vulgo *Cuenza*.
Gienenſis, vulgo *Jaen*, in Vandalitia.
Valliſoletanus, vulgo *Vailladolid* in Caſtella veteri.

Archiepiſcopatus Burgenſis, vulgo *Burgos* in Caſtella veteri, Epiſcopatus ſuffraganei. 77
Pampilonenſis, vulgo *Pampelona*, in Regno Navarræ.
Calaguritanus, vulgo *Calaborra*, unitus Epiſcopatui Calciatenſi, vulgo la *Calzada* in Caſtella veteri.
Palentinus, vulgo *Palenzia* in Regno Regionis, vulgo *Leon*.

Archiepiſcopatus Compoſtellani vulgo *Compoſtella*, in Gallæcia, Epiſcopatus ſuffraganei. 78
Salmaticenſis, vulgo *Salamanca*, in Regno Legionis.
Abulenſis, vulgo *Avila*, in Caſtella Veteri.
Placentinus, vulgo *Plaſentia*, in Extremadura.
Lucenſis, vulgo *Lugo*, in Gallæcia,
Aſtoricenſi, vulgo *Aſtorga*, in Regno Legionis.
Zamorenſis, vulgo *Zamora*, in Regno Legionis,
Aurienſis, vulgo *Orenſe*, in Gallæcia,
Tudenſis, vulgo *Tuy*, in Gallæcia.
Pacenſis, vulgo *Badajos*, in Extremadura.
Mindonenſis, vulgo *Mondonedo*, in Gallæcia.
Caurienſis, vulgo *Coria*, in Extremadura.
Civitatenſis, vulgo *Ciudad Rodrigo*, in Regno Legionis.
Legionenſis, vulgo *Leon*, in Regno Legionis.
Oventenſis, vulgo *Oviedo* in Aſturia.
Archiepiſcopatus Hiſpalenſis, vulgo *Sevilla*, in Vandalitia, ſeu vulgo *Andaluſia*, Epiſcopatus ſuffraganei. 79
Gaditanus, vulgo *Cadix*, in Vandalitia.
Guadicenſis, vulgo *Guadix*, in Regno Granatæ.
Canarienſis, vulgo *Canaria*, Inſula ejuſdem cognominis in Africa.
Archiepiſcopatus Granatenſis, vulgo *Granada*, in Regno Granatæ, Epiſcopatus ſuffraganei. 80
Malacitanus, vulgo *Malaga*, in Regno Granatæ.
Almerienſis, vulgo *Almeria*, in Regno Granatæ.

Ar-

81 Archiepiſcopatus Cæſarauguſtani vulgo *Saragoſſa*, in Aragonia, Epiſcopatus ſuffraganei.
Oſcenſis, vulgo *Hueſca*, in Aragonia.
Jecenſis, vulgo *Jaca*, in Aragonia.
Taraſonenſis, vulgo *Tarazona*, in Arogonia.
Balbaſtrienſis, vulgo *Balbaſtro*, in Aragonia.
Terulenſis, vulgo *Teruel*, in Aragonia.
Albaricienſis*, vulgo *Albaticin*, in Aragonia.

82 Archiepiſcopatus Tarraconenſis, vulgo *Tarragona*, in Catalaunia, Epiſcopatus ſuffraganei.
Barchinonenſis, vulgo *Barcelona*.
Gerundenſis, vulgo *Girona*.
Ilerdenſis, vulgo *Lerida*.
Vicenſis, vulgo *Vich*.
Urgellenſis, vulgo *Urgel*.
Dertolenſis, vulgo *Tortoſa*.

83 Archiepiſcopatus Valentini, vulgo *Valentia*, in Regno Valentino. Epiſcopatus ſuffraganei,
Majoricenſis, vulgo *Majorica*, in Inſula ejuſdem cognominis.
Oriolenſis, vulgo *Oribuela*, in Regno Valentino.

84 Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei, qui nunc ſunt in Germania.
Archiepiſcopatus Moguntini, Italice *Magonza*, German. *Mainz*. Gallice *Mayence*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Argentinenſis, Germ. *Strasburg*, in Alſatia.
Auguſtanus, Germ. *Augsburg*, in Suevia ad Laycum fluvium.
Conſtantienſis, Germ. *Coſtanz*, in Suevia.
Curienſis, Germ. *Chur*, vulgo *Coira*, in Rhætia.
Eichſtetenſis, Germ. *Eichſtet* in Franconia.
Halberſtadienſis German. *Halberſtad*, in Saxonia inferiori.
Herbipolenſis, Germ. *VVutzburg*, in Franconia.
Hildesheimenſis, vulgo *Hildesheim*, in Saxonia inferiori.
Paderbonenſis, vulgo *Paderbona*, in VVeſtphalia.
Spirenſis, Germ. *speier*, intra Palatinatum Rheni.
Verdenſis, vulgo *Verden*, in Saxonia inferiori.
VVormatienſis, vulgo *VVormes*, in Palatinatu Rheni.

uldenſis, ex Abbatia celeberrima noviſſime erectus a Benedicto XIV. anno 1752. Conſt. incip. *In Apoſtolicæ dignitatis*, cum omnibus juribus & prærogativis, præſervato tamen ſtatu Regulari; itaut idem Epiſcopus & Abbas ſit, & nuncupetur; atque Moguntinæ Archiepiſcopali Eccleſiæ jure Metropolitico ſubjectus ab eodem Pontifice Conſtit. incip. *Saluberrimum*.

85 Archiepiſcopatus Trevirenſis Germ. *Trier*, Gallice *Treves*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Tullenſis, vulgo *Toul*, in ditione Gallorum.
Metenſis, vulgo *Metz*, in ditione Gallorum.
Verdunenſis, vulgo *Verdun*, in ditione Gallorum.

86 Archiepiſcopatus Colonienſis, Germ. *Coln*, Gallice *Cologne* Epiſcopatus ſuffraganei.
Leodienſis, Germ. *Lick Luttig*, Gallice *Liege*, Italice *Liegi*.
Monaſterienſis, vulgo *Munſter*, in VVeſtphalia.
Oſnaburgenſis, vulgo *Osnabrugk*, in circulo VVeſtphaliæ.
Mindenſis, vulgo *Minden*, in VVeſtphalia, qui tamen Epiſcopatus perinde ac Epiſcopatus Alberſtadienſis tranſiit in Dominium Electoris Brandeburgenſis.

87 Archiepiſcopatus Salisburgenſis vulgo *Salzburg* Epiſcopatus ſuffraganei.
Paſſavienſis, vulgo *Paſſau*, in Bavaria; ſed modo a Benedicto XIII. Conſtitut. incip. *Arcban. Divin.* eſt declaratus exemptus, & inſignibus Archiepiſcopalibus Palii, & Crucis præviæ ferendæ integratus.
Friſingenſis, vulgo *Freiſingen*, in Bavaria.
Ratiſponenſis, vulgo *Ratisbona*, in Bavaria, ſed ab ejus juriſdictione exemptus.
Brixinenſis, vulgo *Brixens*, in Comitatu Tirolis.
Gurcenſis, vulgo *Gurck*, in Carinthia.
Laventinenſis, vulgo *Lavant*, in Carinthia.
Chiemenſis, vulgo *Chiemſe* in Bavaria.
Seccovienſis, vulgo *Seckavv*, in Stiria.

88 Archiepiſcopatus Magdeburgenſis vulgo *Magdeburg*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Miſinenſis, vulgo *Meiſſen*, in Saxonia Superiori ad Albim, qui tamen ab ejus juriſdictione eſt exemptus.
Mersburgenſis, vulgo *Mersburg*, in Miſnia.
Citizenſis, vulgo *Zeitz*.
Nauburgenſis, vulgo *Naumburg* in Miſnia.
Brandeburgenſis, vulgo *Brandeburg*.
Havelbergenſis, vulgo *Havelberg*.

89 Archiepiſcopatus Bremenſis, vulgo *Bremen*, in Saxonia inferiori, Epiſcopatus ſuffraganei.

Lubecenſis, vulgo *Lubeck*, in Hollandia,
Raceburgenſis, vulgo *Ratzburg*, in Ducatu Pomeraniæ.
Suerinenſis, vulgo *Schvverin*, in Ducatu Meckelburgenſi.

Præter hos ſex Germaniæ Archiepiſcopatus, moxque re- 90
cenſitos Epiſcopatus ſuffraganeos, ſex adhuc ſunt in Germania Epiſcopatus, qui ſunt exempti, videlicet Epiſcopatus Neoſtadienſis, vulgo *Neuſtatt*, in Auſtria: Epiſcopatus Uratiſlavienſis, vulgo *Breslau*, in Sileſia: Epiſcopatus Bambergenſis, vulgo *Bamberg*: Epiſcopatus Olmutcenſis, in Moravia, vulgo *Olmitz*: Epiſcopatus Tridentinus, vulgo *Trento*: & Epiſcopatus Labacenſis, Italice *Lubiana*. Denique Viennenſis in Auſtria Epiſcopatus, qui antea erat itidem exemptus, nuperrime ad petitionem Imperatoris Caroli VI. fuit a Summo Pontifice Innocentio XIII. in Archiepiſcopatum erectus.

Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei, qui nunc ſunt 91
in Anglia.
Archiepiſcopatus Cantuarienſis, vulgo *Canturbery* Epiſcopatus ſuffraganei.
Roffenſis, vulgo *Rocheſter*.
Londinenſis, vulgo *London*, Gallice *Londres*.
Licolnienſis, vulgo *Lincoln*.
Cicellienſis, vulgo *Chicheſter*.
Vintonienſis, vulgo *Vincheſter*.
Sarisburgenſis, vulgo *sarisbury*.
Exonienſis, vulgo *Exceſter*.
Vigormenſis, vulgo *VVorceſter*.
Gloceſtrienſis, vulgo *Gloceſter*.
Batonienſis, vulgo *Bathe*, unitus Epiſcopatui Veſtenſi; vulgo *VVelles*.
Lichfeldienſis, vulgo *Lichfeld*.
Herefordienſis, vulgo *Hereford*.
Elienſis, vulgo *Ely*
Novienſis, vulgo *Norvvich*.
Oxonienſis, vulgo *Oxford*.
Petriburgenſis, vulgo *Peterboroug*.
Briſtolienſis, vulgo *Briſtol*.
Landavenſis, vulgo *Landaff*.
Bangorienſis, vulgo *Bangor*.
Menevenſis; ſeu Sancti Davidis, vulgo *Saint David*.
Aſaphenſis, vulgo *Saint Aſaph*.
Archiepiſcopatus Eboracenſis, vulgo *Yorch*, Epiſcopatus 92
ſuffraganei.
Ceſtrienſis, vulgo *Cheſter*.
Dunelmenſis, vulgo *Durhams*.
Carleolenſis, vulgo *Carlile*.

Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei, qui nunc 93
ſunt in Scotia.
Archiepiſcopatus Andreopolitani, vulgo *Sanct Andrevvs*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Aberdonenſis, vulgo *Aberdene*.
Duckeldenenſis, vulgo *Dunkel*.
Moravienſis, vulgo *Murray*.
Dumblanenſis, vulgo *Dumblant*.
Brechinenſis, vulgo *Brechin*.
Edemburgenſis, vulgo *Edembourg*.
Roſſenſis, vulgo *Roſſe*.
Cathanenſis, vulgo *Caitnes*.
Orcadenſis vulgo *Orkney*.
Archiepiſcopatus Glaſcuenſis, vulgo *Glaſcovv*, Epiſcopa- 94
tus ſuffraganei.
Gallovidenſis, vulgo *Gallovvay*.
Argadienſis, vulgo *Argyle*.
Inſularum ſive Sodorenſis, vulgo *Colomkil*, & *Iles*.

Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei, qui nunc ſunt 95
in Hibernia.
Archiepiſcopatus Armachani, vulgo *Armagh*, in Ultonia, Epiſcopatus ſuffraganei.
Midenſis, vulgo *Mith*.
Clochorenſis, vulgo *Clogher*.
Dunenſis, vulgo *Dovun*.
Derrenſis, vulgo *Derry*.
Rapotenſis, vulgo *Rapoe*.
Kilmorenſis, vulgo *Kilmore*, unitus Epiſcopatui Ardachadenſi, vulgo *Ardach*.
Dromerenſis, vulgo *Dromore*.
Clonmacnaiſenſis, vulgo *Cluan*, qui Epiſcopatui Midenſi eſt unitus.
Connorenſis, vulgo *Conner*, qui Epiſcopatui Dunenſi, 96
unitus eſt.
Archiepiſcopatus Dublienſis, vulgo *Dublin*, in Kagenia, Epiſcopatus ſuffraganei.
Darenſis, vulgo *Kildare*.
Fernenſis, vulgo *Fernes*, unitus Epiſcopatui Leghlinenſi, vulgo *Leighlin*.
Oſſorienſis, vulgo *Oſſery*.
Archiepiſcopatus Caſſienſis, vulgo *Caſchell*, in Momo- 97
nia, Epiſcopatus ſuffraganei.
Limericenſis, vulgo *Lymerick*,

Vateſordienſis, vulgo *VVatford*, qui unitus eſt Epiſcopatui Limorenſi, vulgo *Liſmora*.
Clonenſis, ſeu Claunenſis, vulgo *Clony*.
Corcagrenſis, vulgo *Corch*, unitus Epiſcopatui Roſſenſi, vulgo *Roſs*.
Laonenſis, vulgo *Killalo*.
Ardfertenſis, & Fibrienſis, vulgo *Kilfenor*.
98 Archiepiſcopatus Thuamenſis, vulgo *Toam*, in Connacia, Epiſcopatus ſuffraganei.
Magionenſis, vulgo *Moy*, & Enaghounenſis, vulgo *Enaghodovvne*, qui uniti ſunt Archiepiſcopatui Thuamenſi.
Elphinenſis, vulgo *Elphen*.
Duacenſis, vulgo *Kilmageugh*, unitus Epiſcopatui Clonfertenſi, vulgo *Clonfert*.
Aladenſis, vulgo *Killala*, unitus Epiſcopatui Achadenſi, vulgo *Achonry*.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus, qui nunc ſunt in Bohemia.
Unicus eſt in Regno Bohemiæ Archiepiſcopatus, videlicet Pragenſis a Clemente VI. Pontifice Maximo anno 1334. inſtitutus.
99 Archiepiſcopatus Pragenſis, vulgo *Praga*, in Bohemia, Epiſcopatus ſuffraganei.
Olmucenſis, vulgo *Olmitz*.
Litomericenſis, vulgo *Leutmeritz*.
Reginohradecenſis, vulgo *Konigſgratz*.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Dania.
Unus duntaxat in Dania, vulgo *Dannemarch*, extat Archiepiſcopatus, ſcilicet Lundenſis.
100 Archiepiſcopatus Lundenſis, vulgo *Lunden*, in Dania, Epiſcopatus ſuffraganei.
Roſchildenſis, vulgo *Roſchild*, in Zelandia Inſula.
Ottonienſis, vulgo *Odenſee*, in Fionia.
Slevicenſis, vulgo *Sleſvvik*, in Jutia.
Ripenſis, vulgo *Ripen*, ibidem.
Viburgenſis, vulgo *VViborg*, ibidem.
Alburgenſis, vulgo *Alborch*, ibidem.
Arhuſienſis, vulgo *Arhuſen*, ibidem.

Obſervari tamen debet, hunc in Dania Archiepiſcopatum Lundenſem ab anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo octavo, ex quo Lundis Civitas ſubeſt Suecis, deſiiſſe eſſe Archiepiſcopatum, & nunc eſſe tantum Archiepiſcopatum, quia ejus loco Civitas Hafnia, a qua parum diſtat Lundenſis Civitas, Archiepiſcopali titulo fuit decorata a Friderico III. Daniæ Rege anno MDCLX.

Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Svecia.
101 Archiepiſcopatus Upſalienſis, vulgo *Upſal*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Lincopenſis, vulgo *Linkoping*.
Scarenſis, vulgo *Scara*.
Aroſienſis, vulgo *Aroſen*.
Vexionenſis, vulgo *Vexſio*.
Aboenſis, vulgo *Abo*, in Finnonia.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Hungharia.
120 Archiepiſcopatus Strigonienſis, vulgo *Gran*, ſub Turcis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Nitrienſis, vulgo *Nitra*, ſub Auſtriacis.
Javarienſis, vulgo *Jevver*, ſub Auſtriacis.
Agrienſis, vulgo *Egher*.
Vacienſis, vulgo *VVatzen*.
Quinqueecleſienſis, vulgo *Otegiazat*.
VVeſprimenſis, vulgo *Veſprim*.
103 Archiepiſcopatus Colocenſis, vulgo *Colocza*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Bathienſis, vulgo *Bath*, qui unitus eſt Archiepiſcopatui, & eſt ſub Auſtriacorum Dominio.
Zagrabienſis, vulgo *Zagrab*.
Varadienſis, vulgo *Varad*.
Sirmienſis, vulgo *Szerem*, ſeu *Sirmich*.
Chanadienſis, vulgo *Chanad*.
Boſnenſis, vulgo *Boſna*, ſedes Jatze in Boſnia.
Cibinenſis, ſive Tranſilvaniæ, vulgo *Szeben*.
Bachovienſis, vulgo *Backovv*, in Valachia.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Polonia.
104 Archiepiſcopatus Gneſnenſis, vulgo *Gneſna*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Cracovienſis, vulgo *Cracovv*, in Polonia minore.
Uladiſlavienſis, ſeu Cujavienſis, vulgo *VVladiſlavv*, in Cujavia.
Vilnenſis, vulgo *Vilenski*, in Lituania.
Poſnanienſis, vulgo *Poſnan*.
Plocenſis, vulgo *Ploczko*, in Maſſovia.
Varmienſis, vulgo *Varmia*, unitus Epiſcopatui Sambienſi, vulgo *Szamland*.
Luceorienſis, vulgo *Lucko*, in Volhinia.
Samogitienſis, ſive Mednicienſis, vulgo *Samodzka Zembla*.
Culmenſis, vulgo *Culmſee*, unitus cum Epiſcopatu Pomeſanienſi, vulgo *Pomeſan*.
Uratiſlavienſis, vulgo *Breslavv*, in Sileſia.
Lebuſſenſis, vulgo *Lebuſs*, in Marchia Brandeburgica.
Caminenſis, vulgo *Camin*, in Pomerania.
Smolocenſis, vulgo *Smolenko*, in Moſcovia.
Archiepiſcopatus Leopolienſis, vulgo *Lvvou*, Epiſcopatus ſuffraganei. 105
Preſmilienſis, vulgo *Prezemyzl*, in Ruſſia nigra.
Chelmenſis, vulgo *Chelm*, in Ruſſia nigra.
Chiovenſis, vulgo *Kiovv*, in Volhinia.
Camenecenſis, vulgo *Kaminiec*, ſub Turcis, in Podolia.
Præter latinos in Regno Poloniæ Epiſcopos, ſunt & Ruſſici, ſeu Ruthenici Ritus, Epiſcopi ſub ditione Regis Poloniæ in communionem Orthodoxæ Eccleſiæ a Clemente VIII. Pontifice Maximo anno MDXCVI. recepti, qui tamen in Comitiis Polonicis locum non habent. 106
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Luſitania, vulgo *Portugallia*. 107
Hic in primis eſt obſervandum, quod noviſſime de anno MDCCXVI. a Clemente XI. Conſtitut. incipient. *In ſupremo Apoſtolatus ſolio* Archiepiſcopatus Uliſſiponenſis fuit diviſus in duos Archiepiſcopatus, uno vocato Archiepiſcopatu Uliſſiponenſi Orientali, & altero vocato Archiepiſcopatu Uliſſiponenſi Occidentali, qui & in Patriarchatum fuit erectus cum plurimis privilegiis, & utrique fuerunt aſſignati ſuffraganei ut ſequitur.
Patriarchatus Uliſſiponenſis Occidentalis, vulgo *Lisbona Occidentale*, Epiſcopatus ſuffraganei. 108
Leyrienſis, vulgo *Leira*, in Portugallia.
Lamacenſis, vulgo *Lamego*.
Funchalenſis, vulgo *Funchel*, in Madera Inſula.
Angrenſis, vulgo *Angra*, in Tercera Inſula.
Archiepiſcopatus Uliſſiponenſis Orientalis, vulgo *Lisbona Orientale*, Epiſcopatus ſuffraganei. 109
Egitanienſis, ſeu Guardienſis, vulgo *la Guardia*, Portalegrenſis, vulgo *Portalegra*.
Promontorii Viridis, ſeu Capitis Viridis, vulgo *Ribera grande*, in inſulis Capitis viridis.
Sancti Thomæ, vulgo *San Tommaſo*, in Inſula ejuſdem cognominis, verſus Guineam.
Congenſis, vulgo *San Salvador*, in Regno Congi.
Sub Benedicto XIV. unicus Uliſſiponenſis Archiepiſcopatus agnitus eſt.
Archiepiſcopatus Bracarenſis, vulgo *Braga* Epiſcopatus ſuffraganei. 110
Portucalenſis, vulgo *Porto*.
Viſenſis, vulgo *Viſeu*.
Conimbricenſis, ſeu Colimbrienſis, vulgo *Coimbra*.
Mirandenſis, vulgo *Miranda*.
Archiepiſcopatus Eborenſis, vulgo *Evora*, Epiſcopatus ſuffraganei. 111
Algarbienſis, ſeu Pharenſis, vulgo *Faro*, in Algarbia.
Elvenſis, vulgo *Elvas*, in Portugallia.
Tingitanus, vulgo *Tanger*, & Septenſis, vulgo *Ceuta*, uniti ſub eodem Epiſcopo in Barbaria.
Angolæ, vulgo *Angola*, in Urbe Laonda.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei, in Livonia. 112
Archiepiſcopatus Regienſis, vulgo *Riga*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Revalienſis, vulgo *Revel*.
Torpatenſis, vulgo *Derpt*.
Haſpalenſis, vulgo *Hapſel*.
Oſilienſis, vulgo *Oeſel*.
Vendenſis, vulgo *Vindovv*, nunc Livonienſis.
Nunc Civitas Riga, quæ erat Sedes illius Archiepiſcopatus in manus Magni Ducis Ruſſiæ venit, quia eam expugnavit anno MDCCX.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei, in Valachia, Moſcovia, & Ruſſia. 113
In Valachia unus tantum eſt Epiſcopatus, ſeu Bachovienſis a Clemente VIII. Pontifice Maximo erectus.
In Moſcovia, itemque in Ruſſia alba, Epiſcopi e Cœtu Monachorum Ordinis Sancti Baſilii, ut plurimum eliguntur, ſolentque undecim Epiſcopi in univerſo Moſcorum Imperio numerari, quorum Metropolita, in Urbe *Moſcau* ſedem habebat. Duo etiam in Moſcovia ſunt Archiepiſcopatus, nimirum Reſtovienſis, & Novogardiæ Magnæ. Extant vero Epiſcopatus in Civitatibus Cortinæ, Reſaniæ, Columnæ, Caſani, Volgdæ, Tueriæ, Smoleſeki, & Sudaliæ.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Dalmatia. 114
Archiepiſcopatus Jadrenſis, vulgo *Zara*, ſub Venetis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Arbenſis, vulgo *Arbe*.

Veglianenſis, vulgo *Veglia*.
Auſarenſis, vulgo *Oſſaro*.
215 Archiepiſcopatus Spalatenſis, vulgo Spalatro, ſub Venetis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Signienſis, vulgo *Segna*, in Croatia ſub Imperatore.
Nonenſis, vulgo *Nona*, ſub Venetis in Dalmatia.
Pharenſis, & Leſinenſis, vulgo *Leſina*, ſub Venetis in Dalmatia.
Tragurienſis, vulgo *Traù*, ſub Venetis in Dalmatia.
Scardonenſis, vulgo *Scardona*, ſub Venetis in Dalmatia.
Macarienſis, vulgo *Macarska*, ſub Turcarum Dominio.
Sebenicenſis, vulgo *Sebenico*, ſub Venetis in Dalmatia.
Tinienſis, vulgo *Tine*, ſub Turcis.
Dulmenſis, vulgo *Dulmo*, in Boſnia ſub Turcis.
216 Archiepiſcopatus Raguſini, vulgo *Raguſi*, ſui Juris, in Dalmatia, Epiſcopatus ſuffraganei.
Stanenſis, vulgo *Stagno*, ſub Raguſæis.
Mercanenſis, vulgo *Merca*, ſub Raguſæis, unitus cum Epiſcopatu Tribunenſi, vulgo *Trebingo*, ſub Turcis.
Stephanenſis, vulgo *Marenta*, ſub Turcis.
Bracienſis, vulgo *La Brazza*, ſub Venetis.
Roſonenſis, vulgo *Riſano*, ſub Turcis.
Curzolenſis, vulgo *Curzola*, ſub Venetis.
117 Archiepiſcopatus Nidroſienſis, vulgo *Drontheim*, Epiſcopatus ſuffraganei in Norvegia.
Bergenſis, vulgo *Bergen*, unitus Epiſcopatui Scavangrenſi, vulgo *Staffanger*.
Hammarienſis, vulgo *Hammer*.
Anſloenſis, vulgo *Hola*, in Iſlandia Inſula.
Scalhotenſis, vulgo *Scalhot*, in Iſlandia Inſula.
118 Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Albania.
Archiepiſcopatus Antibarenſis, vulgo *Antivari*, ſub Turcis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Scutarenſis, vulgo *Scuttari*.
Polatenſis, vulgo *Pulati*.
Drivaſtenſis, vulgo *Drivaſto*.
Dulcinienſis, vulgo *Dulcigno*.
Sappatenſis, vulgo *Sappa*, unitus cum Epiſcopatu Sardanenſi, vulgo *Sardania*.
Piſrenenſis, vulgo *Priſſeren*, in Servia.
Samandrienſis, vulgo *Semender*, in Servia.
Belgradenſis, vulgo *Belgrado*, in Servia.
Buduenſis, vulgo *Budoa*, ſub Venetis.
119 Archiepiſcopatus Dyrrachini, vulgo *Durazzo*, in Albania ſub Turcis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Alexienſis, vulgo *Aleſſio*.
Liſſenſis, vulgo *Liſſa*.
Bendenſis, vulgo *Benda*.
Canovienſis, vulgo *Canovia*.
Crojenſis, vulgo *Croja*.
120 Archiepiſcopatus Scupienſis, vulgo *Uſcub*, in Servia.
121 Archiepiſcopatus Sardicenſis, vulgo *Sofia*, in Bulgaria.
122 Archiepiſcopatus Ochredenſis, vulgo *L'Ocrida*, in Macedonia.
123 Archiepiſcopatus Corcyrenſis; vulgo *Corfù*, in Epiro ſub Venetis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Zacynthienſis, vulgo *Zante*, unitus cum Epiſcopatu Cephalonienſi, vulgo *Cefalonia*, ſub Venetis in Inſulis.
124 Archiepiſcopatus Candienſis, vulgo *Candia*, in Creta inſula ſub Turcis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Cydonienſis, vulgo *la Canea*.
Rhetimnenſis, vulgo *Retimo*, unitus cum Epiſcopatu Milopotamenſi, vulgo *Milopotamo*.
Sithienſis, vulgo *Sethia*, unitus cum Epiſcopatu Hierapetrenſi, vulgo *Hierapetra*.
Sichimenſis, vulgo *Sichimo*, unitus cum Epiſcopatu Archadienſi, vulgo *Arcadia*.
125 Archiepiſcopatus Naxienſis, vulgo *Naxia* in Mari Ægeo, Epiſcopatus ſuffraganei.
Thienenſis, vulgo *Tiene*, ab ejus juriſdictione exemptus, in Inſula ejuſdem cognominis ſub Venetis.
Milenſis, vulgo *Milo*.
Scirenſis, vulgo *Sira*.
Chienſis, vulgo *Scio*.
Andrenſis, vulgo *Andro*.
Theraſienſis, vulgo *Santorini*.
Therammenſis, vulgo *Termia*.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Indiis Orientalibus, ſub Luſitanis.
126 Archiepiſcopatus Goam, vulgo *Goa*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Cochinenſis, vulgo *Cochin*.
Malacenſis, vulgo *Malaca*.
Macaonenſis, vulgo *Macao*, in Sinarum Imperio.
Meliaporenſis, ſeu Sancti Thomæ, vulgo *S. Tommaſo*.
Nangazachienſis, vulgo *Nangazachi*, quem Epiſcopatum Sixtus V. Pontifex Maximus erexit in Nangazaco, Urbe Japoniæ.
Cranganorenſis, aut Angamelenſis, vulgo *Angamale*, in India intra Gangem, qui Archiepiſcopatus nullum Epiſcopatum ſuffraganeum habet.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Indiis 127
Occidentalibus ſub Hiſpanis.
Archiepiſcopatus Mexicani, vulgo *Mexico*, Epiſcopatus 128
ſuffraganei.
Antequarenſis, ſive Quaxacanus, vulgo *Guaxaca*.
Mechoacanus, vulgo *Mechoacan*.
Taxcalenſis, ſive Angelopolitanus, vulgo *Puebla de los Angelos*.
Guatiamalanus, vulgo *Guatimala*.
Meridæ, vulgo *Merida*, in Yucatania.
Nicaragua, vulgo *Nicaraga*.
Chiappenſis, vulgo *Chiappe*.
Veræ pacis, vulgo *Vera paz*.
Durangi, vulgo *Durango*.
Sanctæ Fidei de novo Mexico, vulgo *Santa Fè*.
Archiepiſcopatus Sancti Dominici, vulgo *San Domingo*, 129
in Hiſpaniola Inſula, Epiſcopi ſuffraganei.
Epiſcopatus Conceptionis, vulgo *la Conception de la Vega*, unitus Archiepiſcopatui.
Sancti Jacobi de Cuba, vulgo *Sant Jago de Cuba*.
S. Joannis de portu divite, vulgo *San Juan de puerto ricco*.
Venetiolæ, vulgo *Venezuela*.
Hondruæ, vulgo *Honduras*.
Archiepiſcopatus Limenſis, vulgo *Lima*, Epiſcopus 130
ſuffraganei.
Cuſcenſis, vulgo *Cuſco*.
Quitenſis, vulgo *Quito*.
Arequipæ, vulgo *Arequipa*.
De Truxillo, vulgo *Truxillo*.
Gamangæ, vulgo *Guamanga*.
Panamanus, vulgo *Panama*, in Terra Firma.
Sancti Jacobi Ciles, vulgo *Santjago de Chile*.
Conception, vulgo *la Conception de Chile*.
Archiepiſcopatus Sanctæ Fidei, vulgo *Santa Fè de Bo-* 131
gota.
Archiepiſcopatus ſuffraganei in novo Regno Granatenſi, ſub Hiſpanis.
Sanctæ Marthæ, vulgo *S. Marta*, in novo Regno Granatenſi.
Carthaginis novæ, vulgo *Cartagena*, la Inda in Terra Firma.
Popajani, vulgo *Popayan*, in Regione ejuſdem cognominis.
Archiepiſcopatus Platenſis, vulgo *de la Plata*, Epiſco- 132
patus ſuffraganei.
De pace, vulgo *la Paz, o Cuquiaca*, in Peruvia.
Tucumanenſis, vulgo *San Miguel de el eſtero*, in Tucumania.
Sanctæ Crucis de Serra, vulgo *Santa Crux de la Scierra, o de Baranca*.
Sanctæ Trinitatis, vulgo *S. Trinidad de Buenos Ayres*, in Paraguaja.
Fluvii de Plata, vulgo *l'Aſſomcion*, in Provincia Fluvii de Plata.
Archiepiſcopatus Manilani, vulgo *Manila*, in Inſulis 133
Philippinis ſub Hiſpanis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Nominis Jeſu, ſeu Cebuenſis, vulgo *Nombres de Jeſus*.
Novæ Segoviæ, *Nuova Segovia*.
Cazerenſis, vulgo *Caceres de Camerina*.
Archiepiſcopatus Sancti Salvatoris, vulgo *San Salva-* 134
dor, in Braſilia ſub Luſitanis, Epiſcopatus ſuffraganei.
Olindanus, vulgo *Olinda de Pernambuco*.
Sancti Sebaſtiani, vulgo *San Sebaſtiano de Rio de Janero*.
Maraniani, vulgo *San Luis de el Marabam*.

Notandum quod Epiſcopatum Fluminis Januarii in Braſilia, ejuſque ampliſſimam Diœceſim in quinque partes diviſit Benedictus XIV, anno 1746. Conſtit. incip. *Candor lucis æternæ*, & una earum antiquo Epiſcopatui relicta, ex aliis duos Epiſcopatus, nempe Marianenſem, & S. Pauli, & totidem Prælaturas, ſcilicet Gojacenſem, & Cujabaenſem, ſub jure Metropolitico Archiepiſcopi S. Salvatoris erexit.

In Francia nova nullus eſt Archiepiſcopatus, ſed unus tantum extat Epiſcopatus, ſeu Quebecenſis, qui nemini ſuffraganeus eſt, & vulgo dicitur *Quebec*.
Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuffraganei in Belgio, 136
vulgo *Flandria*.
Archiepiſcopatus Mechlinienſis, vulgo *Malines*, in Belgio Hiſpanico, Epiſcopatus ſuffraganei.
Antuerpienſis, vulgo *Anvers*, ad Scaldim fluvium in Brabantia.
Brugenſis, vulgo *Bruges*.

Gan-

Gandavenſis, vulgo *Gand*.
Iprenſis, vulgo *Ipres*.
Ruremundenſis, vulgo *Ruremonde*.
Boſcoducenſis, vulgo *Bolduc*.

137 Archiepiſcopatus Cameracenſis, vulgo *Cambray*, in Belgio Gallico, Epiſcopatus ſuffraganei.
Atrebatenſis, vulgo *Arras*.
Tornacenſis, vulgo *Tournay*.
Namurcenſis, vulgo *Namur*.
Sancti Audomari, vulgo *Saint Omer*.

138 Archiepiſcopatus Ultrajectini, vulgo *Utrecht*, Epiſcopatus ſuffraganei.
Davetrenſis, vulgo *Daventer*.
Harlemenſis, vulgo *Harlem*, in Hollandia.
Leovardienſis, vulgo *Leuvarden*, in Friſia.
Middelburgenſis, vulgo *Middelborg*, in Zelandia.

§. 17. *Adde*.

In Regno Neapolitano Epiſcopatus.
Cajetanus, vulgo *Gaeta*.
Fundanus, vulgo *Fondi*.

Additio ex Auctore.

139 Epiſcopatus Pinarolienſis noviſſime erectus fuit, & ejus Epiſcopus Suffraganeus Archiepiſcopi Taurinenſis deſignatus a Benedict. XIV. tom. 2. Conſtit. 66. incip. *Sacroſancta* emanat. Die 23. Decembr. 1748.

140 Epiſcopatus Fluminis Januarii in Braſilia, ejuſque ampliſſima Diœceſis dividitur in quinque partes, & una earum antiquo Epiſcopatui relicta, ex aliis duo Epiſcopatus, nempe Marianenſis, & S. Pauli, & totidem Prælaturæ, ſcilicet Gojacenſis & Cujabaenſis ſub jure Metropolitico Archiepiſcopi Sancti Salvatoris eriguntur noviſſime a Benedicto XIV. die 6. Decembris 1746. Conſtitut. incip. *Candor Lucis æternæ*.

141 Epiſcopatui Papienſi perpetuo unitur Archiepiſcopatus Amaſienſis, & ſubditur immediate Sedi Apoſtolicæ etiam quoad cauſarum appellationes, & abſolvatur ab obligatione ſibi eligendi Metropolitanum; Benedict. XIV. tom. 1. Conſtit. 74. incip. *Ad Supremam*.

142 Epiſcopatus cum Cardinalatus Officio incompatibilis olim cenſebatur, nec alii Epiſcopi inter Cardinales erant,
143 præter ſeptem prius, poſtea vero ſex ſuburbicarii. Dein tamen uſus invaluit, ut etiam Cardinales Cathedralibus Eccleſiis præficerentur; idque approbatum fuit a Concilio Tridentino, dummodo ipſi Cardinales apud ſuas Eccleſias reſiderent; Idem tom. 2. Conſtitut. 36 incip. *Cum a Nobis*.

144 Epiſcopatus Titulares Eccleſiarum in partibus Infidelium laudabiliter conferuntur, ubi hujuſmodi Epiſcoporum opera aliquam Eccleſiæ utilitatem afferat; Idem *ibid.* Epiſcopatus Titulares poſſe conferri Cardinalibus tuſe probat idem Pontifex *ibid.* adducens ad id jura, congruentias, & exempla.

145 Epiſcopatus non extinguitur per extinctionem Capituli; Idem tom. 2. Conſtitut. incip. *Notum tibi*.

Noviſſimæ additiones ex aliena manu.

OPportunum hic eſſet oſtendere Epiſcopos jure divino dignitate & poteſtate ſimplicibus Presbyteris eſſe Superiores, & in hac optiſſimum ſententia fuiſſe Divum Hieronymum quidquid blaterent *Salmaſius Blondellus aliique Calviniſtæ*. Sed anguſti limites Additionum haud patiuntur ut materiam hanc adeo vaſtam hic tractemus. Vide, qui de ea pro dignitate agit, affert plura D. Hieronymi Loca, tum reſpondet Locis ejus Sancti Doctoris, quibus abutuntur Adverſarii, Doctiſſimum Drovven de Re Sacramentaria *tom. 2. lib. 8. ſect. 6. ſer. per tot.*

SUPPLEMENTUM

Ad Articulum de Electionibus.

IN articulo de *Electione* diximus, quod quæſtio illa, an eligente majori parte Capituli inhabilem ſub conditione diſpenſationis, minore vero parte habilem, non obtenta diſpenſatione intra terminum juris, conſolidetur totum jus ipſius Capituli in minore illa parte, ita ut ab ea electus, habendus ſit pro electo, adeo implexa viſa fuit, ut Supremum Auditorium Rotæ ad quod delata fuit *in Comen Canonicatus Theologalis coram Reverendiſs. P. D. Olivario Decano* ſemel atque iterum, ex æquo ſcitium fuerit, nullamque ceperit reſolutionem. Sed tandem aliquando die 28. Januarii 1263. in eam ivit ſententiam, ut totum jus Capituli conſolidetur in minore parte habilem eligente, ut ex §. 16. ad finem.

Libet vero pro gravitate articuli, tum novitate ejus reſolutionis ipſiſſima verba *deciſionis* hic exſcribere = Hactenus dicta luculenter commonſtrant, nullum Jus Ignatio comparari ex præſentatione a quinque Capitularibus in ipſum collata. Nam irrita prorſus, & inanis fuit nominatio incapacis intuitu ætatis, totumque Jus Capituli coaluit in aliis tribus Canonicis Joannem Antonium Nicolina Sacerdotem habilem eligentibus. Impediturque propterea devolutio ad Sanctam Sedem, nec Ignatio proſunt Literæ Proviſionis Apoſtolicæ perinde expeditæ, ac ſi ageretur de Canonicatu devoluto; Nam ſi major Pars Collegii in eodem Actu, proque eadem vacatione eligat inhabilem, aut incapacem, & minor habilem, Jus majoris conſolidatur in minori, quia non decet, ut minor eligens habilem, nec ulla in re deficiens privetur Jure eligendi per hoc, quod major Pars inhabilem præſentaverit, per *Text. in cap. Dudum 22. de Electiion.*, *& Elect. poteſtat.*, *cap. Gratam. 2. de poſtulat. Prælator.*, *Piton. de controv. Patron. allegat. 100. n. 2.*, *Fontanell. de Jurepatron. lib. 2. quæſt. 10. num. 7. Montalb. de Jur. ſupervenient. tom. 1. quæſt. 23. num. 118. Rot. coram Herrer. deciſ. 94. num. 1., & 19.*

Nec intereſt, nominationem majoris Partis quinque nempe Vocalium Ignatio Suffragantium prodiiſſe ſub conditione obtinendi, quatenus opus, Pontificiam diſpenſationem ſuper ætate intra tempus a Jure præfinitum, quod erat tempus quadrimeſtris, ideoque conditione intra hujuſmodi tempus minime ſuperventa, inutile evaſiſſe Jus majoris partis, eoque dempto ceſſaſſe, quoque Jus minoris, quum per electionem collegialiter factam in minori conſiſtere haud poſſit Virtus Capitularis, quæ conſumitur a majori. *Abbas in cap. Quia propter num. 9.*, *& in cap. In Geneſi nu. 4.*, *ibique Hoſtien. num. 14.*, *Cardinal. n. 3. de Election.*, *Lotter. de Re benefic. lib. 3. quæſt. 17. n. 128.*, *Rot. in Recent. deciſ. 269. num. 2. part. 1.*, *& deciſ. 210. num. 16. part. 9.*

Quandoquidem ad eliminandum objectum perpendere oportet, majorem Partem Capituli, & quinque Canonicos nominantes Inhabilem, nondumque perventum ad juſtam ætatem ſub conditione obtinendæ diſpenſationis, diſpenſatione non obtenta, & conditione non extante intra tempus quadrimeſtris perinde haberi, acſi nunquam nominaſſent. Jam vero in caſu nominationis non factæ a majori Parte, nemo neſcit, integram, univerſamque poteſtatem Capitularem ad minorem percurrere, vel in illis coaleſcere, qui dignum, & habilem nominaverint, *Card. de Luc. de Regular. diſcurſ. 53. num. 8. Lavor. variar. Incubrat. Canonic. lib. 4. cap. 6. num. 26.*, *Lauren. For. Benefic. part. 2. ſect. 3. cap. 2. §. 7. quæſt. 571. per tot.*, *Cecoper. Incubrat. Canon. lib. 4. titul. 6. num. 45.*, *& 46. Rot. in Leodien. Vicariæ 1. Julii 1754. §. 8. cor. Eminentiſs. Molino*.

Plane qui præſentat ſub certa conditione impetrandi a Summo Pontifice veniam ætatis ſub contraria Conditione removet conſenſum ab Actu, & quodammodo profitetur, ſe negare electionem, quum hæc, & non alia ſit voluntas ita eligentis, *Card. de Luc. de Jurepatronat. diſcurſ. 64. num. 27.*, *& de Benefic. diſcurſ. 28. num. 18. Piton. de Controv. Patron. allegat. 1. ſub num. 24. verſic. modus autem in fin.*, *& rurſus allegat. 2. num. 4.*, *Garz. de Benefic. part. 8. cap. 2. num. 3.*, *Corrad. in prax. Beneficior. lib. 4. cap. 6. num. 26.*, *Vivian. de Jurepatronat. part. 2. lib. 8. cap. 8. num. 10.*, *& 24.*, *Gagliard. de Benefic. cap. 9. num. 10.*, *Idem de Jurepatronat. cap. 16. num. 13.*, *Rot. in Parmen. Beneficii 26. Junii 1750. §. 18.*, *& & 5. Decembris 1751. §. 12. coram bon. mem. Canilliac.* Præſertim ob clauſulam *Et non aliter*, qua quidem major Pars ita conſenſit Inhabilis electioni, ut non adito Summo Pontifice, nec impetrata diſpenſatione, quinimmo prætergreſſo tempore ad id præſtituto, nihil ipſa egiſſe videatur, & ideo totum Jus, & vox Capitularis coerceatur in parte minori, quæ capacem, habilemque elegit. Nec electio majoris partis conſumit Jus Capituli, quod per minorem conſervatur, ſi majoris Partis ele-

electio caſſatur, interciditque. Alias abſurdum eſſet Capitulo, & minori Parti perniciem creari. Capitulo, quod fraudaretur Jure eligendi: Minori etiam Parti, ſi ſine culpæ illius, & ex facto majoris Partis ad Superiorem fieret devolutio. Quo fit, ut ſi Pars tantum, & non totum Capitulum in culpa verſetur Inhabilem eligendi, tunc Jus electionis pervolvatur, ac tranſeat ad aliam partem, & ad reliquos licet numero pauciores vocales, quum pœna non debeat inſontes afficere, *Barboſ. de Jur. Eccleſiaſt. univerſ. lib. 1. cap. 19. num. 86.*, *Lotterex diſſert. Canon. 8. annot. 50. ad nonnullos ſeqq.*, *Leuren. in for. Benefic. part. 2. cap. 2. quæſt. 250. num. 2.*, *Hontalb. de Jur. ſuperven. tom. 2. in addit. ad quæſt. 23. numer. 24.*

Traducique ad hanc ſpeciem non poſſunt Auctoritates, quæ de majori parte ignoranter indignum eligente afferuntur. Qui enim ignoranter eligit indignum, aut inhabilem, nullius culpæ notatur, & pro ſe cupit electionem impleri; Lex autem eſt, quæ illi ſubtrahit effectum, & ideo vetat Jus majoris accreſcere minori, & in minori coacervari, cum ad id requiratur, majorem Partem vel non eligere, vel culpoſe ſaltem eligere. At vero quiſquis eligit incapacem ſub conditione diſpenſationis, & conſequenter ex perſpecta Canonicatus indole requirente legitimam ætatem, ſcienter elicit, nec excuſatur a conditione, niſi removeatur obſtaculum nominationis in Incapacem collatæ. Obſtaculo vero vigente ob non impletam Conditionem, res abſolvitur ſecundam regulam culpoſæ nominationis, qualis eſt illa, quæ proponit Indignum, privans ex poſt facto eligentes Jure ſuffragii, & hoc ea vice transferens in alios, qui habilem elegerunt, quive ex conſolidatione acquirunt vocem Capitularem, ut de culpoſe eligentibus ſtatuunt *Lotterex. Diſſertat. Canonic. 8. numer. 56. Paſſerin. de Elect. cap. 31. numer. 3. Fontanell. de Jurepatronat. lib. 2. cap. 10. numer. 2. Rot. coram Anſald. deciſ. 95. num. 19. & in Coloren. Abbatiſſatus 25. Aprilis 1759. §. 11. cor. bon. mem. Frangipane.*

Et quamquam alicui mirum videatur, conſolidationem majoris in minori fieri ex poſt facto, ſemel ac Collegialitas actus nihil initio tribuit minori Parti; perpendere tamen oportet, id fieri per quamdam retrotractionem, & reditum ad initium. Conditio diſpenſationis ejus eſt naturæ, ut ſi impleatur, redeat ad initium actus, actumque convalidet ab illo tempore, ſin autem deficiat, etiam defectus ad idem tempus revertatur, actumque deleat tam quoad eligentes, quam quoad Electum uſque ab exordio, quum paria ſint nihil fieri, vel fieri ſub conditione, quæ non extet, ut probant *Roland. conſil. 58. numer. 16.*, *& ſeq. lib. 3. Antonin. var. reſolut. lib. primo reſolut. 56. numer. 2.*, & alii collecti per, *Auguſt. Barboſ. de Axiom. Jur. lib. 3. cap. 43. de condition. §. 16. Pariſ. de reſignat. beneſ. lib. primo quæſt. 14. numer. 10. Clericat. de Benefic. diſcord. 62. num. 26.*, *Rota coram Molin. deciſ. 1161. numer. 17.*. Eſto igitur in Patronatibus Laicalibus (cujuſmodi eſt illud, de quo diſſeritur, ſi conſideretur ceſſio per Communitatem Barmii facta Capitulo ſub lege non immutandi naturam Patronalem) eſto inquam a Jure Canonico permittatur actus nominationis Incapacis ſub conditione purgandæ incapacitatis intra terminum, ut pluribus collectis firmavit, *Rota in Melevitana Beneficiorum 10. Junii 1712. §. Pro remotione coram clar. memor. Cardinal. Aldrovando apud Fagn. de Jurepatronat. part. 1. can. 5. caſ. 11. numer. 28.*, tamen a conditionis eventu pendet nullitas, aut firmitas ejuſdem actus, itaut extante conditione, actus valeat retrocedendo, conditione defecta retrocedendo pariter corruat. Hac vi retrotractionis inſpecta, nemo miretur defectum Pontificiæ diſpenſationis nunquam obtentæ ſuper ætate miniſterio Juris redire ad initium actus, & ad momentum, quo major Pars Ignatium præſentavit ſub conditione diſpenſationem obtinendi: Sequiturque propterea ex eo momento a majori Parte negatum exiſtimari conſenſum nominationis Incapacis e medio ſublatæ; ſemper enim evaneſcit, & a principio tollitur, ac ſi non facta præſentatio, cui deeſt conditionis eventus, *Rota in Recentior. deciſ. 474. num. 10.*, *& ſequ. part. 5. tom. 2.*, *& in Romana Locorum Montium, ſeu evictionis 9. Februar. 1756. §. 6. cor. Illuſtris. Stadion.*

Quamobrem vox Incapaci, & Inhabili eatenus profutura, quatenus intra præſcriptum tempus evaſiſſet Capax, & Habilis, reſolvitur quidem nulla deinceps acquiſita capacitate, ſed nihil detrahit nominationi minoris Partis, quam immo in ſuſpenſo ſtare jubet, quouſque non impleatur conditio capacitatis acquirendæ *Piton. de Controverſ. allegation. prima numer. 24.*, *Gagliard. de Jurepatronat. cap. 16. numer. 12.*; Conditioneque deſiderata, nec intra tempus ſuperventa, quemadmodum fas eſt credere, majorem partem noluiſſe eligere, ſic Legis operatione reſurgit quodammodo conſopitum Jus electionis minoris Partis, nec amplius conſideratur major, aut minor Pars, quum in minori totum Jus, ac ſumma Capituli reperiatur, actuſque minoris Partis, qui manet in ſuſpenſo, non prohibetur, quin ex poſſt facto vires colloquatur, uti monent *Nid. in Commentar. ad regul. 18. numer. 44. de regul. ju. in 6.*, *Hontalb. de Jur. ſuperven. tom. 1. quæſt. 1. n. 37.*

Et hinc etiam actui collegialiter perfecto reſpondetur. Hæc enim quoad Patronos Jure Collegii, non autem uti ſingulos eligentes regula traditur, ut ſi nulla diviſio Suffragiorum contigerit, ſed univerſum, quantum eſt; Collegium Inhabilem elegerit, tota vox irritetur, & ad Superiorem devolvatur. At ſi eligentes ſeſe diviſerint, & pars major, ut hic, ſeceſſerint ad præſentandum non idoneum, Pars vero minor ad Idoneum declinaverit in eodem actu Collegiali, quo Jus electis conquiritur; plane vox, a qua cadit major Pars ſcienter eligens Inhabilem, accreſcit, & additur minori Parti, quæ dignum, & habilem præſentavit, quoniam ut ait *Gloſſ. in cap. Gratum de Poſtulator. in verb. pauciores*, Jus omnium, & univerſitas etiam in unum recidere poteſt, conſonatque *Leg. ſicut Municipium 7. in fin. ff. Quod cujuſque univerſit. nomine*, magiſque Jus omnium recidit in tres eligentes, qui Collegium faciunt, *Cap. 1. de Election. Leg. Neratius 85.*, ibique *Gothofred. litt. K. ff. de verbor. ſignific.* Idque in ſolo limitatur caſu, ſi nempe non eodem contextu prodierit nominatio minoris Partis, ſed forte prius, & ſpatio dato, atque intervallo, quia tunc virtus Capitularis conſtitui nequit in minori parte ob conſolidationem majoris nondum privatæ a Jure electionis, ut hæc perſtringens non ad opportunitatem, ſed pro animi ſui Sententia perbelle declarat *Piton. de controv. Patronor. alleg. 100. num. 2.*, *& 3.*

Contrariis forte urgentibus in electione canonica Prælatorum, & ut vocant *propria* ad formam *Cap. Quia propter de elect.*, in qua quidem recepta eſt ſanctio *Textus* ex Jure civili *in leg. 30. ff. de regul. Jur.*, & ex Jure Canonic. *in cap. Quam auditis 29. de election.*, *& Cap. Dudum cum gloſſ. in verb. electionis tempore eodem tit.*, utroque Jure negante tractu temporis convaleſcere, quæ ab initio nulla ſunt; Quia in electione propria non admittuntur vota conditionalia; non enim Eligentes in incerto fluctuare debent; quinimmo in electione propria conſtitutum eſt, ut majori parte ſeligente Inhabilem ſub conditione quærendæ capacitatis, minore vero capacem, & habilem, abſolute nuncupante, ſtatim, & ipſo Jure proſcribatur vox Eligentium conditionaliter, non expectato conditionis eventu, quia placet vota conditionalia pro non adjectis haberi, & ex puris celebrari electionem, in illos, qui pure nominarunt habilem, ea vice tranſeunte jure cæterorum, ad *Text. in cap. 2. de elect. in 6.*, *Ripa reſp. 2. per tot. de elect.*, *Garz. de Benefic. part. 8. cap. 2. num. 11.*, *& 13.*, *Lotter. de Benefic. lib. 2. quæſt. 16. num. 7.*, *Paſſerin. de elect. cap. 18. num. 22.*, *Nid. de regul. Jur. regul. 50. ſub n. 11. Piton. diſcept. Eccleſiaſt. 106. num. 115.*, *Rota cor. Millin. deciſ. 420. num. 7.*

At longe aliter ſe res habet in impropria nominatione Patronorum, quos inter recenſetur Collegiata Barmii potita Jure eligendi ex ceſſione Communitatis; nam hic quemadmodum nuncupatio Inhabilis, quæ fit a majori parte ſub conditione diſpenſationis, non habetur tamquam infirma, & infecta (toleratur enim, & permittitur), ita etiam Habilis nominatio pure facta per minorem partem pro infecta, & infirma non eſt quoad actum uſque ab exordio, ſed utraque manet in ſuſpenſo quoad effectum, vel ſaltem eſt in implicito ſtatu validitatis quoad uſque deficiat conditio dicta a majori parte Inhabilem eligente, eaque defecta conſiſtit uſque ab initio electio minoris partis, ut ſecernentes propriam ab impropria nominatione conſiderant, *Piton. diſceptation. Eccleſiaſt. 24. a numer. 13. ad plur. ſequent.*, *Rot. in Recentior. deciſ. 210. num. 16.*, *& ſeq. part. 9. tom. 1.*, *cor. Cerro deciſ. 26. n. 43. & ſeq. & cor. Caprar. deciſ. 558. n. 7.*

Idque conficitur tum a Jure, tum ab Homine. *A Jure*, quia eligens Inhabilem ſub conditione diſpenſationis, non videtur a principio eligere, & ideo non attrahit, & abſorbet Jus minoris, ſed contra ad minorem transfertur etiam Jus minoris, perinde ac ſi major pars abſtinuiſſet ab electione. *Ab Homine*, quia non accedente conditione, ut erat in facultate majoris partis penitere electionis Inhabilis, & aliam intra terminum cumulare electionem, *Piton. de controverſ. Patron. allegat. 2. numer. 4.*, *Carol. Anton. de Luca de linea legal. part. 1. artic. 24. num. 10.*, ſic nova electione prætermiſſa ſi major pars intra tempus, quadrimeſtris noluit Habilem eligere, videtur tacite abiviſſe in electionem Habilis jam a minori parte nominati. Quoniam conflictus majoris partis cum minori, a qua illa ſe ſubtraxit, ſolum durat, quouſque impleatur conditio, non impleta vero conditione ceſſat, & major pars cenſetur potius fictione legis ceſſiſſe Juri ſuo, vel nominato a minori conſenſum quodammodo præbuiſſe, *Hontalb. de Jur. ſuperveni. tom. 1. quæſt. 23. num. 125.*, *& ſeq.*, *Rota in Recenſ. deciſ. 136. num. 14. cum duobus ſeq. part. 10.*

In hunc ſenſum autem eo pronius Domini iverunt, quo certius eſt ex duabus devolutionibus, quarum al-

tera

tera fiat per conſolidationem Juris majoris partis in minori, altera per tranſitum ad ſuperiorem, uti advertunt *Card. de Luca de Jurepatron. diſc. 31. num. 3.*, *& diſc. 35. num. 10.*, *Piton. de controv. Patron. alleg. 34. nu. 7.*, *& ſeq.*, *& alleg. 16. num. 23.*, *Vivian. de Jurepatr. lib. 12. cap. 1. num. 1.*, *& ſeq.*, favorabiliorem eſſe primam, quam ſecundam, & quantopere vitandam hanc, tantopere adjuvandam illam putarunt, ſectantes Judicium explicatum a *Rota in Gerunden. Beneficii 1. Julii 1726. §. Oppoſito*, & 19. *Aprilis 1728. §. Quæ quidem coram clar. mem. Card. Calcagnino*.

Privat equidem devolutio in vacatione illa Patronos Jure præſentandi. Odium igitur incurrit, & tamquam pœna, vel modis omnibus effugienda eſt, ad *Text. in cap. 5. de conſecr. Præbendar.*, *& in cap. 18. de elect. in 6.*, *Lauren. in For. Beneficial. part. 2. ſect. 3. cap. 2. §. 7. q. 739. Rot. in Colonien. Canonicatus 16. Maji 1729. §. Quandoquidem coram clar. mem. Corio*, vel non aliter admitti ſolet, niſi quando perſpicue conſtet ei locum eſſe, quum in qualibet dubietate pro excluſione pœnæ devolutionis reſpondendum videatur. *Rota in Imolen. Cappellaniæ 1. Aprilis 1743. §. His autem cor. bon. mem. Canilliac*, *& 24. Aprilis 1752. §. 2. coram Eminentiſſimo Buſſio*.

Debebamus additionem hanc adeo ponderoſam facere in Articulo: *Electio*: At quia animo excidit, ſupplendam hic eam duximus.

FINIS TOMI TERTII.

11
D.p
197

R.P. FERRARIS
BIBLIOTHECA
CANON: JURID:
MORAL: THEOL:

TOM. III. III.
A E

